PETRI HISPANI SUMMULAE LOGICALES CUM VERSORII PARISIENSIS...

Ioannes 21.>, Julianus Martianus Rota, Johannes Versor

Digitized by Google

NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
3 G
10

Digitized by Google

PETRI HISPANI
SVMMVLAE LOGICALES
CVM
VERSORII PARISIENSIS
CLARISSIMA EXPOSITIONE.

Paruorum item Logicalium eidem Petro Hiſpano aſcriptum opus, nuper in partes ac capta diſtinctum.

QVAE OMNIA A MARTIANO ROTA *infinitis erroribus maxima ſunt diligentia caſtigata.*

Duos demum Indices nunc primum excogitatos, quorum alter ſingulorum textuum ac capitum, alter vero, eorum, quę in toto opere ſcitu digna habentur, imprimi curauimus.

VENETIIS,
APVD FRANCISCVM SANSOVINVM.
M. D. LXXVII.

INDEX SVMARVM SINGVLORVM TEXTVVM TRACTATVVM MAGISTRI PETRI HISPANI.

In Proemio.

DE ſingulis huius libri cauſis,atq; totius Dialecticæ facultatis partitione agit.

Index Summarum tractatus. I.

SVMMA TRACTATVS.

DE VOCIS.

De orationis principiis,Nomine ſcilicet, & Verbo.

De ipſa oratione & eius ſpeciebus.

De ꝓpoſitione categorica,hypothetica,& Modali,deque illarũ oppoſitionibus, ac circa ipſarũ veritatẽ & falſitatẽ quamplurimis regulis.

Summæ partes.

Quid Dialectica, & eius ad ceteras artes vtilitas. 2

Ordo Dialecticæ artis ad alias. 3

Sonus quid ſit, deque definitionum natura multa tractantur. 4

Definitio vocis,& q̃ eius ſint inſtr̃a. 5

Quid vox ſignificatiua, & non ſignificatiua. 6

Vox diuiditur in eam, quæ naturaliter,& quæ ad placitũ ſignificat. 7

Vocis ſigñatiuę ad placitũ diuiſio. 8

Quid nam ſit nomẽ dr̃ ac declarat̃. 9

Quid ſit verbum,& a ceteris eius differentie ponuntur. 10

Orationis definitio, ac diuiſio. 11

Diuidit̃ oratio in perfectã,& imperfectã,& q̃d vnaqueque harũ ſit. 12

De propoſitione, ac multiplici eius diuiſione,& de eius principiis. 13

De propoſitione categorica. 14

Diuiſio propoſitionis categorice in vniuerſalem, particularem,indefinitam,& ſingularẽ,quidque ſit ea, que vniuerſalis eſt,declaratur. 15

Quid particularis,ac indefinita,propoſitio ſit,exponitur. 16

De propoſitione ſingulari,& eius ſubiecto. 17

Diuiditur propoſitio in affirmatiuã, &negatiuã,&quid vnaqueq;ſit. 18

De triplici propoſitionis queſitiuo. car. 19

Quedam ad propoſitionum paſsiones cognoſcendas, oppoſitionem ſcilicet cõuerſionem,equipollentiam, principia tradũtur, videlicet de diuerſa ipſarum adinuicem in terminis communicatione. 20

De propoſitionum oppoſitione,que ſint contrarie,ac ſubalterne. 21

Contradictorie ac ſubalterne propoſitiones que ſint. 22

De triplici propoſitionum materia, naturali videlicet ſeu neceſſaria, contingenti,ac remota. 23
De contingenti,ac remota propoſitionum materia. 24
Oppoſitarũ propoſitionũ leges,quæ ad cõſequentias plurimum valent tradunt,& primo contrariorũ. 25
Subcontrariorum,ac contradictoriarum lex. 26
Subalternarum lex, qua, quomodo in veritate, ac falſitate ſe conſequantur oſtenditur. 26
De propoſitionum triplici conuerſione.ſ.ſimplici, per accidens, & per cõtrapoſitionem,quæ ad propoſitionum conſequentias cognoſcendas plurimum valent. 27
Quid ſimplex conuerſio,&in quibus propoſitionibus ea utamur. 28
Quid conuerſio per accidens,& quæ propoſitiones ea cõuertantur. 29
Quid cõuerſio per contrapõnem ſit, & quæ propõnes ea cõuertant. 30
De propõnũ hypotheticarũ natura, deq; triplici earũ ſpẽ, cõdõnaliũ, copulatiua, ac diſiunctiua. 31
Quid ſit cõditionalis,& quid ad eius veritatem & falſitatem exigat. 33
Quid copulatiua propõ, & q̃ ad eius veritatẽ,ſeu falſitatẽ requirant. 34
Quid nam diſiunctiua,deque eius veritate ac falſitate. 35
De propoſitionũ æquipollentis duæ regulæ ponuntur. 36
Tertia æqpollẽtiarũ regula ponit. 37
De modaliũ propõnum natura, deq; earũ formatione & vſu agitur. 38
Ex modis, ſex tantum,verbi.ſ.compoſitionem determinãtes, modales propoſitiones formant. 39
Quid modalis propoſitio ſit. 40
Formatio omniũ modaliũ propõnũ iuxta quatuor mõs fieri docet. 41
De modalium æquipollentiis nonnullæ regulæ traduntur. 42
Regulæ communes ad omnium modalium accidentia. 43
Oppoſitiones modalium nonnullis carminibus patefiunt. 45

Index Summarum Tractatus 2.

Summa Tractatus.

DE quinq; vniuerſalibus, ſeu p̃dicabilibus,genere.ſ.ſpecie, dr̃ia,proprio, & accidenti, deque his cõibus,ac propriis agitur. 46

Summæ partes.

Quid p̃dicabile,& quotuplex ſit. 47
Quinq; prædicabilia quæ ſint. 47
De generis triplici acceptione. 48
Quid ſit genus. 49
Idẽ ac differẽs quot modis dicãt. 50
Quid nam ſit predicari in quid,aliaq; generis definitio datur. 51
Diuiſio gñis in gñaliſſimũ, ac ſubalternũ,& q̃d vnũquodq; ipſorũ. 52
Quid nam ſpecies ſit. 53
Speciei alia deſcriptio ponitur,ſubalternaq; ac ſpecialiſſima quid nam ſint declaratur. 54
Prædicamentalis coordinatio. 55
Quid indiuiduum ſit. 56
De differẽtiæ triplici acceptione. 58
Quid differentia. 58
Alia differẽtiæ deſcriptio, prout ſpeciei conſtitutiua eſt. 59
Differentia diuiſiua & conſtitutiua eſſe dicitur. 60
De proprio quarto prædicabili,& eius quatuor modi. 61
Definit propriũ,& ipſa definitio. 62
De accidente Quid nam ſit. 63

Duæ aliæ accidentis deſcriptiones hic traduntur ac comparãtur. 64
Accidẽs, in ſeparabile, & in ſeparabile, & in cõe, & propriũ partit. 65
De communitatibus, & differentiis generis, ſpeciei, differentiæ, proprii, & accidentis. 66

Index Summarum Tractatus. 3.

Summa Tractatus.

DE ante prædicamentis, de decem prædicamentis, de poſt prædicamen. 68

Summæ partes.

Ea quæ prædicãtur, aut vniuoca aut equiuoca, aut dénominatiua eſſe dicuntur. 68
Quę dicuntur æquiuoca. 69
De vniuocorum ratione. 71
De denominatiuorum ratione. 72
Eorum quæ dicuntur diuiſio. 73
Eorum quæ ſint, diuiſio, iuxta octo modos eſſendi in. 74
Diuiſio entium penes dicit de, & eſſe in ſubiecto. 175
Regule due ponuntur, altera predicatis eſſentialibus conuenit, Altera genera ſubalterna a non ſubalternis diſtinguit. 77
Cõis diuiſio ad decem genera rerũ, que incomplexe dicuntur. 78
De ſubſtãtia, & eius diuiſione in primam & ſecundam, & quid ſit prima ſubſtantia dicitur. 79
De ſecundis ſubſtantiis. 80
Secundarum ſubſtantiarum ad inuicem comparatio. 81
Quid commune, quidue proprium ſubſtantiis ſit. 82
Secundarũ ſubãrum proprietas. 83
Subſtantiæ ꝙ nihil ſit contrarium, nec ſuſcipiat magis & minus. 84
Proprie proprium ſubẽ eſt, idem numero ſuſceptiuũ eſſe cõtrariũ. 85
De quantitate, que primo diuiditur in continuam, & diſcretam. 86
De diſcreta quantitate, & eius ſpeciebus, & de numero. 87
Que & quot ſint ſpecies quantitatis continue. 88
De tempore, ac loco. 89
Cõitates ſeu ꝓprietates quantitatis tam continue quàm diſcrete. 90
De ad aliquid, ſeu relatione. 92
Cõmunitates relationis que ſint. 93
Nonnulle communitates, relatiuis tamen proprie, traduntur. 94
Relatiuorum alia proprietas, ac definitio. 95
De qualitate quid ſit, & eius quot ſpecies ſint. 96
Prima qualitatis ſpẽs, Habitus & diſpõ, & eorum ab inuicem dñc. 97
De naturali potentia, vel impotentia, ſecunda qualitatis ſpecie. 98
De paſſione ſcilicet ac poſſibili qualitate, tertia qualitatis ſpecie. 99
De quarta qualitatis ſpẽ, Forma, ſ. & circa aliquid conſtans figura. 100
De quali, & eius multipli. modis. 101
Tres q̃litatis ꝓprietates enarrãt. 102
De predicamento Actionis, & eius proprietatibus. 103
De paſſione, & ipſius accidentibus, cum propriis, tum cõibus. 104
De predicamento quando, & eius proprietatibus. 105
De vbi, & eius accidentibus. 106
De põne, & eius ꝓprietatibus. 107
De predicamento habitus, & eius accidentibus propriis. 108
Opponũ gña quatuor enumerãt. 109
De r̃latiue ac cõtrarie oppoſitis. 110

De priuatiua, ac contradictoria oppoſitione. 111
De ipſius prioris quatuor modis. 112
De ipſo ſimul, & eius trib. modis. 113
De motus ſex ſpeciebus. 114
De ipſo habere, & eius multiplicibus modis, 115

Index Summa Tractatus. 4.

Summa Tractatus.

DE principiis ſyllogiſmi ſimpliciter, propone, ſ. & termino. Dici de Omni, dici de Nullo. de ſyllogiſmis perfectis, ac imperfectis primæ, ſecundæ, ac tertię figuræ. Modus item imperfectos ſyllogiſmos ad perfectos primæ figuræ modos reducendi per regulas inſeritur. 117

Summæ partes

Quid ꝓpoſitio, ac terminus ſit. 117
De dici de Omni, & dici de nullo. car. 118
Quid ſyllogiſmus. 119
De his quæ ad formationẽ ſyllogiſmorũ requirantur, duabus. ſ. ꝓpoſitionibus, maiori, ac minori, & terminis tribus, maiori. ſ. ac minori extremitatibus, & medio. 120
De modo, ac figura, quę ſunt ſyllogiſmorum formalia principia. 121
Nonnullæ ad ſyllogiſmoru formationẽ in quacũq; figura regulæ neceſſariæ ac cões traduntur. 122
Regulæ quædã cões, ac propriæ, poſt numerationẽ modorum primæ figuræ ponuntur, deq; ipſo directe concludere, ac indirecte quid nã ſit dicitur. 123
De duobus modis arguẽdi in prima figura, Barbara, ac Celarent. 124
De modis primæ figuræ darii, ac Ferio particulariter, ac directe concludentibus. 125
De tribus modis primę figurę Baralipton, Celantes, dabitis directe concludentibus, & ipſorum reductione ad modos perfectos. 127
De duobus vltimis modis Fapeſmo, ac Friſeſomorum, & ipſorum reductione ad modos ꝑfectos. 128
De ſecunda figura, & eius regulis, ac numero modorum. 129
De quatuor modis, videlicet Ceſare, Cameſtres, Feſtino. Raroco. 130
De tertia figura, Regulis, ac Numero modorum. 132
De duobus huius figurę modis, videlicet darapti, ac Felapton. 133
De quatuor reliquis huius figuræ modis, videlicet, diſamis, datiſi, Bocardo, Feriſon. 134
Nonnulla ad omniũ modorũ intelligentiarũ traduntur principia, quibus ad quã quiſuis modorũ figurã reducatur, & quõ facilis eſt intellectus, & de terminis in quibus Omni, & in quibus Nulli. 136

Index Summarium Tractatus 5.

Summa Tractatus.

DE ſyllogiſmo Topico ſeu ꝓbabili, de multiplicibus argumẽtationis ſpeciebus, Enthimemate ſ. exẽplo, inductione, ſyllogiſmo. De locis dialecticis, tam extrinſecis quam intrinſecis. Multorum item terminorum ad omnes artes & ſcientias communium vniuerſalis notitia. 138

Summæ partes.

Quid nam Argumentum, Concluſio Quæſtio, ac Medium ſit. 139
De argumẽtatione, eiuſq; ab Argumento

mento

mento ac medio differētia, & quæ eius, & quot ſpecies ſit. 140
De inductione. 141
De enthimemate, exemplo, & qūo reducantur ad ſyllogiſmum. 142
De loco, & eius diuiſione in locum maximam, & in locum differētiam maximæ, & quid nam ſint ex argumentandi vſu diſſeritur. 144
Diuiditur locus differentia maximæ per locum intrinſecum, extrinſecum, & medium, & quid ipſorum vnumquodque ſit. 145
Locus intrinſecus a ſubſtantia quid ſit & quomodo diuiditur. 146
Definitionis ad definitum & econtra quadruplex arguendi modus, ac loci & a quo locus denominationem ſuſcipiat talem. 147
De deſcriptione, & locis ad deſcriptione ſumptis. 149
De interpretatione duplici, & locis ab interpretatione ad interpretationum. 150
De locis a concomitantibus ſubſtantiam, & eius multiplicitate, deque multiplici toto diſtinctio, & de locis a genere ad ſpēm & cōtra, & modis in his arguendi, ac maximis. 151
De toto integrali & eius parte, & de locis ab illis ſumptis. 152
De toto in quātitate, & pte eius atq; d' locis & modis arguēdi in eis. 153
De toto ac parte in modo. 155
De toto in loco & parte eius, & modis arguendi in illis. 156
De toto in tempore & eius parte, ac eorum locis. 157
De cauſa & eius diuiſione in quatuor genera. 158
De cauſa efficiente, & modis arguēdi ea, ac ſuis locis. 159
De materia & eius diuiſione in permanentem ac tranſeuntem, & modis arguendi in ea, ac locis ad ſuū effectum, & econtra. 160
De cauſa formali & eius effectu, ac de locis ab ea ſumptis, & modis in ea arguendi. 161
De cauſa finali, effectu eius, ac locis & modis arguendi in ea. 162
Quid generatio, quid corruptio, & ipſarum locis. 162
Quid vſus, ac locus ab vſibus ſit, & cōter accidentiū diſtinctione pro poſita, de eius locis diſſeritur. 164
De locis extrinſecis. 165
De oppoſitis relatiue, & locis in ipſis. 165
De contrarietate, contrariis, & priuatiue oppoſitis, ac ſuis arguendi locis, ſeu maximis. 166
De contradictione, ipſiuſq; locis. 167
De maiori ac minori, & locis illis ꝓpriis. de ſimilitudine itē, ac ꝓportiōe, ipſarū locis ac diſcrimine. 168
De duplici tranſumptione, & auctoritate, & ſuis locis. 170
De locis mediis. 171
De locis a cōiugatis, & a caſibus. ibi.
De multiplici diuiſionum acceptione ac locis. 172

Index Summarum tractatus. 6.

Summa Tractatus.

DE ſyllogiſmorum multiplicitate, ac diſputationū variis generibus & illarū inſtrumentis ſeu ſyllogiſmis diuerſis. de quinq; metis ipſarum terminis, vel internis finibus. Fallaciarū item tā in dictione q̄ extra numeri s, iuxta triplex po

tentialis genus fallacias in dictione fundans, oſtenditur. De ſingulis demum fallaciis ſpecialis conſideratione agitur. 137

Summæ partes

Syllogiſmorũ diuiſione ꝑpoſita quid ex illis d̄mõſtratiuus, q̄d dialecticus, quid itẽ ſophiſticus, ſeu litigioſus ſyllogiſmus ſitoſtẽdit. 173

Quid diſputatio, & eius quatuor ſpecies, videlicet doctrinalis, dialectica, tentatiua, ac ſophiſtica, & q̄bus inſtrumentis ſeu ſyllogiſmis ſingulæ fiant, & quid ſyllogiſmus tentatiuus. 175

Metæ quinq;, Redargutio. ſ. falſum, inopinabile, ſollecismus, nugatio ad quæ ſophiſtica diſputatio per ſyllogiſmum ſophiſticum tendit, quid ſint, 176

Quid fallacia, & de fallaciarum tam in dictione quam extra dictionẽ multiplicitate ac numero. 177

Multiplex, triplex, actuale. ſ. potentiale, ac fantaſticum, & de quo primo diſſerendum ſit. 179

De fallacia æquiuocationis, & illius tribus modis ſeu ſpeciebus. 180

De amphibologia, & eius tribus ſpeciebus ſeu modis, cum ex eius. tũ ex Ariſt. ſententia recepti. Aliquarum item obiectionum ad hominem ſolutio. 183

De compoſitionis fallacia, & eius duobus modis. 185

De diuiſionis fallacia, ac modis eius duobus. 187

De fallaciæ accentus natura, & eius modis. 189

De figuræ dictionis fallacia, & tribus eius ſpeciebus ſiue mod. 190

De fallacia extra dictionem. 192

Quot & quæ ſint extra dictionẽ fallaciæ, & de earum ab his, quæ in dictione ſunt, differentia. 192

De fallacia accidentis, & illius modis. 194

De fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter, & eius modis. 196

De fallacia ignorantiæ elenchi, & eius modis. 197

De fallacia petitionis principii. 199

De fallacia conſequentis, & modis eius multiplicibus. 200

De fallacia ſecundum non cauſam vt cauſa. 202

De fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam, & illius modis. 203

Quomodo oẽs fallaciæ ad ignorantiam elenchi reducuntur. 205

Index Summarum Tractatus 7.

Paruorum Logicalium.

Summa Tractatus.

PRæmittuntur quædã ad ſuppõnis naturã cognoſcendã neceſſaria. diuiditur item ſuppoſitio in ſpecies quamplures, & ſingularũ definitiones explanantur. 207

Summæ partes.

Eorum quæ dicuntur diuiſio. 207

De terminorum notitia ac multiplicitate. 208

Suppoſitionis a ſignificatione diſcrimen per ipſarum rationes aſsignatur. 209

Accidẽtaliũ ſuppõnum notitia. 211

Suppoſitio confuſa quid ſit. 213

Summa Tractatus 2.

De multiplici relationum genere, ac diuiſione, deq; multis regulis illis cũ communibus tã propriis. 215

Summæ

Summæ partes.
Relatiuorum nonnulla diuiſiones ponuntur. 215
Relatiuum identitatis ſubſtantiæ diuiditur in reciprocum,& non reciprocum. 217
De relatiuis diuerſitatis cum nonnullis regulis. 219
De relatiuis accidentium, & eorum diuiſionis multiplicer. 210
Summa Tractatus 3.
De ampliationis,reſtrictionis natura ac multiplicitate,& nonnullorum in ipſa ſophiſmatum per regulas ſolutione. 222
Summæ partes.
Quid perſonalis ſuppoſitio,& de reſtrictione. 212
Ampliationis multiplicitas. 213
Sophiſmatis in hac materia ſolutio, ac ampliationum aliqua regulæ. car. 214.
Summa Tractatus.4.
De appellationum natura, ac eius multiplicibus ſpeciebus ac modis. 216
Summæ partes.
Quid appellatio ſit & a quo ſic denominetur, quomodo item diuiditur. 216
Appellationis termini cõmunis duo genera 217
Summa Tractatus 5.
De reſtrictionis tam nominis quam verbi variis acceptionibus ac natura, & ſoluendi in eo multorum ſophiſmatum per regulas, tam nominibus quãverbis ꝓprias,intellectu,& obiectiõis dilutio põi. 228
Summæ partes.
Quid ipſa reſtrictio & quotuplex ſit car. 228
De reſtrictionis per nomẽ factæ quibuſdam neceſſariis regulis. 120
Reſtrictionis per verbum factæ tres regulæ apponuntur. 231
Sophiſmatis ſolutio, Omne animal fuit in arca Noe. 231
Obiectionis ſolutio, deq; quibuſdã reſtrictionis modis. 234
Summa Tractatus 6.
Diſtributionis, ac diſtributiuorum ſignorum natura &multiplicitas, tam in ſubſtantia, quam qualitate ac quantitate, De negationum itẽ vi,atque vſu. 236
Summæ partes
Diſtributio quid ſit. 236
Signorum vniuerſalium diuiſionibus nonnullis propoſitis, de hoc ſigno omnis natura, & variis eius acceptionibus. 237
Quem nam terminum hoc ſignum omnis oporteat appellare. 238
Quorundam ſophiſmatum pro hac materia dignior explicatio. 240
De hoc ſigno Nullus. 241
De hoc ſigno Nihil. 243
De ſignis diſtributiuis duorum, vt Vter,& Neuter. 244
De ea,q̃ in diſtribuẽdo vi negatiões ſortiãtur,obiicitur,ac ſoluit. 246
De ſignis diſtributiuis partium integralium. 247
De ſignis diſtributiuis accidentium & de his quæ ad genus qualitatis ſpectant. 248
De ſignis diſtributiuis, q̃ ad genus quantitatis pertinent. 249
Infiniti quinque acceptiones, & ſophiſmatis ſolutio. 250

Summa Tractatus. 7.

Quid propoſitio exponibilis, & de his quæ exponibilem ipſam reddant. De ſignis ac dictionibus excluſiuis, exceptiuis & reduplicatiuis. Deque incipit & deſinit, & propoſitionibus de illis formatis & infinito. De comparatiuis, & ſuperlatiuis. Deque dictionum diuerſitatem importantium natura, & vſu.

Summæ partes.

Quid propoſitio exponibilis, & quæ nam ſigna exponibilem ipſam faciant. 252

Quid ſigna excluſiua, & regulæ quatuor, quibus excluſiuæ ſumitur expoſitio. 253

De ſignorum exceptiuorum natura, ac diuerſitate, de regulis item quibuſdam ad exceptiuarum propoſitionū expoſitionem neceſſariis. 255

De reduplicatiuis dictionibus, quo que per regulas ſint exponēda varia propoſitionum genera diſſeritur. 256

De verborum incipit & deſinit natura & propoſitionū ex ipſis formatarum reſoluta expoſitio. 258

De infiniti quinque acceptionibus, & propoſitionibus ex ipſo formatis. 259

De comparatiuorum & ſuperlatiuori natura, & modo exponendi propoſitiones ex illis formatas. car. 261

Harum dictionum, Differt, aliud, Ab didiuerſitatem deſignantium natura & in propoſitionibus vſus car. 262

INDEX SVMMARVM AC CAPITVM PARVORVM LOGICALIVM.

PETRO HISPANO ASCRIPTVM OPVS.

De compoſitione in communi.

CAput primum. Syncategorematicarum dictionum natura in ſignificando in ipſa orationis compoſitione. car.264
Caput ſecundum. Eſt & non, quid ſignificent, & quomodo ſe habeant in compoſitione. 264
Caput tertium. Compoſitionis natura, & eius multiplex modus, deq; natura nominis in communi. 264
Caput quartum. De duplici compoſitione actus cum ſubſtantia vniti, videlicet & diſtantis. Prima participii, alia verbi eſt, & de verborum Modis, & illorum origine ac natura. car. 266

De Negatione & affirmatione.

CApu primum. De negationis natura & numero ſpecierum ipſius. car. 268
Caput ſecundum. Difficultatis ſolutio de nominis natura & intellectu. 269
Caput tertium. De verborum infinitate. 270
Caput quartum. De multiplici negationum vſu ac natura in orationibus tam negatiuis quam affirmatiuis. car. 270

De dictionibus Excluſiuis.

CAput primum. Quid nam ſignificēt dictiones excluſiuæ. 272
Caput ſecundum. Quæ nam & quot cauſæ ad excluſionem exigantur. ibidem.
Caput tertium. Partes ſeu ſpecies excluſionis duæ ſunt, generalis, ac ſpecialis, & quid vtraque ſit. 273
Caput quartum. Quid nam ſit id qđ excluditur, & quæ excludi debeant. car. 274
Caput quintum. An excluſio generaliſsimis addenda ſit. 275
Caput ſextum. An dictio excluſiua adiuncta ſpeciei vnius prædicamenti excludat ſpeciem alterius prædicamenti. ibid.
Caput ſeptimum. Vtrum dictio excluſiua adiuncta parti integrali totum excludat & contra. 277
Caput octauum. De dictionis ſolus, & tantum diſcrimine. 278

De Exceptiuis dictionibus.

CApu primum. De ſignificatione Exceptiuæ dictionis. 279
Caput ſecundum. Quæ & quot nam ſint cauſæ ad omnē exceptionem requiſitę. 279

Caput tertium. Quam habitudinem dicat dictio exceptiua. 280
Caput quartum. A qua multitudine dictio exceptiua excipiat. 280
Caput quintum. An propoſitio exceptiua ſit vniuerſalis, an ſingularis. car. 281
Caput ſextũ. Quomodo ſyllogiſmũ reſpiciat exceptiua dictio. 282
Caput ſeptimum. De conſtrictione dictionis exceptiuę. 282

De dictionibus conſecutiuis, & primo de coniunctione. Si.

CAput primum. Quid nam hæc dictio ſi, ſignificet. 283
Caput ſecundum. Quot ſint conſecutiuæ ſpecies. 283
Caput tertium. A qua nam parte cõſecutionis fieri deſcenſum contingat, an ab antecedẽte, an a conſequente. car. 286
Caput quartum. Quomodo in conditionali ſumatur contradictio. car. 286
Caput quintum. An ex impoſsibili ſequatur quodlibet. 287

De Coniunctione An.

CAput primum. De multiplici interrogationum tam nominis quã verbi natura, ac differentia quęritur. 289
Caput ſecundum. Quid nam hæc dictio An, ſignificet. 289
Caput tertium. De huius dictionis An à cæteris diſcrimine. 290
Caput quartum. Quæ nam hæc dictio nata ſit diſiungere. 290
Caput quintum. Quomodo ad actus interrogationis, diſputationis, & dubitationis ſe habeant. 290

De Coniunctione Vel.

CAput primum. Quid ſignificet hæc dictio vel. 291
Caput ſecundum. An vel ſignificet ens ſimpliciter. 292
Caput tertium. An res huius dictionis vel ſit in genere relationis. car. 292
Caput quartum. De dictionis vel, ab aliis diſtinctione. 292
Caput quintum. An terminus diſiunctus per hanc diſiunctionem vel, ſit de pluribus prædicabile. car. 292

De Coniunctione Et.

CAput primum. Quid ſignificet hæc dictio &. 293
Caput tertium. Quam vnitatem inferat hæc dictio &. 294
Caput quintum. Quæ diuerſa copulet dictio copulatiua &. 294
Caput ſextum. Cur dictio copulatiua cum preponitur geminetur. car. 294

De Coniunctione Niſi.

CAput primum. An dictio Niſi, exceptiue teneatˉ necne. 294
Caput ſecundum. De differentia niſi, a ſi non. 295
Caput tertium. Quot nam ſint inſtantiuarum dictionum genera. car. 296
Caput quartũ. Cur potius ex aduerbio negandi nõ, fiat dictio inſtãtiua,

tiua,quàm aliqua alia dictio. 269
Caput quintum. Cur verbo ſubiunctiui modi ſemper adiungatur. car. 269

De Coniunctione Quin.

Caput primũ. An dictio Quin, conſecutiuam ſignificet. 297
Caput ſecundum. Quam conſecutiuam quin ſignificet. 298
Caput tertium. An hæc dictio quin ex quod & nõ compoſita ſit. 298
Caput quartum. An quòd non, & Quin æquipolleant. 299
Caput quintum. Cur verbo ſubiunctiui modi ipſum quin adiungatur. 199.
De multiplicitate dictionis Quanto. 300

De Dictione Quàm.

Caput primum. De multiplicitate huius dictionis Quàm. car. 301
Caput ſecundum. Quomodo hæc dictio quàm, comparationem importat. ibid.
Caput tertium. Quam comparationem dictio quam habeat ad comparatiui dictionem. ibid.
Caput quartum. Quomodo comparetur ad nominatiuum ſequentem. ibid.
Caput quintum. Cur dictionẽ quàm nominatiuus ſequatur. ibid.
Caput ſextum. Cur quãdoque comparatiuũ per ipſam interpoſitam exponamus. 301

De Dictione Quicquid.

Caput primum. Quid ſignificet dictio quicquid. 302
Caput ſecundum. An quicquid ſit dictio æquiuoca. 302
Caput tertium. An quicquid importet relationem. ibid.

De Incipit & Deſinit.

Caput primum. De ſucceſsiuorum permanentibus diſcrimine. 303
Caput ſecundum. Quæ nam res ſucceſsiuorum ac permanentium in verbo incipit & deſinit attendatur. ibid.
Caput tertium. An motus incipiat vel deſinat,& quid motus. 304
Caput quartũ. An tempus incipiat vel deſinat,& quid tempus. 305
Caput quintum. An potentia incipiat,vel deſinat. 305
Caput ſextũ. Quam ſuppoſitionem termini ſubſtantiales in his terminis habeant. 306

De neceſſario, & Contingenter.

Caput primum. Quid Neceſſarium. 307
Caput ſecundum. Neceſſarii,ac contingentis natura. ibid.
Caput tertium. An neceſſarium, ac contingens compoſitionem determinent necne. ibid.
Caput quartum. An neceſſario, ac contingenter naturam habeant ampliandi. 308
Caput quintum. Quo nã modo propoſitiones de neceſſario ac contingenti conuertantur. 308

De

De reduplicatione.

CAput primum. Huius reduplicationis in eò quod conſydera tio. 311
Caput ſecundum. In quo attendatur reduplicatio. 310
Caput tertiũ. In ſyllogiſmo vbi nam reduplicatio ponatur. 310
De reſponſione, ac interrogatione. car. 310
De ſyllogiſmorũ multiplicitate. 311
Syllogiſmorum probationes. 311

NOTABILIVM DICTORVM
OMNIVM, QVAE IN PETRI HISPANI volumine, ac Verſorii expoſitione continentur, nouus elenchus.

A

AEQVIVOCVM duplex æquiuocans, & æquiuocatum. 70.B
Actus, ſimpliciter prior eſt potentia, in vno autem, & eodem econtra. 280.D
Ad cognoſcendum autem conuerſiones tam proprie quàm improprie dictas, ſeptem regulæ a doctoribus ponuntur hic quæ vide ex tex. 28.a
Ad denominationem tres cõditiones requiruntur. 72.c
Ad falſitatem vniuerſalis non ſequitur falſitas particularis. 27.d
Adiectiua modi dici poſſunt. 38.c
Affirmatio & negatio, quid & qua ratione ſint eſſentiales differentiæ, ex primo Periherme.ca.5.6. 18. f
Accidens quandoque commune, quãdoque infinitum, & per accidens dicitur. 64.b
Ad conſequentia modalium ad neceſſaria. 45. f
Ad preteritum nulla eſt potentia. 44.f
Ad placitum ſignificare & ad voluntatem quid. 8.a
Argumentatio eſt logicæ ſubiectum. 1.d
Ars mechanica quid. 2.g
Ars mechanica vnde dicatur. 3.d
A tota copulatiua ad alteram partẽ eſt bona conſequentia, 34. f
Accidens tripliciter conſyderari põt. 65 a
Aequiuocum a caſu, & a conſilio, ſeu analogum. 70.c
Ad falſitatem particularis ſequitur falſitas vniuerſalis. 27.c
Aequiuocationis fallacia quid. 181.g
Argumentatio dupliciter. 141.b
Alia deſcriptionis definitio. 149
Argumenta Medium, Ratio & Argumentũ idem ſunt re, differunt 148.b
Argumenti ab argumentatione diſtinctio. car. 141.a
Argumentum ſumitur dupliciter. 140.a
Argumenta. hoc verũ eſt ẽt naturaliter vt patet.1.de Gener. per totum.car. 173.b
Actio & paſſio materialiter, ac formaliter ſumpta quid & in quo ſint ſubiectiue. car. 104.g
An deceptio ex diuerſa relatione procedens reciproca ſit. 218.c
Ampliatio multiplex de qua vide Paulum Pergulenſem & alios. 223.g
An terminus eodem mõ in negatiua, & in affirmatiua propoſitione reſtringatꝰ. 134. h
An a definitione, locus ſophiſticus ſumatur. 200.c
Accidentis variæ acceptiones. 194.c
An hoc ſignũ oĩs ſignificatiuum ſit ca.238.c
An prius ſit affirmatiua compoſitio, quàm negatiua. 267.g
Alia Elenchi deſcriptio. 198.c
Actus verbi ad ſubiectum duplex comparatio. 231.h
An duæ tantum ſint negationes. 268.g
An verbum infinitum de quolibet quod eſt &, quod non eſt prædicetur. 270.b
An compoſitio ęqualiter de ente ac nõ ente prædicetur. 268.b
Alius ex antiquis ſophiſma ſoluendi modus. 244.b
Ad excluſionem quæ requirantur. 254.f
An cõpoſitio qualitatis cum ſubſtantia aliquid ſit. 265.e
Appellationis triplex acceptio. 216.c
An nomen infinitum indifferenter prędicetur de quolibet quod eſt & quod non eſt. car. 269.a

An

An compoſitio ſimplex ſit necne. 267.f
An dubitationem cum interrogatione ſignificat. 290.a
Aſcenſus in numeris duplex. 278.c
An omne nomen ſit æquiuocum. 165.b
An excluſiua adiungatur enti. 274.d
Abſtractum formam ſecundum ſe ſignificat, concretum in alio. 73.a
Accidens a ſubſtantia tripliciter dependet. car. 79.d
Aequale non ſuſcipit magis & minus. 94.a
Accidens reſpectiuum quomodo cognoſcatur. 92.b
Actus dupliciter contrahitur. 310.e

C

Coniunctionum varia compoſitio. 298.e
Compoſita vnde ſignificationé ſortiantur. ibid.f
Cócluſio de eſſentia ſyllogiſmi nequaquam eſt. 119.c
Communiter accidentia. 164.
Conſequentia formalis ratio. 125.a
Cauſa apparentiæ ac defectus in petitione principii. 200.b
Cauſa apparentiæ ac defectus huius fallaciæ. 203.b
Cõfuſę ſuppoſitionis ſpẽs apparentes. 215.a
Cauſa apparentiæ ac defectus huius fallaciæ. 201.e
Compoſitio in communi quid. 268.b
Cuius nam rei ſucceſſiuæ, ſeu permanentis ſit primum vel vltimum inſtans aſsignatecar. 258.g
Cur prius de ſignis diſtributiuis ſubiectiuarum partium agendum, quam integraliũ. Totus ſumitur dupliciter. 247.g
Cauſa defectus, & apparentiæ huius fallacię. 198.f
Cur hæc fallacia in ſyllogiſmo ad impoſsibile ſemper fieri habeat. 203.c
Conſequens tribus modis dicitur. 287.a
Confuſum dupliciter dicitur, & quæ dicatur ſuppoſitio confuſa. 214.h
Cauſæ apparentiæ ac defectus huius fallaciæ in quo conſiſtat. 196.e
Cauſa tribus modis ad effectum cõparatur. car. 284.a
Cur potius per verbum quàm per nomen ſignificetur compoſitio. 266.f
Cõpoſitionis ac diuiſionis diſpoſitio in modalibus quomodo exercenda, ac intelligenda ſit. 186.e
Cur affirmatio prior ſit negatione. 264.g
Cur dicatur materialis, & accidentalis ſuppoſitio. 210.f
Communis ſuppoſitionis diuiſio. ibid.e
Complexio diſtans, & non diſtans. 73.e
Conditiones duæ requiruntur ad huius regulæ veritatem. 77.d
Cauſa formalis materialis finalis, & efficiens numeri. 88.c
Commune eſt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe. 82.e
Cur a diuiſione potius quam definitione incipiat. 87.a
Contrarietas eſt tantum in relatiuis ſecundum dici. 93.c
Conuerſio ſimplex cur dicatur. 29.b
Carmina ad modalium cõſequentias. 43.a
Contradictoriarum multiplicitas. 22.b
Coniunctio ſi, quid denotet. 33.d
Contradictionis natura. 22.c
Conditionalis vera neceſſaria eſt, falſa impoſsibilis. 33.g
Contingentis diuiſio ex primo perihermenias cap. vlt. 24.d
Cur differentiæ ſiniſtri lateris poſitiuę dextri ſint priuatiuæ. 56.c
Communis differentiæ ratio. 58.d
Cur accidens adſit, & abſit. 64.c
Cur propoſitionũ triplex ſit materia. 23.e
Cur Ariſto. omiſit conuerſionem per contrapoſitionem. 28.g
Comparatio definitionum accidentis. 65.c
Cur voce potius quã aliquo cæterorum ſenſibilium cõceptus animi exprimamus. 7.b
Complexorum ratio. 8.f
Coordinatio prædicamẽtalis ad naturalem ſimilatur arborem. 56.a
Conditionalis ſignificatio dependet ex habitudine antecedentis & cõſequentis. 34.a
Cur in materia contingenti ſubcontrariæ ſimul verę. 26.b
Contradictoriæ nunquã ſimul veræ. ibid.d
Contradictoriæ nunquã ſimul falſæ. ibid.d
Cõtrarię ſimul falſę ĩ cõtingẽti materia. 25.
Conuenientia & diſconuenientia inter figuram, & formam. 100.c
Cur tres termini requirantur ad ſyllogiſmum. 120.e

Cur

Cur tantum duæ ſufficiant propoſitiones in ſyllogiſmo,& ipſarum nomina. 120.f
Comparatio in relatiue oppoſitis. 166.e
Caſus quæ dicantur. 171.g
Conueniunt oculus,& intellectus. 169.g

D

DVplex negationes genus. 246.e
Duarum regulam verbi de præterito ac futuro diligens declaratio. 232.b
De iſto termino Bis quid importet. 250.a
Duplex eſt multitudo a qua excipit dictio exceptiua. 280.g
De actu ac compoſitione verbi. 232.a
De hoc ſigno quotieſcunque. 250.c
Diuiſiones duæ penes quas ſumuntur omnes modi infiniti. 260.b
Duo huius fallaciæ ſunt modi & de primo. car. 188.c
De duplici diſpoſitione ſubiecti. 230.d
Dictionum vel literarum accidentia quatuor. 190.a
De compoſitione ac diuiſione. 186.c
Differentia ſignificationis ſuppõne. 209.e
Duo fallacię compoſitionis modi. 186.e
De accidentali ſuppoſitione. 210.g
De naturali ſuppoſitione. 210.g
De ſuppoſitione ſimplici. 212.a
De duplici inductionis formatione. 142.b
Deſcriptio quomodo fundet locum intrinſecum. 149.e
Diuiſionum alia per negationem alia per affirmationé fit,& qũo differunt. 172.f
Dici de omni,prædicati in eſſe autem in toto,ſubiecti conditio eſt. 118.d
Debitus modus ſyllogizandi in Darij. 126.b
Duplex priuationis genus. 111.g
Diuiſionum per affirmationem, alia per ſe, hæc triplex eſt. 172.g
Definitio quiditatiua proprie eſt definitio. car. 148.a
Diuerſus modus prædicandi ſubſtantiarum & accidentium. 80.e
Duæ negationes quid operentur. 80.c
Dici tria ſignificata. 73.c
Diſtinctio ſubſtantialis formæ ab accidentali. 74.h
De diſtinctione totius a ſuis partibus 74.f
Diſcretum & continuum quem ordinem inter ſe ſortiantur. 87.c
De hoc eſt magna qõ inter Auerroim, & alios vt patet in primo de Gene. 85.
Diuerſis reſpectibus dicitur magis & minus communis aliquis terminus. 230.e
Dictio diminuens a diſtrahente, quomodo differat. 230.e
De modo exponendi exceptiuam de q; quatuor eius conditionibus. 256.c
Dictionis exceptiuæ quid. 256.a
De cõmuni ad diſcreta ſuppoſitione. 210.e
De immobili ac mobili confuſa ſuppoſitione. 215.c
Duobus modis relatiuum accidentis a relatiuo ſubſtantiæ differt. 221.d
Diuerſarum dictionum diuerſa appellatio. car. 226.f
Diuiſionis ampliationis notitia. 224.c
Duo huius fallaciæ modi, & de primo carte. 190.b
Debitus arguendi modus a diuiſis ad coniuncta,& econtra. 195.h
Duplex petitio principij. 199.h
De antiquorum ſolutione nonvera & illius ad veram comparatio. 245.e
Diſtributio ſumitur dupliciter, proprie, & metaphorice. 236.c
Diuiſionis conditiones. 5.h
Definitiones conditiones. 5.b
Diuiſio generis in ſuas ſpecies. 18.e
Differentia quinque modis capitur. 66.a
Differentiæ ab alijs diſcrimen. 67.f
Duo modi arguendi in diſiunctiuis. 35.f
De loco differentiæ maxime. 145.b
Duo arguendi modi a partibus totius in quantitate ad ſuum totum. 154.c
Definitionis ſyllogiſmi explanatio. 119 b
De parte in modo quid ſit. 155.c
Duplex arguendi modus a toto in quantitate ad partem ſuam. 154.c
De oppoſitione contraria, & de contrarie oppoſitorum ratione. 110.f
De Relatiuæ oppoſitionis natura, & eius a cæteris differentia. 110.e
Diſputationum duplex comparatio. 176.a
De forma partis ac forma totius. 161.d
Diſputationis ſpecies. 175.e
Duæ conditiones ad recte arg. per locum a contrarijs. 166.h
Diuionis perfectæ orationis adæquata ratio. 12.g
De aptitudinali diſtributione. 246.g

Duobus modis intelligitur accidens a ſubiecto ſeparari. 66.a
Diuiditur vnumquodque in ea, ex quibus componitur. 61.d
Duæ contrariæ ſimul vere ſimul. 25.b
Declaratio regulæ pulcherrima. 37.a
Differentia tribus modis conſideratur 59.b
Duo notabilia, ad conuerſiones, neceſſaria. 31.f
Differens & diuerſum diſtinguuntur. 51.a
Differentia magis propria. 58.c
Diſpō terminorum in tertia figura. 132.c
De modo, & eius diuiſione, deque aduerbiorum multiplicitate. 38.b
Diuiſiones accidentis in commune & proprij ratio. 66.c
Denominatiuum non differt a concreto, neque denominans abſtracto. 72.c
Duplex oppoſitionum genus. 21.b

E

ET non omnia copulat. 294.d
Exceſſus per comparatiuũ & ſuperlatiuũ importati quatuor conſideranda. 261.e
Enunciatio, propoſitio, & interrogatio in quo conueniant ac differant. 204.c
Excluſio dupliciter vt concepta & vt exercita ſumitur. Signorum excluſiuorum excluſionis vis. 254.d
Excluſiua contradictoria in quam negatio excluſionem præcedens ponitur. 254.g
Enthymematis reductio ad ſyllogiſmum. car. 143.c
Ex puris negatiuis nihil ſequitur. 122.f
Enthymema quid. 143.c
Et eſt terminus communis ſumptus confuſe & diſtributiue. 152.g
Ex puris particularibus nil ſequi. 122.d
Efficiens duplex in actu ſ. & in potentia, vniuocum & æquiuocum. 159.d
Etymologia, translatio interpretatio & de illorum locis. 150.f
Ex conditionali nec antecedens nec conſequens infertur. 297.f
Expoſitio dupliciter ſumitur, & quæ propoſito deſeruiat. 253.a
Exempla de conſignificatione. 180.g
Ex parte modi modales, vniuerſales dicuntur, vel particulares. 42.a
Ens non eſt genus ad decem prædi. ſed analogum. 53.b
Enunciationis, ac propoſitionis diſcrimen. car. 13.c
Ex puris affirmatiuis nihil ſequitur. 129.h

F

FAllaciæ compoſitionis modi duo. 183.g
Fallacia compoſitionis & diuiſionis intellectus. 186.h
Falſa & apparens regula, de omnis appellatione. 240.c
Forma & finis materialiter quandoq; coincidunt, formaliter nunquam. 159.a
Figura, & eius nominis definitio. 121.d
Finis conſyderatio duplex. 162.d

G

GEneratio ac vocis formatio. 6.b
Generis a cæteris prędicabilibus diſcrimen. 67.c
Genus, ſpecies, differentia, definitio, eandem ſub diuerſis eſſendi modis. eſſentiã dicunt. 52.a
Generatio duplex ſubſtantialis, & accidentalis. 163.c

H

HOc ſignum qualislibet quid in ſua ratione includit. 249.d
Huius ſigni nihil, natura, & eius ad aliis diſcrimen. 243.h
hypothetica, ex modo diuiditur in tres tantum ſpecies. 32.f
huius ſigni omnis a cæteris differẽtia. 248.b
habitus ab habere diſtinctio. 115.h
habitus, & eius ſpecies, & indiuidua. 108.d
hoc ſignũ omnis in pluralia acceptus quot appellare habeat. 240.a
hoc ſignum nullus diſtributiuum ac reſtrictiuum eſt. 242.h

I

INtrinſecus, & extrinſecus finis logici. 1.g
Incompeltorum ratio. 8.g
Indiuiduum vagũ generis ad omnes ſpecies eius attinet. 55.b
In quo differant ac conueniant abſtractum, & concretum. 72.e
In omni fallacia eſt aliquid cauſa apparentiæ & aliquid cauſa effectus. 178.d
In quo quale ipſum a qualitate differat. car. 104.c
Interpretationis multiplicitas. 150.d
In qualibet deſtributione quatuor ſunt. car. 236.c

Iſtorum

Iſtorum verborum incipit,& deſinit natura, ac reſolutio. 258.g
Infinitum ſubſtantiuum qńque, & quandoque adiectiuum nomen eſt. 260.c
Ignorantiæ multiplex modus. 198.e

L

Locus a toto in quantitate ad ſuam partem, & quomodo teneat affirmatiue ac negatiue. 254.c
Locus a termino inferente denominatur, non a termino illato. 148.d
Locus a ſubſtantia quid. 146.g
Locus eſt quantitas continua. 90.d
Locus arg.a priuatiue oppoſitis. 167.b
Locus a ſimili affirmatiue,& negatiue. carte. 169.d
Loci alij reducibiles ad locos a ſubſtantia. car. 150.g
Locus maxima,cur ſic nõ nominetur. 145.a
Locus medius in ſuas diuiditur ſpecies, & quæ nam coniugata dicantur. 171.e
Locus,argua contradictorijs. 168.a
Locus a parte in modo. 155.f
Locus medius quid. 146.a
Loci extrinſeci in ſpecies partitio. 165.d
Locus a concomitantibus ſubſtantiam quid ſit. 146.h
Locus a cauſa materiali, quõ teneat. 160.f
Locus a ſubſtantia triplex. 147.a
Locus a toto vniuerſali, & modus arguendi in eo. 152.b
Linea,ſuperficies, corpus, quantitatis continuæ ſpecies ſunt. 89.e
Logica medicis neceſſaria eſt. 4.f
Liberalium & mechanicarum artium numerus quinque. 2.h
Logicæ totus diffinitio. 1.h
Liberalium artium numerus. 3.b
locus a diſperatis affirmatiue, non tantum valet. 168.c
locus a toto in modo. 155.e
locus a partibus totius in quantitate ad ſuũ totum affirmatiue ac negatiue retinet. car. 154.d
locus arguendi a toto integrali. 154.d
locus,& vbi in quo conueniant,ac differant. car. 106.e
locus ſic diuiſus analogum eſt. 146.b
loci maxime a loco differentia maxime diſcrimen. 144.h
locus a deſcriptione,& eius maxima 149.f
locus a concomitantibus ſubſtantiam,& ſpecierum eius numerus. 151.g

M

Modus reducendi Fapeſmo per impoſſibile. 128.g
Modus arg.ab vſibus. 164.e
Modus arguendi a cã efficiente ad ſuum effectum affirmatiuum & negatiuum. 159.c
Modus arg.a relatiue oppoſitis. 165.g
Modus arguendi per locum a maiori ad minus,& econtra. 169.b
Modus arguendi a tranſumptione quadruplex. 170.
Maioris & minoris extremitatis ac medij rationes. 110.d
Modus arg.a generatione negatiue. 164.d
Modorum infiniti ſufficientia. 251.g
Modus ſoluendi ſophiſma, verus, & apparens. 244.a
Modorum quinque ſecundum quid ad ſimpliciter,expoſitio. 196.g
Modus arg. a ſimpliciter ad ſecundum quid idem. 197.a
Menſurare dicit continuitatem. 285.d
Menſura vocis prolatæ quæ. 88.c
Motus cœli nec incipit nec deſinet. 304.f
Modus ſoluendi omnes rationes. 311.b
Modus arguendi in Ceſare & eius reductio. car. 131.a
Modus arguendi in Baroco, qui ſolum probatur per impoſſibile. 131.d
Modus reducendi friſeſmo per impoſſibile. car. 129.a
Modus arguendi in feſtino & eius probatio. car. 131.c
Modi duo arguendi in conditionalibus neceſſarij. 33.g
Modus arguendi in cameſtres & eius probatio. 131.b
Modus arguendi in Feriſon,& reductio.carte. 135.f
Modus arguendi in Darapti, & eius triplex probatio. 133.f
Modorum trium æquiuocationis ſufficientia. 182.
Modus arguendi in Datiſi,& eius reductio. car. 135.d
Modus arguendi in Felapton. 134.a
Multiplex quoddam actuale quoddam potentiale

tentiale quoddam fantaſticum. 179.f
Modus capitur tam nominaliter quam ad uerbialiter. 39.g
Modus communis ſoluendi quoſcunq; paralogiſmus. 181.f
Modus exiſtente particulari nihil ſequitur. 129.g
Modus arguendi in Diſamis,& eius probatio. 135.a
Modus arg.a cauſa formali. 161.e
Modus arg.a cauſa materiali. 160.f
Modus arg. ab effectu formali. 161.f
Modus arg. ab effectu cauſæ materialis ad materiam ipſam. 160.g.
Modus arguendi ab effectu ad ſuum efficiens. 159.e
Modum duplex coniũctione,ac poſitione.
Modus arg.a cauſa Finali ad effectũ. 162.c
Membra diuiſionis oppoſitionem quomodo habent. 173.b
Modus arguendi in Celarent quomodo probatur. 125.b
Modus arguendi a parte ſubiectiua ad ſuũ totum. 152.c
Modus arg.a cõiter accidentibus. 164.g
Modus arg.a relatiuis. 165.f

N

NOmen infinitum, & eius conditiones. car. 9.g
Nota regulam pro reductione, modorum huius figuræ ad primam. 134.b
Nominis a verbo differentia ex 4. phy.1.t. com.130. & idem. 9.f
Negationis officium in modalibus. 44.b
Naturalis potentiæ,vel impotentiæ origo. car. 98.e
Neceſſitas conſequentis ac conſequentiæ. car. 119.d
Nõ ois terminus infinitari cõtingit. 270.b
Non ſunt eadem ſigna accidentium diſtributiua ſecundum numerum, & ſpeciem ſicut ſubſtantiæ. 249.c
Non niſi quandoque exceptionem quando que conſecutionem dicit. 295.g
Negatio præpoſita vel poſtpoſita termino ſingulari idem ſignificat ſecus in communibus. 271.c
Nota dictum Alber. pulcherrimum de re duplicationis & diſtributionis natura ac diſcrimine. 257.d

O

OCto modis ſumitur ſubiectum. 1.f
Oppoſitum ſubalterna & cur eam omiſit Ari. 21.a
Oppoſitiones dupliciter conſiderantur ex qua duplex oppõnũ ordo patebit. 111.e
Oppoſitionum, alia relatiua, alia contraria,alia priuatiua. 109.f
Oppoſitionis triplex acceptio. 109.e
Omnium ſpecierum ſyllogiſmi ſufficientia. 174.a
Ordinari cauſas adinuicem, quatuor modis contingit. 158.f
Oratio triplex. 88.d
Omnis fallacię in dictione ad ignorantiam elenchi reducuntur. 205.h
Omnis in plurali quandoque collectiue quandoque vere diſtributiue ſumi contingit. 238.b
Omnium exceptionem circa totũ in quantitate fieri neceſſe. 256.b
Ordo fallaciæ diuiſionis ad alias. 187.h
Orationis compoſitæ ac diuiſæ diſcrimen. 188.b
Omnis ſophiſmatũ ſoluendi modus. 225.b
Ordo huius fallaciæ ad alias. 189.f

P

PRius ordine a priori ſecundum perfectionem diſcrimen. 112.h
Proprie proprium actionis eſt ex ſe paſſionem inferre. 103.g
Propoſitio vniuerſalis duplex. 281.h
Proprietas termini totus quæ. 247.b
Propoſitio exponibilis quid ſit. 253.b
Premiſſa cauſa concluſionis & quæ non cauſa. 203.a
Propoſitiones de ſuperlatiuo quomodo affirmatiue ſeu negatiue exponendæ ſint. 261.g
Propoſitionis de cõparatiuo proprie ſumpto formatæ triplex exponendi modus. 261.f
Propoſitionis excluſiuæ exponendi modus, quæ item ad excluſionem requirantur. 254.e
Propoſitio affirmatiua de hoc ſigno, totus quomodo exponitur. 263.b
Propoſitæ ſolutionis intellectus. 233.e
Propter quid dictio aliqua excluſiua dicatur. 272.c

Perſonalis

Perſonalis ſuppoſitionis ſpecies. 212.f
Propoſitiones de incipit & deſinit aliter in rebus permanentibus & in ſucceſſiuis exponendæ ſunt. 258.h
Propoſitionis reduplicatiuæ naturæ ſecundum quatuor exactiſſima conſyderatio. car. 257.c
Propoſitio de ſigno totus formata vniuerſalis eſt. 263.b
Propoſitiones de infinito quomodo exponendæ. 260.d
Primus fallaciæ accidentis modus. 194.b
Primus huius fallaciæ modus. 261.f
Primæ regulæ intellectus ac ratio. 77.c
Primæ ſubſtantiæ,æqualiter ſubſtantiæ ſunt car. 82.a
Præter quinque ſextum etiam in comparatione quandoque annotatur. 301.f
Proprium eſt quantitati non habere contrarium. 91.a
Proprium eſt ſubſtantiæ non ſuſcipere magis,& minus. 85.b
Prædicabile,& vniuerſale in quo differant. car. 47.b
Prædicabile prædicamentum, & prædicatū quomodo diſtinguantur. 48.c
Per ſe, æquiualet neceſſario, ſicut per accidens contingens. 40.b
Prædicari quid ſit,& quid ad ipſum requiritur. 49.h
Partes definitionis verbi exponuntur. 10.f
Propoſitio de ſecundo & tertio adiacente. 14.g
Proprium commune de pluribus ſpeciebus prædicatur. 68.c
Primus modus æquiuocationis. 180.f
Primus amphibolo. modus eſt ex eo quòd oratio vna principaliter plura ſignificat. 183. b
Penes quid in diſputatione ſophiſtica cauſa apparentiæ ſumatur,& quomodo diuiditur. 178.c
Prædicatur ſpecies de differentibus numero natura complete, & ſic excludūtur omnes obiectiones. 54.f
Primæ regulę intellectus. 132.d
Proprium quatuor modis dicitur. 61.g
Proprium quo nam modo ſpeciem' ſequatur. 63.b
Proprijs ab alijs differentia. 67.h
Paſſio, & paſſibilis qualitas vnam ſpeciem dicunt. 99.f
Præmiſſa particulari, & concluſio erit particularis. 122.g
Pluribus in exiſtere habitui proprium eſt. car. 108.f
Pars integralis, & quomodo ex ea ad ſuum totum arguatur. 153.b
Priuatiuæ oppoſita. 167.a
Poſt propoſitionem terminus definiatur. car. 117.f
Priuatiua oppoſitio quid ſit. 111.e
Prius tempore ac ſecundum ſubſiſtendi conſequentiam. 122.g
Poſitionis ac ſitus differentia. 107.d
Poſitio eſt ſpeciale prædicamentum. 107.e
Præmiſſa negatiua, & concluſio negatiua erit. 122.h
Paſſionis & paſſibilis qualitatis ratio. 99.e
Propoſitio, quæſtio, concluſio, re idem ratione autem quomodo diuerſa dicantur. 144.c
Prius ſecundum cauſalitatem. 113.a
Paſſio ſumitur ſex modis. 104.c

Q

QVantitas omnium modalium in quocunque ordine. 45.c
Quid ſit genus ſubalternum. 53.c
Quatuor propoſitionum oppoſitiones. 22.e
Quæ propoſitiones ſimpliciter conuertantur. 29.d
Quomodo, vna vox, ſit vel plures ipſa oratio. 11.h
Quid contingens materia. 24.b
Quando quis vere redargutus dici poſſit & quando non. 177.b
Quid ſolæciſmus ac barbariſmus, ac nugatio. 177.b
Quid formale ac materiale in voce ſignificatiua. 7.a
Quid ſignum vniuerſale. 15.g
Quid ſubiectum & prædicatum propoſitionis. 14.f
Quid ſit vox ſignificatiua. 6,h
Quonammodo logica Gram. præcedat. 4.b
Quid ſenſibile per ſe & ſenſibile per accidens. 4.h
Quatuor modis fit ſingularis propoſitio. car. 17.e
Quō differentia prædicetur in quale. 59.d

Quatuor conditionibus quodlibet in prædicamento reponitur, 78.c
Quid, & a quo prædicamentum dicatur, & quot ſit. 78.g
Quid prima ſubſtantia,& quomodo ſubſtare accidentibus ſibi conuenit. 79.e
Quæ genera ſubalternatim poſita dicantur car. 77.f
Qua ratio hæc conuerſio per contrapoſitionem dicatur. 31.b
Quæ nam fallacia ad præſens conſideretur. car. 178.c
Quatuor tantũ ſunt huius figurę modi. 130.a
Quid & vnde dicatur æquipollentia. 36.c
Quid amphibologia. 184.c
Quinque metæ & quomodo intelligantur. car. 177.a
Quid ſit abundare. 60.c
Quid vox naturaliter & quæ ad placitum ſignificet. 7.g
Qua rõne propoſitioni materia inſit. 23.c
Qua ratione contrariæ ſemper in veritate, aut in falſitate repugnent. 25.e
Quid materia remota. 24.c
Quid nam vniuerſalis propoſitio ſit, & quæ ipſam conſtituant. 15.f
Quæ nam ſit conſequentia mala, & eius ratio. 30.d
Quid commune omnibus prædicabilibus car. 67.d
Quæ propoſitiones contrariæ ſint. 21.c
Quid termino participare. 20.c
Quid propoſitionis terminus. ibid.d
Quomodo affirmatio, ac negatio ſint propoſitionis qualitas. 19.f
Quid propoſitio affirmatiua. 18.d
Quæ a nominis ratione excludant. 9.g
Quando modus dicto attribuatur ſeu remoueatur. 43.c
Quid de nominatiuum. 72.a
Qua rõne vniuerſalis negatiua in ſuam particularem per accidens conuertatur. 30.g
Quæ ſubſtantia qualis qualitatem, quanta quantitatem quærit enuntiationis. 19.g
Quid multiplex potentiale. 180.a
Quæ qualitates ſub hac collocentur ſpecie car. 99.f
Quid totum ũniuerſale, & pars ſubiectiua. car. 152.a
Quatuor tantum eſſe ſpecies argumentationis. 141.e
Quoniam quomodo vera inductio ad ſyllogiſmum reducatur. 142.e
Quid deſcriptio. 149.b
Quomodo cauſa effectum præcedat. carte. 155.d
Quando ſimplex, ac cõpoſitum quid & quæ ipſius quando ſint ſpecies. 105.f
Quando indefinite ſumptum prædicamentum eſt. ibid.e
Quid poſt prædicamentum ex quo ordo patet. 109.c
Quid cauſa formalis. 161.e
Quid totum in modo. 155.a
Quid priuatiue oppoſita ex tex. 111.f
Quando de nominatio non ſumatur a qualitate. 101.f
Quid ſyllogiſmus dialecticus ex diuerſis probabilium generibus ſumptus. 174.d
Quot modis materia accipitur. 160.d
Quid per effectum cauſæ finalis intelligatur. 162.e
Quæ nam qualitates in hac reponantur ſpecie. 100.f
Quinque modis tantum dicitur alterum altero prius. 113.b
quot propoſitionum genera in quacunque figura concludantur. 137.e
quæ accidẽtia, deſcriptionem ingrediantur. 149.c
qui nam habitus dicatur qualitatis ſpecies. car. 97.c
quid locus extrinſecus, & ab oppoſitis, & quot eius ſpecies. 165.e
quid negatio. 114.g
quid cauſæ efficiente. 159.b
quomodo per dici de omni, & de nullo ſyllogiſmi regulentur. 118.f
quid argumentum. 139.h
quę ſint ſingularia ex quibus formatur inductio. 142.a
quinque Poſtprædicamentorum ſufficientia. 109.c
quid ſecundum locum mutatio per omnes differentias, poſitionis. De iſtis poſitionum differentijs vide. 5. Phi. & 2. cœli & mutat, con. 14. 115.b
quid ſit naturalis potentia, vel impotentia. car. 98.d
quid contradictio. 167.g

Regula

R

Egula excluſionis ſpecialis. 273.h
Relatiuum ſubſtantiæ, & accidentis
quod. 216.c
atiua identitatis, quæ referant. 217.c
gula ad generalem excluſionem. 274.a
um, ſucceſſiuas, & permanentes diui-
o,earumq;ab inuicem differentia.258.c
quæ eſt diſpō ſubiecti duplex. 264.c
luplicatiua quomodo exponenda ſit di-
unctiue. 357.e
gula pro fallacia accidentis cognoſcenda
ar. 241.a
atiuum identitatis in accidentibus quo
uplex. 221.g
trictio naturalis quot modis fiat. 228.g
trictionis per implicationem factæ alia
egula. 230.f
gulæ duę ad ampliationum notitiā.225.c
atiuum ſubſtantiæ diuiditur. 216.c
atiuum accidentis quod. 220.h
atiuum ſubſtantiæ, diuiditur in recipro-
um,& non reciprocum. 218.b
atiuum reciprocū qd non inferat. 218.c
trictionis per nomen factæ neceſſaria re
ula. 230.e
atiui reciproci ab aliis diſcrimen.218.d
gulæ ad exceptionem neceſſariæ. 280.d
trictionum alia per verbum,alia per no-
nen ſit. 229.a
lationis realis rationis doctrina. 95.c
atiua ſimul cognoſcuntur. 95.e
latio articuli qualis. 299.c
gula neceſſaria ad copulatiuarum cōtra-
lictionem cognoſcendam. 34.g
gula ad conuertendas propoſitiones val-
le neceſſaria. 30.f
gula de reductione horum modorum plu
imum neceſſaria. 135.b
gula de diſtributione. 132.a
gula reperiendi terminos in quibus omni
in quibus nulli. 132.e
gulę quatuor,virtute quarum tenent con
equentiæ. 43.b
us ac fletus in homine ortus. 63.c
luctio exempli ad ſyllogiſmum. 243.f

S

Vfficieptia liberalium artium. 3.c
ſubiectum attributionis cuiuſcunque ſci
ntiæ. 1.f
ſenſibile per ſe duplex. 4.h
ſeptem in quolibet reperiuntur indiuiduo, quæ rationem eius complent. 57.b
ſubalternarum natura. 21.d
ſinguli modi quatuor propoſitiones formāt. car. 41.g
ſpeciei ab alijs differentia. 67.g
ſubiectum prædicatum, & copula quid ſint. car. 14.f
ſecundus amphibo. modus ex tranſumptione orationis ſit. 183.b
ſicut affir.ad affir.ita nega.ad nega.verificatur inconuertibilibus. 32.a
ſyllogiſmus expoſitorius. 133.h
ſi ſubalternans eſt vera, ſubalterna eſt vera & nō econtra,ſi ſubalterna eſt falſa, ſubalternans,eſt falſa,& non econtra. 27.a
ſemper eſt concluſio negatiua in ſecunda figura. 130.a
ſophiſma pro huius ſigni ampliori notitia. car. 248.b
ſolutio paralogiſmorum duplex. 193.b
ſi affirmatione conuertuntur,& negationes. car. 277.b
ſex modis ſumitur ratio. 139.c
ſyllogiſmis confectus,& imperfectus. 119.f
ſyllogiſmorum multiplicitas. 139.b
ſex ſyllogiſmorum poteſtates. 137.c
ſeptem modorum ipſis habere intellectus. car. 116.a
ſimilitudo,& ad eam requiſita. 169.c
ſequi ad aliud duobus contingit modis.carte. 158.c
ſyllogiſmus expoſitorius,& eius regula.
ſignum vniuerſale quo pacto ſuam vim amittit. 231.b
ſuperlatiuus, & comparatiuus aliquādo proprie aliquando impropric ſumpta quid ſunt. 262.d
ſubſtautiuorum ſuppoſitio. 209.e
ſolutio ſophiſmatis per duas regulas. 233.d
ſignorum ad quantitatem ſpectantium ſpeculatio præcedit ex quæ de infinito, Quænam ſunt ſigna ad genus quantitatis pertinentia. 250.b
ſignificatio duplex,naturalis,& ad placitum car. 208.f
ſignorum diſtributiuorum effectus multiplex,ac diuiſio. 236.g
ſimilis oſtēſiuus,& per impoſſibile qd 202.g

ſupp[ſ]itio

Suppoſitio perſonalis quæ. 222.e
Signorum vniuerſalium affirmatiuorum ac negatiuorum iudicium. 214.g
Suppoſitionis notitia quantũ valeat. 207.e
Suppoſitio accidentalis quæ. 211.c
Sappoſita alicuius termini in actu dupliciter dicuntur. 213.e
Simplicis ſuppoſitionis ſpecies. 212.e
Suppoſitio perſonalis quæ. 211.f
Suppoſitionis accidentalis in ſimplicem, & perſonalem diuiſio. 211.h
Subſtantia quatuor modis dicitur. 283.b
Sex regulæ deſcenſus. 286.g
Subſtantia, & accidens per quid indiuiduantur. 76.f
Sufficientia modorum eſſendi in. 70.f
Subſtantiæ particularis, & vniuerſalis differentia. 76.c
Species ſpecialiſſimæ equaliter ſubſtantiæ ſunt. 81.h

T

Tempus eſt Eternum. 305.b
Termini ſubſtantiales & accidentales non ſimiliter ſupponunt cum incipit & deſinit. 306.f
Terminus homo quomodo ſupponat. 313.c
Terminus communis, vel apponens verbo præſentis temporis ſimpliciter ſumpto. non habenti vim ampliandi a ſe, vel ab alio, ad ea quæ termini ſupponentis ſunt reſtringitur. 231.f
Tres relatiuorum regulæ ad modum neceſſariæ. 220.b
Totum diuerſimode ſumptum quomodo propoſitionem exponibilé reddat. 263.a
Terminum eundem, quomodo diſtribui ampliari, reſtringi, ac ſuppoſitionem habere dicatur. 236.d
Triplex orationis acceptio. 11.g
Tres ſunt differentiæ actus. 61.a
Triplicis conuerſionis ſufficientia. 28.c
Triplex negatio. ſ. negans, infinitans, & priuans. 36.d
Tres ſunt æquiuocationis modi & de primo. 182.a
Tertius amphibolog. modus ex orationis compoſite ſeu diuiſe diuerſa ſignificantis ſumitur. 183.c
Terminus communi dupliciter. 227.d
Tri[illegible]ſentis naturam requiruntur. 197.a
Terminorum appellatiuorum multiplicitas. 227.e
Tres ſunt huius fallatiæ modi, & de primo. car. 195.b
Termini eandem in negatiua quam in affirmatiua habent reſtrictionem. 235.c
Termini definitio. 117.f
Tres poſitionis proprietates. 102.f
Totius & partis multiplicitas, & oppoſitio. car. 151.h
Triplex determinationis genus. 155.d
Triplex ſyllogiſmus ſophiſt. 134.e
Totum integrale, & de eius a cæteris differentia. 152.h
Totum homogeneum, & heterogeneum car. 123.a

V

Vniuocum duplex, vniuocans, & vniuocatum. 71.b
Vniuerſalis variæ acceptiones. 46.h
Vnde dicatur propoſitio indefinita. 16.f
Vniuerſalium notitia, ad quæ ſit vtilis. 47.a
Vniuerſalis negatiua ſimpliciter conuertitur. 29.d
Verborũ infinitorũ natura duo exigit. 10.h
Vna figura alia perfectior in modo concludendi. 134.d
Vbi duplex compoſitum ac ſimplex, & eius ſpecies. 106.f
Vniuerſalis negatiua exceptiua quomodo exponitur. 256.d
Virtus ampliandi a quo ſit. 214.b
Vſus, duplex conſyderatio. 164.f
Virtutem diſtribuendi habere duobus accidit modis. 246.e
Vniuerſalia quare inuenta fuerunt. 236.f
Virtus huius termini, nullus. 148.e
Verbum quomodo reſtringere habeat terminum communem, tam in negatiua, quã in affirmatiua. 235.a
Verbi præſentis temporis proprietas. 235.
Vnde dicat relatiuum accidentis. 221.f
Vnum correlatiuum quomodo in alterius definitione ponatur. 95.f
Vniuoce prædicari tripliciter ſumitur. 83.g

F I N I S.

VERSORII DOCTORIS PARISIENSIS

COMMENTARIA IN PETRI HISPANI SVMMVLAS

Hoc eſt totius Logicæ Ariſtotelis compendium.

De ſingulis huius libri cauſis, atque totius Dialecticæ facultatis partitione.

EXORDIVM.

ISTE eſt tractatus Summularum Magiſtri Petri Hiſpani, in quo ipſe compendioſe determinat de his, quæ in libris Logicæ Ariſtotelis, Boethi, & Porphirii prolixe continentur. Et dicitur Liber Summularum per ſimilitudinem ad ſummam proprie dictam. Eſt enim ſumma proprie dicta magnus numerus, reſultans ex aggregatione plurium paruorum numerorum, & tranſumptiue per ſimilitudinem ad ſummam proprie dictam, aliquis liber, in quo eſt aggregatio plurium tractatuum particularium, uel capitulorum, dicitur Summa, & Summula eſt diminutiuum a ſumma, ſic accepta ſecundum tranſumptionem. Et quia iſte Liber breuis eſt & compendioſus, ideo uocatur ſummula, & definitur ſic. Summula eſt quoddam breue compendium in breui, & generali comprehendens illa, quæ in libris logicalibus diffuſe, & in ſpeciali tractantur. Et dicitur Petri Hiſpani ad denotandum cauſam efficientem huius tractatus. Ipſe enim hunc tractatum extraxit a libris Ariſto. & aliorum Logicorum, & per hoc patet titulus huius libri. Eſt enim titulus nominatio libri ſecundum omnes, uel aliquas ſuarum cauſarum.

Efficiẽs cã huius libri.

Primo ſciendum, quòd huius libri, ſicut & aliorum ſunt quatuor cauſæ, ſcilicet cauſa efficiens, materialis, formalis, & finalis Cauſa autem efficiens dicta eſt. Et eius cauſa materialis, ſiue ſubiectum attributionis, ſicut etiam totius Logicæ eſt argumentatio, quæ nihil aliud eſt quam quidam proceſſus rationis noſtræ de notitia noti ad ignoti notitiam, & capitur ibi ratio in prædicta definitione, ut capitur ab Iſac. quam ſic definit, quòd eſt animæ noſtræ intelligibilis uirtus faciens currere cauſam in cauſatum. Et quòd argumentatio ſit ſubiectum huius ſcientiæ, ſic probatur ratione, quia conditiones ſubiecti attributionis conueniunt argumentationi reſpectu huius ſcientiæ, ergo ipſa eſt ſubiectum attributionis

Quid rõ diſcurſiua

Argumẽtatio ẽ Logicæ ſubiectum.

butionis huius ſcientiæ, vnde tres ſunt conditiones ſubiecti attributionis Prima eſt, quòd illud ſit principalius conſyderatum in ſcientia, cuius eſt ſubiectũ, & ideo paſſiones ſubiecti, & principia, & partes ſubiectiuæ, & integrales, quæ conſiderantur ratione ſubiecti, & non principaliter non habent rationem ſubiecti. Secunda conditio eſt, quòd omnia conſiderata in ſcientia, cuius eſt ſubiectum, habeant reductionem ad tale ſubiectum, & ſub eo, contineantur quantum ad rationem formalem ſuam, & modum conſyderandi. Vnde aliqua reducuntur ad ſubiectum ut principia eius, aliqua ut paſſiones, & aliqua ut partes ſubiectiuæ vel integrales: Tertia eſt, quòd tale ſubiectum ſit adæquatum ſcientiæ, cuius eſt ſubiectum ita quod ſub tali ratione formali in nulla alia ſcientia conſyderetur, ſed ꝙ tale ſit ſibi proprium ſub tali formali ratione.

Octo modis ſumitur ſubiectum.

Secundo ſciendum quòd ſubiectũ octo modis ſumitur. Primo modo pro obiecto alicuius potentiæ, ut color dicitur ſubiectum uiſus. i. obiectum. Secundo modo pro famulo alicuius domini, ut famulus dicitur ſubiectus ſuo domino. Tertio modo pro corpore poſito ſub alio, ut fundamentum dicitur ſubiectum parietis. Quarto modo pro ſubiecto accidentis, ut paries eſt ſubiectum albedinis, Quinto pro ſubiecto propoſitionis, ut homo eſt animal. Sexto pro ſubiecto propriæ paſſionis, ut homo eſt ſubiectum riſibilis. Septimo pro ſubijcibili uel inferiori reſpectu alicuius ſuperioris, ut homo reſpectu animalis. Octauo pro ſubiecto attributionis, de quo modo eſt hic principaliter propoſitum, & deſcribitur ſic. Subiectum eſt cuius completa, & perfecta notitia intenditur in ſcientia, cuius eſt ſubiectum, & ſub cuius ratione formali omnia tradita in illa ſciẽtia conſyderantur, & ad ipſum habent attributionem & ordinem qui modi in his uerſibus notantur.

Subiectũ attributionis cuiuſcunq; ſciẽtiæ.

Obiectum, uerna, poſitum ſub cui, quod inhæret.
Quod prius eſt copula proprij logicaliter infra.
Quod ſimul ars hæret, ſunt bis ſubiectà quaterna.

Intrĩſecus & extrĩſecus finis huius artis.

Tertio ſciendum, quòd duplex eſt cauſa finalis. ſ. intrinſeca & extrinſeca. Vnde finis eius intrinſicus eſt perfectà & completa cognitio ſui ſubiecti. ſ. argumentationis, & hoc quantùm ad ſua principia, partes, & proprietates, ſicut & in qualibet ſcientia ſpeculatiua finis propinquus eſt perfecta cognitio ſui ſubiecti. Sed eius finis extrinſecus eſt cognitio omnium aliarum ſcientiarum, quæ per argumentationem acquirũtur. Et ideo, cum omnis ſcientia noſtra ſit bonum perfectio ipſius animæ excedens in perfectione omnia bona corporis, ſequitur quòd Logica, per quam omnes aliæ ſcientiæ acquiruntur eſt utilis & neceſſaria. Vnde bonitas rei, & utilitas attenduntur ex parte ſui finis.

Quarto ſciendum, quòd cauſa formalis huius tractatus eſt duplex, ſcilicet forma tractandi, & forma tractatus. Forma tractandi eſt ſuus modus procedendi, qui eſt quadruplex, ſcilicet definitiuus, diuiſiuus, probatiuus, & ratione noſtri exemplorum poſitiuus. Cuius ſufficientia ſic habetur. Nam omnis modus procedendi in aliqua ſcientia, aut eſt, de bene eſſe, aut eſt de neceſſitate doctrinæ. Si primum ſic eſt quartus modus, qui eſt exemplorum poſitiuus. Si ſecundum, hoc eſt dupliciter, aut ſe tenet ex parte ſcientiæ tantum, & ſic eſt argumentatiuus, aut ſe tenet ex parte rei ſcibilis, & hoc eſt etiam dupliciter, quia aut notificat ipſum ſcibile quantum ad ſua eſſentialia, & ſic eſt modus definitiuus, aut notificat illud quantum ad poteſtatem, & ſic eſt diuiſiuus. Et forma tractatus eſt diuiſio libri per tractatus, & tractatum per capitula & capitulorum per partes, & partium per lectiones. Vnde in hoc libro ſunt ſeptem tractatus principales. Primus eſt de enuntiatione, correſpondens libro perihermenias. Secundus eſt de uniuerſalibus,

Logicæ totius diuiſio.

ſalibus, correſpondens libro Prædicabilium Prophirij: Tertius eſt de prædicamentis correſpondens libro Prædicamentorum Ariſto. Quartus eſt de Syllogiſmo ſimpliciter correſpondēs libro Priorum. Quintus eſt de Locis dialecticis correſpondens libro Topicorum. Sextus eſt de Fallacijs correſpondens libro Elēchorum. Septimus eſt de Paruis Logicalibus conſyderans de aliquibus proprietatibus terminorum, ſcilicet de ſuppoſitionibus, de relatiuis, de appellationibus, ampliationibus, reſtrictionibus, & de dictionibus, ſincategorematicis, qui Tractatus non correſpondet alicui ſpeciali librorum Logicæ, ſed eſt extractus a diuerſis libris. Et licet uia doctrinæ ille tractatus ſequatur tractatum Fallaciarum, tamen ordine naturæ debet immediate ſequi tractatum Prædicamentorum, quia ibi determinatur de paſſionibus terminorum incomplexorum. Et ſic patent titulus, cauſæ, & diuiſio huius libri. Et ſi quæratur, cui parti Philoſophiæ ſcientia libri ſubordinatur. reſpondetur, ſermocinali. quia Logica eſt ſcientia tractatus de ſermone.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Iſte Liber eſt tantum vna Summula, igitur male nominatur Summulæ in plurali numero. Secundo ſic. Anima eſt ſubiectum ſcientiæ huius Libri, quia eſt ſubiectum cuiuslibet ſcientiæ. igitur nō argumentatio.

Tertio. Scientia eſt habitus concluſionis, ſed argumentatio non eſt concluſio, igitur de ipſa non eſt ſcientia, nec eſt ſubiectum.

Quarto ſic. Prius nūquam reducitur ad poſterius, ſed principia ſubiecti præcedunt ipſum, igitur nunquam habent reductionem ad ipſum, ut dictum eſt prius

Quinto ſic. Finis logicæ eſt perfectio Animæ, cum ſit finis cuiuslibet ſciētiæ, ergo perfecta cognitio argumentationis nō eſt hic finis, cum illa cognitio ſit effectus animæ conſequentes ſuum eſſe completum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ſi conſyderetur iſte Liber, ut eſt unus totalis tractatus, bene dicitur Summula in ſingulari, ſed ſi conſyderetur ut continens plures partiales tractatus, bene dicitur Summulæ in plurali.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet anima ſit ſubiectum inhæſionis cuiuslibet ſcientiæ capiendo ſubiectum pro ſubiecto accidentis, non tamen eſt ſubiectum attributionis eius, de quo ſolum eſt hic ad propoſitum. Ad tertium dicitur. ꝙ de concluſione tantum eſt ſcientia directe tanq̄ de obiecto proprio eius, ſed tamen indirecte eſt ſcientia de ſubiecto concluſionis, & de eius predicato, de principiis partibus eiuſdem ſubiecti. modo licet argumentatio non ſit concluſio tantum, tamē ut deſignatur per modum incomplexi poteſt eſſe ſubiectum uel prædicatū concluſionis. Ad quartum dicitur, ꝙ licet principia ſubiecti ſecundum ſuum eſſe non habeant reductionem ad ſubiectum; tamen poſſint reduci ad ipſum quantum ad rationem conſiderandi, & iſto modo poſteriora ſunt. Ad quintum, negatur conſequentia. & cauſa eſt, quia licet perfecta cognitio argumentationis ſit ipſamet perfectio, ſiue effectus animæ, tamen bene eſſe poteſt perfectio eius accidentalis, & poteſt perficere ipſam in ordine ad ſuum finem ultimum, qui eſt ſumma fœlicitas, ideo, Rñſiones.

PETRI HISPANI
SVMMVLARVM LOGICAE TRACTATVS PRIMVS.

SVMMA TRACTATVS PRIMVS.

De vocibus. De Nomine, & Verbo. De Oratione, & eius ſpeciebus. De propoſitione categorica, hypothetica, & modali, deq; illarum oppoſitionibus, ac circa ipſarum veritatem, & falſitatem quam plurimis regulis.

Quid Dialectica, & eius ad cæteras artes vtilitas.

Primo to. c. 12. & ſecundo Poſte. ca. ulti & 4. Me. t. c. 1. & ipſe riſque aliis locis.

DIALECTICA eſt ars artium, ſcientia ſciẽtiarũ ad ominum methodorum principia viã habens. Sola enim Dialectica probabiliter diſputat de principijs omnium aliarum ſcientiarum.

Poſtquã dictum eſt de cauſis huius libri, & titulo eius, hic conſequenter accedendum eſt ad materiam eius. In principio autem huius Auctor præmittit proœmiũ & quia in proœmio qlibet Auctor debet reddere auditorem beneuolum, docilem, & attentum, ideo ratione huius Auctor primo oſtendit excellentiam, vtilitatem, & ordinem huius ſcientiæ, ratione cuius primo definit Dialecticam dicens, ꝙ eſt ars artium, &c. In qua definitione oſtenditur excellentia eius, cum dicitur (Ars artium.) & tangitur vtilitas eius, cum dicitur (Ad omnium methodorum principia viam habens) pro cuius definitionis intellectu.

Primo ſciendum eſt ꝙ ars dupliciter accipitur, vno modo ſpecialiter, vt ab Ariſto. defin tur ꝙ eſt recta ratio rerum nobis factibilium, & ſic eſt vnus habitus intellectualis ab alijs diſtinctus. & hoc modo diuiditur per ſeptem artes mechanicas, quæ continentur his uerſibus.

Ars mechanica quid.

Lana, Nemus, Miles, Nauigatio, Rus, Medicina.
His ars fabrilis coniungitur mechanicæ ſunt.

Alio modo ſumitur ars generaliter vt definitur a Tullio, quæ eſt collectio plurium præceptorum in vnum finẽ tendentium & hoc modo eſt quoddam ſuperius ad ſcientiã & ad artem proprie dictam. & hoc modo ponitur in definitione Dialecticæ, ratione cuius primo ponitũr ars q̃ ſcientia, & non capitur ſpecialiter vt opponitur ſcientiæ: quia ſic oppoſita poneretur in eadem definitione.

Liberaliũ & mechanicarũ artiũ numerus quinq, habitus intellectus 6. Ethi. ca. 4.

Secũdo ſciendũ eſt ꝙ ars gñaliter capta ſub ſe comprehẽdit plures habitus intellectuales, & nõ eſt vnus habitus intellectualis ab alijs diſtinctus. vnde quinq; ſunt habitus, vel virtutes intellectuales, quibus non cõtingit falſum dicere. ſ. Sapienzia, Scientia, Intellectus, Prudentia, & Ars. duorum ſic habetur ſufficientia. Quia oĩs habitus intellectualis, vel eſt ſpeculatiuus vel practicus, ſi ſpeculatiuus hoc tripliciter. vel dicit cognitionẽ principiorũ & conclſionũ ſimul, & ſic eſt Sapiẽtia, vel pĩcipiorũ tñ, & ſic eſt Intellectus, vel cõcluſionũ tñ, & ſic eſt ſciẽtia.

Vel

Vel ſic omnis habitus eſt ſpeculatiuus, uel practicus. Si ſpeculatiuus, hoc eſt dupliciter, uel circa principia, uel circa concluſiones, ſi ſecundum, ſic eſt Scientia ſi primum, hoc eſt dupliciter, uel circa principia demonſtrationum, quæ ſunt principia cognoſcendi, & ſic eſt intellectus. uel circa principia rerum, quæ ſunt principia quo ad eſſe, & ſic eſt Sapientia.

Si ſit practicus, eſt dupliciter, uel circa agibilia, & ſic eſt Prudentia, quæ ſic deſcribitur. Prudentia eſt recta ro rerum a nobis agibilium, uel circa factibilia, & ſic eſt Ars. Vnde Sapientia eſt cognitio de primis cauſis, & principijs complexis rerum, ſed intellectus eſt habitus principiorum indemonſtrabilium. ſcientia uero eſt habitus concluſionis firmus, certus & euidens per demonſtrationem acquiſitus, & omnes iſti habitus aliquo modo continentur ſub arte generaliter dicta, qa in quolibet eſt collectio plurium præceptorum uel regularum ad unum finem tendentium. Ex quo patet quòd ſub arte accepta generaliter cõtinentur ſeptem artes liberales, quia illæ continentur ſub ſcientia, quæ ſunt Grammatica Logica, Rhetorica, Muſica, Arithmetica, Geometria, & Aſtrologia. Tres primæ dicuntur triuiales, quaſi tribus uijs in unum finem tendentes, quia Grammatica conſyderat de ſermone congruo uel incongruo: Logica uero de ſermone uero uel falſo. Rhetorica de ſermone ornato, uel inornato, & ſic procedunt in cognitionẽ ſermonis. Aliæ dicuntur quadriuiale, quaſi quatuor uijs in unum finem tendentes. ſ. in cognitionem quantitatis, quia arithmetica eſt de quantitate diſcreta non contracta, ſcilicet de numero. Muſica eſt de quantitate diſcreta contracta ad ſonũ. Geometria de quantitate continua non contracta. Aſtrologia de quantitate continua contracta ad motum, unde omnium liberalium artiũ ſic poteſt haberi ſufficientia. Omnis ars liberalis eſt circa ſermonem, uel circa quantitatem ſi primũ ſic eſt tripliciter, uel circa ſermonem congruum uel incongruum, & ſic eſt Grammatica, aut circa ſermonem uerum uel falſum, & ſic eſt Logica, aut ornatum uel inornatum, & ſic eſt Rhetorica. Si circa quantitatem, hoc eſt dupliciter, uel circa quantitatem continuam, uel diſcretam, ſi ſecundum hoc eſt dupliciter, aut circa ea ſimpliciter & non contractam, & ſic eſt Arithmetica, quæ eſt de numero in cõmuni, uel eſt circa quantitatem diſcretam contractam ad ſonum, & ſic eſt Muſica quæ conſyderat de numero ſonorum, ſi primum hoc eſt dupliciter, aut eſt circa cauſam ſimpliciter non contractam, & ſic eſt Geometria, aut circa ipſam contractam ad motum, & ſic eſt Aſtrologia, unde uerſus.

Liberaliũ artium numerus.

Sufficiẽtia liberaliũ artium.

Gra, loquitur dia uera refert, re uerba colorat.
Muſi canit, ar. numerat, Geo ponderat. As. coli Aſtra.

Iſtæ autem artes dicuntur liberales triplici de cauſa. Prima quia antiquitus ſolum liberi, & nobiles conſueuerunt eis ſtudere. Secunda, quia liberant homines eis ſtudentis a curis mundanis. Tertia, quia ordinantur ad opera per animam tãtum exercenda, quia anima libera eſt reſpectu corporis, ideo iſtæ artes dicuntur liberales. Artes uero mechanicæ, dicuntur potius ſeruiles, quia ordinantur ad opera per corpus exercenda, corpus autem ſeruit animæ, & dicuntur illæ liberales artes alia de cauſa, quia liberæ informant intellectum noſtrum ſine aliqua difficultate, & per hoc Phyſica, & Metaphyſica, quæ nõ libere informant intellectum nõ dicuntur liberales, quia Metaphyſica eſt de nimis eleuatis ſupra intellectum, Phyſica uero eſt de nimis immerſis materiæ.

Ars mechanica ũde dicatur

Tertio ſciendũ quòd Methodus accipitur dupliciter uno modo proprie prout eſt breuis & recta uia cito ad terminum ducens, alio modo tranſumptiue & ſimilitudinarie, & ſic eſt ſcientia compendioſe tradita, cito ducens in cognitionem ſui ſubiecti, & hoc mõ capitur in illa definitione, cum dicitur quòd Logica habe-

uiam ad principia omnium Methodorum, ſenſus eſt, omnium ſcientiarũ, & ualet per hoc ad illarũ principia, quia conſyderat de argumẽtatione per quã inquirimus de principiis oĩum ſcientiarũ, & quia nulla ſcĩa ab iſta docet modũ arguẽdi probabiliter, ideo ſola Dialectica diſputat de principiis aliarum ſcientiarum.

Duõnes. Quarto ſciendum ꝙ Dialectica dupliciter accipitur. Vno modo generaliter ꝓ tota logica. Alio modo ſpecialiter ſolum pro illa parte Logicæ, quæ traditur in libris Topicorum hic autem definitur pro tota Logica, tamen ſub nomine ſuæ partis. Logica enim probabiliter diſputat ratione ſuæ partis, quia illud, quod cõuenit parti etiam aliquo modo conuenit toti gratia partis, & ſic patet definitio Dialectice & quomodo hic capitur ſcilicet communiter.

Sed contra hanc definitionem primo arguitur Ars eſt de factibilibus a nobis, cum ſit recta ratio rerum a nobis factibilium, ſed logica non eſt de factibilibus a nobis ergo non eſt ars.

Secundo ſic. Modus ſciendi non eſt ſcientia, ſed Logica eſt modus ſciendi, ergo Logica non eſt ſcientia.

Tertio ſic. Ille genitiuus artium, ſiue ſcientiarum denotat excellentiam Logicæ ad alias ſcientias cum omnis genitiuus pluralis numeri reflexus ſuper ſuũ nominatiuum ſingularem importat excellentiam, ſed Logica non eſt excellentior aliis ſciẽtiis cũ multæ ſint excellẽtiores ipſa, ut puta ſcĩa Methaphyſicæ ergo &c.

Quarto arguitur ſic. Logica eſt quidam Methodus, ergo ſi docet uiam ad principia, ſequitur, quod doceat uiam ad principia ſuiipſius, quod eſt inconueniens.

Solutio. Quinto arguitur. Principia ſcientiarũ ſunt per ſe nota, ergo Logicà non ualet ad cognitionem illorum principiorum. Ad rõnes. Ad primũ iſtorum dicitur qđ licet ars ſpecialiter capta ſit de factibilibus a nobis non tñ ars generaliter capta, & iſto modo capitur hic, & ſic Logica bene eſt ars. Ad ſm dicitur ꝙ Logica dupliciter accipitur uno modo pro perfecta argumentatione cognitione, quæ dicitur Logica docens, & ſic dicitur ſcientia, nec eſt modus ſciendi, alio modo pro uſu argumentationis, quo utimur in alijs ſcientijs, qui uſus dicitur Logica utens, & ſic eſt modus ſciendi, & non eſt ſcientia proprie dicta.

Ad tertium dicitur ꝙ Logica non eſt excellentior in dignitate omnibus alijs ſcientijs, & in perfectione, eſt tñ excellentior cæteris in uſu ſui ſubiecti, & applicatione eius ad acquirendum alias ſcientias. Ad quartũ dicitur, ꝙ de rõne argumẽtationis, per quam poſſumus inquirere de principiis Logicæ, eſt, ꝙ Logica ualet ad inquirendũ ſua principia ſm quòd argumẽtatio eſt inſtrumentũ ſciendi argumentatio n. in uniuerſali conſyderata eſt ſubiectũ Logicæ, & in particulari bene eſt inſtrumentũ ad inquirendũ de principijs eius. Ad quintum dicitur, quòd licet principia ſcientiarum ſint per ſe nota ſecundum ſe, tamen quandoque ſunt ignota quo ad nos, & ſic ex parte noſtri argumentatio ualet ad cognitionẽ eorũ.

Primo Poſte cap. 6.

Ordo huius artis ad alias.

Et ideo in acquiſitione omnium aliarum ſcientiarum Dialectica debet eſſe prior. Dicitur autem Dialectica à dia, quod eſt duo, & logos, quod ſermo, uel ratio quaſi duorum ſermo, uel ratio ſcilicet opponentis, & reſpondentis in diſputatione. Sed, quia diſputatio non poteſt haberi niſi mediante ſermone, nec ſermo, niſi mediante uoce nec uox niſi mediante ſono, omnis enim uox eſt ſonus, ideo à ſono tanquam à communiori inchoandum eſt.

Poſtquã Petrus Hiſpa. poſuit definitionẽ dialecticæ, & probationẽ unius partus

tis eius, in qua definitione oſtenſa eſt excellentia,& utilitas huius ſcietiæ, hic cõſequenter oſtendit ordinem huius ſcientiæ ad alias,& interpretationem huius nominis dialectica. Ad reddendum auditorem huius ſcientiæ docilem & attentũ oſtendit de quo,& quo ordine ſit in hac ſcientia conſyderandum Ratione autem primæ infert unum correlariũ dicens quòd Dialectica in acqſitiõe aliarum ſciẽtiarum dicitur eſſe prior; Cuius ratio eſt. quia principia omnium aliarũ ſcientiarum,& etiam concluſiones acquiruntur per argumentationem ſed Logica cõſyderat de argumentatione,& docet modum arguendi. ergo debet prius acquiri quam aliæ ſcientie, ideoin acquiſitione debet eſſe prior.

Primo ſciendũ quòd una ſcientia dicitur eſſe prior alia dupliciter. Vno modo ordine naturæ & perfectionis,& ſic ſcientiæ reales præcedunt Logicam. & ratio eſt. quia ordine naturæ ſcientiæ ordinantur ſicut & ſua ſubiecta, ſedens reale prius eſt ente rationis, ergo ſciẽ reales, ut Phyſica,& Methaphyſica, quæ ſunt de ente reali, præcedunt Logicam, quæ eſt de ente rõnis,& ſimiliter alias ſcĩas rationales, ut ſunt Grãmatica & Rethorica. Alio mõ una ſcĩa dicitur prior alia ordine doctrinæ,& quo ad nos,& hoc modo intelligitur ꝙ Logica eſt prior alijs ſcientijs ideo notanter dicitur ꝙ non ſit prior ſimpliciter, ſed in acquiſitione, eo ꝙ dicitur prius acquiri alijs ſcientijs, quæ per argumentationem acquiruntur.

Quonam mõ logica Gīæ. præcedat.

Secundo ſciendũ, quòd auctor ponit interpretationẽ huius nominis Dialecticæ, quod põt dupliciter deriuari. uno modo poteſt dici a dia, quod ſcribitur per I. Latinum, quod eſt de,& logos ſermo & ycos, ſcientia, quaſi ſcientia de ſermone Alio modo a dias per I. Græcum quod eſt duo,& logos, ſermo,& ycos, ſcientia, quaſi ſcientia de ſermone duorum .ſ. opponentis,& reſpondentis, licet enim idem poſſit arguere,& reſpondere,& per ſe facere diſputationem, tñ hoc eſt inquantum ipſe tenet locũ duorum. Ex hoc patet quòd hic non accipitur, dicitur, prout tantum ualet ſicut profertur, uel predicatur, ſed ut tantũ ualet, ſicut deriuatur.

Quid nõis dialecticæ.

Tertio ſciendum quòd in hoc libro incipiendũ eſt determinare de ſono tanq̃ a communiori in hac ſcientia conſyderato. Cuius ratio eſt, quia Logica conſyderat de argumẽtatione, tanquã de proprio,& adæquato ſubiecto eius,& de diſputatione, quæ fit mediante argumentatione, ſed argumentatio non poteſt fieri niſi mediante ſermone, nec ſermo niſi mediante uoce, nec uox, niſi mediante ſono ideo a ſono tanquam communiori incipiendum eſt, quia cõior eſt omnibus iſtis.

Subiectũ logices.

Quarto ſciẽdum, quòd dupliciter põt fieri argumentatio, ſiue diſputatio. Vno modo mentaliter, quando homo diſputat per ſeipſum conſyderando,& talis diſputatio poteſt fieri ſine uocibus,& ſermone. Alio modo uocaliter,& talis ꝓprie eſt diſputatio, quaſi duorum putatio, nam talis ſemper eſt inter opponentem,& reſpondentem,& ita non poteſt fieri niſi mediante ſermone, & in hoc habetur ordo huius ſciẽtiæ ad alias,& interpretatio huius nominis Dialectica,& de quo ſit terminandum,& a quo ſit incipiendum.

Sed contra prædicta primo arguitur. Grammatica debet prius acquiri quam Logica, cum Logicus præſupponat ſignificationem terminorum,& modum cõgrue loquendi, qui per Grammaticam habetur, ergo Grammatica, prior eſt in acquiſitione,& non Logica.

Argumẽ.

Secundo arguitur Plures medici acquiſiuerunt ſcientiam medicinæ ante inuentionem Logicæ,& etiam multi qui non habuerunt Logicam, ergo Logica non eſt prior in acquiſitione aliarum ſcintiarum.

Patet in mi po. qui naturaliter fuit logicus.

Tertio. Sonus & uox ab ore animalis æque cito proferuntur, ergo ſonus non præcedit uocem. igitur uox non fit mediante ſono

Quarto ſic. Idem non debet conſyderari in diuerſis ſcientijs, ſed ſonus conſyderatur in Phyſica, ergo non debet conſiderari in Logica.

Quinto ſic. Qualitas eſt prior quam ſonus, cum ſit genus ſoni, ergo magis incipiendum eſt a qualitate quam a ſono.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, quod duplex eſt Grammatica. ſ. poſitiua, & regularis. Poſitiua eſt cognitio, quæ eſt de ſignificatis terminorum, & regulis Grammaticæ, non cognoſcendo cauſas eorum, & iſta bene præcedit Logicam. ſed non eſt ſcientia proprie dicta, ſed quædam cognitio imperfecta. Sed Grãmatica regularis eſt cognitio propter quid regularum Grammaticaliũ, qua cognoſcuntur probatiue, & per cauſas. & talis bene eſt ſcientia, & non poteſt acquiri ante Logicam niſi imperfectæ, cum acquiratur per argumentationem, quæ per Logicam cognoſcitur.

Logicam dicis neceſſaria ẽ.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet tales medici acquiſiuerunt. Medicinã imperfecte per quandam argumentationem naturalẽ factam. ſ. naturali cognitione intellectus qui eſt naturaliter diſcurſiuus, non tamen perfectæ acquiſiuerunt eam, & per argumentationem artificioſe factam, quia non habuerunt artem arguendi, & inde fuit ꝙ inciderunt in errorem Et ſimiliter dicendum eſt de alijs ſcientijs, quæ non acquiruntur perfecte ſine argumentatione de qua eſt, Logica.

Ad tertium dicitur, ꝙ licet ſonus non præcedat uocẽ ſm tempus, tamen bene præcedit ſecundum naturam, & in ratione principii formalis, & ideo uox fit mediante ſono in genere cauſæ formalis. & non efficientis. Ad quartũ dicitur, ꝙ idẽ ſub diuerſis rationibus, põt in diuerſis ſcientiis conſyderari, licet non ſub eadẽ ratione. modo ſonus in Phyſica cõſyderatur ut paſſio rei naturalis, & in Logica ut eſt ſignũ cõceptus mẽtis, ideo diuerſis rõnibus, hic & ibi cõſyderatur. Ad quintũ dicitur ꝙ qualitas eſt cõior ſono ſm̃ predicationẽ, non tñ ut eſt ſignum conceptus mentis, quia non ſignificat conceptum niſi ut eſt in ſono, & ſub illa rõne ſonus hic conſyderatur, licet & ſonus non ſit ſignũ conceptus, niſi ut eſt in uoce quia tamen eſt proximum genus uocis, oportuit hic de ipſo determinare.

Sonus, quid ſit, deque definitionum natura.

Sonus eſt quicquid per ſe & proprie ab auditu percipitur. Dico autem proprie, quia licet homo, uel campana audiatur, hoc tamen non eſt niſi per ſonum eius.

Poſtquam Petrus Hiſpa. poſuit proemiũ ſuum, hic cõſequenter aggreditur tractatum. & quia in illo primo tractatu, cuius enuntiatio eſt ſubiectũ, determinatur de nomine & uerbo eo, ꝙ ſunt partes enuntiationis, & in eorum definitionibus ponitur uox, cuius ſonus eſt gẽnus, ideo Auctor primo determinat de ſono, ipſum definiendo. Sonus eſt quicquid auditu proprie, & per ſe percipitur.

Quid ſẽſibile p ſe & ſenſibile p accidẽs ſecũdo de Aĩat. 47.

Pro cuius intellectu primo ſciendũ eſt, quòd ſenſibile in cõmuni dicitur illud quod aptũ natũ eſt ſentiri. & diuiditur in ſenſibile per ſe, & ſenſibile per accidẽs. Senſibile per ſe eſt, quod per ſe immutat ſenſum, & non ratione alicuius accidẽtis. ſicut color per ſe, & non ratione alicuius accidentis eius immutat uiſum, & ſapor guſtum. Senſibile per accidens eſt, quod non ratione ſui, ſed ratione alicuius accidentis eius immutat ſenſum, ſicut campana immutat auditum non ratione ſui, ſed ratione ſoni eius, qui ſibi eſt accidens.

Sẽſibile p ſe duplex ubi ſupra

Secundo ſciendum quòd ſenſibile per ſe iterũ diuiditur in ſenſibile cõmune & proprium. Senſibile commune, eſt quod a pluribus ſenſibus ſentiri poteſt, ſicut

ſicut iſta quinque, magnitudo, numerus, motus, figura, quies quæ dicuntur communia, non quia ab omnibus ſenſibus percipiantur, ſed pluribus. Sed ſenſibile proprium, eſt quod ab unico ſenſu ſentiri poteſt. ſicut color eſt proprium obiectum uiſus, ſicut poprium ſenſibile, & ſonus proprium obiectam aditus, & odor olſactum, & ſapor guſtus, & qualitates tangibiles, quæ ſunt calidum, ſrigidum, humidum, & ſiccum, ſunt proprium obiectum tactus.

Tertiò ſciendum eſt quòd ſenſibile in communi, ut patet ex prædictis, eſt genus ſoni. & illud debet intelligi in ſua definitione, cum dicitur quicquid percipitur, ideſt aliquid perceptibile, quia percipitur, in illa definitione dicit aptitudinē & non actum. & ſic illa pars definitionis ſoni ponitur loco generis. deinde ponitur per ſe, ad differentiam ſenſibilium per accidens, quia ut dictum eſt, ſonus eſt ſenſibile per ſe, dicitur proprie ad differentiam ſenſibilium communium, quia ſonus eſt ſenſibile proprium auditus, & ſubiungitur ab auditu, ad differentiam proprium ſenſibilium aliorum ſenſuum, & ſic intellectus definitionis eſt, quòd ſonus eſt ſenſibile per ſe, & proprium aditus. & melius ſic definitur per ſuum genus propinquum, quod eſt ſenſibile, quàm per ſuum genus remotum, quod eſt qualitas ſenſibilis. ut definit ipſum Buridanus, & poſſet ēt iſta definitio probari, quia tres conditiones bonæ definitionis ſibi conueniunt, igiť eſt ſufficiens.

Difinitionis conditiones.

Quarto ſciendum ꝙ tres ſunt conditiones bonæ definitionis. Prima eſt ꝙ definitio debet conuenire omni contento ſub definito Secunda eſt quod conueniāt ſoli definito. & ratio harum conditionum eſt. quia definitio componitur ex genere, & differentia propria definiti, ſed illa differentia competit omni contento ſub definito, & ſoli definito, quia conuertitur cum ipſo, ideo definitio debet conuenire omni, & ſoli. Tertia conditio eſt. ꝙ definitio debet ſufficienter explicare naturam definiti, & facere ipſum differre a quolibet alio. Ratio eſt quia natura rei ſufficienter explicatur per genus, & differentiā, quæ dicunt primam potentiam, & ultimum actum naturæ rei, definitio autem fit ex genere, & differentia, & ratione differentiæ propriæ facit definitum differre a quolibet alio. Iſtæ autem tres conditiones cōueniunt definitioni ſoni, unde probatur inductiue, igitur eſt ſufficiens.

Quadruplex definitio.

Sciendum ulterius quòd quadruplex eſt definitio. ſ. quiditatiua, deſcriptiua, cauſalis, & quid nominis. Definitio quiditatiua eſt oratio quid eſt eſſe rei ſignificans per eſſentialia, ut homo eſt animal rationale, & mortale. Definitio deſcriptiua eſt oratio quid eſt eſſe rei indicans per accidentalia, ut homo eſt animal greſſibile bipes. Definitio cauſalis eſt, quæ datur per cauſas ideſt efficientem, uel materialem, ut ita eſt accenſio ſanguinis ad cor. Definitio quid nominis, eſt oratio ſignificans quid per nomen importatur, ſicut uacuum dicitur ſpacium non repletum corpore, poſſibile tamen repleri, ſed quia definitio cadit ſub prima operatione intellectus, ideo ſciendum ꝙ tres ſunt operationes intellectus. prima eſt ſimplicium apprehenſio, ſecunda eſt compoſitio, uel diuiſio, tertia eſt diſcurſus, & ratiocinatio.

Argumēta

Sed contra prædicta primo arguitur. Omnis definitio eſt falſa, in qua prædicatur uniuerſale uniuerſaliter ſumptum, ſed ſic eſt in iſta. ſonus eſt quicquid nam quicquid eſt ſignum diſtributiuum, includens materiam ſuæ diſtributionis. igitur definitio eſt male poſita. Secundo ſic. Audibile non eſt de eſſentia ſoni, ſed accidens eius, igitur ſonus, cum percipitur per auditum, per accidens percipitur ab auditu, & non per ſe. Tertio ſic. Omnis motus eſt ſenſibile commune, ut patet ex prædictis, ſed ſonus eſt quidam motus, cum ſit motus aeris re-

fracti,

fracti, ut dicitur in libris de anima, ergo ſonus eſt ſenſibile cōe. & ſic in iſta defi nitione male ponitur proprie. Quarto arguitur ſic. Nullum obiectum potentiæ paſſiuę debet defin ri per potentiam, cuius eſt obiectum, cum ipſum ſit prius & notius ipſa pot ntia, ſed ſonus eſt obiectum auditus, qui eſt potentia paſſiua, igitur. Quinto ſic. Silentium proprie, & per ſe percipitur ab auditu, quia non percipitur ab eo per aliquod accidens, nec etiam percipitur ab alijs ſenſibus quā ab auditu, igitur definitio conuenit ſilētio igitur nō cōuenit ſoli ſono definito.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur q; quicquid eſt ſignum diſtributiuum, ſed tamen ibi non tenetur diſtributiue, ſed infinite, & tñ ualet quicquid percipitur .i. id, quod eſt perceptibile. ergo non ibi prædicatur uniuerſale uniuerſaliter ſumptum. Ad ſecundum dicitur, q; licet audibilitas ſit accidens proprium ſoni, nō tamen eſt ſibi accidens cōe, quod contingit adeſſe, & abeſſe, ideo ſibi bene conuenit per ſe, ſicut propria paſſio conuenit per ſe ſuo ſubiecto. Ad tertium dicitur, q; licet ſonus quātum ad ſuum materiale, dicatur motus aeris, quia ſemper multiplicatur cum motu aeris. tamen quantum ad ſuum formale non eſt motus localis ſed eſt qualitas cauſata ex uiolenti fractione aeris, uel alicuius alterius medij ideo non eſt ſenſibile commune.

Ad quartum dī, q; obiectum potentiæ paſſiuæ non definitur a priori, & quiditatiue per potentiam, cuius eſt obiectum, tñ bene definitur per ipſam a poſteriori, & deſcriptiue. & hoc qñ potētia eſt nobis obiecto notior, ſicut eſt in propoſito Ad quintum dicitur, quod licet ſilentium percipiatur priuatiue ab auditu ſcilicet per carentiam ſoni, non tamen poſitiue & per ſe, ſicut ſonus, ideo, non ſibi cōpetit præſens definitio.

Definitio uocis, & eius inſtrumenta.

Sonorum, alius uox, alius non vox. Sonus uox idem eſt quod vox. Vnde, uox eſt ſonus ab ore animalis prolatus, naturalibus inſtrumētis formatus. Naturalia autem inſtrumenta, quibus uox formatur ſunt hæc. guttur, lingua, palatum, quatuor dentes, & duo labia, & pulmo. unde uerſus. Inſtrumenta decem ſunt, guttur, lingua, palatum. Quatuor, & dentes, pariter duo labia pulmo. Sonus non uox, eſt ille, qui generatur ex colliſione duorū corporum inanimatorū ut fragor arborum, ſtrepitus pedum.

Præmiſſa definitione ſoni, hic conſequenter Auctor ponit diuiſionem eius ipſum diuidendo per ſonum uocem, & ſonum non uocem. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia omnis ſonus fit ex uiolenta fractione aeris, uel alicuius corporis uel igitur in tali fractione fit formatio uocis ab ore animalis cum naturalibus inſtrumētis, uel fit ex percuſſione corporum ſine tali formatione ſi primum, ſic eſt ſonus uox. ſi ſecundum, ſic eſt ſonus nō uox Et poteſt iſta diuiſio probari per conditiones, quæ conueniūt bonæ diuiſioni.

Diuiſionis conditiones. Primo ſciendum q; tres ſunt conditiones bone diuiſionis. Prima eſt, q; membra debent eſſe oppoſita, quod debet intelligi q; ſint oppoſita, uel formaliter, uel uirtualiter, ſic q; aliquo modo includant modos contradictionis oppoſitos. quia in his, quæ diuiduntur, uel diſtinguntur inter ſe ſemper unum includit aliquo modo negationē alterius. Secunda eſt, q; membra diuiſionis non debent excedi a diuiſo, ſed debent euacuare totam naturam ipſius diuiſi, ſiue Poteſtatem,

teſtatem, ſic ꝙ nihil contineatur ſub diuiſo, quod non ſit in aliquo membro diuiſionis, Tertia eſt, ꝙ illa membra ſimul ſumpta non excedant diuiſum, ſed cum eo conuertantur. Sed iſtæ tres conditiones in prædicta diuiſione reperiuntur, ut poteſt facile declarari, ideo ipſa eſt ſufficiens. Et eſt prædicta diuiſio generis in ſuas ſpecies, quia diuiſum æqualiter, & una definitione dicitur de mēbris diuidentibus Et licet ſonus uox ſit perfectior, & prior uia perfectionis q̄ ſonus non uox ex parte propriæ naturæ & perfectionis, & ſpeciei, non tamen reſpectu ſoni communi ſed ſe habent æqualiter.

Secundo ſciendum ꝙ uox dicitur ſonus ab ore animali prolatus naturalibus inſtrumentis formatus. Et ibi ponitur ſonus, loco generis, & ponitur ab ore animalis prolatus ad differentiam ſoni facti ex percuſſione duorum corporum, & ponitur naturalibus inſtrumentis formatus ad differentiam tuſſis & ſternutationis, & multorum ſonorum, quæ fiunt ab ore animalis, & tamen non formantur naturalibus inſtrumentis, ideo non ſunt uoces, unde in formatione uocis decē inſtrumenta requiruntur. ſ. guttur, lingua, palatum, quatuor dētes, pulmo, duo labia. Et licet plura requirantur in cauſatione uocis, tamen iſta ſufficiunt ad debitam formationem tanquam inſtrumenta propinqua.

Tertio ſciendum ꝙ quadrupliciter fit formatio uocis. Primo enim per reſpirationem fit attractio aeris ad pulmonem. Secundo aeris attracti circa pulmonem ingroſſatio. Tertio fit aeris ingroſſati reuerberatio ad arteriā uocalem, in qua expulſiue cauſatur ſonus. Quarto fit ſoni in aere repercuſſi, & debita diſtractio, & formatio cum plectro linguæ ad palatum, & ad dentes, & ex diuerſa percuſſione cauſatur diuerſitas uocis, & per defectum huius ſoni facti ab ore animali ſine tali formatione cum naturalibus inſtrumentis, non ſunt uoces: Et hæc generatio uocis explicatur in definitione eius, quæ ſic ponitur in ſecundo de Anima, ꝙ eſt repercuſſio aeris reſpirati ab anima ad uocalem arteriam cum imaginatione ſignificandi.

Gñatio ac uocis formatio ex ij de aia c c.87:

Quarto ſciendum quòd ſonus non uox eſt ille, qui cauſatur ex colliſione corporum inanimatorum, ut fragor arborum, ſtrepitus pedum & eſt colliſio, mutua percuſſio duorum corporum adinuicem, & dicitur colliſio ex con, quod eſt ſimul, & læſio. & ponitur hic loco generis. Dicitur corporum inanimatorū quantum ad modum faciendi ſonum, quia non oportet quòd talia corpora ſint inanimata ſecundum ſubſtantiam ſuam, quia fragor arborum, & percuſſio manuum ſunt ſoni non uoces, & fiunt a corporibus; quę ſunt animata ſecundū ſubſtantiam, ſed ſunt inanimata quantum ad modum operandi, quia faciunt talem ſonum ut ſunt corpora dura, & non ut ſunt animata.

Sed contra prædicta arguitur primo Nulla forma ſimplex eſt diuiſibilis, ſonus eſt forma ſimplex, igitur male diuiditur. Secundo. ſonus tubæ, & inſtrumentorum muſicalium eſt quædam uox, cum habeat continuationem, melodiam, & articulationem, quæ ſunt propriæ paſſiones uocis, & tamen non fit ab ore animalis cum naturalibus inſtrumentis. ergo contra definitionem uocis.

Argumē

Tertio ſic. Homines edendo, & quædam aues carentes labijs, & dentibus faciunt uocem, & tamen non habent inſtrumēta prius enumerata, ergo ad formationem uocis non requiruntur prædicta inſtrumenta.

Quarto ſic. In fractione panis uel papiri fit ſonus non uox, & tamen ille non generatur ex mutua colliſione, ideſt percuſſione duorum corporum inanimatorum, igitur.

Quinto ſic Tuſſis eſt ſonus non uox, & tamen non fit ex percuſſione duorum corporum inanimatorum, ergo contra definitionem.

Ad

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur quòd nulla forma ſimplex eſt diuiſibilis in parte integrales, & quantitatiuas, quia caret ſalibus, tamen bene eſt diuiſibilis in partes ſubiectiuas, ſicut genus in ſuas ſpecies, & hoc modo hic diuiditur ſonus in ſpecies eius, & licet illud membrum ſonus non uox ſit quoddam in cõplexum includens negationem tamen ponitur ad circumloquendum unam ſpeciem poſitiuam, & incomplexam defectu nominis ſimplicis ſibi impoſiti.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet uoces tubæ, & cæterorum inſtrumentorum dicantur uoces tranſumptiuæ, & ſimilitudinarie, eo ꝙ per ſimilitudinem participant prædictas paſſiones uocis, non tamen ſunt uoces propriæ.

Ad tertium dicitur ꝙ homines edentuli, & aues formant quodam modo uoces indiſtincte, & imperfecte, non tamẽ, uoces dictas bene diſtinguuntur propter defectum illorum inſtrumentorum.

Ad quartum dicitur, quod, licet in fractione panum non eſt formaliter mutua percuſſio duorum corporum, tamen ibi eſt æquiualenter quantum ad ſuum effectum, qui eſt ſubita, & uiolenta fractio aeris, quæ poteſt fieri per ſubitam ſubtractionem partium talis corporis.

Ad quintum dicitur ꝙ licet in tuſſi nõ ſit percuſſio corporum inanimatorum ſecundum ſubſtantiam eorum, tamen ſunt ibi corpora inanimata quantum ad modum operandi, quia non fit ibi aliqua formatio uocis ſecundum aliquam uirtutem cog noſcitiu am animæ.

Quid uox ſignificatiua, & non ſignificatiua.

Vocum alia ſignificatiua alia non ſignificatiua. Vox ſignificatiua eſt illa quæ auditui noſtro aliquid repreſentat, ut homo, equus, uel gemitus infirmorum, qui ſignificat dolorem. Vox non ſignificatiua eſt illa, quæ auditui noſtro nihil repreſentat, ut bu, ba, baf.

Poſtq̃ Auctor præmiſit diuiſionem ſoni, & definitiones membrorum, hic conſequenter ſubdiuidit illud membrum. de quo eſt ſermo ad propoſitum. ſ. ſonum uocem, aliud membrum relinquens, quia ſuo propoſito non deſeruit. Et diuidit uocem in ſignificatiuam & non ſignificatiuam cuius diuiſionis rõ eſt, quia omnis uox ſe obiicit intellectui, uel ergo aliquid repreſentat intellectui, tanq̃ ſignũ alterius, uel ſolum repreſentat ſeipſam, & non eſt ſignum alterius ſignificati. Si primum eſt uox ſignificatiua. Si ſecundum eſt uox non ſignificatiua. Et non eſt iſta diuiſio generis in ſuas ſpecies, ſed ſubiecti in accidentia, accidit enim uoci ꝙ ſecundum ſe accipiatur, & ut ſignum alicuius ſignificati, nec iſtæ ſunt eſſentiales, & formales differentiæ uocis, ſed accidentales

Quid uox ſignificatiua. Primo ſciendum ꝙ uox ſignificatiua eſt illa, quæ auditui aliquid repræſentat, & intelligitur ꝙ re præſentat aliquid tanquam ſignificatum eius, cuius ipſa eſt ſignum. Signum autem, ut dicit Tullius, eſt quod offert ſe auditui, aliquid relinquens in intellectui, ideo talis uox mediante audita, aliquid repræſentat intellectui quod fit hoc modo quia uox ordinata ad ſignificãdum (cum ſit quidam ſonus) ꝑ ſe, ſe obiicit auditui, & per auditum ſpecies, uel ſimilitudo illius uocis præſentatur intellectui, per quam ſpeciem intellectus cognoſcens impoſitionem uocis ad ſignificandum, cognoſcit & accipit ſpeciem ſignificati talis uocis, & ſic mediante auditu repreſentat intellectui ſonum ſignificatum.

Secundo ſciendum quòd uox ſignificatiua duo includit. Primum eſt materiale

teriale, quod eſt ipſa vox. Secundum vero eſt formale quod eſt virtus ſignificandi, & repreſentandi actualiter ſuum ſignificatum. quæ virtus ſibi prouenit per inſtitutionem & ordinationem ad ſignificādum per hoc enim quod ipſa ponitur ad aliquod ſignificandum, & efficitur ſignum eiūs, accipit virtutem repreſentādi actualiter illud ſignificatum, & hæc virtus quandoque vocatur ſignificatio habitualis, quia habetur ab ipſa voce, tanquam a forma materia, & quandoq; ratio ſignificandi, quia eſt ratio, & cauſa, propter quam vox eſt ſignificatiua, & datur ipſi voci quandoque per ordinationem primi imponentis, qui ordinat vocem ad ſuum ſignificatum, & non ad aliud. Quādoque vero venit per ordinationem, quæ fit ab inſtinctu naturæ, quæ inſtigat & inclinat animalia ad formādum voces præſentantes ſuos affectus. Ex quo patet ꝙ ad uocem ſignificatiuam requiritur primo ꝙ habeat ſignificatum aliud a ſe, cuius ipſa eſt ſignum. Secundo requiritur ꝙ habeat ordinationem ad tale ſignificatum, vel ſecundum placitum, vel ſecundum inſtinctum naturæ.

Quid formale ac materiale in uoce ſignificatiua ex primo.ph. perihermē c.1. & 2. 52.doc.

Tertio ſciēdum ꝙ licet quinque ſint obiecta propria ſenſuum particularium, ſicut ſuperius viſum eſt, tamēn, quia vox percipitur per auditum, magis imponitur ad ſignificandum conceptus, & affectiones animæ quam obiecta aliorum ſenſuum ab auditu. Cuius ratio eſt quia voces ſunt in poteſtāte noſtra, & poſſumus formare ipſas cum volumus, & variare ſecundum multas differentias, non autem poſſumus formare ad placitum noſtrū obiecta aliorum ſenſuum, vt puta colores, vel ſapores. ideo vox eſt magis conueniens ad ſignificandum conceptus animæ, & ad hoc ꝙ fiat ſignificatiua, quam cætera ſenſibilia

Cur uoce potius qu aliquo cæterorū ſenſibiliū conceptus animi exprimamus.

Quarto ſciendum ꝙ vox non ſignificatiua eſt, quæ nihil auditui repreſentat, quod ſic intelligitur. nihil repreſentat præter ſeipſam per modum ſigni, licet bene aliquid repreſentet per modum rei ſicut buff, & baff, quæ non repreſentant. Si tamen illæ voces proferantur indignanter, vel cum aſperitate vocis poſſunt ſignificare deriſionem, vel aliquem effectum mentis, & eſſent interiectiones, ſed quādo proferuntur ſine ſpeciali ſigno ingeſtu corporali, vel in modo proferendi ſic ſunt non ſignificatiuæ. & per hoc patet diuiſio vocis, & deffinitiones membrorum eius.

Vox non ſignificatiua.

Sed contra prædicta primo arguitur. In bona diuiſione membra diuiſionis non debent excedere in diuiſum, ſed ſignificatiuum excedit vocem, cum multa ſint ſignificatiua, quæ non ſunt voces, ſicut eſt circulus ante tabernam. ergo illa diuiſio non valet.

Argumē.

Secundo ſic. Omnis vox repreſentat animal cuius eſt illa vox, ergo vox non ſignificatiua aliquid auditui noſtro repreſentat. Tertio ſic. Vox ſe non obijcit intellectui; ſed tantum auditui, ſed auditus non apprehendit ſignificatum vocis, igitur vox ſignificatiua nihil auditui repreſentat.

Quarto ſic. Omnis vox fit cum intentione ſignificandi, vt patet in ſecundo de Anima, ergo omnis vox eſt ſignificatiua.

Quinto ſic. Omne ſubiectum alicuius propoſitionis eſt nomen, & per conſequens vox ſignificatiua, ſed buff, & baff, bene ſunt ſubiecta propoſitionis, vt dicēdo buff eſt vna vox. ergo tales ſunt noīa, & per conſequens ſunt voces ſignatiuę

Tex.c.90. & ibi doc.

Ad argumenta. Ad primam dicitur, ꝙ Significatiuum in cōi, bene excedit vocem, nec eſt membrū huius diuiſionis ſed ſignificatiuum vt eſt adiectiuū vocis, & tantum valet ſicut vox ſinificatiua non excedit vocem, & iſto modo hic intelligitur Ad ſecundam dicitur, ꝙ licet vox non ſignificatiua repreſentet animal, ſicut effectus ſuam cauſam, non tamen ſicut ſignum ſuum ſignificatum, cui imponitur ad ſignificandum ne qua repreſentatione eſt hic ad propoſitum. Ad

Solutio.

tertium

tertium dicitur, ꝙ licet uox ſignificatiua non primo ſe obiiciat intellectui, tamē bene ſe obiicit ex conſequenti mediante auditu, quia per auditum repræſentat ſuam ſimilitudinē, & ex conſequenti ſignificatum intellectui. Ad quartum dicitur, ꝙ in ſecundo de Anima ſolū principaliter intelligitur de uoce ſignificatiua & per analogiā de nō ſignificatiua unde non oportet quòd definito analogi pro qualibet ſui parte conueniat cuilibet membrorum diuiſionis, ſed ſufficit, ꝙ cōplete conueniat primo, & ſecundum alias partes aliis. Ad quintum dicitur quòd buff, poteſt eſſe ſubiectum propoſitionis, non ꝙ habeat ſignificatum, ſed ſolum prout ab intellectu capitur loco unius uocis, impoſitæ ad ſignificandum talem uocem imperfectam, & tunc tenetur materialiter.

Vox diuiditur, in naturaliter, & ad placitū ſignificantem.

Vocum ſignificatiuarum alia ſignificat naturaliter, alia ad placicū. Vox ſignificatiua naturaliter, eſt illa, quæ apud omnes homines idem repræſentat, ut latratus canum, & gemitus infirmorum. Vox ſignificatiua ad placitum, eſt illa, quæ ad uoluntatem primi inſtituētis aliquid repræſentat. ut homo, hominem, equus equum.

Quid uox naturaliter & q̄ ad placitū ſignificet ex ij. ph. t. cō 5:6. & inde & ibi doc.

Poſtq̄ Auctor poſuit diuiſionem uocis in communi, & definitiones partium eius, hic conſequenter ſubdiuidit uocē ſignificatiua dicens, ꝙ uocum ſignificatiuarum, quædam ſignificat ad placitum & quædam naturaliter. Cuius ratio eſt. quia omnis uox ſignificatiua habet impoſitionem & ordinem ad ſuum ſignificatum. uel ergo talis ſignificatio fit ſecundū inſtictū naturę, & ſic eſt uox ſignatiua naturaliter. uel ſecundum placitum imponētis, & ſic eſt uox ſiñatiua ad placitū.

Primo ſciendum ꝙ uox ſignificatiua naturaliter eſt illa, quæ apud omnes homines idem ſignificat, ut gemitus infirmorum. Cuius ratio eſt. quia talis uox ordinatur ad ſignificandum, & repræſentandum ſuum ſignificatum per inſtinctum naturæ, quæ inclinat animal ad formandum talem uocem, & ad exprimendum ſuas affectiones, ut puta ad exprimēdum iram, famen, tedium, uel gaudium, & ſic de aliis, & quia natura eſt eadem apud omnes, & eodem modo inclinat animalia ad explicandum ſuas paſſiones, ideo uox ſignificatiua naturaliter idem repræſentat apud omnes, ſed ſignificatiua ad placitum non ſignificat idem apud omnes, ſed ſolum apud illos, qui nouerūt eius impoſitionem ad ſignificandum.

Secundo ſciendum ꝙ uox ſignificatiua naturaliter, & uox ſignificatiua ad placitum quadrupliciter differunt. Primo in prolatione quia uox ſignificatiua naturaliter non perfecte formatur, neque profertur pp impetū paſſionis, quæ impedit hominem ad debite proferendum, ſed uox ſignificatiua ad placitum eſt debite prolata, & formata. Secundo differunt ex parte ſignificationis, quia ſignificatiua naturaliter apud omnes idem repræſentat, alia uero non, ſed tantum apud illos, qui cognoſcunt eius impoſitionem. Tertio differunt ex parte ſignificati, quia ſignatiua naturaliter ſignat affectiones, & paſſiones appetitus, alia uero ſignificat conceptum intellectus. Quarto ex parte cauſæ ſuæ ordinationis ad ſignificandum, quia ſignificatiua naturaliter ordinatur ad ſignificandum ab inſtinctu naturæ, alia uero ſecundum placitum imponentis.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ uox ſignificatiua ad placitum eſt illa, quæ ad placitū primi imponentis aliquid repreſentat. Vnde differunt uoluntas, & placitū, quia

uoluntas eſt potentia uolitiua, uel actus eius, qui incipit ab intra, & terminatur ad extra ſcilicet in bonum cognitum, ſed contra placitum nominat actum uoluntatis, qui incipit ab extra, & terminatur ad intra. incipit. n. a re cognita, & terminatur ad uoluntatem. Et quia uox ſignificatiua ad placitum imponitur ad ſignificandum rem, quæ concipitur ab anima, & illa cognitio primo uenit ab extra, ideo magis proprie dicitur ſignificare ad placitum quam ad uoluntatem. Ad placitũ ſignificare & ad uolũ tatẽ quid.

Quarto ſciendum, ꝙ cum res præſentatur ſenſui, mediante ſenſu generat ſuã ſimilitudinem in anima, & per illam ſimilitudinem anima format intra ſe conceptum rei, quem poſtea uult exprimere, propter quod imponit uocem ad ſignificandum talem conceptum, & mediante ipſo rem conceptam, & ideo apud proferentem, uox primo ſignificat conceptum, licet apud audientem, primo repræſentet rem conceptam. unde ipſa proprie non ſignificat conceptum tantum, nec rem tantum, ſed rem ſub conceptu. Vnde iſta quatuor ſcilicet res, conceptus res, uoces, & ſcripturæ ſic ſe habent, quod conceptus ſignificant res a quibus cauſantur in anima. & uoces immediate ſignificant conceptus, & ſcripturæ ſignificant uoces, & ſunt ſigna tantum, nec ulterius ſignificantur per aliud. Ex iſtis patet diuiſio uocis ſignificatiuæ, & definitiones membrorum eius.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Sicut ſe habent conceptus ad res, ita uoces ad conceptus, ſed conceptus naturaliter ſignificant res, ergo uoces naturaliter ſignificant conceptus. & per conſequens nullæ uoces ſignificant ad placitum. Secundo ſic. Omne ſignum habet ſimilitudinem ſui ſignificati, ſed omnis uox ſignificatiua eſt ſignum rei, ergo habet ſimilitudinem rei, & per cõſequens ſignificat eam naturaliter, & nulla ſignificat eam ad placitum. Argumẽ.

Tertio ſic. Illa uox ſignificat naturaliter, quæ ex ſui natura repræſentat ſuum ſignificatum, ſed gemitus infirmorũ ex ſui natura nõ repræſentat ſuum ſignificatum, quia ſi proferatur ab homine ſano, talis non ſignificat dolorem, ergo talis non ſignificat naturaliter. Quarto quilibet cognoſcens impoſitionem uocis ſignificatiuæ ad placitum, cognoſcit ſignificatum eius, ſed omnes poſſunt cognoſcere talem impoſitionem, ſicut omnes poſſunt cognoſcere impoſitionem huius uocis homo. ergo talis uox idem ſignificat apud omnes. Quinto ſic Illud, quod fit ad placitum, eſt uariabile in infinitum, cum uoluntas hominis in infinitum uarietur. ergo, ſi uox ſignificet ad placitum, ſua ſignificatio erit uariabilis in infinitum, & ſic nulla erit certa cognitio de ſignificatione uocis ſignificatiuæ, quod eſt inconueniens ergo ipſa non ſignificat ad placitum inſtituentis.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet ſit in iſtis ſimile in hoc quòd uoces ſignificant conceptus, & conceptus res, eſt tamen diſſimile in hoc, quòd conceptus eſt eſſentialis ſimilitudo cauſata a re ipsa naturaliter, ideo ſignificat eã naturaliter, ſed uox nõ cauſatur naturaliter a conceptu, ſed a uoluntate concipientis. ideo ſignificat ipſum naturaliter. Ad ſecundum dicitur quòd ſignum cauſatum a natura, ſemper habet ſimilitudinem ſui ſignificati, ſed non oportet de ſigno cauſato per uoluntatem, ſicut patet de circulo tabernæ, qui non habet ſimilitudinem uini. Ad tertium dicitur, quod ſi talis uox eodem modo formaretur ab homine ſano ſicut ab homine infirmo, tunc ſemper repræſentabit dolorem, ſed ſi non habet formam eandem prolationis cum geſtu corporali. non repræſentabit idem, nec erit eandem niſi materialiter. Ad quartum dicitur, ꝙ, ſi omnes cognoſcerent impoſitionem huius uocis, homo, tunc ſignificaret idẽ apud omnes, ſed non ſine notitia ſuæ impoſitionis, quia illa impoſitio non eſt nota apud omnes, ſicut eſt inclinatio naturalis, qua uox ſignificat naturaliter. Solutio.

Ad

Ad quintum dicitur quòd illud quod fit ad placitum cuiuslibet indifferenter uariatur in infinitum, nón tamen id, quod determinate fit ad placitum, unius, ſicut eſt uox ſignificatiua, quæ ſignificat ſolum ad placitum primi inſtituentis.

Vocis ſignificatiuæ ad placitum diuiſio.

Vocum ſignificatiuarum ad placitum, alia complexa, alia incomplexa, ut oratio, alia incomplexa, ut nomen uel uerbum.

Poſtquam Auctor poſuit diuiſionem uocis ſignificatiuæ, & definitiones mébrorum eius, hic conſequenter Auctor diuidit uocem ſignificatiuam ad placitũ, per uocem complexam, & incomplexam. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia omnis uox ſignificatiua ad placitum, uel continet plures uoces ſignificatiuas, uel unam tantum. Si primum eſt uox completa, ſi ſecundum eſt incompleta.

Primo ſciendum eſt ꝙ quælibet res dupliciter accipitur, uno modo ſecundũ ſe, & tunc fit conceptus ſimplex, ſiue incomplexus, ut cum Socra: ſecundum ſe, & non per habitudinem ad aliud apprehenditur, ſecundo modo aliquid concipitur ſecundum compoſitionem, uel habitudinem ad aliud, ut cum Socr. apprehẽditur, ſiue cognoſcitur ſub albedine, uel alio accidente, & tunc fit conceptus cõplexus, ideo eſt duplex conceptus rei. ſ. complexus, & incomplexus, & quia uox ſignificatiua ad placitum ſignificat conceptum animæ, ideo aliqua eſt complexa, ſignificans conceptum animæ complexum ſicut oratio, & alia eſt incomplexa cõceptum incomplexum ſignificans, ut nomen, & uerbum per ſe ſumptum

Complexorum rõ Secundo ſciendum, ꝙ uox complexa eſt illa, in qua uniuntur plures uoces ſignificatiuæ, & repreſentant conceptum complexum, & ideo ad perfectam rationem uocis complexæ tria requiruntur. Primo ꝙ ibi ſint plures uoces ſignificatiuæ, & illæ uoces habeant ſe tanquam materiale uocis complexæ. Secundo quod illæ uoces habeant complexionem, & unionem, ita ꝙ una ſe habeat ut determinatio, alia uero ut determinabile, propter cuius defectum hæc non eſt uox complexa homo aſinus, quia licet ibi ſint plures uoces ſignificatiuæ, tamen non habẽt complexionem intrinſecæ inter ſe, cum ibi non ſit unio determinationis, & determinabilis, & hoc ſecundum eſt formale in uoce complexa. Tertio requiritur, ꝙ talis uox ſignificet complexum conceptum. ſed illud eſt minus principale in uoce complexa quamuis tamen requiratur ex parte cauſæ finalis.

Incõplexorum ratio Tertio ſciendum ꝙ uox incomplexa eſt illa, quæ continet ſolum unam uocẽ ſignificatiuam, ſicut homo, uel aſinus, & repræſentant conceptum incomplexũ, & ad talem uocem non ſufficit ꝙ habeat ſignificatũ incõplexum, ſed magis requiritur, ꝙ ſit tantum una uox ſignificatiua, ideo, licet, definitio ſolum habeat unum ſignificatum remotum, quod eſt definitum, quod ſignificatum eſt incomplexum, quia tamen continet plures uoces ſignificatiuas, & etiam ſuum ſignificatum propinquum, ſ. complexum conceptum generis, & differentiæ definiti, eſt complexum, ideo eſt uox ſignificatiua complexa.

Quarto ſciendum ꝙ ad uocem incomplexam nõ requiritur ꝙ habeat tantum unum ſignificatum, ſed ſufficit, ꝙ ſit actualiter una. ſ. quãtum ad uocem, & modum proferendi. Et ideo nomen æquiuocum, ſicut eſt canis, eſt bene uox incomplexa, quia licet habeat plura ſignificata, tamen eſt dictio actualiter una, non cõtinens plures uoces ſignificatiuas. Nec requiritur ad uocem ſignificatiuam incomplexam, quòd non ſit compoſita ex pluribus uocibus, ſed ſufficit, ꝙ illæ uoces nõ ſint in toto ſignificatiuæ, ideo nomen compoſitæ figuræ, cum partes eius

non

non ſint ſignificatiuæ, eſt uox incomplexa, ideo non eſt idem complexio ſecundum Logicum, & compoſitio ſecundum Grammaticum. Et per hoc patet diuiſio uocis ſignificatiuæ ad placitum, & definitiones membrorum eius.

Argum.

1 Sed contra prædicta primo arguitur. Vox incomplexa eſt pars uocis complexæ & in ipſa continetur, igitur unum membrum huius diuiſionis continetur in alio & per conſequens membra non ſunt oppoſita, nec diuiſio eſt ſufficiens.

Secundo ſic. Omnis conceptus eſt incomplexus, ſed uox ſignificat conceptum ergo omnis uox eſt incomplexa, & ſic diuiſio eſt ſufficiens, maior patet quia intellectus non poteſt plura ſimul intelligere, ſed unum tantum, ergo omnis conceptus eſt incomplexus. Tertio ſic. Oratio eſt tantum una uox ſignificatiua, & non continet plures uoces, cum ſit unum nomen igitur male dicitur, quòd quædam eſt uox complexa, ut oratio. Quarto ſic. Omne complectens uocem. & ſignificatum, eſt complexum. ſed omnis uox continet uocem, & ſignificatum, ergo quælibet uox eſt complexe, & nulla eſt incomplexa. Quinto ſic. Oĩs uox componitur ex literis, & ſyllabis. quæ Grammaticaliter elementa uocantur, igitur quælibet uox eſt incomplexa, ergo male dicitur, quòd aliqua eſt incomplexa, ut nomen, & uerbum.

Solutio.

Ad argumenta Ad primum dicitur, quòd licet uox incomplexa materialiter contineatur in uoce complexa, non tñ formaliter tanquam pertinens ad formam uocis incomplexæ. & licet in uoce complexa maneat forma uocis incomplexæ, tamẽ illa ſe habet per modum materiæ reſpectu formæ totius uocis complexæ. Ad ſm dicitur, quòd licet intellectus noſter poſſibilis non poſſit intelligere plura ſimul per modũ plurium, tñ põt intelligere plura ſe habentia per modum unius, quia plura ſimplicia ibi ſunt ſub una complexione. Ad tertiũ dicitur quòd ſi ſumatur oratio pro illa uoce, uel intentione, tunc eſt uox incomplexa, ſed ſi ſumatur pro re ſubiecta intentioni, ſiue pro ſignato illius uocis, ut hic ſumitur, tunc eſt uox complexa. Ad quartum dicitur, quòd ſi capiatur complexio gñaliter pro quacunque complexione reali, uel ẽt rationis, tunc conceditur quòd omne complectens uocem, & ſignatum, eſt complexum, ſed ſi capitur ſpecialiter pro unione pluriũ uocum ſignãtiuarum, ut hic ſumitur in propoſito, ſic maior eſt falſa. Ad quintum dicitur, quòd licet uox ſignãtiua componatur ex literis, & ſyllabis, tanq̃ elementis, quia tñ non ſunt uoces ſignãtiuæ, ideo non debet dici quòd ſit uox complexa.

Nominis definitio & explicatio.

Nomen eſt uox ſignificatiua ad placitum, ſine tempore, cuius nulla pars ſeparata, aliquid ſignificat, finita, & recta. Vox in iſta definitione ponitur loco generis. Significatiua, ponitur ad differentiã uocis non ſignificatiuæ. Ad placitum, ponitur ad differentiam uocis ſignificantis naturaliter. Sine tẽpore ponitur ad differentiam uerbi, quod ſignificat cũ tẽpore. Cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, ponitur ad differentiã orationis, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant. Finita ponitur ad differentiã nominis infiniti, ut nõ homo quod non eſt nomen ſecundum Dialecticum, ſed nomen infinitum non equus. Recta, ponitur ad differentiam nominum obliquorum, ut Catonis, Catoni, quæ non ſunt nomina ſecundum Dialecticum, ſed nomina obliqua, uel caſus nominum. Vnde ſolus nominatiuus, ſiue rectus dicitur eſſe nomen ſecundum Dialecticum.

Ex primo periherme nias c.2. & D.S.

Poſtquàm Auctor determinauit de ſono, & uoce, quæ ſunt principia materialia partium orationis, hic conſequenter determinat de partibus orationis, ſcilicet de nomine, & uerbo priuſquam de tota oratione, eo ꝙ partes, ex quibus fit aliquod totum naturaliter præcedunt ipſum tòtum, & qua nomen ſubſtantiam ſignificat, a quo egreditur actus, uerbum uero ſignificat actum egredientem a ſubſtantia, ideo prius determinat de nomine, quam de uerbo ipſum ſic definiens Nomen eſt uox ſignificatiua ad placitum ſine tempore, cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta.

Pro quo ſciendum primo, ꝙ uox, in iſta definitione ponitur loco generis, q a uox habet modum generis reſpectu uocis ſignificatiuæ, & non ſignificatiuæ, & totum reſiduum ponitur loco differentiæ ſcilicet ſignificatiua, ad differentiam uocis non ſignificatiuæ, ad placitum, ad differentiam uocis naturaliter ſignificantis nomen enim conſyderatum materialiter quantum ad ip'am uocem ſecundum placitum, imponitur ad ſignificandum. ſi tamen conſyderetur formaliter ſub ratione ſigni, illo modo de neceſſitate eſt ſignum, quia hoc eſt de ratione ſigni.

Secundo ſciendum, ꝙ nomen ſignificat per modum ſubſtantiæ & per modum permanentis, & non per modum fluxus, & fieri, & quia tempus eſt menſura motus, & fluxus, ideo nomen ſignificat ſine tempore, quod ponitur ad differentiam uerbi, quod ſignificat cum tempore, & licet multa nomina, ut dies, annus, & ſimilia ſignificent tempus, non tamen cum tempore, Vnde ſignificare tempus eſt de ſuo principali ſignificato importare tempus, ſed ſignificare cum tempore eſt cũ ſuo principali ſignificato importare unam differentiam temporis, ut præſens, uel preteritum. & hoc nulli nomini conuenit, in quo differt a uerbo, Deinde ponitur. Cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, ad differentiam orationis, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant, & ponitur finita ad differentiam nominis infiniti, & ponitur recta ad differentiam nominum obliquorum.

Nominis a uerbo differentia ex 4.phy. te. com. 130. & idem.

Tertio ſciendum, ꝙ ſm Logicum ſolũ illud eſt nomen quod poteſt eſſe ſubiectum enuntiationis, & de quo aliquid poteſt uere, uel falſe enuntiari. & quia nomen infinitum non poteſt eſſe ſubiectum enuntiationis, quia non ſignificat aliquid determinatum, de quo aliquid poſſit enuntiari uere, uel falſe, ſimiliter nomen obliquum, quod non ſignificat per modum ſubſtantiæ abſolute, ſed per modum dependentis, non poteſt eſſe ſubiectum uerbi, ideo nomina infinita, & obliqua non ſunt nomina ſm Logicum. Item nomen eſt uox primo, & per ſe ſignificatiua, ſed nomen infinitum non eſt primo, & per ſe ſignificatiuum, ſed ſolum ratione nominis finiti, cui iungitur negatio infinitans, & nomen obliquum ſolum ſignificat ex conſequenti ratione recti, a quo deſcendit, ideo nomina infinita, & obliqua non ſunt nomina.

Quæ a nominis rōne excludant

Quarto ſciendum, ꝙ nomen infinitum eſt, cuius priuata eſt certa, & determinata qualitas remanente ſubſtantia infinita, ut non homo, non equus. In nomine enim eſt ſubſtantia, quæ finitur per qualitatem, & eſt qualitas determinans ſubſtantiam, & negatio adueniens nomini per compoſitionem tollit illam qualitatem, & compoſitionem eius cum ſubſtantia relinquens ſubſtantiam indeterminatam, & ſic reddit nomen infinitum. Sed ad hoc quòd aliquod nomen infinitetur requiruntur duæ conditiones Prima eſt quòd habeat qualitatem determinatam, defectu cuius tranſcendentia, ut res, uerum bonum, & ens, capta in communi, & infinita, ut quis, & aliquis, & ſigna diſtributiua, ut omnis, quilibet non poſſunt infinitari, quia non habent qualitatem, & ſubſtantiam determinatam Secũda eſt, ꝙ tale nomen non ſit negatiuum, ſed habeat qualitatem poſitiuam, defectu cuius nemo, nichil, & ſimilia non poſſunt infinitari, ex quibus patet intellectus definitionis.

Nomē infinitum, & eius cōditiones.

Sed

Argumē.

Sed contra prædicta arguitur primo. nulla materia uere predicatur de toto cōpoſito, cum non dicat totum eſſe eius, ſed uox eſt materia nominis, ergo male dicitur, quòd nomen eſt uox. Secundo ſic. Fluxus, & fieri menſurantur tempore, ſed motus importat fluxum, & fieri, & multa alia, ergo motus quod eſt nomen ſignificat cum tempore.

Tertio ſic. Partes nominis compoſiti ſignificant aliquid ſeparate, ſic ut partes huius nominis equiferus, & tamen eſt nomen, ergo male dicitur cuius partes ſeparatæ nihil ſignificant Quarto ſic, nomen infinitum poteſt eſſe ſubiectum enunciationis, ut dicendo non homo currit, & ſimiliter nomen obliquum, ut dicendo regis intereſt. ergo ipſa ſunt nomina ſecundo Logicum, ergo cōtra definitionem. Quinto ſic. Aliquis, eſt nomen infinitum, & ſimiliter alter, & reliquus, & tñ in ipſis non eſt priuata qualitas determinata, quia nunquam habuerunt qualitatem determinatam ergo contra definitionem nominis infiniti.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet materia proprie dicta quæ eſt materia ex qua in naturalibus, non uerificetur de toto compoſito, quia non dicit totum eſſe eius tamen materia in qua. & materia ſecundum modum, bene uerificatur de eo, cuius eſt, ut dicendo album eſt homo . modo uox ſecundo modo eſt materia nominis, & habet ſimilitudinem cum materia rei artificialis in hoc, ꝙ ſicut materia rei artificialis predicatur in recto de compoſito , ut patet dicendo domus eſt fundamentum parietes, & tectum, ita etiam materiam ſecundum modum cuiuſmodi eſt uox reſpectu nominis. Ad ſecundum dicitur, quòd motus dupliciter accipitur, uno modo ſecundùm ſuum eſſe reale, uel materiale, quod habet in mobili, & ſic non eſt ens permanens. ſed ſucceſſiuum alio modo ſecūdum eſſe, quod habet in animà, quæ retinet primam partem , ipſius motus cum alijs ſequentibus. & iſto modo eſt ens permanens, & quia modus ſignificandi eius immediate ſumitur a tali modo intelligendi, quo concipitur ab anima; ideo motus non ſignificat per modum fluxus, licet ſignificet fluxum, ideo non ſignificat cum tempore. Ad tertium dicitur, quòd ſi partes nominis compoſiti conſyderentur, ut ſunt partes orationis. ſic bene aliquid ſignificant, ſed, ſi conſiderentur, ut ſunt partes nominis compoſiti ſic nihil ſignificant, & cauſa eſt quia illæ partes in nomine compoſito non imponuntur ad ſignificandum, ſed totum nomen compoſito uno concepto ſignificat ſuum ſignificatum . Vnde partes huius nominis equiſerus in hoc nomine nihil ſignificant per ſe, licet bene ſignificent ut ſunt partes huius orationis equus ferus.

Ad quartum dicitur, ꝙ ſi nomen infinitum cōſyderetur ut nomen infinitum eſt, ſic non poteſt eſſe ſubiectum enunciationis, ſed ſi conſyderetur inquantum uirtute intellectus determinatur ad aliquod ſubiectum finitum, ut non homo capitur pro omni alia parte ab ipſo homine ſit ſubiectum enunciationis, ſed tunc non capitur ut eſt infinitum, ſed per modum finiti. Dicitur ſecundo quòd in hac oratione, regis intere, & ſimilibus, obliquus non eſt ſubiectum, ſed nominatiuus in tali oratione intellectus, ut patet reſoluendo, regis intereſt, hoc eſt aliquid eſt pertinens regi. Ad quintum dicitur, quod ſi capiatur generaliter nomen infinitum pro omni illo, quod ſignificat ſubſtantiam infinitam, & habet ſignificatum indeterminatum, ſic aliquis, & reliquus, bene ſunt nomina infinita , & ſimiliter omnia pronomina, ſed ſi capiatur ſpecialiter pro illo quod ſit infinitum per aduentum negationis, pro quo hic definitur, ſic non ſunt nomina infinita . ideo hæc deſinitio non conuenit ali a definito.

Verbi definitio, & explicatio.

Verbum eſt uox ſignificatiua ad placitum, cum tempore, cuius

nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta. Cum tempore, ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat ſine tempore, Finita, ponitur ad differentiam uerbi infiniti ut non currit, non laborat, quæ non ſunt uerba ſecundum Dialecticum, ſed uerba infinita. Recta, ponitur ad differentiam uerborum obliquorum, ut currebat, cucurrit, quæ non ſunt uerba ſecundũ Dialecticum, ſed uerba obliqua. Solum enim uerbum præſentis temporis indicatiui modi, dicitur, eſſe uerbum ſecundum Dialectica. Reliqua autem alia uerba eiuſdẽ modi, & aliorum modorum dicuntur uerba obliqua. Omnes autem aliæ differentiæ ponuntur hic in uerbo eadem ratione, qua ponebantur, & in nomine. Et ſciendum eſt quòd Dialecticus ſolum ponit duas partes orationis, ſcilicet nomen, & uerbum. Alias autem omnes appellat ſyncategorematicas, ideſt conſignificatiuas.

Poſtquàm Auctor determinauit de nomine, quod ſignificat ſubſtantiam, a qua egreditur actus, quod quidem nomen in propoſitione dicitur ſubiectum, & eſt materia propoſitionis, hic conſequenter determinat de uerbo, quod ſignificat actum egredientem a ſubſtantia, & eſt predicatum formale propoſitionis, ipſum primo ſic definiens. Verbum eſt uox ſignificatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat finita, & recta.

Partes definitionis uerbi exponũtur.

Pro cuius intellectu primo ſciendum ꝙ in hac definitione ponitur uox loco generis, & totum reſiduum ponitur loco differentiæ, ſcilicet ſignificatiua ad placitum &c. & alia eadem ratione hic ponuntur, qua ponebantur in definitione nominis, ſed cum tempore ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat ſine tempore, & ponitur finita, & recta, ad differentiam uerborum infinitorũ, & obliquorum, quæ ſecundum Logicum non ſunt uerba. In iſta autem definitione nõ ponitur illa particula, & eſt ſemper eorum, quæ de altero dicuntur nota, eo quòd non reſpicit naturam uerbi nec de neceſſitate ponitur, quia illa ſolum ponitur de bene eſſe ad maiorem declarationem, & non de neceſſitate.

ſignĩare cũ tpe uide 4 phy. te. cõ. 101.

Secundo ſciendum, ꝙ omnis fluxus, & fieri menſuratur tempore. Tempus.n. eſt menſura motus, & fluxus ſecundum prius & poſterius, & quia uerbum ſecundum ſuum eſſentialem modum ſignificandi ſignificat per modum fluxus, & fieri, ideo omne uerbum ſignificat cum tempore, ideſt cum proprio ſignificato conſignificat tempus, non tamen capiendo tempus proprie, pro ut eſt numerus motus ſed capiendo tempus generaliter pro omni modo temporis. ut reperitur in qualibet menſura durationis, ſcilicet in eternitate, in æuo, & tempore proprie dicto, ſicut enim uerbum non ſemper ſignificat uerum fluxum, ſed ſufficit, quòd ſignificet per modum fluxus, ſic non ſemper conſignificat uerum tempus, sed conſignificat per modum temporis.

Verborũ infinitorũ natura, duo exigit.

Tertio ſciendum, ꝙ uerbum infinitum eſt cuius eſt priuatus actus ſpecialis, remanente actu generali infinito. Sicut enim in nomine eſt ſubſtantia, & qualitas, finiens talem ſubſtantiam, ſic in oĩ uerbo ab iſto uerbo eſt, includitur actus generalis, qui eſt eſſe, & actus ſpecialis, ſiue res uerbi, quæ importatur per participium illius uerbi. Ideo omne uerbum præter eſt, reſoluitur per eſt, & ſuum participium, ut currit, ideſt eſt currens, & ideo, ſicut in nomine finito negatio, remouens qualitatem determinatam a ſubſtantia, facit nomen infinitum ſimiliter in uerbo, negatio tollens actum ſpecialem, qui determinat actum generalem

reddit uerbum infinitum, quod ſe extendit tam ad ens q̄ ad non ens. Ex quo patet quòd tale uerbum non poteſt enunciari de ſubiecto, quia non ſignificat aliquem determinatum actum, qui per intellectum dicitur de alio enunciari, ideo ſecundum Logicum non eſt uerbum, unde tale uerbum non poteſt eſſe infinitū in oratione, nec etiam infinitandum eſt in oratione, quia negatio ſibi aduenients in oratione negat compoſitionem actualem extremorum, & non compoſitionē intrinſecam ipſius uerbi. Vnde ad hoc ꝙ uerbum infinitetur duo requiruntur. primo ꝙ ſignificet ante infinitationem actionem, uel paſſionem determinatam & non generalem, & propter hoc uerbum eſt, ſignificat generalem actum eſſendi incluſum in omni alio uerbo, ſecundo requiritur ꝙ tale uerbum non determinet ſibi tale certum ſuppoſitum, & ideo uerba exceptæ actionis, & uerba primæ, uel ſecundæ perſonarum non poſſunt infinitari.

Quarto ſciendum quòd uerba obliqua ſunt uerba cæterorum temporum, & modorum a præſenti indicatiui modi, quorum aliqua ſunt obliqua ſecundum tempus tantum, ut præteritum, & futurum indicatiui, alia uero ſecundum modum tantum, ut præſentia aliorum modorum, alia autem ſecundum utrumq; ut præterita, & futura de aliis modis. Vnde talia uerba obliqua non poſſunt uere uel falſe enunciari de aliquo, nec faciunt per ſe, & primo orationem ueram, uel falſam, & quia ſolum ſecundum Logicum illud eſt nomen quod per ſe primo, & non ratione alterius poteſt dici ſubiectum enuntiationis. ſimiliter illud eſt uerbū apud Logicum, quod primo, & per ſe, & non ratione ulterius uere, uel falſe prædicatur, ideo ſecundum uerba obliqua non ſunt uerba. Vnde ſecundum ipſum, tantum duæ ſunt partes orationis, & capit ſpecialiter partem orationis pro parte requiſità neceſſario ad orationem ueram, uel falſam, & non capit eam generaliter ſicut Grammaticus, qui capit partem orationis pro omni uoce ſignificatiua, quæ ponitur in oratione, ſiue ponatur, ut pars principalis, ſiue ut diſpoſitio partium, ratione cuius ipſe ponit octo partes orationis, & per hoc patet determinatio definitionis ipſius uerbi. *Verba obliqua, & ipſorum natura.*

Sed contra prædicta primo arguitur. Verbum ſignificat per ſuam ſignificationem, ſed ſignificatio eſt de natura uerbi, cum uirtus ſignificandi ſit de ratione eius, ergo uerbum ſignificat naturaliter, & non ad placitum. *Argumē.*

Secundo ſic. Creare eſt uerbum, & tamen non ſignificat cum tempore, quia nō ſignificat fluxū, & fieri, ſed actionem, quæ fit in indiuiſibili, ergo male ponitur, cum tempore. *2*

Tertio ſic. Literæ, & ſyllabæ ſunt partes uerbi, & ſunt ſignificatiuæ ſeparatæ, quia ſicut uoces ſignificant conceptus, ita literæ, uel ſyllabæ ſignificant uoces. ergo partes uerbi aliquid ſeparatæ ſignificant *3*

Quarto ſic uerbum infinitum pōt prædicari in oratione, ergo eſt uerbum, antecedens patet, quia ſignificat actum communem enti, & non enti, ſed oē cōius pōt prædicari de ſuis inferioribus, ergo tale uerbū, apud Logicum dicitur uerbum.

Quinto ſic. Iſtæ propoſitiones ſunt ueræ, Adam fuit, Antichriſtus erit, & tamē ibi prædicantur uerba obliqua, ergo uerbum obliquum poteſt uere prædicari de alio, igitur eſt uerbum ſecundum Logicum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ſi uerbum conſyderetur formaliter in ratione ſigni, ſic uirtus ſignificandi eſt de ratione, & de natura eius, ſed hic hoc modo non capitur, ſed, ſi conſyderetur materialiter in ratione uocis, ſic ſignificatio non eſt de ratione eius, ſeu natura, ſed ſibi attribuitur ad placitum, & hoc modo intelligitur in iſta definitione referendo ad placitum ad ipſam uocem quia ſignificatiuum ad placitum refertur ad uocem. *Solutio.*

Ad ſecundum dicitur, quòd creare non ſignificat fluxum realem, qui

menſuretur tempore, ſed ſignificat per modum fluxus, & fieri. ideo ſignificat ſub modo temporis, & hoc ſufficit. Ad tertium dicitur, quòd, ſi capiatur litera pro figura ſcripta in aliqua ſuperficie, tunc literæ, & ſyllabæ, ſunt ſignificatiuæ uocum ſed ſic non ſunt partes uerbi, ſed, ſi capiatur litera pro uoce indiuiſibili ſignificata per illam figuram, quæ proprie dicitur elementum, tunc literæ, & ſyllabæ bene ſunt partes uerbi, ſed non ſunt ſignificatiuæ.

Ad quartum dicitur, ꝙ omne communius determinatum poteſt prædicari de ſuis inferioribus, ſed communius indeterminatum, & infinitum, quod nõ poteſt accipi per intellectum pro aliquo certo, & determinato non predicatur de ſuis inferioribus, mõ, ſic eſt de uerbo infinito. Ad quintum dicitur, quòd uerba preterita & futura indicatiui modi nõ prædicantur uere de aliquo, nec faciunt orationem uerã, uel falſam inquantũ obliqua ſunt, ſed ſolũ inquantum includunt præſens tp̃s indicatiui. Iuxta illud propoſitiones de præterito, uel de futuro non ſunt ueræ, uel falſæ, niſi per reductionem ad illas de præſenti. unde iſta non eſt uera, Adam fuit, niſi quia iſta fuit uera, Adam eſt. & ſimiliter de futuro ſuo modo.

Orationis definitio, ac diuiſio.

Oratio eſt uox ſignificatiua ad placitũ, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificãt. Hoc totum, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificãt. ponitur ad differentiam nominum, & uerborum, quorum partes ſeparatæ aliquid non ſignificant. reliquæ autem particulæ ponuntur hic ſub eadem ratione, quia in nomine & uerbo ponebantur.

Poſtq̃ determinatum eſt de nomine, & uerbo, quæ ſunt partes materiales enunciationis, hic conſequentes Auctor determinat de oratione, quæ eſt genus enunciationis, & quia definitio explicat eſſe rei, diuiſio uero poſſe ſiue ſeparationem partium eius, & eſſe præcedit poſſe uel ſeparationem, ideo antequam diuidat orationem ponit eius definitionem, quæ talis eſt. Oratiò eſt uox ſignificatiua ad placitum, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant.

Triplex orationis acceptio.

Pro quo primo eſt ſciendum, ꝙ oratio accipitur tripliciter. Vno modo pro re ſubiecta intentioni ſecundum ſe, & illo modo non definitur hic, quia ex uox cõplexa, & complexorum inquantum huiuſmodi non eſt definitio, alio modo põt capi abſolute pro illa intentione, uel illa uoce ſignificatiua, quæ eſt oratio, & ſic iterum non definitur hic, quia partes eius ſeparatæ, nihil ſignificarent. Tertio modo capitur pro illa intentione ut eſt ſignificatiua rei ſubiectæ, quæ eſt ſignificatũ eius, & in illo modo hic definitur, ſicut enim homo definitur ſub illa uoce, homo, & pro ſignificato eius quod eſt animal rationale, ita ſimiliter hæc uox, oratio. definitur pro ſuo ſignificato pro quo eſt uox, quædam complexa.

Quõ, una uox ſit uel plures ip̃a oratio.

Secundo ſciendũ, ꝙ licet oratio non ſit una uox incomplexa, eſt tamen una p complexionem, & poteſt dici una propter duas cauſas. Primo ratione formæ, quia ibi eſt unitas ordinis, & complexionis plurium uocum ſignificatiuarum, quæ ſub tali forma uniuntur. Secundo ex parte finis, quia prædictæ uoces uniuntur ad ſignificandum unum conceptum complexum, ideo in definitione orationis bene ponitur uox tanquam genus.

Tertio ſciẽdum, ꝙ licet oratio non fuerit primo, & per ſe impoſita ad ſignificandum, tamen fuit ex conſequenti impoſita ratione impoſitionis ſuarum partium. per hoc. n. ꝙ partes ſunt ſignificatiuæ, oratio compoſita ex ipſis, trahit ſuũ ſignificatum, & tñ habet ſignatum diſtinctum ab illis, quia illæ partes ſignificant conceptus ſimplices, oratio uero per ſe, & primo ſignificat conceptum complexum

xum. Et eodem modo poteſt dici orationem ſignificare ad placitum ratione impoſitionis ſuarum partium, quæ facta eſt ad placitum, licet oratio ſecundum ſe non ſignificet primo ad placitum, ideo in definitione orationis conuenienter ponitur ſignificatiua ad placitum ratione differentiæ, ſicut in definitionibus nominis & uerbi. Et ibi ponitur, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant ad differentiam nominis, & uerbi.

Quarto ſciendum, ꝙ duplices ſunt partes orationis, quædam ſunt remotæ, (ut literæ, & ſyllabæ, & quædam propinquæ, ut nomen, & uerbum primæ aūt non ſunt ſignificatiuæ, nec ſunt partes orationis, niſi ſecundum quid, ſed aliæ ſunt ſignificatiuæ, quæ proprie dicūtur partes orationis, de quibus intelligitur in iſta definitione, & ꝑ hoc habetur declaratio huius definitionis orationis, quæ ſatis cōcordat definitioni eius ſic poſitæ a Priſciano, oratio eſt congrua dictionū ordinatio congruam perfectamq; ſnīam demonſtrans ex modis ſignãdi cauſata.

Sed contra prædicta primo arguitur. Nullum complexum poteſt definiri, cum non habeat unum eſſe, oratio eſt quid complexum ergo male hic definitur. Secūdo ſic nulla quantitas eſt uox, cum ſit quædam qualitas, oratio autem eſt quædā quantitas, cum ſit species quantitatis diſcretæ, igitur male dicitur, quod oratio eſt uox. Argumē.

Tertio ſic. Omnis uox ſignificatiua ad placitum habet aliquod ſignificatum proprium, oratio non eſt huiuſmodi, quia non ſignificat niſi ratione ſuarum partiū ergo male dicitur, oratio eſt uox ſignificatiua.

Quarto ſic. Nullum ſignificans de neceſſitate ſignificat ad placitum, ſed illa oratio currit, in prima eius formatione ſignificabat ſuum ſignificatum. ſ hominem, currere, nec poterat aliud ſignificare, ſimiliter quælibet alia oratio, ergo oratio non ſignificat ad placitum primi imponentis.

Quinto ſic. Dicendo ſic curro pluit, ſunt orationes, & tamen partes earum ſeparatæ nihil ſignificant, igitur male ponitur, cuius partes ſeparatæ, &c.

Ad argumenta. Ad primum dicitur ꝙ nullum complexum, complexe deſignatum, poteſt definiri, quia ibi non eſſet explicatio unius definiti ſecundum nomen tamen incomplexum ſignificatum incomplexe ſub uoce incomplexa, bene definitur, & ſic eſt in propoſito Ad ſecundum dicitur, quòd ſi capiatur oratio pro menſura prolationis, ſic eſt quantitas diſcreta, nec illo modo hic definitur, ſed ſi capiatur pro uoce ſignificatiua complexa, ſicut capitur in propoſito, ſic non eſt quātitas, ſed quantum ad ſuum materiale, quod eſt uox quædam, eſt qualitas. Ad tertium dicitur, ꝙ licet oratio trahat ſuum ſignificatum cauſaliter ex suis partibus non tamē trahit illud formaliter a partibus, ſed habet proprium ſignificatum ratione compoſitionis partium, & illud eſt conceptus complexus ſignãtorum ſuarum partiū. Ad quartum dicitur, ꝙ illud, quod neceſſario ſignificat ſuum ſignificatum, non ſignificat per ſe primo ad placitum, ſed ex conſequenti, & ſic eſt de oratione, quæ ſignãt ad placitum ꝑꝑ impoſitionem ſuarum partium, factam ad placitum, ſed ſuppoſita tali impoſitione partium oratio compoſita ex ipſis, neceſſario habet ſignãtum determinatum. Ad quintum dicitur, quod illæ uoces, curro, pluit, & ſimiles, ex ui ſermonis non ſunt orationes, sed uerba tantum, ſed uirtute intellectus, qui ſubintelligit ſuppoſita in uerbis primæ, & ſecundæ, perſonarum, & in uerbis exceptæ actionis ſunt orationes, & partes ſeparatæ aliquid ſignificant, dum intelligitur ſuppoſitum, ut curro, tantum ualet, ſicut ego curro, & pluit, ſicut Deus, uel natura pluit, & ſic de ſimilibus. Solutio

Diuiſio orationis in perfectam, & imperfectam.

Orationum alia perfecta, alia imperfecta. Oratio perfecta, eſt illa,

quæ perfectum ſenſum generat in animo auditoris, ut homo currit Oratio imperfecta eſt illa, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris, ut homo albus. Orationum perfectarum, alia indicatiua, ut homo currit. alia imperatiua, ut Petre fac ignem, alia optatiua ut utinam eſſem bonus clericus, alia ſubiunctiua, ut ſi ueneris ad me dabo tibi equum, alia deprecatiua, ut miſerere mei Deus. Harū autem orationum, ſola indicatiua oratio dicitur eſſe propoſito.

Poſtq̃ Auctor permiſit definitionem orationis, quæ explicat ipſam a priori, hic conſequenter ponit diuiſionem eius, quæ explicat ipſam a poſteriori, ipſam ſic diuidens. Orationum, alia perfecta, alia imperfecta. Cuius diuiſionis ratio eſt quia omnis oratio repræſentat aliquem ſenſum intellectui. uel ergo repræſentat ſenſum perfectū, & ſic eſt oratio perfecta, uel imperfectum, & ſic eſt oratio imperfecta.

Quis perfectus orationis ſenſos, ac imperfectus.

Pro quo ſciendum primo q́ ſenſus perfectus eſt ille, qui perfecte terminat actum intellectus non ſuſpendens animum audientis ad inquiſitionem alterius requiſiti ad ſuam intellectionem, ut cum dicitur homo eſt animal, ibi eſt ſententia completa, non requirens additionem alterius, ut complete intelligatur. Sed ſenſus imperfectus eſt ille, qui non terminat perfecte actum intellectus, ſed indiget alio ut complete intelligatur, ut dicendo, homo albus, ibi eſt ſententia incompleta, & imperfecta, in qua intellectus audientis, non perfecte terminatur, ideo eſt ibi ſenſus imperfectus. Vnde clarè patet, q́ hic non capitur ſenſus pro potentia ſenſitiua animæ, ſed capitur pro ſententia, quæ eſt ſignificatio orationis.

Secundo ſciendum q́ oratio perfecta eſt illa, quæ perfectum ſenſum generat in animo auditoris ideſt in intellectu audientis ipſam. Per hoc enim q́ ipſa præſentatur auditui ſua ſpecies, ſiue ſimilitudo defertur ad intellectū, & intellectus cognoſcens ſignificationes terminorum apprehendit per illas ſignationes perfectum ſenſum orationis. Et ita oratio perfecta, mediante ſua ſpecie, & ſimilitudine generat perfectum ſenſum in intellectu audientis. Sed oratio imperfecta dicitur illa, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris. & ibi capitur generat ut dicit aptitudinem, & non actum, quia talis oratio non ſemper generat ſenſum in actu, ſed bene ſecundum aptitudinem.

Diuiſiōis pfecte orationis adequata rō.

Tertio ſciendum q́ oratio perfecta diuiditur per orationem indicatiuam, imperatiuam, optatiuam, ſubiunctiuam, coniunctiuam. & deprecatiuam. Quarum ſic habetur ſufficientia. quia omnis oratio perfecta explicat perfectum ſenſum uel ergo explicat conceptum intellectus, uel affectum appetitus. Si conceptum, hoc eſt dupliciter, uel explicat talem conceptum categorice, & determinate, & ſic eſt indicatiua, aut dubitatiue, & conditionaliter, & ſic eſt coniunctiua. Si explicat affectum, & hoc eſt dupliciter, uel pertinet ad appetitum concupiſcibilem, & ſic eſt optatiua, uel iraſcibilem, & hoc eſt dupliciter, quia uel denotat imperium, quod fit ad minores, & ſic eſt imperatiua, uel deprecationem, quæ fit ad maiores & ſic eſt deprecatiua, & hæc eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies, & ſimiliter præcedens quia licet oratio non ſit uerum genus ſecundum rem, tñ eſt genus ſecundū modum, & diuiditur ad modum diuiſionis generis & ſimiliter oratio perfecta. Et ideo iſtæ diuiſiones ſub diuiſione generis continentur.

Quarto ſciendum q́ oratio indicatiui eſt, cuius uerbum principale eſt indicatiuum, & imperatiua, cuius uerbum principale eſt imperatiuum, & ſic de aliis modis ſuo modo, & quia uerbum indicatiuum cæteris eſt perfectus, ideo oratio indicatiua cæteris perfectior eſt. Vnde ſola indicatiua ſignificat uerum,

vel falſum eo quod aliæ non dicunt determinate aliquid eſſe uel non eſſe, ſed ſo la indicatiua ratione verbi indicatiui, ideo ipſa ſola dicitur propoſitio, uel enunciatio. Ex quibus apparet diuiſio orationis, & definitiones membrorum eius, & diuiſio orationis perfectæ.

Argumẽ. Sed contra prædicta primo arguitur. Nihil eſt perfectum, cui poteſt fieri additio, ſed cuilibet orationi poteſt fieri additio, ergo nulla oratio eſt perfecta.

Secundo ſic. Omne, quod habet debitam compoſitionem materiæ, & formæ eſt perfectum. Dicitur enim perfectum cui nihil deeſt de requiſitis ad ſuum complementum, ſed omnis oratio habet debitam cõpoſitionem materiæ, & formæ, ergo omnis oratio eſt perfecta, & ſic diuiſio dicta non ualet. Tertio ſic. Nulla oratio agit in animo auditorum, igiť nulla generat perfectum ſenſum in in el lectu Antecedens tripliciter probatur. primo, quia omne, quod agit eſt ſuppoſitum. ſecundo, quia oratio non præſentatur intellectui, quia uo non peruenit ad intellectum ſed ad auditum tantum, tertio, quia intellectus eſt impaſſibilis cũ ſit immaterialis, & paſſio oriatur a materia. ergo oratio non agit in intellectum.

Quarto ſic Aliqua eſt oratio perfecta infinita, quia talis componitur ex nomine, & uerbo, & tamen talis non ponitur in diuiſione orationis perfectæ, igitur illa non eſt bona.

Quinto ſic. Iſta oratio optatiua, uellem eſſe bonus clericus, ſignificat uerum uel falſum, ergo non ſola indicatiua ſignificat uerum, uel falſum. Solutio.

Ad argunmenta. Ad primum diciť ꝙ aliquid diciť perfectum dupliciter uno modo ſimpliciter, & abſolute, cui nulla ſimpliciter poteſt fieri additio Et ſic orõ non eſt perfecta. ſed ſolus Deus. Alio modo in genere, uel ſpecie, cui nihil deeſt de requiſitis ad ſuam perfectionem, In tali genere, vel ſpecie, & ſic oratio dř perfecta, & ſibi non poteſt fieri additio eſſentialis, requiſita ad ſuum genus, uel ſpeciem, ſed accidẽtalis tantum. Ad ſecundum diciť ꝙ licet omnis oratio poſſit dici perfecta perfectione primaria, quæ reſultat ex debita compoſitione materiæ, & formæ eius quæ eſt eius modus proferendi, tamen non omnis oratio eſt perfecta perfectione finis orationis qui eſt repreſentatio conceptus perfecti complexi.
Ad tertium dicitur ꝙ oratio non agit per modum efficientis principalis, & tanquam quod, quia hoc conuenit ſoli ſuppoſito, tamen bene agit per modum formæ, uel inſtrumenti, uel tanquam quo Dicitur ſecũdo ꝙ ipſa præſentatur ex cõſequenti intellectui ſecundum ſuam ſpeciem, licet non ſecundum ſe. Dicitur tertio, ꝙ licet intellectus non ſit paſſionum paſſione corruptiua tamen bene eſt paſſiuus paſſione ſaluatiua, & perfectiua, quia poteſt perfici per ipſum intellectum. Vide 3. de aïa t. ca. 3. 14. & ibi docto.
Ad quartum dicitur ꝙ licet oratio infinita habeat nomen, & uerbum obliquum non tamen rectum, quare non perfectum ſenſum generat in animo, ideo nõ eſt oratio perfecta, nec debuit poni in diuiſionem eius. Ad quintum dř, ꝙ iſta ego uellem eſſe bonus clericus, ſi conſyderetur ut optatiua eſt, & explicat deſiderium non eſt uera neque falſa, ſede ſi cõſyderetur ut uirtualiter includit unam indicatiuã, ſcilicet iſtam, uoluntas mea eſt ut eſſem clericus, ſic eſt uera, uel falſa, & ita dicendum eſt de ſimilibus.

De propoſitione, ac eius multiplici diuiſione.

Propoſitio eſt oratio uerum, uel falſum ſignificans indicando, ut homo currit. Propoſitionum, alia categorica, alia hypothetica:

Poſtquam Auctor determinauit de oratione, quæ eſt genus enunciationis, hic conſequenter determinat de ipſa enunciatione de qua principaliter intenditur in hoc primo tractatu. Et ipſam primo definit ſic ſub nomine propoſitionis dicens. Propoſitio eſt oratio uerum, uel falſum ſignificans indicando. In qua

definitione

diffinitione ponitur oratio loco generis, uerum uel falſum ſignificans, ad differentiam orationum imperfectarum & aliarum perfectarum ab indicatiua, quia nulla earum ſignificat, verum, uel falſum & ponitur indicando, ad maiorem explicationem, ſ. ad oſtendendum ꝙ ſola indicatiua dicitur propoſitio & quanuis hoc poſſit intelligi per hoc, quod dicitur uerum, uel falſum ſignificans, non tñ æque explicite. ideo illa pars non ſuperfluit, quãuis etiam aliqua propoſitio hypothetica non ſit indicatiua, non tamen ſignificat uerum, uel falſum, niſi per reductionem ad indicatiuam.

Enũciatio nis ac propoſitionis diſcrimen

Pro quo eſt ſciendum primo, ꝙ propoſitio & enunciatio dicũt idem realiter, ſed differunt ratione quid nominis. nam dicitur enuntiatio, inquantum penes ipſam extra intellectum enunciatur prædicatum de ſubiecto. dicitur. n. enunciatio ab è, quod eſt extra, & nunciatio, qu a ipſa eſt quaſi nuncius intellectus, nuncians conceptum interiore extra intellectum. Sed dicitur propoſitio inquantum ponitur pro alio. ſ. pro concluſione inferenda in argumentatione. ſed quia idem ſunt realiter propoſitio, & enunciatio, ideo hñt eãdem definitionem eſſentialem. Vnde definitur enunciatio, quod eſt oratio in qua uerum, vel falſum eſt. & hec eſt eadem cum definitione propoſitioni s. ideo hic definitur enũciatio ſub noĩe propõnis quia hic conſyderatur inquãtũ ordinatur finaliter ad ſyllogiſmũ.

Quid verũ uel falsũ ſignificare

Secundo ſciẽdum, ꝙ ſignificare uerum, eſt ſignificare aliquid ita eſſe ſicut, eſt uel aliquid ita non eſſe ſicut non eſt. Et ſignificare falſum eſt ſignificare aliquid eſſe, uel non eſſe, aliter ꝗ eſt. ideo propõ ſignificat uerum quando repreſentat aliquam compoſitionem adequate ſicut eſt. & ſignificat falſum, quando repræſentat illam cõpoſitionem inadæquatæ, & aliter q uam ſit. Ex quo patet ; ꝙ ueritas propoſitionis eſt adæquatio eius ad ſuum ſignificatũ, & falſitas eſt inadæquatio. Patet ulterius ꝙ primum ſignificatum, & formale propſitionis eſt compoſitio extremorum, & verum uel falſum ſunt ſignificatum materiale, & ſecundarium propoſitionis Ipſa n. primo ſignificat illam compoſitionem, & dr̃ ſignificare uerum, uel falſum quantum ad modos ſignificandi uel repræſentandi illam compoſitionem & per hoc patet declaratio definitionis propoſitionis.

Tertio ſciendum ꝙ propoſitio in cõi diuiditur in propoſitionem categoricam & hypotheticam Cuius diuiſionis ratio eſt. quia omnis propoſitio eſt oratio uera, uel falſa. uel ergo talis oratio componitur immediate ex terminis, uel ex pluribus orationibus, ſi primum eſt categorica. ſi ſecundum eſt hypothetica. & hãc diuiſionẽ ponit Ariſt. in lib. perihermẽias aliter hoc mõ. enonciationum alia eſt una ſimpliciter, ꝗ dr̃ categorica, alia eſt coniũctione una, que dr̃ hipothetica.

Quarto ſciendum ꝙ iſta diuiſio dicitur dari penes ſubſtãtiam propõnis, quia propõ categorica, & hypothetica differunt ſecundum ſuam ſpeciem. ideſt ſecundum materiam & formam ipſarum, & ex conſequenti ſecundum totam ſubſtantiam. quia categorica habet ſubiectum, & prædicatum materiale pro materia, & habet copulam uerbalem pro forma. hypothetica uero habet duas categoricas pro materia, & coniunctionem unientem ipſas pro forma. & per hoc patet declaratio huius diuiſionis.

Argumẽ.

Sed cõtra predicta primo arguitur. nulla diſtincta de ſeinuicem verificantur, cum diuiſio ſemper includat oppoſitionem, & in ea fundetur, ſed propoſitio & oratio diſtinguuntur, cum oratio ſit communior propoſitione, igitur male dr̃ ꝙ propoſitio eſt oratio. Secundo ſic. In bona definitione non debent poni oppoſita, ſed in iſta ponũtur uerum uel falſum, quæ ſunt oppoſita, ergo non eſt bona. Tertio ſic. Omnes oratio, quæ ſemper ſignificat ſuum ſignificatum ad quod eſt impoſita ad ſignificandum eſt uera, ſed omnis propoſitio repreſentat ſuum ſignificatum, ut hęc propoſitio. homo currit, ſemper ſignificat hominem currere

ſiue

ſiue currat ſiue non ergo omnis propoſitio ſemper ſignificat uerum & nunquam falſum. Quarto ſic. Membra diuiſionis propoſitionis non ſunt propoſita, quia unum in alio continuetur pars alterius, quia categorica eſt pars hypotheticæ, igitur illa diuiſio eſt inſufficiens. Quinto ſic Hæc oratio, tantum homo currit, eſt propoſitio, & tamen non eſt categorica quia continet plures categoricas, nec hypothetyca, cum non ſit ibi coniunctio, ueniens plures categoricas, ergo diuiſio illa eſt inſufficiens.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ illa, quæ ſunt diſtincta eſſentialiter, ut op poſita uel diſperata de ſeinuicem non uerificantur. ſed illa, quæ diſtinguntur accidentaliter tantum, ut ſuperius, & inferius bene uerificantur de ſeinuicem. & hoc modo ſolum diſtinguuntur propoſitio & oratio. Ad ſm dicitur. ꝙ ſi conſyderentur oppoſita ut oppoſita ſunt, & deſtruunt ſe inuicem, ſic non debent poni in eadem definitione, ſed ſi conſyderentur ut circumloquuntur aliquod ſuperius uel explicant diuerſas paſſiones inferiorum definiri ſic bene ponuntur diſiuncti ue in eadem definitione. & ſic ponuntur uerum, & falſum in eadem definitione ad circumloquendum propriam paſſionem propoſitionis, ꝙ diuerſas paſſiones ſuorum inferiorum. Ad tertium dicitur. ꝙ oratio non dicitur uera, eo ꝙ repreſentat ſuum ſignificatum, ſed quia repreſentat ipſum adæquatæ. ideo maior rationis eſt falſa. Ad quartum dr. ꝙ categorica materialiter continetur in hypothetica tanquam pertinens ad materiam eius, non tamen formaliter, tamquam pertinens ad formam eius. & licet ibi maneat categorica ſecundum formã eius, tñ illa forma ſe habet per modum materiæ reſpectu hypotheticæ. ideo non manet ibi formaliter, & ſic bene opponuntur illæ propoſitiones ſecundum formas. Ad quintũ dicitur ꝙ ſta, tñ homo currit, eſt formaliter categorica, quia ſolum ponit formaliter unam categoricam præiacentem eius ſed eſt uirtualiter hypothetica, quia uirtualiter. & implicite continet duas categoricas coniunctas copulatiue, ut patet in reſolutione eius quiaualet tantum homo currit, ſicut, homo, & nihil aliud ab homine currit. Argumẽ.

De propoſitione categorica.

Propoſitio categorica eſt illa, quæ habet ſubiectum, prædicatũ, & copulam, tanquã principales partes ſui, ut homo currit. in hac. n. propoſitione, huomo currit, homo eſt ſubiectũ currit, uero pdicatum, & quod coniungit unũ cum altero, eſt copula, ut patet in reſoluẽdo, ut homo currit, ideſt, homo eſt currens. ibi hoc nomẽ homo, eſt ſubiectum, & currẽs, prædicatum, & hoc uerbum eſt, dicitur eſſe copula, quia coniungit unũ cum altero. Et dicitur categorica a categorizo, quod idẽ eſt quod prædico unde dicitur categorica. i. propõ prædicatiua. Subiectum eſt illud, de quo aliud dicitur, ſ. prædicatũ. Prædicatum eſt illud, quod de altero dicitur. ſ. de ſuo ſubiecto.

Poſtq̃ Auctor poſuit definitionem propoſitionis, & eius diuiſionem in categoricam, & hypotheticam, hic conſequenter incipit determinare de membris illius diuiſionis. & quia propoſitio categorica pars eſt propoſitionis hypotheticæ, & pars naturaliter præcedit totum, quod ipſa componit, ideo prius determinat de propoſitione categorica, qui hypothetica, ipſam ſic definiens. Propoſitio categorica eſt a illa, quæ habet unum ſubiectum, unam copulam, & unum prædicatum, tanquam principales partes ſui.

Pro

Pro quo primo ſciendum, ꝙ in hac definitione per hoc relatiuum, illa, intelligitur genus definiti. ſ. propoſitio. eſt. n. relatiuum identitatis ſubſtantiæ, & ſupponit pro ſuo antecedente, quod eſt propoſitio, ideo dat intelligere genus definiti. Et totum reſiduum ponitur ad differentiam hypotheticæ propoſitionis, in qua licet ſint ſubiectum, prædicatum, & copula. non tamē tanquam partes principales ſui ſed ſicut minus principales, & remotæ. & per ſubiectum. & prædicatū, intelligitur materia propōnis categoricæ, & per copulam, intelligitur forma partis, & ſua forma totius eſt eſſe unitū, reſultans ex unione copulæ prædicati, & ſubi. ideo ꝑ hanc definitionem ſufficienter explicantur natura propōnis categoricæ.

Subiectū pdicatū & copula q̄d ſint.

Secundo ſciendum ꝙ in omni propoſitione categorica dicitur aliquid de aliquo, & ideo in qualibet propoſitione categorica tria requiruntur. Primo illud, de quo aliquid dicitur, ſ. ſubiectum. ſecūdum eſt illud, quod dicitur de aliquo. ſ. prædicatum materiale, tertium eſt illud, per quod, uel mediante quo unum dicitur de alio, quod eſt copula eſt prædicatum formale propoſitionis. & ideo dicitur categorica, quaſi prædicatiua, a categorizo, quod eſt idem, quod prædico, quia ſemper ibi prædicatur aliquid de ſubiecto, & magis dr̄ prædicatiua a prædicato, q̄ ſubiectiua a ſubiecto, quia prædicatum in ipſa habet rationem formæ, ſubiectum uero rationem materiæ. modo a formaliori debet fieri denominatio, & ideo attenditur hæc denominatio principaliter ex parte prædicati formalis quod eſt copula.

Quid ſubiectū & ꝑdicatū propoſitionis

Tertio ſciendum ꝙ ſubiectū propoſitionis dicitur illud, de quo dicitur aliud, ſcilicet prædicatum. Et prædicatum eſt illud, quod dicitur de alio, ſ. de ſubiecto. Duplex tñ reperitur prædicatum in propoſitione, ſ. materiale, quod unitur cum ipſo ſubiecto per copulam, & prędicatum formale quod fuit prædicatum materiale cum ſubiecto, quod eſt ipſa copula, ut in hac propoſitione, homo eſt aīal, ibi hoc uerbum eſt, dicitur prædicatum formale, & animal, idcitur prædicatum materiale, & quandoq; in propoſitione, prædicatum materiale, & formale ſecundum uoce & realiter diſtinguuntur, quandoque uero differunt ratione tantū, & non ſecundum uocem, ut hic homo currit.

Propoſitio de ſecundo & tertio adiacente.

Quarto ſciendum ꝙ propoſitionum categoricarum, quædam ſunt de eſt, ſecundo adiacente in quibus non ponitur aliquod prædicatum materiale, præter illud uerbum eſt ut hic homo eſt. Aliæ ſunt propoſitiones de tertio adiacente. in quibus præter illud uerbum eſt, ponitur prædicatum, aliud materiale, ut hic. homo eſt animal. & in propoſitionibus de tertio adiacente prædicatum materiale, & formale ſecundum uocem diſtinguuntur, & formaliter, ſe in illis de ſecundo adiacente non diſtinguuntur realiter, ſed ratione tm̄. probatur, quia tale uerbū ſignificat, quendam actum per modum fluxus, & fieri, & importat illum ut fluit ab agente, & recipitur in patiente, ratione cuius uerbum ſignificat per modum actionis, uel paſſionis, & dicibilis ab alio. & de ratione actus, uerbum dicit, id quod unitur cum ſubiecto, & habet rationē prædicati materialis. ſed inquantum reſpicit id, cuius eſt, ſ. id a quo fluit, uel in quo recipitur, eſt unitiuū ſuipſius ad ſubiectum, & habet rationem prædicati formalis. ideo in propoſitione de ſecundo adiacente prædicatum materiale, formale, ratione diſtinguuntur.

Argumē.

Sed cōtra prædicta arguitur primo. Tantum ſunt due partes principales orationis. ſ. nomē & uerbū, ergo ꝓpō categorica non hēt tre partes principales.

Secundo ſic. In iſta propoſitione, homo eſt, non reperiuntur ſubiectum, & prædicatum & copula, & tamen eſt categorica, igitur definitio non conuenit omni contento ſub definito.

Tertio ſic. In iſta propoſitione. homo eſt homo, homo eſt ſubiectum, & tamen de ipſo non dicitur aliud, cum idem prædicetur de ſeipſo, ergo male definitum

nitur ſubiectum, quòd eſt de quo aliud dicitur.

Quarto ſic. Subiectum, & prædicatum opponuntur: quia de ratione ſubiecti eſt eſſe ſuo, & prædicati eſt eſſe ſupra, ergo prædicatũ non poteſt dici de ſubiecto.

Quinto ſic. Idem nõ poteſt eſſe definiens, & definitum reſpectu eiuſdem, quia ſi ſic, idem ignotius & notius eſſet reſpectu eiuſdem ſed ſubiectum definitur p prædicatum, ergo male definitur prædicatum per ſubiectum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur. ꝙ licet ſint tantum duæ partes orationis eſſentialiter diſtinctæ quantum ad modos ſignificandi ſcilicet nomen & uerbũ tamen ſunt plures accidentaliter, diſtinctæ ſcilicet quantum ad ſitum & numerum earum in propoſitione, & ſic diſtinguitur prædicatum materiale, & ſubiectum propoſitionis. Ad ſecundum dicitur. quod licet in illa propoſitione, homo eſt, prædicatum, & copula non diſtinguantur ſecundum uocem, & realiter tamen diſtinguntur ratione ut prius viſum eſt. & ideo poteſt reſolui in iſtam, homo eſt ens ubi prædicatum, & copula uocaliter diſtinguntur. & ſimiliter quælibet propoſitio, in qua ponitur nomen & uerbum tantum poteſt reſolui per participium illius uerbi, & per hoc uerbum eſt homo legit. i homo eſt legens. Ad tertium dicitur quod in illa, homo, eſt homo, licet prædicatum non ſit realiter aliud ad ſubiecto, eſt tamen aliud ſecundum ſitum & numerum uocis, & hoc ſufficit, quia non ſumitur hic aliud proprie ut dicit diuerſitatem eſſentialem. Ad quartum dicitur. ꝙ ſubiectum & prædicatum accepta formaliter, quantum ad intentiones ſubiecti & prædicati, opponuntur, ideo iſta eſt impoſſibilis, ſubiectũ eſt prædicatum, tamen ipſa accepta materialiter quantum ad illud, quod ſunt, nõ opponuntur, & hoc modo unum dicitur de alio. Ad quintum dicitur, quod licet in entibus abſolutis idem non ſit definiens & definitum, tamen bene eſt in relatiuis, in quibus unum poteſt eſſe magis, & minus notum altero ſecundum diuerſas rationes, & huiuſmodi ſunt ſubiectum & prædicatum. & ideo per ſeinuicem conuenienter poſſunt definiri. Solutio.

Diuiſio propoſitionis categoricæ, in uniuerſalem particularem, indefinitam, & ſingularem.

Propoſitionum categoricarum, alia uniuerſalis, alia particularis alia indefinita, alia ſingularis. Propoſitio uniuerſalis eſt illa in quã ſubiicitur terminus communis, ſigno uniuerſalis determinatus. vel propoſitio uniuerſalis eſt illa quæ omni, aut nulli ineſſe ſignificat, ut omnis homo currit. nullus homo currit. Terminus communis eſt qui aptus natus eſt prædicari de pluribus, ut homo eſt terminus communis, quia prædicatur de Socrate & Platone, & de unoquoque homine. Signa uniuerſalia ſunt hæc omnis, nullus, nihil, quilibet, uter, neuter, & ſimilia.

Poſtquam Auctor præmiſit definitionem propoſitionis categoricæ, hic conſequenter Auctor eam diuidit per uniuerſalem propoſitionem, particularem, & indefinitam, & ſingularem. Cuius diuiſionis ſufficientia ſic haberi poteſt. quia in omni propoſitione categorica eſt ſubiectum, prædicatum & copula. uel ergo ſubiectum eius tenetur pro unico ſuppoſito, & ſic eſt ſingularis, uel pro pluribus & hoc dupliciter. uel tenetur ſub quantitate indeterminata per ſignum, & ſic

eſt

eſt indefinita,uel ſub quantitate determinata per ſignum & hoc dupliciter. quia uel illud ſubiectum determinatur per ſignum uniuerſale,& ſic eſt uniuerſalis uel per ſignum particulare,& ſic eſt particularis. Et dicitur iſta diuiſio ſumi ex parte quantitatis propoſitionis.

Primo ſciendum ꝙ quantitatis propoſitionis,eſt diſpoſitio ſubiecti qua menſuratur acceptio eius pro unico uel pro pluribus. Et dicitur iſta diſpoſitio quantitas tranſumptiue ſimilitudinem, quia ſicut quantitas proprie dicta eſt menſura ſubſtantiæ,ſic iſta eſt menſura ſubiecti propoſitionis. Et quia iſta diuiſio ſumitur ex parte diſpoſitionis ſubiecti propoſitionis,ut patet per ſufficientiã eius ideo ſumitur ex parte quantitatis & iterum. quia illa quantitas ſe tenet ex parte ſubiecti: & materiæ,licet immediate ſumatur ex parte quantitatis. Ex quo patet ꝙ non eſt diuiſio gñis in ſua ſpecies,quia illa diuiſio ſemper fit per formales drias.quod non conuenit iſti diuiſioni,ſed magis eſt diuiſio ſubiecti accñtia.

Quid nã uniuerſalis ꝗ propõſit & quæ ipſam conſtituat.

Secundo ſciẽdum ꝙ propoſitio uniuerſalis eſt in qua ſubijcitur terminus cõis ſigno uniuerſali determinatus,ut omnis homo currit. Et ad ipſam requiritur primo ꝙ ibi ſit communis,communiter tentus, defectu cuius iſta non eſt uniuerſalis,omnis homo eſt totum in quantitate,ſed ſingularis,quia licet homo ſecundũ ſe ſit terminus cõis,tamen ibi capitur ſingulariter pro ſeipſo, non diſtributo in ordine ad prædicatum. ideo illa propoſitio eſt ſingularis Secundo requiritur, ꝙ diſtribuatur per ipſum,& teneatur vniuerſaliter, defectu cuius iſta non eſt uniuerſalis,non omnis homo currit,ſed particularis,quia illud ſignum omnis,non diſtribuit ſubiectum, ſed per negationem impeditur acto eius. & ſic patet ꝙ in propoſitione uniuerſali requiritur terminus uniuerſalis uniuerſaliter tentus, & ꝙ ſit uniuerſalis habet ex parte ſui ſignificati,& quòd ſit uniuerſaliter tentus, habet a ſigno uniuerſali, & ab hoc ultimo propoſito dicitur uniuerſali.

Tertio ſciendum ꝙ ad notificandum definitionem propoſitionis uniuerſalis Auctor notificat terminum communem,& ſigna vniuerſalia. Vnde terminus cõmunis eſt aptus natus prædicari de pluribus. Et huius ratio eſt,quia terminus cõmunis dicitur cuius ſignificatum eſt cõmunicabile multis,ſicut homo ſignificat humanitatem,quæ communicabilis eſt,Socrati & Platoni ,& ſic de alijs,& quia tale ſignificatum commune eſt repertum in multis actu uel aptitudine,ideo terminus communis poteſt prædicari de multis, & communitas eius attenditur ex parte ſui ſignificati,& non ex parte uocis, quia ex parte uocis homo non habet maiorem communitatem quam Socrates.

Quid ſignum uniuerſale.

Quarto ſciendum ꝙ ſignum uniuerſale dicitur quod facit terminum,cui iungitur teneri uniuerſaliter pro omnibus ſuis ſuppoſitis, vel eſt ſignum quod ſignificat qm̃ uniuerſaliter.i.ꝙ terminus,cui,additur tenetur vniuerſaliter,& diſtributiue & ſignorum,quædam ſignificãt uniuerſaliter,& affirmatiue,alia uniuerſaliter & negatiue Ex quo patet ꝙ ſignum uniuerſale eſt quædam diſpoſitio ſubiecti non tñ abſoluta dicens quale ſit ſubiectum ſecundum ſe, ſed eſt diſpõ reſpectiua dicens qualiter ſubiectum ſubijcitur prædicato, & propter hoc reperta fuerunt & per hoc patet prima diuiſio propoſitionis categoricæ, & definitio primi membri eius.

Argumẽ.

Sed contra prædicta primo arguitur Membra diuiſionis propoſitionis categoricæ non ſunt oppoſita,igitur &c. Antecedens patet,quia particularis propoſitio continetur in uniuerſali. igitur illæ non ſunt oppoſitę, uel oppoſita eſſent in eodem. Secundo ſic. In iſta cuiuslibet hominis aſinus currit, ſubiicitur terminus communis ſigno uniuerſali,determinatus, & tamẽ eſt indefinita. igitur definitio propoſitioni uniuerſalis conuenit alijs a definito. Tertio ſic. Iſta eſt uniuerſalis, nihil eſt in burſa,& tamen non ſubiiciuntur terminus communi,ſed tantũ modo

modo ſignum uniuerſale ſ.nihil,igitur contra illam definiti onem. Quarto ſic Iſta eſt uniuerſalis, non homo currit, cum ſit condi ctoria iſtius, homo currit tamen ibi non ponitur ſignum uniuerſale igitur in illa definitione male ponitur ſigno uniuerſali determinatus. Quinto ſic, Omne uniuerſale prædicatur de multis ſed nullum ſignum prædicatur de multis igitur nullum eſt ſignū uniuerſale.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ propoſitio particularis, licet ſecūdū ſuum ſignificatum contineatur in uniuerſali, non tamen formaliter, & ſecūdū uocem, ideo formaliter bene opponuntur penes uniuerſale, & particulare. Ad ſecundum dicitur ꝙ iſta, cuiuslibet hominis aſinus currit, eſt duplex ſubiectū, ſ. ſubiectum locutionis, quod reddit ſuppoſitum uerbo, & ſubiectum diſtributionis, quod ibi diſtribuitur per ſignum uniuerſale, ratione primi eſt indefinita, ratione ſecundi eſt uniuerſalis. ſed quia enuntiatio ſimpliciter denominatur quam eſt ſimpliciter indefinita. & ſimiliter dicēdum eſt de iſtis, cuiuslibet hominis oculus eſt dexter omnem hominem uidet, Socrate. Ad tertium dicitur, ꝙ licet in iſta nihil eſt in burſa, nō ponatur explicite terminus communis, tamē uirtualiter ponitur & implicite in illo ſigno nihil, quod inlcudit terminum ſuæ diſtributionis ſcilicet ens. Ad quartum dicitur ꝙ in iſta non homo currit, licet nō ponatur formaliter ſignum vniuerſale tamen ibi ponitur diſtributio ex conſequenti ratione negationis, quæ per ſe primo negat ueritatem huius propoſitionis, homo currit & per hoc remouetur prædicatū a quolibet ſuppoſito ſubiecti, quia hoc requirit ad falſitatem huius, homo currit, & ideo ex conſequenti ponit iſtam, nullus homo currit, & diſtribuit ſubiectum. Ad quintum dicitur, ꝙ nullum uniuerſale ſignum eſt uniuerſale in prædicando, ſed bene in diſtribuēdo, quod ſufficit ut aliqua dicantur ſigna uniuerſalia.

Solutio.

Quid particularis ac indefinita propoſitio ſit?

Propoſitio particularis eſt illa; in qua ſubiicitur terminus cōmunis, ſigno particulari determinatus, ut aliquis homo currit, quidam equus mouetur. Signa particularia ſunt hæc, aliquis quidā, reliquus. alter, & ſimilia. propoſitio indefinita eſt illa, in qua ſubiicitur terminus communis, ullo ſigno determinatus, ut homo currit.

Poſtquam auctor determinauit de propoſitione uniuerſali, quę inter alias hēt perfectiorem quantitatem eoꝙ ſubiectum eius teneatur in actu, & ſecundum modum enunciandi pro omnibus ſuis ſuppoſitis, quod non fit in alijs, hic conſequenter auctor determinat de propoſitione particulari, & indefinita. Et quia propoſitio particularis habet quantitatem ſui ſubiecti determinatam per ſignum, non autem indefinita, ideo prius determinat de particulari ipſam ſic definiens. propoſitio particularis eſt illa, in qua ſubiicitur terminus communis ſigno particulari determinatus, ut quidam homo.

Primo ſciendum, ꝙ in propoſitione particulari ſubiectum contrahitur ad ſtandum pro aliqua parte eius, ſiue pro aliquo ſuorum particularium. & inde dicitur particularis, & quia terminus diſcretus non habet aliquam partem ſubiectiuam ſub ſe, ideo non habet cōtrahi ſtandum pro aliquo eius particulari, nec poteſt eſſe ſubiectum alicuius propoſitionis particularis, ideo oportet ꝙ in ea ſubiiciatur terminus communis non habet de ſe maiorem determinationem ad ſtandum pro natura ſimplici quā pro particularibus, nec ad ſtādū pro omnibus ſuppoſitis ſimul,

Particularis propō & eius ſubiectum.

mul,uel pro aliquibus tantum ideo ad determinandum ipſum pro aliquo parti culari eius, requiritur quòd ſi determinatus per ſignum particulare.

Secundo ſciendum ꝙ ſignum particulare eſt diſpoſitio ſubiecti, determinans ipſum pro parte indeterminata eius.ſ.pro indiuiduo uago in ordine ad prædicatum,& inde dicitur particulare a parte,quia contrahit terminum ad aliquã partem eius,ut dicendo,quidam homo currit,illud ſignum quidam determinat hominem ad indiuiduum eius,licet indeterminatum, homo enim remoto illo ſigno non haberet talẽ determinationem,ſed poſſet indifferenter accipi pro natura communi,uel pro ſuppoſitis, & nõ eſt ſignum particulare diſpoſitio abſoluta ſubiecti,ſed eſt diſpoſitio reſpectiua ſubiecti,dicens qualiter ſubiectum prædicato ſubiicitur,ſicut dictum eſt de ſignis uniuerſalibus.

Tertio ſciẽdum ꝙ propoſitio indefinita eſt illa,in qua ſubiicitur terminus com

Indeſinita propoſitio munis ſine ſigno, ut homo currit. Cuius ratio eſt quia propoſitio indefinita eſt indeterminata ſecundum quãtitatem,& acceptionem ſui ſubiecti, & quia terminus ſingularis ſemper habet determinatam acceptionem, quia tenetur pro unico determinato ſuppoſito ideo in propoſitione indefinita non poteſt ſubiici terminus diſcretus,ſed ibi requiritur terminus communis acceptus cum ſigno uniuerſali,uel particulari, ſemper habet determinatam quantitatem, ideo ad propoſitionem indefinitam requiritur ꝙ talis terminus ponatur ſine ſigno,determinante ipſum ad certam quantitatem menſurando acceptionem ei pro unico ſuppoſito,uel pro pluribus,& ad propoſitionem indefinitam,& particularem requiritur,ꝙ ſit ibi terminus communis communiter tentus, defectu cuius hæc non eſt indefinita, homo eſt ſpecies,quia homo ibi tenetur ſimpliciter.

Vndedicatur propõ indeſinita Quarto ſciendum ꝙ propoſitio indefinita non dicitur indefinita,quia non habeat determinatam quantitatem ſecundum rem , & intellectum , quia omnis propoſitio ſecundum rem habet determinatam quantitatem cum in ea ſi determinata acceptio ſui ſubiecti,ſed dicitur indefinita,quia acceptio ſui ſubiecti non eſt determinata ad certam quantitatem ſecundum modum enunciandi,quæ prouenit ex diſpoſitione ſubiecti per ſignũ uniuerſale, uel particulare Ideo dicitur indefinita,ideſt indeterminata,quia ſubiectum eius nõ eſt determinatum ſigno uniuerſali uel particulari ad aliquam quantitatem,& licet ſubiectum eius ſupponat determinate quãtum ad illud,pro quo uerificatur locutio.tamen quantum ad modum enunciandi tenetur indeterminate.quia non determinatur per ſignũ & per hoc apparent definitiones propoſitionum particularis,& indefinitæ,

Sed contra prædicta primo arguitur. Hæc eſt particularis, non omnis homo

Argumẽ. currit,& tamen ibi non eſt terminus communis ſigno particulari determinatus igitur contra definitionem.

Secundo ſic:Nullum communius poteſt determinare minus commune, cum ſit magis determinatum quam ſic communius,ſed ſignum particulare eſt cõmunius,& minus determinatum qui terminus communis . quia poteſt applicari ad terminum communem,ergo non poteſt determinare terminum communem.

Tertio ſic. Signum particulare nonremouet communitatem termini cõis quia quidam homo uerificatur de tot hominibus,ſicut homo, ergo ſignum particulare non contrahit terminum communem ad aliquam eius partem,

Quarto ſic. Hæc eſt indefinita, Sortes. eſt dictio diſſyllaba, quia Socra. ibi tenetur pro uocibus prolatis a diuerſis hominibus, & poteſt pro qualibet uerificari, & tamen ibi non ſubicitur terminus communis,igitur in indefinita nõ ſemper ſubiicitur terminus communis,

Quinto Iſta eſt indefinita,tantum homo currit,& tamen ibi non ponitur terminus communis ſine ſigno, igitur &c.

Ad

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet in iſta, non omnis homo currit non ſit ſignum particulare formaliter, tamen ibi eſt uirtualiter ratione negationis remouentis uniuerſalitatem ſigni uniuerſalis ſequentis, & ponentis ex conſequenti particularitatem. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet ſignum particulare ſit minus determinatum ſecundum ſpeciem q̃ terminus communis, quia applicabile eſt indifferenter ad omnes ſpecies, tamen eſt magis determinatum ſecundum numerum, & quo ad hoc poteſt contrahere terminum cōem ad aliquam partem eius. Ad tertium dicitur, ꝙ licet ſignum particulare non contrahat terminum communem ad partem determinatam eius, ſ. ad indiuiduum ſignatum, tñ bene contrahit ipſum ad partem indeterminatam. & licet, quidam homo, uerificetur de tot ſuppoſitis de quot homo, non tamen poteſt teneri pro natura ſimplici, ſicut homo per ſe ſumptus, ideo eſt ibi determinatio quantum ad acceptionē, & prædicationem indiuidui, unde quidam homo, nō prædicatur de multis hominibus. niſi æquiuoce, licet bene prædicatione ſpeciei. Ad quartum dicitur, ꝙ ſi Socrates ſumatur pro uno ſuppoſito eſt terminus diſcretus, ſed, ſi ſumatur loco unius uocis impoſitæ ad ſignificandum omnes ſimiles uoces in prolatione, ſicut ſumitur in hac, Sortes, eſt dictio diſſyllaba, ſic habet rationem termini communis, & ideo illa eſt indifinita, & Socra. ibi ſupponit determinate. Ad quintum dicitur, ꝙ licet in iſta tm̄, homo currit, ſit ſignum excluſiuum, non tamen ſignum uniuerſale, uel particulare diſponens ſubiectum ſecundum uniuerſalitatem uel particularitatem, & de illo ſolum eſt hic ad propoſitum. Solutio.

De propoſitione ſingulari, & eius ſubiecto.

Propoſitio Singularis eſt illa, in qua ſubiicitur terminus ſingularis uel diſcretus, ut Socrates currit, uel terminus communis cum pronomine demonſtratiuo primitiue ſpeciei, ut iſte homo currit. Terminus ſingularis uel diſcretus eſt qui aptus natus eſt prædicari de uno ſolo, ut Socrates de ſeipſo.

Poſtquàm determinatum eſt de propoſitione uniuerſali, particulari, & indefinita hic conſequenter Auctor determinat de propoſitione ſingulari. Ratio ordinis eſt. quia in tribus primis ſubiiciuntur terminus communis communiter acceptus, qui ſemper poteſt teneri pro multis, in ſingulari uero ſubiicitur terminus ſingulariter captus, qui non poteſt teneri pro pluribus, ideo in illis tribus eſt pfectior quantitas ſubiecti q̃ in ſingulari, ratione cuius inter has propōnes auctor ultimo determinat de ſingulari, ipſam ſic definiens. Propoſitio ſingularis eſt illa, in qua ſubiicitur terminus diſcretus uel cōis cum pronomine demonſtratiuo.

Pro quo ſciendum primo, quòd in propōne ſingulari ſubiectum debet teneri ſingulariter, & pro uno tantum ſic, quod non poſſit teneri pro pluribus, ratione cuius ipſa dicitur ſingularis. Et quia omnis terminus communis communiter acceptus tenetur pro pluribus in actu, uel in aptitudine, ideo in propoſitione ſingulari non poteſt ſubiici terminus cōis, communiter acceptus, ſed ibi requiritur terminus diſcretus qui ſolum ſumitur pro uno, uel aliquod ſibi æquiualens, quod ēt tenetur ſingulariter, & pro uno tantum, ſicut eſt terminus cōmunis, ſumptus cum pronomine demonſtratiuo, quod quidem pronomen contrahit terminum communem ad unum ſuppoſitum determinatum.

Secundo ſciendū, quòd quatuor modis ſit propoſitio ſingularis. Primo modo

quando ibi ſubiicitur terminum diſcretus, ut Socra currit. Secundo modo, quando ibi ſubiicitur terminus communis cum pronomine demonſtratiuo, ut iſte homo currit, quod debet intelligi de pronomine demonſtratiuo primitiuo, & non deriuatiuo, quia hæc eſt indefinita, mea tunica eſt alba. Tertius quando ſubiicitur terminus communis captus pro natura ſimplici ſignificata per ipſum, uel habens ſuppoſitionem ſimplicem, ut homo eſt ſpecies, animal eſt genus. Quarto quando ſubiicitur aliquod dictum quod ſolum ſupponit pro uno ſingulari dicto, ut hic, hominem currere eſt poſſibile, uel hic, hominem eſſe eſt animal neceſſarium, eſt propoſitio uera, ſimiliter in omnibus modalibus.

Quatuor modis ſit ſingularis propoſitio

Tertio ſciendum, q cum dicitur, hominem currere eſt poſſibile, illud dictum, quod eſt, hominem currere, accipitur pro ſeipſo in defectu unius uocis, quæ non eſt impoſita ad ſignificandum ipſum, ideo ſupponit pro tali dicto, nec poteſt ſupponere, nec appellare pro aliquo alio dicto, ſicut non poteſt ſumi pro iſto dicto, aſinum moueri, uel hominem eſſe aſinum. ideo tenetur ſingulariter & reddit propoſitionem ſingularem, & licet ibi non ſubiiciatur terminus diſcretus formaliter tamē ibi ſubiicitur uirtualiter, & æquiualenter, & ſimiliter in aliis ſingularibus Vnde ad declarationem definitionis propoſitionis ſingularis, hic definitur terminus diſcretus.

Quarto ſciendum, q terminus diſcretus eſt, qui eſt aptus natus prædicari de uno solo. Cuius ratio eſt, quia terminus diſcretus habet ſignificatum incommunicabile. quod eſt diſcretum. i. diſtinctum ab aliis, ſed incommunicabile non conuenit pluribus actu, uel aptitudine, & quia ab eſſe in pluribus ſumitur dici de pluribus, ideo terminus diſcretus non poteſt dici de pluribus, ſed tantum de uno ſolo, ſ. de ſeipſo, unde patet q idem ſunt terminus diſcretus, ſecundum Logicum, & nomen propriæ qualitatis ſecundum Grammaticum, ſicut idem ſunt terminus communis, & nomen appellatiuum. Nomen enim appellatiuum habet ſignificatum communicabile multis, proprium uero incommunicabile, & per hoc patet declaratio definitionis propoſitionis ſingularis, & termini diſcreti.

Aduerte q declaratur hic definitio termini ſingularis.

Argumē. Sed contra prædicta arguitur. Iſta eſt ſingularis homo eſt ſpecies, & tamen ibi non ſubiicitur terminus diſcretus, uel terminus communis cum pronomine demonſtratiuo. ergo contra definitionem propoſitionis ſingularis.

Secundo ſic. Iſta eſt ſingularis omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, & tamē ibi non ſubiicitur terminus diſcretus, nec formaliter, nec uirtualiter, quia ſubiectum actu tenetur pro pluribus, ergo definitio eſt mala.

Tertio ſic. In iſta, totus Socra. eſt albus, ſubiicitur terminus diſcretus, & tamen non eſt ſingularis, quia æquiualet iſti quælibet pars Socra. eſt alba, modo æquiualentes ſunt eiuſdem quantitatis, ergo definitio conuenit aliis a definito.

Quarto ſic Nullum indeterminatum contrahit terminum communem ad ſtādum po aliquo uno ſingulari diſcreto, ſed pronomen demonſtratiuum eſt indeterminatum, quia ſignificat ſubſtantiam infinitam, & poteſt demonſtrare, generaliter omne ens reale, uel rationis. igitur terminus communis, ſumptus cum pronomine demonſtratiuo non facit propoſitionem ſingularem.

Quinto arguitur ſic. Socrat. eſt terminus diſcretus, & tamen prædicatur de iſto Socra. & de illo ergo terminus diſcretus non prædicatur ſolum de uno ſolo.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, q in iſta, homo eſt ſpecies, non ſubiicitur terminus diſcretus formaliter, ſed bene uirtualiter, quia homo, ibi tenetur ſimpliciter pro natura ſimplici, in ſe accepta per modum unius diſcreti, & habet modum ſingulares unius reſpectu, huius prædicati ſpecies. quod conuenit ſibi ſecundum ſe, & non ex parte, qua communis eſt ſuis inferioribus, ſed inquantum differt ab eis.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſi in iſta omnes apoſtoli Dei ſunt duodecim, omne ſumatur diſtributiue ſincategoreumatice eſt uniuerſalis, & falſa, & ſi collectiue uel cathegoreumatice eo ſingularis, & uera, & licet ſubiectum ibi teneatur actu pro pluribus, tamen illa plura accipiuntur ut collecta per modum unius diſcreti, ut ſunt unum ſubiectum huius numeri duodecim, & ſic eſt ibi uirtualiter terminus, & diſcretus, uel ſingularis. Ad tertium dicitur, quod ſi in illa totus Socra. eſt albus, ſi totus, teneatur collectiue pro perfecto, eſt ſimpliciter ſingularis, ſed ſi teneatur diſtribuitur pro partibus integralibus, ut tantum ualet, ſicut quælibet pars tunc eſt uirtualiter uniuerſalis. ſed adhuc eſt formaliter ſingularis. Ad quartum dicitur, quòd pronomen conſyderatum ſecundum ſuos modos ſignificandi eſſẽtiales, qui ſunt ſignificare per modum ſubſtantiæ indeterminate, & determinabilis eſt indeterminatum, nec poteſt determinare, nec contrahere terminum communem, ſed ipſum conſyderatum quantum ad ſuos modos ſignificandi accidentales, qui ſunt relatio, uel demonſtratio, uirtute demonſtrationis contrahit terminum communem. cui additur ad ſtandum pro uno ſuppoſito determinato. Ad quintum dicitur, ꝙ licet Socra. dicatur æquiuoce de iſto, & de illo non tamen uniuoce ſecundum unam rationem, & licet illæ Socra. & alius habeant eandem rationem communem, ut quia conueniunt in nomine hominis, non tamen ut conueniunt in hoc nomine Socra. ſignificat eos ſecundum idem ſignificatum, nec ſecundum eandem impoſitionem uocis.

Diuiſio propoſitionis in affirmatiuam & negatiuam, & quid utraque ſit.

Propoſitionum categoricarum alia affirmatiua, alia negatiua. Affirmatiua, eſt illa, in qua prædicatum coniungitur cum ſubiecto, ut homo currit. Negatiua eſt illa, in qua prædicatum remouetur a ſubiecto, ut homo non currit.

Poſtquam auctor præmiſit diuiſionem propoſitionis categoricæ, ſumptam ex parte quantitatis materiæ eius, & etiam poſuit definitiones membrorum eius hic conſequenter ponit aliam diuiſionem propoſitionis categoricæ, quæ ſe tenet ex parte formæ, & qualitatis eſſentialis propoſitionis, dicens, propoſitionum, alia affirmatiua, alia negatiua. Cuius diuiſionis ratio eſt. quia in omni propoſitione cãtegorica eſt compoſitio prædicati, & ſubiecti, uel ergo ibi compoſitio eſt ſecundum uoces tantum, & ſic eſt negatiua, uel fit ſecundum uoces, & ſignificata, & ſic eſt affirmatiua. Diuiſio generis ĩ ſuas ſpecies.

Pro quo ſciendum primo, ꝙ in omni uoce complexa eſt compoſitio plurium uocum ſignificatiuarum Et quia omnis propoſitio categorica eſt, quædam uox complexa ex ſubiecto, & prædicato, ideo in qualibet categorica eſt compoſitio ſubiecti & prædicati. Sed ſubũm quandoque componitur cum prædicato ſecundũ uocem, & ſignificatum ſimul ut hic, homo eſt animal, ibi eſt compoſitio hominis, & animalis ſecundum uoces, & ibidem, ſignificatur compoſitio eorum ſecundum & ſignificata Qñque uero componuntur ſubiectum, & predicatum ſm uoces tantum. & ibi ſignificatur diuiſio eorum quantum ad ſignificata, ut hic homo non eſt aſinus ſignificatur diuiſio, & remotio ſignificatorum hominis & aſini. Quid propoſitio affirmatiua

Secundo ſciendum ꝙ propoſitio affirmatiua eſt illa, in qua prædicatum affirmatur de ſubiecto, ut homo currit, & ponitur illa, loco generis, & reſiduum ad differentiã propõnis negatiuæ, in qua prædicatum non affirmatur de ſubiecto. Et dicitur aliquid affirmari de ſubiecto aliquo, quod componitur cum ipſo

 mediante

mediante copula uerbali non negata Et quia in propoſitione affirmatiua prædicatum componitur cum ſubiecto mediante copula uerbali ſine negatione, & ibi deſignatur compoſitio ſubiecti, & prædicati, ideo in ipſa prædicatum componitur cum ſubiecto, non eſt tñ intelligendum de intentionibus ſubiecto, & prædicato, ꝙ cōponant̃ inter ſe, ſed dēt ĩtelligi de rebus ſubiecti intentionibus illis.

Quod propoſitio negatiua, & eius ab affirmatiua diſcrimē.

Tertio ſciendū, ꝙ propoſitio negatiua eſt illa, in qua prædicatum remouetur a ſubiecto, ut homo non currit. Ratio eſt, quia illa dicitur remoueri a ſubiecto. quod ſolum componitur cum eo ẜm uocem, & denotatur diuidi, & ſeparari ab eo ſecundum rem, & ſic eſt in negatiua, ut prius dictum eſt. ideo in ea prædicatū remouetur a ſubiecto ſecundum modū enunciandi. ſ. mediante negatione compoſitionis deſignatæ per uerbum eſt, & per hoc differunt propoſitio affirmatiua, & negatiua Ex quo patet ꝙ propoſitio affirmatiua, & negatiua inter ſe differunt ſecundum ſpēm. Cuius ratio eſt. quia quæcunq; differunt ſecundum ſuas formas eſſentiales ſic, ꝙ differētia ſumatur ab illis formis eſſentialibus dūmodo conueniant in gñe, differūt in ſpē, ſed differētia propoſitionis affirmatiuæ, & negatiuæ ſumitur ẜm ſuas formas eſſentiales, quia ſumitur ex parte compoſitionis, quæ eſt forma eſſentialis categoricæ, ideo propoſitiones illæ ſpeciæ differunt, & ideo diuiſio prius poſita eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies ſecundum modum.

Affirmatio & negatio qd & qua rōne ſint eſſentiales differētiæ ex primo periherme ca. 56.

Quarto ſciendum, ꝙ affirmatio, & negatio dupliciter accipiuntur. Vno modo formaliter, ſ. affirmatio pro cōpoſitione affirmatiua prædicati cum ſubiecto, negatio pro compoſitione negatiua eorundem, quæ fit per negationem appoſitam uerbo, capiendo negationem pro aduerbio negandi, & iſto modo affirmatio, & negatio ſunt differentiæ eſſentiales enunciationis categoricæ. Alio modo materialiter, ſ. affirmatio pro orōne affirmatiua, negatio pro oratione negatiua, & hoc modo ſunt ſpecies enunciationis, & ab Ariſto. definiuntur. Affirmatio eſt enunciatio alicuius de aliquo Negatio uero eſt enunciatio alicuius ab aliquo. & capiendo iſto modo, diuiſio præſens fit in ſpecies, ſed capiendo affirmationem & negationem primo modo formaliter, ſic fit per differentias formales.

Argumē.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Nulla oratio, in qua deſtruitur forma compoſitionis, eſt propoſitio, ſed negatiua eſt huiuſmodi, quia negatio deſtruit compoſitionem, quæ eſt forma propoſitionis, igitur nulla propoſitio eſt negatiua.

Secundo ſic. Hæc eſt categorica, quodlibet eſt, uel non eſt, & tamen non eſt affirmatiua, uel negatiua, quia unum membrum affirmatur, & aliud negatur, & ſic non debet magis dici affirmatiua q̄ negatiua. igitur contra diuiſionem datam. Tertio ſic. Hæc eſt affirmatiua, Socra. qui non currit mouetur, & tñ ibi prædicatum non affirmatur de ſubiecto, cum ibi ſit negatio negans præcedens prædicatum, ergo male definitur propoſitio affirmatiua. Quarto ſic. Vbi prædicatum cōponitur cū ſubiecto non remouet ab eo, ſed in propoſitione negatiuá prædicatū componitur cum ſubiecto, cum hoc ſit de ratione propoſitionis, igitur non remouetur prædicatum a ſubiecto. igitur &c. Quinto ſic. Hæc eſt negatiua homo non eſt animal, & tamen prædicatum non remouetur a ſubiecto cum impoſſibile ſit animal remoueri ab homine igitur &c.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur ꝙ licet in propoſitione negatiua deſtruatur compoſitio ſignificatorum ſubiecti, & prædicati, nō tñ deſtruitur copula uerbalis ſecundum ſe, nec compoſitio prædicati, & ſubiecti ſecundum uocem. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſi iſta quodlibet eſt, uel non eſt, ſit una diſiunctiua, ſic eſt affirmatiua, quia eius copula principalis, ſ coniunctio illa, uel non negatur, & ſimiliter, ſi ſit categorica de diſiuncto prædicato, eſt affirmatiua, quia principalis eius copula non negatur, ſenſus enim eſt, quodlibet eſt ens, uel non ens, & illud

uerbum

uerbum eſt, non negatur. Ad tertium dicitur, ꝙ hæc eſt ſimpliciter affirmatiua, homo, qui non currit mouetur, quia principale uerbum eius, ſ. mouetur, non negatur, & licet negatio negans præcedat ipſum, hoc tñ nõ eſt immediate, ſed actus eius terminatur ſuper illud uerbum currit, quod ſe tenet ex parte ſubiecti, quia hoc totum, qui non currit, eſt quædam implicatio determinatiua ſubiecti. Ad quartum dicitur, ꝙ ubi prædicatum componitur cum ſubiecto, non remouetur ab eo ſecundum id in quo componitur, ſed bene ſecundum aliud modo in negatiua prædicatum ſecundum diuerſa componitur, & diuiditur a ſubiecto, ut uiſũ eſt prius. Ad quintum dicitur, ꝙ in iſta homo non eſt animal prædicatum non remouetur a ſubiecto ſecundum rem, ſed bene ſecundum modum enunciandi. ſ. per negationem, qua denotatur ab ipſo ſeparari, & hoc modo intelligitur remoueri in definitione propoſitionis negatiuæ, ideo non ſequitur.

De triplici propoſitionis interrogatione.

Diuiſa propoſitione, tripliciter, ſciẽdum eſt, quod triplex eſt quæſitiuum, per quod quærimus de ipſa propoſitione, ſcilicet Quæ, Qualis, & quanta, Quæ, quærit de ſubſtantia propoſitionis. unde ad interrogationem factam per Quæ reſpondẽdum eſt categorica uel hypothetica. Qualis quærit de qualitate propoſitionis, ideo ad quæſtionem factam per qualis, reſpondendum eſt affirmatiua, uel negatiua, Quanta, quærit de quantitate propoſitionis, ideo per Quanta reſpondendum eſt uniuerſalis, uel particularis, indefinita, uel ſingularis, unde uerſus.

Quæ ca. uel hyp, qualis, ne, uel af, V. quanta par. in, ſin.

Poſtquàm auctor poſuit tres diuiſiones, unam propoſitionis in communi, & duas propoſitionis categoricæ, hic conſequenter oſtendit alia quæſitiua illis diuiſionibus correſpondentia ad quærendum de membris earundem dicens, ꝙ ſecundum triplicem diuiſionem propoſitionis. triplex eſt eius quæſitiuum. ſ. quæ qualis, quanta Quorum ſic habetur ſufficientia. quia omne quæſitiuum abſolutum propoſitionis, uel quærit de ſubſtantia eius, uel de accidente. Si primum ſic eſt quæ. Si ſecundum hoc eſt dupliciter, uel quærit de quantitate, & ſic eſt quanta uel de qualitate, & ſic eſt qualis.

Pro quo ſciendum primo, ꝙ hic non enumerantur omnia quæſitiua generaliter, quibus poteſt interrogari de propoſitione ſed ſolum enumerantur hic quæſitiua correſpondentia tribus prædictis diuiſionibus, quibus quærimus de ſubſtantia, quantitate, & qualitate propoſitionis, & magis hec enumerantur quam alia quæſitiua, ut ſunt, ne, an utrum duplici ratione. Primo, quia iſta tria quærũt de ſubſtantia qualitate, & quantitate propoſitionis, alia uero de ueritate, & falſitate, modo inferius determinatur de oppoſitione, conuerſione, & æquipollentia propoſitionum, ad quas cognoſcendi neceſſarium eſt cognoſcere ſemper ſubſtantiam, qualitatem, & quantitatem propoſitionis, non autem ueritatem, & falſitatem propoſitionis alia ratio eſt, quia iſta tria quærunt de his, quæ conueniunt propoſitione ſecundum ſe abſolute, alia uero de his, quæ ſibi conueniunt reſpectiue, ſcilicet per reſpectum ad eius ſignificatum, ideo iſta, hic potius enumerantur, quàm alia.

Secundo ſciendum, q; ut dicitur in textu, quæ, quærit de ſubſtantia propoſitionis, eo q; eſt nomen infinitum, ſignificans ſubſtantiam infinitam, & quæſitiuum ſubſtantiæ rei, ad quam applicatur, & quærit inſtrumentaliter tantum non auté principaliter per modum principalis agentis, & ſibi debet reſponderi categorica uel hypothetica, quæ dicunt ſubſtantiam propoſitionis. Et ſunt membra diuiſionis eius datæ penes ſubſtantiam. Sed quanta, quærit de quantitate propoſitionis eo q; eſt quæſitiuum quantitatis ad quod debet reſponderi uniuerſalis. uel particularis indefinita, & ſingularis, eo q; illa ſunt membra diuiſionis propoſitionis, ſumptæ penes quantitatem eius, & materiam. Sed qualis quærit de qualitate propoſitionis, eo q; eſt quæſitiuum qualitatis, & ſibi debet reſponderi affirmatiua, uel negatiua, quæ dicunt qualitatem propoſitionis.

Quæ ſubſtã qualis quã litaté, quã ta quanti taté quæ- rit enũtia tionis:

Tertio ſciendum, q; ſubſtantia accipitur dupliciter. Vno modo proprie ut eſt ens per ſe, ſicut dicimus, q; hoc nomen homo ſignificat ſubſtantiam Alio modo tranſumptiue, & generaliter pro omni illo, quod accipitur, ſecundum ſe, & per modum ſubſtantiæ, ut cum dicitur, q; albedo eſt ſubſtantia albi. In propoſitione autem non reperitur ſubſtantia proprie dicta, ſed intelligitur, q; in ipſa eſt modus ſubſtantiæ, & ideo quæ, non quærit de ſubſtantia abſoluta, ſed de ipſa accepta per modum ſubſtantiæ. Similiter in propoſitione non reperitur quantitas proprie dicta, ut eſt menſura ſubſtantiæ materialis, ſed ibi reperitur tranſumptiue, i. ſimilitudinaria quantitas, ut eſt menſura acceptionis ſubiecti propoſitionis, & ſimiliter eſt de qualitate unde affirmatio, & negatio ſecundum ſimilitudinem dicuntur qualitates propoſitionis.

Quarto ſciendum, q; dupliciter poteſt intelligi affirmationem & negationem eſſe qualitates propoſitionis, Vno modo, q; ſint qualitates accidentales, & accidẽtia conſequentia propoſitionem affirmatiuam, & negatiuam, & hoc modo nõ debet intelligi, quia non adueniunt ipſis poſt ſuum eſſe completum quia nõ eſt propoſitio affirmatiua, niſi habeat affirmationem. Alio modo, quod ſint qualitates eſſentiales illarum propoſitionum. Et iſto modo dicuntur qualitates propoſitionis & habent modum accidentis reſpectu propoſitionis in communi cuius ſunt differentiæ diuiſiue, ſicut ſemper differentiæ diuiſiue alicuius generis habẽt modum accidentis reſpectu illius generis.

Qũo affirmatio, ac negatio ſĩt propoſitionis qualitas.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic Per utrum, bene quærimus de ſubſtantia propoſitionis, & etiam de quantitate ut dicendo utrum iſta, homo currit, ſit categorica uel hypothetica, & tamen illud quæſitiuum non enumeratur inter iſta, igitur hic ſufficienter enumerantur quæſitiua, correſpondentia tribus diuiſionibus præmiſſis. Secundo ſic. Per quæ quærimus de quantitate propoſitionis dicendo quæ quantitas eſt in hac propoſitione. homo eſt, ergo, quæ non ſolum quærit de ſubſtantia propoſitionis. Tertio ſic. Omnis quantitas eſt continua uel diſcreta, ſed propoſitio non habet quantitatem continuam, nec diſcretam, igitur non habet quantitatem, nec quanta quærit de quantitate eius. Quarto ſic unius quæſitiui eſt tantum unum reſponſiuum, ſed quanta eſt unum quæſitiuum, igitur non ſibi debent reſponderi iſta quatuor, ſ. uniuerſalis, particularis, indefinita & ſingularis. Quinto ſic. Qualis eſt quæſitiuum qualitatis in cõi igitur non eſt proprie quæſitiuum propoſitionis, ergo male enumeratur inter quæſitiua eius.

Argumẽ.

Ad argumenta; Ad primum dicitur, q; per illud quæſitiuum utrum, bene quæritur indirecte de ſubſtantia, uel quantitate propoſitionis, non tñ directe ſed per ipſum quæritur directe de ueritate propoſitionis in qua poteſt fieri mentio de ſubſtantia, uel quantitate, ut hic, utrum homo currit, ſit categorica directe quæritur ueritas huius propoſitionis, homo currit eſt categorica. Ad ſecundum dicitur, quòd per quæ quandoque quæritur de quantitate propoſitionis, accepta per modum

Solutio.

modum ſubſtantiæ ſecundum ſuam eſſentiam, non tñ quæritur de ipſa ſecundũ eſſe quantitatis ut eſt denominatiua propoſitionis, ſed hoc ſolum fit per quanta. Ad tertium dicitur, quòd omnis quantitas proprie dicta eſt continua, uel diſcreta. non tamen quantitas accepta tranſumptiue, ſicut hic accipitur.

Ad quartum dicitur, quòd unius quæſitiui eſt tantum unum reſponſiuũ adæquatum, & proprium, tñ poſſunt eſſe plura particularia non adæquata, & ſic eſt de illo quæſitiuo quanta, proprium eius reſponſiuum eſt quantitas propoſitionis in communi particularia uero reſponſiua eius, contenta ſub quantitate propoſitionis ſunt uniuerſale, particulare, & ſic de cæteris, & debet reſponderi tantum unum reſponſiuum cum quæritur de unica propoſitione, & de diuerſi dantur diuerſa reſponſiua Ad quintum dicitur quod qualis in communi eſt quæſitiuum qualitatis propoſitionis, & etiam proprium, eo quod non quærit de aliis accidentibus eius. Et ſimiliter diceretur de aliis quæſitiuis.

De propoſitionum in terminis communicatione.

Item propoſitionum categoricarum, aliæ participãt utroque termino, ut homo currit, homo non currit, aliæ uero altero termino tãtum, ut homo currit, homo diſputat, Aliæ uero nullo termino, ut homo currit, Socrates mouetur. Item propoſitionum participantium utroque termino, quædam participant utroque termino ſecundum eundem ordinem, ut homo currit, homo non currit, quædam uero ordine econuerſo, ut homo eſt animal, animal eſt homo.

Poſtq̃ Auctor determinauit de propoſitione ſecundum ſe, & quantũ ad principia eius, hic conſequenter incipit determinare de aliquibus paſſionibus eius. ſ. oppoſitione, conuerſione, & æquipollentia: Et anteq̃ de ipſis determinet duas diuiſiones ponit ualentes ad cognitionem ipſarum. Quarum prima eſt propoſitionum categoricarum, quædam participant utroque termino, aliæ uero uno tantum, aliæ uero nullo. Cuius diuiſionis ſic poteſt haberi ſufficientia, quia omnes propoſitiones categoricæ, uel conueniunt in extremis, uel diſconueniunt: Si conueniunt, hoc eſt dupliciter uel conueniunt in utroque ſimul, & ſic eſt primum membrum, uel in altero tantum, & ſic eſt ſecundum, uel diſconueniunt in utroque ſimul, & ſic eſt tertium:

Pro quo primo ſciendũ, quòd participare tripliciter accipitur. Vno modo idem eſt quod participati rationem ſuſcipere, ſicut ſpecies participat genus quia ſuſcepit definitionem eius. Secundo modo, idem eſt. quod partem rei capere ſicut duo fratres dicuntur patris bona participare: Tertio modo idem eſt, quod conuenire in aliquo, ut qñ aliqua duo conueniunt in aliquo tertio, & iſto modo ſumitur ꝓpoſito, & ideo illæ propoſitiones dicuntur participare utroque termino, quæ conueniunt in utroq; ſuorũ terminorũ ſeu extremorũ, ſ. in ſubiecto, & prædicato. Quid termino participare.

Secundo ſciendũ, quòd terminus eſt dictio materialiter, & per ſe terminans ꝓpoſitionẽ. Et dicitur materialiter ad differẽtiã copulæ uerbalis, q̃ terminat formaliter, & dicitur p ſe ad differẽtiã diſpoſitionũ ſubiecti, & ꝑdicati ſicut ſunt ſigna diſtributiua, & adiectiua, quæ non terminat per ſe propoſitionẽ: Et dicitur terminus a terminando, eo quòd terminat propoſitionem ſicut extremum eius. Quid propoſitionis terminus.

Tertio ſciendum, quòd conuenientia, uel diſconuenientia unius propoſitionis ad aliã eſt accẽs reſpectiuũ ꝓpoſitionis, & non abſolutũ, & quia iſta diuiſio, attenditur penes conuenientiam, & diſconuenientiam propoſitionis unius ad

aliam, ſeu cum alia ex parte ſuorum terminorum, ſequitur, ꝙ iſta diuiſio ſumitur ſecundum accidentia propoſitionis, quare iſta diuiſio eſt ſubiecti in accñtia non gñis in ſuas ſpẽs. Et ualet iſta diuiſio ad cognoſcendũ quibus propõnibus oppoſitio, conuerſio, & æquipollentia conueniunt, & quibus non, quia ſolum conueniunt propoſitionibus utruque termino participantibus, unde iſtæ tres ſunt paſſiones reſpectiuæ, quæ ſolum conueniunt propoſitioni per comparationem ad aliam propoſitionem.

Quarto ſciendum, ꝙ propoſitiones utroque termino participantes iterum diuiduntur, quia quidam participant utroque termino eodem ordine, aliæ uero ordine conuerſo, unde illæ ſunt participantes utroque termino eodem ordine, quæ ſunt eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati ut homo eſt albus, homo nõ eſt albus. Sed illæ ſunt participantes ordine conuerſo, quarum prædicato unius eſt ſubiectum alterius, & econtra, ut homo eſt albus, album eſt homo, & per hoc faciliter daretur ſufficientia huius diuiſionis. Et ualet iſta diuiſio ſimiliter ſicut præcedens ad cognoſcendum quibus propoſitionibus oppoſitio, & æquipollentia cõueniant, quia ſolum conueniunt participantibus utroq; terminõ eodem ordine, & quibus conueniat conuerſio, quia ſolum conuenit participantibus utroque termino ordine conuerſo. Et per hoc patet iſtæ duæ diuiſiones propoſitionum categoricarum.

Argumẽ. Sed contra prædicta primo arguitur, Diſtinctæ propoſitiones ſemper habent diſtinctos terminos, cum diſtinguantur per ſua ſubiecta, & prædicata ergo nullæ propoſitiones diſtinctæ participant utroque termino Secundo ſic Omnes propoſitiones categoricæ conueniunt in ratione propoſitionis categoricæ, cum quælibet propõ categorica ſemper habeat duos terminos, ſubiectum, & prædicatum, igitur nullæ participant altero termino tm̃, cũ tm̃ excludat oẽ aliud. Tertio ſic. In oĩ propõne categorica reperitur hoc uerbũ eſt, & tñ eſt terminus, quia terminat, & actuat propoſitionẽ, & ẽt eſt prædicatũ propoſitionis. ergo oẽs propoſitiones aliquo termino participant, & non ſunt aliquæ nullo termino participantes Quarto ſic. In quolibet propoſitione eſt unus ordo, ergo diuerſe propoſitiones hñt diuerſos ordines, ergo nullæ ſunt propõnes participantes eodem ordine, contra ſecundam diuiſionem. Quinto ſic Ordo propoſitionis eſt ordinatio ſuorum terminorum. ſ. ſubiecti & prædicati, ſed in omnibus eſt ordinatio eadem. quia ſubiectum, & prædicatum ſimiliter ordinantur, cum ſemper ſubiectum præcedat prædicatum, igitur nullæ ſunt participantes ordine conuerſo.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ licet oẽs propoſitiones diuerſæ hñt diuerſos terminos ſm numerũ quia qd ſemel dictũ ẽ in una propõne, amplius reſumi nõ põt idẽ numero, tñ bene hñt eoſdẽ terminos ſm ſpẽm uocis, & ſignati ſimul. Ad ſm dicitur, ꝙ ſi tm̃, faciat excluſionẽ reſpectu conuenientiæ propõnis in cõi, ſic nullæ categoricæ conueniunt tm̃ uno terminorũ, ſed ſi faciat excluſionẽ reſpectu conuenientiæ terminorũ, ſic aliquæ propõnes conueniunt in altero tm̃, & ſic intelligitur circa præcedentem diuiſionẽ. Ad tertium dicitur ꝙ hoc uerbum eſt non eſt terminus quia licet terminet propõnem formaliter, & in ratione copulæ, non tamen materialiter inquantũ hẽt rationem copulæ, & ſi aliqñ ſit prædicatũ, ut hic, homo eſt tñ in ratione copulæ non dicitur prædicatũ materiale, ideo ratione ipſius non omnẽs propõnes participant uno termine. Ad quartũ dicitur, ꝙ licet diuerſæ propõnes ſẽper habeãt diuerſũ ordinẽ in numero, non tñ in ſpẽ. Ad quintũ dicitur, ꝙ licet ſubiectũ, & prædicatũ, accepta ſm illas intentiones ſimiliter ordinẽtur in propõne qa ſẽper illud quod habeat rõnem ſubi ꝓponitur alteri tñ quantũ ad res ſubas intentionibus illis nõ ſemper ſimiliter ordinantur, quia aliqñ ſubiectũ unius propoſitionis bene ſit prædicatũ alterius, & ecõuerſo.

De

De propoſitionum oppoſitione: quæq; ſint contrariæ, ac ſubcontrariæ.

Item propoſitionum participantium utroque termino ſecũdum eundem ordinem, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ contradictoriæ, aliæ ſubalternæ. Cõtrariæ ſunt, uniuerſalis affirmatiua, & uniuerſalis negatiua eiuſdem ſubiecti & eiuſdem prædicati, ut non omnis homo currit, & nullus homo currit. Subcõtrariæ ſunt, & particularis affirmatiua, & particularis negatiua eiuſdẽ ſubiecti, & prædicati, ut quidam homo currit, & quidam homo non currit.

Poſtq̃ auctor præmiſit duas diuiſiones ualentes ad cognoſcendum conuerſiones, oppoſitione & æquipollentis propoſitionum, hic conſequenter determinat de illis paſſionibus & primo de oppoſitionibus. Cuius ratio eſt, quia oppoſitio ſolum conuenit propoſitionibus, quæ participat ſecundum eundem ordinem, & conuerſio conuenit illis, quæ participant ordine conuerſo, ideo oppoſitio præcedit conuerſionem. Et quia æquipollentia ſumitur reſpectu propoſitionum oppoſitarum, quæ fiunt æquipollentes, ideo etiam oppoſitio præcedit æquipollentiam quare conuenienter determinatur prius de oppoſitionibus, quàm alijs.

Duplex oppoſitionũ genus.

Primo ſciendum, q duplex eſt oppoſitio, quædam eſt oppoſitio rerum, uel terminorum, quæ eſt repugnantia aliquorum duorum, non permittentium ſe ſimul, & reſpectu eiuſdem & de iſta non determinatur hic, ſed in Poſt prædicamenti.

Perihermenias ca. 5.

Alia eſt propoſitio propoſitionum, uel modorum ennunciandi, quæ eſt repugnantiam duarum categoricarum eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati in qualitate, & quantitate ſimul, uel in altero eorum, & illo modo hic conſyderatur de oppoſitione, & de propoſitionibus oppoſitis. unde ad cognoſcendum ſpecies oppoſitionis prædictæ, hic auctor ponit diuiſionem propoſitionum oppoſitarum.

Quatuor propoſitionum oppoſitio.

Pro quo ſciendum ſecundo, q propoſitionum oppoſitarum, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ contradictoriæ aliæ ſubalternæ. Cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia quia omnes propoſitiones oppoſitæ habent repugnantiam inter ſe, uel ergo repugnant in qualitate, & quantitate ſimul. & ſic ſunt contradictoriæ, uel altero eorum uel tantum, & ſic eſt dupliciter quia uel repugnant in quantitate ſolum, & ſic ſunt ſubalternæ, uel in qualitate hoc eſt tripliciter uel ambæ ſunt uniuerſales, & ſic ſunt contrariæ, uel ambæ ſunt particulares, & ſic ſunt ſubcontrariæ, uel ambę ſunt ſingulares & ſic iterum ſunt contradictoriæ.

Quæ propoſitiones cõtrariæ ſint.

Tertio ſciendum, q contrariæ ſunt uniuerſalis affirmatiua, & uniuerſalis negatiua eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, ut quilibet homo currit, & nullus homo currit, & in ipſis requiritur identitas ſubiecti, & prędicati in tribus, uel ſecundum tria. Primo, q ſint eadem ſcdm uocẽ, ratione cuius iſtæ non contrariantur, quilibet homo currit nullũ rationale currit. Secundo q ſint eadem ſecũdũ ſignata, ratione cuius iſtę non contrariant, oĩs canis currit, nullus canis currit, ſi canis teneat ęquiuoce, qa pñt ambæ ſimul eſſe ueræ. Tertio q ſint eandẽ q̃uum ad ſuppoſita, pro quibus tenetur ita, q æque ample, & ęque ſtricte in utraque teneatur, ideo iſtæ non contrariãtur, oĩs homo eſt albus, nullus homo fuit albus, quia in prima ſupponit pro præſentibus tñ, & in ſecũda pro præſentibus, & præteritis ſimul, & ſic non ſunt eiuſdem ſubiecti ſecundum rem, & uocem, quod tamen requiritur in omnibus oppoſitionibus.

Quæ ſubcontrarię.

Quarto ſciendũ, q ſubcontrariæ ſunt Particularis affirmatiua, & particularis negatiua

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

negatiua eiſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati. Vnde ad ipſas requiritur, quòd ambæ ſint particulares, uel indefinitæ. Ratio eſt, quia ſubcontrariæ dicunt quaſi ſubcontrarijs poſitæ, ſed ſubcontrarijs non ponuntur propoſitiones, uniuerſales, nec ſingulares, quia non ſunt eiuſdem ſubiecti cum ipſis, ideo ſubcontrariæ debent eſſe ambæ particulares uel indefinitæ. Et quia non repugnant in quantitate, oportet eas repugnare in qualitate, & ſic una debet eſſe affirmatiua, alia negatiua. & non ponuntur aliquæ ſubcontradictoriæ ſicut ſubcontrariæ, quia una eſt particularis in contradictorijs, ſub qua non poteſt ſimul alia propoſitio, quia ſub particulari nunquam eſt ſumere aliquid. Et p hoc patet diuiſio propoſitionum oppoſitarum, & definitio contrariarum, & ſubcontrariarum.

Argumẽ. Sed contra prędicta primo arguitur. Iſtæ propoſitiones omnis homo non currit, nullus homo currit, participant utroq; termino, & eodem ordine, & tamẽ non ſunt contrariæ, nec ſubcontrariæ, & ſic de alijs, ſed ſunt æquipollentes; igitur hic male diuiduntur propoſitiones utreq; termino participantes eodem ordine. Secundo ſic. Omnia contraria ſunt formæ actiue, & paſſiuæ inter ſe, ſed propoſitiones nunquam actiuæ, & paſſiuæ, cum propoſitiones non agant, nec patiantur inter ſe igitur nullæ ſunt contrariæ.

Tertio ſic. Definitio contrariarum conuenit iſtis, omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus & iſtis, omnis homo currit, nullus homo currit, & tamen iſtæ non ſunt contrariæ quia in prima, homo ſupponit pro uiris, & mulieribus, & in ſecunda, pro uiris tantum igitur, &c

Quarto ſic Propoſitiones, quæ ſimul ſe compatiuntur in ueritate, non opponuntur, quia non habent repugnantiam, ſed ſubcontrariæ ſimul ſe cõpatiuntur, in ueritate, ergo non opponuntur.

Quinto ſic. Iſtæ ſunt ſubcontrarię, iſtæ homo currit, iſtæ homo non currit, quia ſunt poſitę ſubcontrarijs, quæ ſunt uniuerſales, & tamen illæ non ſunt particulares, nec indefinitæ, igitur male definiuntur ſubcontrariæ.

Solutio. Ad argumenta Ad primum dicitur, ꝙ hic non diuiduntur propoſitiones participantes utroque termino in communi, ſed tantum participantes utroque termino, quæ ſunt oppoſitæ ideo, cum prædictę propoſitiones ſint æquipollentes, non contrariantur Ad ſecundum dicitur, quod licet contraria in complexa ſint, formæ actiue, & paſſiuæ, non tamen complexa, de quibus hic ſolum eſt ad propoſitum.

Ad tertium dicitur, ꝙ de uirtute ſermonis iſtæ non contrariãtur, omnis homo currit, nullus homo currit, quia ſubiectum in utraque non tenetur pro æqualibus ſuppoſitis ſed uirtute uſus ſunt contrariæ. quia ſecundum uſum homo reſtringitur ad ſtandum pro uiris tm̃, & eſt ibi reſtrictio ab uſu, ſed de alijs dicitur, ꝙ uere contrariantur, quia albus in prædicato per conſignificationem eius reſtringit hominem in utraq; ad ſtandum pro uiris, pro quibus ſolum diſtribuitur.

Ad quartum dicitur, ꝙ licet ſubcontrariæ non repugnent in ueritate, tamen bene repugnãt in falſitate, & etiam in qualitate, ideo opponuntur. Ad quintum dicitur, ꝙ licet ſingulares ſint poſitæ ſub uniuerſalibus, quæ ſunt contrariæ, non tamen ponuntur ſub ipſis ſecundum idem ſubiectum quia in contrarijs terminus communis, ut homo, ſupponit pro omnibus ſuis ſuppoſitis, & in illis ſingularibus pro uno ſolo, ideo non habent idem ſubiectum cum ſuis uniuerſalibus, quod tamen requiritur ad ſubcontraria reſpectu contrariarum.

Contradictoriæ, ac ſubalternæ propoſitiones, quæ ſint.

Contradictoriæ ſunt, uniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua,

tiua, uel uniuerſalis negatiua,& particularis affirmatiua, eiuſdē ſubiecti, eiuſdem prædicati, ut omnis homo currit, quidam homo non currit, uel nullus homo currit, quidā homo currit Subalternæ ſunt, uniuerſalis affirmatiua,& particularis affirmatiua, uel uniuerſalis negatiua,& particularis negatiua eiuſdē ſubiecti, & eiuſdem prædicati, ut omnis homo currit, quidam homo currit. nullus homo currit, quidam homo non currit,& hoc totum patebit in ſequenti figura.

Poſtq̄ Auctor determinauit de contrarijs, & ſubcontrarijs propoſitionibus, hic conſequenter determinat de contradictorijs, & ſubalternis. Ratio ordinis eſt, quia contrariæ,& ſubcontrariæ ſunt eiuſdem quantitatis, ſed contradictoriæ & ſubalternæ ſunt eiuſdem quantitatis Et quia contradictoriæ apponuntur ſimpliciter,& ſecundum rem, ſubalternæ uero ſecundum modum tm̄, ideo prius Auctor determinat de contradictorijs q̄ de ſubalternis, ipſas ſic definiens. Contradictoriæ ſunt uniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, uel uniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua eiuſdem ſubiecti,& prædicati.

Vbi primo ſciendum, q; duplices ſunt contradictoriæ. Quædam ſunt repugnantes in ueritate, & falſitate & qualitate, & non in quantitate, & tales ſunt contradictoriæ ſecundum rem ex parte ſuorum ſignificatorum, non autem ſecundum rem,& modum ſimul.& hoc modo duæ ſingulares eiuſdem ſubiecti,& prędicati,& diuerſæ qualitatis bene ſunt contradictoriæ. Aliæ ſunt contradictoriæ, quæ repugnant in ueritate, & falſitate, in quantitate,& qualitate ſimul, & iſtæ ſunt contradictoriæ ſecundum rem,& modum ſimul,& perfectę contradictoriæ, & ſolum de talibus datur iſta definitio,& prædicati,& diuerſæ quantitatis,& qualitatis ſimul. Vnde in talibus eſt perfecta contradictio. *Contradictoriarū multiplicitas.*

Secundo ſciendum, q; contradictio eſt affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, ad idem, ſecundum idem, ſimiliter & in eodem tempore. unde ad ipſam hæc quinque reperiuntur requiri. Primo requiritur q; affirmetur idem de eodē ſecundum rem & uocem, defectu cuius iſtæ non contradicunt. Tullius currit, Marcus non currit. Secundo, quòd prædicatum in utraque enuncietur de ſubiecto comparato ad idem. ideo iſtæ non contradicunt, Socra. eſt pater Platonis, Socra. non eſt pater Tullij. *Contradictionis natura.*

Tertio, q; predicatum affirmetur,& negetur de eodem ſecundum eandem partem, uel rationem. ideo iſtæ non contradicunt, Socra. uidet ſecundum oculos, & Socra. non uidet ſecundum aures.

Quarto, q; ſubiectum in utraque teneatur ſimiliter. ideo iſtæ non contradicūt homo eſt ſpecies, nullus homo eſt ſpecies, quia in prima homo tenetur pro natura ſimplici,& in ſecunda ſuppoſitis. Quinto, q; prædicatum enuncietur in utraque pro eodem tpe, ideo iſtę non contradicunt Socra. currit hodie, Socrates non curret cras. & per iſtas conditiones ſatis poteſt cognoſci natura contradictoriarum.

Tertio ſciendum, quod ſubalternæ ſunt uniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, uel uniuerſalis negatiua & particularis negatiua eiuſdem ſubiecti, prædicati. unde ad ipſas requiritur quod ſint diuerſæ quantitatis. Cuius ratio eſt quia in ſubalterni una ponitur ſupra aliam ſicut totum ſupra partem, ſed duæ uniuerſales non ponuntur ſupra ſe inuicem, nec duæ particulares eiuſdem ſubiecti,& prædicati, ideo in ſubalternis requiritur una uniuerſalis, quæ ponatur *Subalternarum natura.*

ponatur ſupra, & eſt ſubalternans, & alia particularis, quæ ponatur infra, & eſt ſubalternata. Secundo requiritur, quod ſint eiuſdem qualitatis, quia negatiuā nunq̃ ponitur ſub affirmatiua de eodem ſubiecto, & prædicto, nec econuerſo. ideo ſubalternæ ſunt, uel ambæ affirmatiuæ, uel ambe negatiuæ.

Oppoſitio ſubalterna & cur eā omiſit. Ari.

Quartò ſciendum, quòd ſubalternæ non opponūtur ſecundum rem ex parte ſuorum ſignificatorum, ſed ſecundum modum tantum Cuius ratio eſt. quia ſolū propoſitiones illæ opponuntur ſecundū rem, q̃ repugnant in ueritate, & falſitate ex parte ſuorum ſign.torum, ſed ſubalternæ non repugnant in ueritate, & falſitate, quia pñt ſimul eſſe ueræ uel falſæ. ergo non opponuntur ſecundum rem. Ideo Ariſto. inter oppōnes non enumerauit oppōnem ſubalternam, quia cœpit oppoſitionem ſpecialiter pro repugnantia duarum propoſitionum ſecundum affirmationem, & negationē, ſed Pet. Hiſpa qui cœpit oppōnem generaliter pro omni repugnantia duarū propōnum eiuſdem ſubiecti, & prædicati in qualitate, uel quātitate, ideo poſuit oppōnem ſubalternam. unde ipſæ ſubalternæ opponuntur ſm modū enunciandi. ſ. ex parte quantitatis ſui ſubiecti, & penes uniuerſale, & particulare. & per hoc patet quid ſint ſubalternæ, & contradictoriæ.

Argumē.

Sed contra prædicta arguitur primo. Illæ contradicunt Socra. eſt, Socr. non eſt, cum ibi ſit affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & tamen ibi nulla eſt uniuerſalis uel particularis, ergo contra definitionem contradictoriarum. Secundo ſic. In contradictorijs ſubiectum debet teneri ſimiliter, ſed in uniuerſali, & particulari non tenetur ſimiliter, quia in una diſtribuitur, & in alia non. igitur uniuerſal.s, & particularis non ſunt contradictoriæ. Tertio ſic. Iſtæ contradicunt omnis homo eſt ens, quidam homo eſt non ens, & tñ ambæ ſunt affirmatiuæ. ergo in contradictorijs una non eſt affirmatiua, & alia negatiua. Quarto ſic. Vniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua eiuſdem ſubiecti, & prædicati non opponuntur inter ſe quia particularis continetur ſub uniuerſali, & ſequitur ad uniuerſalem, ergo ſubalternæ non opponuntur. Quinto ſic Duæ ſubcontrariæ ſunt ſubalternæ, quia ſunt ſub alijs poſitæ, & tamen non ſunt uniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, nec cōuerſo, igit̄ contra definitionē earundem.

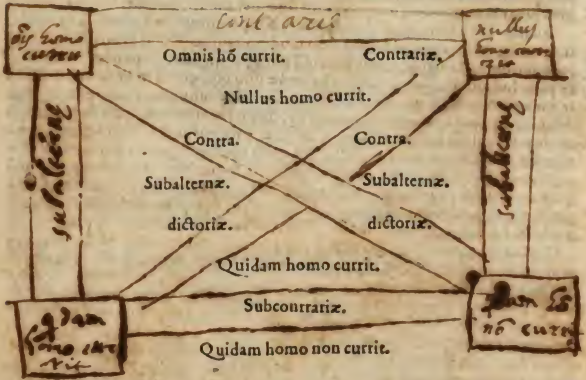
Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet illæ ſingulares, ſint contradictoriæ ſecundum rem non tamen ſecundum rem, & modum ſimul, quia non repugnant in quantitate, & qualitate, ſed ſolum in qualitate, & de contradictoriis ſecundum rem, & modum ſimul, datur iſta definitio.

Solutio.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ in uniuerſali, & particulari, ſubiectum non tenetur ſimiliter quantum ad diſtributionem, tamen tenetur ſimiliter, quantum ad illa, pro quibus ſumitur, quia in utraque tenetur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, uel pro his, ad quæ reſtringitur Ad tertium dicitur, ꝙ illæ bene contradicunt uirtualiter & non formaliter, & eo modo quo contradicunt, una eſt negatiua uirtualiter. ſ. iſta, homo eſt non ens, quæ includit iſtam, homo non eſt ens. Ad quartum dicitur, ꝙ particularis continetur, & ſequitur ad uniuerſalem ratione ſui ſignificati, & non ratione quantitatis, ſecundum quam opponuntur, & habent repugnantiam. Ad quintum dicitur, quòd licet ſubcontrariæ ſint ſubalternæ reſpectu ſuarum contrarium, non tamen ſunt inter ſe ſubalternæ, quia una non ponitur ſub alia, & hæc definitio intelligitur de his, quæ adinuicem ſunt ſubalternæ ſeu ſubalternantur, & omnia hæc patent in figura ſequenti.

Præſenti

Præſenti figura, propoſitionum oppoſitiones clare conſpiciuntur.

De triplice propoſitionum materia, naturali ſeu neceſſaria, contingenti, ac remotà.

Propoſitionũ triplex eſt materia.ſ.naturalis,contingens,& remota.Naturalis eſt illa,in qua prædicatũ eſt de eſſẽtia ſubiecti,uel proprium eius,ut homo eſt animal,homo eſt riſibilis.

Poſtq̃ Auctor determinauit de propoſitionibus oppoſitionum, conſequenter uult determinare de legibus oppoſitionum. & quia ille leges, uel regulæ uariantur ſecundum uariationem materiæ propoſitionum ideo anteq̃ de ipſis determinet prius agit per materia propoſitionum. & licet propoſitio non habeat materiam proprie dictam, quia nullum accidens uel ens rationis habet materiã proprie dictam propoſitio autem ſecundum ſuum materiale. quod eſt uox, eſt accidens,& quantum ad formale,quod eſt eſſe ſignũ compoſitionis eſt ens rationis ideo non habet materiam proprie dictam, ſed ſimilitudinariæ tantum. Quaratio ne propoſitioni materia inſit.

Primo ſciendum,ꝙ propoſitio habet materiam ex qua ſimilitudinarie, & materiam in qua,& circa quã. unde materia ex qua, ſunt ſubiectum,& predicatum, & ſubiectũ uocis eſt materia in qua, uel ipſa uox ſi propoſitio conſyderet̃ q̃tum ad ſuum formale, ſed enunciabile,de quo eſt ipſa propoſitio, eſt ſua materia circa quam hic autem capitur materia propoſitionis ſolum pro conditione materiæ ſuæ ex qua i.pro habitudine prædicati ad ſubiectũ. ideo materia propoſitionis,ut hic ſumitur, eſt habitudo prædicati ad ſubiectum, in qua fit compoſitio prædicati cum ſubiecto,& in qua ſubiectum,& prædicatum conueniunt.

Secundo

Cur propoſitionũ triplex ſit materia.

Secundo ſciendum, ꝙ triplex eſt materia propoſitionũ.ſ.naturalis, contingens & remota; quod probatur per ſufficientiam, quia materia propoſitionis eſt habitudo prædicati ad ſubiectum uel ergo habitudo dicit repugnantiam prædicati cũ ſubiecto, & ſic eſt materia remota, uel dicit conuenientiam, & hoc dupliciter, uel dicit conuenientiam neceſſariã, & ſic eſt naturalis, uel contigentẽ & accidentalem, & ſic eſt contingens Et quia conuenientia neceſſaria perfectior eſt, ꝙ cõtingẽs & contingens q̃ remota. ideo materia naturali perfectior eſt aliis, deinde contingens, & remota ultimo eſt imperfectior cæteris.

Materia naturalis.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ materia naturalis eſt illa, in qua prædicatũ eſt de ſubiecti eſſentia, uel proprium eius, ut homo eſt animal, uel homo eſt riſibilis. Et dicitur talis materia naturalis, quia prædicatum naturaliter conuenit ſubiecto, & habet naturalem habitudinem ad ipſum, ſed id, quod habet naturalem habitudinem ad ſubiectũ eſt de natura, & eſſentia ſubiecti, uel neceſſario conſequens naturam ſubiecti ſicut proprium conſequitur ſpeciem. licet enim proprium non ut de natura ſui ſubiecti, tamen immediate conſequitur illam naturam, ideo naturaliter ideſt ſubiecto ſuo.

Quarto ſciendũ, ꝙ eſſentia dicitur illud, quo formaliter res habet eſſe, ſicut humanitas eſt illud, quo homo habet eſſe, & ſimiliter anima rationalis, Eſſe aũt, ſecundum Boethum, eſt exiſtentia formæ in materia, uel actus in potẽtia. Quid autem ſi proprium uidebitur in prædicabilibus. & per hoc patet intellectus huius diuiſionis, & definitionis materiæ naturali.

Argumẽ.

Sed contra prædicta primo arguitur. Habitudo prædicati ad ſubiectũ eſt forma, in qua extrema illa propoſitionis cõueniunt. ergo materia propoſitionis eſt forma, ergo illa habitudo nõ eſt materia propoſitionis. Secundo. Iſta propoſitio Socr. eſt ens, eſt in materia naturali, cũ ens ſit de rõne ſubſtãtiæ, & omniũ ſuorũ inferiorum, & etiam eſt in materia, contingenti, quia prædicatũ poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto, cum Soc. poſſit eſſe, & non eſſe ergo materia naturalis, & contingens coincidunt igitur membra diuiſionis materiæ propoſitionis non opponuntur. Tertio ſic. Hæc eſt in materia naturali, animal eſt homo, & ſimiliter iſta, homo eſt homo, cum iſtæ ſint neceſſariæ. & tamen prædicatum non eſt de eſſentia ſubiecti, cum inferius non ſit de eſſentia ſuperioris, nec idem de eſſentia ſuipſius, nec etiam eſt proprium eius. igitur contra definitionem materiæ naturalis Quarto. Iſta ignis eſt calidus, eſt in materia naturali, cum ſit neceſſaria, & tamen prædicatum non eſt de eſſentia ſui ſubiecti, cum prædicatum poſſit adeſſe uel abeſſe ſubiecto, cum ſit accidens eius, nec propriũ, quia contingit aliis, & ſimiliter argueretur de iſta, aqua eſt frigida. Quinto In iſta, homo eſt animalitas, prædicatum eſt de eſſentia ſubiecti, tamen illa non eſt in materia naturali, ſed in remota, cum ſit impoſſibilis, quia prædicatum non poteſt uere dici de ſubiecto, ergo illa definitio conuenit aliis a definito.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet illa habitudo ſit forma reſpectu ſubiecti, & prædicati, tamen habet modum materiæ reſpectu compõnis actualis propoſitionis ideo bene dr̃ materia propoſitione Ad ſecũdum dr̃, ꝙ ſi capiatur ens nominaliter, ut idem eſt quod habens eſſentiam, ſic eſt de eſſentia ſubſtãtiæ, & cũ cæterorum entiũ, & hoc modo iſta, Socr eſt ens, eſt in materia naturali, ſed, ſi capiatur participaliter, ut tñ ualet ſic exiſtens, ſi conuenit ſubſtantiæ contingenter, & ſimiliter Socrati, & ſic illa eſt in materia contingenti. & ſic non eſt iſtem prædicatum illius propoſitionis, nec eadem propoſitio dum eſt in materia naturali & contingenti, Ad tertium dicitur, licet homo non ſit de eſſentia animalis in communi, eſt tñ de eſſentia aliquorum ſuppoſitorum animalis, ſ. illorum, quæ continẽtur ſub homine & in iſta, animal, eſt homo, animal ſuppo

intpi

nit pro ſui ſuppoſitis, & homo pro natura ſimplici, & ſic uerificatur locutio pro ſuppoſitis animalis, quæ ſunt ſub homine. ideo prædicatum eſt de eſſentia ſubiecti quantum ad ſuppoſita, pro quibus verificatur de ipſo. & in iſta, homo eſt homo, homo in ſubiecto ſupponit, pro ſuis ſuppoſitis, & in prædicato pro natura ſimplici. ideo prædicatum eſt de eſſentia ſubiecti.

Ad quartum dicitur, ꝙ licet eſſe calidum non ſit proprium ignis quarto modo, eſt tamen proprium eius ſecundo modo, & hoc ſufficit ad hoc ꝙ ſit in materia naturali. quia proprium ſecundo modo, & quarto modo, neceſſario conueniunt. & ſemper ideo faciunt propoſitionem in materia naturali, & de iſta, aqua eſt frigida dicitur, ꝙ ſi eſſe frigidũ dicat aptitudinem, eſt in materia naturali, & eſt proprium aquæ ſecundo modo, ſed, ſi dicat actum, eſt in materia contingenti, & poteſt adeſſe, & abeſſe ipſi aquæ. Ad quintũ dicit, ꝙ licet animalitas ſecundum rem ſit de eſſentia hominis, non tamen ſecundũ modum quo prædicatur in illa propoſitione, quia ibi prędicatur, in abſtracto prout ſumitur cum præciſione ſuorum inferiorum, ideo ſub tali modo non conuenit ſubiecto, ſed illa eſt in materia remota ideo. De hoc uide porphirium ca. v. & ibi Docto.

De contingenti ac remota propoſitionum materia.

Cõtingens materia eſt illa, in qua prædicatum poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto præ eius corruptionem, ut homo eſt albus, homo non eſt albus. Remota materia eſt, in qua prædicatũ nullo modo poteſt conuenire ſubiecto, ut homo eſt aſinus, lignum eſt lapis.

Poſtq̃ Auctor determinauit de materia naturali, hic conſequenter determinat de materia contingenti, & remota. & primo de materia contingenti, quæ ſic definitur. Materia contingens eſt in illa, in qua prædicatũ poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto, ut homo currit in hac definitione ponitur adeſſe, ad differentiam materiæ remotæ, in qua prædicatum non poteſt conuenire ſubiecto. & ponitur abeſſe, ad differentiam materiæ naturalis, in qua prædicatum non poteſt abeſſe ſubiecto. Quid contingẽs materia.

Primo ſciendum, ꝙ materia dicitur contingens eò ꝙ prædicatum contingenter conuenit ſubiecto, illud autem, quod contingenter conuenit alicui poteſt ſibi adeſt, cum non habeat repugnãtiam, & ẽt poteſt tali ſubiecto abeſſe, quia non conuenit ſibi neceſſario ideoquod contingẽter ineſt poteſt non ineſſe. ideo bene definitur materia contingẽs, in qua prædicatum poteſt abeſſe, & adeſſe ſubiecto. non eſt tñ intelligendũ ꝙ poſſit adeſſe, & abeſſe ſimul ſecundũ actũ, quia hoc implicat contradictionem ſed ſecundũ aptitudinem, & ſucceſſiue quantũ ad actum. Cur talis materia cõtingens dicatur.

Secundo ſciendũ, ꝙ contigens a quò uenit contingẽter, dupliciter accipitur. Vno modo pro omni eo quod poteſt eſſe, & conuertitur cum poſſibili, & dicitur tam de neceſſario, q̃ de non neceſſario. Alio modo ſpecialiter pro contingenti non neceſſario quod poteſt eſſe, & non eſſe, & diuiditur p contingens natum ad utrũlibet, & contingens raro. Contingens natum eſt, quod eſt magis determinatum ad eſſe q̃ ad non eſſe, ut frigus in hieme. Et contigens raro eſt, quod eſt magis determinatum ad non eſſe q̃ ad eſſe, ſicut bos natus cum duobus capitib. Contingens ad utrũlibet eſt, quod non magis determinatũ eſt ad eſſe q̃ ad non eſſe, ſicut uirum ludere, & a contigenti hoc modo accepto venit contingenter, quod denominat materiam contingentem, & non a contigenti in communi accepto, quia tale contingens non ſemper poteſt eſſe & non eſſe, cum dicatur de neceſſario, quod non eſt contingens, ſed ſemper eſt. Contingẽtis diuiſio ex primo perihermeniaſ ca. ul.

Tertio ſciendum, ꝙ materia remota eſt illa, in qua prædicatum non poteſt

conuenire

non fiat unum tertium, tamen ex ipſis inquantum unum eſt in potentia reſpectu alterius, bene fit unum tertium actu, ſed in hypothetica, una categorica bene eſt in potentia ad aliam, eſt tamen categorica ſecundum proprium eius actum, qui eſt unio prædicati, & ſubiecti in hypothetica, tamen ille actus proprius non eſt ſibi ultimus actus, ſed ipſa eſt ſub actu totius hypotheticæ. ideo non dicitur. ibi eſſe ſub actu proprio, nec manet ibi ſub forma propria tanquam ſub ultima forma, quia forma eius ſe habet per modum potentiæ ad formam totius hypotheticæ. Ad tertium dicitur, quod in illa propoſitione non eſt coniunctio explicite, licet ſit implicite, & implicatur in hoc relatiuo qui, quod tantum ualet ſicut, & ille, ideo ſenſus eſt, Socr. currit, qui mouetur. i. Socra. currit, & ille mouetur, & ſimiliter diceretur de iſtis, Socra. eſt tantus, quantus eſt Plato, & Hector eſt talis, qualis eſt Paris. Ad quartum dicitur, quod illæ ſpecies hypotheticæ continentur ſub iſtis tribus, tanquam ſibi inferiores, ideo non debuerunt contra ipſas enumerari unde cauſalis continetur ſub conditionali, & temporalis, & localis ſub copulatiua, quia cum dicitur Socrates currit, quando Plato diſputat, ſenſus, eſt Socr. currit in aliquo tēpore, & in eodē Plato diſputat, & ſimiliter cum dicitur Socr. currit, ubi Plato diſputat Senſus eſt Socrates currit in aliquo loco, & in eodem Plato diſputat, & ſic utraque reſoluitur in copulatiuam. Ad quintum dicitur, quòd licet eadem hypothetica ſit materialiter copulatiua, & diſiunctiua, non tamen eſt eadem formaliter, quia ſecundum quòd in ipſa poſſunt capi diuerſæ cōiunctiones pro copula principali, ſic eſt diuerſarum ſpecierum, ut in iſta Socra. currit, & Plato, uel Robertus diſputat, & ſi ſit copula principalis, eſt copulatiua, & ſi uel eſt copula principalis eſt diſiunctiua.

Quid ſit Conditionalis, & quid ad eius ueritatem & falſitatem exigatur.

Conditionalis eſt illa, in qua cōiunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionē ſi, ut homo currit hō mouetur. & categorica illa cui immediate adiungitur, hæc coniunctio, ſi, dicitur antecedēs reliqua uero conſequens. Ad ueritatem conditionalis exigitur, quod antecedens non poſſit eſſe uerum ſine conſequente, ut ſi hō eſt animal eſt, vnde omnis conditionalis uere eſt neceſſaria, & omnis conditionalis falſa eſt impoſſibilis. Ad falſitatem eius ſufficit, quod antecedens poſſit eſſe ſine conſequente, ut ſic Socrates eſt, albus eſt.

Poſtq̄ Auctor poſuit definitionem propoſitionis hypotheticæ, & eius diuiſionem, hic conſequenter determinat de membris eius, & quia conditionalis perfectior eſt omnibus aliis, quia in ipſa uniuntur duæ categoricæ per modum antecedentis, & conſequentis, in aliis autem ſolum uniuntur per modum diuerſarū propoſitionum, ideo prius determinat de conditionali quam de aliis eam ſic definiens; Conditionalis eſt illa, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc cōiunctionem ſit.

Primo ſciendū, quòd talis propoſitio dicitur conditionalis, quia ponit ueritatem ſui conſequentis conditionaliter tantum, & non abſolute. unde ponit ſuam ueritatem ſub illa conditione, ſi antecedens eſt uerum, denotando conſecutionem unius propoſitionis ad aliam. &, quia coniunctio, ſi, denotat conſecutionem, & anteceſſionem unius propoſitionis ad aliam, ideo in conditio- coniūctio ſi, quid denotet.

 nali

nali duæ categoricæ conuenienter coniunguntur per hanc coniunctionē ſi, vel per aliam ſibi æquiualentem. Ex quo patet quod ad perfectam rationē conditionalis ſufficit quod una propoſitio denotetur ſequi ad aliam, & hoc fit in propoſitione cauſali, ubi denotatur, quod antecedens eſt cauſa conſequentis, & infert ipſum, ut hic, quia Sol lucet dies eſt. ideo cauſalis eſt una ſpecies contenta ſub conditionali. ſed ultra rationem conditionalis addit cauſalitatem sui antecedens reſpectu consequentis, ratione cuius plus requiritur ad ueritatem eius, q̃ ad ueritatem conditionalis.

Veritas cō ditionalis

Secundo ſciendum, quòd ad ueritatem conditionalis requiritur, quòd antecedens non poſſit eſſe uerum ſine conſequente hoc eſt ſine ueritate ſui conſequē tis. cuius ratio eſt quia conditionalis uera importat conſequentiam neceſſariā, ſed in omni bona conſequentia, ſi antecedens ſit uerum, conſequens eius erit verum: quia conſequens, actu in intellectu includitur antecedentis, ratione cuius ex uero non ſequitur niſi uerum. ideo in omni conditionali, ſi antecedens eſt verum, consequens eius erit uerum.

Falſitas cō ditionalis

Tertio ſciendum, ꝙ ad falſitatem conditionalis requiritur ꝙ antecedens, poſſit eſſe uerum ſine conſequente. Ratio eſt, quia conditionalis denotat conſequē tiam unius propoſitionis ad aliam. Sed ad hoc, quòd ſit mala conſequentia, oportet ꝙ antecedens poſſit eſſe uerum conſequente eiusdem exiſtente falſo, niſi ſit repugnantia terminorum antecedentis, eo quòd in tali conſequentia conſequēs non includitur in antecedente, ideo propter habitudinem antecedentis, & conſequentis non repugnat antecedens eſſe uerum ſine conſequente, vnde in conditionali illa propoſitio, cui immediate iungitur hæc coniunctio ſi, dicitur antecedens, alia uero conſequens. Ex prædictis patet, ꝙ omnis conditionalis uera eſt neceſſaria, quīn dicit neceſſariam conſequentiam unius propoſitionis ad aliam quod requiritur ad ueritatem eius, ſed omnis conditionalis falſa eſt impoſſibilis, quia ipſa dicit consequentiam unius propoſitionis ad aliam, & illa conſequentia pro nullo tempore eſt neceſſaria, ſiue ſit ibi habitudo contingens ſiue impoſſibilis, ideo eſt pro omni tempore falſa, & ſic eſt impoſſibilis.

Conditionalis uera neceſſaria ē falſa impoſſibilis.

Mō duo arguendi in conditionalibus neceſſarii

Quarto ſciendum, ꝙ a tota conditionali duobus modis arguitur. Vno modo a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis, ut hic, ſi Socra. currit, Socrat. mouetur, ſed Socra. currit ergo mouetur. Secundo modo a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis, ut ſi Socr. currit Socra. mouetur ergo ſi non mouetur, ergo ſi non currit, & tales syllogiſmi dicuntur hypothetici. Poſſet etiam argui per alias regulas conſequentiarum, ut per iſtam. Quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequitur ad antecedens eius. Et per iſtam. Quicquid antecedit ad antecedens, antecedit ad conſequens. Et ratio eſt, quia conditionalis eſt quædam conſequentia, ut dictum eſt.

Argumen

Sed contra prædicta primo arguitur. hæc eſt conditionalis ſi homo eſſet aſinus eſſet rudibilis, & tamen ibi non coniunguntur duæ categoricæ, ſed duæ orationes coniunctiuæ, igitur male definitur propoſitio conditionalis. ſecundo ſic, eſt conditionalis. Socrates currit, igitur mouetur, cum ſit hypothetica, & non ſit copulatiua, nec diſiunctiua, & tamen ibi non coniunguntur duæ categoricæ, per hanc coniunctionem ſi ergo contra definitionem. Tertio ſic. In iſta ſi homo eſt aſinus, equus currit, antecedens non poteſt eſſe uerum ſine conſequente, quia illud antecedens nullo modo poteſt eſſe uerum. & tamen non eſt uera conditionalis, ergo ad ueritatem conditionalis non ſufficit, quòd antecedens non poſſit eſſe uerum ſine conſequente. Quarto ſic. Hæc conditionalis uera eſt, ſi Socrates currit Socrates mouetur, & tamen non eſt neceſſaria, cum utraque pars ſit contingens. ergo non omnis conditionalis uera eſt neceſſaria. Quinto ſic. iſta

eſt

eſt falſa, ſi homo currit, homo eſt albus, & tñ poteſt eſſe uera, ſuppoſito quòd omne currens ſit album. igitur non omnis falſa eſt impoſsibilis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod iſta nõ eſt conditionalis per ſe primo, ſed ſolũ per reductionem iſtarum coniunctiuarũ ad propoſitiones indicatiuas. Ratio eſt, quia conditionalis denotat ueritatem ſui conſequentis ſequi ad ueritatem ſui antecedentis, ſed antecedens non poteſt eſſe uerum, uel falſum, nec conſequens, niſi ſit oratio indicatiua. Ad ſecundum dicitur, q. licet in illa non ponatur formaliter hæc coniunctio ſi, ponitur tamen uirtualiter in hac coniunctione ergo, quæ denotat habitudinem unius propoſitionis ad aliã ſicut illa coniunctio ſi, & licet illa propoſitio ponat ueritatem ſui antecedentis, hæc tamen non eſt inquantum conditionalis. ſed uirtute modi poſitionis, & prolationis propoſitionis categoricæ. Ad tertium dicitur, quod licet in illa propoſitione antecedens non poſſit eſſe uerum, propter repugnantiam ſuorum terminorum, hoc tamen non repugnat propter habitudinem eius ad ſuum conſequens, cum poſſit eſſe uerum ſine conſequente, quia ſi poneretur eſſe uerum per impoſſibile, non propter hoc ſequeretur conſequens, ideo illa non eſt conditionalis uera. Ad quartum dicitur, quod licet utraq; pars illius cõditionalis ſit contingens, tñ habitudo unius ad aliam eſt neceſſaria. & hoc ſufficit ad ueritatem conditionalis, quæ ſolum denotat neceſſariam habitudinem unius categoricæ ad aliam Ad quintum dicitur, quod ſi ſupponatur illa uniuerſalis, omne currens eſt albũ, tunc incluſio ſequitur de neceſſitate, ſed hoc erit uirtute illarum duarum præmiſſarum, omne currens eſt album, & homo currit, & non uirtute illius ſolius propoſitionis homo currit. ideo illa conditionalis prima non propter hoc efficitur uera, ſed ſemper eſt impoſsibilis.

Solutio.

Cõditionalis ſignatio depend et ex habitudine antecedentis & conſequentis.

De copulatiua, & quæ ad eius ueritatem, ſeu falſitatem requirantur.

Copulatiua eſt illa; in qua coniunguntur duæ propoſitiones categoricæ per hanc coniunctionem, & uel aliquã ſibi ſimilem, ut ſocrates currit, & Plato diſputat. Ad ueritatem copulatiuæ exigitur utramque partem eſſe ueram, ut homo eſt animal, & Deus eſt. Ad falſitatem eius ſufficit alteram partem eſſe falſam, ut homo eſt animal, & equus eſt lapis.

Poſtq̃ auctor determinauit de propoſitione conditionali, hic conſequenter ſecundum ordinem prius poſitum determinat de copulatiua, ipſam ſic definiẽs. Copulatiua eſt illa in qua coniunguntur duæ propoſitiones categoricæ per hãc coniunctionẽ, & uel per aliquod ſibi æquiualens. Et ponitur per hanc coniunctionem, & ad differentiam aliarum ſpecierum hypotheticæ, in quibus categoricæ coniunguntur per alias coniunctiones, & dicitur talis propoſitio copulatiua magis quam aliæ hypotheticæ, quia licet in aliis coniungantur categoricæ per aliquam coniunctionem, tamen in iſta ſolum copulantur per coniunctionem copulatiuam. unde in conditionali coniunguntur per modum unius, ſicut antecedens, & conſequens, quæ includunt ſe inuicem, & in diſiunctiua ſolum coniunguntur quantum ad uoces, & diſiunguntur quantum ad ſignificata, ideo in ſola copulatiua categoricæ uniuntur ſimpliciter, & per modum diuerſorum.

Primo ſciendum, q ad ueritatem copulatiuæ requiritur, q utraq. pars ſit uera. cuius ratio, eſt quia copulatiua ſimul ponit ambas partes, eius, ſimul aſſerendo eas ſecundum ſua ſignificata. ideo ad ueritatem eius requiritur q utraq; pars ſit uera. ipſa enim eſt ſicut totum integrale reſpectu partium eius, ſed ad eſſe totius integralis ſequitur eſſe cuiuslibet partis principalis eius, ideo ad ueritatem copulatiuæ requiritur ueritas utriuſque partis, quamuis in temporali ultra hoc requiratur, q ambæ partes ſint ueræ pro eodem tempore, & hoc eſt. quia ſpecies ſemper addit aliquid ultra ſuum genus. modo temporalis eſt una ſpecies copulatiuæ etiam in locali requiritur utranque partem eſt ueram pro eodem loco, ut hic, Socrates currit, ubi Plato diſputat, hoc tamen non requiritur ad ipſam. inquantum copulatiua eſt, ſed inquantum eſt talis copulatiua.

Secundo ſciendum, quòd copulatiua inter omnis propoſitionis hipotheticæ ſpecies, habet minorem unitatem, quia ipſa pónit duas categoricas ſimul, quantum ad ueritatem earum ſicut prius dictum eſt Conditionalis autem ſolum ponit habitudinem unius ad aliam. & Diſiunctiua ſolum ponit ueritatem unius categoricæ. ideo copulatiua habet minorem unitatem inter omnes, & eſt ſimpliciter propoſitio plures, & ſolum eſt una coniunctione, & ſecundum quid unde, quia copulatiua ſimul ponit ueritatem utriuſque partis eius, ideo arguendo a tota copulatiua ad ueritatem cuiuslibet partis eius ſeorſum, eſt bona conſequentia. ut bene ſequitur, homo eſt animal, & Deus eſt, ergo homo eſt animal.

A tota copulatiua adalteram partem eſt bona cõſequentia.

Tertio ſciendum, quòd ad falſitatem copulatiuæ ſufficit alteram partem eſſe falſam. Ratio eſt, quia ipſa ſimul ponit ambas partes eius, ſicut uniuerſalis omnes ſuas ſingulares, ergo propter falſitatem unius categoricæ, ipſa eſt tota falſa & copulatiua, cuius ambæ partes ſunt falſæ, non eſt magis falſa intenſiue, quam illa, quæ habet tantum unam falſam, licet ſit magis falſa extenſiue, quia falſitas eius ad plura ſe extendit. Ex iſtis ſequitur, quòd arguendo ad falſitatẽ unius categoricæ ad falſitatem totius copulatiuæ eſt bona conſequentia, Sequitur etiam quòd ad poſſibilitatem copulatiuæ requiritur poſſibilitas utriuſque partis eius, & non ſufficit quòd ambæ partes ſint ſecundum ſe poſſibiles, ſed requiritur quòd ſint inter ſe compoſſibiles, ideo iſta non eſt poſſibilis Socr. eſt & Socr. non eſt, quia illæ duæ non sunt compoſſibiles inter ſe in ueritate, cum ſint contradictoriæ. Sed ad neceſsitatẽ copulatiuæ requiritur neceſſitas utriusque partis eius, ad impoſſibilitatem ſufficit impoſſibilitas unius partis eius. Et ad contingentiam ſufficit cõtingentia unius partis, niſi altera ſit impoſſibilis.

Quarto ſciendum quòd ad dandum contradictionem in copulatiuis hr̃ talis regula, quòd copulatiua, & diſiunctiua de partibus contradicentibus contradicũt quia non poſſunt ſimul eſſe ueræ, nec ſimul falſæ, ſed repugnant in ueritate, & falſitate ſimul. Et poſſet etiam aliter dari contradictio in omnibus hypotheticis. ferendo negationem ad principalem copulam hypotheticæ, uel præponendo negationem toti propoſitioni, quia non eſt uerius dare contradictionem, quam toti propoſitioni præponere negationem. & per hoc patet quid ſit propoſitio copulatiua, & quid requiritur ad falſitatem, & ueritatem eius.

Regula neceſſaria ad copulatiuarũ contradictionẽ cognoſcendam.

Sed contra prædicta primo arguitur. Hæc eſt copulatiua, Socrates, & Plato currunt, & tamen ibi non ſunt duæ categoricæ igitur contra definitionem copulatiuæ. Secundo ſic. Hæc eſt copulatiua, omnis homo currit, quia copulatiue continet iſtas, Socr. currit. Plato currit, & ſic de aliis, & tamen ibi non eſt coniunctio copulatiua, igitur contra definitionem.

Argumen.

Tertio ſic. Hæc eſt copulatiua uera, homo eſt animal, & equus eſt lapis, igitur ad ueritatem eius non requiritur ueritas utriuſque partis. Antecedens patet

quia omnis propoſitio, aliquid dicens, ita eſſe ſicut eſt, eſt uera, ſed illa dicit aliquid eſſe ſicut eſt, igitur eſt uera, quia dicit hominem eſſe animal. Quarto ſic. In copulatiua magis uniuntur duæ categoricæ, q̄ in diſiunctiua, in qua uniuntur ſecundum voces, tantum, igitur copulatiua eſt magis una, quàm diſiunctiua. igitur non habet minorem unitatem omnibus aliis. Quinto ſic. Totum ualet tantum, quantum quælibet pars, igitur ad hoc, q̧ tota copulatiua ſit falſa, oportet quamlibet partem eſſe falſam, & non ſufficit falſitas alterius partis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q̧ ſi in illa propoſitione, Socra. Plato currunt, illa cõiunctio, & ſi copulat inter terminos. ſ. inter Socr. & Platonem ipſa eſt categorica de copulato ſubiecto, ſed ſi copulet inter propoſitiones, ipſa eſt copulatiua, & tũc ibi ſunt duæ categoricæ. ſ. Socr. currit, & Plato currit. Ad ſecundum dicitur, q̧ licet iſta, omnis hõ currit, materialiter continet plures categoricas, etiam copulatiuæ, tñ illæ non continentur per modum plurium, & formaliter, ſed per modum unius tantum, ideo non eſt copulatiua. Ad tertium dicitur, q̧ licet iſta, omnis homo eſt animal, & equus eſt lapis dicat aliquid eſſe ſicut eſt, quantum ad partem ſui ſignificati, non tamen quantum ad ſuum totum ſignificatum quod ipſa affirmat, quod requiritur ad ueritatem propoſitionis copulatiuæ. Ad quartum dicitur, q̧ licet in diſiunctiua categoricæ minus uniatur quàm in copulatiua, quia tamen diſiũctiua ſolũ ponit ueritatem unius categoricæ, ideo habet ſimpliciter maiorem unitatem quàm copulatiua. Ad quintum dicitur, q̧ ſi capiatur tota, diſtributiue, tunc ad hoc, q̧ tota copulatiua, ſit falſa, requiritur falſitas utriuſque partis eius, ſed ſi capiatur tota copulatiua pro perfecta, ſic tota dicitur falſa propter falſitatem unius partis. **Solutio.**

De diſiunctiua, deque eius ueritate ac falſitate.

Diſiunctiua eſt illa in qua coniunguntur duæ propoſitiones categoricæ per hanc coniunctionem uel, aut aliam ſibi æquiualentem, ut Socrates currit, uel Plato diſputat. Ad ueritatem diſiunctiuæ ſufficit alteram partem eſſe uerã, ut homo eſt animal, uel equus eſt aſinus, tamen permittitur, quod utraque pars eius ſit uera, ſed non ita proprie, ut homo eſt animal, uel equus, uel hinnibilis. Ad falſitatem eius oportet utranque partem eius eſſe falſam, ut homo eſt aſinus, uel equus eſt lapis.

Poſtq̄ Auctor determinauit ſuperius de propoſitione copulatiua, in qua duæ categoricæ coniunguntur ſecundum uoces, & ſignificata ſimul hic conſequenter determinat de diſiunctiua, in qua categoricæ coniunguntur ſecundum uoces tantũ, ipſam primo ſic definiens. Diſiunctiua eſt illa, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionem uel aut per aliam ſibi æquiualentẽ.

Primo ſciendum q̧ hæc propoſitio dicitur diſiunctiua, eo q̧ in ipſa duæ categoricæ diſiunguntur quantum ad ſignificata, & quia hoc fit conuenienter per coniunctionem diſiunctiuam, ideo in ipſa categoricæ uniuntur per aliquam coniunctionem diſiunctiuam. Cõiunctionis enim diſiunctiuæ duo ſunt actus. Primus eſt coniungere uoces, in quo conuenit cum aliis coniunctionibus, ratione cuius coniunctio dicitur. Secundus actus eſt diſiungere ſignificata, ratione cuius dicitur diſiunctiua & in hoc differt ſic ab aliis ſpeciebus coniunctionis, & per hoc patet intentio definitionis præmiſſæ.

Secundo ſciendũ, q̧ ad ueritatẽ diſiunctiuæ ſufficit alterã eius partẽ eſſe uerã. Ratio eſt, quia diſiunctiua ponit duas categoricas. ſ. unam ſub diſiunctione **Ad ueritatẽ diſiũcti.**

ux q̄d req̄uiratur. ad aliam,nāq; de ſuo formali ſignificato tm̄ ponit unam categoricam,nō tn̄ determinate hanc uel illam, ſed indeterminate. Ideo ad ueritatem ſufficit alteram partem eſſe ueram,cùm ponat ſolum unam illarum partium, ipſa.n.eſt ſicut totū uniuerſale.Sed ad eē totius ac neceſſitatem uniuerſalis ſufficit poſitio unius ſuarum partiū, ſicut ad pōnem animalis ſufficit poſitio hominis, ideo ad ueritatē diſiunctiuæ ſufficit ueritas unius partis.Ex quo patet ꝙ ad poſſibilitatē eius requiritur poſsibilitas alterius partis eius.& ſimiliter ad neceſſitatem partis eius ſufficit neceſſitas unius partis eius,quia eadem eſt ratio de poſſibilitate ſicut de neceſſitate eius,& ueritate.

Tertio ſciendum, ꝙ ad falſitatem diſiunctiuæ requiritur utranq; partem eſſe falſam,quia,ſi tm̄ una ſit falſa,& alia uera, cùm ad ueritatem eius ſufficiat ueritas unius partis,ipſa erit uera ſimpliciter,& non poterit dici falſa. Ideo ad hoc, ꝙ ipſa ſit falſa,requiritur falſitas utriuſq; partis eius,ſicut ad deſtructione uniuerſalis requiritur deſtructio omnium ſuarū partium ſubiectiuarū Ex quo ſequitur,ꝙ ad impoſſibilitatē diſiūctiuæ requiritur impoſſibilitas utriuſq; partis eius quia ſi una eſſet poſſibilis,tota diceret poſſibili. Et ad contingentiam eius requiritur utranq; partē eſſe cōtingentē,uel ꝙ una ſit impoſſibilis,& alia cōtingens, quia,ſi una ſit neceſſaria,& alia cōtingēs, tota diceretur neceſſaria. & hoc intelligendū eſt in affirmatiuis,quia oppoſitio modo ſe habet in negatiuis.

Duo modi arguendi in diſiūctiuis. Quarto ſciendum, ꝙ dupliciter arguitur a diſiunctiuis.Vno modo, a tota diſiunctiua cū deſtructione unius partis ad pōnem alterius,ut hō eſt animal,uel equus eſt lapis, ſed equus non eſt lapis igitur homo eſt animal. Secundo modo arguendo a ueritate unius partis ad ueritatem totius,& eſt bona conſequentia unde bene ſequitur, hæc eſt uera, hō currit,igitur hæc eſt uera,homo ē aſinus uel hō currit.Et poſſet argui a falſitate totius diſiunctiuæ ad falſitatē utriuſq; partis, & ecōuerſo.De mō aūt dandi cōtradictionē in diſiūctiuis ſatis dictū eſt.

Sed contra prædicta primo arguitur.Hæc eſt diſiunctiua,omnis propoſitio ē uera,uel falſa,cum ibi ſit cōiunctio diſiunctiua,& tamen ibi non ſunt duæ cathegoricæ,igitur.

Argumē. Secundo ſic.Coniungere,& diſiungere,ſunt actus oppoſiti,qui non poſſunt conuenire eidem, ſed cōiunctio diſiunctiua habet diſiungere propoſitiones.igitur per eam non coniunguntur duæ categoricæ in diſiunctiua. Tertio ſic.Omne totū integrale ſimul ponit oēs ſuas partes,ſed diſiūctiua eſt totū integrale, cum integretur ex ſuis partibus,igitur ſimul ponit utraq; & ad ueritatem eius non ſufficit ueritas unius partis.Quartus ſic. Diſiunctiua non ponit ueritatem alicuius partis eius, quia non ponit ueritatem, nec primæ, nec ſecūdæ, igitur ad ueritatem eius, non requiritur ueritas unius partis.Quinto ſic. Hæc diſiunctiua eſt falſa,omnes homines,ſunt ſini uel homines,& aſini ſunt aſini,& tamē una pars eius eſt uera,ſcilicet hæc,aſini ſunt aſini, igitur ad falſitatem diſiunctiuæ non requiritur falſitas utriuſque partis.

Solutio. Ad argumenta Ad primū dicitur,ꝙ ſi hæc coniunctio uel coniūgat inter terminos,ſic illa nō eſt diſiunctiua,ſed categorica de diſiuncto prædicato cuius ꝑdicatū eſt hoc totū, uerū uel falſum,& ſic eſt uera.ſed,ſi coniūgat inter propoſitiones, ſic eſt una diſiunctiua falſa,& ſic in ea ſunt duæ categoricæ.ſ.iſtæ omnis propoſitio eſt uera,uel omnis propoſitio eſt falſa. Ad ſecundū dicitur, ꝙ coniūgere,& diſiungere non poſſunt cōuenire eidē,& reſpectu eiuſdem, ſed bene reſpectu diuerſorū,& ſic ſimul cōuenit cōiunctioni diſiunctiuæ cōiungere,& diſiungere,qa coniungit uoces,& diſiūgit ſignificata reſpectu alicuius tertij. Ad tertiū dr̄, ꝙ ſi conſideretur diſiunctiua ſm̄ uocē, bene eſt totū integrale ſuarū categoricarū,ſed non conſideretur quātū ad ſignata eius, quia nō ponit formaliter

liter ſignatũ utriuſq; partis de ſuo ſignato formali, ponit tñ ſignatum unius tm.

Ad quartum dicitur, quod licet diſiunctiua non ponat ueritatem alicuius partis eius determinate, tamen ponit ueritatem eius indeterminate ſub diſiunctione ad aliam. Ad quintum dicitur, quod in illa propoſitione, prima categorica poteſt eſſe de diſiuncto prædicato, & ſic eſt una copulatiua uera, quia utraque pars eſt uera, prima enim pars eſt, omnes homines ſunt aſini, uel homines, Secunda eſt, aſini, ſunt aſini, alio modo, ſecunda categorica poteſt eſſe de copulato ſubiecto, & ſic eſt diſiunctiua falſa, quia utraq; pars eſt falſa, prima pars eſt omnes homines ſunt aſini, ſecunda eſt, homines & aſini ſunt aſini. & ſic eo mõ, quo eſt diſiunctiua habet utramque partem falſam, & ſic patet de hypotheticis.

De propoſitionum æquipollentiis duæ ponuntur.

Sequitur, De æquipollentiis de quibus tales dãtur regulæ. Quarũ prima eſt talis, Si alicui ſigno uniuerſali, uel particulari præponatur negatio, æquipollet ſuo contradicto, & iõ æquipollent iſtæ duæ, non omnis homo [redacted] currit, quidam homo non currit, & ita de aliis. Secunda regula talis eſt, ſi alicui ſigno uniuerſali poſtponatur negatio æquipollet ſuo contrario, ſicut iſtæ, omnis homo non eſt animal, nullus homo eſt animal, uel iſtæ, nullus homo non currit, omnis homo currit, & ita de aliis ſignis uniuerſalibus affirmatiuis, uel negatiuis.

Poſtquam Auctor determinauit de propoſitionibus tam categoricis, quam hypotheticis, hic conſequenter determinat de quadam paſſione propõnis. ſ. de æquipollentia, quæ per ſe primo conuenit propõnibus categoricis, & per categoricas hypotheticis, & licet ordine naturæ æquipollentia debeat immediate poni poſt oppoſitiones, & ante conuerſiones, ſicut poſuit Buridanus, eo quòd regulæ æquipollentiarum dantur per reſpectum ad oppoſitiones, tñ ordine doctrinæ conuenientius ponuntur poſt propoſitiones hypotheticas ad innuendum quod æquipollentię, non ſolũ conueniant propoſitionibus categoricis, ſed etiã ex conſequenti hypotheticis. ſ. ratione ſuarum partium, ut illæ æquipollent, ſi nullus homo mouetur, nullus homo currit, &, ſi non quidam homo mouetur, non quidam homo currit.

Primo ſciendũ, quòd æquipollentia dicitur ęquiualentia duarum propoſitionum in qualitate, & quantitate, in ueritate, & falſitate, per aduentum negationis facta. Et dicitur æquipollẽtia ab æqui, qđ eſt æquale, & polleo es, quod eſt idẽ quod ualeo es, ideo ęquipollentia, & æquiualentia, idem dicunt realiter. Sed æquiualentia communiter accipitur pro æquiualentia rerum, terminorũ, & propoſitionũ. Aequipollentia uero, quamuis, ita generaliter, & ita cõiter poſſit accipi, tñ magis proprie ſumitur pro æquiualentia propoſitionũ, ꝗ̃ pro aliis ideo æquiualentia ſe habet ut genus ad æquipollentiam. iõ bene ponitur in ſua definitione loco generis & reſiduum, quod ſequitur loco differentiæ ad explicandum ſpecialiter naturam æquipollentiæ propoſitionum.

Quid & unde dicatur æquipollentia.

Secundo ſciendum, quòd triplex eſt negatio ſ. negans, infinitãs, & priuãs. Negatio negans eſt. quæ negat totum, quod reperit poſt ſe, & eius oppoſitũ ponit, cuius proprius actus eſt negare in cõpõnem ꝓpoſitionis intrinſecam Sed negatio infinitans eſt, quæ negat compõnem intrinſecam termini finiti, faciens ipſũ infinitũ, ſicut eſt negatio nominis infiniti, uel uerbi infiniti, quæ ſolum infinitat, & negat qualitatem, uel actũ determinatum, relinquens ſubſtantiam infi-

Triplex negatio. ſ. negans, infinitans, & priuans.

uæ q̄d requiratur. ad aliam.iō ue ſuo formali ſignificato tm̄ ponit unam categoricam,nō tñ determinate hanc uel illam, ſed indeterminate. Ideo ad ueritatem ſufficit alteram partem eſſe ueram,cùm ponat ſolum unam illarum partium,ipſa.n.eſt ſicut totū uniuerſale.Sed ad eē totius ac neceſſitatem uniuerſalis ſufficit poſitio unius ſuarum partiū,ſicut ad pōnem animalis ſufficit poſitio hominis,ideo ad ueritatē diſiunctiuæ ſufficit ueritas unius partis.Ex quo patet q̄ ad poſſibilitatē eius requiritur poſsibilitas alterius partis eius.& ſimiliter ad neceſſitatem partis eius ſufficit neceſſitas unius partis eius,quia eadem eſt ratio de poſſibilitate ſicut de neceſſitate eius,& ueritate.

Tertio ſciendum,q̄ ad falſitatem diſiunctiuæ requiritur utranq; partem eſſe falſam,quia,ſi tm̄ una ſit falſa,& alia uera,cùm ad ueritatem eius ſufficiat ueritas unius partis,ipſa erit uera ſimpliciter,& non poterit dici falſa. Ideo ad hoc, q̄ ipſa ſit falſa,requiritur falſitas utriuſq; partis eius,ſicut ad deſtructione uniuerſalis requiritur deſtructio omnium ſuarū partium ſubiectiuarū Ex quo ſequitur,q̄ ad impoſſibilitatē diſiūctiuæ requiritur impoſſibilitas utriuſq; partis eius quia ſi una eſſet poſſibilis,tota diceret poſſibili. Et ad contingentiam eius requiritur utranq; partē eſſe cōtingentē,uel q̄ una ſit impoſſibilis,& alia cōtingens,quia,ſi una ſit neceſſaria,& alia cōtingēs,tota diceretur neceſſaria. & hoc intelligendū eſt in affirmatiuis,quia oppoſitio modo ſe habet in negatiuis.

Duo modi arguendi in diſiūctiuis. Quarto ſciendum,q̄ dupliciter arguitur a diſiunctiuis.Vno modo,a tota diſiunctiua cū deſtructione unius partis ad pōnem alterius,ut hō eſt animal,uel equus eſt lapis,ſed equus non eſt lapis igitur homo eſt animal. Secundo modo arguendo a ueritate unius partis ad ueritatem totius,& eſt bona conſequentia unde bene ſequitur, hæc eſt uera,hō currit,igitur hæc eſt uera,homo ē aſinus uel hō currit.Et poſſet argui a falſitate totius diſiunctiuæ ad falſitatē utriuſq; partis,& ecōuerſo.De mō aūt dandi cōtradictionē in diſiūctiuis ſatis dictū eſt.

Sed contra prædicta primo arguitur.Hæc eſt diſiunctiua,omnis propoſitio ē uera,uel falſa,cum ibi ſit cōiunctio diſiunctiua,& tamen ibi non ſunt duæ cathegoricæ,igitur.

Argumē. Secundo ſic.Coniungere,& diſiungere,ſunt actus oppoſiti,qui non poſſunt conuenire eidem,ſed cōiunctio diſiunctiua habet diſiungere propoſitiones.igitur per eam non coniunguntur duæ categoricæ in diſiunctiua. Tertio ſic.Omne totū integrale ſimul ponit oēs ſuas partes,ſed diſiūctiua eſt totū integrale, cum integretur ex ſuis partibus,igitur ſimul ponit utraq; & ad ueritatem eius non ſufficit ueritas unius partis.Quartus ſic.Diſiunctiua non ponit ueritatem alicuius partis eius,quia non ponit ueritatem,nec primæ,nec ſecūdæ,igitur ad ueritatem eius,non requiritur ueritas unius partis.Quinto ſic.Hæc diſiunctiua eſt falſa,omnes homines,ſunt ſani uel homines,& aſini ſunt aſini,& tamē una pars eius eſt uera,ſcilicet hæc,aſini ſunt aſini, igitur ad falſitatem diſiunctiuæ non requiritur falſitas utriuſque partis.

Solutio. Ad argumenta Ad primū dicitur,q̄ ſi hæc coniunctio uel coniūgat inter terminos,ſic illa nō eſt diſiunctiua,ſed categorica de diſiuncto prædicato cuius p̄dicatū eſt hoc totū,uerū uel falſum,& ſic eſt uera.ſed,ſi coniūgat inter propoſitiones,ſic eſt una diſiunctiua falſa,& ſic in ea ſunt duæ categoricæ.Iſtæ omnis propoſitio eſt uera,uel omnis propoſitio eſt falſa.Ad ſecundū dicitur,q̄ coniūgere,& diſiungere non poſſunt cōuenire eidē,& reſpectu eiuſdem,ſed bene reſpectu diuerſorū,& ſic ſimul cōuenit cōiunctioni diſiunctiuæ cōiungere,& diſiungere,qa coniungit uoces,& diſiūgit ſignificata reſpectu alicuius tertij. Ad tertiū dr̄,q̄ ſi conſideretur diſiunctiua ſm̄ uocē, bene eſt totū integrale ſuarū categoricarū,ſed non conſideretur quātū ad ſignata eius,quia nō ponit forma

liter

liter ſignatū utriuſq; partis de ſuo ſignato formali, ponit tñ ſignatum unius tm̄.
Ad quartum dicitur, quod licet diſiunctiua non ponat ueritatem alicuius partis eius determinate, tamen ponit ueritatem eius indeterminate ſub diſiunctione ad aliam. Ad quintum dicitur, quod in illa propoſitione, prima categorica poteſt eſſe de diſiuncto prædicato, & ſic eſt una copulatiua uera, quia utraque pars eſt uera, prima enim pars eſt, omnes homines ſunt aſini, uel homines, Secunda eſt, aſini, ſunt aſini, alio modo, ſecunda categorica poteſt eſſe de copulato ſubiecto, & ſic eſt diſiunctiua falſa, quia utraq; pars eſt falſa, prima pars eſt omnes homines ſunt aſini, ſecunda eſt, homines & aſini ſunt aſini. & ſic eo mō, quo eſt diſiunctiua habet utramque partem falſam, & ſic patet de hypotheticis.

De propoſitionum æquipollentiis duæ ponuntur.

Sequitur, De æquipollentiis de quibus tales dātur regulæ. Quarū prima eſt talis, Si alicui ſigno uniuerſali, uel particulari præponatur negatio, æquipollet ſuo contradicto, & iō æquipollent iſtæ duæ, non omnis homo [redacted] currit, quidam homo non currit, & ita de aliis. Secunda regula talis eſt, ſi alicui ſigno uniuerſali poſtponatur negatio æquipollet ſuo contrario, ſicut iſtæ, omnis homo non eſt animal, nullus homo eſt animal, uel iſtæ, nullus homo non currit, omnis homo currit, & ita de aliis ſignis uniuerſalibus affirmatiuis, uel negatiuis.

Poſtquam Auctor determinauit de propoſitionibus tam categoricis, quam hypotheticis, hic conſequenter determinat de quadam paſſione propōnis. ſ. de æquipollentia, quæ per ſe primo conuenit propōnibus categoricis, & per categoricas hypotheticis, & licet ordine naturæ æquipollentia debeat immediate poni poſt oppoſitiones, & ante conuerſiones, ſicut poſuit Buridanus, eo quòd regulæ æquipollentiarum dantur per reſpectum ad oppoſitiones, tñ ordine doctrinæ conuenientius ponuntur poſt propoſitiones hypotheticas, ad innuendum quod æquipollentię, non ſolū conueniant propoſitionibus categoricis, ſed etiā ex conſequenti hypotheticis. ſ. ratione ſuarum partium, ut illæ æquipollent, ſi nullus homo mouetur, nullus homo currit, & ſi non quidam homo mouetur, non quidam homo currit.

Primo ſciendū, quòd æquipollentia dicitur ęquiualentia duarum propoſitionum in qualitate, & quantitate, in ueritate, & falſitate, per aduentum negationis facta. Et dicitur æquipollētia ab æqui, qđ eſt æquale, & polleo es, quod eſt idē quod ualeo es, ideo ęquipollentia, & æquiualentia, idem dicunt realiter. Sed æquiualentia communiter accipitur pro æquiualentia rerum, terminorū, & propoſitionū. Aequipollentia uero, quamuis, ita generaliter, & ita cōiter poſſit accipi, tñ magis proprie ſumitur pro æquiualentia propoſitionū, q̄ pro aliis ideo æquiualentia ſe habet ut genus ad æquipollentiam. iō bene ponitur in ſua definitione loco generis & reſiduum, quod ſequitur loco differentiæ ad explicandum ſpecialiter naturam æquipollentiæ propoſitionum.

Quid & unde dicatur æquipollentia.

Secundo ſciendum, quòd triplex eſt negatio ſ. negans, infinitās, & priuās. Negatio negans eſt. quæ negat recum, quod reperit poſt ſe, & eius oppoſitū ponit, cuius proprius actus eſt negare in cōpōnem ꝓpoſitionis intrinſecam. Sed negatio infinitans eſt, quæ negat compōnem intrinſecam termini finiti, faciens ipſū infinitū, ſicut eſt negatio nominis infiniti, uel uerbi infiniti, quæ ſolum infinitat, & negat qualitatem, uel actū determinatum, relinquens ſubſtantiam infinitam,

Triplex negatio. ſ. negans, infinitans, & priuans.

nitam, uel actum indeterminatum, ut non homo, & non currit. Sed negatio priuans eſt, quæ negat habitum ſubiecti, & relinquit ſubiectum cum aptitudine ad habitum ſicut eſt cæcitas, & de negatione negante ſolum intelligitur in definitione æquipollentiæ, & in regulis ſequentibus, non autem de aliis negationibus.

Tertio ſciendum, quòd æquipollentiæ propoſitionum quatuor regulis notificantur in textu. Quarũ prima eſt, ſi alicui ſigno uniuerſali, uel particulari præponatur negatio æquipollet ſuo contradictorio. cuius ratio eſt. quia contradictoriæ repugnant in qualitate & quantitate ſimul, ſed negatio præpoſita ſigno mutat quãtitatem ſigni, & qualitatem copulæ in ſuam oppoſitam, eo quòd ipſa totum negat, quod poſt ſe reperit. ideo facit propoſitiones prius repugnantes in qualitate, & quantitate ſimul eſſe eiuſdem qualitatis, & quantitatis, & ſic facit contradictorias æquipollere per aduentum eius.

Quarto ſciendum, quòd ſecũda regula eſt, quòd ſi alicui ſigno uniuerſali poſtponatur negatio æquipollet ſuo contrario. Cuius ratio eſt, quia contrariæ repũgnant in qualitate ſolum, & in quantitate non, ſed negatio, poſtpoſita ſigno, & addita copulæ, mutat qualitatem copulæ, & non quantitatẽ, quia non agit in præcedens. ideo ipſa facit prius contrarias eſſe eiuſdem qualitatis, & æquipollere inter ſe Et harum regularum exempla, ſatis patent in textu.

Argumẽ. Sed contra prædicta primo arguitur. Signo nõ eſt addenda negatio, ut dicitur Primo Perihermenias, neque infinitans, neque negans, eo quòd actus negationis negantis eſt negare compoſitionem ſubiecti cum prædicato. igitur ſigno non debet præponi negatio aliqua, ut dicit prima regula. Secundo ſic Nulla negatio dat propoſitioni aliquam quantitatem, ſed ſolum negat, & deſtruit id, quod reperit. igitur negatio addita ſigno particulari non dat ſibi quantitatem uniuerſalẽ igitur non facit ipſam æquipollere ſuo contradictorio. Tertio ſic. Contradictoriæ nunquam ſunt æquipollentes, cum ſimul repugnent in qualitate, & quantitate. ergo negatio præpoſita ſigno non facit contradictorias ipſas æquipollere.

Quarto ſic. Negatio poſtpoſita ſigno eſt eiuſdem uirtutis ſicut præpoſita, cum ſit eiuſdem naturæ & rationis. igitur, ſicut negatio præpoſita ſigno facit æquipollere contradictoria, ita negatio poſtpoſita, & ſic non facit æquipollere contraria igitur contra ſecundam regulam. Quinto ſic. In iſtis, omne non currens mouetur, eſt negatio poſtpoſita ſigno, & tamen non facit contrarias æquipollere, quia illæ non æquipollent in ueritate, ergo ſecunda regula falſa.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, quòd ſigno non eſt addenda negatio infinitans, quia non eſt infinitabile, tamen ſibi põt addi negatio negans. & licet actus primus negationis negantis ſit negare compoſitionem orationis, tamen ſecundario poteſt negare quantitatem ſigni, & alia quæ reperit poſt ſeipſam. Ad ſecũdum uero dicitur. ꝙ licet negatio negans, per ſe ſolum neget id, quod poſt ſe reperit, tamen ex conſequenti poteſt ponere oppoſitum illius quod ipſa negat. licet ſit per accidens, & non per ſe. ideo, quando negat particularem quantitatẽ, ex conſequenti ponit uniuerſalem, & econtra, & negando negationem, ex conſequenti ponit affirmationem. Ad tertium dicitur. quòd ſi capiantur contradictoriæ formaliter, ut contradictoriæ ſunt, nunquam ſunt æquipollentes, ſed repugnantes. ſed ſi capiatur materialiter, ſecundum illud quod ſunt, bene ſunt æquipollentes per aduentum negationis, ſic quòd illæ duæ quæ prius erant contradictoriæ, per aduentum negationis fiunt æquipollentes, & ſic intelligitur iſta regula, & omnes aliæ regulæ ſequentes. Ad quartum dicitur, quòd licet negatio poſtpoſita ſigno ſecundum ſe ſit æqualis uirtutis ſicut præpoſita, tamen non eſt eodem mõ applicata ad ſubiectũ, quod debet negare, eo ꝙ non reperit poſt ſe quantitatem ꝓpoſitionis ſicut alia, ideo non mutat quantitatẽ, nec faciat æq

pollere

pollere contradictoria. Ad quintum dicitur, quod licet in illis negatio poſtpoſita ſigno, tamẽ nõ feruetur ſupra cauſam principalem propoſitionis, ſed ſupra illud participium currens, ideo non facit contrarias æquipollere, ſed ſolum mutat ſubiectum propoſitionis. Vnde regula intelligitur ſic, quòd ſit negatio poſtpoſita ſigno, & toti ſubiecto, cadens ſupra copulam propoſitionis, quod tamen non fit in illis.

Declaratio regulæ pulcherrima.

Tertia æquipollentiarum regula ponitur.

Tertia regula talis eſt, quòd ſi alicui ſigno uniuerſali, uel particulari præponatur, & poſtponatur negotio, æquipollet ſuo ſubalterno. ſicut iſtæ duæ, nõ omnis hõ nõ currit, quidã hõ currit uel iſtæ non nullus hõ non currit, quidam homo non currit, & ſic de aliis, ſimul, de quolibet alio ſigno. Ex iſtis regulis ſumitur alia regula tali, Si duo ſigna uniuerſalia negatiua ponãtur in eadẽ orõne, ita quòd unũ in ſubiecto, & reliquum fuerit ĩ prædicato, primũ æquipollet ſuo contrario per ſecundam regulam, reliquũ uero contradictorio per primam regulã, ut illa, nihil eſt nihil, æquipollet hic, quodlibet uel aliquid. quia per ſecundam regulam, non nihil & quodlibet æquipollent, ſunt omnis non & nullus, & per primam regulam, non nihil, & aliquid æquipollent. Vnde hæc, nihil eſt nihil, æquipollent, ſicut non nullus. & quidam. unde uerſus.

Non omnis, quidam non, omnis non; quaſi nullus.
Non nullus, quidam, ſed nullus non, ualet omnis.
Non aliquis, nullus: non quidam non, ualet omnis.
Non alter neuter, neuter non, præſtet uterque.

Item.

Præ contradic, poſtque ſubalter.

Poſtq̃ Autor determinauit, & poſuit duas regulas. ſ. primam ad habendum æquipollentiam contradictoriarum. & ſecundam ad habendum æquipollentiã contrariarum hic conſequenter ponit tertiã, ad habendũ æquipollentiam ſubalternarũ, quæ talis eſt. Si alicui ſigno uniuerſali, uel particulari p̃ponatur, & poſtponatur negatio, æquipollet ſuo ſubalterno, quia ſubalternæ repugnant in quãtitate ſolũm, & non in qualitate, ſed negatio præpoſita ſigno mutat quantitatẽ propoſitionis, & poſtpoſitiua impedit ne mutetẽ qualitas, q̃a una negatio deſtruit actum alterius, & ideo prima negatio uariat quantitatem propoſitionis, & non qualitatem, & per conſequens facit æquipollere ſubalternas.

Primo ſciendum quod ut in iſta regula habetur, duæ negationes æquiualent unæ affirmationi, cuius ratio eſt, quia prima negatio, quæ poſt ſeipſam reperit aliam negationem, negat & deſtruit ipſam, ſed deſtructa negatione ponitur affirmatio, quia de quolibet eſt affirmatio uel negatio uera & de nullo ambæ ſimul. & ideo duæ negationes cadentes ſupra ſeinuicem æquiualẽt uni affirmationi.

Secundo ſciendum, q̃ duæ affirmationes non æquiualent uni negationi, ſed duæ negationes uni affirmationi. cuius ratio eſt, q̃a una affirmatio nõ deſtruit aliam,

aliam,ſed magis affirmat eam,affirmatio enim non eſt inſtrumētum intellectus ad deſtruendum illud,quod prius dictum eſt, uel quod reperit poſt ſe, ſicut eſt negatio.ideo non deſtruit affirmationem ſequentem quare non ponit negationem per deſtructionē affirmationis,ſicut fit in negationibus. & licet affirmatio ex conſequenti deſtruat negationem ratione oppoſitionis,tamen non primo,& per ſe deſtruit ſicut negatio,ſed ſolum ex conſequenti,per hoc ꝙ primo ponit ſuum ſignificatum proprium cum quo non poteſt ſtare negatio eius.

Tertio ſciendum ꝙ licet in textu ponātur tres regulæ ſpeciales de æquipollētia contradictoriarum, contrariarum, & ſubalternarum,tamē nulla ponitur de ſubcontrariis.Cuius ratio eſt. quia , ſi daretur æquipollentia in ſubcontrariis, uel negatio præponeretur, & poſtponeretur ſigno particulari,uel præponeretᷣ tātum,& ſic utroque modo mutaretur quantitas propoſitionis.ideo ſubcontrarię non eſſent eiuſdem quantitatis,uel poſtponeretur tantum,& hoc dupliciter quia uel eſſet in affirmatiua,uel in negatiua ſi ſecundum ſic eſſet negatio ponendo duas negationes ut hic quidam homo non currit. Si primum,ſic eſſet penitus eadem propoſitio cum alia,& ſic non eſſet æquiualentia duarum propoſitionum ideo in iſtis non poteſt dari ęquipollentia.

Quarto ſciendum,ꝙ ex precedentibus regulis Petrus Hiſpa.infert quartam regulam quodammodo continentem primam, & ſecundam quæ talis eſt. Si in eadem locutione ponātur duo ſigna uniuerſalia negatiua,unum in ſubiecto,& reliquum in prædicato,primum æquipollet ſuo contrario,& reliquum ſuo contradictorio.Cuius ratio eſt,quia primo ſigno poſtponitur negatio ſecūdi,& ſic æquipollet ſuo contrario per ſecundam regulam.& ſecundo ſigno præponitur negatio primi,& ſic æquipollet ſuo contradictorio per primam regulam,vt illę æquipollent,nihil eſt nihil,& quodlibet eſt aliquid.unde ad retinendum prędictas regulas cum exemplis earum ponuntur metra in textu quæ ſatis faciliter

Argum̄. poſſunt intelligi per ea,quæ dicta ſunt.

Sed contra prædicta primo arguitur.Duæ ſubalternæ minus repugnāt,quā duæ contradictoriæ,ideo minus requiritur ad faciendum eas æquipollere. ſed ad æquipollentiam contradictoriarum ſufficit una negatio,ergo, cum due negationes magis faciant ꝙ una,ſequitur ꝙ ad æquipollentiam ſubalternarum nō requiruntur duæ negationes,igitur contra tertiam regulam in ordine,& primā huius lectionis.Secundo ſic.Vna negatio non poteſt deſtruere aliam,igitur per hoc,ꝙ negatio præpoſita,& poſtpoſita ſe deſtruant, non fit æquipollentia ſubalternarum.Antecedens patet,quia omne,quod corrumpitur a ſuo cōtrario corrumpitur,ſed duæ negationes non opponūtur,immo ſunt eiuſdē rationis. igitur una non deſtruit aliam.Tertio ſic.Duæ negationes non ponunt affirmationē,quia unum contradictoriū nunquā ponit reliquum. ſed negatio cōtradicit affirmationi,ergo negatio præpoſita,& poſtpoſita ſigno, non facit æquipollere ſubalternans. Quarto ſic. Signum uniuerſale eſt diſpoſitio ſubiecti, inquantū ſubiectum eſt,ergo nunꝗ̄ debet poni in prædicato. igiᷣ in quarta regula ſupponitur falsū,ꝙ ſignū uniuerſale ponatᷣ a parte prædicati.Quinto ſic.Iſtæ nō æquipollēt,nihil eſt nihil,& qđlibet eſt aliquid qa prima eſt negatiua,cū ibi ponatᷣ

Solutio. tm̄ una negatio ante copulam, & alia eſt affirmatiua,igiᷣ cōtra quartam regulā.

Ad argumenta.Ad primum dicitur,ꝙ minus requiritur ad æquipollētiā ſubalternarum,ꝗ̄ contradictoriarum.quia ibi ſolum requiritur mutatio quātitatis & in contradictoriis requiritur mutatio quantitatis , & qualitatis , ſimul&,licet duæ negationes ſint aliquid plus quàm una ſecundum uocem,tamen ſecundum actum negandi minus faciunt,quia ſolum mutant quantitatē,& una ſola præpoſita ſigno mutat quantitatem,& qualitatem ſimul . Ad ſecundum dicitur

tur, quòd, ſi duæ negationes conſiderentur ſecundum ſuam rationem, ſic non opponuntur. ſed ſi una conſideretur inquantum eſt inſtrumentum intellectus ad negandum aliquid, & alia, ut eſt obiectum quod negatur, ſupra quod cadit actus negandi, illo modo bene opponuntur ſecundum rationem agentis, & patientis, & ſic una deſtruit aliam quantum ad ſuos actus, & non ſecundũ ſubſtantiam eius. Ad tertium dicitur, quòd licet negatio per ſe primo non ponat affirmationem, tamen bene ex conſequenti, & per accidens, negando negationem, quã negata ponitur affirmatio.

Ad quartum dicitur, ꝙ ſignum uniuerſale, ut includit in ſe terminum ſuæ diſtributionis, ſiue ſignificatũ termini, qui per ipſum diſtribuitur, bene ponit in prædicato propoſitionis, & adhuc inquantum diſtributum eſt poteſt poni a parte ſubiecti, ſeu a parte p̃dicati, licet magis proprie ponat a parte ſubiecti.

Ad quintum dicitur, ꝙ licet in iſta, nihil eſt nihil, ſecunda negatio non ponatur ante copulam, ſecundum uocem, tamen ponitur ſecũdum intellectum & ſenſum conſtructionis, quia debet reſolui ſecundum nihil, per non & aliquid, & eſt ſenſus, nihil eſt nihil, i. nihil non eſt aliquid, ideo illa ſimpliciter eſt affirmatiua, & æquipollet alteri affirmatiuæ, & ſic patet de æquipollentiis.

De Modalium propoſitionum natura, deque earum formatione, & uſu.

Modus eſt adiacens rei determinatio, & habet fieri per adiectiuum. Sed adiectiuum eſt duplex. Eſt enim quoddam adiectiuum nominis, ut albus, niger, & ſimilia: & quoddam eſt adiectiuũ uerbi, ut aduerbium, quia ſecundum Priſcianum, aduerbiũ eſt uerbi adiectiuũ. & ideo duplex eſt modus. Vnus eſt nominalis, qui fit per adiectiuum nominis; vt hic, homo albus currit, alius uero aduerbialis, qui fit per adiectiuum uerbi, ut homo currit uelociter. De mõ, & eius diuiſiõe, deq; aduerbiorũ multiplicitate.

Itẽ aduerbiorum, quædam determinant uerbum, gratia cõpoſitionis, ut iſta ſex neceſſario, contingenter, poſsibiliter, impoſſibiliter, uere, & falſe; alia determinant uerbum gratia rei uerbi, vt fortiter agit, uelociter currit, alia determinant uerbũ, gratia tẽporis, ut hodie craſſa, alia aduerbia temporalia, alia determinant uerbum ratione modi, ut aduerbia optandi, & hortandi, & ſic de aliis. Et ſecundũ hoc ſumitur multipliciter modus per aduerbia.

Poſtq̃ Auctor determinauit ſuperius de propoſitione de ineſſe, in qua denotatur ſimplex inhærentia prędicati ad ſubiectum, & eſt compoſitio ſimplex hic conſequenter uult determinare de propoſitione modali, in qua eſt compoſitio modificata, & compoſita ſecundum rationem ex compoſitione dicti, & modificatione, ratione cuius modalis ſequitur illam de ineſſe, ſicut compoſitum ſuũ ſimplex. &, quia propoſitio modalis dicitur a modo, per quem formaliter modificatur, ideo, antequam Auctor notificet propoſitionem modalem, prius determinat de modo in communi definitiue, & diuiſiue, ut eliciat modum facientem propoſitionem modalem.

Primo ſciendum, ꝙ modus eſt adiacẽs rei determinatio. Et huius ratio eſt, quia idẽ eſt modus realiter ſecundũ Logicũ & adiectiuũ ſecundũ Grãmaticũ,

ed omne adiectiuum eſt determinatio adiacens rei .ſ. ſuo ſubſtantiuo, omne m adiectiuum eſt determinatio ſui ſubſtãtiui, & ſibi adiacet. ideo modus bene dicitur determinatio adiacens rei. & ponitur ibi determinatio loco generis, quia determinatio eſt quoddam ſuperius ad determinationem, quæ fit per adiectiuum, & ad determinationem, quæ fit per ſubſtantiuum, uel per inferius additũ ſuo ſuperiori, ut animal homo. Deinde dicitur adiacens rei ad differentiam determinationis factæ per ſubſtantiuum. Ex iſta definitione patet ꝙ omne adiectiuum ſiue ſit determinatio uerbi, ſiue rei ſubiectæ, uel prædicatæ, uel ſubiecti inquantum ſubiectum, uel prædicati inquantum prædicatum eſt, ut ſigna uniuerſalia, uel particularia, & aliæ diſpoſitiones reſpectiuę, poſſunt dici modi, accipiendo modum communiter ſicut accipitur hic.

Adictiua modi dici ceſſunt.

Secundo ſciendum, quod modus in communi ſic diuidit, quia quidam eſt modus nominalis, alius aduerbialis. Cuius ratio eſt quia omnis modus habet fieri per adiectiuum cum ſit adiacens rei, uel ergo ſit per adiectiuum nominis, & ſic eſt modus nominalis, uel per adiectiuum uerbi, quod eſt aduerbium, & ſic eſt aduerbialis, qui modus eſt determinatio determinans ipſum uerbum, & ſibi adiacens, unde talis modus poteſt dici uerbalis ratione obiecti ſui, quod determinat, quia eſt determinatio uerbi, & poteſt dici aduerbialis ratione ſui ſubiecti, eo quòd eſt aduerbium.

Adiectiua determinat nomina aduerbia uero uerba.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ nomen ſignificat per modum permanentis, ſiue per modum quietis, uerbum uero per modum fluxus, & fieri, & quia adiectiuũ nois ſignificat per modum permanẽtis, ideo ſolum habet determinare nomẽ, uel aliquid captum per modum nominis ſecũdum ſuos modos ſignificandi, ſed aduerbium ſignificat per modum fluxus, & fieri in alio, ratione cuius eſt conueniens determinatio uerbi, & adiectiuum eius, omnia iſti modi ſic differunt inter ſe. quia modus nominalis eſt adiectiuũ nominis, & ẽt determinatio nominis ſubſtãtiui, ſed modus aduerbialis habet fieri per aduerbia, & eſt determinati uerbi.

In uerbo quatuor ſunt cõpõ, res, tẽpus, modus, penes quę cũcta ſumuntur aduerbia.

Quarto ſciendum, ꝙ modus aduerbialis ſubdiuiditur per quatuor modos ſecundum diuiſionem aduerbiorum, quia quædam modificant uerbum gratia cõpoſitionis, ut poſſibiliter, impoſſibiliter, & ſic de aliis, alia uero gratia rei uerbi, ut uelociter, cõiter, fortiter, alia uero gratia temporis, ut aduerbia temporalia, alia gratia modi, ut aduerbia optandi, & hortandi. cuius ratio etiam, quia uerbum ſpãliter adiectiuum includit in ſe quatuor iſta .ſ. compoſitionem, quæ eſt actus generalis, & rem uerbi, quæ dicitur actus ipſius uerbi, ut in hoc uerbo currit importatur compoſitio, quæ eſt actus generalis eius, & curſus in ipſo dicitur rei uerbi, & eſt actus ſpecialis, per ipſum importatus tertium eſt tempus, quartũ eſt modus, ſed duo prima ſunt eſſentialia uerbo, duo uero ultima ſunt modi ſignificandi accidentales eius. Et ſecundum iſta quatuor ſunt diuerſa aduerbia uerbum diuerſimode determinantia. Ex prædictis patet definitio & diuiſio modi, & ſubdiuiſione eius. patet etiam quòd omnis modus cadens in propoſitione eſt determinatio ſubiecti, uel prædicati, uel compoſitionis ipſorum, quia ſemper eſt determinatio alicuius nominis, uel alicuius uerbi.

Sed contra prædicta arguitur primo. Omnis determinatio eſt actio, quia determinare eſt agere, ſed modus non eſt actio, igitur non eſt determinatio. Secundo ſic. Impoſſibile, eſt modus, & tamen non eſt determinatio rei adiacens, quia non ſignificat aliquam formam alteri adiacẽtem, igitur male ponitur definitio modi. Tertio ſic. Omne nomẽ ſignificat per modũ per ſe ſtantis, cum oẽ nomen ſignificet per modũ ſubſtantiæ, igitur nullum eſt adiectiuum nominis, nec modus nominalis. Quarto ſic. Vnius determinabilis eſt tãtum unica determinatio, ſed uerbum eſt unum determinabile, ergo male ponuntur plura aduerbia. quæ

poſſunt

poſſunt determinare idem verbum. Quinto ſic. Quædam aduerbia determinant uerbum gratia loci, ut aduerbia localia, & quædã gratia numeri, ut aduerbia numeralia, igitur inſufficienter enumerant aduerbia determinantia verba.

Ad argumenta. Ad primum dicitur ꝙ determinare effectiue, & per modũ agentis eſt agere, ſed non determinare formaliter. ideo, licet determinatio actiua ſit actio, non tamẽ determinatio formalis de qua intelligitur in definitione modi. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet impoſſibile, non ſignificet formam realem, adiacentem compoſitioni, quia ſignificat impoſſibilitatem, quæ eſt priuatio potentiæ. tamen ſignificat formam, & determinationem ſecundum modum intelligendi. quia impoſſibilitas bene apprehenditur per modũ formæ, & determinationis compoſitionis, & ſic ſignificatur per hunc modum impoſſibile. Ad tertiũ dicitur, ꝙ duplex eſt modus ſubſtantiæ, ſcilicet modus permanẽtis, & per ſe ſtãtis, & omne nomen ſignificat per modum ſubſtantiæ quantum ad modum permanentis, ſed ſola ſubſtantiua ſignificant per modũ per ſe ſtantis, adiectiua uero per modum alteri adiacentis. Ad quartum dicitur, quòd unius determinabilis ſecundum idem eſſe, uel eadem rationem eſt unica determinatio, ſed tamen unius determinabilis materialiter ſecundum diuerſas rationes, poſſunt eſſe plures determinationes, & ſic eſt de uerbo, quod diuerſis rationibus determinatur per aduerbia. Ad quintum dicitur, quod aduerbia loci, & numeri, & alia multa determinant uerbum gratia rei uerbi, & continentur in illa diuiſione. vnde aduerbium numeri non determinat uerbum ratione numeri, qui eſt modus ſignificandi uerbi, ſed ratione numeri rei ſignificatæ per uerbum. vt cum dicitur Socrates omnis currit, ibi determinatur currit, ratione qualitatis curſus ſignificati per ipſum uerbum, non autem ratione numeri ſingularis, aut pluralis abſolute. Solutio

Modi ſex tantum, uerbi compoſitionem determinantes, modales propoſitiones formant.

Sed omiſsis omnibus aliis, nunc eſt dicendum ſolum de illis modis, qui compoſitionem determinant, & ſunt hi ſex, neceſſario, contingenter, &c. Cũ enim dicitur, homo currit neceſſario, hic ſignificatur, quòd cõpoſitio curſus cum homine ſit neceſſaria. cum aũt dicitur, homo currit bene, uel uelociter, ſignificatur quòd curſus hominis ſit bonus, uel uelox, & ita in iſta determinatur res uerbi, in prima uera compoſitio. & ſic intelligẽdum eſt de aliis prædictis aduerbiis. Vnde ſolus ille modus, qui determinat compoſitionem, facit propoſitionẽ modalem & ſolum de tali hic intendimus. Et ſciendum, quod iſti ſex modi, quandoq; ſumuntur aduerbialiter, ut poſsibiliter, impoſsibiliter, neceſſario, contingenter, uere, & falſe, quandoq; nominaliter, ut poſsibile, impoſsibile, neceſſarium, contingens, uerum, & falſum.

Poſtq̃ Auctor determinauit de modo in cõi, tam definitiue, q̃ diuiſiue, hic cõſequenter oſtendit de quo mõ eſt intentio ſpecialiter hic, ad propoſitum, dicens ꝙ hic ſolum in ſpãli dicendum eſt de modo, qui determinat uerbum gratia cõpoſitionis, & cõpõne propõnis. Cuius ratio eſt, quia hic ſolum principaliter cõſideratur modus faciẽs propoſitionem modalem, ſed ſolus modus determinans compoſitionem propoſitionis, facit propoſitionem modalem, eo ꝙ compoſitio

tio eſt forma totius propoſitionis, ideo modus ipſam modificans reddit propoſitionē modalem. Sed modi determinantes ſubiectum, uel prædicatū quia ſolū modificant partes materiales propoſitionis, non faciunt propoſitionē modalē quare de illis non eſt amplius determinandum.

Primo ſciēdum, quòd compoſitio propoſitionis poteſt dupliciter determinari. Vno modo generali determinatione, quando ſibi additur aliquis modus entis, ſine ampliatione ipſius compoſitionis, & hoc modo determinatur iſtis modis uere, uel falſa. Sed quia generalis determinatio non eſt determinatio ſimpliciter, ſed ſecundū quid tātum, ideo cōpoſitio hoc modo nō ſimpliciter modificatur, nec fit ſimpliciter modalis propō. Alio mō determinat ſpeciali determinatione, quando ſ. modus, dicit ſpecialem modum entis, & ampliat cōpoſitionem ultra tempus præſens, & ſic determinatur iſtis modis poſſibile, impoſſibile, contingens, & neceſſarium, & hoc modo ſimpliciter fit ꝓpoſitio modalis.

Modus duplex.

Secundo ſciendum, quo ad modū facientem propōnem modalem requirūtur tres conditiones. Prima quod talis modus determinet compoſitionē propōnis defectu cuius adiectiua quæ determinant ſubiectū, uel prædicatū materiale propōnis, uel uerbum gratia rei uerbi, modi uel temporis non reddunt ꝓpoſitionem modalem. Secunda conditio eſt, quòd talis modus dicat aliquā differentiam, uel modum enti circa talem compoſitionem, defectu cuius negatio & iſti modi, opinabile, & nominabile, uel credibile, non faciunt propoſitionē modalē. Tertia eſt, ꝙ talis modus ampliet compōnem ultra tempus ſuæ præiacētis, defectu cuius uere, & falſe non faciunt propoſitionem modalem ſimpliciter dictam, ſed generaliter tantum.

Tertio ſciendum, quòd tantum quatuor ſunt modi facientes ſimpliciter propoſitionem modalem ſ. poſſibile, impoſſibile, contingens, & neceſſarium, ꝓbatur per ſufficientiam, quia omnis modus faciens propoſitionem modalē determinat compōnem propoſitionis. uel ergo circa ipſam dicit non eſſe, & ſic eſt impoſſibile, uel dicit eſſe, & hoc dupliciter, uel dicit ſimpliciter eſſe, & ī actu, & ſic eſt neceſſarium, uel eſſe permixtum potētiæ, & hoc eſt dupliciter. uel dicit ipsū per reſpectum ad ſuum actum, & ſic eſt poſſibile, uel per reſpectum ad ſuam cauſam contingentem, & ſic eſt cōtingens. unde quòd iſti modi determinēt cōpoſitionem patet, quia cum dicitur Soc. neceſſario currit, deſignantur quòd cōpoſitio curſus cum Soc. ſit neceſſaria, & non neceſſitas Socratis ſecundū ſe, nec curſus, ſed neceſſitas compoſitionis unius cum altero. ſed ſi dicatur, Socr. currit fortiter, deſignatur quòd ille curſus eſt uelox.

Modus capitur tam nominaliter quam aduerbialiter.

Quarto ſciendum, ꝙ prædicti modi poſſunt ſumi dupliciter. Vno modo nominaliter, alio modo aduerbialiter. Et ratio eſt, quia modus in cōi, & adiectiuū idem ſunt. ſed omne adiectiuū poteſt ſumi nominaliter, cum ſignificet per modum ꝑmanētis, & aduerbialiter cum ſignificat modum fluxus, & fieri. ideo illi modi poſſunt duobus iſtis modis accipi, & utroq; modo faciunt propoſitionem modalem ſimpliciter. quia ſimpliciter determinant compoſitionē propoſitionis, differunt tñ quia, qñ ſumūtur nominabiliter, determinant compoſitionē acceptam ꝑ modum nominis, ut hic, Socra. currere eſt poſſibile, compoſitio iſtius dicti Socratem currere, ſumitur nominaliter, ſed quando ſumuntur aduerbialiter determinant compoſitionem uerbaliter deſignatam, ut hic, Soc currit poſſibiliter. Ex dictis patet qui, & quot ſunt modi faciētes propoſitionē modalem, & quot modis accipiantur.

Argumē.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Omne determinabile eſt in potentia ſed compō propoſitionis, cum ſit forma totius, eſt in actu tantū, & ꝑ cōſequēs non eſt determinabilis, igitur nullus modus determinat illam compoſitionem

Secundo

Secũdo arguitur ſic. Modus determinans partem totius ex conſequẽti denomi nat totum ut ſignum diſtribuens primo ſubiectum propoſitionis ex conſequen ti denominat totam propoſitionem uniuerſalem ergo modi determinantes ſu biectum uel prædicatum debent denominare totam propoſitionem, & nõ ſolũ modus determinans totam compoſitionem. Tertio ſic Determinationes entis in complexi non determinant compoſitionem orationis, ſed neceſſarium, & cõ tingens ſunt determinationes entis incomplexi, quia ens dicitur neceſſariũ uel contingens, ergo iſti modi non determinant compoſitionem.

Quarto argitur ſic. Per ſe, & per accidens faciunt propoſitionem modalem, ut dicendo Socra. accidentaliter currit, igitur nõ ſunt tantũ quatuor modi fa cientes propoſitionem modalem. Quinto ſic. Nihil, quod ſignificatur nominali ter determinat compoſitionem uerbi, ſed ſolum illud, quod deſignat aduerbia liter, ſed modi facientes propoſitionem modalem determinant uerbum gratia compoſitionis, igitur non poſſunt nominaliter deſignari.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quód licet compoſitio orationis non ſit in potentia reſpectu eſſe totius propoſitionis, ſed in actu tantum tñ eſt in po tentia reſpectu determinationum accidẽtalium eius, ideo bene põt modificari. Idem .n. reſpectu diuerſorum bene eſt in potentia & in actu ſimul. Ad ſecundũ dicitur, quód in accidentibus, quæ non conueniunt toti niſi gratia partis acci dens partis bene denominat totum, ſed in illis, quæ poſſunt conuenire toti, & partibus, accidens partis non ſufficit denominare totũ, & ſic eſt de modificatio ne quia tota propoſitio poteſt per ſe primo modificari, quando modificatur ſua forma totius, & poſſunt modificari ſuæ partes, ſed illa modificatione non deno minatur propoſitio modalis. Ad tertium, dicitur, quòd ſi contingens, & neceſſa rium accipiantur ut ſunt differẽtiæ entis incomplexi ſic sunt determinationes eius, sed ſi accipiantur ut sunt differentiæ entis complexi, quod eſt inhærentia prædicati ad subiectũ, ſic sunt determinationes compoſitionis, & ſic sumunt in propoſitio. Ad quartũ dicitur, quod per se, & per accidens non sunt modi di ſtincti ab iſtis, quia per se sub neceſſario continetur reductiue, & per accidens, sub contingenti. Ad quintum dicitur, quod licet illud, q̃ sumitur nominaliter non poſſit determinare compoſitionem uerbaliter acceptam, ſed solum aduer bium, tamen poteſt bene determinare compoſitionem nominaliter captã quo modo determinant iſti modi nominaliter capti.

Quid Modalis propoſitio ſit.

Propoſitio modalis eſt quæ modificatur aliquo iſtorũ ſex modo rum ſcilicet poſsibile, contingens, impoſsibile, neceſſario, uere, & falſe, ut Socratem currere eſt poſsibile Socratem currere eſt con-tingens, & ſic de aliis

Et ſciẽdũ quod in modalibus uerbum debet ſubiici, modus au tẽ prædicari. omnes autẽ aliæ propoſitiones, quæ non determinan tur per illos ſex modos, dicuntur ineſſe, ideſt ſimplici inhæren-tia prædicati ad ſubiectũ, & per hoc patet diuiſio propoſitionis, quæ ſolet fieri. Propoſitionũ. alia modalis, alia de in eſſe. Ille aũt propoſitiones, quæ modificãtur his modis. ſ. uere, uel falſe, ad præ ſens reliquantur, quia eodem modo ſumitur oppoſitio, & æqui-pollentia in eis ſicut in illis de in eſſe. In his autem modis, qui ſunt

poſſibel

poſsibile,impoſsibile,contingens,& neceſſe,non ſic ſumitur oppoſitio,& æquipollentia,ut poſtea patebit.

Poſtquam Auctor determinauit de modo,qui eſt principium formale propoſitionis modalis, hic conſequenter determinat de propoſitione modali. & quia ſubſtãtia rei procedit paſſiones,eius, ideo prius determinat de propoſitione modali ſecundum ſe,quàm de equipollentiis, & oppoſitionibus eius,ipſam primo ſic definiens. Propoſitio modalis eſt illa,quę modificatur aliquo iſtorum ſex modorum.ſ.poſſibile, impoſſibile,contingens, neceſſarium,uerum,& falſum.

Primo ſciendum, quod propoſitio modalis dupliciter accipitur. Vno modo communiter pro omni propoſitione,in qua modificatur compoſitio,ſiue hoc ſit determinatione generali,ſiue ſpeciali.& ſic uerum,& falſum faciunt propoſitionem modalem,& hoc modo definitur hic in generali. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro illa propoſitione cuius compoſitio ſpeciali determinatione modificatur ampliando ipſam ultra tempus ſuæ præiacentis.& ſic ſolum fit propoſitio modalis per illos quatuor modos,poſſibile,impoſsibile,contingens, & neceſſarium,& ſolum illæ,quæ ſunt modificatæ his modis, ſunt ſimpliciter modales,& de illis in ſequentibus ſolum determinabitur, eo quòd nõ habent eaſdem equipollentias,& oppoſitiones,ſicut illæ de in eſſe.Illæ uero,quæ modificantur per uerum,& falſum, habent eaſdem equipollentias,& oppoſitiones,ſicut illæ de in eſſe,quia non habent ampliationem ultra tempus præſens, ideo de illis non determinabitur amplius.

Quæ modales compoſitæ, & quæ diuiſæ.

Secundo ſciendum,quòd duplex eſt propoſitio modalis.ſ.compoſita,& diuiſa Compoſita eſt illa, in qua prædicatum dicti componitur cum materia,& forma ipſius ſubiecti, & debet proferri dictum prolatione continua, ad deſignandum illam compoſitionem nõ pauſando inter partes dicti, ſed inter dicti,& modum Diuiſa eſt illa,in qua prædicatũ dictũ ſolum componitur cum materia ſubiecti & diuiditur a forma eius & debet proferri prolatione diſcontinua, ad deſignandum illam diuiſionem inter partes dicti pauſando, & non inter dictum,& modium,ut hæc, album eſſe nigrum eſt poſſibile.ſi nigrum componatur cum albo, pro ſubiecto albedinis, & pro ipſa albedine,tunc eſt compoſita, & falſa,ſed, ſi cõponatur cum albo pro ſubiecto albedinis, & diuidatur ab albedine diſcontinuãdo partes dicti,ſic eſt diuiſa,& uera. Ex quibus patet quòd tam in modalibus diuiſis, quàm compoſitis, modus determinat totam compoſitionẽ dicti, licet differenter.ideo utraque eſt ſimpliciter modalis, & de utraque intelligitur definitio prius poſita,nec differunt ſpecie eſſentiali compoſita, & diuiſa de eodem modo ſed ſpecie accidentali ſolum:

Tertio ſciendum,ꝙ in propoſitionibus modalibus dictum ſubiicitur, & modus ſemper prædicatur Cuius ratio eſt,quia ſicut ſe habent eſſe,& non eſſe in illis de ineſſe,ita modus in modalibus,ſed in illis ineſſe,eſſe,uel non eſſe eſt prędicatum formale,ergo ſimiliter modus in modalibus eſt prædicatum formale, & non materiale,quia eſt illud,quo prædicatum materiale denominatur in eſſe ſubiecto.Item illud, quod eſt determinatio, & ſe habet per modum formæ reſpectu compoſitionis dicti,nunquam ſubiicitur in propoſitione modali, ſed ſemꝑ prædicatur eo quòd determinatio non habet ſubiici ſuo determinabili,ſed modus ſe habet ut forma reſpectu compoſitionis dicti,quia eſt determinatio eius,licet non ſit determinatio compoſitionis,quæ eſt inter dictum, & modum. igitur in modalibus nunquam modus ſubiicitur,ſed ſemper prædicatur.

Quarto ſciendum,quòd in modalibus dictum eſt illa oratio, cuius compoſitio modificatur,ſiue ſit compoſita ex accuſatiuo caſu, & uerbo infinitiuo,cui additur

additur modus nominaliter captus, ſiue ſit oratio perfecta, cui additur modus aduerbialiter captus. & talis oratio, ante aduentũ modi, dicitur præiacens propoſitioni modali. & tale dictum, eſt materia propoſitionis, & modus determinans compoſitionem eius ſe habet ut forma partis, & eſſe modificatum compoſitionis reſultans ex unioni modi & compoſitionis dicti, quæ faciunt unum ſicut determinatio, & determinabile eſt forma totius propoſitionis modalis. & per hoc patet quid ſit propoſitio modalis, & quot modis dicitur, & quid ſit ſubiectum, & prædicatum eius.

Sed contra prædicta primo arguitur. In iſta, Socrates currere eſt poſſibile. hic dictum, Soc. currere, eſt illud quod modificatur per illum modum poſſibile. & tamen non eſt propoſitio modalis, ſed tantum eius ſubiectum, ergo propoſitio modalis, non eſt, quæ modificatur aliquo iſtorum ſex modorum. Secundo ſic. Hæc eſt modalis, hominem eſſe aſinum eſt impoſſibile, & tamen non modificatur igitur. Minor patet, quia in illa ille modus impoſſibile, deſtruit totam compoſitionem dicti, igitur non determinat, uel modificat ipſam. Tertio ſic. Aduerbium in oratione nunquam prædicatur, ſed modus in modalibus quandoque ponitur aduerbialiter, ergo modus in ipſis non ſemper prædicatur. Quarto ſic. Modalis aliquando conuertitur, igitur in ea fit de prædicato ſubiectum, & econtra ergo, cum modus quandoque prædicetur per conuerſionem mutatur in ſubiectum, & ſic non ſemper prædicatur. Argum.

Quinto ſic. Vniens ſemper eſt formalius unito, ſed modus unitur cum dicto mediante copula uerbali, igitur modus ſe habent in modalibus ut prædicatum materiale, & non ut formale.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet illud dictum modificetur primo per modum partis, & tanquàm quo, tamen tota propoſitio modificatur per modum totius, & tanquam quod, licet hoc ſibi conueniat per compoſitionem dicti, quæ primo modificatur ideo tota propoſitio dicitur modalis, & non ipſum dictum tantum. Ad ſecundum dicitur, quòd impoſſibile, non deſtruit primo, & per ſe illam compoſitionem, ſed ex conſequenti tantum, quia per ſe primo negat unum ſpecialem modum entis a tali compoſitione ſcilicet poſſibilitatem ſiue potentiam ad eſſe, qua negata, deſtruitur ex conſequenti compoſitio. Ad tertium dicitur, quòd aduerbium, per ſe ſumptum non eſt prædicatum propoſitionis, ſed aduerbium coniunctum cum uerbo, ſicut determinatio ſuo determinabili poteſt eſſe prædicatum formale propoſitionis, & ſic eſt de modo aduerbialiter poſito in propoſitione modali, quia determinat formaliter uerbum gratia compoſitionis, & inde fit unum prædicatum formale. Ad quartum dicitur, quòd propoſitio modalis non conuertitur ſecũdum ſed totam ſic, quòd modus ponatur in ſubiecto, ſed ſolum conuertitur, quantum ad dictum faciendo de prædicato dicti ſubiectũ, & econtra, unde modales de poſſibili, & neceſſario ſm dictum, eodem modo conuertuntur ſicut ille de ineſſe. & ſimiliter illæ de contingenti accepto pro poſſibili. ſed in illis de contingenti ad utrumlibet, fit cõuerſo in oppoſitam qualitatem, & uniuerſalis negatiua in eis conuertitur ſimpliciter in terminis, ſed particularis affirmatiua conuertitur ſimpliciter. Sed in illis de impoſſibili primo ad conuertendum illas oportet uidere quibus æquipollent de neceſſario, & conuertere illas de impoſſibili, ſicut conuertuntur ſuæ æquipollentes de neceſſario, & in eis uniuerſalis affirmatiua nõ conuertitur in terminis, ſed particularis negatiua bene conuertitur in terminis. Ad quintum dicitur, ꝙ modus non unitur cum dicto mediante uerbo inquantum eſt modus, ſed ſolum inquantum nominaliter ſignificatur in ratione modi, & non eſt in potẽtia ad copulam unientem, ſed eſt prædicatum formale reſpectu compoſitionis.

Solutio.

Propoſitionis catego ricæ diuiſio in modalem, & de ineſſe.

Formatio Modalium propoſitionum iuxta quatuor modos.

Et ſciendum, quod unuſquiſq; iſtorum quatuor modorũ facit quatuor propoſitiones modales. Et, cum quatuor ſint modi, erũt quater quatuor propoſitiones, & ſic ſunt ſexdecim propoſitiones Verbi gratia. Iſte modus, qui eſt poſsibile, ſi ſumatur ſine negatione, facit vnã propoſitionem modalẽ, ut Socratem currere eſt poſſibile, ſi ſumatur cum negatione poſita ad uerbum, facit ſecundã propoſitionẽ, ut ſocrates non currere eſt poſsibile, ſi uero ſumatur cum negatione poſita ad modum, facit Tertiam propoſitionẽ ut ſocratem currere non eſt poſsibile, ſi ſumatur cum duplici negatione, una poſita ad modum, & alia ad uerbum, facit Quartam propoſitionem, ut ſocratem non currere non eſt poſsibile. & ſic ſecundum unumquemq; iſtorum quatuor modorum ſumuntur quatuor propoſitiones. Vnde uerſus.

Deſtruit V. totum, ſed A. confirmat utrunque.
Deſtruit E, dictum, ſed deſtruit I. quoque modum.
E dictum, Iq; modum negat A. nil, ſed V. totum.

Poſtq̃ auctor determinauit de propoſitione modali quantum ad ſubſtantiam eius, hic conſequenter determinat de ſuis paſſionibus. ſ. de æquipollentiis, & oppoſitione. Et quia æquipollentiæ, & ppoſitiones modalium faciliter cognoſci nequeunt niſi cognoſcatur multiplicatio propoſitionũ modalium, ideo anteq̃ de illis paſsionibus determinet, prius oſtendit quot propoſitiones poſſunt multiplicari ſecundum quemlibet modum.

Vide ad hoc in primo priorũ in multis locis.

Primo ſciendum, q in propoſitione modali duplex eſt compoſitio. Prima eſt compoſitio partium dicti inter ſe, Secunda uero eſt compoſitio modi cum dicto, quæ eſt principalis in ipſa. Et, quia qualitas propoſitionis, ſiue affirmatio, & negatio attenduntur ex parte compoſitionis, ideo propoſitio modalis poteſt dupliciter dici affirmatiua, & negatiua. ſ. ex parte modi, & ex parte dicti. illa autẽ, in qua negatur modus, eſt ſimpliciter negatiua modalis, ſed illa, in qua ſolum negatur compoſitio dicti, non eſt ſimpliciter negatiua, ſed ut dicit Ariſt. habet negatiuã figuram, & poteſt dici negatiua de dicto.

Sĩguli modi quatuor propõnes formant.

Secundo ſciendum q ſecundum iſtum modum poſsibile, per uariationẽ affirmationis, & negationis poſſunt fieri quatuor propoſitiones modales. Prima eſt affirmatiua, tam de dicto q̃ de modo: ut poſsibile eſt eſſe. Secũda eſt negatiua de utroque, ut non poſsibile eſt non eſſe. Tertia eſt negatiua de dicto ſolũ, ut poſsibile eſt non eſſe: Quarta eſt negatiua ſolum de modo; ut non poſsibile eſt eſſe. Et ſimiliter poſſunt fieri quatuor ſecundum quemlibet aliorum modorũ, & ſic in toto poſſunt multiplicari in ſexdecim propoſitiones modales ſecundũ quatuor modos. Vnde prædictæ quatuor propoſitiones per quatuor uocales ſignificatur per A; ſignificat affirmatiua tã de dicto q̃ de modo, per V, negatiua de utroq; per E, negatiua de dicto ſolum, per I, negatiua de modo ſolum. Iuxta illos verſus.

E dictum Iq; modum negat. A nil, ſed V totum.

Vel illos uerſus.

Deſtruit V totum, ſed A confirmat utrumq;
Deſtruit E dictum, ſed deſtruit I quoq; modum.

Ex quibus patet quomodo ſumitur, & uariatur qualitas in modalibus.

Sed ad uidendũ de q̃titate ipſarũ eſt tertio ſciendũ, ꝙ in modalibus tripliciter attendit quantitas primo ex parte dicti, qđ eſt ſubiectũ totius propõnis, ſecũdo ex parte ſubiecti dicti, tertio ex parte modi. Vñ ex parte dicti oẽs ſunt ſingulares, qa in ipſis dictum ſingulariter accipit pro uno ſolo dicto in defectu unius uocis impoſitæ ad ſignificandũ ipſum. ſed ex parte ſubiecti dicti põt dici uniuerſales, particulares, indefinite, & ſingulares, ſecundũ ꝙ tale ſubiectũ differenter, tenet uniuerſaliter, particulariter, indefinite, aut ſingulariter. ſed ex parte modi, aliq; ſunt uniuerſales, ſicut ſunt illæ de neceſſario, & ĩpoſsibili, aliæ particulares ſicut ſunt illæ de contingenti, & poſsibili, & nullæ ſunt indefinitæ, aut ſingulares Quarto ſciendũ, ꝙ q̃titas modalis ſumpta eſt pte modi nõ eſt q̃titas ſuppoſitorũ, ſed temporum, q̃ eſt menſura acceptionis copulæ reſpectũ tpis ſecundũ ampliationẽ modi ſicut q̃titas ſuppoſitorũ eſt mẽſura acceptionis ſubiecti reſpectu ſuorum ſuppoſitorum, unde modales de neceſſario, & impoſsibili dicuntur uniuerſales, eo quòd neceſſarium ampliat ad omne tempus affirmatiue, ſicut omnis diſtribuit, uniuerſaliter, & affirmatiuæ, & impoſsibile, ampliat ad omne tempus negatiue, ſicut nullus diſtribuit uniuerſaliter, & negatiue Sed illæ de poſsibili, & contingenti ſunt particulares, quia utrunque ampliat particulariter, & affirmatiuæ, quia ſolum ampliant ad præſens, & futurum, & habet ſicut illud ſignũ quidam. Vnde uerſus.

Ex parte modi modales, uniuerſales dicũtur, uel particula.

Omne neceſſarium, impoſsibile eſt quaſi nullus,
Poſsibile eſt quidam, quidam non poſsibile non.

Et per hoc patet de multiplicatione, qualitate, & quantitate propoſitionum modalium.

Argumen.

Sed contra prædicta primo arguitur. Secundum hunc modum poſsibile, poſſunt fieri infinite propoſitiones modales, igitur male dictum eſt, quòd ſecundũ ipſum, ſolum ſunt quatuor propoſitiones moda les. Secundo ſic. Omnes propoſitiones de eodem modo ſunt eadem propoſitio in ſpecie, eo quòd modales ſpecie diſtinguuntur ex parte modi, qui eſt forma propoſitionis modalis: igitur nullus modus facit quatuor propoſitiones modales in ſpecie. Tertio ſic. Iſta, Socratẽ currere non eſt poſsibile, & ſimiliter aliæ, ubi poſsibile negatur, non eſt de poſsibili, ſed de impoſsibili, uel neceſſario, igitur male dicitur, quòd poſsibile facit unam negatiuam propoſitionem modalem ex parte modi. Quarto ſic. Cuiuslibet rei eſt tantum una forma, ſed qualitas eſt forma propoſitionis, igitur unius propoſitionis modalis eſt una qualitas, & ſic in iſtis non poteſt accipi duplex qualitas. Quinto ſic. Modus in modalibus ſe habet per modum formę, ſed quantitas rei ſe tenet ex parte materiæ, & non ex parte formæ, igitur in ipſis non ſumitur quantitas ex parte modi.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, qđ ſecundũ quẽlibet modũ poſſunt fieri infinitæ propoſitiones in numero, non tamen poſſunt fieri pluſquã quatuor in ſpecie, & ſolum de tali multiplicatione ſecundum ſpeciem eſt hic ad propoſitum Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet omnes modales de eodem modo affirmato ſint eadem propoſitio in ſpecię eſſentiali, & ex parte modi, tamen bene uariantur ſpecie accidentali ex parte affirmationis, uel negationis dicti. Ad tertium dicitur, quòd licet propoſitio, in qua negatur poſsibile, quantũ ad ſignificatum eius, ſit de impoſſibili, uel de neceſſario, tamen eſt formaliter de poſsibili, quod ibi ponitur ſecundum uocem. Ad quartũ dicitur, quòd licet unius modalis ſit tantum una qualitas principalis, tñ poſſunt eſſe plures ſubordinatæ ad ſeinuicẽ, quarũ una eſt minus principalis, & ſubordinatur alteri, ſicut cõpoſitio dicti reſpectu cõpoſitionis modi cum dicto. Ad quintum dicitur, quod quantitas ſuppoſitorum

ſumitur [illegible] & materiæ propoſitionis, tamen quantitas temporis bene ſumatur [illegible] parte formæ, ideo poteſt ſumi ex parte modi amplificantis compoſitionem ultra tempus eius.

De Modalium æquipollentijs regulæ nonnullæ traduntur.

Harum aũt propoſitionum modalium æquipollentiæ, ſiue conſequentiæ, quatuor regulis cognoſcuntur. Prima regula talis eſt cuicunque dicto affirmato attribuitur poſsibile, eidem attribuitur contingens, & ab eodem dicto remouetur impoſsibile, & ab eius contradictorio oppoſito remouetur neceſſe. ſecunda regula eſt cuicunque dicto negatio attribuitur poſsibile, eidem attribuitur contingens, & ab eodē remouetur impoſsibile, & ab eius contradictorio oppoſito remouetur neceſſe. Tertia regula eſt. a quocunq; dicto affirmato remouetur poſſibile, ab eodē remouetur contingens, & eidē attribuitur impoſsibile, & eius cōtradictorio oppoſito attribuitur neceſſe. Quarta regula eſt. a quocunq; dicto negato remouetur poſsibile, ab eodem remouetur contingens, & eidē attribuitur impoſsibile, & eius contradictorio oppoſito attribuitur neceſſe.

Iſtarum aũt regularum exempla diſponuntur in quatuor lineis ſiue ordinibus figuræ ſequētis qui poſſũt per hos uerſus denotari

Primus amabimus eſt Edentulique ſecundus.
Tertius Illiacæ, ſedent Purpurea Quartus.

Omne. Purpurea. Quarta Regula. Nō poſsibile ē nō eē. Non contingens eſt non eſſe. Impoſsibile ē nō eſſe. Neceſſe eſt eſſe.	Contrariæ	Nullus. Illiace. Tertia regula. Nō poſſibile eſt eſſe. Non contingens eſt eſſe. Impoſſibile eſt eſſe. Neceſſe eſt non eſſe.	li. 3 or do 3
Subalternæ	Contra- dictoriæ. Contra- dictoriæ.	Subalternæ.	
Amabimus. Prima Regula. Poſsibile eſt eſſe. Contingens eſt eſſe. Nō impoſsibile eſt eē. Nō neceſſe eſt nō eſſe. Quidam.	Subalternæ	Edentuli. Secunda Regula. Poſsibile eſt non eſſe. Cōtingens eſt non eē. Nō īpoſſibile ē nō eē. Non neceſſe eſt eſſe. Quidam non.	li. 2 or do 2

Omnes aũt illæ propoſitiones, quæ ſunt ī prima linea æquipollent ſibi inuicem per primā regulā, & conuertuntur inter ſe, quæ autem in ſecunda linea, æquipollent per ſecundam regulā, & ſimiliter conuertuntur. & quæ in tertia, per tertiam, & quæ in quarta per quartam. Ad cuius expoſitionem dantur quidam uerſus.

Omne

Õmne, neceſſe, ualet, ualet impoſsibile, nullum.
Poſsbile, eſt quidam, quidam non, poſsibile eſt non.

Carmina ad modalium cõſequentias.

Poſtq̃ Auctor oſtendit multiplicationem propoſitionum modalium ad cognoſcendum earum æquipollentias, hic conſequenter determinat de æquipollẽtiis earum, quarum cognitio ualet ad cognoſcendum conſequentias propoſitionum modalium, quia inter æquipollentes ſemper una propõ ſequitur ad aliam, & econuerſo, eo q; ſunt æquipollentes, ſiue æquiualẽtes in ueritate, & falſitate.

A

Vbi primo ſciendum, q; hic magis determinatur in ſpecialis de æquipollẽtiis modalium, q̃ de conuerſionibus earum, eo q; modales eodem modo conuertuntur ſicut illę de ineſſe, & ſolum quantum ad dictum. ſed æquipollentia non cõuenit ipſis eodem mõ ſicut illis de ineſſe q2 in ipſis uariatur æquipollentia, & etiã ſumitur ex parte modi amplianti compoſitionem, & non ex parte ſubiecti propoſitionis, ſicut in illis de ineſſe, & etiam conuenit ipſis inquantum ſunt modales ideo opor, uit ſpecialiter determinare de æquipollentia earum.

Secundo ſciendum, q; prædictæ æquipollentiæ quatuor regulis cognoſcunt. Prima eſt. Cuicũq; dicto affirmato attribuit poſſibile, eidem attribuitur contingens, & ab eodem remouetur impoſſibile, & ab eius ꝯdictorio oppoſito remouetur neceſſe. Cuius ratio eſt, quia poſſibile, & contingens conuertuntur, igitur cuicunq; attribuitur poſsibile, & cõtingens, & poſsibile, & impoſsile contradicũt. ideo cuicunq; attribuitur poſsibile ab eodem remouetur impoſsibile, quia unũ contradictorium remouet reliquum, & ſi aliquid dictũ ſit poſsibile, poteſt aliquando uerificari, & ſuum contradictorium poteſt eſſe falſum, ideo ſi alicui dicto attribuitur poſsibile, ab eodem remouetur impoſsibile, & ab eius contradictorio remouetur neceſſe. Secunda regula cuicunque dicto negato attribuitur poſsibile, eidem attribuitur contingens, & ab eo remouetur impoſsibile, & a ſuo contradictorio oppoſito remouetur neceſſe. Tertia regula eſt a quocunque dicto affirmato remouetur poſsibile, ab eodem remouetur contingens & eidem attribuitur impoſsibile, & ſuo cõtradictorio attribuitur neceſſe. Quarta regula eſt, a quocunque dicto negato remouetur poſsibile, ab eodem remouetur cõtingens, & eidem attribuitur impoſsibile, & ſuo contradictorio attribuitur neceſſe & iſtæ tres regulæ poſſunt eodem modo probari ſicut prima.

Regulæ quatuor, uirtute q̃ rũ tenent cõſequentiæ.

Tertio ſciendum, quòd modus dicitur attribui dicto, quando affirmatiuę prædicatur de ipſo, & dicitur ab eo remoueri, quando negatur de ipſo. Dupliciter tamen poteſt intelligi modum remoueri a dicto. Vno modo, quòd remoueatur ab ipſo ſecundum rem, & uocem, & ſic non debet intelligi in propoſito, quia, ſi ſic remoueretur, non remaneret propoſitio modalis. Alio modo, quod remoueatur ſecundum modum enunciãdi per negationem, & ſic capitur hic remouetur prout tantum ualet ſicut negatur.

Qñ modus dicto attribuatur ſeu remoueatur.

Quarto ſciendum, q; prædictarum regularum exempla diſponuntur in quatuor lineis, ſiue ordinibus, & omnes de primo ordine æquipollent per primam regulam, & conſequuntur ſe inuicem, & omnes de ſecundo per ſecundam, & ſic de aliis & omnes illi ordines habentur per hos uerſus.

Primus Amabimus eſt, Edentulique ſecundus.
Tertius Iliacæ, Purpurea, reliquus.

Prima dictio. ſ. amabimus ſignificat primum ordinem, & quatuor eius uocales dant intelligere quatuor propoſitiones primi ordinis ſignificando per primum A. propoſitionem de poſsibili eſſe affirmatiuam tam de dicto quam de modo, & per ſecũdum A illam de contingenti eſſe affirmatiuam de utroq; & I.

 ſignificat

ſignificat illam de impoſſibili eſſe negatiuam de modo, & V. ſignificat illam de neceſſario eſſe negatiuam de utroq;, & ſimiliter exponeremus alias dictiones pro aliis ordinibus ſecundum ſignificationes ſuarum vocalium iuxta ſententiam illorum verſuum in proxima expoſitione poſitorum ſuperius. Et per hoc patent æquipollentiæ propoſitionum modalium.

Argumẽ. Sed contra prędicta primo arguitur ſic. Hoc dictum hominem eſſe animal, eſt poſſibile, & tamen non eſt contingens, cum ſit neceſſarium, ergo male dr̃ in prima regula, cuicunque dicto affirmato attribuitur poſſibile eidem attribuitur contingens. Secũdo ſic. Huic dicto negato. Deum non eſſe attribuitur poſſibile, dicendo, Deum non eſſe eſt poſſibile & tamen ab eo non remouetur impoſſibile cum ſemper ſit impoſſibile, igitur contra ſecundam regulam. Tertio ſic. Impoſſibile ſemper negat dictum, cui attribuitur, quod deſtruit compoſitionem eius. igitur non poteſt attribui dicto affirmato, contra tertiam regulam. Quarto ſic. Propoſitio affirmatiua, & negatiua nunq̃ ſunt æquipollentes, quia non æquiualent in qualitate, igitur propoſitio negatiua de poſſibili, & affirmatiua de neceſſe, nunq̃ equiualent contra quartã regulam. Quinto ſic. Omnes propoſitiones æquiualentes debent eſſe eiuſdẽ ſubiecti, & eiuſdem prædicati, cum æquipollentia duarum propoſitionum utroque termino participantium ſecundum eundem ordinem, ſed illa de poſſibili, & de neceſſario, quæ ponuntur in quarta regula, non habent idem ſubiectum, quia in eis contradictoria dicta ſubiiciuntur, nec idem prædicatum, quia non eſt idẽ modus in ipſis igitur illæ propoſitiones non æquiualent.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, q; ſi capiatur contingens ſpecialiter pro contigenti non neceſſario, quod diuiditur per contingens natum, raro, & ad utrũlibet, illud dictum hominem eſſe animal non eſt contingens, ſed, ſi capiatur generaliter contingens, ut conuertitur cum poſſibili, & diuiditur per neceſſarium, & non neceſſarium, ſic bene eſt cõtingens, illo modo capitur contingẽs hic. Ad ſecundum dr̃, q; licet ab hoc dicto, Deum non eſſe, non uere remoueatur impoſſibile, tamen falſe remouetur ab ipſo eodem modo, ſicut poſſibile falſe ſibi attribuitur. Ad tertium dicitur q; licet impoſſibile neget uirtualiter dictum, cui attribuitur, non tñ formaliter. ideo poteſt attribui dicto formaliter affirmato. Ad quartum dicitur, quòd licet affirmatiua, & negatiua de eiſdem extremis nunquã ſint æquipollentes, tamen illæ due diuerſis extremis poſſunt æquipollere, quo ad ueritatem, & falſitatem, licet non ſecundum qualitatem.

Ad quintum dicitur, quòd ſi capiatur æquipollentia ſpecialiter pro æquiualentia propoſitionum utroque termino participantium in qualitate, & quantitate, ueritate, & falſitate, ſic maior eſt uera, ſed ſi capiatur generaliter pro quacunque æquiualentia duarum propoſitionum in ueritate, & falſitate, ſic eſt falſa, & in propoſito ſic accipitur æquiualentia generaliter.

Regulæ communes ad omnium modalium accidentia.

Item æquipollentia, & conuertentia, & conſequentia propoſitionum modalium poteſt haberi per has regulas. Prima regula. Omnes enim propoſitiones de poſsibili, & impoſsibili æquipollent uerbo ſimiliter ſe habente, & modo diſsimiliter, ut Socratem currere eſt poſsibile, & Socratem currere non eſt impoſsibile. Secũda regula. Omnes propoſitiones de poſsibili, & de neceſſe æquipollent, uerbo, & modo diſsimiliter ſe habentibus, ut Socratẽ cur

rere

rere eſt poſsibile,& Socratem non currere non eſt neceſſe. Tertia regula omnes propoſitiones de impoſsibili, & neceſſe æquipollent, uerbo diſsimiliter ſe habente,& modo ſimiliter. vt Socratem currere non eſt impoſsibile,& Socratē nō currere nō eſt neceſſe. & intelligatur modus ſimiliter,& diſsimiliter ſe habere quantum ad affirmationē,& negationē, ut dicatur modus ſimiliter ſe habere, quando affirmatur, uel negatur utrobiq; diſsimiliter aūt, quando affirmatur in una,& negatur in altera,& eodē modo intelligendum eſt de uerbo ſicuti dictum eſt de modo. Et ſciendū eſt, quòd prædictæ regulæ non faciunt mentionem de cōtingenti, eo quod cōtingens conuertitur cum poſsibili. vnde idē eſt iudiciū de propoſitionibus utriuſq;. Exempla autem huius quærātur in ſuperiori figura diſpoſita per quatuor ordines in prima, ſecunda, tertia, & quarta linea, quia iſta regula eſt generalis ad omnes.

Poſtquàm Auctor ſuperius oſtendit per quatuor regulas æquipollentias, & conſequentias modalium, hic conſequenter notificat ipſas ſecūdum alias regulas. & quamuis ipſæ æquipollentiæ ſufficienter notificentur per regulas prædictas, tamen magis facile cognoſcuntur per iſtas regulas cum aliis, quā per alias tantum ideo iſtæ regulę ad maiorem, & faciliorem cognitionem huc conuenienter, ponuntur, & non ſuperfluæ.

Primo ſciendum, quòd negatio poſita ad modum negat quātitatem ampliationis tēporum, quæ ſe tenet ex parte modi, & etiam qualitatem propoſitionis, quia negat modificationem, & ex conſequenti compoſitionem modificatam. ideo mutat quantitatem, & qualitatem propoſitionis, & facit contradictorias æquipollere, ipſa enim negatio præpoſita modo ſimiliter ſe habet in modalibus ſicut negatio præpoſita ſigno in illis de ineſſe. Sed negatio poſita ad dictum tātum, negat ſolum compoſitionem propoſitionis, & non quantitatem modi, & & ſic non mutat quantitatem ipſius, quia in negando præuenit ampliationem modi. ideo talis negatio mutat qualitatem, & non quantitatem, & ſe habet negatio poſtpoſita ſigno, quæ facit æquipollere contrarias, ſed negatio poſita ad dictum, & ad modum ſimul, mutat quantitatem ſolum, ideo ſe habet ut negatio præpoſita & poſtpoſita ſigno, & facit æquipollentiam ſubalternam.

Negationis officiū in modalibus.

Secundo ſciendum, ꝙ ad cognoſcendum prædictas ęquipollentias ponuntur hic tres regulę. Prima eſt, ꝙ propoſitiones de poſſibili, & impoſſibili æquipollēt uerbo ſilr ſe habēte & modo diſſimiliter. Cuius ratio eſt, quia propoſitiones de poſſibili, & impoſſibili contradicunt, ſed negatio poſita ad modum tm̄, facit contradictorias æquipollere, ut dictum eſt, ideo propoſitiones de poſſibili & impoſſibili æquipollent modo diſſimiliter ſe habente, & uerbo ſilr. Et dr̄ modus ſilr ſe habere quantum ad affirmationem, & negationem, quando in utraq; affirmatur uel negatur, & diſſimiliter, quando in una negatur, & in alia affirmatur. & ita intelligitur uerbum ſimiliter, vel diſſimiliter ſe habere ſuo modo.

Prima regula.

Tertio ſciendum, ꝙ ſecunda regula talis eſt. Omnes propoſitiones de poſſibili, & neceſſario æquipollent uerbo, & modo diſſimiliter ſe habentibus. Cuius ratio eſt quia, propoſitiones de poſsibili, & neceſſario affirmatiuæ de dicto, & modo ſimul opponuntur ſubalternæ, ſed negatio poſita ad dictum, & ad modū ſimul facit in modalibus æquipollentiam ſubalternarum, quia ſe habet ſicut

Secunda regula.

negatio præpoſita & poſtpoſita ſigno in illis de ineſſe, ideo propoſitiones de poſ ſibili, & neceſſario æquipollent poſita negatione ad dictum, & ad modum ſimul unde ex iſtis duabus regulis ſequitur quod propoſitiones de contingenti, & im poſſibili etiam æquipollent uerbo ſimiliter ſe habente, & modo diſſimiliter. ſed illæ de contingẽti, & neceſſario æquipollent uerbo, & modo diſſimiliter ſe habẽ tibus, quia illæ de poſſibili, & contingenti ad inuicem conuertuntur.

Tertia regula.

Quarto ſciendum, pro tertia regula, quòd propoſitiones de impoſſibili, & neceſſario æquipollent uerbo diſſimiliter ſe habẽte, & modo ſimiliter. Cuius ratio eſt, quia illæ de impoſſibili, & neceſſario affirmatiuæ de utroq; contrariantur, ſed negatio poſita ad dictum tantum in modalibus facit contrarias æquipollere, quia ſolũ mutat qualitatem, igitur illæ de impoſſibili, & de neceſſario æquipol lent uerbo diſſimiliter ſe habente, & modo ſlr. Hic aũt non ponũtur regulæ in textu de æquipollentijs propoſitionum de contingenti, quia de ipſis idem eſt iu dicium, ſicut de illis de poſſibili, eo, quòd cõtingens, & poſſibile conuertuntur, capiendo contingens in cõi, ut ſe extendit ad neceſſarium, & non neceſſarium. & cauſa eſt, quia utrunque ampliat ad præſens, & ad futurum affirmatiue & non ad præteritum, eo quòd utrunque dicit potentiam, & potentia ſe habet ad præſens, & ad futurum, quia ad præteritum nulla eſt potentia, ideo propoſiti, nes de poſſibili, & contingenti adinuicem conuertuntur, & æquipollent uerbo & modo ſimiliter ſe habentibus.

Ad præteritum nulla eſt potentia.

Argumẽ.

Sed contra prædicta primo arguitur. Iſtæ duæ æquipollent de poſſibili, & im poſſibili, Socratem currere eſt poſſibile, & Socratem currere non eſt impoſſibile & tamen uerbum non ſe habet ſimiliter, quia in una negatur hoc uerbũ eſt, & in alia affirmatur, igitur illæ de poſſibili, & impoſſibili, nõ æquipollent uerbo ſimi liter ſe habent. Secundo ſic. Omnes æquipollentes in modalibus ſunt eiuſdem quantitatis ex parte modi, igitur modus in omnibus eodem modo ampliat, & ſe habet ſimiliter, igitur illæ de poſſibili, & impoſſibili non æquipollent modo diſſimiliter ſe habente. Tertio ſic, illæ non equipollent, Socratem currere eſt poſſibile, & Socratem non currere, non eſt neceſſe, quia prima aliquid ponit, & ſecunda non, cum ſit negatiua tam de dicto, q̃ de modo, igitur illæ de poſſibili, & neceſſario, non æquipollent, uerbo, & modo diſſimiliter ſe habẽtibus. Quarto ſic. Impoſſibile ſemper includit negationem, & neceſſe affirmationem. igitur impoſſibile, & neceſſe non poſſunt ſimiliter ſe habere quantum ad affirmationẽ & negationem, ergo propoſitiones de ipſis non æquipollent, modo ſimiliter ſe habente, & uerbo diſſimiliter.

Quinto ſic. Illa quæ ſunt inter ſe diuerſa, non conuertuntur, ſed poſſibile, & contingens ſunt diuerſi modi, nam aliter, non erunt quatuor modi facientes ꝓ poſitionem modalem ergo poſſibile, & contingens non conuertuntur inter ſe.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet in illis propoſitionibus uer bum uniens modũ cum dicto, ſe habeat diſſimiliter, tñ uerbum dicti ſe habet ſi militer, & ſolum de illo hic intelligit. Ad ſm dicit, quòd licet in omnibus mo dalibus, que æquipollẽt, modus ſe habet ſimiliter quantum ad amplitationem, non tamen quantum ad affirmationem, & negationem. & hoc modo intelligi tur modus diſſimiliter ſe habere, uel ſimiliter. Ad tertium dicitur, quod iſta, So cratem non currere non eſt neceſſe, nihil ponit primo, & per ſe tamen ponit ali quid ex conſequenti, quia negat hoc dictum, Socratem non currere eſſe neceſſa rium, iſteo ex conſequenti ponit ſuũ contradictorium eſſe poſſibile. Ad quartũ dicitur, ꝙ licet impoſſibile includat negationem intrinſecã tamen nõ includit extrinſecam, de qua ſolum eſt ad propoſitum, ideo quò ad illam poſſunt ſimili ter ſe habere, & diſſimiliter impoſſibile, & neceſſarium,

Ad

Ad quintum dicitur ꝙ licet illa, quæ conuertuntur quantum ad ſuppoſita, & rônem formalem non ſint diuerſa, tamen illa, quæ conuertuntur quantum ad ſuppoſita, & nô quantû ad rônem formalem pñt eſſe diuerſa, & ſic poſſibile, & contingens conuertuntur, & faciunt inter ſe diſtinctas propoſitiones modales.

Oppoſitiones modalium nonnullis carminibus pateſiunt.

ITem propoſitionum modalium, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ cõtradictoriæ, aliæ ſubalternæ. Vnde Quartus, & Tertius ordo contrariantur. Vnde uerſus.

Tertius eſt quarto ſemper contrarius ordo.

Primus autem modus, & ſecundus ſubcõtrariantur. Vnde uerſus.

Si tibi linea ſubcontrariæ prima ſecundæ.

Item primus ordo, & tertius, & ſimiliter ſecuudus, & quartus cõtradicunt. Vnde uerſus.

Tertius eſt primo contradictorius ordo.

Pugnat cum quarto contradicendo ſecundus.

Item prima linea ſubalternatur quartæ, & ſecunda tertiæ. Vnde uerſus.

Prima ſubeſt quartæ uice particularis habens ſe.

Hanc habet ad ſeriem ſe lege ſecunda ſequentem.

Vel ſic.

Ordo ſubalternus ſit primus, ſiue ſecundus.

Et hoc totum patet in ſuperiori figura.

Poſtꝙ Auctor determinauit de æquipollentiis modalium, quæ ſunt inter ꝓpoſitionis eiuſdem qualitatis, & quantitatis, hic conſequenter determinat de oppoſitionibus ipſarum, quæ quidem oppoſitiones ſunt inter propoſitiones diuerſæ quantitatis. & primo ponit talem diuiſionem Propoſitionum modaliû, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ contradictoriæ, aliæ ſubalternæ, cuius diuiſionis eodem modo poteſt dari ſufficientia, ſicut data eſt de oppoſitionibus propoſitionum de ineſſe.

Primo ſciendum, ꝙ inter propoſitiones modales ſuperius poſitas in quatuor ordinibus, omnes de primo ordine, quæ ſignantur per Amabimus, ſunt particulares ex parte modi uel formaliter, uel æquiualenter, & ſũt affirmatiuæ, quia omnes æquipollent iſti Socratem currere eſt poſſibile, quæ eſt particularis affirmatiua. Et omnes de ſecundo ordine, quæ ſignificãtur per Edentuli, ſunt particulares negatiuę, quia æquipollent iſti, Socratem non currere eſt poſſibile quæ eſt particularis negatiua. Et omnes de tertio ordine, quæ ſignificantur per Iliace, ſunt uniuerſales negatiuæ, quia æquipollent iſti, Socratem currere eſt impoſſibile. Et omnes de quarto ordine, quæ ſignificantur per purpurea, ſunt uniuerſales affirmatiuę, quia æquipollent iſti Socratem currere eſt neceſſe. Quantitas oium modalium in quocũque ordine.

Secundo ſciendû, ꝙ quartus, & tertius ordo, ſiue propõnes de tertio, & quarto ordine inter ſe contrariãtur, & ratio eſt qa uniuerſalis affirmatiua, & uniuerſalis negatiua cõtrariant, illæ aũt de tertio ordine ſunt uniuerſalis negatiuæ, & illæ de quarto uniuerſales affirmatiuæ, ut patet intuẽti. Sed propõnes de primo & ſecũdo ſubcõtrariãtur, & rõ eſt, qa illæ de primo ſunt pticulares affirmatiuę & illæ de ſcdo sũt pticulares negatiuæ. Sed illæ đ primo ordine cõtradicũt illis

de tertio, quia in primo particulares affirmatiuæ, & in tertio uniuerſalis negatiuæ. Similiter illæ de ſecundo, quæ ſunt particulares negatiuæ contradicūt illis de quarto, quæ ſunt uniuerſales affirmatiuæ & ſic ibi eſt repugnantia in quātitate, & qualitate ſimul.

Tertio ſciendum, quod ad dandum cōtradictionem in modalibus, de modo ferenda eſt eadem negatio ad modum, & non ad dictum, cuius ratio eſt, quia contradictio eſt affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem. Sed in modali affirmatiua modus formaliter affirmatur de compoſitione dicti, & eſt prædicatum formale reſpectu ipſius. igitur ad dandum contradictionem debet ferri negatio ad modum, dicto remanente eodem. Item ſicut ſe habet uerbum in illis de ineſſe, ita modus in modalibus, ſed ad dandum contradictionem in de ineſſe, negatio debet ferri ad uerbum, igitur negatio in modalibus debet ferri ad modū & nō ad dictum. & non refert utrum immediate ponatur ad modum, uel ad cōpoſitionem, quia componitur cum dicto, ut non refert dicere, Socratem currere eſt non poſsibile, uel Socratem currere non eſt poſsibile.

Ad conſequētiam modaliū ad neceſſaria

Quarto ſciendum, quòd propoſitiones de primo ordine ſubalternantur illis de quarto, & illæ de ſecundo ſubalternantur illis de tertio, quia repugnant in quantitate, ut patet per ea, quæ dicta ſunt. & per hoc poſſunt haberi plures conſequentiæ iſtarum modalium. quia omnes particulares ſequuntur ad uniuerſales, quibus ſubalternantur, ut illæ de primo ordine ſequuntur ad illas de quarto ordine, ut ad iſtam, Socratem currere eſt neceſſe, ſequūtur omnes de quarto ordine per æquipollentiam, & omnes illæ de primo ordine per legem ſubalternarum, ſimiliter ad iſtam, Socratem non currere eſt neceſſe, ſequuntur omnes aliæ propoſitiones de tertio ordine per æquipollentiam, & omnes illæ de ſecundo ordine per legem ſubalternarum, & ſic ad iſtas duas, Socra. currere eſt neceſſe, & Socratem non currere eſt neceſſe, ſequuntur omnes illæ modales de quatuor ordinibus, & etiam in ipſi poſſunt haberi conſequentiæ ſecundum leges oppoſitionum ſuperius poſitas. Ex prædictis patet, quod ad neceſſe eſſe, ſequitur poſsibile eſſe per legem ſubalternarum, & etiam ad neceſſariū ſequitur poſsibile. primū patet per legem ſubalternarum, quia neceſſe eſſe eſt de quarto ordine, & poſsibile de primo. Alia ratio eſt, quia poſsibile in communi dicitur tam de neceſsario, quam de non neceſsario, quia dicitur de omni illo, quod non eſt impoſsibile & non habet repugnantiam ad eſſe. ideo eſt ſuperius ad neceſsarium, ſed ſuperius ſequitur ad ſuum inferius, ergo ad neceſsarium ſequitur poſsibile. conſequentia ualet per locum a ſpecie ad genus ſuum, ſi conſyderentur poſſibile, & neceſsarium quo ad ſuppoſita, de quibus uerificantur, & ſi conſyderentur quo ad ampliationem ipſorum, eſt locus a toto in quantitate ad ſuam partem, quia neceſsarium ampliat uniuerſaliter, & affirmatiuæ, & omnium iſtorum exempla poſſunt uideri in præcedenti figura.

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo. Omnes contrariæ ſunt uniuerſales, ſed nullæ modales ſunt uniuerſales, cum omnes ſint ſingulares, igitur nullæ modales contrariantur. Secundo ſic. Omnes contrarie repugnant in qualitate, ſed propoſitiones de quarto ordine, & de tertio non repugnant in qualitate, quia iſtæ ſunt ambæ affirmatiuæ, Socratem currere eſt neceſſe, Socratem non currere eſt neceſſe, igitur illæ de quarto ordine, & tertio non contrariantur. Tertio ſic. Subcontrariæ ſunt eiuſdem ſubiecti, ſed illæ de primo ordine, & ſecundo non ſunt eiuſdem ſubiecti, ut patet de iſtis Socratem non currere eſt poſsibile, igitur non ſubcontrariantur. Quarto ſic. Illæ de ſecundo ordine ſequuntur ad illas de quarto, igitur non contradicunt ſibi. Antecedens patet, quia ſequitur, Socratem currere eſt neceſſe, igitur ſocratem currere eſt contingens,

per

per legem ſubalternatum, & ultra ſequitur, Socratem currere eſt contingens, igitur Socratem non currere eſt contingens per conuerſionem in oppoſitam qualitatem. & ſic iſta de ſecundo ordine ſequitur ad primam, quæ eſt de quarto. Quinto ſic. Particulare non ſequitur ad ſuum uniuerſale, ſed neceſſarium eſt uniuerſale reſpectu poſſibilis igitur ad neceſſariũ eſſe, non ſequitur poſſibile eſſe. & ſic propoſitiones de primo ordine non ſubalternantur illis de quarto.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod ex parte totius dicti omnes modales ſunt ſingulares, tamen ex parte modi aliquę ſunt uniuerſales, & aliquæ particulares. ideo poſſunt eſſe contrariæ. Ad ſecundum dicitur, quod licet iſta, Socratem non currere eſt neceſſe, ſit formaliter affirmatiua ex parte modi, tamen eſt uirtualiter negatiua, quia uirtualiter includit iſtam, Socratem currere non eſt poſſibile. Ad tertium dicitur, quòd licet in propoſitionibus de ineſſe ſubcontrariæ ſint eiuſdem ſubiecti formaliter, tamen non requiritur in modalibus, quia in ipſis non ſumitur eodem modo oppoſitio ſicut in illis de ineſſe. Ad quartum negato antecedẽte, dicitur ad probationem, quòd licet propoſitiones de contingenti ad utrumlibet conuertantur in oppoſitam qualitatem. non tamen propoſitiones de contingenti communi, quod ſe extendit ad neceſſarium, & non neceſſarium, de quo eſt hic ſermo, & licet illę propoſitiones realiter ſint de contingenti ad utrumlibet, tamen prima nõ ſequitur ad ſuam uniuerſalem inquantum eſt de contingenti ad utrumlibet, ſed inquantum eſt de contingenti communi, & ſub illa ratione non habet conuerti in oppoſitam qualitatem. Ad quintum dicitur, quod licet ad uniuerſale in prædicando non ſequatur ſuum particulare, ſicut ad animal non ſequitur homo, tamen ad uniuerſale in diſtribuendo, uel ampliando, ſicut eſt neceſſarium reſpectu poſſibilis, bene ſequitur ſuum particulare. Et hæc de primo tractatu dicta ſufficiant.

Solutio.

VERSORII PARISIENSIS, EXPOSITIO.

IN SECVNDVM TRACTATVM PETRI HISPANI.

SVMMA TRACTATVS SECVNDI

De Quinque uniuerſalibus, ſeu prædicabilibus. Genere, ſpecie, Differentia. Proprio, Accidenti. De quibus communibus ac proprijs.

PRAEDICABILE quandoque ſumitur proprie, & ſic ſolum dicitur prædicabile quod de pluribus prædicatur, quandoque ſumitur communiter, & ſic dicitur prædicabile, quod de uno ſolo, ſiue de pluribus prædicatur. vnde prædicabile, proprie ſumptum, idem eſt quod uniuerſale, ſed differunt in hoc, quòd prædicabile definitur per dici de, & uniuerſale per eſſe in. eſt enim prædicabile quod aptum natum eſt dici de pluribus, uniuerſale autem quod aptum natum eſt eſſe in pluribus.

Poſtq̄ Petrus Hiſpanus in primo tractatu determinauit de enunciatione ſiue propoſitione, quæ componitur ex terminis incomplexis, hic conſequenter incipit determinare de ipſis terminis incomplexis. Ratio ordinis eſt, quia licet ordine naturæ termini præcedant enunciationem, tamen quia doctrinæ ſcientia de enunciatione conuenienter præponitur ſcientiæ de terminis incomplexis. ſ. de prædicabilibus, & prædicamentis, eo quod totum eſt nobis notius ſuis partibus, & etiam quia oratio perfecte: ſ. propoſitio, quæ continet nomen, & uerbum, de quibus agitur in primo tractatu quodammodo præſupponitur cognita in Grammatica, ideo procedendo a notioribus, Auctor prius determinat de enunciatione & conſequenter de terminis incomplexis, licet e conuerſo ordinentur in Logica. & primo determinat de incomplexis quantum ad rationes uniuerſalium in hoc ſecundo tractatu, deinde quantum ad rationes ordinabilium in genere ſecundū ſub, & ſupra in tertio tractatu.

Vniuerſalis uariæ acceptiones.

Primo ſciendum, q̄ licet uniuerſale dicatur multipliciter, quia quoddam eſt uniuerſale in cauſando, ſicut Deus, aliud in cognoſcendo, ſicut intellectus, aliud in diſtribuendo, ſicut ſignum uniuerſale, & aliud in repreſentādo, ut ſpecies intelligibilis, tamen hic ſolum eſt propoſitum de uniuerſali in prædicando, quod

eſt

[illegible]
eſt natura communis, quæ poteſt [illegible] capitur dupliciter. Vno modo mat[illegible] comparationem ad intentionis uniuerſalis, & ſic eius con[illegible] Metaphyſicum, alio modo conſideratur formaliter [illegible] rōnem, & ratonem uniuerſalis, & ſic conſideratur a Logico, & ſic eſt proprium ſubiectum huius tractatus, quia principaliter conſideratur in hac ſcientia conſideratur ſub formali alia hic tradita conſiderantur, & in nulla alia ſcientia conſideratur ſub propria ratione uniuerſalis, prædicabile autem propria paſſio eius.

Secundo ſciendum, ꝙ tota argumentatio componitur ex enunciationibus: enunciatio autē ex terminis incōplexis, qui ſunt ordinalibus in genere ſecūdū ſub, & ſupra, ſicut ſubiectum, & prædicatum, quę quidem ordinatio fit ſecundū rōnē uniuerſalis, ut generis, aut ſpeciei, nec poteſt cognoſci illa ordinatio, q̄ fit in prædicamentis, niſi prius cognoſcantur rationes uniuerſalium, q̄a ordinare ne ſcit qui rationes ordinabilium ignorat. ideo hæc ſciētia de uniuerſalibus utilis eſt ad cognitionem prædicamentorum enunciationis quantum ad omnes eius ſpecies. Valet etiam ad aſſignandum definitiones, quæ fiunt ex genere, & dr̄ia, uel ex gn̄e, & proprio, & ad cognoſcendū diuiſiones generis in ſuas ſpecies uel ſubiecti in accidentia. & iſti ſunt fines extrinſeci huius ſciētiæ, ſed eius finis intrinſecus eſt perfecta cognitio uniuerſalium quātum ad rationem uniuerſalis. Et per hoc patet cauſa materialis, & finalis huius tractatus, formalis, & efficiens eodem modo ſunt aſſignandæ, ſicut dictum eſt in primo Tractatu.

Vniuerſalium notitia, ad quę ſit utilis.

Tertio ſciendū, ꝙ hic primo determinatur de uniuerſali in cōmuni, deinde ſpeciali quantū ad partes eius. Et ad cognoſcendum eius definitionem Auctor præmittit diuiſionem prædicabilis in communi, ꝙ diuiditur in prædicabile proprie ſumptū, quod prædicatur de multis uniuoce, & in prædicabile cōiter ſumptū, quod prædicatur de uno ſolo uniuoce, ſiue de multis æquiuoce. & per hoc facile dare rationem huius diuiſionis, & de prædicabili proprie dicto ſolum eſt hic, ad propoſitum, non autem de prædicabili communiter ſumpto.

Quarto ſciendū, ꝙ prædicabile, & uniuerſale proprie ſumptū idem ſunt ſecūdū rem, q̄a ē eadem natura cōis realit̃, quæ dicit̃ uniuerſalis, & prædicabilis, tñ differant ratione, q̄a dr̄ uniuerſale in quantū aptū natū eſt eſſe in multis. dr̄. n. uniuerſale quaſi unum uerſum in multis, ſed dicitur prædicabile, prout aptū natū eſt prædicari de pluribus. & per hoc habent definitiones uniuerſalis, & prædicabilis. Vniuerſale. n. eſt, quod eſt aptum natū eſſe in multis, & prædicabile eſt quod eſt, aptum natū prædicari de multis. & quia eſſe in multis naturaliter præcedit dici de multis, ideo ratio uniuerſalis præcedit rationem prędicabilis. et ſic ipſum uniuerſale ſe habet ut ſubiectum, prædicabile uero ut paſſio eius. & per hoc patet quid ſit uniuerſale, & quid prædicabile, & quomodo inter ſe conueniant, & differant.

Prædicabile, & uniuerſale in quo differanti

Argumē.

Sed contra prædicta primo arguitur prædicabile proprie ſumptum continetur ſub prædicabili cōit̃ ſumpto, igitur in membra pdictæ diuiſionis coincidūt & non opponuntur. Secūdo ſic. Omnis paſſio realit̃ differt a ſuo ſubiecto, prædicabile eſt paſſio uniuerſalis, igitur differt ab eo ſecundū rem. Maior patet, q̄a idem non poteſt demonſtrari de ſeipſo, cum non habeat cauſam inhærentiæ ad ſeipſum, ſed paſſio poteſt demonſtrari de ſuo ſubiecto, igitur differt ab eo ſecūdū rem. Tertio ſic. Quæcunque ſunt eadem realiter habent eandem definitionem, quia definitio explicat eſſe eſſentiā rei. ergo, ſi uniuerſale, & prædicabile ſint ſecundum rem, rōnes eorum non differūt. Quarto ſic, ſol eſt prędicabile, & tñ non p̄dicatur de pluribus nec etiam a luna, ergo definitio prædicabilis eſt inſufficiens. Quinto ſic. Deus eſt quoddā uniuerſale, cum ſit cauſa uniuerſaliſſima

& tamen

& tamen non eſt aptus natus eſſe in multis, ergo male ponitur definitio uniuerſalis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd, ſi conſyderentur prædicabile proprie ſumptum, & prædicabile communiter ſumptum ſecundum illud quod ſunt non opponuntur, ſed unum ſub alio continetur. ſed, ſi conſyderetur quantum ad rationes communis, & proprij, ut ſunt membra huius diuiſionis, habēt oppoſitionem. Et licet prædicabile communiter ſumptum conuertatur cum diuiſo quantum ad ſuppoſita, non tamen quantum ad modos ſuæ acceptionis. Ad ſecū dum dicitur quòd, licet omnis paſſio extrinſeca realiter differat a ſuo ſubiecto, non tamen intrinſeca. & licet idem ſecundum rem, & rationem ſimul, non poſſit de ſeipſo demōſtrari, tamen idem rem, differens ſecundum rationem, bene poteſt demonſtrari de ſeipſo, quo modo ſunt uniuerſale, & prædicabile. Ad tertium dicitur, quòd licet ea, quæ ſunt eadem realiter habeant eadem definitionē quiditatiuam, poſſunt tamen habere diuerſas rationes deſcriptiuas ſecundū diuerſos eſſendi eiſdem rei. & ſic eſt de uniuerſali, & prædicabili.

Ad quartū dicitur, quòd licet Sol non prædicetur actu de multis, nec ſit actu in multi propter repugnantiam ſuæ materiæ quæ tota actuata eſt per unam formam prædicatur de multis ſecūdum aptitudinem ſuæ formæ, quæ de ſe communicabilis eſt. Ad quintum dicitur, quòd Deus eſt uniuerſale in cauſando, & non in prædicando, de quo datur definitio.

Quinque prædicabilia quæ ſint.

Prædicabile autem, ſiue uniuerſale, dicitur in Genus, Speciem Differentiam, Proprium, & Accidens, & ſolum de his quinque hic intendimus.

Poſtq̄ Auctor definiuit uniuerſale, & prædicabile proprie ſumptum, hic conſequenter ponit diuiſionem uniuerſalis, ſeu prędicabilis dicens, quòd prędicabile diuiditur in Genus, Speciem, Differentiam, Proprium, & Accidens, quæ diuiſio probatur per ſufficientiam. quia omne prædicabile prædicatur in quid, uel in quale. ſi in quid, hoc dupliciter, uel in quid de pluribus differentibus numero, & ſic eſt Species, uel in q̄d de pluribus differentibus ſpecie, & ſic eſt Genus, ſi in quale, hoc eſt dupliciter. uel in quale eſſentiale, & ſic eſt Differentia, uel accidentale, & hoc eſt dupliciter. uel in quale conuertibile, & ſic eſt proprium, uel non conuertibile, & ſic eſt Accidens. & iſtorum etiam faciliter daretur ſufficientia ſecundum quòd conſyderantur in ratione uniuerſalis. accipiendo diuerſas rōnes, ipſorum uniuerſalium.

uniuerſale triplex. Primo ſciendum, quòd uniuerſale ſecundum ſuum eſſe diuiditur. ſ. in uniuerſale in re, ante rem, & poſt rem & ante rē ad huc dupliciter ſ. ante rem natura, & tempore ſimul, & ante rem natura tantum, & ſic uniuerſale ante rem natura, & tempore ſimul, eſt natura cōis accepta, ſecundum eſſe, quod habet in intellectu primæ cauſæ, uel in cauſis ſecundis in quo eſſe natura, & tempore præceſſit productionem ſingularium, ſed uniuerſale ante rem natura tantum, ē eadem natura cōis conſyderata ſecundum ſe, & quantum ad ſua principiā eſſentialia ſine reſpectu ad ſua ſingularia, quæ ipſa naturaliter præcedit tanq̄ principium formale ipſorum, licet non habeat ſuum eſſe extra ſingularia. Sed uniuerſale in re, eſt natura cōis, accepta ſecundum eſſe quod habet in ſuis indiuiduis, quibus dat eē, & rōnē tanq̄ principium intrinſecum, & eſſentiale ipſorum. ſed uniuerſale poſt rē, eſt eadem natura cōis accepta ſecūdum eſſe quod habet in intellectu noſtro, p

quem

quem abſtrahitur a ſuis ſingularibus.& illo modo uniuerſale quandoque dicitur intentio, quia mediante ipſo, intellectus tendit in cognitionẽ rei ad extra. unde intentio dicitur conceptus rei.

Secundo ſciendum, ꝙ duplex eſt intentio.ſ.prima, & ſecunda Prima intẽtio eſt conceptus primarius quem habemus de re. Sed ſecunda intentio eſt ſecundarius conceptus, quam intellectus facit de re iam cognita in prima intentione, ut cum intellectus concipit naturam animalis ſecundum ſe, ibi eſt prima intentio. & ſignificatur iſte conceptus hoc nomine primæ intentionis Animal. Sed, cum intellectus concipit illam eandem eſſentiam per reſpectum ad multa inferiora, in quibus eſt, ibi eſt ſecunda intentio, & ſignificaẽ hoc nomine ſecundæ intẽtionis.ſ.uniuerſale, quia hoc modo concipit ipſam tanquam unum uerſum in multis, & percipit uniuerſalitatem illius naturæ communis, quia cognoſcit eam per reſpectum ad multa. &, cum cognoſcit illam naturam eſſe communẽ ad multas ſpecies, ſibi attribuit generalitatem, quæ ſignificatur hoc nomine genus.& ſimiliter daretur exemplum de aliis quatuor prædicabilibus Quid prima, & ſecunda intentio.

Tertio ſciendum, quòd præſenti diuiſione non diuiditur uniuerſale pro re aliqua ſubiecta intentioni uniuerſalis, ſed pro ipſa communi intentione, &, quia talis intentio communis non ſignificat aliquam una naturam, ideo non poteſt habere aliquam una definitionem ſimpliciter, cum unitas definitionis præſupponat unitatem definiti, ideo non dicitur uniuoce de quinq; prædicabilibus qa nihil eſt unum realiter, ꝙ ſit uniuocem ad quinque prædicabilia, quæ dicunt res diuerſorum generum, & etiam intentio uniuerſalis non dicit eſſentiam rei ſecũdum ſe, nec quiditatem eius, ſed formaliter importat reſpectum ſuperadditum eſſentiæ, ut uiſum eſt, ideo non poteſt predicari in quid de quinque prædicabilibus, quare non eſt genus ad quinque prædicabilia.

Quarto ſciendum ꝙ uniuerſale dicitur ex iſtis quinque uniuerſalibus analogice, id eſt ſecũdum prius, & poſterius, cuius ratio eſt quia uniuerſale debet eſſe unum in multis, ſed unum non poteſt eſſe in multis niſi per diuiſionem eius, ſed diuiſio primo conuenit generi, quod diuiditur per differentias formaliter, &, qa genus conſtituit ſpeciem cum differentia, ideo dat ſibi diuiſibilitatem ipſa tñ diuiditur ſolum diuiſione materiali per ſua indiuidua Et differentia eſt in ſpecie & etiam proprium, ideo utrunque diuiditur per diuiſionem ſpeciei, & ꝑ ipſam habet eſſe in multis. & ſimiliter accidens cõmune, quod diuiditur diuiſione ſpeciei, uel generis per diuerſa indiuidua, habet eſſe in multis. & ſic eſſe in multis primo conuenit generi, ſecundo ſpeciei, tertio, per ſpeciem conuenit differentiæ proprio, & accidenti ideo uniuerſale per iſta quinque diuiditur diuiſione analogi in ſua analogata, & non generis in ſuas ſpecies.

Sed contra prædicta primo arguitur. Ens eſt prædicabile, cum prædicetur de multis, & tamen non continetur ſub aliquo iſtorum quinque uniuerſaliũ, ergo diuiſio nulla. Argumẽ.

Secundo ſic, uniuerſale, quod hic diuiditur eſt aliquod uniuerſale, cũ ſibi cõueniat definitio uniuerſalis prius poſita, & tamen non continet ſub aliquo iſtorum membrorum diuiſionis, igitur Tertio ſic. Prædicabile, & prædicamentũ idem ſunt, ſed decem ſunt prædicamenta, igitur decem ſunt prædicabilia, igitur Quarto ſic. Genus uere prædicatur de ſpecie: ergo genus, & ſpecies non opponũtur inter ſe, igitur iſta diuiſio non datur per membra oppoſita. Quinto ſic. Qualitas eſt accidens, & etiam genus cum ſit unum prædicamentum. igitur genus, & accidens, quæ ſunt membra diuiſionis coincidunt igitur diuiſio non eſt bona. Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ens non prædicatur tanquam aliquod unũ de multis, quia non prædicatur uniuoce, ideo non eſt uniuerſale, nec

prædicabile

prædicabile proprie ſumptum, … et ſit prędicabile cõiter ſumptum, quia æqui
uoce prædicat de multis.& … lum diuiditur prædicabile proprie ſumptum.
Ad ſecundum dicitur, quo … uerſale, quod hic diuiditur, non dicit aliquem
unam communem natura … æ ſit in multis, ideo non eſt aliquod uniuerſale,
ſed eſt una intentio comm … dicta analogice de quinque prædicabilibus, & de
finitio uniuerſalis non c … nit ſibi æqualiter pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed
ſolum ſibi conuenit tanquam communi analogo ſecundum prius & poſterius,
nec datur iſta definitio pro iſta intentione ſecundum ſe, ſed pro re ſubiecta intẽ
tioni. Ad tertium dicitur, quòd licet idem ſit realiter prædicabile, & prædicamẽ
tum, hoc tamen eſt diuerſis rationibus, quia dicitur prædicabile inquantum po
teſt prædicari de pluribus, & prædicamentum inquantum metitur, & colligit
omnia prædicabilia eiſdem coordinationis, ſicut eſt genus generaliſſimum, uel
ipſa tota coordinatio dicibilium eiuſdem generis. Aliter enim diſtinguuntur
prædicabile, prædicamentum, & prædicatum. nam prædicabilia diſtinguuntur
per ſuo modo prædicandi de prima ſubſtancia, ſecundum, quòd prædicant uni
uoce, & denominatiuè, & prædicara ſecundum diuerſos modos inhærendi ſuis
ſubiectis. ſcilicet eſſentialiter, uel accidentaliter. ideo nõ oportet tot eſſe prædi
cabilia quòt ſunt prædicamenta, uel prædicata Ad quartum dicitur, quòd ſi ge
nus, & ſpecies conſiderentur materialiter quantum ad id, quòd ſunt genus p̃-
dicatur de ſpecie, & ſic nõ opponuntur, ſed ſi conſiderantur formaliter quantũ
ad intentionẽ generis, & ſpecie oppõuntur, quia genus dicit reſpectum ad diuer
ſas ſpecies, & ſpecies ad ſuum genus, quod ipſa ſpecificat, & determinat. Ad qu
tum dicitur, quod qualitas. per reſpectum ad ſubſtantiam dicitur accidens, & p
reſpectu ad ſua inferiora dicitur genus, ideo non eſt idem formaliter quod dici
tur genus, & accidens, ſed materialiter tantum. & ſecundum diuerſas formas re
ſpectiuas ſibi attribuuntur illæ diuerſæ intentiones.

Prædicabile prędicamentũ, & prędicatũ quo diſtiguantur.

De generis triplici acceptione.

Ca. ij. uniuerſaliũ.

GEnus dicitur tripliciter. Primo modo dicitur genus collectio multorum ſe habentium quodammodo ad ſeinuicem, & ad unum principiũ, ut collectio eorum, qui ſunt de eadem parẽtela, deſcendentium ab uno, ut Romani a Romulo. Secundo modo dicitur genus, quod eſt principium uniuſcuiuſque generationis, ut pater, uel patria, ſiue locus. Tertio modo dicitur genus, cui ſupponitur ſpecies, & hoc ultimo modo ſumitur hic genus.

Poſtq̃ determinatum eſt de uniuerſali in communi tã definitiue, q̃ diuiſiue, hic conſequenter in ſpeciali determinat de quolibet quinquæ prædicabiliũ, &, quia, genus, ſpecies, differentia prædicantur eſſentialiter, ideo prius de ipſis determinatur, quàm de alijs, quæ prædicantur accidẽtaliter, & prius de genere, & ſpecie. quæ prædicantur in quid quam de differentia, quæ prædicatur in quale. Illud enim, quod prædicatur in quid importat eſſentiam rei per modum ſubſtantiæ, & quod prædicatur in quale importat eſſentiam per modum accidẽtis, id eſt ſub modo qualitatis, & quia genus eſt in multis ſpeciebus, ſpecies uero in multis indiuiduis, ideo genus ẽ uerius uniuerſale, quàm ſpecies. quare Auctor prius determinat de genere, quam de ſpecie, primo ponens eius acceptiones ad eliciendum membrum, de quo eſt ſibi ad propoſitum.

Vbi primo eſt ſciendum, ꝙ tres ſunt acceptiones generis. nam primo modo accipitur genus, ut eſt collectio multorum quodam modo ſe habētium ad ſein uicem, & ad unum principium, vt eſt collectio multorum eiuſdem cognationis, vel progeniei, ut tota progenies Romanorum quæ deſcendit a Romulo. dicitur unum genus, & hoc modo genus eſt idē quod progenies, ſecūdo modo dicitur genus quod eſt principium alicuius generationis, ut primus pater, uel genitor progeniei dicitur genus reſpectu filiorum, per hoc ſcilicet, quod ab eo tranſmittitur ſemen, vnde ille generant. Etiam locus eſt principium generationis per hoc ꝙ in eo eſt uirtus generatiua, & conſeruatiua locati, ratione cuius homines nati in eodem loco conueniunt in colore, uel in complexione, uel in aliquo alio propter unitatem uirtutis generatiuæ loci quæ coadiuuat uirtutem generatiuam patris inde locus dicitur genus. Tertio modo dicitur genus id, cui ſupponitur ſpecies. & illo modo eſt genus logicum, & alii modi ſunt modi dicti in ciuilibus, ad cuius ſimilitudinem genus logicum ſumitur. Vide niðr ubi hæc ad unguen.

Secundo ſciendum, ꝙ hic ſpecialiter eſt determinandum de genere logico, & non de aliis acceptionis generis. Et quia genus logicum, ſumptum eſt per ſimilitudinem a genere dicto in ciuilibus, ideo hic enumerantur iſtæ duæ primę acceptiones, ad quarum ſimilitudinem dicitur genus logicum ut per illas acceptiones habeatur cognitio de genere logico, & quia hic non enumerantur omnes acceptiones generis, ſed ſolum illæ, ad quarum ſimilitudinem dicitur genus logicum ideo hic nulla fit mentio de genere fœminino maſculino, actiuo paſſiuo, & neutro, quia ad ſimilitudinem eorum non ſumitur genus logicum, licet forſan habeat aliquam ſimilitudinem cum ipſis. Genus logicum.

Tertio ſciendum, ꝙ genus logicum habet aliqualiter conuenientiam, & differentiam cum genere primo modo dicto conuenit enim in hoc, quia ſicut genus primo dictum dicit collectionem multorum ad ſeinuicem, ita genus logicum dicit collectionem multarum ſpecierum, quæ ſub eo continentur, ſed ſic differunt, quia talis collectio eſt totum integrale reſpectu collectorū in ipſa, ſed genus logicum eſt totum uniuerſale reſpectu ſpecierum, & non totum integrale.

Quarto ſciendum, ꝙ genus logicum, & genus ſecundo modo dictum conueniunt etiam, & differunt. Conueniunt quidem, quia ſicut genus ſecundo modo dictum eſt principium ſuorum generatorum, ſic etiam genus logicum eſt principium formale ſuarum ſpecierum. & ſicut ſecundo modo dictum traſūdit uirtutem generatiuam, & ſemen propagationis per ſua generata, ſic etiam genus logicum multiplicat ſuam eſſentiam per ſuas ſpecies. Sed differunt quia genus ſecundo modo dictum non eſt totum per eſſentia in quolibet generatorum, ideo de ipſis non predicantur nomine, & ratione ſed genus logicum eſt totum per eſſentiā in qualibet ſpecie eius. ideo de ipſis prædicatur uniuoce, unde patet, ꝙ ſecunda acceptio generis maiorem habet conuenientiam cum genere logico, quam prima, ideo ſibi iuxta ponitur tanquam magis pertinens ad propoſitum, quam prima, & per hoc patent acceptiones generis, & ordo ipſarum:

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Omne genus eſt uniuocum, igitur non eſt æquiuocum, igitur non ſunt acceptiones generis. Secundo ſic. Genus ſemper dicit aliquid unum, ſed collectio multorum eiuſdem progeniei non eſt aliquid unum, ergo non debet dici genus. Tertio ſic. Genus eſt unum uniuerſale, ſed principium generationis, vt pater, uel locus eſt unū ſingulare, igitur non debet dici genus. Quarto ſic. Omne, quod eſt genus eſt generans. uel genitum, quia genus dicitur a gigno gignis, uel de gignoris, ſed patria, vel locus non eſt gnans uel genitus, i. ergo non eſt genus. Quinto ſic. Genus & ſpecies idem ſunt, quia dicunt eandem eſſentiam. ſed idē non ponitur ſub ſeipſo, igitur genus non eſt cui ſupponitur ſpecies Argumen.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod genus logicum captum pro re ſubiecta intentioni ſemper eſt uniuocum, tamen intentio generis in communi bene dicitur æquiuoce de genere ciuili, & logico. Ad ſecundum dicitur, quòd collectio multorum eiuſdem plori; non eſt aliquid unum in numero, tamen eſt aliquid unum propter unitatem principij materialis, quod eſt ſemẽ propagationis multiplicatum in tota progenie, a quo exiſtentes in illa progenie habent affinitatem inter ſe, & ad suum principium. Ad tertium dicitur quod licet genus logicum semper ſit uniuersale, non tamen genus dictũ in ciuilibus, ſed eſt quãdoq; ſingulare, ſicut pater generans aliquam prolem. Ad quartum dicitur, quòd licet locus non ſit generans principale, tamen coadiuuat uirtutem principalis agentis ratione uirtutis diffuſæ in loca a corporibus cœleſtibus. Ad quintum dicit, quod licet genus, & species dicant eandem eſſentiam, non tamen ſub eodẽ modo eſſendi, ſed ſub diuerſis. quia genus dicit eam sub eſſe confuso, & communi species uero ſub eſſe determinato per differentiam. ideo genus ratione communitatis bene ponitur ſupra ſpeciem.

Quid ſit genus.

Et definitur ſic. Genus eſt quod predicatur de pluribus differẽtibus ſpecie in eo quod quid eſt, ut animal prædicatur de homine, & de equo, & leone quæ differunt ſpecie.

Poſt̃ Auctor poſuit tres acceptiones generis, hinc conſequenter determinat de tertia. ſ. de genere logico. de quo ſolum eſt hic ad propoſitum, ipſum primo in ratione prædicabilis definiens ſic. Genus eſt quod predicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quid. In qua definitione subintelligitur, uniuerſale loco generis per hoc relatiuum quod, dans intelligere ſuum antecedens ſcilicet uniuerſale, deinde ponitur prædicatur in quid, ad differentiam differentiæ proprii. & accidentis, quæ prædicantur in quale. deinde ponitur de pluribus differentibus ſpecie, ad differentiam ſpeciei, quæ prædicatur ſolum de uno, ſed potius diſtinguitur ab eo per primam partem definitionis, in qua ſub intelligit uniuerſale.

Primo ſciendum, quod genus eſt nomen ſecundæ intentionis, & in ſua ſignificatione duo repræſentat. Primum eſt natura communis pluribus ſpeciebus, quæ dicitur res ſubiecta eius. Secundum eſt reſpectus naturæ communis ad diuerſas ſpecies, qui dicitur generalitas. & conceptus generalitatis illius eſt intentio generis. Primum eſt materiale in genere, & ſe habet ut ſubſtantia, cui nomen generis attribuitur. Secundum uero eſt formale, & ſe habet ut qualitas, a qua nomen generis imponitur ideo genus formaliter inquantum genus eſt, dicit talem reſpectum generalitatis. & quia talis reſpectus non eſt actualiter in rebus, ſed ſolum in intellectu, qui abſtrahit talẽ naturam a pluribus ſpeciebus, & ipſam poſtea ad eas comparat, ideo talis intentio habet fundamentum in re, & complementũ ĩ intellectu. Ex dictis patet ratio quare genus quandoque ſupponit pro illa natura communi, ut dicendo genus prædicatur in quid, quandoque uero ꝓ intentione generalitatis, ut dicendo genus eſt ſecunda intentio. in hac autem definitione definitur genus ſub intentione communi pro ipſa re ſubiecta, cui conuenit prædicari in quid.

Secundo ſciendum, ꝙ prædicari dupliciter capitur. Vno modo generaliter ut comprehendit prædicari uere, uel falſe, affirmatiue, uel negatiue. Alio modo ſpecialiter pro prædicatione uera, & affirmatiua, & hic ſumitur prædicari ſpecialiter, & non generaliter, quia indiuiduum poteſt prædicari in quid negatiue,

uel

uel falſe de pluribus differentibus ſpecie, ſed hoc non eſt prædicari ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum quid. Et dicit hoc uerbum prædicatur, aptitudinem & non actum, ſicut in aliis definitionibus uniuerſalium. Et ad hoc ꝙ aliquid prædicetur requiruntur tres conditiones. Prima, quòd ſit forma, ideo materia nõ poteſt prædicari de toto compoſito. Secunda, quod ſit forma totius, ideo forma partis non eſt prædicabilis, vt hæc non eſt uera, homo eſt animal rationalis. Tertio eſt, quòd illa forma deſignetur per modum totius, ideo forma deſignata abſtracto per modum partis non eſt prædicabilis, ut hæc non eſt uera, Socr. eſt humanitas, ſed iſta Socrates eſt homo, quia ibi tenet per modum totius.

Tertio ſciendum, quòd illud prædicatur in quid, quod importat formam eſſentialem rei per modum per ſe ſtantis, & non præſupponit aliquid ante ſe, quod qualificet, & determinet. & quia genus importat eſſentiam ſpeciei per modum per ſe ſtantis, & non ſub modo adiacentis alteri, quia non præſupponit aliquid ante ſe, quod determinet ſicut facit differentia, ideo genus prædicatur in quid. Aliquid tamen poteſt tripliciter dicere, quid, ſi re eſſentiam rei. uno modo ſecundum rem, & modum ſimul, ſicut genera, & ſpecies de genere ſubſtantiæ, alio modo ſecundum rem tantum, ſicut differentia ſubſtantialis, quæ dicit quid tantum ſecundum rem, per modum qualitatis. Tertio modo, ſecundum modum tantum, ut genera, & ſpecies accidentium.

Quarto ſciendum, quòd genus in ſua potentia habet differentias oppoſitas, per quas diuiditur, ſed quælibet differentia conſtituit unam ſpeciem ſub genere, ideo genus ſub ſe continet ſpecies oppoſitas, & diſtinctas, in quibus, eſt eſſentialiter, ideo prædicatur de differentibus ſpecie, & per hoc patet intellectus definitionis.

Sed contra prædicta primo arguitur. Omnis definitio debet notificare naturam definiti, ſed in iſta ponitur illud nomen infinitum, quod, quod nihil poteſt notificare, eo quòd eſt infinitum, & ignotũ, igitur definitio mala eſt. Secundo ſic omne prædicabile dicit formam totius, ſed genus non dicit formã totius ſpeciei, ſed ſe habet per modum partis materialis ad ipſam, & differentia per modũ formæ, igitur male dicitur, quòd genus prædicatur de ſpecie. Tertio ſic. Omne quod prædicatur dicit totum eſſe illius, de quo prædicatur, genus autem non dicit totum eſſe ſpeciei, cum non dicat eſſe datum ſpeciei per differentiam. igitur non prædicatur de ſpecie. Quarto ſic. Omnis forma qualificans aliquid dicit quale, & prædicatur in quale, ſed genus dicit formam qualificantem aliquid cum omnis forma qualificet materiam ſuam, ergo genus prædicatur in quale, & non in quid Quinto ſic. Quæcunque conueniunt in aliquo indiuiſibili ſecundum eſſentiam ſunt idem eſſentialiter, & in ſpecie, ſed quæcunque ponuntur ſub genere conueniunt in uno indiuiſibili per eſſentiam, quia genus eſt indiuiſibile ſecundum eſſentiam. igitur illa, quæ ſunt ſub genere conueniunt in ſpecie, & ſunt idem eſſentialiter. igitur genus non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie. Argum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet hoc pronomen quod, de ſe ſit infinitum, tamen in illa definitione capitur finite, & finitur per ea quæ ſibi adduntur, & per ſuum antecedens. ideo poteſt notificare definitum. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſi conſyderetur genus, ut contractum eſt ad ſpeciem per differentiã, bene habet modũ partis materialis, & ſpecies modum totius, ſed ſi conſyderet̃ in cõi ut ſub ſe continet multas ſpecies, ſe habet per modũ totius, & eſt totũ uniuerſale reſpectu ſpeciei. ideo hoc modo põt de ſpecie prædicari. Ad tertiũ dicĩ, quod ſpecies habet duplex eſſe. ſ. cõfuſum, qđ habet in genere, in quo cõuenit cũ aliis ſpeciebus, & eſſe diſtinctũ qđ habet per differentiã, in quo differt ab aliis ſpeciebus. & licet genus non dicat totum eſſe diſtinctũ ſpeciei, tñ dicit totum eſſe con Solutio.

ſuſum eſſis. Ad quartum dicitur, q. licet forma qualificans aliud, deſignata per modum adiacentis alteri, & qualificantis alterum dicat quale, & prædicetur in quale tamen forma eſſentialis deſignata per modum per ſe ſtantis non dicit quale, ſed ſolum prædicatur in quid, quia non capitur ſub illo reſpectu, quo qualificat, aliud, ſed ab eo abſtrahitur modo, ſic eſt de genere, ut prius patuit. Ad quintum dicitur quod omnis contenta ſub genere conueniunt potentialiter in uno indiuiſibili ſecundum eſſentiam non tamen actualiter. ideo non oportet q. inter ſe conueniant eſſentialiter, & ſpecie. ideo genus non ſolum prædicatur de differentibus ſpecie, ſed etiam de conuenientibus:

Idem, ac differens quot modis dicantur.

Ad cognoſcendum autem hoc membrum de differentib. ſpecie oportet ſcire, quod differens dicitur tot mõis quod modis dicitur idem. Idem aũt dicitur tripliciter, ſ. idem genere, idem ſpecie, idẽ numero. Eadem genere ſunt, quæcunq; ſub eodẽ genere continentur, ut homo, & aſinus ſub animali. Eadem ſpecie ſunt quæcunque ſub eadem ſpecie continentur, ut Socrates, & Plato ſub homine. Idem numero dicitur quadrupliciter. ſ. idem nomine, idem definitione, idem proprio, & idem accidente. Eadem nomine dicuntur quorum, res eſt una, nomina uero plura, vt Marcus Tullius Cicero Eadem definitione dicuntur, quorum unum eſt definitio alterius, vt animal rationale mortale, & homo. Eadem proprio dicuntur quorum unum eſt proprium alterius, & conuertitur cum eo, ut riſibile, & homo. Eadem accidente dicuntur quorũ unum eſt accidens alterius, ut Socrates, & albedo, quæ eſt in ipſo. Similiter differens dicitur tripliciter. ſ. genere, ſpecie, numero. Differentia genere ſunt quæcunq; ſub diuerſis generibus continentur, ut homo, & arbor, quia homo continetur ſub hoc genere, quod eſt animal, & arbor ſub hoc genere, quod eſt Planta. Differentia ſpecie ſunt, quæcunque ſub diuerſis ſpeciebus continentur; ut ſocra. ſub homine, & Brunellus ſub aſino. Differentia numero ſunt, quæcunq. diuerſum numerum conſtituunt, vt ſocrates, & Plato.

Poſtq̃ Auctor poſuit definitionem generis, hic conſequenter declarat aliquas partes eius, & primo illam partem differentibus ſpecie. Et quia priuatio cognoſcitur per ſuum habitum, & differens ſe habet per modum priuationis reſpectu eiuſdem, ideo ad cognoſcendum modos differentiis, Auctor notificat modus eiuſdem, quia tot modis dicitur differens, quot modis dicitur idem. Nam quot modis dicitur unum oppoſitorum, tot modis dicitur, & reliquum. Etiam eadem forma eſt cauſa identitatis inter illa, quæ conueniunt, & cauſa diuerſitatis ab aliis. nam per eandem formam habet res identitatem in ſe; & diuerſitatem ab aliis, ideo primo uidendum eſt de modis eiuſdem.

Pro quo ſciendum, primo, q. idem dicitur tripliciter, idem genere, idẽ ſpecie, idem numero. patet per ſufficientiam. quia omnis identitas. & unitas ſumitur a forma. uel igitur ſumitur a forma incõicabili, & ſic eſt idẽ numero, uel cõicabili, & hoc eſt dupliciter, uel ſumitur a forma completa, & determinata, & ſic eſt

id

idem ſpecie, uel incomplexa, & indeterminata, & confuſa, & ſic eſt idem genere. & inter iſtos modos, eadem numero habent maiorem unitatem quã eadem genere, uel ſpecie, quia habent maiorem diuiſionem. ideo ille eſt perfectior modus identitatis. hic autem non ponitur ideo ſecundum analogiam, quia illa nõ eſt identitas, ſimpliciter, nec ſumitur ab aliqua forma una. & hic ſolum enumerantur modi identitatis, qui ſumuntur ab aliqua identitate formæ.

Secundo ſciendum, q eadem genere ſunt quæ ſub eodem genere continent. & per oppoſitum dñia genere, quæ ſub diuerſis generibus continentur. & licet genera generaliſſima qñq; dicantur differentia genere, tñ magis proprie diuerſa genera dñr, q̃ differentia genere. Differunt. n. diuerſa, & differentia. quia diuerſa ſunt, quæ in nullo cõi uniuoco cõueniunt, differẽtia uero, quę in aliquo cõi conueniunt, & in aliquo ſpeciali differunt, quod non conuenit generibus generaliſſimis. Sed eadem ſpecie ſunt, quæ continentur ſub eiſdem ſpeciebus, & differentia ſpecie, quæ ſub diuerſis ſpeciebus continentur. Et eadem numero ſunt, quæ non faciunt diuerſum numerum inter ſe, ut Socra. & homo, & prouenit talis unitas a forma, quæ format, & actuat materiam, & realiter idem ſunt unitas numeralis, & indiuiſo, ſed differũt ratione, quia dicitur unitas inquantum cauſatur a forma, quæ unit partes materiæ, & indiuiſio, inquãtum prouenit a materia, quæ reddit formam incommunicabilem. Sed differentia numero ſunt, quæ faciunt diuerſum numerum inter ſe, ut Socra & Pla. & prouenit illa diuerſitas originaliter ex parte materiæ diuiſę ab agente in diuerſas partes ſub quantitate, completiue aũt prouenit a forma totius quæ uariat ẽm eſſe in diuerſas partes materiæ prius diuiſæ, & per hoc hr̃ quõ ſpẽs diuiditur diuiſione materiæ, & quõ indiuidua eiuſdem ſpeciei formaliter differunt.

Differens & diuerſum diſtinguuntur.

Tertio ſciendum, q idem numero quadrupliciter dicitur. ſ. idem nomine, idem definitione, idem proprio, idem accidente, quod patet per ſufficientiam. quia quęcunq; ſunt eadem numero, uel ſunt eadem eſſentialiter, uel accidentaliter. ſi primũ, eſt dupliciter. vel ſunt eadem ẽm rem, & rationem ſimul, & ſic ſunt eadem nomine, uel ſunt eadem ẽm eſſentiam tñ, & differunt rõne, & ſic ſunt eadem definitione, in quibus definitio ẽm naturam præcedit definitum. ſi ſunt eadem accidentaliter, hoc eſt dupliciter. vel ſunt unum accidentaliter accidente proprio, & ſic ſunt eadem proprio, uel cõi, & ſic ſunt eadem accidente. & ſicut habetur ſufficientia modorũ eiuſdem, ita põt dari ſufficientia modorum differentis, & ẽt modorum unius, quia unum & idem, realiter idem ſunt.

Quę eadẽ numero dicantur.

Quarto ſciendum, quod eadem nomine dicuntur, quorum res eſt una, nomine uero plura, & hoc modo ſynonima dicuntur eadem. Sed eadem definitione dicuntur, quorum unum eſt definitio alterius, uel etiam de definitione, ſicut ſpecies eſt una definitione cum indiuiduo, & omne ſuperius eſſentiale cum ſuo inferiori eſt idem Eadem proprio ſunt, quorum unum eſt proprium & eadem accidente ſunt quorum unum eſt accidens, & prouenit hæc unitas formaliter ex parte formæ accidentalis, quæ ſeipſa inhæret formaliter ſuo ſubiecto, effectiuo uero ex parte ſui ſubiecti, quod dat accidenti eſſe, & unitatem in genere cauſæ efficientis, materialis, & finalis.

Sed contra prædicta arguitur primo. Cęlum & terra ſub eodem genere continentur. ſ. ſub corpore, & tñ nõ ſunt eadem genere, quia corruptibile, & incorruptibile differunt pluſq̃ genere. ergo male hic definiuntur eadem genere. Secũdo ſic. Homo, & aſinus differunt ſpecie, & tñ non cõtingentur ſub diuerſis ſpeciebus, igitur male definiuntur differentia ſpecie. Tertio ſic. Socra. & Pla. differunt numero, & tamen nõ faciunt diuerſum numerum inter ſe, ſed tñ faciunt unum numerum. ſ. binarium. ergo male definiũtur differentia numero.

Argumẽ. Vide x. Meth. t.c. 26. & ibi Auerroim & omnes Docto.

Quarto ſic. Plura nomina ſunt differentia nomine, ergo nō poſſunt eſſe eadem nomine, quorum res eſt una nomina uero plura. Quinto ſic. Vbi ſunt diuerſæ formæ ibi ſunt diuerſa eſſe, ſubiectum, & accidens important diuerſas formas, igitur non habent unum eſſe, nec ſunt eadem numero.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ corruptibile, & incorruptibile nunquàm ſunt eadem in genere Phyſico, quod eſt materia, eo quod habent eiuſdē rationis materiam tantum bene poſſunt eſſe eadem genere Logico. de quo ſolum eſt hic ad propoſitum. Ad ſecundum dicitur, quòd licet homo & aſinus nō ſint ſub diuerſis ſpeciebus, tamē habent diuerſas differentias ſpecificas, quibus differunt ſpecie, ideo poſſunt differentia ſpecie, ſed magis proprie dicuntur diuerſæ ſpecies. Ad tertium dicitur, quod ſi capiatur numerus proprie, prout eſt multitudo ex unitatibus aggregata, ſic Socra. & Plato non faciunt diuerſum numerum, ſed, ſi capiatur improprie, pro unitate numerali, uel communiter ſe extendit ad numerum, & unitatem, ſicut hic capitur, ſic Socra. & Plato faciūt diuerſum numerum, ideſt diuerſas unitates numerales, ſiue materiales. Ad quartum dicitur, quòd licet diuerſa nomina ſint differentia ex parte uocis, ſiue nominis nominantis, poſſunt tamen eſſe eadem ex parte rei nominatæ, & propter illam unitatem dicuntur eadem nomine. Ad quintum dicitur, quòd licet ſubiectum, & accidens habeant diuerſa eſſe eſſentiæ, tamen habent unum ſolum eſſe exiſtentiæ, per quod ſubiectum exiſtat per ſe, accidens uero ex conſequenti, ad exiſtentiam ſubiecti, uel ſubſtantiæ.

Quid nam ſit prædicari in quid, aliaq; generis definitio datur.

Illud autem dicitur prædicari in quid, quod conuenienter reſpōdetur ad interrogationem factam per quid, ut cum quæritur, quid eſt homo? conuenienter reſpondetur, animal. ergo animal prædicatur de homine in quid. Aliter autem definitur genus ſic. Genus eſt cui ſupponitur ſpecies.

Poſtq̄ Auctor notificauit illud membrum definitionis generis. ſ. differentibus ſpecie, hic conſequenter notificat aliud membrum. ſ. prædicari in quid dicens, ꝙ illud dicitur prædicari in quid, quod conuenienter reſpondetur ad quæſtionem factam per quid, cuius ratio eſt, quia interrogatiuum quid, quærit de ſubſtantia, & quiditate rei, & quia interrogationi debet eſſe proportionata reſponſio, ideo ad illud interrogatiuum quid, debet reſponderi illud, quod dicit eſſentiam, & quiditatem rei. ideo quod conuenienter reſpondetur ad quæſtionem factam per quid. dicitur prædicari in quid.

Primo ſciēdum, ꝙ forma, actus, quiditas, ratio, eſſentia, & natura, idē ſunt ſm rem, ſed differunt rationibus. quia eſſentia rei quinq; modis cōſideratur. Primo modo inquantum informat materiam, uel totum compoſitum, & ſic dicitur forma. ſecundo modo, prout actuat potentiam materiæ, & ſic eſt actus. tertio modo, ut eſt principium eſſendi, & ſic dicitur eſſentia. eſt. n. eſſentia id, quo res habet eſſe, quarto modo conſideratur, inquantum eſt principium cognoſcendi rē & ſic dicitur quiditas, quaſi dicens quid eſt res, quia res & formā eius ab intellectu cognoſcitur. & etiam quandoq; dicitur ratio, quia eſt id quo ratio, uel intellectus cognoſcit ipſam rem. quinto modo conſideratur, inquantum eſt principium operandi, & ſic dicitur natura, & dicitur Natura a naſcor naſceris, quia ab ea naſcuntur motus, & operationes compoſiti, uel quia eſt principiū naſcentiæ rei, & per hoc patet quid ſit quiditas rei, & quid prædicatur in quid, quia illud quod importat quiditatem rei eſt per modum ſubſtantiæ.

Secundo

Secundo ſciendum, ꝙ genus, ſpecies, differentia, & definitio importãt eandem eſſentiam realiter, ſed ſub diuerſis modis eſſendi, quia genus importat eã ſub confuſo eſſe determinabili, per differentias oppoſitas formaliter, differentia uero importat eandem eſſentiam per modum formantis, & qualificantis potentiã generis, & hoc, quia determinat genus ad ſpeciẽ. Species uero importat illam eſſentiam per modum formati, & determinati, implicite tamen. Sed definitio importat eũ per modum completi, & explicite. explicat. n. ipſam a prima potentia vſq; ad actum ultimũ per genus, & dĩam ſpeciei. ideo definitio prædicatur in quid de ſpecie, tñ non eſt unũ prædicabile tm̃, ſed complectitur plura prædicabilia. ſ. genus, & differentiam. alia uero, quia ſunt incomplexa, dñr prædicabilia & quia a modis eſſendi ſumuntur modi prædicandi, & nõ ab eſſentia ſm ſe, ideo genus, & ſpecies, quæ important eſſentiã ſub modo ſubſtantiæ, prædicantur in quid, non aũt differentia, quæ importat eam ſub modo qualitatis.

Genus ſpecies, differentia, definitio, eãdẽ ubi diuerſis eſsẽ di modis eſſentiã dicunt.

Tertio ſciendum, ꝙ genus dupliciter conſideratur. Vno modo ſub rõne prædicabilis, & ſic de ipſo data eſt definitio prius poſita. Alio modo ſub rõne gñis, in quãtum habet reſpectum ad plures ſpecies, & ſic de ipſo datur hæc definitio, Genus eſt cui ſupponitur ſpecies. cuius ratio eſt, quia in ordine prædicabilium cõius debet poni ſupra minus cõe, cum poſſit de ipſo prędicari uniuerſaliter, & non econuerſo, ſed genus eſt cõius q̃ ſit ſpecies, quia ad hoc ꝙ ſit genus, requiritur ꝙ poſſit eſſe in pluribus ſpeciebus, & ꝙ ſub eo ſint plures ſpẽs aptitudine. & quia in perpetuis, ſicut ſunt uniuerſalia, non differunt eſſe, & poſſe ſm tẽpus ideo, cum genus ſit in potentia ad plures ſpecies, ẽt habet plures ſpẽs ſub ſe in actu. & licet genus ſm totam ſuam eſſentiam poſſit ſaluari in unica ſpecie, non tñ ſecundum totam eius potentiam, quia poteſtate continet omnes ſpecies ſub ſe, ideo ſemper manet communius, & ſpecies conuenienter ponitur ſub eo.

De hoc p Doct. viij. Phyſi. primo. & Cæli & mun. & 12. Met.

Quarto ſciendum, ꝙ ſub gñe aliquid dupliciter ponitur. Vno modo lateraliter, vt differentia, quæ a latere contrahit partem ptãtis gñis, & a latere cõcurrit ad conſtõnem ſpeciei tanq̃ determinans eſſentiam gñis ad ſpeciem. Alio modo directe, ut id, quod importat eſſentiam gñis per modũ determinatæ ſubſtãtiæ, & ſic ſpecies ſupponitur gñi, ẽt immediate, & formaliter, quia per differentiã genus determinatur ad ſpeciẽ. indiuidua uero ponuntur ſub gñe mediante ſpẽ, & hoc materialiter, quia ſpẽs diuidit per indiuidua ſolũ diuiſione materiali, & non formali. ideo conuenienter dr̃ ꝙ genus eſt, cui immediate directe & formaliter ſupponitur ſpecies, & non differẽtia, uel indiuiduũ pp cauſas iam dictas.

Sed contra prædicta primo arguitur. Si quæratur quid eſt oratio, conuenienter rñdetur bene, ꝙ eſt uox, & tamẽ uox non prædicatur de oratione in quid, cũ oratio non habet quiditatem, eo ꝙ eſt ens rationis. igitur male definitur prædicari in quid. Secundo, ſi quæratur, quid eſt chymera? bene reſpondetur, ꝙ eſt quid imaginabile, compoſitum ex impoſſibilibus componi, & tamen hoc non prædicatur in quid de chymera, cum ipſa non habeat quiditatem. Tertio ſic. Vnius definibilis, unica eſt definitio, cum unius rei ſit unum eſſe, & definitio ſit oratio explicans eſſe rei. ergo male ponitur hæc ſecũda definitio generis. Quarto ſic. Potentia ponitur ſub actu, & non econuerſo. ſed genus eſt potentia reſpectu ſpeciei, igitur ponitur ſub ſpecie, & ſibi non ſupponitur ſpecies.

Argumẽ.

Quinto ſic. Prius non debet definiri per poſterius, ſed ſpecies eſt poſterior genere. igitur genus male definitur per ſpeciem.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet oratio non habeat quiditatẽ ſm rem, & ſimpliciter, tamen habet quiditatem ſecundum modum eo modo, quo habet eſſe, cũ quiditas non ſit aliud q̃ rei entitas, ut notificatiua ipſius, ideo uox de orõne in quid pdicatur eo modo, quo rñdetur ad interrogationẽ eius factã

Solutio

per quid. Ad ſm dicitur, ꝙ de chymera, quæratur quid rei, non ualet definitio, ſed ſi quæratur quid nominis bene datur illa definitio, & poteſt prædicari in quid de chymera, uel ẽt ſm modum prædicatur in quid de ipſa oſtendendo entitatem eius, prout eſt ens rationis. Ad tertium dicitur, ꝙ licet unius rei ſit unicum eſſe eſſentiæ, & unica definitio quiditatiua, tñ poſſunt eſſe plures modi eſſendi, vel plura eſſe accidentalia, quæ explicãtur per definitionem deſcriptiuã. ideo unius rei ſecundum plures modos eſſendi poſſunt eſſe plures definitionis deſcriptiue. & ſic eſt de genere in iſtis definitionibus. Ad quartum dicitur, quòd duplex eſt potẽtia Quædam eſt potentia ſubiectiua, quæ eſt potentia materiæ, vel ſubiecti, per quam poteſt ſuſcipere formam, alia eſt potentia formalis, quæ eſt aptitudo formæ aptæ determinari per diuerſas formas, & licet potentia ſubiectiua ponatur ſub actu, nõ tamen potentia formalis, ſed ponitur ſupra actũ, & hoc modo genus eſt potentia reſpectu ſpeciei Ad quintum dicitur, quòd ſi ſpecies capiatur pro re ſubiecta intẽtioni, ſic eſt poſterior genere, ſed ſi capiatur pro intentione concreta rei, adhuc dupliciter conſideratur. vno modo ut habet dependentiam ad ſuum genus quod terminat ipſam, & ſic adhuc poſterior, alio modo ut ipſa terminat reſpectum, & dependentiam intentionis generis, & ſic eſt prior genere, cum terminans præcedat terminatum, & ſolum hoc modo capitur in definitione generis poſtremo poſita.

Diuiſio generis in generaliſſimum ac ſubalternum, & quid unumquodque ipſorum.

Porphirius & Doct. in cap. de genere.

Et diuiditur in genus generaliſsimũ, & genus ſubalternũ. Genus generaliſsimum eſt, ſupra quod non eſt aliud genus ſuperueniens. vel genus generaliſsimũ eſt quod, cũ ſit genus, nõ põt eſſe ſpecies. Et diuiditur in decẽ generaliſsima, quæ ſunt decẽ prædicamẽta. ſ. ſubſtãtia, quãtitas, qualitas, relatio, actio, paſsio, quãdo, ſitus, ubi, habitus. Hæc aũt decẽ prædicamẽta dicuntur generaliſſima, quia nullum genus habẽt ſupra ſe. licet enim ens dicatur de iſtis decem, tamen nõ dicitur de ipſis uniuoce, ſed æquiuoce, ſiue multipliciter. ideo nõ eſt genus eorum. De his autem decẽ nihil modo dicemus, ſed in prædicamentis determinabitur de ipſis. Genus ſubalternum eſt, quod cum ſit genus, põt eſſe ſpecies, ut animal eſt genus hominis, & equi, & eſt ſpecies corporis animati.

Poſtq̃ Auctor determinauit de genere definitiue ponendo duas definitiones eius, hic conſequenter determinat de ipſo diuiſiue, dicens ꝙ genus diuiditur in genus generaliſſimum, & genus ſubalternum, cuius ratio eſt. Quia omne genus ordinatur in ordine prædicamentali. vel ergo eſt principium ſui ordinis ſic, ꝙ non ponit̃ ſub alio, & ſic genus generaliſſimũ, uel ſubordinatur alteri, & ſic eſt genus ſubalternũ. & iſtorum membrorũ, gñaliſsimum dicitur perfectius genus q̃ ſubalternum. ratio eſt, quia ratio generis a generalitate ſumitur. & communitate ſui ambitus, ſed genus generaliſſimum habet maiorem generalitatem, & cõitatem, quàm ſubalternum, quia plura ſub ſe continet. ideo perfectius dr̃ genus. quare ſequitur quòd diuiſio prædicta eſt diuiſio analogi in ſua analogata.

Primo ſciendum, quòd genus gñaliſſimum eſt quod cũ ſit genus non põt eſſe ſpecies. cuius ratio eſt, quia genus gñaliſſimum habet, ꝙ ſit genus. & ꝙ ſit gñaliſſimum. primum habet per reſpectũ ad ſuas ſpecies, quarũ dicit̃ genus, & ſm habet per negationem prioris generis, quod ſit generalibus ipſo, & utrunque explicatur

plicatur in definitione prædicta, primum cum dicitur, quod cum ſit genus, ſecũdum per hoc quod dicitur, non poteſt eſſe ſpecies, quia ſi non poſſit eſſe ſpecies, non habet aliquod genus communius ipſo, ideo aliter ſic poteſt definiri. Genus generaliſſimum eſt, ſupra quod non eſt aliquod ſuprauenienſ genus.

Secundo ſciendũ, quòd generaliſſimum dupliciter exponitur. ſ. affirmatiue, & negatiue, negatiue ſic. Generaliſſimum eſt generale, & nihil eſt eo generalius, affirmatiue ſic. Generaliſſimum eſt quod eſt generale, & omni alio eſt generalius. quod poteſt dupliciter intelligi, uel quòd omni alio generalius ſit ſimpliciter. vel omni alio de ſuo ordine. vnde, ſi exponatur generaliſſimum affirmatiue, & intelligat quod ſit omni alio generalius ſimpliciter, ſic ſubſtantia non eſſet gñaliſſimũ, ipſa.n non eſt omni alio gñalior. ſ. quantitate, & tunc quantitas nõ eſſet genus generaliſſimum, & ſic oportet tñ unum eſſe genus gñaliſſimum. Sed ſi exponatur generaliſſimum negatiue, uel affirmatiue cum iſta reſtrictione, quod ſit omni alio de ſuo ordine generalius, ſubſtantia bene eſt genus generaliſſimũ, & ſimiliter alia prædicamenta, & hoc modo capitur hic generaliſſimum.

Tertio ſciendũ, quod genus gñaliſſimum diuiditur per decẽ prædicamenta, quæ ſunt ſubſtãtia, quãtitas, ad aliquid, qualitas, actio, paſſio, ſitus, habitus, ubi qñ, & dñr iſta generaliſſima, quia non habent aliquod genus ſupra ſe, quia licet genus gñaliſſimum diuidatur per iſta decem, tamen non eſt genus ipſorum. ſed ſolum eſt intentio cõis, quæ de ipſis prędicatur accidentaliter, & licet ens dicaẽ de omnibus illis, tñ non eſt genus ipſorum, quia non prædicatur de ipſis uniuoce, nam quod prædicatur uniuoce, prædicatur ẽm unũ nomẽ, & una rõnẽ, æqualiter participatã a multis, ſed rõ entis, quæ eſt habere eſſentiã, uel habere actum eſſendi, non æqualiter participatur a decem prædicamentis, quia actus eſſendi primo conuenit ſubſtantię, & per ſubſtantiã ſolum conuenit aliis. ſ. accidẽtibus, & non conuenit ipſis per ſe. Similiter habere eſſentiam verius conuenit ſubſtãtiæ quàm aliis. Item omne genus diuiditur per differentias formales, quæ ſunt extra rõnem generis, ſed ens non diuiditur in decem prædicamenta per differẽtias formales, quæ ſint extra rationem, uel naturam entis, quia tunc eſſent non entia modo, nã ens nullã cõſtituit ſpẽm ſub ente, ideo ens non habet differentias formales, nec eſt genus ad decem prædicamenta, ſed eſt commune analogũ.

Ens nõ eſt genus ad decem p[r]ę di. ſed analogum.

Quarto ſciendũ, ꝙ genus ſubalternum dicið quod cũ ſit genus bene põt eſſe ſpẽs. cuius rõ eſt, quia ſubalternum mediat poſitione, uel ratione ordinis inter gñaliſſimum, & ſpãliſſimum, ratione cuius hẽt duplicẽ reſpectũ, primo hẽt reſpectũ generaliſſimi, quod eſt ſibi ſuperius, & ab illo dr̃ ſpẽs, ſecundo habet reſpectum ſuorũ inferiorum, a quo dicitur genus, & ſic bene dicitur quod, cũ ſit genus põt eſſe ſpẽs & dicitur ſubalternum, quaſi alternatim ſub ſupra poſitũ, ſ. poſitione formali, & non dicitur ſubalternum, quia eſt ſub altero natũ, quia tũc ſpecies ſpecialiſſima diceretur ſubalterna, & per hoc patet de diuiſione generis, & de definitionibus membrorum eius, & de diuiſione generis generaliſſimi.

Quid ſit genus ſubalternũ.

Sed contra prædicta primo arguitur. Oĩs diuiſio generis fit per differentias in ſpẽs eius, ſed iſta diuiſio generis non fit in ſpẽs eius, cum gñaliſſimũ non poſſit eſſe ſpẽs, igitur illa diuiſio non eſt ſufficiẽs. Secũdo ſic. Quod põt habere eſſe determinatũ per drĩam poteſt eſſe ſpẽs, ſed genus gñaliſſimũ eſt hoĩ, quia ſubſtãtia habet eſſe determinatum per rõnale ad hominẽ, ergo gñaliſſimum põt eſſe ſpẽs. Tertio ſic. Quod dr̃ per ſuperabundantiam uni ſoli conuenit, ſed generaliſſimũ per ſuperabundantiã dicið, igitur uni ſoli conuenit, igitur non ſunt decem prædicamenta: Quarto ſic. Oẽ, quod prædicatur in quid eſt communius alio eſt genus, ſed ens prædicatur in quid de quolibet prædicamentorũ, & eſt cõmunius quolibet, quia ſi quęratur quid eſt ſubſtantia conueniẽter rñdetur ꝙ eſt ens,

Argumẽ.

ens, ergo ens eſt genus ad decem prædicamenta. Quinto ſic. Oppoſita nunquã ſimul poſſunt eſſe in eodem, genus, & ſpecies opponuntur ſecundum intentionem eorum, ergo genus ſub alternum non eſt genus ſimul, & ſpecies.

Solutio. Ad argumenta Ad primum dicitur, ꝙ dupliciter dicitur diuiſio generis. vno modo ratione modi diuiſionis, quia fit ſm formam diuiſionis generis per differentias oppoſitas. Alio modo dicitur diuiſio generis ratione diuiſi, eo ꝙ ibi diuiditur genus uel intentio generis. Et licet diuiſio generis primo modo dicta ſemper fit in diuerſas ſpecies, non tñ diuiſio generis ſecundo modo dicta, & illa non eſt propria diuiſio generis, ſed communis analogi, & hoc modo eſt diuiſio quia hic non diuiditur genus pro aliqua ſpeciali re ſubiecta intẽtioni, ſed pro intentione communi generis concreta rei, quæ non habet dñas formales. Ad ſm dr, ꝙ generaliſſimum conſideretur quantum ad eſſentiã eius bene põt habere determinatum eſſe per dñam. ſed ſi conſideretur ſm ſuum modum eſſendi, quo dicitur cõſſimum ſui ordinis, ſic nõ põt habere eſſe determinatum per differentiã. & quia genus gñaliſſimũ utrunq; importat. ſ. eſſentiam, & talẽ modum eſſendi, ideo ut gñaliſſimũ eſt, non põt eſſe tale determinatum. Ad tertiũ dicitur, quòd licet illud, quod ſuperabundantiam dr, uni ſoli conueniat in uno ordine, tñ poteſt conuenire diuerſis in diuerſis ordinibus, & ſic eſt de decem prædicamentis, quorum quodlibet in ſuo ordine dicitur generaliſſimũ.

Ad quartum dr, quòd ens dupliciter capitur. uno modo participaliter, ut tñ ualet ſicut exiſtens. uel habens actũ eſſendi, & ſic nõ prædicatur in quid de aliquo ṗdicamento, ſed ipſis accidentaliter, uel contingenter conuenit. alio modo nominaliter, & tñ ualet ſicut habens eſſentiam, & ſic bene prædicatur in quid de prædicamentis ſed non eſt communius, aliquo illorum communitate naturæ, uel rei, quæ diuidatur per illa decem, ſed eſt ſolum cõius communitate uocis. ideo non dicitur uniuoce de ipſis. Ad quintum dicitur, ꝙ ſi genus, & ſpecies comparentur ſm idem ſic opponuntur ſm ſuas intentiones, ſed reſpectu diuerſorum non opponuntur. & hoc modo conueniunt ſubalterno.

Quid nam Species ſit.

SPECIES eſt quod prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid eſt. In hac autem definitione hoc uerbum prædicatur, dicit aptitudinem, & non actum. Similiter in aliis. vt homo prædicatur de Socrate, & Platone, & de aliis particularibus hominibus, quæ ſunt plura differentia numero, ut prius patuit. Et prædicatur de his in quid, quia cũ quæritur quid eſt Socrates, conuenienter reſpondetur, homo.

Poſtq̃ determinatum eſt de genere, quod eſt principiũ ſpeciei, hic conſequẽter Auctor determinat de ſpecie, quæ capit rationem, & naturam uniuerſalem ab vno genere, ipſam primo ſic definiens. Species eſt quod prędicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid. in qua definitione per illã particulam quod prædicatur de pluribus, habetur, quòd ſpecie eſt unum prædicabile, per quod intelligitur genus definiti. deinde poniẽ differẽtibus numero, ad differentiam generis, quod prædicatur de differentibus ſpecie, & ponitur in qd, ad differentiam differẽtiæ, proprij, & accidentis, quæ prædicantur in quale. & ɔuenit hæc definitio ſpẽi ſpecialiſſimæ tñ, & non ſubalternæ. Ratio eſt, quia hic definitur ſpecies in ratione prædicabilis. in cuius ſignum ponitur hoc relatiuũ, quod, referens prædicabile, uel uniuerſale. ſed ſpecies ſpecialiſſima ſolũ

eſt

eſt prædicabile ab aliis diſtinctum, & non ſubalterna, ſed illa continetur ſub prædicabili generis.

Primo ſciendum, q̃ ſpẽs dupliciter accipit. Vno modo proprie, ut eſt uniuſcuiuſq; forma. i. pulchritudo uel formitas corporis, quæ conſiſtit in debita quãtitate, & debita mẽſuratione mẽbrorũ corporis cũ uiuacitate coloris, & hoc mõ dicitur ſpẽs in ciuilibus. Secũdo modo capitur ſpẽs trãſumptiue pro forma cõicabili, quæ ponitur ſub aſſignato gñe, & illo modo dicitur ſpẽs Logica unde nomen ſpẽi primo repertum eſt in ciuilibus, & per ſimilitudinẽ tranſlatum eſt ad ſpẽm Logicã. qa ſicut ſpẽs, q̃ eſt pulchritudo actuat ipſum corpus remouendo eius turpitudinẽ, ſic ſpẽs Logica actuat, & determinat ipſum genus, & remouet eius turpitudinẽ. ſ. potentialitatem, & indeterminationẽ. ab hoc. n. quod eſt ſpecificare, dr ſpecies. & de ſpecie ſecundo modo dicta eſt hic ad propoſitum.

Secũdo ſciendum, q̃ natura ſpeciei utputa natura hominis tripliciter conſideratur. Vno modo ſm ſe, & abſolute, & ſic non dicitur uniuerſalis, nec particularis, quia non capitur ſub aliqua ſecunda intentione. Alio modo capitur ſub reſpectu ad ſua indiuidua, & ab illo dicitur uniuerſalis. Tertio modo per reſpectum ad ſuum genus, & ab illo accipitur intentio ſpeciei, & ſm illum reſpectũ habet ſpecificare genus. hic autem nõ definitur ſpecies pro illa natura communi abſolute, ſed pro illa natura ut ſubſtat intentioni prædicabilis, & ſpeciei ſimul. &, quia non definitur hic in ratione prædicabilis tãtum quia tunc per iſtã definitionem non differret ab aliis prædicabilibus, ſed definitur in ratione prædicabilis determinati, & contracti ad ſpãlem modum prædicandi, & per intentionem ſpẽi. vñ ſpẽs in ſuo noĩe includit prædictam naturã cõem materialiter, & formaliter includit intentionem ſpẽi cũ intentione uniuerſalis. ideo definitur pro illa re ſubiecta, inquantum ſubſtat intentioni uniuerſalis, & ſpeciei.

Tertio ſciendum, quòd dum in aliqua definitione ponitur uerbum, quod habet ſignificare actum debet capi ut dicit aptitudinem cuius ratio eſt, quia definitio ſemper eſt de aliquo uniuerſali, & non de ſingularibus eo quòd ſingularium non eſt demonſtratio, & per conſequens neque definitio quia definitio eſt medium demõſtrationis, ſed aptitudo ſe tenet ex parte uniuerſalium, actus autem ex parte ſingularium, cum actus, & operationes ſint ſingularium, & ſuppoſitorum, ideo dum uerbum ſignificans actum ponitur in definitione, debet capi ut dicit aptitudinem tantum. ideo in præſenti definitioni hoc uerbum prædicatur, dicit aptitudinem ad prædicandum, & non actum.

Quarto ſciendum, q̃ genus, & ſpẽs diuerſimode multiplicantur, & diuiduntur, genus. n. diuiditur diuiſione formali. ſ. per differentias formales, formaliter cõtrahentes eſſentiã generis ad diuerſas ſpẽs, rõe cuius genus prędicatur de differentibus ſpẽ. ſed ſpẽ. diuiditur ſolum diuiſione materiali, per hoc q̃ ipſa accipitur in materia diuiſa per diuerſas partes, in quas ipſa multiplicatur ſm eſſe. & quia talis diuiſio materialis cauſat diuerſa indiuidua differentia numero, ideo ſpecies prædicatur de differentibus numero. & quia ipſa dicit totam eſſentiam completam illorum indiuiduorum per modum ſubſtantiæ, ideo prædicatur de ipſis in quid. & per hoc patet intellectus definitionis ſpeciei.

Contra prædicta primo arguitur. Nullũ ens completũ hẽt eſſe in pluribus, cũ ens in alio ſit imperfectum, & non per ſe exiſtens, ſed ſpẽs eſt ens completũ, ſicut genus eſt imperfectum, ergo ſpẽs non hẽt eſſe in pluribus, nec prædicatur de multis. Secũdo ſic. Oẽ prædicabile dicit totum eſſe ſui ſubiicibilis, ſpẽs non dicit totũ eſſe indiuiduorũ, qa indiuiduũ ultra ſpẽm addit materiã ſignatã accidentibus, quã ſpecies nõ includit. ergo ſpẽs nõ prædicatur de indiuiduis differentibus numero. Tertio ſic. Indiuiduũ nõ habet quiditatem, nec definitionem, ergo

Species dupliciter ſumitur.

Prædicari dicit aptitudinem nõ actum.

De hoc p Philoſophũ,& Do ct.o.r. Poſte.t.20.& 7. Topi.& in 2.de aĩa per Doct.

ergo ſpecies non dicit quiditatem indiuiduorum,& per conſequens non prædicatur in quid de differentibus numero. Quarto ſic. Genus prædicatur in quid de differentibus numero, ut animal de Socrate, & Brunello, ergo iſta definitio conuenit generi. nec ualet dicere, quòd genus prædicatur de differentibus numero ſolum mediante quia, prædicatur immediate de differentibus, quia diuerſæ ſpecies in genere ſubſtantiæ differunt numero. igitur genus immediate prædicatur de differentibus numero. Quinto ſic. Materia prædicatur in quid de hac materia & illa, quæ differunt numero,& tamen non eſt ſpecies, cum non ſit forma totius. ergo iſta definitio conuenit aliis a definito.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q licet ſpecies ſit ens completum perfectione eſſentiali, & formali, nõ tñ eſt perfectum perfectione ſuppoſiti. ideo nõ eſt per ſe ſubſiſtẽs, ſed bene poteſt eſſe in multis, ſicut ſuperius in ſuo inferiori, licet non ſit in alio, ut acciñs in ſuo ſubiecto, quod eſt ſimpliciter imperfectum.

Ad ſm dicitur, q licet ſpecies non dicat totum eſſe materiale, & propriũ indiuidui, quia indiuiduum ultra ſpẽm addit materiam, uel ſm aliquos ſignificationem materiæ, tñ ipſa dicit totum eſſe ſpecificum ſuorum indiuiduorum, quod ſufficit ad prædicandum de ipſis. Ad tertium dicitur, quòd indiuiduũ dupliciter conſideratur. Vno modo ut eſt res particularis, terminans fluxum naturæ cõis, & iſto modo bene habet eſſentiam, & quiditatem. Alio modo conſideratur ſub ratione diſcreti, ut includit accidentia indiuiduantia, & hoc modo non habet eſſentiam niſi per ſuas partes, quia includit eſſentias de diuerſis prædicamentis. nec iſto modo ſpecies prædicatur in quod de indiuiduis, ſed primo modo. Ad quartum dicitur, quòd licet genus mediate prædicetur in quid de differentibus numero, non tamen immediate ſicut intelligitur de ſpecie, & licet diuerſæ ſpecies ſubſtantiæ per ſe, & primo differant numero. ſ. numeroſitate eſſentiæ, non tñ numeroſitate ſuppoſiti, de qua ſolum hic intelligitur Ad quintum dicitur, quòd licet materia prædicetur in quid de differentibus numero ſm modũ, non tamen ſecundum rem, quia ipſa non eſt forma dicens eſſe huius materiæ uel illius, niſi ſecundum modum tantum, & illo modo poteſt dici ſpecies Logica ſecundum modum eo modo, quo prædicatur in quid de dieröentibus numero.

Prædicat ſpẽs de differentibus nũero natura cõplete,& ſic excluduntur omnes obiectiones

Speciei alia deſcriptio ponitur, ſubalternaque ac ſpecialiſſima quid nam ſint declaratur.

Definitur etiam ſic. Species eſt, quæ ponitur ſub aſsignato genere, & de qua genus in eo quòd quid ſit prædicatur, & diuiditur in ſpeciem ſpecialiſsimam, & ſpeciem ſubalternam. Species ſpecialiſsima eſt, quæ, cum ſit ſpecies, nõ poteſt eſſe genus, ut homo, equus, & conſimilia. vel ſic. Species ſpecialiſsima eſt, ſub qua non eſt alia inferior ſpecies. Species ſubalterna eſt, quæ cum ſit ſpecies, poteſt eſſe genus, ut animal. vnde quæcunque ſunt inter genus generaliſsimum, & ſpeciem ſpecialiſsimam, poſſunt eſſe genera, & ſpecies, ad aliud quidem, & ad aliud ſumpta. ſunt enim genera reſpectu inferiorum. ſpecies uero reſpectu ſuperiorũ, ſicut patebit in arbore Porphyriana.

Poſtq̃ Auctor poſuit diuiſionem ſpeciei in ratione prædicabilis, & per reſpectum ad ſua inferiora, ſecundum quem dicitur uniuerſalis, hic conſequẽter definit ipſam ſub ratione ſpeciei, & per reſpectum ad ſua ſuperiora, ſecundum quẽ

dicitur

dicitur ſpecie, dicens, quòd ipſa aliter ſic definitur. Species, eſt, quę ponitur ſub aſſignato genere, & de qua genus in eo quod quid prædicatur, & debet intelligi quod ponitur directe ſub genere, & non lateraliter, ſicut differentia & etiam ponit immediate, & non mediante alio, ſicut indiuiduum & conuenit iſta defini tio tam ſpeciei ſpecialiſſimæ, quàm ſubalternæ: quælibet enim illarum ponitur ſub aſſignato genere: ideo ipſa eſt communior præcedente.

Primo ſciendum, q̃ ſpecies ſub genere ponitur poſitione formali, & ordine uel poſitione participationis, cuius ratio eſt, quia ſpecies ponitur ſub genere. eo q̃ eſt minus & magis determinata, quam genus. ſed q̃ ſit magis determinata habet a differentia formali, quæ contrahit formaliter, & determinat genus ad ſpeciem. ideo ſpecies ponitur ſub genere poſitione formali: & etiã ordine participationis: quia participare eſt rationẽ participati in ſe capere ſeu ſuſcipere. ſpecies autem in ſe ſuſcipit generis rationem quaſi eius definitionem. Vnde patit quòd ſpecies aliter ponitur ſub genere quàm indiuiduum. quia indiuiduum ponitẽ mediante ſpecie ſub genere, & ſub ſpecie ponitur poſitione materiali tantum. indiuiduum enim contrahit formam generis. uel ſpeciei per materiam ſolum, quæ eſt principium indiuiduationis, & reddit formam incommunicabilem, p quám efficitur minus communis, & per talem determinationem indiuiduũ ponitur ſub genere, uel ſpecie, ratione cuius indiuiduum uagum generis, ut aliq̃ animal, reſpectu animalis, non ponitur ſub aliqua parte determinata poteſtatis generis ſed indifferenter contrahit genus ad indiuiduum cuiuslibet ſpeciei. indiuiduũ uagũ, generis ad omnẽs ſpẽs eius attinet.

Secundo ſciendum, quòd ſpecies actu, & intellectu includit eſſentiam generis, & ideo ipſa non poteſt poni indifferenter ſub diuerſis generibus: ſed ſolum ſub illo determinato genere, cuius habet eſſentiã, & ideo poni dicitur ſub aſſignato genere idest ſub ſuo genere determinato, cuius habet eſſentiam, & de ea genus prædicatur in quid, eo quòd dicit totam eius eſſentiam per modum ſubſtantiæ licet ſub eſſe confuſo, ut prius dictum: & per hoc patet intellectus huius definitionis.

Tertio ſciendum, q̃ ſpecies diuiditur per ſpeciem ſpecialiſſimam, & ſubalternam. cuius ratio eſt, quia omnis ſpecies eſt determinata per differentiam, per quam conſtituitur, uel ergo eſt totaliter determinata per differentiam, & ſic eſt ſpecialiſſima: uel adhuc eſt determinabilis, & diuiſibilis per differentias oppoſitas, & ſic eſt ſubalterna. Ratio eſt, quia ratio ſpeciei ſumitur ab hoc quod eſt ſpecificare poteſtatem, & confuſionem generis per ſimilitudinem ad ſpeciem in cimilibus, quæ ſpecificat ipſum corpus: ſed in ſpecie ſpecialiſſima genus uerius determinatur. & ſpecificatur, q̃ in ſubalterna, cũ in ſubalterna genus adhuc ſit determinabile per differentiã, in & ſpecie ſpecialiſſima eſt totaliter determinatum

Quarto ſciendum, quòd ſpecies ſpecialiſſima eſt, quæ, cum ſit ſpecies, nõ poteſt eſſe genus, unde ipſa reſpectu generis dicitur ſpecies, ſed inquantum eſt totaliter determinata per differentiam, & non amplius diuiſibilis eſt per differẽtias, dicitur ſpecialiſſima, quia non eſt diuiſibilis formaliter, ideo nõ poteſt eſſe genus, ideo dicitur, quòd eſt ſub qua non eſt alia inferior ſpecies. Sed ſpecies ſubalterna eſt, quæ, cum ſit ſpecies, poteſt eſſe genus: ipſa enim eſt ſpecies reſpectu ſuorũ ſuperiorũ, e genus reſpectu ſuorũ inferiorum, quia poteſt diuidi per differentias formales, quarum quælibet conſtituit ſpeciem ſub ſe ideo poteſt eſſe genus reſpectu illarum ſpecierum & hoc modo omnia intermedia inter genus generaliſſimum, & ſpeciem ſpecialiſſimam dicuntur genera reſpectu inferiorũ, et ſpecies reſpectu ſuperiorum. & per hoc patet diuiſio ſpeciei, & definitiones mẽbrorum eius. Argumen.

Sed contra prædicta arguitur primo, Magis commune non ponitur ſub minus

nus communi,ſed ſpecies cõior eſt q̃ genus, quia plures ſunt ſpecies, q̃ genera, ergo ſpecies de pluribus dicitur q̃ genus.& per conſequens non ponitur ſub gñe. Secundo ſic. Idem non eſt definiens,& definitum reſpectu eiuſdem,cum idẽ non ſit notius,& minus notum reſpectu eiuſdem.ſed genus prius definitum eſt per ſpeciem,ergo ſpecies hic male definitur per genus. Tertio ſic. Indiuiduũ uagum generis immediate ponit ſub aſſignato gñe,ut aliquod aĩal immediate ponitur ſub animali,& tñ nõ eſt ſpecies.ergo iſta definitio non conuenit ſoli definito. Quarto ſic. Homo eſt ſpecies ſpecialiſſima, & tamen eſt genus uiri, & mulieris,cum uir, & mulier ſpecie, & formaliter differãt, ergo ſpecialiſſima bene poteſt eſſe genus. Quinto ſic. Nullum genus habet aliquam dĩam in actu, ſed in potentia ſolum, ſed oĩs ſpecies ſubalterna habet unam dĩam in actu, igitur non põt eſſe genus.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, q̃ ſi ſpecies capiatur pro intentione ſpeciei, ſic eſt cõior, q̃ genus.ſed,ſi capiatur pro re ſubiecta intẽtioni, pro qua hic definitur, nõ eſt cõior gñe, ſed magis determinata.ideo ponitur ſub genere. Ad ſecundum dicitur, q̃ in abſolutis,idem non poteſt eſſe definiens,& definitum,ſe bene in relatiuis, ſeu reſpectiuis, unum definitur per alterũ,& ecõuerſo.modo genus,& ſpecies relatiue dicuntur.unde in relatiuis, idem poteſt eſſe magis,& minus notum reſpectu eiuſdem ſecundum diuerſas rationes Relatiua.n.conſyderantur tripliciter.uno modo ſecundum ſubiecta, uel fundamenta relationum, ſic unum eſt notius altero, & non econuerſo. Secundo modo,inquantum in utroq; eſt una ſpecies relationis,e ſic ſunt ſimul natura,& ſic ambo ſunt nota æqualiter. Tertio modo, inquantum unum terminant dependentiam alterius.& ſic unum eſt magis notum,& minus notum altero inquantum.n.eſt terminans, eſt magis notum, inquantum uero aliud terminatur. Ad tertium dicitur, q̃ licet indiuiduum uagũ generis immediate ponatur ſub genere poſitione materiali, non tamen poſitione formali,de qua eſt hic ad propoſitum. Ad quartum dicitur, q̃ uir & mulier non differunt ſpecie ſubſtantiali.quare homo non eſt genus eorum, ſed ſpecie accidẽtali ſolum per naturalem potentiam,& naturalem impotentiam,quæ ſunt qualitatis. Ad quintum dicitur, q̃ ſi genus comparetur ad ſuas differentias, per quas diuiditur,& inquantum eſt genus, nullam habet in actu,ſed, ſi cõparetur ad differentias ſuis ſuperioris,habet unam in actu.ſed hoc ſibi non conuenit inquantum eſt genus, ſed in quantum ſpecies ſui ſuperioris.

Relatiua iuxta diuerſũ modũ ad reliquũ per reliquũ definiri.

Prædicamentalis coordinatio.

Vt autem hoc ſit magis planum,ſumatur exemplum in uno predicamento,ut ſubſtantiæ eſt genus primum.ſub hac autem eſt corpus,ſub corpore corpus animatum,ſub quo animal, ſub animali animal rationale,ſub quo homo sub homine ſunt indididua,ut Socrates,Plato,& Cicero.

Poſtq̃ Auctor præmiſit definitiones ſpeciei ſpecialiſſimę & etiam ſubalternæ, & prius poſuerat definitiones generaliſſimi,& ſubalterni, hic conſequenter declarat omnia prædicta per exempla ponendo coordinationem prædicamentalẽ unius prædicamenti,ſ.prædicamenti ſubſtantiæ, quod eſt cæteris nobis notius dicens, quòd in tali coordinatione eſt unum genus,quod eſt ſubſtantia,quod diuiditur per has differentias, corporeum, & incorporeũ,ſub quo, per corporeũ, conſtituitur corpus ,quod diuiditur per animatum,& inanimatum, ſub quo eſt corpus animatũ.ſ.ſub quo eſt animal,ſub animali animal rationale,ſub quo eſt homo, ſub homine ſolum ſunt indiuidua.

Primo ſciendum, quod hæc coordinatio, ad ſimilitudinem arboris naturalis, uocatur, quædam arbor. quia ſicut in arbore naturali ſunt truncus, rami, & radices: ita per ſimilitudinem in iſta coordinatione. unde recta linea, in qua ſunt generaliſſima. & ſpecialiſſima ſe habet ſicut truncus in arbore directe protenſus. Differentiæ uero laterales ſunt ſicut rami lateraliter in arbore protenſi, & quantum ad eſſe eſſentiæ genus generaliſſima ſe habet per modum radicis, quia ſicut in arbore tota arbor egreditur, & ē tota uirtus eius a radice, ſic etiam in generaliſſimo primo continetur totum eſſe eſſentiæ ſuorum inferiorum. unde tale eſſe primo conuenit uniuerſalibus, & per uniuerſalia ſingularibus, & quantum ad eſſe exiſtentiæ radix ponitur in indiuiduis, quia illud eſſe primo conuenit indiuiduis, & per ipſa uniuerſalibus, quæ non exiſtunt niſi in indiuiduis. Coordinatio pdicamētalis naturalē ſimilatur arborem.

Secundo Sciendum, ꝙ in iſta coordinatione eſt tantum unum genus generaliſſimum. ſ. ſubſtantia, ſed ſunt plura ſpecialiſſima. Cuius ratio eſt, quia procedendo a generaliſſimo ad ſpecialiſſima fit proceſſus per diuiſionem unius in multa: ideo ſub generaliſſimo plura ſpecialiſſima continētur, & procedendo a ſpecialiſſimis ad generaliſſimum proceditur a multitudine per collectionem in unitatem, e licet in hoc prædicamenta ſint plura ſpecialiſſima, tñ, gratia exempli hic ſolū ponitur unū. ſ. homo unde intermedia inter hominem, & ſubſtantiā dicuntur ſubalterna, dicuntur intermedia non per abnegationem, quia de ipſis non poſſunt negari ſua ſuperiora, ſed per participationem: quia participant rationes accidentales extremorum: quia generaliſſimum eſt ſupra tantum, & ſpecialiſſimū ſolum ponitur ſub poſitione formali, & ſubalterna ponuntur & ſupra.

Tertio ſciendum, ꝙ in linea recta prædicamentali hæc tria ponuntur. ſ. genus quod dicit quid, ſpēs, quæ dicit aliquid, indiuiduum, quod dicit hoc aliquid. & licet indiuidua quandoq; lateraliter ponantur ſub ſpecie, tamen non eſt ad denotandum, ꝙ non ſint in recta linea prædicamentali, ſed ad denotandum ꝙ ſpēs diuiditur per plura indiuidua, ipſa tñ non ponuntur in recta linea prædicamentali poſitione formali, ſed materiali ſolum, quia per materiam ſub ſpecie ponuntur, ideo quantum ad poſitionem formalem, generaliſſimum, & ſpecialiſſimum extrema dicuntur. ideo procedēdo a generaliſſimo fit ſtatus in ſpecialiſſimis ſecundum poſitionem formalem, & hoc eſt quod dicit Porphyrius, a generaliſſimo ad ſpecialiſſima deſcendentem iubet Plato quieſcere.

Quarto ſciendum, ꝙ in hac arbore differentiæ ſiniſtri lateris deſignantur poſitiuæ, aliæ uero priuatiuæ. Ratio eſt quia differētiæ ſiniſtri lateris sunt nobis notiores, ideo sunt ſibi nomina poſitiua, aliæ uero sunt minus notę. ideo propter penuriā uocum ſignificantur per nomina priuatiua dicentia priuationem differentiarum ſiniſtri lateris, licet illæ differentiæ ſignificentur priuatiue. tamē dicunt ueras differentias poſitiuas, quæ conſtitunt ſpecies ſub genere ſubſtātiæ. Ex quibus omnibus patere intellectus huius coordinationis. Cur drīe ſiniſtri lateris poſitiuæ dextri ſint priuatiuæ.

Sed contra prædicta primo arguitur. Subſtātia non prædicatur uno nomine, & una ratione de ſubſtantiis corporeis, & incorporeis, ergo non prædicatur uniuoce. Antecedens patet, quia ſubſtantia non dicit aliquid unum reale, quod ſit commune ad illas differentias. ergo non habet unā definitionem, cum unitas definitionis præſupponat unitatē definiti. Secundo ſic. Nulla materia totius compoſiti eſt genus, ſed corpus eſt materia in corpore animato, cuius anima eſt forma, igitur corpus hic male ponitur ut genus. Tertio ſic. Nullū complexū per ſe, & directe ponitur in prædicamento, corpus animatū eſt quid complexū ergo male hic ponitur ut genus in directa linea. Quarto ſic. Omne corpus eſt ſenſibile, cum omne corpus poſſit uideri, ergo nullū corpus eſt inſeſibile. igitur male diuiditur corpus animatum per ſenſibile, & inſēſibile. Quinto ſic. Animal rōnale conuertitur cum homine Argumē.

ne cum ſit propria definitio hominis, ergo non eſt genus hominis. & per conſequens male ſupra ipſum ordinatur ut genus.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur quòd licet ſubſtantia in communi nō dicat aliquid unum in numero uel ſpecie, tamen dicit aliquod unū unitate generis, quæ eſt conuenientia plurium ſpecierum inæqualiter uno gradu perfectionis cōis. unde ſubſtantiæ corporeæ, & incorporeæ æqualiter in uno gradu conueniunt, quòd ſunt per ſe ſubſiſtentes, & non ſubiecto. Ad ſecundum dicitur, quod corpus dupliciter capitur. uno modo ut eſt pars corporis animati materialis, & ſic non ponitur ut genus, alio modo, ut dicit formā totius, quæ reſultat ex unione formæ cum materia, per quam ſubſtantia eſt apta nata ſuſcipere tres dimenſiones, & hoc modo non eſt pars corporis animati, ſed forma totius, & ſic ponitur eſſe genus. Ad tertium dicitur, quod corpus animatum, ſecundum uocem & ſignificatum propinquum ſibi, quod eſt cōceptus corporis & animæ, eſt quoddā in complexum. ſed tamen eius ſignificatum remotum, ſcilicet uiuum, quod hæc circumloquuntur, eſt in complexum, & hoc modo ponitur genus. Ad quartum dicitẽ quod ſi capiatur ſenſibile prout eſt aptum natum ſentiri, omne corpus eſt ſenſibile ſed ſi capiatur actiue, ut tamen ualet ſicut aptū natum ſentire, ſic ſolum animal eſt ſenſibile. Ad quintum dicitur, quod ſecundum rei ueritatem animal rationale non eſt genus hominis, ſed conuertitur cum homine, & hic ſolum ponitur ſupra hominem ad declarandum opinionem Porphyrii, qui in ſequendo opinionem Stoicorū qui ponebant animal rationale diuidi per homines, & Deos, poſuit animal rationale ſuperius ad hominem. hoc tamē eſt erroneū, quod animal rationale ſic diuidatur ideo non eſt tenendum.

Quid indiuiduum ſit.

Indiuiduum autē eſt quod de uno ſolo prædicatur. ut Socrates

Poſtquam Auctor determinauit de ſpecie, hic conſequenter determinauit de indiuiduo, eo quòd in definitione ſpecie dicitur, quòd ipſa prædicatur de differentibus numero, quæ ſunt indiuidua, & in coordinatione prædicamentali prius poſita dicitur, quod ſub ſpecie ſpecialisſima ponuntur indiuidua: Ideo hic definitur indiuiduum. unde indiuiduum eſt quòd prædicatur de uno ſolo, ubi ponitur quod prædicatur loco generis. & capitur hic prædicatur communiter ut ſe extendit ad prædicabile proprie ſumptum, & communiter, deinde ponitur de uno ſolo, ad differentiam prædicabilis proprie ſumpti.

Primo ſciendum, quòd res particularis, ut Socr. dupliciter conſyderatur, uno modo ſecundum ſe, & abſolute, & ſic ſignificatur nomine primæ intentionis, ut nomine Socratis, uel Platonis, alio modo inquantum eſt incommunicabilis, & habet negationem communitatis reſpectu plurimum indiuiduorum, & ſic ſignificatur hoc nomine ſecundæ intentionis, quod eſt indiuiduum. unde indiuiduum in ſua ſignificatione duo repræſentat. Primum eſt illa res particularis, quam materialiter importat. Secundum eſt intentio incommunicabilis, quam formaliter importat, & a qua imponitur. Quandoque tamen ſumitur indiuiduum pro illo nomine ſecundæ intententionis indiuiduum, quandoque uero pro ſuo ſignificato quod eſt res particularis ſub eſſe communicabili, & pro tali ſiguificato hic definitur, & non pro ipſa uoce.

Duplex indiuiduum uagū, & ſi Secundum ſciēdum, ꝙ duplex eſt indiuiduum. ſ. indiuiduum uagum, quod importat naturam contractam ad determinatum ſuppoſitum, ut aliquis homo. & dicitur uagum idest indeterminatum quo ad nos, licet ſit determinatum ſecundum

dũ rem, cũ ſit unũ ens in numero. Aliud eſt indiuiduũ determinatũ, quod importat naturam contractam ad determinatum ſuppoſitum, quo ad nos. Et iſtud eſt quadruplex, quia aliud eſt determinatum nominatione, quod ſignificatur proprio nomine ſibi impoſito, ut Socrates. Aliud eſt determinatum determinatione, quæ fit per terminum communem, cum pronomine demonſtratiuo, ut iſte homo. Aliud eſt determinatum ex circumlocutione, quod ſignificatur per circumlocutionem proprietatum indiuidui, ut dicendo talis homo cũ craſſo capite, longo Naſo &c. Quartum eſt determinatum ex ſuppoſitione, ut Socratis filius. unde Socratis filius non eſt de ſe indiuiduum, cum poſſit ſumi pro multis, ſed ſolum ex illa ſuppoſitione quòd Socra. habeat unicum filium, & cuilibet iſtorum conuenit definitio prius poſita. — gnatum. & hoc quadruplex.

Tertio ſciendum ꝗ de ratione indiuidui eſt, quòd ſit incõmunicabile multis, & per hoc differt ab uniuerſali, & ideo illud qd reddit formam incõmunicabilẽ, quæ de ſe communicabilis, eſt principiũ indiuiduationis, ſed materia, quæ de ſe eſt hæc. & incõicabilis reddit formam in ea receptam incõicabilem, ideo materia eſt principium indiuiduationis, & ideo ratione ipſius habet indiuiduũ, quod ꝑdicetur de uno ſolo, & ꝗ nõ poſſit conuenire multis, unde patet ꝗ ſpẽs ſecundum ſe ſumpta non includit materiam, cum materia ſit principium indiuiduationis, & ſic incommunicabilis, licet in ſuis ſuppoſitis includat materiam & formam. ideo indiuiduum ultra ſpeciem ſecundum ſe acceptã addit materiã.

Quarto ſciendũ, quòd ſeptem ſunt proprietates, uel accidentia indiuidui, quæ his uerſibus notantur, Forma, figura, locus, nomen, ſtirps, patria tp̃s. Hæc ſeptem propria continet omnis, homo, Vnde indiuiduum, cuius ſunt hæ proprietates dupliciter conſideratur. Vno modo quantum ad eſſe indiuidui, inquantum eſt ens incommunicabile, & illo modo illæ proprietates, non ſunt aliquo modo principia indiuidui, ſed capiunt indiuiduationẽ a ſubiecto ſuo. Alio mõ cõſideratur qm̃ ad rationẽ diſcreti, & ſic illa accidẽtia ſunt pricipia indiuidui qm̃ ad ſenſibilẽ diſcretionem, & quo ad nos, quia dicitur diſcretum quaſi diuerſis cretũ. i. diuerſis accidentibus ab alio diſtinctũ. Ex quibus patet, quõ capitur indiuiduum in præſenti definitione, & quot modis capitur, & quid ſit principium indiuiduationis, & quomodo conditionis indiuidui concurrunt ad rõnem eius. — Septem in quolibet reperiũtur in indiuiduo, q̃ rõnem eius complent

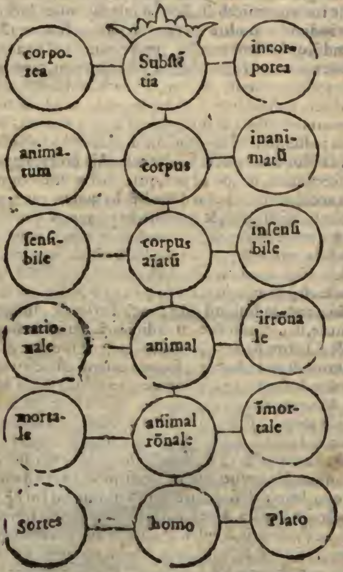
Sed contra ꝑdicta primo arguit. Vniuerſaliũ tm̃ eſt definitio, & non ſingulariũ, primo poſteriorũ, ſed indiuiduũ nõ eſt uniuerſale. igit &c. Secũdo ſic. A prima ſubſtãtia nulla eſt ꝑdicatio, ut dicit in ꝑdicamẽtis, ſed indiuiduũ ſubſtãtiæ eſt prima ſubſtãtia, ergo indiuiduũ nõ ꝑdicat. Tertio ſic. Indiuiduũ ꝑdicat de multis eẽ uniuoce, ut dicendo Soc. eſt indiuiduũ, Pla. eſt indiuiduũ, igit nõ ꝑdicat de uno ſolo. Quarto ſic. Soc. ꝑdicat uniuoce de iſto Soc. & de alio, qa prædicatur uno nomine & una rõne de ipſis. quia eadem eſt definitio ipſius Soc. & alterius. ergo indiuiduũ non prædicatur de uno ſolo. Quinto ſic. Aliqs homo eſt indiuiduum, & tamen uniuoce prædicatur de iſto homine, & de alijs, cum eadem ratione ſit iſte aliquis hõ, & alij eiuſdem ſpeciei, ergo definitio eſt mala. — Argumen

Ad argumenta. Ad primũ d, ꝗ ſi capiat indiuiduũ ꝑ aliquo re ſubiecti intentioni eius, ſic nõ eſt uniuerſale tñ ſi capiat ꝑ intentione cõi, ſub qua hic definitur. eſt quoddã uniuerſale, uniuerſalitate intentionis, licet nõ uniuerſalitate naturæ, & illud ꝑ quo definit eſt ſingulare, & indiuiduũ. Ad ſm dr̃, ꝗ a prima ſubſtãtia nulla eſt ꝑdicatio directa, & ordinata tñ bñe ꝑdicatio indirecta q̃ nõ eſt ordinata ſm ordinem ſuperioris, & inferioris, ut qñ Soc. ꝑdicatur de ſeipſo habet tñ in ꝑdicato rõnem formæ, & in ſubiecto rõnem materiæ. Ad tertiũ dicit, q d indiuiduũ captũ ꝑ intentione cõi, ꝑdicatur de multis uniuoce uniuocatione intentionis, tñ indiuiduũ, captũ ꝑ re ſubiecta intentioni ꝑ qua datur definitio, — Solutio.

non prædicatur de multis. Ad quartũ dicitur, quod licet iſte homo, & alius habeant eandem definitionem commmnem ſuæ ſpeciei non tamen habent unam definitionem communẽm, ut conueniunt in nomine Socratis ideo Socrat non prædicatur de ipſis ſecundum unam rationem, unde in ſuis propriis definitionibus ponuntur ſue conditiones indiuiduantes, quæ non poſſunt ſimul eſſe in diuerſis indiuiduis, ideo duo indiuidua nunquam habent eandem definitionem propriam. Ad quintum dicitur, quòd licet aliquis homo prædicatione ſpeciei & rationæ naturæ contractæ prædicetur de multis, non tamen prædicatione indiuidui. ſ. quando conſyderatur ex parte ſigni contrahentis naturam, quod eſt materia denotans principium indiuiduationis, quod eſt differens in diuerſis indiuiduis. Hæc autem omnia patent in figura ſequenti, quæ dicitur arbor Porphiriana. unde uerſus.

Iſta tibi plana facit arbor Porphiriana.

Genus generaliſſimum.

De differentia.

DIfferentia dicitur tripliciter, communiter, proprie, & magis proprie. Communiter differentia eſt qua alterum differt ab altero, uel a ſeipſo ſeparabili accidente, ut Socrates ſedens differt a ſeipſo non ſedente uel ab alio. Proprie differentia eſt, qua alterum differt ab altero inſeparabili accidente, ut Socrates ſimus a Platone non ſimo, vnde accidens inſeparabile dicitur, ut ſimũ vel aquilũ. Magis proprie differẽtia eſt, qua alterem differt ab altero ſpecifica differẽtia. i. per ſpẽi differentiam, ut hõ differt ab equo per rõnale, & hoc ultimo mõ ſumitur hic differẽtia, & definitur.

Poſtq̃ determinatum eſt de ſecundo prædicabili. ſ. de ſpecie, hic conſequenter determinat de tertio. ſ. de Differentia. Ratio ordinis eſt, quia licet differentia ſecundum naturam eius præcedat ſpeciem, ut principium conſtitutiuum ſpeciei tamen quantum ad rationem uniuerſalis, & prædicabilis ſpecies eſt prior, quia ſpecies dicit eſſentiam rei ſub modo ſubſtantiæ, ideo prædicatur in quid, differentia uero ſub modo accidentis, ideo prædicatur in quale, quare ſecundum rationẽ prædicabilis ſpecies debet præcedere differentiam. Item ſpecies dicitur correlatiue ad genus, ſed unum relatiuum cognoſcitur per aliud, & econuerſo quia definiuntur per ſe inuicem. ideo ordine doctrinæ ſpecies precedit differentiam, & debet poni immediate poſt genus. ordinatio.

Primo ſciendum, ꝙ differentia in communi eſt quoddam æquiuocum, ideo priuſq̃ definiatur diuiditur. Vnde triplex eſt differentia. ſ. communis, propria, & magis propria. Ratio eſt, quia omnis differentia facit differre, & inde dicitur differens. Vel ergo facit differre eſſentialiter, & ſic eſt differentia magis ꝓpria, uel accidentaliter, & hoc eſt dupliciter. uel facit differre per accidens ſeparabile, quod habet cauſam mutabilem in ſubiecto, & ſic eſt differentia communis, uel per accidens inſeparabile, quod habet cauſam permanentem, & ſic eſt propria, &, quia differre eſſentialiter perfectius eſt quam differre accidentaliter & differre inſeparabili accidente eſt uerius differre quam ſeparabili, ideo differentia magis propria eſt uerior differentia quàm aliæ, & propria quàm communis, ideo in hac diuiſione, ultimo ponitur dr̃ia magis propria, de qua fit conſequens determinatio, & primo ponitur cõis tanq̃ remotior a uera differentia.

Secundo ſciendum, ꝙ differentia cõis eſt qua unum differt ab alio ſeparabile accidente & dicitur accidens ſeparabile quod non habet cãm ſtantem, & permanentem, ſed uariabilem in ſubiecto, quare faciliter ſeparatur a ſubiecto, ſicut cauſa quam inſequitur albedo, uel color in Socrate, & tale accidens dicitur accidens inquantũ eſt in ſubiecto & differentia inquantum facit ſuum ſubiectũ differre ab aliis quæ habent formam oppoſitam. & dicitur talis differentia cõmunis, non quia cauſetur ab accidente communi, ſed quia primo dicta eſt ſecũdum communiter loquentes, qui dicunt aliqua differre per quãcumque diuerſitatem accidentalem, quæ percipitur a ſenſu. Triplex differẽtia.

Tertio ſciendum, quòd differentia propria eſt qua unum differt ab alio accidente inſeparabili. & dicitur inſeparabile accidens, quod habet cauſam permanentem, & ſtantem in ſubiecto, quæ non faciliter ſeparatur a ſubiecto. Et tale duplex eſt, quia quoddam eſt inſeparabile priuatiue, quod licet non faciliter ſeparetur a ſubiecto, tñ poteſt aliquo modo ſeparari cũ difficultate, ſicut albedo Cõis differentiæ rõ.

in ſignis,& cõtinetur ſub prædicabili accidẽtis. Aliud eſt inſeparabile negatiue qđ nullo modo a ſubiecto realiter ſeparatur, ſicut eſt accidens ꝓpriũ & de utro que hic intelligitur, & quia utrunq; hēt cauſam permanētem in ſubiecto, ideo utrunque quodammodo ſibi appropriatur,& inde uocatur differentia propria.

Differentia magis propria: 3 Quarto ſciendũ, ꝙ differentia magis propria eſt qua unum differt ab altero ſpecifica differentia, & eſt ſpecifica differentia,quæ cõſtituit ſpēm ſub aliquo genere, talis enim dat ſpeciei eſſe, & unitatem, & diuerſitatē ab aliis , & dicitur magis propria per reſpectum ad differentiam propriam,quia magis facit differre, quam propria, quæ facit differre accidentaliter tantum. Et differt magis propria,ab aliis tripliciter. Primo,quia ipſa facit aliud, & alteratum ſimul differre eſſentialiter & ex conſequenti accidentaliter , aliæ uero faciunt alteratum tantum. Secundo,quia differentia magis propria eſt per ſe differentia , aliæ uero ꝑ accidens Tertio, quia cõmunis,& propria ſuſcipiunt magis, & minus,ſpecificatem non ſe conſiſtit indiuiſibili. Item cõis differentia eſt ſeparabilis, aliæ uero inſeparabiles. unde ſola differentia magis propria eſt unum prædicabile , ab aliis diſtinctum, aliæ uero continentur ſub proprio,& accidente,a quibus cauſantur.

Argumē. Sed contra prædicta primo arguitur Socra & Plato differunt eſſentialiter, & non per aliquam iſtarum differentiarum,quia non differunt accidente ſeparabili, nec inſeparabili, nec etiam dĩa ſpecifica ,ergo non ſufficienter ponũtur acceptiones differentiæ. Secundo ſic. Differentia communis eſt, id quod diuiditur in iſta diuiſione,ergo male ponitur mẽbrum diuiſionis. Tertio ſic. Illud, quod facit conuenire non facit differre, ſed accidens ſeparabile facit conuenire cum ſit quoddam comune, in quo multa conueniunt, igitur. Quarto ſic . Quia riſibile eſt differentia propria, & tamen non eſt accidens inſeparabile, quia non cõtinetur ſub accidente, ergo differentia propria male definitur.

Quinto ſic. Senſibile eſt differentia magis propria, & tamen non eſt differentia ſpecifica, ſed generica, ergo differentia magis propria non eſt qua unum differt ab alio differentia ſpecifica .

Solutio. 4 Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet Soc. & Pla. eſſentialiter differãt. hoc tñ ſit originaliter per differentiã materialem,& non formalem. hic autem ſolum ponuntur acceptiones differẽtiæ, quæ ſolum faciunt differre eſſentialiter ꝑ formam. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet hæc differẽtia, ꝗ hic diuiditur dicatur cõis ſecundum ꝓdicationem, nõ tñ dicitur cõis ratione uſus ipſius, eo ꝙ primo uenit in uſum communiter loquentium, ſicut differentia dicitᷓ cõis, ꝗ ponitᷓ mẽbrum huius diuiſionis. Ad tertium dicitur, ꝙ licet accidens cõe ſit cauſa conuenientiæ ſuorũ ſubiectorũ, quibus conuenit, tñ eſt cauſa differentiæ ſuorũ ſubiectorũ ab aliis, quæ hñt formam ſibi oppoſitam. Idem.n. reſpectu diuerſorum bene facit conuenire, & differre. Ad quartũ dicitur ꝙ riſibile non eſt accidens inſeparabile, contentũ ſub accidente cõi, tñ ſi accidẽs inſeparabile capiatur generaliter per omni accidente, quod non ſeparatur a ſuo ſubiecto, ſicut capitur in propoſito riſibile bene eſt accidens inſeparabile. Ad quintum dicitur , ꝙ ſenſibile nõ eſt differentia ſpecifica cõſtituens ſpeciem ſpãliſſimã, tñ eſt differentia ſpecifica cõſtituens ſpēm ſubalternã. ideo capiendo differentiam ſpecificam cõiter, pro omni differentia conſtitutiua ſpeciei, ſicut hic capitur poteſt dici ſpecifica.

Quid differentia.

Cap. iiij. uniuerſalium circa finem. Differentia eſt quod prædicatur de plurib. differentib. ſpecie in eo quod quale, ut rõnale prædicatur de homine,& de diis quæ ſunt differentia ſpecie. ſumus enim rationales nos, & Dii, ut uult

Porphyrius

Porphyrius, ſed mortale additū nobis, ſeparat nos ab illis. Illud āt dicitur prædicari in quale, & ad quod cōueniēter reſpondetur ad terrogationē factā per quale cū n. dicitur qualis ē hō cōueniēter reſpondetur rōnalis, & ideo rōnale prædicatur de hoīe in quale.

Poſtquam Auctor poſuit acceptiones differentiæ, ut eliceret membrū, quod faciebat ad propoſitum, ſcilicet differentiam magis propriam, hic conſequenter determinat de ipſa, ipſam primo ſic definiens. Differentia eſt quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale, in qua definitione ponitur qđ prædicatur, loco generis, & de pluribus ad differentiam indiuidui, de differenti bus ſpecie, ponitur ad differentiam ſpeciei, & proprij, quæ ſolum prædicantur de indiuiduis eiuſdem ſpeciei. & ponitur in eo quod quale, ad differentiam generis & ſpeciei quæ prædicantur in quid, & accidentis, & proprij, quæ prædicantur in quale accidentale, & non in quale eſſentiale ſicut facit differentia.

Primo ſciendū, quòd ſicut genus dicit potentiam ſpeciei, ita differentia dicit ultimū actum eius, & ratio eſt, quia illud, quod facit differre ſpeciem ab omnibus alijs rebus eſt ultimus actus ſpeciei, quia per eſſe potentiale, & per actum communem ſpecies non differt ab alijs, ſed cum ipſis conuenit, differentia dicit id, quod una ſpecies differt ab alia, ergo differentia dicit ultimum actum ſpeciei Talis autem actus conſideratur tripliciter, uno modo ſecundum ſe, & abſolute, & ſic ſignificatur per nomen primæ intentionis, ut per rationale. ſecundo modo, ut eſt communicabilis pluribus inferioribus, & ſic ſibi attribuitur intentio, & nomen uniuerſalis, tertio modo inquātum facit differre ſpeciem, in qua eſt, ab alijs, & ab illo reſpectu capit intentionem, & nomen differentiæ, & differentia quantumad illud ſ. materiale, cui nomen attribuitur, dicit ultimum actū ſpeciei, & quantum ad ſuum formale, a quo imponitur, dicit reſpectū differentiæ ad id a quo facit differre. Differētia tribus modis cōſideratur.

Secundo ſciendū quòd hic definitur differentia pro re ſubiecta eius, ut ſtat ſub intentione uniuerſalis, & prædicabilis, & non ſub ratione intentionis differentiæ. Ratio eſt, quia hic definitur differentia, ut habet reſpectum ad plura inferiora eius. ſ. ad plures ſpecies in quibus eſt, ſed ſecundū talem reſpectū habet rōnem uniuerſalis, & prædicabilis, ideo hic definit ſub rōne prædicabilis, & nō ſecundū illum reſpectū, quo facit differre, a quo ſumitur ratio differentiæ. ideo hic non definitur differentia quantum ad rationem intentionis differentiæ, q̄re hic conuenientius dicitur, differentia eſt quod prædicatur, quam differentia eſt, quæ prædicatur, quia quod prædicatur, dat intelligere prædicabile, quod eſt ſuum antecedens.

Tertio ſciendum, ꝙ differentia magis propria dupliciter capitur. uno mō generaliter pro quacunque differentia conſtitutiua ſpeciei, ſiue ſpecialiſſimæ, ſiue ſubalternæ, & hoc modo non definitur hic, quia hæc definitio non conuenit differentiæ conuertibili cum ſpecie ſpecialiſſima. alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro differentia generica, quæ conuertitur cum genere ſubalterno, & conſtituit ſpeciem ſubalternam. & hoc modo hic definitur, talis enim conſtituit ſpeciem ſubalternam, quæ diuiditur per plures ſpecies, ideo eſt cōis pluribus ſpeciebus ſicut illa ſpecies, quam conſtituit ideo prædicatur de pluribus ſpeciebus etiam immediate quantum ad ſuum modum prædicandi de ipſis. ſ. in quale.

Quarto ſciendum, quod illud dicitur prædicari in quale quod importat formā ſiue eſſentiā per modū qualitatis, ſed differentia importat ſpēi eſſentiā per modum qualitatis, quia per modum qualificātis & determinantis genus ad ipſam ſpēm. iō prædicatur in quale de ipſa ſpecie. Etiā cōuenienter per dfiam rñdetur Quō differentia pdicetur ī quale.

ad quæſtionem factā per quale de ipſa ſpecie, ideo prædicatur de ſpecie, in quale, non accidentale, ſed eſſentiale. Eſt.n. triplex.ſ. quale generis, quod importat differentiam, quod non eſt quale ſimpliciter, quia differentia non aduenit generi poſt eſſe ſuum completum ſicut accidens aduenit ſubiecto, ſed dicit eandē eſſentiam cum ipſo, ideò dicit quale eſſentiale, aliud eſt quale ſpeciei, quod importatur per proprium, & eſt quale ſimpliciter. tertium eſt quale indiuiduorū, & eſt quale pure accidentale, quod importantur per accidens commune, quod eſt ſimpliciter quale, quia aduenit rei poſt eſſe completum.

Argumēt. Sed contra prædicta primo arguitur. Omne prædicabile dicit totum eſſe rei, de qua prædicatur, ſed differentia non dicit totum eſſe ſpeciei, cum ſit tñ pars ſpeciei, & non dicat totum eſſe confuſum eius, quod importatur per genus, igitur ipſa non prædicatur de ſpecie. Secundo ſic. Differētia ſolum prædicatur de ſpecie, quam conſtituit, ſed una differentia unam ſolam ſpeciem conſtituit, igitur differentia prædicatur de unica ſpecie, & non de pluribus. Tertio ſic. Rationale eſt differentia, & tñ non prædicatur de plurib. ſpeciebus, quia conuertitur cū homine, igitur definitio differentiæ non cōpetit omni cōtento ſub definito.

Quarto ſic. Illud, quod dicit quidditatem rei prædicatur in quid, ſed differētia dicit quidditatem, ſpeciei, quia ponitur in ſua definitione quiditatiua, igitur prædicatur in quid, & non in quale. Quinto ſic. Accidens cōmune prædicatur de pluribus ſpeciebus in quale, igitur iſta definitio cōpetit aliis a definito.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet differentia non dicat totum eſſe ſpeciei ſecundum omnes modos eius. quia non dicit ipſum per modum confuſi tñ ipſa dicit totum eſſe eius ſecundum unum modum eſſendi, ſ. actuantis, & determinantis, & quia ſolum dicit illud eſſe ſecūdum unum modū eſſendi, ideo dicitur pars ſpeciei non quantum ad eſſe, ſed quantum ad alios modos eſſendi. Ad 2m dicitur, ꝙ differentia generica ſolum primo conſtituit unā ſpeciem ſubalternam, tamen ex conſequenti conſtituit ſpecies plures inferiores eius, de quibus prædicatur in quale. Ad tertiū dicitur, ꝙ rationale eſt differentia ſpecifica, & nō generica, de qua ſolum datur iſta definitio. ideo non continetur ſub definito huius definitionis, & licet Auctor exemplificet de illa in textu, hic tamē eſt ſolum ad explicandum falſam opinionem eorum, qui poſuerunt animal rationale commune ad Deos, & ad homines, & non ad oſtendendum ꝙ animal rōnale ſit in pluribus ſpeciebus. Exemplorum em̄ non requiritur ueritas, ſed ſufficit ut addiſcens intelligat. Ad quartum dicitur, ꝙ licet differentia dicat quiditatē ſecundum rem, hoc tamen eſt ſub modo qualitatis, & quia a modo eſſendi, & nō ab eſſentia ſecundum rem non ſumitur modus prædicandi, ideo prædicatur in quale. Ad quintū dicitur, ꝙ licet accidens prædicatur in quale accidentale, non tñ prædicatur in quale eſſentiale, de quo in hac definitione ſolum intelligitur.

Alia differentia deſcriptio, prout ſpeciei conſtitutiua eſt.

Aliter ſic definitur, Differētia eſt qua ſpēs abūdat a genere, ut hō abundat ab animali his differentiis, quæ ſunt rōnale, mortale.

Poſtquam Auctor poſuit definitionem differentiæ ſub ratione prædicabilis & declarauit ipſam, hic conſequenter ponit aliam definitionem, quæ ſibi cōuenit inquantum eſt conſtitutiua ſpeciei, quæ talis eſt. Differentia eſt qua abundat ſpecies a genere, ſicut homo abundat ab animali per rationale, & primo loco huius definitionis intelligitur genus definiti, quod eſt forma, uel natura, per illud relatiuum, qua, quia, ſenſus eſt, differētia eſt qua, id eſt forma, qua ſpecies abundat a genere, & per totum reſiduum, differentia diſtinguitur ab omnibus

alijs prædicalibus, quia in nullo aliorum ſpecies abundat a genere eſſentialiter.

Primo ſciendum, q̃ ſm quinque actus differentiæ, differentia conſideratur quinque modis, & ſm hoc habet diuerſas definitiones. Primo mō conſideratur ut eſt una forma cōicabilis multis ſpeciebus, & prædicabilis de ipſis, & ſic de ipſa datur prima definitio eius. Secundo mō, ut eſt cōſtitutiua ſpeciei, & actualiter includitur in ipſa datur præſens definitio. Tertio modo, ut facit differre ſolum ſpeciem, quã conſtituit, ab alijs, & tunc ſic definitur. Differentia eſt qua differunt a ſe ſingula, id eſt ſingulæ ſpecies alicuius generis. Differentia quinqꝫ modis capitur.

Quarto modo, ut eſt diuiſiua generis, & ex conſequenti ſpecierum, quæ ſũt in poteſtate generis, & tunc definitur ſic. Differentia eſt, quæ eſt apta nata diuidere genus. & ea, quæ ſub genere ſunt, Quinto modo, ut determinat genus ad eſſentiam ſpeciei. & hoc modo eſt pars eſſentialis ſpeciei, & ſecundũ hunc actũ ſic definitur. Differentia eſt quod conducit genus ad eſſe rei, & eius quod eſt eſſe rei pars eſt, & per hoc patet quomodo ſecundum diuerſos modos eſſendi differentiæ ſunt eius plures definitiones, & quomodo hæc ſecunda differentiæ definitio aliter de ipſa datur quam prima.

Secundo ſciendum, q̃ ſpecies actu, & intellectu includit differentiã. cuius ratio eſt quia ſpecies componitur eſſentialiter ex genere, & differentia, ſicut ſtatua ex ære, & figura, ſed compoſitũ actu includit cõponentia, ergo ſpecies actu includit differentiã, & ẽt intellectu, quia impoſſibile, & intelligere ſpẽm non intelligendo definitionem, & eius eſſentiã, ſed in eſſentia ſpeciei eſt differentia, ergo ipſa eſt de intellectus eius. Sed genus nõ includit ſuas differentias in actu, quia cum illæ differentiæ ſint oppoſitæ, oppoſita ſimul, & actualiter eſſent in eodẽ, qđ eſt impoſſibile, nec ẽt includit eas ſm intellectũ, qa genus ſm naturã ejus præcedit ſuas drias, mō poſterius non eſt de intellectu prioris, iõ drïæ non ſunt de intellectu generis ſed genus poteſt intelligi nõ intelligendo drias eius.

Tertio ſciendum, q̃ illud dicitur abundare, reſpectu alterius quod plus habet alio ſecundum actum. & dicitur notanter ſecundũ actũ, quia aliquid non dicitur abundare ultra aliud, quod ſecundum potentiã includit plura alio, ſicut homo pauper quamuis ſit in potentia ad habendum plures diuitias quam hẽat diues, non tamen dicitur abundantior diuite, quia illa potentia non eſt reducta ad actum. & quia ſpecies actu includit differentiam, genus uero nullam includit actu, ideo ſpecies dicitur abundare a genere per differentiam, quamuis tamen genus plures differentias includit in ſua poteſtate, Quid ſit abundare.

Quarto ſciendum, q̃ poteſtas generis eſt aptitudo eſſentia generis, quę hẽt determinari per diuerſas differẽtias in diuerſas ſpecies. Eſſentia n. generis eſt de ſe indeterminata, & eſt de ſe in potentia ut determinetur ad diuerſas ſpecies, ut natura animalis de ſe cõis eſt, & indeterminata reſpectu ſuarum ſpecierum, & cum hoc eſt in potentia ut determinetur ad hominem, uel equum per differentiam eius, & talis potentia, uel aptitudo per q̃ poteſt determinari uocatur poteſtas generis, & qñque uocatur ambitus, uel cõitas generis, quia eſt cõis reſpectu eſſentiæ generis ad oẽs ſpẽs, qñq; uero dicitur habitus confuſus differentiarum generis, quia in tali aptitudine confuſione, & potentia continentur omnes differentiæ eius, quæ poſtea diſtinctæ accipiuntur per intellectum abſtrahentem illas differentias ab illo eſſe confuſo, & non differt talis poteſtas realiter ab eſſentia generis, ſed ratione tantũ. quia talis eſſentia eſt ens abſolutum, poteſtas uero reſpectiuũ. Ex quibus patet intellectus definitionis prius poſitæ.

Sed contra prædicta primo arguitur. Hæc definitio explicat differentiam, ut eſt conſtitutiua ſpeciei, in qua eſt, & præcedens explicat differentiam, per reſpectum ad inferiora ſpeciei conſtitutæ per differentiam, ſed differẽtia prius re- Argumẽ.

ſpicit ſpēm q̄ inferiora eius.ideo iſta definitio debet præcedere primam. Secundo ſic.Genus includit plures differentias,ſimul,ſpecies uero unā tantum , igitur ſpecies non abundat genere per differentiam.Tertio ſic Differentia nihil addit realiter ultra genus,quia realiter in genere continetur.igitur per differentiam ſpecies non abundat genere.Antecedens patet,quia, ſi differentia aliquid adderet ultra genus cum ſit in ſpecie eſſentialiter genus, non diceret totam eſſentiā ſpecie.Quarto ſic.Illud,quod eſt ſeparatum a genere eſt ſeparatum ab omni ſpecies eius,ſed differentia eſt ſeparata a genere cum ſit ultra naturam eius ut habetur quarto Topicorum.ideo eſt ſeparata a ſpecie,& ſic ſpecies non abundat a genere per differentiam.Quinto ſic.Species includit proprium,ſicut homo riſibile quod tamen non includit genus.igitur proprium eſt,quo ſpecies abundat a genere.igitur definitio conuenit alijs a definito.

Solutio. Ad argumenta.Ad primum dicitur,ꝙ licet differentia prius reſpicit ſpeciem quam conſtituit,quam inferiora determinata illius ſpeciei, tamen non prius reſpicit ipſam ſpeciem,cum ſit forma communicabilis multis.quia,ut ipſa præcedit naturaliter ſpeciem in illo eſſe,eſt apta nata eſſe in multis, & dici de multis licet non ſic reſpiciat determinata inferiora.ideo prima definitio explicans eam in eſſe prædicabilis conuenienter præponitur. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet genus includat plures differentias uirtualiter,& ſecundum poteſtatem,nō tamen in actu,quare non dicitur abundare reſpectu ſpeciei,Ad tertium dicitur,ꝙ licet differentia nihil addat realiter ultra genus ſecundum eſſentiam.addit tamen ſecundum determinationem aliquid,& ſecundum modum eſſendi,quia genus dicit eſſentiam ſecundum eſſe indeterminatum,differentia uero dicit eam ꝑ modum determinantis & cauſat modum determinati in ipſa.

Ad quartum dicitur,quòd licet illud,qđ ſeparatū eſt uniuerſaliter, & ſecundum rem a genere ſit a ſpecie ſeparatum,non tamen opportet de illo,quod eſt ſeparatum a genere ſecundum rationem tantum , & ſic dicitur differentiam eſſe extra genus,quia non includitur in eſſentia generis differentia,eo quòd differētia de ſuo formali ſignificato,ſolum dicit ultimū actū ſpeciei,qui non includit eſſe cōfuſum generis. Ad quintum dr̄,quòd licet ſpecies includat proprium tanquam conſequens eſſentiam,& accidentaliter,non tamē includit ipſum eſſentialiter,ſicut includit differentiā. ideo ſolum abundat eſſentialiter,per differentiā.

Differentia diuiſiua,& conſtitutiua eſſe dicitur.

Et ſciendum eſt,quòd eadem differentia eſt diuiſiua,& conſtitutiua,ſed diuiſiua generis,conſtitutiua uero ſpeciei, ut rationale diuidit animal cum differentia ſibi oppoſita,ſ.irrationale. dicimus enim animaliū,aliud rationale,aliud irrationale,& iſtæ duæ differentiæ conſtituunt diuerſas ſpecies ſub animali.omnis.n.differentia aduenies generi cōſtituit ſpeciem. & i eo conſtitutiua, ſeu ſpecifica nominatur.mortale.n.additū ſuper hoc genus quod eſt animal conſtituit hominē,& ob hoc dicit Boethus,quod ſola ſpecies definitur. Definitio.n.cōſiſtit ex genere,& differētia, ſed ſola ſpecies habet genus,& differētiā,ergo ſola ſpecies definitur.

Poſtq̄ Auctor determinauit de differentia ponendo duas definitiones eius hic conſequenter ponit unū notabile ipſius differentiæ dicēs. qđ eadē differētia poteſt dici diuiſiua,& conſtitutiua,diuiſiua generis,& conſtitutiua ſpeciei. cuius

ius ratio eſt quia ipſius differentiæ per ordinem ſunt tres actus.

Primus eſt diuidere genus, unde denominatur diuiſiua. Secundus eſt conſtituere ſpēm ſub genere, quod diuidit, unde dicit̃ conſtitutiua. Tertius eſt facere differre ſpēm, quā conſtituit ab alijs, & inde dicitur differentia. Et quia unumquodque denominatur a ſuo ultimo actu, qui eſt formalior alijs. ideo ipſa magis denominatur differentia ab hoc ultimo actu, q̃ nominetur a præcedentibus. Tres ſunt differentiæ actus.

Primo ſciendũ, ꝙ genus dupliciter conſiderat̃, uno modo quantũ ad eſſentiã eius, quæ eſt natura importata p genus. & qa natura eſt forma ſimplex, ideo eſt indiuiſibilis, & tota contrahitur ad quamlibet ſpēm eius, ſicut tota eſſentia animalis eſt in homine, & tota in equo. uariatur tñ in diuerſis ſpeciebus eſſentialit̃ ſm eſſe formale, quod capit a differentijs, quæ cõtrahunt genus ad diuerſas ſpēs Secũdo mõ conſideratur, quantũ ad ptãtem eius, q̃ eſt potentia ipſius eſſentiæ, q̃ pt contrahi per diuerſas differentias in diuerſas ſpēs, & qa hæc potentia importat plures reſpectus, & una differentia, adueniens gñi, ſolũ contrahit ipſum per unum reſpectum, quem habet ad unam ſpeciem, & per aliũ contrahitur ab alia differentia, ideo genus ſecundum ſuam poteſtatem diuiditur per duas differentias. ideo differentia bene dicitur diuiſiua generis.

Secundo ſciendum, ꝙ illud eſt conſtitutiuum ſpeciei. ꝙ contrahit, & determinat genus ad eſſe determinatæ ſpeciei. per hoc n. ꝙ genus ſpecificatur in eſſe determinato, cauſat ſpecies, ſed differentia ꝯhit genus ad determinatũ eſſe, & diſtinctũ ſpeciei, ideo differentia cum genere eſt conſtitutiua ſpeciei. In tali aũt conſtitutione, genus ſe habet p modũ materiæ, non tñ eſt uera materia ſpeciei, ſed ſolũ ſm modũ quia ſicut materia eſt determinabilis p diuerſas formas. ſic & genus dicit potentiã formalem determinabilem per diuerſas differentias, differentia uero ſe habet per modũ formæ, uel actus, & ſpecies ſe habet ut totũ compoſitũ ex genere, & differentia. ideo ut dicit Porphyrius, ſpecies componitur genere, & differentia, ſicut ſtatua ex ære, & figura. Quare conuenienter differentia eſt conſtitutiua ſpeciei. ſ. in genere cauſæ formalis, & non in genere cauſæ efficienti Illud. n. quod effectiue cauſatur eſt extrinſecum cõſtituto. Ex prædictis patet, ꝙ tota eſſentia ſpeciei completur per genus, & differentiam, quorũ utrunq; eſt forma, & non materia. ideo ſpecies ſecundũ ſe accepta in ſua eſſentia, non includit materiam, ſed includit eam in eſſe phyſico, & in ſuis ſuppoſitis. Cap. de ſpē re. 3. & ibi per Boetio.

Tertio ſciendum, ꝙ duplex eſt compoſitio, quædam eſt compoſitio realis, quę habet extrema realia diſtincta, ut compoſitio hoĩs ex corpore, & anima, & ad talem compoſitionem duo requiruntur, primo, ꝙ ſit entiũ realiũ, ſecundo, ꝙ illa entia ſint realiter diſtincta. Alia eſt compoſitio rationis, q̃ eſt inter entia rationis, uel alicuius, in quo extrema ſola rõne diſtinguuntur. exemplũ primi, ut compoſitio chymeræ, & alterius imaginabilis, exemplũ ſecundi, ut compoſitio primæ cauſæ, & uoluntatis eius. Et quia in compoſitione ſpeciei extrema, non ſunt realiter diſtincta, quia genus, & differentia non ſunt realiter diſtincta, ſed rõne ſolũ & ſecundum modum eſſendi, ideo compoſitio ſpeciei ad genere, & differentia non eſt compoſitio realis, ſed rationis tantum.

Quarto ſciendũ, ꝙ unũquodq; diuidit̃ per ea ex qbus cõponitur. ſicut. n. res componit̃ ex ſuis partib', ita in ſuas partes diuiditur, & qa ſpecies componitur ex genere, & dĩa, iõ reſoluitur, per genus, & differentiã, qđ ſit in definitione quidditatiua ſpeciei, ex pdictis patet, ꝙ ſola ſpecies definitur definitione quiditatiua Rõ eſt. quia talis definitio continet genus, & differentiam, quia debet explicare definitum a prima potentia, quæ eſt genus uſque ad ultimum actum, qui eſt differentia, ſed ſola species habet genus. & differentiam, quia genus gñaliſſimum non habet genus, nec etiam differentiam, quia differentia ſuperior non eſt genus inferioris, Diuiditur unũqq; in ea, ex quibus componitur.

inferioris, nec etiam indiuiduum habet genus, & differentiam, niſi ſolum mediante ſpecie, ſed ſola ſpecies habet genus, & differentiam. ideo ſola ſpecies definitur quiditatiue.

Argumẽ. Sed contra prædicta primo arguitur. Diuidere, & cõſtituere ſunt actus diuerſi, & oppoſiti, igitur non poſſunt ſimul conuenire eidem, igitur eadem differentia non eſt diuiſiua generis, & conſtitutiua ſpeciei. Secundo ſic. Genus eſt indiuiſibile, igitur differentia non eſt diuiſiua generis. Nec ualet dicere, ꝙ genus diuiſibile ſecundum poteſtatem ſit, nam poteſtas, & eſſentia generis idem ſunt, igitur, cum eſſentia generis ſit indiuiſibilis, ſic etiam erit ſua poteſtas. Tertio ſic. Idem non eſt diuiſiuum, & conſtitutiuum reſpectu eiuſdem, ſed differentia eſt diuiſiua generis, quia differentia eſt apta nata diuidere genus, & ea, quæ ſub eo ſunt. igitur ipſa non eſt conſtitutiua ſpeciei. Quarto ſic. Subſtantia eſt genus generaliſſimum, & tamen definitur definitione quiditatiua, dicendo ꝙ eſt ens per ſe, quia ibi explicatur eſſe ſubſtantiæ per ſuam eſſentiam ergo non ſola ſpecies definitur definitione quiditatiua. Quinto ſic. Differentia dicit totũ eſſe ſpeciei in actu, igitur in definitione ſpeciei præter differentiam non requirit̃ genus cum differentia ſufficienter notificet eſſe ſpeciei. igitur non omnis definitio datur per genus, & differentiam.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur ꝙ diuidere, & conſtituere comparata ad idem, & ſ̃m idem, ſunt actus oppoſiti, tamen comparata ad diuerſa, non opponũtur. igitur eadem differentia poteſt diuidere genus, & conſtituere ſpeciem. Ad ſ̃m dicitur, ꝙ licet genus ſit indiuiſibile ſ̃m ſuã eſſentiã eſt tamen diuiſibile ſ̃m ptãtem eius, & licet illa poteſtas non differat realiter ab eſſentia, diſtinguitur tñ ſ̃m modum eſſendi, quia eſſentia eſt ens abſolutum, & Poteſtas reſpectiuũ, ideo Poteſtas diuidi poteſt, eſſentia non diuiſa. Ad tertium dicitur, ꝙ licet differentia ſit diuiſiua unius ſpeciei ab alijs ſpeciebus per hoc ꝙ ſeperat, & facit eam differe ab alijs, tñ non eſt diuiſiua ſpeciei per ſe, & ſecundum ſe, ſed conſtitutiua. Ad quartum dicitur, ꝙ illa definitio ſubſtantiæ nõ eſt quiditatiua, ſed deſcriptiua tm̃. quia ens, quod ibi ponitur non eſt cõius ſecundum rem, ꝗ ſubſtantia, ſed ſecundum uocem tm̃. & per ſe non eſt differentia formalis, quæ contrahit ipſũ ens. Ad quintum dicitur, ꝙ licet differẽtia dicat totum eſſe ſpeciei, implicite, & ſecundũ unum modũ eſſendi, non tñ explicite, & ſecundũ omnes modos eſſendi, quod tñ requiritur ad definitionem. Nam definitio explicat eſſe definiti ſecũdum eſſe potentiale, & actuale ſimul. Ideo in definitione non ſufficit differentia tantum, nec genus tantum, ſed requiritur genus, & differentia ſimul.

De Proprio quarto prædicabili.

PRopriũ quadrupliciter dicitur. Vno. n. modo dicitur proprium, quod ineſt alicui ſoli ſpeciei, ſed nõ omni indiuiduo. vt eſſe medicum uel Grammaticum conuenit ſoli homini, ſed nõ omni. Secũdo modo dicitur Propriũ, quod ĩeſt omni, ſed nõ ſoli, ut eſſe bipedem ineſt omni homini, ſed nõ ſoli. Tertio modo dicitur Propriũ quod ineſt omni & ſoli, ſed nõ ſemper. ut caneſcere ineſt omni homini, & ſoli, ſed nõ ſemper, quia ſolum ĩ ſenectute. Quarto modo dicitur Proprium, quod ineſt omni, & ſoli, & ſemper, ut riſibile ineſt omni homini, & ſoli homini, & ſemper, non ideo quòd actu ſẽper rideat, ſed quod aptus natus eſt ad ridendum. & hoc quarto modo dicitur proprium, unum de quinque prædicabilibus.

Proprium quatuor modis dicitur.

Poſtquam

Poſtquam Auctor determinauit de Genere, Specie, & Differentia, quæ prædicantur eſſentialiter, hic determinat de alijs prædicabilibus, quæ prædicatur accidentaliter. Ratio ordinis eſt. quia illa, quæ prædicantur eſſentialiter, cũ dicant eſſe eſſentiale rei, ueriori mõ prædicantur, quã illa, quæ prædicãtur accidentalit. Primo determinat de proprio, quã de accidente propter duplicem rationem. Primo, quia Propriũ fluit a principijs ſpeciei, & conſequitur ſpẽm, accidens uero a principijs indiuidui modo ſpecies eſt prior indiuiduo. Secundo, quia proprium ueriori modo prædicat, quam Accidens cum prædicetur conuertibiliter, Accidens autem non conuertibiliter. ideo conuenienter proprium præcedit accidens

Primo ſciendum, ꝙ Proprium, ut dicitur in textu, accipit quadrupliciter. primo mõ Propriũ eſt, ꝙ ineſt alicui ſoli ſpẽi, & non omni indiuiduo cuius rõ eſt qa propriũ primo modo conſequitur propria principia ſpeciei contingenter & qa illa principia ſoli ſpeciei conueniunt, cũ ſint propria principia. ideo propriũ fluẽs ab ipſis conuenit ſoli ſpeciei, ſed, quia fluit ab ipſis contingenter, & non neceſſario, ideo non conuenit omni indiuiduo eius, ſicut eſſe Grãmaticum fluit a proprijs principijs hominis mediante intellectu, & uoluntate, ſecundum, quod intellectus per uoluntatem ad ſtudium applicatur. &, quia uoluntas libere applicat intellectum, & non de neceſſitate, nec eodem modo inclinatur in omnibus hominibus, ideo eſſe Grãmaticum fluit contingenter ab illis principijs, & non conuenit omni homini. & capiendo eſſe Grãmaticũ, ut dicit actum, & non aptitudinem. quia, ſi diceret aptitudinem, ſic conueniret omni homini.

Secundo ſciendum, ꝙ Proprio ſecundo modo ineſt omni, ſed non ſoli. cuius ratio eſt, quia tale propriũ cõſequitur cõmunia principia ſpeciei de neceſſitate. &, qa illa principia conueniũt omni indiuiduo ſpeciei, & non ſoli ſpeciei, cũ ſint communia pluribus, ideo propriũ conſequens ipſa de neceſſitate cõuenit omni indiuiduo ſpeciei, ſed non ſoli, ſicut eſſe bipedem cõſequitur principia cõia hominis, in quib' conuenit cũ auibus in hoc. ſ. ꝙ in omnibus eſt forma requirẽs talem diſpõnem materiæ ad debite exercendũ ſuas operationes. ſ. gradiendo cum duobus pedibus, ideo bipes conuenit omni homini, & non ſoli. Et licet per accidens, quandoque homo non habeat duos pedes in actu, tamen ſecundum aptitudinem ſuæ ſpeciei quilibet naſcitur cum duobus pedibus.

Tertio ſciendum, ꝙ proprium tertio modo ineſt omni, & ſoli, ſed non ſemp. cuius ratio eſt. quia tale propriũ conſequitur propria principia ſpeciei de neceſſitate, non tamen ſub quacunq; diſpoſitione, ſed ſub una determinata ipſorũ diſpoſitione. &, quia conſequitur neceſſario talia principia, quæ conueniunt omni, & ſoli, ideo omni, & ſoli conuenit. ſed, qa ſolum conſequitur ea ſub una determinata diſpõne, quæ non ſemp cõuenit, ideo tale Propriũ non ſemp conuenit, ut canẽ cere, conſequitur principia naturalia hoĩs neceſſario, ut ſtant ſub una determinata diſpõne tẽporis unde canicies hominis cauſatur in ſenectute ꝓpter debilitatem caloris naturalis, qui non ſufficit digerere ſuperfluos humores cerebri, unde cauſatur putredo ĩ cerebro, ex quo cauſatur albedo, & canities pilorũ, & non conuenit homini niſi in ſenectute; niſi per accidens in iuuentute nimis debilitetur calor naturalis. & licet ĩ alijs animalibus generentur pili albi tamen hoc non eũ ex putredine cerebri, ſed humorum corporis, ideo non dicuntur caneſcere ſed griſeſcere. Vnde canicies homunibus.

Quarto ſciendũ, ꝙ Proprium quarto modo ineſt omni, & ſoli, & ſemp, cuius ratio eſt. quia tale Proprium neceſſario conſequitur propria principia ſpeciei intrãſmutabiliter, & ſub quacunq; diſpõne. ideo ſicut illa propria principia conueniunt ſoli ſpeciei, & omni indiuiduo eius, & ſemper, ſic & proprium quarto modo. Et iſtorum modorum ſufficientia iſto modo habetur quia omne proprium

prium fluit a principijs ſpeciei, uel igitur fluit ab ipſis adæquate, uel non adæquate, ſi primum, eſt dupliciter, uel conſequitur tranſmutabiliter, & ſic eſt tertius modus, uel non tranſmutabiliter, & ſic eſt quartus modus, ſi non adæquate, hoc eſt dupliciter. uel principia ſpeciei excedunt proprium, & ſic eſt primus modus: uel exceduntur ab eo, & ſic eſt ſecundus modus, Et inter iſta proprium quarto modo eſt uerius proprium, & conſequenter alia, ſecundum ꝙ magis accedunt ad ipſum, & ſolum proprium quarto modo eſt predicabile ab alijs diſtinctum, alia uero continetur ſub Accidenti communi.

Argumẽ. Sed contra prædicta primo arguitur. Philoſophus, qui ſufficienter enumerat modos Proprij ſolum ponit tres modos eius. ſ. Proprium qñ Proprium ad aliquid, & Proprium ſimpliciter. igitur male dicitur, ꝙ Proprium accipitur quadrupliciter. Secundo ſic. Species de neceſſitate conuenit omni indiuiduo eius, igitur Propriũ primo modo omni indiuiduo ſpeciei conuenit. Tertio ſic. Eſſe bipedem eſt proprium ſecundo modo, & tamen conuenit ſoli homini, igitur male dicitur, ꝙ proprium ſecundo modo ineſt omni, & non ſoli. Minor patet, quia bipes eſt ultima differentia definitionis hois, qua dicit̃ hõ eſt animal greſſibile, bipes ſed ultima dr̃ia ſemper eſt conuertibilis cũ definito, igit̃ bipes ſoli hoĩ cõuenit.

Quarto ſic Illud, quod ineſt omni conuenit pluribus, & non ſoli igitur, ſi proprium tertia modo conueniat omni, non poteſt conuenire ſoli. Quinto ſic. Illud quod ineſt omni, eſt commune multis, cum multis conueniat, ſed Proprium quarto modo non eſt commune, igitur non conuenit omni.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ Ariſto. primo Topico. ſub Proprio ad aliquid comprehendit duos illorũ modorũ. ſ. primũ, & ſm̃, quia utrunque dicit̃ Proprium ſuo ſubiecto ſolum per reſpectum ad aliquid, ut eſſe bipedem eſt Proprium homini comparato ad equum, cui non conuenit, ſed quia illi duo modi diſtinguuntur abinuicem, ut dictum eſt ideo hic bene ponuntur quatuor modi.

Ad ſecundũ dicitur, ꝙ licet illud, quod conuenit neceſſario ſpeciei, & neceſſario conueniat omni indiuiduo eius, non tamen oportet de illo, ꝙ ineſt ſpeciei cõtingenter, & accidentaliter, ſicut eſt Proprium primo modo. Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet in definitione quiditatiua, in qua ponitur propria differentia ſub nomine ꝓprio, ultima differentia ſit conuertibilis cum definito, non tamen oportet de illa, ubi ponitur propria differẽtia ſpeciei ꝑ circũlocutionem tm̃, ſicut eſt in iſta hõ eſt animal greſſibile bipes, quia hæc duo. ſ. greſſibile, bipes, circũ loquuntur propriam differentiam hominis. ſ. rõnale, ideo non oportet ꝙ bipes conuertatur cũ homine. Ad quartũ dicitur, ꝙ licet aliud, quod ineſt omni inſit pluribus in diuiduis, tñ non ineſt pluribus ſpẽbus, ſed poteſt ineſſe uni ſoli. hic. n. omni refertur ad indiuidua, & ſoli, ad ſpeciem. Ad quintum dicitur, ꝙ licet Proprium comparatum ad ſpẽm non dicatur commune, ſed proprium, tamen reſpectu indiuiduorũ ſpeciei dicitur commune, & uniuerſale. ergo poteſt conuenire omni, & ſoli.

Proprij, & definitionis definitio.

Et definitur ſic ab Ariſtotele, Propriũ eſt, quod ineſt omni, ſoli, & ſemper & cõuerſim prædicatur de re, & nõ indicat quid eſt eſſe rei, ut riſibile ineſt homini. Et non indicat quid eſt eſſe rei, ponitur in definitione proprii ad differentiam definitionis. definitio enim conuerſim prædicatur de re, & indicat quid eſt eſſe rei, ut ſubſtãtia animata ſenſibilis conuertitur cum animali, & indicat quid eſt eſſe eius. quia omnis definitio fit per ſubſtantialia. omne autẽ ſuperius

eſt

Quid nã definitio ſit. 7. Topico. ca. iiij.

eſt de eſſentia ſui inferioris. Definitio enim ſic definitur ab Ariſtotele. Definitio eſt oratio, quid eſt eſſe rei ſignificans. Proprium autem non indicat quid eſt eſſe rei.

Poſtquam Auctor diuiſit Proprium in quatuor modos, ut eliceret membrum de quo erat ſibi ad propoſitum. ſ. Proprium quarto modo, quod eſt unũ prædicabile diſtinctum ab aliis, hic conſequenter ponit definitionem Proprii quarto modo dicens, Proprium eſt, quod conuerſim prædicatur de re, & non indicat quid eſt eſſe re.. hic autem ponitur, quod prædicatur loco genere. ſ prædicabile deinde ponitur conuerſim, ideſt conuertibiliter, ad differentiam aliorum quatuor prędicabilium, quorum nullũ de ſuis ſubiicibilibus conuertibiliter prædicatur, & ponitur & non indicat quid eſt eſſe rei ad differentiam prædicati definitionis, quod prædicatur eſſentialiter, & conuertibiliter. hæc. n. definitio proprii data eſt in primo Topico. ubi Proprium definitur, ut unum de quatuor prędicatis, quę ſunt genus, definitio, proprium, & accidens, ratione cuius ponitur illa particula per quam differt a definitione.

Proprium quo nam mõ ſpẽm ſequatur.

Primo ſciendum, ꝙ ſpecies dupliciter conſideratur, uno modo in cõmuni, & ſecundum ſe, & ſic conſideratur per modum unius, & nõ multorum, & ſub tali ratione eam non conſequitur Proprium alio modo conſideratur per inclinationem eius ad materiem, & ad ſua indiuidua, & iſta modo proprium conſequitur ſpeciem, & de ipſa prædicatur. Et quia ſpecies multiplicata, & diuiſa per ſua indiuidua non habet rationem unius ſed multorum, & Proprium de ipſa hoc modo prædicatur, ideo Proprium immediate prædicatur de multis, & ſic eſt unum prædicabile, & etiam habet propria ſubiicibilia formaliter diſtincta a ſubiicibilibus aliorum prædicabilium. unde inferiora ſpeciei conſiderata reſpectu accidentium, quæ conſequuntur ſpeciem ſunt ſubiicibilia Proprii, & ſi conſiderentur quantum ad eſſe eſſentiale, quod habent a ſua ſpecie ſunt ſubiicibilia ſpeciei, ut Socrates, & Plato, ſunt ſubiicibilia hominis, & etiam riſibilis ſecundum diuerſa eſſe.

Riſus ac fletur ĩ homine ortus.

Secundo ſciendum, ꝙ Proprium fluit, & cauſatur a propriis principiis ſpeciei ſicut riſibile a propriis principiis hominis, per hoc. n. ꝙ homo eſt rationalis, & intellectiuus, ex cognitis principijs conſurgit in admirationem, & ex admiratione fit inquiſitiuus ueritatis, & ꝑ inquiſitionem inuentiuus, & ꝑ inuentionem apprehenſiuus delectabilis. unde cauſatur in eo riſibilitas, uel etiam triſtabilis, unde ſibi prouenit flebilitas, quia propria principia ſpeciei conueniunt huic proprio conuertibiliter. ideo Proprium cõſequens ipſam conuerſim prædicatur de re. ſ. ſpecie. & iſte eſt proprius modus prædicandi eius. ſ prædicati conuertibiliter & accidentaliter. non eſt tamen intelligendum, ꝙ Proprium formaliter fluat a propriis principijs ſpeciei, ſed fluit effectiue ab ipſis, & ĩ gñe cauſę formalis fluit a principijs ſuis gñis, ut riſibile, quod eſt de ſecunda ſpecie qualitatis, habet principia in tali genere, ut ſunt cognoſcibilitas, & admiratio.

Tertio ſciendum, ꝙ principia, a quibus Proprium fluit dupliciter conſiderantur, uno modo ſecundum ꝙ habent habitudinem potentiæ, & actus, & ſub tali ratione ſolũ ſunt principia eſſentialia ſpeciei alio modo conſiderantur ſub habitudine totius compoſiti ad operationem ſuam, & ſic ſunt principia effectiua proprij, ideo ſecundum diuerſas rationes ſunt principia formalia ſpeciei, & principia effectiua Proprij. unde patet, ꝙ Proprium non eſt de eſſentia ſpeciei ſed accidens eius, quia conſequitur eſſe conſtitutiuum ſpeciei. Quãdoq; tamẽ dicitur in eſſe ſpeciei eſſentialiter, eo ꝙ immediate conſequitur eſſentiam ſpeciei, ſed non eſſentialiter tanquam exiſtens de eſſentia ſpeciei.

Quarto

Quarto ſciendum, quòd illud dicitur iudicare quid eſt eſſe rei, quod explicat principia eſſentialia ipſius rei. quia eſſe eſſentiale rei cognoſcitur per illa principia, a quibus intrinſece cauſatur: ſed Proprium non explicat, nec formaliter oſtendit principia eſſentialia, nec eſt de eſſentia ſpeciei, ut dictum eſt, ideo non indicat quid eſt eſſe rei. & per hoc differtà definitione, quæ explicat quiditatem, & eſſentiam ſpeciei. per hoc. ſ. q importat genus, & differentiam, ex quibus tota eſſentia, & eſſe eſſentiale ſpeciei conſtituitur. & inde dicitur definitio eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei. Et ſic per hoc ſatis poteſt intelligi aperte quid ſit intellectus definitionis.

Sed contra prædicta primo arguitur. Omne prędicabile dicit totum eſſe ſui ſubiicibilis. Proprium non dicit totum eſſe ſpeciei, nec indiuiduorum eius, cum ſit accidens conſequens eſſe ipſorum, igitur Proprium non eſt prædicabile.

Argumẽ.

Secundo ſic. Omne prædicabile debet immediate prædicari de multis, Proprium autem immediate non prædicatur de multis, ſed de una ſola ſpecie, & mediante ipſa de ſuis indiuiduis, igitur non eſt prædicabile. Tertio ſic. Dicendo, Socrates eſt riſibilis, riſibile prædicatur de Socrate, igitur Proprium, & tamẽ nõ prædicatur conuertibiliter de Socrate, igitur Proprium prædicatur conuerſim. Quarto ſic. Accidentia magnam partem conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt, & ſpecialiter accidentia propria, igitur Proprium facit cognoſcere quod quid eſt ſpeciei, igitur male dicitur, quòd Proprium non indicat quid eſt eſſe rei Quinto ſic. Nullum accidens extrinſecum indicat, quid eſt eſſe rei, ſed definitio eſt accidens extrinſecum definito, cum ſit oratio imperfecta, ergo ipſa non indicat quid eſt eſſe rei.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd Proprium non dicit totum eſſe eſſentiale rei, ut ſpeciei, & indiuiduorum eius tamen dicit totum eſſe accidentale, quod datur a forma importata per ipſum Proprium, & hoc ſufficit ad hoc quod prædicetur de ſpeciei, & indiuiduis eius. prædicabile enim dicere debet totum eſſe rei ſecundum unum modum, non tamen ſecundum omnes.

Solutio.

Ad ſecundũ dicitur, q licet Proprium immediate prædicetur de ſpecie, tamẽ prædicatur de ipſa accepta per modum multorum, ut eſt diuiſibilis, uel diuiſa per ſua indiuidua, & nõ ſolum prædicatur de ipſa accepta per modum unius, & ſecundum ſe. ideo immediate, & ſecundum aptitudinem prædicatur de multis. Ad tertium dicitur, q in hac propoſitione Socra. eſt riſibilis, riſibile eſt Propriũ reſpectu hominis incluſi in Socrate, non tamen reſpectu Socratis, unde riſibile ſub ratione prædicabilis prædicatur de Socrate, & Plato, & de aliis hominibus, ſed ſub ratione proprii prædicatur de homine in communi. Ad quartum dicit q licet proprium faciat a poſteriori, & quo ad nos ad cognoſcendum quod quid eſt, non tamen a priori nunquam dicens principia eſſentialia rei ideo non indicat eſſe rei. Ad quintum dicitur, q ſi definitio conſideretur ex parte uocis tantum, ſic eſt accidens extrinſecũ definito, ſed ſi conſideretur ex parte uocis, & ſignificati ſimul, ſic non eſt accidens eius, quia ſignificata definitionis ſunt principia eſſentialia intrinſeca definiti, ſcilicet genus & differentia. unde illa principia ſimul ſumpta dicunt quod quid eſt, uel quiditatem ſpeciei, & definitio eſt ſignum explicans illam quiditatem. ideo definitio, & quiditas differunt ſicut ſignum, & ſignatum.

De Accidente.

Accidens eſt quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionẽ, vt album, nigrum, ſedere, & non ſedere, hæc enim poſſunt adeſſe homini, & abeſſe præter eius corraptionem.

Poſtq̃

Poſtq̃ Auctor ſuperius determinauit de quarto prædicabili.ſcd proprio, hic conſequenter determinat de ultimo.ſ. de Accidente. Accidens.n.inter cætera pradicabilia eſt imperfectius, quia ſolum dicit totum eſſe accidentale rei non conuertibiliter.ideo habet imperfectiorem modum prædicandi alijs omnibus. ideo conuenienter ordinatur in ultimo loco,& ſic definitur. Accideus eſt quod adeſt,& abeſt præter ſubiecti corruptionem.ubi per quod.intelligitur uniuerſale ſiue prædicabile,quod ſe habet ut genus definiri,& reſiduum ponitur ad differentiam aliorum prædicabilium.quia omnia alia ſunt de eſſentia rei, ut ſunt. genus,ſpecies,& differentia, uel neceſſario ſequuntur eſſentiam, ſicut Proprium ideo nullum aliorum poteſt adeſſe,uel abeſſe præter ſubiecti corruptionem.

Primo ſciendum, ꝙ Accidens dupliciter capitur.uno mō cōiter, pro omni illo,quod aduenit rei poſt eſſe eius completū,& ſic diuiditur contra ſubſtātiam & dicitur de omni illo,quod non eſt ſubſtantia.& hoc modo accidens ſub ſe continet Proprium,& Accidens commune.& illo modo non definitur hic. Alio modo capitur ſpecialiter,pro omni illo,quod aduenit rei poſt eius completum, & non fluit a proprijs principijs indiuidui.& ſic eſt prædicabile diſtinctum a proprio,& omnibus alijs,& hoc modo hic definitur.& tale accidens qn̄q; uocatur accidens cōe,qn̄q; infinitum,& qn̄q; accidens per accidens. Dicitur commune, ſecundum cauſalitatem eius,quia a pluribus cauſis differenter poteſt in ſuo ſubiecto cauſari.& dicitur infinitum, q̄a infinitis modis uariari poteſt ſecundū uariationem principiorum indiuidui,& dicitur Accidens quia non cauſatur in ſubiecto per cauſam eſſentialem,ſed per cauſam accidentalem. Accidens qn̄q; cōe, qn̄q; īfinitum, & p accidēs dicitur.

Secundo ſciendum, ꝙ Accidens cōe,quod hic definitur poteſt dupliciter conſiderari.uno modo ſecundum eſſe particulare eius, quod habet accidentaliter in ſuo ſubiecto,& illo modo corrumpitur,& uariatur in infinitum,nec iſto mō eſt ens neceſſarium.ideo ſub tali eſſe non definitur,omne.n. quod definit́ debet habere eſſe neceſſarium,quod explicetur per definitionem eius. Alio modo conſideratur ſecundum eſſe uniuerſale, ſub quo attribuitur ſibi intentio accidentis.& ſic capitur,ut ens neceſſarium,& hoc modo multa ſibi de neceſſitate conuenunt, ut quòd ſit accidens, & ꝙ ſit uariabile in aptitudine unde eſſe uariabile ſibi conuenit inuariabiliter,& iſto modo in uniuerſali hic definitur.

Tertio ſciendum, ꝙ illud accidens poteſt adeſſe.& abeſſe ſuo ſubiecto, quod habet eſſe uariabile, & cauſatur contingenter in ipſo, ſed Accidens habet eſſe uariabile,& cauſatur contingenter in ipſo ſubiecto per cauſam contingentem, eo ꝙ conſequitur principia indiuidui,q̃ ſunt uariabilia,& tranſmutabilia. ſicut rubedo cauſata in homine propter uerecundiam, quia cauſatur in eo per cām contingentem,pōt faciliter adeſſe,& abeſſe,igitur accidens cōe poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto eius.& per hoc datur intelligi modus prædicandi accidentis, ſcilicet quod prædicatur accidentaliter,& non conuertibiliter.per hoc enim ꝙ habet cauſam contingentem,prædicatur accidentaliter,& quia quandoque abeſt, prædicatur non conuertibiliter. Cur accīs adſit, & abſit.

Quarto ſciendum, ꝙ illud, quod aduenit rei poſt eſſe eius completum,& contingenś, poteſt adeſſe & abeſſe præter ſubiecti talis corruptionem,eo ꝙ ante aduentū eius res eſt completa,ideo non eſt de compōne,uel conſtitutione rei ideo per aduentum eius non conſtituitur ſubiectū, nec p remotionem eius cauſat illius corruptionem,ſed accidens cōe aduenit rei poſt eſſe eius cōpletum, & p cauſam contingenté ergo poteſt adeſſe, & abeſſe ſine corruptione ſui ſubiecti. Item ad corruptionem poſterioris non ſequitur corruptio prioris, quia eſſe prioris a poſteriori non dependēte ſed accidens cōe eſt poſterius ſubiecto:ideo ad eius corruptionem non ſequitur corruptio ſubiecti, quare poteſt ad eſſe & abeſſe præter

ter ſubiecti corruptionem.& per hoc poteſt intelligi præmiſſa definitio.

Argumẽ. Sed cõtra prædicta arguitur. Omne definibile habet eſſe neceſſarium,& finitum, quia contingens,& infinitum non ſunt definibilia, ſed accidens non habet eſſe neceſſarium,& finitum, ſed contingens,& infinitum igitur non eſt definibile. Secundo ſic. In nulla definitione debent poni oppoſita ſimul, ſed adeſt, & abeſt ſunt oppoſita. igitur definitio accidentis non eſt bona. Tertio ſic Mors, & combuſtio ſunt accidentia,& tamen non poſſunt adeſſe præter ſubiecti corruptionem. igitur contra definitionem. Quartò ſic. Viuere eſt accidens, cum nõ ſit de eſſentia uiuentis,& tamen non poteſt abeſſe præter ſubiecti corruptionem igitur. Quinto ſic Accidens corrumpitur per ſui ſubiecti corruptionem, igitur non poteſt abeſſe præter ſubiecti corruptionem.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ licet accidens ſecundum eſſe particulare, quod habet accidentaliter in ſubiecto non ſit neceſſarium, & finitum. tamen ſecundum eſſe uniuerſale eius bene accipitur ut finitum, & neceſſarium ideo iſto modo poteſt definiri. Ad ſm dicitur, ꝙ adeſſe,& abeſſe ut dicunt actũ, contradictoriæ opponuntur,& non poſſunt ſimul ineſſe eidem, ſed ut dicunt aptitudinem, non opponuntur, & poſſunt ineſſe eidem ſimul, & ſic ſumuntur in iſta definitione, unde ſenſus eſt, ꝙ accidẽs in uniuerſali adeſt,& abeſt ſecundum aptitudinem, ſed in particulari adeſt, & abeſt actu. ſed hoc ſibi conuenit ſucceſſiue. Ad tertiũ dicitur, ꝙ mors capitur dupliciter, uno modo materialiter, ut dicit alterationem, quæ præcedit corruptionem uiuentis,& ſic eſt accidens,& põt adeſſe,& abeſſe pter ſubiecti corruptionem, alio modo capitur formaliter pro corruptione uiuentis ſ. pro ſubita mutatione, qua mutatur de eſſe ad non eſſe

Morsanſit accidens. & hoc modo non eſt accidens, ſed mutatio ſubſtantialis, quæ reductiue eſt de genere ſubſtãtiæ, ſicut motus eſt reductiue in genere ſui termini ad quẽ. & ſimiliter dicendum eſt de combuſtione. Ad quartum dicitur, ꝙ ſi capiatur uiuere pro eſſe ſubſtantiali uiuentis ſecundũ, ꝙ uiuere uiuentibus eſt eſſe, hoc mõ uita, uel uiuere non eſt accidens, ſed eſſe ſubſtantiæ, ſed ſi capiatur pro operationibus uiuentis, ut ſunt uidere, & audire, ſic eſt accidens, & poteſt abeſſe ſubiecto præter ſubiecti corruptionem. Ad quintum dicitur, ꝙ licet accidens cõe corrumpatur per corruptionem ſubiecti, nõ tamen hoc modo ſolum corrumpitur, ſed tribus aliis modis, uno modo per accidens ſibi contrariũ, ut frigus per calorẽ, alio mõ p remotionem cauſæ per quam eſt in ſubiecto, ut lumen corrumpitur in aere per remotionem Solis, tertio modo per remotionem termini accidentis reſpectiui, ut pater per corrũptionem filij. ideo non oportet ꝙ propter corruptionem accidentis fiat corruptio ſubiecti, ſed corrumpi præter ſubiecti corruptionem.

Duæ aliæ Accidentis deſcriptiones, hic traduntur, ac comparantur.

Definitur etiam ſic. Accidens eſt quod neq; eſt genus, neq; ſpecies neq; differentia, neq; proprium, ineſt autem rei. uel ſic. Accidens eſt quod cõtingit eidem ineſſe,& non ineſſe, ut album, nigrũ, ſedere,& huiuſmodi,& de his duabus ultimis definitionibus dicit Ariſtoteles quod ſecunda melior eſt, quam prima, quia ad intelligẽdum primam neceſſe eſt præſcire quid ſit genus, & quid ſpecies quid differentia, quid proprium, ſecũda autem per ſe ſufficiens eſt ad cognoſcendum, quid eſt quod dicitur per ipſam.

Poſtquam Auctor poſuit definitionem Accidentis, hic conſequẽter notificat ipſum ponendo duas alias definitiones, quarum prima eſt. Accidens eſt quod neq; eſt genus, neq; ſpecies neq; differentia, neq; propriũ, ineſt aũt rei. In prima parte huius definitionis, per hoc relatiuum quod intelligitur genus definiti, ſcilicet prædicabile, & reſiduum ponitur ad differentiam aliorum prædicabilium, per abnegationem enim aliorum oſtenditur accidens habere unum alium modum prædicandi ab ipſis. Deinde ponitur ineſt autem rei, ad explicandum eſſe eius in ſubiecto.

Primo ſciendum, ꝙ Accidens tripliciter conſideratur, uno modo per reſpectum ad ſubiectũ, in quo eſt, reſpectu cuius dicitur accidẽs, quaſi aliud cadẽs. & hoc modo datur de ipſo prima definitio, illa.n. explicat ipſum per reſpectum ad ſuum ſubiectum. Secundo modo conſideratur per reſpectum ad alia prædicabilia, & ad prædicabile in communi. & hoc modo definitur per hanc definitionẽ quæ datur abnegationem aliorum prædicabilium, & explicat ipſum in eſſe prædicabilis. Tertio modo conſideratur per reſpectum ad cauſam, propter quam ineſt ſubiecto, & ſic conſideratur in tertia definitione. & per hoc patet quomodo iſtæ definitiones diuerſimode explicant accidentes. Accidens tripliciter conſiderari poteſt.

Secundo ſciendum ꝙ omnis priuatio habet eſſe, & cognoſci per ſuum habitum, ſed definitio explicat eſſe rei, ideo omnis priuatio habet definiri per reſpectum ad ſuum habitum. &, quia accidens ſe habet ut priuatio reſpectu aliorum prædicabilium, quia habet imperfectionem modum prædicandi omnibus alijs, ideo hic conuenienter definitur per abnegationem aliorum, ſicut priuatio per abnegationem ſui habitus. non tamen definitio eſt proprie negatiua, quia prima pars, qua intelligitur uniuerſale, eſt affirmatiua, & etiam ultima. ſ. ineſt aũt rei. & ita negatio aliorum prædicabilium explicat aliquid affirmatum. ſ. ſpãlem modum prædicandi accidentis. inde eſt, ꝙ prædicatur accidentaliter, & non eſſentialiter, ut tria prædicabilia prima, & prædicatur non conuertibiliter, & per hoc non eſt proprium.

Tertio ſciendum, ꝙ alia definitio accidentis. Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe, & non ineſſe. ratio eſt quia illud, quod eſt in ſubiecto per cauſam contingentem, contingit eidem ineſſe, & non ineſſe, ſed Accidens eſt hmõi, ut prius patuit, & in hac definitione explicatur cauſa, per quam accidens eſt in ſuo ſubiecto per hoc ꝙ dicit, contingit, ideſt contingenter a ſuenit. ſ. per cauſam contingẽtem & li, ineſſe, & non ineſſe, poſſunt ſumi octo modis, ſecundũ octo modos eſſendi in, tamen hic accipitur ineſſe pro illo modo, quo forma accidentalis ineſt ſuo ſubiecto, & ſimiliter non ineſſe. & hic modus continetur ſub quinto modo eſſendi in. & per hoc ſatis patet intellectus huius definitionis.

Quarto ſciendum eſt, quòd inter has tres definitiones accidentis, tertia eſt melior, q̃ ſecunda, propter duas rationes. Prima eſt, quia ſecunda explicat eſſe accidentis per reſpectum ad alia prædicabilia, & per negationem aliorum, tertia uero explicat ipſum per reſpectum ad ſuam cauſam, & ad ſuum ſubiectum. &, quia accidẽs habet ſuum eſſe reſpectu cauſæ, & ſubiecti, & definitio debet explicare eſſe rei, ideo tertia eſt perfectior ſecunda, quia perfectius explicat eſſe accidentis. Secunda cauſa eſt, quia illa definitio eſt melior, quæ facilius explicat definitum, ſed tertia facit facilius cognoſcere accidens q̃ ſecunda, quia ad cognoſcendum ſecundam oportet cognoſcere alia prædicabilia, non autem ad intelligendum tertiam. ideo tertia eſt melior ſecunda. Comparatio definitionũ Accidentis.

Sed contra prædicta primo arguitur. Nulla bona definitio debet dari per negationem, quia negatio non explicat eſſe rei, ſed iſta definitio accidentis, in qua dicitur, accidens non eſt genus, &c. datur per negationem igitur. Argumẽ.

Secundo ſic. Color eſt accidens, & tamen eſt genus albedinis, & ſpecies qualitatis. igitur male dicitur in ſecunda definitione, quod accidens non eſt genus, neque ſpecies.

Tertio ſic. Anima Socratis non eſt genus, neque ſpecies. neque differentia, neque Proprium, & ineſt rei, ſcilicet corpori igitur iſta definitio ſibi competit, & tamen non eſt accidens, igitur definitio mala Quarto ſic. Illud, quod eſt ſemper in ſubiecto ſubſiſtens, non poteſt ineſſe, & non ineſſe in ſubiecto, ſed accidens ſemper eſt in ſubiecto ſubſiſtens, huc dicit Porphyrius, igitur non contingit eidem ineſſe & non ineſſe.

Quinto ſic. Pes Socratis contingit eidem ineſſe, & non ineſſe, & tamen non eſt accidens igitur.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr, quòd ſi negatio conſideretur formaliter, inquantum dicit non ens, & eſt negatio pura, ſic nulla definitio debet dari per negationem, ſed ſi conſideretur materialiter inquantum ex conſequenti poteſt, implicare aliquam affirmationem, & dare intelligere eſſe definiri, ſic definitio poteſt dari per negationem oppoſitorum eius. cuiuſmodi eſt in prædicta definitione. Ad ſecundum dicitur, quòd licet color reſpectu ſuorum inferiorum ſit genus, & reſpectu ſuperiorum ſit ſpecies. tamen non eſt genus, uel ſpecies reſpectu ſui ſubiecti, ſed eſt accidens. ideo ſub illo reſpectu, quo eſt accidens nunquam poteſt eſſe genus, uel ſpecies, licet tamen materialiter poſſit dici genus, ſpecies, & accidens, reſpectu diuerſorum. Ad tertium dicitur, quod prima pars huius definitionis non conuenit animæ Socratis, ſcilicet prædicabile, nec etiam ultima, quia licet inſit ei tanquam forma ſubſtantialis materiæ, non tamen ut forma accidẽtalis ſubiecto. & iſto modo hic capitur ineſſe. Ad quartum dicitur, quod cum dicitur. Accidẽs ſemper eſt in ſubiecto ſubſiſtens, ſi ſemper dicat diſtributionẽ pro omnibus partibus temporis generaliter illa propoſitio eſt falſa, nec iſto modo intelligitur a Porphyrio, ſed, ſi dicat diſtributionem pro partibus temporis durationis accidentis, ita quod ſit ſenſus: ſemper eſt in ſubiecto ſubſiſtens, ideſt quam diu durat ineſſe, ſic propoſitio eſt uera, & accidens poteſt eidem ineſſe, & non ineſſe.

Ad quintum dicitur, quod pes Socratis poteſt eidem ineſſe & nõ ineſſe, ſicut pars integralis ſuo toto, non tamen ſicut forma accidentalis ſuo ſubiecto, de quo modo eſſendi in, hic intelligitur.

Accidens, inſeparabile, & inſeparabile, & in commune, & proprium partitur.

Accidentium aliud ſeparabile, ut albedo in homine, aliud inſeparabile, ut nigredo in coruo, & æthiope, & album in cigno. licet enim nigrum accidat inſeparabiliter coruo, & æthiopi, & album cigno, tamen hoc non eſt contra definitionem, in qua dicitur, poteſt adeſſe, uel abeſſe præter ſubiecti corruptionem, quia, ut vult Porphyrius, coruus poteſt intelligi albus, & æthiops nitens candore præter ſubiecti corruptionem. Item accidentium, aliud commune, ut album, ſedere, & ſimum eſſe, aliud proprium, ut albedo Socratis, & ſimitas naſi.

Poſtquam Auctor notificauit accidens per definitionem, ponendo tres definitiones, hic conſequenter ipſum notificat per diuiſionem ponendo duas diuiſiones eius, quarum prima eſt. Accidentium, aliud ſeparabile, aliud inſeparabile, cuius diuiſionis ratio eſt, quia omne accidens eſt in ſubiecto, uel ergo habet cauſam

firmam,

firmam, & permanentem in ſubiecto, & ſic eſt inſeparabile. uel habet cauſam uariabilem, & nō ſtantem, & ſic eſt ſeparabile, unde ſeparabile, & inſeparabile ſunt quidam modi accidentales, conuenientes accidenti per reſpectum ad ſubiectā, in quibus ſunt. ideo hæc diuiſio poteſt dici ſubiecti in accidentia.

Primo ſciendum, quòd ſeparabile dicitur quod eſt aptum natum ſeparari ab alio faciliter. ſed dupliciter contingit aliquid ſeparari ab alio. vno modo per realem ſeparationem, ſic quòd ambo extrema remaneant facta ſeparatione, & iſto modo nullum accidens poteſt ſeparari naturaliter a ſubiecto, licet quandoque ſupernaturaliter accidens ſeparetur a ſubiecto, ut in Sacramento altaris, ubi remanent accidentia ſeparata ſine ſubiecto. Alio modo poteſt unum ab alio ſeparari per corruptionem eius, & ſic accidens eſt ſeparabile a ſubiecto, quia poteſt ab eo faciliter ſeparari per eius corruptionem, eo quòd non habet cauſam ſtantem, & fortiter radicatam in ſubiecto. Duobus modis intelligitur accidēs a ſubiecto ſeparati.

Secundo ſciendum, quòd accidens inſeparabile eſt quod non poteſt faciliter ſeparari a ſubiecto, eo quòd habet cauſam fortiter radicatam in tali ſubiecto, ut nigredo corui, quæ radicatur in propria complexione corui, quæ non poteſt faciliter ab eo ſeparari. Aliquid tamen dicitur dupliciter inſeparabile. vno modo negatiue, ſic quòd nullo modo poteſt ſeparari, prout illa negatio in, ad lita ſeparabili, negat actum, & potentiam ſimul, & ſic Proprium eſt inſeparabile realiter a ſpecie, & etiam differētia. Alio modo dicitur inſeparabile priuatiue, quod nō ſeparatur actu, uel faciliter ſeparatur, prout illa negatio in negat actum, vel facultatem actus, & relinquit potentiam, & hoc modo accidēs commune, quod non faciliter ſeparatur dicitur inſeparabile, & non negatiue, ſic quòd nullo modo poſſit ſeparari, ſicut nigredo corui tranſmutata complexione corui, poſſet ab eo ſeparari, non tamen hoc fieri poteſt faciliter.

Tertio ſciendum, quòd accidens ſecundo modo, diuiditur per commune, & proprium, cuius ratio eſt. quia omne accidens, uel poteſt conuenire pluribus indiuiduis, uel indifferenter pluribus partibus ſui ſubiecti, & ſic eſt accidens commune, ut album uel nigrum, uel eſt appropriatum alicui parti ſui ſubiecti, uel alicui indiuiduo, & ſic eſt accidens proprium, ut albedo Socrati, uel ſimitas naſo. Ex quo patet, quod iſta diuiſio ſicut præcedens eſt diuiſio ſubiecti in accidentia, quia commune, & proprium accidunt ipſi accidenti. & licet accidens nunquam ſit principale ſubiectum alterius accidentis. tamen poteſt eſſe ſubiectum proximum, & minus principale ut ſuperficies eſt proximum ſubiectum albedinis. Diuiſiones accidentis in cōe & ꝓprium.

Quarto ſciendum quòd accidens ſumitur dupliciter, uno modo quantum ad cauſalitatem eius, eo quod indifferenter cauſatur a pluribus cauſis, & hoc modo accidens, quod hic diuiditur, dicitur accidens commune alio modo dicitur commune per prædicationem, uel inhærentiam, eo quod conuenit pluribus indiuiduis aut ſpeciebus, & etiam pluribus partibus corporis indifferenter, & hoc modo accidens commune eſt unum membrum huius diuiſionis. tale enim dicitur commune per cauſalitatem, & prædicationem. ſed accidens proprium licet ſit commune per cauſalitatem, ut albedo Socr. non tamen per prædicationem, ideo dicitur proprium quia eſt appropriatum uni indiuiduo, uel determinatæ parti ſubiecti ſui. Et per hoc patent duæ diuiſiones accidentis.

Sed contra prædicta primo arguitur. Sicut non eſſe in ſubiecto eſt proprium ſubſtantiæ, ſic eſſe in ſubiecto eſt propriū accidentis igitur accńs ſp habet eſſe in ſubiecto, & non eſt ſeparabile. Secundo ſic. Omne accńs adeſt, & abeſt ſubiecto præter eius corruptionem ergo nullum accidens eſt inſeparabile. patet antecedens per definitionem eius, quæ debet competere omni contento ſub definito. Argumē.

Tertio ſic. Idem accidens ſpecie eſt ſeparabile, & inſeparabile, ſicut album in

tigno eſt inſeparabile,& in ligno ſeparabile, ergo mēbra huius diuiſionis coincidunt. Quarto ſic. Accidens commune diuiditur in ſecunda diuiſione, ſed illud non dicitur de accidēte proprio, & etiam conuertitur cum uno membro illius diuiſionis, igitur illa diuiſio eſt mala. Quinto ſic Accidens proprium eſt unum prædicabile diſtinctum ab accidente, & non continetur ſub ipſo, igitur male ponitur membrum diuiſionis accidentis in ſecunda diuiſione.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet eſſe in ſubiecto in aptitudine ſemper conueniat accidenti, tñ eſſe in ſubiecto in actu, non ſemper ſibi cõuenit ſimpliciter, ſed ſolũ, quãdiu durat, ideo poteſt a ſubiecto ſeparari per corruptionem Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet omne accidens poſſit aliquo modo ſeparari a ſubiecto, & abeſſe, non tamen quodlibet poteſt ſeparari faciliter. ideo non omne accidens dicitur ſeparabile. nullum. n. accidens dicitur inſeparabile negatiue ſic, ꝙ nullo modo ſeparetur a ſubiecto, ſed bene dicitur inſeparabile priuatiue, quia non faciliter ſeparatur. Ad tertium dicitur, ꝙ idem accidens in ſpecie dicitur ſeparabile, & inſeparabile reſpectu diuerſorum ſubiectorum, non tamen reſpectu eiuſdem ſubiecti, ideo iſta membra non coincidunt in eodem accidente in numero. Ad quartum dicitur, quód licet diuiſum in ſecunda diuiſione dicatur cõe per cauſalitatem non tamen per prædicationem. ideo uerificatur de accidente proprio. quia illud eſt commune per cauſalitatem. nec etiam conuertitur cum accidente communi, quod eſt membrum huius diuiſionis, quia illud dicitur commune per prædicationem.

Ad quintum dicitur, ꝙ licet proprium ſpeciei ſit proprium prædicabile diſtinctum ab accidente, non tamen proprium indiuiduum de quo eſt hic ad propoſitum, ſed tale bene continetur ſub prædicabili Accidentis.

De communitatibus, & differentijs, Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, & Accidentibus.

COmmune eſt autem omnibus quinq; prædicabilibus de pluribus prædicari. Differunt autem, quia Genus de pluribus prædicatur quam alia, & per hoc differt ab aliis.

Differentia uero differt a genere, eo quód prædicatur in quale, Genus autem in quid. Item differt differentia a Specie, & a Proprio, quia Differentia prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, illa uero non. Differt etiam ab accidente. quia Accidens ſuſcipit intenſionem, & remiſsionem, Differentia uero non ſuſcipit, magis, neque minus. Differt autem Species a genere, quia genus continet ſpecies, & non continetur ab eis. Item ſpecies differt a differētia, quia ex pluribus differentiis bene conſtituitur una ſpecies, ut iſtæ duæ differentiæ, rationale, & mortale coniunguntur ad conſtitutionem huius ſpeciei homo, ſpecies uero non coniunguntur ſpeciei, ut gignat aliam ſpeciem. Quædam enim particularis equa cuidam particulari aſino permiſcetur ad muli generationem, ſed non equa, & aſinus in communi.

Item, Species differt a proprio, quia Species natura prior eſt Proprio, Proprium autem poſterius ſpecie. Præterea, quorum termini, ideſt definitiones ſunt differentes, & ipſa ſunt differentia,

ſed

ſed definitiones. Proprij,& ſpeciei ſunt differentes, ergo & ipſa erunt differentia. Item, Species differt ab accidente, quia Species prædicatur in quid. Accidens autem in quale, uel quomodo ſe habet. & ſpecies natura prior eſt accidente, omne.n. accidens natura poſterius eſt ſuo ſubiecto.

Proprium autem differt ab accidente, quoniam proprium de una ſola ſpecie prædicatur, cuius eſt proprium, accidens uero de pluribus ſpeciebus,& accidens primo ineſt indiuiduis,& per poſterius, ſpeciebus,& generibus. non enim homo uel animal currit, niſi quia Socra. uel Plato currit.

Proprium autem primo ineſt ſpeciei,& per ſpeciem indiuidui conuenit. item genus, differentia, ſpecies,& proprium, æqualiter participantur ab omnibus, de quibus prædicantur, accidens uero non, ſed ſuſcipit intenſionem,& remiſsionem.

Item genus, differentia, ſpecies,& proprium uniuoce prædicãtur, accidens uero non prædicatur uniuoce, ſed denominatiue.

Prædicari autem uniuoce eſt prædicari ſecundũ nomẽ unum, & rationẽ unam, ſecundum illud nomẽ ſumptam, ut hõ ſecundũ unum nomen ſolum prædicatur de Socr.& Plato, ut Socr. eſt homo, Plato eſt homo,& ratio eius ſecundum illud nomen eſt una, ut animal rationale, mortale, ſecundum quòd prædicatur de ſuis inferioribus, ut Socra. eſt animal rationale, mortale,& ſic de aliis & ob hoc ens non põt eſſe genus, quia licet ſecundum unum nomen prædicetur de omnibus, tamen non ſecundum rationẽ unã, ratio.n. entis ſecũdum quod dicitur de ſubſtantia, eſt ens per ſe ſecundum autem quod dicitur de aliis nouem prædicamẽtis, eſt ens in alio,& ita prædicatur ſcũm diuerſas rõnes, & ideo nõ prædicatur uniuoce, ſed potius æquiuoce, aut multipliciter. Prædicari aũt æquiuoce eſt prædicari noĩe uno,& rõnibus diuerſis ſecundum illud nomen ſumptis, ut canis prædicatur nomine uno de latrabili animali. marino piſce, & celeſti ſidere, rõ autẽ ſecundũ illud nomen non eſt eadẽ omnibus, ſed alia,& alia. Denominatiua dicuntur quæcunq; ab aliquo, ſolo caſu ſunt differentia, & ſecundum illud nomen hñt appellationem. ut a Grãmatica Grammaticus, a fortitudine fortis. Vnde Grãmaticus,& fortis prædicãtur denominatiue. & ideo accidẽs dicitur prædicari denominatiue.

Poſtquàm Auctor determinauit de unoquoq; quinque prædicabiliũ, hic cõſequenter determinat de ipſis comparatiue. ſ. comparando ipſa ſecundum conuenientiã,& differentiam eorum. Prius.n. unũquodq; habet ſecundum ſe cognoſci, quam per reſpectum ad aliud,& quia conuenientia eſt, ut habitus, & dĩa ſe habent per modũ priuationis. ideo antequam ipſa comparet ſecundum differentiam, oſtendit conuenientiam ipſorum dicẽs. cõe eſt omnibus quinque *(Quid cõe oĩbus prædicabilibus.)*

præ[illegible] de pluribus prædicari, cuius ratio eſt, quia hoc eſt de ratione, prædicabilis in communi, ſcilicet prædicari de pluribus, ideo in hoc omnia prædicabilia habent conuenientiam.

Generis a cæteris prædicabilib⁹ diſcrimē.

Sed ad uidendum de ſuis differentiis. Primo ſciendū, ꝙ genus differt ab omnibus aliis prædicabilibus in generali, per hoc, ꝙ genus prædicatᷣ de pluribus, quam quodcunque aliorum. & etiam qa genus eſt principium aliorū prædicabilium. Eſt.n. principium differentiarum, quæ inchoantur in poteſtate generis, & ēt ſpērum, quæ ſunt ſub ipſo, & quia propriū cauſatur a ſpē, accn̄s uero ab indiuiduis, quorū genus eſt principiū & iō genus eſt principiū proprij, & accidentis, & hic eſt principiū, & cā omnium aliorū quod nulli alteri conuenit. Sed ſpeciali primo differt a differentia, quia ſe habet ut determinabile, differentia uero ut determinans. Secundo differt a ſpē, quia genus prædicatur de pluribus ſpeciebus, ſpecies uero de multis indiuiduis. Tertio differt a proprio, quia genus prædicatur non conuertibiliter proprium uero ſic. Quarto differt ab accidēte, quia genus prædicatur eſſentialiter, accidens uero accidentaliter tantum.

Differētię ab aliis diſcrimen.

Secundo ſciendum, ꝙ differentia in gn̄ali differt ab oībus prædicabilib. aliis per hoc ꝙ eſt formaliter diuiſiua generis, & facit differre eſſentialiter quod nulli alteri cōuenit. Sed in ſpāli, primo differt a gn̄e per hoc. ꝙ ipſa p̄dicatur in quale, quia dicit eſſentiā rei ꝑ modū qualitatis, genus uero p̄dicatur in quid, qa dicit eſſentiā rei ꝑ modū ſubſtātiæ. ꝑ hoc ēt differētia differt a ſpē; Secūdo differt a ſpē, & proprio, qa p̄dicatur de multis ſpēbus, ſpēs uero, & propriū ſolū prædicantur de indiuiduis unius ſpeciei, & hoc intelligendo de differentia generica, & non ſpecifica. Tertio differt ab accidente. quia accidens ſuſcipit magis, & minus, differentia uero non. quia eſſe ipſius cōſiſtit in indiuiſibili, cum ſit ultimus actus ſpeciei, qui ſemper eſt in aliquo determinato gradu entis.

Speciei ab aliis differentia.

Tertio ſciendū. ꝙ ſpecies in gn̄ali differt ab aliis ꝑ hoc, ꝙ ipſa ſubiicitᷣ reſpectu oīum aliorū p̄dicabiliū. ſ. generi, & differentiæ ſ̄m p̄dicationem eſſentialē ꝓprio uero, & accidenti ſ̄m prædicationem accidentalem, & hoc nulli aliorum conuenit. Sed in ſpāli. primo differt a gn̄e, quia genus continet ſub ſe ſpeciem, & eſt totū uniuerſale reſpectu ſuarū ſpecierū, ſed ſpecies nō cōtinet genus, qa pars non continet ſuū totum. Secundo differt a differentia, quia ex plurib. differentiis bene fit una ſpēs, ſed ex plurib. ſpeciebus nō fit una ſpecies tertia. qa ex duobus entibus cōpletis exiſtentib. in actu nō pōt fieri unū tertiū, duæ aūt ſpecies ſunt entia cōpleta in actu. Tertio ſpecies differt a differentia, quia ſpēs eſt ens completū in actu ex duobus. ſ. gn̄e, & differentia. ſed ſic non eſt differentia. Quarto differt a ꝓprio, qa ſpecies eſt cā ꝓprii, quare naturaliter ipſum p̄cedit & etiam quia definitio ſpeciei, & ꝓprii differunt, ut patuit prius, & ſpecies differt ab accidente, quia prædicatur in quid, accidens uero in quale.

Proprii ab aliis differentia.

Quarto ſciendū, ꝙ proprium differt ab omnibus aliis in generali, qa prædicatur cōuertibiliter, quod nulli aliorū conuenit. Sed in ſpāli primo differt a gn̄e ſpē, & differentia ꝑ dr̄ias prius poſitas, aſſignando dr̄ias aliorum prædicabiliū a ꝓprio. Secundo differt ab accidente, quia ꝓprium de una ſola ſpecie prædicatᷣ eo ꝙ conſequitur ꝓpria principia ſpeciei, accidens uero de pluribus. Item proprium, primo ineſt ſpēi, & ꝑ ſpēm indiuiduis, accidens uero econtra, eo ꝙ fluit a principiis indiuidui. Ex quo ſatis patet. qualiter accn̄s in ſpeciali differt a cæteris prædicabilibus, quoniam poſitæ ſunt differentiæ omniū aliorū prædicabilium ab ipſo, tamen in generali dupliciter differt a cæteris. Primo, quia accidēs ſuſcipit magis, & minus, alia quatuor æqualiter participantur a ſuis inferioribus. Secundo, quia cætera prædicantᷣ uniuoce, accidens uero denominatiue. & ad declarationem huius hic definitur uniuoce prædicari, æquiuoce, & denominatiue,

natiue, unde prædicari uniuoce, eſt prædicari uno nomine, & una rõne de multis, ut homo prædicatur de Socra. & Platone. Prædicari æquiuoce eſt prædicari uno nomine, & diuerſis rationibus de multis, ut homo de homine uiuo, & de picto. Sed prædicari denominatiue, eſt prædicari uno nomine tantum & non ratione, ut album de Socrate, nomine, & ratione.

Sed contra prædicta primo arguitur. Genus non differt ab aliis prædicabilibus, per hoc in quo conuenit cum ipſis, ſed conuenit cum alijs in hoc, quod eſt de pluribus prædicari, igitur non differt ab aliis per hoc, quòd prædicatur de pluribus. Secundo ſic. Omne ſuperius actu, & intellectu continetur in ſuo inferiore, igitur ſpecies continet ſuum genus, quòd male dicitur, quod genus continet ſpecies, & non continetur ab eis. — Argumẽ.

Tertio ſic. Ex duobus exiſtentibus in actu non fit unum tertium, ſed duæ differentiæ ſunt entia in actu, uel duo actus, igitur duabus differentiis non poteſt fieri una ſpecies. Quarto ſic Non eſſe in ſubiecto eſt proprium ſubſtantiæ, & tñ prædicatur de multis ſpeciebus. ſi de omnibus ſpeciebus ſubſtantiæ, ergo proprium non prædicatur de una ſola ſpecie. Quinto ſic. Omne uniuerſale debet prædicari uniuoce de multis, accidens eſt uniuerſale, igitur.

Ad argumenta: Ad primum dr̃, quòd de pluribus capitur dupliciter. Vno modo abſolute, ut tm̃ ualet ſicut de multis, & hoc mõ genus conuenit cũ aliis per hoc, quòd de multis prædicatur, alio modo comparatiue, & per hoc genus, differt ab aliis, quia prædicatur de pluribus, quam alia. ideo non eſt idem in quo genus conuenit, in quo differt ab aliis. Ad ſm̃ dicitur, quòd licet ſpecies cõtineat genus ſicut totum eſſentiale, uel inferius ſuũ ſuperius. ſ. quo ad partem poteſtatis eius, non tamen ſicut totum uniuerſales ſuas partes, ſic, quòd contineat genus ſm̃ totam poteſtatem, & cõitatem eius. Ad tertium dicitur, quòd ex duobus exiſtentibus in actu, ut ſic, non fit unum, ſed tamen inquantum unum eſt in potentia ad alterum bene fit tertium. Modo duarum differentiarum una poteſt ſe habere in potentia reſpectu alterius per hoc, quòd differentia ſuperior conſtituit unum genus, quod eſt diſtinguibile & determinabile per differentiã inferiorem, non eſt tñ intelligendum, quòd differentia inq̃m ſe habet ut actus confuſus ſpeciei inferioris, & eſt conſtitutiua generis ſpeciei. — Solutio.

Ad quartum dicitur, quòd ſi propriũ capitur communiter pro omni ꝓprio generis, uel ſpeciei, ſic bene prædicatur de pluribus ſpeciebus, quia propriũ generis prædicatur de uno genere, ut eſt in multis ſpeciebus, ſed quia tale eſt cõmune multis ſpeciebus, ideo non habet ſimpliciter modum proprii ſed accidentis communis, Sed ſi capiatur ſpecialiter ſolum pro proprio ſpeciei ſpecialiſſimæ ut hic capitur, ſic de una ſola ſpecie prædicatur. Ad quintum dicitur, quòd ſi capiatur prædicari uniuoce generaliter pro omni illo, quod ſm̃ ſignificatum prædicatur de moltis, ſic omne uniuerſale debet prædicari de multis uniuoce, & illo modo accidens uniuoce prædicatur. ſed ſi capiatur uniuoce prædicari ſpecialiter ut eſt prædicari nomine & ratione eſſentiali de ſubiecto, ſi non prædicatur uniuoce. & hæc de Prædicabilibus dicta ſufficiant. — Proprium cõe de pluribus ſpẽbus prædicatur.

VERSORII PARISIENSIS

EXPOSITIO,

IN TERTIVM TRACTATVM PETRI HISPANI.

SVMMA TRACTATVS

De ante prædicamentis. De decem prædicamentis. De Poſtprædicamentis.

Ea quæ prædicantur, aut Vniuoca, aut Aequiuoca, aut Denominatiua eſſe dicuntur.

Cap. 1. primæ partis.

AD COGNOSCENDVM prædicamēta quædam neceſſaria præmittenda ſunt, ſine quorum cognitione nequaquam haberi poteſt cognitio prædicamentorũ. Et ideo diſtinguimus cum Ariſtotele triplicem modum prædicãdi. Eorũ quæ prædicantur, quædam ſunt æquiuoca quædam uniuoca, quædam denominatiua.

Iſte eſt Tertius tractatus de prædicamẽtis, in quo poſtq̃ Pet. Hiſp. in præcedẽtis tractatu determinauit de Dicibili in complexo ſub ratione prædicabilis, & uniuerſalis, hic conſequenter determinat de dicibili incomplexo ſub ratione ordinabilis in genere ſecundum ſub, & ſupra. Cuius ordinis ratio eſt, quia ordinacio ſecundũ ſub, & ſupra eſt ordinatio in linea prædicamentali, in qua genus ordinatur ſupra ſpeciem, & ſpecies ſub genere, & indiuidua ſub ſpeciebus, & ſic de aliis. Sed quia talis ordinatio fit ſecundum rationes prædicabilium, ideo oportebat determinare prius de dicibili incomplexo quantum ad rationem uniuerſalis, ſecundum rationem ordinabilis in genere ſecundum ſub & ſupra, quod fit in hoc tractatu de prædicamentis Et intitulatur hic tractatus de prædicamentis, quia inte dicibilia incomplexa, prædicamenta ſunt principaliora. a principaliori autem parte ſubiecti ſæpe fit denominatio ſcientiæ.

Quõ prędicamẽta ad Logicũ, & Meth. pertineant.

Primo ſciendum, ꝙ prædicamẽta quæ ſunt genera generaliſſima duplicitet conſiderantur. Vno modo inquantum ſunt prima principia diuerſitatis rerum formalia, & hoc modo non poteſt de ipſis aliquid demonſtrari, nec de ipſis ſub tali ratione habetur ſcientia. Alio modo conſiderantur per reductionem ad aliquod commune in quo conueniunt, & hoc dupliciter, uel inquantum reducũ

tur

tur ad ens,& ſunt partes entis,& hoc modo coſiderantur in Methaphyſica, quæ conſiderat de ente inquantum ens,alio modo inquantum reducuntur ad dicibile incomplexum,& ſub tali ratione in Logica conſiderantur Logicus,enim non conſiderat res abſolute,ſed,inquã tum referuntur ad rationem dicibilis,& prædicabilis,uel ut in ipſis fundantur aliquæ ſecundæ intentiones.

Secundo ſciendum, ꝙ ſubiectũ huius Tractatus eſt dicibile incomplexum ordinabile in.gñe ſm ſub.& ſupra. Dicitur dicibile,eo ꝙ hic conſiderantur res ut referuntur ad dici,& dicitur,incomplexum,ad differentiã ſubiecti primi Tractatus,quod eſt dicibile complexum,ſ.enunciatio. Dicitur ordinabile in genere ad differentiam ſubiecti libri prædicabiliũ,quod eſt dicibile incomplexum ſub ratione uniuerſalis,& nõ ſub ratione ordinabilis in genere,& non eſt prædicamẽtum ſubiectum huius tractatus,quamuis ſit principalior pars eius, quia non nomina hic conſiderata principaliter conſiderantur ſub ratione prædicamenti,ſed ſub ratione dicibilis in complexi, ordinabilis in gñe,& per hoc patet,quę ſit cauſa materialis huius tractatus,per quod habetur quæ ſit cauſa finalis eius, unde finis intrinſecus eſt perfecta cognitio ſubiecti.ſicut in alijs ſcientijs ſpeculatiuis,& finis extrinſecus eſt cognitio enunciationis quę ſit ex dicibilibus incomplexis,& argumentationibus, & etiam generaliter acquiſitio omnium aliarum ſcientiarum.Et eius cauſa formalis eſt modus procedendi,qui eſt definitiuus.diuiſiuus,& exemplorum poſitiuus.Et forma tractatus eſt eius diuiſio per capitula, & capitulorum per partes unde tres ſunt partes principales.In prima traduntur Antepræ dicamenta.In ſecunda Prædicamenta.In tertia Poſt prædicamenta. Huius tractatus cãç. Tractatus partitio.

Tertio ſciendum, ꝙ ante prædicamentum eſt documentum præcedens determinationem Prædicamentorũ, immediate ordinatũ ad cognitionem eorũ habẽdã.Et dicitur immediate ordinatũ,&c.quia licet definitiones prędicabiliũ ad tũ cognitionẽ prædicamentorũ ualeant,non tñ immediate ordinatur ad cognoſcendum prædicamenta, ſed ad cognoſcendum ipſa uniuerſalia. Et ſunt tria anteprædicamenta in generali,ſ.definitio,diuiſio,& regula.Et ſeptẽ in ſpãli.ſ.tres definitiones,duæ diuiſiones,& regulæ.Quorũ ſic habetur ſufficientia.quia ante prædicamentum ordinatur ad cognitionem prædicamentorũ, uel ergo ualet ad cognoſcendũ conuenientiã,uel dñam,uel ordinẽ ſi primũ, hoc eſt tripliciter.uel ualet ad cognoſcendũ conuenientiã prædicamẽtorũ in unũ cõem æquiuocum, quod eſt ens,& ſic eſt definitio æquiuocorũ, uel ad cognoſcendũ conuenientiã dicibilium unius ordinis,& ſic definitio uniuocorũ, uel ad cognoſcendum conuenientiam omnium prædicamentorũ accidentium in unum cõe ſubiectum.ſ. ſubſtãtiam,de qua dñr denominatiue,& ſic eſt definitio denominatiuorũ. Si ad cognoſcendũ differentiã,hoc eſt dupliciter,uel docet differentiã eorũ quæ ponũtur in genere ab his,quæ nõ ponunt in genere,& ſic eſt prima diuiſio,uel eorum quæ ponuntur in diuerſis gñeribus inter ſe,& ſic eſt ſecũda diuiſio. Si ad cognoſcendum ordinẽ in linea prædicamentali, hoc eſt dupliciter. uel reſpectu unius coordinationis,uel diuerſarũ,ſi primũ,ſic eſt prima regula,ſi ſecundũ,ſic eſt ſecunda.Et iſta anteprædicamenta ſunt illa,quæ præmittẽda ſunt anteprædicamẽta,ſine quorum cognitione nõ pòt haberi faciliter cognitio prædicamentorum. Quid ante prędicamẽtũ,& quot ſint, ualet tres in genere,& ſeptẽ in ſpẽ.

Quarto ſciendum, ꝙ ad cognoſcendũ tria prima anteprædicamenta Auctor ponit unã diuiſionem modorũ prædicandi,ſiue eorũ,quæ prædicantur dicens,ꝙ eorum,quæ prædicãtur alia ſunt uniuoca,alia æquiuoca, & alia denominatiua Cuius ratio eſt quia omne,quod prædicatur, uel prædicatur tanquàm multa,& ſic ſunt æquiuoca,uel tanquàm unum,& hoc dupliciter,uel prædicantur nomine tantum,& ſi eſt denominatiuum,uel nomine,& ratione,& ſic eſt uniuocũ,& de his tribus poſtea in ſpeciali uidebitur.

Sed

Argumẽ. Sed contra prædicta primo arguitur ſic, Omne illud, de quo eſt ſcientia, habet principia per quæ de illo probantur paſſiones, & cognoſcuntur, ſed prædicamenta, cum ſint prima principia non habent principia, ergo de ipſis non eſt ſcientia. Secundo ſic Logicus non habet conſiderare res, cum Logica ſit ſcientia rationalis, & non realis, ergo, cum prædicamenta ſint res naturales, hic male determinatur de prædicamentis. Tertio ſic. Prima principia ſunt de ſe nota ſimpliciter. & quo ad nos, ergo prædicamenta erunt per ſe nota, & ad cognoſcendum ipſa aliqua non ſunt præmittenda.

Quarto ſic. In libro prædicabilium determinatum eſt de modis prædicandi, ergo de ipſis non debet hic determinari, ſed tãtum de dicibilibus incomplexis ordinabilibus in genere, & ſic male diſtinguitur triplex modus prædicandi. Quinto ſic. Membra huius diuiſionis coincidunt, ergo, &c. Antecedens patet, quia homo uniuoce prædicatur de Soc. & Plat & æquiuoce de homine uiuo, & homine picto, ergo iſta diuiſio eſt mala.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet prædicamenta nõ habeant principia formalia, & uniuoca, habent tamen effectiua, & formalia æquiuoca, ideo de ipſis, ut reducuntur in unum commune, poteſt eſſe ſcientia per talia principia.

Ad ſecundũ dicitur, ꝙ Logicus non conſiderat principaliter de rebus ſm ſe acceptis. ſed tantum ut ſubſtant intentionibus primus, & ſecũdis, ex quibus fiũt argumentationes & ob hoc dicit Auicẽna, ꝙ Logica eſt de ſecũdis intentionib⁹ adiunctis primus. Ad tertium dr, ꝙ licet prima principia complexa ſint per ſe nota, & ſimpliciter, & quo ad nos, ut iſtud oẽ totum eſt maius ſua parte, non tamen prima principia incomplexa, ſed nobis ſunt difficillima ad cognoſcẽdum. prædicamenta autem ſunt principia incomplexa, & non complexa. Ad quartum dicitur, ꝙ licet in hoc libro non debeat determinari de aliquibus modis prædicãdi quinq; uniuerſalium in ſpeciali, poteſt tamen determinari in generalis de aliquibus modis, ad oſtendendum quõ genus prædicatur de ſuis inferioribus accidens de prima ſubſtantia. Ad quintũ dicitur, ꝙ licet homo, ut accipitur pro omnibus ſignificatis eius prædicetur æquiuoce, & quãdo accipitur pro uno tm̃ prædicet uniuoce, nõ tamen eſt æquiuocum, & uniuocum ſecundum eandem acceptionẽ eius, ſed ſolum ſecundum diuerſas, ideo iſta membra diuiſionis non coincidũt.

Quæ dicantur Aequiuoca.

AEquiuoca dicuntur, quorum nomen ſolũ eſt commune, & ſecũdum illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa, ut cum animal ſignificat animal uiuum, uel uerum, & pictum, & nomen ſolum commune eſt eis, & ſecundum illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa. Dicimus. n. de Leone picto in pariete, ecce terribile animal, & de Leone uiuo idem dicimus. & de ſtatuis regum dicimus, iſti ſunt tales reges, & de his, qui aduc regnant dicimus, iſti ſunt reges, ſumendo æquiuoce nomen rei.

Poſtq̃ Auctor præmiſit diuiſionẽ dicibiliũ per uniuoca, æquiuoca & denominatiua, hic conſequenter ponit definitionem horũ membrorũ, & primo ponit definitionem æquiuocorũ. Cuius ratio eſt, qu ia illa ualet ad cognoſcendum redactionem prædicamentorum ad unũ cõe, quod eſt ens, quod dicitur æquiuoce de ipſis, & definitio uniuocorum ualet ad cognoſcendum reductionem omniũ

dicibilium

dicibilium eiuſdem generis ad ipſum genus generaliſſimũ, & definitio denomi natiuorum ualet ad reducendum omnia prædicaméta accidentiũ ad ſubſtanciã. de qua prædicantur denominatiue. &, quia reductio prædicamentorum ad ens eſt prior alijs, ideo definitio æquiuocorum conuenienter præcedit alias. &, quia etiã reductio dicibilium ad ſuum genus præcedit reductionem accidentium ad ſubſtantiam, ideo definitio uniuocorum præcedit definitionem denominatiuo rum. ſic ergo ponitur definitio æquiuocorum. Aequiuoca dicuntur quorum ſolũ nomen eſt commune, & ratio ſubſtantiæ ſm illud nomen eſt diuerſa In qua definitione ponitur dicuntur. i. ſunt dicibilia, ad explicandũ genus definiti q eſt dicibile & non ponitur ſunt, quia hic non cõſiderant inquantũ ſunt entia, ſed inquãtũ ſunt dicibilia. & totũ reſiduũ ponit ad dñam uniuocorũ, & denominatiuorum, quia uniuoca non habent ſolum nomen commune, ſed cũ hoc habent rationem, & denominatiua non prædicantur ſecundum diuerſas rationes.

Primo ſciendum, q duplicia ſunt æquiuoca. ſ. æquiuoca æquiuocantia, & æquiuoca æquiuocata. Aequiuocum æquiuocans eſt nomen cõe, diuerſis rationibus plura ſignificans, ſicut hoc nomen animal, diuerſis rationibus ſignificat animal uiuum, & animal pictum. ſed æquiuoca æquiuocata dñr res diuerſæ diuerſis rationibus. per unum nomen ſignificatæ, ſicut animal uiuum, & animal pictum ſunt diuerſæ res diuerſis rationibus ſignificatæ per hoc nomen animal. Hæc autem definitio ſolum datur de æquiuocis æquiuocatis, & non æquiuocantibus. quia æquiuoca æquiuocata ſolum habent nomen cõe, tñ, per hanc definitionem poteſt haberi definitio æquiuoci æquiuocantis, quia ſicut æquiuoca æquiuocata habent unum nomen commune, & diuerſas rationes, ita æquiuocũ æquiuocans eſt nomen cõe diuerſis rõnibus plura ſignificans. &, quia æquiuoca æquiuocata ſemper ſunt plures res ſignificatæ per unũ nomen commune, ideo ad deſignandum iſtam pluralitatem, hic definiuntur æquiuoca in plurali numero. *Aequiuocũ duplex ęquiuocãs & æquiuocatum.*

Secundo ſciendum, q adhuc duplex eſt æquiuocũ æquiuocãs & ſimiliter æquiuocum æquiuocatum. ſ. ęquiuocum a caſu, & a conſilio, quod dicitur analogum. unde æquiuocum a caſu eſt, quod æque primo plura ſignificat. & dicitur a caſu, quia imponens ipſum ad ſignificandum, in ſecunda impoſitione eius nõ habuit reſpectum ad ſuam primam ſignificationem, ſed a caſu accidit, q tale nomẽ prius habuit aliud ſignificatũ, ſicut equus, ſi dicatur. idem eſt quod æqualis, uel idem eſt quod animal, & imponens ipſum ad unum ſignificatum nõ habuit reſpectũ ad aliud. & per hoc poſſunt definiri æquiuoca æquiuocata a caſu. Sed æquiuocum a conſilio eſt unum nomen per prius, & poſterius plura ſignificãs. & dicuntur a conſilio, quia ſicut in iudicio unus imitatur iudicium alterius, ſic etiam tali nomini attribuitur una ſignificatio per reſpectum ad aliam, ſicut animal ſignificat animal uiuum, & ex conſequenti per ſimilitudinem ſignificat animal pictum. unde æquiuoca æquiuocata a conſilio ſunt res diuerſæ ſecundũ prius, & poſterius ſignificatæ per unum nomen, & de utriuſq; . ſ. a caſu, & a cõſilio datur hæc definitio æquiuocorum. *Aequiuocũ a caſu & a conſilio, ſeu analogum.*

Tertio ſciendũ, q nomen dicitur cõe dupliciter. uno mõ ſecundũ uocem, quę cõis eſt ad multa ſignificata, ſicut Socra. dr nomen cõe ad iſtum Socratem, & ad illũ alio mõ dr cõe ſm ſignãtũ eius, q eſt cõe ad plura ſuppoſita, ſicut ſignãtũ eius q eſt cõe ad plura ſuppoſita, ſicut ſignatum hominis ſ. humanitas, quæ eſt cõis ad oĩa ĩdiuidua eius. hic aũt ſumit nomen cõe primo mõ, p illo, q eſt commune ſm uocem p reſpectũ ad plura ſignãta, & non ſecundo modo, q̃a, ſi ſic caperet tunc nullus terminus ſingularis diceret ęquiuoce de multis, cum non ſit nomen cõe cõitate ſui ſignãti. unde æquiuoca æquiuocata, ex quo diuerſæ res diuerſa ſũt ſignificata eiuſdem uocis, ideo habent nomen commune primo modo. *Nomẽ cõe duplex.*

Quarto

Quarto ſciendum, ꝙ ratio ſubſtantiæ dupliciter accipitur. uno mō ſpecialiter pro definitione quiditatiua ueræ ſubſtātiæ, quæ eſt per ſe, & iſto modo non accipitur hic, quia ſic in accidentibus non eſſent aliqua æquiuoca, cum non habeāt hoc modo rationem ſubſtantiæ. Alio modo capitur generaliter pro quacunque definitione quiditatiua ſubſtātiali, & accidētaliter, quæ aliquo modo explicat eſſentiā rei, capiēdo ſubſtantiam pro eſſentia. & hoc mō æquiuocorum ratio ſubſtantia eſt diuerſa. Cuius ratio eſt. quia quæcunque habēt diuerſas formas, quibus ſignificantur per unū nomen, & etiam ſub diuerſis conceptionibus habent diuerſas definitiones ſecundū tale nomen, ſed æquiuoca æquiuocata ſunt diuerſæ res ſecundum diuerſas formas, & diuerſos conceptus, quibus ſignificantur ꝑ unum nomen commune, & non ſignificantur per unum conceptum commune. & ideo ſecūdum nomen ipſorum ratio ſubſtantiæ generaliter ſumpta eſt diuerſa Et per hoc patet intellectus definitionis æquiuocorum.

Argumē. Circa prædicta arguitur primo. Canis eſt quoddam æquiuocum ad canem latrabilem, piſcem marinum, ſydus cæleſte, & tamen non habet unum commune nomen, cum ipſum unum nomen, ergo male dicitur, ꝙ æquiuoca habent unū nomen commune.

Secundo ſic. In uerbis reperiūtur æquiuoca, & tamen ibi non eſt nomen commune, igitur definitio mala. Tertio ſic. Aequiuoca a conſilio habent unam rationem communem unitate proportionis, & analogiæ, & tamen ſunt æquiuoca, ergo male dicitur, quòd æquiuoca habent ſolū nomen commune, conſequentia tenet. quia iſtis æquiuocis, ultra nomen commune, eſt ratio communis.

Quarto ſic. Canis latrabilis, marinus piſcis, ſunt æquiuoca æquiuocata, & tamen non habent ſolum nomen commune, ſed conueniunt in ratione ſubſtantiali corporis animati, & habent unam rationem communem, ergo male dicitur, ꝙ æquiuoca habent ſolum nomen commune, & rationem ſubſtantiæ diuerſam. Quinto ſic.

Vnius rei eſt tantū una forma, ſed ſignificatio eſt forma nominis, & ſic unius nominis eſt tantū una ſignificatio. ergo, & unum ſignificatum. & per cōſequens ſi æquiuoca habeant unum nomen commune, habēt unam rationem, quę ſignificatur per tale nomen.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet hoc nomen canis ſit æquiuocum æquiuocans, non tñ eſt æquiuocatū, & de æquiuocis æquiuocatis datur tñ præſens definitio. Ad ſecundum dicitur, ꝙ, ſi nomen capiatur ſpecialiter pro uoce, quæ ſignificat per modum permanentis, ſiue habitus, & quietis, & ut eſt pars orationis diſtincta contra uerbum. ſic in uerbis non reperitur nomen ſed ſi, capiatur generaliter, prout eſt nota mentis. i. ſignum illius, quod in mente concipitur ſic uerbum bene dicitur. nomen, & hoc modo capitur in definitione. Ad tertiū dicitur, quòd licet æquiuoca a conſilio habeant rationem communem ſecundū modum, non tamen ſecundum rem, quia unitas analoga non eſt unitas ſecundum rem, ſed tantum ſecundum modum, & ad communitatem requiritur unitas rei. unde illa, quæ habent talem unitatem proportionis ſunt ſecundum rem diuerſa, licet habeant quendam modum unitatis. Ad quartum dicitur, ꝙ licet canis latrabilis, & canis marinus habeant unam communem rationem, ut conueniunt in corpore animato, non tamen ut conueniunt in nomine canis. ideo rationes eorum, ſumptæ ſecundū illud nomen ſunt diuerſæ. Ad quintum dicitur, ꝙ licet ſignificatio ſit forma accidentalis nominis, nō eſt tamen forma eſſentialis, ideo unius nominis poſſunt eſſe plures ſignificationes, ſicut eiuſdem rei plures formæ accidentales. ſed ſua forma eſſentialis eſt dearticulatio, ſiue modus proferendi. & ipſa uox eſt materia eius.

De

De Vniuocis.

VNiuoca dicuntur quorum nomen eſt cōem, & ſecundū illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt eadē. vt hoc nomē animal, eſt cō mune homini, & boui, & ſimiliter ratio ſubſtantiæ ſecundū illud nomē, eſt eadē. dicimus. n. homo eſt animal, bos eſt animal, & homo eſt ſubſtántia animata ſenſibilis, & bos eſt ſubſtātia animata ſenſibilis. & ſic nomen eſt cōe eis, & ratio eorum, ſecundum illud nomen eſt eadem. nihil enim aliud eſt homo, ſecundum, quod eſt animal, niſi ſubſtantia animata ſenſibilis, ſimiliter, & bos.

Poſtq̄ Auctor poſuit definitionem, æquiuocorum hic conſequenter ponit definitionem uniuocorum dicens. Vniuoca dicuntur quorum nomen cōmune eſt & ſecundum illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt eadem. In hac definitione dicuntur. i. ſunt dicibilia, ponitur loco generis definiti, quod eſt dicibile, & non ponitur ſunt, quia hic non conſiderantur uniuoca ſub ratione entis, ſed inquantum referunt ad dici, Illud quod ſequitur, ponitur ad differentiā aliorū ut ſtatim declarabitur. & accipitur hic nomen commune pro uoce ſignificatiua, quæ eſt nota mentis, & non ſpecialiter ut eſt pars orationis diſtincta a uerbo, quia in uerbis reperiuntur uniuoca, ſicut & in nominibus.

Primo ſciendum, q̄ duplicia ſunt uniuoca. ſ. uniuoca uniuocātia, & uniuoca uniuocata. Vnde uniuocum uniuocans eſt nomen ſecundum unum rationem pluribus attributū, ut hoc nomen animal ſecundū unam rōnē cōem attribuitur homini, & aſino. Et uniuoca uniuocata ſunt res diuerſæ ſecundum unam rationem communem per idem nomen importatæ. ut homo, & aſinus ſecundū unā rationem communem repertam in hoc nomine animal. hic aūt definiuntur uniuoca uniuocata, & non uniuocū uniuocans, ſicut prius dictum eſt de æquiuocis. & quia uniuoca uniuocata ſunt res plures, & diuerſæ contentæ ſub eodē nomine, ideo ad notandum illam pluralitatem, hic uniuoca in plurari definiuntur. Vniuocum duplex uniuocans, & uniuocatū

Secundo ſciendū eſt, q̄ uniuoca differunt a multiuocis. & diuerſiuocis. quia multiuoca ſunt diuerſæ uoces uni rei attributę, quæ aliter uocant̄ ſynonima, & diuerſiuoca ſunt diuerſæ uoces diuerſis rebus attributæ, & de iſtis hic non determinatur ſicut de æquiuocis, & uniuocis. quia non ualent ad cognoſcendum reductionem prædicamentorum in aliquod unum, nec neceſſario requiruntur ad cognitionem eorū, & in iſtis non reperit̄ unū nomen cōe, ſed ſunt plura nomina, uniuoca uero habent unū nomen cōe ſignificans unū cōceptum cōem, in quo conueniunt, ideo in definitione uniuocorū conuenienter ponitur, quorum nomen eſt commune, ad differentiam multiuocorum, & diuerſiuocorum. Vniuocorum ab æquiuocis diſtinctio.

Tertio ſciendum, quòd uniuoca differunt ab æquiuocis. quia æquiuocum habet plura ſignificata formalia ideo dicitur æquiuocū, quaſi æqualiter plura uocans. Et licet æquiuocum a conſilio, ex parte rōnis nominis non æqualiter uocet omnia ſignificata eius, ſed ſecundum prius, & poſterius, tū ex parte uocis, & ſecluſā ratione ſe habet æqualiter. ſed uniuocum habet tm̄ unum ſignātum formale, & immediatum ideo dr̄ uniuocum, quaſi unum uocans, ſicut animal immediate ſignat animalitatem, & quia uniuoca uniuocata conueniunt in ſignificato formali, quod eſt forma cōis ſignificata per nomē uniuocum, & illa forma communis habet unā rationem eſſentialem, ideo uniuoca habēt eadem rōnem ſubſtantiæ, ſumptam ſecundum nomen cōe eorum. ideo hæc particula. ratio

ſubſtantiæ

ſubſtantiæ eſt eadem, ponitur conuenienter ad differentiam æquiuocorum.

Qūo uniuoca a denoīatiuis diſtinguantur.

Quarto ſciendū, ꝙ uniuoca, & denominatiua ſic differunt inter ſe, quia uniuoca uniuocata includunt eſſentialiter ſignificatū formale nominis uniuoci in quo conueniunt. ideo ratio propria illius ſignificati communis eſt ratio communis, & eſſentialis uniuocatorum, ideo uniuocum nomine, & ratione dicitur de uniuocatis. ſed denominata alicuius denominatiui non includunt eſſentiale ſignificatum formale ipſius denominati, ſed accidentaliter tantum. ideo ratio eſſentialis illius ſignificati non eſt ratio denominatiuorum, ut cum albus prædicatur de homine, & equo, homo, & equus ſunt denominata, album uero denominatiuum. & homo, & equus includunt ſolum accidentaliter formale ſignificatū albi, quod eſt albedo. ideo ratio illius ſignificati non eſt ratio illorum denominatorum. ideo per hanc particulam, ratio ſubſtantię eſt eadem, uniuoca differunt a denominatiuis. Et per hoc patet, quòd iſta definitio explicat naturam uniuocorum, faciens ipſa differre ab omnibus aliis. ideo eſt ſufficiens.

Argumen.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Nomen uniuocum habet tm̄ unum ſignificatum, ſed uniuoca uniuocata ſunt res diuerſæ, & nō ſunt unum ſignatum nominis, ergo uniuoca uniuocata non importantur per idem nomen commune.

Secundo ſic. Homo, & equus ſunt uniuoca uniuocata, & tamen ipſorum non eſt una ratio ſubſtantiæ, ſed habent diuerſas definitiones, cum differant ſpecie, ergo ratio ſubſtantiæ uniuocorum non eſt eadem. Tertio ſic. Albedo, & nigredo ſunt uniuoca uniuocata, & tamen non habent eandem definitionem ſubſtantiæ communem, cum ſit accidentia, ergo contra definitionē. Quarto ſic. Aequiuocum dicitur, quod eſt æqualiter plura uocans, ſed animal æqualiter uocat hominem, & aſinum, quia tale ſub ſuo genere æqualiter continentur, ergo male datur exemplum, quòd animal ſit commune uniuocum homini, & aſino. Quinto ſic. Ratio animalis, ſecundum unumquamq; ſpecies animalis eſt altera, & altera, ut dicitur. Septimo phyſicorum. ergo hic male dicitur, quòd homo, & aſinus conueniunt in una ratione animalis.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dr̄, ꝙ ſi uniuoca conſiderentur quantum ad id, quod ſunt, & ad ſuas rationes proprias, ſic non ſignificantur per nomen commune uniuocum, ſed ſi conſiderentur quātum ad naturam cōem, in qua cōueniunt ex conſequenti importantur per nomen uniuocum tanq̄ ſignificata materialia eius, & illa natura cōmunis eſt ſignificatum ſuum formale, & immediatum. Ad ſecundum dicitur, quòd ſi homo, & aſinus conſiderentur ſecundum proprias ipſorum formas, ſic habent diuerſas definitiones proprias: ſed ſi conſiderentur ut conueniunt in animali, bene habent unam definitionem ſubſtantialem communem ipſis, quæ ſumitur ſecundum formam communem, in qua conueniunt.

Ad tertium dicitur, ꝙ ſi capiatur ſubſtantia proprie pro ente per ſe, ſic albedo, & nigredo nō habent rōnem ſubſtantiæ. ſed ſi capiatur generaliter pro eſſentia, ſicut accipitur in iſta definitione, ſic habent bene eandem rationem ſubſtantiæ communem. Ad quartum dicitur, ꝙ licet hoc nomen animal, ex cōſequenti plura ſignificet æqualiter, ſ. ſpecies ſui ſignificati, non tamen primo, & immediate plura uocat æqualiter, ſed tātum unum proprium ſignificatum eius. ideo animal non eſt æquiuocum, ſed uniuocum, ęquiuocum enim eſt ex parte uocis immediate plura ſignificans. Ad quintum dicitur, quòd ſi animal cōſideretur ſecundum eſſe quod habet in diuerſis ſpeciebus eius, contractum per diuerſas differentias, ſic ratio animalis ſecūdum unamquamq; ſpeciem eius bene eſt altera, & altera. ſed ſi conſideretur ſecundum ſimplicem eius eſſentiam, ſic ſua ratio eſt eadem, & non diuerſa. quia ſic accipitur ſua eſſentia indiſtincta, & non diuiſa per differentias eius. ideo ratio explicans ipſam ſic acceptam non eſt diuerſificata.

De

De Denominatiuis.

DEnominatiua dicuntur quæcunque ab aliquo ſolo caſu ſunt differentia,& ſecundum illud nomen habent appellationem, ut a Grammatica Grammaticus,& a fortitudine fortis. Differunt ſolo caſu,ideſt ſola cadentia, quæ eſt ex parte rei, & ſecundum illud nomen habent appellationem. nomen enim denominatiuum debet communicare cum nomine uniuoco in principio, ſed differre in fine,ut a Grammatica Grammaticus.

Poſtquàm Auctor poſuit definitionem uniuocorum,quæ docet reductionem dicibilium in ſuum genus generaliſſimũ,quod dicitur de ipſis uniuoce, hic cõſequenter ponit definitionem denominatiuorum per quã cognoſcitur reductio accidentium ad ſubſtantiam,de qua prędicantur denominatiue dicens, Denominatiua dicuntur,quæcunq, ab aliquo, ſolo caſu differentia, ſunt,& ſecundum illud nomen habent appellationem.In qua definitione ponitur dicuntur, loco generis definiti,ut dictum eſt in præcedentibus.Deinde alia pars ponitur ad differentiam uniuocorum,& æquiuocorum.quia uniuoca,& æquiuoca non habent appellationem,ideſt nominationem ſecundum illud nomen abſtractam, a quo differunt ſolo caſu,ſicut denominatiua.ſed primo,& per ſe important ſua ſignificata,& non per cadentiam ab aliquo. Quid denoĩatiuũ.

Primo ſciendum, ꝙ in denominatione tria requiruntur.ſ.denominans,denominatum,& denominatiuum.Denominans,eſt forma accidentalis, quæ importatur per nomen abſtractum.& dicitur denominans,quaſi de ſe aliud nominans quia de ſe dat concreto,quod prædicetur,& nominet ſubiectum. Sed denominatiuum eſt accidens concretum,quod prædicatur denominatiue de ſuo ſubiecto ut album uel nigrum. Et dicitur denominatiuo, quaſi de alio nominatiuum, quia eſt denominatiuũ ſubiecti ratione formæ accidentalis,quæ eſt alia a ſubiecto.Denominatum eſt ſubiectum,de quo prædicatur accidens concretum, ut in hac prędicatione denominatiua, Socr.eſt albus,albedo ſignificata in hoc nomine albus,& per illud abſtractum, albedo,eſt forma denominans, & illud concretum album eſt denominatiuum Socratis, & Soc. eſt ſubiectum denominatum. Et per hoc patet,ꝙ denominatiuum,& concretum idem ſunt, & denominans, & abſtractum ſimiliter important. Denominatiuum nõ differt a cõcreto, neq; denominãs abſtracto.

Secundo ſciendum,ꝙ ad ueram denominationem requiruntur tres conditiones.Prima conditio eſt, ꝙ forma denominans ſit alia a ſubiecto,ſic quod non ſit de eſſentia eius, ſicut genus reſpectu ſpeciei,& quòd non fluat ex principijs eſſẽtialibus eius ſicut proprium,defectu cuius prędicata eſſentialia, & propria non prædicantur de nominatiue.hic enim non eſt uera denominatio, homo eſt humanus uel homo eſt riſibilis.Secunda conditio eſt quòd forma denominans ſignificetur ſecundum cadentiam,& inhærentiam ad ſubiectum, ut ſit in nomine concreto, ratione cuius nulla abſtracta prædicantur denominatiue.Tertia cõditio eſt, quòd denominatiuum,& abſtractum conueniant in principio dictionis, & differant in fine, cuius defectu,ſtudioſus non dicitur denominatiue a uirtute,quia ibi non eſt conuenientia in principio dictionis. Ad denominationẽ tres conditiones requirũtur.

Tertio ſciendũ,quòd triplicia ſunt denominatiua.quædam ſecundũ rem tantum, & non ſecundum uocem,in quibus.ſ.forma cõcreti naturaliter prouenit a forma abſtracti, & tamen non eſt conuenientia in principio dictionis, & differẽtia in fine,& ſic ſtudioſus dicit᷑ denominatiue a uirtute. Alia ſunt denominatiua

ua ſecundum uocem tantum, & nõ ſecundum rem quæ habent conuenientiã in principio,& differentiam in fine nominis abſtracti,& concreti, & tamen nõ important alienam naturam a denominato,ſicut homo & humanus. Alia ſunt denominatiua ſecundum rem & uocem ſimul,& ſunt illa,quibus conueniunt tres conditiones præſuppoſitæ ſimul,ſicut album,& nigrum,quæ ſunt uera denominatiua,& ſolum de ipſis datur definitio præſens.

In quo differãt ac cõueniant abſtractũ, & concretũ.

Quarto ſciendum,ꝙ denominatiuum,& denominans,ſiue concretum, & abſtractum conueniunt dupliciter,& differunt dupliciter. Conueniunt primo in re ſignificata,quia ſignificant eandem formam eſſentialiter,ſicut albedo,& albũ ſignificant formam albedinis. Dicitur enim in prædicamentis,albũ autem ſolam qualitatem ſignificant. Secundo conueniunt in principio dictionis,ut albedo,& album,& illa conuenientia in principio dictionis ſignificat conuenientiam in re ſignificata,ſed differunt in modo ſignificandi,& in modo eſſendi, quia concretum ſignificat formam cum cadentia,& inhærentia ad ſubiectum per reſpectum ad ſubiectum,& ideo dicitur concretum quaſi ſimul cernens formam, & ſubiectum eius,ſicut album ſignificat albedinem inhærentem ſuo ſubiecto, ſed abſtractum ſignificat formam ſecundum ſe ſine inhærentia,& cadentia ad ſubiectum,& ſignificat eam ſubſtantiue,& per modum per ſe ſtantis, & inde dicitur abſtractum,quaſi ab alio tractum,quia ſecundum modum eius ſignificandi ſignificat formam cum præciſione ſubiecti, deſignando ipſam omnino ſine ſuo ſubiecto,& inde eſt,ꝙ non poteſt uerificari de ſuo ſubiecto . ſecundo differunt in finali terminatione uocis,& iſta differentia ſignificat differentiam,quæ eſt in modo ſignificandi.ideo in definitione denominatiuorum conuenienter dicitur , ꝙ differunt ab aliquo,ſcilicet quodlibet a ſuo abſtracto in ſolo caſu . quia ſolum differunt ab ipſis in cadentia,& in modo ſignificandi,& in hoc explicantur duæ. differentiæ denominatiui,& denominantis,& ſubiungitur,ſecundum illud nomen habent appellationẽ,ad explicandum conuenientiã illorum in principali ſignificato,& in principio dictionis unde ordine naturæ,cõcretum habet appellationem,ideſt denominationem a ſuo abſtracto , quia ab ipſo accipit ſuum ſignificatum,& per hoc patet intellectus definitionis.

Argumẽ.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. In nulla bona definitione debet poni uniuerſale,uniuerſaliter ſumptum, quia ſic talis definitio non poſſet uere prædicari de definito,ſed iſta ponitur uniuerſale,uniuerſaliter ſumptũ.ſcilicet quæcunque,ergo male ponitur in iſta definitione quæcunque Secundo ſic . Album & nigrum ſunt determinatiua , & tamen non differunt ſolo caſu , ſed etiam in principali ſignificato,ergo in hac definitione male ponitur,ab aliquo ſolo caſu differentia ſunt. Tertio ſic. Denominatiuum , & abſtractum differunt in modo ſignificandi,ut prius dictum eſt,& etiam in genere , ſicut albedo , & albus,ergo non differunt ſolo caſu ergo. Quarto ſic. Studioſus eſt denominatiuum uirtutis quia prædicatur denominatiue de ſuo ſubiecto , & hoc non habet niſi a forma uirtutis,& tamen non habet appellationem ſecundum nomen uirtutis,ergo male dicitur,ꝙ ſecundum illud nomen habet appellationem. Quinto ſic. Abſtractum denominatur a concreto,ſicut a iuſto iuſtitia,ergo abſtractum habet appellationem a concreto,& non econtra, ergo male dicitur, ꝙ denominatiuum ſecundum illud nomen abſtracti habet appellationem.

Solutio.

Ad argumenta Ad primum dicitur,ꝙ quæcunque in hac definitione non tenetur uniuerſaliter,ſed indefinite,& tantum ualet ſicut illa, quæ. ideo non ponitur uniuerſale,uniuerſaliter ſumptum.

Ad ſecundum dicitur,ꝙ licet album,& nigrum non differant inter ſe ſolo caſu,tamen reſpectu ſuorum abſtractorum , ſcilicet albedinis , & nigredinis ſolo

caſu

caſu differunt, & ſic intelligitur in definitione, ꝙ denominatiua ſolo caſu diffe ferunt a ſuis abſtractis. Ad tertium dicitur, ꝙ negatio conſequentia, & cauſa eſt. quia, cum dicitur ſolo caſu, non ſolum dr̃ de cadentia uocis, ſed et de cadẽtia, quæ eſt in modo ſignificandi concreti, & abſtracti. & etiã quantum ad modos eſſendi. qui per iſtos modos ſignificandi importantur. Ad quartum dr̃, ꝙ licet ſtudioſus ſit denominatiuum ſecundum rem, non tamen ſecundum uocem & rem ſimul. & ſolum de illis denominatiuis datur iſta definitio. Ad quintum dicitur ꝙ licet ſm formationem uocis, quæ a Grammatico principaliter conſideratur. abſtractum denominatur a concreto, tamen ſm ordinem ueræ ſignificationis, & denominationis, concretum deriuatur ab abſtracto, eo ꝙ abſtractũ importat formam ſm ſe, & concretum importat eam per cadentiam ad ſubiectum modo ipſa ſm ſe naturaliter præcedit inhærentiam eius ad ſubiectum. ideo in tali ordine, concretum capit denominationem, & appellationem ab abſtracto, & talis ordo denominationis a Logico conſideratur, ideo dicitur concretum ab abſtracto deriuari.

Abſtractũ formã ſm ſe ſignificat, cõcretũ in alio.

Eorum quæ dicuntur, diuiſio.

Eorum, quæ dicuntur, quædam dicuntur cum incomplexione ut homo currit, quædam ſine complexione, ut homo, uel currit.

Poſtquam Auctor poſuit in ſpeciali tria anteprædicamenta. ſ. definitiones, quæ ualent ad reductionem dicibilium & conuenientiam eorum in aliquod unum cõe, hic conſequenter ponit duas diuiſiones ualentes ad cognoſcendum diſtinctionem, & differentiam eorum, quæ ponuntur in prædicamento adinuicem, & ab his, quæ non ponuntur, & quia prius oportet diſtinguere illa, quę non ponuntur in prædicamento ab his, quæ ponitur in prædicamẽto, q̃ diſtinguere ea, quæ ponuntur in prædicamento ad inuicem, ideo Auctor ponit primo hanc diuiſionem, quæ ualet ad cognoſcendum, quæ ponunẽ in prædicamẽto, & quæ non dicens. Eorum quæ dicuntur quædam dicuntur cum complexione, ſicut oratio, quædam uero ſine complexione, ut termini incomplexi. Cuius rõ eſt. quia oẽ, quod dicitur exprimitur, uel ſignificatur per uocem complexam ex pluribus uocibus ſignificatiuis, & ſic dicitur cum complexione, uel exprimitur per unam ſolam uocem ſignificatiuam, & ſic dicitur ſine complexione.

Primo ſciendũ, ꝙ dici tripliciter accipitur. uno modo, ut tantum ualet, ſicut deriuari ab alio, ut cum dicitur doctus dicitur a doctrina. i. deriuatur. ſecundo modo prout tantum ualet, ſicut prædicari, ut in definitione prædicabilis cum dicitur, prædicabile eſt, quod aptũ natũ eſt de pluribus dici. i. pdicari tertio modo dici, accipitur, prout tantum ualet, ſicut exprimi, uel ſignificari per uocem ſignificatiuam, & iſto modo ſumitur in propoſito, & per hoc patet quid ſit diuiſum in hac diuiſione. Eſt enim dicibile, quod eſt ſignificabile, & dici poteſt per dictionem, quæ eſt uox ſignificatiua ideo tantum ualet dicere, Eorum quæ dicuntur, ſicut, Dicibilium quæ per uocem ſignificatiuam exprimuntur.

Dici triaſignificat.

Secundo ſciendũ, ꝙ cõplexio dupliciter accipitur uno modo generaliter ꝓ quacunque compoſitione duorum adinuicem, ſiue ſit duarũ rerum uel dictionum, literarũ, uniuerſali ſyllabarum, & iſto modo non accipitur hic. Alio mõ accipitur ſolum ſpãliter, ꝓ compoſitione pluriũ uocũ ſignificatiuarum. & iſto modo ſumitur, in propoſito, & ideo complexio, ut hic ſumitur, eſt cõpoſitio ex pluribus uocibus ſignificatiuis Et dici cũ complexione. eſt ſignificari, uel exprimi per uocem compoſitam ex pluribus uocibus ſignificatiuis, & dici ſine cõplexione, eſt exprimi per unam ſolam dictionem.

Cõplexio diſtans, & non diſtãs.

Tertio ſciendum, ꝙ duplex eſt complexio. Quædam eſt complexio diſtans, qua extrema copulantur per copulã uerbalem, ſicut in qualibet orõne perfecta. Et dicitur complexio diſtans, quia extrema illius compoſitionis accipiunt ab anima diſtincte, & tanquam entia diſtincta concipiuntur, & poſtea uniuntur adinuicem, & hoc ſignificatur per copulam uerbalem, quæ eſt nota compoſitionis factæ in intellectu. Vel etiam dicitur diſtans. ideo ꝙ inter extrema eius mediat copula uerbalis. Alia eſt complexio indiſtans, cuius extrema non copulantur per copulam uerbalem, & ſe habent ſicut determinatio, & ſuum determinabile, ſicut ſit in oratione imperfecta, ut dicendo, homo albus. Et dicitur indiſtans, quia extrema talis compoſitionis deſignantur confuſæ, & apprehenduntur ab anima ut unum ab alio, & ideo inter ipſa non mediat copula uerbalis.

Complexa quot, & q̃ reponãtur in prædicamento.

Quarto ſciendum, ꝙ illa, quæ dicuntur cum complexione dupliciter poſſũt conſiderari. uno modo inquantum habent complexionem ex pluribus uocibus & important conceptum complexum, & iſto modo complexa non ponuntur in prædicamento, niſi per ſuas partes, & ſi illæ partes ſunt de diuerſis prædicamẽtis ut hic, homo eſt albus, tale dicibile ſecundum ſuas partes reponitur in diuerſis prædicamentis, & ſi illæ partes ſint de eodem prędicamento, ut animal rationale, tale dicibile ponitur in eodem prædicamento tantum ſecundum ſuas partes quia tamen non per ſe eſt unum. dicibile, ſed plura, ideo ſimpliciter loquendo dicitur, ꝙ tale dicibile complexum non eſt reponibile in prædicamẽto. Alio modo poteſt conſiderari illud, quod dicitur cum complexione. ſ. dicibile cõplexum inquantum ſumitur ad circumloquendum unum incomplexum, & illo modo bene ponitur in prædicamento loco illius incomplexi, quod circumloq̃tur, ut quando definitio ponitur loco definiti ad circumloquendũ ipſum definitum. ſed, ſi capiatur definitio inquantum includit genus, & differentiã hoc mõ non poneretur in prædicamento per modum unius, ſed per modum plurium ſecundum ſuas partes. ſ. per modum generis, & differentiæ, & ſic dicibilia complexa, ut complexa ſunt, non ponuntur in prædicamento, incomplexa uero ponũtur, & per hanc diuiſionem cognoſcimus quomodo differunt dicibilia complexa, & incomplexa. ideo hæc diuiſio ualet ad cognoſcendum differentiam eorũ, quæ ponuntur in prædicamento, ab his, quæ non ponuntur.

De hoc uide Bur. & alios in ante prædi.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Omne dicibile eſt prædicabile, cum idẽ ſit dici, & prædicari, ſed omne prædicabile eſt incomplexum, ergo & omne dicibile. ergo nulla dicuntur cum complexione. Secundo ſic. Vnumquodq; habet dici, & ſignificari eo modo quo habent eſſe, ſed omne ens habet eſſe incomplexum, & eſſe unum, ergo omne dicibile eſt incomplexũ. Tertio ſic. Canis eſt unũ dicibile, & tamẽ nõ eſt incõplexũ, cũ includat plura ſignificata, nec cõplexũ, cũ non hẽat plures uoces, ergo male dr̃, ꝙ dicibiliũ, quædam dñr cum complexione, & quædam ſine. Quarto ſic. Huius diuiſionis membra nõ ſunt oppoſita, qa complexũ, & incõplexum in eodẽ incidunt, ergo diuiſio eſt mala. Quinto ſic. Omne compoſitũ ex uoce & modo proferendi eſt complexum, ſed omne dicibile habet uocem, & modum ꝓferendi, ergo nullum habet ſine cõplexione

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ſi capiatur dicibile, ut eſt aptũ natum prædicari, ſic omne dicibile eſt prædicabile, ſed, ſi capiatur ut eſt aptum natum exprimi, & ſignificari per dictionem, ut in propoſito ſumitur, & ſic non oẽ dicibile eſt prædicabile. Ad ſm dr̃, ꝙ licet omne ens ſm ſe ſit unũ incomplexum, tamen in ordine ad aliud, cum quo eſt complexum, uel cum quo eſt cõponibile aliquod ens, põt dici complexũ. licet hoc ſibi conueniat formaliter p reſpectũ ad intellectum componentẽ & diuidentem, qui facit actualiter tantũ complexionem, q̃ prius eſt in rebus ſm aptitudinem. Ad tertium dicitur quòd licet canis

nis ex parte uocis, & materialiter ſit unum dicibile, tamen formaliter ex parte ſignificatorum non eſt unum dicibile, ſed plura. non tamen debet dici dicibile complexum, quia illa ſignificata non habent inter ſe aliquam unionem, uel cõpoſitionem, nec ſe habent ut determinatio, & determinabile ideo illo mõ non poteſt dici complexum, uel incomplexum, quia hic diuiditur dicibile, quod aliquo modo habet rationem unius dicibilis. Ad quartum dicitur, ꝙ licet complexum, & incomplexum materialiter coincidant in eodem, eo quod incomplexum materialiter eſt pars complexi, tamen formaliter opponuntur quantum ad formas complexi, & incomplexi, ſicut dictum eſt circa diuiſionem uocis, per cõplexam, & incomplexam, in qua multa ponuntur, quæ ad intellectum huius diuiſionis præſupponuntur. Ad quintum dicitur, ꝙ licet compoſitum ex uoce, & modo proferendi habeat complexionem generaliter acceptam, non tamen habet complexionem proprie dictam, quæ eſt ex pluribus uocibus ſignificatiuis de qua eſt hic ſolum ad propoſitum.

Eorum quæ ſunt, diuiſio iuxta oct. modos eſſendi in.

SED, antequam alterum mẽbrum huius diuiſionis ſubdiuidatur, diſtinguendi ſunt modi eſſendi, quia neceſſarii ſunt ad ſequentem diuiſionem cognoſcendã, & ad ea, quæ poſtea dicẽtur. Primus igitur modus eſſendi in, eſt, quãdo dicitur aliquid in alio eſſe, ſicut pars integralis in ſuo toto, ut digitus in manu. paries in domo, & ſimilia. Secundus modus eſſendi in, eſt, ſicut totum integrale in ſuis partibus ſimul ſumptis, ut domus in pariete, tecto, & fundamento. Tertius modus eſſendi in, eſt, ſicut ſpecies in genere, ut homo, uel bos in animali, & unũquodq; inferius in ſuo ſuperiori. Quartus modus eſſendi in, eſt, ſicut genus in ſpecie, ut animal in homine uel boue, & ſimiliter quodlibet ſuperius in ſuo inferiori. Quintus modus eſſendi in, eſt, ſicut forma in materia. & iſte quintus modus ſubdiuiditur, quia eſt quædam forma ſubſtantialis, ut animal eſt forma ſubſtantialis hominis, quædam eſt forma accidentalis, ut albedo hominis, & prima harum dicitur proprie eſſe in, ſicut forma in materia, ut anima in corpore, alia autem dicitur eſſe in, ſicut accidens in ſubiecto, ut albedo in pariete. Sextus modus eſſendi in, eſt, ſicut aliquid in ſua cauſa efficiente, ut regnum in Regente. Septimus modus eſſendi in, eſt ſicut aliquid eſt in ſuo fine, ut uirtus in beatitudine. Octauus modus eſſendi in, eſt ſicut aliquid in ſuo continente, ut uinum in uaſe, locatum in loco. Hos aũt octo modos eſſendi in, diſtinguit Ariſtoteles in quarto Phyſi. Boethus autem aſsignat nouem, quia ſubdiuidit quintum, quemadmodum dictum eſt. Vnde uerſus. Carmina modorum eſſendi in.

In, ſunt pars, totum, ſpecies, genus, & calor igni.
Rex in regno, res in fine, locoque locatum.

Poſtquàm Auctor poſuit primã diuiſionem anteprædicamentalẽ, hic conſequenter uul. ponere ſecundã ſed, quia illa diuiſio non poteſt perfecte cognoſci, niſi

niſi cognoſcantur modi eſſendi, ideo, priuſq Auctor ponat illã diuiſionem diuidit eſſe in alio per octo modos, quæ in his uerſibus continentur.

In ſunt pars, totum, ſpecies, genus, & calor igni.

Rex in regno, re, in fine, locoque locatum.

Sufficientia modorum eſſendi in.

Quorum ſic hr̃ ſufficientia. quia oẽ, quod in aliquo uel conuenit realiter cũ eo in quo eſt, uel ab eo differt realiter, ſi cõuenit cũ eo realiter in quo eſt dupliciter. uel ex in eo p modum partis, uel per modum totius. ſi per modũ partis, hoc eſt ẽt dupliciter, uel per modum partis integralis, & ſic eſt primus modus, uel per modum partis ſubiectiue & ſic eſt tertius modus. Si per modũ totius, hoc eſt dupliciter, uel p modum totius integralis, & ſic eſt ſecũdus modus, uel per modũ totius uniuerſalis, & ſic eſt quartus modus, Si differt ab eo in quo ẽ realiter. hoc eſt dupliciter. uel eſt in eo actualiter, uel uirtualiter tantũ. ſi actualiter, hoc eſt dupliciter, uel id, quod eſt in alio, dat eſſe cui ineſt, & facit unum eſſe cũ eo, & ſic eſt quintus modus, quo, ſ. forma eſt in materia, uel ab eo, in quo eſt, ſuſcipit eſſe, & diſtinguitur in eſſe ab ipſo, & ſic eſt octauus modus, quo locatũ eſt in loco. Si ſit in alio uirtualiter tantum hoc eſt dupliciter. uel eſt in alio quantum ad uirtutem productiuam, quo pducitur in eſſe, & ſic eſt ſextus modus, quo effectus eſt in cauſa efficiẽte, uel eſt in eo ſolum uirtualiter qm̃ ad bonitatem, & ſic eſt ſeptimus modus quo effectus habet eſſe in ſuo fine, & nõ eſt hæc diuiſio antepræ dicamentum, quia non immediate ordinatur ad cognitionem antepræ dicamentorum, ſed ad cognitionem unius diuiſionis antepræ dicamentalis, licet ex conſequenti ualeat ad cognitionẽ prædicamentorũ

De diſtinctione totius a ſuis partibus.

Primo ſciendum eſt, q partes diuerſimode ſunt in toto integrali, & totum integrale in ſuis partibus, qa partes ſunt in toto per modũ materiæ, & componunt ipſum totum materialiter, & actualiter uniunt, & continentur adinuicẽ, per formã totius ſub qua uniuntur. Sed totum integrale eſt in ſuis partibus, p modũ formæ, cum ſit uniens actualiter, & continens ſuas partes adinuicem. unde cum totum habeat rationem actus, reſpectu ſuarum partium, & ex ipſis cõponatur, & actus eſt in eo cuius actus eſt ideo totum conuenienter dicitur eſſe in ſuis partibus, & non differt realiter ab ipſis coniunctim acceptis, ſed ratione tantum, licet diſtinguatur realiter a ſuis partibus diuiſim acceptis, ſicut Socra. differt a manu eius, eo quòd includit alias partes, quæ realiter a manu diſtinguuntur, & ſimiliter a quacumque alia parte diuiſim accepta.

Secundo ſciendũ, q diuerſimode ſpecies eſt in genere, & genus in ſpecie. qa ſpecies eſt in genere poteſtate tantum, & non actu, & continetur ſub eo ẽm totamentitatem eius. & ſimiliter intelligendum eſt de qualibet alia pte ſubiectiua reſpectu ſui totius. Sed genus eſt in ſpẽ actu, & intellectu. qa ſpẽs non põt intelligi nõ intelligẽdo genus, & ẽt eſt in ſpecie ẽm eſſentiã, & ẽm partem ſuæ poteſtatis, & non ẽm totam communitatem eius, & per hoc habetur differentia tertii modi, & quarti, & licet genus, & ſpecies ſint idem realiter, qm̃ ad eſſentiam, non tamen propter hoc ſequitur, quod idem eodem modo ſit in ſeipſo eo quod genus, & ſpecies diſtinguuntur ẽm diuerſos modos eſſendi. quare nõ eſt inconueniens, quod ſub illis diuerſis modis unum inſit alteri, & econtra.

Diſtinctio ſubſtãtialis formæ ab accidẽtali.

Tertio ſciendũ circa quintum modũ, q forma ſubſtantialis, & forma accidentalis multipliciter inter ſe differunt, & differẽter ſunt in aliquo. Primo modo, quia forma ſubſtantialis dat eſſe ſimplr̃ materiæ in qua ſuſcipiunt, quia dat ſibi eſſe ſubſtantiale, quod eſt eſſe ſimpliciter, ſed forma accidẽtalis dat eſſe ſecundum quid ſubiecto ſuo, quia ſolum dat ſibi eſſe accidentale in gñe cauſæ formalis, & ſuſcipit eſſe a ſuo ſubiecto in triplici genere cauſę, ſcilicet cauſæ efficientis, & materialis, & finalis. Secundo differunt, quia forma ſubſtantialis

nunquam

nunquam præſupponit eſſe in actu, & completum ſui ſubiecti, ſed in potentia tantum. Sed forma accidentalis præſupponit eſſe completum in actu ſui ſubiecti. Tertio differunt, quia deſtructa forma ſubſtantiali deſtruitur illud in quo eſt non autem deſtructa forma accidentali. & propter has cauſas quintus modus ſubdiuiditur a Boetho in duos modos.

Quarto ſciendum, quòd aliquid eſt differenter in ſua cauſa efficiēte, & in ſua cauſa finali, quia res eſt in ſuo efficiente per hoc, quòd ipſum efficiens habet uirtutem productiuam, qua poteſt producere effectum. ſicut domificator habet uirtutem productiuam, qua poteſt producere domum, & in efficiente per naturam nō eſt cognitio effectus. Sed in agente ſecundum propoſitum, effectus eſt in ſua cauſa quātum ad ſimilitudinem eius, per quam cognoſcitur, ſicut domus eſt in mente Artificis ſecūdum ſuam ſimilitudinem, qua cognoſcitur domus, & ad cuius imaginem ipſa producitur. Sed res eſt in ſuo fine accidentaliter tantum, ſcilicet quantum ad bonitatem eius, quia tota bonitas rei ordinate ad finē prouenit ex bonitate finis, & ſic ſua bonitas continetur in ſuo fine, ſicut bonitas ſecūris continetur in ſecatione, & bonitas equi in equitatione. & per hoc aliqualiter habetur intellectus octo modorum eſſendi in.

Sed contra prædicta arguitur, primo ſic. Omne contentum exceditur ab eo, in quo continetꝰ, ſed totū integrale non exceditur a ſuis partibus, ſed ipſas oēs continet, ergo non continetur in ſuis partibus, & per conſequens non eſt in ipſis. Secundo ſic. Vnū oppoſitorū non poteſt eſſe in alio, ſed materia, & forma ſunt oppoſita, cum materia ſit potentia, forma uero actus, ergo forma nō eſt in materia. cōtra quintum modum. Tertio ſic. Effectus eſſentialiter, & realiter diſtinguitur a ſuo efficiente, & fine, cum illæ duæ ſint cauſæ extrinſecæ effectus. ergo res non eſt in efficiente, nec in ſuo fine. Quarto ſic. Locus & locatum diſtinguuntur eſſentialiter, & realiter, quia locus eſt in locante, & non in locato. ergo locatum non habet eſſe in loco, ſed eſt extra ipſum. Quinto ſic. Sicut aliquid eſt in loco, ſimiliter aliquid eſt in tempore, & tamen modus eſſendi in tempore inter iſtos modos non enumeratur, ergo non ſufficienter ponuntur modi eſſendi in. Argumēta

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet totum integrale ſm̄ ſuppoſita, & eſſe actuale non excedatur a ſuis partibus, tamen exceditur quantum ad eſſe potentiale, & ſecundum rationem, eo quòd eſſe potentiale ſibi conuenit a ſuis partibus, in quibus primo reperitur. Ad ſm̄ dicitur, quòd licet forma, & materia, quantum ad ſuos modos opponantur, ſcilicet quantum ad modum actus, & modum potentiæ, non tamen ſecundum eſſe ſuum, per quod quidem eſſe conſiſtunt materia, & forma in compoſito. ideo forma bene eſt in materia, cui dat eſſe. Ad tertium dicitur, quod licet effectus non ſit actualiter, & eſſentialiter in ſua cauſa efficiente uel finali, tamen bene eſt in aptitudine in ipſis, & uirtualiter, ut prius uiſum eſt. Ad quartum dicitur, quòd licet locatum non ſit in loco per inhærentiam, ſic quod loco inhæreat, tamen eſt in eo per continentiam, quia a loco continetur, & circundatur. Ad quintum dicitur, quod licet eſſe in tēpore non numeretur hic diſtinctè, & formaliter, tamen æquiualenter enumeratur, quia continetur ſub octauo modo, ſcilicet ſub eſſe in loco, quia eſſe in loco, & in tempore eſt eſſe in alio, ut in menſura extrinſeca rei. Solutio.

Diuiſio entium penes dici, & eſſe in ſubiecto.

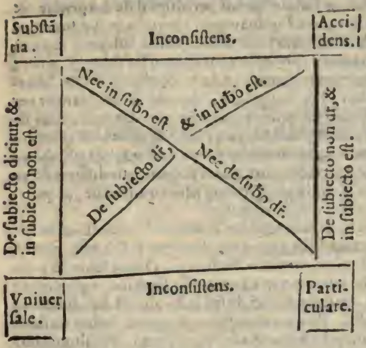
Eorum autem, quæ ſunt, quædam dicuntur de ſubiecto, in ſubiecto uero nullo ſunt, ut genera, & ſpecies ſubſtantiæ, & differentiæ

earum, quæ omnia dicuntur ſubſtantiæ uniuerſales extenſo nomine ſubſtantiæ, ut homo eſt animal rationale. Dici de ſubiecto, ut hic ſumitur, eſt ſuperius dici de inferiori, ut animal dicitur de homine, & homo de Socrate & color de albedine. Eſſe autem in ſubiecto eſt ut hic ſumitur ſecundum, quòd accidēs eſt in ſubiecto. Alia uero neque dicuntur de ſubiecto, neque ſunt in ſubiecto, ut indiuidua ſubſtantiæ. alia uero dicuntur de ſubiecto, & ſunt in ſubiecto, ut genera, & ſpecies aliorum nouem prædicamentorum, quæ dicuntur de ſuis inferioribus, & ſunt in ſubiecto, ut accidens in ſubiecto, ut color dicitur de albedine ut de inferiori, & eſt in corpore, ut in ſubiecto. Alia uero in ſubiecto ſunt, de ſubiecto autem nullo dicuntur, ut hæc ſcientia eſt in anima, ſicut accidens in ſubiecto, & non dicitur de aliquo inferiori, ut iſte color eſt in ſubiecto, ut in corpore, & non dicitur de ſubiecto, omnis enim color in corpore eſt.

Poſtquam Auctor præmiſit diuiſionem modorum eſſendi in quæ, ualet ad cognoſcendum ſecundam diuiſionem antepræ dicamentalem, hic cōſequenter ponit ſecundam diuiſionem antepraædicamentalem dicens, quod Entium dicibilium, aliqua non ſunt in ſubiecto, & dicuntur de ſubiecto, & alia nec ſunt in ſubiecto, nec de ſubiecto dicuntur, alia in ſubiecto ſunt & de ſubiecto dicuntur, & alia in ſubiecto ſunt, & de nullo ſubiecto dicuntur. Cuius diuiſionis ſic poteſt haberi ſufficientia, quia omne ens dicibile eſt ſubſtantia uel accidens. ſi ſubſtantia, hoc eſt dupliciter, vel ſubſtātia uniuerſalis, & ſic eſt primum membrum, uel ſubſtantia particularis, & ſic eſt ſecundum. Si accidens, hoc eſt dupliciter. vel accidens uniuerſale, & ſic eſt tertium membrum, uel accidens particulare, & ſic eſt quartum membrum. Et in hac diuiſione ſubdiuiditur ſecundum membrū primæ diuiſionis antepræ dicamentalis, ſcilicet dicibile incomplexum, non tamen diuiditur hic dicibile incomplexum in tota communitate eius, ſed ſolum dicibile quod eſt ens reale. ideo ponit Ariſto. in textu prædicamentorum in hac diuiſione, eorum quæ ſunt, & non eorum quæ dicuntur.

Hanc

Hanc Figuram, quæ ex Boetho ſumpta eſt, conſpicientibus, præſens incomplexorum diuiſio manifeſta fiet.

Primo ſciendum, ꝙ dici de ſubiecto, & eſſe in ſubiecto ſic differunt inter ſe, quòd dici de ſubiecto, vt hic ſumitur, eſt ſuperius dici de inferiori. vnde ſuperius, eo quòd dicit totũ eſſe ſui inferioris, prædicatur de ſuo inferiori, & ſic capitur hic ſubiectum, non pro ſubiecto accidentis, ſed pro inferiori ſubiicibili alicuius ſuperioris Sed eſſe in ſubiecto eſt eſſe in alio, ut accidens in ſubiecto, tanquàm forma ſibi inhærẽs, & adueniens ei poſt eſſe completum. Ad hoc enim ꝙ ſit accidẽs requiritur ipſum habere ens completum ante ſe, ad quod cadit, aut inhæret, & ſic capitur hic ſubiectum pro ſubiecto accidentis quod eſt indiuiduũ de genere ſubſtantiæ, & per hoc patet quomodo diuerſimode capitur ſubiectum dicendo, ꝙ aliqua dicuntur de ſubiecto, & dicẽdo, quòd aliqua ſunt in ſubiecto, quia ſcilicet in primo modo capitur pro inferiori, in ſecundo uero pro ente completo, & perfecto quod eſt ſubiectum accidentis.

Secundo ſciendum, quòd in primo membro huius diuiſionis dicitur, quòd aliqua dicuntur de ſubiecto, & non ſunt in ſubiecto. per quod intelliguntur ſubſtantiæ uniuerſales. illæ enim habent quod ſint ſubſtantiæ, & quod ſint uniuerſales, inquantum ſunt ſubſtantiæ, non ſunt in ſubiecto, quia proprium eſt ſubſtãtiæ in ſubiecto, non eſſe, eo quod eſt ens per ſe, & non in alio. ſed inquantũ ſunt uniuerſales dicuntur de ſubiecto, quia habent inferiora ſub ipſis. Sed in ſecundo membro dicitur quod quædam non dicuntur de ſubiecto, nec ſunt in ſubiecto, & per hoc intelliguntur ſubſtantiæ particulares. Illæ enim inquantum ſubſtantiæ, non ſunt in ſubiecto, inquantum uero particulares ſunt, non dicuntur de ſubiecto, quia non habent aliqua inferiora ſub ipſis. & per iſtos duos modos habetur differentia inter ſubſtantias uniuerſales, & non particulares.

Subſtãtiæ particularis, & uniuerſalis differentia.

Tertio ſciendum, quod in tertio membro dicitur. Alia ſunt in ſubiecto, & dicuntur de ſubiecto per quod intelliguntur accidentia uniuerſalia. Illa enim inquantum accidentia ſunt, in ſubiecto ſunt, quia omne accidens habet eſſe in ſubiecto. vnde proprium eſſe accidentis eſt inhærentia ad ſubiectum. ſed inquantum uniuerſalia ſunt, dicuntur de ſubiecto, ſcilicet de ſuis inferioribus. & cum dicitur in quarto membro, alia ſunt in ſubiecto, & de ſubiecto nullo dicuntur, per hoc intelliguntur accidentia particularia, quæ inquantum ſunt accidentia, ſunt in ſubiecto, inquantum uero particularia non dicuntur de ſubiecto. quia non habent inferiora. & iſtorum modorum ſiue membrorum exempla ſatis patent in textu.

Subſtantia & accidēs per q̄d indiuiduanť. Quarto ſciendum, quòd ſubſtantiæ particulares, & accidentia particularia diuerſimode particularizantur, & indiuiduantur. quia particulares ſubſtantię particularizantur, & indiuiduantur per materiam ſignatam, quæ eſt principium indiuiduationis. & ſic illæ ſubſtantiæ indiuiduantur per aliquid de ſuo genere. & quia a ſuis ſpeciebus per principium indiuiduationis, ideo talia indiuidua de genere ſubſtantiæ per aliquid de ſuo genere a ſuis uniuerſalibus differunt. ſed accidentia particularia particularizantur per indiuiduationem ſui ſubiecti, quia capiunt unitatem, & pluralitatem numeralem ab unitate, & pluralitate ſui ſubiecti. & quia ſuum ſubiectum non eſt de ſuo genere, ideo non indiuiduantur per aliquid ſui generis, nec per aliquid ſui generis differunt a ſuis uniuerſalibus ſicut ſubſtantiæ indiuiduæ. Vnde ex prædictis patet, quòd per hanc diuiſionem cognoſcitur differentia eorum, quæ ponuntur in prædicamēto ſubſtantię ab his, quæ ponuntur in prædicamentis accidentium. etiam cognoſcitur differentia eorum, quæ ponuntur in prędicamento eodem ſcilicet penes uniuerſale, & particulare. & ideo habetur ad quid hæc diuiſio eſt utilis.

Argumen. Sed contra prædicta arguitur, primo Quicquid dicitur de ſubiecto eſt in ſubiecto, cum dici de, præſupponat eſſe in, ergo nulla dicuntur de ſubiecto, quæ nō ſunt in ſubiecto, ut dicitur in primo membro. Secūdo ſic. Omne ſubiectū prius eſt illo, cuius eſt ſubiectum, ſed inferius non eſt prius ſuo ſuperiori, ergo non eſt ſubiectum ſui ſuperioris per conſequens dici de ſubiecto non eſt dici de inferiori. Tertio ſic Aliquis homo eſt ſubſtantia particularis, & tamen dicitur de ſubiecto, ideſt de ſuo inferiori, ut dicendo Socrates eſt aliquis homo. vbi aliquis homo, eſt ſuperius ad Socratem. ergo male dicitur quòd ſubſtantia particularis nō dicitur de ſubiecto, nec eſt in ſubiecto.

Quarto ſic. Omne, quod eſt in ſubiecto, eſt in eſſentia, uel eſſe ſubiecti, ſed accidens uniuerſale non eſt intra eſſentiam ſubiecti cum non ſit de eſſencia eius, nec de eſſe, cum eſſe rei aliæ naturæ non permiſceatur. igitur accidentia uniuerſalia nullo modo ſunt in ſubiecto. Quinto ſic. Omnis forma communicabilis dicitur de ſubiecto, hoc eſt de inferiori, ſed accidentia particularia ſunt formæ cōmunicabiles, cúm omnis forma ſit communicabilis, ergo illa accidentia dicuntur de ſubiecto. quod eſt contra quartum membrum.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ſi capiatur ſemper eodem modo ſubiectum, tunc uerum eſt, ꝙ quicquid dicitur de ſubiecto, hoc eſt de inferiori, eſt in ſubiecto i. in inferiori ſed capiēdo ſubiectū diuerſimode ut accipitur in iſtis mēbris, tunc non omne quod dicitur de ſubiecto, hoc eſt de inferiori, eſt in ſubiecto accidentis, quod eſt ens completum, & perfectum exiſtens actu, quod eſt cauſa, & occaſio alteri exiſtenti in eo, ſicut homo eſt cauſa albedinis exiſtentis in eo.

Ad ſm dicitur, quòd licet ſubiectum accidentis ſit naturaliter prius eo, cuius eſt ſubiectum, nō tamen ſubiectum alicuius ſuperioris. & iſto modo capitur hic, ſubiectum in definitione dici de ſubiecto. Ad tertium dicitur, ꝙ licet aliquis homo prædicatione ſpeciei, & conſiderando ipſum ex parte naturæ contractæ, dicatur de Socrate, & ut de inferiori, non tamen prædicatione indiuidui, & conſiderando ipſum ex parte ſigni contrahentis naturam. ſed hoc modo dicendo, Socr. eſt aliquis homo, prædicatur idem realiter de ſeipſo, & non ſuperius de inferiori. Ad quartum dicitur, ꝙ licet accidens non ſit in eſſentia ſubiecti, tanquā principium eius eſſentiæ, tamen per inhærentiam dicitur eſſe in eſſentia ſubiecti ex conſequenti, ut eſt in toto compoſito, & ſub eſſe ipſius, ſed tamen per ſe, & primo non inhæret eſſentiæ, uel eſſe, ſed toti compoſito, licet quandoque ratione materiæ, & quandoque ratione formæ. Ad quintum dicitur, ꝙ licet omnis forma ſecundum ſe accepta ſit communicabilis, non tamen forma accepta, & indiuiduata

diduata per ſubiectum eius,ſed eſt incommunicabilis ideo accidens particulare,eo quòd particulare,& non eſt communicabile, nec dicitur de ſubiecto

Regulæ duæ quarum una coniungere, altera diſtinguere docet.

QVANDO alterum de altero prædicatur,ut de ſubiecto, quæcunque de eo quod prædicatur dicuntur, omnia de ſubiecto dicuntur.vt Socrates eſt homo,homo eſt animal. ergo Socrates eſt animal. Diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies,& differentiæ,ut animalis,& ſcientiæ,quæ ſunt diuerſa genera.differẽtiæ.n.animalis ſunt rationale, & irrationale.diuiditur.n.per has differentias.vt animalium, aliud rationale,aliud irrationale. Differẽtiæ aũt ſcientiæ ſunt naturale, morale,& ſermocionale.diuidimus.n.ſcientiã per has differentias, ut ſcientiarum,alia Naturalis,alia Moralis,alia Sermocinalis.

Poſtquàm Auctor ſuperius poſuit duas diuiſiones ualentes ad cognoſcendum differentias dicibilium inter ſe,tam ponibilium in prædicamento, quàm nõ ponibilium, hic conſequenter ponit duas regulas anteprædicamentales ualentes ad cognoſcendum ordinem illorum, quæ in prædicamento ponuntur. Et quia prius eſt cognoſcere ordinem dicibilium reſpectũ unius prędicamenti, quod docętur per primam regulam,quàm cognoſcere ordinem ipſorum reſpectu diuerſorum prædicamentorum,quòd fit per ſecundam regulam,ideo conuenienter pręponit primam iſtarum regularum quæ talis eſt. Quando alterum de altero prædicatur ut de ſubiecto,quæcunq; de eo quod prædicatur dicuntur, omnia de ſubiecto dicuntur,ut ſi Socrates eſt homo, & animal prædicetur de homine, etiã prædicabitur de Socrate.

Primo ſciendum,quòd in iſta regula per illud quod prædicatur, ſiue per prædicatum, intelligitur ſuperius, habens modum prædicandi alicuius prædicabilis,& per ſubiectũ intelligitur inferius alicuius ſuperioris,ideo ſenſus regulę eſt, q̃n aliquod ſuperius prædicatur de ſuo inferiori, quæcunq. prædicantur eſſentialiter de illo ſuperiori,ẽt prædicantur de inferiori eius.cuius ratio eſt, quia ſuperius actualiter includitur in ſuo inferiori,ideo quęcunq; inſunt tali ſuperiori,& de ipſo prædicantur eſſentialiter, ſunt etiam actualiter in ſuo inferiori, & de illo actualiter prædicantur. & ſi primum ſuperius eſſentialiter prædicetur de ſuo inferiori,ẽt ſua ſuperiora prædicabuntur eſſentialiter, & ſi accidentaliter etiam ſua ſuperiora prædicabuntur accidentaliter de ſuo ſubiecto, & per hoc patet, ꝙ iſta regula ualet ad cognoſcendum ordinem dicibilium in una linea prędicamentali,& quomodo de ſe omnia ſuperiora alicuius generis ſunt ſuperiora ſuorum ſpecierum,& etiam quæ prædicabilia poſſunt de ſe inuicem prædicari.

Primæ regulæ intellectus ac ratio.

Secundo ſciendum, ꝙ ſm iſtam regulam debent obſeruari duæ conditiones. Prima eſt,ꝙ prima propoſitio ſit directa, & ordinata, ſiue ſit ibi eſſentialis prædicatio, ſiue accidentali.oportet enim ibi aliquod ſuperius prædicari ſm ordinem alicuius quinque prædicabilium. Secunda conditio eſt ꝙ in ſecunda propoſitione ſit prædicatio eſſentialis, & directa. defectu cuius hic non arguitur per regulam,homo eſt aĩal,animal eſt aſinus, ergo hõ eſt aſinus. quia in ſecunda propoſitione non eſt eſſentialis p̃dicatio, cũ inferius non p̃dicetur eſſentialiter de ſuo ſuperiori.

Conditiones duę requiruntur ad huius regulę ueritatem

periori.

periori quod tamen hic requiritur propter hoc, quòd reducẽdo talem ordinem ad ſyllogiſmum, ſecunda propoſitio fit maior in prima figura, & illa debet eſſe uniuerſalis ſemper actualiter, uel uirtualiter. & non eſſet uirtualiter uniuerſalis niſi eſſet ibi pdicatio eſſentialis, & tenet ẽt iſta regula in negatiuis, ſuppoſito tñ ꝙ prima propoſitio ſit affirmatiua, quam oportet fieri minorẽ in prima figura, & in ſecunda propoſitione prædicatũ negatur eſſentialiter de prædicato primæ, vnde ſequitur, Socrates eſt homo, homo nõ eſt aſinus, ergo Socr. nõ eſt aſinus.

Tertio ſciendũ, ꝙ ſecũda regula anteprædicamentalis talis eſt. Diuerſorũ generũ, & non ſubalternatim poſitorũ diuerſæ ſunt ſpẽs, & dñæ. Cuius rõ eſt, qa ſpẽs, & dñæ alicuius gñis eſſentialiter deſcendunt a ſuo gñe, & dicunt eandem eſſentiã cũ ipſo, ſed diuerſa gña eſſentialiter differunt, ergo ſpẽs, & differentiæ includunt eſſentias oppoſitas illorum generum, & per conſequẽs diuerſorũ generum, & nõ ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpẽs, & dñæ, & per hoc patet ꝙ iſta regula ualet ad ſciendum qũo ſub diuerſis prædicamentis, debent ordinari diuerſæ ſpecies, & quomodo eſſentię prędicamentorũ ſunt impermixtæ.

Quæ gña ſubalternatim poſita dicantur.

Quarto ſciendum, quod genera ſubalternatim poſita dicuntur, quorum unũ eſſentialiter eſt ſub alio ſicut corpus, & animal, & per oppoſitũ illa dicuntur non ſubalternatim poſita, quorum unũ non continetur ſub alio eſſentialiter ut ſunt ſubſtantia, & qualitas, & hac regula dicitur non ſubalternatim poſita, ad differentiam generum ſubalternatim poſitorum, quia ipſorum poſſunt eſſe eædem ſpecies, & differentiæ, ſicut ſpecies animalis ſunt ſpecies corporis, & etiam ſubſtantiæ, licet non ſint immediate reſpectu illorum generum & ſimiliter differentiæ animalis ex conſequenti ſunt differentiæ coordinationis ſubſtantiæ, ſed genera poſita non ſubalternatim, non poſſunt ex conſequenti habere eaſdem differentias, nec ſpecies, propter cauſam prius dictam.

Argumen.

Contra prædicta primo arguitur ſic. Non ſequitur, Socr. eſt homo, homo eſt ſpecies, igitur Socrates eſt ſpecies & tamen ibi arguitur per primam regulam, ergo illa non eſt bene aſſignata. Secundo ſic. Non ſequitur per illam regulam, homo eſt albus, album eſt accidens, ergo homo eſt accidens. & tamen arguitur ſecundum conditiones regulæ primę, ergo, non eſt ſufficiens. Tertio ſic. Subſtantia, & quantitas ſunt diuerſa genera, & tamen corpus eſt ſpecies utriuſque, ergo male dicitur in ſecunda regula, diuerſorum generum diuerſæ ſunt ſpecies.

Quarto ſic. Animal, & ſcientia ſunt diuerſa genera non ſubalternatim poſita, & tñ ipſorum eſt eadem differẽtia. ſ. rationale, quod eſt differẽtia hominis, quia diuidit animal, & etiam ſcientiam, quia ſcientia diuiditur per ſcientiam rationalem, & realem, ergo diuerſorum generum non ſunt diuerſæ differentię. Quinto ſic. Intellectiuum eſt differentia hominis, & ẽt angeli, & tñ homo, & angelus nõ cõtinentur ſub eodẽ genere, ſed ſub diuerſis, quia homo continetur ſub corpore, & angelus eſt ſubſtantia incorporea. ergo diuerſorum generum eſt eadẽ dña.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ ibi non arguitur per regulam, quia in hac propoſitione, homo eſt ſpecies, non eſt prædicatio eſſentialis, quia intentiones ſecundæ non prædicantur de primis eſſentialiter, ſed accidentaliter ſolum, eo ꝙ dicunt reſpectus accidentales, qui accidunt rebus primæ intentionis, & eodem modo diceretur de iſta, homo eſt ſubſtantia, ſubſtãtia eſt genus, ergo homo eſt genus, & ſic de aliis. Ad ſm dicitur, ꝙ album in prædicato primæ propoſitionis, & in ſubiecto ſecundæ differenter tenetur, quia in prima, album tenetur contractum ad ſubiectum, ſm quod dicit totum eſſe eius. In ſecunda uero tenetur ſub propria ratione eius, & non inquantum dicit eſſe per reſpectũ ad ſuum ſubiectum, ideo in illa ſecunda propoſitione non prædicatur aliquid de prædicato primæ formaliter accepto, ſicut tenebatur in prima, ideo nõ arguitur

per

per primam regulam, ſed committitur fallacia accidentis. Ad tertium dicitur, quod corpus non eſt ſpecies ſubſtantiæ, & quantitatis capiendo corpus uniuoce: ſed capiendo æquiuoce tantum, quia prout corpus eſt ſubſtantia, quæ poteſt ſuſcipere tres dimenſiones eſt ſpecies ſubſtantiæ, & ſecundum ꝙ importat actu illam dimenſionem.ſ.longitudinem, latitudinem, & profunditatem, eſt ſpecies quantitatis, & ſi tenetur æquiuoce, non eſt una ſpecies, ſed diuerſæ. Ad quartũ dicitur, quod rationale non eſt eadem differentia, ut eſt differentia animalis, & ſcientiæ, quia non tenetur uniuoce, ſed æquiuoce, quia ſecundum ꝙ dicit formam, qua poſſumus uti ratione eſt differentia animalis, & ſecundum quod dicit ſcientiam, quæ eſt de Ente rationis eſt differentia ſcientiæ. Ad quintum dicitur, quod intellectiuũ non reperitur æqualiter in homine, & in angelo nec ſunt intellectus hominis, & angeli in æquali gradu perfectionis, cum intellectus angeli ſit perfectior eſſentialiter intellectu hominis, & ideo intellectiuum dicitur de ipſis analogice, & non uniuoce, ideo non eſt differentia eadem.

Pars Secunda, quæ primo continet diuiſionem decem prædicamentorum.

EOrum, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, ſingulum, aut ſignificat Subſtantiam, aut Quantitatem, aut Qualitatem, aut Ad aliquid, aut Agere, aut Pati, aut Vbi, aut Quando, aut Situm eſſe, aut Habere. Eſt enim Subſtantia, ut exemplariter dicatur, ut homo, equũs, Quantitas, ut bicubitum, tricubitum, Qualitas, ut albedo, nigredo. Ad aliquid, ut duplum triplum, Vbi, ut in loco eſſe. Quando, ut heri fuiſſe, cras fore. Situs, ut iacere, ſedere, Habere, ut calciatum eſſe, armatum eſſe. Agere, ut ſecare, urere. Pati, ut ſecari, uri.

Poſtquam Auctor determinauit de Anteprædicamentis, quæ neceſſario requiruntur ad cognitionem prædicamentorum, hic conſequenter incipit determinare de prædicamentis, & quia cognitio generalis, & confuſa præcedit in nobis cognitionem ſpecialem, & diſtinctam, ideo determinat de ipſis in generali priusq̃ in ſpeciali, præmittens talem diuiſionem. Eorum, quæ dicuntur ſecundum nullam complexionem.i. unumquodque dicibilium incomplexorum, ſingulum, aut ſignificat Subſtantiam, aut Quantitatem, aut Qualitatem, aut Ad aliquid, & ſic de aliis. de quolibet iſtorum ſatis patent exempla in textu. vnde patet quod iſta diuiſio non eſt unum anteprædicamentum. quia non præcedit determinationem prædicamentorum, ſed determinat de prædicamentis in generali diſtinguendo ipſa, & exemplificando de quolibet ipſorum.

Primo ſciendum, quòd dicibile incomplexum accipitur dupliciter. Vno modo pro omni illo, quod ſignificatur per unam uocem incomplexam, ut capitur in prima diuiſione antepræ dicamentali, & iſto modo non capitur hic, quia multa dicibilia hoc modo incomplexa ſunt, quæ non ponuntur in aliquo prædicamento, ut chymera, & multa alia entia rationis. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro dicibili incomplexa ordinabili in genere. & hoc modo ſumitur dicibile in iſta diuiſione, ſecundum quod ſignificat Subſtantiam, Quantitatẽ, &c. & per hoc, quod dicit ſignificat, dat intelligere quod hic non conſiderantur res ſub ratione entis, nec homo ordinatur in prædicamentis. Sed conſiderantur illæ uoces, & per quas res ſignificantur, & ſub tali conſideratione ordinantur res in prædicamento.

Quatuor cōditionibus quodlibet in prædicamento reponitur.

Secundo ſciendum eſt, ꝙ ad hoc quòd aliquid ſit ordinabile in genere quatuor conditiones requiruntur. Prima eſt, quòd tale dicibile ſit unum formaliter, & uirtualiter. quia, ſi eſſet æquiuocum, eſſent plura dicibilia, & poſſet ordinari in diuerſis ordinibus, ſiue in diuerſis prædicamētis, & propter hoc æquiuoca, ut æquiuoca ſunt non ordinantur in prædicamento. Secunda conditio eſt, ꝙ tale dicibile ſit incomplexum, quia, ſi eſſet complexum, ſecundum diuerſas partes eius eſſet in diuerſis prædicamentis, uel in diuerſis locis eiuſdem ordinis, ſicut patet de definitione. genus. n. ponitur in recta linea, differentia uero in linea laterali. & propter hanc rationem complexa non ponuntur in genere ſecundum ſe ut complexa ſunt, ſed ſecundum ſuas partes ſolum, uel inquantū ſumuntur pro uno in complexo. Tertia cōditio eſt, quòd tale dicibile ſit ens reale, & quod habeat ordinem certum in rebus, & propter hoc entia rationis, ut chimera, & hircocernus, & ſimilia non ponuntur in prædicamentis. Quarto conditio eſt, quod tale dicibile ſit uniuerſale uel particulare, quia ordinatio ſecundum ſub, & ſupra fit ſecundum rationes uniuerſalis, uel particularis, ſic quòd particulare ponitur ſub, & uniuerſale ſupra. & propter hoc Deus non ponitur in prædicamento. non enim eſt uniuerſalis, quia non poſſunt eſſe plures Dij, nec particularis, cum non habeat aliquid ſuperius uniuocum. & per hoc patet quòd id, quod diuiditur in præſenti diuiſione eſt dicibile incomplexum ordinabile in genere.

Tertio ſciendum, quòd huius diuiſionis ſic habetur ſufficientia. quia omne dicibile ordinabile in genere, uel dicit ens per ſe, uel in alio. ſi primū, ſic eſt Subſtantia. ſi ſecundum hoc eſt dupliciter. vel eſt ens abſolutum, uel reſpectum. ſi abſolutum hoc eſt dupliciter, uel conſequitur ſubſtantiam gratia materiæ, & ſic eſt Quantitas, uel gratia formæ, & ſic eſt Qualitas. ſi reſpectiuum, hoc eſt dupliciter. vel ſumitur a reſpectu ſubſtantiæ ad aliquid extrinſecum, uel a reſpectu alicuius extrinſecis ad ſubſtantiam. ſi primum, hoc eſt dupliciter. vel dicit reſpectum partium ſubſtantiæ ad ſuum totum, & ad locum, & ſic eſt Situs, uel dicit reſpectum ſimplice ſubſtantiæ ad aliquid extrinſecum, & hoc eſt tripliciter. quia uel oritur a forma, & ſic eſt Actio, uel oritur a materia, & ſic eſt Paſſio, uel a toto compoſitio, & ſic eſt ad aliquid. Si uero dicat reſpectum extrinſeci ad ſubſtātiam, hoc eſt dupliciter, uel tale extrinſecum eſt adiacens, & applicatum ſimul, & ſic eſt Habitus, uel adiacens tantum, & hoc eſt dupliciter. vel adiacet rei in motu, & ſic eſt, Quando, uel in quiete, & ſic eſt Vbi. & per hoc habetur quòd tantum decem ſunt prædicamenta.

Quid, & a quo prædicamentum dicatur, & quot ſint.

Quarto ſciendum, quòd prædicamentum eſt genus generaliſſimum reſpectu alicuius coordinationis, uel eſt ipſa tota coordinatio. Et dicitur prędicamentum de prædica i, & metior metiris, quia eſt menſura omnium aliorum, quæ ſunt in tali genere, uel etiam quia in ſe, uel ſub ſe colligit omnia prædicata eiuſdem generis. & ſicut patet in definitione prædicamenti, prædicamentum poteſt accipi dupliciter. & utroque modo tantum decem ſunt prædicamenta. quia, ſi ſumatur primo modo pro genere generaliſſimo. tantum decem ſunt genera generaliſſima. & quia coordinationes prædicamentales diſtinguuntur per generaliſſima, quæ ſunt prima principia formalia illarum coordinationum, igitur, ſi ſecundo modo ſumatur pro tota coordinatione, erunt decem prædicamenta ſolum.

Argumēta

Sed contra prædicta arguitur, primo ſic. Ens eſt dicibile, & incomplexum, & ſimiliter Res, Aliquid, Vnum, Verum, Bonum, quæ ſunt tranſcendentia & tamen non ponuntur in aliquo prædicamento, cū eos ſit cōis quolibet prædicamēto. ergo iſta diuiſio non ualet. Secundo ſic. Deus eſt in prædicamento, & tamen nō eſt in aliquo iſtorum, ergo diuiſio mala. Antecedens patet, quia omne particulare dicibile incomplexum ponitur in prædicamēto, ſed Deus eſt quoddam particulare,

culare, cùm ſit unum ens in numero, ſed unum in numero, & particulare, idem ſunt ergo Tertio ſic. Genus, & ſpecies ſunt dicibilia incomplexa, & tamen non ponuntur in aliquo iſtorum prædicamentorum, igitur. Quarto ſic. Iſti termini incomplexi, propoſitio, & oratio ſunt dicibilia incomplexa, & ordinabilia in genere, quia propoſitio eſt ſpecies reſpectu orationis, & tamen non ſunt in aliquo iſtorum prædicamentorum. Quinto ſic. Materia eſt dicibile incomplexum, & ens reale, & illi conueniunt conditiones ordinabilium & tamen non ponitur in aliquo iſtorum ergo non ſufficienter enumerantur hic prædicamenta.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet ens ex parte uocis ſit unum dicibile quodammodo, tamen ex parte ſignificatorum eius non eſt unum dicibile, ſed multa dicibilia, quia ipſum acceptum in cõi non eſt uniuocum, igitur non ponitur in aliquo uno prædicamento, ſed ſecundum diuerſa ſignificata eius, ponitur in diuerſis prædicamentis ſimiliter dicendum eſt de alijs tranſcendentibus. Ad ſecundum dicitur, quòd licet Deus ſit unus in numero, quia eſt indiuiſibilis, non eſt tamen quoddam particulare, quia particulare dicit partem alicuius totius Deus autem ſub nullo continetur, & licet unum in numero, & particulare in aliquo ſint, idem realiter, tamen non ſunt, idem formaliter, ſed differunt ratione, ut dictum eſt. Ad tertium dicitur, quòd licet genus, & ſpecies de materiali ſignificato eorum dicant ens reale aliquod, tamen quãtum ad ſua formalia ſignificata importat entia rationis, a quibus ſumuntur intentiones ſecundæ, & illi reſpectus non ſunt entia realia, ideo genus, & ſpecies non ponuntur per ſe in prædicamento. Ad quartum dicitur, quòd licet iſti termini, propoſitio, & oratio ex parte uocis ſint dicibilia incomplexa, tamen ex parte ſignificatorum ſunt dicibilia complexa, & quia hic non conſiderantur uoces tantum, ſed capiuntur uoces pro rebus ſignificatis, ideo propoſitio, & oratio, & alia, quæ important dicibilia cõplexa non ſunt in prædicamenta, ideo male ponit Buridanus undecimum prædicamentum ſ. Signi ad reponendum omnia iſta ſigna, uel entia rationis. Ad quintum dicitur, quòd licet materia ſit ens reale reductiue, & per modum principij, non tamen eſt ens completum, ideo per ſe non ponitur in prædicamento, ſed bene ponitur reductiue in prædicamento, ſubſtantiæ, & per modum principij ſubſtantiæ corporeæ, eo modo quo ipſa eſt ens.

De ſubſtantia, & eius diuiſione in primam, & ſecundam.

His habitis dicendum eſt de unoquoque ipſorum prædicamentorum, & primo de ſubſtantia, cùm ſit prior alijs prædicamẽtis. Subſtantia diuiditur in primam ſubſtantiam, & ſecundam. Prima ſubſtantia eſt, quæ proprie, & principaliter, & maxime ſubſtare dicitur, uel prima ſubſtantia eſt, quæ neque de ſubiecto dicitur, neque in ſubiecto eſt. ut aliquis homo, & aliquis equus.

Poſtquam Auctor determinauit de decem prædicamentis in generali, hic conſequenter determinat de ipſis in ſpeciali. & quia ſubſtantia eſt prior accidentibus natura, definitione, & tempore, & eſt cauſa oĩum accidentium in triplici gñe cauſæ. ſ. efficientis, materialis, & finalis & cauſa naturaliter præcedit ſuum effectum ideo prius Auctor determinat de ſubſtantia quam de accidentibus, ipſam primo diuidens per primã. & ſecundam ſubſtantiam cuius diuiſionis ſic habetur ſufficiẽtia quia oĩs ſubſtantia uel per ſe primo ſubſtat accidentibus, ut ſubſtantia particularis, & ſic eſt ſubſtantia prima, uel ſecundario ſubſtat accidentibus, ut ſubſtantia uniuerſalis, & ſic eſt ſecunda ſubſtantia, & per hoc patet, quod non ſunt ponendæ

Solutio.

Accidens a ſubſtañtia tripliciter depẽdet.

nendæ tres, aut quattuor ſubſtantiæ, ſed ſolum duæ.ſ. prima, & ſecunda, eo ꝙ omnis ſubſtantia uel eſt particularis, uel uniuerſalis, ſed omnes uniuerſales ſubſtantiæ ſecundo ſubſtãt accidentibus per hoc, ꝙ ſunt in primis, particulares uero primo, & per ſe ſubſtant.

Primo ſciendũ, ꝙ ſubſtantia tripliciter accipitur. uno mõ ut eſt prima, & perfectior pars entis, & ſic eſt de conſideratione Methaphyſici. ſecundo modo, ut eſt genus, & principium primum omnium ſubſtantiarum, ad quod omnes aliæ reducuntur. tertio modo accipitur, ut eſt primum ſubiectum omnium accidentiũ, & iſtis duobus modis conſideratur a Logico. principalius tamen ut eſt ſubiectũ accidentium, quæ diſtinguuntur inter ſe ſecundum diuerſos modos prædicandi de prima ſubſtantia, ideo hic conuenientius diuiditur per primam, & ſecundam in quantum eſt ſubiectum accidẽtium. & diuerſimode ſubſtat ipſis, quàm diuideretur ſub ratione generis in ſuas ſpecies.

Secundo ſciendum, ꝙ nomẽ ſubſtantiæ a duobus ſumitur. Primo modo, a per ſe eſſendo, & ſic ſumitur a proprio eſſe ſubſtantiæ, quod eſt eſſe per ſe, & abſolutum, & hoc modo ſubſtãtia uniuoce dicitur de omnibus ſubſtantiis, & eſt genus ipſarum. Alio modo ſumitur a ſubſtãdo, & ſic ſumitur ab eſſe reſpectiuo ſubſtãtiæ, quo eſt in potentia ad ſubſtandum accidẽtibus, & iſto modo ſubſtantia prius dicitur de ſubſtantijs particularibus, quæ principaliter ſubſtant accidentibus, quam de ſubſtantijs uniuerſalibus, quæ ſecundario ſubſtant. &, quia hic diuiditur ſubſtantia in quantum habet ſubſtare accidentibus & ut ſic per prius dicitur de primis ſubſtantijs quam de ſecundis, ideo illa diuiſio eſt diuiſio analogi in ſua analogata. & hinc eſt, ꝙ per prius ſubſtantia diuiditur quàm definiatur quia æquiuocum prius eſt diuidendum, quàm definiendum.

Quid prima ſubſtãtia, & quõ ſubſtare accidẽtibus ſibi conuenit.

Tertio ſciendum, quòd ſubſtantia prima, uno modo ſic definitur. Prima ſubſtantia eſt, quæ proprie, & principaliter, & maxime ſubſtare dicitur. in qua definitione per illud relatiuum, quæ ſubintelligitur ſubſtantia loco generis definiti, & ponitur proprie ad differentiã accidentium, in quibus, licet unum aliquo modo ſubſtet alteri, ſicut ſuperficies albedini, tamen hoc non eſt proprie, & tanquam ſubiectum principale, & per ſe ſubſiſtens, ſicut prima ſubſtantia deinde ponitur principaliter, aliter, ad differentiam ſecundarum ſubſtantiarũ, quæ minus principaliter, & ſecundario ſubſtant accidentibus. Tertio ponitur maxime ad differentiam ſpecierum de genere ſubſtantiæ, quæ magis principaliter uidentur ſubſtare quam genere. ſed adhuc prima ſubſtãtia pluribus ſubſtat, quàm illa ſpecies quia quibuſcunque ſubſtat ſpecies ſubſtat indiuiduum, & ultra hoc ipſi ſpeciei. & ponitur ſubſtare, ad explanandum eſſe ſubſtantiæ, quæ eſt ſuſceptiua accidentium.

Quarto ſciendum, ꝙ aliter definitur prima ſubſtantia, quæ eſt quæ nec in ſubiecto eſt, nec de ſubiecto dicitur, ut aliquis homo, aliquis equus. in qua definitione ſubintelligitur genus definiti ſ. ſubſtantia. Deinde dicitur, quæ nec eſt in ſubiecto, ad differentiã accidentium, quæ ſunt in ſubiecto. deinde ponitur. nec de ſubiecto dicitur, ad differentiam ſecundarum ſubſtantiarum, quæ licet non ſint in ſubiecto dicuntur. Prima. n. ſubſtantia habet, ꝙ ſit ſubſtantia, & ꝙ ſit prima inquantum. n. ſubſtantia, conuenit cum ſecundis ſubſtantijs. & ſibi conuenit non eſſe in ſubiecto, quia hoc eſt cõe omni ſubſtantiæ, ſed inquantum prima eſt non habet inferiora ſub ſe, nec dicitur de ſubiecto, & per hoc differt a ſecundis ſubſtantijs, & iſta definitio exemplificatur per indiuiduum uagum, ut aliquis homo, aliquis equus, magis quam per indiuiduum determinatum, eo ꝙ indiuidua determinata, ut determinata ſunt p cõditiones indiuiduantes, ſunt ab arte relinquenda. & per hoc patet diuiſio ſubſtantiæ, & definitiones primi membri eius.

Sed

c Sed contra prædicta arguitur, primo ſic. Vbi eſt æqualitas ibi non eſt primum & ſecundum, ſed ſubſtantia æqualiter dicitur de ambabus ſubſtantijs, cum ſit genus ipſarum, ergo male hic diuiditur per primam. & ſecundam. Secundo ſic. Vnum membrum huius diuiſionis prædicatur de alio, quia ſecunda prædicatur de prima, ergo prima, & ſecunda non opponuntur. ergo iſta diuiſio non datur per oppoſita. Tertio ſic. Materia prima principaliter ſubſtat, quia ſubſtat formæ ſubſtantiali, & prima ſubſtantia ſolum ſubſtat accidentibus, & tamen non eſt prima ſubſtantia, ergo illa definitio conuenit alijs a definito. Quarto ſic. Omnis paſſio, quæ realiter conuenit pluribus indiuiduis conuenit ipſis realiter ratione alicuius communis, in quo conueniunt, ſed ſubſtare eſt paſſio communis, omnibus ſubſtantijs primis, ergo conuenit ipſis ratione alicuius ſuperioris ipſarum. ſed tale ſuperius non eſt niſi ſecunda ſubſtãtia, ergo ſubſtare per prius conuenit ſecũdæ ſubſtantiæ, & principalius, quam primæ. Argumẽ.

Quinto ſic. Definitio primæ ſubſtantiæ ſolum datur per negationem, ergo nõ ſufficienter naturam definiti explicat. ergo non eſt ſufficiens.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet ſubſtantia ut dicitur a per ſe eſſendo, dicatur æqualiter de omnibus ſubſtantiis, & uniuoce, tamen non ut dicitur a ſubſtando, & iſto modo diuiditur hic Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet ſecunda ſubſtantia, & prima, ſecundum id quod ſunt, non opponantur, & ſecunda prædicet de prima, tamen ſecundum rationem primi, & ſecundi, opponuntur & ſic ſunt membra diuiſionis. Solutio.

Ad tertium dicitur, ꝙ licet materia prima proprie, & principaliter ſubſtet reſpectu formæ ſubſtantialis, non tamen reſpectu accidentium, ſed totum compoſitum principalius ſubſtat accidentibus, & materia, & forma non ſubſtant ipſis niſi ex conſequenti inquantum ſunt in toto compoſito & de tali ſubſtare accidẽtibus, ſolum intelligitur in iſta definitione.

Ad quartum dicitur, ꝙ licet ſubſtare per prius conueniat ſecundæ ſubſtantiæ .ſ. ſubſtantiæ in communi ſicut cauſæ, & formæ a qua prouenit talis paſſio, non tamen ſibi primo conuenit tanquàm ſubiecto. ſed iſtud per prius conuenit primæ ſubſtantiæ, quæ eſt ens ſeu ſubiectum completum ſeu ſubſiſtens per hoc, ꝙ non eſt in alio, & ꝙ eſt ultima. Ad quintum dicitur, ꝙ in ſecunda definitione primæ ſubſtantiæ, licet ponantur duæ negationes, tamen ponuntur ad explicandum aliquam affirmationem. ibi enim explicatur, ꝙ prima ſubſtantia eſt prima in ſubſtando per hoc ꝙ non eſt in alio, & ꝙ eſt ultima in prædicando per hoc, quòd non dicitur de ſubiecto, ideſt de inferiori, & etiam prima pars definitionis eſt affirmatiua. Duæ negationes q̃d operẽtur.

De Secundis Subſtantijs.

Secundæ Subſtantiæ ſunt ſpecies, in quibus ſunt primæ ſubſtantiæ, & harum ſpecierũ genera, ut homo, & animal. eſt enim aliquis homo in homine, qui eſt ſpecies, & homo in animali, quod eſt genus. Indiuidua ſubſtantiæ dicuntur primæ ſubſtantiæ, quia primo ſubſtant aliis, genera uero, & ſpecies eorum dicuntur ſecundæ ſubſtãtiæ, quia ſecundo ſubſtãt alijs. Aliquis enim homo dicitur Grãmaticu , & currens, & animal, & ſubſtãtia, & ita homo dicitur Grãmaticus, currens, animal, & ſubſtantia. Item ea quæ dicuntur de ſubiecto, omnia prædicãtur nomine, & ratione, ut homo prædicatur de Socrate, & Platone. Eorum uero, quæ ſunt in ſubiecto, in pluribus ne-

bus neque ratio prædicatur, ut hæc albedo. In aliquibus aũt nomen nihil prohibet prædicari aliquando de ſubiecto, rationem uero prædicari de ſubiecto eſt impoſsibile, ut album de ſubiecto prædicatur, ratio uero albi nunquam de ſubiecto prædicatur.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de primo membro diuiſionis ſubſtãtiæ. ſ. de primis ſubſtantiis, hic conſequenter determinat de ſecundo mẽbro. ſ. de ſecundis ſubſtantijs dicens, quod ſecundæ ſubſtantie ſunt uniuerſalia, ut genera, & ſpecies, in quibus ſunt primæ ſubſtantiæ, & dicuntur ſubſtantiæ uniuerſales ſecundæ, eo quod tales ſubſtantię ſecundario ſubſtant accidentibus non primo, & per ſe, ſicut ſubſtantiæ particulares. cuius ratio eſt, quia accidens fluit immediate a principijs indiuidui, & ſubſtantiæ uniuerſales non includunt principia indiuidui, ideo non primo ſubſtant accidentibus, ſed ſolum ex conſequenti, inquantum habent eſſe in primis ſubſtantijs.

De iſta diſtinctione eſt maxima cõtrouerſia inter Sco. & Th. primo Sentẽ & in aliis.

Primo ſciendum, quod ſubſtantiæ uniuerſales dupliciter conſiderantur. Vno modo quantum ad eſſe eſſentiæ ipſarum, & quantum ad hoc, quod eſt per ſe eſſe, & hoc modo ſunt priores ſubſtantijs particularibus, eo quod ſunt cauſæ formales ipſarum, ipſis dantes eſſe, nomen, & rationem. alio modo conſiderãtur ſecundum eſſe exiſtentiæ, & quantum ad hoc, quòd eſt ſubſtare accidentibus, & hoc modo ſubſtãtiæ particulares præcedunt uniuerſales. Cuius ratio eſt, quia ſubſtãtiæ uniuerſales non habent eſſe exiſtentiæ, nec ſubſtare accidentibus, niſi ex conſequenti, & ſecundum eſſe, quod habent in primis ſubſtantijs. & ideo ſubſtantiæ uniuerſales quantũ ad exiſtere, & ſubſtare accidẽtibus dicuntur ſecundæ ſubſtantiæ.

Secundo ſciendũ, quòd ſecundæ ſubſtãtiæ diuerſimode ſunt in primis, & primæ in ſecundis. primæ enim ſunt in uirtualiter, & potẽtialiter tantũ, ſicut pars totius uniuerſalis eſt in toto uniuerſali, & inferius in ſuo ſuperiori, ſed ſecundæ ſubſtãtiæ ſunt in primis actu, & intellectu, quia ſunt de intellectu, & eſſentia primarum ſubſtantiarum, & ſolum habent eſſe exiſtentiæ in primis ſubſtantijs, nõ tamen capiunt illud eſſe exiſtentiæ a primis ſubſtantijs, ſed in genere cauſæ efficiẽtis, & finalis cauſantur a cauſis extrinſecis, ſicut a prima cauſa, & a natura ſed in genere cauſæ formalis habent a ſeipſis. ſicut ſunt formæ quædam, & non habent ipſum ab alia cauſa formali, & in genere cauſę materialis quodammodo, & ſecundum quid accipiunt eſſe a primis, quæ ſunt materia in qua, reſpectu ipſarum ſecundarum ſubſtantiarum.

Diuerſus modus prædicãdi ſubſtãtiarum & accidẽtium.

Tertio ſciendum, quòd ea, quæ dicuntur de ſubiecto. ſ. ſuperiora aliquorum inferiorum, & ea, quæ ſunt in ſubiecto. ſ. accidentia, diuerſimode prædicantur de ſuis ſubijcibilibus quia ſuperiora prædicantur de ſuis inferioribus nomine, & ratione. & cauſa eſt quia illud dicitur prædicari ſecundũ nomen cuius nomen de aliquo prædicatur, ſeu uerificãtur, & illud dicitur prędicari ratione, cuius definitio, uel eſſentia includitur eſſentialiter in inferiori, ſed omne ſuperius ſecundum nomen eius uerificantur de inferiori, & includitur eſſentialiter in definitione ſui inferioris, & etiam definitio eius conuenit ſuo inferiori, ideo omne ſuperius eſſentiale prædicatur nomine, & ratione de ſuis inferioribus, & ſic prædicatur uniuoce. Sed accidentia aliqua, nec nomine, nec ratione de ſubiecto prædicãtur, ut albedo, & nigredo, alia uero nomine prædicantur, ſed non ratione, ſicut album, uel nigrum, & ſic ſolum prædicantur denominatiue de ſuis ſubiectis.

Modus prædicãdi accidẽtis ab

Quarto ſciendum, quòd duplex eſt accidens, quia quoddam eſt accidens abſtractum, quod importat formam accidentalem ſecundum ſe, & non ſecundum inhærentiam eius ad ſubiectum, ut albedo, & tale accidens nullo modo de ſubiecto

biecto prædicatur, quia omne illud, quod de alio prædicatur, debet dicere totū eſſe eius, ſed accidens abſtractum non dicit totum eſſe ſui ſubiecti, ſed importat cum præciſione ſubiecti, & ſine inhærentia ad ipſum, ideo non prædicatur de ſubiecto, nec nomine, nec ratione. Aliud eſt accidens concretum, quod importat formam cum inhærentia ad ſubiectum, & tale de ſubiecto prædicatur nomine, ſed non rōne, cuius cauſa eſt. quia prædicari ratione eſt eſſentialiter includi in ratione alterius modo accidens concretum non prædicatur eſſentialiter de ſuo ſubiecto, nec includitur eſſentialiter in ratione ſui ſubiecti, ideo non prædicatur de ſeipſo ſecundum rationem, & per hoc cognoſcitur differentia ſecūdarum ſubſtantiarum, & accidentium reſpectu primæ ſubſtantiæ, ſecundæ n. ſubſtātiæ prædicantur de ipſis uniuoce, accidentia uero denominatiue tantum. per hoc etiam cognoſci poteſt quid eſt eſſe in ſubiecto, & quid dici de ſubiecto, quæ in definitione primæ ſubſtantiæ ponuntur.

ſtracti, & concreti.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Subſtantiæ ſecundæ ſubſtant ſecundario accidentibus, ſed ſubſtantiæ uniuerſales non ſubſtant accidentibus, cum accidēs ſolum indiuiduis inſit, & ſolam fluat a principiis indiuidui, ergo ſubſtantiæ uniuerſales non ſunt ſecundæ ſubſtantiæ. Secundo ſic. Subſtantiæ uniuerſales ſunt priores particularibus, & per conuenit eis ratio ſubſtantiæ. ſ. per ſe eſſe, q̄ indiuiduis, ergo ſubſtantia uniuerſales debēt dici primæ, & non particulares. Tertio ſic Genus generaliſſimum dicitur de ſubiecto. ſ. de ſuis inferioribus, & tamen non p̄dicatur ratione, quia non habet definitionem, ergo non omne ſuperius prædicat nomine. & ratione de inferiori. Quarto ſic. Omnis forma, dans eſſe alteri, dat ēt nomen ſibi, & prædicatur nomine de ipſo, ſed accidens abſtractum eſt forma dās eſſe ſuo ſubiecto, ergo ſecundum nomen de ſubiecto prædicatur. Quinto ſic: De quocunque prædicatur definitum, prædicatur, & definitio, ergo, ſi accidens concretum prædicatur de ſubiecto, ergo, & definitio eius, & per conſequens prædicatur nomine, & ratione ſimul.

Argum.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, q; licet. Subſtantiæ uniuerſales non primo, & per ſe ſubſtent accidentibus, tamen ſubſtant ſecundario, ut ſunt in primis ſubſtantiis, & accidens conueniens primis ſubſtantiis etiam conuenit ex conſequenti ſecundis ſubſtantiis, quæ ſunt in primis, ut quia Socrates eſt albus ex conſequenti homo dicitur albus, & animal ſubſtantia.

Solutio.

Ad ſecundū dr, q; licet ſubſtātiæ uniuerſales ſunt priores primis quantum ad eſſe eſſentiæ, & quantū ad eſſe per ſe, tn̄ ſunt poſteriores quantū ad actum ſubſtandi accidentibus. Ad tertium dicitur, q; licet genus generaliſſimum non hēat propriam definitionem quiditatiuam, qua prædicetur de ſuis inferioribus, tn̄ includitur eſſentialiter in ratione ſuorum inferiorum, & etiam definitio notificās eſſentiam eis, conuenit ipſis. ideo prædicatur nomine, & ratione de ſuis inferioribus. Ad quartum dicitur, quòd licet omnis forma deſignata per modum totius det nomen ſuo ſubiecto, & prædicetur nomine de ipſo, non tn̄ forma deſignata per modum partis cum illa non dicat totum eſſe ſubiecti. modo accidens abſtractum deſignatur per modum partis. Ad quintū dicitur, quòd licet definitio accidentis concreti prædicetur de ſuo ſubiecto denominatiue, ſicut ipſum accidens, non tamen prædicatur eſſentialiter. ideo non prædicatur nomine, & ratione, definitio enim debet conuertibiliter, & eſſentialiter ineſſe.

Secundarum ſubſtantiarum adinuicem Comparatio.

Item ſecundarū ſubſtantiarum, ſpecies eſt magis ſubſtātia, quā genus, quia ſpecies eſt propinquior primæ ſubſtantiæ, quā genus,

& etiam quia pluribus ſubſtat. quibuſcunque enim ſubſtat genus, eiſdem ſubſtat ſpecies, & cum hoc ſpecies ſubſtat ipſi generi. Sed ſpecies ſpecialiſsimæ æqualiter ſubſtant, & æqualiter ſunt ſubſtantiæ, ut homo, equus, & ſimilia.

Poſtquam Auctor determinauit de primis ſubſtantiis, & ſecundis ſecundum ſeipſa defiuiendo, & comparando eas adinuicem, hic conſequenter comparat ſecundas inter ſe dicens, quod ſecundarum ſubſtantiarum magis ſpecies eſt ſubſtantia quam genus, cuius auctor duas aſſignat rationes. Prima eſt, quia. Secundarũ ſubſtantiarum, illa eſt magis ſubſtantia, quæ eſt propinquior primæ ſubſtantiæ: cum in omni analogia illud, quod eſt propinquius, primo magis participet ratione analogi, ſed ſpecies eſt propinquior primæ ſubſtantiæ quam genus, quia ordinatur inter primam ſubſtantiam, & ſuum genus. ergo ſpecies eſt magis ſubſtantia quam genus. Secunda ratio eſt, quia. Secundarum ſubſtantiarum illa eſt magis ſubſtantia, quæ pluribus ſubſtat ſecundum diuerſos modos ſubſtandi, & ſpecies pluribus ſubſtat quam genus, quia ſubſtat accidentibus generis, & cum hoc ſubſtat ipſi generi, & ſic ſubſtat ut ſubiectum accidentibus & generi, ut inferius ſuperiori, ideo ſpecies eſt magis ſubſtantia quam genus.

Q̃ſio una ſubſtantia alia ſubſtā tia, magis eſſe intelligatur.

Primo ſciendum, ꝙ ſubſtantia, ut uiſum eſt dupliciter conſideratur. Vno modo quantum ad ſuum proprium eſſe quod eſt per ſe eſſe, & ſic ſumitur a per ſe eſſendo, & ſic una ſubſtantia nunquam dicitur magis uel minus ſubſtantia q̃ alia. Secundo modo quantum ad eſſe accidentale, quo eſt in potẽtia ad ſubſtandum alteri, & hoc modo una ſubſtantia poteſt eſſe magis ſubſtantia quam altera, ſed quia tale eſſe. ſ. in potentia ad ſubſtandum alteri, non eſt proprium ſubſtantiæ ſed ſubſequitur ſuum proprium eſſe, ideo ipſa in proprio ſuo eſſe non intenditur, nec remittitur, Ideo propter hoc non debet dici ſuſcipere magis, & minus, ſicut etiam dicitur in una proprietate eius.

Secundo ſciendum, ꝙ ſpeciem eſſe propinquiorem primæ ſubſtantiæ dupliciter intelligi poteſt. Vno modo, ꝙ ſit propinquior primæ ſubſtantiæ, quantum ad eius eſſe, & hoc modo ipſa non eſt propinquior quam genus. quia ineſſe primæ ſubſtantiæ, & genus, & ſpecies idem ſunt eſſentialiter, & ſub actu ſimul. Ideo quãtum ad tale eſſe non dicitur ſpecies primæ ſubſtantiæ propinquior quam genus. Secundo modo poteſt intelligi, ꝙ ſit propinquior primæ ſubſtantiæ quãtum ad modos ſubſtandi aliis, & hoc modo ſpecies eſt propinquior primæ ſubſtantiæ, q̃ genus, quia genus habet eſſe indeterminatum, & confuſum, ſpecies uero habet eſſe determinatum per differentiam, non ſecundum numerum, ſed ſecundum ſpeciem. prima uero ſubſtantia habet eſſe determinatum ſecundum numerum, & ſic ſecundum iſtum modum eſſendi ſpecies eſt genere propinquior primæ ſubſtantiæ. & ẽt, quia ſpecies ſubſtat accidentibus, & etiam ſuis ſuperioribus, genus autem inquantum genus, non, ſed ſolum ſubſtat accidentibus, & non ſuperioribus. ideo quantum ad illud, quod eſt ſubſtare aliis magis conuenit ſpecies cum prima ſubſtantia quam genus.

Spẽs ſp̃liſſimę ęqualiter ſubſtãtię ſũt.

Tertio ſciendum, ꝙ omnes ſpecies ſpecialiſſimæ de genere ſubſtantiæ dicuntur æqualiter ſubſtantiæ, cuius ratio eſt, quia illæ ſubſtantiæ, quæ equaliter appropinquant primis ſubſtantiis, & æqualiter habent ſubiici ſuis accidentibus, ſunt æqualiter ſubſtantiæ, ſed omnes tales ſpecies ſpecialiſſimæ æqualiter appropinquant primis ſubſtantiis, quia omnes immediate diuiſione materiali deſcendant ad indiuidua, & ſic ſpecies ſpecialiſſimæ ſunt æqualiter ſubſtantia, & licet in analogia, membra ſubordinata, inquantum ſunt ſubordinata, inæqualiter ſuſcipiant

piant rationem analogi, tamen membra non ſubordinata inter ſe, quæ ſolum ſunt ſubordinata uni tertio, poſſunt æqualiter ſuſcipere rationem ſui ſuperioris modo ſpecies ſpecialiſſimæ non ſunt ſubordinatæ inter ſe. ideo licet ſubſtantia ſit quoddam analogum, tamen non eſt inconueniens ꝙ ſpecies ſpecialiſſimæ æqualiter dicantur ſubſtantiæ.

Quarto ſciendum, ꝙ omnes primæ ſubſtantiæ dicuntur æqualiter ſubſtantiæ unde Socrates non eſt magis ſubſtantia, ꝗ̄ Plato, uel econtra. cuius ratio eſt, quia illlę æqualiter dicuntur ſubſtantiæ, quæ æque primo ſubſtant accidentibus, ſed omnes primæ ſubſtantiæ æque primo ſubſtant accidentibus, ergo æqualiter debent dici ſubſtantiæ. Et licet quandoque unum indiuiduum ſubſtet pluribus accidentibus quam aliud, tamen æque primo ſubſtant, modo ſubſtantia non dicitur magis ſubſtantia propter numerum illorum, quibus ſubſtat, ſed ſecundum ꝙ hēt plures modos ſubſtandi, & perfectiores quam alia ſubſtantia. Primę ſubſtantiæ, ęqualiter ſubſtantiæ ſunt.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Omnis ſubſtantia eſt ens per ſe, ſed genus, & ſpecies non ſunt entia per ſe, ſed ſolum habent eſſe in alio. ſ. in prima ſubſtantia, ergo ſpecies, & genus non ſunt ſubſtantiæ. & ſic unum non eſt magis ſubſtantia, quam aliud. Secundo ſic. Genus ſubſtat pluribus accidentibus, quā ſpecies, quia ſubſtat omnibus accidentibus plurium ſpecierum eius. ſpecies autē ſubſtat accidentibus unius ſpeciei, ſicut animal ſubſtat accidentibus omnium animalium, homo autem ſolum ſubſtat accidentibus hominis, ergo genus eſt magis ſubſtantia, quam ſpecies, & per conſequens male dicitur, ꝙ ſpecies eſt magis ſubſtantia, quam genus. Tertio ſic Genus per prius conuenit primę ſubſtantiæ, quam ſpecies, quia Socrates ſecundum naturam eſt prius animal, quam ſit homo ergo genus eſt propinquius primæ ſubſtantiæ quam ſpecies, & per conſequens male dicitur, ꝙ ſpecies eſt ſibi propinquior. Quarto ſic. Genus, & indiuiduū in hoc conueniunt, quia utrunq; eſt indeterminatum, & quodammodo infinitum, quia indiuidua uariantur in infinitum ſecundum potentiam, & etiam genus habet de ſe eſſe confuſum. ergo genus magis conuenit cum prima ſubſtantia quam ſpecies. ergo eſt ſibi propinquus. Quinto ſic Vna ſpecies ſpecialiſſima eſt perfectior ſubſtantia quam alia ſpecies, ſicut homo eſt perfectior, & prior cęteris ſpeciebus animalis. ergo una ſpecies ſpecialiſſima eſt prior aliis, & per conſequens non ſunt æqualiter ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt. Argumēta.

Ad argumenta. Ad primum dr, quòd licet ſpecies, & genus ſint in aliquo ſicut ſuperius in ſuo inferiori, non tamen ſunt in alio ſicut accidens in ſubiecto ſuo, modo, illud. quod eſt in alio, ſicut ſuperius in inferiori, poteſt eſſe ens per ſe, quādo ſuum inferius eſt ſubſtantia, quia per unum, & idem eſſe ſunt inferius, & ſuperius in ipſo inferiori. unde, cum ſubſtantia dicitur ens per ſe, ibi per ſe, non dicit negationem cuiuſlibet cauſæ a qua ſubſtantia habeat eſſe, ſed ſolum dicit negationem alicuius entis completi, quod ſit cauſa materialis in qua, per cuius exiſtētiam ſubſtantia habeat eſſe. Solutio.

Ad ſecundum dicitur, quod licet genus quantum ad numerum accidentium pluribus ſubſtet quam ſpecies. non tamen pluribus ſubſtat, quantum ad plures modos ſubſtandi aliis quam ſpecies, quia ſpecies ſubſtat alteri ut ſubiectum accidentibus, & alteri ut inferius ſuperiori.

Ad tertium dicitur, quòd licet genus, quantum ad uiam generationis, prius concurrat ad eſſe primę ſubſtantiæ, quam ſpecies, non tamen eſt propinquius primæ ſubſtantiæ quantum ad modus eſſendi eius, nec etiam quantum ad modum ſubſtandi aliis, ſed illo modo ſpecies eſt propinquior primæ ſubſtantiæ ut dictum eſt.

Ad quartum dicitur, quòd licet indiuiduum ſit indeterminatum quantum

Imo ſpes ſe habet ſicut numeri. vij. Metaph.

ad conditiones accidentales eius, quæ uariantur in infinitum, tamen quantum ad eſſe ſubſtanntiale eſt determinatum, cum illud eſſe ſit tm̄ unum in numero, genus autem non eſt hoc modo determinatum. Ad quintum dicitur, ꝙ licet una ſpecies ſit perfectior aliis quantum ad gradum perfectionis ſuæ naturæ, & ſecundum hoc dicatur prior, & perfectior aliis ſpeciebus, tamen quantum ad modum ſubſtandi ſuis accidentibus, una non eſt perfectior aliis, ſed hoc modo omnes ſpecies ſpecialiſſime de genere ſubſtantiæ dicuntur æqualiter ſubſtantiæ.

De proprietatibus ſubſtantiæ.

HIs autem uiſis dicendum eſt de communitatibus, & proprietatibus ſubſtantiæ. Commune eſt aūt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe, quia eſſe in ſubiecto ſolū cōuenit accidenti, & hoc patet de primis ſubſtantiis per definitionem primæ ſubſtantiæ. de ſecundis autem patet inductione, & ſyllogiſmo inductione ſic, homo non eſt in ſubiecto, equus non eſt in ſubiecto, leo non eſt in ſubiecto neque animal, & ſic de ſingulis, ergo nulla ſubſtantia ſecunda eſt in ſubiecto ſyllogiſmo ſic. Nihil eorū, quæ ſunt in ſubiecto, prædicatur nomine, & ratione de ſubiecto, ſed omnis ſecunda ſubſtantia prædicatur nomine, & rōne de ſubiecto, ergo nulla ſecūda ſubſtantia eſt in ſubiecto. Hoc aūt non eſt propriū ſubſtantiæ, ſed ēt differentiæ cōpetit, & hoc intelligitur de differentiis ſubſtantiæ Neque eſt inſtantia de partibus ſubſtantiæ quæ ſunt in ſuo toto, & ideo uidentur eſſe in ſuo ſubiecto, quia alius eſt modus eſſendi in, ut accidēs ī ſubiecto, & alius ſicut pars ī ſuo toto, ut prius patuit

Cōe eſt oī ſubſtantiæ ī ſubiecto non eſſe.

Poſtquam Auctor determinauit de ſubſtantia ſecundum ſe. & quantum ad eſſe ſubſtantiale eius, hic conſequenter determinauit de proprietatibus eius, quia eſſe ſubſtantiale rei debet præcedere proprietatem eius cum tale eſſe ſit cauſa illarum proprietatum. & primo ponit iſtam proprietatem, quòd commune eſt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe. Et iſtius proprietatis ratio eſt quia nullum ens per ſe eſt in ſubiecto, per cuius eſſe ſubſiſtet, quia tunc non eſſet ens per ſe, ſed ens in alio, unde eſſe in alio ſolum conuenit accidentibus, ſed omnis ſubſtantia eſt ens per ſe, cum hæc ſit definitio eius, ideo conuenit omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe.

Primo ſciendum, ꝙ per id quod dicitur, commune eſt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe, non intelligitur pura negatio, ſed iſta negatio fundatur in affirmatione, & dat intelligere unam affirmatiuam, ſ. ꝙ proprium eſt ſubſtantiæ eſſe per ſe, & non eſſe in subiecto. unde in tali eſſe duo ſunt ſecundum rationem. ſ. eſſe per ſe, qui eſt modus eſſendi ſubſtantiæ, & negatio modis accidentis, qui modus eſt eſſe in alio, & licet eſſe per ſe non ſit proprietas ſubſtantiæ, quia non conſequitur ſuum eſſe completum, ſed eſt ipſum eſſe, tamen negatio modi eſſendi accidentis bene ponitur proprietas ſubſtantiæ, quia conſequitur rationem ſubſtantiæ, licet non diſtinguatur realiter a tali eſſe, & per hoc patet, ꝙ iſta proprietas non conuenit chymeræ, nec entibus rationis. quia licet non ſint in ſubiecto, tamen non habent eſſe, quod præſupponitur in iſta proprietate.

Secundo ſciendum, ꝙ id proprietas conuenit tam primis ſubſtantiis, quam ſecundis

ſecundis, de primis patet per ſuam definitionem, & de ſecundis, per inductionē, & ſyllogiſmum in textu, quæ probatio ſatis clara eſt. Aliter probatur, quia eſſe in ſubiecto ut accidens eſt eſſe in alio tanquam forma aduueniens ſibi poſt eius eſſe completum, ſed ſecundæ ſubſtantiæ non aduenıunt primis poſt eſſe earum completum, cum ſint cauſæ formales dantes eſſe primis ſubſtantiis, ideo ſecundę ſubſtantiæ non ſunt in ſubiecto.

Tertio ſciendum, ꝙ ſubſtantia dupliciter accipitur, uno modo generaliter, ꝓ omni illo, quod importat naturam, uel eſſentiam de genere ſubſtantiæ, & hoc modo ſubſtantia comprehendit omnes ſubſtantias completas, & differentias ſubſtātiales. & ſic hoc modo ſumitur ſubſtantia, ſic iſta proprietas eſt ſubſtātiæ propria quarto mō. Alio modo capitur ſubſtantia ſpecialiter, pro ſubſtantia completa ſolum, quæ eſt ſubſtantia ſecundum rem, & modum ſimul. per hoc quod importat ſubſtantiæ eſſentiam, & proprium modum eſſendi eius, & ſic ſubſtantia continet ſubſtantias perfectas, quæ ponuntur in recta linea prædicamentali, & hoc mō hæc proprietas eſt propria ſecundo modo ſubſtantiæ, quia conuenit omni, & non ſoli, quia conuenit differentiis ſubſtantiæ, q̄ nō ſunt ſubſtantiæ hoc mō.

Quarto ſciendum, ꝙ licet partes ſubſtantiæ, quæ ſunt in toto ſuo aliquo modo uideantur eſſe in ſubiecto, quæ tñ ſunt ſubſtantiæ, & per hoc aliqua ſubſtātia uideatur eſſe in ſubiecto, tñ illæ partes nō ſunt in ſuo toto. ſicut accidēs in ſubiecto, quia eſt alius modus eſſendi in quo partes ſunt in ſuo toto, ab illo, quo accidens eſt in ſubiecto. unde differūt tripliciter. Vno modo, quia pars integralis eſt de compoſitione, & perfectione totius, & requiritur ad eſſe eius completum, accidens uero, non, ſed conſequitur eſſe completum ſui ſubiecti. Secundo modo differunt, quia per ſeparationem partium a ſuo toto, aliquo modo deſtruitur totū, accidens uero poteſt a ſubiecto ſeparari præter ſubiecti corruptionem. Differunt tertio, quia pars integralis, poteſt remanere ſeparata a ſuo toto. accidens uero non, niſi hoc ſit ſupernaturaliter, quia ſecundum naturam accidens ſemper eſt in ſubiecto ſubſiſtens, & per hoc patet prima proprietas ſubſtantiæ. — *Qūo partes ſubſtātiarum in ſubiecto ſint.*

Contra prędicta arguitur primo ſic. Proprium eſt ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe ergo male dicitur, ꝙ cōe eſt, omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe. Secundo ſic. Iſta proprietas non conuenit, omni nec ſoli, ergo nullo modo eſt proprietas. Antecedens patet pro prima parte, quia forma ſubſtantialis eſt ſubſtantia, quæ eſt in ſubiecto, cum ſit in materia; & ſecunda pars probatur, quia accidens quandoque non eſt in ſubiecto, ut in Sacramento altaris, ubi accidentia exiſtunt ſine in ſubiecto, ergo non eſſe in ſubiecto non conuenit ſoli ſubſtantiæ. Tertio ſic. Illud, quod eſt in ente completo in actu, habet eſſe in ſubiecto, ſed ſubſtantiæ ſecūdæ ſunt in primis & prima ſubſtantia eſt ens completum in actu, ergo ſecunda ſubſtantia eſt in ſubiecto. Quarto ſic Omne qualificans aliquid eſt in ſubiecto, quod qualificat, ſed differentia ſubſtantialis qualificat aliquid. ſ. eſſentiam generis, ergo eſt in ipſa, ut in ſubiecto, ergo male dicitur, ꝙ iſta proprietas differētiis conuenit. Quinto ſic. Differentia ſubſtantialis dicitur ſubſtantia, ergo iſta ꝓprietas non conuenit aliis a ſubſtantia per hoc, ꝙ ipſa conuenit ipſi differentiæ, & ſic male dicitur in textu, quòd conuenit aliis, ſcilicet differentiis. — **Argumē.**

Solutio. Ad argumenta Ad primum dicitur, quòd licet nō eſſe in ſubiecto ſit ꝓprium ſubſtantiæ in communi. ſ. ſm ſe conſideratæ, tñ hoc eſt cōe ſubſtantiæ diuiſæ, & multiplicatæ per ſua inferiora. Ad ſm dicitur, quòd licet forma ſubſtantialis adueniat materiæ tanq̄ in illo, quod recipit ipſam, tñ nō aduenit materiæ poſt eius eſſe completum, ſed dat eſſe materiæ, ideo non eſt in ea ſicut accidens in ſubiecto. Et ad ſecundam probationem dicitur, quòd licet accidens ſupernaturaliter ſit ſine ſubiecto actu, hoc eſt ſecundū actū, tamen eſt ſemper in ſubiecto ſecundū

aptitudinem, ſed ſubſtantia, nec actu, nec aptitudine unquam eſt in ſubiecto. Ad tertium dicitur, q licet ſecunda ſubſtantia ſit in prima, ut principium eius, non tamen aduenit ei poſt eſſe eius completum. ideo non eſt in ipſa, ut accidens in ſubiecto. Ad quartum dicitur, quòd differentia non aduenit generis poſt eius eſſe completum, ſed implet, & perficit ſuum determinando ipſum ad certam ſpeciem.

Ad quintum dicitur, q licet differentia ſubſtantiæ ſit ſubſtantia ſecundum rẽ quia importat eſſentiam ſubſtantiæ, non tamen ſecundum rem, & modum ſimul quia non importat eam per modum entis per ſe, ſed ſub modo eſſendi accidentis ſ. qualificantis, ideo non eſt ſubſtantia completa, cum non habeat ſimul eſſentiã. & proprium modum eſſendi.

Secunda ſubſtantia prædicatur uniuoce, prima ſigni ficat hoc aliquid.

Item, omnibus ſecundis ſubſtantiis, & differentiis earum cõuenit uniuoce prædicari de primis. Hæc enim omnia prædicantur de primis ſubſtantiis nomine, & rõne, quare uniuoce prædicantur. itẽ omnis prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid. i. indiuiduũ. & unũ numero. ſed ſubſtantia ſecunda uidetur ſignificare hoc aliquid ſub appellationis figura, eo quòd eſt in prima ſubſtantia, & de eſſentia eius, non tamen ſignificat hoc aliquid, ſed potius ſignificat quale, quid ſeu aliquid commune. nõ n. illud quod ſignificatur per ſubſtantiam ſecundam, eſt unum numero, ſicut eſt illud, quod ſignificatur per primam ſubſtantiam.

Poſtq̃ Auctor poſuit primam proprietatem ſubſtantiæ, hic conſequenter ponit ſecundum dicens. q omnibus ſecundis ſubſtantiis, & differentiis earum conuenit uniuoce prædicari de primis. cuius ratio eſt, quia uniuoce prædicari eſt ꝑdicari uno nomine, & una ratione, ſed omnes ſecundæ ſubſtantiæ, & differentiæ earum uno nomine, q una ratione prædicantur de primis ſubſtantiis, & includũtur eſſentialiter in rationibus primarum, ideo omnibus ſecundis ſubſtantiis, & differentiis earum conuenit uniuoce prædicari de primis, & dicitur notanter de primis ſubſtantiis, ad differentiã accidentium uniuerſalium, quæ licet prædicentur uniuoce de ſuis inferioribus. tamen de primis ſubſtantiis prædicantur denominatiue ſolum, & non uniuoce.

Vniuoce ꝑdicari tripliciter ſumitur.

Primo ſciendum, q prædicari uniuoce tripliciter accipitur. Vno modo cõiter pro omni illo, quod ſecundũ unum ſignificatum prædicatur de pluribus, & ſic continet ſub ſe denominatiue prædicari, & hoc modo accidens uniuoce prædicatur de multis primis ſubſtantiis, ut album de Soc & Platone prædicatur ſecundum unum ſignãtur. alio mõ capitur minus cõiter, pro illo ſolo, quod prædicatur uno nomine, & una ratione de multis, ſiue ſit ratio quiditatiua ſiue deſcriptiua, & ſic proprium tantummodo prædicatur uniuoce de primis ſubſtantiis, ut dictum eſt in Prædicabilibus, quod proprium uniuoce prædicatur de indiuiduis ſpeciei. Tertio modo ſumitur proprie, ut ſolum conuenit illi, quod ſecundum unum ſignificatum prædicatur, quod ineſt eſſentialiter ſubiecto. & cuius eſt ratio eſſentialis ſubiecti. & hoc modo proprium, & accidens non prædicantur uniuoce de primis ſubſtantiis. cum nullum eorum inſit eis eſſentialiter, ſed hoc ſo-

lum conuenit ſecundis ſubſtantijs, & differentijs earum, & ſic capitur in propoſito, & per hoc patet, ꝙ ſi capiatur ſubſtantia ſecunda generaliter pro omni ſubſtantia uniuerſali completa uel incompleta, hæc proprietas eſt ſibi propria quarto modo, ſed ſi capiatur ſolum pro ſubſtantia completa, quæ importat ſubſtantiam ſub modo ſubſtantiæ, ſic eſt propria ſecundo modo, quia conuenit omni, ſed ſoli.

Secundo ſciendum, ꝙ tertia proprietas ſubſtantiæ ponitur, quòd omnis ſubſtantia prima ſignificat hoc aliquid. i. indiuiduum, & unum numero. cuius ratio eſt, quia hoc aliquid eſt indiuiduum ſubſiſtens in ſpecie completum, ſed omnis ſubſtantia prima ſignificat indiuiduum ſubſiſtens, cum omnis ſubſtantia particularis ſit per ſe ſubſiſtens, & etiam importat aliquid completum in ſpecie, aliter non eſſet prima ſubſtantia, quæ directe ponitur ſub ſpecie, ideo omnis prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid. Et rationem huius quòd eſt hoc aliquid, tria requiruntur. Primo, requiritur, quòd ſit indiuiduũ, quare nullũ uniuerſale ſignificat hoc aliquid. Secundo requiritur, quòd ſubſtet per ſe, rõne cuius nulla accidentia ſignificant hoc aliquid, nec etiam ſecundæ ſubſtantiæ, quia non per ſe ſubſtant, ſed in primis, ſubſiſtere enim eſt ſub ſuo proprio eſſe ſtare. Tertio reqritur, quòd tale indiuiduum ſit in ſpecie completum. & propter hoc anima rationalis a corpore ſeparata non ſignificat hoc aliquid, quia licet ſit indiuiduum ſubſiſtens, nõ tamen eſt in ſpecie ens completum, cum ſit pars ſpeciei humanæ. Et hæc tria ſimiliter requiruntur ad ſuppoſitum, quod idem dicit, ſicut hoc aliquid, & primũ iſtorum trium importatur cum dicitur hoc. hoc enim eſt pronomen demonſtratiuum tantum rei ſingularis. genus importatur cum dicitur aliquid. aliquid enim dicit proprie aliquid ſub genere ſubſtantiæ, in ſpecie diſtinctum. ſecundum prouenit, ſ. quòd ſit ſubſiſtens ex coniunctione illorũ duorum, & ꝑ hoc patet, quòd prima ſubſtantia habet quòd ſignificet hoc, a principio indiuiduationis, & quòd ſignificet aliquid. habet a forma ſpeciei, quam includit. — *Ad hoc aliqd tria exiguntur.*

Quarto ſciendũ, quòd licet ſecunda ſubſtantia non ſignificet hoc aliquid, eo quod non eſt indiuidua, ſed uniuerſalis, uidetur tamen ſignificare hoc aliqd primo ꝑ ꝑ hoc quòd ineſt eſſentialiter primæ ſubſtantiæ, & eadem eſt realiter cũ ipſa ſecundo propter figuram appellationis, quia eadem res quãdoq; uocantur nomine primæ ſubſtantiæ, & quandoque nomine ſecundæ, ſicut Socra. quandoque uocatur ſub nomine Socratis, & quãdoq; ſub nomine hominis, ſicut per hoc nomen homo, quandoq; uocatur homo in communi, quandoq; uero in particulari ſub ea forma uocis, quæ eſt figura appellationis.

Quarto ſciendum, quòd omnis ſecunda ſubſtantia ſignificat quale quid, ſicut omnis prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid. cuius ratio eſt, quia quale quid dicitur forma ſubſtantialis, communicabilis multis, quæ inquantum forma eſt, dicitur qualis ſecundum modum, quia qualificat aliquo modo illud, cuius eſt forma, & inquantum ſubſtantialis eſt, dicitur quid, quiditas enim proprie ſubſtantiam importat. ſed omnis ſecunda ſubſtantia importat formam ſubſtantialẽ communem multis, ideo quælibet ſignificat quale quid. & per hoc patet de genere, quod importat eſſentiam qualificabilem, per differentias eius, & ratione eſſentiæ quid, & ratione eius, quòd qualificabile eſt, dicit quale, & ſimiliter differentia dicit eſſentiam qualificantẽ, ſpecies uero qualificatam. & per hoc patet ſecunda & tertia proprietas ſubſtantiæ. — *Scda ſubſtãtia quale quid ſignificat.*

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Prima ſubſtantia prædicatur uniuoce de ſeipſa, quia non prædicatur æquinoce, nec denominatiue. ergo non eſt proprium omnibus ſecundis ſubſtantiis uniuoce prædicari de primis. Secundo ſic. Differentia ſubſtantiæ non habet genus, & differentiam, quia differentiæ — *Argum.*

non eſt differentia, ergo non habet rationem. ergo non prædicatur nomine, & ratione de primis ſubſtãtiis. Tertio ſic. Idem non ſignificat ſeipſum, ſed ſubſtantia prima eſt hoc aliquid ergo non ſignificat hoc aliquid. Quarto ſic. Hoc album ſignat hoc aliquid, & tñ non eſt prima ſubſtantia, ergo ſignificare hoc aliquid nomen eſt proprium primæ ſubſtantiæ Antecedẽs patet primo, ꝙ ſignificet hoc probatur, quia eſt indiuiduũ, ꝙ ſignificet aliquid, probatur. quia nihil eſt, quod nõ ſignet aliquid uel nihil, ſed album nõ ſignat nihil, ergo ſignat aliquid. Quinto ſic. Idem ſignatur per primam ſubſtantiam, & ſecundam, ſed prima ſubſtãtia ſignificat hoc aliquid, igitur, etiam ſecunda, & ſic non ſolum ſignificat quale.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ licet prædicatione impropria, ſubſtantia prima prædicetur de ſeipſa, non tamen prædicatione propria. Quia in prædicatione propria denotatur prædicatum eſſe in ſubiecto, ſed idem totaliter non eſt proprie in ſeipſo, ideo idem non prædicatur prędicatione proprie dicta de ſeipſo. ideo ut hic dicitur ab Ariſt. a prima ſubſtantia nulla eſt prædicatio. Ad ſm dicitur quòd licet differentia non habeat proprie definitionem, tamen bene eſt eſſentialiter in definitione primæ ſubſtantiæ, & hoc ſufficit ad prædicandũ uniuoce de ipſa. Ad tertium dr̃, ꝙ licet prima ſubſtantia, capta pro re ſubiecta intentioni, ſit hoc aliquid, & non ſignificet hoc aliquid, tñ ipſa accepta pro intentione cõcreta rei bene ſignat hoc aliquid, & ſic conſideratur a Logico, qui conſiderat res, ut ꝑ uoces importantur. Ad quartum dicitur, quòd ſi capiatur aliqd, ut conuertitur cum ente, hoc albũ ſignificat, hoc aliqd, ſed ſi capiatur proprie, ut dicit quiditatẽ ſpẽi ſubſtantialis, ut capiatur in ꝓpoſito, hoc albũ nõ ſignificat hoc aliqd, ſed bene ſignificat hoc quale. album. n. ſolam qualitatẽ ſignificat. Ad quintũ dr̃, quod licet prima ſubſtantia & ſecunda dicant idem ſm eſſentiam, hoc tamen eſt ſub diuerſis modis eſſendi, quia ſecũda, dicit illud ſub eſſe cõi, prima uero ſub eſſe particulari, ideo non oportet quòd, ſi prima ſignificet hoc aliquid, quod etiam ſecunda, cum iſti modi ſignificandi ſumantur a diuerſis modis eſſendi.

Subſtantia non habet contrarium, nec ſuſcipit magis, & minus.

Item ſubſtantiæ, nihil eſt contrarium, ſed hoc non eſt propriũ ſubſtantiæ, quia non conuenit ſoli ſubſtãtiæ, ſed ẽt quantitati, & quibuſdam aliis. Item ſubſtantia non ſuſcipit magis, nec minus, non autem dico, quod una ſubſtantia non ſubſtet magis quam alia ſed dico, quod unaqueq; ſubſtantia ſecundũ eſſe ſuum non intẽditur, nec remittitur, ut album, quod quandoq; eſt magis albũ quandoque minus album. Socrates uero non eſt magis homo in uno tẽpore, quam in alio, nec magis homo, quam Plato.

Cũ r ſubæ nihil ſit cõtrarium. Poſtq̃ Auctor poſuit tertiam proprietatem ſubſtantiæ, hic conſequenter ponit quartam, quæ talis eſt, quòd ſubſtantiæ nihil eſt contrarium cuius ratio eſt, quia contraria ſunt formæ actiuæ, & paſſiuæ, ſub eodem genere maxime diſtantes, quæ ab eodem ſubiecto mutuo ſe expellunt actu, uel aptitudine, nulla autem ſubſtantia eſt in ſubiecto, ut dictum eſt prius, ergo nullæ ſubſtantiæ adinuicem contrariantur, & hæc proprietas non eſt propria quarto modo ipſi ſubſtantiæ, qa conuenit aliis ſcilicet quantitati, & quibuſdam aliis, ut poſtea dicetur.

Primo ſciendum, quòd contrarietas dupliciter accipitur uno modo generaliter, prout ſe extendit ad contrarietatem perfectam, & imperfectam, & iſto modo contrarietas continet oppoſitionem inter priuationem & habitum, & etiam continet ſub ſe repugnantiam differentiarum, quę econtrario diuidunt aliquod genus,

genus, & aliquo modo tales dñæ dicuntur contrariæ, ſecundum q̃ dicitur, q̃ in unoquoq; gñe eſt una prima contrarietas. ſ. repugnantia dñarum, quę immediate diuidunt ipſum genus. alio mõ capitur cõtrarietas ſolum ꝓ contrarietate perfecta, quæ eſt repugnãtia formarum actiuarum, & paſſiuarum eiuſdem generis, quæ mutuo ſe expellunt ab eodem ſubiecto. & talis contrarietas ſolum reperitur inter qualitates de tertia ſpecie qualitatis.

Secundo ſciendũ, q̃, ſi ſubſtantia capiatur gñaliter pro omni illo, quod ponitur per ſe uel reductiue in genere ſubſtantiæ (ſiue ponatur ut ſubſtantia completa in recta linea prædicamentali, ut genus, ſpecies, uel indiuiduum, ſiue ponatur reductione tanq̃ principium diuiſiuum generis, & cõſtitutiuum ſpeciei, ut ſunt differentiæ, ſiue ponatur ut principia ſpecierum de tali genere, ut materia, & forma, ſiue ponat̃ ut uia ad terminũ, ut generatio, & corruptio, ſiue ut negatio uel priuatio aliquorum de tali genere) tunc hoc mõ in ſubſtãtia bene reperitur contrarietas imperfecta, quia ibi reperitur repugnantia oppoſitarum dñarum, quæ imperfecte contrariantur. Etiam ibi reperitur oppoſitio formæ, & priuationis, & contrarietas formarum naturalium, quæ aliquo modo ſe expellũt ab eodem ſubiecto. & ẽt generatio, & corruptio aliquo mõ contrariant̃ imperfecte. Sed, ſi capiatur ſpecialiter ſubſtantia, pro ſubſtantia cõpleta ſolum, q̃ eſt ſubſtantia ſecũdũ eſſentiã, & modũ eſſendi, & ponitur in recta linea prędicamẽtali, ſic in ſubſtantia non reperit̃ contrarietas, nec perfecta, nec imperfecta &, quia hoc modo hic accipitur, ideo bene dr̃ ſimpliciter, q̃ ſubſtantiæ nihil eſt contrariũ, eo q̃ nulla talis ſubſtantia eſt in ſubiecto. & per hoc patet intellectus huius proprietas, & quomodo eſt propria ſubſtantiæ.

Quo nam mõ intelligatur, ſubſtantiæ nihil ẽ contrarium.

Tertio ſciendũ, q̃ quinta proprietas ſubſtantiæ ponitur. ſ. q̃ ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus. cuius ratio eſt, quia Suſcipere magis, & minus, eſt aliquid intendi, & remitti ſecundum ſuum eſſe eſſentiale proprium, ſed ſubſtantia non intenditur, nec remittitur ſecundum ſuum propriũ eſſe eſſentiale, quia eſſe eſſentiale ſubſtantiæ ſolum ſimul acquiritur. & conſiſtit indiuiſibili. ideo ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus. Et licet una ſubſtantia, quantum ad eſſe accidẽtale eius ſ. quantũ ad actũ ſubſtandi alijs, dicatur magis ſubſtantia q̃ alia, ut prima eſt magis ſubſtãtia ſecunda, tñ quantũ ad ſuum proprium eſſe, qđ eſt eſſe ꝑ ſe, una non dicitur magis ſubſtãtia q̃ alia, ideo non intenditur, nec remittitur ſecundum ſuum proprium eſſe, neque ſuſcipit magis neque minus.

Propriũ ẽ ſubſtantię nõ ſuſcipe magis, & minus.

Quarto ſciendum, q̃ intendi eſt aliquid ſucceſſiue perfici in ſuo proprio eſſe ut cũ aliquid eſt albũ, & efficitur albius, illa albedo perfici in ſuo proprio eſſe: & talis augumentatio perfectionis uocatur intenſio, quia ibi forma tendit ab eſſe imperfecto in ſuũ eſſe completũ & ecõtra, remitti eſt aliquid imperfici in ſuo eſſe. & dicitur illa imꝑfectio remiſſio, quaſi formæ amiſſio ſui eſſe perfecti, uel iterata miſſio ad ſuũ eſſe incompletũ, & imperfectũ. Et dupliciter aliquid poteſt ſuſcipere intẽſionẽ, & remiſſionẽ quo modo ſecundũ maiorẽ, & minorẽ ꝑmixtionẽ cum ſuo contrario, ut aliquid dr̃ eſſe albius, quod eſt nigro impermixtius, uel dr̃ minus albũ ſecũdũ q̃ eſt nigro plus ꝑmixtũ, alio mõ ſit intẽſio, & remiſſio ſecundũ maiorẽ, & minorẽ radicationẽ formæ in ſubiecto, q̃ quidẽ radicatio ſequitur actionẽ contrariũ, q̃ magis & minus diſponũt ſubiectũ ad ſuſceptionem talis formæ &, quia ſubſtantia non eſt in ſubiecto, neq; habet cõtrariũ, ut prius dictũ eſt, ideo nullo iſtorũ modorũ poteſt ſuſcipere intẽſionem, & remiſſionem ſiue magis, & minus, capiendo ſubſtantiam pro ſubſtantia cõpleta, ut in ꝓprietate ꝑcedenti. & hæc eſt proprietas eodem mõ propria ſubſtantiæ ſicut præcedẽs

Quid ſit intendi ac remitti.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Ignis & aqua contrariantur. & tamẽ ſunt ſubſtantiæ, ergo ſubſtantiæ aliquid eſt contrarium. Secundo ſic. Omne quod

Argumẽ.

quod corrumpitur, a ſuo contrario corrumpitur. ſed multæ ſubſtantiæ corrumpuntur, ergo ſubſtantia habet contrarium. Tertio ſic. Elementa, ut ignis, & aqua, ſunt ſubſtantiæ, & tamen in mixto intenduntur & remittuntur, ergo ſubſtantia ſuſcipit magis, & minus.

Quarto ſic. Rationale eſt ſubſtantia, & tamen ſuſcipit magis, & minus, quia aliqui homines dicuntur magis rationales alijs. Quinto ſic. Ignis lux eſt magis ſubſtantia q̃ ignis flamma, & ignis flamma q̃ ignis carbo, ergo cum ignis ſit ſubſtantia compoſita, ſequitur, ꝙ ſubſtantia ſuſcipit magis, & minus.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ignis, & aqua ſecundum accidens contrariantur, ſcilicet ſecundum ſuas qualitates, quæ ſunt calidum & frigidum, humidum & ſiccum, tamen non contrariantur per ſe ſecundum ſuas formas ſubſtantiales. & de contrarietate per ſe ſolum eſt hic ad propoſitum. Ad ſecundum dicitur, quòd omne, quod corrumpitur, corrumpitur a ſuo contrario, uel per ſe, uel per accidens, ſed non oportet omne, quod corrumpitur, habere contrarium nam ſubſtantia, quæ corrumpitur, corrumpitur ab aliqua qualitate. Ad tertium dicitur, quòd licet elementa in mixto ſecundum ſuas qualitates intendantur, & remittantur, non tamen ſecundum ſuum proprium eſſe ſubſtantiale, ideo non ſuſcipiunt magis & minus. Ad quartum dicitur, quòd rationale capitur dupliciter uno modo quantum ad formam quam importat ſecundum ſe, & ſic non ſuſcipit magis & minus. alio modo capitur, ut eſt principium operationis rationis. & adhuc dupliciter. uno modo ex parte ipſius formæ, & ſic iterum non ſuſcipit magis & minus, & alio modo ex parte materiæ, quæ ſecundum magis & minus poteſt eſſe diſpoſita ad talem operationem rationis, & ſic ex parte materiæ, rationale quantum ad operationes eius ſuſcipit magis & minus, ſed hoc eſt ſecundum ſua accidentia. ſed ſecundum proprium eſſe non ſuſcipit intenſionem, nec remiſſionem. Ad quintum dicitur, quòd ignis lux quantum ad eſſe ſubſtantiale, non eſt magis ignis quàm ignis flamma, ſed ſolum quantũ ad eſſe accidentale ut ſunt claritas, puritas, luciditas, & ſic de alijs. ideo ſecundum ſuum proprium eſſe non ſuſcipit magis & minus.

De hoc ē magna qō ĩter Auerroim, & alios, vt patet in primo de Gene.

Proprium Subſtantiæ eſt, eſſe Suſceptiuum Contrariorum.

Item proprie proprium eſt ſubſtantiæ, cum ſit una, & eadem numero, ſecundum ſui mutationem eſſe ſuſceptibilem contrariorum ut idem homo aliquando eſt albus, aliquando niger. aliquãdo calidus, aliquando frigidus, & aliquando prauus, aliquando ſtudioſus neque eſt de oratione inſtantia, quia licet hæc eadem oratio, Socrates ſedet, aliquando ſit uera, aliquando falſa, non tamen eſt hoc ſecundum ſui mutationem, ſed rei, ut quia Socrates ſurgit, aut currit & ideo nota, quòd uerum, & falſum ſunt in rebus ut in ſubiecto. & ſunt in oratione ut in ſigno, unde æquiuocatur modus eſſendi in, cum dicitur uerum uel falſum eſt in rebus, & in oratione, ſimiliter æquiuocatur ſuſceptibile, cum dicitur, res eſt ſuſceptibilis ueri, & falſi, & oratio eſt ſuſceptibilis ueri & falſi. ſicut æquiuocatur ſuſceptibile, cũ dicitur, urina hominis uel animalis eſt ſuſceptibilis ſanitatis, & animal eſt ſuſceptibile ſanitatis, hæc enim ſuſcipit ſanitatē

quia

quia ſignificat eam, illud uero quia ſubiectum eſt eius. & ita huius proprium non conuenit orationi, ſed ſubſtantiæ.

Poſtq̃ Auctor poſuit quintam proprietatẽ ſubſtantiæ, hic conſequenter ponit ſextam, & ultimã, dicens q̃ maxime propriũ eſt ſubſe, cum ſit una, & eadem nu mero, ſecundũ ſui mutationẽ eſſe ſuſceptibilẽ contrariorum. cuius ratio eſt. quia oĩa contraria ſunt formæ accidentales, cum ſubſtantia non habeat contrarium, ſicut dictum eſt, ſed omnia accidentia ſunt in ſubſtantia ſicut in ſubiecto, & etiam contraria fiunt circa idem ſubiectum in numero a quo mutuo ſe expellunt, ut patet per ipſorum definitionem. ergo ſubſtantia, una manens, & eadem nume ro, eſt ſuſceptibilis contrariorum ſicut idem homo eſt quandoque albus, quandoque niger, quandoque calidus, quandoque frigidus, & ſic de alijs. Quare ſuſceptiuũ eſſe contrariorũ ſubſtãtiæ maximũ proprium eſt.

Primo ſciendum, quòd cõtraria non poſſunt recipi in eodem ſubiecto nume ro, ſiue aliqua ſui mutatione, ideo ſubſtantia non poteſt ſine aliqua ſui mutatione ſuſcipere contraria, talis autem mutatio non eſt ipſorum contrariorum tanquam ſubiecti, quod mutatur, cum illa cõtraria ſint termini mutationis. ideo ta lis mutatio eſt ſubſtantiæ tanquam ſubiecti, quæ quidem ſubſtantia manet eadẽ ſub utroq; contrariorum. ideo in hac proprietate bene dicitur, quòd ſubſtantia ſecundum ſui mutationem eſt ſuſceptiua contrariorum. & licet ſubſtantia ſecun dum ſuum eſſe ſubſtantiale non mutetur, ſed maneat ſub utroq; contrariorum, tamen mutatur ſecundum ſuum eſſe accidentale, quod capit ab ipſis contrarijs.

Secundo ſciendum, quòd iſta proprietas conuenit omnibus ſubſtantijs tam primis quã ſecundis, licet diuerſimode. quia primæ ſubſtantiæ ſunt per ſe ſuſceptiuæ contrariorum, & ſecunda ſubſtantia ex conſequenti ſuſcipit contraria per hoc quòd habet eſſe in primis, per hoc enim quòd Socra. eſt albus, uel niger, ho mo ex conſequenti eſt albus uel niger, & ſimiliter corpus, uel ſubſtantia & ſic ſe cunda ſubſtantia manens eadem numero, cum prima ſubſtantia, eſt ſuſceptibilis contrariorum, licet ex conſequenti, & iſta proprietas conuenit omni ſubſtantiæ & etiam conuenit ſoli, quia nulla quantitas manens eadem numero, eſt pro prium ſuſceptibile contrariorum, ſicut eadem linea in numero non ſit curua, & recta. ſimiliter etiam, nec eadem qualitas ſuſcipit contraria, nec eadem actio. ea dem enim actio in numero non poteſt eſſe bona, & mala, & ſic de aliis acciden tibus. & ſic iſta proprietas conuenit omni ſubſtantiæ, & ſoli, & etiam ſemper ſe cundum aptitudinem, & ſic eſt ſibi propria quarto modo.

Tertio ſciendũ, quòd licet eadem oratio ſit, quandoq, uera, quandoq; falſa, & per hoc uideatur manens eadem numero eſſe ſuſceptiua contrariorum, tamẽ ſibi non conuenit hæc proprietas propter duas rationes. Prima eſt. quia ipſa non ſuſcipit contraria, ſcilicet uerum, & falſum ſecundum ſui mutationem, ſed ſecũ dum mutationem rei ſignificatæ, unde ueritas orationi eſt adæquatio eius ad rem ſignificatam, & falſitas eſt inadæquatio. ſed talis adæquatio, uel in adæqua tio mutatur per mutationem ſignificati propoſitionis, & non per mutationem orationis, ſicut hæc oratio, Iacobus ſedet, Iacobo ſedente. eſt uera, ipſo uero nõ ſedente, eſt falſa per mutationem rei. Secunda ratio eſt, quia oratio non eſt ſuſce ptiua ueri uel falſi per modo ſubiecti, ſed tantum per modum ſigni. & in illa ꝓ prietate intelligitur, quòd ſubſtantia ſit ſuſceptibilis contrariorum, tanquam ſubiectum ipſorum. ideo oratio non eſt ſuſceptibilis contrariorum, ut hic capitur ſuſceptibile.

Quarto ſciendum, quòd uerum & falſum ſolum ſunt in oratione ut in ſigno ſecũdum quòd oratio eſt ſignum adæquatum uel inadæquatum compoſitionis, extremorũ, quæ eſt ex parte rei, & in intellectu tanquam in cognoſcente, & ſunt Verũ & falſum in oratione, in i-

tellectu,et in rebus diuerſimode ſunt.

in rebus tanquàm in ſubiecto. Cuius cauſa eſt, quia ueritas eſt uera rei entitas, & eſt paſſio entis, ſed paſſiones entis ſunt in rebus, ut in ſubiecto, cuius etiam ſignũ eſt, quia, ſi nullus intelligat ſignificatum huius orationis, Socr ſedet, & non intelligens proferat, illa propoſitio erit uera Socra. ſedent, & talis ueritas non eſt in propoſitione ut in ſubiecto, ergo relinquitur quòd ſit in rebus. & hoc patet quia uerum & falſum diuerſimode ſunt ĩ rebus, & in oratione. ideo æquiuocatur modus eſſendi in cùm dicitur eſſe in utroq; illorum, & etiam ſuſceptibile, cùm dicitur, quòd res eſt ſuſceptibilis ueri, & falſi, & etiam oratio, quia oratio ſuſceptiua eſt ſolum tanquàm ſignum, & res ſicut ſubiectum. & per hoc patet intellectus huius proprietatis.

Argumẽ.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Deus eſt ſubſtantia, cum ſit ens per ſe, tamen non eſt ſuſceptibilis contrariorum, cum in illo nullum ſit accidens. ergo non omnis ſubſtantia ſuſceptibilis eſt contrariorum. Secundo ſic. Angeli non ſunt ſuſceptibiles contrariorum, cum ſint formæ ſimplices, ſimiliter neq; cœlũ quod eſt ſeparatum ab omnibus contrarijs ergo illa proprietas non cõuenit omni ſubſtantiæ.

Tertio ſic. Eadem ſuperficies numero ſuſcipit album, & nigrum, quæ ſunt cõtraria, ergo non ſolum ſubſtantia eſt ſuſceptiua contrarium. Quarto ſic. Duo contradictoria non poſſunt uerificari de eodem ſine ſui mutatione, ſed uerum, & falſum ſe habent ut contradictoria reſpectu propoſitionis, ergo eadem propoſitio non poteſt eſſe uera, & falſa ſine ſui mutatione. Quinto ſic. Illud, quod ſẽper ſignificat idem non quandoq; ſignificat uerũ, quandoq; falſum, ſed una oratio ſemper idem ſignificat, ut hæc oratio Petrus ſedet, ſemper ſignificat Petrum ſedentem, ſiue ſedeat ſiue non, ergo eadem oratio non fit quandoq; uera, quandoq; falſa per mutationem rei.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet capiendo ſubſtantiam communiter, pro omni ente per ſe, Deus ſit ſubſtantia, tamen ſi capiatur ad ſubſtantiam ſpecialiter ſolum pro ſubſtãtia uniuerſali, & particulari, ut capiatur in propoſitio, ſic Deus non eſt ſubſtantia. Ad ſecundum dicitur, quòd licet Angeli nõ ſuſcipiant contraria realia, quæ ſunt qualitates actiuæ, & paſſiuæ, nec etiam cœlum, tamen bene ſuſcipiunt contraria in genere moris, quia ſecundum eorũ naturam uariabiles ſunt de bono in malum, ſunt etiam ſuſceptibiles ſcientiæ, & ignorantiæ, cœlum etiam ſuſcipit contraria de genere ſitus, & de genere ubi, ut deorſum, ſurſum, ante, & retro, & ſic de alijs, & etiam ſuſcipit aliquas contrarietates, ut denſum, & rarũ Ad tertium dicitur, quòd licet eadem ſuperficies ſuſcipiat contraria tanquam ſubiectum quo, non tamen ſuſcipit cõtraria tanquàm ſubiectum quod ſuſcipit ipſa, & dat ipſis exiſtentiam, & hoc modo ſubſtantia eſt ſuſceptiua contrariorum. Ad quartum dicitur, quòd ſi capiatur generaliter mutatio pro quacunq; uariatione in aliqua forma abſoluta uel reſpectiua, contradictoria non poſſunt uerificari de eodem ſine ſui mutatione, ſed ſi capiatur mutatio ſolum pro uariatione in aliqua forma abſoluta, ſic contradictoria bene uerificãtur de eodem ſine ſui mutatione. modo, uerum & falſum ſunt formæ reſpectiuæ, & non abſolutæ, ideo bene uerificantur de propoſitione per mutationem rei ſine mutatione orationis. Ad quintum dicitur, quod licet oratio ſignificet ſemper idem ſignificatum, non tamen ſemper ſignificat ipſum adæquate. ideo non ſemper eſt uera.

De Quantitate, quæ diuiditur primo in continuum ac diſcretum.

QVantitatis, aliud continuũ, aliud diſcretum. Quantitas continua eſt cuius partes copulãtur ad unum terminum commu

ne,

nem, Diſcretum uero eſt, cuius partes non copulantur ad aliquem minus comunem.

Poſtq̃ Auctor determinauit de primo prædicamento, quod eſt ſubſtantia, hic conſequenter determinat de prædicamentis accidentium, & primo de Quantitate. cuius ratio eſt. quia prædicamenta ordinatur ſecundùm ꝙ propinquius ſe habent ad ſubſtantiam, ſed inter omnia accidentia quantitas immediatius ineſt ſubſtantiæ materiali, & etiam accidentia inſunt ſubſtantiæ mediante quantitate eo ꝙ alia accidentia a quantitate in ſubſtantia materiali acquiruntur per motũ, uel ex primo uel ex conſequenti. ſed ſubſtantia materialis non ſubijcitur motui niſi per quantitatem, ideo accidentia alia mediante quantitate in ſubſtantia acquiruntur, ideo conuenienter præponitur alijs accidentibus.

Primo ſciendum, quòd licet quantitas uniuoce dicatur de oĩbus quantitatibus, quia prædicatur de ipſis ſecũdum unum nomen, & unam rõnem, quæ eſt, ꝙ quantitas eſt menſura ſubſtantiæ, tamen, quia quantitas non põt definiri quiditatiue, & a priori etiã non poſſet dari definitio de ipſa qua diſtincte notificaretur quantum ad diuerſos modos, quibus menſurat ſubſtantiam, & illi modi poſſunt diſtincte notificari per diuiſionem, ideo quantitas conuenienter diuiditur antequàm definiatur unde, ſi definiretur in communi, talis definitio parum notificaret quantitatem, & ipſa magis notificatur a poſteriori per diuiſionem, ſicut etiã alia generaliſſima quandoque magis notificantur, & facilius per diuiſionem, q̃ per definitionem, quia magis diſtincte cognoſcuntur ſecundum ſuas ſpecies. Cur a diuiſiõe potius quàm definitione incipiat.

Secundo ſciendum, ꝙ quantitas in textu diuiditur ſic. Quantitatis, aliud continuum, aliud diſcretum. cuius diuiſionis rõ eſt. quia oĩs quantitas eſt menſura ſubſtantiæ. uel ergo menſurat ipſam ſecundum ꝙ habeat partes ſeparatas, & diſcretas adinuicem, & ſic eſt diſcreta, uel ſecundum ꝙ habet partes continuas, & coniunctas inter ſe, & ſic eſt quantitas continua. Vnde in quantitate diſcreta, partes non copulantur ad aliquem terminum communem, ſed ſunt adinuicẽ diſcretæ, & ſeparatæ, & in quantitate continua partes copulantur ad aliquem terminum cõem, qui eſt principiũ unius partis, & finis alterius. Et in hac diuiſione dicitur quantitatis in ſingulari numero, & non quantitatum, ad denotandũ ſeu oſtendendum unitatem generis quantitatis, & ponitur aliud, & non alia, ad oſtẽdendum ꝙ iſta diuiſio non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies ſpecialiſſimas, ſed in genera ſubalterna. unde ſenſus eſt, generis quantitatis, aliud continuum aliud diſcretum. & magis dicitur aliquid quam alterum, ad oſtendendum diuerſitatẽ eſſentialem quantitatis continuæ, & diſcretæ.

Tertio ſciendum, ꝙ iſtæ duæ ſpecies. ſ. continuũ, & diſcretum poſſunt dupliciter conſiderari. uno modo cõparando eas ad quantitatem in cõi, & hoc modo una non eſt prior altera, ſed quantitas æque primo & uniuoce dicitur de ipſis, alio mõ comparãdo eas inter ſe, & hoc dupliciter. quia uno modo inter ſe comparati ſic poſſunt ſecundũ uiam noſtræ cognitionis, & quo ad nos, & ſic quantitas continua præcedit diſcretã, quia per diuiſionẽ cõtinui cauſatͬ quodãmõ numerus, & cognoſcitur a nobis, quæ eſt quantitas diſcreta. alio mõ comparanͭ ſecundũ ordinẽ naturæ, & ſimplicitatis, & hoc mõ diſcreta præcedit continuã. quia unitas, quæ eſt principium diſcretæ, prior eſt ſimpliciter puncto, qui eſt principiũ quantitatis continuæ, eo ꝙ unitas non habet poſitionem in continuo ſicut habet punctus. & per hoc patet ordo illarum ſpecierum. Diſcretũ & cõtinuũ quẽ ordinem inter ſe ſortiantur.

Quarto ſciendum, ꝙ in diuiſione quantitatis, Auctor enumerat continuũ ante diſcretum, & determinando de ipſis ꝑponit quantitatem diſcretã continuæ, & hoc facit ad oſtendendũ duplicẽ ordinẽ illarum ſpẽrum inter ſe. per hoc. n. ꝙ in

diuiſione, cõtinuum præponitur diſcreto, oſtenditur harum ſpecierum ordinatio ſecundum ordinem noſtræ cognitionis, & quo ad nos, ſed determinando de ipſis, diſcretum præponitur continuo, ad oſtẽdendũ ordinem illarum ſpecierum ſecundum ordinem naturæ & per hoc ſatis patet ordo quantitatis inter alia prædicamenta, & quare prius diuiditur q̃ definiatur, & declaratio ſuæ diuiſionis, & ordinis ſuarum ſpecierum.

Argumẽ. Cõtra prædicta arguitur primo ſic. Vnum prædicamentũ habet unum modũ denoĩandi primam ſubſtantiam, cum prædicamenta diſtinguantur ſecundum diuerſos modos prædicandi de prima ſubſtantia. unde illa quæ non poſſunt habere eundem modum prædicandi cõem de ipſa, ſemper ſunt in diuerſis prædicamẽtis ſed quantitas non habet unum modum prædicandi de prima ſubſtantia, quia quantitas continua denoĩat ſubſtantiam quantam. & diſcreta quotã. ergo quãtitas non eſt unum prædicamentũ. Secundo ſic Omne genus, equaliter dr̃ de ſuis ſpẽbus, ſed quantitas nõ dicił æqualiť de ſuis ſpeciebus. ſ. de continua & diſcretã ſed diſcreta prior eſt continua, ergo quantitas non eſt unũ genus prædicamẽtale

Tertio ſic. In omni genere eſt unum minimum, quod eſt metrum, & menſura omnium illorum, quæ ſunt in tali genere, ſed inquantitate ſunt duo minima. ſ. unitas, & punctus, ergo non eſt unum prædicamentum quantitatis. Quarto ſic. Omne uniuocum habet prius definiri quã diuidi, quantitas eſt uniuocum, ergo male diuiditur prius, quàm definiatur. Quinto ſic Omne continuum eſt diſcretum, cum omne continuum ſit unum in ſe diuiſum ab alijs, ergo continuum, & diſcretum coincidunt, ergo membra huius diuiſionis non ſunt oppoſita.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ licet ſecundum uſum noſtrum non habeamus unum modum denoĩandi primam ſubſtantiam per quantitatem tñ ſecundum eſſe quantitatis habemus unum modum cõem denoĩandi ipſam, quia cum omnis quantitatis det eſſe quantum, põt denoĩare ſubſtantiam quantam, licet illud denoĩatiuum quo ad nos ſit appropriatum quantitati continuæ, eo ꝙ habemus aliud denoĩatiuum proprium quantitatis diſcretæ. ſ. quot. etiam omnis quantitas denoĩat ſubſtantiam menſurabilem, uel menſuratam. Ad ſecũdum dicitur, ꝙ licet comparando illas duas ſpecies inter ſe, diſcreta ſit uno modo prior continua, tñ per reſpectum ad ſuum genus æqualiter ſe habent, & quantitas dicił uniuoce de ipſis Ad tertiũ dicił, ꝙ licet punctus, & unitas ſint minima reſpectu aliquarum ſpecierum quãtitatis, tñ nullum illorũ eſt ſimpliciť minimũ reſpectu totius gñis quantitatis. quia nullum illorum eſt cõe principiũ oĩum ſpecierum eius, ſed eſſe quantitatis in cõi eſt minimum ſimpliciter in iſto prædicamento. Ad quartũ dicił, ꝙ licet omne uniuocum, ꝙ põt diſtincte magis notificari per definitionem q̃ per diuiſionem, prius debeat definiri q̃ diuidi, non tamen oportet de eo ꝙ facilius, & magis diſtincte notificetur per diuiſionem q̃ per definitionem. modo ſic eſt de quantitate, ut dictum eſt prius. Ad quintum dicił, ꝙ licet continuum, & diſcretum in uno materialiter coincidant, & ſecundum diuerſas rationes, non tñ formaliter, & ſecundum unam rationem, unde aliquid ſubiectum, inquantum eius partes inter ſe copulantur unum terminum cõem, dicitur continuum, ſed inquantum eſt diſcretum & ſeparatum ab alijs indiuiduis dicił diſcretum, & ſic habent menſurari quantitate continua, & diſcreta,

De Diſcreta quantitate, ac eius ſpeciebus.

Quantitas autem diſcreta eſt numerus, & oratio. unde duæ ſunt ſpecies eius, non enim eſt in numero aliquis communis terminus, ad quem partes numeri copulentur, ut in decem, quinque & quin-

que, aut tria & ſeptem, ad nullum enim terminum communem copulantur, ſed ſemper diſcretæ ſunt & ſeparatæ. Eſt autem numerus multitudo ex unitatibus aggregata. ſimiliter & in oratione, ſyllabæ non copulantur ad aliquem terminum communem, ſed unaqueque ſeparata eſt ab alia.

Poſtquam Auctor præmiſit diuiſionem quantitatis, hic conſequenter determinat de membris eius. ſ. de continua, & diſcreta. & quia ordine naturæ quantitas diſcreta prior eſt quantitate continua, cum ſit ſimpliciter, ideo prius determinat de diſcreta quam de continua, quia tum continua eſt nobis notior quan diſcreta, ideo notificat diſcretam per negationem illius, quod conuenit continuæ. ſ. q̃ habeat partes, quæ per unum terminum communem adinuicem copulentur. unde ſic definitur, quantitas diſcreta eſt cuius partes non copulantur ad aliquem terminum communem, ſed ſemper inter ſe diſcretæ, & ſeparatæ ſunt. & diuiditur in duas ſpecies. ſ. numerum. & orationem. cuius ratio eſt, quia omnis quantitas diſcreta habet partes permanentes uel ſucceſſiuas. ſi primum, ſic eſt numerus, ſi ſecundum, ſic eſt oratio.

Primo ſciendum, q̃ numerus eſt multitudo ex unitatibus aggregata. & ibi ponitur multitudo, loco generis, & dicit ex unitatibus aggregata. ſ. ex unitatibus formalibus de genere quantitatis, ad denotandum q̃ numerus eſt multitudo formalis, quæ ex talibus unitatibus conſurgit, ad differentiam multitudinis materialis, ſicut eſt multitudo ſubiectorum habentium tales unitates, & eſt talis numerus quantitas diſcreta. & quòd ſit quãtitas, patet, quia omnis mẽſura ſubſtantiæ eſt quantitas. ſed per numerum ſubſtantiam menſuramus, ſicut per decem mẽſuramus decem canes uel lapides, ergo numero eſt quantitas. & quòd ſit diſcreta, patet, quia partes eius non copulantur ad aliquem terminum communem qui ſit terminus unius partis, & principium alterius, ſed omnes unitates in numero remanent diuiſæ, & diſcretæ inter ſe, cum quælibet poſſit ab alia indifferenter ſeparari. Quid numerus.

Secundo ſciendum, quòd cauſa formalis numeri eſt unio ſuarum unitatũ ſub forma diſcretionis, quæ prouenit ab ultima unitate numeri, quæ dat ſibi nomen & rationem, ſicut denarius capit formam, & ſpeciem numeri denarij a decima unitate. & licet ſic uniantur unitates ſub forma diſcreti, tamen non copulantur ſiue uniuntur per copulationem ad aliquem terminũ communẽ. ſed cauſa materialis in qua ſunt numeri, ſunt res numeratæ, in quibus eſt numerus, ut in ſubiecto, ſicut denarius eſt ſubiectiue in decem canibus. Et cauſa finalis eius, eſt certificatio uel menſuratio ſubſtantiæ acceptæ ſecundum ſuas partes ſeparatas, & diſcretas, & eius cã efficiẽs, eſt cã efficiẽs ſui ſubiecti quantũ ad ſuum formale, & quãtũ ad actũ numerandi eſt anima numerãs & capit numerus nõ pro numero numerato, qui eſt res numeratæ, ſicut decem canes, uel decem equi, neque pro numero numerante effectiue, qui dicitur anima numerans, ſed pro numero numerante formaliter, quæ eſt quantitas formalis exiſtens in rebus numeratis. Cã formalis materialis finalis, & efficiẽs numeri.

Tertio ſciendum, quòd oratio tripliciter accipitur, uno modo pro uoce prolata, & ſic eſt de ſecunda ſpecie qualitatis, alio modo pro uoce complexa, ut ſignificatiua eſt, & ſic eſt ens rationis quantum ab ſuum formale, quod eſt ordinatio ad ſignificandum, & ſic non ponitur in prædicamento. tertio modo accipitur pro menſura ſonorum literarum, & ſyllabarum exiſtentium in uoce prolata, ſecũdum quam una ſyllaba dicitur breuis uel longa, & dicitur mẽſurari per prolationes ſuarum ſyllabarum, & ſyllaba per ſonum literarum. & illo modo accipitur

pitur hic oratio formaliter pro illa menſura ſonorum uocis prolatæ, & per hoc patet quòd hic non ſumitur oratio ut eſt in uoce complexa, ſed generaliter prout eſt in qualibet uoce prolata, prout oratio dicitur oris prolatio.

Menſura uocis prolatæ quæ. Quarto ſciendum, ꝙ talis menſura uocis prolatæ eſt quantitas diſcreta. & primo probatur, quòd ſit quantitas, quia omne accidens menſuratiuum ſubſtantiæ ſiue ſui ſubiecti eſt quantitas, ſed oratio eſt menſuratiua ſui ſubiecti, ſiue ſui materialis, quod eſt uox prolata, ergo eſt quantitas, & ꝙ ſit diſcreta patet, quia partes eius nõ copulantur ad aliquem terminum communem, qui ſit finis unius partis eius, & principium alterius aut econtra, unde in uocę prolata una ſyllaba non eſt principium unius partis, & finis alterius, ſed omnes ſyllabæ orationis ſunt diſcretæ, & ſepatatæ abinuicem. & licet ſint diſtinctæ, tamen capiunt formam unius diſcreti per aggregationem, & ordinem inter ſe, & per hoc aliquo modo uniuntur. & differt oratio a numero, quia licet uterq; incipiat ab uno indiuiſibili, tamen in numero illud idem indiuiſibile, quod eſt principium, reſumitur cum ſequentibus ad certificandum ſuum ſubiectum, ſed in oratione primum indiuiſibile non reſumitur cum ſequentibus, quia ſuæ partes non ſunt pmanentes & per hoc ſatis patent ſpecies quantitatis diſcretæ.

Numeri ab oratione diſtinctio.

Argumẽ. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Multitudo non eſt quantitas, ſed relatio, cum multum ſit de genere relationis ſicut, & paucum ſed numerus eſt multitudo, ergo non eſt quantitas. Secundo ſic. Omnis ſpecies habet aliquod indiuiduum unum numero, ſed numerus non habet aliquod indiuiduum unũ numero, cum nullus numerus particularis habeat unum ſolum ſubiectum in numero, ſed ſit in diuerſis, ſicut decem unitates ex quibus eſt denarius ſunt in decem canibus. ergo numerus non eſt ſpecies quantitatis diſcretæ. Tetio ſic. Omne compoſitum ex indiuiſibilibus eſt indiuiſibile, ſed numerus non eſt indiuiſibilis, ergo non eſt multitudo aggregata ex unitatibus, quia unitates ſunt indiuiſibiles. Quarto ſic. Omnis quantitas eſt menſura ſubſtantiæ, oratio non eſt menſura ſubſtantiæ, ſed uocis, ergo non eſt quantitas. Quinto ſic. Vox prolata eſt continua, quia paſſiones uocis ſunt continuitas, melodia, & dearticulatio ſonorum. ergo, oratio, quæ eſt menſura talis uocis eſt continua, & per conſequens non eſt quantitas diſcreta.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ſi capiatur multum reſpectiue ut opponitur pauco, eſt in genere relationis, ſed, ſi capiatur abſolute ut opponitur uni, ſicut etiam unitas, & multitudo opponuntur, ſic multum eſt in genere quantitatis, & etiã multitudo. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet numerus nõ habeat unũ ſubiectum ſimpliciter, tamen habet ſubiectum unum unitate aggregationis, & hoc ſufficit ad unitatem indiuiſibilem alicuius numeri. quia numerus non eſt unus niſi vnitate aggregationis, ſed eſt realiter multitudo. Ad tertium dicitur, quòd licet compoſitum ex indiuiſibilibus ſub forma continuationis, uel copulationis ſit indiuiſibile, tamen compoſitum ex indiuiſibilibus ſub forma diſcretionis, & aggregationis ſimul non dicitur indiuiſibile, ideo licet numerus ſit diuiſibilis, tamen hoc modo poteſt componi ex unitatibus indiuiſibilibus, quæ remanent abinuicem diſtinctæ.

Ad quartum dicitur, quòd licet oratio non menſuret ueram ſubſtantiam per ſe primo, tamen menſurat aliquid, quod habet modo ſubſtantiæ reſpectu ipſius ſcilicet ipſam uocem prolatam, quæ eſt ſubiectum eiũ. Ad quintum dicitur, ꝙ licet in uocę ſit continuitas quantum ad ſonum eius, tamen ibi eſt diſcontinuitas quantum ad figurationem, & formationem ſonorum literarum, & ſyllabarũ & menſura huius prolationis dr̃ formaliter oratio. ideo eſt formaliter diſcreta.

Quæ

Quæ & quot ſunt ſpecies quantitatis continuæ.

Quantitatis autem continuæ, alia linea, alia ſuperficies, alia corpus, alia tempus, alia locus. vnde quinque ſunt ſpecies eius. Quòd autem linea ſit quantitas continua, patet, quia partes eius copulantur ad aliquem communem terminum, puta ad pũctum, & partes ſuperficiei ad lineam & partes corporis ad ſuperficiem.

Poſtq̃ Auctor determinauit de quantitate diſcreta, hic conſequenter determinat de continua, quæ eſt cuius partes copulantur ad aliquem terminum, cõem, ipſam diuidens per quinque ſpẽs, quæ ſunt, linea, ſuperficies, corpus, tẽpus, & locus, quorum ſic hř ſufficientia. quia omnis quantitas continua menſurat ſubſtantiam ſecundum aliquam extenſionem. vel ergo ſecundum extenſionem durationis, & ſic eſt tp̃s, uel ẽm extenſionem magnitudinis, & hoc dupliciter. uel menſurat extrinſece, & ſic eſt locus, uel intrinſece, & hoc dupliciter, uel ẽm unam dimenſionem tantum, & ſic eſt linea, uel ſecundum plures, & hoc dupliciter, uel ſecundum duas, & ſic eſt ſuperficies. quæ menſurat ſecundum longum, & latũ, uel ſecundum tres dimenſiones, & ſic eſt corpus, quod menſurat ẽm longum, latũ, & profundum, & quia iſtæ tres ſpẽs. ſ. linea, ſuperficies, & corpus intrinſece menſurant, aliæ uero extrinſece, ideo primo de ipſis uidendum eſt q̃ de aliis. Quinque tñ ſũt nõ tinuę quãtitatis ſpecies.

Primo ſciendum, quòd linea eſt longitudo ſine latitudine, & profunditate, cuius extremitates ſunt duo puncta. cuius ratio eſt quia linea intelligitur cauſari ex fluxu puncti in longum, ideo linea ex fluxu puncti habet longitudinem, & quia punctus non poteſt intelligi fluere in latum, nec in profundum, ideo linea eſt ſine latitudine, & profunditate, quod debet intelligi ſine latitudine, & profunditate ipſius lineæ, & non ſuperficiei uel corporis. quia non poteſt eſſe linea quin ſit in corpore, ideo non poteſt eſſe ſine latitudine, & profunditate corporis. & quia fluxus puncti a puncto ſemper incipit, & terminatur in punctum. ideo extremitates lineæ ſunt duo puncta. & per hoc patet, ꝙ in linea punctus eſt materiale eius. habet enim modum materiæ in hoc quòd ſubſtat ſuo fluxui, & fluxus eius eſt formale lineæ, quia ipſam formaliter conſtituit. per hoc etiam patet ꝙ linea uno modo ſolum eſt diuiſibilis, ſcilicet ſecundum longitudinem, quia ipſa non habet diuiſibilitatem a puncto cum illæ ſit indiuiſibilis, ſed ſolum habet a fluxu illius puncti, qui ſolum fit ſecundum unam dimenſionem. Quid ſit linea.

Secundo ſciendum, ꝙ ſuperficies eſt longitudo cũ latitudine ſine profunditate, cuius extremitates ſunt duæ lineæ, cuius rõ eſt, quia ſup̃ficies imaginatur cauſari ex fluxu lineę in latum, & ideo a linea habet longitudinem, & a fluxu lineę in latũ habet latitudinẽ, & quia non põt intelligi fluere in profundũ, ideo ſup̃ficies eſt ſine profunditate. & quia fluxus lineæ incipit a linea & in lineam terminatur, ideo ſuperficiei, quæ ex tali fluxu cauſatur, extremitates ſunt duæ lineæ. Quid ſit ſup̃ficies.

Tertio ſciendum, quòd corpus eſt lõgitudo cum latitudine, & profunditate, cuius extremitates ſunt duæ ſuperficies, cuius ratio eſt. quia corpus imaginatur cauſari ex fluxu ſuperficiei in profundum, ideo ſuperficie habet longitudinem, & latitudinem. & a fluxu ſuperficiei habet profunditatem. & quia illæ fluxus ab una ſuperficie incipit, & in aliam terminatur, ideo extremitates corporis ſunt duæ ſuperficies. & per hoc patet, quòd ſuperficies diuiſibilis eſt ſecundum duas dimenſiones, & corpus eſt diuiſibile ſecundum tres, ſcilicet longitudinem, latitudinem, & profunditatem. ideo corpus habet omnes tres dimenſiones, & undique eſt diuiſibile. Quid corpus.

Quartum ſciendum, ꝙ ſicut in linea pũctum eſt principium materiale lineæ,

Linea ſup ficies, cor pus, quãti tatis conti nuæ ſpẽs ſunt.

& fluxus puncti eſt principium formale, ſic etiam in ſuperficie linea ſe habet ut materiale, & fluxus lineæ eſt principium formale. & ſimiliter in corpore, ſuperficies ſe habet ut principium materiale, & fluxus ſuperficiei tanq̃ formale, & de qualibet harum ſpẽrum probatur primo, q̧ ſit quantitas, quia quælibet eſt menſura ſubſtantię Secundo, q̧ ſit continua quantitas quia quantitas continua eſt illa, in qua partes copulantur ad aliquem terminum communem, qui eſt principium unius partis, & finis alterius. ſed cuiuſlibet harum ſpẽrum partes copulantur ad aliquem terminum communem, ſicut partes lineæ copulãtur ad punctũ, qui eſt principium unius partis, & finis alterius, quia ubicunque cadit diuiſio lineæ cadit ſupra punctum. & partes ſuperficiei copulantur ad lineam, quia ubicũque diuidatur ſuperficies hoc erit per lineam, quæ terminat ambas eius partes. & partes corporis terminantur ad ſuperficiem, quia corpus per ſuperficiem ſemper habet diuidi. Et hic capitur terminus communis in terminando non in prædicando, & ſic patet declaratio trium ſpecierum quantitatis continuæ.

Argumen.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic Vna ſpecies oppoſita alteri, non eſt de conſtitutione alterius, nec includitur in alia, ſed linea includitur in ſuperficie & in corpore, quare uidetur. quòd non ſit ſpecies diſtincta ab aliis. Secundo ſic. Perfectum. & imperfectum non uariant ſpeciem, ſed linea, & ſuperficies ſe habent ad corpus ſicut imperfectum ad perfectum ergo non diſtinguuntur ſpecie a corpore, & ſic non ſunt quinque ſpecies quantitatis continuę. Tertio ſic. Corpus eſt ſpecies ſubſtantiæ, ergo hic male ponitur ſpecies quantitatis continuæ. Quarto ſic. Illud quod copulat partes lineæ adinuicem, habet rationem formæ reſpectu lineæ, quia copulare & unire, eſt actus ipſius formæ, ſed punctus non eſt principium formale lineæ, ſed materiale, ergo partes eius non copulantur ad punctum. Quinto ſic. Terminus eſt indiuiſibilis, quia, ſi eſſet diuiſibilis, poſſet diuidi, & ſic una pars terminaret aliam & ſic non terminaret niſi gratia partis. ſed ſuperficies non eſt indiuiſibilis, ergo non eſt terminus communis, ad quem partes corporis copulantur.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q̧ licet linea includatur materialiter in ſuperficie & in corpore, non tamen includitur formaliter tanq̃ pertinens, uel ſe tenens ex parte formæ corporis, uel ſuperficiei. vnde non eſt inconueniens q̧ ſpecierum diſtinctarum formaliter una concurrat materialiter, & uirtualiter ad cõſtitutionem alterius, ſicut binarius eſt materialiter de compoſitione ternarij. Ad ſm dicitur, q̧ licet perfectum, & imperfectum ſm eſſe tm̃ non uarient ſpeciem, tamen perfectum & imperfectum ſm eſſentiam bene uariant ſpeciem. modo ſuperficies, & linea ſm perfectionem eſſentiæ a corpore diſtinguuntur, ideo ab ipſa ſpecie differunt. Ad tertium dr̃, q̧ licet, corpus, acceptum pro ſubiecto trinæ dimenſionis, ſit ſpẽs ſubſtantiæ, tñ corpus, captum pro actuali trina dimẽſione, ut capitur hic, non eſt ſubſtantia, ſed quantitas. Ad quartum dicitur, q̧ ſi cõſideretur punctus, ut eſt continuans, & copulans partes lineę inter ſe, ſic habet modũ formæ in ſe reſpectu lineæ, & hoc modo ſolum eſt punctus in potentia & non in actu, ſed ſi conſideretur ut ſuo fluxu cauſat lineam, ſic eſt principium materiale lineæ. Ad quintum dicitur, q̧ licet ſuperficies ſit diuiſibilis ſecundum longitudinem, eſt tamen indiuiſibilis ſecundum profunditatem, & reſpectu profunditatis eſt terminus corporis. ideo eo modo, quo eſt terminus, eſt indiuiſibilis.

De Tempore ac Loco.

Partes autem temporis ad nunc, ut præteritum & futurum ad præſens, partes autem loci ad eundem terminum copulantur, ad quem corporis particulæ.

Poſtquam

Poſtquàm Auctor determinauit de linea, ſuperficie, & corpore, quæ menſurāt intrinſece, hic conſequenter determinat de quantitatibus continuis, quæ menſurant extrinſece, ſcilicet de loco, & tempore, & inde ſumitur ratio huius ordinis. Poteſt etiam ſumi alia ratio. quia licet capiendo quantitatem ſub ratione mēſuræ, ut conſideratur a Logico & Mathematico, tempus & locus ſint ſpecies quātitatis ab aliis diſtinctæ, tamen, ſi conſideretur quantitas quantum ad ſuam diuiſibilitatem & ſub ratione entis ut in Metaphyſica conſideratur, tunc tempus, & locus non ſunt ſpecies quantitatis diſtinctæ per ſe ab aliis. hoc enim modo locus non diſtinguitur a ſuperficie.

Primo ſciendum, ꝙ tempus poteſt tripliciter conſiderari, vno modo generaliter pro quacunq; menſura durationis, ſiue diſtinguatur realiter a mēſurato ſiue non, & hoc modo tempus continet ſub ſe æternitatem, quæ eſt menſura rei carentis principio & fine. ſ. primæ cauſæ. & æuiternitatem, quæ eſt menſura rei habentis principium, & carentis fine, ſicut ſunt Angeli, & tempus proprie dictū, quod eſt menſura rei habentis principiū & finem, ut ſunt omnia corruptibilia Secūdo modo accipitur tempus minus generaliter pro menſura durationis, quæ eſt realiter diſtincta a menſurato, & ſic ſolum continet æuiternitatem, & tempus proprie dictum, & non æternitatem, cum ipſa non diſtinguatur realiter ab æterno. Tertio modo, capitur proprie ſolum pro menſura durationis rei corruptibilis, & ſpecialiter motus. & hoc modo definitur. Tempus eſt numerus motus ſecundum prius, & poſterius. & in præſenti propoſito ſumitur tempus prout accipitur ſecūdo modo. ſ. pro menſura durationis, quæ eſt quantitas diſtincta a menſurato. De hoc 4. & 8. Phyſ. & 1. Cæli. Mun. Vide 4. Phyſi. t.c. 100. & 101.

Secundo ſciendum, ꝙ motus, & duratio rerum productarum habēt mēſurari per aliquam quantitatem, & certificari quo ad nos, eo ꝙ aliquę res dñr æqualis durationis, & aliquæ inæqualis. æquale enim & inæquale accipiuntur ſm quantitatem, ſed motus. & talis duratio non menſuratur per aliam ſpēm quantitatis q̄ per tp̄s, vt probaretur inductiue in omnibus aliis ſpeciebus, ergo habent menſurari per tp̄s. & ſic tempus, eſt quantitas. & quia menſura rei continuæ debet eſſe continua, quia debet eſſe proportio menſuræ ad menſuratum, ſed motus eſt continuus, & etiam duratio eſſe rei, ergo tempus eſt quantitas continua Adhuc aliter probatur in textu, quia partes temporis ad unum terminum communem copulantur, ut præteritum, & futurum copulantur ad nunc præſens, quod eſt finis præteriti, & principium futuri. ergo tempus eſt quantitas continua. unde ſicut in linea punctus eſt tota ſubſtantia rei, & ex fluxu ſuo cauſat lineam, & copulat partes eius, ita in tempore. nunc eſt tota ſubſtantia temporis, uel eſſentia, & fluxu ſuo de priori in poſterius cauſat tempus, & copulat partes eius adinuicem.

Tertio ſciendum, ꝙ locus capitur dupliciter. vno modo pro ſuperficie corporis continentis, ſm ꝙ in eo eſt uirtus generatiua, & conſeruatiua locati, ibi diffuſa a corporibus cœleſtibus, & hoc modo ſic definitur. eſt ſuperficies corporis cōtinentis immobile primum Alio mō capitur Mathematice uel Logice pro ſuperficie corporis ſine illa uirtute conſeruatiua locati, quæ eſt quædā qualitas de prædicamento qualitatis, & hoc modo capitur, & definitur ſic, ꝙ eſt ſuperficies corporis continentis menſuratiua locati, ſicut ſuperficies aeris circundans lapidem dicitur locus lapidis. quæ poteſt dupliciter conſiderari. vno modo reſpectu corporis continentis in quo eſt ſubiectiue, & ꝙ menſurat intrinſece ſecundum duas dimenſiones tantum, & ſic dr̄ ſuperficies. alio modo reſpectu corporis contenti, quod menſurat extrinſece ſecundum tres dimenſiones, & ſic dicitur locus. Quarto Phyſi t.c. 43. & 46.

Quarto ſciendum, ꝙ ſicut locatum menſuratur intrinſece per longitudinē, latitudinem, & profunditatem eius, ſic ēt menſuratur extrinſece ſm tres dimenſiones loci, in quo ſuſcipitur, ſicut uinum menſuratur ſm longitudinē, latitu- Locus eſt quantitas continua.

dinem, & profunditatem a ſuperficie concaua uaſis, in quo ſuſcipitur. & per hoc habetur q, locus eſt quantitas, quia eſt menſura ſubſtantiæ. & ꝙ ſit continua patet, quia partes eius copulantur ad eundem terminũ cõem, ad quē partes corporis copulantur. quia ſicut partes corporis locati oẽs copulantur ad centrũ eius, ſic ẽt oẽs particulæ loci, quia eſt idem centrum ſm rem quod eſt centrum locati intrinſecum, & extrinſecum loci, & ſunt æquales diametri protenſæ a ſuperficie, quæ eſt locus, & a ſuperficie locati uſq; ad centrum eius, & ſic diametri loci & locati ad idem centrum copulantur. & iſti diametri dicuntur partes loci, non eſſentiæ eius: quia iſtæ partes ſunt ſuperficies. ſed dicuntur continuatiuæ loci. & etiam licet partes corporis inquantum corpus copulentur ad ſuperficiem, tamen partes eius ut eſt locatum, copulantur ad centrum, & etiam partes locati.

Argumẽta. Contra prædicta primo arguitur ſic. Motus localis primi mobilis, in quo eſt tempus ſubiectiue prius eſt continuus quam ſit tẽpus, quia dat tẽpori continuitatem; & tñ ille motus non eſt ſpecies quantitatis, ergo a maiori tempus non eſt quantitas. Secundo ſic. Omne illud, eius partes ad eundẽ terminũ copulantur, habet ſimul plures partes, ſed tẽporis non poſſunt eſſe plures partes ſimul, ergo partes eius non copulantur ad aliquẽ eundem terminũ, & ſic non eſt quantitas continua. Tertio ſic. Numerus non eſt quantitas continua ſed diſcreta, ſed tempus eſt numerus motus, ergo tempus non eſt quantitas continua. Quarto ſic. Superficies, & locus dicunt idem realiter ſeu eſſentialiter, ergo non ſunt ſpecies diſtinctæ, ergo locus male ponitur alia ſpecies quantitatis a ſuperficie. Quinto ſic. Omne illud, quod menſurat ſecundum tres dimenſiones, includens ipſas eſt corpus, ſed locus habet longitudinem, latitudinem, & profunditatem, & menſurat ſecundum ipſas, ergo locus non eſt ſpecies a corpore diſtincta.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ licet motus localis ſm eſſe ſit cõtinuus, non tamen ſm eſſentiam eius, quæ ubi fluens. & quia res ponitur in genere ſm ſuam eſſentiam, ideo motus non eſt quantitas, ſed corpus eſt continuum ſecundum rem & eſſentiam ſimul, licet effectiue cauſat continuitatem a motu, ideo magis ponitur in prædicamento quantitatis quam motus. Ad ſm dicitur, quod licet plures partes temporis non poſſint eſſe ſimul permanentes, tamen poſſunt eſſe ſimul plures ſucceſſiue & in fieri, quod ſufficiat ad hoc quod copulentur ad eundem terminum communem. Ad tertium dicitur, ꝙ licet tempus ſit materialis numerus, & numerus numeratus non tamen eſt numerus formalis, ſed ſolum formalis eſt quantitas diſcreta. Ad quartum dr, ꝙ ſi locus & ſuperficies conſiderentur materialiter quantum ad id quod ſunt, dicunt idem eſſentialiter, ſed ſi conſiderentur formaliter quantum ad ſuos modos menſurandi, ſic ſpecie differunt & formaliter diſtinguuntur, quia ſuperficies menſurat intrinſece ſm duas dimenſiones tantum, locus uero extrinſece ſecundum tres dimenſiones.

Ad quintum dicitur, ꝙ licet locus habeat tres dimenſiones ſm continentiam eius, ſm tamen eſſentiam habet duas tantum. ſ. longitudinem, & latitudinem. & ſolum illud eſt corpus, quod ſecundum eſſentiam habet tres dimenſiones.

Communitates, ſeu proprietates quantitatis, tam continuæ quam diſcretæ.

His viſis dicendum eſt de cõitatibus quantitatis. Prima cõitas, eſt quòd quantitati nihil eſt contrarium, ut bicubito, tricubito, uel ſuperficiei nihil eſt contrarium, quia contrarietas primo ineſt qualitatibus, & non omnibus, ſed quibuſdam, quantitas autem non eſt qualitas, quare ſequitur, quòd contrarietas non eſt in quantitate

te

te.Item,quantitas non ſuſcipit magis neque minus, non enim una linea magis eſt linea, quam alia linea, & ternarius non eſt magis numerus,quàm binarius,& ſic de aliis.item proprium eſt quantitati ſecundum eam æquale,uel inæquale dici, ut unus numerus eſt, æqualis uel inæqualis alteri numerō,& unum corpus alteri corpori,& linea alteri lineæ,& ita de ſingulis.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de quantitate ſecundũ ſe & quantũ ad ſuas ſpẽs,hic cõſequẽter determinat de ipſa,quantum ad ſuas ꝓprietates,quæ fluunt ab ipſa cõſiderata ꝑ inclinationẽ ad materiã,& ad ſua inferiora,enumerãs tres ꝓprietates ipſius.Quarũ prima eſt,quantitati nihil eſt contrarium cuius ratio eſt quia illud non habet contrarium , quod eſt in materia præcedit omnem contrarietatem,ſed quantitas in materia ſiue in ſubſtantia materiali præcedit oīa contraria,ergo quantitas non habet contrariũ.Minor patet.qa contraria recipiũtur in materia per motum & mutationẽ,quia ab eodẽ ſubiecto mutuo ſe expellunt,ſed ſubſtantia nõ ſubiicit̃ motui niſi per quantitatẽ, qa omne quod mouet̃ oportet eſſe diuiſibile,& protenſum,ſed ſubſtantia nõ eſt diuiſibilis,niſi per quãtitatẽ,ideo per eã ſubiicit̃ motui,hanc etiam ꝓprietatem probat inductiue Auctor in textu,declarando eam exemplariter in diuerſis ſpeciebus quantitatis. Propriũ ẽ quantitati non habere cõtrar.

Primo ſciendũ,quòd quantitas dupliciter conſideratur, uno modo ſecundũ ſimplicẽ eius eſſentiã, uel ſub ratione menſuræ,ut conſideratur a Mathematico uel a Logico,& ſic in quantitate nõ eſt motus,nec contrarietas,niſi capiatur contrarietas ꝓ repugnantia duarũ differentiarũ unũ genus condiuidentiũ. alio modo conſideratur, ut eſt terminus rei naturalis prout dicitur in Secundo de Anima,quòd in omnibus uiuentibus poſitus eſt certus terminus augmenti & decrementi ab anima,& ſic in iſta ratio perfecti & imperfecti,& ſic in ea repetitur cõtrarietas accepta,generaliter pro quacunq; repugnantia perfecti & imperfecti. & iſto mõ conſideratur in Naturalibus,& non in Logica.& hoc modo in illa eſt motus,ad quem ſufficit talis contrarietas ſecundũ perfectum, & imperfectum.qa non oportet ſemper motum eſſe inter illa,quæ contrariantur ſecũdum ſuas formas,ut patet de motu qui eſt de minus albedo ad magis album , & hoc eſt, non habere contrarium,ut capitur hic contrarium,pro contrario perfecto, conuenit quantitati omni,ſed non ſoli,quia conuenit ſubſtantiæ,& ſic eſt proprium ſecũdo modo ipſi quantitati. Quãtitas, cũ contrariũ habeat ad eã motus ẽ.

Secundo ſciendũ,quòd ſecũda ꝓprietas quantitatis eſt,quòd quãtitas nõ ſuſcipit magis & minus,cuius ratio eſt quia ſuſcipere magis & minus eſt aliquid perfici in ſuo ꝓprio eſſe ſpecifico,ſed quantitas nõ poteſt magis, nec minus perfici in ſuo ꝓprio eſſe,quia eſſe eius conſiſtit indiuiſibili,ut patet in numero,qui a ipſi addita, uel ablata quacunq; unitate uariatur ſpecies numeri, ideo in ipſa proprium eſſe ſpeciei non poteſt uariari ſecundum magis perfectum,& minus perfectum.ſimiliter patet de quantitate continua,quia in ipſa remota uel addita aliqua parte quantitatis quantuncunq; parua uariatur ſpecies quantitatis conſideratæ ſub ratione menſuræ,quia ſi ibi ſit æqualitas,& fiat additio,uel remotio,fit inæqualitas,quæ ſemper eſt inter diuerſas ſpecies,& ſic patet quòd quantitas cõtinua non poteſt magis,uel minus perfici ſpecie remanente eadem . Quantitas non ſuſcipit magis, & minus:

Tertio ſciendũ.quòd magis & minus,& maius & minus adinuicem differũt quia maius & minus attenduntur ſecundum maiorem , uel minorem additionem partium quantitatis,& acquiruntur per augmentationem,uel diminutionem.ſed magis,& minus dicunt maiorem,uel minorem perfectionẽ proprii eſſe

formæ, ſm quòd in ſubiecto eſt. & fiunt ſecundum additionem, uel remotionem perfectioris formæ in ſubiecto. ideo licet quantitas bene ſuſcipiat maius, & minus extenſiue per augmentationem uel diminutionem, non tamen oportet ipſā ſuſcipere maius & minus intenſiue, quia ſic illa differunt inter ſe, & hæc eſt proprietas propria ſecundo modo quantitati, ſicut & præcedens.

Proprium eſt quantitatis inæquale, uel æquale dici.

Quarto ſciendum, quòd tertia proprietas quantitatis eſt. ſecundū eam æquale uel inæquale dici, ut ſecundum duas longitudines duo corpora dñr æqualia uel inæqualia, & ſecundum duos numeros eiuſdem ſpeciei, aliquæ res numeratæ dicuntur æquales. & ratio huius eſt, quia æqualia ſunt, quæ ſibi ſuppoſita ſemuicem non excedunt, & inæqualia ſunt, quorum unum excedit aliud. ſed exceſſus ex parte menſuræ ſumitur, & menſura ſumitur ſecundum quantitatem, & ſolū ſecundum ipſam, ergo omni quantitati, & ſoli conuenit ſecundum eam æquale, uel inæquale dici. Item, æqualitas eſt rerum differentiarum eadem quantitas in ſpecie, inæqualitas autem eſt rerum differentium diuerſa quantitas, & ideo æqualis ſunt res diuerſæ eiuſdem quantitatis inter ſe, ideo ſolum ſecundum quantitatem aliquid dicitur æquale uel inæquale. & ſic iſta proprietas eſt ipſi quantitati quarto modo propria.

Argumē.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Omnis motus eſt de contrario in contrarium, ſed in quantitate eſt motus. ſ. augmentationis & diminutionis, ergo in quantitate eſt contrarietas, & ſic habet contrarium, Secundo ſic. Locus ſurſum, & locus deorſum contrariantur, & tamen ſunt quantitates, ergo quantitati eſt aliquid contrarium. Tertio ſic. Quantitas magis & minus perficitur ſm eſſe quantitatis, quia numerus habet perfectius eſſe in quaternario quam in binario. ergo ſuſcipit magis & minus. Quarto ſic. Secundum inæqualitatem aliquid dicitur eſſe inæquale, uel æquale per æqualitatem, & tamen æqualitas, uel inæqualitas ſūt relationes, ergo non conuenit toti quantitati ſecundum eam æquale uel inęquale dici. Quinto ſic. Secundum uirtutem duo homines dicuntur æquales uirtute, & tamen uirtus non eſt quantitas. ergo non eſt proprium quantitati ſecundum eam æquale, uel inæquale dici.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet in quantitate conſiderata ſm ſuū eſſe Phyſicum, ſit motus & contrarietas imperfecta, tñ in quātitate conſiderata ſub ratione menſuræ non eſt motus, nec ēt contrarietas, & ſolum iſto modo in Logica conſideratur. Ad ſm dicitur, quòd ſi locus ſurſum, & locus deorſum conſiderentur ſm ſuas eſſentias, uel ratione menſuræ non contrariantur, ſed ſi conſiderentur quantum ad qualitatem & influentiam, quæ ſunt in illis diuerſis locis, bene contrariantur. ſed illo modo non ſunt in genere quantitatis, quia non dicunt ſimplicem formam de genere quantitatis, ſed important quantitatē cum qualitatibus. Ad tertium dicitur, quòd licet quantitas poſſit magis & minus perfici in eſſe diuerſarum ſpērum, ſm quòd una ſpecies perfectior eſt altera, non tñ poteſt magis & minus perfici in proprio eſſe unius ſpeciei, quod tamen ad ſuſceptionem magis & minus requiritur. Ad quartum dicitur, quòd licet ſm æqualitatem aliquid dicatur formaliter æquale, non tñ effectiue, ſed hoc ſolum conuenit quantitati, & in iſta proprietate hæc propoſitio ſecundum dicit ſolum circunſtantiam cauſæ efficientis propinquæ, & non cauſæ formalis. Ad quintum dicitur, quòd licet aliqui dicantur æquales, uel inæquales ſecundum uirtutem, hoc tamen non eſt proprie, ſed ſolum ſimilitudinarie, ſed proprie dicuntur ſimiles uel diſſimiles ſecundum ſuam uirtutem ſcilicet ſecundum quod iſta uirtus menſurata per reſpectum ad obiectum, habet modum quantitatis, & menſuræ, ideo ſimilitudinarie aliqui dicuntur æquales ſecundum uirtutem, eodem modo quo ipſa eſt quantitas ſecundum quandam ſimilitudinem.

De Ad aliquid, ſeu Relatione.

AD aliquid uero talia dicuntur, quæcunque, hoc ipſum quod ſunt aliorum eſſe dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud ut duplum dimidii duplum, & dimidium, dupli dimidium, & pater filii, pater, & filius, patris filius, & maius minore maius. & minus, maiore minus. uel ſub habitudine alterius caſus, ut ſimilis, ſimili, ſimilis, uicinus, uicino uicinus. Relatiuorũ tres ſunt ſpecies. Quædam dicuntur ſecundum æquiparantiam, ut quæcunque eodem nomine dicuntur, ut ſimilis, ſimili, ſimilis, & æqualis, æquali, æqualis, & uicinus, uicino, uicinus. Alia uero ſecundum ſuperpoſitionẽ ut dominus, duplum triplum, quia iſta ſupraponuntur aliis, ſicut dominus ſeruo ſuperponitur. Alia uero ſecundum ſuppoſitionem ut ſeruus ſupponitur domino, & filius patri, & ſubduplum ſiue dimidium quod idem eſt, duplo, & ſic de aliis.

Poſtq̃ Auctor determinauit de ſecundo prædicamento, quod eſt quãtitas, hic conſequenter determinat de tertio. ſ. de Ad aliquid, ſeu de Relatione. Et ratio ordinis eſt, quia omne accidẽs reſpectiuum habet cognoſci per abſolutum, in quo fundatur, & per quod ineſt ſubſtantiæ, ſed relatio eſt accidens reſpectiuum, & fundatur in quantitate, quia plures relationes fundantur in quantitate, quàm in aliquo aliorũ prædicamentorum, quia in ea fundantur generaliter omnes proportiones numerorum, ut duplum, dimidium, triplum. quadruplum, & ſic de aliis, & omnes proportiones continuarum quantitatum. & ideo relatio maxime habet cognoſci per quantitatem. ideo licet ordine naturæ qualitas, quod eſt accidẽs abſolutum præcedere debeat relationẽ, tñ ordine doctrinæ. relatio conuenienter ponitur ante qualitatem, & poſt quantitatem propter cauſam prius dictam.

Accidens reſpectiuũ quomodo cognoſcatur.

Primo ſciendum, ꝙ prædicamenta accidentium diſtinguuntur ſm diuerſos modos denominatiue prædicandi de prima ſubſtantia & quia ad aliquid habet unum módum ſpecialem denominandi primam ſubſtantiam, quia denominat in hoc, quod eſt ad aliquid ſe habere ſecundum naturam dependentiam, ideo ad aliquid conuenienter ponitur unum prædicamentum ab aliis diſtinctum, & conuenientius denominantur per ad aliquid q̃ per relatiuũ ſiue relationem. Cuius rõ eſt, quia relatio dicit eſſentiam relationis ſm ſe ſine reſpectu ad terminum eius, uel ad ſuũ ſubiectum, cum ſit nomen abſtractũ, iõ ſignificat eam, ut conceptam tm̃ & nõ ſm ſuum eſſe, & relatiuum importat eſſentiam relationis per reſpectum ad ſuum ſubiectum, & cum dependentia referibilitatis, & non importat terminum eius dependentiæ, ſed ad Aliquid importat iſtam eſſentiam quantum ad eius dependentiam, per hoc ꝙ dicitur. Ad hæc. n. præpoſitio, ad, dicit dependentiam ad aliquem terminum, & cum hoc importat terminum illius dependentiæ per hoc, ꝙ dicitur Aliquid. &, quia iſta duo conueniunt formaliter naturæ huius prædicamenti. ſ. dependentia, & terminus depẽdentiæ, ideo natura huius prædicamenti melius notificatur quantum ad ſuum eſſe formale in nomine ad Aliquid quam per relatiuum, quod dicit eſſentiam illam per reſpectum ad ſuum materiale ſubiectum uel per relationem, quæ dicit illam eſſentiam, ut conceptam tantum unde res debet denominari eo modo, quo perfectius, & facilius notificatur. ideo hoc prædicamentum conuenientius primo a Platone nominatum eſt ad Aliquid, & ſic definitur in textu. Ad aliquid uero talia dicuntur, quæcunque hoc ipſũ, quòd ſunt, aliorũ dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud.

Quę nam relatiua ſecũdũ eſſe quæ ſecũdum dici dicuntur.

Secundo ſciendum, q duplicia ſunt relatiua, quædam relatiua, ſm eſſe, quæ ſolum habent eſſe relatiuũ huius generis, & non habent eſſe alterius gñis, ut pater, & filius. Alia ſunt relatiua ſm dici, quæ habent eſſe alterius generis, q̃ relationis, & ultra hoc habent, reſpectũ accidentalẽ ad aliud, quo dñr relatiua, ſm dici ut ſcientia, quæ habet eſſe abſolutũ de genere qualitatis, & ultra hoc importat reſpectum ad ipſum ſcibile. Et ideo propter relatiua ſm eſſe ponitur prima pars huius definitionis. ſ. quæcunq; hoc ipſum, q ſunt aliorum dñr. quorum totum eſſe eſt reſpectiuum. Et propter relatiua ſm dici ponitur ſecunda pars. ſ. uel quo modolibet aliter ad aliud i, aliquo modo ad aliud referuntur, & in hac definitione ponitur dñr, & non ſunt. quia hic conſiderantur relatiua non inquã ſunt entia ſed inquantum ſunt dicibilia. Et ponitur talia ad denotandum, q relatiua, ſemper fundantur in aliquo accidente abſoluto, per quod ſubſtantiæ inſunt, tale. n. eſt denominatiuũ accidentis abſoluti, per hoc patet, q ſi capiatur ad aliquid generaliter, ut comprehendat tã relatiua ſm eſſe, q̃ ſecundũ dici, hæc definitio eſt conuertibilis cum ipſo, ſed, ſi capiatur ſpãliter. ſolum ꝓ relatiuis ſecundum eſſe quæ tm̃ ponuntur in prædicamento iſto. ſic non eſt conuertibilis cum ipſo ad aliquid, ideo primo modo debet hic capi ad aliquid analogicæ ad oĩa relatiua, & ut non eſt unum genus generaliſſimum eorum, quæ ſunt in genere relationis.

Tres relatiuorũ ſpecies.

Tertio ſciendum, q relatiuum diuiditur in tres ſpecies, quia quædam ſunt relatiua æquiparantiæ, quædam ſuperpoſitionis, & quædam ſuppoſitionis. quorum ſic habetur ſufficientia quia omne relatiuum dicit reſpectum unius ad alterum. uel ergo dicit reſpectum æqualium, & ſic ſunt relatiua æquiparantiæ, uel dicit reſpectum inæqualium, & hoc eſt dupliciter, uel dicit reſpectum exceſſiue minoris ad maius. & ſic ſunt relatiua ſuppoſitionis, uel excedentis, uel maioris ad minus, & ſic ſunt relatiua ſuperpoſitionis.

Quarto ſciendum, q relatiua æquiparantiæ ſunt, quæ eodẽ nomine nuncupãtur, & hoc prouenit eo, q utrunq; eorum importat relationẽ eiuſdem ſpeciei, q̃ fundatur ſupra eandem formã in ſpetie, ut ſunt uicinus cum uicino, & ſimilis cũ ſimilis. Sed relatiua ſuperpoſitionis ſunt, quæ ſm ſua fundamenta ponuntur ſuper ſua correlatiua ut pater, qui quantum ad ſuum fundamentum, quod eſt generatio, actiua, ponitur ſupra filium, & dñs quantum ad obligationem actiuam, ſupra ſeruum, & eſt cauſa eius. Sed relatiua ſuppoſitionem ſunt, quæ ſecundũ ſua fundamenta ponuntur ſub ſuo correlatiua, ut filius quantum ad ſuum fundamẽtum, quod eſt generatio paſſiua, ponitur ſub patre, & ſeruus ſub domino.

Argumẽ.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Partes ſubſtantiæ, & ſimiliter ſciẽtia, & habitus non ſunt relatiua, & tamen aliquo modo dicuntur ad aliud, ergo iſta definitio conuenit aliis a definito, ergo non eſt bona. Secundo ſic. Paternitas eſt ad aliquid, & tamen non refertur ad aliud, quia non dicitur paternitas, filii paternitas, ergo iſta definitio non conuenit omnibus relatiuis.

Tertio ſic. Paternitas, & pater eodem nuncupantur nomine, & tamen nõ ſunt relatiua æquiparantiæ, ſed ſuperpoſitionis, ergo male dicitur, q relatiua æquiparantiæ ſunt, quæ eodem nomine nuncupantur. Quarto ſic. Omnes ſpecies eiuſdem generis æqualiter ſub eodem genere continentur, & una non ponitur ſupra aliam, ergo ſpecierum relationis nulla eſt ſuperpoſitio, neque ſuppoſitio. Quinto ſic. Eorum, quæ ſupra ſe ponuntur, unum prædicantur de alio, ſed una ſpecies relationis non prædicatur de alia, ergo una non ponitur ſupra aliam. ergo male ponuntur relatiua ſuperpoſitionis, & ſuppoſitionis.

Solutio.

Ad argumẽta. Ad primum dr̃, q licet partes ſubſtantiæ ſimiliter ſcientia, & habitus, & multa alia talia non ſint relatiua ſcdm eſſe, tamen ſunt relatiua ſcdm dici, ꝑ cõſequenter habent reſpectũ, quendã ad aliud, ut partes ad totũ, ſcientia

tia ad ſcibile, & habitus ad habētem, modo hic definitur ad aliquid generaliter pro relatiuis ſm eſſe, & ſecundum dici. ideo hæc definitio non conuenit alijs a definito. Ad ſm dicitur, ꝙ licet paternitas non referatur in abſtracto actualiter ad aliquid, tamen refertur aptitudinaliter, & actualiter incōcreto. Ad tertium dicitur ꝙ licet paternitas, & pater reſpectu ſuorum correlatiuorum ſint relatiua, non tamen adinuicē ideo non ſunt relatiua æquiparantiæ, quia non referuntur inter ſe ſub eodem nomine. Ad quartum dicitur, ꝙ ſi iſtæ ſpēs conſiderentur ſm ſuas eſſentias, & formaliter, ſic una non ponitur ſupra aliam, ſed ſi conſiderentur materialiter, & quantum ad ſua fundamēta una bene eſt ſuper aliam. Ad quintum dicitur, ꝙ illorum, quę ponuntur ſecundum ſub, & ſupra ſecundum ordinem ſubiicibilis, & prædicabilis, unum prædicatur de alio, non tamen de alijs, quæ ponuntur ſub, & ſupra ſecundum ordinem cauſę, & effectus, ſiue principij, & principiati, & hoc modo iſta relatiua ponuntur ſupra ſe inuicem.

Communitates relationis quæ ſint.

Poſt hæc autem ſequuntur communitates relationis. Prima eſt quòd contrarietas eſt in relationes, ut uirtus contra eſt uitio, cum utrūq; eorum ſit aliquid. hoc autem non conuenit omni relationi duplo enim nihil eſt contrarium neq; triplo. Itē, relatiua ſuſcipiūt magis & minus, ut ſimile dicitur magis, & minus ſimile, & ſimiliter inæquale. ſed hoc non conuenit omnibus relatiuis, duplum. n. non dicitur magis, & minus duplum, neque triplum, neque pater.

Poſtꝗ Auctor ſuperius determinauit de relatione ſecundum ſe, ponēdo definitionem; & diuiſionem eius per ſuas ſpecies, hic conſequenter determinat de ipſa ſecundum ſuas proprietatates, & inter ipſas primo ponit duas communitates relatiuorum. Quarum prima eſt, ꝙ contrarietas eſt in relatione ſicut uirtus & uitium contrariantur, & tamen ſunt relatiua ſecundū dici, licet ſimpliciter ſint de prima ſpecie qualitatis. uirtus. n dicitur relatiue ad uirtuoſum, & uitium ad uitioſum, ideo in relatiuis reperitur contrarietas.

Primo ſciendum, ꝙ duplicia ſunt relatiua, ut dictum eſt ſcilicet relatiua ſecū dum eſſe, & ſecundum dici. unde in relatiuis ſecundum eſſe non reperitur cōtrarietas, cuius ratio eſt, quia contraria ſunt formæ actiuæ, & paſſiuæ, quæ mutuo ſe expellunt ab eodem ſubiecto, ut patet ex definitione eorum. ſed relatiua ſecū dum eſſe non ſunt formæ actiuæ, aut paſſiuæ, nec ſua actione ſe ab eodem ſubiecto expellunt, quia formæ actiuæ, & paſſiuæ ſunt abſolutæ. ideo relatiua ſecundum eſſe non poſſunt habere contrarium, ſe aliquibus relatiuis ſecundum dici conuenit habere contrarium. Contrarietas eſt tantum in relatiuis ſecūdum dici.

Secundo ſciendum, quòd relatiua ſecundum dici dupliciter conſiderantur. uno mō formaliter, inquātum relatiua ſunt, & ſecundum reſpectum, quē addūt formis alterius generis, iſto mō in relatiuis ſecundum dici non eſt contrarietas. cuius rō eſt. quia relatiua ſecundum dici non contrariantur reſpectu illorum ad quæ referuntur. ſed reſpectu aliorum, ſicut uirtus non contrariatur uirtuoſo ad quem refertur, nec uitium uitioſo ſed uirtus & uitium contrariantur inter ſe, ergo relatiua ſecundum dici, inquantum relatiua ſunt, non contrariantur. Alio modo conſiderantur materialiter ex parte ſuorum fundamentorum, & hoc modo aliqua relatiua ſecundum dici contrariantur. Rō eſt quia aliqua relatiua fundantē in qualitatibus cōtrarijs quas importāt, ideo rōne illarū qualitatum cōtrariantē. Ex qbus patet, ꝙ hrē contrarium non conuenit oībus relatiuis, nec ēt conuenit ſolis relatiuis. ideo non eſt aliquo modo proprium ipſis relatiuis, cum

omne

omne proprium conueniat omni uel ſoli, ſed eſt cõitas quædam cõueniens plu ribus relatiuis ſecundum dici & , quia prius poſita eſt definitio ad aliquid a Platone, conueniens tam relatiuis ſecundum eſſe quàm ſecundum dici, ideo ponun tur hic communitates utrique illorum relatiuorum conuenientes.

Tertio ſciendum, ꝙ ſecunda proprietas relatiuorum eſt, ꝙ relatiua ſuſcipiũt magis, & minus. Cuius ratio eſt, quia ſuſcipere magis, & minus eſt aliquid manens idem in ſpecie in ſuo eſſentiale eſſe intendi & remitti, ſed hoc conuenit aliquibus relatiuis, ut ſimile manens idem in ſpecie, dicitur magis & minus ſimile, & etiam diſſimile, & inæquale, ergo aliqua relatiua ſuſcipiunt magis & minus. hoc tamen non conuenit relatiuis inquantum relatiua ſunt. ſ. ſecũdum reſpectũ quem habent ad ſua correlatiua, ſed hoc conuenit ſibi ratione ſuorũ fundamẽtorum, & ut ſunt in ſubiecto quia intendi & remitti conuenit formæ ſecundũ eſſe quod habet in ſubiecto, ſecundum quod magis & minus perficitur.

Quibus relatiuis conueniat ſuſcipere magis ac minus.

Quarto ſciendum, ꝙ hæc communitas aliter conuenit relatiuis, quàm præcedens. ſolum conuenit relatiuis ſecundum dici, hæc autem conuenit relatiuis, ſecundum dici, & aliquibus ſecundũ eſſe. quia ſimile, & diſſimile, & inæquale bene ſuſcipiunt magis & minus, quæ tamen ſunt relatiua ſecundum eſſe, quia tamen hæc cõitas non conuenit omnibus relatiuis ſecundum eſſe, neq; ẽt ſolis quia cõuenit qualitati, ideo non eſt aliquo modo propria ipſi relationi, ſed eſt quædam communitas ſolum conueniens aliquibus ſpeciebus relatiuorum. ſ. illis, quorũ fundamenta intenduntur uel remittuntur, & augentur & diminuuntur manente eadem ſpecie relationis. & per hoc patẽt duæ primæ communitates relatiuorũ.

Argumẽta

Contra prædicta arguitur primo ſic. Nulla relatione oppoſita contrariantur, cum contrarietas, & oppoſitio relatiua ſint oppoſitiones diſtinctæ, ſed relatiua relatiue inter ſe opponuntur, ergo nulla relatiua contrariantur. Secundo ſic. Vbi eſt contrarietas ibi eſt motus, ſed in relatione non eſt motus, ut dicitur in Phyſi. ergo in relatione non eſt contrarietas. Tertio ſic. Nulla forma indiuiſibilis ſuſcipit magis, & minus, ſed omnis relatio eſt indiuiſibilis, cum ſit ſimplex reſpectus relatiui ad correlatiuum, ergo nulla relatiua ſuſcipiunt magis, & minus.

Primo Ph. tex. c. x.

Quarto ſic. Sicut æquale fundatur in una quantitate in ſpecie, ſic etiam ſimile in eadem qualitate, ſed æquale non ſuſcipit magis, & minus, ergo ſimile non ſuſcipit magis & minus. cuius oppoſitum dicitur in textu.

Quinto ſic. Relatiua non ſuſcipiunt magis, & minus, niſi ratione ſuorum fundamentorum. ſed quantitas, in qua fundatur inæquale, non ſuſcipit magis & minus. ergo male dicitur in textu, ꝙ inæquale ſuſcipit magis & minus.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet nulla relatiua contrarientur reſpectu ſuorum correlatiuorum quibus relatiue opponuntur, tñ bene contrariantur reſpectu aliorum, ſicut uirtus relatiue non oponitur uirtuoſo, & tñ cõtrariatur uitio. Ad ſecundum dr̃, ꝙ ibi eſt contrarietas per ſe ubi eſt motus, ſed in relatione non eſt contrarietas per ſe, ſed tantum per accidens. & eo modo, quo eſt contrarietas, eſt etiam motus. Ad tertium dicitur, ꝙ licet omnis relatio ſecundum ſe, & quantum ad reſpectum quem habet ad correlatiuum ſit indiuiſibilis, tamen ſecundum ſuum eſſe in ſubiecto, quod poteſt uariari ſecundum magis perfectũ, et minus perfectum aliqua bene eſt diuiſibilis, & per hoc bene poteſt ſuſcipere magis & minus. Ad quartum dicitur, ꝙ licet ſimile fundetur in una qualitate in ſpecie, tamen illa qualitas poteſt intendi, & remitti manens eadem in ſpecie. ideo ſimile ſuſcipit magis & minus, & æquale fundatur in eadem quantitate in ſpecie, quæ non poteſt augeri uel diminui, intendi, uel remitti manens eadem in ſpecie. ideo æquale non põt ſuſcipere magis & minus, nec eſt ſimile de æquali & ſimili. Ad quintum dicitur, ꝙ licet quantitas non ſuſcipiat magis & minus

tamen

tamen poteſt augeri & diminui.& per talem maioritatem uel minoritatem, per quam fit maior uel minor receſſus ab æquali & inæquali, poteſt ſuſcipere magis & minus. unde inæquale fundatur inter diuerſas quantitates in ſpecie.&, quia illæ ſpecies poſſunt continue uariari ſecundum receſſum ab unitate ſpecici, ideo uariatur inæquale, quamuis æquale non ſuſciſpiat magis neq; minus.

Aequale non ſuſcipit magis & minus.

Due relatiuorum proprietates.

Item omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam, ut pater filiis pater, filius patris filius. Itē relatiua ſunt ſimul natura, ſimul enim ſunt duplum & dimidium, pater & filius. Item, relatiua poſita ſeponūt, & perempta ſe perimunt, ut, ſi duplum eſt, dimidium eſt, &, ſi pater non eſt, filius non eſt, & econtra.

Poſtq̄ Auctor poſuit duas cōitates relatiuorum, quæ non ſunt ipſi aliquo modo propriæ, hic conſequenter ponit alias communitates, quæ ſunt ipſis aliquo modo proprie quarum prima eſt. Relatiua dicuntur ad conuertentiam. Cuius ratio eſt quia quæ ad ſeinuicem ſecundum mutuam dependentiam eorum referuntur, dicuntur ad conuertentiam, ſed omnia relatiua ad ſua correlatiua referuntur ſecundum mutuam dependentiam, ut dicendo, pater filij pater, & ecōtra filius p̄ris filius, ibi pater refertur ad dependentiam eius ad filium, & filius ad patrem, & ſic ſimiliter eſt in omnibus alijs. ergo omnia relatiua dicuntur ad cōuertentiam.

Primo ſciēndum, ꝙ conuertentiam dupliciter accipiť uno modo pro conuerſione aliquorum ſecundum exiſtendi conſequentiā, & illo modo in relatiuis bene eſt conuertentia, ut dicendo, pater eſt, ergo filius eſt, & econuerſo, filius eſt, ergo pater eſt. & iſto modo non ſumitur in hac proprietate. quia conuertentia hoc modo non ſolum conuenit relatiuis, ſed etiam multis alijs, ſicut ſubiecto & propriæ paſſioni. Alio modo ſumitur conuertentia, ut eſt mutua dependentia relatiui, & correlatiui inter ſe, & hoc modo ſumitur in hac proprietate. ideo dici ad conuertentiam eſt aliqua referri inter ſe ſecundū dependentiam. Et differt conuertentia a conuerſione, & conuertibilitate, quia conuertentia eſt paſſio relatiuorum, conuerſio uero, quæ eſt debita tranſpoſitio ſubiecti in prædicatum, & econtra eſt paſſio propoſitionū. ſed conuertibilitas eſt paſſio terminorum conuertibilium. & illi termini dicuntur conuertibiles, qui de ſeinuicē mutuo uniuerſaliter & affirmatiue ueri ficantur, eo ꝙ habent æqualia ſuppoſita, ut homo & riſibile.

Quæ conuertentia relatiuis ꝓpria ſit.

Secundo ſciendum, ꝙ conuertentia relatiuorū nunquàm fit in recto caſu. ratio eſt, quia inter relatiuum, & correlatiuum ſemper eſt tranſitio uel diuerſitas, ſed talis diuerſitas non ſignificaretur in recto caſu, ſed ſignificaretur identitas eorū, ut dicēdo pater eſt filius. & talis locutio eſſet falſa. ſed illa cōuertentia ſemper fit in obliquis, quia ſolum obliqui ſignificant per modū termini, rectus uero per modum principij, & poteſt fieri in omnibus obliquis ut faciliter daretur exēplum in omnibus. hoc fit tamen differenter in relatiuis ſecundum eſſe, & in relatiuis ſecundum dici, quia in relatiuis ſecundum eſſe fit conuertentia referendo utrunque ad aliud ſub habitudine eiuſdem caſus, ut maius minore maius & econtra, minus maiore minus. Sed in relatiuis ſecundum dici fit quandoque ſub habitudine eiuſdem caſus, ut inter formam, & materiā, quandoque uero habitudine diuerſorum caſuum, ut ſcibile ſcientia ſcibile, & econtra, ſcientia ſcibilis ſcientia. & per hoc patet, quòd dici ad conuertentiam conuenit omnibus

relatiuis

relatiuis, ſed differenter, & conuenit ſolis & ſemper. ideo hæc proprietas eſt ipſis proprie propria, & hoc capiendo generaliter ad aliquid tam pro relatiuis ſecundum eſſe quàm ſecundum dici. quia, ſi caperetur ſpecialiter ſolum pro relatiuis ſecundum eſſe, hæc proprietas eſſet ſibi proprie ſecundo modo.

Relatiua ſunt ſimul natura.

Tertio ſciendum, ꝙ relatiuorum alia proprietas eſt, ꝙ relatiua ſunt ſimul natura & ratio eſt quia illa, quæ poſita ſe ponunt ſecundum rem, & intellectum ſimul, & perempta ſe perimunt ſecundũ eſſe, ſunt ſimul natura. illa enim dicunt ſimul natura, quæ ſunt ſimul in naturali intelligentia, ita ꝙ unum eorum nõ poteſt intelligi ſine alio. nec eſt ibi prioritas ſecundum intellectum, ſed relatiua poſita ſe ponunt ſecundum eſſe, quia eſſe relatiuorum eſt eſſe ad ſuum correlatiuũ ideo ſecundum rem poſito uno in eſſe oportet ſuum corelatiuum eſſe, quod requiritur ad eſſe relatiui. & ſimiliter poſita ſe ponunt ſecundum intellectum, qa non poteſt intelligi eſſe relatiui, quod eſt dependens ad correlatiuum, niſi intelligatur illud correlatiuum ad, quod dependet. ergo poſita ſe ponunt ſecũdum intellectum, & ſimiliter perempta ſe perimunt, ideo ſunt ſimul natura. ſ. natura relationis, & etiam ſunt ſimul natura. i. naturali intelligentia.

Quarto ſciendum, ꝙ relatiua tripliciter conſiderãtur. uno modo quantum ad ſua ſubiecta & fundamenta, & ſic unum illorum bene præcedit aliud, ut paẽ præcedit filium. ſecũdo modo, inquantum habent dependentiã inter ſe, & unum terminat dependentiam alterius, & econtra, & ſic adhuc unum eſt prius alio, & quodammodo notius, ponitur in definitione alterius. ſ. illud, quod terminat dependentiam alterius, tertio conſiderantur quantum ad hoc, quòd habent eſſe ſub forma relationis, ſub qua ſimul ponuntur, ut quàm cito ponitur pater ſub paternitate, ponitur filius ſub filiatione, & hoc modo ſunt ſimul natura ſecundũ rem & intellectum ſimul. ut dicitur in illa proprietate, & hæc proprietas eodem modo propria relationis, ſicut & præcedens.

Argumẽ.

Contra prædicta primo arguitur ſic. Conuertentia eſt mutua dependentia relatiuorũ inter ſe, ſed ſcientia & ſcibile, quæ ſunt relatiua, non habent mutuam dependentiam inter ſe, quia ſcientia licet dependeat a ſcibili, tamen ſcibile non habet dependentiam ad ſcientiam. ergo non omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam. Secundo ſic. Bene ſequitur, ſi homo eſt, riſibile eſt, & econtra. ergo homo, & riſibile dicuntur ad conuertentiam, quæ tamen non ſunt correlatiua. ergo dici ad conuertentiam non ſolum conuenit relatiuis. Tertio ſic. Cauſa, & effectus ſunt relatiua, & tamen cauſam ſecundum naturam præcedit effectum, ergo relatiua non ſunt ſimul natura. Quarto ſic. Vnum relatiuorum ponitur in definitione alterius, ergo eſt prius alio ergo relatiua non ſunt ſimul natura. Quinto ſic. Illa, quæ opponuntur inter ſe, non poſita ſe ponunt. ſed unum oppoſitum deſtruit aliud, ſed relatiua opponuntur ad inuicem, ergo male dicitur, ꝙ poſita ſe ponant, & perempta ſe perimant.

Solutio.

Ad argumenta Ad primum dicitur, ꝙ ſi ſcibile cõſideretur materialiter quãtum ad id, quod eſt, ſic non habet dependentiam ad ſcientiam, ſed ſecundum naturam, præcedit eam. ſed, ſi conſideretur formaliter quantum ad rationem ſcibilis, ſic habet reſpectum, & dependẽtiam ad ſcientiam. & dicitur cum ea ad cõuertentiã. & ſimiliter eſt de ſenſu, & ſenſibili. Ad ſecũdum dicitur, quòd ſi capiatur conuertẽtia, ut eſt conuerſio aliquorum ſecundum exiſtendi conſequentiam, ſic homo, & riſibile dicuntur ad conuertentiam, ſed non capiendo conuertentiam, ut eſt mutua dependentia relatiui, & correlatiui, ut in propoſitio capitur. Ad tertium dicitur, quòd ſi cõſiderentur cauſa, & effectus materialiter quantum ad id, quod ſunt, nõ ſunt ſimul natura. ſed, ſi conſiderentur formaliter quantum ad relationem cauſæ ad effectum, uel effectus ad cauſam, ut ſunt

relatiua,

relatiua, ſic ſunt ſimul natura, & ſimiliter diceretur de patre & filio, & domino & ſeruo. Ad quartum dicitur, quòd licet unum relatiuorum, ut terminet dependentiam alterius ſit aliquo modo prius alio & ponatur in definitione alterius, tamen quantum ad eſſe ſub forma relationis, unum non præcedit aliud. Ad quintum dicitur, quòd licet relatiua reſpectu eiuſdem ſubiecti opponantur, & non poſita ſe ponant, tamen reſpectu diuerſorum ſubiectorum non opponuntur.

Relatiuorum alia Definitio, ac Proprietas.

Itē, alia definitio relatiuorum eſt talis. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud quodāmodo ſe habere. & hæc eſt propria definitio relatiuorū. Item, proprium eſt relatiuorum, quod, ſi quis definite unum nouerit relatiuorū definite noſcet, & reliquū. vt ſi quis nouerit definite duplum, & definite noſcet cuius eſt duplum. neceſſe eſt enim in utrorumq; rationibus utriuſq; uti.

Poſtquàm Auctor poſuit definitionem, & proprietas ad aliquid communiter accepti, ut ſe extendit ad relatiua ſecundum eſſe, & ſecundum dici, hic conſequenter ponit aliam definitionem ipſius ad Aliquid ſpecialiter accepti, ut ſolum continet relatiua ſecundum eſſe, quæ eſt propria definitio ad aliquid, ut eſt unū prædicamentum ab aliis diſtinctum, & data ab Ariſto. corrigendo primam definitionem relatiuorum a Platone poſitam, quæ non eſt propria definitio. & hæc eſt definitio. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe, quod ſunt, eſt ad aliud quodammodo ſe habere. In cuius definitionis prima parte intelligitur genus definiti ſcilicet dicibile. & ponitur quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud ſe habere, ad differentiam ſubſtantiæ, & accidentium abſolutorum, & relatiuorum ſecundum dici, quorum proprium eſt non eſt ad aliud ſe habere. Deinde ponitur quodammodo, ideſt quodam ſpeciali modo, quia eſſe relatiui eſt ad aliud tanquam ad terminum, cum quo dicitur ad conuertentiam. Sed an ſic Plato dixerit ſoluat apollo, quid dicāt fere omnes Doct.

Primo ſciendum, ꝙ accidens abſolutum, & reſpectiuum ſic inter ſe differunt. quia accidens abſolutum habet dependentiam ſolum ad ſuum ſubiectum, & nō ad terminum extrinſecum. ideo ad ſuum eſſe ſufficit ſuum ſubiectum, & etiam definitur per tale ſubiectum. ſed accidens reſpectiuum habet dependentiam ad ſuum ſubiectum, inquantum eſt accidens, & ad ſuum correlatiuum, inquantum eſt reſpectiuum & ideo ad eſſe accidentis reſpectiui ſequitur eſſe ſui ſubiecti, & eſſe ſui correlatiui, & habet definiri per iſta duo. ideo bene dicitur in hac definitione ꝙ eſſe relatiui eſt ad aliud quodammodo ſe habere. & licet relatio ſemper ſit inter duo extrema, tamen non eſt in utroq; ut in ſubiecto, ſed eſt in uno ſubiectiue, & in alio ut in termino, ut paternitas eſt in patre, ut in ſubiecto, & in filio, ut in termino, & filiatio eſt in filio ſubiectiue, & in patre terminatiue.

Secundo ſciendū, ꝙ duplex eſt relatio. quædam eſt realis, quæ eſt inter duo extrema realia, & dr̄ia realiter a quibus ipſa eſt realiter diſtincta, & ad hanc relationem tres conditiones requiruntur. Prima eſt, ꝙ habeat extrema realia, defectu cuius relatio inter entia rationis, ut relatio generis ad ſpeciem, non poteſt eſſe relatio realis. Secunda eſt, ꝙ extrema relationis realiter differant, ratione cuius identitas non eſt relatio realis. Tertia eſt, quòd relis ſit realiter diſtincta ab utroque extremorū, quia ſi eſſet eadem realiter, cum ſuo fundamento, haberet eſſe abſolutum ſui fundamenti, & nō diceretur eſſe realis quantum ad ſuū eſſe reſpectiuum, ſed quantum ad ſuum eſſe abſolutum, quia a perfectiori res capit denominationem, ideo non eſſet relatio realis, nec totum eius eſſe eſſet ad aliud, & defectu illius, relatio Creatoris ad creaturam nō eſt realis, quia in Deo nullū eſt Relatiōis realis ac rationīs doctrina.

accidens

accidens ab eo realiter diſtinctum. Alio eſt relatio rationis, quæ poteſt fieri tribus modis ſecundum ꝙ ſibi deeſt una illarum conditionum, & illa relatiua, quæ dicunt relationem realem, ſunt relatiua ſecundum eſſe, alia uero ſm dici, & ſolum de his, quæ dicunt relationem realem, quæ ponitur in prædicamento iſto data eſt præſens definitio. & per hoc differt ab alia definitione ad aliquid.

Relatiua ſimul cognoſcuntur.

Tertio ſciendum, ꝙ ex iſta definitione Auctor infert unam proprietatem relatiuorum, quæ talis eſt. ſi quis definite nouerit unum relatiuorum definite noſcit & reliquum. cuius ratio eſt, quia quodlibet unum definite, & diſtincte cognoſcitur eo modo quo habet eſſe, & etiam eo modo quo habet definiri, cum definitio ſit oratio indicans quid ſit eſſe rei. ſed eſſe unius relatiuorum eſt ad aliud ut dictum eſt, ergo non poteſt diſtincte cognoſci, nec definiri, niſi per ſuum correlatiuum, ergo ſi quis diſtincte cognoſcit unum oportet diſtincte cognoſcere reliquum. cum nullum eorum poſſit ſine alio cognoſci, ideo neceſſe eſt definire utrunque relatiuorum per ſua correlatiua.

Vnũ correlatiuum quõ in alterius definitione ponatur.

Quarto ſciendum, ꝙ in definitione relatiui non ponitur correlatiuum, tanquàm pars eſſentialis eius, cum relatiuum, & correlatiuum ſint realiter & eſſentialiter diſtincta, & oppoſita, ſicut pater & filius, ſed ponitur eius definitione tanquam terminus dependentiæ ipſius relatiui, quia talis dependentia non perfecte cognoſceretur, niſi cognoſceretur terminus eius. & ponitur talis terminus loco differentiæ, quæ in relatiuis ſumitur reſpectu talis termini, quia de ſe eſt nobis ignota, ſed circumloquimur illam per ipſum terminum. vnde definiendo relationem ponitur dependentia pro genere, & ſubiectum & correlatiuum eius pro differentia, ut dicendo paternitas eſt dependentia uel relatio patris ad filium uel pater eſt res habens filium, & per hoc patet intellectus huius ultimæ definitionis, & ultimæ proprietatis relatiuorum.

Argumẽta

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Quia partes ſubſtantię non ſunt uera relatiua, & tamen conuenit eis iſta definitio, cum ipſorum eſſe ſit ad aliud quodammodo ſe habere. ergo ipſa non eſt bona. Secundo ſic. Omne accidens habet dependentiã ad ſuum ſubiectum, ergo eſſe eius eſt ad aliud quodammodo ſe habere. ergo iſta definitio conuenit omnibus accidentibus aliis, & non ſoli definitio. Tertio ſic. Vnumquodcunque definitur cognoſcitur eo modo, quo habet eſſe, ſed unum relatiuum habet eſſe ſeparatum & diſtinctum a ſuo correlatiuo, ergo unum poteſt definire cognoſci non cognoſcendo aliud. Quarto ſic. Loco definiti licet ponere ſuam definitionem. ergo, ſi in definitione relatiui ponatur ſuum correlatiuum, loco illius correlatiui poterit poni definitio eius, in qua poneretur ſuum correlatiuum. ergo idem poterit poni in definitione ſuiipſius, quod eſt inconueniens, & ſic male dicitur, quòd relatiuum habet definiri per ſuum correlatiuum. Quinto ſic. Vnumquodque habens genus & differentiam definiri poteſt per genus, & differentiam eius, ſed relatiua habent genus, & differentiam intrinſecam ergo etiam poſſunt definiri per ſuum genus, & ſuam differentiam ſine correlatiuo.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ totum eſſe partium ſubſtantiæ non eſt ad aliud, ut intelligitur in hac definitione, licet ultra ſuum eſſe ſubſtantiale importent quendam reſpectum ad operationes totius, a quo reſpectu capiunt nomina propria partium, & ideo ipſis non conuenit hæc definitio. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet totum eſſe cuiuslibet accidentis ſit dependentia ad ſubiectum, tamen illud eſſe non ſe habet ad aliud tanquam ad tertium cum quo dicitur ad conuertentiam, niſi in ueris relatiuis, quod tamen intelligitur in hac definitione per illam particulam quodãmodo. Ad tertium dicitur, ꝙ licet relatiuum habeat eſſe ſeparatum a ſuo correlatiuo, tamen illud eſſe non eſt abſolutum, ſed reſpecti-

uum

num in ordine ad ſuum correlatiuum, ideo habet cognoſci & definiri per ipſum. Ad quartum dicitur, ꝗ licet in abſolutis loco nominis liceat ponere definitionem, non tamen in reſpectiuis, ideo in definitione relatiui loco correlatiui non poteſt poni ſua definitio. cuius ratio eſt, quia definitio correlatiui explicat ipſum ut eſt dependens ad relatiuum, & ipſum ponitur in definitione relatiui tanquàm terminus dependentiæ ſui relatiui. ideo definitio non explicat ipſam eo modo, quæ ponitur in definitione alterius. Ad quintum dicitur, ꝗ licet relatiuū habeat differentiam, tamen illa differentia non eſt abſoluta, ſed reſpectiua, & dependens ad terminum extrinſecum, ideo per ipſum non poſſet perfecte cognoſci, neque notificari relatiuum niſi apponeretur terminus dependentiæ.

In abſolutis loco nominis definientis ponitur rō.

De Qualitate, quid ſit, & eius ſpeciebus.

QValitas eſt, ſecundum quam quales eſſe dicimur, ut ſecundū albedinem dicimur albi, & ſecūdum colorem colorati & ſecundum iuſtitiam iuſti, Qualitatis autem quatuor ſunt ſpecies.

Poſtq̄ ſuperius Auctor determinauit de tertio prædicamento quod eſt ad aliquid, hic conſequēter determinans de quarto ſ. de Qualitate, ipſam primo ſic definiens. Qualitas eſt, ſecundum quam quales eſſe dicimur. ut ſecundum albedinem dicimur albi. In qua definitione ſubintelligitur forma accidentalis, quæ ſe habet ut genus definiti, quæ aliquo modo datur intelligi per illud relatiuum quam deinde ponitur, ſecundum, quam quales eſſe dicimur, ad differētiam, omnium aliorum prædicamentorum quia nullum eorum prædicatur in quale ſimpliciter, ut faciliter probaretur inductiue, ſubſtantia enim prædicatur in quid quantitas in quantum, uel in quotum. &c. prædicamenta prædicantur in hoc quod eſt habere ad aliud, cum ſint reſpectiua. ideo ſola qualitas denominat primam ſubſtantiam ſimpliciter qualem, & in hac definitione hęc propoſitio, ſecundum dicit circunſtantiam cauſæ formalis.

Qualitas quid nam ſit.

Primo ſciendum, quòd in hac definitione ponitur dicimur, & non dicuntur ſm Albertum, non ad denotandum, quòd ſoli homini conueniat qualitas, ſed ad denotandum, ꝗ homo eſt ſuſceptiuus plurium qualitatum q̄ quæcunq; alia ſubſtantia. homo enim eſt compoſitus tam ex ſubſtantia materiali q̄ ſpirituali ſimul ideo ſibi conueniunt qualitates rerum corporalium, & etiam ſpiritualium. Sed ſubſtantiæ ſpirituales ſolum recipiunt qualitates ſpirituales. Subſtantiæ uero corporales aliæ ab homine ſolum ſuſcipiunt qualitates corporales, & non ſpirituales. ideo homo cæteris ſubſtantiis eſt plurium qualitatum magis ſuſceptiuus. Sed tamen poſſet dici facilius, quòd, cum in hac definitione ponitur dicimur, non intelligitur ſolum nos homines dicimur, ſed intelligitur, nos ſubſtantiæ dicimur, & non refertur ad hominem tantum, ſed ad ſubſtantiam in communi, & per hoc ſoluuntur plura argumenta.

Secundo ſciendum, quòd omnis forma accidentali habet determinare primā ſubſtantiam ſecundum eſſe, quod ipſa dat primæ ſubſtantiæ & quia qualitas dat ſubſtantiæ eſſe quale, ideo habet denominare primam ſubſtantiā qualē, & per illū modum denominandi, per quem diuiditur ab omnibus aliis accidentibus, hic definitur. & licet quale conſequatur qualitatem, ut effectus eius formalis, & ſit poſterius ſecundum naturam ipſa qualitate, tamen ſecundum ordinem noſtræ cognitionis, & quo ad nos quale eſt prius quàm qualitas, quia per ipſum cognoſcimus qualitatem. ideo nobis conuenienter notificatur qualitas per quale. & licet inferius quale per qualitatem definiatur, tamen hoc eſt a priori ſimplici

ter & a poſteriori quo ad nos. non enim eſt inconueniens idem ſecundum diuerſas conſiderationes eſſe notius, & ignotius, prius & poſterius alio.

Quatuor ſunt ſpẽs qualitatis.

Tertio ſciendum, ꝙ qualitatis ponuntur quatuor ſpecies, quarum prima eſt habitus & diſpoſitio, ſecunda, naturalis potentia, uel impotentia, tertia, paſſio & paſſibili qualitas, quarta, forma, & circa hoc aliquid conſtans figura. quarum ſic habetur ſufficientia. quia omnis qualitas qualificat ſubſtantiam. vel ergo ſe tenet ex parte materiæ, & ſic eſt forma, & circa hoc aliquid conſtans figura, quæ qualificat ſubſtantiam ſm quantitatem, & materia eius licet effectiue oriatur a forma ſubſtantiali. ſe tenet ex parte formę, & hoc eſt dupliciter. vel qualificat ſubſtantiam immediate, uel mediantibus naturalibus potentiis. ſi ſecundum, ſic eſt habitus & diſpoſitio, quæ primo determinat & diſponit potentiam, & ex conſequenti ſubiectum eius, ſi immediate qualificat ſubſtantiam, hoc eſt dupliciter. vel eſt principium operandi determinatum uel indeterminatum. ſi primum, ſic eſt paſſio, & paſſibilis qualitas, ſi ſecundum, ſic eſt naturalis potentia uel impotentia. potentia enim de ſe indeterminata eſt quantum ad modum operandi, ſed determinatur per ſuos habitus.

Quarto ſciendum, quòd diuiſio qualitatis eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies. quia qualitatis eſſentialiter, & uniuoce de ipſis prædicatur Et dupliciter poteſt fieri diuiſio generis in ſuas ſpecies uno modo per ſpecies immediatas, & tunc ſolum per duas ſpecies, eo quòd fit per duas differentias formaliter oppoſitas, quę ſolum ſunt duæ ſub uno genere, & ſolum duas ſpecies propinquas ſub eo conſtituunt. Alio modo poteſt fieri diuiſio generis per ſpecies remotas eius & hoc qñ ſpecies propinquæ ſunt nobis ignotæ, & tunc non oportet diuiſionem generis fieri per duas ſpecies tantum, ſed poteſt fieri per quatuor uel plures ſecundum exigentiam multitudinis earũ. & hoc modo fit hæc diuiſio qualitatis. ideo in ea bene ponuntur quatuor ſpecies. & per hoc patet diuiſio & definitio qualitatis.

Argumen.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Differentia ſubſtantialis, ut puta rationale, non eſt qualitas, & tamen ſm ipſam dicimur quales, ergo iſta definitio non conuenit ſoli qualitati. Secundo ſic. Omne accidens prædicatur in quale, cũ non prædicetur in quid, ergo ſm quodlibet accidens dicimur quales. ergo iſta definitio conuenit aliis a qualitatibus. Tertio ſic. Hinnibilitas eſt qualitas, & tamen ſecundum ipſam non dicimur eſſe quales, ut ſm albedinem, ergo iſta definitio nõ conuenit omni qualitati. Quarto ſic. Hæc diuiſio qualitatis in quatuor ſpecies fit ſm diuerſum modo eſſendi qualitatis in ſubſtantia, ſed iſti modi eſſendi ſunt accidentales, & accidunt qualitati, ergo diuiſio iſta eſt diuiſio ſubiecti in accidentia, & non diuiſio generis in ſuas ſpecies. Quinto ſic. Habitus eſt unum prædicamentum a qualitate diſtinctum, ergo male ponitur prima ſpecies qualitatis.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet dr̃ia ſubſtãtialis prædicetur in quale eſſentiale, quod eſt quale quid, nõ tñ prædicatur in quale ſimpliciter, quod ſolum dicit qualitatem ſubſtãtiæ accidentalẽ, ut capiť in hac definitione. nec eſt ẽt talis dr̃ia forma accidentalis, quod tñ in illa definitione ſubintelligitur. Ad ſm dicitur, ꝙ ſi capiatur quale generaliter pro quocunque eſſe accidentali, ſic omne accñs prædicatur in quale. ſed, ſi capiatur ſpecialiter pro eſſe accidentali, quod conſequitur ſubſtantiam gratia formæ, & non habet aliũ modum ſpãlem denominandi ſubſtantiã ꝙ̃ in quale, ſicut habent cætera accidentia, ſic prædicari in quale ſoli qualitati conuenit, & hoc modo ſumitur in præſenti definitione. Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet per hinnibilitatẽ equi, nos in ſpeciei nõ dicamur quales, tamen nos in genere. ſ. nos ſubſtantiæ denominamur quales. Ad quartum dicitur, ꝙ licet iſti diuerſi modi eſſendi ſpecierũ qualitatis in ſubiecto ſit accidentales qualitatis ſm modum, tamen non ſunt ſibi accidentia ſecũdum rem, ſed magis

gis ſunt modi eſſentiales illarum ſpecierum.ideo iſta non eſt diuiſio ſubiecti in accidentia. Ad quintum dicitur,quòd ſi capiatur habitus,ut eſt corporum,& eorum,quæ circa corpus ſunt adiacentia, eſt prædicamentum a qualitate diſtinctum,ſed ſi capiatur pro qualitate,quæ diſponit potentiam ad operationem, ut in præſenti ſumitur,ſic non eſt unum prædicamentum,ſed eſt prima ſpecies qualitatis.

Prima qualitatis ſpecies Habitus,& Diſpoſitio,& eorum ab inuicem differentia.

Prima eſt habitus,& diſpoſitio, Differt aũt habitus a diſpoſitione,quia habitus eſt permanẽtior & diuturnior,ut ſunt uirtutes, & ſcientiæ,Scientia.n.difficile eſt mobilis, niſi forte grandis fiat permutatio,uel ab ægritudine uel ab aliquo huiuſmodi circa ſcientẽ uel habentem uirtutes,iuſtitia.n.uel caſtitas non cito uel de facili permutãtur. Diſpoſitiones autem dicimus,quæ de facili permutantur,ut calor,frigiditas,ægritudo,ſanitas & conſimilia, tamẽ habitus poſſunt dici diſpoſitiones, ſed non econuerſo,illi enim, qui habitum habent quodammodo diſpoſiti ſunt,uel melius uel peius ad ea, quæ habent, Diſpoſitiones autem non ſunt habitus. unde habitus ſic poteſt definiri. Habitus eſt qualitas difficile mobilis, diſpoſitio uero eſt qualitas facile mobilis.

Poſtq̃ Auctor præmiſit definitionem, & diuiſionem qualitatis, hic conſequenter determinat de ſpeciebus eius,quarum prima eſt habitus, & diſpoſitio. Cuius ratio eſt,quia habitus, & diſpoſitio conueniunt tam ſubſtantiis ſpiritualibus, quam corporalibus,& paſsio & paſſibilis qualitas,quæ eſt tertia ſpecies qualitatis, & forma & figura, quæ ponuntur quarta ſpecies qualitatis ſolũ conueniunt ſubſtantiis corporalibus, ideo habitus, & diſpoſitio conuenienter præcedunt illas duas ſpecies.Item,habitus qualificat & determinat naturales potentias ad operationem.& ideo perfectius habet rationem qualitatis quam naturalis potentia uel impotentia ideo conuenienter præcedit naturalem potentiam, uel impotentiam,quæ ponitur ſecunda ſpecies qualitatis. *Cur habitus ad diſpõ primæ*

Primo ſciendum,quòd habitus tripliciter accipitur. uno mõ ut opponitur priuationi, ſicut uiſus opponitur cæcitati, & ſic q̃libet forma habens priuationẽ ſibi oppoſitã,ſiue ſit eſſentialis,ſiue accidentalis,dicitur habitus. alio modo accipitur ut eſt corporum,& eorum,quæ circa corpus ſunt adiacentia, & ſic eſt unum p̃dicamentum ab aliis diſtinctum & iſtis duobus modis nõ capitur hic habitus. tertio modo prout eſt qualitas perfecte diſpoſitiua ſui ſubiecti ad operationem, ſicut ſcientia diſponit intellectum hoĩs, & ex conſequenti ipſum hominem ad cognoſcendum ea,de quibus eſt ſcientia. & quia perfecte diſponit ſuum ſubiectũ ad operationem iõ dicit Auer quòd habitus eſt quo quis operatur quando uult.& iſto tertio modo ſumitur hic habitus,& eſt prima ſpecies qualitatis. *Qui nã habitus dicãtur qualitatis ſpẽs.*

Sc̃do ſciendum quòd diſpoſitio dupliciter accipitur. uno modo generaliter pro quacunq; qualitate, q̃ diſponit potentiã ſui ſubiecti ad operationem, ſiue perfecte ſiue imperfecte.& hoc modo diſpoſitio ſubſe tenet habitum & diſpoſitionem proprie ſumptam, & hoc modo accipitur in textu cum dicitur, quod omnis habitus eſt diſpoſitio & non econtra, & ſic capit a Tullio cũ dr̃, q̇ habitus *Vide primo & x. Ethico, & in pleriſq; aliis locis.*

eſt diſpoſitio pfecti ad optimum,& ab Ariſt. dicit, quod uirtus eſt diſpō ad felicitatem. Secundo mō capitur ꝓprie ſolum pro qualitate, quæ imperfecte diſponit potentiam ad operandū, & iſto mō diſtinguitur contra habitum ſicut imperfectum cōtra perfectū,& ſic capitur cum dr, quod habitus & diſpoſitio ſunt prima ſpecies qualitatis, & cum dicitur, quòd habitus differt a diſpoſitione. unde nomen diſpoſitionis de ſe eſt commune nomen ad habitum, & diſpoſitionem proprie captam, ſed quia alteri eorum eſt proprium nomen impoſitum ſcilicet habitui, ideo alteri quodammodo appropriatur nomen diſpoſitionis.

Tertio ſciendum, quòd habitus, & diſpoſitio proprie capta inter ſe conueniūt & differunt. unde conueniunt in hoc quòd dicunt eandem formam ſecundum eſſentiam, & utrumque diſpont naturalem potentiam ſui ſubiecti ad operationem. ſed differunt in hoc, quòd habitus dicit illam formam ſecundū eſſe perfectum,& radicatum in ſubiecto, & perfecte diſponit ſubiectum ad operandum. ideo habitus dicitur eſſe diuturnior & permanentior diſpoſitione & dicit̃ qualitas de difficili mobilis, eo q tale eſſe perfectum & radicatum eſt in ſubiecto, & difficile eſt mobile a ſubiecto. ſed diſpoſitio dicit eandem formam ſub eſſe imperfecto,& imperfecto diſponit ſubiectum ad operandum, ideo definitur q eſt qualitas de facili mobilis a ſubiecto. Ex quo patet, q habitus & diſpoſitio dicūt unam & eandem formam differentem ſecundum eſſe perfectum & imperfectū, & quia perfectum & imperfectum ſecundum eſſe non uariant ſpeciem, ideo cōuenienter ponuntur una ſpecies, & copulantur coniunctione copulatiua quia perfectum, & imperfectum ſunt diuerſi modi eſſendi, quos dicunt habitus & diſpoſitio. ideo conuenienter denominatur duobus nominibus & melius quā uno ſub nomine, ſicut Antiqui, qui hanc ſpeciem nominauerunt applicationem.

Quarto ſciendum, q ſub hac ſpecie qualitatis generaliter ponuntur qualitates diſponentes ſubiectum ad operandum mediante potentia ut ſunt omnes habitus, unde ipſorum habituum quidam ſunt corporales, ut ſanitas, robur, elegantia, agilitas, & ſic de aliis. Alii uero ſunt ſpirituales, & iſtorum, aliqui ſunt morales, qui diſponunt appetitum ſenſitiuum, uel intellectiuum ut ſunt iuſtitia, tēperantia, & fortitudo, & ſic de aliis uirtutibus moralibus, & ſimiliter de uitiis oppoſitis. alii ſunt intellectuales, qui diſponunt intellectum ad prompte, & faciliter cognoſcendum intelligibilia, ut ſunt ſapientia, ſcientia, intellectus, prudentia, & ars. iſtorum habituum, aliqui ſunt naturaliter acquiſiti, ut ſcientia ab homine acquiritur per ſtudium, alii ſunt infuſi, ut fides, ſpes, charitas, alii autem concreati, ut ſpecies uel rationes rerum in mentibus Angelorum. & ſic patet quæ ſit prima ſpecies qualitatis, & quæ qualitates ſub ipſa ponuntur.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Diuerſa nomina importani diuerſas formas, cum nomen imponatur a forma, ſed habitus, & diſpoſitio ſunt diuerſa nomina, ergo dicunt diuerſas formas, & non ſunt una ſpecies qualitatis. Secundo ſic. Quecunque dicunt eand ē ſpēm, important eundem modum eſſendi, cū unius ſpeciei ſit unus modus tm̄, ſed habitus, & diſpoſitio non dicunt eundem modum eſſendi, ſed diuerſos, ergo male ponitur una ſpecies qualitatis. Tertio ſic Nullum ens in anima reponitur in prædicamento, ſed ſolum ens extra animā, ſed ſciētia eſt ens in aīa tm̄, ergo male ponit̃ hic ſub prima ſpecie qualitatis. Quarto ſic. Riſibile eſt qualitas de difficili mobilis, & tamen non eſt habitus, ergo definitio habitus conuenit aliis a definito. Quinto ſic. Naturalis inclinatio intellectus ad ſcientiam eſt diſpoſitio, & tm̄ non eſt de facili mobilis a ſuo ſubiecto, ergo male dicitur, quod diſpō eſt qualitas de facili mobilis a ſuo ſubiecto.

Argumēt.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q diuerſa nomina non ſemper dicunt diuerſas formas, ſed quandoque dicunt diuerſos modos eiuſdem formæ, & ſic eſt in pro-

in propoſito.& ſicet capiẽdo formam generaliter pro omni illo, quod habet modum formæ & determinantis aliud, omne nomen imponatur a forma non tamen capiendo formam ſpecialiter ſolum pro forma reali.

Ad ſecundum dicitur, quòd licet habitus & diſpõ dicant diuerſos modos eſſendi accidentales unius formæ. tñ bene dicunt unũ modũ eſſendi eſſentiale, qui eſt diſponere potentiam ſui ſubiecti ad operationem. Ad tertium dr̃, quòd licet ſcientia ſit ens in anima ut in ſubiecto, non tamen eſt ens ſolum in anima ut in cognoſcente, ſic quòd ſolum habeat eſſe in apprehenſione animæ, & iſto modo capit ens in anima, cum diſtinguitur contra ens reale. unde ſcientia, quia non eſt ſolum in apprehenſione, quantum ad tale eſſe, poteſt dici ens extra animã, quia habet aliud eſſe quã in tali apprehenſione animæ. Ad quartum dicitur, quòd in definitione habitus præſupponitur ꝙ ſit qualitas acquiſita diſponens potentiam ad operationem, & hoc non conuenit riſibili. ideo ſibi non conuenit illa definitio. Ad quintum dicitur, ꝙ licet naturalis inclinatio intellectus ad ſcientiam ſit quædam diſpoſitio paſſiua quodammodo ſubiectiua, non tamen eſt diſpoſitio formalis, de qua diſpoſitione eſt hic ſolum ad propoſitum.

De naturali potentia uel impotentia ſecunda qualitatis ſpecies.

Secunda ſpecies qualitatis eſt, naturalis potentia, uel impotentia aliquid facile faciendi, uel patiendi, ut ſanatiuus dicitur, eo quòd habeat naturalẽ potentiã ut nihil a quibuslibet accidẽtibus, ægritudinem inferentibus, patiatur. Aegrotatiuus uero, eo quòd habet naturalem impotentiã aliquid faciendi. durum. n. dicitur habere naturalem potentiã reſiſtendo ſectioni, & molle naturalẽm potentiam, quia cito ſecatur. Curſores uero, & pugillatores dicuntur ſimiliter, de hac ſpecie, nõ quòd exerceant actus ſuos, ſed quia habent naturalem potentiam hoc faciendi.

Poſtq̃ Auctor determinauit de prima ſpecie qualitatis, hic conſequenter determinat de ſecunda. ſ. de naturali potentia, uel impotentia, quæ conuenienter ordinatur poſt primam ſpeciem, quia licet in generationis naturalis potentia præcedat habitum & diſpoſitionem, eo ꝙ habitus qualificat, & perficit naturalem potentiam, & ineſt ſubſtantiæ mediante naturali potentia, ſicut ſcientia qualificat intellectum, & ineſt homini mediante intellectu. tamen uia perfectionis habitus præcedit naturalem potentiam, quia habitus eſt perfectior naturali potentia, & perfectius diſponit, & qualificat ſubſtantiam ad operationem. unde habitus eſt prior naturali potentia, ideo hæc ſpecies bene ſequitur primam, & etiam præcedit duas ultimas, quia illæ ſolum conueniunt ſubſtantiis corporeis, hæc autem conuenit tam corporalibus quàm ſpiritualibus, ideo conuenienter ordinatur ſecundo.

Primo ſciendum, ꝙ naturalis potentia eſt ſubſtantiæ proprietas, qua eſt naturaliter potens ad aliquid faciliter operandum, & reſiſtendum contrariis, ſicut ſanatiuum eſt proprietas ſubſtantiæ, quia ſanus eſt naturaliter potens ad faciliter ſuas operationes exercendum, & ẽpt hoc põt reſiſtere contrariis, & nociuis. & dicitur tali qualitas naturalis, eo quod conſequitur principia naturalia. ſ. materiam & formam, & dicitur potentia, eo quòd eſt uigor, & ualor formæ ſupra materiam ad exercendum ſuas operationes naturales. Sed econtra naturalis impotentia eſt proprietas ſubſtantiæ, quia ipſa eſt impotens ad faciliter operandum, Quid ſit naturalis potentia, uel impotentia.

& contrariis reſiſtendum. ſicut ægrotatiuum dicit qualitatem, qua homo eſt impotens ad operandum, & per ipſam etiam faciliter læditur a cõtrariis, & dicitur talis qualitas naturalis, nõ q̃ cauſetur a natura rei, ſed quia ſe tenet circa principia naturalia ipſius rei, & dicitur impotentia, eo quod eſt uigor, & ualor materiæ ſupra formam in ordine ad operationes naturales eius.

Naturalis potentiæ, uel impotentiæ origo.

Secundo ſciendũ, quòd naturalis potẽtia in ſubſtentia cauſatur ex uictoria formæ ſupra materiam. & eſt talis uictoria uel dñium, quando materia eſt totaliter diſpoſita ſm exigentiam formæ, ſic, quòd non habet diſpõnes contrarias ĩpediẽtes proprias operationes ipſius formæ ſed forma põt faciliter, & libere exercere in tali materia ſuas operationes. Sed contra naturalis impotentia prouenit ex uictoria, uel dominio materiæ ſupra formam, quæ eſt, qñ materia habet diſpoſitiones contrarias diſpoſitionibus requiſitis ad ipſam formam, per quas ipſa forma impeditur ad faciliter operandum, uel reſiſtendum contrariis.

Tertio ſciendum, quòd naturalis, potentia, & impotẽtia conſiderantur dupliciter. vno mõ inquantũ conueniunt in uno genere ſuperiori, & ipſum circumloquuntur, eo quòd tale genus eſt nobis ignotum, & iſto modo faciunt unã ſpeciẽ qualitatis non ſpecialiſſimam, ſed ſubalternam. alio modo conſiderantur ſecundum proprias eſſentias comparando ipſas inter ſe, & hoc mõ ſunt diuerſæ ſpecies abinuicem diſtinctæ quia ſpecifice differunt, & propter hoc coniunguntur coniunctione diſiunctiua, quæ diſiungit ſignificata terminorum ꝑpter hoc etiã conuenientius nominantur diuerſis nominibus ad explicandum hanc diuerſitatem quàm nominarentur uno ſolo nomine, ſicut fecerunt Antiqui, qui hanc ſpeciem appellauerunt aptitudinem. hic tamen ponuntur iſta duo nomina loco ſui generis proximi, quod circumloquuntur, & cum hoc per iſta diuerſa nomina explicatur diuerſitas iſtarum ſpecierum.

De oĩbus his uide ſecundo de Ani. & ibi Doct.

Quarto ſciendũ, quòd ſub hac ſpecie qualitatis generaliter reponuntur oẽs aptitudines, uel inclinationes, quibus ſubſtãtia producta naturaliter inclinatur ad aliquid operandum, uel etiam ad reſiſtendum contrariis ſuis, & omnes qualitates, quibus naturaliter impeditur a ſuis operationibus, & ideo ſub hac ſpecie reponuntur omnes potentiæ animę uegetatiuæ, quæ ſunt nutritiuũ, augmentatiuum, & generatiuum, & potentia animæ ſenſitiuæ, ut ſunt quinq; ſenſus exteriores, & quinq; ſenſus interiores. ſ. ſenſus communis, imaginatiua, extimatiua, fantaſia, & memoria, & potentia motiua, & appetitiua eius, & etiã potentiæ animæ intellectiuæ, ut ratio, intellectus, & uoluntas. Hic etiam reponuntur aliquæ inclinationes naturales, quæ nominantur nominibus uirtutum, uel habituũ, eo quòd inclinat ad ſimiles operationes, ſicut ipſi habitus, ut aliqui dicũtur naturaliter iuſti, & naturaliter liberales, quia habent naturalem inclinationem ad opera iuſtitiæ uel liberalitatis, & ſic iuſtitia, & liberalitas, & ſimiliter de aliis nominibus habituum poſſunt poni æquiuoce in prima ſpecie qualitatis, & etiam in ſecunda, & ſic patet quæ ſit ſecunda ſpecies qualitatis, & quæ qualitates ſub ipſa ponantur.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Potentia materiæ ad formam eſt naturalis potentia, tamen non eſt qualitas. ergo male dicitur, quòd naturales potentia eſt ſpecies qualitatis.

Argumẽ.

Secundo ſic. Nullum ens reſpectiuum eſt qualitas, cum qualitas ſit ens abſolutum, ſed naturalis potentia eſt ens reſpectiuum, quia potentia ſemper reſpicit actum ergo nõ eſt ſpecies qualitatis. Tertio ſic. Nulla priuatio eſt ſpecies qualitatis, ſed naturalis impotentia dicit priuationem naturalis potentiæ, ergo naturalis impotentia non eſt ſpecies qualitatis.

Quarto ſic. Omnis potentia eſt præter naturam, uel contra naturam ergo nulla

impotentia

impotentia eſt naturalis, ergo naturalis impotentia non eſt una ſpecies qualitatis. Quinto ſic. Naturalis potentia et naturalis impotentia eſſentialiter differũt, ergo ſunt diuerſæ ſpecies. ergo male ponuntur una ſpecies qualitatis.

Ad argumẽta. Ad primũ iſtorũ dicit, ꝙ licet potentia materiæ ad formam ſit quædam naturalis potentia ad eſſe, tñ nõ eſt potentia ad operandũ, quę cõſequitur totũ compoſitũ ſubſtantiale. et de tali potentia ad operandũ ſolũ hic intelligitur. Ad ſm dicit, quòd licet naturalis potentia, quantum ad proprietatem nominis potentiæ, dicat reſpectum ad actum, et ratione eius dicatur relatiuũ ſm dicit tamen quantum ad id, quod eſt, eſt ens abſolutũ, et eſt quædã qualitas diſponens ſubiectũ ad operandũ. Ad tertiũ dicit, quòd licet naturalis impedentia quantũ ad rõnem impoſitio nominis dicat priuationẽ naturalis potẽtiæ, tñ quantũ ad rẽ ſignatam et quantũ ad id, quod eſt, dicit unã qualitatem poſitiuam, quæ cõtrariat naturali potentiæ. Ad quartũ dicit, ꝙ licet impotentia ſit aliquo modo innaturalis uel contra naturã, eo quod impedit operationis proprias ipſius naturę, tñ bñ dicit naturalis, eo ſe ꝙ ſe tenet circa principia naturalia rei, et reſpicit operationes naturæ. et hoc modo hic naturalis impotentia ſumitur. quia non dicitur naturalis, eo ꝙ cauſetur a natura rei, uel ẽt confortat ad naturam rei ſed pp cauſam dictam. Ad quintũ dicit, quod licet naturalis impotentia, et potẽtia ſint inter ſe diuerſæ ſpecies, ſm quod ad ſe inuicem cõparantur, tñ ut circumloquuntur ſuum ſuperius bene ponuntur una ſpecies qualitatis, ut prius dictũ eſt. Solutio

De paſsione, ac paſsibili qualitate, tertia qualitatis ſpecie.

Tertia ſpecies qualitatis, eſt paſsio & paſsibilis qualitas, ut illæ qualitates, quæ in ſenſibus efficiunt paſsiones, ut in guſtu dulcedo, & amaritudo, & conſimilia. & etiam illæ qualitates ſunt in hac ſpecie, quæ ab aliquibus paſsionibus generantur facile, uel difficile mobilibus, & permanentibus. ſiue enim nigredo ab aliqua paſsione naturali generetur, ſiue ab ægritudine, ſiue ab æſtu, qualitas paſsibilis dicitur.

Poſtq̃ Auctor determinauit de ſecũda ſpẽ qualitatis, hic conſequenter determinat de tertia, quæ eſt paſſio, & paſſibilis qualitas. quæ ſpẽs conuenienter ponitur tertia, qa ſequitur primã, & ſecundã pp cauſas dictas. Et ponitur immediate poſt ſecundã, & ante quartam, eo ꝙ in ſecunda ponuntur naturales uirtutes animæ, in hac aũt ſpecie reponuntur illæ qualitates, q̃ ſunt obiecta potentiarũ animæ. & quia obiecta cognoſcũtur per potentias a poſteriori, & potentia per obiecta a priori, ideo cõuenienter poſt naturalem potentiã, & impotentiã immediate determinatur de paſſione, & paſſibili qualitate, antequàm ponat quarta ſpecies qualitatis. & licet obiecta quantum ad actum potentiarum quodammodo præcedant potentias ſicut actiuum præcedit paſſiuum, tamen quantum ad hoc, quod eſt denominare ſubſtantiam qualem, naturales potentiæ, quæ fluunt a naturalibus principiis ſubſtantiæ, & denominant eam intrinſece, priores ſunt ſuis obiectis, quæ denominant eam extrinſece, eo quòd cauſatur in ſubiecto per aliquod extrinſecum, ideo non oportuit ponere iſtam ſpeciem ante ſecundam. Vide 2. de Ani. 1. c. 55 & inde.

Primo ſciendũ, ꝙ paſſio, & paſſibilis qualitas inter ſe conueniunt, & differũt. unde cõueniunt in hoc, ꝙ utrunq; dicit eandem qualitatem, q̃ infert a paſſione, uel infert paſſionem. Sed differũt primo, qa paſſio dicit illã qualitatem ſub eſſe imperfecto, & non permanente in ſubiecto, ſicut rubedo & uerecundia proueniens, ſed paſſibilis qualitas dicit illam qualitatem ſm eſſe perfectum, & fortiter radicatum, & permanens in ſubiecto, ſicut eſt rubedo, quæ prouenit a natura.

Differunt ſecundo, quia paſſio non denominat ſubſtantiam ſimpliciter qualem, ſed magis denominat ſubiectum eſſe paſſum. ratione cuius dicitur paſſio, ſicut rubedo cauſata ex uerecundia nõ denominat ſubiectum & rubeum ſimpliciter, ſed denominat ipſum paſſum eſſe. ſed paſſibilis qualitas denominat ſuum ſubiectum quale ſimpliciter, eo quòd habet in ſubiecto eſſe perfectum, & hæc differentia prouenit ex præcedenti.

Paſsionis & paſsibilis qualitatis ratio.

Secundo ſciendum, ꝙ paſſio, ut hic ſumitur, eſt qualitas cito trãſiens inferens paſſionem, uel illata a paſſione, ſicut rubedo infertur ex paſſione uerecundiæ, uel pallidìtas ex paſſione timoris. & dicitur paſſio, quia cauſatur a paſſione, uel quia cauſat paſſionem in ſuo ſubiecto, & etiam quia denominat ſuum ſubiectum fuiſſe paſſum per modum paſſionis, & habet ſimilem modum eſſendi cum paſſione. ſ. eſſe cito tranſiens, & non radicatũ in ſubiecto, ſed paſſibilis qualitas eſt qualitas inferens paſſionem, uel illata a paſſione permanẽs in ſuo ſubiecto, ſicut eſt albedo, & rubedo naturalis, & aliæ qualitates, quæ ſenſibus inferũt paſſiones, & nõ dr̃ paſſibilis qualitas, eo ꝙ aliquid patiatur tanq̃ ſubiectũ paſſionis, ſed qa infertur aliqua paſſione, uel quia infert paſſionẽ ſenſibus, ideo coniungitur paſſioni, uel ut cauſa, uel ut effectus eius ratione cuius dicitur paſſibilis qualitas.

Paſsio, & paſsibilis qualitas vnã ſpẽm dicunt.

Tertio ſciendum, ꝙ paſſio & paſſibilis qualitas ſemper dicunt eandem ſpeciẽ qualitatis, cum importent eandem qualitatem ſecundum eſſentiam ſpeciei, ſicut eſt eadem eſſentia rubedinis, quæ primo habet eſſe imperfectũ in ſubiecto, & eſt paſſio, & poſtea habet eſſe perfectum, & dicitur paſſibilis qualitas, & propter hoc iſta copulantur per coniunctionem copulatiuam. ſed, quia importãt illã formam ſub diuerſis modis eſſendi, qui modi per idem nomen ſufficienter explicari non poſſunt, ideo noĩantur diuerſis nominibus, & melius q̃ uno ſolo noĩe, ſicut Antiqui noĩauerunt hanc ſpeciem noĩe caſus, eo ꝙ qualitas huius ſpeciei cauſatur in ſubiecto ab aliquo extrinſeco per modum illius, quod a caſu producitur.

Quæ qualitates ſub hac collocẽtur ſpẽ.

Quarto ſciendum, ꝙ ſub hac ſpecie reponuntur omnes qualitates ſenſibiles generaliter, quarum aliquæ pertinent ad corpus, quædam vero ad animam. Ad corpus pertinent omnes, quæ ſunt obiecta quinq; ſenſuum exteriorum, ut color, ſonus, odor, ſapor, calidum. frigidum, humidum, ſiccum, graue, leue, & aliæ qualitates tangibiles. quia omnes iſtæ qualitates inferunt ſenſibus paſſiones. Et pertinentes ad animam ſunt, ita, gaudium, timor, & ſic de aliis, quæ cauſantur in appetitu ex aliqua paſsione. In hac etiam ſpecie reponuntur aliquæ qualitates occultæ, quæ inferunt paſsiones corpori, & omnes influentiæ cœleſtes, & etiam occultæ uirtutes herbarum, uel aliquorum lapidum, ſicut eſt uirtus magnetis, quæ attrahit ferrum, uel qualitas ueneni, quæ inficit homines, & per hoc patet de tertia ſpecie qualitatis, & quæ ſint qualitates ſub eo contentæ.

Argumen.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Paſsio eſt unum prædicamentum diſtinctum a qualitate, ergo non eſt una ſpecies qualitatis. Secũdo ſic. Omnis qualitas de prima ſubſtantia prædicatur in quale, ſed paſsio non denominat ſubſtantiam qualem, ut prius dictũ eſt, ergo paſsio male ponitur una ſpecies qualitatis. Tertio ſic. Omne paſsibile eſt aptum natum aliquid pati, ſed nulla qualitas eſt apta nata aliquid pati, cum nulla qualitas poſsit eſſe ſubiectum paſsionis. ergo nulla qualitas eſt paſsibilis. & ſic paſsibilis qualitas non ponitur ſub hac ſpecie qualitatis. Quarto ſic. Quæcunq; dicunt eãdem eſſentiam ſunt in æquali gradu perfectionis, ſed paſsio & paſsibilis qualitas non ſunt æqualis perfectionis, ergo non dicunt unam ſpeciẽ qualitatis. Quinto ſic. Albedo, & nigredo ſunt qualitates paſsibiles, & tamen non inferunt paſsionem ſenſibus, utputa uiſui, quia non tangunt ipſum uiſum. ergo non agunt in ipſum, nec poſſunt in eo cauſare paſſionem. ergo male dicitur, ꝙ paſsibiles qualitates inferunt ſenſibus paſsiones.

Ad

Ad argumenta. Ad primum dr, ꝙ paſsio ut eſt effectus illatioq; actionis bene eſt prædicamentum diſtinctum a qualitate,& ſic non eſt ſpecies qualitatis. ſed tamen paſsio,quæ eſt ſenſibilis qualitas, habens eſſe imperfectum, & cito tranſiēs non eſt prædicamentum,ſed una ſpecies qualitatis. Ad ſm dicitur, ꝙ licet qualitas ſm eſſentiam, & eſſe perfectum ſimul, quæ dicitur qualitasꝭ, denominet ſubſtantiam,qualem,non tamen qualitas quæ ſolum habet eſſentiam qualitatis, & eſſe imperfectum, ſed ſolum denominat ſm quid eo modo quo habet eſſe in ſubſtantia,& ſic eſt de paſsione,ut dictum eſt. Ad tertium dicitur, ꝙ uno modo aliquid dicitur paſsibile tanq̄ ſubiectum paſsionis, & tale eſt aptum natū aliquid pati, ſed alio modo aliquid dicitur paſsibile a cauſa,uel effectu eius, quia cauſat paſsionem,uel cauſatur a paſsione, & paſsibile hoc modo non eſt aptum natum aliquid pati, & ſolum hoc modo dicitur aliqua qualitas paſsibilis. Ad quartum dicitur, quòd licet paſsio & paſsibilis qualitas non ſint æqualis perfectionis quātum ad modum eſſendi,tamen quantum ad eſſentiam ſunt in ęquali gradu perfectionis.ideo unam ſolam ſpeciem important, non ſpecialiſsimam,ſed ſubalternam,& in ſuis inferioribus conueniunt in eandem ſpecie ſpecialiſsima, & quādoq; in eodem indiuiduo, ſcilicet quando una qualitas primo habet eſſe paſsionis,& per radicationem in ſubiecto efficitur paſsibilis qualitas. Ad quintum dicitur,ꝙ licet albedo & alij colores non agant corporaliter, nec inferant paſsionem corporalem uiſui, tamen ſibi inferunt paſsionem ſpiritualem, & perfectiuam,& agunt in ipſum intentionaliter, & in hoc differunt ab aliis obiectis ſenſuum quæ agunt corporaliter in ſenſum, ut qualitates tangibiles in tactum. Solutio.

De quarta qualitatis ſpecie, Forma, & Figura.

Quarta ſpecies qualitatis,eſt forma,& circa hoc aliquid cōſtās figura,ut diſpoſitio corporis,ut triangulatio, & quadrangulatio, rectitudo,& curuitas.

Poſtq̄ Auctor determinauit de tertia ſpecie qualitatis, hic conſequenter determinat de quarta, q̄ eſt forma,& circa hoc aliquid conſtans figura. & ratio eſt, quia poſt naturalē potentiam oportuit ponere tertiam ſpēm qualitatis, ſub qua continentur obiecta naturalium potentiarū, q̄ eſt paſsio, & paſsibilis qualitas. ideo oportuit hanc ſpeciem non ultimam, & ēt pp hoc, quia qualitates trium ſpērum præcedentium ſe tenent ex parte formę,hæc aūt ex parte materiæ. & qa qualitas a toto genere inſequitur,ſubſtam gratia formæ,ideo aliæ qualitates,quę ſe tenent ex parte formæ, perfectius habent rationem formæ qualitatis, quam forma & figura.ideo hæc ſpecies conuenienter in loco ultimo ordinatur.

Primo ſciendū,ꝙ forma, & figura inter ſe conueniunt & differunt. in hoc.n. conueniunt,ꝙ dicunt eandē ſpēm qualitatis.ſ.qualitatē, q̄ eſt terminatio quantitatis in ſubiecto.primo.n.terminant quantitatem & per quantitatem ſubiectū eius.ſed differunt in hoc, quia talis terminatio quātitatis pōt cōparari ad formam ſubſtantiæ in qua eſt,& ad quantitatem quam immediate terminat. & ſm comparationem eius ad formam,quam terminat, dr forma, quia cauſatur ipſa circa quantitatem ſm exigentiam illius formæ, & per comparationem ad quantitatem quam terminat,dicitur figura. Vnde actus formæ eſt continere illa,quæ ſunt ad intra,& actus figuræ eſt depingi ad extra, ſm exigentiam terminationis quantitatis. Ex quo patet,ꝙ forma, & figura,cum dicant eandem eſſentiā,cōuenienter ponunt una ſpēs qualitatis, & bene coniungunt per coniunctionē copulatiuā,& qa differunt rōne, ideo ad oſtendendū illam diuerſitatē conuenienter duobus nominibus nominantur melius,q̄ nominarentur uno nomine tantum. Conueniētia&diſcōuenientia inter figuram & formam.

Secundo ſciendum,ꝙ forma pōt capi dupliciter. Vno modo pro quacunque

eſſentia dante aliquod eſſe formale, & ſic eſt quoddã ſuperius ad oẽs formas eſſentiales, & accidentales. & hoc mõ non capitur hic. Alio mõ capitur ſpãliter ꝓ figura terminatiua quantitatis, & ſic capitur in propoſito & talis qualitas termi nans quãtitatẽ magis dicitur forma quam quæcunq; alia ſpẽs qualitatis pp hoc, ꝙ in ſpẽbus naturæ illa figura conſequitur formã eſſentialẽ ſpẽi, & eſt figuratiua, & notificatiua illius formæ ſubſtãtialis, ſicut cognoſcimus formã hoĩs uel aſi ni p figurã eius, & diſtinguimus ſpẽs corporũ abinuicẽ per talẽ figurã. Vnde quæcunq; differũt ſpẽ, differũt ẽt figura, & forma, & quæ in ſpẽ cõueniũt eodẽ mõ ſi gurantur, ut homo in omnibus ſuis indiuiduis habet formam erectam ſurſum & quodammodo ſimilem figuram in capite, manibus, & pedibus, & aliis mẽbris.

Figuræ 16. Tertio ſciendum, ꝙ figura põt accipi dupliciter. Vno mõ, ꝓ quãtitate figurata uel terminata, & ſic eſt quantitas, & hoc mõ non capitur hic. Alio mõ capitur formaliter ꝓ formatione, uel figuratione quãtitatis, ut ſunt triangulus, quadrangulus, & ſic figura eſt qualitas circa quãtitatẽ poſita, & ſic capitur hic. & quia eſt qualitas circa hoc aliquid. i. circa indiuiduũ cõpletum de genere ſubſtãtiæ, ideo talis forma uel figura quantitatem terminans eſt conſtans circa hoc aliquid.

Quæ nam qualitates in hac reponantur ſpecie. Quarto ſciendũ, ꝙ ſub hac ſpẽ generaliter ponuntur oẽs figuræ corporales, & ſuperficiales quarũ aliquæ ſunt figuræ naturales, q̃ cauſantur a natura & a formis naturalibus corporũ, in quibus ſunt, ut bipedalis in hoĩe & quadrupedalis in equo, & ſic de aliis, aliæ uero ſunt artificiales, quæ cauſantur ab arte, ut eſt figura domus, cathedræ, uel ſtãni. vnde omnia artificialia ſub hac ſpecie ponũtur etiam ſub ipſa continentur paſſiones lineæ, ut ſunt rectum, curuum, longum, & breue. & aliquæ paſſiones numeri, quæ ſibi conueniunt per ſimilitudinem ad figuras corporales, ut quadratum, & bicubitum, & ſic de multis aliis. & per hoc patet, quæ ſit quarta ſpecies qualitatis, & quæ qualitates ſub ipſa ponuntur.

Argumen. Contra prædicta arguitur primo ſic. Nullum ſuperius ad qualitatem eſt ſpẽs qualitatis, ſed forma eſt quoddam ſuperius ad qualitatẽ, quia conuenit omnibus accidentibus. ergo non ſpecies eius. Secundo ſic. Figura eſt quædam quantitas, quæ termino, uel terminis clauditur. ergo non eſt ſpecies qualitatis. Tertio ſic. Omnis terminus eſt eiuſdem prædicamenti cum ſuo terminato, ſicut differen tia terminans genus eſt eiuſdem prædicamenti cum ipſo ſed figura eſt terminus quantitatis, ergo eſt de prædicamento quantitatis, & non qualitatis. Quarto ſic. Illud quod cõtinetur, & includitur infra hoc aliquid nõ eſt circa hoc aliquid, ſed figura continetur infra hoc aliquid, cũ ſit in eo, ut in ſubiecto, ergo nõ eſt conſtãs circa hoc aliquid. Quinto ſic. Forma domus, & figura eſt de iſta ſpecie, & tñ non eſt circa unũ indiuiduũ, ſed conſtat in quadam multitudine lignorum, & lapidum ergo male dicitur, quòd hæc qualitas eſt figura conſtans circa hoc aliquid.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, quòd ſi capiatur forma pro oĩ illo quod dat eſſe rei, eſt quoddã ſuperius ad qualitatẽ. ſed, ſi capiatur pro qualitate, q̃ dicit ter minationẽ quantitatis ſm exigentiã formæ ſubſtantialis, nõ eſt ſuperius ad qua litatẽ, & hoc mõ ſolũ hic accipitur. Ad ſm dicitur, quòd licet figura accepta ma terialiter ſit quãtitas, nõ tñ figura formaliter accepta, ut dictũ eſt Ad tertiũ dr, ꝙ licet terminus intrinſecus, & eſſentialis ſit eiuſdẽ ꝓdicamẽti cũ ſuo terminato, nõ tñ terminus extrinſecus. mõ, forma, uel figura eſt terminus extrinſecus quantita tis. ideo nõ ponit in eodẽ ꝓdicamẽto cũ ipſa. Ad quartũ dicit, ꝙ licet figura ꝯtineat infra hoc aliquid, tñ hoc nõ fit ſm ꝓfunditatẽ ſed ſm ſuã ſuperficiẽ, q̃ aliquo mõ intrinſece circũdat ipſum hoc aliqd. iõ bene dicit cõſtãs circa ipſũ. Ad qntũ dicit, ꝙ licet forma domus ſit multitudo indiuiduorũ. ſ. lignorũ & lapidũ, tñ oĩa indiuidua per aggregationem, & ordinem illorũ inter ſe, habent p modum unius indiuidui ſuſcipientes talem figurã, ideo illa figura eſt circa hoc aliquid.

De

De Quali & eius multiplicibus Modis.

QValia uero dicuntur, quæ ſecundum hæc denominatiue dicũtur, uel quodammodo aliter ab his, ut a Grammatica Grãmaticus, & a iuſtitia iuſtus, uel quæ dicuntur ab aliqua qualitate non denominatiue, & hoc dupliciter, quia quædam dicuntur non denominatiue ab aliqua qualitate, eo quòd nomen non eſt impoſitum ipſi qualitati, ut curſor, & pugillator nõ dicuntur denoĩatiue, qui a qualitate, a qua dicitur male, nõ eſt nomẽ impoſitũ, ut curſor aut pugillator. Et nota, quod curſor, & pugillator dicũtur dupliciter. Vno modo dicitur curſor ab arte currendi, & pugillator ab arte pugillandi, & ſic ſunt in prima ſpecie qualitatis, quia iſtæ artes ſunt habitus. Alio modo dicitur curſor nõ quia habeat artem currendi, ſed naturalem potentiam ad actum currendi. & pugillator, non quia habeat artem pugillandi, ſed quia habeat naturalẽ potentiam ad actum pugillandi, & hoc modo dicuntur qualia ab iſtis naturalibus potẽtiis, ſed non denominatiue. eo quod noĩa non ſunt impoſita iſtis naturalibus potentiis, a quibus dicũtur qualia, & ſic curſor & pugillator ſunt in ſecunda ſpecie qualitatis. Alia uero dicuntur qualia non denominatiue, non quoniam nomen non eſt impoſitum qualitati, ſed, quoniam quale non participat illud nomẽ, ut ſtudioſus a virtute, & ſic sũt tres modi ſumẽdi quale a qualitate.

Aduerte ad diſtinctionem.

Poſtquàm Auctor determinauit de qualitate in communi, & quãtum ad ſuas ſpecies, hic conſequenter determinat de quali, quod eſt denominatiuum eius. Et ratio ordinis eſt. quia qualitas dat formaliter eſſe quale, & eſt cauſa ipſius qualis. Ideo prius definita eſt a poſteriori per quale tanquàm per ſuum effectum. Sed quia quale eſt proprius effectus, & formalis ipſius qualitatis, & cauſa naturaliter præcedit ſuum effectum, ideo prius determinatum fuit de qualitate, antequàm determinaretur de quali.

Primo ſciendum, ꝙ qualitas & quale in hoc conueniunt, ꝙ dicunt eandẽ eſſentiam qualitatis, & ſic conueniunt in ſignificato, ſed differunt in hoc, ꝙ qualitatis dicit illam eſſentiam ſm ſic, & non ſm inhærentiam ad ſubiectum. Quale uero importat illam eſſentiam cum inhærentia ad ſubiectum, et ideo differunt quale et qualitas, ſicut concretum, et abſtractum, ſic, quòd qualitas eſt abſtractũ, quale uero eius concretum, et dicunt eandem eſſentiam. ideo reponuntur in eodem prædicamento, et ſicut qualitas eſt unum genus generaliſſimum, quod prædicatur de ſuis inferioribus acceptis in abſtracto, ita etiam, et quale eſt unum genus generaliſſimum non diſtinctum a qualitate quod prædicatur de ſuis inferioribus in concreto acceptus, ut dicendo, album eſt quale, nigrum eſt quale.

In quo quale ipſum a qualitate differat.

Secundo ſciendum, ꝙ concretum dupliciter conſideratur uno modo ſm reſpectum, quem habet ad ſuum ſubiectum, et ſecundum talem reſpectum non ordinatur in prædicamento, et hoc modo non eſt genus, nec ſpecies, ſed accidens. Alio modo conſideratur ſm reſpectum, quem habet ad ſua ſuperiora, quorum eſt ſpecies, ad ſua inferiora, quorum eſt genus, et ſm talem reſpectum eſt ordinabile ſecundum ſub et ſupra, et per ſe reponitur in prædicamento. vnde licet

cet reſpiciat ſuum ſubiectum, tamen ille reſpectus ab eo non tollit reſpectum eſſentialem ad ſua ſuperiora, & inferiora. ideo nō impedit ipſum per ſe reponi in prædicamēto. & licet connotet ſuum ſubiectum eo ꝙ ſignificat formam cum inhærentia ad ſuum ſubiectum, tamen non ſignificat ipſum de ſuo principali ſignificato. quia ut dicitur in prædicamentis Philoſophi, album ſolam qualitatem ſignificat. Et quia unumquodque reponitur in prædicamento ſecundum ſuam eſſentiam, quam importat, & concretum dicit ſolum eſſentiam ſui ſubtracti, ideo ponitur in eodem prædicamento cum ſuo abſtracto.

Vide in c. de qualit. & ibi per Doct.

Tertio ſciendum, ꝙ quale ſic definitur. Qualia dñr, quæ ſm hæc ab aliqua qualitate denominatiue dicuntur, vel quæ dicuntur ab aliqua qualitate non denominatiue. In qua definitione loco generis definiti ſubintelligitur dicibilis. dicibilem. habet modum generis reſpectu omnium prædicamentorum. Deinde ponitur, quæ ſm hæc denominatiue dicuntur, ad denotandum qualia, quæ ſecundum ueram denominationem ab aliqua qualitate dicuntur, ſicut a Grammatica Grammaticus, a iuſtitia iuſtus, quæ dicuntur denominatiue ſecundum, ideſt ſm iſtas ſpecies qualitatis ſuperius poſitas. Deinde ponitur, uel ab aliqua qualitate non ſecundum ueram denominationem, ſicut ſtudioſus a uirtute non denominatiue, ad denominandum qualia, quæ dicuntur a qualitate.

Qñ denominatio non ſumaĩ a qualitate.

Quarto ſciendum, ꝙ pluribus modis nō dicitur quale denominatiue a qualitate. vno modo, qñ qualitas habet imperfectum eſſe in ſuo ſubiecto. vt qñ habet eſſe remiſſum in ſuo ſubiecto, quod non ſufficit denominare ſubiectum ſicut eſt caliditas in aqua tepida, uel qñ eſt ſolum in tranſitu, & non permanet in ſubiecto, ut pallor ex timore, uel qñ ineſt ſubiecto ſolum ſm partem, quæ non ſufficit denominare totum, ſicut eſt albedo in dentibus æthiopis, quæ non ſufficit denominare ipſum album. His tribus modis, qui ſumuntur ea parte rei non ſumitur quale a qualitate. Sed alio modo quale ſumitur a qualitate nō denominatiue ex parte uocis, cum. ſ. ipſum quale non habet denominationem ſm nominationem abſtracti, ſic, ꝙ conueniat cum ipſo in principio, & differat in fine. quod tamen requiritur ad denominationem, & hoc contingit adhuc dupliciter. vno modo, qñ qualitati, a qua ſumitur quale, non eſt nomen impoſitum, ut curſor, & pugillator, qñ dicuntur a naturali potentia currendi uel pugillandi, dñr non denominatiue, quia illi naturali potentiæ non eſt nomen impoſitum, ſed ut dicitur ab arte currendi uel pugillandi, ut ſunt in prima ſpecie qualitatis bene dñr denominatiue. Alio modo, qñ qualitati, a qua ſumitur quale eſt, nomen impoſitũ, & nomen qualis non ſumitur ſm nomen ſui abſtracti, ut ſtudioſus dr̃ a uirtute. Et propter iſtos ultimos modos qualis, ponitur ultima pars definitionis qualium.

Argumēta

Contra prędicta arguitur primo ſic. In prædicamento quantitatis non ponitur definitio concreti quantitatis, uel denominatiui eius, ergo ſimiliter hic non debet poni ſeu definiri denominatiuum qualitatis. Secundo ſic. Omne, quod definitur debet capi per modum unius, ſed quale hic non capitur per modum unius, ſed plurimum, cum ponatur in plurali numero, ergo male hic definitur, qualia in plurali numero. Tertio ſic. Simile dicitur ab aliqua qualitate non denominatiue. ergo ſibi conuenit hæc definitio, & tamen non eſt quale, ſed ad aliquid, ergo iſta definitio non conuenit ſoli definito. Quarto ſic. Nulla bona definitio debet dari per diſiunctionem, quia diſiunctio non ſignificat aliquid determinate, ſed ſignificat unum per diſiunctionem ad aliud. modo definitio debet dicere determinate definiti, ſed iſta definitio datur per diſiunctionem, ergo non eſt bona. Quinto ſic. Omne quale ſumitur ab aliqua qualitate, & illa qualitas eſt natura denominans, & quale eſt nominatiuum eius, ergo nullum quale ſumitur ab aliqua qualitate non denominatiue.

Ad

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet in quantitate ſint duo denominatiua, ſcilicet quantum & quotum, tamen utrunque illorum ſemper dicitur eodẽ modo denominatiue a quantitate ſed quale non ſemper dicitur eodem modo a qualitate, & quandoque non dicitur. ideo ad oſtendendum hanc diuerſitatem qualium, magis hic oportet determinare de quali, q̃ de concreto quantitatis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet quale non ſumatur hic per modum unius in numero, ſed plurium, tamen ſumitur per modum in genere, & hoc ſufficit ad hoc ꝙ definiatur, tamen hic ponitur in plurali numero ad denotandùm pluralitatem qualium, quorum aliqua dicuntur a qualitate denominatiue, & aliqua nõ. Ad tertium dicitur, ꝙ licet ſimile dicatur effectiue ab aliqua qualitate, non tamen dicitur formaliter ab aliqua, & hoc modo intelligitur, quòd quale dicitur, a qualitate. Ad quartum dicitur, quòd licet nulla definitio ſecundum ſe totam debeat dari per diſiunctionem, quia nihil determinate notificaret, tamẽ poteſt dari per diſiunctionem quantum ad aliquas partes eius propter diuerſitatem aliquam inferiorum definiti, & ſic eſt in iſta, in qua ponitur determinate illa pars, qualia dicuntur, quæ dicuntur ab aliqua qualitate denominatiue. & ponitur diſiunctio inter iſtas partes, denominatiue, uel non denominatiue, propter diuerſos modos qualium. Ad quintum dicitur, quòd licet omne quale ſumatur, a qualitate ſecundum rem, non tamen ſecundum rem, & uocem ſimul in aliquibus, ut dictum eſt, ideo aliqua dicuntur non denominatiue. Solutio.

Definitio per diſiunctionẽ quã dari dẽt.

Tres hic qualitatis Proprietates enarrantur.

Ineſt contrarietas in qualitate ut albedo contrariatur nigredini & ſimiliter iuſtitia iniuſtitiæ. Hoc autem non eſt proprium qualitati, quia non conuenit omni qualitati. figura enim nõ habet aliquod contrarium, neque medij colores, ut rubedo, glaucedo. Et ſciendũ quòd ſi unum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale, ut iuſtitia eſt qualitas, ergo & iniuſtitia. & iuſtum eſt quale ergo & iniuſtum. Item, qualitas ſuſcipit magis & minus, dicitur enim iuſtus magis & minus iuſtus, & albus & Grãmaticus. ſed hoc non eſt proprium qualitati, quia quadratum non ſuſcipit magis neque minus neque circulus, neque quadrangulus, neque aliæ figuræ. Item, proprium eſt qualitati ſecundum eam ſimile uel diſsimile dici, ut albus albo ſimilis dicitur, & iuſtus iuſto, albus autem diſſimilis nigro dicitur, & ſic de conſimilibus.

Poſtquàm Auctor determinauit de qualitate, & quali quantum ad ſuum eſſe eſſentiale, hic cõſequenter aſſignat tres proprietates eius. In quarum prima dicitur, ꝙ in qualitatibus reperitur contrarietas. cuius ratio eſt, quia omnes formę repugnãtes, quæ ſe mutuo expellunt ab eodem ſubiecto inter ſe cõtrariantur, ſed aliquæ qualitates inter ſe repugnant reſpectu ſubiecti unius, a quo unius, a quo mutuo ſe expellunt, ſicut uirtus & uitium repugnant adinuicem reſpectu eiuſdem ſubiecti, & iuſtitia, & iniuſtitia, & multæ aliæ de prima ſpecies qualitatis, & multæ qualitatis, ut calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, & qualitates ſecundæ, quæ cauſantur ab illis qualitatibus primis, ut graue, & leue, album, & nigrum, & ſic de multis aliis qualitatibus, ergo contrarietas ineſt qualitati.

Primo ſciendum, quòd contrarietas qualitatum dupliciter ſumitur. Vno modo communiter, pro repugnantia quacunque qualitatum, qua ſe expellunt ab Vt patet primo, &

eodem

ſecũdo de gener. & ibi pſcribentes.

eodem ſubiecto propter repugnantiam, quam habent adinuicem. & ſic reperitur contrarietas in qualitatibus primæ ſpeciei, & etiam tertiæ. Alio modo ſumitur proprie pro repugnantia qualitatum paſſiuarum, & actiuarum, quæ per actionem phyſicam & proprium ſe expellunt ab eodem ſubiecto, ſicut calidum & frigidum ab eodem corpore, & hoc modo ſolum reperitur contrarietas inter qualitates tertiæ ſpeciei, illæ.n.ſolæ proprie ſunt actiuæ & paſſiuæ.ſed hic primo modo ſumitur, contrarietas, & nõ conuenit qualitatibus ſecũdæ ſpeciei, quia cõtraria ſucceſſiue ſunt in eodem ſubiecto, quod non conuenit naturali potentiæ uel impotentiæ, quia, ſi ſubiectum ſit naturaliter potens ad unam operationem, non poteſt eſſe naturaliter impotens ad ipſam. Similiter etiam multæ qualitates quartæ ſpeciei non contrariantur. ſicut triangulus, & quadrangulus, & ſic de multis alijs. & per hoc patet, ꝙ habere contrariarium non conuenit omni qualitati, nec etiam ſoli, cum conueniat actioni & paſſioni. & ſic nõ eſt ſibi proprium aliquo modo proprij, ſed eſt quædam communitas, in qua conueniunt plures ſpecies qualitatis.

Si vnũ cõtrariorũ, quale fuerit, & reliquum.

Secundo ſciẽdum, ꝙ ſi unum contrariorum fuerit quale reliquum erit quale cuius ratio eſt quia contraria ſub eodem genere poſita ſunt, ergo ſi unum cõtrariorum fuerit quale, & de genere qualitatis, reliquum erit quale, & in genere qualitatis, ut ſi iuſtum ſit quale, iniuſtum erit quale. & licet contraria ſecundũ ſuas formas ſpecificas habeant repugnantiam, & non conueniant in una forma ſpecifica, tamen non habent repugnantiã ſecundũ formam ſui generis, ſed ſemper illa in genere conueniunt, ratione cuius ſemper requirunt idem ſubiectum, quod eſt proportionatum formæ ſui generis. Ideo, ſi unum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale, & ſi unum fuerit qualitas, reliquum erit qualitas. & ſicut duæ ſpecies ſub eodem genere.

Tertio ſciendum, quod ſecunda proprietas qualitatis eſt, quòd qualitas ſuſcipit magis & minus, & ratio eſt, quia aliquæ qualitates ſecundum ſuum eſſe proprium intenduntur, remittuntur, & magis & minus perficiuntur ſecundũ ſuum proprium eſſe, quod habẽt in ſubiecto, ut qualitates primæ ſpeciei intenduntur & remittuntur ſecũdum maiorem & minorem radicationem in ſubiecto, ut uirtus & ſcientia, & multæ aliæ, & qualitates de tertia ſpecie intenduntur & remittuntur ſecundum permixtione contrarij cum contrario, ut calidum dicitur mãgis uel minus calidum, ſecũdum, quòd magis & minus miſcetur cum frigido, et aliquæ qualitates quartæ ſpeciei intenduntur, & remittuntur, licet paucæ intendantur, & remittantur, ſicut rectum nõ poteſt eſſe magis, aut minus rectum, ſed curuum poteſt ſuſcipere magis & minus, & ſic ſuſcipere magis & minus non cõuenit omni qualitati, nec etiam ſoli, ut dictum eſt de præcedenti communitate. & non eſt hic intelligendum, quòd qualitas ſecundum ſuam eſſentiam, & in abſtracto ſuſcipiat magis & minus, ſed ſecundum eſſe, quod habet in ſubiecto & in concreto.

Proprium eſt qualitati, ſecũdũ illã ſimile & diſſimile dici.

Quarto ſciendum, quòd tertia proprietas qualitatis eſt, ſecundum eam ſimile uel diſſimile dici cuius ratio eſt. quia ſimilitudo eſt rerum differentium eadẽ qualitas, ſed non in numero. quia idem accidens in numero nõ poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis. nec ſufficit, quòd ſit eadem qualitas in genere, quia ſi ſic, album & nigrum, eſſent ſimilia. ſed requiritur, quòd ſit eadem qualitas in ſpecie ſpecialiſſima. Et diſſimilitudo eſt rerum differentium diuerſa qualitas in ſpecie, ſicut album, & nigrum dicitur diſſimilia, ergo ſimile & diſſimile dicuntur ſecundũ qualitatem, capiendo, ſecundum, ut dicit circunſtantiam cauſæ efficientis, & non formalis, & hoc conuenit omni qualitati, & ſoli, ſemper, ut patet inductiue, & p exẽpla ẽt probari poſſet. ergo iſta proprietas eſt ſibi propria quarto mõ.

Sed

Sed contra præ dicta arguitur primo ſic. Omnia contraria ſub eodem genere ponitur, ſed qualitas non ponitur ſub aliquo genere, cum ſit genus generaliſſimum ergo qualitas non habet contrarium. Secundo ſic. Medium contrariorum utrique contrariatur, cum poſſit fieri motus ab illo ad utrunque extremorum, ut de rubeo ad album. & ad nigrum, ergo male dicitur in textu, ꝙ nullus modus colos habet contrarium. Tertio ſic. Contraria inter ſe maxime abinuicem diſtant, ergo non conueniunt in genere, ergo, ſi unum contrariorum fuerit quale, aliud non poteſt eſſe quale. Quarto ſic. Vna albedo non eſt magis albedo quàm alia, nec nigredo eſt magis qualitas quàm albedo, & ſic de omnibus aliis qualitatibus, ergo nulla qualitas ſuſcipit magis, & minus. **Argumẽ.**

Quinto ſic. Species eſt tenuis ſimilitudo omnium ſuorum indiuiduorũ, ergo indiuidua eiuſdem ſpeciei ſubſtantiæ dicuntur ſimilia per formam ſuæ ſpeciei, ergo non conuenit ſoli qualitati ſecundum eam ſimile uel diſſimile dici.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ licet qualitas accepta in cõi & in genere non ponatur ſub aliquo genere, neque illo modo habeat cõtrarium, tñ ut eſt in ſuis ſpeciebus, quarum aliquæ inter ſe contrariantur, bene habet contrarium, & ponitur ſub genere. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſi medium contrariorum conſideretur ut medium, ſic non habet contrarium. quia non maxime diſtat ab extremis. ſed, ſi conſideretur inquantum eſt pars participatiuum utriuſque extremorum, ſic contrariatur utriuſque extremorum, licet contrarietate imperfecta, ut rubeum, inquantũ importat aliquid de nigro contrariatur albo. & inquantũ habet aliquid de albo cõtrariatur nigro. Sed primo mõ intelligitur hic, ꝙ media nõ contrariãtur extremis. Ad tertium dicitur, ꝙ licet contraria maxime diſtent ſub eodem genere, non tñ maxime diſtant ſimpliciter. ideo, ſi unũ eſt quale, aliud poteſt bene eſſe quale. Ad quartum dicitur, ꝙ licet albedo, & aliæ qualitates in abſtracto nõ ſuſcipiant magis, & minus, tamen bene ſuſcipiunt in concreto, ut album dicitur magis, & minus albũ. Ad quintum dicitur, ꝙ licet ſpecies ſit ſimilitudo eſſentialis ſuorum indiuiduorum, quæ proprie non eſt ſimilitudo, ſed magis proprie dicitur identitas, tamen non eſt ſimilitudo accidentalis, quæ proprie eſt ſimilitudo de qua hic intelligitur. ideo indiuidua ſubſtantiæ non dicuntur per ſuam ſpeciẽ ſimilia ſimilitudine accidentali, ſed hoc ſolum conuenit qualitatibus. **Solutio.** **Vid. Boet. ca. de ſpẽ**

De Prædicamento actionis, & eius Proprietatibus.

ACtio eſt ſecũdũ quã in id, quod ſubiicitur, agere dicimur, ut ſecãs aliquis dicitur agere, in ea, quod aliquid ſecat, unde ſectio eſt actio, ſecũdũ ſectionẽ agit ſecans in eo quòd ſecat, & parcuſſio eſt Actio. Proprium autem actioni eſt ex ſe inferre paſſionem Recipiunt autem agere & pati contrarietatẽ. calefacere enim eſt cõtrarium ei, quod eſt frigidum facere, & calidum fieri contrariũ frigidum fieri, & delectari cõtrarium triſtari. Item, recipit magis, & minu. calefacere enim magis & minus, quod eſt agere, & calefieri ſimiliter, quod eſt pati, dicitur, & ſimiliter delectari, & triſtari.

Poſtꝗ Auctor determinauit de quatuor prædicamentis principalibus, in quibus reperiuntur quatuor ſimplices modi prædicãdi. ſ. de ſubſtãtia quãtitate, ad aliquid, & qualitate, hic conſequenter determinat de aliis prædicamentis minus principalibus quorum modi prædicandi fundantur in modis prædicandi præcedentium & quia actio immediate cauſatur a qualitate. quia procedit a [illegible]

mediãti naturali potentia, & paſſio immediate cauſatur ab actione, ideo conuenienter Auctor poſt qualitatem, & ante paſſionem determinat de actione ipſam primo ſic definiens. Actio eſt ſecũdum quam in id, quod ſubiicitur agere dicimur, ut ſecundum ſectione dicimur ſecare.

Primo ſciendum, q̃ in hac definitione loco generis definiti ſubintelligitur forma accidẽtalis, & aliquo modo datur intelligi per hoc relatiuum, quam, & totũ reſiduum ponitur ad dr̃iam oĩum aliorum prædicamentorum. & dr̃ ſm̃ quã agere dicimus, ita q̃ ſm̃, dicit circunſtantiam cauſæ formalis, & non cauſæ efficientis, quia ſecundum qualitatem uel formam ſubſtantialem qeͤ dicimur agere effectiue & debet intelligi dicimur. ſ. nos ſubſtantię, & non ſolum nos hoĩes in ſpecie dicimur agere. & licet actio & agere realiter idem ſint, ſicut qualitas & quale tñ differunt ſicut abſtractum, & concretum. ideo actio definitur per agere tanq̃ per ſuum effectum nobis notiorem ipſa actione. ultimo ponitur in id, quod ſubijcitur. i. in ipſum patiens, actio eñ agentis ſemper fit in patiens diſpoſitiuum.

Hic actio cõiter accepta defini tur et non propriє ut actione diſtincta.

Secundo ſciendum, q̃ actio dupliciter accipitur. Vno modo ſpecialiter ut diſtinguitur contra factionem, a qua differt hoc modo, quia actio importat actionem, quæ non tranſit in rem operatam, ſicut eſt equitare, nauigare, intelligere, ſed factio nominat operatione, quæ trãſit in rem operatam, ubi ſ. præter operationem eſt res operata, ut ſunt domificatio, freneſactio, &c. Alio modo accipitur actio generaliter, ut ſe extẽdit ad dictionem & factionem proprie captam, & iſto modo ſumitur in hac definitione.

Proprie proprium actiones ẽ ex ſe paſſionem inferre.

Tertio ſciendum, q̃ proprie proprium eſt actioni ex ſe inferre paſſionem. & ratio eſt. quia actio eſt proceſſus uirtutis agentis per effectum ab genere in patiens, ut calefactio, quæ fit ab agente, eſt proceſſus caloris ignis per ſuum effectũ in id quod calefit, paſſio uero eſt receptio formæ procedentis ab agente in patiens, ut receptio caloris in id, quod calefit uocatur paſſio. Sed talis receptio cauſatur a fluxu formæ ab agente, ergo conuenit actio ex ſe inferre paſſionem. & quia hoc conuenit omni actioni, & ſoli, & ſemper, ideo dicitur ſibi proprie proprium, licet qualitas aliqua inferat paſſionem, hoc tamen non eſt ex ſe ipſa immediate, ſed mediante actione.

Quarto ſciendum, q̃ ipſius actionis, & etiam paſſionis ſunt duæ communitates. quarum prima eſt, q̃ actio, & paſſio recipiunt contrarietatem ratio eſt, quia aliquæ actiones immediate cauſatur a qualitatibus contrarijs, & etiam immediate cauſant qualitates contrarietas, ut calefacere, & frigefacere immediate cauſantur a calore, & frigore, & immediate cauſam caliditatem, & frigiditatẽ, ergo aliquæ actiones inter ſe contrariãtur. & eadem ratione aliquæ paſſiones, ut calefieri & frigefieri Alia communitas eſt. quòd actio, & paſſio ſuſcipiunt magis, & minus. ratio eſt, quia aliquæ actiones, & paſſiones cauſãntur a qualitatibus, quæ in agendo quãdoq; intenduntur, & remittuntur ideo actiones, quæ fiunt ex ipſis etiam paſſiones intenduntur, & remittuntur, ut calefacere intenditur per intenſionem caloris calefacientis. Et dicuntur bene iſtæ duæ communitates, quia nulla illarum conuenit omni actioni uel paſſioni, nec etiam ſoli, cum conueniant primo aliquibus qualitatibus, ſed in iſtis communitatibus conueniunt multę ſpecies actionis, & paſſionis.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Secundum ſecurim dicimur agere in id, quòd ſecatur, & tamen ſecuris non eſt actio, ergo iſta definitio conuenit alijs a definito. Secundo ſic. Creatio eſt actio, & tamen non fit in id, quod ſubiicitur, quia in creatione nihil præſupponitur tanquàm ſubiectum, ſed res ſecundum ſe tota ſimul producitur, ergo male dicitur, quòd actio fit in id, quod ſubijcitur, Tertio ſic. Omne principium præcedit principatum, ſed actio non præcedit paſſionem.

ſionem, cum ſimul fiant actio, & paſſio, ut calefadere, & calefieri, ergo non conuenit actioni ex ſe inferre paſſionem. Quarto ſic. Contraria ſunt formæ actiuæ & paſſiuæ, inter ſed duæ actiones nunquam ſunt actiuæ, quia ſi ſic, mediante actione agerent & ſic actioni conueniret alia actio, & eſſet proceſſus in infinitũ quod eſt incõueniens, ergo actio non habet contrariam. Quinto ſic. Nulla forma ſimplex ſuſcipit magis & minus, cum forma ſit compoſitioni contingens ſimplici, & inuariabili eſſentia conſiſtens illud.n. quod eſt inuariabile non intenditur, nec remittitur, ſed omnis actio, & etiã paſſio eſt forma ſimplex, ergo actio, & paſſio non ſuſcipiunt magis, & minus.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet ſecundum ſecurim dicamur agere effectiue, & inſtrumentaliter, non tamen formaliter, ſicut de actione intelligitur. Ad ſecundum dicitur, quòd licet creatio ſit actio ſecundum modum, nõ tamen eſt actio ſecundum rem, quæ ſit de prædicamento actionis, eo quòd ipſa non eſt accidens a creatura diſtinctũ, nec eſt ens limitatum ad aliquod certum genus, ſicut neq; prima cauſa hoc intelligendo de creatione actiua, quia creatio paſſiua eſt accidens creaturæ, & in genere relationi. Ad tertium dicitur, quòd licet actio ſit ſimul tempore cum paſſione, tamen ſecũdum naturam actio præcedit paſſionem, quia cauſa ſecundum naturam præcedit effectum. Ad quartum dicitur, quòd licet contraria, quę primo, & per ſe contrariantur ſint formę actiuæ, & paſſiuæ, ut ſunt qualitates contrariæ, tamen non oportet de his, quæ ſolum ex conſequenti contrariantur, & per aliud. & hoc modo ſolum actiones contrariantur. ſ. per qualitates quas inferunt, uel a quibus inferuntur. Ad quintum dicitur, quod licet omni forma ſit inuariabilis ſecundum ſuam eſſentiam, & in abſtracto, & ſic non ſuſcipit magis, & minus, tamen aliqua eſt uariabilis ſecundum eſſe in ſubiecto, ut diſtinguatur in concreto, & hoc modo actio, & paſſio ſuſcipiunt magis, & minus. Solutio

De paſſione, & ipſius proprijs.

PAſsio eſt effectus illatioq; actionis, ut calefieri efficitur, & infertur ex calefacere. Proprium autem paſsionis eſt primo inferri ex actione.

Item, paſsio non eſt in agente, ſed in patiẽte. De reliquis uero, quæ prius dicta ſunt, modo ſufficiãt. Quæ ſequũtur de alijs quatuor prædicamentis non ſunt dicta a Petro Hiſpano.

Poſtquàm Auctor determinauit de actione, quæ eſt cauſa paſſionis, hic conſequẽter determinat de paſſione, quæ eſt effectus propinquus actionis, ipſam primo ſic definiens, Paſſio eſt effectus illatioque actionis, uel calefieri efficitur & infertur a calefacere. In qua definitione ponitur effectus loco generi. effectus .n. conuenit generaliter omnibus entibus creatis, quæ ponuntur in prædicamento. Deinde ponitur illatio, ad differentiam effectus permanentis, qui non ſolum habet eſſe in fieri, ſicut ipſa paſſio, ſed etiam in facto eſſe. Deinde ponitur actionis, ad differentiam ipſius actionis, quæ licet ſit effectus & illatio reſpectu qualitatis a qua cauſatur, non tamen reſpectu actionis.

Primo ſciendum, quòd in communi duplex eſt effectus, quidam eſt effectus permanens, qui non ſolum habet eſſe in fieri, ſed etiam in facto eſſe, ut ſunt domus & ſcamnum. Alius eſt effectus ſucceſſiuus, qui ſolum habet eſſe in fieri, & nunquàm in facto eſſe, ut æquitatio uel nauigatio. Effectus autem generaliter dicitur tam de effectu permanente quàm ſucceſſiuo, illatio uero ſolum dicitur

de

de effectu ſucceſſiuo, qui ſolum habet eſſe in fieri & in quadam illatione ſecundum, q; infertur ab alio, & ideo effectus eſt quoddam ſuperius ad illationem, ratione cuius in hac definitione effectus bene præponitur illationi tanq̃ ſuperius eius, & ſubiungitur illatio tanquam eius contrahens ipſum.

Paſſio ſumitur ſex modis.

Secundo ſciendum, q; paſſio pluribus modis accipitur. Vno modo accipitur pro accidente proprio alicuius ſubiecti, ut riſibile dicitur propria paſſio hominis, & hinnibile equi. Secundo modo accipitur, pro cõceptu animæ uel affectu, ut dicitur, q; uoces ſunt notæ uel ſigna paſſionum, quæ ſunt in anima .i. conceptuum uel affectuũ animæ. Tertio mõ accipitur, pro motu appetitus ſenſitiui, ut ſunt paſſiones iræ uel timoris, uel gaudij, ut dicitur tertio Ethicorum, q; fortitudo moderatur paſſiones timoris, & audaciæ. Quarto modo accipitur pro dolore uel pœna, quæ alicui uiolẽter infertur, ut fuit paſſio Chriſti. Quinto modo ſumitur pro qualitate ſenſibili, quæ habet eſſe imperfectum, & eſt inferẽs paſſionem ſenſibus, uel illata ab aliqua naturali paſſione, & ſic eſt una ſpẽs qualitatis. Sexto modo ſumitur prout eſt immediatus effectus actionis, ut eſt ſuſceptio formæ ab agente in patiens, & hoc ultimo modo definitur hic paſſio, & eſt unũ prædicamentum ab alijs dictum.

Cap. ix.

Tertio ſciendum q; ipſius paſſionis hic aſſignantur duæ proprietates. Quarũ prima eſt, q; proprium eſt paſſioni inferri ex actione. ratio eſt quia paſſio eſt ſuſceptio formæ ab agente in patiens, & talis ſuſceptio immediate infertur per actionem agentis, & hoc eſt proprie proprium ipſi paſſioni. Secunda proprietas eſt, quòd paſſio non eſt in agente ſubiectiue, ſed in patiente. Cuius ratio eſt, quia ſuſceptio formæ, quæ fit per actionem agẽtis cauſatur in patiente, quod ſubiicitur actioni, ergo paſſio, quæ nominat talem ſuſceptionem eſt in patiente ſubiectiue. &, quia accidens habet prædicari denominatiue de ſubiecto in quo eſt, ideo paſſio prædicatur de patiente in hoc, quod eſt aliquo modo ſe habere ad ipſum agens, quia denominat ipſum pati, & non denominat ipſum agens pati, quare non eſt in eo ſubiectiue.

Actio & paſſio materialiter, ac formaliter ſumpta quid & in quo sũt ſubiectiue.

Quarto ſciendum, q; paſſio de qua eſt ſermo ad propoſitum dupliciter accipitur. Vno modo materialiter, pro forma fluente ab agente in patiens. Alio modo formaliter, pro receptione illius formæ, ut cum peregrinus calefit, ibi eſt calor fluẽs ab igne in peregrinũ, & ibi eſt receptio caloris in peregrino, quæ eſt paſſio formaliter accepta, & utroque modo paſſio eſt in patiente ut in ſubiecto. Et ſimiliter actio uno modo accipitur materialiter pro illa forma, quæ fluit ab agẽte in patiens. & etiam eſt in patiente ſubiectiue. Alio modo capitur formaliter, pro tali fluxu formæ ab agente, & ſic eſt ſubiectiue in agente & non in patiente. Et ratio eſt. quia omne illud, in quo eſt actio formaliter accepta dicitur agere. ſed patiens non dicitur agere, ergo in ipſo non eſt actio formaliter accepta. ſi.n. eſſet in patiente patiens diceretur agere, quod falſum eſt. & ſic patet quid ſit paſſio & de proprietatibus eius.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Nullum primum principium eſt effectus alterius, ſed decem prædicamenta ſunt decem principia prima rerum, ergo paſſio, cum ſit unum prædicamentum, eſt unum primum principium, ergo non eſt effectus. Secundo ſic. Effectus & illatio idem ſunt, ergo ſuperflue ponitur unum illorum in iſta definitione. Tertio ſic. Eorum quæ ſunt idem realiter unum non eſt cauſa alterius, ſed actio & paſſio realiter idem ſunt, cum utrunque ſit forma fluens ab agente in patiens, quæ eſt eadem realiter, ergo paſſio non eſt effectus actionis. Quinto ſic. Omne proprium conſequitur eſſe completum ſui ſubiecti. ſed inferri ex actione non conſequitur eſſe completum paſſionis, cum ſit productio eius, ergo inferri ex actione non eſt proprium paſſionis.

Quinto

Quinto ſic. In omni illo, quod patitur eſt paſſio ſubiectiue, ſed omne agens Phyſicum in agendo repatitur, ergo in tali agente eſt paſſio ſubiectiue, & non ſolum in patiente.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet paſſio ſit primum principium in genere cauſæ formalis ſuorum dicibilium ſuæ coordinationis, & in tali genere cauſæ non poſſit eſſe effectus alicuius principii prioris, tamen in genere cauſæ efficientis bene pōt eſſe effectus actionis, & ſubſtantiæ, cum eñ prædicamenta dicantur prima principia rerum, quæ non habent aliquid ante ſe ſolum intelligitur de principiis formalibus. Ad ſm dicitur, quòd licet effectus & illatio dicant idem ſecūdum eſſentiā, tñ differant ſm modos eſſendi, ſicut ſuperius, & inferius & unum illorum contrahit aliud. quare nullum illorum ſuperfluit. Ad tertium dr, ꝙ licet actio, & paſſio materialiter acceptæ pro forma fluente ab agente in paſſum realiter idem ſint, tamen ſi ſumatur formaliter. ſ. actio pro fluxu formæ ab agente, & paſſio pro receptione eius in patiente, ſic realiter diſtinguuntur, qa in diuerſis ſubiectis ſunt, & ſic unum bene poteſt effectus alterius. Ad quartum dicitur, ꝙ licet inferri actione non ſequatur ſecundum rem eſſe completum paſſionis, ſequitur tñ ipſum ſecundum rationem, & noſtrum modum intelligendi, eo modo quo eſt paſſio eius. quia non eſt paſſio realiter diſtincta a ſuo ſubiecto, ſed ratione tantum. Ad quintum dr, quòd licet in agente Phyſico, ea parte, qua patitur ſit paſſio, ut in ſubiecto, tñ ea parte, qua agit. ideo paſſio non eſt in eo ut agens, ſed ut ipſum, ſecundum aliud eſt patiens. unde tale agēs ratione ſuę formæ agit, & patitur. De reliquis aūt ſufficiat, quæ dicta ſunt prius. Solutio

De prædicamento Quando, & eius Proprietatibus.

Quando eſt quod ex adiacentia temporis in re temporali derelinquitur, ut hodie eſſe, & cras fore. Item, duplex eſt quando, ſcilicet ſimplex & compoſitum, ſicut duplex eſt tempus. *Itē*, tres ſunt proprietates quādo. Prima eſt, quòd, quādo non ſuſcipit magis neque minus. Secunda eſt, quòd quādo nihil eſt contrarium. Tertia eſt, quod quando eſt in omni illo, quod incipit eſſe in tēpore.

Poſtquam Auctor determinauit de actione, & paſſione, hic conſequenter eſt determinandum de quatuor prædicamentis ultimis, de quibus, aut nullam, aut paruam facit Auctor mentionem Et primo de Quando, quod ab Auctore Sex Principiorum, ſic definitur Quando, eſt, quod adiacentia temporis relinquitur in re temporali. In qua definitione datur intelligi accidens, pro genere definiti per illud relatiuum quod. Deinde ponitur, relinquitur ex adiacentia temporis ad explicandum cauſam propinquam ipſius quando, quæ eſt tempus. Quando n. eſt eſſe in tempore, ſed eſſe in tempore relinquitur immediate per adiacentiā temporis in re temporali. Et per hoc differt quando ab omnibus aliis accidentibus, quorum nullum immediate cauſatur a tempore. Deinde ponitur in re temporali, ad explicandum proprium ſubiectum ipſius quando, & in hac definitione capitur tempus non ſolum pro menſura durationis rerum temporalium, ſed generaliter pro omni menſura durationis eſſe rei, ut ſub ſe contineat æternitatem æuiternitatem, & tempus proprie dictum. Quid ſit ipſum quā do declaratur.

Primo ſciendum, ꝙ tempus, & quando licet inter ſe multū conueniant in hoc ꝙ utrunque eſt ſucceſsiuum & unū immediate eſt cauſa alterius, tñ abinuicē realiter diſtinguuntur, quia omnis cauſa efficiens extrinſeca realiter diſtinguitur a ſuo effectu, tēpus autem eſt cauſa efficiens extrinſeca reſpectu quando, ergo ab Tēporis a qñ diſcrimen.

ipſo realiter diſtinguitur. Vnde differunt inter ſe in duobus. Primo quia tempus in motu primi mobilis, ut in ſubiecto, quando uero eſt ſubiectiue in re tẽporali, quæ per tempus menſuratur. Secundo differunt, quia tempus eſt accidens abſolutum, & menſura durationis rei, ſed quando nõ eſt menſura durationis, ſed eſt accidens reſpectiuum, quod relinquitur in re temporali per reſpectum ad mẽſuram ſuæ durationis, quæ eſt tempus, non eſt tñ reſpectiuum ſm eſſe, ſed ſm dici, quia totũ eſſe eius non eſt ad aliud, cum quo ꝓprie dicatur ad conuertentiã.

Quãdo, indefinite ſũptum ꝑdicamẽtum eſt.

Secundo ſciendũ, ꝙ qñ tripliciter accipitur. Vno mõ interrogatiue, ut ſi dicatur quærendo, qñ uenit Petrus? Alio modo relatiue, ut dicendo, Socr. uenit, qñ fuit meridies, & his duobus modis qñ eſt ſyncategorema, quia proprie non ſignificat ens, ſed eſt modus entis ideo iſtis duobus modis non ponitur in prædicamento, nec eſt prædicamentũ. Tertio modo capitur indefinite, ut tm̃ ualet, ſicut aliqñ, uel eſſe in aliquo tempore, & hoc modo dicit ens reale, & ſic capitur hic, & eſt unum prædicamentum, cuius genera ſubalterna ſunt eſſe fuiſſe, & fore in tẽpore, & ſpecies ſpecialiſſimæ ſunt fuiſſe in hora, uel eſſe in die, uel eſſe in nunc, & indiuidua ſunt, eſſe in iſta hora, uel in illa die, uel in illo nunc. Et eius modus prædicandi eſt prædicari de prima ſubſtantia in hoc quod eſt in tempore.

Quando ſimplex ac compoſitum qd & que ipſius qñ ſint ſpecies.

Tertio ſciendum, ꝙ qñ diuiditur per qñ ſimplex, & qñ compoſitum. Quando ſimplex, eſt quod cauſatur a tempore ſimplici, ut ab inſtanti, uel a nunc, uel a tẽpore indiuiſibili quo ad nos, ut eſſe nunc. Sed quando compoſitũ, eſt quod cauſatur a tempore compoſito, ut eſt fuiſſe in præterito, fore in futuro, eſſe in præſenti. Et licet illæ tres ſpecies. ſ. eſſe in præſenti, fuiſſe in præterito, & fore in futuro, non cauſentur in re æterna ab æternitate, eo, ꝙ in æterno non eſt præteritum neque futurum, ſed omnia ſunt ſimul, & nihil acquiratur de nouo uel deperditur, tamen ipſi æterno per relationem ad tempus, & quo ad exiſtentiam eius cum tẽpore attribuitur. eſſe, fuiſſe, & fore. ut dicendo. Deus eſt, fuit, & erit, tamẽ, ut attribuuntur æterno non ſunt accidentia realiter diſtincta ab eo, quæ reponantur in aliquo prædicamento, ſed ſolum eſt ibi modus prædicandi huius prædicamenti, Sed ad æuiternitate bene cauſatur, quando reponibile in iſto prædicamento. Et per hoc patet quæ ſint ſpecies per quas diuiditur quando.

De hoc 4. Phiſi. trac de tpe, & ĩ viij. & xlj Metaph. & 1. cœli.

Quarto ſciendum, ꝙ ipſius quando duæ ſunt proprietates. Prima eſt, ꝙ quando non habet contrarium. Cuius ratio eſt, quia ſi haberet contrarium, maxime conueniret præterito, & futuro. & ſed hoc non poteſt dici, quia quando præſens præteritum, & futurum ſimul uerificantur de eodem. ut dicendo, ille eſt, fuit, & erit, contraria uero de eodem nunquam ſimul uerificantur. Secunda proprietas eſt, ꝙ quando non ſuſcipit magis, & minus. Cuius ratio eſt, quia quando immediate cauſatur a tempore. & dicit eſſe in tempore, ſed tempus non ſuſcipit magis, & minus, ergo neque quando. Et per hoc patet quid ſit quando, & quomodo eſt prædicamentum, & quæ ſint ſpecies, & proprietates eius.

Solutio.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Iuuentus, & ſenectus ex adiacentia tẽporis in re temporali relinquuntur, & tamen ſenectus non eſt quando. ſed eſt qualitas de ſecunda ſpecie qualitatis, ergo iſta definitio, quando, conuenit aliis a definito. Secundo ſic. Sicut ſe habent eſſe album, & albedo, ita in eſſe in tempore, & tempus, ſed album, & albedo, realiter idem ſunt, ergo eſſe in tempore, ſiue quando, & tempus, idem ſunt realiter, ergo quando non eſt prædicamentum a tempore diſtinctum, ſed continetur ſub quantitate. Tertio ſic. Nullum eſt tempus ſimplex cum tempus diuiſibile ſint in plures partes, ergo nullum, quando cauſatur a tempore ſimplici, & ſic nullum eſt quando ſimplex. Quarto ſic. Quando præteritum, & quãdo futurum maxime diſtant, & eidem ſuſceptibili uiciſſim inſunt, & ab eodem mutuo ſe expellunt, quia idem nõ poteſt ſimul eſſe præteritum, & fu

turum,

turum.ergo quando,habet contrarium.Quinto ſic.Fuiſſe in tempore dicit,quã do, & tamen ſuſcipit magis,& minus,quia aliquid dicitur magis,& minus fuiſſe in tempore, ergo quando ſuſcipit magis & minus.

Ad argumenta.Ad primum dicitur,ꝙ ſi capiatur ſenectus,ut dicit naturalem impotentiam,quæ cauſatur per longam traſmutationẽ,quæ fit ſub motu,& tp e & etiã iuuentus ut dicit naturalẽ potentiã, hoc mõ ſunt qualitates de ſecũda ſpe cie qualitatis,& non relinquuntur immediate,& per ſe adiacentia temporis.ſed per alterationem;quæ ſub tempore cauſatur,ſed,ſi capiantur,ut dicunt diu fuiſ ſe in tempore uel parum,ſic aliquo modo important qñ,& hoc non eſt ſignifica tum principale eorum,& eo mõ quo dicunt quando, relinquuntur ex adiacentia temporis in re temporali. Ad ẜm dicitur, ꝙ licet albedo,& eſſe album,& tem pus,& eſſe in tempore habeant ſimilitudinem aliquo mõ in denominatione, qa ſicut album dicitur ab albedine, ita quando dr̃a tempore, tñ diſſimile eſt in hoc, quia tempus non dat intrinſece & formaliter eſſe in tempore.ſicut albedo dat in trinſece,& formaliter eſſe album,quia non ſemper eſt in eodem ſubiecto, cum eſſe in tempore.Ad tertium dicitur,ꝙ licet tempus,quod importat eſſe, & eſſentiam temporis ſit diuiſibile,tñ ſi capiatur generaliter tempus pro illo,quod dicit eſſentiam temporis,ſic aliquod tempus dicitur indiuiſibile ſicut ipſum nunc. Ad quartum dicitur, quòd licet in eodem non ſint ſimul in actu præteritum,& futurum,tamen ẜm denominationem quando præteritum & quando futurum bene poſſunt dici de eodem ſimul,ut prius dictum eſt,& quòd ẜm actum ſe expellãt ab eodem,hoc eſt propter ſucceſſionem ipſorum,& non propter contrarietatem uel repugnantiam quam habeant. Ad quintum dicitur, ꝙ licet aliquid dicatur magis & minus fuiſſe in tempore ſecundum extenſionem non tamen ſecundum intenſionem.ideo quando,per hoc non ſuſcipit magis & minus. Solutio.

De Vbi,& eius accidentibus.

Vbi eſt circumſcriptio corporis locati a loci circumſcriptione procedens ut in eccleſia eſſe,in foro eſſe. Et diuiditur ubi, quia quoddam eſt ubi ſimplex, & eſt illud quod a ſimplici loco procedit,& eſt locus punctorum & quoddam eſt ubi compoſitum,& eſt illud quod a loco compoſito procedit.Proprietates ubi ſunt duæ. Prima eſt,quod ubi nihil eſt contrarium,Secunda eſt,quod ubi nõ ſuſcipit magis neque minus, hoc eſt, quod ubi non ſuſcipit intenſionem neque remiſsionem.

Poſtq̃ Auctor determinauit de quãdo, ꝙ conuenit tam ſubſtantiis corporeis q̃ incorporeis,hic conſequenter determinat de ubi, quod proprie conuenit ſolũ ſubſtantiis corporeis.Quod a Gilberto porretano ſic definitur. Vbi eſt circumſcriptio corporis a loci circũſcriptione procedens.In qua definitione ponitur circumſcriptio loco generis, quia ipſa ſe habet per modum generis reſpectu ubi. Deinde ponitur corporis,ad explicandum proprium ſubiectum ipſius ubi,quod eſt ſubiectiue in corpore locato & per hoc differt a circumſcriptione actiua loci.Deinde ponitur a circumſcriptione loci procedens, ad oſtendendum propriã cauſam & propinquam ipſius ubi,quæ eſt locus circumſcribens locatum.& per hoc differt ubi ab aliis prædicamentis accidentium,quorum nulla cauſatur immediate a loci circumſcriptione, ut poſſet uideri inducendo in omnibus.

Primo ſciẽdum, ꝙ triplex eſt circumſcriptio. Quædã eſt circũſcriptio actiua loci,quæ eſt actio ipſius circumſcribentis locatũ, quæ ponitur in prædicamẽto actionis, Secunda eſt circumſcriptio,ſiue circundatio paſſiua, quæ eſt paſſio cor Triplex circũſcriptio.

poris circundati, quæ reponitur in prædicamento paſſionis, & quælibet iſtorum duarum eſt ens ſucceſſiuum, & non permanens. Tertia eſt circumſcriptio neutralis, quæ eſt eſſe circundatum a loco ipſius locati, ſeu circumſcriptum a loco & hæc circumſcriptio eſt ens permanens in locato, & cauſatur a circumſcriptione actiua, & paſſiua, & de tali circumſcriptione intelligitur in definitione ubi. & per hoc patet, quòd ſubſtantiæ incorporeæ, & etiam accidentia, quæ nõ proprie circumſcribuntur a loco per ſe, ſed per accidens. proprie non habent ubi, ſed ſolum corpora, quæ in loco circumſcribuntur habent proprie ubi.

Locus, & ubi ĩ quo cõueniant ac differãt

Secundo ſciendum, ꝙ licet locus & ubi magnam habeant conuenientiã, quia locus eſt cauſa propinqua ipſius ubi. ratione cuius ponitur in ſua definitione, tamen abinuicem realiter diſtinguuntur, eo ꝙ locus eſt cauſa efficies extrinſeca ipſius ubi, & talis cauſa ſemper realiter diſtinguitur a ſuo effectu. Vñ differunt primo locus & ubi ex parte ſui ſubiecti, quia locus eſt ſubiectiue in locante, ubi uero in corpore locato, ut cũ lapis eſt in aqua, ſuperficies aque circũdantis lapidẽ quæ eſt locus eius, eſt ſubiectiue in aqua circundante, & eſſe circundatum, uel eſſe locatum, quod eſt, ubi lapis, eſt ſubiectiue in lapide, quia de ipſo affirmatiue prædicatur. Differunt ſecundo. quia locus eſt menſura extrinſeca locati. ubi uero eſt accidens reſpectiuum locati, quod dicit reſpectum ad talem menſuram, quia proprie ubi non eſt aliud quam eſſe in loco uel commenſurari in loco. Et per hoc habere tertia differentia ꝙ locus eſt ens abſolutum, & ubi, eſt ens reſpectiuum.

vbi duplex compoſitũ ac ſimplex & eius ſpecies

Tertio ſciendum, ꝙ ubi diuiditur per ubi cõpoſitum, & ubi ſimplex. Vbi cõpoſitum, eſt eſſe locatum, uel eſſe menſuratum loco compoſito, uel circumſcripto, & ſic ſolum cauſatur a loco compoſito. Sed ubi ſimplex, eſt quod cauſatur a loco ſimplici, & eſt locus ſimplex aliquod indiuiſibile loci correſpondens indiuiſibili ſui locati. Et dicitur tale ubi per ſimilitudinem ad ubi compoſitum, quia, ſicut totum locatum circumſcribitur adæquate a loco, & habet proportionem ad ipſum, ſic etiam quodlibet indiuiſibile locati habet proportionem ad indiuiſibile loci, ſicut centrũ locati ad centrũ loci, licet tñ unum non circundetur proprie ab alio, nec realiter diſtinguũtur ab ipſo, ratione cuius dicit textus, ꝙ idem ſunt punctus & puncti locus. ideo ubi ſimplex non eſt proprio ubi, ſed per ſimilitudinem ſolum ad ubi compoſitum. & quia ubi compoſitum cauſatur a loco, qui diuiditur per locum ſurſum, & deorſum, & retro. dextrum & ſiniſtrum, ideo ubi compoſitum, diuiditur per ubi ſurſum quod eſt eſſe ſurſum, & ubi deorſum, & ſic de aliis. Et per hoc patet, quæ ſint genera ſubalterna, & ſpecies ubi.

Quarto ſciendũ. quòd ipſius ubi due ſunt proprietates. Prima eſt, quòd ubi nõ hẽt contrariũ, cuius rõ eſt, quia ubi cauſatur immediate a loco, quia eſt eſſe circumſcriptum a loco, ſed locus cum ſit quantitas non habent contrariũ, ergo eadẽ ratione, nec ubi inde, ſi ubi ſurſum, & ubi deorſum contraria ſint, cum idem dicatur ſurſum & deorſum reſpectu diuerſorum, ſequeretur, quòd duo contraria ſimul uerificarentur de eodem, quod eſt impoſſibile. Secunda proprietas eſt, quòd ubi non ſuſcipit magis & minus, cuius ratio eſt, quia ubi eſt eſſe in loco, ſed eſſe in loco non intenditur, nec remittitur, licet poſſit augmentari per maiorem extenſionem locati, & locati. ergo ubi non ſuſcipit magis & minus Et per hoc habetur definitio ubi, ſpecies, & proprietates eius.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Circumscriptio eſt actio, cum circũſcribere ſit agere, ſed ubi non eſt actio, ergo non eſt circumſcriptio. Secundo ſic. Anima a corpore ſeparata habet ubi, quia eſt in aliquo loco, & tamen in ea non eſt circumſcriptio corporis, ergo ubi non eſt circumſcriptio corporis:

Tertio ſic. Vbi eſt ſyncategorema, & ſolum ſignificat modum entis, ergo hic definitur tanquam unũ prædicamentum, quod debet eſſe ens reale. Quarto ſic

Omne

Omni ubi eſt circumſcripto corporis,ſed ubi ſimplex non eſt circumſcriptio corporis,ergo non continetur ſub genere ubi, & ſic ubi male diuiditur per ubi ſimplex,& compoſitum.Quinto ſic:Omnis motus fit de contrario in contrarium, ſed de uno ubi ad aliud fit motus,ergo ubi habet contrarium.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q. licet circumſcriptio actiua ſit quædam actio, non tamen circumſcriptio permanens, & neutralis, de qua ſolum intelligitur in definitione ubi. Solutio

Ad ſecundum dicitur,q. licet anima ſeparata ſit in loco definitiue, & ſm ſimilitudinem, non tamen eſt in loco circumſcriptiue & proprie.ideo ſolum habet ubi ſm ſimilitudinem eo modo quo ponitur eſſe in loco.Ad tertiũ dicitur,quòd licet ubi acceptum interrogatiue, uel relatiue ſit ſyncategorema, non tamen quãdo ſumitur pro eſſe alicubi, & ſolum hoc modo hic accipitur.

Ad quartum dr,quòd ubi ꝓprie dictum eſt circũſcriptio corporis, ut ponitur in ſua definitione, ſed non oportet de ubi ſimilitudinarie accepto. modo ubi ſimplex eſt ubi ſm quandam ſimilitudinem ad ubi compoſitum. Ad quintum dicitur,quòd duo ubi conſiderata ut maxime diſtantia, ſunt contraria, & ſit motus de uno in aliud, tamen ſi conſiderentur,ut ſolum dicunt eſſe circumſcriptum locati,& prædicantur denominatiue de prima ſubſtantia, hoc modo non habent contrarietatem, nec ſub tali ratione fit motus de uno in aliud, & quia ubi ſic a Logico conſideratur, ideo non dicitur habere contrarium.

De poſitione & eius proprietatibus.

Poſitio eſt quædam partium ſitus & generationis ordinatio, ut ſeſſio & ſtatio,& ſic de aliis.tres ſunt proprietates poſitionis. prima eſt,quod poſitio non habet contrarium, ſecunda eſt, poſitio non ſuſcipit magis neque minus, tertia eſt, quod proprium eſt poſitioni,ſubſtantiæ proxime aſsiſtere.

vide Gilb. in ſex, pri. et Alber. I cõ.q ſuppleuit hic q̃ ſuccicte dixit Philoſophus.

Poſtq̃ Auctor determinauit de prædicamento ubi, quod dicit ſimpliciter eſſe in loco,hic conſequenter determinat de prædicamento ſitus,quod dicit modum eſſendi partium in toto & in loco, quod ab Auctore prius dicto ſub nomine poſitionis hoc modo definitur.Poſitio eſt quædam partium ſitus, & generationis ordinatio,ſicut ſedere uel ſtare dicit quandam ſituationem partium in toto, & in loco,& ordinem compoſitionis illarum partium. In qua definitione ſitus ſe habet per modum generis & notioris.Et ponitur partium, ad denotandum ſubiectum immediatum poſitionis in quo eſt tota compoſitio. Deinde ponitur generationis ordinatio,quia poſitio dicit proprie ordinem partium, qui conuenit ipſis per compoſitionem,quam habent in toto,& illam compõnem habent in generatione totius,ſi totum generetur,ſi autem ſit ingenerabile, tunc habent talem ordinem per formam totius,quæ ipſas continet,& ſub qua ordinantur. & nõ debet hic poni & copulatiue, ſed expoſitiue, ut tantum ualeat ſicut ideſt.

Primo ſciendũ,quòd licet ſitus et poſitio realiter et eſſentialiter conueniant, differunt tamen ab inuicem ſm rationem.primo.quia ſitus reperitur tã in naturalibus. q̃ in mathematicis, põ uero,ſi capiat' proprie ſolum reperitur in naturalibus,in qbus eſt naturalis ordinatio partium ex compõne rei.ſi tñ utrunq; ſcapiatur generaliter,conuertuntur,ſed adhuc differũt hoc mõ,quia ſitus dicit p prius ordinem partium ad locum quam ad ipſum totum, et propoſitio econuerſo, p prius dicit ordinem partium inter ſe, ſecundo in reſpectu ad totum, tertio ad locum.Iſta autem triplex ordinatio partiũ per poſitionẽ importatur, et per ea,quæ

in hoc prædicamento reponuntur. ideo poſitio denominat ſubſtantiā in hoc q̄ eſt ſuas partes ſic ſe habere adinuicem, & ad totū, & ad locū quare prius dictum eſt, q̄ ſitus non dicit ſimplicē cōparationē ſubſtantiæ ad aliquid extrinſecum.

Poſitio eſt ſpāle prædicamentum.

Secundo ſciendum, q̄ poſitio, cū ſit unum genus generaliſſimū non habens ſupra ſe ſuperius uniuocū, conuenienter ponitur unum prædicamentum. & q̄a habet unum ſpālem modum prædicandi de prima ſubſtantia, ſ. in hoc, quod eſt ſe habere ad aliud ſm ſuas partes, ideo conuenienter ponitur unū prædicamentum ab aliis diſtinctū. Cuius ſpēs ſunt poſitio innata, poſitio acquiſita ex conſueto motu naturæ, & æqualiter poni ſurſum & deorſum, ante & retro, dextrum, & ſiniſtrum. Iſtæ. n. ſunt cōes differentiæ, uel ſpecies poſitionis, & eius ſpecies ſpecialiſſimæ ſunt iacere, ſedere, ſtare, & indiuidua ſunt ſeſſio Petri, ſeſſio Socratis, ſed quæſitiuum huius prædicamenti ſub nomine proprio non habemus, ſed circumloquimur ipſum quærendo, qualiter hoc ponitur uel ſituetur?

Tres poſitionis ꝓprietates.

Tertio ſciendum, quod poſitionis tres ſunt proprietates. Prima eſt, quòd poſitio non habent contrarium. Cuius rō eſt, quia ſi haberet contrarium, ſequeret́, quòd uni & eidem ineſſent plura contraria, quod eſt inconueniens, conſequētia, tenet, quia ſi ſedere, & ſtare eſſent contraria, eadem ratione iacere eſſe contrariū huic, quod eſt ſedere, uel etiam ſtare, quia ſicut duo prima non poſſunt eſſe ſimul in eodem, ſic iacere non poteſt ſimul eſſe cum ipſis, & ſic uni contrariantur plura. Item, contraria ſunt formæ actiuæ & paſſiuæ, ſed poſitiones non ſunt actiuæ uel paſſiuæ, ergo non contrariantur. Secunda proprietas eſt, quòd ſitus non ſuſcipit magis, & minus, quia nihil dicitur magis & minus ſedere intenſiue, & ſi dicatur magis, & minus ſedere extenſiue. hoc eſt quo ad durationem, nec aliquid dicitur ſimiliter magis uel minus ſtare, & ſic de aliis poſitionibus, ergo poſitio non ſuſcipit magis uel minus.

Tertia pōnis ꝓprietas.

Quarto ſciendum, quòd tertia ꝓprietas poſitionis, quæ ineſt ſibi propria quarto modo, eſt, q̄ maxime eſt proprium poſitioni proximius aſſiſtere ſubſtantiæ, & dr̄ illud accidens aſſiſtere ſubſtantiæ, quod in nomine ſuo non dicit eſſe in ſubiecto, ſed dicit principalius comparationem, uel reſpectū ſubſtantiæ ad aliquod extrinſecum, ut ſunt ad aliquid, quando ubi, ſitus, & habitus, quæ magis dicunt reſpectum ad aliquid extrinſecum ſuo ſubiecto quam inhærentiam eorum in ſuo ſubiecto, & quia inter iſta poſitio non dicit ſolum reſpectum ad aliquid extrinſecum ſcilicet ad locum, ſed etiam dicit reſpectum partium inter ſe ad ſuum totum, qui reſpectus proximior eſt quam reſpectus ad extrinſecum ſolum, ideo inter omnia, quæ hoc modo aſſiſtunt, poſitio dicitur proximius aſſiſtere ſubſtantiæ. Et hoc modo ſatis patet definitio, ſpecies, & proprietates poſitionis.

Argumē.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Poſitio & Situs idem ſunt, & inter ſe conuertuntur, ſed idem non debet definiri per ſeipſum, ergò poſitio male definitur per ſitum. Secundo ſic. Poſitio uel ſitus denominare habet totū & non partē, ut totus homo dicitur iacere uel ſedere & non partes eius, ergo poſitio non conuenit partibus, ſed toti, ergo male dicitur, quòd eſt ſitus partium. Tertio ſic. In cœlo eſt diſpoſitio uel ſitus, & tamen ibi non eſt generationis ordinatio, cum cœlū ſit ingenerabile, ergo male dicitur in definitione poſitionis, quod eſt generationis ordinatio. Quarto ſic. Sedere & ſtare maxime diſtant, & ſe expellunt ab eodē ſubiecto in quo ſunt ſucceſſiue, & etiam de uno alio ſit motus, ergo contrariantur, & ſic poſitio habet contrarium. Quinto ſic. Ad aliquid oritur in ſubſtantia ex parte totius, poſitio uero oritur ex parte partium tantum, ergo poſitio non proximius aſſiſtit ſubſtantiæ, ſed ad Aliquid.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q̄ ſi ſitus & poſitio capiantur ambo generaliter, ſic bene conuertuntur, quia quæcunque habent poſitionem & dicuntur

ſitum

ſitum habere,& econtra.ſed,ſi capiatur poſitio ſpecialiter pro ordine partium, qui prouenit ex compoſitione totius,ut hic principaliter capitur,ſitus ſe habet ut ſuperius ad poſitionem,ut dictum eſt Ad ſm dicitur,quòd licet ſitus cōueniat toti principaliter tanq̄ illi quod denominatur per ipſum,tñ primo conuenit ipſis partibus inter ſe ordinatis,& poſtea ordinatur ad totum & locum, eo quòd dicit ordinem partium inter ſe ad totum,& ad locum,unde partes ſe habent ut ſubiectum quo,totum uero ut ſubiectum,quod & principale. Ad tertium dicitur,ꝙ, ſi capiatur generatio proprie prout eſt progreſſio de non eſſe ad eſſe ſubiecto præſuppoſito ſic in cœlo non eſt generatio,ſed,ſi capiatur generaliter pro quacunque progreſſione,compoſitione rei,uel prædicatione, ſic in cœlo reperitur generatio,& ſic capitur generatio in hac definitione. Ad quartum dicitur, ꝙ licet ſedere & ſtare per accidens ſe expellant ab eodem ſubiecto per hoc ꝙ per motum localem,cum unum acquiritur,aliud abiicitur,non tñ ſe expellunt per ſe a tali ſubiecto,nec per ſe fit de uno in aliud motus. Ad quintum dicitur,quòd licet relatio ſe teneat ex parte totius,& poſitio ex parte partium, tamen poſitio importat reſpectum ad aliquid intrinſecum, relatio uero non. ideo poſito dicitur proximius aſſiſtere ſubſtantiæ quam relatio.

De prædicamento Habitus,& eius Accidentibus proprijs.

Habitus eſt corporum eorū,quæ circa corpus ſunt adiacētia,ut tunicatum eſſe & bracatum eſſe. Et tres ſunt proprietates eius. Prima eſt quòd habitus ſuſcipit magis & minus,ut eques eſt armatior pedite. Secunda eſt,quòd habitus nō hēt cōtrariū,Tertia eſt,quòd habitus ſemper eſt in pluribus ſcilicet in habente & habito.

Poſtq̄ prius determinatum eſt de ſitu,quod communiter & uniuerſaliter,cōuenit omnibus ſubſtantiis,hic conſequenter determinandum eſt de ultimo prædicamento.ſ.de Habitu,quod ſolum conuenit homini,& his,quæ inſtrumentaliter ſubſeruiunt homini,& ab Auctore prius dicto ſic definitur. Habitus eſt corporum & eorum,quæ circa corpus ſunt adiacentia. In qua definitione ponitur adiacentia loco generis.& licet ſecundum uocem & cauſa ornatus ponatur in ultimo loco definitionis,tamen ſecundum rem & intellectum ponitur in primo loco. Deinde ponitur corporum,ad explicandum ſubiectum habitus & cauſam finalem eius. Deinde ponitur.& eorum,quæ circa corpus ſunt,ad explicādum cauſam efficientem & quodammodo materialem ipſius habitus, & per hoc intelliguntur ea,quæ adiacent,& applicantur corpori ſecundum figuram eius. & per hoc differt habitus ab omnibus aliis, O ilb. porre. Alber: & alios.

Primo ſciendum,ꝙ habitus,ut hic ſumitur,non eſt res habens, nec res habita,ſed eſt quodammodo accidens reſpectiuum inter rem habitam & habentem, ſicut eſſe capuciatum non eſt res habens capucium,nec ipſum capucium,ſed dicit eſſe accidentale hominis ſibi proueniens ex adiacentia capucii. & ideo hic nō capitur habitus eſt qualitas de difficili mobilis, neque ut opponitur priuationi, ſed pro tali accidente reſpectiuo, quod eſt medium rei habentis. & rei habitæ. & licet ſit ens reſpectiuum, non tamen eſt relatiuum ſecundum eſſe,quia non refertur ad aliud cum quo dicatur ad conuertentiam ſub habitudine eiuſdem caſus,ſed ſolum eſt relatiuum ſecundum dici.

Secundo ſciendum,ꝙ habitus hoc modo acceptus eſt unum pdicamentū ab aliis diſtinctum. Cuius ratio eſt,quia eſt unū genus generaliſſimum. & habet unum ſpecialem modum prædicandi de prima ſubſtantia, prædicatur n.de ipſa Habitus & ei' ſpēs & indiuidua.

in hoc ꝙ eſt eſſe ſic uel ſic habituatum. Cuius quæſitiuũ ſub nomine proprio nõ habemus, ſed ipſum circumloquimur dicendo, qualiter eſt hoc habituatum? & eius ſpecies ſunt, habitus totius, & habitus partis Exemplum de primo, ut armatum eſſe, ueſtitum eſſe. Exemplum de ſecundo, ut tunicatum eſſe, uel capuciatũ eſſe. & iterum, armatum eſſe plures continet ſpecies ſpecialiſſimas, ut loricatum eſſe, lanceatum eſſe, & ſic de aliis. & ueſtitum eſſe plures ſpecies ſpecialiſſimas continet etiam ſub ſe, ut tunicatum eſſe, & capuciatum eſſe. & indiuidua ſunt, ut armatio Socratis & Platonis, & ſic de aliis.

Tertio ſciendum, ꝙ habitus tres ponuntur cõitates, quarum prima eſt, quòd habitus ſuſcipit magis & minus. Cuius ratio eſt. quia ſuſcipere magis & minus eſt idem manens in ſpecie, magis uel minus accedere ad perfectum eſſe illius ſpẽi ita quòd acceſſum ad talẽ terminũ dr̄ ſuſcipere magis & minus per receſſum ab eo, hoc conuenit habitui, ſicut aliquid dicitur magis armatus uel minus armatus nam unus eſt armatior alio ſm̃ quòd magis uel minus accedit ad perfectum eſſe ſuæ ſpeciei, & ſic habitus ſuſcipit magis & minus. Secunda proprietas eſt, quòd habitui nihil eſt contrariũ. Cuius ratio eſt, quia nullum accidens reſpectiuũ habet contrariũ inquantũ reſpectiuum eſt, quia non per ſe contrariatur illi, ad qđ refertur, ſed tm̃ ratione ſui fundamenti, ſed fundamenta habitus non contrariantur, ut corpora inter ſe non contrariantur, nec illa, quæ ſunt circa corpus ut ſunt tunica, capucium. & ſic de aliis. ergo habitus non habet contrarium.

Quarto ſciendũ, quòd ipſius habitus tertia proprietas eſt, quòd ꝓpriũ eſt habitui ſemper in plurib. exiſtere. Cuius ratio eſt, quia habitus eſt corporũ & eorũ quæ circa corpus ſunt adiacentia, ſed in tali adiacentia illa quæ habentur applicãtur & figurantur ſecundum figuram habentis, ratione aliquid dicitur habere. & e contra, ipſum habens quodammodo applicatur, & quodammodo adiacet rei habitæ, ratione cuius dicitur haberi. & ideo utrunque illorum eſt aliquo modo adiacens & applicatum ad alterum. Ideo habitus ſemper in pluribus exiſtit, tamẽ non eſt proprie, ut in principali ſubiecto in re habita, ratione cuius non per ſe denominat rem habitam, ut capucium non dicitur capuciatum, ſed ut in principali ſubiecto eſt in ipſo habente & ipſum denominat, ut dicendo, Socrates eſt capuciatus. Et per hoc ſatis patent definitio, modus prædicandi, ſpecies, indiuidua, & proprietas ipſius habitus.

Pluribus ī exiſtere habitui proprium eſt.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Viſus eſt habitus, & tamen non eſt adiacentia corporum, ergo definitio mala. Secundo ſic. Tunica eſt habitus, & ſimiliter capucium, & tamen eſt adiacentia corporum, ſed eſt illud quod eſt circa corpus, ergo contra definitionem. Tertio ſic. Vbi eſt adiacentia corporis, & loci exiſtentis circa corpus, & tamen eſt habitus, ergo iſta definitio conuenit aliis a definito. Quarto ſic. Suſcipere magis & minus præſupponit habere contrarium, ſed habitus non habet contrarium, ergo non ſuſcipit magis & minus. Quinto ſic. Nullum accidens eſt in pluribus ſubiectis, quia accidens numeratur & multiplicatur ſecundũ multitudinem ſuorum ſubiectorũ, ergo nulli habitui conuenit in pluribus exiſtere, & per cõſequens male ponitur tertia proprietas ipſius habitus.

Argumẽ.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, quòd ſi capiatur habitus pro puro habitu ſeu forma poſitiua, quæ opponitur priuationi, quæ eſt carentia formæ in ſubiecto apto nato, ſic uiſus eſt habitus, ſed non eſt habitus capiendo habitum pro accidente medio inter rem habentem & rem habitam, ut hic ſolum accipitur. Ad ſecundum dicitur, quòd licet tunica & capucium dicantur materialiter habitus, non tñ formaliter. ſed adiacentia ipſorum ipſis habentibus dr̄ formaliter habitus, tñ illa ſunt nobis notiora quàm illa adiacentia. ideo ſæpe nominantur nomine habitus, & ſic reponũtur in quarta ſpecie qualitatis. Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet

Solutio.

ubi

ubi, dicat adiacentiam locati, & loci, non tñ adiacentiam ſi habẽtis, & habiti, ꝙ applicatur & figuratur ad figurã habentis. unde ad habitũ requiritur adiacentia tantũ & applicatio ſimul, quæ cõuenit corpori, & in ubi, eſt adiacẽtia tm̃, & hoc intelligit in hac definitione cũ dicitur, eorũ quæ ſunt circa corpus adiacẽtiæ. Ad quartũ dicitur, ꝙ ſuſcipere magis, & minus ex permixtione contrarij cũ contra rio, ſemper prẹſupponit contrarietatem, non tñ ſuſcipere magis, & minus per ac ceſſum ad terminum, & receſſum à termino & hoc modo habitus ſuſcipit magis & minus, quamuis non habeat contrarium. Ad quintum dicuntur, ꝙ licet nullum accidens in numero ſit perfecte in pluribus ſubiectis, quia tunc non eſſet unum, tamẽ bene poteſt eſſe complete, & perfecte in uno ſubiecto, & imperfecte in alio, ut in cauſa propinqua, & ſic eſt de habitu, qui eſt in habente complete, ut in ſubiecto, & in re habita incomplete, & ut in cauſa, ut dictum eſt prius.

Pars Tertia. De Poſtprædicamentis.

Oppoſitionum genera quatuor enumerantur.

DIcitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter. Oppoſitorũ enim, alia ſunt relatiuæ oppoſita, ut pater, & filius, duplũ, & dimidium, dominus, & ſeruus. Alia ſunt priuatiue oppoſita, ut priuatio, & habitus, ut uiſus & cæcitas, auditus, ſurditas. Alia ſunt contrarie oppoſita, ut album, & nigrum. Alia ſunt contradictorie oppoſita ut ſedere, & non ſedere.

Poſtquam Auctor determinauit de prædicamentis hic conſequenter determinat de poſtprædicamentis. Et ratio ordinis eſt, quia prædicamentum dicit ſolum coordinationem dicibilium quæ ſunt ſub eodem genere tantũ, poſt prædicamẽtum uero dicit coordinationem eorũ, quæ in diuerſis prædicamentis reponunt definitur. n. Poſtprædicamẽtum eſt coordinatio plurium dicibilium reducibiliũ ad diuerſa prædicamenta, ualens ad completam notitiam eorum habendam, ſicut motus dicit coordinationem ſuarũ ſpẽrum quæ ad diuerſa prædicamenta reducuntur, ut patebit inferius. &, quia prius oportet cognoſcere coordinationem dicibilium ſub uno ginere, quam coordinationem eorum, quæ ad diuerſa genera redicunt, ideo conuenienter poſtprædicamenta tractat de Poſtprædicamentis

Quid poſt pdicamenrũ ex quo ordo patet.

Primo ſciendũ, ꝙ hic ponuntur quinque Poſtprædicamẽta. ſ. oppoſitio, prius ſimul, motus, et habere. Quorum ſic habetur ſufficientia. quia omne poſtprædicamentum, quod ualet ad notitiam completam prędicamentorum, uel ualet ad cognoſcendum ea, quæ ſunt in prædicamento quantum ad ſuum fieri, et ſic eſt motus, uel quantum ad ſuum eſſe, et hoc tripliciter. quia uel ualet ad cognoſcendum repugnantiam eorum uel ordinem uel conuenientiam, ſi repugnantiã ſic eſt oppoſitio, per quam cognoſcimus diuerſitatem, et diſtinctionem generũ, et eorum quæ ponuntur ſub genere, diſtinctio enim et diuerſitas ſemper in aliqua oppoſitione fundantur, ſi ad cognoſcendum conuenientiam, hoc eſt dupliciter. uel ualet ad cognoſcendum conuenientiam inferiorum in ſuis ſuperioribus, et ſic eſt ſimul, uel accidentium in ſubſtantiam, et ſic eſt habere. Et, quia oppoſitio ualet ad cognoſcendum diuerſitatem, quæ inter generaliſſima primo reperitur, alia autem poſtprædicamenta magis ualent ad cognoſcendum ea quæ in diuerſis generibus reponuntur, ideo inter poſtprædicamenta prius determinatur de oppoſitione.

Quinque Poſt predicamẽtorũ ſufficiẽtia.

Secundo

Oppōnis triplex acceptio. Secundo ſciendum, quòd oppoſitio capitur dupliciter. Vno modo repugnantia eſt duarum propoſitionum in quantitate, uel qualitate, & ſic eſt paſſio propoſitionis. & de tali oppoſitione non eſt ad propoſitum hic, ſed de illa determinatur in primo tractatu. Alio modo capitur oppoſitio pro oppoſitione dicibiliũ incomplexorum, & talis oppoſitio accipitur adhuc dupliciter. uno modo, inquãtum ualet ad cognoſcendum diuerſitatem dicibilium, quæ ordinantur in prædicamento, & conſideratur in iſto Tractatu, alio modo conſideratur, inquãtum ualet ad cognoſcendum habitudines locales oppoſitorum, & ſic de ipſis determinatur in locis Dialecticis.

Tertio ſciendum, ꝙ oppoſitio ut eſt paſſio rerum ſic ſolet definiri. Oppoſitio eſt repugnantia duorum extremorũ non permit entium ſe ſimul in eodem ſubiecto, & reſpectu eiuſdem, ſicut contrarietas calidi, & frigidi eſt repugnantia caliditatis & frigiditatis, quæ non permittunt ſe ſimul in eodem ſubiecto. In qua definitione ponitur repugnantia loco generis, repugnantia em̃ eſt quoddam ſuperius ad repugnantiam materialem & formalem, quæ eſt oppoſitio. Deinde ponitur duorum extremorum, ad explicandũ ſubiecta, uel terminos oppoſitionis quæ eſt quoddam ens reſpectiuum & dicitur non permittentium ſe ſimul in eodem ſubiecto propter contraria priuatiua, & contradictoria, & dicitur reſpectu eiuſdem, propter relatiua, quæ ſimul ſe permittunt in eodem, in capitulo de relatione, reſpectu tamen diuerſorum ſicut pater & filius.

Oppōnũ, alia relatiua, alia cōtraria, alia priuatiua alia cōtradictoria. Quarto ſciẽdũ, ꝙ oppoſitio diuiditur in quatuor ſpecies. ſ. in oppoſitionem relatiuam, contrariam priuatiuam, & contradictoriam. Quarum ſic habetur ſufficientia. Omnis oppoſitio eſt repugnantia duorum extremorum uel ergo eſt inter ens, & ens, uel inter ens & non ens Si inter ens & ens, hoc eſt dupliciter. uel illa extrema ſe expellunt ab eodem ſubiecto ſecundum actum tantum, & ſe permittunt ſecundum potentiam, & ſic eſt oppoſitio contraria, uel ſe expellũt ſecũdum actum & potentiam ſimul, reſpectu eiuſdem, & ſic eſt relatiua oppoſitio. Si inter ens & non ens, hoc eſt dupliciter. uel inter ens & non eſt ſimpliciter, & ſic eſt cōtradictoria oppoſitio, cuius unum extremum eſt non ens ſimpliciter, uel inter ens & non ens ſecundum quid, & ſic eſt priuatiua oppoſitio.

Argumẽ. Sed contra prædicta arguitur primo ſic Quæcunq; ponuntur in eadem coordinatione habent inter ſe cõuenientiam, ſed ea quæ ponuntur in diuerſis prædicamentis non habent inter ſe conuenientiam, ergo male dicitur, ꝙ poſtprædicamentum eſt coordinatio plurimum, quæ reponuntur in diuerſis prædicamentis Secundo ſic. Homo & aſinus habent inter ſe repugnãtiam, & non ſe ſimul in eodem permittunt, & tamen non opponuntur, quia non habent aliquam ſpeciem oppoſitionis, ergo definitio oppoſitionis cõuenit alijs a definito. Tertio ſic. Omne quod habet ſpecies eſt genus, ſed oppoſitio non eſt genus, ergo male dictum eſt, ꝙ ipſius quatuor ſunt ſpecies. Quarto ſic. Omnia oppoſita ſemper ſunt relatiua, quia omne oppoſitum ſemper refertur ad ſuum oppoſitum, & econtra. ergo omnis oppoſitio eſt relatiua. ergo male ponitur una ſpecies diſtincta ab alijs ſpeciebus oppoſitionis. Quinto ſic Membra huius diuiſionis coincidunt. ergo non eſt bona. Antecedens patet. quia albedo & nigredo contrariantur, & ſimiliter habent priuatiuam oppoſitionem, quia nigrum dicit carentiam albedinis, & relinquit aptitudinem ad illam, & ſimiliter nigrum includit non album quod coincidit albo. ergo ibi ſunt tres oppoſitiones.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ illa, quæ ponuntur in una coordinatione ſub aliquo uniuoco, habent conuenientiã ſecũdũ rem & uocem ſimul. & illa quæ ſimul ordinantur ſub aliquo æquiuoco, habent conuenientiã ſolum ex parte uocis, & hoc modo fit coordinatio poſtprædicamentalis. modo, licet illa,

quæ

quæ ſunt in diuerſi prædicamentis non habentc conuenientiam ſecundũ rem & uocem ſimul, habent tamen bene conuenientiam ſecundum uocem. & hoc ſufficit ut ſimul contineantur ſub uno poſtprædicamento. Ad ſecundum dicitur, ꝙ homo & aſinus non habent repugnantiam formalem adinuicem, ſed materialiter, & uirtualiter includunt repugnantiam differentiam animalis, quæ habent contrarietatem imperfectam, ideo homo & aſinus uirtualiter includũt contrariam oppoſitionem uel priuatiam, & proprie dicuntur diſperata, & non oppoſita. Ad tertium dicitur, ꝙ licet oppoſitio non ſit genus ſecundum rem, eſt tamen ſecundum modum, & hoc modo dicitur habere ſpecies, ideſt modos ſpecierum, qui tamen non ſunt ſpecies ſecundum rem. Ad quartum dicitur, ꝙ ſi conſiderentur oppoſita quantum ad intentionem communem oppoſiti uel contrarij, ſic ſunt relatiua inter ſe, ſed, ſi conſiderentur oppoſita quãtum ad res ſubiectas illis intentionibus, ſic non ſemper opponũtur relatiue, ſed quandoq; contrarie quãdoq; priuatiue, uel contradictorie, & quia oppoſitio accipitur inter ea quantum ad id quod ſunt, & non ex parte intentionis, ideo non omnis oppoſitio eſt relatiua. Ad quintum dicitur, ꝙ licet albedo, & nigredo uirtualiter includant oppoſitionem priuatiuam, & contradictoriam, tamen formaliter ſolum habent oppoſitionem contrariam, ideo illæ oppoſitiones formaliter non coincidunt.

De Relatiue ac Contrarie oppoſitis.

Quæ autem ſunt relatiue oppoſita dictum eſt prius. Contraria uero ſunt quæcunque ſub eodem genere poſita maxime ſe inuicẽ diſtant eidem ſuſceptibili uiciſsim inſunt a quo mutuo ſe expellũt niſi alterum eorum inſit a natura, ut albedo cigno & niui, & nigredo coruo & carboni. Caliditas autem non eſt in igne, ut accidens in ſubiecto, immo ut ſubſtantiale in eo cuius eſt ſubſtantiale, ſicut ſunt quædam quæ cadunt in definitione alicuius, non ſecundum prædicationem, ſed potius ut principium, ut punctus cadit in definitione lineæ, & unitas in definitione numeri. Et iſte modus eſſendi, in, continetur ſub quarto modo, ſecundum quem unaqueque pars definitionis eſt in ſuo definito, & ſic ignis non eſt ſubiectum caliditatis, ſed materia ignis eſt ſubiectum eius, hæc enim eſt ſuſceptibilis caliditatis, & frigiditatis. Vnde caliditas ẽ in materia ignis ut in ſubiecto, in igne uere non ut in ſubiecto, ſed ut ſubſtãtiale in eodem cuius eſt ſubſtantiale. Ignis enim eſt ſubtiliſsimum corpus calidum, agens ſuper aera ſecundum totam ſuam uirtutem.

Poſtquàm Auctor poſuit diuiſionem oppoſitionis in generali, & de omnibus ſpeciebus ſiue modis eius, hic conſequenter explicat in ſpeciali de illis modis oppoſitionum. Et quia in oppoſitione relatiua, & contraria extrema ſunt entia, & in priuatiua, & contradictoria unum extremum eſt ens, & aliud non ens, ideo prius uidendũ eſt de relatiua oppoſitione & contraria quàm de alijs. Et iterum, quia in relatiua oppoſitione unum extremorum eſt in actu ſimul cum alio, licet in diuerſis ſubiectis, in contraria uero unum extremum eſt in actu reliquum uero in potentia; quia contraria ut opponuntur nunq̃ pñt eſſe ſimul in eodem actu ideo prius determinandum eſt de relatiua opoſitione, de cuius determinatione ſe excuſat Auct[illegible], quòd prius ſatis determinatum eſt de ipſis relatiuis.

Primo

De Relatiuę oppoſitionis natura, & eius a cæteris dfia.

Primo ſciendum, ꝙ relatiua oppoſitio eſt repugnantia relatiui & correlatiui inter ſe, ſicut eſt repugnãtia patris & filij ad ſimul eſſendum in eodem ſubiecto & reſpectu eiuſdem licet in diuerſis ſubiectis poſita ſe ponant, & perempta ſe perimant. Quæ autem ſint relatiuo oppoſita dictum eſt prius, quia ſecundum rem idem ſunt relatiua, & relatiue oppoſita. Relatiua autem ſunt, quorum totum eſſe eſt ad aliud quodammodo ſe habere. ſ. ꝙ referantur adinuicem ſicut prius dictum eſt. Et per hoc differt relatiua oppoſitio ab alijs oppoſitionibus, quia in relatiua oppoſitione unum extremum refertur ad aliud, ut dicendo, pater, filij pater, & econtra. & etiam ambo extrema ſunt ſimul in actu, quod non fit in alijs, ut patet inductiue. album. n. non refertur ad nigrum, dicendo, album, nigri album, neque uiſus ad cæcitatem, nec ſedere ad non ſedere, & ſic de alijs. ideo relatiua oppoſitio conuenienter diſtinguitur ab alijs. Secundo ſciendum, ꝙ contrarietas eſt repugnantia duorum contrariorum inter ſe. & ſunt contraria quæ ſub eodem genere poſita ſunt & maxime a ſe inuicem diſtant, & eidem ſuſceptibili uiciſſim inſunt, a quo mutuo ſe expellunt, niſi alterum inſit a natura. In qua definitione intelligitur oppoſita loco generis. Deinde dicitur, quæ ſub eodē genere poſita ſunt, ad differentiam priuatorum & contradictoriorum, quorū unum eſt ſemper non ens, quod non ponitur ſub genere. Deinde ponitur, & maxime a ſe inuicem diſtant, ad differentiam mediorum, quæ ſunt inter contraria, quæ inquantum media ſunt, proprie non contrariantur extremis, ſicut rubeum, quod eſt medium albi & nigri, non cōtrariatur alicui illorum. Deinde ponitur eidem ſuſcepti bili uiciſſim inſunt. i. ſucceſſiue, ad differentiam relatiue oppoſitorum, quæ non ſunt ſucceſſiue circa idem ſubiectum acceptum cum proximo fundamento relationis. Deinde ponitur, mutuo ſe expellunt, propter diſperata, quibus conueniunt partes prçcedentes huius definitionis, ſed illa non ſe expellunt ab eodem actione propria, nec ſunt contraria. Et ponitur, niſi alterum eorum inſit a natura, propter contraria, quæ naturaliter inſunt ſuo ſubiecto, ut calor in igne, qui non poteſt ab eo expelli, & eſt in eo ut principium eſſentiale eius. Tertio ſciendum. ꝙ ignis dupliciter poteſt conſiderari. Vno mō ſecūdum eſſe eſſentiale, ut eſt quoddam compoſitum ex materia forma ſubſtātiali, & ſic calor eſt ſibi accidens & non forma ſubſtantialis, neque principium eſſentiale eius, quia quod uni eſt ſubſtantia nulli eſt accidens. ideo, ſi calor eſſet principium eſſentiale ignis, ſequeretur ꝙ nulli eſſet accidens quod eſt falſum. Alio modo conſideratur ut eſt principium actiuum aliorum reſpectu corporum generabilium & corruptibilium, & hoc modo, quia ignis agit mediante calore ſuo, calor dicitur aliquo modo principium eſſentiale ignis, inquantum eſt actiuus. & hoc modo debent intelligi ea quæ dicuntur in textu, quia niſi ſic intelligerentur, uiderentur eſſe falſa. quia calor non eſt de eſſentia ignis, nec principium eius ſi conſideretur quantum ad ſuum eſſe ſubſtantiale.

De oppōne contraria, & de contrarie oppoſitorum ratione.

Hoc late diſcutitur per Marſi. & alios in 1. & 2. de Gener. & 1 1. Phyſic

Quarto ſciendum, quòd duplicia ſunt contraria. ſ. mediata & immediata, mediata ſunt, inter quæ mediat aliqua ſpecies ſui generis quodammodo participās naturam utriuſque contrariorum, ut inter album & nigrum mediat rubeū, fuſcum & croceum, quæ quodammodo participant naturam albedinis & nigredinis. & dicuntur talia contraria immediata, quia habent medium per participationem. Sed contraria immediata ſunt, inter quæ non mediat aliqua ſpecies ſui generis, ut ſanum & ægrum, inter quæ non eſt aliqua ſpecies media, ſed ſemper neceſſe eſt unum illorum in proprio ſubiecto ipſorum eſſe, quia quodlibet animal uel eſt ſanum uel ægrum, & non eſt dandum medium, quia in quolibet animali eſt adæquatio humorum, & ſic eſt ſanum. uel inadæquatio & ſic eſt ægrum Et illa contraria dicuntur immediata per carentiam medij per participationem

licet

licet habeant medium per abnegationem, de quo ambo extrema uere negãtur, ut de lapide ſimul negatur ſanum & ægrum, & de utriuſque illorũ cõtrariorũ intelligitur definitio prius poſita.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Nulla oppoſita ſeinuicem conſequuntur, cum unum deſtruat aliud ſed relatiua ſe cõſequuntur mutuo, cum ad eſſe unius ſequatur eſſe alterius, & inter ſe conuertuntur ſecundum exiſtentiam. ergo relatiua non ſunt oppoſita. Secundo ſic. Quæcunque opponuntur habent oppoſitionem ſecundum reſpectum unius ad tertium, ſed relatiua non habent oppoſitionem ſecundum reſpectum unius ad alterum, quia unius ad alterũ eſt forma relationis, in qua ambo conueniunt. ergo nulla relatiua opponuntur. Tertio ſic. Bonum & malum contrariantur, & tamen non opponuntur ſub eodem genere, ſed ſunt prima genera, ergo contraria non ponuntur ſub eodem genere. Quarto ſic. Contradictoria plus diſtant quam contraria, ergo contraria non maxime diſtant, contra definitionem contrariorum. Quinto ſic. calidum & frigidum contrariantur, & tamen non ſe mutuo expellũt ab eodem ſubiecto, quia ſimul ſunt in tepido. ergo male dicitur in definitione contrariorum, quòd mutuo ſe expellunt ab eodem ſubiecto. Argumẽ.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet relatiua quantum ad eſſe in diuerſis ſubiectis conſequantur ſeinuicem & conuertantur ſecundum exiſtentiã non tamẽ quantum ad eſſe in eodem ſubiecto, ſed reſpectu eiuſdem ſubiecti opponuntur. ideo eo modo, quo conſequuntur ſeinuicem, non opponuntur. Ad ſecundum dicitur, ꝙ inter relatiua eſt quidam reſpectus poſitiuus, qui eſt forma relationis, in qua relatiua conueniunt, & ſecundum talem reſpectum non opponuntur. alius eſt reſpectus repugnantiæ correlatiuorum ad ſimul eſſe in eodẽ ſubiecto. & ſecundum illum reſpectum habent oppoſitionem. Ad tertium dicitur, quòd licet bonum & malum non ponantur ſub eodem genere morum, ſed ſint diuerſa in omnibus, tamen bene ponuntur ſub eodem genere Logico, quia ponuntur ſub prima ſpecie qualitatis, ut dicunt habitus bonos uel malos, & ſub genere actionis, inquantum dicunt actus. & hoc capiendo bonum & malum ut capiuntur in moralibus, quia ſi caperentur ut ſunt paſſiones entis, ſic opponerentur priuatiue, & non ponuntur ſub eodem genere. Ad quartum dicitur, ꝙ licet contradictoria ſimpliciter maxime diſtent, non tamen ſub eodem genere, ſed ſi contraria maxime diſtant. Ad quintum dicitur, quòd licet in tepido ſit calidum & frigidum ſecundum eſſe remiſſum, non tamen ſecundum eſſe intenſum, quomodo inter ſe contrariantur. Solutio.

De Priuatiua ac Contradictoria oppoſitione.

Priuatiue oppoſite ſunt, quæ circa idem habent fieri ſubiectum ordine irregreſsibili tẽpore determinato a natura. ordine irregreſſibili dico, quia ab habitu deuenire in priuationem poſsibile eſt, non econuerſo. impoſsibile eſt .n. priuatione regreſſum fieri in habitum, ut cæcitas & uiſus habent fieri circa oculum, a uiſu aũt deuenire in cæcitatem poſsibile eſt, ſed non econuerſo. Contradictione oppoſita ſunt quæ opponuntur ſecundum affirmationem & negationem ut homo non homo & ipſa abſolute ſupra non poſſunt uerificari de aliquo copulatiue, eſt autem Cõtradictio, oppoſitio, cuius ſecundum ſe non eſt dare medium.

O ppõnes dupliciter cõſyderã tur, ex qua duplex op põnum or do patebit

Poſtq̃ Auctor determinauit de relatiua oppoſitione contrarium, quarum am bo extrema ſunt duo entia, hic conſequenter determinat de oppoſitione priuatiua, & contradictoria, quarum unum extremum eſt ens & aliud non ens. Et quia in oppoſitio contradictoria unum extremorum eſt non ens ſimpliciter, in priuatiua uero eſt nõ ens ſecundum quid, ideo prius uidendum eſt de priuatiua oppoſitione quàm de contradictoria. Item oppoſitiones poſſunt dupliciter conſiderari. Vno modo ex parte repugnantiæ quam important, & quia in contradictione eſt maior repugnantia quàm in alijs, ideo hoc modo præcedit contradictoria oppoſitio, deinde priuatiua, tertio contraria, & ultimo relatiua. Alio modo conſiderantur quantum ad entitatem ſuorum extremorum, & hoc modo relatiua oppoſitio prior eſt, ſecundo contraria, tertio priuatiua, ultimo contradictoria. Et quia hic conſiderantur oppoſitione ex parte ſuorum extremorum, ideo hic ultimo in textu ordinatur, & conuenienter ponitur oppoſitio priuatiua ante contradictoriã Primo ſciendũ, ꝙ priuatiua oppoſitio eſt repugnãtiã habitus & priuationis, ſiue priuatiue oppoſitorum. & habitus eſt forma habita in aliquo ſubiecto, ſicut eſt uiſus in oculo, priuatio uero eſt negatio formæ in ſubiecto cum aptitudine in illam, ſicut cæcitas dicit negationem potentiæ uiſiuæ, & relinquit aptitudinem ad illam, eo quòd relinquit principia remota ui ſus. & illa duo ſcilicet priuatio & habitus dicuntur priuatiue oppoſita, quæ ſic poſſunt definiri, priuatiue oppoſita ſunt, quorum unum dicit negationem alterius cum aptitudine ad ipſum.

Priuatiua oppoſitio quid ſit.

Quid priuatiue oppoſita ex tex.

Secundo ſciendum, ꝙ aliter definiuntur in textu ſic. priuatiue oppoſita ſunt, circa idem ſubiectum habent fieri ordine ingreſſibili, & tempore determinato a natura, ſicut uiſus cæcitas circa oculum. Cuius ratio eſt, quia priuatio dicit corruptionem habitus & principiorum eius in ſuo ſubiecto, ideo priuatio habet fieri circa idem ſubiectum, ſicut & habitus. &, quia corruptio præſupponit illud quod corrumpitur, ideo priuatio præſupponit habitum, & habitus naturaliter præcedit priuationem, ideo habent fieri in eodem ſubiecto ſecundũ ordinem. & quia corruptis principijs habitus, non poteſt fieri regreſſus in habitum, & priuatio dicit corruptionem illorũ principiorũ, ideo habitus, & priuatio fiũt circa idem ſubiectum ordine ingreſſibili & quia aliquis dicitur habere priuationem, quãdo nõ habet habitum tempore quo debet habere, ideo dicitur tẽpore determinato a natura, ſicut catulus ante nonũ diẽ non dicitur cæcus quãuis careat uiſu, & faciliter põt uideri quid ſit genus & differentia in iſta definitione. Tertio ſciendum, ꝙ duplex eſt priuatio. quædam eſt perfecta, quæ negat habitũ & principia propinqua habitus. & ſolum relinquit principia remota ipſius habitus, ſicut eſt cæcitas reſpectu uiſus, quæ negat uiſum & debitam complexionẽ organi, & de tali priuatione non põt fieri regreſſio in habitum, ut dictum eſt. Alia eſt priuatio imperfecta, quæ negat habitum tñ, & reliquit principia habitus tã propinqua q̃ remota, ut eſt quies reſpectu motus, & de tali priuatione poteſt fieri regreſſus in habitũ, & econtra, ut poſt quietem poteſt fieri motus, & econtra. Et ſolum de priuatiue oppoſitis in quibus eſt perfecta mutatio datur illa definitio priuatiue oppoſitorum, & ideo bene ponitur, ordine irregreſſibili, ad differentiam contrariorum, & contradictorium. Quarto ſciendum quòd contradictio ſic definitur. Contradictio eſt oppoſitio cuius ſecundum ſe non eſt dare mediũ Et ponitur oppoſitio, loco gñis. & ponitur cuius ſecundũ ſe nõ eſt dare mediũ, ad differẽtia omniũ aliarum ſpecierũ oppoſitionis, ubi ſemper poteſt reperiri medium, uel per participationẽ, uel per abnegationem, quod non poteſt fieri in contradictione. Cuius ratio eſt, quia contradictio eſt contradictoriorum repugnantia inter ſe, ſed inter contradictoria nullum eſt medium

Duplex priuationis genus.

quia

quia contradictoria ſunt illa, quorum unum ſimpliciter dicit negationem alterius, & nihil ponit affirmatiue ſunt ens, & non ens, ſedet, & non ſedet. & , quia inter ens, & non ens ſimpliciter non poteſt eſſe medium, ideo in contradictione non poteſt reperiri medium, & hoc ſibi conuenit per ſe primo & non rõne alicuius oppoſitionis præcedentis. ideo dicitur ꝙ ſibi conuenit ſecundum ſe. Et per hoc habetur intellectus definitionis illarum oppoſitionum præcedentium.

Sed cõtra prædicta arguitur primo ſic. Rationale, & irrationale priuatiue opponuntur, ſimiliter æquale, & inæquale, & tamen non habent fieri circa idẽ, ergo male ponitur definitio priuatiue oppoſitorum. Secundo ſic. Illud quod eſt nõ ens non poteſt fieri, quia factio terminatur ad eſſe rei ſed priuatio eſt non ens. ergo non habet fieri circa aliquod ſubiectum. Tertio ſic. Scientia & ignorantia opponuntur priuatiue, quia ignorantia eſt priuatio ſcientiæ, & tamẽ de ignorantia poteſt fieri naturaliter regreſſus in habitum .ſ. ad ſcientiam, ſicut cum aliqui ſunt primo ignorantes poſtea efficiuntur ſcientes per ſtudium, ergo priuatiue oppoſita non ſemper ſunt ordine irregreſſibili. Quarto ſic. Omnis oppoſitio habet duo extrema, ſed contradictio non habet duo extrema, cum ſit inter ens & non ens ſimpliciter, modo non ens, non eſt unum extremum, ergo contradictio non eſt oppoſitio. Argumẽ.

Quinto ſic. In oppoſitione contrariorum immediatorum non reperitur medium, ergo definitio contradictionis conuenit alijs a definito.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet rationale, & irrationale ſecundũ modos ſignificandi, & intelligendi quibus cognoſcuntur a nobis unum per negationem alterius, ſint aliquo modo priuatiue oppoſita, tamen ſecundum id quod ſunt non ſunt priuatiue oppoſita, cum ſint formæ poſitiuæ, ſed magis habent rationem contrariorum, & eo modo priuatiue opponuntur, ſunt circa idẽ in genere, licet non in ſpecie uel in numero. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet priuatio non fiat per ſe, tamen bene per accidens .ſ. per corruptionem habitus. quare etiam non eſt ens niſi per accidens & ſecundum quid. Ad tertium dicitur, ꝙ ſcientia, & ignorantia priuatiue opponuntur priuatione imperfecta, & ſolum de priuatione perfecta datur iſta definitio. Ad quartum dicitur, ꝙ licet non ens ſimpliciter non ſit unum extremum ſecundum rem. ſed ſecundum intellectus, qui concipit non ens per negationem eius, non ens tamen bene eſt unum extremum oppoſitionis. quia tamen non eſt unum extremum ſecluſo opere intellectus. ideo ſine opere rationis contradictio non habet eſſe in rebus completum in actus ſed in potentia tantum, & perficitur in actu per intellectum. Solutio.

Ad quintum dicitur, ꝙ licet inter contraria immediata non ſit medium per participationem, eſt tamen medium per abnegationem, de quo poteſt uere negari utrunque extremorum, & inter contradictoria nullum eſt ſimpliciter mediũ.

Quod Prius quinque modis dicitur.

Prius aũt dicitur quadrupliciter. Primo mõ & proprie dicitur aliquid prius altero ſecundum tẽpus, prout aliquis dicitur antiquior & ſenior altero, ſicut homo habens triginta annos dicitur prior homine habente uiginti annos. Secundo mõ dicitur aliquid prius, a quo nõ conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, ut unum prius eſt duobus. duobus enim exiſtentibus mox conſequens eſt unum eſſe ut ſi duo ſunt, unum eſt, & non econuerſo. Tertio modo dicitur prius ſecundum ordinem quẽdam, ut in diſciplinis, principia prio- De hoc ui de late per Philoſo. hoc eo ca pi. de prio. & ibi per ſcribẽtes.

ra ſunt

rá ſunt concluſionibus,& in Grammatica,literæ priores ſunt ſyllabis,& in oratione prooemiū prius eſt narratione per ordinē. Quarto modo,quod melius & honorabilius eſt dicitur prius cōſuetudine.Conſueuerunt .n.plurimi homines honorabiliores & magis dilectos apud ſe dicere priores. Præter quatuor modos iam dictos, eſt alter modus prioris.eorum ſ.quæ conuertuntur ſecundum eſſendi conſequentiam,& alterum eſt cauſa alterius quodammodo. Et hoc modo aliquid dicitur prius altero natura, ut res eſt cauſa ueritatis orationis factæ de ipſa re,ut hominem currere conuertitur cum hac oratione,homo currit,& ſi hominem currere eſt uerū homo currit,eſt uerum, & econuerſo res enim eſt cauſa ueritatis orationis de ſe factæ & non econtra. oratio.n.non eſt cauſa quod res ſit.Ab eo.n.quòd res eſt uel nō ē oratio dicit uera uel falſa, ergo hæc res,hominem currere,prior eſt hac oratione,homo currit.

Poſtq̄ Auctor determinauit de poſtprædicamento oppoſitionis,quod ſimpliciter ualet ad cognoſcendum diſtinctionem & diuerſitatem dicibilium incomplexorum,quæ ponuntur in prædicamēto,hic conſequenter determinat de poſt prædicamento prioris,quod ualet ad cognoſcēdum ordinem illorum dicibiliū aſſignans quinque modos eius,qui in his uerſibus continentur.

Tempore, natura,prius ordine dic,& honore.

Cauſam cauſato dicimus eſſe prius. Et licet poſterius ſit unum poſtprædicamentum,tamen,quia prius,& poſterius opponuntur relatiue,ideo tot modis dicitur unum quot modis dicitur,& reliquū, & cognitio uno oportet cognoſcere aliud,ideo per diſtinctionem modorum prioris ſatis habetur diſtinctio modorum poſterioris,nec erit ſpecialiter determinandum de ipſo poſteriori.

Prius tpe ac ſecundum ſub ſiſtendi cōſequentiā.

Primo ſciendum, ꝙ primus modus,& ſecundus prioris ſic differunt inter ſe, quia prius primo modo,quod eſt prius tempore, dicitur illud cuius duratio præcedit durationem alterius,ſiue illa duratio præcedat ſecundum tempus proprie dictum,ſiue ſecūdum tempus captum pro æternitate,ut aliquis ſenior altero dicitur prior illo ſecūdum tempus,& durationem illius & ualet illo modo ad cognoſcendum ordinem inter uniuerſalia,quæ ſunt perpetua, & ſingularia, quæ ſunt corruptibilia & temporalia.uniuerſale.n quòd eſt ſemper eſt prius duratione quolibet ſuorum indiuiduorū quod poſt non eſſe,accidit eſſe. Sed prius ſecūdo modo,quod eſt prius natura dicitur illud quod non conuertitur ſecundū exiſtendi conſequentiam,uel eſt illud quod requiritur ad eſſe alterius, & alterum non requiritur ad eſſe eius,ſicut unum eſt prius duobus. Et dicitur conſequētia exiſtendi in qua ad eſſe unius ſequitur eſſe alterius,ut homo eſt ergo animal eſſe.Et dicitur conuerti debite talis conſequentia, quando ſicut ad eſſe primi ſequitur exiſtentia ſecundi,ita ad exiſtentiam ſecundi ſequitur exiſtētia primi,ut hic homo eſt.ergo riſibile eſt,& econtra,riſibile eſt,ergo homo eſt. Et ualet ille modus generaliter ad cognoſcendum ordinem ſuperioris ad inferius, qa omne ſuperius eſt hoc modo prius ſuis ſuperioribus.

Prius ordine a priori ſcdm pfectionem diſcamē.

Secundo ſciendum,quod tertius modus,& quartus ſic inter ſe differunt,quia prius tertio modo dicitur, quod eſt prius alio ordine compoſitionis uel doctrinæ,ſicut illud quod eſt ſimplicius alio,ſicut principia ſunt priora cōcluſionibus, & literæ ſyllabis,& ſyllabæ dictionibus. Et dicitur tale prius prius ordine capiendo

do ordinē ſpecialiter pro ordine cōpoſitionis uel doctrinæ, ubi procedit a ſimplicibus ad cōpoſita, & non capiendo ordinē generaliter pro quocunque ordine rei uel rōnis, per hunc modum cognoſcimus ordinem generis & differentiarum ad ſpeciem, quæ ex ipſis componitur. Sed prius quarto modo, quod eſt prius honore dicitur illud quod eſt perfectius & honorabilius alio, quod dicitur prius ſecundum perfectionem, ut homo uirtuoſus dicitur prior homine non uirtuoſo, & hoc modo omne inferius, cum ſit perfectius ſuo ſuperiori, eſt prius. & ſic iſte modo ualet ad cognoſcendum ordinem ſpecierum ad ſua ſuperiora.

Tertio ſciendum, ꝙ prius quinto modo, quod eſt prius cauſalitate, dicitur, quod conuertitur ſm exiſtendi conſequentiam, & tñ unum eſt cauſa alterius, ut homo & riſibile conuertuntur ſm exiſtendi conſequentiam, & tñ homo eſt cauſa riſibilis & ēt ueritas orationis & res ſignificata per eā, quæ eſt compoſitio pdicati cum ſubiecto, conuertuntur ſm eſſe, & tñ res ſignificata per orationem eſt cā ueritatis orationis. Ab eo enim ꝙ res eſt uel non eſt oratio dicitur uera uel falſa. quod intelligendum eſt non de re ſubiecti uel prædicati ſed de re formaliter ſignificata per orationem, ut eſt inhærentia uel compoſitio prædicati cum ſubiecto. Et ualet ille modus ad cognoſcendum ordinem differentiæ ad ſpēm, & ſpeciei ad ſua accidentia propria. & differt ab omnibus modis præcedentibus, quia in iſto conuertitur exiſtendi, conſequentia, quod non fit in aliis præcedentibus. *Prius ſm cauſalitatem.*

Quarto ſciendū, ꝙ illorū modorum prioris ſic habetur ſufficientia. quia omne prius uel ſumitur ſm ordinem diſciplinæ, & cognitionis, & ſic eſt tertius modus uel ſm ordinem rei, & hoc dupliciter. vel ſumitur ex parte rei, uel ex parte conſequentium ipſum eſſe, ut ſunt perfectio, & cauſalitas. ſi primum hoc eſt dupliciter. vel ſumitur ex parte eſſe rei ſimpliciter & abſolute, & ſic eſt ſecundus modus, uel ſm durationem eſſe illius, & ſic eſt primus modus. Si ex parte cōſequentium, hoc eſt dupliciter. vel ſumitur ſm modum perfectionis, & ſic eſt quartus modus, uel cauſalitatis, & ſic eſt quintus modus. Et ſic patet de modis prioris. *Quinque modis tm̄ dicitur alterum altero prius.*

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In tempore nō eſt prius nec poſterius, quia de tempore non habemus niſi nunc, in quo non eſt prius neque poſterius, cum ſit indiuiſibile ergo nihil dicitur prius tempore. Secundo ſic. Omne ſuperius eſt ſecundo modo prius ſuo inferiori, & tamen inter ſuperius & inferius cōuertitur conſequentia ſubſiſtendi, quia ſicut ſequitur, inferius eſt, ergo ſuperius eſt, & econtra, ſi ſuperius eſt, inferius eſt ergo male definitur prius natura, quod non conuertitur ſm exiſtendi conſeqaentiam. Tertio ſic Omne prius eſt prius ſecundum ordinem, ergo prius ordine non eſt modus diſtinctus ab aliis. *Argumēta*

Quarto ſic. Species eſt perfectior, & honorabilior genere, & tamen non eſt prior illo, cum principiatum non præcedat principium. ergo male dicitur, ꝙ honorabilius. & melius dicitur prius quarto modo.

Quinto ſic. Eorum quæ ſunt ſimul unum non eſt prius alio, ſed ea quæ cōuertuntur ſm eſſe ſimul ſunt, ergo unum non eſt prius, ut in quinto modo dicitur.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet de tempore non ſit niſi nunc in actu & in facto eſſe, tamen ſm ſucceſſionem & ſecundum potentiam ſunt plures partes temporis. vt præteritū, & futurum, quæ ſunt in fieri ex fluxu ipſius nunc. *Solutio.*

Ad ſm dicitur, ꝙ licet inferius, & ſuperius, ſi conſiderentur quantum ad intētiones ſuperiori, & inferioris, ſic conuertantur ſm exiſtendi conſequentiam, eo ꝙ hoc mō ſunt relatiua, non tñ conuertuntur, ſi conſiderantur quantum ad naturas eorum, ſed ſuperius præcedit inferius. Ad tertiū dr, ꝙ licet omne prius ſecundū ordinē generaliter acceptum ſit prius non tamen ordine doctrinę uel cōpoſitionis, de quo ordine ſolum eſt hic propoſitū Ad quartū dicitur, ꝙ licet ſpecies uia generationis nō ſit prior genere, tñ ordine perfectionis illo prior eſt.

Ad quintum dicitur, quòd licet ea quæ conuertuntur ſm exiſtendi conſequentiam ſint ſimul tempore, non tamen ſunt ſimul natura, quia cum unum eſt cauſa alterius, eſt prius natura alio, cum omnis cauſa natura præcedat ſuum effectum.

De ipſo Simul & eius tribus modis.

De hoc vide Philoſ. hic eo. ca. & ibi Doc.

Simul aũt dicitur tribus modis. Primo.n.modo dicuntur ſimul, quorum generatio eſt in eodem tempore, & neutrum illorum nõ eſt prius neq; poſterius, & hoc dicitur ſimul tempore, ut duo gemelli nati in eodem tempore, ſimiliter ſubiectum, ſua propria paſſio. Secundo modo dicuntur ſimul, quæcunq; cõuertuntur, & neutrum eſt cauſa alterius ut ſit, ſicut qualibet relatiua, ut duplum & dimidiũ, pater, & filius, & ſic de aliis. Tertio modo dicũtur ſimul, quæcunq; æqualiter condiuidunt aliquod genus, ut homo, equus, & leo, & ſic de aliis, quæ æque condiuidunt hoc genus animal. & ẽt differentiæ diuidentes aliquod genus dicũtur ſimul, ut rationale, & irrationale, & ſic de aliis. Iſti autem duo ultimi modi dicũtur ſimul natura, primus autem modus dicitur ſimul tempore.

Ipſius ſimul, natura, atque tres tantũ eius eẽ modo propo-nit.

Poſtquàm Auctor determinauit de poſtprædicamento prioris, & poſterioris. quod ualet ad cognoſcendum ordinem ſuperioris, & inferioris inter ſe, hic conſequenter determinat de poſtprædicamento ſimul, quod ualet ad cognoſcendũ conuenientiam plurium inferiorum in ſuo ſuperiori, aſſignãs tres modos eius, quia in his uerſibus continentur.

Tempore dico ſimul quorum generatio non eſt.
Suntq; ſimul ſpecies, genus unum condiuidentes:
Quæ conuertuntur dicimus eſſe ſimul.

Et horum modorum ſic habere ſufficientia, quia quæcunq; ſunt ſimul, ſunt ſimul natura, uel tempore. Si ſimul tempore, ſic eſt primus modus, ſi ſimul natura, hoc eſt dupliciter. vel talia ſunt ſimul natura diuiſionis, & ſic eſt tertius modus, uel natura relationis, & ſic eſt ſecundus modus.

Primo ſciendum, ꝙ ſimul dupliciter accipitur. Vno modo pro quacunq; conuenientia duorum in uno tertio, ut comprehendit omnia illa quæcunque ſunt aliquo modo ſimul, & hoc modo continentur ſub ipſo, ſimul in loco, & ſimul in ſpacio, & ſimul in motu, qui hic enumerantur. Alio modo capitur ſpecialiter, ſolum ut ſe extendit ad modos ſimul, qui ualent ad cognitionem prædicamentorum habendam, & hoc modo hic conſideratur, & non primo modo & quia eſſe ſimul in motu, uel eſſe in loco non requiritur ad notitiam prædicamentorũ, eo quòd proprie conueniunt ſolum indiuiduis, quæ ſunt corruptibilia, & non habent eſſe in prædicamento tanquam dicibilia, ſed ut ſubiicibilia tantum, ideo hic illi modi enumerantur.

Quę ſimul tpe dñr.

Secundo ſciendum, quòd ſimul tempore dicuntur aliqua, quorum generatio eſt in eodem tempore, & etiam tota duratio, ut ſunt illa, quæ ſimul generantur, & corrumpuntur, ut homo, & riſibile dicuntur ſimul tempore. & debet intelligi, quòd eorum generatio ſit in eodem tempore tam ſecundum eſſe quàm ſm eſſentiam, ita quòd ſit in eodem inſtanti temporis, & ſimiliter corruptio eorũ. & non ſufficit quòd generatio eorum ſit in eodem tempore ſecundum eſſentiã, quia, cum ſit tantum unum tempus ſecundum eſſentiam omnium temporaliũ. ſequeretur quòd omnia præterita, & futura eſſent ſimul tempore.

Tertio ſciendum, ꝙ ſimul ſecundo modo, dicuntur illa, quæ conuertuntur, & neutrum

neutrum eſt cauſa alterius, ut ſunt relatiua, quæ ſimul ponuntur ineſſe & non ineſſe, & inter ſe non conuertuntur ſm ſuppoſita, ſic ꝙ de ſeinuicem uerificentur, ſed conuertuntur ſecundum exiſtendi conſequentiã, quia ſicut ad eſſe unius ſequitur eſſe alterius, ita econuerſo, & neutrum eſt cauſa alterius, eo ꝙ unum non præcedit naturaliter aliud, nec poteſt habere eſſe niſi ponatur ſuum correlatiuum. Et illa, quæ ſic dicuntur ſimul, habent oppoſitionem ad duos modos Prioris. ſ. ad ſecundum & quintum. ideo hic ponitur, quæ conuertuntur ad differentiam ſecundi modi prioris, & neutrum eſt cauſa alterius, ad differentiam quinti, primus modus ſimul opponitur primo modo prioris. *que ſimul dicũt ſecũdo modo.*

Quarto ſciendũ, ꝙ ſimul tertio modo dicuntur, quæ econtraria condiuidunt aliquod genus, ut ſunt duæ differentiæ, uel duæ ſpecies eiuſdem generis, & illæ ſpecies, uel differentiæ poſſunt dupliciter conſiderari. uno modo comparando illa inter ſe, & ſic una ſemper eſt prior alia uia perfectionis, cum una ſemper ſit perfectior altera. alio modo conſiderantur inquantum conueniunt in ſuo genere, in quo eſſentialiter continentur & ſunt æqualis perfectionis, & ſic ſunt ſimul perfectione, nec una eſt perfectior alia, uel prior, uel poſterior ideo iſte modus ſimul, poteſt dici perfectione, & opponitur quarto modo prioris, quo aliquid dicitur prius honore uel perfectione. Et per hoc ſatis patet declaratio diuiſionis ſimul, & modorum eius.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic, Simul & prius opponuntur, quia Simul dicit negationem Prioris & Poſterioris, relinquens aptitudinem ad illa, ergo tot modis dicitur, ſimul, quot modis dicitur prius. ergo ſicut ſunt quinque modi Prioris, ita debent eſſe quinque modi ſimul. Secundo ſic. Illa quæ conuertuntur, & neutrum eſt cauſa alterius ſunt ſimul tempore, cum generatio, & corruptio eorum ſit in eodem inſtanti temporis, ergo ſecundus modus ſimul, & primus coincidunt. ergo illi tres modi non bene diſtinguuntur. Tertio ſic. Puer & ſenex nunc uiuentes ſunt ſimul tempore, cum ſint in eodem nunc, & tamen eorum generatio non fuit in eodem tempore, ergo male definitur primus modus ſimul. Quarto ſic. Cauſa eſt, ad cuius eſſe ſequitur aliud, ſed ad eſſe unius relatiui ſequitur eſſe alterius, ergo unum eſt cauſa alterius. ergo contra ſecundum modum Quinto ſic. Quæcunque ſunt ſimul in aliquo ſimul conueniunt, ſed illa quæ diuidunt econtrario unum genus nunquam ſunt ſimul in eodem, neque conueniunt in aliquo uno, quia opponuntur inter ſe, ergo male aſſignatur tertius modus ſimul. *Argumẽta*

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet ſimul priuatiue opponatur Priori & Poſteriori, & ideo ſecundum rem poſſunt poni tot modi ſimul, quot ponuntur Prioris, & Poſterioris, tamen ſecundum uſum accipiendo ſimul, ut ualet ad cognitionem prædicamentorum, hic ſolum aſſignantur tres modi ſimul. *Solutio.*

Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet ea quæ conuertuntur ſm exiſtendi conſequentia ſint ſimul tempore, tamen alia ratione dicuntur ſimul tempore, & ſimul natura. quia inquantum ſimul producuntur in eodem inſtanti, dicuntur ſimul tẽpore, & inquantũ intelliguntur ſimul eſſe ſub aliqua natura, dñr ſimul naturã. ideo illi modi non concidunt. Ad tertium dr, ꝙ licet puer & ſenex nunc uiuẽtes ſint ſimul tempore ſm aliquam partem ſuæ durationis, non tamen ſm totã durationem eorum, ſed unius eſt prior alio tempore. Ad quartum dicitur, ꝙ licet ad eſſe unius relatiui ſequatur illatiue eſſe alterius, non tñ ſequitur cauſaliter, & ſm naturam, quo tamen modo effectus ſequitur ad ſuam cauſam. Ad quintum dicitur quòd licet ea quæ opponuntur non poſſunt eſſe ſimul in eodem numero, tamen bene poſſunt eſſe in eodem genere, & hoc modo ſunt ſimul illa, quæ condiuidunt aliquod genus, quia ſimul ſunt in natura cõi importata per genus,

De ſex ſpeciebus Motus.

MOtus ſpecies ſex ſunt, generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio, ſecundum locum mutatio. Generatio eſt progreſsio a non eſſe, ad eſſe. Corruptio eſt progreſsio ab eſſe in non eſſe. Augmentum eſt præexiſtentis quantitatis maioramentum. Diminutio eſt præexiſtentis quantitatis minoramentum. Alteratio eſt mutatio de contraria qualitate in contrariam qualitatem, uel in mediam, ut cum aliquis mutatur ab albedine in nigredinem, uel in medios colores. Motus ſecũdum locum eſt mutatio de uno loco in alterum. Motus autem ſecundũ locum ſex ſunt ſpecies, ſiue differentiæ, ſcilicet ſurſum, deorſum, ante, retro, dextrorſum, & ſiniſtrorſum. Ad omnes enim has partes fit motus.

Poſtquàm Auctor determinauit de modis oppoſitionis Prioris & ſimul, quæ ualent ad cognoſcendum dicibilia in complexa quantum ad ſuum eſſe, hic conſequenter determinat de Motu, qui ualet ad cognoſcendum illa quantum ad ſuum fieri. Illorum enim dicibilium, aliqua cauſantur ex aliis per motum rationis, ſicut plures ſpecies ab eodem genere alia uero per motum realem, ſicut accidentia cauſantur a ſubſtantia per motum. Et primo enumerãtur ſex ſpecies motus, quæ in his uerſibus continentur.

Auget, diminuit, corrumpit, & generatur.
Alterat, & mutat, ſic per loca multa uagatur.
Iſtis ſex modis dicitur eſſe motus.

Et illarum ſpecierum ſufficientia ſic haberi poteſt. Quia omnis motus fit inter duos terminos. vel ergo illorum terminorum unus eſt affirmatiuus & alius negatiuus, uel ſunt ambo affirmatiui, ſi primũ, tunc hoc eſt dupliciter, quia uel terminus ad quem eſt affirmatiuis, & ſic eſt generatio, uel terminus a quo, & ſic eſt corruptio. Si ambo termini ſunt affirmatiui, hoc eſt dupliciter, uel talis motus fit ad formam reſpectiuam, & ſic eſt loci mutatio, quæ fit ad ubi, uel ad formam abſolutam, & hoc eſt dupliciter uel ad qualitatem, & ſic eſt alteratio, uel ad quantitatem, & hoc eſt dupliciter. vel ad quantitatem perfectam, & ſic eſt augmentatio uel ad quantitatem imperfectam, & ſic eſt diminutio.

Quid generatio. Primo ſciendum, ꝙ generatio eſt progreſſio de nõ eſſe ad eſſe, ut cum fit mutatio de non eſſe aquæ ad eſſe eius per mutationem ſubiecti. Et capitur ibi progreſſio non ſpecialiter, ſcilicet pro motu progreſſiuo animalis, ſed generaliter pro quacunque mutatione, in qua acquiritur forma poſt formam in aliquo ſubiecto. Et ponitur ibi progreſſio, loco generis, & de non eſſe ad eſſe, ad explicandum terminum a quo, aut terminum ad quem generationis, & non capitur ibi non eſſe prout negat generaliter omne eſſe, ſed ſolum prout negat eſſe in actu, & relinquit eſſe in potentia, quia generatio fit de non eſſe in actu, de eſſe tamen in potentia ad eſſe in actu. Et per oppoſitum corruptio, eſt progreſſio de eſſe ad non eſſe. vbi ponitur progreſſio loco generis, & de eſſe ad non eſſe, ad differentiam aliarum ſpecierum motus.

Quid augmentatio, ac diminutio. Secundo ſciendum, ꝙ augmentatio dicitur præexiſtentis quantitatis additamentum. & ratio eſt, quia augmentatio eſt motus de minori quantitate ad maiorem, ſed quantitas non poteſt fieri maior niſi per additionem alicuius partis quantitatis. Et per oppoſitum diminutio eſt præexiſtentis quantitatis minoramentum.

ramentũ. Et ratio eſt, quia ille motus eſt de maiori quantitate in minorẽ, & maior quantitas non poteſt fieri minor niſi per remotionem alicuius parte eius, idõ fit ubi minoramentum præexiſtentis quantitatis eius. Vnde in hoc conueniunt augmentatio, & fit diminutio, quia ſunt ad quantitatem, & differunt in hoc, quã una fit ad quantitatem perfectam, & alia ad imperfectam.

Tertio ſciendum, ꝙ alteratio eſt mutatio ab una contraria qualitate in aliam contrariam, uel in mediam. & ponitur mutatio loco generis, & reſiduum ponitur ad differentiam aliorum mutuum, quorum nullus fit ad qualitatem. & non requiritur, ꝙ qualitates inter quas eſt alteratio, ſint contrariæ ſecundum eſſentiam & ſpeciem, ſed ſufficit ꝙ ſint contrariæ ſecundum perfectum, & imperfectum, ideo ibi ponitur uel in qualitatem mediam, quia aliquæ qualitates mediæ non contrariantur extremis ſecundum ſpeciem, ſed tantum ſecundum eſſe perfectum uel imperfectum, & in aliquibus eſt contrarietas ſecundum ſpeciem, ut inter albedinem & medios colores.

Quid alteratio.

Quarto ſciendum, ꝙ loci mutatio, eſt mutatio de uno loco ad alium locum. & talis motus extrinſece terminatur ad locum, intrinſece uero terminatur ad ubi, quod cauſatur a loco, ideo talis motus reductiue eſt in prædicamento ubi, & per hoc differt ab aliis motibus. Et diuiditur in ſex ſpecies, ſcilicet in motum ſurſum, deorſum, ante, retro, dextrum, & ſiniſtrum. Cuius ratio eſt, quia motus diuiditur ſecundum diuiſionem termini ad quem, ſed ubi eſt terminus ad quẽ motus localis qui diuiditur per ſurſum, & deorſum, & ſic de aliis. ergo motus localis conuenienter diuiditur per has ſpecies, & differentias. Vnde ſurſum & deorſum ſi capiantur pro locis illis, ſunt in prædicamento quantitatis. & ſi capiantur prout dicunt rem in talibus locis eſſe, ſunt in prædicamento ubi. Sed ſi capiantur ut dicunt ſituationes in illis locis ſunt differentiæ poſitionis, & de prædicamento ſitus, & hoc ultimo modo non ſunt termini motus localis, ſed ſecundo modo. Et per hoc patet quæ & quot ſunt, & quomodo definiuntur ſpecies motus.

Quid ſecũdum locũ mutatio p oẽs drias, poſitionis De iſtis poſitionũ differẽtiis uide 5. phi. et 2. cœli. et Mun. t. com. 14.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Omnis motus eſt continuus & diuiſibilis, cum in tempore fiat, ſed generatio non eſt diuiſibilis, ſed fit in inſtanti, & ſimiliter corruptio ergo generatio & corruptio non ſunt ſpecies motus, & ſic per conſequens illæ ſpecies male enumerantur. Secundo ſic. Dum aqua generatur ex aere, eſt ibi generatio, et tamen ipſa fit ab eſſe quæ ad eſſe aeris, ergo male dicitur quòd generatio fit de non eſſe ab eſſe. Tertio arguitur ſic. In ebullitione lactis eſt augmentatio, et tamen ibi non fit additamentum præexiſtenti quantitati, ergo male definitur augmentatio. Quarto ſic. Mutatio de minus albo ad magis albũ eſt alteratio, et tamen non fit mutatio de una qualitate in aliam contrariam, nec in mediam, quia album et albus non contrariantur. ergo male ponitur definitio alterationis.

Quinto ſic. Cœlum mouetur motu locali, et tamen non mutatur de uno loco in alium, ſed ſemper manet in eodem loco, ergo contra definitionem loco mutationis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ſi motus capiatur ſpecialiter pro motu ſucceſſiuo, qui ſemper fit inter terminos affirmatiuos, ſic omnis motus eſt indiuiſibilis. et ſic generatio et corruptio non ſunt motus. ſed ſi capiatur generaliter tantum pro omni mutatione inſtantanea ſiue ſucceſſiua, ſicut in propoſitio capitur, ſic generatio et corruptio bene ſunt motus. Ad ſecundum dicitur, quòd cum aqua generatur ex aere. illa generatio fit ab eſſe aeris tanquam a termino extrinſeco, ſed a non eſſe aquæ tanquam a termino extrinſeco et proprio a quo magis denominatur quam a termino extrinſeco. Ad tertium

ſicitur, quòd licet in tali augmentatione, quæ fit per ebullitionem lactis, uel per rarefactionem, non ſit additamentum ſubſtantiæ, eſt tamen additamentũ partiũ quantitatis. Ad quartum dr̃, ꝙ licet minus album, & magis albũ non contrarientur ſm̃ eſſentiam, cum ſint eiuſdem ſpeciei, tamen contrariantur ſecundum eſſe qualitatis perfectum, & imperfectum quod ſufficit ad motum. Ad quintum dicitur, ꝙ licet cœlum ſecundum ſe totum non moueatur ab uno loco in alium tamen mutatur ſecundum ſuas partes. & ideo ſibi attribuitur motus localis.

Habere quot modis accipiatur.

Habere autem dicitur multis modis. Primo mõ dicitur, habere aliquam qualitatem, ut diſciplinam aut uirtutem. Secundo modo accipitur, habere quantitatem quod contingit ei qui habet magnitudinem, ut bicubitum tricubitum. Tertio modo dicitur habere ea, quæ circa corpus ſunt adiacentia, ut ueſtimentum, uel tunicam aut circa membra, ut in manu anulum, & habitus, iſto tertio modo ſumptus eſt unum de decem prædicamentis, & definitur ſic Habitus eſt corporum & eorum, quæ circa corpus ſunt adiacẽtia, ut eſt armatio, caligatio, & ſimiliter figurantur nomina in aliis, ſecundũ adiacentia illa. hæc enim dicũtur habere, illa uero haberi Quarto autem modo dicitur habere membrum ut manum aut pedẽ. Quinto dicitur habere ſicut continens contẽtum, ut lagena habere dicitur uinum, aut modiũ grana tritici. Sexto mõ dicitur habere poſſeſsionem, ut domum aut agrum, Septimo modo dicitur habere uxorem, & de hoc ultimo modo dicitur Ariſ. quòd iſte modus alienißimus eſt in eo quód eſt habere, & propter hoc, quòd uir habẽs uxorem etiam habetur ab ea. & uinculũ matrimonii indiſſolubiliter ligat utrunque. Et dicit, quòd forte alii modi apparebunt in eo quód eſt habere, ſed qui conſueuerunt dici, penè omnes enumerati ſunt.

Poſtquam Auctor determinauit de motu, hic conſequenter determinat de quinto, poſtpædicamento, & ultimo. ſ. de habere. & ratio ordinis eſt, quia motus ualet ad cognoſcendũ quomodo accidentia à ſubſtantia cauſantur, habere uero ualet ad cognoſcendũ reductionẽ accidentium ad ſubſtantiam. & quia illa accidentia prius cauſantur quam ad aliud reducantur, ideo conuenienter determinatur de poſtprædicamento habere poſt motum.

Habitus ab habere diſtinctio. Primo ſciendum, ꝙ habere dupliciter accipitur. Vno modo generaliter, ut ſe extendit ad omnes ſuos modos, & ſic ponitur reductiue in diuerſis prædicamentis, & hoc modo ponitur unum poſtprædicamentum. Alio modo capitur ſpecialiter, ſolum pro tertio modo habere, prout eſt corporum, & eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia, & ſic eſt unum prædicamentum ab aliis diſtinctum, de quo prius determinatum eſt, & hoc ultimo modo non capitur, hic ſed primo modo. ideo conuenienter ponitur poſtprædicamentum.

Secundo ſciendum, ꝙ ipſius habere ſeptem modi ponuntur in textu in his uerſibus contenti.

Affectum,

Affectum, quantum, ueſtitum nunc uelut aurum.
Membrum, contentum, poſſeſſio, uir mulierem.

Vnde per affectum deſignatur primus modus habere, qui eſt habere qualitatẽ qualitas enim afficit ſubſtantiam & qualificat eam. & per quantum deſignatur ſecundus modus. ſ. habere quantitatem & per ueſtitum deſignatur tertius modus, qui eſt habere ea, quæ corpori adiacent uel ſecundum totum, ut tunica, ſiue ſecundum partem, ut anulus aureus in digito. & per membrum deſignatur quartus modus, qui eſt habere membrum, ut caput uel partem integralem per contẽtum deſignatur quintus modus, qui eſt ut continens habet contentum, ut lagena habet uinum, & modius grana tritici Et ſextus modus deſignatur per poſſeſſionem, & per mulierem ſeptimus ſcilicet habere uxorem, & per hoc poteſt haberi ordo, numerus illorum modorum. Septẽ modorum ipſius habere Intellectus.

Tertio ſciendum, ꝙ primus modus habere. ſ. habere qualitatem, reponitur in prædicamento qualitatis reductiue, quia tale habere dicit inhærentiam qualitatis ad ſubſtantiam, & talis inhærentia eſt eſſe illius qualitatis. & ſimiliter ſecundus modus. ſ. habere quantitatem, eſt in prædicamento quantitatis. Sed habere tertio modo eſt prædicamentum ab aliis diſtinctum. & habere membrum, ſiue partem integrale eſt reductiue in prædicamento ſubſtantiæ. quia dicit unionem partis in toto. Talis autem unio fit per formam ſubſtantialem. Sed habere contẽtum, eſt in prædicamento ubi, quia tale habere dicit eſſe in loco continente. Et habere poſſeſſionem, eſt in prædicamento relationis, qui a poſſeſſor dicitur correlatiue ad rem poſſeſſam tanquam ad correlatiuum eius. Et ſimiliter habere uxorem eſt in prædicamento relationis, coniux enim dicitur correlatiue ad coniugem, & ſunt relatiua æquiparantiæ. Et per hoc habetur quomodo habere ſecundum diuerſos modos eius ponitur in diuerſis prædicamentis.

Quarto ſciendum, ꝙ iſtorum nominum haberi, ſic poteſt ſufficientia. quia in omni modo habere habens eſt principium habiti. uel ergo eſt principium eius ſecundum naturam, & uoluntatem ſimul, & ſic eſt quartus modus, ſcilicet habere membrum, mẽbrum enim habetur ſecundum naturam, & ſecundum uoluntatem applicatur ad operationem. uel eſt principium eius ſecundum naturam tantum, uel ſecundum uoluntatem tantum. ſi primum hoc eſt dupliciter. uel eſt principium alterius ratione materiæ, & ſic eſt ſecundus modus, uel ratione formæ. & ſic eſt primus modus. Si ſecundum uoluntatem tantum hoc eſt dupliciter. uel habens habet tantum, uel habet & habetur. ſi ſecundum, ſic habetur ſeptimus modus, ſi primum, hoc eſt dupliciter. uel habitus figuratur ad formam habentis uel non. ſi ſecundum, ſic eſt ſextus modus, ſi primum hoc eſt dupliciter. uel habens circundat habitum, & ſic eſt quintus modus, uel circundatur ab illo quod habetur, & ſic eſt tertius modus, & ſic patet diſtinctio modorum habere.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Idem non eſt prædicamentum, & poſt prædicamentum, quia oporteret, idem eſſe in diuerſis prædicamentis, & poni in uno tantum, ſed habere eſt unum prædicamentum, ergo male ponitur unum poſtprædicamentum. Secundo ſic. Omne quod diuiditur eſt aliquod totum, ſed habere non eſt aliquod totum, cum non ſit unum, ergo male diuiditur per ſeptem modos.

Tertio ſic. Omne habere mediat inter rem habentem, & rem habitam, ſed inter quantitatẽ & ſubſtantiam nihil mediat, cum quantitas immediate inſit ſubſtantiæ, ergo nihil dicitur habere quantitatem. Quarto ſic. In omni modo habere habens eſt principium habiti, ſed poſſeſſor non eſt principium rei

 poſſeſſæ,

poſſeſſæ. neque uir reſpectu uxoris. ergo male ponuntur ſextus & ſeptimus modus habere. Quinto ſic. Subſtantia dicitur habere relationem, actionem & paſſionem & ſimiliter genus dicitur habere ſpeciem, & qualitas habere contrarium & tamen illi modi hic non enumerantur. ergo modi habere non ſufficiēter enumerantur hic.

Argumē.] Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet idem uniuoce, & eodem modo captum non ſit prædicamentum & poſtprædicamentum, tamen idem ſecundum uocem æquiuoce acceptum poſt eſſe prædicamentum & poſtprædicamentū & ſic eſt habere, ut dictum eſt. Ad ſecundum dicitur, quòd licet habere non ſit aliquod totum ſecundum rem. eſt tamen unum totum ſecundum uocem ideo bene diuiditur diuiſione uocis in ſuas ſignificationes. Ad tertium dicitur, quòd licet habere quantitatem non mediet realiter inter quantitatem, & ſubſtantiam tanquam accidens realiter diſtinctum a quantitate, quia idem eſt realiter cum quantitate, tamen mediat ſecundum rationem, & modum, quia dicit inhærentiam quantitatis ad ſubſtantiam. Ad quartum dicitur, quòd licet poſſeſſor inquātum relatiue dicitur ad rem poſſeſſam, & etiam uir reſpectu uxoris non ſit principium, tamen ſecundum id quod eſt, eſt aliquo modo principium in genere cauſæ finalis, poſſeſſio enim eſt propter poſſeſſorem, & uxor propter uirum. Ad quintum dicitur, quòd licet reperiantur plures modi habere quam illi ſeptem, tamen alii ab aliis ſunt minus principales, & minus uſitati, & ſic ſufficienter poſſunt cognoſci per illos modos. ideo ſufficienter enumerantur principaliores modi ipſius habere.

Hæc de tertio tractatu magiſtri Petri Hiſpani dicta ſufficiant.

VERSORII PARISIENSIS EXPOSITIO,

IN QVRTVM TRACTATVM PETRI HISPANI.

SVMMA TRACTATVS

De principijs ſyllogiſmi ſimpliciter, Propoſitione, et Termino, Dici de Omni, Dici de Nullo. De ſyllogiſmis perfectis ac imperfectis Primæ, Secūdæ, ac Tertiæ Figuræ, modus item reducendi imperfectos Syllogiſmos ad perfectos.

Quid propoſitio ac Terminus ſit.

PROPOSITIO eſt oratio affirmatiua, uel negatiua, alicuius de aliquo, uel alicuius ab aliquo. Terminus eſt in quem reſoluitur propoſitio, ut in ſubiectum & prædicatum. Ad hoc v. de ſexto Top pto. & ſeptimo eo. c. 3. & 4.

ISTE eſt tractatus Quartus Summularum magiſtri Petri Hiſpani, in quo, poſtquàm determinauit de partibus remotis ſyllogiſmi i. ſ. de prædicabilibus, & p̄dicamentis, & de partibus propinquis eius. ſ. de enunciatione ſiue propoſitione conſequenter determinat ipſo ſyllogiſmo, ſiue de totali argumentatione. & q̄a unumquodque prius habet conſiderari ſecundum ſe, quàm per comparationem ad aliud. ideo priuſquam determinet ipſe de ſyllogiſmo contracto ad materiam probabilem & ſophiſticam, quod fit in tractatu de Locis, & fallacijs, ipſe in præſenti tractatu determinat de ſyllogiſmo ſimpliciter, & ſecundum ſuam formam conſiderato ſine contradictione ad materiā, Ex quo patet, ꝙ ſyllogiſmus ſimpliciter eſt ſubiectum in iſto tractatu, & quia res habet cognoſci per ſua principia, ideo antequam definiat ſyllogiſmum, prius determinat de aliquibus principijs ſyllogiſmi. & primo de materialibus quàm de principijs regulatiuis eius. ſ. de ꝓpoſitione, & termino.

Primo ſciendum, ꝙ propoſitio definitur ſic. Propoſitio eſt oratio affirmatiua uel negatiua alicuius de aliquo, uel alicuius ab aliquo. ubi ponitur oratio, loco generis definiti deinde ponitur affirmatiua, uel negatiua, ad explicandum unā differentiam conuertibilem cum propoſitione. & licet affirmatiuum, uel negatiuum ſint membra diuidentia reſpectu propoſitionis, non tamen ponunt in hac definitione inquantum ſunt diuidentia definitum, ſed inquātum ſunt nobis notiora ipſo definitio, & explicant differētiam propoſitionis ſecundum eſſe, quod habet in ſuis ſpeciebus. Et dicitur alicuius de aliquo, ideſt prędicati de ſubiecto, & magis definitur per affirmatiuum, & negatiuum, quæ ſe tenent ex parte formæ,

propoſitionis

propoſitionis, quàm per uniuerſale, & particulare, quæ ſe tenent ex parte materiæ eo q; forma magis notificat eſſe rei, & definitio indicat eſſe, rei.

Secundo ſciendum, q; propoſitio poteſt dupliciter conſiderari. vno modo inquantum eſt ſignum conceptus mẽtis, uel nuntius noſtri intellectus ad exprimẽdum conceptum complexum, & hòc mòdo habet rationem enũciationis, & hoc modo ſibi conuenit ſignificare uerum uel falſum reſpectu ſui ſignificati. &, quia in primo Tractatu conſideratur ſub ratione enunciationi, ideo ibi definitur per uerum. & falſum. alio modo cõſideratur, vt eſt pars propinqua ſyllogiſmi, & hoc modo conſideratur in præſenti loco. &, quia per affirmationem, & negationem, quæ ſe tenent ex parte formæ enunciationis, maxime habet uariare ſyllogiſmum, ideo cõuenienter notificatur per affirmatiuum, & negatiuum. Et ſic patet quomodo diuerſimode conſideratur, & definitur propoſitio hic, & in primo tractatu.

Propõ dupliciter cõſideratur.

Tertio ſciendum, q; terminus dicitur, in quem reſoluitur propoſitio, ut in ſubiectum, & prædicatum, cuius ratio eſt, quia terminus eſt principium materiale componens propoſitionem. dicitur. n. terminus a terminando, quia materialiter terminat propoſitionem. ſed unum quoque reſoluitur in ea, ex quibus componitur, ergo propoſitio reſoluitur per terminos tanquàm in ſuas partes. Ideo terminus bene dicitur, in quem reſoluitur propoſitio. & intelligitur de reſolutione quæ fit in uoces ſignificatiuas. & non de quacũque reſolutione, quia Logicus ſolum conſiderat uoces ſignificatiuas, & non habet conſiderare literas, & ſyllabas, quæ a Grammatico conſiderantur.

Termini definitio.

Quarto ſciendum. q; licet terminus ſit principium, & pars propoſitionis, tamen conuenienter definitur poſt propoſitionem duplici de cauſa. Prima cauſa quia in definitione termini ponitur propoſitio, ideo ante definitionem termini oportuit notificare propoſitionem, ne per ignota procederetur. Secunda cauſa ẽ quia licet uia compoſitionis pars præcedat totum, & terminus propoſitionem, tamen uia reſolutionis totum eſt prius partibus ſuis. &, quia hic conſiderantur terminus & propoſitio ſecũdum uiam reſolutionis, quia definitur terminus inquãtum pertinet ad reſolutionem propoſitionis, ideo conuenienter ſequitur propoſitionem, & quamuis ſyllogiſmus reſoluatur per propoſitionem, quia tamen ipſa non definitur hic per ſyllogiſmum, nec inquantum eſt terminus reſolutionis ſyllogiſmi, ideo non oportuit primo definire ſyllogiſmum quam propoſitionem, & ſic patet definitio propoſitionis, & termini, & ordo earum.

Poſt ppoſitionẽ terminus definiatur.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Concluſio eſt oratio affirmatiua alicuius de aliquo, & tamen non eſt propoſitio quia nõ ponitur pro aliquo. dicitur enim propoſitio quaſi pro alio poſitio. ſ. pro concluſione inferenda, ergo iſta definitio conuenit alijs a definito. Secundo ſic. Nullum ſuperius debet definiri per ſua inferiora, ſed affirmatiuum, & negatiuum ſunt inferiora propoſitionis, ergo male ponuntur in definitione eius. Tertio ſic. Hæc eſt propoſitio non homo currit, & tamẽ non eſt affirmatiua, uel negatiua alicuius de aliquo, quia non homo nõ eſt aliquid. ergo cõtra definitionem propoſitionis. Quarto ſic Propoſitio reſoluitur per elementa & literas, & tamen literæ, & elementa non ſunt termini, ergo iſta definitio non conuenit ſoli termino.

Argumẽ.

Quinto ſic. Propoſitio reſoluitur per copulam uerbalem, & tamẽ copula uerbalis nõ eſt terminus, quia tunc in ſyllogiſmo eſſent plures termini q̃ tres. Maior patet, quia propoſitio componitur ex copula uerbali, ergo reſoluitur per ipſam.

Ad argumenta Ad primum dr̃, q; licet concluſio non ponatur pro aliquo in actu, tñ ponitur a ptitudine, quod ſufficit ad hoc, quòd dicatur propoſitio. Ad ſecundum dicitur, q; licet ſuperius non debeat definiri per ſua inferiora ea ratione

Solutio.

qua

qua ſunt inferiora eius. tamen bene poteſt per ea definiri, inquantum ſunt ipſo definito notiora, & ponuntur ad circũloquendum dr̃iam conuertibilem ſui ſuperioris, & ſic ponuntur affirmatiuum, & negatiuum in iſta definitione. Ad tertium dicitur, ꝙ ſi capiatur non homo, ut infinitum eſt, ſic non dicit aliquid, nec eſt ibi propoſitio. ſed, ſi capiatur ut uir ute intellectus determinetur, & accipiatur pro aliquo finito, ut puta pro aſino, ſic ibi aliquid de aliquo affirmatur, quia non homo eſt aliquid. Ad quartum dicitur, ꝙ licet propoſitio reſolui poſſit in literas, & ſyllabas, uel elementa, tãquàm in principia uocis ſignificatiuæ, quæ roſolutio non conſideratur a Logico, tamen non reſoluitur in ipſa tanquàm in uoces ſignificatiuas, de reſolutione hic intelligitur. Ad quintum dicitur, ꝙ reſolutio habet proprie fieri in partes materiales, quæ remanent reſolutione facta. &, qa copula uerbalis, non eſt pars materiali propoſitionis, ideo proprie non reſoluitur per copulam uerbalem, bene tamẽ ſi capiatur generaliter reſolutio pro quacunque diuiſione totius in ſua principia uel materialiter uel formalia indifferenter, & ſic non capitur hic, ſed tantum pro reſolutione in principia materialia, quod explicatur cum dicitur, in ſubiectum, & prædicatum.

De Dici de Omni, & Dici de Nullo.

Dici de omni eſt, quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo nõ dicatur prædicatum, ut omnis homo currit. hic, curſus dicitur de omni homine, & nihi eſt ſumere ſub homnine, de quo nõ dicatur curſus. Dici de nullo, eſt quãdo nihil eſt ſumere ſub ſubiecto a quo non remoueatur prædicatum, ut nullus homo currit. hic curſus remouetur ab omni homine, & nihil eſt ſumere ſub homine a quo non remoueatur curſus. De primo Priorũ tecom viij.

Poſtq̃ Auctor determinauit de principijs materialibus ſyllogiſmi. ſ. de propoſitione, & termino, hic conſequenter determinat de principijs regulatiuis eius, per quæ principia materialia ſyllogiſmi regulantur. ſ. Dici de omni, & Dici de Nullo. Et quia dici de nullo importat negationem, & dici de omni affirmationem, ideo prius determinat de dici de omni, ipſum primo ſic definiens. Dici de omni, & quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prædicatum cuius ratio eſt. quia in aliqua propoſitione eſt dici de omni, quando prædicatum affirmatur de ſubiecto diſtributo pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ut hic, omnis homo eſt albus, ſed quando prædicatum uniuerſaliter affirmatur de ſubiecto, nihil ſumitur ſubiecto de quo non enuncietur actualiter, & affirmetur prædicatum cum dicatur de quolibet ſubiecto eius, & affirmetur, ideo per prædictam definitionem Dici de omni conuenienter explicatur.

Primo ſciendum, ꝙ dici de omni eſt conditio prædicati in ordine ad ſubiectũ quia dici ſeu prædicari eſt conditio prædicati & non ſubiecti. & licet eſſe in toto ſiue diſtributum ſit conditio ſubiecti, quod diſtribuitur, tamẽ dici de omni, ſiue prædicari de diſtributo eſt conditio prædicati. & per hoc differunt dici de omni, & eſſe in toto, eo ꝙ dici de omni importat habitudinem prædicari ad ſubiectũ, & eſt conditio, ſed eſſe in toto eſt conditio ſubiecti in ordine ad prædicatũ, qa ſubiectum eſt in prædicato, ſicut pars ſubiectiua eſt in ſuo toto uniuerſali. Et ſimiliter etiam dici de nullo in propoſitione uniuerſali negatiua eſt conditio prædicati in ordine ad ſubiectum. Dici de oĩ p̃dicati in eſſe aũt in toto, ſubiecti conditio eſt.

Secundo ſciendum, ꝙ duplex eſt dici de omni. ſ. prioriſticum, & poſterioriſticum. Poſterioſticum eſt, quando prædicatum ſm̃ rem dicitur de ſubiecto, & ſibi

conuenit

cõuenit pro quolibet ſuo ſuppoſito, & pro qualibet differentia temporis, ut hic, homo eſt animal. & iõ ad tale dici de omni requiritur duplex uniuerſalitas. ſ. ſuppoſitorum, & temporum. Sed dici de omni prior riſticorũ, eſt quando in aliqua propoſitione prædicatum ſecundum modum enunciandi affirmatur de ſubiecto pro quolibet ſuo ſuppoſito. ut hic, omni homo eſt albus. & non requiritur ad ipſum uniuerſalitas ſuppoſitorum. uel temporum ſecundum rem, ſed ſufficit ꝙ in modo enunciãdi ſit uniuerſalitas ſuppoſitorum, de quibus prædicatum affirmatur & de iſto dici de omni eſt ſolum hic ad propoſitum, & non de Primo, qa ipſum eſt regulatiuum ſyllogiſmorum affirmatiuorum, & aliud non.

Quid ſit dici de nullo.

Tertio ſciendum, ꝙ dici de nullo eſt, quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur prædicatũ, ut nullus homo currit ratio eſt, quia in aliqua propoſitione eſt dici de nullo quando prædicatum negatur de ſubiecto diſtributo per ſignum uniuerſale pro omnibus ſuis ſuppoſitis, & quando nulli ſuppoſito ineſt, ſed, quãdo negatur taliter de ſubiecto, nihil eſt ſumere ſub ſubiecto a quo non remoueatur prædicatum ſecundum modum enunciandi, ideo bene definit dici de nullo, qñ nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur ꝓdicatũ.

Qũo ꝑ dici de oĩ, & đ nullo ſillogiſmi regulentur.

Quarto ſciendum, ꝙ dici de omni, & dici de nullo ſunt hoc modo principia regulatiua ſyllogiſmorum. quia per dici de omni intelligitur iſta maxima. Quicquid dicitur de ſubiecto diſtributo, dicitur etiã de quolibet ſuppoſito eius ſumpto ſub ipſo, per quam poſſunt probari omnes ſyllogiſmi affirmatiui, ut facto ſyllogiſmo, omne animal currit, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo currit. ibi currit, in maiori dicitur de animali diſtributo, ergo affirmatur de quolibet ſuppoſito animalis, ſed homo in minori ſumitur ſub animali, ergo currit. de homine prædicabitur. & ſimiliter per dici de nullo intelligitur iſta maxima. Quicquid negatur de ſubiecto diſtributo, negatur de quolibet ſuppoſito eius & per illam probantur ſimiliter ſyllogiſmi negatiuí, ſicut affirmatiui per aliam. Vnde omnes ſyllogiſmi perfecti, qui ſunt directe concludentes in prima figura directe regulantur per dici de omni, & dici de nullo, ſed alij ſyllogiſmi imperfecti regulantur indirecte, & ex conſequenti, inquãtum reducuntur ad ſyllogiſmos perfectos.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic. In iſta propoſitione, homo eſt animal, nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prædicatum, & tamen ibi nõ eſt dici de omni, ergo contra definitionem eius. Secundo ſic. In iſta propoſitione, omnis homo currit, aliquid eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo nõ dicitur prædicatum, quia ibi currit, non prædicatur de Antichriſto, uel de Adam, ergo male dicitur, ꝙ dici de omni eſt quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prædicatum. Tertio ſic. In iſta, omnis equus currit, eſt dici de omni, & tamen eſt aliquid ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicitur prędicatum, quia poteſt ſumi pes uel caput equi, de quo tamen non dicitur curſus. ergo contra definitionem.

Quarto ſic. In iſta, Socra. non currit, nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur prædicatum, & tamen non eſt dici de nullo, ergo definitio eius conuenit alijs a definito. Quinto ſic. Nulla regula ingreditur regulatum, uel eſt de compoſitione eius, ſed dici de omni & dici de nullo ingrediuntur compoſitionẽ ſyllogiſmi, quia in omni propoſitione uniuerſali affirmatiua eſt dici de omni, & in uniuerſali negatiua eſt dici de nullo. ergo ipſa non ſunt principia regulatiua ſyllogiſmorum.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet in iſta. homo eſt animal, nihil ſit ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prædicatum ſecundum rem, & in aptitudine, non tamen dicitur ſecũdum modum enunciandi, & in actu de quolibet ſuppoſito ſubiecti. ideo ibi non eſt dici de omni prioriſticum. Ad ſecundum di

citur,

citur, quòd in iſta, omnis homo currit, homo, ſolum diſtribuitur, pro hominibus præſentibus, ad quos reſtringitur ratione illius uerbi pręſentis temporis, currit, & de illis non eſt aliquid accipere, de quo non dicatur prædicatum. vnde Adam & Antichriſtus non continentur ſub homine ibi diſtributo. Ad tertium dicitur, quòd licet pes equi poſſit ſumi ſub equo tanquam pars integralis eius, non tamen tanquàm pars ſubiectiua eius, & tanquàm ſuppoſitum eius, de qua ſumptione ſolum eſt hic ad propoſitum.

Ad quartum dicitur, ꝙ ad dici de nullo præſuponitur ꝙ poſſit aliquid ſumi ſub ſubiecto, & quod de quolibet ſumpto ſub eo remoueatur prędicatum. modo ſub Socr. ſimpliciter nihil eſt ſub ſumere, eo ꝙ non habet ſuppoſita, ideo in illa propoſitione, Socr. non currit, non eſt dici de nullo. Ad quintum dicitur, ꝙ licet dici de omni, & dici de nullo per accidens ingrediantur compoſitionem ſyllogiſmi tanquam diſpoſitiones materiæ eius. non tamen ingrediuntur per ſe tãquàm partes materiales componentes ſyllogiſmum. Et non eſt inconueniens, quòd regula alicuius uirtualiter uel per accidens ingrediatur compoſitionem ipſius.

Quid ſyllogiſmus.

SYllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis, & conceſsis, neceſſe eſt aliud euenire per ea quæ poſita ſunt & conceſſa, ut omne animal eſt ſubſtantia, omnis homo eſt animal, ergo, omnis homo eſt ſubſtantia. Hoc totum oratio quædam in qua quibuſdam poſitis, ſcilicet duabus præmiſsis, neceſſe eſt aliud accidere ſcilicet concluſionem. Vide primo Priorum. c. 1.

Poſtq̃ Auctor determinauit de principiis ſyllogiſmi materialibus, & effectiuis. ſ. de principiis regulatiuis, hic conſequenter determinat de ipſo ſyllogiſmo, ipſum primo ſic definiens. Syllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſdã poſitis, & cõceſſis, neceſſe eſt aliud euenire per ea quæ poſita ſunt, & conceſſa. In qua definitione ponitur oratio, loco generis. Deinde ponitur in qua quibuſdam, ad differentiam enthymematis, in quo licet ſint duæ præmiſſæ uirtualiter, & ſm intellectum, tamẽ eſt una formaliter, & in ſyllogiſmo debent eſſe plures formaliter. Deinde ponitur poſitis i. diſpoſitis in modo, & figura, & ad differentiã inductionis, & exempli, & aliarum combinationum inutilium, ubi propoſitiones non diſponuntur in modo. Deinde ponitur, neceſſe eſt accidere i. ſequi ad differentiam paralogiſmorũ fallaciæ accidentis, ubi concluſio non ſequitur de neceſſitate. Ponitur aliud, ad differentiam petitionis principij, ubi concluſio non eſt alia præmiſſis. Et ponitur, per ea quæ poſita ſunt, ad differentiam paralogiſmorum ſm non cauſam, ut cauſam ubi concluſio non ſequitur propter præmiſſas poſitas. Definitionis ſyllõgiſmi explanatio.

Primo ſciendũ, ꝙ licet ſyllogiſmus nõ ſit oratio ſimpliciter una, & categorica, eſt tñ una hypothetica propõ. Et dr̃ una propõ pp tres cauſas. Primo, pp unitatẽ medij, in quo duæ extremitates uniũtur, & cõueniũt duæ præmiſſæ, & illud rationẽ debet efficientis reſpectu illationis concluſionis. Secundo propter unitatem formæ, quia duarum præmiſſarum minor eſt cõtrahens, & determinans reſpectu maioris. ideo hñt unitatem, illę duæ præmiſſæ per modum actus, & potentiæ rõne talis diſpõnis. Tertio, pp unitatẽ finis, quia illæ duæ ordinantur ad eandẽ concluſionẽ inferendã. & ideo, q̃uis non ſemper uniantur per coniunctionem mediam formaliter, tamen uirtualiter poſſunt uniri propter cauſas prius dictas. Neceſſitas conſequẽtis ac cõſequentię.

Secũdo ſciẽdũ, ꝙ in argumẽtatione duplex reperit̃ neceſſitas. ſ. neceſſitas cõſequẽtię, & cõſequẽtis Neceſſitas cõſequẽtiæ, eſt neceſſitas illationis, q̃ ꝓuenit neceſſario, ex neceſſario habitudine añcedentis ad conſequens, & per hoc ꝙ cõſequens

quens in antecedente includitur. ideo poſito antecedente, neceſſe eſt ponere cõſequens, ſiue antecedens ſit unum, ſiue non. Sed neceſſitas conſequẽtis, eſt neceſſitas propoſitionis proueniens ex neceſſaria habitudine ſuorum extremorum, vt hic, homo eſt riſibilis, vel homo eſt animal. Et quandoque dicit cauſalitatem antecedentis ſupra conſequens. Et in iſta definitione non intelligitur de neceſſitate conſequentis ſic, quòd concluſio ſit neceſſaria, ſed ſolum de neceſſitate conſequentiæ, ſic quòd concluſio ſequatur neceſſario.

Concluſio de eſſentia ſyllogiſmi nequaquã eſt.

Tertio ſciendũ, ꝙ concluſio ſyllogiſmi nõ eſt de eſſentia ſyllogiſmi. & ratio eſt, quia illud non eſt de eſſentia alterius, quo remoto alterum remanet perfectum, & completũ in ſua ſpẽ, ſed concluſione remota remanet ſyllogiſmus perfectus in ſpẽ, quia remanet in determinato modo, & determinata figura, cũ ibi ſit diſpoſitio trium terminorum in figura, & duarum præmiſſarum in modo. ergo concluſio non eſt de eſſentia eius. ideo in iſta definitione conuenienter ponitur, aliud. & dato, quòd concluſio non eſſet alia a toto ſyllogiſmo, eſſet tamen alia a præmiſſis. ideo in ſyllogiſmo ex præmiſſis poſitis ſequitur aliud ab ipſis.

Syllogiſmus perfectus & imperfectus

Quarto ſciendum, ꝙ ſyllogiſmus diuiditur per perfectum, & imperfectum. Syllogiſmus perfectus, eſt qui habet euidentem neceſſitatem concludendi, ſicut ſunt quatuor modi directe concludentes in prima figura, vbi ſyllogiſmus habet euidenter neceſſitatem ſuæ illationis. Sed ſyllogiſmus imperfectus, eſt qui non habet euidentem neceſſitatem ſuæ illationis, ſed ille fit euidens per hoc, quod reducitur ad modos euidentes. primæ figuræ, ſicut ſunt omnes alij a quatuor primis modis primæ figuræ. quia tamen in omnibus iſtis ſequitur concluſio de neceſſitate (licet non euidenter) ideo prædicta definitio ſyllogiſmi conuenit tam ſyllogiſmo perfecto quàm imperfecto & per hoc patet quòd eſt ſufficiens.

Argumẽta

Contra prædicta arguitur primo ſic. Nullus motus rationis, uel diſcurſus intellectus eſt oratio, cum non ſit uox, ſed ſyllogiſmus eſt diſcurſus intellectus, ergo male dicitur, quòd ſyllogiſmus eſt oratio. Secundo ſic. Ad ſyllogiſmum ſimpliciter non requiritur, quòd præmiſſæ concedantur. quia, ſiue cõcedantur, ſiue non, concluſio ſequitur neceſſario, ergo male ponitur in textu, poſitis, & conceſſis. Tertio ſic. Concluſio in materia conuenit cum præmiſſis, quia includit ambas extremitates, & etiam conuenit in forma cum ipſis ſcilicet in copula uerbali, ergo non eſt alia a præmiſſis, ergo male ponitur, quòd in ſyllogiſmo de neceſſitate ſequitur aliud. Quarto ſic. Illud quod accidit non ſequitur de neceſſitate, cum poſſit adeſſe uel abeſſe, ſed concluſio ſequitur de neceſſitate in ſyllogiſmis, ergo non eſt neceſſe eam accidere per ea, quæ poſita ſunt. Quinto ſic. Omnis ſyllogiſmus neceſſario infert ſuam concluſionem, & omnes ſyllogiſmi habẽt æqualiter neceſſitatem concludendi, ergo omnes ſyllogiſmi ſunt perfecti, ergo male diuiditur ſyllogiſmus per perfectum, & imperfectum.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ſyllogiſmus quandoq; ſumitur pro eo quod non eſt formaliter diſcurſus interior intellectus, ſed ſolum uox complexa ſignificans illum interiorem diſcurſum, qui fit intellectu, & ſic bene dicitur, ꝙ eſt oratio. Aliquando tamen capitur pro illo diſcurſu, capiendo ſignificatũ pro ſigno, ſed ſic non capitur in propoſito. Ad ſm dicitur, ꝙ licet ad ſyllogiſmum ſimpliciter non requiratur quòd præmiſſæ concedantur, quia illę abſtrahunt a materia uera, uel falſa, tamen requiritur ad ſyllogiſmum dialecticum. Et quia Pet. Hiſpa. hanc definitionem ſumpſit a Boetho definiente in Topicis ſyllogiſmum dialecticum, ideo hic poſuit poſitis, & conceſſis in iſta definitione, quia quamuis hoc non requiratur ad ſyllogiſmum in communi, tamen ſibi non repugnat Ad tertium dicitur, ꝙ licet concluſio ſm partem cõueniat materialiter cum præmiſſis, differt tamen formaliter ab his, cum ibi ſit alia habitudo prædi-

cati

cati ad ſubiectum, & ex conſequenti alia cōpoſitio eorundem quã in præmiſſis. licet.n. copula uerbali ſm ſe maneat eadem, tamẽ compoſitio eius uariatur per uariationem habitudinis extremorum. Ad quartum dicitur, quòd ſi capitur accidit prout idem eſt. quòd contingenter euenit, ſic concluſio non accidit de neceſſitate ex præmiſſis, ſed ſi capiatur accidit prout tantum ualet ſicut ſequitur, illo modo concluſio bene accidit. & ſic accipitur hic Ad quintum dicitur, quòd licet omnes ſyllogiſmi ſint perfecti quantum ad neceſſitatem eorum, & quo ad eſſe, non tamen quo ad euidentiam neceſſitatis ſuæ, & quo ad bene eſſe.

De his quæ ad formationem ſyllogiſmorum requirantur, duobus, ſcilicet, propoſitionibus, maiori, ac minori, & terminis tribus, maiori ſcilicet, ac minori extremitatibus, & medio.

Omnis autem ſyllogiſmus conſtat ex tribus terminis, & duabus propoſitionibus, quarum propoſitionum, prima uocatur Maior, ſecunda Minor. Ex tribus autem terminis non poſſunt duæ propoſitiones fieri, niſi alter illorum terminorum ſumatur bis, & tunc ille terminus bis ſumptus, aut ſubiicietur in una, & prædicabitur in alia, aut ſubiicietur in utraque, aut prædicabitur in utraq;. Horum autem terminorum alter uocatur Mediũ, alter Maior extremitas, alter Minor extremitas. Medium, eſt terminus bis ſumptus ante concluſionem. Maior extremitas, eſt terminus ſumptus in maiori propoſitione cũ medio. Minor extremitas, eſt terminus ſumptus in minori propoſitione cum medio.

Poſtquàm Auctor determinauit de Syllogiſmo, hic cōſequenter oſtendit, quę & quot principia requirantur ad conſtitutionem eius & quia materia uia generationis præcedit formam, ideo antequam oſtendat quę principia formalia requirantur ad ſyllogiſmum, prius oſtendit quæ principia materialia requiruntur ad conſtitutionem eius, Sicut enim in ſyllogiſmo eſt duplex forma, ſcilicet remota, ſiue communis, quæ eſt figura, & propinqua, ſcilicet modus, ſic eſt ibi duplex materia. ſ. propinqua, & remota, remota, ut ſunt tres termini correſpondentes figuræ, & propinqua. ſ. duæ propoſitiones, quæ correſpondent ipſi modo. quia modus dicit ordinationem propoſitionum, ſicut figura terminorum.

Primo ſciendum, ꝙ in omni ſyllogiſmo requiruntur tres termini ad cōpoſitionem eius. cuius ratio eſt quia in omni ſyllogiſmo oñditur unio, ſiue ſeparatio duorum terminorum in concluſione, ſed talis unio, uel ſeparatio nō pōt oſtẽdi per terminos concluſionis, quia ſic idem probaretur per ſeipſum, ergo præter illos terminos requiritur tertius terminus ad oñdendum talem unionẽ uel ſeparationem. ergo oīs ſyllogiſmus conſtat ex tribus terminis. Et quia ad unitatem ſyllogiſmi requiritur unitas cōcluſionis, quia ab ipſa ſyllogiſmus dicitur unus, ideo tantum in ſyllogiſmo requiruntur duę extremitates, & unum medium, per quod probatur unio uel ſeparatio illarum extremitatum. & per hoc patet, ꝙ oīs ſyllogiſmus reſoluitur per tres terminos, cum ex tribus terminis componatur. Cur tres termini requirant ad ſyllogiſmum.

Secundo ſciendum, quòd iſti tres termini uocantur Medium, Maior extremitas. Minor extremitas. vnde medium, dicitur terminus bis ſumptus ante cōcluſionem. & ratio eſt, quia extremitates in ſyllogiſmo uniuntur in concluſione propter unionem earum in præmiſſis cum medio, ſed medium in una acceptione ſolum unitur cum una extremitate, ergo ad hoc quòd uniatur cum duabus Maioris & minoris extremitatis ac medij rationes.

extremitatibus

extremitatibus uel extremitates cum ipſo, oportet quod bis ſumatur, ideo medium bis ſumitur ante concluſionem. Sed maior extremitas, eſt terminus ſumptus in maiori propoſitione cum termino medio. & dicitur maior extremitas, quia ſemper ſub ſe continet minorem extremitatem, eo quod concluſione directa ſemper eſt prædicatum reſpectu minoris, & quandoque etiam continet medium cum minori extremitate, ut in prima figura & tertia, & ſe habet per modum totius reſpectu eorum. modo, totum eſt maius ſua parte. Sed minor extremitas eſt terminus ſumptus in minori propoſitione cum medio, & dicitur minor reſpectu maioris, in qua continetur ſicut pars in toto.

Mediũ duplex cõiũctione, ac poſitione.

Tertio ſciendum, quòd dupliciter dicitur medium in ſyllogiſmus quandoq; enim dicitur medium coniunctione. eo quod ipſum eſt unitiuum extremitatũ in concluſione, & hoc modo reperitur medium in qualibet figura. alio modo, dicitur medium poſitione, quando, ſcilicet ſecũdum ſuam ſubiectionem & prædicationem ponitur inter duas extremitates, ut quando ſubiicitur maiori extremitati, & prædicatur de minori, ut eſt in prima figura, & tunc dicitur mediũ poſitione & ſolum tale medium poſitione reperitur in prima figura, in aliis autem ſolum eſt medium coniunctione, & de utroque medio intelligitur prædicta definitio medij, quod eſt terminus bis ſumptus ante concluſionem.

Cur tantũ duæ ſufficiant propoſitiones in ſyllogiſmo, & ipſarum nomina.

Quarto ſciendum, quòd omnis ſyllogiſmus conſtat ex duabus propoſitionibus. cuius ratio eſt, quia in ſyllogiſmo, ut dictum eſt, oſtenditur unio extremitatum inter ſe in concluſione propter unionem earum cum medio, ſed non poteſt oſtendi unio illarum cum medio, niſi ſint duæ propoſitiones, & niſi medium bis ſumatur. ideo in omni ſyllogiſmo duæ præmiſſæ requiruntur, & etiam ſolum duæ, eo quod iſta unio extremitatum cum medio cum duabus præmiſſis ſufficit ad oſtendendum unionem extremitatum inter ſe. & harum propoſitionum prima dicitur Maior, & ſecunda Minor, & ratio eſt. quia ſecunda ſe habet ſicut contrahens & determinans maiorem, & quodammodo eſt pars primæ præmiſſæ ſed contrahens & determinans ſe habet in minus quam illud quod contrahitur, & etiam pars reſpectu totius, ratione cuius ſecunda præmiſſa conuenienter dicitur minor. & per hoc patet, quæ & quot principia materialia requiruntur in cõpoſitione ſyllogiſmi.

Argumẽta

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In qualibet propoſitione ſunt duo termini, ſed in ſyllogiſmo ſunt duæ propoſitiones, ergo in quolibet ſyllogiſmo ſunt quatuor termini, & non tantum tres. Secundo ſic. In ſyllogiſmo ex oppoſitis tantum ſunt duo termini, ut hic, omnis homo currit, nullus homo currit, ergo nullus homo eſt homo. ergo male dicitur, quòd in omni ſyllogiſmo ſunt tres termini.

Tertio ſic. In omni ſyllogiſmo ſunt duæ præmiſſæ cum una concluſione, ſed concluſio eſt una propoſitio, ergo ſyllogiſmus non conſtat ex duabus propoſitionibus tantum, ſed ex tribus. Quarto ſic. Omnis terminus eſt aliquod extremum, quia dicitur a terminando, ergo nullus terminus eſt medium. ergo terminorum ſyllogiſmi nullus dicitur medius: Quinto ſic. In eadem propoſitione non poteſt bis ſumi idem terminus cum alio termino, ſed ſyllogiſmus eſt una propoſitio & una oratio, ut dictum eſt prius, ergo in eo medium non bis ſumitur ante concluſionem.

Solutio.

Ad argumẽta. Ad primum dicitur, quod licet in duabus propoſitionibus ſemper ſint quatuor termini ſecundum numerum, tamen ſunt tantum tres ſecundũ ſpeciem, quia idem terminus. ſ. medius ſub eadem ratione ſumitur in duabus præmiſſis. ideo eſt idem terminus ſm ſpeciem & rationem. Ad ſecundum dicitur, quòd licet in ſyllogiſmo ex oppoſitis tantum ſint duo termini materiali-

ter,

ter ſunt tamen tres formaliter, quia unus terminus habet rationẽ maioris & minoris extremitatum, qui de ſeipſo negatur in concluſione. Ad tertium dicitur, ꝙ licet concluſio ſit propoſitio, tamen ipſa non eſt de eſſentia ſyllogiſmi, ſed tantũ duæ præmiſſæ, ideo in ipſo non ſunt tres propoſitiones. Ad quartum dicitur, quod licet medium habeat rationem extremi reſpectu præmiſſarum, quas terminat, tamen, reſpectu extremitatum quas coniungit, uel inter quas ponitur conuenienter dicitur medium, ideo reſpectu diuerſorum dicitur terminus, & medium. Ad quintum dicitur, quòd licet ſyllogiſmus ſit una propoſitio hypothetica, tamen includit plures categoricas, in quibus medium bis ſumitur, & hoc ſufficit.

De modo ac figurà, quæ ſunt ſyllogiſmorum formalia principia.

Ad ſyllogiſmum autem exigitur Modus & Figura. Figura eſt ordinatio trium terminorum ſecundum ſubiectionem, & prædicationem. Hæc autem ordinatió fit tripliciter ut dictum eſt. & ſecundũ hoc ſunt tres figuræ. Prima figura, eſt, quando medium ſubiicitur in una propoſitione, & prædicatur in alia, ut omne animal eſt ſubſtantia, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt ſubſtantia. Secunda figura eſt, quando medium prædicatur in utraque, ut omnis homo eſt animal, nullus lapis eſt animal, ergo nullus lapis eſt homo. Tertia figura eſt quando medium ſubiicitur in utraque, ut omnis homo eſt animal, omnis homo eſt ſubſtantia, ergo quædam ſubſtantia eſt animal unde uerſus.

Carmina figurarũ.

Prima prius ſubiicit medium, poſt prædicat ipſum.
Altera bis dicit, tertia bis ſubiicit ipſum.

Modus eſt ordinatio duarum propoſitionum in debita qualitate, & quantitate. Debita qualitas, eſt quòd, ſi una ſit negatiua, reliqua erit affirmatiua. Debita quantitas eſt, quòd, ſi una eſt particularis, reliqua erit uniuerſalis.

Poſtquam Auctor ſuperius oſtendit quæ & quot principia materialia requirãtur ad formationem ſyllogiſmi, hic conſequenter oſtendit quæ principia formalia ad ipſum requirantur dicens, ꝙ ad ſyllogiſmum requiruntur duo principia formalia. ſ. modus & figura. & quia modus eſt forma ſpecialis ſyllogiſmi, figura uero forma communis, ideo prius determinat de figura, quam de modo, ipſam primo ſic definiens. Figura eſt ordinatio trium terminorum ſecundum ſubiectionem, & prædicationem. & ponitur ubi ordinatio, loco generis. ordinatio. n. conuenit tam figuræ quam modo. & dicitur trium terminorum, ad differentiam modi, qui eſt ordinatio duarum propoſitionum. & dicitur ſecundum ſubiectionem, & prædicationem, ad indicandum qualiter fit illa ordinatio trium terminorum. Vnde talis ordinatio trium terminorum non dicitur figura, capiendo figuram proprie ut eſt terminatio quantitatis, ſed ſecundum ſimilitudinem, & per ſimilitudinem ad figuram trianguli. ſicut enim in triangulo ſunt lineę quæ coniunguntur tribus angulis, ſic in ſyllogiſmo duæ propoſitiones coniunguntur tribus terminis.

Figura, & eius noĩs definitio.

Primo ſciendum, ꝙ ſunt tantum tres figuræ ſyllogiſmorũ. cuius ratio eſt qa figura eſt ordinatio trium terminorum. ſ. medii, & duarum extremitatum, uel

ergo tale medium ſubiicitur maiori extremitati, & prædicatur de minori, & ſic eſt prima figura, uel prædicatur de utraque, & ſic eſt ſecunda figura, uel ſubiicitur utrique, & ſic eſt tertia figura. Et per hoc habentur definitiones trium figurarum, unde Prima figura eſt, quando illud quod ſubiicitur in maiori prædicatur in minori propoſitione. Secunda uero eſt, quando idem prædicatur in utraque. Tertia uero quando idem ſubiicitur in utraque. & ordinatur ſic. quia medium, quod ſubiicitur in uno, & prædicatur in alio, eſt medium poſitione & coniunctione ſimul, ideo eſt uerius medium, quam illud, quod ſubiicitur uel prædicatur tantum. & iterũ quod ſemper prædicatur coniungit extremitates uniuerſaliter, & non particulariter, ſicut quando ſubiicitur. Ideo conuenienter ponitur ſecunda figura, in qua medium prædicatur in utraque propoſitione, figuræ. n. ordinantur ſecundum maiorem uel minorem perfectione ſui medii.

Secundo ſciendum, quòd licet ſit una figura, in qua medium ſubiicitur in maiori, & prædicatur in minori, tamen non poteſt eſſe figura, in qua medium prædicetur in maiori propoſitione, & ſubiiciatur in minori. Et ratio eſt. quia. ſi mediũ prædicaretur in maiori propoſitione, haberet rationem totius reſpectu maioris & ſi ſubiiceretur in minori, haberet rationem partis reſpectu minoris. & quia maior extremitas ſe habet ut totum reſpectu minoris, ſi tale medium ſit totum reſpectu maioris, erit totum reſpectu minoris extermitatis, & ſic erit totum & pars, inferius & ſuperius, maius & minus reſpectu minoris extremitatis, ſed hoc eſt impoſſibile. ideo talis diſpoſitio figuræ eſt impoſſibilis, ideo non eſt ponenda quarta figura, ſicut poſuit Galenus, & licet medium quandoque in prima propoſitione prædicetur, & in ſecunda ſubiiciatur, tamen ſecundum rem, ſecunda propoſitio eſt maior, quia prædicatum eius continet medium & minorem extremitatem, ideo in ea ſumitur maior extremitas cum medio, & ibi eſt diſpoſitio primæ figuræ, ſed eſt tranſpoſitio præmiſſarum.

Vide Digreſſionẽ Auerrois contra Gale. in 1. Prio. c. 8.

Quid ſit modus.

Tertio ſciendum, quòd modus eſt ordinatio duarum propoſitionum in debita qualitate & quantitate & ponitur ordinatio loco generis. & ponitur duarum propoſitionum ad differentiam figuræ, quæ eſt ordinatio trium terminorũ & ponitur in debita qualitate, & quantitate, ad differentiam combinationum inutilium, in quibus non eſt debita qualitas & quantitas. Unde combinatio inutilis, eſt ordinatio duarum propoſitionum, ex quibus non ſequitur formaliter aliqua concluſio, ſicut quando ambæ ſunt particulares, uel ambæ negatiuæ, talis combinatio dicitur inutilis, quia non ualet ad aliquid concludendum, & licet in ea ſit diſpoſitio figuræ, tamen ibi non eſt debita ordinatio propoſitionum ideo non eſt modus.

Debita ꝓpoſitionũ. Quantitas & qualitas.

Quarto ſciendũ, ꝙ debita quantitas eſt, quòd, ſi una eſt particularis reliqua ſit uniuerſalis, & ratio eſt. quia ex puris particularibus nihil ſequitur. ideo, ſi una eſt particularis, aliam oportet eſſe uniuerſalem, non tñ oportet econtra, ſi una ſit uniuerſalis, ꝙ alia ſit particularis, ambæ enim poſſunt ſimul eſſe uniuerſales. Sed debita qualitas eſt, ꝙ, ſi una ſit negatiua, reliqua ſit affirmatiua. & ratio eſt, quia ex puris negatiuis nihil ſequitur, & non econtra, ſit una ſit affirmatiua reliqua erit negatiua, quia eſt puris affirmatiuis. poteſt fieri bonus ſyllogiſmus, & per hoc patet, quæ, & quot ſunt principia formalia ad ſyllogiſmum requiſita.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Ordinatio eſt quædam actio, cum ordinare ſit agere. ſed figura non eſt actio male dicitur, ꝙ eſt ordinatio. Secundo ſic. In hac propoſitione, animal rationale eſt homo, eſt ordinatio trium terminorum ſecundum ſubiectionem & prædicationem, & tamen ibi non eſt aliqua figura, quod probaretur inductiue omnibus figuris. ergo definitio figuræ conuenit alii a definito. Tertio ſic. Illud, ꝙ prædicatur de utraque extremitate ponitur ſu

per

per ambas extremitates, ſed illud quod ſubiicitur in utraque eſt inferius ad ipſa, ergo nullum tale eſt medium. ergo non eſt una figura, in qua medium prædicetur in utraque, uel ſubiiciatur in utraque. Quarto ſic. Impoſſibile eſt modus & tamen non eſt ordinatio duarum propoſitionum, ergo contra definitionē modi. Quinto ſic. Quando ambæ præmiſſæ ſunt uniuerſales affirmatiuæ in ſecunda figura eſt ordinatio duarum propoſitionum in debita qualitate, & quantitate, tamen non eſt modus, ergo definitio modi conuenit alijs à definito.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ſi capiatur ordinatio actiue pro actione ordinantis. ſic eſt actio, ſed ſi formaliter capiatur pro diſpoſitione formali terminorum, ſic non eſt actio, & hoc modo ſolum figura eſt ordinatio. Ad ſm dicitur, quòd licet in illa propoſitione, animal rationale eſt homo, ſit ſm rem ordinatio trium terminorum tamen non ordinantur per modum trium, ſed per modum duorum, quia animal, & rationale ſe habent per modum unius termini tantum, & ad figuram requiritur, quòd ordinentur tres termini ſecundum modum trium terminorum, Ad tertiũ dicitur, quod licet illud, quod prædicatur de utraque extremitate non ſit medium poſitione, eo quòd eſt ſuperius poſitione, tamē bene eſt medium coniunctione reſpectu extremitatum, & etiam quod ſubiicitur in utraque eſt medium coniunctione, licet ſit inferius poſitione. Ad quartum dicitur, quòd ſi capiatur modus, ut eſt adiacens rei determinatio, ſic impoſſibile, eſt modus, ſed ſi capiatur pro formali diſpoſitione propoſitionum, ſicut ſolum in ꝓpoſito capiatur, ſic non eſt modus. Ad quintum dicitur, quòd quando ambæ sũt uniuerſales affirmatiuæ in ſecunda, licet ibi ſit qualitas debita ad modum in cõmuni, tamen ibi non eſt debita qualitas ad modum ſecundæ figuræ & ad hoc ꝙ ſit modus in aliqua figura, ibi requiritur debita qualitas, & quantitas ſecundum exigentiam figuræ. ideo illi diſpoſitioni non conuenit definitio modi.

Ad ſyllogiſmorum formationem inquacunque figura regulæ neceſſariæ ac communes.

Vnde dantur tales regulæ uniuerſales ad quālibet figurām. Ex puris particularibus, ĩdefinitis, uel ſingularibus nihil ſequitur, unde oportet alteram præmiſſarum eſſe uniuerſalem, uel utranque. Item ex puris negatiuis nihil ſequitur, unde oportet alterapræmiſſarum eſſe affirmatiua. Item, ſi aliqua præmiſſarum fuerit particularis, concluſio erit particularis, & non econtra. item, ſi aliqua præmiſſarum fuerit negatiua, concluſio erit negatiua. item, medium nunquam debet poni in concluſione. Vnde verſus. — Vide in 1. Prio. c. 7.

Partibus ex puris ſequitur nil, ſiue negatis.
Si qua præit partis, ſequitur concluſio partis.
Si qua negata præit, concluſio ſitq; negata.
Lex generalis erit, medium concludere neſcit.

Poſtquam Auctor determinauit de modo, & figura in generali, quæ ſunt principia formalia ſyllogiſmorum, hic conſequenter ponit alias regulas, quæ ſunt generales cuilibet figuræ. Quarum prima eſt, quòd ex puris particularibus, uel indefinitis non poteſt fieri ſyllogiſmus. cuius regulæ tres ſunt rationes, quarum prima eſt, quia omnis bonus ſyllogiſmus regulatur per dici de omni, — Ex puris ꝑticularib. nihil ſequi.

uel dici de nullo,ſed,cum ambæ præmiſſæ ſunt particulares, ibi nõ eſt dici de omni,uel dici de nullo,cum ibi non ſit propoſitio uniuerſalis, ergo talis diſpoſitio eſt inutilis. Secunda cauſa eſt,quia propter unionem extremitatum cum medio pro diuerſis partibus medij, non ſequitur unio extremitatum inter ſe gratia formæ,licet aliquando fiat hoc gratia materiæ,ſed quando ambæ præmiſſæ sũt particulares, extremitates poſſunt uniri cum medio pro diuerſis partibus,ut hic quoddam animal eſt equus,quidam hõ eſt animal,ergo homo eſt equus.ibi homo,& equus uniuntur cum animali pro diuerſis partibus eius.ideo non ſeqtur unio illarum extremitatum inter ſe.Tertia cauſa eſt,quia arguendo ex puris particularibus.uel indefinitis poſſunt reperiri termini in quibus omni, & in qbus nulli,ergo talis combinatio eſt inutilis.Quid autem ſit reperire terminos in quibus omni,& in quibus nulli,alias uidebitur,& nunc cauſa breuitatis relinquitur ergo ex puris particularibus,ſiue indefinitis non fit bonus ſyllogiſmus.

Vide in expõne tertiæ figuræ

Ex puris negatiuis nihil ſequitur.

Primo ſciendum,ꝙ ſecunda regula eſt,ꝙ ex puris negatiuis in nulla figura fit bonus ſyllogiſmus,ſed oportet alteram præmiſſarum eſſe affirmatiuam uel ambas.cuius ſunt duæ rationes, prima eſt,quia propter ſeparationem aliquorum extremorum ab aliquo tertio, non ſequitur unio uel ſeparatio eorum inter ſe. ſicut propter ſeparationem hominis & riſibilis a lapide non ſequitur unio,uel ſeparatio hominis, & riſibilis adinuicem, ſed quando ambæ præmiſſæ ſunt negatiuæ denotatur ibi ſeparatio duarum extremitatum ab uno tertio, ergo non ſequitur unio uel ſeparatio duarum extremitatum inter ſe.ideo ex puris negatiuis nunquam formaliter ſequitur aliqua cõcluſio, nec in aliqua figura poteſt fieri bonus ſyllogismus.Secunda ratio eſt,quia arguendo ex puris negatiuis poſſunt reperiri termini in quibus omni, & in quibus nulli. Termini in quibus omni ſunt,ut animal, lapis, equus. Termini in quibus nulli,ut equus, homo, lapis,ergo nihil ſequitur formaliter ex puris negatiuis.Et hæc eſt probatio generalis,quam dat Ariſt. ad omnes combinationes inutiles, de qua poſterius uidebitur.

Præmiſſa particulari, & cõcluſio erit particularis.

Secundo ſciendum, ꝙ tertia regula eſt,ꝙ ſi aliqua præmiſſarum fuerit particularis,concluſio erit particularis.cuius ratio eſt,quia extremitates ſyllogiſmi uniũtur in concluſione uirtute unionis earum cum medio in præmiſſis,ſed cum aliqua præmiſſarum eſt particularis, & alia uniuerſalis, extremitates uniuntur in medio particulariter tantum,quia quamuis una uniatur uniuerſaliter cum medio,alia tamen unitur particulariter ſolum cum ipſo medio, & cum alia extremitate.ergo tales extremitates ſolum particulariter in concluſione debent uniri.unde in tali diſpoſitione,præmiſſa uniuerſalis,& præmiſſa particularis ſe habent,ſicut cauſa uniuerſalis, & cauſa particularis in naturalibus. ſed effectus in naturalibus magis ſimilatur cauſæ particulari quam cauſæ uniuerſali, ut homo genitus magis aſſimilatur homini generanti quam Soli, quia Sol eſt uniuerſale generans.ergo ſimiliter in prædictis, concluſio debet magis aſſimilari præmiſſæ particulari quam uniuerſali.

Præmiſſa negatiua, & concluſio negatiua erit.

Tertio ſciendum, ꝙ quarta regula talis eſt,ꝙ, ſi aliquã præmiſſarum fuerit negatiua,concluſio debet eſſe negatiua.cuius ratio eſt,quia unio uel ſeparatio extremitatum in concluſione ſequitur propter ſeparationem uel unionem earum in præmiſſis, ſed quando una præmiſſarum eſt affirmatiua, & alia negatiua, quæ extremitates ſeparantur abinuicem per hoc ꝙ una coniungit cum medio, a quo alia ſeparatur in præmiſſa negatiua.ergo oportet ipſas extremitates ſeparari abinuicem in concluſione.ergo quandocunque aliqua præmiſſarum eſt negatiua, oportet concluſionem eſſe negatiuam.

Quarto ſciendum,ꝙ quinta regula talis eſt, quòd medium nunquam debet poni in concluſione.cuius duæ ſunt rationes.Prima ratio eſt, quia uel poneretur

cum maiore extremitate, & tunc concluſio non differret a maiore præmiſſa, uel poneretur cum minore extremitate, & tunc cõcluſio nõ differret a minore propoſitione, & ſic utroque modo non eſſet alia a præmiſſis, quod eſt contra rationem ſyllogiſmi. igitur mediũ non debet poni in concluſione. Secunda ratio eſt, quia in omni ſyllogiſmo debet concludi unio, uel ſeparatio extremitatum inter ſe, cum ille ſit finis ſyllogiſmi, ſed ſi medium poneretur in concluſione, denotaretur unio, uel ſeparatio medij ab aliqua extremitate, & non extremitatum inter ſe. ergo non haberetur finis ſyllogiſmi, & per conſequens nõ debite fieret ſyllogiſmus, & in hoc patent regulæ ſyllogiſmorum generales omnibus figuris.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Bene ſequitur, Socr. eſt animal, Socr. eſt riſibilis, ergo quoddã riſibile eſt animal, ergo ex puris ſingularibus aliqd ſequit. ergo eadem ratione ex puris particularibus. Secundo ſic. Bene ſequitur, ſi non eſt homo, non eſt riſibile, ſed non eſt homo, ergo non eſt riſibile. & tamen ibi arguitur ex puris negatiuis, ergo ex puris negatiuis aliqd ſequitur. Tertio ſic. Quanto aliqua cauſa eſt maioris uirtutis tanto poteſt ſibi aſſimilare effectũ, ſed præmiſſa uniuerſalis, eſt maioris uirtutis quam particularis, ergo magis debet ſequi cõcluſio uniuerſalis quam particularis, cum præmiſſa ſemper ſit uniuerſalis. Quarto ſic. Non ſequitur ſeparatio extremitatum in concluſione niſi ſeparẽtur in præmiſſis, ſed quando una præmiſſarum eſt affirmatiua, & alia negatiua, extremitates non ſeparantur ab inuicem in præmiſſis, ergo non ſequitur ſeparatio earum in concluſione, & per conſequens non oportet, quòd, ſi aliqua præmiſſarum ſit negatiua, ꝙ concluſio ſit negatiua. Quinto ſic. Medium quandoq; includitur in minori extremitate, ſicut ſuperius in inferiori, ſed minor extremitas ſemper ponitur in concluſione, ergo medium intrat quandoque in concluſionem. Argum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet in illa argumentatione ſequatur aliquid ſyllogiſtice per ſyllogiſmum expoſitorium, non tñ per ſyllogiſmũ ſimpliciter, qui ſit in aliquo modo, & in aliqua figura. Et eſt ſyllogiſmus expoſitorius, cuius medium eſt ſingulare ſingulariter ſentum, ut ibi, Socrates eſt animal, Socrates eſt riſibilis, ergo riſibile eſt animal. Et principium regulatiuũ eius pro affirmatiuis eſt, quæcunque in uno ſingulari ſingulariter ſento conueniunt, illa inter ſe conueniunt, ſed principium regulatiuum eius pro negatiuis, eſt quando que duorum unum conuenit cum uno ſingulari, a quo aliud diſconuenit, illa inter ſe diſconueniunt. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ibi non arguitur ex puris negatiuis, quia maior eſt una conditionalis affirmatiua, nec arguitur per ſyllogiſmũ categoricorum, ſed per ſyllogiſmum hypotheticum, ſcilicet a tota conditionali cum poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis. Ad tertium dicitur, ꝙ licet propoſitio uniuerſalis ſit maioris uirtutis in inferendo concluſionem quam particularis, tamen non oportet concluſionem magis aſſimilari uniuerſali, eo quòd ipſa non eſt totalis cauſa ipſius concluſionis, & propinqua, ſed particularis præmiſſa eſt cauſa propinquior, & immediatior concluſioni. Ad quartum dicitur, ꝙ quando aliqua præmiſſarum eſt negatiua, licet extremitates nõ primo, & per ſe abinuicem ſeparentur, tamen bene ex conſequenti ſeparantur, inquantum una coniungitur cum medio, a quo alia ſeparatur. Ad quintum dicitur, ꝙ licet medium ſecundum rem includatur in minori extremitate, non tamen ſecundum rem, & uocem ſimul, ideo non intrat concluſionem eo modo quo ponitur medium in præmiſſis. Solutio. Syllogiſmus expoſitorius, & eius regula.

Enumeratio modorum primæ figuræ, deq; ipſo directe concludere, ac indirecte, duabusq; regulis.

Prima figura nouem habet modos. Quorum primi quatuor

1.Prio.c.7. concludunt directe, reliqui uero quinque concludunt indirecte. Directe autem concludere, eſt maiorem extremitatem prædicari de minori in concluſione. Indirecte autem concludere, eſt minorem extremitatem prædicari de maiori in concluſione. Nota hic duas regulas, quarum prima conuenit tantum primæ figuræ quo ad quatuor primos modos, & ſecundæ quo ad omnes. Secunda etiam conuenit tantum primæ figuræ quo ad eius quatuor primos modos, & tertiæ figuræ quo ad omnes.

Prima regula talis eſt,

Minore exiſtente negatiua nihil ſequitur.

Secunda regula talis eſt,

Maiori exiſtente particulari nihil ſequitur.

Intentio partis huius, & ordo.

Poſtquàm Auctor determinauit de ſyllogiſmo in generali ponendo definitionem eius, & oſtendendo ex quibus principijs materialibus & formalibus componitur, & ponendo aliquas regulas generales omnibus figuris, hic conſequenter determinat de ipſo in ſpeciali docendo formationem ſyllogiſmorum in qualibet figura. Et primo docet formare ſyllogiſmos in prima figura. cuius ratio eſt, quia illi ſyllogiſmi, qui ſunt per ſe de prima ſunt perfectiores alijs, eo quod in ipſis medium poſitione eſt & coniunctione: quia ſubijcitur maiori extremitati, & prædicatur de minori. & etiam coniungit extremitates inter ſe. in alijs autem eſt ſolum medium coniunctione & non poſitione, & propter hoc etiam Auctor determinauit prius de prima figura quam de alijs duabus, primo enumerando ſuos modos in generali, poſtea determinando de ipſis in ſpeciali.

Modos nouem 1. figura tantum habet.

Primo ſciendum, quòd primæ figuræ nouem ſunt modi, quatuor directe cōcludentes, & quinque indirecte. quorum ſic habetur ſufficiencia, quia modus eſt ordinatio duarum præmiſſarum. vel ergo ambæ præmiſſæ ſunt uniuerſales, uel ambæ particulares, uel maior uniuerſalis & minor particularis. vel econtra. Si ambæ ſunt uniuerſales, hoc eſt quadrupliciter, uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic eſt Barbara, & Baralipton indirecte concludens, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequitur. vel maior affirmatiua & minor negatiua, & ſic eſt Fapeſmo, uel econtra, maior negatiua & minor affirmatiua, & ſic habentur Celantes, & Celarent. Si ambæ ſunt particulares, hoc eſt quadrupliciter ut prius, & quocunque modo diſponantur ſemper eſt combinatio inutilis, quia ex puris particularibus nihil ſequitur. Si maior eſt uniuerſalis, & minor particularis, hoc eſt quadrupliciter. quia uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic ſunt Darij, & Dabitis, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequitur, uel maior eſt negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Ferio, uel maior eſt affirmatiua, & minor negatiua, & ſic iterum nihil ſequitur. Si uero maior ſit particularis, & minor uniuerſalis hoc eſt quadrupliciter, ut prius, & quocunque modo diſponantur ſemper eſt combinatio inutilis, niſi quando maior eſt affirmatiua, & minor negatiua, ſicut eſt Friſeſomorum.

1. Prio c. 1. Ari cos ponit & alios.

Secundo ſciendum, quod Baralipton, Celantes, & Dabitis non diſtinguuntur a tribus primis modis eſſentualiter quantum ad diſpoſitionem duarum propoſitionum in debita qualitate & quantitate, quia eadem eſt ordinatio præmiſſarum in Barbara, & in Baralipton. & ſimiliter in alijs, ſed diſtinguuntur ab ipſis accidentaliter quantum ad modos concludendi directe & indirecte. Ideo

Ariſtot.

Ariſtot. qui ſolum diſtinguit modos ſyllogiſmorum quantum ad eſſentialem diſtinctionem, ſcilicet ordinem præmiſſarum, non diſtinguit illos modos a tribus primis. Sed Boethus & Petrus Hiſpanus, conſiderantes ſyllogiſmum quantum ad præmiſſas, & modum concludendi, poſuerunt illos tres modos diſtinctos ab alijs tribus modis, eo quòd concludunt indirecte, alij uero directe.

Tertio ſciendum, q directe concludere, eſt maiorem extremitatem prædicari de minori in concluſióne, & concludere indirecte, eſt minorem extremitatem prædicari de maiori in concluſione. cuius ratio eſt, quia, quando maior extremitas prædicatur de minori in concluſione, ibi deſignatur directus motus rationis, qui incipit a maiori extremitate, & fit per medium ad minorem extremitatem, & deinde comparatur minor extremitas ad maiorem in concluſione. & intellectus in tali motu, cum peruenit ad minorem extremitatem directe comparat eã ad maiorem, ideo ibi fit directa concluſio. Sed, quando minor prędicatur de maiore, deſignatur indirectus motus rationis, quia deſignatur, q intellectus primo accipit maiorem cum medio, & ſecundo minorem cũ medio. & iterũ reuertitur ad maiorẽ extremitatẽ anteq̃ uniat ipſam cum minori extremitate, & non unit minorem directe & immediate poſt acceptionem minoris cum medio. & hæc cã quare concluſio dicitur directa uel indirecta eſt generalis ad omnes figuras.

Quarto ſciendum, q pro modis primæ figurę directe concludentibus ponuntur plures regulæ. quarum prima eſt, q minore exiſtẽte negatiua, nihil ſequitur in prima figura directe cuius ratio eſt, quia, ſi minori eſt negatiua, oportet maiorẽ eſſe affirmatiuam; & concluſionẽ eſſe negatiuam propter duas regulas prius poſitas. ergo maior extremitas non diſtribueretur in maiori propoſitione, cum eſſet prædicatum propoſitionis affirmatiuæ, & tamen diſtribueretur in cõcluſione, cum eſſet prædicatũ propoſitionis negatiuę, quod ſemper diſtribuitur. & ſic argueretur a non diſtributo ad diſtributum, & hoc eſt arguere a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis, quia non diſtributum eſt conſequens reſpectu diſtributi, ſicut homo eſt conſequens ad omnem hominem. & etiam ibi poſſunt dati termini in quibus omni, ut animal, homo, equus, & termini in quibus nulli, ut animal, homo, lapis. ergo minore exiſtente negatiua nõ ſequitur aliqua concluſio directe. dicitur directe, quia bene ſequitur indirecte, ut in Fapeſmo, & Friſeſomorum. Secunda regula eſt, q maiore exiſtẽte particulari nihil ſequitur directe in prima figura cuius ratio eſt, quia in prima figura ad concludendum directe, oportet minorem eſſe affirmatiuam, ut dictum eſt, & ſic medium non diſtribueretur in minore, cum ſit prædicatum minoris propoſitionis affirmatiuę, nec in maiori, cum ſit ſubiectum propoſitionis particularis. & ſic teneretur particulariter in utraque, & poterit uniri pro diuerſis partibus eius cum duabus extremitatibus, ex qua unione non ſequitur aliqua concluſio ideo maiore exiſtente particulari in prima figura nihil ſequitur directe, licet bene indirecte, ut in Friſeſomorum etiam poſita maiori particulari poſſunt reperiri termini in quibus omni & in quibus nulli. & ſic eſt combinatio inutilis.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Idẽ eſt modus & combinatio utilis, ſed in prima figura ſunt tantũ quatuor cõbinationes utiles ad concludendũ directe, & duæ ad concludendum indirecte, ergo tantũ ſunt ſex modi primæ figuræ. & ſic male ponuntur nouẽ. Secũdo ſic Hic, maior extremitas prædicatur de minori dicendo, omnis homo eſt animal, ſubſtãtia eſt homo, ergo ſubſtantia eſt animal & tñ ibi eſt indirecta concluſio, cũ ibi ſit indirecta pdicatio. ergo contra deſinitionẽ huius, qđ eſt directe concludere. Tertio ſic. Minor extremitas ſe habent ut pars reſpectu maioris, ſed pars non prædicatur de toto, quia dicit eſſe totius. ergo indirecte concludere nõ eſt, qñ minor extremitas prędicatur de maiori. Argumẽ.

ri. Quarto ſic. Bene ſequitur, quoddam rationale currit, omnis homo eſt rationa lis ergo quidam homo currit, quia ex oppoſito conſequentis ſequitur oppoſitũ antecedentis, ut calore patet intuenti.ergo maiore particulari exiſtente, aliquid ſequitur directe in prima figura. Quinto ſic. Bene ſequitur, omne non homo eſt riſibile, lapis non eſt homo, ergo lapis non eſt riſibilis. ergo minore exiſtente negatiua in prima figura aliquid ſequitur.

Solutiones. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet in prima figura ſint tantum duæ combinationes primo & per ſe utiles ad concludendum directe, tamẽ ſunt plures aliæ utiles ex conſequenti ad concludendum indirecte, quia combinationes, quæ ſunt in tribus modis, primo & per ſe ualent ad concludendum directe, & ex conſequenti. per conuerſionem ſuarum concluſionum ad concludendum indirecte, & omnis ſyllogiſmus cuius concluſio conuerti poteſt, poteſt concludere directe & indirecte. Ad ſecundum dicitur, quòd non dicitur directa concluſio, eo quòd ſit ibi directa prædicatio, ſed quia ibi denotatur directus proceſſus rationes, ut ſupra dictum eſt. Ad tertium dicitur, quòd licet minor extremitas non ſemper dicat ſecundum rem totum eſſe maioris, tamen bene dicit ſecundum modum, inquantum enunciatur de ipſa. & hoc ſufficit ad hoc quòd prædicetur de maiori. quia hic indifferens eſt utrum uere uel falſe prædicetur. Ad quartum dicitur, quòd licet in illo argumento ſequatur concluſio gratia materiæ, ſcilicet propter conuertibilitatem rationalis & hominis, non tamen gratia formæ arguendi, quia non tenet in omnibus terminis conſimili forma arguendi retenta, ut non ſequitur, quoddam animal eſt aſinus, omnis homo eſt animal, ergo quidam homo eſt aſinus, cum antecedens ſit uerum, & conſequens falſum.

No. iſtã rñſionem. Ad quintum dicitur, ꝗ ibi non eſt formaliter ſyllogiſmus eo, ꝗ ſubiectũ maioris, ſcilicet non homo nõ prædicatur in minore, ſed homo ibi prædicatur ideo non bene arguitur in prima figura, ſed tamen eſt ibi uirtualiter ſyllogiſmus, in quantum iſta, lapis non eſt homo æqualiter iſti, lapis eſt non homo, ſed tunc minor erit affirmatiua, & arguetur in Darii.

De duobus modis arguendi in prima figura Barbara, ac Celarent.

Barbara. Barbara. Primus modus primæ figuræ conſtat ex duabus uniuerſalibus affirmatiuis directe concludentibus, vt

Omne animal eſt ſubſtantia,
Omnis homo eſt animal, ergo,
Omnis homo eſt ſubſtantia.

Celarent. Celarent. Secundus modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua, & minori uniuerſali affirmatiuam, uniuerſalem negatiuam directe concludentibus, vt

Nullum animal eſt lapis,
Omnis homo eſt animal, ergo,
Nullus homo eſt lapis.

Poſtquam Auctor in generali enumerauit modos primæ figuræ hic conſequẽter in ſpeciali determinat unoquoque ipſorum, & primo tam de modis directe concludentibus, quam de indirecte concludentibus. Et inter modos directe concludentes

cludentes primo de modis determinat uniuerſalibus, quàm de particularibus & adhuc inter uniuerſales, prius determinat de modis uniuerſalis affirmatiuo, qui intelligitur per Barbara, quàm de modo uniuerſali negatiuo, qui intelligitur per Celarent, eo q affirmatio præcedit negationem.

Primo ſciendum, q Barbara conſtat ex duabus propoſitionibus uniuerſalibus affirmatiuis maiore, & minore, uniuerſalem affirmatiuam directe concludentibus, ut Omne animal eſt ſubſtantia, omnis homo eſt animal ergo omnis homo eſt ſubſtantia probatur iſta conſequentia, quia regulantur per dici de omni, nam quicquid prædicatur de ſubiecto diſtributo prædicatur de quolibet ſuppoſito ſumpto ſub ipſo, ſed in iſto ſyllogiſmo, ſubſtantia dicitur de animali diſtributo in maiore, & homo ſubſumitur ſub animali. cum animal enuncietur de ipſo, ergo ſubſtantia dicitur de omni homine, eo modo, quo dicitur de omni animali, in quo includitur omnis homo, Aliter ſic probatur, quia conſequentia formalis eſt, quæ tenet in omnibus terminis conſimili forma arguendi retenta, ſed conſequentia facta in Barbara tenet in omnibus terminis, quia non eſt dabilis inſtantia, igitur ibi eſt conſequentia formalis. Cõſequentiæ formalis ratio.

Secundo ſciendum eſt, quòd inter omnes modos figurarum iſte modus, ſcilicet Barbara eſt perfectior ſimpliciter, & ratio eſt, quia eſt uniuerſalis, & affirmatiuus, ſed inquantum eſt uniuerſalis eſt perfectior omnibus aliis particularibus, & inquantum eſt affirmatiuus, eſt perfectior omnibus modis negatiuis. Item, in eo concluditur uniuerſalis affirmatiua concluſio, ſed illa eſt difficillima ad concludendum, quia ſolum in una figura, & in uno modo poteſt concludi, ipſa enim non concluditur in ſecunda figura, cum ibi concludatur negatiue tantum, nec in tertia, cum ibi concludatur particulariter tantum, nec concluditur in alio modo primæ figuræ ab iſto primo. ideo ſolum in illo modo ipſa poteſt concludi, quælibet autem alia concluſio poteſt pluribus modis concludi, ut in ſequentibus apparebit.

Tertio ſciendum, quòd Celarent ſecundus modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua. & minore uniuerſalis affirmatiua, uniuerſalem negatiuam concludentibus. & probatur, quòd iſta conſequentia ſit bona per regulam de dici de nullo, arguendo ſic. nullum animal eſt lapis, omnis homo eſt animal, ergo nullus homo eſt lapis. ibi negatur in maiori de animali diſtributo, & de quolibet contento ſub ipſo, ſed omnis homo continetur ſub animali diſtributo, igitur remouetur lapis ab homine diſtributo poteſt etiam probari per definitionem conſequentiæ formalis, quia tenet in omnibus terminis conſimili forma arguendi retenta. Modus arguendi in Celarent quomodo probatur.

Quarto ſciendum, q in iſto modo, & in omnibus aliis oportet medium manere idem cum ſubiicitur in maiore, & prædicatur in minore, & etiam maior extremitas debet manere eadem in prædicato maioris propoſitionis, & in prædicato concluſionis, & minor extremitas in ſubiecto minoris, & cõcluſionis, quia, ſi uariarentur, in tali ſyllogiſmo eſſent plures termini, quàm tres, & ſecundum tria debet quilibet terminus idem manere. primo, ſm uocem ſecundo quantum ad ſignificatum, ita, q medium in maiore, & minore non teneatur æquiuoce pro diuerſis ſignificatis, quia tunc non eſſet idem terminus, ſed plures ſecundum rẽ ſignificatam. tertio debet manere idem quantum ad ſuppoſita, pro quibus accipitur, ita q in maiore propoſitione non teneatur pro aliquibus ſuppoſitis, & in minore pro aliis, ſed ſemper debet capi pro eiſdẽ, & pro æqualibus, ita q nõ magis ſtricte uel magis ample in una, quàm in alia præmiſſarum, & ſimiliter de extremitatibus. & per hoc patet intellectus iſtorum modorum uniuerſalium.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Non ſequitur. Omne animal, ſi eſt Argumẽ.

audibile,

rudibile, eſt aſinus omnis homo eſt animal, ſi eſt rudibilis, ergo omnis homo eſt aſinus, & tamen ibi arguitur in Barbara. Secundo ſic. Non ſequitur, Omne rationale, uel irrationale homo, omnis equus eſt rationalis, uel irrationalis, ergo omnis equus eſt homo. & tamen ibi arguitur in Barbara. Tertio ſic. Non ſequitur. Cuiuſlibet hominis aſinus currit, omne rudibile eſt aſinus, ergo omne rudibile currit, quia antecedens poteſt eſſe uerum conſequente exiſtente falſo, poſito caſu, ꝙ omnis homo habeat unum aſinum currentem, & alium quieſcẽtem. & tamen arguitur in primo modo. ergo ibi non eſt cõſequentia formalis. Quarto ſic. Non ſequitur. Nullum uiuens generabitur, omnis homo eſt uiuens, ergo nullus homo generabitur, & tamen ibi arguitur in Celarent.

Quinto ſic, Nullum currens eſt aſinus, omnis homo præter Socratem currit, ergo nullus homo præter Socratem eſt aſinus, non ſequitur, quia concluſio eſt falſa, cum dicat Socratem eſſe aſinum, & præmiſſæ ſunt ueræ, & tamen ibi arguitur in Celarent, igitur in ipſo non eſt conſequentia formalis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ in iſta maior, omne animal, ſi eſt rudibile, eſt aſinus poteſt eſſe conditionalis, uel de conditionato extremo. ſi ſit cõditionalis, ibi non eſt bonus ſyllogiſmus in primo modo, quia ex hypotheticis non fit bonus ſyllogiſmus categoricus. ſi uero maior ſit categorica. tunc illa conditio, ſi eſt rudibile, poteſt referri ad ſubiectum, & ſic maior eſt falſa, & ſequitur concluſio, & ſenſus eius eſt, de quocunque eſt uerum dicere, ꝙ eſt animal ſi eſt rudibile, eſt uerum dicere, ꝙ eſt aſinus. uel illa conditio refertur ad prædicatum, & tunc maior eſt uera, & male ſubſumitur in minore, quia illa conditio non debet ſumi cum medio in prædicato minoris, cum non poneretur ad medium in ſubiecto maioris. ideo ibi non arguitur in primo modo. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet illa maior, omne rationale, uel irrationale eſt homo, poteſt eſſe disiunctiua, & ſic eſt uera, & non eſt ibi ſyllogiſmus categoricus, uel poteſt eſſe de diſiuncto ſubiecto, & hoc dupliciter, quia uel diſtribuitur illud totum diſiunctum rationale, uel irrationale, & ſic eſt bonus ſyllogiſmus, ſed maior eſt falſa, ſicut cõcluſio, uel diſtribuitur tantum prima pars diſiuncti, ſcilicet rationale, & tunc eſt uera, & tunc non bene arguitur, quia in plus eſt prædicatum minoris quàm ſubiectum diſtributum in maiore. Ad tertium dicitur, ꝙ ibi male ſubſumitur, quia ſubſumitur ſub aſino, qui non diſtribuitur in maiore, & non ſubſumitur in nomine, qui eſt ſubiectum diſtributionis maioris. ſic ergo deberet ſubſumi, cuiuſlibet hominis aſinus currit, omne rudibile eſt homo, ergo cuiuſlibet rudibilis aſinus currit. Ad quartum dicitur, ꝙ ibi arguitur a minus amplo ad magis amplũ cum diſtributione magis ampli ex parte hominis, qui in minore ſolum diſtribuitur pro hominibus præſentibus, ad quos reſtringitur per uerbum præſentis tẽporis, & in concluſione diſtribuitur pro præſentibus, & futuris, ad quos ampliatur per illud uerbum futuri temporis, generabitur.

Ad quintum dicitur, ꝙ in illo ſyllogiſmo male concluditur, quia hæc dictio præter, non excipit Socratem in concluſione ab eodem prædicato, ſicut in minore, nec eſt eadem diſpoſitio ſubiecti in affirmatiua, & negatiua, ideo ſic debet cõcludi, ergo nullus homo alius a Socrate eſt aſinus.

De modis primæ figuræ, Darij, ac Ferio, particulariter ac directe concludentibus.

Darij. Darij. Tertius modus conſtat ex maiori, uniuerſali affirmatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam directe concludentibus, vt

Omne

Omne animal eſt ſubſtantia:
Quidam homo eſt animal, ergo
Quidam homo eſt ſubſtantia.

Ferio. Quartus modus conſtat ex maiori, uniuerſali negatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, vt Ferio.

Nullum animal eſt lapis,
Quidam homo eſt animal, ergo
Quidam homo non eſt lapis.

Poſtquàm Auctor determinauit ſuperius de modis uniuerſalibus primæ figuræ directe concludentibus, hic conſequenter determinat de modis particularibus directe concludentibus, ſcilicet de Darij, & Ferio. & Primo definit Darij, eo quòd eſt affirmatiuus, & alter negatiuus dicens. Darij, tertius modus primæ figuræ, conſtat ex uniuerſali affirmatiua maiori, particulari affirmatiua minore, particularem affirmatiuam directe concludentibus, ut omne animal currit, quidam homo eſt animal, ergo quidam homo currit. & probatur hoc modo conſequentia per regulam, ſcilicet dici de omni, quia in iſto ſyllogiſmo currit, de ſubiecto ſcilicet de animali diſtributo dicitur, igitur dicitur de quolibet contento ſub ipſo, ſed aliquis homo continetur ſub animali. ergo de ipſo prædicatur currit, & poſſet etiam probari per definitionem conſequentiæ formalis, ſicut dictum eſt de aliis modis.

Primo ſciendum, quòd ad debite ſyllogizandum in Darij oportet quòd termini debite accipiantur ſic, quòd non fiat uariatio terminorum reiterando extremitates in concluſione, uel reiteratione medij in præmiſſis. & per talem conſiderationem circa terminos poterunt cognoſci multi paralogiſmi, qui fiunt apparenter ſecundum iſtum modum etiam inſpiciendum eſt ad præmiſſas, quod illæ debite diſponantur, ita quòd ibi ſint duæ categoricæ tantum, tanquam principales præmiſſæ, quia ſyllogiſmus categoricus ſolum componitur ex propoſitionibus categoricis. & ſi in aliquo ſyllogiſmo ſunt plures præmiſſæ quam duæ, oportet ipſum reſoluere, primo ad duas propoſitiones, quæ ſint principales eius præmiſſæ, & ex conſequenti ad tres terminos, ad uidendum utrum debite formetur in iſto uel in aliis. Debitus modus ſyllogizandi in Darij.

Secundo ſciendum, ꝙ Ferio, quartus modus primæ figuræ, conſtat ex uniuerſali negatiua maiori, particulari affirmatiua minori, particularem negatiuam concludentibus directe, ut Nullum animal eſt lapis, quidam homo eſt animal, ergo quidam homo non eſt lapis. & probatur per regulam de dici de omni, & dici de nullo, quia ibi lapis negatur de animali diſtributo, ergo nihil eſt ſumere ſub animali, a quo non remoueatur lapis. & quia homo ſumitur ſub animali, ideo lapis remouetur ab ipſo. Modus arguendi in Ferio.

Tertio ſciendum, ꝙ iſti duo modi particulares ſunt perfecti, & quantum ad neceſſitatem concludendi, & quantum ad euidentiam ipſorum, quia immediate regulantur per dici de omni de dici de nullo & quantum ad illam perfectionẽ non habent perfici per alios modos. ſed quantum ad quantitatem, modi uniuerſales ſunt perfectiores aliquo modo. & ſi negetur conſequentia iſtorum modorum, poteſt aliquo modo probari, reducẽdo ipſos ad modos uniuerſales hoc modo. quia Darij reducitur primo ad Cameſtres in ſecunda figura, capiendo contradictorium concluſionis ſuæ cum maiore, inferendo oppoſitum contradicto-

rium

rium minoris, ut arguendo in Darij, Omnis homo eſt animal, quoddam riſibile eſt homo, ergo quoddam riſibile eſt animal. Reducitur ſic ad Dameſtres. Omnis homo eſt animal, nullum riſibile eſt animal, ergo nullum riſibile eſt homo. & etiam Ferio reducitur ad Ceſare, uel ad Cameſtres. & quia illi modi iterum reducuntur ad Celarent per conuerſiones, ideo iſti modi particulares ex conſequẽti poſſunt reduci & probari per uniuerſales. & non reducuntur iſti modi ad modos ſecundæ figuræ, ut ibi perficiantur, uel ut ibi ſtet eorum reductio, ſed ut mediantibus ipſis reducantur ad modos uniuerſales primæ figurę.

Quæ ꝓpõ facile a- ſtrui aut d ſtrui poſ- ſit. Quarto ſciendum, ꝙ in iſtis quatuor modis primæ figuræ iam habitis cõcluduntur quatuor genera propoſitionum, ſcilicet, uniuerſalis affirmatiua, quæ concluditur in Barbara, uniuerſalis negatiua in Celarent, particularis affirmatiua in Darij, particularis negatiua in Ferio. inter quas uniuerſalis affirmatiua eſt difficillima ad concludendum, quia ſolum in modo concluditur, ſcilicet in Barbara Deinde uniuerſalis negatiua, quæ concluditur in uno modo in prima figura, ſcilicet in Celarent, & in duobus modis in ſecunda figura ſ. in Ceſare & Cameſtres. tertio particularis affirmatiua, quæ concluditur in uno modo in prima figura. ſ. in Darij, & in tribus modis tertiæ figuræ. ſ. in Darapti, Diſamis, & Datiſi. & quarto particularis negatiua, quæ facillima eſt ad concludendum, quæ poteſt concludi in uno modo primæ figuræ. ſ. in Ferio, & in duobus modis ſecundæ figuræ. ſ. in Feſtino, & Baroco, & in tribus modis tertiæ figuræ. ſ. Felapton, Bocardo, & Feriſon. ſed econtra, particularis negatiua difficillima eſt ad interimendum. interimitur enim per ſuam contradictoriam, quæ eſt uniuerſalis affirmatiua, quæ eſt facillima ad deſtruendum. & per hoc poſſet haberi ordinatio horum quatuor modorum primæ figuræ directe concludentium.

Argumẽta Sed contra prædicta arguitur primo ſic. non ſequitur. Omne riſibile eſt animal, tantum homo eſt riſibilis, ergo tantum homo eſt animal. & tamen ibi arguitur in Darij. ergo in ipſo non eſt conſequentia formalis. Secundo ſic. Hic bene arguitur in Darij, Omne indiuiduum alicuius ſpeciei eſt aſinus, Socrates eſt indiuiduum alicuius ſpeciei, ergo Socrates eſt aſinus. & maior probaretur, quia omne indiuiduum aſini eſt aſinus. ergo omne indiuiduum alicuius ſpeciei eſt aſinus, & tamen in primo ſyllogiſmo non eſt bona conſequentia. ergo contra tertium modum. Tertio ſic, Non ſequitur. Omne currens eſt aſinus, aliquis homo poteſt eſſe currens, ergo aliquis homo poteſt eſſe aſinus. & tamen arguitur ibi ſecundum tertium modum. Quarto ſic. Nõ ſequitur. Nullum animal eſt ſpecies, homo eſt animal. ergo homo non eſt ſpecies. & tamen ibi arguitur in Ferio. Quinto ſic. Non ſequitur, Nullus denarius ualet album, quidam francus ualet denarium, ergo quidam francus non ualet album. & tamen ibi arguitur in quarto modo, ergo non eſt conſequentia formalis.

Solutio. Ad argumenta Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ ibi male concluditur, eo quòd in minori hæc dictio tantum, excludit reſpectu riſibilis. negando ipſum ab omnibus aliis ab homine, & in concluſione excludit reſpectu animalis, negando animal ab omnibus aliis ab homine, & ſic ibi arguitur negatione inferioris ad negationem ſuperioris, & committitur fallacia conſequentis ſed debet cõcludi non ponendo dictionem excluſiuam in concluſione. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ibi bene arguĩ in Darij, ſed maior illius ſyllogiſmi eſt falſa. ſ. omne indiuiduũ ſpeciei alicuius eſt aſinus, & ad probationem eius dicitur, ꝙ ibi arguitur ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperioris, quia indiuiduum aſini ſe habet, ut inferius ad indiuiduum alicuius ſpeciei, ideo nõ ſequitur, omne indiuiduũ aſini eſt aſinus, ergo omne indiuiduum alicuius ſpeciei eſt aſinus. Ad tertium dicitur, ꝙ ibi male arguitur, quia ſubiectum maioris. ſ. currens, non eſt prædicatum minoris,

noris, ſed potens eſſe currens predicatur in minori, ideo ibi non ſunt tres termi ni tantum, immo quatuor. Ad quartum dicitur, ꝙ in illo argumento, homo, te netur in minore pro ſuppoſitis, & in concluſione pro natura communi. ideo ua riatur minor extremitas, & non ſunt tres termini tãtum, nec debite arguitur. Ad quintum dicitur, ꝙ ibi non bene arguitur, quia non eſt idem ſubiectum maioris & prædicatum minoris, quia denarius ſubijcitur in maiori, & ualens denarium prædicatur de minori, ideo non arguitur in quarto modo.

De tribus modis primæ figuræ, Baralipton, Celantes, Dabitis, indirecte concludentibus, & ipſorum reductione ad modos perfectos.

Baralipton. Quintus modus conſtat ex duabus uniuerſalibus affirmatiuis, particularẽ affirmatiuam indirecte concludentibus, ut Baralipt

Omne animal eſt ſubſtantia,
Omnis homo eſt animal, ergo
Quædam ſubſtantia eſt homo.

Et reducitur ad primum modum primæ figuræ per conuerſionem concluſionis per accidens.

Celantes Sextus modus conſtat ex uniuerſali negatiua maiori, & uniuerſali affirmatiua minori uniuerſalem negatiuam indirecte concludentibus, ut Celantes

Nullum animal eſt lapis,
Omnis homo eſt animal, ergo,
Nullus lapis homo eſt.

Et reducitur ad ſecundum modum primæ figuræ per conuerſionẽ concluſionis ſimpliciter.

Dabitis. Septimus modus conſtat ex maiori uniuerſali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus, ut Dabit

Omne animal eſt ſubſtantia,
Quidam homo eſt animal, ergo,
Quædam ſubſtantia eſt homo.

Et reducitur ad tertium modum primæ figuræ per cõuerſionẽ concluſionis ſimpliciter.

Poſtq̃ Auctor determinauit de modis primæ figuræ directe concludentibus, hic conſequenter determinat de modis indirecte cõcludentibus. & primo de Baralipton dicens ſic, ꝙ Baralipton conſtat ex maiori uniuerſali affirmatiua. & minori uniuerſali affirmatiua, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus. Probatur ꝙ in iſto modo ſit conſequentia bona & formalis, reducendo ipſum ad Barbara per conuerſionem per accidens concluſionis de Barbara. quia quicquid ſequitur ad conſequens bonæ cõſequentiæ ſequitur ad antecedẽs eius, ſed ad concluſionem primi modi, quæ eſt uniuerſalis affirmatiua, ſequitur particularis affirmatiua conuertens eius, ergo illa particularis affirmatiua ſequitur indirecte ad præmiſſas de Barbara. & . quia illæ præmiſſæ ſunt præmiſſe in Baralipton,

raliptͦn, ideo ex ipſis in Baralipton debite infertur particularis affirmatiua indirecte, quod faciliter uidetur per exempla. Et reducitur iſte modus per impoſſibile ad Celarent, capiendo contradictorium concluſionis de Baraliptō pro maiori de Celarent, & ſeruando maiorem de Baralipton pro minore, inferendo conuerſam contrariæ minoris de Baralipton, ad quam ſequitur contradictoria minoris per conuerſionem per accidens.

Quid ſit reducere.

Primo ſciendum, ꝙ reducere unum modum ad alium, eſt oſtendere euidētiā conſequentiæ unius modi, per alium magis euidentem, ad quem reducitur, ſed per hoc, ꝙ concluſio de Barbara inſertur per conuerſionem concluſionis de Baralipton oſtenditur euidentia modi concludendi de Baralipton, & non oſtenditur euidentia primi modi, ideo per hoc Baralipton reducitur ad primum modum, & non econuerſo etiam capiando oppoſitum concluſionis ſuæ cum maiore ad inferendum oppoſitum minoris in Celarent, oſtenditur ſua neceſſitas concludendi per illam regulam, quandocūq; ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis, ibi eſt bona conſequentia ſed ex oppoſito concluſionis de Baralipton cum una præmiſſarum infertur in Celarent oppoſitum alterius præmiſſæ, ideo per hoc probatur ſufficienter.

Secundo ſciendum, ꝙ Celantes ſextu modus conſtat ex uniuerſali negatiua maiori, & minore uniuerſali affirmatiua uniuerſalem negatiuam indirecte concludentibus, & reducitur ad Celarent per conuerſionem ſimplicem concluſionis de Celarent, quia ad illam concluſionem ſequitur per conuerſionem ſimplicem uniuerſalis negatiua conuertens eius. ergo illa uniuerſalis negatiua ſequitur ad præmiſſas de Celarent, & illæ ſunt præmiſſæ in Celantes ergo debite concludit indirecte uniuerſalem negatiuam. & non tantum oſtenderetur euidentia per cōuerſionem concluſionis de Celantes, ſed magis oſtēderetur, ꝙ ad duas eius præmiſſas ſequeretur concluſio de Celarent, & magis probatur ſecundus modus quàm ſextus. Sed per impoſſibile iſte modus reducitur ad Darij, capiendo contradictorium ſuæ concluſionis pro minore, & minorem eius pro maiore ad inferendum conuerſam cōtradictoriæ maioris eius ad quam ſequitur contradictoria maioris eius, ut facto iſto ſyllogiſmo in Celantes, Nullum animal eſt lapis, omnis homo eſt animal, ergo nullus lapis eſt homo, Arguitur in Darij. Omnis homo eſt animal, quidam lapis eſt homo, ergo quidam lapis eſt animal, & ad iſtam ſequitur, quoddam animal eſt lapis, quæ eſt contradictoria maioris primi ſyllogiſmi.

Tertio ſciendum, ꝙ, Dabitis ſeptimus modus conſtat ex uniuerſali affirmatiua maiore, & particulari affirmatiua minore, particulare affirmatiuam indirecte concludentibus, & probatur reducendo ipſum ad Darij per conuerſionem ſimplicem concluſionis de Darij, ad quam concluſionem ſequitur particularis affirmatiua conuertens eius, & illa concluſio ſequitur ad præmiſſas de Dabitis, quæ ſunt in Darij, ergo per eaſdem premiſſas bene infertur in Dabitis particularis affirmatiua indirecte, quæ eſt conuertens concluſionis de Darij Et per impoſſibile iſte modus reducit̄ ad Celarent, accipiendo contradictorium cōcluſionis eius ꝓ maiore, & minorem eius ꝓ minore inferendo conuerſam contradictoriæ minoris eius, ut faciliter poteſt per exempla uideri.

Quarto ſciendum, ꝙ licet ſint tres modi indirecte concludentes correſpondētes tribus modis primis directe concludentibus, & compoſiti ſint ex eiſdem præmiſſis ſicut ipſi, tamen nullus eſt modus correſpondes quarto modo, ſcilicet Ferio, qui fiat ex eiſdem præmiſſis cum eo. Et ratio habetur per regulam B e ti, quod omnis ſyllogiſmus inferens concluſionem, quæ poteſt conuerti poteſt inferre indirecte conuertentem eius, & econtra, ſyllogiſmus inferens concluſionem

ſionem quæ non poteſt conuerti non poteſt infere indirecte aliquam concluſionem, ſed concluſiones in tribus primis modis poſſunt bene cõuerti, ideo illi tres modi poſſunt ind recto concludere. ſed concluſio de Ferio, cum ſit particulari negatiua, non poteſt conuerti in terminis, nec ſimpliciter, nec per accidens, ideo præmiſſe de Ferio non inferunt aliquam concluſionem indirecte, ideo non eſt aliquis modus indirecte concludens conueniẽs Ferio præmiſſis. & per hoc patet intellectus iſtorum modorum correſpondentium tribus primis modis.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Omnes modi primæ figuræ ſunt perfecti, cum immediate regulentur per dici de omni, uel per dici de nullo, ergo unus non reducitur ad alium, ergo male dicitur, quod Baralipton reducitur ad Barbara. Secundo ſic. Non ſequitur, omne album eſt accidens omnis homo eſt albus, ergo quoddam accidens eſt homo, & tamen arguitur in Baralipton, ergo in illo modo non eſt bona conſequentia. Tertio ſic. Motus eſt ordinatio duarum præmiſſarum in debita qualitate & quantitate, ſed in Celantes eſt eadẽ ordinatio præmiſſarum in debita qualitate & quantitate, & etiam eſt eadem quãtitas concluſionis, ſicut in Celarent, ergo iſte modus non diſtinguitur a Celarẽt, nec ad ipſum reducitur. Quarto ſic. Nullum currens eſt homo, ſuppoſito quòd nullus homo exiſtat, omne animal eſt currens, ergo nullus homo eſt animal, & tamen ibi arguitur in Celantes, ergo in eo non eſt bona conſequentia. Quinto ſic. Non ſequitur, omne animal eſt indiuiduum, aliquod genus eſt animal, ergo aliquod indiuiduum eſt genus, & tamen arguitur in Dabitis, ergo in ipſo non eſt bona conſequentia. Argumẽ.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quod licet omnes modi primæ figuræ ſint Perfecti quantum ad ſubſumptionem, non quantum ad modum concludendi. quia indirecte concludentes non habent euidentem modum concludẽdi ſed fiunt euidentes per reductionem ad alios modos. Ad ſecundum dicitur, quod album in maiore illius ſyllogiſmi accipitur ſecundum ſe, ea parte qua differt ratione a ſuo ſubiecto, & in minore capitur per reſpectum ad ſuum ſubiectum, inquantum dicitur eſſe accidentale eius. & ideo accipitur mediũ ſub diuerſis reſpectibus, & ut diuerſa ſibi accidunt. ideo medium uariatur in duabus præmiſſis & ibi committitur fallacia accidẽtis. Ad tertium dicitur, quòd licet Celantes nõ diſtinguatur eſſentialiter a ſecundo modo quantum ad diſpoſitionem præmiſſarum, tamen accidentaliter quantum ad modum concludendi, diſtinguitur ab ipſo, ut dictum eſt prius. Ad quartum dicitur quòd in illo ſyllogiſmo, homo in prædicato maioris ſtat pro hominibus exiſtentibus tantum, & in concluſione ſtat tam pro exiſtentibus quàm pro non exiſtentibus, eo quòd non ſubiicitur cũ aliquo accidentali contrahente ipſum ad ſuppoſita exiſtentia, ſicut in maiore. Ad quintum dicitur quòd in illo ſyllogiſmo, animal, in ſubiecto maiori accipitur pro ſuis ſuppoſitis, & in prædicato minoris ſupponi pro natura cõmuni, ideo ibi fit uariatio medij in duabus præmiſſis, & nõ bene arguitur, nec ſunt tres termini tantum. Solutio.

De duobus ultimis modis, Fapeſmo, ac Friſeſmo, & ipſorum reductione ad modos perfectos.

Fapeſmo. Octauus modus cõſtat ex maiori uniuerſali affirmatiua, & minori uniuerſali negatiua, particularem negatiuam cõcludentibus indirecte ut, Fapeſmo.

Omne animal eſt ſubſtantia,

Nullus

Nullus lapis eſt animal, ergo
Quædam ſubſtantia non eſt lapis.

Et reducitur ad quartum modum primæ maiori cõuerſa per accidens,& minori ſimpliciter,& per transſpoſitionem præmiſſarũ.

Friſeſmo Friſeſmo. Nonus modus cõſtat ex maiori particulari affirmatiua,& minori,uniuerſale negatiua particularem negatiuam indirecte concludentibus,ut.

Quoddam animal eſt ſubſtantia,
Nullus lapis eſt animal, ergo,
Quædam ſubſtantia non eſt lapis,

Et reducitur ad quartum modum primæ figuræ, maiori & minori conuerſis ſimpliciter,& per tranſpoſitionem præmiſſarum.

Poſtquàm Auctor determinauit de modis primæ figuræ indirecte concludentibus,conuenientibus in præmiſſis modis directe concludentibus, hic conſequenter determinat de modis indirecte concludentibus differentibus in præmiſſis a modis directe concludentibus,ſcilicet Fapeſmo Friſeſmo,& quia Fapeſmo eſt modus uniuerſalis,alter uero eſt particularis, ideo Auctor prius determinat de ipſo dicens.Octauus modus, ſcilicet Fapeſmo conſtat ex uniuerſali affirmatiua maiori, & uniuerſali negatiua minori,particularem negatiuam concludentibus indirecte . Et reducitur ad Ferio, maiore conuerſa per accidens, & minore ſimpliciter, facta tranſpoſitione præmiſſarum . Et probatur conſequentia huiuſmodi per illam regulam , Quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ, ſequitur ad antecedens eius, ſed ad præmiſſas de Fapeſmo , facta conuerſione præmiſſarum cum tranſpoſitione ipſarum,ſequuntur præmiſſę de Ferio, & ad illas præmiſſas ſequitur particularis negatiua , ergo concluſio illa ſequitur ad ꝑmiſſas de Fapeſmo.ergo in illo modo eſt bona conſequentia.

Primo ſciendum, ꝙ per impoſſib e Fapeſmo poteſt reduci ad Barbara capiẽdo contradictorium ſuæ concluſionis pro maiore, & maiorem eius pro minore, inferendo conuerſam contradictoriæ minoris, ad quam ſequitur illa contradictoria, ut arguendo ſic in Fapeſmo , omnis homo eſt animal , nullus lapis eſt homo, ergo quoddam animal non eſt lapis , & ſic arguitur in Barbara , omne animal eſt lapis, omnis homo eſt animal , ergo omnis homo eſt lapis. ad quam ſequitur per conuerſionem per accidens, quidam lapis eſt homo , quæ eſt cõtradictoria minoris.& poteſt etiam reduci ad Celarent, capiendo contradictoriam concluſionis pro minore, & minorem pro maiore, inferendo conuerſam oppoſiti maioris, ut præſuppoſito ſyllogiſmo facto in Fapeſmo, arguitur ſic in Celarẽt, nullus lapis eſt homo, oẽ animal eſt lapis, ſequitur, ergo nullum animal eſt hõ, adquem per conuerſionem ꝑ accidens ſequitur, quidam homo non eſt animal.

Secundo ſciendum, quò nonus modus, ſcilicet Friſeſmo conſtat ex particulari affirmatiua maiore, & uniuerſali negatiua minore , particulare negatiuam concludentibus indirecte.& reducitur ad Ferio, maiore, & minore cõuerſis ſimpliciter,& facta tranſpoſitione præmiſſarum.per hoc probatur , ꝙ ſit in ea bona conſequentia, quia ad præmiſſas eius ſequuntur per conuerſionem cum trãſpoſitione præmiſſarum præmiſſe de Ferio, per quas præmiſſas ſequitur particularis negatiua concluſio.ergo eadem ſequitur ad præmiſſas de Friſeſmo, ut arguendo ſic , quidam homo eſt animal , nullus lapis eſt homo , ergo quoddam animal non eſt lapis.Conuertendo ſimpliciter & traſponendo præmiſſas ſic argui-

tur in

tur in Feriò, nullus homo eſt lapis, quoddam animal eſt homo iſtæ præmiſſæ ſequuntur ad alias præmiſſas, & ſequitur quoddam animal non eſt lapis.

Tertio ſciendum, quód iſtæ ultimus modus poteſt, impoſſibile reduci ad Celarent, capiendo contradictorium concluſionis pro minore, & minorem loco maioris inferendo conuerſam oppoſiti maioris, ut arguendo ſic. Quidam homo eſt animal, nullus lapis eſt homo, ergo quoddam animal non eſt lapis, & ſic arguendo in celarent. Nullus lapis eſt homo, omne animal eſt lapis, ergo nullum animal eſt homo, ad quam ſequitur iterum per cõuerſionem, nullus homo eſt animal, quæ eſt contradictoria primæ maioris, & poteſt reduci ad Darii, capiẽdo contradictorium concluſionis pro maiore & maiorem pro minore, inferendo conuerſam contradictoriæ minoris, ad quam ſequitur illa contradictoria. Modus reducẽdi friſeſmo p de poſſibile.

Quarto ſciendũ, ꝙ Fapeſmo & Friſeſmo ualent in qualibet figura ad concludendum particularem negatiuam indirecte &, quia reperiuntur in omnibus figuris Ariſt. determinat de ipſis poſtquam docuit formationes ſyllogiſmorum in tribus figuris aliter tamen reperiuntur in prima figura & in aliis, quia, quando medium ſubiicitur in una præmiſſarum, & prædicatur in alia, ſunt in prima figura, & cum prædicatur in utraque, ſunt in ſecunda figura, & cum ſubiicitur in utraque ſunt in tertia figura. &, quia prius reperiuntur in prima figura quam in aliis ideo quodam modo appropriantur primæ figuræ, ratione cuius conuenienter à Pet. Hiſpa. enumerantur inter modos primæ figuræ, nec tamen negat quin reperiantur in aliis. 1. Prio c. 7

Contra prædicta arguitur primo ſic. In omni ſyllogiſmo concluſio debet eſſe ſimilis alicui præmiſſarum, ſed particularis negatiua non eſt ſimilis alicui præmiſſarum de Fapeſmo, cum ambæ ſint uniuerſales, ergo male dicitur, ꝙ ibi concluditur particularis negatiua. Secundo ſic. Præmiſſæ de Fapeſmo maiorem conuenientiam habent cum præmiſſis de Celarent quam cum præmiſſis de Ferio, ergo magis debent reduci per conuerſionem ad celarent quam ad Ferio, & ſic male dicitur, quòd reducitur ad Ferio per conuerſionem. Tertio ſic. Friſeſmo eſt cõbinatio inutilis, quia ibi ſunt dabiles termini in quibus omni, & in quibus nulli, ergo male ponitur ille modus. Quarto ſic. In omni ſyllogiſmo debet fieri ſubſumptio, ſed in Friſeſmo nulla fit ſubſumptio, quia maior eſt particularis, & ſub particulari nihil eſt ſumere etiam ſubſumptio fit affirmando ſubiectum prius diſtributum de aliquo inferiori eius, quod non fit ibi cum minor ſit negatiua, ergò ibi non eſt bonus ſyllogiſmus. Quinto ſic. Iſti duo ultimi modi ſolum differunt quantitate maioris præmiſſæ & non in concluſione, nec in modo concludendi. ſed quantitas cum ſe teneat ex parte materiæ non uariat ſpeciem, ideo propoſitio particularis & uniuerſalis non differunt ſpecie, ergo iſti duo modi ſecundum ſpeciem non diſtinguuntur inter ſe. Argumẽ.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet in omni ſyllogiſmo concluſio debeat eſſe ſimilis alicui præmiſſarum in qualitate, non tamen in quantitate, ſicut patet in Darapti, etiam ſimilitudo proprie non attenditur ex parte quantitatis, ſed æqualitatis, uel inæqualitatis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet Fapeſmo, & Celarent magis conueniant in quantitate ſuarum præmiſſarum quam Fapeſmo & Ferio tamen præmiſſæ de celarent non poſſunt ſequi per conuerſionem ad præmiſſas de Fapeſmo, eo ꝙ maior, quæ eſt uniuerſalis affirmatiua, non poteſt conuerti ſimpliciter in uniuerſalem, ſed ſolũ per accidens in particularem, & ſic ad illas præmiſſas bene ſequuntur præmiſſæ quarti modi. Ad tertium dicitur, ꝙ concludendo directe in Friſeſmo darentur termini in quibus omni & in quibus nulli, & ſimiliter in Fapeſmo. nunqam tamen darentur concludendo indirecte, & iſti modi ſolum ualent ad concludendum indirecte. Solutio.

Ad quartum dicitur, ꝙ licet in friſeſmo formaliter non fiat ſubſumptio, tamē ibi bene fit uirtualiter inquantum in præmiſſis eius uirtualiter includuntur premiſſe de ferio, quæ ſequuntur ad ipſas, in quibus ſit debita ſubſumptio. Ad quintum dicitur, ꝙ licet quantitas non uariet ſpeciem propoſitionis, tamen bene uariat ſpeciem ſyllogiſmi uel modi eius, quia uariata quantitate eſt alia ordinatio præmiſſarum in debita qualitate, & quantitate, ideo iſti duo modi ſpecie adinuicem diſtinguuntur.

De ſecundæ figuræ, regulis, ac numero modorum.

Sequitur ſecunda figura, cuius tales dantur regulæ. In ſecunda figura maiori exiſtente particulari, nihil ſequitur. Item in ſecunda figura, ex puris affirmatiuis nihil ſequitur. item in ſecūda figura, ſemper cōcluditur negatiue. Secūda figura quatuor habet modos

Secūda figura, & eius ad exteras ordo.

Poſtquàm ſuperius Petrus Hiſpanus determinauit de prima figura, & modis eius, hic conſequenter determinat de ſecunda figura, & de modis eius. Eſt autem ſecunda figura, quando medium prædicatur in utraque præmiſſarum, & in tali ordine terminorum mediū dicitur in primus terminus, quia ponitur ſupra ambas extremitates, cum prædicetur de utraque, & maior extremitas eſt ſecundus terminus, & medium poſitione, quia ponitur ſub medio cum ſubiicitur in maiore propoſitione, & ſupra minorem cum prædicatur in concluſione. Sed minor extremitas eſt tertius terminus, & ultimus poſitione, quia ſubiicitur medio in minori propoſitione, & maiori extremitati in concluſione. Ex quo patet, ꝙ medium in ſecunda figura non eſt ita perfecte medium ſicut in prima figura, quia ſolum hic eſt medium coniunctione, & non poſitione. & eſt perfectius medium, quam medium tertiæ figuræ, quod ſubiicitur utrique extremorum, & inde eſt, ꝙ medium primæ figuræ ualet ad concludendum uniuerſaliter, & affirmatiue, & medium ſecundæ figuræ ad concludendum negatiue, ſed particulariter, & uniuerſaliter, & medium tertiæ figuræ ad concludendum particulariter ſolum, affirmatiue, uel negatiue. Et per hoc habetur quare iſta figura ſic ordinatur.

Maiore exiſtente particulari nihil ſequitur.

Primo ſciendum, ꝙ propter ſyllogiſmos huius figuræ tres ponuntur regulæ. Prima eſt, ꝙ in ſecunda figura maiore exiſtente particulari nihil ſequitur. cuius ratio eſt, quia in ſecunda figura ſemper concluditur negatiuæ, ut infra dicetur, ergo ſi maior eſt particularis, ibi argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte maioris extremitatis, quæ non diſtribueretur in maiore propoſitione, cum eſſet ſubiectum propoſitionis particularis, & tamen diſtribueretur in concluſione, quia eſſet prædicatum propoſitionis negatiuæ, & ſic ex parte eius argueretur a non diſtributo ad diſtributum, & inde poſſet contingere, ꝙ cōſequens eſſet falſum antecedente exiſtente uero. Item in tali diſpoſitione poſſunt reperiri termini, in quibus omni, ut animal, homo, riſibile, ut ſic arguendo quoddam animal non eſt homo, omne riſibile eſt homo, cum illis ſtat hac uniuerſalis, omne riſibile eſt animal termini in quibus nolli, ut animal, homo, lapis, arguendo ut prius, ergo talis diſpoſitio eſt inutilis.

Ex puris affirmatiuis nihil ſequitur.

Secundo ſciendum, ꝙ ſecunda regula eſt, ꝙ ex puris affirmatiuis in ſecunda figura nihil ſequitur, cuius ratio eſt, quia ꝑ unionem extremitatum in aliquo ſuperiori in quo poſſunt uniri pro diuerſis partibus eius non ſequitur unio extremitatum inter ſe, ut propter unionem hominis, & equi in animali non ſequitur unio eorum inter ſe, quia poſſunt in ipſo uniri pro diuerſis partibus poteſtatis eius. ſed arguendo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura denotaretur unio extremorum in ſuo ſuperiori tantum, ideo in tali unione ex talibus præmiſſis nō

ſequitur

ſequitur concluſio. Item ibi dabiles ſunt termini in quibus omni, ut animal, homo riſibile, & termini in quibus nulli, ut animal, homo, equus, igitur talis diſpoſitio eſt inutilis.

Tertio ſciendum, quòd eſt tertia regula eſt, quòd in ſecunda figura ſemper cõcluditur negatiue. cuius ratio eſt, quia una præmiſſarũ in ſecunda figura ſemper eſt negatiua, ſed ſi aliqua præmiſſarum ſit negatiua, concluſio debet eſſe negatiua, ideo ſemper in ſecunda figura concluditur negatiue. Et etiam poteſt in ipſa concludi uniuerſaliter & particulariter, & ideo quamuis in tertia figura concludatur affirmatiuæ, & negatiue, tamen, quia ibi concluditur ſolum particulariter & difficilius eſt concludere uniuerſalem negatiuam, quam particularem affirmatiuam, ut prius dictum eſt, ideo non propter hoc ſequitur, quòd tertia figura ſit perfectior iſta, licet in iſta concludatur negatiue ſolum. Sp̃ cõcluſio negatiua in ſc̃da figura.

Quarto ſciendũ, quod tantũ ſunt quatuor modi ſecundæ figuræ. Quorum ſufficientiá ſic habetur quia omnis modus ſecundæ figuræ eſt ordinatio duarum p̃miſſarum in quibus idem prædicatur, uel ergo ambæ præmiſſæ ſunt particulares, uel uniuerſales, uel maior uniuerſalis, & minor particularis, uel econtra. Si ambæ præmiſſæ ſunt uniuerſales, hoc eſt quadrupliciter. uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic nihil ſequitur propter unam regulam iſtius figuræ. uel ambæ negatiuæ, & ſic etiam nihil ſequitur, uel maior eſt negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Ceſare, uel econtra, & ſic eſt cameſtres. Si ambæ ſint particulares, hoc eſt quadrupliciter, & quocunque modo diſponantur nihil ſequitur. Si uero maior ſit maior particularis, & minor uniuerſalis poteſt eſſe quadrupliciter, & ſemper nihil ſequitur, quia maiore exiſtente particulari in ſecunda figura nihil ſequitur. Si autem maior ſit uniuerſalis, & minor particularis, hoc eſt quadrupliciter, quia uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic nihil ſequitur, uel ambæ negatiuæ, & iterũ nihil ſequitur, uel maior eſt negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Feſtino, uel econtra, & ſic eſt Barocco, & per hoc patent regulæ ſecundæ figuræ, & numerus modorum eius in generali. Quatuor tm̃ ſunt huius figuræ modi.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic, medium, quòd prædicatur de utroque extremorum, perfectius eſt quã illud quod ſubiicitur uni, & prædicatur de alio quia prædicatum eſt perfectius ſubiecto. ergo figura, in qua medium ſemper prædicatur, debet poni prima. Secunda ſic. Friſeſomorum ualet in qualibet figura, ut prius dictum eſt. & tamen in ipſo maior eſt particularis, ergo in ſecunda figura, maiore exiſtente particulari aliquid ſequitur. Tertio ſic. Quæcunque uni tertio ſunt eadem, illa inter ſe ſunt eadem, & inter ſe conueniunt, ſed arguendo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura denotatur extrema eſſe eadem uni tertio, ſ. medio, ergo per hoc ſequitur, quòd extrema inter ſe conueniunt, & ſic ex puris affirmatiuis aliquid ſequitur. Quarto ſic. Bene ſequitur in ſecũda figura, aliquod animal eſt Socrates, aliquis homo eſt Socrates, ergo aliquis homo eſt animal. & tamen ibi concluditur affirmatiue, ergo in ſecunda figura non ſemper concluditur negatiue. Quinto ſic. In Ceſare & Cameſtres ſunt eædem præmiſſæ. ſ. uniuerſalis affirmatiua, & uniuerſalis negatiua, ſed modi diſtinguuntur ex parte præmiſſarũm, ideo illi modi non ſunt diſtincti, & ſic non ſunt quatuor modi ſecundæ figuræ.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet mediũ quod prædicatur de utroque ſit perfectius ſecundũ ſe illo quod ſubiicitur & prædicatur, tamẽ non eſt perfectius in ratione medii. ideo medium primæ figuræ perfectius eſt q̃ medium ſecundæ figuræ. Ad ſm dicitur, quòd licet in Friſeſomorum in ſecunda figura, maiore exiſtente particulari ſequatur aliquid indirecte, non tamen directe. Ad tertium dicitur quòd quæcunque ſunt eadem uni tertio, ſimpliciter & Solutio. Regulæ limitatio.

in actu,inter ſe, ſunt eadem,ſed illa,quæ ſunt eadem ſolum uni tertio, ſuperiori,& in potentia,non ſunt eadem inter ſe, & arguendo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura denotantur aliqua ſolum eſſe eadem cum ſuo ſuperiori in quo ueniunt in potentia tantum. Ad quartum dicitur,quòd ibi ſequitur aliquid gratia materiæ.eo quòd medium eſt unum ſingulare ſingulariter tantum, tamen ibi non ſequitur aliquid formaliter, & per ſyllogiſmum perfectum.ibi enim eſt ſyllogiſmus expoſitorius,qui bene ualet in ſecunda figura affirmatiue. Ad quintũ dicitur,ꝙ licet in Ceſare, & Cameſtres materialiter ſint eędẽ præmiſſe, non tñ ſunt eodem modo diſpoſitæ,& modi diſtinguuntur ex parte tônis & diſpoſitionis formalis ſuarũ præmiſſarum.ideo illi modi ſpecie abinuicem diſtinguuntur.

De quatuor modis,uidelicet Ceſare,Cameſtre, Feſtino,Baroco .

Ceſare — Ceſare.Primus modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua,& minori uniuerſali affirmatiua. uniuerſalem negatiuam directe cõcludentibus,ut

Nullus lapis eſt animal,
Omnis homo eſt animal, ergo,
Nullus homo eſt lapis.

Et reducitur ad ſecundũ modũ primæ figuræ,maiori conuerſa ſimpliciter

cameſtres — Cameſtres.Secundus modus conſtat ex maiori uniuerſali affirmatiua,& minori uniuerſali negatiua, uniuerſalem negatiuam directe concludentibus,ut

Omnis homo eſt animal.
Nullus lapis eſt animal, ergo
Nullus lapis eſt homo.

Et reducitur ad ſecundum modum primæ figuræ,minore & cõcluſione conuerſis ſimpliciter,& per tranſpoſitionem præmiſſarum.

Feſtino — Feſtino.Tertius modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem negatiuã directe concludentibus,ut

Nullus lapis eſt animal,
Quidam homo eſt animal, ergo,
Quidam homo non eſt lapis.

Et reducitur ad quartum modum primæ figuræ, maiori conuerſa ſimpliciter.

Baroco — Baroco.Quartus modus conſtat ex maiori uniuerſali affirmatiua & minori particulari negatiua, particularem negatiuam directe concludentibus,ut

Omnis homo eſt animal,
Quidam lapis non eſt animal, ergo.
Quidam lapis non eſt homo.

Et

Et reducitur ad primum modū primæ figuræ per impoſsibile. Reducere autem per impoſsibile eſt ex oppoſito concluſionis,& altera præmiſſarum,inferre oppoſitum alterius præmiſſæ.Sumatur.n. oppoſitum cōcluſionis hic,ſcilicet omnis lapis eſt homo, cum maiori huius quarti,ſcilicet cum iſta , omnis homo eſt animal , ſic arguendo,omnis homo eſt animal,omnis lapis eſt homo , ergo, omnis lapis eſt animal.Iſta cōcluſio opponitur minori quarti , & hoc eſt reducere per impoſsibile.

Poſtq̄ Auctor oſtendit ſuperius , quæ eſt ſecunda figura & quę ſunt regulæ eius,& enumerauit ſuos modos in communi , hic conſequenter determinat de ipſis in ſpeciali,& prius de uniuerſalibus quā particularibus , & inter uniuerſales adhuc primo determinat de Ceſare dicens,quòd Ceſare primus modus cōſtat ex uniuerſali negatiua maiori,uniuerſali affirmatiua minori , uniuerſalem negatiuam concludentibus & reducitur ad ſecundum modum primæ figuræ maiore de Ceſare conuerſa ſimpliciter,per quam reductionem ſic probatur conſequentia eius.quia conuerſa maiore de Ceſare , ad præmiſſas ſequuntur præmiſſæ de Celarent,& præmiſſas de celarent ſequitur uniuerſalis negatiua,ergo illa eadē ſequitur ad præmiſſas de ceſare quia quicquid ſequitur ad conſequens bonæ cōſequentiæ,ſequitur ad antecedens eius. Sed per impoſſibile reducitur ceſare ad celarent,capiendo oppoſitum contrarium concluſionis cum maiore, inferendo contrarium minoris,uel reducitur ceſare ad Ferio, capiendo contradictorium concluſionis cum maiore, inferendo contradictorium minoris. Modus arguendi in ceſare & eius reductio.

Primo ſciendum,quod Cameſtres ſecundus modus ſecundæ figuræ cōſtat ex uniuerſali affirmatiua maiori, uniuerſali negatiua minori , uniuerſalem negatiuam concludentibus,& reducitur ad Celarent,minori & concluſione conuerſis ſimpliciter, & per tranſpoſitionem præmiſſarum,& per hoc, eodem modo probatur, ſicut conſequentia primi modi. Et reducitur ad Darij per impoſſibile, capiendo oppoſitum contradictorium concluſionis cum maiore , inferendo contradictorium ſuæ minoris. Et etiam per impoſſibile, capiendo contrarium concluſionis cum maiore poteſt inferre contrarium ſuæ minoris in Barbara, ad quā contrariam iterum ſequitur contradictoria minoris , ut arguendo ſic in cameſtres.Omnis homo eſt animal , nullus lapis eſt animal, ergo nullus lapis eſt homo, & ſic in Barbara, omnis homo eſt animal,omnis lapis eſt homo, ergo omnis lapis eſt animal, quæ eſt contraria primæ minoris, ad quam ſequitur, quidam lapis eſt animal. Modus arguendi in cameſtres & eius probatio.

Secundo ſciendum, quòd Feſtino tertius modus conſtat ex uniuerſali negatiua maiori, particulari affirmatiua minori, particularem negatiuam concludentibus. Et reducitur ad Ferio, maiori conuerſa ſimpliciter, unde reducendo modos ſecundæ figuræ ad primam per conuerſionem , oportet illā præmiſſā conuerſi q̄ ſit maior in prima figura, & non requiritur de minori.& ratio eſt, quia in ſecunda figura medium ſemper prædicatur, ideo ad hoc, quòd ſubijciatur in illa, quæ ſit maiori in prima figura, oportet illam præmiſſam, & alia non debet conuerti ſed debet remanere ut medium prædicetur in minori. Sed per impoſſibile reducitur ad celarent capiendo contradictorium concluſionis de Feſtino, cum maiore eius, inferendo oppoſitum contradictorium ſuæ minoris in celarent Modus arguendi in feſtino & eius probatio.

Tertio ſciendum, quòd Baroco quartus modus conſtat ex uniuerſali affirmatiua maiori, particulari negatiua minori, particularē negatiuā cōcludentibus. Et nō reducitur ad aliquem modum primæ figuræ per conuerſionem, quia uel hoc Modus arguendi in Baroco, q

ſolũ probatur per impoſsibile.

eſſet conuertendo maiorem, quæ ſolum conuertitur per accidens in particularẽ & tunc ambæ præmiſſæ eſſent particulares, uel conuertendo minorem, uel conclusionem eius, & hoc non quia ſunt particulares negatiuæ, modo particularis negatiua non conuertitur in terminis. ſed per contra poſitionem tm̃, q̃ conuerſio non ualet ad reductionem ſyllogiſmorum, quia ibi non manent idẽ termini ſimpliciter. ideo in Baroco non põt probari per conuerſionẽ. Sed probatur per impoſſibile capiendo contradictorium ſuæ concluſionis cum maiore, inferendo contradictoriũ minoris in Barbara, & ſic reducitur ad ipsũ per impoſſibile.

Quid ſit ꝑ impoſſibile reducere in ſecunda figura.

Quarto ſciendum, ꝙ reducere unum modum ad alium per impoſſibile, eſt ex oppoſito concluſionis, cum una præmiſſarum, inferre oppoſitum alterius præmiſſæ per quam reductionem oſtenditur bonitas conſequentiæ ſyllogiſmi prius facti per hoc, ꝙ ex oppoſito conſequentis eius infertur oppoſitum ſui antecedentis, & ad reducendum per impoſſibile modos ſecundæ figuræ ad primam, oporſunt eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, & illud quod ſubiicitur in maiore, & prædicatur in concluſione, & etiam in oppoſito concluſionis, quia oppoſita ſunt eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, & illud quod ſubiicitur in maiore, & prædicatur in oppoſito concluſionis, eſt maior extremitas, quæ fit mediũ primæ figuræ, & per hoc habetur diſpoſitio primæ figuræ, qua habita oportet uidere quales, & quantæ ſunt maior præmiſſa, & oppoſitum concluſionis ad ſciendum ad quem modum primæ figuræ fit reductio. & ſi uelimus reducere modos ſecundæ figuræ ad tertiã per impoſſibile, oportet capere oppoſitum cõcluſionis cum minoris, quia idem ſubiicitur, & minor debet poni loco maioris, eo quòd in ipſa maior extremitas prædicatur. ſ. illud, quod erat medium in ſecunda figura, & debet inferri oppoſitum maioris. unde uerſus.

no. regulã

Seruat maiorem uariatq; ſecunda minorem.
Tertia maiorem uariat, ſeruando minorem.

Et habita tali diſpoſitione figuræ ad ſciendum ad quem modum fit reductio. oportet uidere quomodo diſponuntur in qualitate, & quantitate minor, & oppoſitum concluſionis, & per hoc poſſunt reduci omnes mòdi ſecũdæ figuræ ad modos tertiæ, & probari per ipſos, ſiquis concedat modos tertiæ figuræ. & non modos ſecundæ & per hoc patent quatuor modi ſecundæ figuræ.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Quia non ſequitur nullum dextrum eſt ſiniſtrum, cuiuslibet hominis oculus eſt ſiniſter, ergo nullius hominis oculus eſt dexter, quia antecedens poteſt eſſe uerum, conſequente exiſtente falſo, & tamen ibi arguitur in Ceſare. ergo iñ ipſa non eſt bona conſequentia. Secundo ſic Non ſequitur omne corruptum uel mortuum eſt non ens, nullus homo eſt non ens, ergo nullus homo eſt corruptus uel mortuus, & tamen ibi arguitur in Cameſtres, ergo in ipſo non eſt formalis conſequentia. Tertio ſic. In Cameſtres medium non diſtribuitur in maiore, quia eſt prædicatum propoſitionis affirmatiuæ & tamen diſtribuitur in minore, ergo ibi arguitur a non diſtributo ad diſtributũ & per conſequens non eſt bona conſequentia. Quarto ſic. Non ſequitur, nullum animal dum dormit uigilat, quidam homo uigilat, ergo quidam homo non eſt animal, & tamen ibi arguitur in Feſtino. ergo.

Quinto ſic. Non ſequitur omnis homo currit. Adam non currit, ergo Adam non eſt homo, & tamen ibi arguitur in Baroco, ergo in ipſo non eſt formalis cõſequentia.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ in iſto ſyllogiſmo oculus non diſtribuitur in minori, & tamen diſtribuitur in concluſione per illam regulam quòd diſtributio affirmatiua in obliquo non diſtribuit terminum in recto ſequentem. Sed diſtributio negatiua in obliquo ben[illegible] diſtribuit re[illegible] ſequentem ipſam. ideo

dicendo

dicendo, nullus hominis oculus eſt dexter, ibi deſtribuitur oculus, & ſic arguit a non diſtributo ad diſtributũ, ſed deberet ſic concludi, ergo cuiuslibet hoĩs oculus non eſt dexter, quia oculus ibi nõ diſtribuitur. Ad ſm dr̃, q̃ ibi arguitur a minus amplo ad magis amplũ cum diſtributione magis ampli ex parte hoĩs, qui in minore ſolum ſtat pro præſentibus, & in concluſione diſtribuitur pro præſentibus, & præteritis ad quos ampliatur per præteritum participii.

Regula de diſtributione.

Ad tertiũ dr̃, q̃ in illo ſyllogiſmo non arguitur ad mediũ inferendo ipſum de aliquo, uel aliquid de ipſo, quia nõ ponitur in concluſione, ſed ſolum arguitur ad extremitates. iõ q̃uis diſtribuatur in ſecũda præmiſſa, & nõ in prima non pp hoc arguitur a non diſtributo ad diſtributũ. Ad quartum dr̃, q̃ iſta, nullum animal dum dormit uigilat. põt eſſe temporalis, & ſic eſt uera, ſed tunc ex ipſa non fit ſyllogiſmus categoricus. uel põt eſſe categorica, & hoc eſt dupliciter. quia uel illa determinatio, dum dormit, fertur ad ſubiectum, & tunc ibi bene arguitur, ſed ſicut concluſio eſt falſa, ita, & maior quia ſenſus eſt, de quocunque uerũ eſt dicere, q̃ eſt animal dum dormit, uerũ eſt dicere, q̃ non uigilat, & hoc eſt falſum uel poteſt ferri ad prædicatum, & ſic maior eſt uera, ſed male ſumitur minor, ſed ſic debet accipi, quidam homo uigilat dum dormit, quia illa determinatio dum dormit ponebatur ad medium in maiore præmiſſa, & ſic minor erit falſa ſicut cõcluſio. Ad quintum dicitur, quòd homo in maiori ſolum diſtribuitur pro præſentibus, ad quos reſtringitur per hoc uerbum currit, & in concluſione diſtribuitur tam pro præſentibus, quam non præſentibus, ideo ibi non bene arguitur.

De tertiæ figuræ regulis, ac numero modorum.

Sequitur de tertia figura. Cuius tales dantur regulæ. In tertia figura minori exiſtente negatiua nihil ſequitur. Item in tertia figura cõcluſio debet eſſe particularis. Tertia figura ſex habet modos.

Poſtquam Auctor determinauit de duabus figuris. ſ. de prima, & ſecunda, hic conſequenter determinat de tertia pp eã m prius dictã. Et eſt tertia figura ordinatio triũ terminorum, in qua mediũ ſubiicitur utrique extremorũ, & in tali ordinatione mediũ eſt ultimus terminus poſitione, eo quòd ſubiicitur utriq; extremitati, & ſm rationem ſubiectum eſt poſterius prædicato. Sed minor extremitas eſt medium poſitione, quia ponitur ſupra medium cum de ipſo prædicetur in minori, & ſub maiori extremitate, cum ſubiiciatur in concluſione. Maior uero extremitas eſt primus terminus poſitione, quia ponitur ſupra medium, cum prædicetur in maiori, & ſupra minorem extremitatem, cum prædicatur in concluſione, & per hoc patet qualiter ordinantur termini in tertia figura.

Diſpoſitio terminorũ in tertia figura.

Primo ſciendũ, quòd pro ſyllogiſmis tertiæ figuræ ponuntur duæ regulæ, quarũ prima eſt, q̃ in tertia figura minore exiſtente negatiua nihil ſequitur. cuius ratio eſt, quia ſi minor eſſe negatiua oporteret maiorem eſſe affirmatiuam, quia ex puris negatiuis nihil ſequitur, & concluſionem eſſe negatiuam, quia ſi aliqua præmiſſarum fuerit negatiua concluſio erit negatiua, ergo maior extremitas nõ diſtribueretur in maiore cum eſſet prædicatum propoſitionis affirmatiuæ, & tamen diſtribueretur in concluſione, cum eſſet prædicatum propoſitionis negatiuæ, ergo ibi argueretur a non diſtributo ad diſtributum, quare antecedens poteſt eſſe uerum conſequente exiſtente falſo. Et etiam ibi eſſent reperibiles termini in quibus omni, ut animal, homo, equus, arguendo ſic. omnis homo eſt animal, nullus homo eſt equus, cum quibus ſtat ipſa de omni, omnis equus eſt animal. Et etiam termini in quibus nulli, ut animal, homo,

Primæ regulæ intellectus.

lapis, ſic arguendo omnis homo eſt animal nullus homo eſt lapis, cum iſtis præmiſſis ſtat iſta de nullo, nullus lapis eſt animal. ergo iſta combinatio, in qua ponitur minor negatiua in tertia figura eſt inutilis, & hæc eſt generalis probatio ad oſtendendum combinationes inutiles nihil concludere.

Regula reperiēdi terminos ī quibus oī, & ī quibus nulli.

Secundo ſciendum, q termini in quibus omni, ſunt tres termini in quibus in aliqua combinatione ſiunt duæ præmiſſæ cum quibus ſtat in ueritate una uniuerſalis affirmatiua compoſita ex extremitatibus illarum præmiſſarum. Sed termini in quibus nulli ſunt tres termini, ex quibus in aliqua combinatione diſponuntur duæ præmiſſæ ueræ, cum quibus ſtat in ueritate una uniuerſalis negatiua compoſita ex extremis illarum præmiſſarum, ſicut patet in repertione iam facta terminorum in quibus omni. & in quibus nulli. Et ad faciliter reperiendum eos ad quamlibet combinationem inutilem ponuntur tres regulæ. Prima eſt, quòd accipiēdi ſunt duo termini diſperati, cum ſuo ſuperiori, ut duæ ſpecies cum ſuo genere, ut homo, aſinus, animal. Secunda regulæ eſt, q accipiendi ſunt duo termini de ſe adinuicem uerificabiles ſiue conuertibiliter ſiue non, cū extraneo ad utrunque, ut homo, riſibile, lapis, uel homo, animal, lapis. Tertia regula eſt, q accipiendi ſunt duo termini de ſeinuicem uerificabiles ſiue conuertibiliter ſiue non, cum ſuperiore ad utrunque, ut homo, riſibile, ſubſtantia, uel homo, animal, ſubſtantia, & per has tres regulas cuicunque prædicamento applicentur faciliter reperientur termini in quibus omni, & in quibus nulli ad quamlibet combinationem inutilem.

Tertio ſciendum, q combinatio, in qua ſimul reperiuntur termini in quibus omni & in quibus nulli, non infert formaliter aliquam concluſionem, quod ſic probatur. quia, ſi dicatur, quòd in tali combinatione ſequitur aliqua concluſio formaliter, ut pura uniuerſalis affirmatiua in terminis in quibus omni, arguitur ſic. Quicquid ſequitur formaliter in aliqua diſpoſitione, ſemper ſequitur in omnibus terminis, ergo, ſi ſequatur in tali combinatione uniuerſalis affirmatiua cōcluſio per adverſarium, tunc illa ſequitur in omnibus aliis terminis in tali diſpoſitione, ergo illa ſequitur acceptis terminis, in quibus nulli. & ultra, In illa combinatione antecedens eſt uerum, ergo conſequens eſt uerum, quia ex uero non ſequitur niſi uerum, ergo in terminis in quibus nulli uniuerſalis affirmatiua concluſio ſtabit in ueritate cum duabus præmiſſis, & etiam uniuerſalis negatiua de nullo facta ex eiſdem terminis, & illæ duæ erunt contrariæ, ergo duæ contrariæ ex quibus ſequuntur duæ contradictoriæ, ſtabunt ſimul in ueritate, quod eſt impoſſibile. Et ſic duceretur aliquis ad contraria, dum diceret combinationem ualere, in qua reperiuntur ſimul termini in quibus omni & in quibus nulli.

Sedæ regulæ intellectus.

Quarto ſciendum, q ſecunda regula eſt, q in tertia figura non concluditur niſi particulariter. cuius ratio eſt, quia, ſi ibi concluderetur uniuerſaliter. argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte minoris extremitatis. quæ nunquam diſtribueretur in minorem præmiſſam, cum ſit prædicatum propoſitionis affirmatiuæ, quia oportet ſemper minorem eſſe affirmatiuam, ut dictum eſt, & tamen diſtribueretur in concluſione, cum eſſet ſubiectum propoſitionis uniuerſalis. Item ſuperiora uniuntur in inferiori particulariter tantum, & non uniuerſaliter, ſed medium tertiæ figuræ eſt inferius ad ambas extremitates, ergo extremitates per ipſum ſolum uniuntur particulariter, & ex tali medio non poteſt cōcludi uniuerſaliter.

Argumē.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Fruſtra fit per plura quod poteſt fieri per pauciora, ſed quælibet concluſio ſufficienter concludi poteſt per primam & ſecundam figuram, ergo tertia figura ſuperfluit, & nō eſt ponēda. Secūdo ſic. Omne medium alicuius ſyllogiſmi eſt unitiuū extremitatū eius, ſed illud quod

ſubiicitur

ſubiicitur utrique extremorũ non eſt unitiuum reſpectu ipſorum, quia ſe habet per modum materiæ, & materia non eſt unitiua, ſed unitur per formam, ergo male dicitur, ꝙ medium tertiæ figuræ ſubijcitur utriq, extremorum. Tertio ſic. Omnes pręmiſſæ, inferentes aliquam concluſionẽ tranſpoſitæ adhuc inferunt illam concluſionem, ergo præmiſſæ de Felapton tranſpoſitæ infert poſſunt particularem negatiuam, ergo minore exiſtente negatiua in tertia figura aliquid ſequitur. Quarto ſic. Bene ſequitur, omne rationale currit, omne rationale eſt homo, ergo omnis homo currit. quia ex oppoſito conſequentis ſequitur oppoſitũ antecedentis, ergo in tertia figura poteſt concludi uniuerſaliter. Quinto ſic. In omni modo ſyllogiſmi poteſt eſſe uniuerſalis affirmatiua concluſio, & uniuerſali negatiua], ergo in omni modo ſunt reperibiles termini in quibus omni & in quibus nulli, & tamen non eſt combinatio inutilis, ergo non omnis combinatio in qua poſſunt reperiri tales termini eſt inutilis.

Ad argumenta. Ad primũ dr̃, ꝙ licet quælibet concluſio in ſpecie poſſet ſufficiẽter cõcludi in prima figura & ſecunda, nõ tñ omnibus modis, quibus quælibet cõcluſio concludi poteſt. ideo illæ figuræ ſufficiunt quantum ad numerum concluſionum, ſed non quantũ ad numerũ modorũ concludendi. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet inferius in eo ꝙ ſubijcit extremis, habeat modũ materię, non tamẽ in quãtũ unit & cõtinet ſua ſuperiora in ſe actualiter, ſed ſe habet per modũ totius reſpectu ipſorũ, & ſic per modũ formæ & hoc modo bene ẽ unitiuum ſuorum extremorũ, quæ ſunt ſuperiora ipſius, licet particulariter tantũ, Ad tertiũ dr̃, ꝙ licet præmiſſæ de Felapton tranſpoſitæ inferant particularẽ negatiuã concluſionem indirecte, non tñ directe. & hoc modo intelligitur illa maior, ꝙ omnes præmiſſæ inferentes aliquam concluſionem quando tranſponuntur, inferũt eandem indirecte. Ad quartum dicitur, quòd licet ibi ſequatur cõcluſio uniuerſalis gratia materię, non tamen formaliter, quia non tenet in omnibus terminis conſimili forma arguendi retenta. Ad quintũ dr̃ ꝙ licet in quolibet modo ex extremis ſyllogiſmi facti poſſit fieri uniuerſalis affirmatiua & uniuerſalis, negatiua, tamen illę non ſtabunt ſimul in ueritate cum p̃miſſis compoſitis eiſdẽ terminis, & hoc requiritur ad terminos in quibus omni. & in quibus nulli — Solutio. Notã̃ſio nem.

De duobus huius figuræ modis uniuerſalibus Darapti, ac Felapton.

Darapti. Primus modus conſtat ex uniuerſali affirmatiua maiori & uniuerſali affirmatiua minori, particularẽ affirmatiuã directe cõcludentibus, ut, — Darapti.

Omnis homo eſt ſubſtantia,
Omnis homo eſt animal, ergo
Quoddam animal eſt ſubſtantia.

Et reducitur ad tertiũ modũ primæ figuræ minori cõuerſa per accidẽs.

Felaptõ. Secundus modus conſtat ex uniuerſali negatiua maiori, & uniuerſali affirmatima minori, particularẽ negatiuam directe concludentibus, ut — Felapton.

Nullus homo eſt lapis.
Omnis homo eſt animal, ergo,
Quoddam animal non eſt lapis.

Et reducitur ad quartum modum primæ figuræ, minori conuerſa per accidens.

Poſtquam

Quinq; tantum huius figurę modi.

Poſtquam Auctor oſtendit quæ eſt tertia figura, & poſuit regulas eius, hic conſequenter determinat de modis ipſius, & antequam in ſpeciali de ipſis determinet enumerat eos in generali dicens, quòd tertia figura ſex habet modus.ſ. Darapti, Felapton, Diſamis, Datiſi, Brocardo, Feriſon quorum ſic habetur ſufficiētia, quia omnis modus tertiæ figuræ eſt ordinatio duarum præmiſſarum, in quibus mediū ſemp ſubiicit, uel, ergo ambæ præmiſſæ ſunt uniuerſales, uel ambę particulares uel maior uniuerſalis, & minor particularis, & ecōtra Si ambæ ſint uniuerſales, hoc eſt quadrupliciter. uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic Darapti, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequitꝰ, uel maior eſt affirmatiua. & minor negatiua & ſic iterum nihil ſequitur propter primam regulam huius figuræ, uel econtra, maior eſt negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Felapton. Sed, ſi ambæ ſint particulares hoc poteſt eſſe quadrupliciter. & quocunque modo diſponantur nihil ſequitur. Si uero maior ſit uniuerſalis, & minor particularis, hoc eſt quadrupliciter. uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & tūc eſt Datiſi, uel ambæ negatiuæ, & tunc nihil ſequitur, uel maior affirmatiua, & minor negatiua, & iterum nihil ſequitur, uel econtra, maior negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Feriſon. Si uero maior ſit particularis, & minor uniuerſalis, hoc eſt quadrupliciter, quia uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic eſt Diſamis, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequitur, uel maior affirmatiua, & minor negatiua, & ſic iterum nihil ſequitur. uel econtra maior negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Brocardo. Et ſic in tertia figura ſunt ſexdecim combinationes, quarum decem ſunt inutiles, & ſex utiles & per conſequens tantum ſunt ſex modi eius.

Modus arguendi in Darapti, & eius triplex probatio.

Primo ſciendum, ꝙ Darapti primus modus conſtat ex duobus uniuerſalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam concludentibus. Et poteſt iſte modus tripliciter probari.ſ. per conuerſionem, per impoſſibile, per ſyllogiſmū expoſitorium. Vnde per conuerſionem probatur, ipſum reducendo ad Darij, quia minore de Darapti conuerſa per accidens ad præmiſſas, eius ſequuntur præmiſſæ de Darii, & ad illas præmiſſas ſequitur concluſio particularis affirmatiua, ergo eadē ſequitur ad pręmiſſas de Darapti, & per impoſſibile, probatur reducendo ipſum ad Celarent, capiendo contradictorium concluſionis eius pro maiore, & minorem loco minoris, inferendo contrarium maioris in Celarent, & ex cōſequenti contradictorium. poteſt etiam reduci ad Ceſare, capiendo contradictorium ſuæ concluſionis pro maiore, & minorem pro minore inferendo contrarium minoris. Sed per ſyllogiſmum expoſitorum ſic probatur, quia ſi iſtæ præmiſſæ ſunt ueræ, omnis homo eſt animal, omnis homo eſt riſibilis, de aliquo ſingulari homine uerificabuntur animal & riſibile ſignet, ergo illud ſingulare, & ſic Socrates. Tunc arguitur ſic expoſitorie, Socrate eſt animal, Socrates eſt riſibilis, ergo quoddam riſibile eſt animal. Iſtæ præmiſſæ ſingulares ſequuntur ad pręmiſſas de Darapti, & ad iſtas præmiſſas ſingulares ſequitur perticularis affirmatiua concluſio, ergo eadem ſequitur in Darapti, quia quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequitur ad antecedens eius.

Syllogiſmus expoſitiorius.

Secundo ſciendum, ꝙ ſyllogimus expoſitorius eſt cuius medium eſt ſingulare ſingulariter tentum Et de ipſo non determinat Auctor, quia talis deductio eſt ſecundū ſenſum manifeſta, & ualet ſyllogiſmus expoſitorius affirmatiuus in qualibet figura, ſed negatiuus nō ualet in ſecunda figura, quia uel maior eſſet affirmatiua uel minor, & utroque modo concluſio eſſet negatiua. & ſic cū maior eſſet particularis ſemper argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte maioris extremitatis, quæ non diſtribueretur in maiore, & tamen diſtribueretur in concluſione, ut dicendo ſic, quoddam animal non eſt Socrates, quidam homo eſt Socrates, ergo quidam homo non eſt animal ſed talis ſyllogiſmus negatiuus

uus ualet in prima figura, & ĩ tertia, poſita maiore negatiua, & minore affirmatiua, ut poſſet uideri per exẽpla, ſed nõ ualet econtra poſita minore negatiua, q̃a tunc argueret a non diſtributo ad diſtrubutnm ex parte mioris extremi.

Tertio ſciendum, ꝙ Felapton ſecundus modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua minori uniuerſali affirmatiua, particularem negatiuam concludentibu & reducitur ad Ferio minore cõuerſa per accidens, & per hoc põt ꝓbari cõſequẽtia eius, ſicut probata fuit in primo modo. & per impoſsibile reducitur ad Barbara, capiendo contradictoriũ ſuæ concluſionis pro maiore, ſeruando minorem & inferendo oppoſitũ contrarium maioris, & ex conſequenti contradictorium. põt ẽt reduci ad Cameſtres in ſecunda figura, capiendo contradictoriũ cõcluſionis ꝓ maiore, & maiorẽ ꝓ minore, inferendo oppoſitum contrariũ minoris, & ex conſequenti contradictorium. Poteſt ẽẽt probari iſte ſyllogiſmus per ſyllogiſmum expoſitorium, capiendo unum ſingulare ſub medio eius, de quo negeẽ maior extremitas, & affirmetur minor, & deinde inferatur particularis negatiua concluſio ſicut factum eſt in Darapti de particulari affirmatiua. Modus arguendi in Felapton.

Quarto ſciendum, ꝙ reducendo modos tertiæ figuræ ad modos primæ p conuerſionem oportet illam præmiſſam conuerti, quæ fit minor in prima figura, & non debet conuerti illa quæ fit maior. Cuius ratio eſt, quia in tertia figura ſemp medium ſubiicitur, ergo ad hoc ꝙ idem medium ſubiiciatur in maiori præmiſſa primæ figuræ, illa præmiſſa non debet conuerti, ſed ad hoc, quòd prædicetur in minori oportet ꝙ illa conuertatur. non eſt tamen intelligendum ꝙ ſemper illa quæ eſt minor in tertia figura conuertatur, quia in Diſamis non conuertitur minor, ſed maior, ſed intelligendum eſt de illa fit minor in ſyllogiſmo primæ figuræ, & per hoc patent illi duo uniuerſales tertiæ figuræ. Notaregulã pro reductione modorũ huius figuræ ad primam.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In ſecũda figura ſunt tantũ quatuor modi, ſeu tertia figura eſt imperfectior ſecunda, ergo non habet plures modos quam ſecunda, ergo male ponuntur ſex modi eius. Secundo ſic Non ſequitur in Darapti, Omnis homo eſt albus, omnis homo inquantum homo eſt riſibilis, ergo quoddam riſibile inquantum homo eſt album, ergo in Darapti non eſt bona conſequentia. Argumẽ.

Tertio ſic. Modi perfectiores non reducuntur ad modos imperfectiores, ſed omnes modi uniuerſales ſunt perfectiores particularibus, ergo Darapti. eſt perfectior quam Darij, & per conſequens non reducitur. Quarto ſic. Non ſequitur, nullus homo eſt genus, omnis homo eſt animal, ergo animal non eſt genus, & tamen arguitur in Felapton. ergo. Quinto ſic. Datiſi & Diſamis reducuntur ad Darij, & Felapton ad Ferio, ergo illi modi debent præcedere Felapton, & per conſequens Felapton ad male ponitur ſecundus modus.

Ad argumenta ad primum dicitur, ꝙ licet tertia figura habeat plures modos q̃ ſecunda, non tamen propter hoc eſt perfectior ſecunda, quia una figura non dicitur perfectior alia propter maiorem pluralitatem modorum eius, ſed quia habet perfectiorem modorum concludendi unde, quia tertia figura habet imperfectiore modum concludendi, ideo poteſt pluribus modis concludere quam ſecunda, quia pluribus modis poteſt fieri imperfectum quam perfectum. Ad ſecundum dicitur, quòd ibi male concluditur, quia illa duplicatio non debet poni in concluſione, ſic quòd feratur ad prædicatum uel copulam, quia in præmiſſis non ferebatur ad maiorem extremitatem, ſed debet relinqui, uel ſolum poni cum implicatione ad ſubiectum concluſionis, ut dicendo, ergo aliquod, quod eſt riſibile inquantum eſt homo, eſt album. Ad tertium dicitur, quòd licet modi uniuerſales ſint perfectiores particularibus in eadem figura & inter directe concludentes, non tamen ſem[illegible] diuerſis fig[illegible], ideo Darapti non eſt perfectior mo- Solutiões Vna figura alia pfectior ĩ modo concludendi.

dus

Quinq; tā tum huius figurę modi.

Poſtquam Auctor oſtendit quæ eſt tertia figura, & poſuit regulas eius, hic conſequenter determinat de modis ipſius, & antequam in ſpeciali de ipſis determinet enumerat eos in generali dicens, quòd tertia figura ſex habet modus. ſ. Darapti, Felapton, Diſamis, Datiſi, Brocardo, Feriſon quorum ſic habetur ſufficiētia, quia omnis modus tertiæ figuræ eſt ordinatio duarum præmiſſarum, in quibus mediū ſemp ſubiicit, uel, ergo ambæ præmiſſæ ſunt uniuerſales, uel ambę particulares uel maior uniuerſalis, & minor particularis, & ecōtra Si ambæ ſint uniuerſales, hoc eſt quadrupliciter. uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic Darapti, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequit, uel maior eſt affirmatiua. & minor negatiua & ſic iterum nihil ſequitur propter primam regulam huius figuræ, uel econtra, maior eſt negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Felapton. Sed, ſi ambæ ſint particulares hoc poteſt eſſe quadrupliciter. & quocunque modo diſponantur nihi ſequitur. Si uero maior ſit uniuerſalis, & minor particularis, hoc eſt quadrupliciter. uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & tūc eſt Datiſi, uel ambæ negatiuæ, & tunc nihil ſequitur, uel maior affirmatiua, & minor negatiua, & iterum nihil ſequitur, uel econtra, maior negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Feriſon. Si uero maior ſit particularis, & minor uniuerſalis, hoc eſt quadrupliciter, quia uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic eſt Diſamis, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequitur, uel maior affirmatiua, & minor negatiua, & ſic iterum nihil ſequitur. uel econtra maior negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Brocardo. Et ſic in tertia figura ſunt ſexdecim combinationes, quarum decem ſunt inutiles, & ſex utiles & p conſequens tantum ſunt ſex modi eius.

Modus arguendi in Darapti, & eius triplex probatio.

Primo ſciendum, ꝙ Darapti primus modus conſtat ex dubus uniuerſalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam concludentibus. Et poteſt iſte modus tripliciter probari. ſ. per conuerſionem, per impoſſibile, per ſyllogiſmū expoſitorium. Vnde per conuerſionem probatur, ipſum reducendo ad Darij, quia minore de Darapti conuerſa per accidens ad præmiſſas, eius ſequuntur præmiſſæ de Darii, & ad illas præmiſſas ſequitur concluſio particularis affirmatiua, ergo eadē ſequitur ad pręmiſſas de Darapti, & per impoſſibile, probatur reducendo ipſum ad Celarent, capiendo contradictorium concluſionis eius pro maiore, & minorem loco minoris, inferendo contrarium maioris in Celarent, & ex cōſequenti contradictorium. poteſt etiam reduci ad Ceſare, capiendo contradictorium ſuæ concluſionis pro maiore, & minorem pro minore inferendo contrarium minoris. Sed per ſyllogiſmum expoſitorum ſic probatur; quia ſi iſtæ præmiſſæ ſunt ueræ, omnis homo eſt animal, omnis homo eſt riſibijis, de aliquo ſingulari homine uerificabuntur animal & riſibile ſignet, ergo illud ſingulare, & ſic Socrates. Tunc arguitur ſic expoſitorie, Socrate eſt animal, Socrates eſt riſibilis, ergo quoddam riſibile eſt animal. Iſtæ præmiſſæ ſingulares ſequuntur ad pręmiſſas de Darapti, & ad iſtas præmiſſas ſingulares ſequitur perticularis affirmatiua concluſio, ergo eadem ſequitur in Darapti, quia quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequitur ad antecedens eius.

Syllogiſmus expoſitorius.

Secundo ſciendum, ꝙ ſyllogimus expoſitorius eſt cuius medium eſt ſingulare ſingulariter tentum Et de ipſo non determinat Auctor, quia talis deductio eſt ſecundū ſenſum manifeſta, & ualet ſyllogiſmus expoſitorius affirmatiuus in qualibet figura, ſed negatiuus nō ualet in ſecunda figura, quia uel maior eſſet affirmatiua uel minor, & utroque modo concluſio eſſet negatiua. & ſic cū maior eſſet particularis ſemper argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte maioris extremitatis, quæ non diſtribueretur in maiore, & tamen diſtribueretur in concluſione, ut dicendo ſic, quoddam animal non eſt Socrates, quidam homo eſt Socrates, ergo quidam homo non eſt animal ſed talis ſyllogiſmus negati

ue-

uus ualet in prima figura, & ĩ tertia, poſita maiore negatiua, & minore affirmatiua, ut poſſet uideri per exépla, ſed nõ ualet econtra poſita minore negatiua, quia tunc argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte maioris extremi.

Tertio ſciendum, quod Felapton ſecundus modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua minori uniuerſali affirmatiua, particularem negatiuam concludentibus & reducitur ad Ferio minore cõuerſa per accidens, & per hoc põt probari cõſequẽtia eius, ſicut probata fuit in primo modo. & per impoſsibile reducitur ad Barbara, capiendo contradictoriũ ſuæ concluſionis pro maiore, ſeruando minorem & inferendo oppoſitũ contrarium maioris, & ex conſequenti contradictorium. põt ẽt reduci ad Cameſtres in ſecunda figura, capiendo contradictoriũ cõcluſionis pro maiore, & maioré pro minore, inferendo oppoſitum contrariũ minoris, & ex conſequenti contradictorium. Poteſt ẽẽ probari iſte ſyllogiſmus per ſyllogiſmum expoſitorium, capiendo unum ſingulare ſub medio eius, de quo negetur maior extremitas, & affirmetur minor, & deinde inferatur particularis negatiua concluſio ſicut factum eſt in Darapti de particulari affirmatiua. Modus arguendi in Felapton.

Quarto ſciendum, quod reducendo modos tertiæ figuræ ad modos primæ per conuerſionem oportet illam præmiſſam conuerti, quæ ſit minor in prima figura, & non debet conuerti illa quæ ſit maior. Cuius ratio eſt, quia in tertia figura ſemper medium ſubiicitur, ergo ad hoc quod idem medium ſubiiciatur in maiori præmiſſa primæ figuræ, illa præmiſſa non debet conuerti, ſed ad hoc, quòd prædicetur in minori oportet quod illa conuertatur. non eſt tamen intelligendum quod ſemper illa quæ eſt minor in tertia figura conuertatur, quia in Diſamis non conuertitur minor, ſed maior, ſed intelligendum eſt de illa ſit minor in ſyllogiſmo primæ figuræ, & per hoc patent illi duo uniuerſales tertiæ figuræ. Nota regulã pro reductione, modorũ huius figuræ ad primam.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In ſecũda figura ſunt tantũ quatuor modi, ſeu tertia figura eſt imperfectior ſecunda, ergo non habet plures modos quam ſecunda, ergo male ponuntur ſex modi eius. Secundo ſic Non ſequitur in Darapti, Omnis homo eſt albus, omnis homo inquantum homo eſt riſibilis, ergo quoddam riſibile inquantum homo eſt album, ergo in Darapti non eſt bona conſequentia. Argumẽt.

Tertio ſic. Modi perfectiores non reducuntur ad modos imperfectiores, ſed omnes modi uniuerſales ſunt perfectiores particularibus, ergo Darapti. eſt perfectior quam Darij, & per conſequens non reducitur. Quarto ſic. Non ſequitur, nullus homo eſt genus, omnis homo eſt animal, ergo animal non eſt genus, & tamen arguitur in Felapton. ergo. Quinto ſic. Datiſi & Diſamis reducuntur ad Darij, & Felapton ad Ferio, ergo illi modi debent præcedere Felapton, & per conſequens Felapton ad male ponitur ſecundus modus.

Ad argumenta ad primum dicitur, quod licet tertia figura habeat plures modos quam ſecunda, non tamen propter hoc eſt perfectior ſecunda, quia una figura non dicitur perfectior alia propter maiorem pluralitatem modorum eius, ſed quia habet perfectiorem modorum concludendi unde, quia tertia figura habet imperfectiore modum concludendi, ideo poteſt pluribus modis concludere quam ſecunda, quia pluribus modis poteſt fieri imperfectum quam perfectum. Ad ſecundum dicitur, quòd ibi male concluditur, quia illa duplicatio non debet poni in concluſione, ſic quòd feratur ad prædicatum uel copulam, quia in præmiſſis non ferebatur ad maiorem extremitatem, ſed debet relinqui, uel ſolum poni cum implicatione ad ſubiectum concluſionis, ut dicendo, ergo aliquod, quod eſt riſibile inquantum eſt homo, eſt album. Ad tertium dicitur, quòd licet modi uniuerſales ſint perfectiores particularibus in eadem figura & inter directe concludentes, non tamen ſem[illegible] diuerſis fig[illegible], ideo Darapti non eſt perfectior mo- Solutiões Vna figura alia pfectior ĩ modo concludendi.

dus q̃ Darij ratione figuræ. Ad quartum dicitur, q aĩal non tenetur ibi eodem modo in minore & concluſione, quia in minore tenetur pro natura accepta cõcretiue per reſpectum ad ſuppoſita, in concluſione uero pro natura ſecundum ſe accepta cũ p̃ciſione ſuppoſitorũ, prout ſibi attribuitur hæc ſecũda intẽtio genus

Ad quintum dr̃, q illi modi non ordinant̃ ſecũdum ordinem modorũ primæ figuræ, ad quos reducuntur, ſed ordinantur inter ſe penes uniuerſale & particulare, affirmatiuum negatiuum, ſicut Darapti & Felapton quia ſunt modi uniuerſales, & præcedunt quatuor ſequentes, qui ſunt modi particulares.

De quatuor huius figuræ modis particularibus Diſamis, Datiſi, Brocardo, Feriſon.

Diſamis. Diſamis. Tertius modus conſtat ex particulari affirmatiua maiori, & uniuerſali affirmatiua minori particularem affirmatiuam directe concludentibus, ut

Quidam homo eſt ſubſtantia,
Omnis eſt animal, ergo,
Quoddam animal eſt ſubſtantia.

Et reducitur ad tertium modum primæ figuræ, minori & cõcluſione couerſis ſimpliciter, & per tranſpoſitionem præmiſſarum.

Datiſi. Datiſi. Quartus modus conſtat ex uniuerſali affirmatiua maiori & particulari affirmatiua minori, particularem affirmatiuam directe concludentibus,

Omnis homo eſt ſubſtantia,
Quidam homo eſt animal, ergo,
Quoddam animal eſt ſubſtantia.

Et reducitur ad tertium modum primæ figuræ minori conuerſa ſimpliciter.

Bocardo. Bocardo. Quintus modus conſtat ex maiori particulari negatiua, & minori uniuerſali affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, ut

Quidam homo non eſt lapis,
Omnis homo eſt animal, ergo,
Quoddam animal non eſt lapis.

Et reducitur ad primũ modũ primæ figuræ ĩpoſsibile. ſumatur.n. oppoſitũ cõtradictoriũ cõcluſionis cũ altera præmiſſarũ, & inferatur oppoſitũ alterius præmiſſæ, ut omne animal eſt lapis, oĩs hõ ẽ animal, ergo oĩs hõ eſt lapis. hæc aũt cõcluſio facta per ĩpoſsibile ĩ primo mõ primæ figuræ. cõtradicit maiori, Quinti. ſ. tertiæ figuræ.

Feriſon. Feriſon. Sextus modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua, & minori particulari affirmatiua particularem negatiua directe concludentibus, ut

Nullus homo eſt lapis,

Quidam

Quidam homo eſt animal, ergo,
Quoddam animal non eſt lapis.
Et reducitur ad Quartum modum primæ figuræ minori cõuerſa ſimpliciter.

Poſtquam determinatum eſt de modis uniuerſalibus tertiæ figuræ, hic conſequenter determinat Auctor de modis particularibus eius, & primo de modis affirmatiuis, ſecundo de negatiuis, & inter affirmatiuos primo determinat de Diſamis dicens, ꝙ Diſamis tertius modus conſtat ex maiore particulari affirmatiua, & minore uniuerſali affirmatiuã, particularem affirmatiuam concludentibus, ut patet in exemplo textus. Et reducitur ad Darij per conuerſionem ſimplicem maioris, & concluſionis, & per tranſpoſitionem præmiſſarum, & per hoc ꝓbatur bonitas conſequentiæ eius. Secundo probatur conſequẽtia huius ſyllogiſmi per ſyllogiſmum expoſitorium, quia ex iſtis præmiſſis, quidam homo eſt ſubſtantia, omni gomo eſt animal, ſequitur ꝙ de aliquo ſingulari homine uerificabuntur ſubſtantia, & animal tunc ſiguetur illud ſingulare, & ſit Socrates, & arguitur ſic, Socrates eſt ſubſtantia, Socrates eſt animal, ergo quoddam animal eſt ſubſtantia. præmiſſæ huius ſillogiſmi expoſitorij ſequuntur ad præmiſſas de Diſamis, & ad iſtas præmiſſas ſequitur particularis affirmatiua concluſio, ergo eadem ſequitur ad præmiſſas de Diſamis. Tertio põt probari per impoſſibile, & reducitur ad Celarent, capiendo oppoſitum concluſionis cum minore. inferẽdo contradictorium maioris, & in ſecunda figura reducitur ad Feſtino, accipiendo oppoſitum contradictorium concluſionis de Diſamis, cum maiore poſita loco minoris, inferendo contradictorium ſuæ minoris. Modus arguendi in Diſamis, & eius ꝓbatio.

Primo ſciendum eſt, ꝙ reducendo modos tertiæ figuræ ad primã per impoſſibile ſemper oportet accipere oppoſitũ concluſionis ꝓ maiore, & minorem pro minore, primæ figuræ, inferendo oppoſitum minoris. Cuius ratio eſt, quia idem ſubijcitur in concluſione ſyllogiſmi tertiæ figuræ, & in oppoſito concluſionis, & prædicatur in minore, ſcilicet minor extremitas, ideo capiendo oppoſitum concluſionis, cum minore habetur diſpoſitio primę figurę, & ualet ad inferendũ oppoſitum maioris. Ideo reducere per impoſſibile in tertia figura, eſt ex oppoſito concluſionis cum minore inferre oppoſitum maioris, & acceptis illis propoſitionibus ad uidendum ad quem modum fit reductio, oportet uidere quomodo oppoſitum concluſionis, & minor ordinantur in debita qualitate, & quãtitate. Sed ad reducendum modos tertiæ figuræ ad ſecundum oportet capere oppoſitũ concluſionis pro maiore, poſita maiore loco minoris. Ratio primi eſt, quia idẽ prædicatur in oppoſito concluſionis, & in minore in tertia figura, ideo acceptis illis propoſitionibus habetur diſpoſitio ſecundæ figuræ, ſed ratio ſecundi eſt, quare. ſ. maior debet poni loco minoris quia ad directe concludendũ ſecunda figura, oportet, ꝙ idem ſubijciatur in concluſione, & in minore propoſitione, ſcilicet minor extremitas, & in tertia figura idẽ ſubiicitur in maiore, & in oppoſito minoris quod debet inferri pro concluſione in ſecunda figura. Et ad ſciendum ad quem modum fit reductio, cognoſci poteſt, ut prius dictum eſt. Regula de reductiõe horũ modorũ plurimum neceſſaria.

Secundo ſciendum, quòd quartus modus tertiæ figuræ ſcilicet Datiſi conſtat ex uniuerſali affirmatiua maiore, particulari affirmatiua minore, particularem affirmatiuam concludentibus. & poteſt probari tripliciter, ſcilicet per conuerſionem, per expoſitionem, & per reductionem, per impoſſibile probando ipſum per conuerſionem reducitur ad Darij minore de Datiſi conuerſa ſimpliciter, & per ſyllogiſmum expoſitorium poſſet probari eodem modo ſicut præcedens, capiendo unũ ſingulare ſub medio de quo uerificẽt ambæ extrimitates. Modus arguendi in Datiſi, & eius reductio.

ſed

ſed per impoſſibile poteſt probari reducendo ipſum ad Ferio in prima figura ca piendo oppoſitum concluſionis cum minore, inferendo contradictorium maioris, & in ſecunda figura reducitur ad Ceſare, capiendo contradictorium ſuæ concluſionis, & maiorem poſitam loco minoris, inferendo contradictorium ſuæ minoris. Tertio ſciendum, q Bocardo quintus modus conſtat ex particulari negatiua maiori, & uniuerſali affirmatiua minore, particularem negatiuam concludentibus & non probatur per conuerſionem reducendo ipſum ad aliquem modum primæ figuræ propter eandē rationem, ſicut prius dictum eſt de Bocardo. Sed poteſt probari per ſyllogiſmum expoſitorium negatiuum, capiendo unū ſuppoſitum medij de quo negetur maior extremitas, & uerificetur minor in qua diſpoſitione ſequetur particularis negatiua concluſio. Et ipſum probando per impoſſibile reducitur ad primum modum primæ figuræ, capiendo contradictorium ſuæ concluſionis cum minore, inferendo contradictoriam maioris, & in ſecunda figura reducitur ad Bocardo, capiendo contradictorium ſuæ cōcluſionis pro maiore, & maiorem loco minoris inferendo contradictorium ſuæ minoris.

Modus arguendi in Bocardo, & eius probatio.

Quarto ſciendum, q Feriſon ſextus modus conſtat ex uniuerſali negatiua maiore, particulari affirmatiua minori, particularem negatiuam concludentibus. Et per conuerſionem reducitur ad Ferio, ſua minore conuerſa ſimpliciter, & poteſt probari per ſyllogiſmum expoſiorium, ſicut præcedentes modi, ſcilicet impoſſibile reducitur ad Darij, capiendo contradictorium ſuæ concluſionis cum minore, inferendo contradictorium maioris, & in ſecunda figura reducitur ad Cameſtres, capiendo contradictorium ſuæ concluſionis pro maiore, & maiore pro minore. inferendo contradictorium ſuæ minoris. & per hoc ſatis patēt formationes, & probationes modorum tertiæ figuræ.

Modus arguendi in Feriſō, & reductio.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Non ſequitur, alicui homine ineſt ſanitas, omni homine ineſt albedo, ergo quædam albedo eſt ſanitas, uel cuidam albedini ineſt ſanitas, & tamen ibi arguitur in Diſamis, ergo in eo nō eſt bona cōſequentia. Secundo ſic. Non ſequitur, A quodam homine uidetur equus, ab omni homine uidetur lapis, ergo a quodam lapide uidetur equus, & tn̄ ibi arguitur in Diſamis, ergo in ipſo non eſt formalis conſequentia. Tertio ſic. Non ſequit, omnis homo eſt natus, aliquis homo eſt naſcendus, ergo quoddam naſcendum eſt natum, & tamen ibi arguitur in Datiſi. ergo. Quarto ſic. Non ſequitur, Socrates non eſt minor Socrate, totus Socrates eſt minor Socrate. ergo aliquid minus Socrate non eſt minus Socrate, & tamen arguitur in Bocardo, ergo &c. Quinto arguitur ſic, Non ſequitur, nullus homo eſt proprium, quidam homo eſt riſibilis, ergo riſibile non eſt proprium, & tamen ibi arguitur in Feriſon, ergo ibi non eſt bona conſequentia.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, q ibi nōn bene arguitur in Diſamis, quia male concluditur, ſed ſic debet concludi, alicui homini ineſt ſanitas omni homini ineſt albedo ergo alicui cui ineſt albedo, ineſt ſanitas. Ad ſecundum dicitur, q ibi ſimiliter non bene concluditur, ſed debet ſic concludi, ergo a quo uidetur lapis, uidetur equus. Ad tertium dicitur. q ibi non bene arguitur in Datiſi, quia ibi fit uariatio medij quantum ad ſuppoſita pro quibus tenet, quia homo in maiore ſupponit pro præſentibus & præteritis tantum, ad quos reſtringitur per illud præteritum natus in minore uero ſupponit pro præſentibus & futuris ſolum, ad quos reſtringitur per illud futurum naſcendus. Ad quartum dicitur, q in illo ſyllogiſmo Socrates in maiore ſupponit prę ipſo Socrate perfecto, in minore uero ſupponit pro partibus integralibus eius, ad quas reſtringitur per illud diſtributiuum totus, ideo medium non tenetur ſimiliter in maiore & in minore, ideo non bene arguitur in Brocardo. Ad quintum di, q riſibile, in p dicato

dicato

dicato minoris illius ſyllogiſmi tenetur cõcretiue & per reſpectum ad ſuum ſubiectum, in concluſione uero tenetur quodãmodo abſtractiue & ſecundum ſe cõ, q. ſubijcitur reſpectu huius intentionis proprium, ideo non eſt ſimpliciter idem prædicatũ minoris, & ſubiectum concluſionis nec bene arguitur in Feriſon. ſed ad bene arguendum ſic debet concludi, ergo aliquid riſibile non eſt proprium.

Nonnulla ad omnium prædictorum modorum intelligentiam traduntur principia, quibus ad quam quiuis modorum figuram reducatur & quomodo facilis eſt intellecus, & de terminis in quibus Omni & in quibus Nulli.

SYllogiſmorum concludentium particularem negatiuam tali datur regula. Nullus ſyllogiſmus concludens particularẽ negatiuam indirecte, poteſt eam cõcludere directe, & cõcludens directe non poteſt eam concludere indirecte. Item, prima figura concludit omnia genera propoſitionum, ſcilicet uniuerſalẽ, paticularẽ, affirmatiuam, & negatiuam. Secunda figura concludit uniuerſalẽ negatiuam, & particularem negatiuam. Tertia concludit particularẽ affirmatiuam, & particularem negatiuam. unde uerſus.

Omne genus claudit problematis prima figura.
Fitque negatiue concluſio queque ſecundæ.
Tertia concludit tantummodo particularem.

De modis omnium Figurarum iſti ſunt uerſus.

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Batalipet.
Celantes Dabitis, Fapeſmo, Friſeſmo, deinde.
Ceſare, Cameſtres, Feſtino. Baroco, Darapti.
Felapton. Diſamis, Datiſi, Bocardo, Feriſon.

In his quatuor uerſibus ſunt decẽ & nouẽ dictiones, decẽ, & nouẽ modos triũ figurarũ deſignãtes, ita quòd p primã dictionẽ intelligitur primus modus primæ figuræ, & per ſecũdã ſecũdus, & ſic de aliis vnde primi duo uerſus deſeruiũt modis primæ figuræ, tertius uero uerſus, præter eius ultimam dictionem, deſeruit modis ſecundæ, & ſecunda, ſecundo, & ſic de aliis. Vltima uero dictio tertij uerſus cũ alijs dictionibus quarti uerſus deſeruit modis tertiæ figuræ per ordinẽ. Sciẽdũ ergo quòd per has quatuor uocales. A.E.I.O ĩtelligũtur quatuor genera propoſitionũ, ita quòd per hãc uocalẽ. A ĩtelligitur uniuerſalis affirmatiua. per E, uniuerſalis negatiua per I, particularis affirmatiua, per O, particularis negatiua. Et in quali bet dictione ſũt tres ſyllabæ. & ſi ſit ibi aliquid reſiduũ, ſuperfluit ut poſtea patebit, & primã illarum trium ſyllabarum intelligitur maior propoſitio ſyllogiſmi. & per ſecundam minor, per tertiam cõcluſio. Ver. gra. prima dictio, ſ. Barbara habet tres ſyllabas, ĩ qua

rum

rum qualibet ponitur A,& per A,ter poſitũ ſignificatur quòd primus modus primæ figuræ conſtat ex duabus propoſitionibus uniuerſalibus affirmatiuis,uniuerſalẽ affirmatiuã directe cõcludentibus,& ita intelligitur de aliis dictionibus ſecũdũ uocales ibi poſitas.Itẽ,ſciendũ,quòd primæ quatuor dictiones primi uerſus incipiunt ab his cõſonantibus,B C D F,& omnes aliæ dictiones ſequẽtes,& per hoc intelligẽdũ eſt,quòd oẽs modi ſignificati per dictionẽ inchoantẽ a B, reducuntur ad primum modum primæ figuræ. & omnes modi ſignificati per dictionẽ inchoantem a C, ad ſecundum,& per D,ad tertium,& per F,ad quartum.Itẽ ubicũque ponitur S,in his dictionibus ſignificatur,quòd propoſitio intellecta p uocalẽ præcedẽtẽ immediate debet conuerti ſimpliciter,& propoſitio intellecta per uocalẽ immediate præcedentẽ iſtã literã P, debet conuerti per accidens.ubicunq; aũt ponitur M,ſignificatur quòd debet fieri tranſpoſitio in premiſsis.Eſt.n.trãſpoſitio in præmiſsis facere de maiori minorem,& ecõuerſo. Et ubicunque ponitur C,ſignificatur,quòd modus intellectus per dictionem illam in qua ponitur,debet reduci per impoſsibile. Vnde uerſus.

Simpliciter uerti uult S.Puero per accci.
M uult tranſponi,C per impoſsibile duci.
Seruat maiorem uariatque ſecunda minorem.
Tertia maiorem uariat ſeruatque minorem.
Aſſerit A,negat E,ſed uniuerſaliter ambæ.
Aſſerit I,negat O,ſed particulariter ambæ.

Et,quia Ariſtoteles ĩ prioribus oſtẽdit cõiugationes,in quibus nõ ſequitor cõcluſio ex præmiſsis eſſe ĩutiles per inuẽtionẽ terminorũ,in quibus nõ tenet huiuſmodi coniugatio,ideo utilis eſt inuentio talium terminorum.Vbicunq; igitur fiat inutilis cõiugatio cõtra regula ſyllogiſmorũ prius aſsignatas,accipiẽdi ſunt duo termini diuerſi.ſ.duæ ſpecies cum ſuo genere,ut homo.aſinus ,animal.

Vel duas ſpecies cum proprio alterius,ut hõ,aſinus,riſibile.uel unã ſpeciẽ cum ſuo genere, & ſuo proprio, ut animal, hõ riſibile.

Vel duo termini,quorum alter de altero prædicatur ſiue cõuertibiliter ſiue nõ cum extraneo utriuſq; ut hõ,riſibili,lapis,uel ho, animal,lapis.Vel accipiẽdi ſunt duo termini,quorum alter de altero prædicetur ſiue cõuertibiliter ſiue nõ cũ ſuperiori ad utrunq; , ut hõ,riſibile,ſubſtãtia,uel homo,animal,ſubſtãtia.Per hanc.n.regula n diſiunctiuam cuicunq; generi applicẽtur,ſiue ſubſtãtiæ ſiue quãtitati ſiue alicui aliorũ ſemper inueniũtur termini per quos inutilis cõuigatio demonſtrabitur nõ tenere,& tales terminos Ariſtoteles

ſtoteles appellat ĩ prioribus, terminos, in quibus ſic, & nota quod in quibus non ſequitur concluſio, in his enim inuenitur inſtantia, & eſt inuenire inſtantias accipere terminos, in quibus non eſt ex acceptis terminis facere coniugationem, in qua præmiſſæ ſint ueræ, & concluſio falſa, manente eadem qualitate & quantitate propoſitionum. Verbi gratia, hæc eſt inutilis cõiugatio, nullus aſinus eſt homo, nullum rationale eſt aſinus, ergo, nullum rationale eſt homo. Et iſti ſunt termini, in quibus ſic. Contra coniugationem hanc inutilem accipiuntur termini, in quibus non per ſecundum membrum regulæ, diſiunctiue datæ ut homo, riſibile, aſinus, & arguatur ſic, nullus aſinus eſt homo, nullum riſibile eſt aſinus, ergo nullum riſibile eſt homo. Ecce præmiſſæ ſunt ueræ & cõcluſio eſt falſa, & ſic manifeſtatur uirtus argumenti, cum oſtendetur ſupra quam concluſionem poteſt & ſupra quam non poteſt, quod ſit in argumentatione ſeruata eadem qualitate & quãtitate propoſitionum. & manente eadem figura in utraque coniugatione inutili, ſiue falſo ſyllogiſmo.

Poſtq̃ Auctor determinauit ſuperius de omnibus modis & figuris ſyllogiſmorum in ſpeciali, hic conſequenter ad maiorem intellectum pręcedentium, ponit aliqua notabilia. primo ponens talem regulam de modis particularibus negatiuis. Quòd nullus ſyllogiſmus concludens particularem negatiuam directe, poteſt eam concludere indirecte, neque econuerſo, concludens eam indirecte põt eam concludere directe. cuius ratio eſt. quia particularis negatiua non põt conuerti in terminis, ſed ſolum per contrapoſitionem, in qua conuerſione non remanent ſimpliciter termini primæ propoſitionis. ſed omnes ſyllogiſmi concludentes aliquam affirmatiuam uel negatiuam uniuerſalem, per conuerſionẽ ſuæ concluſionis poſſunt inferre indirecte conuertentem ſuæ concluſionis, ſicut declaratur in prima poteſtate ſyllogiſmorum.

Primò ſciendum, ꝙ ſex ſunt poteſtates ſyllogiſmorũ, quæ ſunt naturales proprietates ſyllogiſmi. Prima eſt, poſſe plura concludere, ut quãdo ſyllogiſmus infert concluſionem, quæ poteſt conuerti, põt inferre conuertentẽ eius, quæ ſequitur ad ſuam principalem concluſionem. & ſi plures propoſitiones ſequatur ad illam concluſionẽ, poteſt ultra principalem concluſionẽ inferre plures concluſiones. Secunda poteſtas eſt, ex falſo poſſe concludere uerum, ſed ex ueris non niſi uerum. exemplum primi, ut omnis lapis eſt animal, omnis homo eſt lapis, ergo omnis homo eſt animal. Tertia poteſtas eſt, poſſe concludere circulariter aliquã pręmiſſarum, quod fit capiendo concluſionem unius ſyllogiſmi conuerſam, cum una præmiſſarum, ad inferendum alteram præmiſſam. Quarta eſt poſſe concludere conuerſiue, capiendo oppoſitum concluſionis unius ſyllogiſmi facti cum una præmiſſarum ad inferendum oppoſitum alterius præmiſſe. Quinta ptãs eſt, poſſe concludere per impoſſibile, quod fit capiendo contradictorium concluſionis probandæ cum una præmiſſarum manifeſtę uera, ad inferendum unum manifeſte falſum, ex cuius falſitate infertur falſitas contradictorij concluſionis probandæ. Sexta poteſtas eſt, poſſe concludere ex oppoſitis, ut quando fit ſyllogiſmus ex duabus præmiſſis contrariis uel contradictoriis inferens negationẽ eiuſdem de ſeipſo, & de iſtis ad longum uidetur in Secundo Priorum.

Quæ pro pōſiti gña in quacunque figura concludantur.

Secundo ſciendum, pro comparatione figurarum inter, q. prima figura concludit omnia genera propoſitionum. ſ. uniuerſale, particulare, affirmatiuum, & negatiuum, ſicut patet in quatuor modis directe concludentibus primæ figuræ. Sed ſecunda figura ſolum concludit tria genera, ſcilicet uniuerſale, particulare, & negatiuum, & non concludit affirmatiuum propter cauſam prædictam in ſecunda figura Tertia figura etiam concludit tria genera tantum, ſcilicet affirmatiuum, & negatiuum, & particulare, & non poteſt concludere uniuerſale, propter cauſam prædictam in tertia figura, & quia perfectius eſt concludere uniuerſalem affirmatiuam, quàm uniuerſalem negatiuam, & iterum perfectius eſt concludere uniuerſalem negatiuam, quàm particularem affirmatiuam uel negatiuam, ideo prima figura eſt perfectior ſecunda, & ſecunda perfectior tertia.

Tertio ſciendum, pro declaratione omnium modorum trium figurarum, quòd trium figurarum ſunt decem & nouem modi, nouem primæ figuræ, quatuor ſecundæ, & ſex tertiæ. quorum nominatio, ordo. & numerus in his uerſibus continetur.

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipton.
Celantes, Dabitis, Fapeſmo, Friſeſomorum.
Ceſare, Cameſtres, Feſtino, Baroco, Darapti.
Felapton, Diſamis, Datiſi, Bocardo. Feriſon.

Et in qualibet dictione ratione ſyllogiſmi ſunt tres ſyllabæ, & ſi ſint plures, hoc ſolum eſt ad perfectionem metri. Et uocalis primæ ſyllabæ ſignificat maiorem præmiſſam, qualitatem, & quantitatem eius, & ſecunda uocalis ſignificat minorem, tertia concluſionem. Vnde per A, intelligitur uniuerſalis affirmatiua, per E, uniuerſalis negatiua per I, particularis affirmatiua, per O, particularis negatiua.

Quarto ſciendum, quòd prædictorum modorum quatuor primi modi primæ figuræ ſunt perfectiores, & incipiunt per has quatuor conſonantes. B C D F qua in ipſis ſignificant ordinem ipſorum, ſed alij modi reducuntur ad iſtos quatuor. & iſtæ conſonantes in aliis modis ſignificant reductionem ipſorum, ita quòd omnes modi incipientes per B, reducuntur ad Barbara, per C, ad Celarent, per D, ad Dariis, per F, ad Ferio. Item in prædictis dictionibus, cum ponitur S, ſignificatur, quòd propoſitio intellecta per uocalem præcedentem debet conuerti ſimpliciter in reductione talis ſyllogiſmi, & per P, deſignatur q. debet fieri conuerſio per accidens. Et M, deſignat tranſpoſitionem præmiſſarum, & C, ſignificat reductionem per impoſſibile, niſi ponatur in principio dictionis, iuxta illos uerſus.

Simpliciter uerti uult S, P, uero per acci.
M, vult tranſponi, C, per impoſſibile duci.

Reſiduum textus uidelicet, Et quia Ariſt. &c vſq; ad finem tractatus, huius, quia per ſe ſatis clarus eſt, ideo non indiget alia explanatione.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Celarent poteſt concludere particularem negatiuam directe & indirecte, ergo male dicitur, quòd nullus ſyllogiſmus concludens particularem negatiuam directe, poteſt eam concludere indirecte. Secundo ſic, Nulla pars eſt uniuerſalis, cum uniuerſale & totum idem ſint, ſed quælibet concluſio primæ figuræ eſt pars reſpectu maioris præmiſſæ, ergo nulla eſt uniuerſalis, ſed debet dici particularis. & ſic prima figura non concludit uniuerſalem.

Tertio ſic. Extremitates in concluſione uniuntur eo modo, quo uniuntur in præmiſſis cum medio, ſed in Darapti in tertia figura extremitates uniuntur uniuerſaliter cum medio, ergo eodem modo poſſunt uniri in concluſione, & poteſt

ibi concludi uniuerſaliter. Quarto ſic. Vnitas ſyllogiſmi ſumitur ab unitate cõcluſionis, ergo unus ſyllogiſmus habet tantum unum concluſionem, & non poteſt plura concludere, ſicut dictum eſt. Quinto ſic. In omni conſequentia conſequens includitur in antecedente, ſed uerum non includitur in falſo, ergo ex falſis non poteſt concludi uerum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet Celarent ex conſequenti concludat particularem negatiuam directe & indirecte, tamen primo & per ſe concludit uniuerſalem negatiuam. Ad ſecundum dicitur, quòd nulla propoſitio dicitur uniuerſali reſpectu ſui totius, ſed bene dicitur uniuerſalis reſpectu ſuarum partium, & hoc modo concluſio uniuerſalis primæ figuræ dicitur particularis ſecundum modum, reſpectu maiori præmiſſæ, ſed bene dicitur uniuerſalis reſpectu ſuarum ſingularium ratione ſui ſubiecti diſtributi. Ad tertium dicitur, ꝙ licet in Darapti extremitates uniantur uniuerſaliter cum medio uniuerſalitate medij, quod diſtribuitur, nulla tamen unitur cum ipſo uniuerſaliter ex parte ſui, quia nulla extremitas ibi diſtribuitur, ratione cuius nulla poteſt diſtribui in concluſione. Ad quartum dicitur, ꝙ licet unius ſyllogiſmi ſit tantum una principalis concluſio, tamen poſſunt eſſe plures minus principales, quæ inferuntur in uirtute primæ concluſionis. ideo omnes illæ ſe habent per modum concluſionis quantum ad uirtutem, qua inferuntur, licet uarientur materialiter quantum ad numerum propoſitionum. Ad quintum dicitur, ꝙ licet uerum nõ includatur in falſo ratione formæ falſitatis, tamen includitur ratione materiæ, ſcilicet terminorum uel propoſitionum, quibus ineſt falſitas, & ſic in falſo poteſt includi uerum. Et hæc de ſyllogiſmo ſimpliciter dicto pro nunc ſufficiant. Solutio.

VERSORII PARISIENSIS

EXPOSITIO,

IN QVINTVM TRACTATVM

PETRI HISPANI.

SVMMA TRACTATVS

De ſyllogiſmo Topico ſeu probabili, De multiplicibus Argumentatio nis Speciebus, Enthymemate, ſ. Exemplo, Inductione, Syllogiſmo. De locis Dialecticis, tam intrinſecis quàm extrinſecis. Multorum item terminorum, ad omnes artes & ſcientias communium, uniuerſalis notitia.

Huius nominis Ratio Multiplicitas.

RATIO dicitur multis modis. Primo enim modo idem eſt quod definitio uel deſcriptio, ut hic, uniuoca ſunt, quorum nomen eſt commune, & ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen eſt eadem. Alio autem modo idē eſt quod quædam uirtus animæ, alio modo idem, quod oratio oſtendens aliquid, ſicut ſunt propoſitiones uel rationes diſputātium. Alio modo idem eſt, quod forma materiæ, ut in cultello ferrum eſt materia, diſpoſitio uera inducta in ferro eſt forma. alio modo idem eſt, quod eſſentia communis prædicabilis de pluribus, ut eſſentia generis uel ſpeciei uel differentiæ. alio autem modo idem, quod medium inferens conclusionem, & hoc ultimo modo ſumitur ratio in definitione argumenti. Vnde uerſus.

Definit uirtus, oſtendit forma uel eſſe.
Eſt medium ratio, per quod concluditur ergo.

Ordo huius Tract. ad cęteros

ISTE eſt quintus Tractatus Summularum magiſtri Petri Hiſpani, in quo ipſe, poſtquam in Quarto Tractatu determinauit de ſyllogiſmo ſimpliciter dicto, ſecundum ſuam formam, non contracto ad aliquam materiam ſpecialem, hic conſequenter determinat de ſyllogiſmo Dialectico, qui eſt ſyllogiſmus contractus ad materiam probabilem. Et ratio ordinis eſt. quia in rebus artificialibus, ſiue ſint entia realia, ſiue rationis, unumquodq; habet prius cognoſci ſecūdum ſuam formam, quàm ꝙ illa forma cōtrahatur ad materiam aliquam, ſicut domificator

domificator prius cognoſcit formam domus ſecundum ſe, quam applicet eã ad determinatam materiam. Et, quia ſyllogiſmus aliquo modo eſt ens artificiale. ſ. ens rationis, ideo conuenienter determinatum eſt prius de ſyllogiſmo ſimpliciter, qui ſe habet per modum ſimplicis, quam de ſyllogiſmo contracto ad aliquã materiam, qui ſe habet per modum compoſiti.

Primo ſciendum, quòd ſyllogiſmus tripliciter contrahitur ad materia. Vno mõ ad materiam neceſſariam, quæ eſt naturalis materia, & ſic eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus. Secundo modo ad materiam probabilem, quæ eſt materia contingens, uel capta ſub modo contingentis, & ſic eſt ſyllogiſmus dialecticus. Tertio modo ad materiam apparentem, quæ eſt quandoque materia remota inquantum habet ſimilitudinem quandam cum materia probabili, & ſic eſt ſyllogiſmus ſophiſticus. Et quia materia naturalis eſt perfectior materia probabili, & probabilis, apparenter probabili, ideo ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt perfectior dialectico, & ſimiliter dialecticus ſophiſtico. Sed Petrus Hiſpanus non facit mentionem de demonſtratiuo ſyllogiſmo, eo quòd eſt introductor iuuenum, de quo tamen determinat Ariſt. in libro Poſteriorum. Sed Petrus Hiſpanus facit mentionem de Dialectico & Sophiſtico, ideo iſte tractatus conuenienter ordinantur poſt tractatum de ſyllogiſmis, & ante tractatum de fallaciis. *Syllogiſmorũ multiplicitas.*

Secundo ſciendum, quòd propriũ ſubiectum huius tractatus eſt ſyllogiſmus dialecticus, eo quòd de ipſo principaliter intenditur, & omnia hic conſiderata habent reductionem ad ipſum, & eſt adæquato ſcientiæ huius tractatus. Et licet iſta ſcientia nominetur a loco, tamen hoc non eſt tanquam a proprio ſubiecto, ſed tanquam a principio ſui ſubiecti quia locus in quo fundatur ſyllogiſmus dialecticus eſt principium ſyllogiſmi, & ſub tali ratione, hic conſideratur de Locis. Et per hoc patet, quæ ſit cauſa materialis huius tractatus. Et per hoc etiam habetur cauſa finalis eius, quæ eſt perfecta cognitio ſyllogiſmi dialectici, & eius cauſa efficiens dicta eſt prius. Et eius cauſa formalis, eſt modus procedendi, qui eſt definitiuus, diuiſiuus, & exemplorum poſitiuus. Sed forma tractatus eſt diuiſio huius quinti tractatus per partes. Vnde hic prius determinatur de ſyllogiſmo dialectico in cõi, deinde in ſpeciali, oſtendendo quomodo ſit ſecundum diuerſos locos particulares. Et, quia in definitione argumenti ponitur ratio, ideo auctor prius oſtendit multiplicitatem eius Tertio ſciendũ, quòd ſex modis ſumitur ratio. Primo modo ſumitur pro definitione rei, ut ſumitur in definitione æquiuocorum, cum dicitur, ſecundum illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa. *Subiectũ huius libri an loc⁹ an ſyllogiſmus dialecticus ſit.* *Sex modis ſumitur ratio.*

Secundo modo capitur ratio, pro intellectu, ut idem eſt, quod intellectus, & ſic definitur ab Iſaac. Ratio eſt animæ intelligibilis uirtus, faciens currere cauſã in cauſatum.

Tertio modo ſumitur, pro argumentatione, ut eſt oratio oſtendens aliquid de aliquo. Quarto modo ſumitur, pro forma partis, quæ eſt forma materiæ. Quinto modo capitur pro forma totius quæ eſt eſſentia prædicabilis de multis, ut eſſentia generis, uel ſpeciei, Sexto modo capitur pro medio probatiuo cõcluſionis de quo erit poſtea ad propoſitum in definitione argumẽti, qui modi in his uerſibus continentur.

> Definit, uirtus, oſtendit, forma, uel eſſe.
> Eſt medium ratio, per quod concluditur ergo.

Quarto ſciendũ, quòd iſtorũ modorũ ſic poteſt haberi ſufficientia, quia ratio ſumitur ab hoc quod eſt ratiocinari, uel ergo ſumitur pro ipſa ratiocinatione, & ſic eſt tertius modus, uel pro principio ratiocinationis, uel diſcurſus, & hoc eſt dupliciter, quia uel eſt principium efficiens principale diſcurſus, & ſic eſt ſecundus modus, uel inſtrumentale tantum, & hoc eſt dupliciter, quia uel ſumitur for-

maliter, inquantũ eſt principiũ diſcurſus, ꝗ ſic eſt ſextus modus, uel ſm id quod eſt, & hoc eſt dupliciter, quia uel eſt principium complexum, & ſic eſt primus modus, uel incomplexum, & hoc eſt dupliciter, quia uel ſe habet per modum partis, & ſic eſt quartus modus, uel per modum totius, & ſic eſt quintus modus.

Argumẽ. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Si ratio idem eſſet quod definitio, ſequeretur, ꝗ aſinus haberet rationem, cum aſinus habeat definitionem, ſed illud quod habet rationem eſt rationale, ergo aſinus eſt rationalis, quod eſt falſum.

Secundo ſic. Idem non facit hominem conuenire, & differre reſpectu eiuſdẽ, ſed per intellectum homo conuenit cum Angelo, & ab eo differt per rationem, ergo intellectus, & ratio nõ ſunt idem. Tertio ſic. Effectus rationis non eſt ratio ſed argumentatio eſt effectus rationis, ergo non eſt ratio. Quarto ſic. Si forma materiæ eſſet ratio, uel eſſet ratio materiæ uel compoſiti, ſed nullum eſt dicendũ quia differt ratione ab utroq;, ergo ratio non debet ſumi pro forma materiæ. Quinto ſic. Eſſentia rei, forma materiæ, & definitio rei idem realiter important ergo quintus modus rationis male diſtinguitur a primo & quarto.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝗ ſi capiatur ratio pro uirtute intellectiua animæ, ſic omne habens rationem eſt rationale, ſed non ſi capiatur pro ratione, quæ explicat eſſe rei, ut ſumitur in primo modo. Ideo licet aſinus hoc modo habeat rationem, non tamen eſt rationalis. Ad ſecundum dicitur, ꝗ licet idem ſub eadem ratione non faciat hominem conuenire & differre reſpectu eiuſdem, tamen bene ſecundum diuerſas rationes. & ſic intellectus hominis, inquantum quãtũ eſt ſimpliciũ apprehenſiuus, facit hominem conuenire cum angelis, & in tum eſt diſcurſiuus facit eum differe ab ipſis. & ſic facit eum conuenire & differre ſecundum diuerſos actus. Ad tertium dicitur, ꝗ licet argumentatio non ſit ratio, ut ſumitur pro intellectu, qui eſſentialiter ratio dicitur, argumentatio tamen participatiue uocatur aliqua ratio. eo quòd eſt effectus rationis. Ad quartũ dicitur, quòd licet forma materiæ non ſit ratio completa materiæ, uel compoſiti, eſt tamen ratio utriuſque per modum principii, ſed materiæ per modum principii finalis, & eſt principium formale compoſiti. Ad quintum dicitur, quod ratio in quinto modo ſumitur pro forma totius ſecundum ſe, & in primo modo pro ratione explicante formam totius, & in quarto modo pro forma partis, ut dictum eſt. ideo illi modi adinuicem diſtinguuntur.

Quid Argumentum, Concluſio, Quæſtio, ac Medium ſit.

Argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem, ideſt medium probans concluſionem. Concluſio enim debet confirmari per argumentum. Eſt autem concluſio, argumento, uel argumentis probata propoſitio. ſed antequam probatur eſt dubitabilis, & tunc eſt idem quod quæſtio. quæſtio. n. ſic definitur, Quæſtio eſt dubitabilis propoſitio Medium autem eſt, quod habet duo extrema.

Poſtquam Auctor poſuit diſtinctionem modorum rationis ad eliciendũ mẽbrum quod ponitur in definitione argumenti, hic conſequenter determinat de argumento, ipſum primo ſic definiens. Argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem, & explicat cum dicit, ideſt medium probans concluſionem, quæ debet cõfirmari per argumentum. In qua definitione ponitur ratio, loco generis. ratio. n. dicitur tam de medio ſyllogiſmi ſimpliciter, quam de medio ſyllogiſmi demonſtratiui, quam etiam ſyllogiſmi dialectici, & argumentum non dicitur de medio ſyllogiſmi ſimpliciter. Deinde ponitur rei dubiæ faciens fidem, ad differentiam

Quid argumentũ.

medij

medii ſyllogiſmi ſimpliciter, qui non eſt probatiuus, nec demonſtratiuus inquãtum huiuſmodi, nec facit fidem de concluſione, ſed ſolum habet neceſſitatem inferendi concluſionem, & non probandi ipſam.

Argumentũ ſumitur dupliciter

Primo ſciendum. ꝙ argumentum poteſt capi dupliciter. uno modo pro ipſa intentione, quæ attribuitur termino probatiuo alicuius concluſionis. alio modo pro re ſubiecta intentioni, quæ eſt ille terminus, ſiue medium probatiuum concluſionis. Hic autem non definitur argumentum pro re ſubiecta intentioni ſecundum ſe, nec pro intentione ſecundum ſe. ſed pro intentione concreta rei, uel pro re ſubiecta intentioni ſecundum quòd ſibi ſubiecta eſt. & definitur pro toto compoſito ſecundum rationem ex re & intentione, & res ſe habet per modũ materialis, intentio uero per modum formalis, ſub quo illud materiale definitur. & ſic patet quid ſit definitum in hac definitione.

Argumenta Mediũ, Rõ, & Argumentũ idem ſunt rẽ differũt ratione.

Secundo ſciendum, ꝙ medium, ratio, & argumentum idem ſunt ſecundum rem, ſed differunt ſecundum rationem ſuperioris & inferioris, quia dicitur medium inquantum habet duo extrema, & eſt unitiuum extremorum ſecundũ aliquem modum, Sed tale medium dicitur ratio, inquantum eſt inſtrumentum intellectus, uel rationis ad inferendum aliquam concluſionem. Sed idem medium dicitur argumentum, inquantum habet uim probatiuam reſpectu concluſionis quam addit ultra uirtutem illatiuam. ratione cuius dicitur argumentum, quaſi arguens mentem, quia per illam uirtutem aliquo modò coegit mentem ad concedendum concluſionem. Et prouenit illa uirtus probatiua propter habitudinem medii ad extrema, quæ eſt notior intellectui. quam habitudo extremitatum inter ſe. Et cum intellectus appræhendit illam habitudinem uel conuenientiam extremorum cum medio eſſe neceſſariam. cogitur ſimpliciter aſſentire concluſioni, & cum ipſa cognoſcitur ut contingens, intellectus aſſentit probabiliter tantum. Et per hoc patet quomodo medium, & ratio ſe habent per modum ſuperiorum ad argumentum. Tertio ſciendum eſt, quòd fides dupliciter accipitur. Uno modo pro aſſenſu uel credulitate intellectus circa aliquid credibile, propter auctoritatem per amorem primæ ueritatis eam reuelantis, & ſic eſt uirtus Theologica, quæ per argumentum non acquiritur, & hoc modo non capitur in definitione. Alio modo capitur fides pro aſſenſu intellectus ad aliquam concluſionem mediante ratione probabili, & ſic eſt credulitas, qua intellectus credit concluſionem eſſe ueram per aliquod argumentum. & hoc modo argumentum eſt faciens fidem de re dubia, eo ꝙ habet uirtutem probatiuam concluſionis, per quam facit intellectum credere concluſioni, quæ prius erat dubia, ideo bene dicitur, medium probans concluſionem. Quarto ſciendũ, quòd concluſio, quæſtio, propoſitio, & enunciatio ſic inter ſe differunt, quia enunciatio dicitur concluſio, prout eſt argumento, uel argumentis approbata propoſitio, & tunc accipitur tanquam certa, ſed dicitur antequam probetur, quæſtio, & eſt adhuc dubia, eſt enim quæſtio dubitabilis propoſitio, uel eſt propoſitio ſumpta cum ſigno interrogatiuo. ſed dr̃ propoſitio, prout poteſt poni pro alio, ſcilicet pro concluſione inferenda, & quia argumentum facit cognitionem propoſitionis, quæ prius erat dubia, & poſtea, cum probatur dicitur concluſio, ideo bene dicitur argumentum, ratio rei dubiæ faciens fidem, ideſt medium probans concluſionem.

Vide Beatum Tho. ſecũda ſecũdæ. q. 1. Doc. ſubtil. in prolo. 1. Sẽ. & in 4. eiuſdem.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Idem non definitur per ſeipſum, ſed argumentum, & ratio idem ſunt, ſecundum rationem ultimo modo captam, ut hic accipitur, ergo male definitur argumentum per rationem. Secundo ſic. De re certa bene fit argumentum, ut de iſta propoſitione, Deus eſt, quæ eſt certiſſima, & tamen illud non eſt rei dubiæ faciens fidem, ergo contra definitionem.

Tertio ſic. Locus Dialecticus, & ẽt ſyllogiſmus Dialecticus eſt ratio rei dubiæ

faciens fidem,& tamen nullum eorum eo argumentum, ergo iſta definitio non conuenit ſoli definitio. Quarto ſic. In illo ſyllogiſmo, omnis lapis eſt animal omnis homo eſt lapis, ergo omnis homo eſt animal, tertia propoſitio eſt concluſio, & tamen non eſt probata argumento uel argumentis, quia falſum non eſt med.ũ probatiuum ueri, cum ſit ignotius ipſo, ergo male definitur concluſio. Quinto ſic Omnis propoſitio eſt uera uel falſa, ſed quæſtio non eſt uera uel falſa determinate, ut dicendo utrum Socrates currit, non ſignificatur determinare uerum uel falſum, ergo male dicitur, ꝙ quæſtio eſt dubitalis propoſitio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet argumentum, & ratio idem ſint ſecundum rem, tamen differunt ratione, & ex ea parte, qua differunt, ratio eſt cõmunior, & notior argumento, ideo argumentum bene definitur per rationem, ſiue per medium. Ad ſecundum dicitur, ꝙ argumentũ non facit fidem de re contra, inquantum certa, ſed inquantum ponitur ſub modo dubii, & per modũ quæſtionis, ideo ſemper facit fidem de re dubia, ſiue ſecundum rem, ſiue ſecundum modum. Ad tertium dicitur, ꝙ locus dialecticus non facit immediate fidem de re dubia. ſed mediate. inquantum in ipſo fundatur argumentum, & ſyllogiſmus dialecticus non facit fidem concluſionis ratione ſui, ſed ratione ſui medii, in quo eſt uirtus probatiua concluſionis ideo ſolum argumentum per ſe, & immediate facit fidem de concluſione. Ad quartum dicitur, ꝙ licet in illo ſyllogiſmo ſit cõcluſio ſyllogiſmi ſimpliciter, non tamen ibi eſt concluſio ſyllogiſmi probatiui, pro qua ſolum hic definitur concluſio. Ad quintum dr̃, quòd licet quæſtio formaliter accepta ſub modo quæſtionis non ſit uera uel falſa, tamen quantum ad ſuũ materiale cui additur ſignum interrogatiuum, ſignificat uerum uel falſum, ideo bene dicitur materialiter propoſitio, & additur dubitabilis ad explicandum formale eius, quod eſt acceptio eius ſub modo quæſtionis & dubii.

De argumentatione, eiuſq; ab Argumento, ac Medio differentia, & quot eius ſpecies ſint.

Argumentatio eſt argumenti per orationẽ explicatio, i. ratio explicans argumenta. Differt autem argumentum a medio, & argumentatione, quia mediũ dicitur, eo quòd hẽt duo extrema, argumẽtum autem addit ſupermedium uirtutẽ probandi concluſionẽ. unde ad hoc quòd ſit argumentum, exigitur, quòd ſit mediũ, & quòd habeat uirtutem probandi concluſionẽ. Argumentatio autem dicitur oratio totalis compoſita ex præmiſsis & concluſione, & in illa manifeſtatur uirtus argumenti. aliquando. n. totalis oratio poteſt inferre uniuerſalem affirmatiuam, aliquando non, niſi particularẽ affirmatiuam, aliquando non, niſi uniuerſalem negatiuam, aliquando uero non, niſi paraicularem negatiuam. Et ſic manifeſtatur tota uirtus argumenti, cum oſtendit ſupra quam concluſionem põt ipſum argumentum, & ſupra quam non poteſt, quod idem fit in argumentatiòne, ut ſupra patuit. Argumẽtationis quatuor ſunt ſpecies, ſ. ſyllogiſmus, inductio, enthymema, & exemplum.

Poſtquam Auctor determinauit de argumento, quod eſt principiũ argumentationis, hic conſequenter determinat de ipſa argumẽtatione, ipſum primo ſic definiens, argumentatio eſt argumenti per orationem explicatio. In qua definitione ponitur

ponitur explicatio, loco generis. Et ponitur argumenti per orationem dñam definitionis, quæ eſt explicatio definiti, & ad dñam orationum categoricarum, & hypotheticarum, quibus non cõuenit explicare uirtutem argumẽti. Et huius definitionis ſic poteſt pari rõ. quia argumentatio dicitur totatis oratio compoſita ex præmiſſis, & concluſione, ſed in tali oratione manifeſtatur uirtus argumenti, quia aliqua totalis oratio infert uniuerſalẽ affirmatiuam. Et in hoc explicatur, ꝙ medium eius habet uirtutẽ probandi, & inferendi uniuerſalem affirmatiuam, alia uero uniuerſalem negatiuam, alia particularẽ affirmatiua, alia particularem negatiuã, & in hoc manifeſtatur uirtus argumẽti, quia in illis argumẽtationibus mediũ habet diuerſam uirtutem probandi, & inferendi concluſionẽ.

Primo ſciendum, ꝙ argumentatio & argumentum ſic inter ſe differunt, quia argumentum eſt medium habens uirtutem inferendi, & probandi concluſionem aliquam, ſed argumentatio eſt oratio quæ explicat talem uirtutem ipſius argumenti. Sicut.n. definitio explicat ipſum definitum reſoluendo ipſum per ſua principia, ſcilicet per genus, & differentiam, ita ſimiliter argumentatia explicat uirtutem argumenti, oſtendendo quomodo mediũ habet conuenientiam & habitudinem ad maiorem extremitatẽ & minorẽ, & quomodo extremitates habent cõuenientiã cũ medio. per quã conuenientiam cognoſcitur uirtus medij, qua poſſũt uniri extremitates inter ſe, & per quam poteſt inferri, & probari concluſioni. Argumẽti ab argumẽtatione diſtinctio.

Secundo ſciendum, ꝙ argumentatio dupliciter capitur. Vno modo generaliter, pro omni oratione, in qua eſt antecedẽs, & conſequens, ꝙ medium illatiuũ concluſionis. & hoc modo ſe extendit ad quamlibet modum argumentationis. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro argumentatione probatiua, cuius medium habet uirtutem illatiua, & probatiuam reſpectu concluſionis. Et ſic in definitione præpoſita definitur argumentatio probatiuæ, & non definitur ibi argumentatio communiter accepta pro quacunque, oratione illatiua concluſionis. Et huius ratio eſt, quia ſicut in hoc libro non habet conſiderari ſyllogiſmus in in tota communitate eius, ſed cõſideratur ſpecialiter de ſyllogiſmo dialectico, qui probatiuus eſt. ita ſimiliter non habet hic conſiderare argumentatio in tota communitate eius, ſed ſolum argumentatio probatiua. Argumẽtatio dupliciter.

Tertio ſciendum, ꝙ argumẽtationis quatuor ſunt ſpecies. ſ. ſyllogiſmus, inductio, enthymema, & exemplũ. Quarũ ſic habetur ſufficientia quia in omni argumentatione proceditur ab antecedentes a conſequens. uel, ergo ibi eſt proceſſus a toto uel a parte. ſi a toto, ſiue uniuerſali hoc eſt dupliciter. uel in antecedente ſunt duæ præmiſſæ ſimul diſpoſitæ in modo & figura, & ſic eſt ſyllogiſmus, uel ibi eſt una præmiſſa tantum, & non ſit diſpoſitio in modo & in figura in antecedente, & ſic eſt enthymema. In hoc.n. conueniunt ſyllogiſmus & enthymema, quia in utroque fit proceſſus a toto da partem, ſiue ab uniuerſali ad particulare. Sed ſi fiat proceſſus a parte, hoc eſt dupliciter uel fit a ſingularibus ab uniuerſale, & ſic inductio, uel ab uno ſingulari ad aliud ſingulare, & ſic eſt exemplum. Quatuor tñ eſſe ſpecies argumentationis.

Quarto ſciendum, ꝙ iſta diuiſio argumentationis non eſt diuiſio generis in ſua ſpecies, quia diuiſum non conuenit æqualiter membris diuidentibus, ſed eſt diuiſio analogi in ſua analogata, eo ꝙ argumẽtatio dicitur de ipſis quatuor ſecundum prius & poſterius. & hoc ideo eſt, quia argumentatio dicitur ab hoc, ꝙ eſt arguere mentem ad eſſentiendum concluſioni, quæ infertur, ſed hoc per ſe primo conuenit ſyllogiſmo, non alijs ſpeciebus argumentationis, niſi inquantum in ipſis eſt aliquo modo uirtus ſyllogiſmi, ratione cuius aliȩ ſpecies a ſyllogiſmo ſumunt rationem argumentationis ab eo.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Argumentatio & argumentum differunt ſicut concretũ & abſtractũ, quia conueniunt in principio dictionis & differunt Argumẽ.

in

in fine.ſed abſtractum non habet explicare concretũ ergo argumentatio non eſt argumenti explicatio. Secundo ſic. Syllogiſmus procedens ex manifeſte falſis eſt argumentatio, cum ſit ſub unà ſpecie argumentationis, & tamen non eſt explicatio argumenti, cum in eo non ſit medium habens uirtutem probandi concluſionem, ergo male ponitur definitio argumentationis. Tertio ſic. Argumentatio dicitur quaſi arguens mentem, ſed tota oratio compoſita ex præmiſſis & concluſione non arguit mentem, quia hoc ſolum conuenit antecedenti, ergo male dicitur, ꝙ argumentatio eſt totalis oratio compoſita ex præmiſſis & concluſione. Quarto ſic in primo Topico. ſolum enumerantur duæ ſpecies argumentationis ſ. ſyllogiſmus, & inductio, ergo hic male ponuntur quatuor. Quinto ſic. Species inter ſe oppoſitæ non reducũtur una ad aliam, ut homo & equus, ſed omnes ſpecies argumentationis a ſyllogiſmo reducuntur ad ſyllogiſmum, ergo non ſunt ſpecies ſiue modi ab eo diſtincti.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet argumentatio & argumentum cõueniat in principio dictionis, & differant in fine, non tamen conueniunt in re ſignificata, quia argumentum ſignificat medium argumentationis, & argumentatio totam orationem compoſitam ex præmiſſis & concluſione, ideo non differunt ſolum ſicut concretum & abſtractum, ratione cuius unum poteſt eſſe explicatio alterius. Ad ſecũdum dicitur, ꝙ ſyllogiſmus procedens ex manifeſte falſis non eſt argumentatio probatiua, de qua ſolum intelligitur in hac definitione, ſed ſolum eſt argumentatio illatiua. Ad tertium dicitur, ꝙ tota oratio compoſita ex præmiſſis & concluſione bene arguit mentem ſecũdum partem eius, & reſpectu antecedentis, & hoc capiendo tota, collectiue pro perfecta, quia ſi caperetur tota, diſtributiue, ut eſt idem quod quælibet pars, ſic tota oratio compoſita ex præmiſſis & concluſione non arguit mentem, ſed una pars tantum. Ad quartum dicitur, ꝙ Ariſt. in 1. Topico. ſub ſyllogiſmo comprehendit enthymema, & ſub inductione exemplum. Ad quintum dicitur, ꝙ licet, aliæ ſpecies quantum ad uirtutem inferendi ad ſyllogiſmum reducantur, non tamen quãtum ad formam arguendi, ideo, ſunt ſpecies a ſyllogiſmo diſtinctæ.

De Inductione.

Vide in 2. Prio. c. 24.

DEfinitio autem ſyllogimi dicta eſt prius. Inductio, eſt a ſingularibus ſufficiẽter enumeratis ad uniuerſale progreſsio, ut Socrates currit, Plato currit, & ſic de ſingulis, ergo omnis hõ currit.

Poſtquàm Auctor ſuperius determinauit de argumentatione in cõmuni tam definitiue quàm diuiſiue, ipſam diuiduendo per ſuas ſpecies, hic conſequẽter determinat de ſpeciebus eius. Et quia definitio ſyllogiſmi eſt poſita ſufficienter in Quarto Tractatu, quia per illa definitionem poteſt definiri ſyllogiſmus ſimpliciter, remota illa particula, & conceſſis, & etiã ſyllogiſmus Dialecticus poſita eadem particula ut dicendo, ſyllogiſmus eſt oratio in qua quibuſdam poſitis & cõceſſis neceſſe eſt aliud accidere per ea quæ poſita ſunt & conceſſa, ideo Auctor ſe excuſat de ſpeciali determinatione ſyllogiſmi, quia definitio eius data eſt pri⁹. Ideo inter alias ſpecies argumentationis primo determinat de inductione, quia eſt aliquo modo perfectio alijs.

De definitione inductio. Primo ſciendum, ꝙ ſic definitur inductio. Inductio eſt progreſſio a ſingularibus ad uniuerſale probandum, ut Socrates currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo omnis homo currit. In qua definitione ponitur progreſſio, loco generis, & capitur ibi ſimilitudinarie progreſſio per ſimilitudinem ad motum progreſſiuum animalis, quia ſicut ille motus fit præponendo pedem pedi, ſic ille motus rationis,

idest

id eſt progreſſio, ſit capiēdo unum ſingulare poſt aliud, ideo ibi capitur progreſſio pro motu rationis. Deinde ponitur, a ſingularibus, ad differentiam ſyllogiſmi & enthymematis, quæ procedūt ab uniuerſalibus ad ſingularia. & ſubiungit ad uniuerſale, ad dñam exempli, quod procedit ab uno ſingulari ad aliud, & nō ad uniuerſalis. Ex qua definitione patet, ꝙ inductio, & deſcēſus aliquo modo opponuntur, quia deſcenſus eſt uniuerſal ad particulare, inductio uero econtra.

Secundo ſciendum, quòd ſingulare dupliciter ſumitur. Vno modo ſpecialiter ſolū pro indiuiduo determinato. Alio modo generaliter pro quolibet inferiori alicuius ſuperioris, & hoc modo ſpecies alicuius uniuerſalis poſſunt dici ſingularia generis, quia licet non ſint ſingularia ſimpliciter, ſunt tamen ſingularia in reſpectu. & hoc modo ſumitur ſingulare in definitione. & etiā capitur uniuerſale generaliter pro quolibet ſuperiori. & non fit in proceſſus ad uniuerſale indefinite acceptum, quia ibi non eſt proprie inductio, Socrates currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo homo currit, ſed debet fieri proceſſus ad uniuerſale uniuerſaliter ſumptum, quod eſt uniuerſale ſecundum rem & modo ſimul, ut concludēdo, ergo omnis homo currit. Quæ ſint ſingularis ex quibus formatur inductio.

Tertio ſciendum, ꝙ dupliciter poteſt fieri inductio. Vno modo enumerando aliqua ſingularia tantum, & non omnia, ut dicendo Socrates currit, Plato currit, ergo omnis homo currit, & hæc inductio non eſt conſequentia neceſſaria, quia antecedens poteſt eſſe uerum, conſequente exiſtente falſo, ſed eſt probabilis tantum. Alio modo fit inductio enumerando omnia ſingularia ſimul, & ad huc poteſt fieri dupliciter. Vno modo enumerando omnia ſingularia in propria forma cum illa particula, & non ſunt plura. alio modo enumerando aliqua ſingularia in propria forma, & comprendēdo alia ſub una clauſula communi, ut dicēdo, & ſic de aliis, & utroque iſtorum modorū inductio eſt conſequētia neceſſaria ſed tamen non eſt conſequentia neceſſaria. ſed materiali tantum, quia tenet gratia habitudinis materialis ſcilicet propter habitudinē ſingularium ad ſuum uniuerſale, propter quam habitudinem præſupponitur in ductione una propoſitio per ſe nota, quæ retinetur in mente, ex qua, cum antecedente inductionis, fit ſyllogiſmus, reducendo inductionem ad ſyllogiſmum. De duplici īductionis formatione.

Quarto ſciendum, ꝙ inductio ſic reducitur ad ſyllogiſmum, quia in concluſione inductionis ſunt duo termini, quorum ſubiectum fit minor extremitas, & prædicatum fit maior extremitas in ſyllogiſmo, & ſingularia, quæ non ponuntur in concluſione accipiuntur pro medio, ut iſta inductio, Socrates currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo omnis homo currit, ſic reducitur, omne quod eſt Socrates uel Plato, & ſic de alijs, currit, omnis homo eſt Socrates uel Plato, & ſic de alijs ergo omnis homo currit. & debent capi ille ſingularia diſiunctiue, & nō copulatiue, quia non poſſunt copulatiue uerificari de ſuo uniuerſali, ſed diſiunctiue tantum. Quo nam mō uera inductio ad ſyllogiſmum reducatur.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Inductio eſt motus rationis, uel intellectus, cum ſit argumentatio, ſed motus intellectus no fit a ſingularibus, quia intellectus non cognoſcit ſingularia, ſed ſolum uniuerſale, quod eſt obiectum eius. ergo inductio non fit a ſingularibus. Secundo ſic. In omni argumentatione probatiua antecedens debet eſſe notius conſequente, ſed ſingularia non ſunt notiora ſuo uniuerſali, cum infinita & indeterminata, ergo inductio non fit a ſingularibus ad uniuerſale. Tertio ſic. Hæc eſt bona inductio, omnis equus currit, omnis homo currit, ſic & de aliis ſpeciebus animalis, ergo omne animal currit. & tamen ibi non arguitur a ſingularibus ad uniuerſale, ergo contra definitionem. Quarto ſic. Hic arguitur a ſingularibus ad uniuerſale, Socrates currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo omnis aſinus currit, & tamen ibi non Argumē.

eſt

eſt bona conſequentia, ergo male dicitur, quòd inductio eſt bona conſequentia Quinto ſic. In omni ſyllogiſmo ſunt tres termini, ſed in inductione ſunt plures termini quam tres, ergo inductio non reducitur ad ſyllogiſmum.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, q licet intellectus non cognoſcat ſingularia directe, tamen bene cognoſcit reflexe, per hoc q intellectus reflectitur ad ſenſum, quo ſingularia cognoſcuntur, ſed ſolum cognoſcit uniuerſale directe tanquam proprium obiectum eius. Ad ſecundum dicitur, q licet ſingularia non ſint notiora ſimpliciter ſuo uniuerſali, tamen ſunt notiora quò ad nos quam ſuum uniuerſale. Et licet aliquando ſingularia ſint infinita quo ad nos, tamen aliqua poſſunt eſſe nobis nota, & tunc enumerando illa quæ ſunt nobis nota, & comprehendendo alia ſub illa clauſula communi, & ſic de alijs, poteſt fieri inductio. Ad tertium dicitur, quòd licet ibi non bene arguatur a ſingularibus ſimpliciter, tamen bene arguitur a ſingularibus in reſpectu. quia iſta, omnis equus currit, eſt, quodam modo ſingularis ad iſtam, omne animal currit, & hoc ſufficit ad inductionem, ut dictum eſt. Ad quartum dicitur, quòd ibi non arguitur a ſin laribus ad uniuerſale illorum ſingularium enumeratorũ, quod ad inductionẽ requiritur. Ad quintum dicitur, quòd licet in inductione ſint plures termini q̃ tres ſecundum uocem, tamen accipiuntur per modum trium in ſyllogiſmo, qa cũcta ſingularia in antecedente inductionis capiuntur pro medio.

De Enthymemate, Exemplo, & quomodo reducantur ad ſyllogiſmum.

De hoc 2. Prio. c. 27 & alibi.

ENthymema eſt ſyllogiſmus imperfectus. i. oratio, in qua non omnibus præmiſsis poſitis infertur concluſio feſtinata, ut omne animal currit, ergo omnis hõ currit. In hac. n. argumentatione includitur hæc propoſitio, omnis eſt animal, quæ, ſi apponeretur, perfectus eſſet ſyllogiſmus. Ariſtoteles autẽ ſic deffinit enthymema. Enthymema eſt ex iacotibus, & ſignis. icos autẽ idẽ eſt quod propoſitio probalis. Signum autem, ut hic ſumitur, idem eſt quod demonſtratiua, uel probabilis, uel neceſſaria propoſitio, & hoc inferendo. vnde ſignum communiter, ſecundum quòd hic ſumitur, dicit neceſsitatem illationis, icos aũt dicit probabilitatẽ ipſius propoſitionis in ſe, ſecundũ quam probabilitatem propoſitio dicitur eſſe uera. vnde licet enthymemate ſit tantũ propoſitio una inferens & alia illata, tamen ſecundum quod propoſitio inferens apparet omnibus, uel pleribus eſſe, uera, ſic dicitur icos, quia iã ſic eſt probabilis, ut quilibet diligit diligentem ſe. Secundum aũt quod ipſa de neceſsitate infert concluſionẽ, ſic eſt ſignum, & ſic eadem propoſitio eſt icos, & ſignum, ſed ſecundum aliud & aliud. Si quis uero obiiciat quod debet definiri enthymema ſic, Enthymema eſt ex icote, & ſigno, cũ tãtũ ſit una propoſitio inferẽs, quæ eſt icos, & ſignũ ſecũdũ diuerſa, dicẽdũ ẽ, quod licet ſit tãtũ una propoſitio inferẽs actu, habet tamẽ in ſe uirtutẽ duarũ propoſitionũ quia habet in ſe uirtutem propriam, & illius quæ ſubĩtelligitur, & ſic eſt una

Quid enthymema ex Ariſto.

Alia definitio ab iſtãtia ſũpta.

ſecundum

ſecundum ſubſtantiam,& duæ ſecundum uirtutem.& ideo dicitur in plurali numero ex icotibus, & ſignis, & non ex icote, & ſigno. Sciēdum aūt eſt quòd omne enthymema debet reduci ad ſyllogiſmum,quia in quolibet enthymemate ſunt tres termini,ſicut in oī ſyllogiſmo, quorum terminorum duo ponuntur in concluſione, & ſunt extremitates,aliud aūt eſt medium, quod nūquam ponitur in concluſione.Illarum aūt extremitatum altera ſumpta eſt bis in enthymemate,altera ſemel,& extremitate ſemel ſūpta, & medio, debet fieri propoſitio una ſecundū exigentiam modi figuræ,& ſic fiet ſyllogiſmus.v.g. In hoc enthymemate,oē animal currit, ergo omnis homo currit,homo,& currit ſunt duæ extremitates, & aīal eſt mediū,ſed extremitas hæc, ſcilicet homo ſumpta eſt ſemel, ergo ex ipſa,& medio fiat propoſitio una ſic,omnis homo eſt aīal,& tunc cōpletus erit ſyllogiſmus ſic,omne animal currit, omnis homo eſt animal,ergo omnis homo currit. Exemplum aūt eſt, quando per unum particulare probatur aliud particulare, per aliquod ſimile repertum in ipſis, ut Leodienſes cōtra Aſtorizenſes pugnare malum eſt,ergo Aſtorizenſes contra Cemotenſes pugnare malum eſt.vtroq; enim eſt malum,affines contra affines puguare.

De exemplo.

Poſtquàm Auctor determinauit de ſyllogiſmo,& inductione,quæ ſunt principaliores partes augmentationis,hic conſequenter determinat de enthymemate,& exemplo,quæ ſunt reducibiles ad alias ſpecies, ſcilicet enthymema ad ſyllogiſmum,& exemplum ad inductionem,& quia enthymema eſt exemplo perfectius, ideo prius determinat de enthymemate quàm de exemplo, ipſum primo ſic definiens. Enthymema eſt ſyllogiſmus imperfectior. In qua definitione ponitur ſyllogiſmus,loco generis,capiendo ſyllogiſmum communiter,ut ſe extendit ad ſyllogiſmum perfectum formaliter in modo, & figura, & ad ſyllogiſmū perfectum uirtualiter.Et ponitur imperfectus,ad differentiam ſyllogiſmi perfecti formaliter,completi ex duabus præmiſſis, & cōſequenter explicatur hæc definitio.Enthymema eſt oratio,in qua non omnibus præmiſſis poſitis, ſed tantū una infertur feſtinata concluſio,ut hic,omnis homo currit, ergo Socrates currit,poſita maiore tantum,& præſuppoſita minore infertur concluſio.

Enthymema quid

Primo ſciendum, quòd in omni enthymemate ſecundum intellectum ponuntur duæ præmiſſæ, ſed ſecundum uocem ponitur una tantum,& alia tacetur,& retinetur in mente,& inquantum ſunt ibi, duæ præmiſſæ, ſecundum intellectum, uocatur ſyllogiſmus,& ea parte,qua deficit una ſecundum uocem, dicitur imperfectus, & quia una tacetur, quæ retinetur in mente, ideo dicitur enthymema ab en,quod eſt in, & thymos,quod eſt mens, & monos,quod eſt unū, quaſi in mente retinens unam propoſitionem,& oportet illam,que retinetur in mente,eſſe probabilem,& neceſſariam, & quòd præſupponatur tanquàm uera. Et propter hoc Ariſtot. ſic definit enthymema. Enthymema eſt ſyllogiſmus ex icotibus & ſignis. Icos enim eſt propoſitio probabilis,& ſignum ibi capitur pro propoſitione neceſſaria, ut hic,omne animal currit, ergo omnis homo currit.minor præſupponitur,ſcilicet omnis homo eſt animal,quæ eſt propoſitio neceſſaria,& ſignū.Ex quo patet,ꝙ conſequentia enthymematis nō tenet gratia formæ

argucndi,

Enthymematis reductio ad ſyllogiſmum.

arguendi, ſed gratia materiæ, quia ibi præſupponitur uirtus alicuius præmiſſarū.

Secundo ſciendum, ꝙ enthymema ſic reducitur ad ſyllogiſmum. quia in ipſo ſunt duæ extremitates in concluſione, quarum maior extremitas eſt prædicatū, & minor extremitas ſubiectum. & ibi ponitur medium, quod non intrat concluſionem, & ponitur in antecedente cum altera extremitate. vnde formãdo vnam præmiſſarum cum medio, & cum extremitate non poſita in antecedente, fit ſyllogiſmus perfectus. Et ſi medium ponatur in antecedente cum ſubiecto concluſionis, ibi eſt minor præmiſſa, & deficit maior, vt hic, omnis homo eſt riſibilis, ibi deficit maior, ſcilicet omne riſibile eſt animal, ergo omnis homo eſt animal. Et ſi medium ponatur in prædicato concluſionis, quod eſt maior extremitas, ibi eſt maior præmiſſa, & deficit minor, vt hic, omne animal currit, ergo omnis homo currit. ibi deficit minor, ſcilicet omnis homo eſt animal. & ſi tale mediū poſſit ſubiici maiori extremitati, & prædicari de minori, enthymema reducitur ad primam figuram, & ſi prædicatur de utraque, ſic reducitur ad ſecundam, & ſi ſubiicitur utrique, ſic reducitur ad tertiam figuram.

Quid exẽplum.

Tertio ſciendum, ꝙ exemplum ſic definitur. Exẽplum eſt progreſſus ab uno particulari ad aliud particulare probandum propter aliquod ſimile in ipſis repertum, ut Socrates eſt riſibilis, ergo Plato eſt riſibilis, eo ꝙ uterq; eſt homo in quo habent ſimilitudinem eſſentialem. In qua definitione ponitur progreſſus, loco generis, & ponitur ab uno particulari, ad differentiam enthymematis, & ſyllogiſmi, & ponit̃ ad aliud particulare ad differentiam inductionis, quę procedit ad vniuerſale probãdum, & ponitur ꝓꝑ aliquod ſimile in ipſis repertum, ad oñdendum vnde prouenit virtus probationis in exemplo, quia prouenit ꝓꝑ ſimilitudinem duorum particularium abinuicem, & quicquid conuenit uni ſingulari, inquantum eſſe ſimile alteri, etiam conuenit alteri, ut riſibile conuenit Socrati inquantum eſt homo, ideo riſibile conuenit Platoni inquantum eſt homo.

Reductio exẽpli ad ſyllogiſmum.

Quarto ſciendum eſt, ꝙ ad reducendum exemplum ad ſyllogiſmum oportet primo per inductionem imperfectam oſtendere maiorem extremitatẽ, quæ eſt prædicatum concluſionis de illo cõmuni, in quo conueniunt illa ſingularia, & per illud cõmune oſtenditur ſyllogiſtice de alio ſingulari, quod eſt minor extremitas, ut arguendo ſic. Socrates eſt riſibilis, ergo omnis homo eſt riſibilis. ibi eſt inductio imperfecta, & ultra, oĩs homo eſt riſibilis, Plato eſt homo, ergo Plato eſt riſibilis. In hoc ſyllogiſmo, homo, ponitur pro medio, & illud cõe, in quo ſibi aſſimilatur, pro maiori extremitate, & ſuum ſimile, ꝙ eſt Plato, eſt minor extremitas. Et definitur aliter exemplum ab Ariſt. Exemplum eſt argumẽtatio, quæ per ſimile minoris extremitatis oſtendit maiorem extremitatẽ de medio, & per medium de minori extremitate. & oportet maiorem extremitatẽ notiori modo conuenire primo ſingulari quam medio, & ꝙ notius inſit medio quam minori extremitati, ratione cuius totus proceſſus, exemplaris uocatur. & per hoc patet quid ſit enthymema, & exemplum, & quo modo reducuntur ad ſyllogiſmum.

Secundo prio. c. 23.

Argumẽta

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Enthymema, & ſyllogiſmus inter ſe opponuntur, & ſunt Species diſtinctæ, ergo enthymema non eſt ſyllogiſmus. Secundo ſic. In primo Poſteriorum dicitur, quòd enthymema eſt uere ſyllogiſmus, ergo enthymema non eſt ſyllogiſmus imperfectus.

Tertio ſic. Hic ſyllogiſmus eſt imperfectus, oĩs aſinus currit, ergo oĩs homo currit, & poſita illa minore, oĩs homo eſt aſinus, erit ſyllogiſmus perfectus, & tñ non eſt bona cõſequentia, ergo male dicitur, ꝙ in enthymemate eſt bona conſequẽtia. Quarto ſic. Vnũ ſingulare ſimile alteri nõ eſt magis notũ q̃ aliud, ſed oĩs argumentatio procedit a magis noto ad minus notum, ergo in exemplo, unum particulare non probatur per aliud. Quinto ſic. Non ſequitur, Socrates eſt riſibi-

lis,

lis, ergo omnis homo eſt riſibilis, & tamen ibi arguitur eo modo reducēdo exēplum ad ſyllogiſmum, oſtēdēdo maiorem extremitatum de medio, in quo cōueniunt pura ſingularia, ergo exemplum non eſt reducibile ad ſyllogiſmum.

Ad argumenta. Ad primum illorum dicitur, q licet enthymema non ſit ſyllogiſmus perfectus in modo & in figura formaliter tamen eſt bene perfectus uirtualiter. Et eſt imperfectus formaliter, eo q deficit una præmiſſarum, & eſt perfectus uirtualiter, quia ibi ſunt duæ præmiſſæ ſecundum intellectum arguētis, qui tacet unam quam præſupponit per ſe eſſe notam, ideo dicitur perfectus ſyllogiſmus. & per hoc ſoluitur ſecundum argumentum.

Ad tertium dicitur, q in enthymemate requiritur quòd illa præmiſſa, quam præſupponit, ſit uera uel probabilis, & hoc non ſit in iſto argumento, omnis aſinus currit, ergo omnis homo currit. ideo ibi non eſt enthymema. & licet ibi ſit ſyllogiſmus perfectus formaliter, non tamen eſt perfectus uirtualiter, quod requiritur ad rationem enthymematis. Solutio.

Ad quartum dicitur, q licet ſecundum rem unum ſingulare non ſit notius alio in eo quòd ſingularia ſunt tamen bene poteſt eſſe quò ad nos notius, alio. & ſecundum hoc poteſt probare aliud. Ad quintum dicitur, quòd licet in reducendo exemplum ad ſyllogiſmum in illa reductione imperfecta non ſit conſequentia neceſſaria, tamen bene eſt ibi conſequentia probabilis, quia probabile eſt, q ſi maior extremitas conueniat uni ſingulari eò q conueniunt cum alio ſingulari in tali medio, & illud ſingulare contineatur ſub illo medio, quòd illa maior extremitas illi medio uniuerſaliter conueniat.

De loco & eius diuiſione in locum maximam, & in locum, differentiam maxime.

ARgumentum aūt per locum confirmatur. vnde danda eſt defi nitio loci prout hic ſumitur. Locus enim eſt ſedes argumēti, uel id, unde ad quæſtionem propoſitam conueniens trahitur argumentum. quid aūt ſit quæſtio dictum eſt prius. Et ſciendum, quòd propoſitio, qō, concluſio & enunciatio ſecundum ſubſtantiā, ſiue in ſubiecto idem ſunt. eadem.n. oratio propoſitio eſt, & quæſtio, & concluſio, ut hic, omnis homo currit. differunt aūt ſecundū rationes. vel definitiones diuerſas, ut prius patuit. Secundum enim, quòd dubitatur eſt qō, prout aūt probata eſt per argumentum, eſt concluſio, prout autem ponitur pro alio in præmiſsis, eſt propoſitio. vnde propoſitio dicitur ſecundū, quòd eſt in præmiſsis ad probandum concluſionem. Enunciatio aūt eſt, ſecundum quòd ſignificat eſſe vel nō eſſe, ut Socrates currit, Socrates nō currit. Habito de definitione loci ſequitur ipſius loci diuiſio. Locus autē diuiditur in locum maximam, & in locum differentiam maxime. Locus maxima idem eſt, quod ipſa maxima. Maxima autē eſt propoſitio, qua altera non eſt prior neq; notior, ut omne totum maius eſt ſua parte. Item, de quocunq; prædicatur definitio & definitum. Et de quocūq; prædicatur ſpēs, & genus. Locus uero differētia maxime eſt ille, quo una maxima differt ab alia maxima, uerbi gratia, iſtæ

Propō, qſtio, cōcluſio, re idē, rōne autē qūo diuerſa dicātur.

maxime, De quocunque prædicatur ſpecies, & genus, & De quocunque definitio, & definitum, differunt per terminos ex quibus componuntur. vna enim componitur ex genere & ſpecie, altera uero ex definitione & definitio. Vnde iſti termini ſimplices dicuntur differentiæ maxime, & eſt ſciendum quòd tam locus maxima quàm locus differentia maxime, dicitur locus, quia uterq; confert firmitudinem, & robur argumento, unde proportionabiliter ſumitur hic locus ad locum in rebus naturalibus, quia ſicut ille ſeruat res in eſſe, ſic ſimiliter hic locus conſeruat argumentum.

Quid locus.

Poſtquàm Auctor determinauit de argumento, & argumentatione, hic conſequenter determinat de loco, qui per argumentum definitur, ſecundum quòd in eo confirmatur ipſum argumentum, ipſum primo ſic definiens. Locus eſt ſedes argumenti, uel id, a quo ad propoſitam quæſtionem conueniens elicitur argumentum. Cuius ratio eſt quia locus eſt habitudo neceſſaria terminorum adinuicem, uel eſt propoſitio neceſſaria, quæ eſt per ſe nota, propter talem habitudinē terminorum inter ſe, ſed in tali habitudine terminorum inter ſe, uel in propoſitione per ſe nota, quæ fit ex illis terminis, confirmatur medium probans & inferens concluſionem, quòd dicitur argumentum, & etiam elicitur uirtus argumēti ad propoſitam quæſtionem ex illa habitudine terminorum, uel ex aliqua propoſitione per ſe nota, ideo locus bene dicitur argumentum, uel illud a quo elicitur argumentum. Prima autem pars conuenientius & principalius conuenit loco maxime, & ſecunda conuenit loco differentiæ maxime, quamuis quælibet pars aliquò modo poſſit competere cuilibet loco, quia in utroque confirmatur argumentum, & etiam ab utroque poteſt elici argumentum ad aliquam propoſitam quæſtionem.

Primo ſciendum, quòd hic non capitur proprie locus, pro ſuperficie corporis continentis quæ eſt menſura locati, ut capitur in prædicamentis, ſed capitur tranſumptiue, pro habitudine terminorum, uel propoſitione per ſe nota, quæ eſt aliquo modo generatiua & conſeruatiua argumenti, ſicut locus dicitur conſeruatiuus locati. Et dicitur etiam talis locus dialecticus, ſedes argumenti, non proprie ſed metaphorice, ſiue traſumptiue, quia ſicut ſedens in ſedes confirmatur & quieſcit, ita argumentatio quieſcit & confirmatur in loco dialectico, quia, cum intellectus dubitat de uirtute probatiua uel illatiua argumenti, & reperit habitudinem terminorum, uel propoſitionem per ſe notam, ubi confirmatur illa habitudo, tunc intellectus quieſcit, & amplius non dubitat de illa

Loci maxime a loco dria maxime diſcrimer.

uirtute, nec de concluſione probata per argumentum. Secundo ſciendum, quòd locus diuiditur per locum maximam, & locum differantiam maxime, qui ſic inter ſe differunt, quia locus differentia maxime dicit habitudinem terminorum, in qua fundatur & confirmatur argumentum incomplete tamen, & imperfectæ, & locus maxima dicit propoſitionem per ſe notam propter illam habitudinem terminorum, quæ complete & explicite terminat argumentum, uerbi gratia arguendo ſic. Socrates eſt homo, ergo Socrates eſt animal, ſi probetur per locum a ſpecie ad genus, eſt locus differentia maxime, & terminat imperfectæ argumentum, quia poteſt adhuc dubitari qualis eſt illa habitudo ſpeciei ad genus, ſed cum aduenit illa maxima. de quocunque prædicatur ſpecies & ſuum genus, tunc explicite terminatur argumentum, & per hoc habetur ſufficientia iſtorum membrorum. quia omnis locus confirmat argumentū

uel

uel, ergo confirmat explicite & perfecte, & ſic eſt locus maxima. uel implicite, & imperfecte, & ſic eſt differentia maxime. Ex quibus patet, quod locus dr̄ia maxime una generationis, eſt prior, quàm locus maxima, tamen uia perfectionis eſt poſterior Et dicitur locus maxima per appoſitionem. & ſic ibi non eſt incongruitas conſtructionis, maxima enim tenetur ſubſtantiue, & non adiectiue.

Tertio ſciendum, quòd locus maxima, idem eſt, quod ipſa maxima, & maxima eſt ꝓpoſitio per ſe nota, qua non eſt altera prior, neque notior, ut omne totū eſt maius ſua parte. Et ratio definitionis eſt, quia in tali propoſitione eſt habitudo immediata, uel per ſe nota terminorum inter ſe, ideo cognitis illis terminis intellectus ſtatim apprehendit habitudinem illorum terminorum, & cognoſcit ꝓpoſitionem neceſſariam, quæ fit ex illis terminis & illa non notificatur per aliā propoſitionem, ſed per ſuos terminos, ideo nulla eſt notior ipſa. & uocatur maxima, quia licet ſit parua in quantitate, eſt tamen maxima in uirtute, & in gradu certitudinis, quia poteſt certificare multas alias propoſitiones. Alio nomine dicitur dignitas, quia ſeipſam dignificat ut ab intellectu cognoſcatur. Alio modo dicitur communis animi conceptio, quia ab intellectu multorum faciliter concipitur, ideo illam ſic definit Boethus, communis animi cōceptio eſt, quam quiſque probat auditam. Quarto ſciendum, quòd locus differentia maxime, eſt ille, per quem una maxima differt ab alia, ut ſunt termini habentes neceſſariam habitudinem inter ſe, ex qua prouenit neceſſitas illius maxime, ut iſte maxime, de quocunque prædicatur ſpecies, & ſuum genus, & de quocunque prædicatur definitio, & definitum, differunt per ſuos terminos, & illi termini, inquantum habent habitudinem neceſſariam adinuicem, uocantur loci differentia maxime unde dicuntur loci inquantum ex ipſis elicitur argumentum, uel in ipſis confirmatur & dicuntur differentia maxime, inquantum faciunt unam maximam differre ab alia.

Locus maxima, cur ſic nominetur.

De loco differētiæ maxime.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Argumentum eſt medium argumentationis probans concluſionem, & locus maxima eſt una propoſitio argumentationis, ſed medium non confirmatur in præmiſſis argumentationis, ergo locus maxima non eſt ſedes argumenti.

Argumē.

Secundo ſic. Argumentum, & locus idem ſunt, ut in iſto argumento, homo currit, ergo animal currit. homo eſt argumentum, quia eſt medium probans concluſionem, & etiam eſt locus inquantum in ipſo eſt ſpecies, & dicitur locus a ſpecie, ſed idem non confirmat ſeipſum, ergo locus male dicitur ſedes argumenti.

Tertio ſic. Locus differentia maxime eſt pars loci maxima, & in eo continetur ergo membra huius diuiſionis coincidunt.

Quarto ſic. Hæc eſt una maxima. Omne totum eſt maius ſua parte, & tamen aliqua eſt notior ipſa, ut iſta, de quolibet dicitur eſſe uel non eſſe. de nullo ambo ſimul, ergo contra definitionem maxime.

Quinto ſic. Omnis locus eſt habitudo, ut patet in definitionib. oīum locorū, ſed termini maxime nō ſunt habitudo, ergo male dr̄ loci differentiæ maxime. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet argumentum, quantum ad ſuum materiale, quod eſt terminus, qui eſt medium argumentationis, non confirmetur per maximam, tamen quantum ad uirtutem probandi concluſionem, confirmatur in maxima, per quam uirtus argumenti perfecte explicatur, & manifeſtatur intellectui. Ad ſecundum dicitur, quòd licet locus, & argumentum quandoque ſint idem materialiter, tamen differunt formaliter, ut in illo exemplo prædicto, homo, inquantum habet uirtutem probandi concluſionem, dicitur argumentum, & inquantum eſt ſpecies, & habet habitudinem ad genus dicitur locus, & in illa habitudine confirmatur uirtus, quæ dicitur argumentum.

Solutio.

T Ad

Ad tertium dicitur, ꝙ licet in maxima includatur materialiter, locus, differentia maxime tanquam pars materialis eius, non tñ formaliter ut pertinens ad formam maxime. ideo locus maxima, & locus differentia maxime non coincidunt in idẽ formaliter. Ad quartum dr̃, quòd licet aliqua propoſitio ſit ſimpliciter notior iſta, omne totum eſt maius ſua parte nulla tñ eſt notior in ſuo genere, hoc eſt quæ fiat ex eiſdem terminis, & in eodem genere terminorum, quia ex talibus terminis nulla conſtituitur immediatior iſta. ſ. omne totum eſt maius ſua parte. Ad quintum dicitur, quòd licet termini maxime ſecundũ uocem non ſint habitudines, tamen qm̃ ad ſignificata ipſorum important habitudines, quia ſunt termini communes, & tales ſignificant habitudines rerum inter ſe, ut genus ſignificat habitudinem ſuperioris ad inferiora, & ſpecies econtra.

Diuiditur locus differentia maxime, per locum intrinſecum, extrinſecum, & medium, & ſit ipſorum unumquodque ſit.

Item locus differentia maxime diuiditur per locum intrinſecũ, & extrinſecum, & medium. Locus in trinſecus eſt quãdo, ſumitur argumentum ab eis, quæ ſunt de ſubſtantia rei, ut a definitione, ut ſi dicatur, animal rationale mortale currit, ergo homo currit. Locus extrinſecus eſt, quando ſumitur argumentum ab eis, quæ ſunt omnino ſeparata a ſubſtãtia rei, ut ab oppoſitis, ut ſi quæratur utrũ Socrates ſit albus, & probetur ſic, Socrates eſt niger, Socrates non eſt albus. Locus medius eſt, quando ſumitur argumentum ab eis, quæ partim conueniunt, & partim diſconueniunt cum terminis in quæſtione poſitis, ſicut uniuoca, & denominatiua, quæ dicuntur coniugata, ut ſi quæratur utrum iuſtitia ſit bona, & probetur ſic, iuſtum eſt bonum, ergo iuſtitia eſt bona.

Poſtquam Auctor determinauit de loco incommuni tam definitiue quam diuiſiue, & poſuit definitionem loco maxime, & etiam loci differẽtia maxime, hic conſequenter diuidit locum differentiã maxime per locũ intrinſecum, extrinſecum, & medium. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia omnis locus differẽtia maxime importat habitudinem termini inferentis ad terminum illatum, uel, ergo terminus inferens ſimpliciter conuenit cum termino illato, & ſic eſt locus intrinſecus uel diſconuenit ab eo, & hoc eſt dupliciter, quia uel diſconuenit ſimpliciter, uel partim conuenit, & partim differt. ſi primum, ſic eſt locus extrinſecus, ſi ſecundum, ſic eſt locus medius.

Locus intrinſecus. Primo ſciendũ eſt, quòd intrinſecus eſt, quando ſumitur argumentum ab his, quæ ſunt de ſubſtantia rei hoc eſt, quando terminus inferens eſt de ſubſtãtia uel eſſentia termini illati, ut propoſita iſta quæſtione, utrum Socrates ſit animal, arguitur ſic, Socrates eſt homo, ergo Socrates eſt animal ibi ſumitur argumentũ ab illo termino inferente homo, qui intrinſece conuenit cum termino illato. ſ. cum animali. Et dicitur locus intrinſecus, quia, quando terminus inferens eſt intrinſecus illato, uel econtra, ibi eſt intrinſeca habitudo inter illos terminos, eo quòd habitudo unius termini ad alium non diſtinguitur realiter a termino, cuius eſt habitudo, nec ſemper oportet ad talem locum, quod terminus inferens ſit de eſſentia, uel definitione termini illati, ſed ſufficit, quòd ſit intrinſecus ſecundũ aliquem modum eſſendi in.

Locus extrinſecus. Secundo ſciendũ quòd locus extrinſecus, eſt, qñ ſumitur argumentũ ab his q̃

ſunt omnino ſeparata a ſubſtantia rei.i.quando terminus inferens ſimpliciter eſt extrinſecus,& diſconueniens cum termino illato,ut arguendo ſic. Socrates eſt albus,ergo Socrates non eſt niger,terminis inferens.ſ.albus,eſt totaliter extrinſecus termino illato.ſ.digito,& ꝓpter hanc cām talis locus uocatur extrinſecus. Et licet habitudo localis in illo loco ſit quodammodo intrinſeca in termino inferenti, tñ eſt extrinſeca in ordine ad terminum illatum,& eſt habitudo negatiua tm̄ inter illos terminos,& non habitudo poſitiua,ſicut in loco intrinſeco.

Tertio ſciendum,quòd locus medius eſt,quando ſumitur argumentũ ab his quæ partim conueniunt,& partim differunt cum terminis in quæſtione poſitis, hoc eſt,qñ terminus inferens partim conuenit cum termino illato,& partim differt,ſicut eſt inter concretum,& abſtractum,quæ conueniunt in re ſignificata,& differunt in modo ſignificandi,& conueniunt in principio dictionis,& differunt in fine,ſicut eſt inter coniugata,& caſus,ut ſi quæratur, utrum iuſtitia ſit bona, & probetur ſic.Iuſtum eſt bonum,ergo iuſtitia eſt bona,ibi iuſtum partim cōuenit,& partim differt a iuſtitia. Et dicitur talis locus medius,quia terminus inferens medio modo ſe habet ad terminum illatum quantum ad hoc quod eſt conuenire,& diſconuenire.ideo iſte locus quantum ad conuenientiam, & differentiam termini inferentis,& termini illati,dicitur aliquo modo medius per participationem inter terminum intrinſecum,& terminum extrinſecum. Locus medius quid

Quarto ſciendum,quòd prædicta diuiſio loci per illos tres modos non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies,quia locus non dicitur æqualiter de iſtis tribus membris,ſed eſt diuiſio analogi in ſua analogata,quia locus dicitur de iſtis tribus ſm prius,& poſterius,prius.n.dicitur de loco intrinſeco,& poſtea de alijs, & ratio eſt,quia locus eſt habitudo termini inferentis ad terminum illatum, ſed in loco intrinſeco,ubi eſt habitudo poſitiua tantum eſt perfectior habitudo quam in loco extrinſeco, ubi eſt habitudo priuatiua tantum,quæ ſolum habet cognoſci per reſpectum ad habitudinem poſitiuam, ſicut priuatio cognoſcitur per habitum, & etiam locus medius participat rationem utriuſque loci,quia habet conuenientiam cum loco intrinſeco,& extrinſeco,& ea parte,quia conuenit cum loco intrinſeco,perfectior eſt loco extrinſeco,& per hoc patent definitiones,& comparatio illorum locorum inter ſe. Locus ſic diuiſ' analogum eſt.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic.Locus maxima multiplicatur, ſicut locus differẽtia maxime,ſed locus maxima non diuidit' per locum intrinſecũ,extrinſecum,& mediũ,ergo male diuiditur hoc modo locus differentia maximæ. Argumẽ.

Secundo ſic.Locus differentiæ maxime habet diuidi ſm diuerſas differentias entis,eo quòd dicit habitudinẽ termini ad terminũ,quæ ſe tenet ex parte rei ſignificatæ,ſed plures ſunt differentiæ entis.q̃ tres,ſicut idem,& diuerſum actus, & potẽtia,accidens,& ſubſtãtia,& ſic de alijs,ergo nō ſunt tm̄ tres modi differentiæ maxime Tertio ſic.Locus dialecticus dicitur ſm ſimilitudinem ad locũ realem,ſed oīs locus realis eſt extrinſecus locato quia eſt ſubiectiue in locante, ergo oīs locus dialecticus eſt extrinſecus,& nullus eſt intrinſicus.Quarto ſic. Omnis locus eſt habitudo medians inter terminũ inferentẽ,& terminum illatum,ergo oīs locus eſt medius.Quinto ſic.Arguendo ſic,hō currit,ergo aīal currit, terminus inferens.ſ.hō,partim conuenit cũ termino illato,& partim ab eo differt, & tñ ibi nō eſt locus medius.ſ.locus a ſpẽ ad genus,ergo male dͤfinit' locus medi'

Ad argumenta.Ad primũ dr̄,q; licet nō ponatur explicite diuiſio loci maxime tñ ſatis ponitur implicite,quia pōt intelligi multiplicatio eius per diuiſionẽ loci differentiæ maxime,quia uariatis terminis,qui ſunt differentiæ maxime ſecundum diuerſos locos etiã uariantur maxime,quæ formantur ſm habitudines illorum terminorum,ideo in quolibet loco ſpeciali fit una maxima ſpecialis Solutio'.

Ad ſecundum dicitur, quòd licet diuiſio loci differentiæ maxime ſumatur ſecundum aliquas differentias, entis. ſ. ſecũdum idem, diuerſorum, & partim idem, & partim diuerſum, non tamen ſumitur ſecundum omnes differentias entis, ideo non oportet, quòd ſunt tot modi locorum, quot ſunt modi entis.

Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet locus dialecticus habeat ſimilitudinem cum loco naturali. in eò, ꝙ eſt conſeruatiuus & generatiuus argumenti, ſicut locus naturalis eſt conſeruatiuus locati, nõ tamen ſumitur ſecundum illam ſimilitudinẽ, ꝙ eſt eſſe extrinſecum, quare nõ oportet ꝙ omnis locus dña maxime ſint extrinſecus. Ad quartũ dicitur, ꝙ negatur conſequentia. & ratio eſt, quia non dicitur locus medius, eo ꝙ ſit habitudo medians inter illos duos terminos, ſed quia terminus inferens partem conuenit cũ termino illato, & partim differt ab eo. Ad quintum dicitur, ꝙ licet homo & animal partim conueniat & partim differant, tamen homo ibi non infert animal in illo argumento inquantum eſt conueniẽs, & differens ſimul, ſed ratione conuenientiæ tantũ, ideo ibi eſt locus intrinſecus.

Locus Intrinſecus a Subſtantia quid ſit, & quomodo diuiditur.

Locus intrinſecus diuiditur per locum a ſubſtantia, & locum a concomitantibus ſubſtantiam. Locus a ſubſtantia, eſt quando ſumitur argumentum ab his quæ ſunt de ſubſtantia, eſt quando ſumitur agumentum ab his quæ ſunt de ſubſtantia terminorum poſitorum in quæſtione. Et diuiditur hic locus per locum a definitione, & locum a deſcriptione, & locum a nominis interpretatione.

Poſtq̃ Auctor poſuit diuiſionem loci differentiæ maxime, & definitiones membrorũ eius, hic conſequenter ſubdiuidit unum membrũ illius diuiſionis. ſ. locũ intrinſecum dicens, ꝙ locus intrinſecus diuiditur per locũ a ſubſtantia, & per locum a concomitantibus ſubſtantiã. cuius ratio eſt, quia in omni loco intrinſeco terminus inferens aliquo modo, facit unum cum termino illato. uel ergo dicit conuertibiliter totã ſubſtantiã termini illati, uel dicit aliquid concomitans illam ſubſtantiam & non dicit conuertibiliter illam ſubſtantiam ſm ſe totã, ſi primũ, ſic eſt locus a ſubſtantia, ſi ſm eſt locus a concomitantibus ſubſtantiam. &, quia terminus dicens conuertibiliter totam ſubſtantiam alterius perfectiorem habet habitudinem ad alterum, quam ille, qui non dicit conuertibiliter ipſam, ideo locus a ſubſtantia perfectior eſt quam locus a concomitantibus ſubſtantiam.

Locus a ſubſtantia quid. Primo ſciendum, ꝙ locus a ſubſtantia, eſt quando terminus inferens dicit cõuertibiliter totam ſubſtantiam termini illati, ut arguendo a definitione ad definitum. Et non oportet ad talem locũ quod terminus inferens explicet ſubſtantiã termini illati, qa locus a definito ad definitionem eſt locus a ſubſtantia, & tñ definitum non explicat naturam definitionis, nec deſcriptum reſpectu deſcriptionis, ideo nõ ſemper oportet quòd terminus inferens dicat explicationẽ alterius, ſed ſufficit quòd dicat cõuertibiliter totã ſubſtantiam eius, & ideo in textu ſic definitur, locus a ſubſtantia, eſt qñ ſumitur argumentum a ſubſtantia terminorũ in quæſtione poſitorum, quod debet intelligi a ſubſtantia, hoc eſt ab illo, quod dicit conuertibiliter totam ſubſtantiam rei. Et non capitur ibi ſubſtantia generaliter pro quocũque eſſe rei, ut ſumitur in definitione loci intrinſeci, alias non differret de definitio loci intrinſeci a definitione loci a ſubſtantie.

Locus a cõcomitantibus ſubſtã tia q d ſit. Secundo ſciendũ, ꝙ locus a concomitantibus ſubſtantiã, eſt qñ ſumitur argumentũ ab his quæ conueniunt cum ſubſtantia rei non tñ dicunt conuertibiliter totã ſubſtantiã eius, ut qñ terminus inferens conuenit cum termino illato nõ tñ conuertibiliter ut arguẽdo a parte ad totũ, uel a toto ad partẽ, uel a cauſa ad effectum, uel econtra in talibus enim terminus inferens ſemper facit aliquo modo

idem

idem cum termino illato, non tamen conuertibiliter, & non oportet in tali loco quòd ſemper terminus inferens ſit unum in eſſentia cum termino illato, ſed ſufficit ꝙ ſecundum aliquem modũ eſſendi in, includatur in eſſe eius, & facit unũ cum ipſo in ratione inferentis, & per reſpectum ad argumentum quod infert terminum illatum poſitum in quæſtione.

Tertio ſciendum, ꝙ locus a ſubſtantia diuiditur per locum a definitione, a deſcriptione, & a nominis interpretatione. cuius ratio eſt, quia in loco a ſubſtantia unum terminorũ ſemper dicit explicationem alterius, licet non ſemper terminus inferens dicat explicationem termini illati, ut prius dictũ eſt, ſed ab ipſo denominatur locus. uel ergo talis explicatio ſumitur a principiis eſſentialibus rei, ſic eſt locus a definitione, uel a proprietatibus eius, & hoc dupliciter. uel ſumitur a proprietatibus rei ſecundum ſe, uel ab ipſis proprietatibus inquantum ab ipſis fit impoſitio nominis ſi primũ, ſic eſt locus a deſcriptione, ſi ſm, ſic eſt locus a nominis interpretatione definitio. n. explicat eſſe rei per eſſentialia, & deſcritio idē explicat per accidentalia ipſis, & interpretatio explicat ipſum per proprietates, a quibus nomen imponitur, & quandoq; uocatur definitio quid nominis. **Locus a ſubſtantia triplex.**

Quarto ſciendum, ꝙ definitio dupliciter conſideratur. Vno modo quantum ad eius ſubſtãtiam, prout dicit principia eſſentialia definiti, & ſic ipſa eſt mediũ ſyllogiſmi demonſtratiui, & ab ea ſumitur locus demonſtratiuus & non dialecticus. Alio modo conſideratur inquantum ſumitur ſub illa intentione ſecunda, q̃ eſt definitio, & hoc dupliciter quia uel ſumitur per reſpectum ad prædicata, quæ notiori modo conueniunt definito quam definitioni. & ſic ab ea ſumitur locus ſophiſticus, & arguitur, ſecundum fallaciam petitionis principii. Alio modo ſumitur reſpectu prædicatorum, quæ notiori modo conueniunt definitioni quam definito, & hoc modo ab ea ſumitur locus dialecticus, & hoc modo hic conſideratur, & per hoc patet diuiſio, & ſubdiuiſio loci intrinſeci. **Quatruplex definitionis conſideratio.**

Sed contra prędicta arguitur primo ſic. A cauſa efficiente ſumitur locus intrinſecus, & tamen non eſt locus a ſubſtantia, ut patet in textu, nec etiam a concomitantibus ſubſtantiam, quia cauſa efficiens non concomitatur ſuum effectum, ſed eſt ſibi extrinſeca, ergo ſufficienter diuiditur locus intrinſecus in textu. Secundo ſic. Arguendo a genere ad ſpeciem ſumitur argumentum a ſubſtantia terminorum in quæſtione poſitorum, & tamen ibi non eſt locus a ſubſtantia, ergo contra definitionem loci a ſubſtantia. Tertio ſic. Illa quæ concomitantur ſubſtantiam rei, ſunt extra ipſam ſubſtantiam, ergo quando ſumitur argumentum a concomitantibus ſubſtantiam, fit locus extrinſecus, & non intrinſecus. Quarto ſic. Ab eodem non ſumitur locus dialecticus & ſophiſticus, cum inter ſe opponantur, ſed a definitione ſumitur locus ſophiſticus, ergo ab ipſa non ſumitur locus dialecticus, ergo contra diuiſionem loci a ſubſtantia. Quinto ſic. Locus a definito, & a deſcripto ſunt loci a ſubſtantia, & tamen non ponuntur in iſta diuiſione loci a ſubſtantia, ergo ipſa eſt inſufficiens. **Argumē.**

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr̃, ꝙ licet cauſa efficiens ſit extrinſeca effectui ſm eſſe, tamen ſecundum uirtutem eſt aliquo modo intrinſeca, & aliquo modo facit unum cum ipſo, & ſm illam uirtutem ſe hēt ut terminus inferens reſpectu effectus, & ēt reſpectu illorũ duorũ prædicatorũ. ſ. bonũ, & malũ Ad ſm dicitur, ꝙ licet genus ſit de ſubſtantia ſpeciei per modum principii, tñ non dicit totam ſubſtantiam ſpeciei cõuertibiliter. ideo arguendo a genere ad ſpeciem nõ arguitur a ſubſtantia rei, eo modo quo intelligitur in definitione loci a ſubſtantia. Ad tertium dicitur, ꝙ licet illa, quæ concomitantur ſubſtantiam non ſint intrinſeca eſſentialiter, tamen bene ſunt intrinſeca ſm aliquem modum eſſendi. & hoc ſufficit ad locũ intrinſecũ. Ad quartũ dicitur, ꝙ ab eodem modo capto, **Solutio.**

non ſumitur locus dialecticus,& ſophiſticus, ſed bene ab eodem ſumpto diuerſo mode.modo ſic eſt deſinitione, ut dictum eſt in quarto notabili. Ad quintum dicitur.q̃ licet in iſta diuiſione loci a ſubſtantia non ponatur explicite locus a definito, tamen ſubintelligitur per locum a definitione. & ſimiliter diceretur de loco a deſcripto,& ab interpretato, quia omnia iſta correlatiue ſe habent in ordine ad definitionem, deſcriptionem,& interpretationem,& etiam locus, qui fit a definitione cauſali, quæ datur per cauſas efficientes, uel finales ſub loco a deſcriptione comprehenditur, quia illa reducuntur ad definitionem deſcriptionis.

Definitione,& definito, Quadruplex arguendi modus,& a quo locus denominationem ſuſcipiat.

DEfinitio eſt oratio quid eſt eſſe rei iudicãs per eſſentialia. Locus a definitione eſt habitudo definitionis ad definitũ,& continet quatuor argumenta,& quatuor maximas. Primo ſubiiciẽdo definitionem affirmatiue, ut animal rationale mortale currit, ergo homo currit. Locus a definitione, maxima, Quicquid prædicatur de definitione,& de definito. Secundo, prædicando definitionem affirmatiue, ut Socrates eſt animal rationale mortale, ergo Socrates eſt homo. Locus a definitione, maxima, De quocunq; prædicatur definitio,& definitum. Tertio ſubiiciẽdo definitionem negatiue, ut animal rationale mortale non currit, ergo homo non currit. Locus a definitione, maxima, Quicquid remouetur de definitione & a definito. Quarto prædicando definitionem negatiue, ut lapis non eſt animal rationale mortale, ergo lapis non eſt homo. Locus a definitione, maxima, A quocunq; remouetur definitio, & definitũ. Locus a definito eſt habitudo definiti ad definitionẽ. Et continet ſimiliter quatuor argumenta,& quatuor maximas ſicut locus a definitione, Primo, ſubiiciendo definitum affirmatiue, ut homo currit, ergo animal rationale mortale currit. Locus a definito, maxima, Quicquid prædicatur de definito,& de definitione. Secũdo, prædicãdo definitũ affirmatiue, ut Socrates eſt homo, ergo Socrates eſt aĩal rationale mortale. Locus a definito, maxima, De quocũque prædicatur definitũ,& definitio. Tertio, ſubiiciendo definitũ negatiue ſic, homo non currit, ergo aĩal rationale mortale nõ currit. Locus a definito, maxima, quicquid remouetur a definito, & a definitione. Quarto, prædicando definitum negatiue ſic, lapis non eſt homo, ergo lapis nõ eſt animal rationale mortale. Locus a definito, maxima, A quocunq; remouetur definitum, & definitio.

Et ſciendum, quòd denominatur locus ab inferente, & non ab illato. Vnde, quando definitio eſt inferens, eſt locus a definitione, quando autem definitum eſt inferens, eſt locus a definito.

Poſtq̃ Auctor præmiſit diuiſionem loci a ſubſtantia, hic conſequenter determinat de mẽbris eius,& primo de loco a definitione, quia eſt perfectior aliis. Et incipit

incipit determinare in ſpeciali de ſyllogiſmo dialectico, oſtendendo quomodo in particulari formatur ſecundum diuerſos locos ſpeciales. Et quia locus a definitione præſupponit ipſam definitionē, quia per ea definitur, ideo Auctor prius oſtendit quid ſit definitio dicens, ꝙ definitio eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei per eſſentialia & dicitur oratio, eo ꝙ eſt quoddam complexum includens diuerſa principia definiti, ſcilicet genus, & differentiam quod quidem complexū eſt oratio imperfecta, & ſignificat quid eſt eſſe rei, quia explicat principia eſſentialia ſpeciei, ex quibus conſtat tota quiditas ſpeciei, ſcilicet genus, & differentia, quæ dicunt totum eſſe eſſentiale eius a prima potentia uſq; ad ultimum actum tranſeundo per omnes actus intermedios. Et ſolum hic definitur definitio pro definitione quidditatiua quæ eſt ſimpliciter definitio, & non pro definitione cauſali, quæ datur per cauſas extrinſecas definiti, nec pro definitione deſcriptiua, nec quid nominis

Definitio q̄ditatiua proprie eſt definitio.

Primo ſciendum; quòd locus a definitione eſt habitudo definitionis ad definitum & illa habitudo eſt habitudo identitatis, & conuertibilitatis, quia definitio dicit idem eſſentialiter, & conuertibiliter cum definito. & inde prouenit, ꝙ quicquid affirmatur uel negatur de definitione, etiam affirmatur uel negatur de definito, & contra, de quocunque uerificatur definitio uel negatur, & etiam definitum, & contra. Et continet iſte locus quatuor argumenta, & quatuor maximas. primo ſubiiciendo definitionem affirmatiue, ſecundo, prædicando tertio, ſubiiciendo negatiue, & quarto, prædicando negatiue, quorum exempla, & maxime ſatis patent in textu. & cauſa illarum maximarum redditur propter habitudinem definitionis ad definitum.

Secundo ſciendum, quòd licet definitio non ſit eadem eſſentialiter cum definito, tamen differt ſecundum rationem accidentalem ab eo, quia definitio dicit principia definiti, quæ naturaliter præcedūt definitum, & capitur ſub modo plurium, definitum uero ſequitur illa principia, & ſe habet per modum unius compoſiti ex illis principiis, & arguendo a definitione ad definitum, oportet arguere ab ipſa, eo modo, quo eſt eadem, & conuenit cum definito, & non ea parte qua differt ab ipſo, quia ſic non argueretur ab ea inquantum definitio eſt. & ſimiliter arguendum eſt a definito ad definitionem, ideo non ſequitur, animal rationale eſt oratio, ergo homo eſt oratio, quia ibi arguitur a definitiōe ea parte qua differt a definito, & non inquantum ipſa eſt definitio, & committitur fallacia accidentis. Similiter non ſequitur, homo eſt definitum, ergo animal rationale eſt definitum propter eandem cauſam, & ſimiliter diceretur de multis aliis. Tertio ſciendum, ꝙ locus a definito eſt habitudo definiti ad definitionem, & tenet quatuor modos ſicut locus a definitione primo ſubiiciendo definitum affirmatiue, ſecundo, prædicando definitum affirmatiue, tertio, ſubiiciendo definitum negatiue, quarto, prædicando definitum negatiue, quorum modorum exempla, & maxime ſatis patent in textu. Ratio autem quare locus a definito ſimiliter tenet, ſicut locus a definitione eſt, quia ſicut definitio dicit eſſentialiter, & conuertibiliter idem cum definito, ita definitum cum definitione, & quia propter illā identitatem capiuntur modi quatuor arguendi a definito ad definitionem, ſicut etiā capiuntur quatuor modi arguendi a definitione ad definitum, eo ꝙ utrumq; habet ad aliud ſimilem habitudinem.

Quonam mōa definitione, uerū uel falſum argumentū ſumatur.

Quarto ſciendum, quòd locus ſemper denominatur a termino inferente, & non a termino illato cuius ratio eſt, quia locus eſt habitudo confirmatiua argumenti, per quam accipitur probatio conſequentis, & termini illati, ſed illa habitudo confirmatiua argumenti, & uirtus probatiua ipſius conſequentis eſt in ipſo termino inferente. ſ. in medio, & non in termino illato, ideo locus ſemper denominatur

Loc' a termino inferēte denominat', nō a termino illato.

minatur a termino inferente, & non a termino illato. Et propter hoc, qñ in antecedente ponitur definitio, dicitur locus a definitione, & quando ponitur definitum, dicitur locus a definito. Tamen locus non denominatur a termino inferente materialiter accepto. ſed a termino accepto formaliter. ſ. ſub illa intentione rationis, qua eſt terminus inferens. ideo, cum dicitur, Socrates eſt homo, igitur Socrates eſt animal, quamuis homo ſit quoddam definitum, tamen non dicitur ibi eſſe locus a definito, uel ab homine, quia homo non eſt terminus inferens ſub ratione definiti ſiue hominis, ſed ſub ratione ſpeciei, ideo dicitur locus a ſpecie. & per hoc patent loci definitione & a definito.

Argumēta

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Vnumquodq; capit denominationē a ſuo ultimo actu, ſed differentia eſt ultimus actus definitionis, & ab ipſa definitio redditur conuertibilis cum definito, ergo differentia, cum prædicetur in quale, tota definitio debet prædicare in quale, & ſic definitio non ſignificat quid eſt eſſe rei. Secundo ſic. Arguendo ſic, animal rationale currit, ergo homo currit, eſt petitio principij, ergo ibi inconuenienter arguitur a definitione ad definitū, nec ille tenet ſubiiciendo affirmatiue definitionem.

Tertio ſic Hæc eſt demonſtratio, homo eſt animal rationale, ergo homo eſt riſibilis. ergo prædicando definitionem affirmatiue de definito non eſt locus dialecticus, ſed demonſtratiuus. Quarto. Eadem eſt habitudo medians inter definitionem & definitum, & econtra, ſicut eadem eſt uia de ſurſum ad deorſum & ecōtra, ergo, cum locus ſit habitudo termini ad terminum, ſequitur quòd locus a definitione, & a definito non diſtinguitur. Quinto ſic. Vnumquodq; capit denominationem a fine, vt habetur in ſecundo de Anima, ſed terminus illatus in loco ſe habet per modum finis, ergo denominatio loci debet fieri ab ipſo, & non a termino inferente,

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet differentia prædicetur in quale, non tamen definitio. & ratio eſt, quia ſolum illud prædicatur in quale, quod dicit actum qualificantem, & determinantem potentiam præcedentem ipſum, ſicut differentia qualificat genus, quod determinat, ſed definitio, cū dicat totum eſſe ſpeciei a prima potentia uſque ad ultimum actum, non præſupponit aliquā potentiam, quam qualificet, ideo non prædicatur in quale. nec differentia eſt proprie ultimus actus definitionis, ſed eſſe aggregatū ex genere & differētia. ideo. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſi in illo argumento conſequens ſit notius reſpondenti quàm antecedens, tunc ibi eſt petitio principij, hoc eſt, ſi illud prædicatum, currit, notius dicatur de definito quàm de definitione in ordine ad ipſum, ſed, ſi econtra in ordine ad reſpondentem antecedens ſit notius conſequente, ibi eſt bonus locus dialecticus. quia ad locum dialecticum non oportet ſemper procedere a notioribus ſimpliciter, ſed a notioribus reſpectu reſpondentis, & in eodē argumento reſpectu diuerſorum reſpondentium poteſt eſſe locus dialecticus, & petitio principij, ſecundum quòd uni antecedens erit notius, & conſequens alteri. Ad tertium dicitur, quòd ſi in illa argumentatione oſtendatur concluſio propter habitudinem ipſorum principiorum hominis, puta animal rationale ad illam paſſionem, quæ eſt riſibile, ibi eſt bona demonſtratio, & oſtenditur propria paſſio ſubiecti per propria principia eius. Sed ſi oſtendatur illa concluſio uirtute habitudinis definitionis ad definitum, ſcilicet inquantum animal rationale, eſt definitio iſtius definiti, quod eſt homo, & ut illa habitudo fundatur in illa intentione communi, quæ eſt definitio, ibi eſt locus dialecticus. Ad quartum dicitur, ꝙ licet a definitione ad definitum & econtra ſit eadem habitudo materialiter, eſt tamen differens formaliter, inquantum uirtus probatiua ſumitur a definitione uel a definito. Ad quintum dicitur, ꝙ licet in his quæ dicunt cauſalitatē

Petitio principij.

finis

finis ſemper a fine fiat denominatio, non tamen in his, quæ dicunt cauſalitatem efficientis, ſed ibi ſumitur denominatio ab efficiente, modo locus dicit cauſalitatem efficientis, & illud efficiens eſt terminus inferens. ideo habet denominari a termino inferente, & non a termino illato.

De deſcriptione, & Locis a deſcriptione ſumptis.

DEſcriptio eſt oratio eſſe rei ſignificans per accidẽtalia, ut animal riſibile, eſt deſcriptio hominis. vel ſic, Deſcriptio eſt oratio conſtans ex genere & proprio, ut animal riſibile, Locus a deſcriptione eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum. Et continet quatuor argumenta, & quatuor maximas, ſicut locus a definitione. Et formentur argumenta & maxime hic, ſicut ibi, niſi, quòd ibi ponitur definitio, & definitum, hic autem deſcriptio, & deſcriptum ponitur.

Poſtq̃ Auctor determinauit de loco a definitione & definito, hic conſequenter determinat de loco a deſcriptione & deſcripto. primo definiens deſcriptionem, cuius cognitio requiritur ad cognitionem loci a deſcriptione dicens. Deſcriptio eſt oratio ſignificans quid eſt eſſe rei per accidentalia. & dicitur oratio, quia deſcriptio componitur ex pluribus, quorum unum contrahit aliud, & eſt quoddam complexum, ut animal riſibile. & ponit hic oratio loco generis. deinde ponitur ſignificans quid eſt eſſe rei per accidentalia, ad differentiam definitionis, quæ ſignificat eſſe rei per eſſentialia. Et ratio huius aſſignari poteſt, quia illud, quod ſignificat eſſe rei per ea quæ conſequuntur ens in ſpecie completum explicat ipſum per accidentalia, cum omnia conſequentia eſſe rei in ſpecie completum ſint accidentalia, ſed deſcriptio explicat eſſe rei per illa, quæ conſequuntur ens in ſpecie completum, ideo explicat ipſum eſſe per accidentalia. *Quid deſcriptio.*

Primo ſciendum, ꝙ duplicia ſunt accidentia Quædam ſunt communia, quæ conſequuntur principia indiuidui. Alia ſunt propria, quæ fluunt a principiis ſpeciei. Deſcriptio autem habet dari per accidentia propria & non communia, niſi inquantum plura accidentia communia capiuntur loco unius proprij, ſecundũ ꝙ ultimum illorum reſtringit alterum & per hoc faciunt unum conuertibile cũ deſcripto, uerbi gratia, greſſibile bipes, ſunt ambo accidentia cõmunia reſpectu hominis, & tamen hoc aggregatum greſſibile bipes, eſt unum conuertibile cum homine, eo ꝙ unum contrahit aliud, & econtra & ideo illud aggregatum æquipollet uni accidenti proprio, quámuis ſint ibi plura accidentia cõmunia. Et debet ſic intelligi definitio, deſcriptio eſt oratio ſignificans eſſe rei per accidentalia hoc eſt, per accidentia propria, uel cõmunia appropriata. Et melius dicitur, per accidentalia quàm per accidentia, quia quandoque deſcriptio datur per inferiora alicuius ſuperioris, & quandoque per modos eſſendi ſubiecti, & iſta non ſunt uera accidentia, ſed bene dicuntur accidentalia, quæ hñt modum accidentium. *Quę accidentia, deſcriptionẽ ingrediantur.*

Secundo ſciendum, ꝙ aliter ſic definitur deſcriptio. Deſcriptio eſt oratio conſtans ex genere & proprio, ut animal riſibile, eſt deſcriptio hominis, & includit genus, & proprium eius. aliter tamen ponitur genus in definitione & deſcriptione, quia genus conſideratum ut eſt principium formale & eſſentiale ſpeciei, ponitur in definitione quiditatiua, ſed, ut eſt principium effectiuum proprij, quod cauſatur effectiue a genere & differentia, ponitur in deſcriptione. Vnde deſcriptio dupliciter capitur uno modo generaliter, pro quacunque oratione quæ explicat eſſe rei per accidentalia, ſiue ſint propria ſiue appropriata, ſiue ſint cauſæ extrinſecæ, ex quibus fit definitio cauſalis, & ſic capitur deſcriptio in *Alia deſcriptionis definitio.*

prima definitione alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro illa oratione, quæ fit ex genere, & proprio accidente. & hoc modo capitur deſcriptio in hac definitione eius, ideo hæ definitiones diuerſimode dantur de deſcriptione.

Deſcriptio quō fundet locū intrinſecum.

Tertio ſciendum, ꝙ deſcriptio cauſat locum a ſubſtantia, quia dicit idem realiter, & conuertibiliter cum deſcripto. & quicquid uerificatur de uno, uerificatur etiam de alio, & de quocunque uerificatur deſcriptio, & deſcriptum, & econtra, propter conuertibilitatem eorum adinuicem. & licet deſcriptio explicet eſſe rei per accidentalia, quæ concomitantur ſubſtantiam rei, tamen ipſa accipitur, & ſupponit pro eodem in ſubſtantia cum ſuo deſcripto, ut dicendo, animal riſibile currit, ergo homo currit ibi animal riſibile, ſupponit pro eiſdem ſuppoſitis, & pro eodem in ſubſtantia, ſicut homo ideo facit locum a ſubſtantia. Quarto ſciendum, quòd locus a deſcriptione eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptū, quæ quidem habitudó eſt habitudo conuertibilium adinuicem, & continet quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primo ſubiiciendo affirmatiue deſcriptionem, ſecundo. prædicando eam affirmatiue, tertio, ſubiiciendo negatiue, quarto prædicando negatiue Exempla, & maxime eodem modo hic accipiuntur ſicut in loco a definitione, nominando ſolum definitionem deſcriptionem, & capiendo deſcriptum loco definiti. Sed locus a deſcripto eſt habitudo deſcripti ad deſcriptionem, & habet quatuor argumenta, & quatuor maximas, ut præcedēs, ſcilicet ſubiiciendo affirmatiue, & prædicando affirmatiue, & ſubiiciēdo, & prædicando negatiue, & eodem modo formando argumenta, & maximas, ſicut in loco a definito. & ſic patet de loco a deſcriptione & deſcripto.

Locus a deſcriptione, & eius maxima.

Argumēta

Contra prædicta arguitur primo ſic. Si deſcriptio definiatur, hoc erit per aliam deſcriptionem, cum ipſa non habeat definitionem quiditatiuam, cum ſit quoddam complexum, & iterum illa deſcriptio, per quam deſcriberetur, haberet aliam deſcriptionem eadem ratione, & ſic eſſet proceſſus in infinitum, quod eſt inconueniens, ergo deſcriptio non poteſt definiri. Secundo ſic. Quod ſignificat accidentia rei, non ſignificat eſſe rei, ſed deſcriptio ſignificat accidentia rei, quia datur ſolum per accidentalia. ergo non ſignificat eſſe rei. Tertio ſic. Omnis deſcriptio debet dari per accidentalia ſpeciei, ſed genus & proprium ambo ſunt eſſentialia ſpeciei, quia genus eſt de eſſentia eius, & proprium immediate conſequitur eius eſſentiam. ergo nulla deſcriptio datur per genus, & proprium. Quarto ſic. Dicendo homo eſt animal riſibile, ergo homo non eſt lapis. ibi eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum, & econtra, & tamen ibi non eſt locus a deſcriptione, nec a deſcripto, ſed a diſperatis, ergo contra definitiones illorum locorum. Quinto ſic. Non ſequitur, animal riſibile componitur ex genere & proprio, ergo homo componitur ex genere, & proprio, & tamen ibi arguitur a deſcriptione ad deſcriptum, ſubiiciendo deſcriptionem affirmatiue, ergo iſte locus à deſcriptione non eſt bonus.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ deſcriptio accepta ſub intentione incomplexa, definitur per aliam deſcriptionem, & illa deſcriptio non habet ulterius definiri per aliam, eo quòd eſt quoddam complexum cum hoc, quia talis deſcriptio eſt particularis. modo particularium non eſt definitio nec deſcriptio, ideo non oportet procedere in infinitum in deſcriptionibus. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet deſcriptio, quæ datur ſolum per accidentalia, de ſuo formali ſignificato tantum ſignificet accidentia rei, tamen de ſuo materiali ſignificato importat eſſe eſſentiale rei, quod per illa accidentia explicatur a poſteriori, & etiā ſupponit pro eſſentia rei. Ad tertium dicitur, quòd licet genus & proprium ſint eſſentialia ſpeciei inquantum reſpiciunt eſſentiam eius, tamen poſſunt dici accidentalia, inquantum genus eſt cauſa effectiua proprij, & proprium conſequitur

Genus & proprium quo pacto

totum

totum eſſe completum ſpeciei, quia etiam genus & differentia nõ cauſant ipſum proprium, niſi poſt eſſe completum ſpeciei, ideo genus aliquo modo conſequitur eſſe ſpeciei inquantum eſt cauſa proprij. Ad quartum dicitur, ꝙ licet in illo argumento ſit habitudo deſcriptionis & deſcripti inter terminos antecedentis, non tamen inter terminum inferentem & terminum illatum, quia animali riſibile eſt ibi terminus inferens cum ſit medium, & lapis eſt terminus illatus, & inter ipſos non eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum, nec econtra. eſſẽtialia, & acciden talia ſpẽi eẽ poſſint.

Ad quintum dicitur, ꝙ ibi non arguitur a deſcriptione ea parte, qua conuenit cum deſcripto, ſed ea parte qua differt ab ipſo. ideo ibi committitur fallacia accidentis, nec bene arguitur per locum a deſcriptione.

De Interpretatione duplici, & Locis ab interpretatione ad interpretatum.

INterpretatio eſt duplex, quædam enim eſt quæ nõ conuertitur cum interpretato ſuo, ut lædens pedem eſt interpretatio huius nominis lapis. Alia autem eſt quæ conuertitur cum interpretato ſuo, ut amator ſapientiæ eſt interpretatio huius nominis Philoſophus, & hoc modo ſumitur hic, & definitur. Interpretatio, eſt expoſitio unius nominis minus noti per aliud nomen magis notum uel per integram orationem, locus nominis interpretato eſt habitudo interpretationis ad interpretatum. Et continet tot argumenta, & tot maximas, ſicut locus a definitione, primo ſubiiciendo interpretationem affirmatiue, ut amator ſapientiæ currit, ergo Philoſophus currit, Locus a nominis interpretatione, maxima, Quicquid prædicatur de interpretatione, & de interpretato, Secundo a parte prædicati, ut Socrates eſt amator ſapiẽtiæ, ergo Socrates eſt Philoſophus, locus a nominis interpretatione, maxima, De quocunque prædicatur interpretatio, & interpretatum, negatiue ſic a parte ſubiecti, Amator ſapientiæ non inuidet, ergo Philoſophus non inuidet. Locus a nominis interpretatione, maxima, Quicquid remouetur a nominis interpretatione, & ab interpretato. ſimiliter & in prædicato, Socrates non eſt amator ſapientiæ, ergo Socrates non eſt Philoſophus. Locus a nominis interpretatione, maxima, A quocunque remouetur interpretatio, & interpretatum. Et nota, quòd tot argumenta ſumũtur ab interpretato, quot ab interpretatione, ſicut in definito & deſcripto dictum eſt.

Poſtq̃ Auctor determinauit de loco a deſcriptione ad deſcriptum, & ecõtra, hic conſequenter determinat de loco ab interpretatione ad interpretatũ, primo diſtingnendo modos interpretationis. quia quædam eſt interpretatio non conuertibilis cum interpretato, & hæc eſt duplex. quia quædam eſt in plus, & excedit interpretatum, ut lædens pedem eſt interpretatio lapidis, & de pluribus uerificatur q̃ lapis, alia eſt exceſſa ab interpretato, quæ de paucioribus uerificatur q̃ interpretatum, ſicut perfectum & perfecte factum, nam perfectum dr̃ de Deo & creaturis, ſed perfecte factum, ſolum dicitur de creaturis. Alia eſt interpretatio Interpretatiõis multiplicitas.

conuertibilis cum interpretato, ut Amator ſapientiæ eſt interpretatio huius nominis Philoſophus,& conuertitur cum ipſo, dicitur enim Philoſophus a Philos, quod eſt amator,& ſophos,ſapientia quaſi Amator Sapientiæ.

Primo ſciendum, q ab interpretatione non conuertibili non ſumitur locus a ſubſtantia, eo q non dicit idem conuertibiliter cum interpretato, quod tamen requiritur in loco a ſubſtãtia,ſed ab ea ſumitur locus ſophiſticus,ſi ſit cõmunior ipſo interpretato. Sed ab interpretatione conuertibili ad interpretatum tantum ſumitur locus dialecticus, qui eſt locus a ſubſtantia, quia talis interpretatio dicit idem conuertibiliter & realiter cum ſuo interpretato,& de ipſa ſolum eſt hic ad propoſitum,& definitur ſic. Interpretatio eſt expoſitio unius nominis minus noti per aliud nomen magis notum.

Etymologia,trãſlatio interptatio & de illorum locis.

Secundo ſciendum, q etymologia, tranſlatio, & interpretatio ſic inter ſe differunt.quia Etymologia,eſt expoſitio unius dictionis per alias dictiones eiuſdem idiomatis,vt dicitur Sol quaſi ſuper omnia lucens,& Luna dicitur,quaſi luce nitens aliena.Sed tranſlatio eſt mutatio ſermonis de uno idiomate in aliud, ut cũ mutatur græcum in latinum,ut Kyrios græce,eſt dominus latine.Sed interpretatio,eſt,quando una dictio exponitur per alias dictiones,eiuſdem idiomatis, uel diuerſorum,& ſic interpretatio eſt ſuperius ad etymologiam,& diſtinguitur contra tranſlationem in qua non eſt expoſitio nominis, ſed mutatio ſermonis in ſermonem extrinſecum.ideo ab ipſa ſumitur locus extrinſecus, ſed in aliis ſumitur locus intrinſecus quia generaliter dicitur locus ab interpretatione ad interpretatum. Tertio ſciendum, q locus ab interpretatione eſt habitudo interpretationis ad interpretatum.& tenet quatuor modos ſicut præcedentes. Primo, ſubiiciẽdo interpretationem affirmatiue, ſecundo,prædicando affirmatiue,tertio ſubiiciendo negatiuæ,quarto prædicando negatiue.& formantur argumenta,& maxime ſicut in præcedentibus. Sed locus ab interpretato eſt habitudo interpretati ad interpretationem,& tenet etiam quadrupliciter,ſicut locus ab interpretatione.ratio eſt,quia interpretatio, & interpretatum inter ſe conuertuntur, ideo utriuſq; ad alterum habitudo eodem modo tenet poſſunt eodem modo formari argumenta,& maxime ſicut in præcedentibus.

Loci alij, quatuor reducibiles ad locos a ſubſtãtia.

Quarto ſciendum,q præter iſtos locos ſubſtantia prius poſitos, ſunt adhuc alij plures loci, minus principales reducibiles ad prædictos.ſ. locus a ſynonimo ad ſynonimum, ut Tullius currit.ergo Marcus currit.Et a differentia magis propriam ad ſpeciem, ut rationale currit, ergo homo currit. vel econtra. locus a ſpecie ad differentiam. & locus a proprio ad ſpeciem & econtra, ut riſibile eſt animal,ergo homo eſt animal & locus ab exponentibus ad expoſitum, uel econtra,ut homo currit, & nihil aliud ab homine currit, ergo tantum homo currit. Vnde locus a ſynonimo ad ſynonimum,& a differentia ad ſpeciem, & econtra reducũtur ad locum a definitione,uel a definito,quia ibi terminus inferens,idẽ dicit eſſentialiter & conuertibiliter cum termino illato, & inde ſumitur uirtus probatiua in loco a definitione, uel a definito. Sed locus a proprio ad ſpeciem reducitur ad locum a deſcriptione,eò q proprium ſe habet tanquam ultima differentia in deſcriptione. & locus a ſpecie ad proprium reducitur ad locum a deſcripto. Sed locus ab exponentibus ad expoſitum reducitur ad locum ab interpretatione. vnde generaliter in omni loco a ſubſtantia, terminus inferens, & terminus illatus conuertuntur inter ſe, & propter illam conuertibilitatem ſumuntur omnes loci,& maxima a ſubſtantia Et poſſet poni unus locus generalis ſcilicet locus a conuertibilibus, in quo continentur generaliter omnes loci a ſubſtantia.& poſſet argui quatuor modis per illum locum,& etiam poſſunt formari quatuor maxime. Prima eſt,quicquid uerificatur de uno loco conuertibiliũ, ue

rificatur

rificatur de reliquo. Secunda eſt, de quocunque uerificatur unum conuertibiliũ & reliquum. Tertia eſt, quicquid negatur de uno cõuertibilium, negatur de alio Quarta eſt, de quocunque negatur unum conuertibilium, & aliud.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Sicut ſe habet definitio ad definitum, ita ſe habet interpretatio ad interpretatum, ſed omnis definitio eſt conuertibilis cum definito, ergo omnis interpretatio eſt conuertibilis cum interpretato. Secundo ſic. Bene ſequitur, aer non eſt lędens pedem, ergo non eſt lapis, ergo ab interpretatione non conuertibili ſumitur locus dialecticus & econtra ſequitur, hoc corpus, eſt lapis, ergo eſt lædens pedem, ergo. Tertio ſic. Dicẽdo intelligere eſt intus legere, eſt interpretatio, & tamen ibi non eſt expoſitio unius nominis, ſed uerbi quodammodo, ergo contra definitionem interpretationis. Quarto ſic. In definitione eſt expoſitio unius uocabuli per aliud, uel per plura, & tamen definitio non eſt interpretato, ergo iſta definitio conuenit alijs a definito. Quinto ſic. Non ſequitur, ruſticus eſt amator ſapientiæ, ergo ruſticus eſt Philoſophus, & tamen arguitur ab interpretatione ad interpretatum, prædicando affirmatiue interpretationem, ergo iſte locus non tenet. Argumẽ.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ſicut difinitio explicat difinitum, ita interpretatio explicat interpretatũ, ſed tamen interpretatio, quæ eſt definitio quid nominis. non ſemper ſumitur a proprietate conuertibili cum interpretato ſicut definitio ſemper ſumitur a differentia conuertibili cum ſpecie, ideo non oportet ꝙ omnis interpretatio ſit conuertibilis, ſicut quælibet definito, eſt cum aliquo modo ſimile, & aliquo modo diſſimile. Ad ſecundum dicitur, ꝙ bene ſequitur, aer non eſt lædens pedem, ergo aer non eſt lapis, ſed non per locum a ſubſtantia, ſed arguendo a ſuperiori ad inferius negatiue. &, ſi argueretur affirmatiue, eſſet fallacia conſequentis. Vnde, quando interpretatio excedit interpretatum, ipſa ſe habet ut genus, & interpretatum ut ſpecies, econtra, quando interpretatio exceditur, ipſa ſe habet ut ſpecies, & interpretatum, ut genus, & ſic ibi poſſunt formali loci a genere ad ſpeciem, econtra. Ad tertium dicitur, quòd, ſi capiatur nomen ſpecialiter, ut eſt dictio ſignificans per modum permanentis ibi nõ eſt expoſitio nominis, ſed ſi capiatur generaliter, ut eſt nota mentis, ſicut capitur in præſenti definitione, ſic ibi eſt expoſitio nominis, quia uerbum ſub nomine hoc modo accepto continetur. Ad quartum dicitur, ꝙ licet definitio ex conſequenti dicat expoſitionem nominis definiti, non tamen primo & per ſe, ipſa.n primo explicat ex rei ſignificatæ per nomen, & ex conſequenti explicat nomen quantum ad ſignificationem econtra uero, interpretatio primo explicat nomen, & ex conſequenti ſignificationem, & pro eodem ſupponit cũ interpretato. Ad quintũ dicitur, ꝙ licet ruſticus appetat uel deſideret ſapientiam, nõ tamen amat ipſam. Eſt n. deſiderium appetitus rei abſentis, & nondum habitæ, ſed amor eſt delectatio appetitus ratione rei iam habitæ, ſed ruſticus carens ſcientia non habet talem delectationem, quare non eſt amatot ſapientiæ. Et hæc de locis a ſubſtantia. Solutio.

De loco a Concomitãtibus ſubſtantiam, deque multiplici toto diſtincto. et De Locis a Genere ad ſpeciem, & contra, ac modis arguendi, & maximis.

SEquitur de loco a concomitantibus ſubſtantiã, qui eſt quando ſumitur argumentũ ab eis, quæ cõſequuntur terminos poſitos ĩ quæſtione. Et diuiditur ſic, quia alius ẽ a toto, alius ẽ a parte, alius a cauſa, alius ab effectu, alius a generatione, alius a corruptione, alius

alius ab uſibus,alius a communiter accidentibus. Locus toto diuiditur ſicut ipſum totum.Eſt .n.quoddā totum uniuerſale, aliud integrale,aliud in quantitate,aliud in modo,aliud in loco,aliud in tēpore,& ſimiliter diuiditur locus a toto,quia alius locus a tēpore ē a toto uniuerſali,alius toto integrali,& ſimiliter diuiditur.Totum uniuerſale ut hic ſumitur eſt quodlibet ſuperius ſubſtātiale ad ſuū inferius ī linea prædicamētali,ut animali ad hominē pars ſubiectiua eſt,quolibet inferius ſub toto uniuerſali,ut hō ad animal.Locus a toto uniuerſali ſiue a genere ē habitudo ipſius ad ſuā partē, ſiue ad ſuam ſpeciem,& eſt ſemper deſtructiuus,ut lapis nō eſt animal ergo lapis non eſt homo.Locus a genere,maxime,Remoto genere ſiue toto uniuerſali remouetur ſpecies,ſiue pars ſubiectiua.Locus a ſpecie ſiue a parte ſubiectiua eſt habitudo ipſius ad ſuū genus,ſiue ad ſuum totum,& eſt ſemper conſtructiuus.Et continet duo argumenta,duas maximas primo ſubiiciendo ſpeciē affirmatiue, ut homo currit,ergo animal currit.Locus a ſpecie , ſiue a parte ſubiectiua maxima,Quicquid prædicatur de ſpecie ſeu parte ſubiectiua hoc etiam prædicatur de genere ſiue toto uniuerſali.

Secundo prædicādo ſpeciem affirmatiue,ut Socrates eſt homo ergo Socrates eſt animal.locus a ſpecie , maxima, De quocunque prædicatur ſpecies,ſeu pars ſubiectiua,de eodē prædicatur genus ſeu totum uniuerſale.

Locus a cōcomitantibus ſubſtātiā, & ſpecierū eius numerus.

Poſtquam determinatum eſt de loco a ſubſtantia, hic conſequenter Auctor determinat de locis a concomitantibus ſubſtantiam. Vnde locus a concomitantibus ſubſtantiam, eſt quando ſumitur argumentum ab his quæ conſequūtur terminos in quæſtiones poſitos.Ponit autem octo ſpecies ſiue modos eius,qui ſunt locus a toto,locus a parte,locuſ a cauſa,ab effectu,a generatione,a corruptione, ab uſibus,& locus a communiter accidentibus, & horum locorum differentiæ, & definitiones inferius ſatis patebunt . Et inter omnes iſtos locos Auctor prius determinat de loco a toto, & de loco a parte quaddammodo coniunctim , quia unus cognoſcitur per alium.Et quia non uolemus bene cognoſcere locum a toto in ſpeciali,niſi cognoſceremus ipſa tota,ideo determinando de quolibet loco a toto, & a parte, in ſpeciali ponit definitiones cuiuslibet totius & partis.

Totius,& partis multiplicitas, & oppoſitio.

Primo ſciendum,ꝙ totum diuiditur per totum uniuerſale, integrale, in quātitate, in modo, in loco, & totum in tempore , quorum ſufficientia ſic habetur, quia omne totum continet ſub ſe aliquas partes , uel ergo continet eas in potentia tantum,uel in actu, ſi primum hoc eſt dupliciter,uel dicit totam eſſentiā ſuæ partis, uel tantum partem illius eſſentiæ, ſi primum,ſic eſt totum uniuerſale, ſi ſecundum, ſic eſt totum in modo. Si uero continet ſuas partes in actu, hoc eſt dupliciter.uel tale ſumitur per modum unius indiuiſi, & ſic eſt totū integrale , uel per modum unius diuiſi & multiplicati per ſua inferiora,& hoc dupliciter, quia uel importatur nominaliter , & ſic eſt totum in quantitate, uel aduerbialiter, & hoc dupliciter, quia uel habet partes in ſucceſſione, & ſic eſt totum in tempore,uel in permanentia, & ſic eſt totum in loco . Et, quia totum & pars opponuntur

nuntur relatiue, ideo tot ſunt modi partis, quot ſunt modi totius, & etiam quia locus a toto & a parte multiplicantur ſecundũ diuiſionem totius & partis, ideo ſunt ſex loci a toto, & ſex a parte, inter quos Auctor prius determinat de loco a toto uniuerſali, ratione cuius primo ponit definitionem totius uniuerſalis.

Secũdo ſciendum, ꝙ totum uniuerſale eſt ſuperius eſſentiale alicuius inferioris. & non capitur hic ſuperius ſolum pro genere, & inferius pro ſpecie, quæ ordinantur ſecundum ſuperius & inferius in recta linea prædicamentali, ſed capitur generaliter ſuperius pro quocunque magis communi, quod prædicatur per modum generis de pluribus inferioribus, ſiue illud ſuperius ſit en reale, ſiue rationis, ſiue ſit uniuocum, ſiue analogum. Et dicitur tale ſuperius totum, eo quòd in ſuo ambitu continet ſua inferiora tãquam partes, & dicitur uniuerſale, eo quòd eſt unum in multis. Sed pars ſubiectiua eſt inferius alicuius ſuperioris, ſicut eſt ſpecies reſpectu generis, & indiuiduũ reſpectu ſpeciei, & generaliter omne minus commune reſpectu magis communis, quod de ipſo eſſentialiter prædicatur. Et dicitur pars ſubiectiua, quia ponitur ſub ſuo toto in ordine ſubiectionis prædicationis. Quid totũ uniuerſale, & ps ſubiectiua

Tertio ſciendum, ꝙ locus a toto uniuerſali eſt habitudo totius ad ſuam partem ſubiectiuam. & non tenet iſte locus conſtructiue i affirmatiue. cuius rõ eſt, quia totum uniuerſale communius eſt ſua parte ſubiectiua. ideo non oportet ꝙ, ſi aliquid uerificetur de eo ſecundum ꝙ eſt in una parte eius ꝙ propter hoc uerificetur de ipſo ſecundum ꝙ eſt in alijs partibus, nec oportet, ſi ipſum uerificetũ de aliquo, ꝙ de ipſo uerificetur ſua pars ſubiectiua, ut non ſequitur, aſinus eſt animal, ergo aſinus eſt homo. quia ſi de aliquo uerificatur genus, non oportet de ipſo quamlibet ſpecierum eius uerificari. ideo non tenet iſte locus conſtructiue, ſed bene tenet deſtructiue. i negatiue, prædicando totum uniuerſale, ut bene ſequitur, lapis non eſt animal, ergo lapis non eſt homo. Maxima eſt, a quocunque remouetur totum uniuerſale, & quælibet eius pars. Et ratio huius eſt, quia totum uniuerſale eſt communius ſua parte ſubiectiua, & præſupponitur in qualibet eius parte ergo ipſo remoto, remouentur omnes eius partes. Locus a toto uniuerſali, & modus arguẽdi in eo.

Quarto ſciendum, ꝙ locus à parte ſubiectiua, ſiue à ſpecie, eſt habitudo eius ad ſuum totum. & non tenet iſte locus negatiue. quia ad negationem ſpeciei. ſiue minus communis non ſequitur negatio generis, ſiue magis communis. quia ſpecie deſtructa, genus poteſt remanere in alijs ſpeciebus. Sed tenet affirmatiue duobus modis. Primo modo ſubijciendo ſpeciem, ut homo currit, ergo animal currit. Vnde locus a ſpecie, uel a parte ſubiectiua ad genus ſiue ad ſuum totum, tenet affirmatiue maxima, quicquid prædicatur de ſpecie, & de genere. Secundo prædicando eam affirmatiue, ut Socrates eſt homo, ergo Socrates eſt animal, maxima. De quocunque prædicatur ſpecies, & ſuum genus Et huius ratio eſt quia genus ſiue ſuperius eſſentiale, actu & intellecto continetur in ſuo inferiori ideo quicquid prædicatur de inferiori, uerificatur de ſuperiori, & de quocunque uerificatur inferius, & etiam ſuperius actualiter in eo contẽtũ, & per hoc patent loci a toto uniuerſali & a ſua parte ſubiectiua. Modus arguendi a pte ſubiectiua ad ſuũ totũ.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Superius eſſentiale eſt pars ſui inferioris. ſicut genus eſt pars ſpeciei. ideſt ergo tale ſuperius non eſt totum uniuerſale, & ſic male definitu. totum uniuerſale. Secundo arguitur ſic. Quicquid prædicatur de ſuperiori prædicatur de eius inferiori, ut patet per primam regulam antepredicamentalem. ſ. Quando alterum de altero prædicatur &c. ergo arguendo a ſuperiori ad inferius bene tenet locus conſtructiue Tertio ſic. Non ſequitur animal non currit, ergo homo non currit, quia quieſcente aſino, & homine currente, antecedens erit uerum & cõſequens falſum, & tamen arguitur de genere ad Argumẽ.

ſpeciem

ſpeciem negatiue,ergo ille locus non tenet deſtructiue. Quarto ſic. Bene ſequitur, homo non eſt albus,ergo animal non eſt album. quia ex oppoſito contradictorio conſequentis ſequitur oppoſitum antecedẽtis, ut omne aĩal eſt album,ergo omnis homo eſt albus, & tamen ibi arguitur a parte ſubiectiua ad ſuum totum deſtructiue,ergo ille locus tenet deſtructiue.Quinto ſic.Non ſequitur, Socrates incipit currere, ergo Socrates incipit moueri.& tamen arguitur a ſpecie ad genus conſtructiue,ergo locus a ſpecie ad genus non tenet affirmatiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ſuperius eſſentiale,acceptum ut cõtractum eſt per ſuam differentiam ad ſua inferiora, bene eſt pars eſſentialis ipſorũ ſed ipſum,acceptum in tota ſua communitate excedit quodlibet ſuorum inferiorum,& eſt totum uniuerſale ipſorum. Ad ſecundum dicitur,ꝙ in prædicationibus eſſentialibus & per ſe,quicquid dicitur de ſuperiori,dicitur etiã de eius inferiori per prædictã regulam,ſed in prædicatis accidentalibus, hoc non oportet propter cauſam prius dictam, ideo locus a genere non tenet in omnibus conſtructiue,& ſi in aliquibus teneat,hoc non eſt gratia habitudinis generis ad ſpeciem ſed uirtute alterius habitudinis, ſcilicet generis ad illud prædicatum quod ibi eſſentialiter conuenit.& ideo prædicatur de ſuis inferioribus, in quibus ſuperius actualiter continetur. Ad tertium dicitur, quòd ibi non arguitur deſtructiue a toto uniuerſali, eo quòd negatio non negat animal, ſed negat illud prædicatum,currit, de animali particulariter accepto,ideo ibi non arguitur negatiue, ſed affirmatiue.nec ualet conſequentia. Ad quartum dicitur quòd ibi arguitur affirmatiue & non negatiue, quia ibi non negatur homo,ſed album de homine. ideo ibi non eſt bona conſequentia a ſpecie ad genus negatiue. Ad quintum dicitur,ꝙ ibi arguitur a ſpecie ad genus negatiue,eo ꝙ incipit, importat negationem, ut patet in expoſitione eius,tantum enim ualet, Socrates incipit currere, ſicut Socrates nunc non currit,immediate poſt hoc curret.

Quæ hic dicuntur, his quæ in huius regulæ expõne dixerat conſeras.

De toto integrali & eius parte,& de Locis ab illis ſumptis.

TOtum integrale eſt quod eſt compoſitum ex partibus habentibus quantitatẽ,& pars eius dicitur pars integralis. Locus a toto integralis eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ. & eſt ſemper cõſtructiuus, ut domus eſt,ergo paries eſt.Locus a toto integrali,maxima.Poſito toto ĩtegrali,ponitur quælibet eius pars. Locus a parte integrali eſt habitudo ipſius ad ſuum totum.& eſt deſtructiuus ut paries non eſt,ergo domus non eſt. Locus a parte integrali,maxima.Parte deſtructa integrali,deſtruitur & ſuum totum.

Totũ integrale, & ẽ eius a cæteris dr̃ia.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto uniuerſali, hic conſequenter determinat de loco a toto integrali ipſum primo ſic definiens.Totum integrale eſt quod eſt compoſitum ex partibus quantitatem habentibus. In quia definitione ſubintelligitur ens loco generis,& ponitur eſt compoſitum, ad differentiam partium ſimplicium,& ponitur ex partibus quantitatem habentibus, ad differẽtiam totius uniuerſalis & totius Poteſtatiui,& aliorum totorum, quorum nullũ componitur ſub tali ratione ex partibus quantitatem habentibus. Vnde in hoc differunt totum uniuerſale,& totum integrale,& totum poteſtatiuum quia uniuerſale eſt ſecundum totam eſſentiam in qualibet eius parte, integrale uero, nec ſecundum totam eius eſſentiam,nec ſecundum totam eius uirtutem eſt in qualibet eius parte ſed totum poteſtatiuum ſecundum totam eius eſſentiam adeſt cui

libet

libet eius parti, non tamen ſecundum eius uirtutem, ut animal rationalis reſpectu uegetatiui ſenſitiuis, & intellectui.

Totum homogeneũ, & heterogeneum.

Primo ſciendum, quod duplex eſt totum integrale. ſ. homogeneum & heterogeneum. Totum homogeneum eſt quod eſt eiuſdem naturæ in omnibus ſuis partibus, quarum quælibet recipit prædicationem ſui totius, ut terra, & aer unde quælibet pars terræ eſt terra: & quælibet pars aeris eſt aer. Et dicitur homogeneum ab homios, quod eſt ſimile, & genos quod eſt genus, quaſi ſimilis naturæ in omnibus ſuis partibus. Sed totum heterogeneum eſt quod eſt diuerſæ naturæ in omnibus ſuis partibus, & non poteſt prædicari de qualibet eius parte, ut homo, & equus. homo, enim habet partes diuerſas, ut ſunt os, caro, & ſanguis, nec poteſt de ipſis prædicari in recto. Et dicitur heterogeneum ab heteron, quod eſt uarium & genos, quod eſt genus, quaſi aliquid diuerſæ naturæ ſeu uariæ in omnibus ſuis partibus. Et cuilibet iſtorum conuenit præſens definitio.

pars integralis, & quão ex ea ad ſuũ totũ arguat.

Secundo eſt ſciendum, quod pars integralis eſt pars quantitatiua componens totũ integrale, & quandoque uocatur pars materialis, quandoque pars integralis, & quandoque pars quantitatiua tamen ſecundum diuerſas rationes. Dicitur. n. materialis inquantum includit partem materiæ ipſius compoſiti. & dr quantitatiua, eo quod includit quantitatem, & eſt compoſita ex materia quantitate. Sed dicitur integralis eo quod integrat & perficit ſuum totum, & ſic ſunt eadem partes ſecundum ſubſtantiam, quæ dñr materiales integrales, & quantitatiuæ. Sed tales partes adhuc diſtinguuntur, quia quædam ſunt partes principales totius. & ſunt illæ, ſine quibus totum non põt eſſe, ſed de neceſſitate requiruntur ad eſſe totius, ut paries tectum, & fundamentũ reſpectu domus. Aliæ ſunt minus principales, quæ nõ ſunt neceſſariæ ad eſſe cõpoſiti, ſed tantũ ad bene eſſe, ſine quibus totum poteſt exiſtere ut feneſtra uel oſtium in domo. Et definitio prædicta, intelligitur de omnibus partibus. Sed locus a parte integrali ſolum ſumitur a partibus principalibus & ſimiliter arguendo a toto ad partem oportet arguere ad partes principales.

Locus arguẽdi a toto integrali.

Tertio ſciendum eſt, quòd locus a toto integrali eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ integralem, & tenet conſtructiue, ut domus, ergo paries. Maxima, poſito toto integrali, ponitur quælibet eius pars cuius rõ eſt, quia totum integrale cõponitur ex ſuis partibus principalibus, & neceſſario requiruntur ad eſſe ipſius, ergo poſito ipſo toto, neceſſario ponunt eius partes. Sed talis locus nõ tenet deſtructiue cuius ratio eſt. quia partes totius integralis, ſecundum eſſe, priores ſunt ſuo toto, nec ab ipſo ſuſcipiunt eſſe. ergo deſtructo toto nõ oportet partes deſtrui. qa deſtructo poſterior, non pp hoc deſtruit prius. iõ iſte locus nõ tenet deſtructiue.

Quarto ſciendũ, quòd locus a parte integrali eſt habitudo ipſius ad ſuum totum. Et tenet deſtructiue, ut paries non eſt, ergo domus non eſt. Maxima deſtructa parte integrali. deſtruitur eius totum. cuius ratio eſt, quia deſtructo priori, deſtruitur poſterius, quod ab eo ſuſcipit eſſe, ſed totum integrale eſt poſterius ſuis partibus, & ab eis ſuſcipit eſſe ergo Sed non tenet iſte locus affirmatiue, & ratio eſt, quia poſito priori, quod eſt in potentia ad poſterius, non eſt neceſſe ponere poſterius, ſed partes ſunt in potentia ad totum integrale, & præcedunt ipſum. ideo poſita parte, non ſequitur propter hoc poſitio totius.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Hæc oratio, homo eſt animal rationale, eſt totum integrale, & tamen non componitur ex partibus quantitatem habentibus, ergo contra definitionem totius integralis. Secundo ſic. Non ſequitur domus ualet centum libras. ergo & paries. Vel domus eſt alba, ergo, & fundamentum eius, & tamen arguitur a toto integrali. ergo locus a toto integrali non tenet affirmatiue. Tertio ſic. totum integrale dat eſſe ſuis partibus, quia ſimul unit & actuat ipſas, ergo locus a toto integrali ualet deſtructiue.

Quarto ſic. Non ſequitur, Pes Socratis non eſt, ergo Socrates non eſt, & tamen ibi arguitur a parte integrali ad ſuum totum, ergo locus a parte integrali non tenet negatiue. Quinto ſic. Bene ſequitur, pars aquæ eſt, ergo aqua eſt. & ſimiliter pars panis eſt, ergo panis eſt, & tamen ibi arguitur a parte integrali ad ſuum totum conſtructiue. ergo iſte locus non tantum ualet deſtructiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ illa oratio non eſt totum integrale proprie & ſecundum ueritatem, ſed ſolum ſecundum ſimilitudinem, eo ꝙ integrat ex pluribus uocibus ſignificatiuis, ſicut totum integrale componitur ex partibus quantitatem habentibus, & eo modo, quo dicitur, totum integrale componitur ex partibus quantitatem habentibus ſecundum ſimilitudinem, eodem modo diceretur de aliis pluribus entibus rõnis, quæ ſe habent per modum totius integralis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ locus a toto integrali ſolum tenet proptie quantum ad exiſtentiã totius & partis reſpectu huius uerbi, eſt ſecundi adiacenti, ideo ibi non bene arguitur per iſtum locum, domus ualet centum libras, ergo & paries, nec econtra argueretur a parte integrali, paries ualet centum libras, ergo & domus, quamuis ibi ſit bona conſequentia. tenet enim per locum a minore ad maius, non per habitudinem partis ad totum. Ad tertium dicitur, ꝙ totum integrale bene dat eſſe totius & eſſe communis ſuis partibus, ſed non dat ipſis eſſe proprium partium, ideo ipſo deſtructo, non eſt neceſſe ꝙ partes deſtruantur ſecundum eſſe proprium ipſarum. Ad quartum dicitur, ꝙ locus a parte integrali ſolũ tenet arguendo a partibus principalibus. modo pes Socratis non eſt pars principalis eius, ideo ibi nõ bene arguitur per locum a parte integrali. Ad quintum dr̃ quòd licet bene ſequatur, pars aquæ eſt, ergo aqua eſt. tamen hoc non eſt propter habitudinem partis integralis ad ſuum totum, ſed partis ſubiectiuæ, quia in quolibet toto homogeneo partes integrales ſunt quantitatiuæ, & etiam ſubiectiuæ, eo quòd totum de ipſis prædicatur, ut ſuperius de inferiori, ſed ſecundum ſuum eſſe quantitatiuum, eſt totum integrale, & ſecundum ſuam eſſentiam ſecundum quam uerificatur de omnibus ſuis partibus eſt totum uniuerſale, & ſic ibi poteſt ſumi locus a toto uniuerſali & a toto integrali & locus a parte ſubiectiua & a parte integrali, ſed diuerſimode ſecundum diuerſas habitudines.

De toto in Quantitate, & Parte eius, atque de Locis & modis arguendi in eis.

Et eſt terminus cõmunis ſũptus cõfuſe & diſtributiue.

Totum in quantitate eſt quando uniuerſale ſumitur uniuerſaliter, ut omnis hõ, nullus homo pars in quantitate & quodlibet inferius contentũ ſub illo toto uniuerſali uniuerſaliter ſũpto. Locus a toto in quãtitate eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ, & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus, deſtructiue ſic, ut oĩs homo currit, ergo Socra. currit. Locus a toto in quantitate Maxima. Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & qualibet eius parte, uel ſi uniuerſalis ẽ uera, quælibet eius ſingularis eſt uera. Deſtructiue ſic, nullus hõ currit, ergo Socra. non currit. Locus a toto in quantitate Maxima. Quicquid remouetur a toto in quantitate, remouetur a qualibet eius parte, uel ſi uniuerſalis eſt uera, quælibet eius ſingularis ẽ uera. Locus a parte in quãtitate eſt habitudo oĩum partiũ in quãtitate ſimul ſumptarũ ad ſuũ totũ. Et eſt cõſtructiuus, & deſtructiuus Conſtructiue, ut Socr. currit, Plato Currit, Cicero currit, & ſic de

alùs

aliis, ergo omnis homo currit. Locus a parte in quãtitate Maxima. Quicquid prædicatur de omnibus partibus in quantitate ſimul ſũptis, & de ſuo toto, uel ſi quælibet ſingularis non eſt uera, ſua uniuerſalis non erit uera. Vel, ſi quælibet ſingularis eſt uera, ſua uniuerſalis eſt uera. Deſtructiue ſic, Socrates non currit, Plato nõ currit, Cicero non currit, & ſic de ſingulis, ergo nullus homo currit. Locus a parte in qnantitate Maxima. Quicquid remouetur a partibus, in quantitate ſimul ſumptis, & a ſuo toto.

Totum in quãtitate.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto integrali hic conſequenter determinat de loco a toto in quantitate, ipſum primo ſic definiens. Totum in quãtitate eſt uniuerſale uniuerſaliter ſumptum i. cum ſigno uniuerſali, ut oĩs hõ, ibi homo, eſt totum in quantitate non ſecundum ſe, ſed ſecundũ quòd eſt diſtributum per illud bonũ, oĩs, rõne cuius tenetur uniuerſaliter, quiſi ſi ſm ſe ſumatur eſt totũ uniuerſale, & cum ſumitur uniuerſaliter, eſt totum in quantitate. In hoc n. differunt illa duo tota, quia totum uniuerſale importat naturam uniuerſalem per modum unius in communi, & totũ in quantitate importat illã n.turam per modũ pluriũ, inquantũ diuiſa eſt & multiplicata p ſua inferiora, ut cũ dr oĩs hõ, importatur natura humana, ut diuiſa & multiplicata per oĩa inferiora eius.

Ex quibus patet, quòd dicendo oĩs homo, illud aggregatum ex ſigno & termino cõi, non ꝓprie dicitur totũ in quantitate, ſed terminus in cõis diſtributus, uocatur totum in quãtitate per ſimilitudinem ad quantitatem continuã, quia ſicut continuum eſt diuiſibile in plures partes, quarũ quælibet ſuſcipit prædicationem totius ut linea diuiditur per plures lineas, ſic tale totũ multiplicatur per plures partes, de quibus poteſt prædicari ſm ſe. Patet ulterius quòd pars totius in quantitate, eſt ſingulare, uel inferius contentum ſub uniuerſali diſtributo.

Locus a toto in quantitate ad ſuã partẽ & qũo teneat affirmatiue ac negatiue.

Primo ſciendũ, quòd locus a toto in quantitate eſt habitudo eius ad ſuã partem, & tenet affirmatiue & negatiue Affirmatiue ſic omnis homo currit, ergo Socrates currit, & Plato currit, & ſic de aliis. Maxima, Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & de qualibet eius parte. cuius ratio eſt, quia omnes partes eius ſimul & actualiter includũtur in ipſo toto in quantitate. ſicut omnis homo includit Socratem & Platonem, & ſic de aliis, & quia actualiter includit ſua inferiora, ideo poſito toto in quantitate ponitur neceſſario quælibet eius pars, & ſic tenet affirmatiue. Negatiue ſic. Nullus homo currit, ergo Socrates non currit. Plato non currit, & ſic de aliis. Maxima, Quicqd negatur de toto in quantitate, negatur etiam de quælibet eius parte, & eſt eadem ratio ſicut in præcedenti.

Duplex arguẽdi modus a toto in q̃titate ad partem ſuam.

Secundo ſciendum, quòd dupliciter poteſt argui per locum a toto in quantitate primo, ſubiiciendo ipſum, ut prius uiſum eſt. alio modo prædicando ipſum, ut bene ſequitur Socrates uidit omnem hominem, ergo Socrates uidet Platonẽ Cælliam, & ſic de aliis, & etiam prædicando in recto totum in quantitate, ut Socrates eſt omnis homo, ergo Socrates eſt Plato, Callias, & ſic de aliis, quia quamuis illa propoſitio ſit falſa in qua[illegible]dicatur uniuerſale uniuerſaliter ſumptum tamen aliqua talis poteſt eſſe al[illegible]robabilis, ideo ſecundum ipſam bene poteſt formari ſyllogiſmus dialecticus. Vnde generaliter loquendo quotieſcunque ponitur totum in quantitate, remanens totum in quantitate, ipſo poſito, ponuntur ſuæ partes, & ipſo remoto, remouentur.

Locus a ptibus totius ĩ quã.

Tertio ſciendum quòd locus a partibus totius in quantitate eſt habitudo illarum partiũ ad ſuum totum. Et tenet affirmatiue ſic. Socrates currit, Plato currit & ſic de aliis, ergo omnis homo currit. Maxima poſitis partibus totius in quan-

vitate ad ſuum totū affirmatiue ac negatiue tenet.

quantitate, ponitur & ipſum totum. cuius ratio eſt: quia ad eſſe totius in quātitate ſufficit actualis poſitio, & unio ſuarum partiū ſufficienter enumeratarū. Et tenet negatiue ſic, Socrates non currit, Plato non currit, & ſic de aliis, ergo nullus homo currit. Maxima, Destructis partibus totius in quantitate, destruitur ipſum totū, cuius ratio eſt, quia ad ſuum eſſe actuale requiruntur oēs ſuæ partes, eo ꝙ ipſum actualiter includit omnes illas, ergo ipſi remotis, non manet ſuū eſſe.

Duo arguēdi modi a ptbus totius in q̄titate ad ſuum totū

Quarto ſciendum, ꝙ dupliciter pōt argui a partibus totius in quantitate vno modo accipiendo unam partem tm̄, & ſic non tenet locus affirmatiue, nec ēt negatiue, toto in quantitate remanēte ſub forma totius in quantitate licet bene ualeat ad destruendum ipſum, quantū ad totalitatem eius. ut bene ſequitur, Socr. non currit. ergo omnis homo currit. Sed quia in conſequente non remanet totum in quantitate, ideo ibi non bene arguitur per locum a parte totius in quātitate, ſed æquiualenter eſt ibi locus a ſpecie. quia Socr eſt inferius ad aliquem hominem. alio modo pōt argui cum ſufficienti enumeratione partiū totius in quātitate, capiendo eas ſub nominibus propriis cum illa particula, & non ſunt plures, ſi ſint numero determinato, & ſi ſint in numero incerto, debent capi aliquæ partes in numero finito, comprehēdendo alias ſub illa particula communi, & ſic de aliis. Et ſic tenet iſte locus affirmatiue, & negatiue, ut dictum eſt.

Argumē.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Totum uniuerſale, & totum in quantitate ſunt diuerſa tota, ut dictum eſt, ſed uniuerſale uniuerſaliter ſumptum eſt totum uniuerſale, quia eſt ſuperius eſſentiale, ergo non eſt totum in quantitate, & ſic definitio eſt ſufficiens. Secundo ſic. Non ſequitur omnis homo currit, ergo Adam currit, cum antecedens poſſit eſſe uerum, & cōſequens falſum, ergo locus a toto in quantitate non tenet constructiue. Tertio ſic. Destructa aliqua parte totius in quantitate destruitur ipſum totum, & tamen una destructa non oportet destruere alias, ergo destructo in quantitate non oportet destruere quamlibet eius partem. & ſic locus a toto in quantitate non tenet negatiue. Quarto ſic. Arguendo a particularibus ad uniuerſale fit petitio principii, quia ibi petitur uniuerſale in ſuis ſingularibus, ergo a partibus in quantitate ad ſuum totum nō eſt locus dialecticus. Quinto ſic. Non ſequitur, Socrates non eſt totum in quantitate, Plato non eſt totum in quantitate, & ſic de aliis ergo omnis homo non eſt totum in quantitate, ergo locus a partibus totius in quantitate non ualet negatiue.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet uniuerſale uniuerſaliter ſumptū ſecundum ſuam eſſentiam ſit totum uniuerſale, non tamen ſecundum eſſe ſub quo accipitur, quia accipitur ſub modo plurium, & non ſub modo unius, quod tamen requiri ad totum uniuerſale.

Ad ſm dicitur, ꝙ in illo antecedēte, homo, ſolū diſtribuitur pro præſentibus, modo, Adā non eſt præſens, ideo nō eſt pars illius totius, nec arguitur a toto ad partem. Ad tertium dr̄, ꝙ licet destructa una parte totius in quantitate bene destruatur ipſum totum quātum ad rationem totius, tñ non arguitur negatiue ab ipſo manente toto, quod tamen requiritur ad arguendum per iſtum locum. ſed, ſi ipſum totum teneatur ſub ratione totius, bene ualebit negatiue ad quamlibet eius partem. Ad quartum dicitur, ꝙ arguendo a partibus totius in quantitate ad ſuum totum reſpectu prædicati, quod notiori modo conuenit toti quam partibus, fit petitio principii, ſed arguendo reſpectu prædicati, quod notiori modo cōuenit partibus quam toti, ibi eſt bonus locus dialecticus, ſiue illud prædicatū cōueniat ipſis notiori modo ſimpliciter, ſiue quo ad nos, ſiue ſit in prædicatis eſſentialibus, ſiue accidentalibus, unde hic eſt bonus locus dialecticus, Socr eſt ſubſtantia, Plato eſt ſubſtantia, & ſic de aliis, ergo omnis homo eſt ſubſtantia, & hoc, ſi antecedens ſit notius reſpondenti quam cōſequens. Ad quintum dicitur, quod ibi

Petitio principii, de qua ſupra dictum eſt quo fiat.

quòd ibi arguitur a partibus in quantitate ea parte, qua differunt ab ipſo toto, & non ea parte, qua cum ipſo conueniunt, ideo conſequentia non ualet.

De toto ac Parte in modo.

Totum in modo, eſt ipſum uniuerſale ſumptum ſine determinatione, ut homo, Pars in modo, eſt uniuerſale ſumptum cum determinatione nõ diminuente, ut homo albus. Et, quia ſimiliter omnia formantur argumenta, & maximæ in hoc loco, a toto in modo, & ſua parte, ſicut in genere & ſpecie, ideo relinquantur exempla.

Quid totũ in modo.

Poſtquam determinatum eſt de loco à toto in quantitate, hic conſequenter, Auctor determinat de loco a toto in modo. ratione cuius primo ſic definit totũ in modo dicens. Totum in modo. eſt uniuerſale ſumptum ſine determinatione, ut homo per ſe ſumptus dicitur totum in modo. cuius ratio eſt, quia homo ſumptus ſine determinatione, eſt totum reſpectu ſuiipſius modificati, quia homo in communi ſe extendit ad omnia ſua ſuppoſita. ſed, cum dicitur homo albus, homo ibi modificatur per illam determinationem albus, & ſolum ſumitur pro illa parte una ſuorum ſuppoſitorum. Et poteſt etiam dari alia ratio, quia uniuerſale ſumptum ſine determinationem ſecundum ſe eſt ſine modo, ideo poteſt dici totum in modo, ideſt ſine modo capiendo in priuatiue, ſed præcedens ratio melior eſt, quia, ſi daretur totum in modo priuatiue tantum, tunc totum uniuerſale poſſet dici totum in modo, ideo melius dicitur totum in modo, eo quòd eſt totum reſpectu partis in modo, ſcilicet reſpectu ſuiipſius, uel ſui inferioris modificati. unde in hac definitione ponitur ſine determinatione, ad differentiam partis in modo, quæ ſumitur cum determinatione.

Nota pulchrum dictum.

Primo ſciendũ, quòd pars in modo eſt uniuerſale ſumptum cum determinatione non diminuente, uel eſt pars ſubiectiua alicuius ſuperioris ſumpta cum determinatiue contrahente, ut homo albus, eſt pars in modo reſpectu homini, & ẽt reſpectu animalis. cuius ratio eſt, quia uniuerſale ſumptum cum determinatione contrahente reſtringitur ad ſtandum pro una parte ſuorum inferiorum. ſi illa determinatio contrahat quo ad ſuppoſita. ideo uniuerſale, ſic acceptum eſt pars reſpectu ſuiipſius accepti ſine determinatione & eſt etiam pars ſui ſuperioris ſumpti ſine determinatione, ut homo albus, eſt pars animalis, quia ſolum continet partem ſuppoſitorum eius unde in prædicta definitione ponitur uniuerſale, loco generis, & ponitur ſumptum cum determinatione, ad differentiam totius uniuerſalis, & ponitur non diminuente, ad differentiam dicti ſecundum quid, quod ſumitur cum determinatione diminuente.

De parte in modo quid ſit.

Secundo ſciendum, quòd triplex eſt determinatio, quedã eſt determinatio cõtrahens tantum, quæ non priuat nec diminuit rationem eius, cui adiungitur, ut albus eſt determinatio hominis, cum dicitur, homo eſt albus, & nullo modo tollit completam rationem hominis, alia eſt determinatio priuans, quæ totaliter priuat rationem eius, cui adiungitur, ut dicendo homo mortuus, ibi mortuus, priuat rõnem hominis alia eſt determinatio diminuens, quæ non tollit ſimpliciter rationem illius, cui adiungitur, ſed partim tollit, & partim relinquit, ſicut eſt imaginabile, & opinabile reſpectu entis, ut dicendo ens opinabile, diminuit rationem entis, quia facit ipſum teneri in cõi, ut ſe extendit ad ens reale, & ad ens in apprehenſione, ſiue rationis, & ſic partim tollitur ratio entis & partim relinquitur Et differunt in hoc illæ tres determinationes, quia ultimæ duæ faciunt dictum ſecundum quid, & ideo quælibet ipſarum facit locum ſophiſticum

Triplex determinationis genus.

a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter, unde non ſequitur, chymera eſt ens opinabile, ergo eſt ens, & ſic de multis alijs. Sed determinatio contrahens tantum quæ nullo modo diminuit facit partem in modo, quæ quidem pars quãdoque uocatur dictum ſecundum quid, capiendo generaliter dictum ſecundum quid, pro omni dicto ſumpto cum determinatione aliqua, & totum in modo quãdoque uocatur dictum ſimpliciter.

Locus a toto in mõ. Tertio ſciendum, ꝙ locus a toto in modo eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ. Et tenet deſtructiue, ſic, lapis non eſt homo, ergo lapis nõn eſt homo albus. Maxima, deſtructo toto in modo deſtruitur quælibet eius pars, cuius rõ eſt, quia deſtructo priori ſecundum naturam deſtruuntur poſteriora, ſed totum in mõ eſt prius & ſuperius reſpectu ſuæ partis, quare ipſo deſtructo, deſtruit̃ ſua pars, ideò iſte locus tenet deſtructiue, ſed non tenet conſtructiue, quia poſito ſuperiori nõ oportet ponere inferius, ſicut dictum eſt in loco a genere. Vnde iſte locus eodem mõ tenet, ſicut locus a genere & locus a parte in modo tenet ſicut locus a ſpecie.

Locus a parte in modo. Quarto ſciendum, ꝙ locus a parte in modo cũ habitudo ipſius ad ſuũ totum. & tenet conſtructiue duobus modis, primo modo ſubijciendo partem in modo affirmatiue. ut homo albus currit, ergo homo currit. Maxima, quicquid prædicatur de parte in modo, prædicatur de ſuo toto. & ratio eſt, quia quicquid prædicatur de inferiori prædicatur de ſuo ſuperiori, quod actu & intellectu includitur in inferiori, ſed totum in modo eſt ſuperius ad partem in modo, & actualiter in ea continetur. Alio modo tenet prædicando affirmatiue, ut Socra. eſt homo albus, ergo Socra. eſt homo. Maxima de quocunq; prædicatur pars in modo, & ipſum totum, propter rationem iam dictam. Sed iſte locus non tenet deſtructiue, quia ad negationem inferioris non ſequitur negatio ſuperioris, licet bene ſequatur, homo albus non currit, ergo homo non currit, quia ibi pars in modo non deſtruitur per negationem, ſed tantum aliquid remouetur ab ipſa.

Argumẽ. Contra prædicta arguitur primo ſic. Vniuerſale ſumptum ſine determinatione eſt totum uniuerſale, ſed totum in modo non eſt totum uniuerſale, ergo totũ in modo non eſt uniuerſale ſumptum ſine determinatione. Secundo ſic. Omne totum plura continet q̃ ſua pars, ſed hõ non plura continet, quam homo albus, ergo non eſt totum reſpectu hominis albi, & ſic uniuerſale ſumptum ſine determinatione non eſt totum in modo. Tertio ſic. Homo albus eſt pars in modo, & tamen homo ſumitur cum determinatione diminuente. quia albus cõtrahit hominem. & diminuit eius acceptionem, quia facit ipſum ſolum teneri pro hominibus albis, & ſic eſt determinatio diminuens, ergo contra definitionem partis ĩ modo. Quarto ſic. In omni loco conſequens debet includi in antecedente, ſed pars in modo non includitur actualiter in ſuo toto, ergo a toto in modo ad ſuã partem non ualet locus affirmatiue, nec negatiue. Quinto ſic. Bene ſequitur, lapis non eſt homo riſibilis, ergo lapis non eſt homo. & tamen arguitur a parte in modo deſtructiue, ergo locus a parte in modo tenet deſtructiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ uniuerſale ſumptum ſine determinatione reſpectu partis ſub eo conſtitutæ per differentiam eſſentialem, & intrinſecã, dicitur totum uniuerſale. ſed reſpectu partis ſub eo conſtitutæ per differentiam accidentalem, & extrinſecam. dicitur totum in modo, totum. n. cum dicatur relatiue ad partem habet uariari ſecundũ uariationem ſuæ partis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet homo non contineat plura ſecundum ſignata, quam homo albus, tñ ſecundum ſuppoſita plura continet, & ſe habet in plus. ideo quò ad habitũ ſuppoſitorũ dicitur totum reſpectu hoĩs albi. licet ſecundum ſignificata, poſſit dici pars integralis ſecundũ modũ reſpectu hoĩs albi. Ad tertiũ dicitur, quòd licet album diminuat illud dictum homo, quò ad ambitũ ſuæ cõtratis, & quãtũ ad ſup

poſitionem

poſitionem quæ eſt pro ſuppoſitis, tñ non diminuit ipſum quantum ad rōnē formalem eius, ideo albus non eſt determinatio diminuens reſpectu hominis. Ad quartū dicit, quòd licet conſequens complexū ſemper includat uirtualiter ī antecedente, & ponatur actualiter in ipſo, tñ terminus illatus non ſemper debet actualiter contineri in termino inferente, ideo, licet pars in modo non ſit actualiter in ſuo toto, non tamen ſequitur quòd a toto non ſumatur locus dialecticus

Ad quintum dicitur, quòd homo riſibilis, nō eſt pars in modo reſpectu hominis, quia licet riſibile ſit determinatio hominis quantum ad modum intelligendi, non tamen eſt determinatio contrahens ipſum quo ad ſuppoſita, & quæ faciat ipſum teneri pro parte ſuorum ſuppoſitorum ideo non facit partem in modo reſpectu hominis, licet bene reſpectu animalis.

De Toto, & Parte in Loco.

TOtum in loco eſt dictio comprehendens omnem locū aduerbialiter, ut ubique. Pars in loco eſt dictio cōprehendēs unū locū aduerbialiter, ut hic, uel ibi. Locus a toto in loco, eſt habitudo ipſius ad ſuā partē. & eſt cōſtructiuus & deſtructiuus, ut Deus eſt ubique, ergo Deus eſt hic. Ceſar nuſquā eſt, ergo Ceſar nō eſt hic. Locus a toto in loco, Maxima. Cuicunq; conuenit totū in loco & quælibet eius pars; Et quicquid remouetur a toto in loco, & a quali & eius parte. Locus a parte ī loco ē habitudo ipſius ad ſuū totū, & sēper eſt deſtructiuus, ut Ceſar non eſt hic, ergo nō eſt ubiq; Maxima. Cuicunque non conuenit pars in loco, nec eius totum.

Poſtquam determinatum eſt de loco a toto in modo, hic conſequenter determinatur de loco, a toto in loco, ratione cuius primo definit totum in loco dicens. Totum in loco eſt dictio, aduerbialiter omnem locum comprehendens, ut ubique & nuſquam. In qua definitione ponitur dictio, loco generis. Totum.n. in loco non conſideratur hic ſecundum eſſe ſuum reale, ſed inquantum eſt dicibile, & per dictionem importatur, ideo bene ponitur dictio, loco generis. Deinde ponitur comprehendens omnem locum, ad differentiam totius in tempore, & ponitur aduerbialiter, ad differentiam totius in quantitate, quod quandoque importat omnem locum nominaliter, ut dicendo, omnis locus, uel in omni loco, non tamen aduerbialiter, ſicut totum in loco. Et per oppoſitum ad totum in loco, pars in loco ſic definitur. Pars in loco eſt dictio comprehendens unum locum aduerbialiter, ut hic, uel ibi. *Totum in colo.*

Primo ſciendum, quòd totū in loco, & etiam pars eius, importat eſſe in loco. Sed dupliciter aliquid poteſt eſſe in loco. uno modo aptitudine tantū, ut uniuerſale dicitur eſſe ubique ſecundum aptitudinem, eo quòd habet aptitudinē eſſendi in ſuis ſingularibus pro quolibet loco, & etiam pro quolibet temporis differentia. & illa aptitudo reducitur ad actū ſucceſſiue in ſuis ſingularibus Alio mō dr̄ aliquid eſſe in loco ſecundum actum, ſicut ſingulare quod eſt actualiter hic, & nūc. Et adhuc ſecundū actū aliqd dicitur eſſe in quolibet loco dupliciter, uno modo per ſe primo, ſicut Deus qui eſt ubiq; alio modo ſm ſuas partes, ſicut Mūdus, qui eſt ubiq; ſm ſuas partes. Et ad arguendum a toto in loco ad ſuam partē uel econtra, oportet eodem modo alicui attribuere partem in loco, ſicut ſibi cōuenit ipſum totum, ut ſi totū conueniat cū aptitudine tm̄, debet ſimiliter inferri pars ſecundum aptitudinem tantum, & econtra arguendo a parte ad totum. *Nota diſtinctione eſſendi in loco totius & partis.*

Modus arguẽdi a toto in loco ad ptes affirmatiue ac negatiue tenet & econtra.

Secundo ſciendum, ꝙ locus a toto in loco eſt habitudo ipſius ad ſuam partem & tenet conſtructiue, deſtructiue. Conſtructiue ſic, Deus eſt ubique, ergo Deus eſt hic. Maxima, poſito toto in loco aliquo ſubiecto, ponitur quælibet eius pars. cuius ratio eſt, quia totum in loco ſimul actualiter includit oẽs partes eius. ideo ipſo poſitó in aliquo ſubiecto ponitur quælibet eius pars. Nec eſt neceſſe in arguendo ponere exiſtentiam partis, quia, ſi aliqua pars non habeat exiſtentiã, ipſa non erit pars totius in loco, quia non erit actualiter ie ipſo contenta. Deſtructiue tenet ſic. Cæſar nuſquam eſt, ergo non eſt hic. Maxima, remoto toto in loco, remouetur quælibet eius pars cuius eſt eadem ratio, ſicut maximæ præcedentis.

Tertio ſciendum, ꝙ locus a parte totius in loco, eſt habitudo eius ad ſuum totum & tenet deſtructiue, & conſtructiue. conſtructiue ſic, Deus eſt hic, & ibi, & ſic de aliis, ergo Deus eſt ubique. Maxima poſitis partibus totius in loco ſufficiẽter enumeratis, ponitur ipſum totum. & ratio eſt, quia totum in loco non eſt niſi ſuæ partes ſimul, & actualiter poſitæ. Deſtructiue ſic, Socrates nõ eſt hic, nec ibi, & ſic de aliis, ergo Socrates nuſquam eſt. Maxima, deſtructis partibus totius in loco ſufficienter enumeratis, deſtruitur earum totum.

Duplex arguẽdi modus a parte totius in loco ad totũ in loco.

Quarto ſciendum, ꝙ dupliciter contingit arguere a part totius in loco Vno modo a partibus ſufficienter enumeratis, & hoc modo tenet affirmatiue, & negatiue, ut dictum eſt. Alio modo arguendo ab una parte tantum, & non ab omnibus ſimul ſumptis, & hoc modo non tenet niſi negatiue, & ſecundum hunc modum dicitur ib textu, ꝙ iſte locus ſemper eſt deſtructiuus, ũt arguẽdo ſic, Cæſar non eſt hic, ergo non eſt ubique. Maxima, Cui non conuenit pars in loco, nec ipſum totum. Hoc modo tamen non arguitur a parte in loco negatiue ad deſtructionem ſui totius ſecundum id, quod eſt, quia ibi non deſtruitur totum in loco ſimpliciter, & ſecundum omnes ſuas partes, ſed ſolum arguitur ibi ad deſtructionem totius in loco quantum ad totalitatem eius. Et quia deſtruitur totum quantum ad totalitatem eius, & non remanet amplius totum in loco, ideo non arguitur proprie, hoc modo a parte ad ſuum totum.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic Nullus locus eſt dictio comprehendens omnem locum, ſed totum in loco eſt locus, uel eſſe in loco, ergo male dicitur, ꝙ eſt dictio omnem locum comprehendens. Secũdo ſic. Locus a toto in loco tenet in habitudine uniuerſali uniuerſaliter ſumpti ad ſuam partem, ſed habitudo uniuerſalis uniuerſaliter ſumpti ad ſuam partem eſt locus a toto in quantitate, ergo locus a toto in loco eſt idem locus cum loco a toto in quantitate, & ſic male diſtinguitur ab ipſo. Tertio ſic. Non ſequitur, mundus eſt ubique, ergo mundus eſt hic. ergh locus a toto in loco non tenet conſtructiue. Quarto ſic. Non ſequitur, Socrates non eſt ubique, ergo Socrates non eſt hic, ergo locus a toto in loco non tenet negatiue. Quinto ſic. Non ſequitur, aliquod corpus eſt hic, aliquod corpus eſt ibi, & ſic de aliis, ergo aliquod corpus eſt ubique quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum, & tamen ibi arguitur a partibus in loco ſufficienter enumeratis, ergo iſte locus non tenet conſtructiue.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet locus ſm ſuũ eſſe reale non ſit dictio, tamen ſecundum eſſe dicibile poteſt dici dictio, & hoc modo intelligitur hic. Ad ſm dicitur, quòd licet locus a toto in loco non diſtinguatur eſſentialiter quantum ad uirtutem confirmatiuam argumenti a loco a toto in quãtitate, quia ubique uirtus confirmatiua argumenti eſt habitudo uniuerſalis uniuerſaliter ſumpti. ratione cuius Ariſtoteles non diſtinguit locum a toto in loco, & a toto in tempore, & a loco a toto in quantitate, tamen ab eo diſtinguitur accidentaliter quantum ad modum ſignificandi, quia totum in quantitate deſignatur per modum permanentis, & nominaliter, & totum in loco deſignatur aduerbia-

In topicis & in Ethicis ex eius dictis hæc colliguntur.

aduerbialiter, & ſub modo fluxus & fieri, quamuis ſecundum rem locus ſit ens permanens. Ad tertium dicitur, ꝙ mundus non eſt ubiq; ſecundum ſe totũ, ſed ſecundum ſuas partes. ideo ibi male concluditur, ſed deberet ſic concludi, ergo aliqua pars mundi eſt hic, & aliqua ibi, & ſic de alijs. Ad quartum dicitur, ꝙ in antecedente negatur totũ in loco & ſic non remanet ſub eſſe totius in loco. ideo non arguitur a toto in loco ad ſuam partem. ſed æquiualente arguitur a negatione unius partis in loco ad negationem alterius partis determinatæ, ut hic, Socrates in aliquo loco non eſt, ergo Socrates non eſt hic.

Ad quintum dicitur, ꝙ partes antecedentis uerificantur de corpore pro diuerſis ſuppoſitis eius, & ſic in antecedente corpus habet plures ſuppoſitiones determinatas, & in conſequente habet unam tantum. & ſic ibi arguitur pluribus ſuppoſitionibus determinatis ad unam determinatam tantum, & committitur falla ciaſfiguræ dictis. Vnde ſubiectum antecedentis non tenetur eodem modo in conſequente, ſicut tenetur in antecedente. ideo non bene arguitur a parte in loco ad ſuum totum.

De Doto in tempore & eius parte, ac eorum Locis.

TOtum in tempore eſt dictio comprehẽdens omne tempus aduerbialiter, ut ſemper, nunquam. Pars in tempore eſt dictio ſignificans aliquod tempus aduerbialiter, ut nunc, tunc, hodie, heri. Exempla huius ſumuntur ſicut a toto in loco.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto in loco, hic conſequenter determinat de loco a toto in tempore ratione cuius definit totum in tempore dicens, ꝙ totum in tempore eſt dictio comprehẽdens omne tempus aduerbialiter ſiue ſit affirmatiue, ut ſemper, ſiue negatiue, ut nunquam. Et econtra pars in tẽpore eſt dictio comprehendens partes temporis aduerbialiter, ut hodie, nunc, & ſic de alijs. Et iſtæ definitiones debent intelligi, & exemplificari ſicut definitiones totius, & partis in loco. Quid to ſ in tẽpore.

Primo ſciendum, ꝙ locus a toto in tempore eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ. Et tenet affirmatiue, & negatiue. Affirmatiue ſic, Deus eſt ſemper, ergo Deus eſt nunc. Maxima, Poſito toto in tempore in aliquo ſubiecto, neceſſario ponitur quælibet eius pars. cuius ratio eſt, quia totum in tempore ſimiliter, & actualiter includit omnes partes ſuas, quia importat tempus diſtributum pro omnibus ſuis partibus, ideo ipſo toto in tẽpore poſito, neceſſario ponitur quælibet eius pars. Negatiue tenet ſic, chimera nunquam eſt ergo non eſt hodie. Maxima, Remoto toto in tempore ab aliquo ſubiecto, remouetur quælibet eius pars. Et arguendo per iſtum locum magis proprie arguitur ponendo totum in tempore ex parte prædicati quam ex parte ſubiecti, eo ꝙ aduerbium ſemper habet determinare uerbum & uerbũ in ratione ſemper ſe tenet ex parte prædicati, niſi ponatur cum implictione a parte ſubiecti, & ſupponatur, quia ſic in ſubiecto poſſet poni cum ipſo aduerbium in ſubiecto, & per conſequens poſſet argui a toto in tempore ſe tenente ex parte ſubiecti. Locus a toto in tpe. quomodo q; p ipſũ arguere licet.

Secundo ſciendum, ꝙ locus a parte in tempore eſt habitudo eius ad ſuum totum. Et tenet conſtructiue & deſtructiue arguendo ad ipſis ſufficienter enumeratis. Conſtructiue ſic, Socrates fuit heri, & pridie, & ſic de alijs, ergo Socrates ſemper fuit Maxima, Poſitis partibus in tempore ſufficienter enumeratis, ponitur ipſum totũ, quia totũ nihil addit ultra oẽs ſuas partes. Deſtructiue ſic, Antichriſtus nõ fuit heri, nec pridie, & ſic de alijs, ergo nunꝗ fuit. Maxima, Remotis par Locus a p te in tpe, deq; m õar guendi ab illa negatiue.

tibus

tibus in tempore ſufficienter enumeratis remouetur ipſum totum. Et ſi arguatur per iſtum locum ab una parte tantum, & non ab omnibus tunc ſolum tenet deſtructiue, & non conſtructiue, & adhuc arguitur a parte ad deſtructionem totius quantum ad totalitem eius & non arguitur ad ipſum remanens totum in tempore, ut hic, Socrates non eſt nunc, ergo Socrates non eſt ſemper.

Quinque alia gña totius inueniũtur ad illa reducibilia.

Tertio ſciendum, q́ præter iſta tota ſuperius poſita reperiuntur alia quinque tota, quæ ad prædicta reducuntur. ſ. totum copulatiuum, diſiunctiuum, poteſtatiuum, ſucceſſiuum, & collectiuum, ſeu aggregatiuum. Totum copulatiuum eſt in quo plura copulantur per coniunctionem copulatiuam ut Socrates currit. & Plato diſputat. & pars eius eſt aliquod illorum, quæ inter ſe copulantur. Totum diſiunctiuum eſt in quo plura coniunguntur per coniunctionem diſiunctiuam ut Socra. currit, uel Plato diſputat. Totum poteſtatiuum eſt, quod componitur ex pluribus uirtutibus, uel potentijs, uel quod plura continet ſecundum uirtutē ut anima rationalis eſt totum poteſtatiuum reſpectu uegetatiui, ſenſitiui, & intellectiui, licet anima in communi ſit totū uniuerſale reſpectu animæ uegetatiuæ ſenſitiuæ, & intellectiuæ Et ſimiliter quaternarius eſt totum poteſtatiuum reſpectu binarii, & ternarij, quia ſuperior numerus continet in uirtute omnes, inferiores numeros. Totum ſucceſſiuum eſt quod componitur ex partibus ſucceſſiuis, quæ non poſſunt ſimul eſſe, ut tempus, & motus. Totum collectiuum ſiue aggregatiuum, eſt, quod ſub uoce ſingulari plura adinuicem diſtincta importat, ſicut populus, grex, ſocietas, ſed pars eius, eſt aliquod illorum ex quibus componitur, ut homo reſpectu populi, uel aries, reſpectu gregis.

Quarto ſciendum, q́ totum copulatiuum, totum poteſtatiuum, & totum collectiuum reducuntur ad totum integrale, eo q́ ab iſtis totis ad ſuas partes eodē modo tenet locus dialecticus, ſicut a toti integrali. ſ. conſtructiuæ tantum, & nō deſtructiue. & econtra, locus a parte, ut arguendo a toto copulatiuo Socrates currit & diſputat, ergo Socrates currit. & a toto poteſtatiuo, ut quaternarius. eſt ergo binarius eſt. uel anima rationalis eſt, ergo ſenſitiuum eſt. Maxima, Poſito toto poteſtatiuo, ponitur quælibet eius pars. Et a toto collectiuo, ut populus eſt, ergo homo eſt. & econtra poteſt argui deſtructiue a ſui partibus. Sed totum diſiunctiuum, & ſucceſſiuum reducũtur ad totum uniuerſale. quia ab ipſis eodem modo tenet locus, ſicut a toto uniuerſali. ſ. negatiue tātum, ut arguendo ſic a toto diſiūctiuo, non Socrates currit uel diſputat, ergo Socrates non currit & a toto ſucceſſiuo, ut non eſt dies, ergo non eſt meridies, & econtra, locus a partibus eorum tenet conſtructiue tantum, ut faciliter uideretur in exemplis.

Argumē.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In omni tempore & ſemper, idem ſunt, ſicut in omni loco, & ubique, ſed in omni tempore eſt totum in quantitate & non in tempore, ergo & ſemper. & ſic male definitur totum in tpe quod, eſt dictio cōprehendens omne tp̄s aduerbialiter. Secundo ſic. Hic eſt locus a toto in tpe. Deus eſt ſemper, ergo eſt in iſto tpe. & tamen non ſequitur pars in tpe, cum in iſto tpe, non ſit aduerbium ſignificans partem tpis. ergo contra definitionem loci a parte in tempore. Tertio ſic. Non ſequitur uniuerſale eſt ſemper, ergo eſt nunc, cum antecedens ſit uerum, & conſequens falſum. Antecedens patet, quia uniuerſale eſt ubique & ſemper, & non eſt hic & nunc ſed ſolum ſingulare. ergo locus a toto in tempore non ualet conſtructiue. Quarto ſic. Partes totius in tempore, non poſſunt eſſe ſimul, ergo non poterunt ſimul accipi. ergo locus a parte in tempore non tenet conſtructiue ab omnibus partibus ſimul ſumptis. Quinto ſic. Non ſequitur, Adam non eſt nunc, ergo Adam nunquā fuit, & tamen arguitur negatiue ab una parte totius in tempore ad ipſum totum, ergo locus a parte in tempore non tenet deſtructiue ab una parte ſuuſi totum.

Ad

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ licet ſemper, & in omni tpe ſint idem ſecundum rem ſiñatam, & materialiter differunt tñ ſecundum ſuos modos ſignificandi & materialiter quia ſemper, importat tempus diſtributum ſub modo fluxus & fieri, & in omni tempore importat idem tempus diſtributum pro omnibus partibus eius ſub modo permanentis, ſiue habitus, & quietis, & per hoc diſtinguntur totum in quantitate, & totum in tempore, licet non eſſen tialiter. Ad ſecũdum dr̃, ꝙ licet in illo argumento non ponaẽ formaliter pars in tempore aduerbialiter, ponitur tamen æquiualenter, & ſecundum rem ſignifica tam, quia in iſto tempore, includit uirtualiter ipſum nunc. Ad tertium dicitur, ꝙ licet uniuerſale ſit ſemper in aptitudine, non tamẽ eſt ſemper actu, & eo modo quo ponitur ſemper eſſe bene ſequitur ꝙ eſt nunc ſ. ſecundũ aptitudiuẽ, ſed illa aptitudo reducitur ad actum in ſuis ſingularibus, & ſucceſſiue. Ad quartũ dr̃, ꝙ licet partes temporis non poſſint eſſe ſimul ſecundum ſuum eſſe reale, ſicut præteritum non poteſt eſſe ſimul cum futuro, tamen poſſunt eſſe ſimul in apprehen ſione animæ quæ retinet partem præteritam, & futuram cum præſenti, & ſic ſi mul poſſunt accipi omnes parte temporis. Ad quintum dicitur, ꝙ ibi non bene arguitur, quia arguẽdo ab una parte tantum deſtructiue, oportet arguere ad de ſtructionem totius quantum ad rationem totius, ita ꝙ in cõſequente ſibi præpo natur negatio deſtruens totalitatem eius, quod non fit in illo argnmento, debe ret enim ſic inferri, Adam non eſt nunc, ergo non eſt ſemper. Solutio.

De Cauſa & eius diuiſione in Quatuor Genera.

CAuſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundũ naturam. Et diui ditur cauſam efficientem, materialem, formalem, & finalem. Ex 2. Phy.

Poſtquàm Auctor ſuperius determinauit de locis a toto, & a parte, hic conſe quenter, determinat de locis a cauſa, & ab effectu. Et, quia locus a cauſa in com muni eſt habitudo cauſæ ad effectum, & locus ab affectu eſt habitudo effectus ad cauſam, ideo priuſquàm Auctor determinet de locis a cauſa in ſpeciali, determi nat de cauſa in generali definitiue, & diuiſiue, ipſam primo ſic definiens. Cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundũ naturam In qua definitione intelligitur ens pro genere. Ens enim diuiditur per cauſam, & effectum, & eſt ſuperius ad utrumque ſecũdum modum. Deinde ponitur, ad cuius eſſe ſequitur aliud ad dif ferẽtiam effectus, qui ſequitur ad eſſe alterius, & ad cuius eſſe nõ ſequitur aliud. ſub ratione effectus. Et ponitur ſecundum naturam ad explicandum modum, quo effectus ſequitur ſuam cauſam. Et econtra põt definiri effectus, ꝙ eſt ens, cu ius eſſe ſequitur ad aliud per naturam, uel eſt partita ſimilitudo ſuæ cauſæ. Quid cã, & effectus

Primo ſciẽdum, ꝙ conſequitur capiatur dupliciter. Vno modo ut dicit ordinẽ tñ, ut cum dr̃, unus dies ſequitur alium. Alio modo, ut dicit ordinem, & depen dentiam unius ab alio. & hoc modo iterum dupliciter. vno modo, ut ſolum di cit ordinem, & dependentiam ſiue conſequentiæ ſiue illationis unius ab alio, ſi cut conſequens ſequitur illatiue ad antecedens, & dependet ex ipſo ſecundum illationem. Alio modo, ut dicit dependentiam in eſſe unius rei ab alia, ſicut qui libet effectus ſecundum ſuum eſſe dependet a ſua cauſa. Et hoc modo capitur in iſta definitione, ut dicit ordinem dependentiæ unius rei ab alia ſecundum ſuum eſſe, & non ſolum, ut dicit ordinem prioris & poſterioris, neq; ut ſolum dicit de pendentiam conſequentiæ, quia in argumentationes antecedens non ſemper eſt cauſa conſequentis licet ſemper ſit cauſa illationis eius. Sequi ad aliud duo bus cõtin git modis

Secundò ſciẽdũ, ꝙ ad rõnẽ cauſæ nõ requiriẽ ꝙ cauſa ſemper p̃cedat ſuũ effe ctum ẽm tempus, ſed qñq; præcedit ipſum ſecundũ tẽpus, ut domificator p̃cedit domum ſecundum tempus, quandoq; uero præcedit ipſum ſecundum naturam Qũo cã ef fectũ præ cedat.

tantum

tantum,& ſimul eſt tempore cum ipſo,ſicut homo eſt cauſa riſibilitatis,& tñ præcedit ipſum ſecundũ naturam tantũ, & ſimul eſt tempore cũ eo. ideo ad explicãdum qũo effectus debet ſequi cauſam.& cauſa præcedere effectum in definitione cauſæ ponitur ſecundum naturam.Et ad differentiã illorum quorum eſſe unius ſequitur ad eſſe alterius ſecundum ordinem,& tamen non dependet ex alio ſecũdum naturam,ut eſſe unius diei non dependet naturaliter ad eſſe alterius.

Quatuor tantũ eſſe genera cauſarum

Tertio ſciendum,ꝙ cauſa diuiditur per cauſam efficientẽ, materialem formalem,& finalẽ.cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia,quia ad omnem cauſam ſequitur effectus,uel ergo talis cauſa eſt intrinſeca effectui,uel extrinſeca,ſi intrinſeca hoc eſt dupliciter,quia uel ipſa eſt actus dãs eſſe,& ſic eſt cauſa formalis,uel potentia receipiens eſſe,& ſic eſt cauſa materialis.ſi eſt extrinſeca,hoc eſt dupliciter,quia uel ipſa eſt id a quo res fit & ſic eſt efficiẽs cauſa,uel illud propter quod res fit,& ſic eſt cauſa finalis. Et ſumitur iſta diuiſio non ſecundum diuerſitatẽ rerum,ſed ſecundum diuerſos modos formales,quia idem realiter ſecundum diuerſos modos cauſandi,& reſpectu diuerſorum quandoque habet rationem plurium cauſarum.Et non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies,ſed diuiſio analogi,qa cauſa ſecundum prius & poſterius dicitur de iſtis quatuor cauſis.

Ordinari cauſas adiuicẽ,quatuor modis cõtingit.

Quarto ſciẽdum,ꝙ cauſæ poſſunt quatuor modis conſiderari. Vno modo ſecundum rõnem cauſandi,& ſic finis eſt prior,ſecundo efficiens,tertio materia,& quarto forma quia in cauſando rem finis mouet intellectum agentis ad producẽdum effectum,& efficiens motus a fine,mouet materiam, qua diſpoſita ultimo introducitur forma Secundo modo conſiderantur cauſæ, prout concurrunt ad compoſitionem effectus,& ſic materia prior eſt,ſecundo formam.tertio efficiẽs,& ultimo finis.Dertio modo conſiderantur,ut dant eſſe actuale effectui,& ſic forma eſt prior,deinde efficiens,tertio finis,quarto materia Quarto modo conſiderantur ſecundum ꝙ habent eſſe exiſtentiæ,per quod nobis notificãtur,& ſic cauſa efficiens eſt prior,ſecundo materia,deinde forma,& ultimo finis Et quia hic conſiderantum ſecũdum,ꝙ nobis notificantur,& ab ipſis ſumitur loci dialectici ideo iſto modo ordinatur in textu , & prius determinatur de cauſa efficiente, quam de alijs.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic.Aliud dicit diuerſitatem eſſentialẽ cũ ſit relatiuũ diuerſitatis ſubſtãtiæ,ſed effectus nõ ſemper differt eſſentialiter a ſua cã quia cõueniunt eſſentialiter cũ ſua caſa formali.ergo male dr,ꝙ ad eſſe cauſæ ſequitur aliud.ſ.effectus. Secundo ſic Cauſa totaliter poſita ponĩ ſimul ſuus effectus,ergo cã nõ præcedit effectũ,& ſic ad eſſe cauſæ nõ ſequitur aliud Tertio ſic. Cauſa,& effectus ſunt ſimul natura,cũ ſint relatiua,ergo effectus, nõ ſequiĩ ſuã cauſãm ſecundũ naturã.Quarto ſic.Forma,finis coincidũt ut dr.ij. Phyſicorũ, ergo forma nõ eſt cauſa diſtincta a fine. nec mẽbra huius diuiſionis ſunt oppoſita.Quinto ſic.Omnis cauſa præcedit ſuũ effectũ,ſed finis nõ præcedit ſuum effectum,ſed ſequitur,ergo finis non eſt cauſa.& ſic male ponuntur quatuor cauſæ.

Solutio.

Ad argumẽta.Ad primũ dicitur,ꝙ licet aliud proprie ſumptũ,ut eſt relatiuũ diuerſitatis ſubſtantiæ,dicat diuerſitatem eſſentialem,non tamen aliud communiter acceptum,ut dicit quamcunque diuerſitatem,ſiue eſſentialẽ,ſiue accidentalem,ut ſumitur in deffinitione cauſæ. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet poſita cauſa totali ponatur eius effectus ſimul tempore.non tamen ponitur ſimul ſecundum naturam,quia naturaliter cauſa prius habet eſſe,& intelligi quàm effectu & hoc ſufficit ad rationem cauſæ,quòd præcedat effectum ſecundum naturam.

Ad tertiũ dicitur,ꝙ licet cauſa,effectus,ſecundũ intẽtiones cauſæ,& effectus dicantur correlatiue,tñ materialiter,& ſecundũ id ꝙ ſunt.non dñr correlatiue ideo ſecundũ id quod ſunt non ſunt ſimul ſecundũ naturã. Ad quartũ dr,ꝙ licet

forma

forma & finis quandoq; coincidant materialiter, & ſecundum rem in idem, nõ tamen coincidunt in idem formaliter quantum ad ſuos modos formales cauſandi, & hoc modo ponuntur cauſæ adinuicem diſtinctę. Ad quintum dicitur, quòd licet finis ſecundũ ſuũ eſſe reale ſequatur ſuũ effectum, tñ ſecundũ eſſe intentionale, in intẽtione agentis, ſub quo ſibi conuenit ratio cauſæ finalis, præcedit ſuũ effectum. ideo eo modo, quo eſt cauſa, naturaliter præcedit ſuum effectum.

Forma & finis materialiter q̃n que coincidunt, formaliter nõ quam.

De cauſa Efficiente, & modis arguendi in ea, ac ſuis Locis.

CAuſa efficiẽs ẽ, a qua primo fit motus ad hoc quòd fiat aliquid ut domificator eſt primũ mouens, & operans, ut fiat domus, & faber, ut fiat cultellus. Locus a cauſa efficiẽte ẽ habitudo ipſius cauſæ efficientis ad ſuũ effectum. & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Conſtructiue tenet ſic, domificator eſt bonus, ergo domus eſt bona. Locus a cauſa efficiente Maxima. Si cauſa efficiens eſt bona, ipſum quod fit bonũ eſt. Deſtructiue ſic, domificator nõ eſt bonus ergo domus non eſt bona. Locus a cauſa efficiente maxima, Cuius cauſa efficiens non eſt bona, ipſum quod fit non eſt bonum, & cõuerſo, tenet locus ab effectu ad cauſam efficientem.

Poſtq̃ Auctor determinauit de cauſa in communi tam definitiue q̃ diuiſiue, hic conſequenter in ſpeciali uult determinare de locis a cauſa. Et primo de loco a cauſa efficiente, eo q cauſa efficiens cæteris eſt nobis notior. ratione cuius ipſam primo ſic definit. Cauſa efficiens eſt a qua primo fit motus. In qua definitione primo ſubintelligitur cauſa, loco generis definiti, & ponitur a qua primo fit motus, ad differentiam aliarum cauſarum, quarum nulla primo cauſat motum, ſiue perductionem effectus, ſed efficiens tantum, ſicut patet in productione effectus. Finis n. rõne ſuæ bonitatis p deſiderium mouet, & attrahit appetitum agẽtis ad producendum effectum, & efficiens ſic motum, & tractum a fine diſponit materiã ad ĩtroductionẽ formæ, & ſic primo cauſat motũ, quo ꝑcedit effectus.

Quid cauſæ efficientis.

Primo ſciẽdum, q locus a cauſa efficiente eſt habitudo ipſius ad ſuum effectũ & tenet affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic, domificator eſt bonus. ergo domus eſt bona Maxima, Cuius cauſa efficiens eſt bona, ipſum quoque bonũ eſt. quæ maxima debet intelligi de bonitate efficientis inquãtum efficiens, & nõ de bonitate moris, uel de bonitate eius ſecundum ſe. ſimiliter debet intelligi de bonitate formæ effectus, ita q, ſi efficiens ſit bonum in ratione cauſæ efficientis, & ut producit effectum, ſequit q effectus erit bonus bonitate formæ eius, non aũt loquendo de bonitate finis, & totius compoſiti, quia, ſi domificator ſit bonus artifex, & operetur perfecte ſecundum artem eius, & careat bona materia, tunc domus non erit bona bonitate finis, ſed tantummodo bonitate formæ, quæ prouenit ab efficiente Negatiue tenet ſic, domificator non eſt bonus, ergo domus non eſt bona. Maxima, Cuius efficiens malum eſt, ipſum quoque malum eſt.

Modus arguẽdi, a cã efficiẽte ad ſuũ effectũ affirmatiuũ & negatiuum.

Secũdo ſciendum, q licet cauſa efficiens eſt duplex. ſ. cauſa efficiẽs in actu, & cauſa efficiens in potentia, ut reſpectu domus domificator eſt cauſa efficiens in potentia, & domificans eſt cauſa in actu reſpectu fieri domus. Et quælibet iterũ diuiditur, quia quædam eſt cauſa uniuoca, quæ producit effectum ſibi ſimilem in ſpẽm, ut hõ generans hoĩem eſt efficiens uniuocũ, aliud eſt efficiẽs æquiuocũ quod producit effectum ſibi diſſimilẽ in ſpecie, ut Sol generans hominẽ eſt agẽs æquiuocum, unde arguendo a cauſa efficiente in potentia ad ſuum effectum, de

Efficiẽs duplex. in actu. ſ. & in potentia, uniuocũ & æquiuocum.

Quarto ſic. Non ſequitur, Pes Socratis non eſt, ergo Socrates non eſt, & tamen ibi arguitur a parte integrali ad ſuum totum, ergo locus a parte integrali non tenet negatiue. Quinto ſic. Bene ſequitur, pars aquæ eſt, ergo aqua eſt. & ſimiliter pars panis eſt, ergo panis eſt, & tamen ibi arguitur a parte integrali ad ſuum totum conſtructiue. ergo iſte locus non tantum ualet deſtructiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, q illa oratio non eſt totum integrale proprie & ſecundum ueritatem, ſed ſolum ſecundum ſimilitudinem, eo q integratur ex pluribus uocibus ſignificatiuis, ſicut totum integrale componitur ex partibus quantitatem habentibus, & eo modo, quo dicitur, totum integrale componitur ex partibus quantitatem habentibus ſecundum ſimilitudinem, eodem modo diceretur de aliis pluribus entibus rōnis, quæ ſe habent per modum totius integralis. Ad ſecundum dicitur, q locus a toto integrali ſolum tenet proprie quantum ad exiſtentiā totius & partis reſpectu huius uerbi, eſt ſecundi adiacenti, ideo ibi non bene arguitur per iſtum locum, domus ualet centum libras, ergo & paries, nec econtra argueretur a parte integrali, paries ualet centum libras, ergo & domus, quamuis ibi ſit bona conſequentia. tenet enim per locum a minore ad maius, non per habitudinem partis ad totum. Ad tertium dicitur, q totum integrale bene dat eſſe totius & eſſe communis ſuis partibus, ſed non dat ipſis eſſe proprium partium, ideo ipſo deſtructo, non eſt neceſſe q partes deſtruantur ſecundum eſſe proprium ipſarum. Ad quartum dicitur, q locus a parte integrali ſolū tenet arguendo a partibus principalibus. modo pes Socratis non eſt pars principalis eius, ideo ibi nō bene arguitur per locum a parte integrali. Ad quintum dr̄ quòd licet bene ſequatur, pars aquæ eſt, ergo aqua eſt. tamen hoc non eſt propter habitudinem partis integralis ad ſuum totum, ſed partis ſubiectiuæ, quia in quolibet toto homogeneo partes integrales ſunt quantitatiuæ, & etiam ſubiectiuæ, eo quòd totum de ipſis prædicatur, ut ſuperius de inferiori, ſed ſecundum ſuum eſſe quantitatiuum, eſt totum integrale, & ſecundum ſuam eſſentiam ſecundum quam uerificatur de omnibus ſuis partibus eſt totum uniuerſale, & ſic ibi poteſt ſumi locus a toto uniuerſali & a toto integrali & locus a parte ſubiectiua & a parte integrali, ſed diuerſimode ſecundum diuerſas habitudines.

De toto in Quantitate, & Parte eius, atque de Locis & modis arguendi in eis.

Et eſt terminus cō munis ſū ptus cōfu ſe & diſtributiue.

Totum in quantitate eſt quando uniuerſale ſumitur uniuerſaliter, ut omnis hō, nullus homo pars in quantitate & quodlibet inferius contentū ſub illo toto uniuerſali uniuerſaliter ſūpto. Locus a toto in quātitate eſt habitudo ipſius ad ſuam partē, & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus, deſtructiue ſic, ut oīs homo currit, ergo Socra. currit. Locus a toto in quantitate Maxima. Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & qualibet eius parte, uel ſi uniuerſalis ē uera, qualibet eius ſingularis eſt uera. Deſtructiue ſic, nullus hō currit, ergo Socra. non currit. Locus a toto in quantitate Maxima. Quicquid remouetur a toto in quantitate, remouetur a qualibet eius parte, uel ſi uniuerſalis eſt uera, qualibet eius ſingularis ē uera. Locus a parte in quātitate eſt habitudo oīum partiū in quātitate ſimul ſumptarū ad ſuū totū. Et eſt cōſtructiuus, & deſtructiuus Conſtructiue, ut Socr. currit, Plato Currit, Cicero currit, & ſic de

alius

aliis,ergo omnis homo currit.Locus a parte in quãtitate Maxima. Quicquid prædicatur de omnibus partibus in quantitate ſimul ſũptis,& de ſuo toto,uel ſi quælibet ſingularis non eſt uera, ſua uniuerſalis non erit uera.Vel, ſi quælibet ſingularis eſt uera, ſua uniuerſalis eſt uera.Deſtructiue ſic,Socrates non currit,Plato nõ currit,Cicero non currit,& ſic de ſingulis,ergo nullus homo currit. Locus a parte in qnantitate Maxima.Quicquid remouetur a partibus,in quantitate ſimul ſumptis,& a ſuo toto.

Totum in quãtitate.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto integrali hic conſequenter determinat de loco a toto in quantitate, ipſum primo ſic definiens. Totum in quãtitate eſt uniuerſale uniuerſaliter ſumptum i.cum ſigno uniuerſali,ut oĩs hõ,ibi homo,eſt totum in quantitate non ſecundum ſe,ſed ſecundũ quòd eſt diſtributum per illud bonũ,oĩs,rõne cuius tenetur uniuerſaliter, quiſi ſi ẽm ſe ſumatur eſt totũ uniuerſale,& cum ſumitur uniuerſaliter, eſt totum in quantitate.In hoc n.differunt illa duo tota,quia totum uniuerſale importat naturam uniuerſalem per modum unius in communi,& totũ in quantitate importat illã n.turam per modũ pluriũ,inquantũ diuiſa eſt & multiplicata p ſua inferiora, ut cũ dr oĩs hõ,importatur natura humana,ut diuiſa & multiplicata per oĩa inferiora eius.

Ex quibus patet, quòd dicendo oĩs hom~,illud aggregatum ex ſigno & termino cõi,non ꝓprie dicitur totũ in quantitate,ſed terminus in cõis diſtributus,uocatur totum in quãtitate per ſimilitudinem ad quantitatem continuã, quia ſicut continuum eſt diuiſibile in plures partes,quarũ quælibet ſuſcipit prædicationem totius ut linea diuiditur per plures lineas,ſic tale totũ multiplicatur per plures partes, de quibus poteſt prædicari ẽm ſe. Patet ulterius quòd pars totius in quantitate,eſt ſingulare,uel inferius contentum ſub uniuerſali diſtributo.

Locus a toto in quantitate ad ſuã partẽ & qũo teneat affirmatiue ac negatiue.

Primo ſciendũ, quòd locus a toto in quantitate eſt habitudo eius ad ſuã partem,& tenet affirmatiue & negatiue Affirmatiue ſic omnis homo currit, ergo Socrates currit,& Plato currit,& ſic de aliis. Maxima, Quicquid prædicatur de toto in quantitate,& de qualibet eius parte.cuius ratio eſt, quia omnes partes eius ſimul & actualiter includũtur in ipſo toto in quantitate.ſicut omnis homo includit Socratem & Platonem,& ſic de aliis,& quia actualiter includit ſua inferiora,ideo poſito toto in quantitate ponitur neceſſario quælibet eius pars, & ſic tenet affirmatiue.Negatiue ſic.Nullus homo currit, ergo Socrates non currit.Plato non currit,& ſic de aliis.Maxima,Quicqd negatur de toto in quantitate,negatur etiam de quælibet eius parte,& eſt eadem ratio ſicut in præcedenti.

Duplex arguẽdi modus a toto in q̃titate ad partem ſuam.

Secundo ſciendum,quòd dupliciter poteſt argui per locum a toto in quantitate primo, ſubiiciendo ipſum, ut prius uiſum eſt.alio modo prædicando ipſum, ut bene ſequitur Socrates uidit omnem hominem,ergo Socrates uidet Platonẽ Cælliam,& ſic de aliis,& etiam prædicando in recto totum in quantitate, ut Socrates eſt omnis homo,ergo Socrates eſt Plato, Callias,& ſic de aliis,quia quamuis illa propoſitio ſit falſa in qua[illegible]dicatur uniuerſale uniuerſaliter ſumptum tamen aliqua talis poteſt eſſe al[illegible]probabilis,ideo ſecundum ipſam bene poteſt formari ſyllogiſmus dialecticus. Vnde generaliter loquendo quotieſcunque ponitur totum in quantitate,remanens totum in quantitate,ipſo poſito, ponuntur ſuæ partes,& ipſo remoto,remouentur.

Locus a ptibus totius ĩ quã-

Tertio ſciendum quòd locus a partibus totius in quantitate eſt habitudo illarum partiũ ad ſuum totum. Et tenet affirmatiue ſic. Socrates currit, Plato currit & ſic de aliis, ergo omnis homo currit.Maxima poſitis partibus totius in quan-

vitate ad ſuum totū affirmatiue ac negatiue tenet.

quantitate, ponitur & ipſum totum. cuius ratio eſt: quia ad eſſe totius in quātitate ſufficit actualis poſitio, & unio ſuarum partiū ſufficienter enumeratarū. Et tenet negatiue ſic, Socrates non currit, Plato non currit, & ſic de aliis, ergo nullus homo currit Maxima, Deſtructis partibus totius in quantitate, deſtruitur ipſum totū. cuius ratio eſt, quia ad ſuum eſſe actuale requiruntur oēs ſuæ partes, eo q ipſum actualiter includit omnes illas, ergo ipſi remotis, non manet ſuū eſſe.

Duo arguēdi modi a ptibus totius in q̄titate ad ſuum totū

Quarto ſciendum, q dupliciter pōt argui a partibus totius in quantitate vno modo accipiendo unam partem tm̄, & ſic non tenet locus affirmatiue, nec ēt negatiue. toto in quantitate remanēte ſub forma totius in quantitate licet bene ualeat ad deſtruendum ipſum, quantū ad totalitatem eius. ut bene ſequitur, Socr. non currit, ergo omnis homo currit. Sed quia in conſequente non remanet totum in quantitate, ideo ibi non bene arguitur per locum a parte totius in quātitate, ſed æquiualenter eſt ibi locus a ſpecie. quia Socr eſt inferius ad aliquem hominem. alio modo pōt argui cum ſufficienti enumeratione partiū totius in quātitate, capiendo eas ſub nominibus propriis cum illa particula, & non ſunt plures, ſi ſint numero determinato, & ſi ſint in numero incerto, debent capi aliquæ partes in numero finito, comprehēdendo alias ſub illa particula communi, & ſic de aliis. Et ſic tenet iſte locus affirmatiue, & negatiue, ut dictum eſt.

Argumē.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Totum uniuerſale, & totum in quantitate ſunt diuerſa tota, ut dictum eſt, ſed uniuerſale uniuerſaliter ſumptum eſt totum uniuerſale, quia eſt ſuperius eſſentiale, ergo non eſt totum in quantitate, & ſic definitio eſt ſufficiens. Secundo ſic. Non ſequitur omnis homo currit, ergo Adam currit, cum antecedens poſſit eſſe uerum, & cōſequens falſum, ergo locus a toto in quantitate non tenet conſtructiue. Tertio ſic. Deſtructa aliqua parte totius in quantitate deſtruitur ipſum totum, & tamen una deſtructa non oportet deſtruere alias, ergo deſtructo in quantitate non oportet deſtruere quamlibet eius partem. & ſic locus a toto in quantitate non tenet negatiue. Quarto ſic. Arguendo a particularibus ad uniuerſale fit petitio principii, quia ibi petitur uniuerſale in ſuis ſingularibus, ergo a partibus in quantitate ad ſuum totum nō eſt locus dialecticus. Quinto ſic Non ſequitur, Socrates non eſt totum in quantitate, Plato non eſt totum in quantitate, & ſic de aliis ergo omnis homo non eſt totum in quantitate, ergo locus a partibus totius in quantitate non ualet negatiue.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q licet uniuerſale uniuerſaliter ſumptū ſecundum ſuam eſſentiam ſit totum uniuerſale, non tamen ſecundum eſſe ſub quo accipitur, quia accipitur ſub modo plurium, & non ſub modo unius, quod tamen requiri ad totum uniuerſale.

Ad ſm dicitur, q in illo antecedēte, homo, ſolū diſtribuitur pro præſentibus, modo, Adā non eſt præſens, ideo nō eſt pars illius totius, nec arguitur a toto ad partem. Ad tertium dr̄, q licet deſtructa una parte totius in quantitate bene deſtruatur ipſum totum quātum ad rationem totius, tn̄ non arguitur negatiue ab ipſo manente toto, quod tamen requiritur ad arguendum per iſtum locum. ſed, ſi ipſum totum teneatur ſub ratione totius, bene ualebit negatiue ad quamlibet eius partem. Ad quartum dicitur, q arguendo a partibus totius in quantitate ad ſuum totum reſpectu prædicati, quod notiori modo conuenit toti quam partibus, fit petitio principii, ſed arguendo reſpectu prædicati, quod notiori modo cōuenit partibus quam toti, ibi eſt bonus locus dialecticus, ſiue illud prædicatū cōueniat ipſis notiori modo ſimpliciter, ſiue quo ad nos, ſiue ſit in prædicatis eſſentialibus, ſiue accidentalibus, unde hic eſt bonus locus dialecticus, Socr. eſt ſubſtantia, Plato eſt ſubſtantia, & ſic de aliis, ergo omnis homo eſt ſubſtantia, & hoc, ſi antecedens ſit notius reſpondenti quam cōſequens. Ad quintum dicitur, qu òd ibi

Petitio principii, de qua ſupra dictum eſt q̄ão fiat.

quòd ibi arguitur a partibus in quantitate ea parte, qua differunt ab ipſo toto, & non ea parte, qua cum ipſo conueniunt, ideo conſequentia non ualet.

De toto ac Parte in modo.

Totum in modo, eſt ipſum uniuerſale ſumptum ſine determinatione, ut homo, Pars in modo, eſt uniuerſale ſumptum cum determinatione nō diminuente, ut homo albus. Et, quia ſimiliter omnia formantur argumenta, & maximæ in hoc loco, a toto in modo, & ſua parte, ſicut in genere & ſpecie, ideo relinquantur exempla.

Poſtquam determinatum eſt de loco à toto in quantitate, hic conſequenter, Auctor determinat de loco a toto in modo. ratione cuius primo ſic definit totū in modo dicens. Totum in modo. eſt uniuerſale ſumptum ſine determinatione, ut homo per ſe ſumptus dicitur totum in modo. cuius ratio eſt, quia homo ſumptus ſine determinatione, eſt totum reſpectu ſui ipſius modificati, quia homo in communi ſe extendit ad omnia ſua ſuppoſita. ſed, cum dicitur homo albus, homo ibi modificatur per illam determinationem albus, & ſolum ſumitur pro illa parte una ſuorum ſuppoſitorum Et poteſt etiam dari alia ratio, quia uniuerſale ſumptum ſine determinationem ſecundum ſe eſt ſine modo, ideo poteſt dici totum in modo, ideſt ſine modo capiendo in priuatiue, ſed præcedens ratio melior eſt, quia, ſi daretur totum in modo priuatiue tantum, tunc totum uniuerſale poſſet dici totum in modo, ideo melius dicitur totum in modo, eo quòd eſt totum reſpectu partis in modo, ſcilicet reſpectu ſuipſius, uel ſui inferioris modificati. unde in hac definitione ponitur ſine determinatione, ad differentiam partis in modo, quæ ſumitur cum determinatione.

Quid totū in modo.

Nota pulchrum dictum.

Primo ſciendū, quòd pars in modo eſt uniuerſale ſumptum cum determinatione non diminuente, uel eſt pars ſubiectiua alicuius ſuperioris ſumpta cum determinatiue contrahente, ut homo albus, eſt pars in modo reſpectu homini, & et reſpectu animalis. cuius ratio eſt, quia uniuerſale ſumptum cum determinatione contrahente reſtringitur ad ſtandum pro una parte ſuorum inferiorum. ſi illa determinatio contrahat quo ad ſuppoſita. ideo uniuerſale, ſic acceptum eſt pars reſpectu ſuipſius accepti ſine determinatione & eſt etiam pars ſui ſuperioris ſumpti ſine determinatione, ut homo albus, eſt pars animalis, quia ſolum continet partem ſuppoſitorum eius unde in prædicta definitione ponitur uniuerſale, loco generis, & ponitur ſumptum cum determinatione, ad differentiam totius uniuerſalis, & ponitur non diminuente, ad differentiam dicti ſecundum quid, quod ſumitur cum determinatione diminuente.

De parte in modo quid ſit.

Secundo ſciendum, quòd triplex eſt determinatio, quædā eſt determinatio cō trahens tantum, quæ non priuat nec diminuit rationem eius, cui adiungitur, ut albus eſt determinatio hominis, cum dicitur, homo eſt albus, & nullo modo tollit completam rationem hominis, alia eſt determinatio priuans, quæ totaliter priuat rationem eius, cui adiungitur, ut dicendo homo mortuus, ibi mortuus, priuat rōnem hominis alia eſt determinatio diminuens, quæ non tollit ſimpliciter rationem illius, cui adiungitur, ſed partim tollit, & partim relinquit, ſicut eſt imaginabile, & opinabile reſpectu entis, ut dicendo ens opinabile, diminuit rationem entis, quia facit ipſum teneri in cōi, ut ſe extendit ad ens reale, & ad ens in apprehenſione, ſiue rationis, & ſic partim tollitur ratio entis & partim relinquitur Et differunt in hoc illæ tres determinationes, quia ultimæ duæ faciunt dictum ſecundum quid, & ideo quælibet ipſarum facit locum ſophiſticum

Triplex determinationis genus.

a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter, unde non ſequitur, chymera eſt ens opinabile, ergo eſt ens, & ſic de multis aliis. Sed determinatio contrahens tantum quæ nullo modo diminuit facit partem in modo, quæ quidem pars quã doque uocatur dictum ſecundum quid, capiendo generaliter dictum ſecundum quid, pro omni dicto ſumpto cum determinatione aliqua, & totum in modo quã doque uocatur dictum ſimpliciter.

Locus a toto in mõ. Tertio ſciendum, q̧ locus a toto in modo eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ. Et tenet deſtructiue, ſic, lapis non eſt homo, ergo lapis non eſt homo albus. Maxima, deſtructo toto in modo deſtruitur quælibet eius pars, cuius rõ eſt, quia deſtructo priori ſecundum naturam deſtruuntur poſteriora, ſed totum in mõ eſt prius & ſuperius reſpectu ſuæ partis, quare ipſo deſtructo, deſtruit̃ ſua pars, ideo iſte locus tenet deſtructiue, ſed non tenet conſtructiue, quia poſito ſuperiori nõ oportet ponere inferius, ſicut dictum eſt in loco a genere. Vnde iſte locus eodem mõ tenet, ſicut locus a genere & locus a parte in modo tenet ſicut locus a ſpecie.

Locus a parte in modo. Quarto ſciendum, q̧ locus a parte in modo cũ habitudo ipſius ad ſuũ totum. & tenet conſtructiue duobus modis, primo modo ſubijciendo partem in modo affirmatiue. ut homo albus currit, ergo homo currit. Maxima, quicquid prædicatur de parte in modo, prædicatur de ſuo toto. & ratio eſt, quia quicquid prædicatur de inferiori prædicatur de ſuo ſuperiori, quod actu & intellectu includitur in inferiori, ſed totum in modo eſt ſuperius ad partem in modo, & actualiter in ea continetur. Alio modo tenet prædicando affirmatiue, ut Socra. eſt homo albus, ergo Socra. eſt homo. Maxima de quocunq; prædicatur pars in modo, & ipſum totum, propter rationem iam dictam. Sed iſte locus non tenet deſtructiue, quia ad negationem inferioris non ſequitur negatio ſuperioris, licet bene ſequatur, homo albus non currit, ergo homo non currit, quia ibi pars in modo non deſtruitur per negationem, ſed tantum aliquid remouetur ab ipſa.

Argumẽ. Contra prædicta arguitur primo ſic. Vniuerſale ſumptum ſine determinatione eſt totum uniuerſale, ſed totum in modo non eſt totum uniuerſale, ergo totũ in modo non eſt uniuerſale ſumptum ſine determinatione. Secundo ſic. Omne totum plura continet q̃ ſua pars, ſed hõ non plura continet, quam homo albus, ergo non eſt totum reſpectu hominis albi, & ſic uniuerſale ſumptum ſine determinatione non eſt totum in modo. Tertio ſic. Homo albus eſt pars in modo, & tamen homo ſumitur cum determinatione diminuente. quia albus cõtrahit hominem. & diminuit eius acceptionem, quia facit ipſum ſolum teneri pro hominibus albis, & ſic eſt determinatio diminuens, ergo contra definitionem partis ĩ modo. Quarto ſic. In omni loco conſequens debet includi in antecedente, ſed pars in modo non includitur actualiter in ſuo toto, ergo a toto in modo ad ſuã partem non ualet locus affirmatiue, nec negatiue. Quinto ſic. Bene ſequitur, lapis non eſt homo riſibilis, ergo lapis non eſt homo. & tamen arguitur a parte in modo deſtructiue, ergo locus a parte in modo tenet deſtructiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, q̧ uniuerſale ſumptum ſine determinatione reſpectu partis ſub eo conſtitutæ per differentiam eſſentialem, & intrinſecã, dicitur totum uniuerſale. ſed reſpectu partis ſub eo conſtitutæ per differentiam accidentalem, & extrinſecam. dicitur totum in modo, totum. n. cum dicatur relatiue ad partem habet uariari ſecundũ uariationem ſuæ partis. Ad ſecundum dicitur, q̧ licet homo non contineat plura ſecundum ſignata, quam homo albus, tñ ſecundum ſuppoſita plura continet, & ſe habet in plus. ideo quò ad habitũ ſuppoſitorũ dicitur totum reſpectu hoĩs albi. licet ſecundum ſignificata, poſſit dici pars integralis ſecundũ modũ reſpectu hoĩs albi. Ad tertiũ dicitur, quòd licet album diminuat illud dictum homo, quò ad ambitũ ſuæ cõitatis, & quãtũ ad ſup

poſitionem

poſitionem quæ eſt pro ſuppoſitis,tñ non diminuit ipſum quantum ad rōnē formalem eius, ideo albus non eſt determinatio diminuens reſpectu hominis. Ad quartū dicit,quòd licet conſequens complexū ſemper includat uirtualiter ī antecedente,& ponatur actualiter in ipſo, tñ terminus illatus non ſemper debet actualiter contineri in termino inferente, ideo,licet pars in modo non ſit actualiter in ſuo toto, non tamen ſequitur quòd a toto non ſumatur locus dialecticus

Ad quintum dicitur, quòd homo riſibilis,nō eſt pars in modo reſpectu hominis, quia licet riſibile ſit determinatio hominis quantum ad modum intelligendi,non tamen eſt determinatio contrahens ipſum quo ad ſuppoſita, & quæ faciat ipſum teneri pro parte ſuorum ſuppoſitorum ideo non facit partem in modo reſpectu hominis,licet bene reſpectu animalis.

De Toto,& Parte in Loco.

TOtum in loco eſt dictio comprehendens omnem locū aduerbialiter,ut ubique.Pars in loco eſt dictio cōprehendēs unū locū aduerbialiter,ut hic,uel ibi.Locus a toto in loco, eſt habitudo ipſius ad ſuā partē.& eſt cōſtructiuus & deſtructiuus, ut Deus eſt ubique,ergo Deus eſt hic.Ceſar nuſquā eſt,ergo Ceſar nō eſt hic.Locus a toto in loco,Maxima.Cuicunq; conuenit totū in loco & quælibet eius pars; Et quicquid remouetur a toto in loco, & a quali & eius parte.Locus a parte ī loco ē habitudo ipſius ad ſuū totū,& ſēper eſt deſtructiuus,ut Ceſar non eſt hic, ergo nō eſt ubiq; Maxima.Cuicunque non conuenit pars in loco, nec eius totum.

Poſtquam determinatum eſt de loco a toto in modo, hic conſequenter determinatur de loco, a toto in loco, ratione cuius primo definit totum in loco dicens.Totum in loco eſt dictio,aduerbialiter omnem locum comprehendens,ut ubique & nuſquam.In qua definitione ponitur dictio,loco generis. Totum.n. in loco non conſideratur hic ſecundum eſſe ſuum reale.ſed inquantum eſt dicibile, & per dictionem importatur, ideo bene ponitur dictio, loco generis. Deinde ponitur comprehendens omnem locum, ad differentiam totius in tempore,& ponitur aduerbialiter,ad differentiam totius in quantitate, quod quandoque importat omnem locum nominaliter,ut dicendo, omnis locus, uel in omni loco,non tamen aduerbialiter, ſicut totum in loco. Et per oppoſitum ad totum in loco, pars in loco ſic definitur.Pars in loco eſt dictio comprehendens unum locum aduerbialiter, ut hic, uel ibi. Totum in loco.

Primo ſciendum,quòd totū in loco, & etiam pars eius,importat eſſe in loco. Sed dupliciter aliquid poteſt eſſe in loco.uno modo aptitudine tantū, ut uniuerſale dicitur eſſe ubique ſecundum aptitudinem, eo quòd habet aptitudinē eſſendi in ſuis ſingularibus pro quolibet loco,& etiam pro qualibet temporis differentia.& illa aptitudo reducitur ad actū ſucceſſiue in ſuis ſingularibus Alio modo dr̄ aliquid eſſe in loco ſecundum actum, ſicut ſingulare quod eſt actualiter hic, & nūc Et adhuc ſecundū actū aliqd dicitur eſſe in quolibet loco dupliciter,uno modo per ſe primo, ſicut Deus qui eſt ubiq; alio modo ſm ſuas partes,ſicut Mūdus,qui eſt ubiq; ſm ſuas partes.et ad arguendum a toto in loco ad ſuam partē uel econtra,oportet eodem modo alicui attribuere partem in loco,ſicut ſibi cōuenit ipſum totum,ut ſi totū conueniat cū aptitudine tm̄, debet ſimiliter inferri pars ſecundum aptitudinem tantum, & econtra arguendo a parte ad totum. Nota diſtinctione eſſendi in loco totius & partis.

Modus arguẽdi a toto in loco ad ptes affirmatiue ac negatiue tenet & econtra.

Secundo ſciendum, ꝙ locus a toto in loco eſt habitudo ipſius ad ſuam partem & tenet conſtructiue, deſtructiue. Conſtructiue ſic, Deus eſt ubique, ergo Deus eſt hic. Maxima, poſito toto in loco aliquo ſubiecto, ponitur quælibet eius pars. cuius ratio eſt, quia totum in loco ſimul actualiter includit oẽs partes eius. ideo ipſo poſito in aliquo ſubiecto ponitur quælibet eius pars. Nec eſt neceſſe in arguendo ponere exiſtentiam partis, quia, ſi aliqua pars non habeat exiſtentiã, ipſa non erit pars totius in loco, quia non erit actualiter ie ipſo contenta. Deſtructiue tenet ſic. Cæſar nuſquam eſt, ergo non eſt hic. Maxima, remoto toto in loco, remouetur quælibet eius pars cuius eſt eadem ratio, ſicut maximæ præcedentis.

Tertio ſciendum, ꝙ locus a parte totius in loco, eſt habitudo eius ad ſuum totum & tenet deſtructiue, & conſtructiue. conſtructiue ſic, Deus eſt hic, & ibi, & ſic de aliis, ergo Deus eſt ubique. Maxima poſitis partibus totius in loco ſufficiẽter enumeratis, ponitur ipſum totum. & ratio eſt, quia totum in loco non eſt niſi ſuæ partes ſimul, & actualiter poſitæ. Deſtructiue ſic, Socrates nõ eſt hic, nec ibi, & ſic de aliis, ergo Socrates nuſquam eſt. Maxima, deſtructis partibus totius in loco ſufficienter enumeratis, deſtruitur earum totum.

Duplex arguẽdi modus a parte totius in loco ad totũ in loco.

Quarto ſciendum, ꝙ dupliciter contingit arguere a parte totius in loco. Vno modo a partibus ſufficienter enumeratis, & hoc modo tenet affirmatiue, & negatiue, ut dictum eſt. Alio modo arguendo ab una parte tantum, & non ab omnibus ſimul ſumptis, & hoc modo non tenet niſi negatiue, & ſecundum hunc modum dicitur ib texti, ꝙ iſte locus ſemper eſt deſtructiuus, ut arguẽdo ſic, Cæſar non eſt hic, ergo non eſt ubique. Maxima, Cui non conuenit pars in loco, nec ipſum totum. Hoc modo tamen non arguitur a parte in loco negatiue ad deſtructionem ſui totius ſecundum id, quod eſt, quia ibi non deſtruitur totum in loco ſimpliciter, & ſecundum omnes ſuas partes, ſed ſolum arguitur ibi ad deſtructionem totius in loco quantum ad totalitatem eius. Et quia deſtruitur totum quantum ad totalitatem eius, & non remanet amplius totum in loco, ideo non arguitur proprie, hoc modo a parte ad ſuum totum.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic Nullus locus eſt dictio comprehendens omnem locum, ſed totum in loco eſt locus, uel eſſe in loco, ergo male dicitur, ꝙ eſt dictio omnem locum comprehendens. Secũdo ſic. Locus a toto in loco tenet in habitudine uniuerſali uniuerſaliter ſumpti ad ſuam partem, ſed habitudo uniuerſalis uniuerſaliter ſumpti ad ſuam partem eſt locus a toto in quantitate, ergo locus a toto in loco eſt idem locus cum loco a toto in quantitate, & ſic male diſtinguitur ab ipſo. Tertio ſic. Non ſequitur, mundus eſt ubique, ergo mundus eſt hic. ergo locus a toto in loco non tenet conſtructiue. Quarto ſic. Non ſequitur, Socrates non eſt ubique, ergo Socrates non eſt hic, ergo locus a toto in loco non tenet negatiue. Quinto ſic. Non ſequitur, aliquod corpus eſt hic, aliquod corpus eſt ibi, & ſic de aliis, ergo aliquod corpus eſt ubique quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum, & tamen ibi arguitur a partibus in loco ſufficienter enumeratis, ergo iſte locus non tenet conſtructiue.

Solutio.

In topicis & in Elenchis, ex eius dictis hæc colliguntur.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet locus ſm ſuũ eſſe reale non ſit dictio, tamen ſecundum eſſe dicibile poteſt dici dictio, & hoc modo intelligitur hic. Ad ſm dicitur, quod licet locus a toto in loco non diſtinguatur eſſentialiter quantum ad uirtutem confirmatiuam argumenti a loco a toto in quantitate, quia ubique uirtus confirmatiua argumenti eſt habitudo uniuerſalis uniuerſaliter ſumpti. ratione cuius Ariſtoteles non diſtinguit locum a toto in loco, & a toto in tempore, & a loco a toto in quantitate, tamen ab eo diſtinguitur accidentaliter quantum ad modum ſignificandi, quia totum in quantitate deſignatur per modum permanentis, & nominaliter, & totum in loco deſignatur

aduerbia-

aduerbialiter, & ſub modo fluxus & fieri, quamuis ſecundum rem locus ſit ens permanens. Ad tertium dicitur, q mundus non eſt ubiq; ſecundum ſe totū, ſed ſecundum ſuas partes. ideo ibi male concluditur, ſed deberet ſic concludi, ergo aliqua pars mundi eſt hic, & aliqua ibi, & ſic de alijs. Ad quartum dicitur, q in antecedente negatur totū in loco & ſic non remanet ſub eſſe totius in loco. ideo non arguitur a toto in loco ad ſuam partem. ſed æquiualente arguitur a negatione unius partis in loco ad negationem alterius partis determinate, ut hic, Socrates in aliquo loco non eſt, ergo Socrates non eſt hic.

Ad quintum dicitur, q partes antecedentis uerificantur de corpore pro diuerſis ſuppoſitis eius, & ſic in antecedente corpus habet plures ſuppoſitiones determinatas, & in conſequente habet unam tantum. & ſic ibi arguitur pluribus ſuppoſitionibus determinatis ad unam determinatam tantum, & committitur fallacia figuræ dictis. Vnde ſubiectum antecedentis non tenetur eodem modo in conſequente, ſicut tenetur in antecedente. ideo non bene arguitur a parte in loco ad ſuum totum.

De Doto in tempore & eius parte, ac eorum Locis.

TOtum in tempore eſt dictio comprehēdens omne tempus aduerbialiter, ut ſemper, nunquam. Pars in tempore eſt dictio ſignificans aliquod tempus aduerbialiter, ut nunc, tunc, hodie, heri. Exempla huius ſumuntur ſicut a toto in loco.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto in loco, hic conſequenter determinat de loco a toto in tempore ratione cuius definit totum in tempore dicens, q totum in tempore eſt dictio comprehēdens omne tempus aduerbialiter ſiue ſit affirmatiue, ut ſemper, ſiue negatiue, ut nunquam. Et econtra pars in tempore eſt dictio comprehendens partes temporis aduerbialiter, ut hodie, nunc, & ſic de alijs. Et iſtæ definitiones debent intelligi, & exemplificari ſicut definitiones totius, & partis in loco. Quid to ſi in tēpore.

Primo ſciendum, q locus a toto in tempore eſt habitudo ipſius ad ſuam partē. Et tenet affirmatiue, & negatiue. Affirmatiue ſic, Deus eſt ſemper, ergo Deus eſt nunc. Maxima, Poſito toto in tempore in aliquo ſubiecto, neceſſario ponitur quælibet eius pars. cuius ratio eſt, quia totum in tempore ſimiliter, & actualiter includit omnes partes ſuas, quia importat tempus diſtributum pro omnibus ſuis partibus, ideo ipſo toto in tēpore poſito, neceſſario ponitur quælibet eius pars. Negatiue tenet ſic, chimera nunquam eſt ergo non eſt hodie. Maxima, Remoto toto in tempore ab aliquo ſubiecto, remouetur quælibet eius pars. Et arguendo per iſtum locum magis proprie arguitur ponendo totum in tempore ex parte prædicati quam ex parte ſubiecti, eo q aduerbium ſemper habet determinare uerbium & uerbū in ratione ſemper ſe tenet ex parte prædicati, niſi ponatur cum implictione a parte ſubiecti, & ſupponatur. quia ſic in ſubiecto poſſet poni cum ipſo aduerbium in ſubiecto, & per conſequens poſſet argui a toto in tempore ſe tenente ex parte ſubiecti. Locus a toto in tpe. quomodo q; p ipsū arguere licet.

Secundo ſciendum, q locus a parte in tempore eſt habitudo eius ad ſuum totum. Et tenet conſtructiue & deſtructiue arguendo ad ipſis ſuficienter enumeratis. Conſtructiue ſic, Socrates fuit heri, & pridie, & ſic de alijs, ergo Socrates ſemper fuit Maxima, Poſitis partibus in tempore ſufficienter enumeratis, ponitur ipſum totū, quia totū nihil addit ultra oēs ſuas partes. Deſtructiue ſic, Antichriſtus nō fuit heri, nec pridie, & ſic de alijs, ergo nunq̄ fuit. Maxima, Remotis partibus Locus a p te in tpe, deq; mōar guendi ab illa 1. egatiue.

tantum,& ſimul eſt tempore cum ipſo,ſicut homo eſt cauſa riſibilitatis,& tñ præcedit ipſum ſecundũ naturam tantũ, & ſimul eſt tempore cũ eo. ideo ad explicãdum quõo effectus debet ſequi cauſam.& cauſa præcedere effectum in definitione cauſæ ponitur ſecundum naturam.Et ad differentiã illorum quorum eſſe unius ſequitur ad eſſe alterius ſecundum ordinem,& tamen non dependet ex alio ſecũdum naturam,ut eſſe unius diei non dependet naturaliter ad eſſe alterius.

Quatuor tantũ eſſe genera cauſarum

Tertio ſciendum,ꝙ cauſa diuiditur per cauſam efficientẽ, materialem formalem,& finalẽ.cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia,quia ad omnem cauſam ſequitur effectus,uel ergo talis cauſa eſt intrinſeca effectui,uel extrinſeca,ſi intrinſeca hoc eſt dupliciter,quia uel ipſa eſt actus dãs eſſe,& ſic eſt cauſa formalis,uel potentia recipiens eſſe,& ſic eſt cauſa materialis.ſi eſt extrinſeca,hoc eſt dupliciter,quia uel ipſa eſt id a quo res fit & ſic eſt efficiẽs cauſa,uel illud propter quod res fit,& ſic eſt cauſa finalis. Et ſumitur iſta diuiſio non ſecundum diuerſitatẽ rerum,ſed ſecundum diuerſos modos formales, quia idem realiter ſecundum diuerſos modos cauſandi,& reſpectu diuerſorum quandoque habet rationem plurium cauſarum.Et non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies, ſed diuiſio analogi, qa cauſa ſecundum prius & poſterius dicitur de iſtis quatuor cauſis.

Ordinari cauſas adĩuicẽ, quatuor modis cõtingit.

Quarto ſciẽdum,ꝙ cauſæ poſſunt quatuor modis conſiderari. Vno modo ſecundum rõnem cauſandi,& ſic finis eſt prior,ſecundo efficiens,tertio materia,& quarto forma.quia in cauſando rem finis mouet intellectum agentis ad producẽdum effectum,& efficiens motus a fine,mouet materiam, qua diſpoſita ultimo introducitur forma Secundo modo conſiderantur cauſæ, prout concurrunt ad compoſitionem effectus,& ſic materia prior eſt,ſecundo formam.tertio efficiẽs, & ultimo finis.Dertio modo conſiderantur,ut dant eſſe actuale effectui,& ſic forma eſt prior, deinde efficiens,tertio finis,quarto materia Quarto modo conſiderantur ſecundum ꝙ habent eſſe exiſtentiæ,per quod nobis notificãtur,& ſic cauſa efficiens eſt prior, ſecundo materia, deinde forma,& ultimo finis Et quia hic conſiderantum ſecũdum, ꝙ nobis notificantur,& ab ipſis ſumitur loci dialectici ideo iſto modo ordinatur in textu, & prius determinatur de cauſa efficiente, quam de alijs.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Aliud dicit diuerſitatem eſſentialẽ cũ ſit relatiuũ diuerſitatis ſubſtãtiæ,ſed effectus nõ ſemper differt eſſẽtialiter a ſua cã quia cõueniunt eſſentialiter cũ ſua caſa formali.ergo male dr̃,ꝙ ad eſſe cauſæ ſequitur aliud.ſ.effectus. Secundo ſic Cauſa totaliter poſita ponĩ ſimul ſuus effectus,ergo cã nõ præcedit effectũ, & ſic ad eſſe cauſæ nõ ſequitur aliud.Tertio ſic. Cauſa,& effectus ſunt ſimul natura,cũ ſint relatiua,ergo effectus, nõ ſequit ſuã cauſam ſecundũ naturã.Quarto ſic.Forma,finis coincidũt ut dr̃.ij. Phyſicorũ, ergo forma nõ eſt cauſa diſtincta a fine. nec mẽbra huius diuiſionis ſunt oppoſita.Quinto ſic.Omnis cauſa præcedit ſuũ effectũ,ſed finis nõ præcedit ſuum effectum ſed ſequitur,ergo finis non eſt cauſa.& ſic male ponuntur quatuor cauſæ.

Solutio.

Ad argumẽta.Ad primũ dicitur, ꝙ licet aliud proprie ſumptũ,ut eſt relatiuũ diuerſitatis ſubſtantiæ,dicat diuerſitatem eſſentialem,non tamen aliud communiter acceptum,ut dicit quamcunque diuerſitatem,ſiue eſſentialẽ,ſiue accidentalem, ut ſumitur in deffinitione cauſæ. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet poſita cauſa totali ponatur eius effectus ſimul tempore. non tamen ponitur ſimul ſecundum naturam,quia naturaliter cauſa prius habet eſſe,& intelligi quàm effectu & hoc ſufficit ad rationem cauſæ,quòd præcedat effectum ſecundum naturam.

Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet cauſa, effectus, ſecundũ intẽtiones cauſæ, & effectus dicantur correlatiue, tñ materialiter, & ſecundũ id ꝙ ſunt.non dñr correlatiue ideo ſecundũ id quod ſunt non ſunt ſimul ſecundũ naturã. Ad quartũ dr̃, ꝙ licet

forma

forma & finis quandoq; coincidant materialiter, & ſecundum rem in idem, nō tamen coincidunt in idem formaliter quantum ad ſuos modos formales cauſandi, & hoc modo ponuntur cauſæ adinuicem diſtinctę. Ad quintum dicitur, quòd licet finis ſecundū ſuū eſſe reale ſequatur ſuū effectum, tñ ſecundū eſſe intentionale, in intētione agentis, ſub quo ſibi conuenit ratio cauſæ finalis, præcedit ſuū effectum. ideo eo modo, quo eſt cauſa, naturaliter præcedit ſuum effectum.

Forma & finis materialiter qñ quecoincidunt, formaliter nō quam.

De cauſa Efficiente, & modis arguendi in ea, ac ſuis Locis.

CAuſa efficiēs ē, a qua primo fit motus ad hoc quòd fiat aliquid ut domificator eſt primū mouens, & operans, ut fiat domus, & faber, ut fiat cultellus. Locus a cauſa efficiēte ē habitudo ipſius cauſæ efficientis ad ſuū effectum. & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Conſtructiue tenet ſic, domificator eſt bonus, ergo domus eſt bona. Locus a cauſa efficiente Maxima. Si cauſa efficiens eſt bona, ipſum quod fit bonū eſt. Deſtructiue ſic, domificator nō eſt bonus ergo domus non eſt bona. Locus a cauſa efficiente, maxima, Cuius cauſa efficiens non eſt bona, ipſum quod fit non eſt bonum, & cōuerſo, tenet locus ab effectu ad cauſam efficientem.

Poſtq̄ Auctor determinauit de cauſa in communi tam definitiue q̄ diuiſiue, hic conſequenter in ſpeciali uult determinare de locis a cauſa. Et primo de loco a cauſa efficiente, eo q cauſa efficiens cæteris eſt nobis notior. ratione cuius ipſam primo ſic definit. Cauſa efficiens eſt a qua primo fit motus. In qua definitione primo ſubintelligitur cauſa, loco generis definiti, & ponitur a qua primo fit motus, ad differentiam aliarum cauſarum, quarum nulla primo cauſat motum, ſiue perductionem effectus, ſed efficiens tantum, ſicut patet in productione effectus. Finis ū rōne ſuæ bonitatis p deſiderium mouet, & attrahit appetitum agētis ad producendum effectum, & efficiens ſic motum, & tractum a fine diſponit materiā ad ītroductionē formæ, & ſic primo cauſat motū, quo pcedit effectus.

Quid cauſæ efficientis.

Primo ſciēdum, q locus a cauſa efficiente eſt habitudo ipſius ad ſuum effectū & tenet affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic, domificator eſt bonus. ergo domus eſt bona Maxima, Cuius cauſa efficiens eſt bona, ipſum quoque bonū eſt. quæ maxima debet intelligi de bonitate efficientis inquātum efficiens, & nō de bonitate moris, uel de bonitate eius ſecundum ſe. ſimiliter debet intelligi de bonitate formæ effectus, ita q, ſi efficiens ſit bonum in ratione cauſæ efficientis, & ut producit effectum, ſequit q effectus erit bonus bonitate formæ eius, non aūt loquendo de bonitate finis, & totius compoſiti, quia, ſi domificator ſit bonus artifex, & operetur perfecte ſecundum artem eius, & careat bona materia, tunc domus non erit bona bonitate finis, ſed tantummodo bonitate formæ, quæ prouenit ab efficiente Negatiue tenet ſic, domificator non eſt bonus, ergo domus non eſt bona. Maxima, Cuius efficiens malum eſt, ipſum quoque malum eſt.

Modus arguēdi, a cā efficiēte ad ſuū effectū affirmatiuū & negatiuum.

Secūdo ſciendum, q licet cauſa efficiens eſt duplex. ſ. cauſa efficiēs in actu, & cauſa efficiens in potentia, ut reſpectu domus domificator eſt cauſa efficiens in potentia, & domificans eſt cauſa in actu reſpectu fieri domus. Et quælibet iterū diuiditur, quia quædam eſt cauſa uniuoca, quæ producit effectum ſibi ſimilem in ſpēm, ut hō generans hoīem eſt efficiens uniuocū, aliud eſt effic ēs æquiuocū quod producit effectum ſibi diſſimilē in ſpecie, ut Sol generans hominē eſt agēs æquiuocum, unde arguendo a cauſa efficiente in potentia ad ſuum effectum, de

Efficiēs duplex. in actu. ſ. & in potentia, uniuocū & æquiuocum.

ſpeciem negatiue,ergo ille locus non tenet deſtructiue. Quarto ſic. Bene ſequitur, homo non eſt albus,ergo animal non eſt album. quia ex oppoſito contradictorio conſequentis ſequitur oppoſitum antecedẽtis, ut omne aĩal eſt album,ergo omnis homo eſt albus, & tamen ibi arguitur a parte ſubiectiua ad ſuum totum deſtructiue,ergo ille locus tenet deſtructiue.Quinto ſic. Non ſequitur, Socrates incipit currere, ergo Socrates incipit moueri.& tamen arguitur a ſpecie ad genus conſtructiue,ergo locus a ſpecie ad genus non tenet affirmatiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ſuperius eſſentiale,acceptum ut cõtractum eſt per ſuam differentiam ad ſua inferiora, bene eſt pars eſſentialis ipſorũ ſed ipſum,acceptum in tota ſua communitate excedit quodlibet ſuorum inferiorum,& eſt totum uniuerſale ipſorum. Ad ſecundum dicitur, ꝙ in prædicationibus eſſentialibus & per ſe, quicquid dicitur de ſuperiori,dicitur etiã de eius inferiori per prædictã regulam, ſed in prædicatis accidentalibus, hoc non oportet propter cauſam prius dictam, ideo locus a genere non tenet in omnibus conſtructiue,& ſi in aliquibus teneat,hoc non eſt gratia habitudinis generis ad ſpeciem ſed uirtute alterius habitudinis, ſcilicet generis ad illud prædicatum quod ibi eſſentialiter conuenit.& ideo prædicatur de ſuis inferioribus, in quibus ſuperius actualiter continetur. Ad tertium dicitur, quòd ibi non arguitur deſtructiue a toto uniuerſali, eo quòd negatio non negat animal, ſed negat illud prædicatum, currit, de animali particulariter accepto,ideo ibi non arguitur negatiue, ſed affirmatiue.nec ualet conſequentia. Ad quartum dicitur quòd ibi arguitur affirmatiue & non negatiue, quia ibi non negatur homo, ſed album de homine. ideo ibi non eſt bona conſequentia a ſpecie ad genus negatiue. Ad quintum dicitur, ꝙ ibi arguitur a ſpecie ad genus negatiue, eo ꝙ incipit, importat negationem, ut patet in expoſitione eius, tantum enim ualet, Socrates incipit currere, ſicut Socrates nunc non currit, immediate poſt hoc curret.

Quæ hic dicuntur, his quæ in huius regulæ expõne dixerat conferas.

De toto integrali & eius parte, & de Locis ab illis ſumptis.

TOtum integrale eſt quod eſt compoſitum ex partibus habentibus quantitatẽ,& pars eius dicitur pars integralis. Locus a toto integralis eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ. & eſt ſemper cõſtructiuus, ut domus eſt, ergo paries eſt. Locus a toto integrali, maxima. Poſito toto ĩtegrali, ponitur quælibet eius pars. Locus a parte integrali eſt habitudo ipſius ad ſuum totum.& eſt deſtructiuus ut paries non eſt,ergo domus non eſt. Locus a parte integrali, maxima. Parte deſtructa integrali, deſtruitur & ſuum totum.

Totũ integrale, & eius a cæteris dĩa.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto uniuerſali, hic conſequenter determinat de loco a toto integrali ipſum primo ſic definiens. Totum integrale eſt quod eſt compoſitum ex partibus quantitatem habentibus. In qua definitione ſubintelligitur ens loco generis, & ponitur eſt compoſitum, ad differentiam partium ſimplicium, & ponitur ex partibus quantitatem habentibus, ad differẽtiam totius uniuerſalis & totius Poteſtatiui, & aliorum totorum, quorum nullũ componitur ſub tali ratione ex partibus quantitatem habentibus. Vnde in hoc differunt totum uniuerſale, & totum integrale, & totum poteſtatiuum quia uniuerſale eſt ſecundum totam eſſentiam in qualibet eius parte, integrale uero, nec ſecundum totam eius eſſentiam, nec ſecundum totam eius uirtutem eſt in qualibet eius parte ſed totum poteſtatiuum ſecundum totam eius eſſentiam adeſt cui

libet

libet eius parti, non tamen ſecundum eius uirtutem, ut animal rationalis reſpe ctu uegetatiui ſenſitiuis, & intellectui.

Primo ſciendum, q duplex eſt totum integrale. ſ. homogeneum & heterogeneum. Totum homogeneum eſt quod eſt eiuſdem naturæ in omnibus ſuis partibus, quarum quælibet recipit prædicationem ſui totius, ut terra, & aer unde quælibet pars terræ eſt terra: & quælibet pars aeris eſt aer. Et dicitur homogeneum ab homios, quod eſt ſimile, & genos quod eſt genus, quaſi ſimilis naturæ in omnibus ſuis partibus. Sed totum heterogeneum eſt quod eſt diuerſæ naturæ in omnibus ſuis partibus, & non poteſt prædicari de qualibet eius parte, ut homo, & equus. homo, enim habet partes diuerſas, ut ſunt os, caro, & ſanguis, nec poteſt de ipſis prædicari in recto. Et dicitur heterogeneum ab heteron, quod eſt uarium & genos, quod eſt genus, quaſi aliquid diuerſæ naturæ ſeu uariæ in omnibus ſuis partibus Et cuilibet iſto tum conuenit præſens definitio. *Totum homogeneũ, & heterogeneum.*

Secundo eſt ſciendum, q pars integralis eſt pars quantitatiua componens totũ integrale, & qñq; uocatur pars materialis, qñque pars integralis, & quandoque pars quantitatiua tamen ſecundum diuerſas rationes. Dicitur.n. materialis inquantum includit partem materiæ ipſius compoſiti. & dr quantitatiua, eo q includit quantitatem, & eſt compoſita ex materia quantitate: Sed dicitur integralis eo q integrat & perficit ſuum totum, & ſic ſunt eadem partes ſecundum ſubſtantiam, quæ dñr materiales integrales, & quan titatiuæ. Sed tales partes adhuc diſtinguuntur, quia quædam ſunt partes principales totius. & ſunt illæ, ſine quibus totum non põt eſſe, ſed de neceſſitate requiruntur ad eſſe totius, ut paries tectum, & fundamentũ reſpectu domus. Aliæ ſunt minus principales, quæ nõ ſunt neceſſariæ ad eſſe cõpoſiti, ſed tantũ ad bene eſſe, ſine quibus totum po teſt exiſtere ut feneſtra uel oſtium in domo. Et definitio prædicta, intelligitur de omnibus partibus. Sed locus a parte integrali ſolum ſumitur a partibus principalibus & ſimiliter arguendo a toto ad partem oportet arguere ad partes principales. *pars integralis, & qũo ex ea ad ſuũ totũ arguat.*

Tertio ſciendum eſt, quòd locus a toto integrali eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ integralem, & tenet conſtructiue, ut domus, ergo paries. Maxima, poſito toto integrali, ponitur quælibet eius pars cuius rõ eſt, quia totum integrale cõponitur ex ſuis partibus principalibus, & neceſſario requiruntur ad eſſe ipſius, ergo poſito ipſo toto, neceſſario ponunt eius partes. Sed talis locus nõ tenet deſtructiue cuius ratio eſt. quia partes totius integralis, ſecundum eſſe, priores ſunt ſuo toto, nec ab ipſo ſuſcipiunt eſſe. ergo deſtructo toto nõ oportet partes deſtrui. qa deſtructo poſterior, non pp hoc deſtruit prius. iõ iſte locus nõ tenet deſtructiue. *Locus arguẽdi a toto integrali*

Quarto ſciendũ, quòd locus a parte inlegrali eſt habitudo ipſius ad ſuum totum. Et tenet deſtructiue, ut paries non eſt, ergo domus non eſt. Maxima deſtructa parte integrali deſtruitur eius totum. cuius ratio eſt, quia deſtructo priori, deſtruitur poſterius, quod ab eo ſuſcipit eſſe, ſed totum integrale eſt poſterius ſuis partibus, & ab eis ſuſcipit eſſe ergo Sed non tenet iſte locus affirmatiue, & ratio eſt, quia poſito priori, quod eſt in potentia ad poſterius, non eſt neceſſe ponere poſterius, ſed partes ſunt in potentia ad totum integrale, & præcedunt ipſum. ideo poſita parte, non ſequitur propter hoc poſitio totius.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Hæc oratio, homo eſt animal rationale, eſt totum integrale, & tamen non componitur ex partibus quantitatem habentibus, ergo contra definitionem totius integralis. Secundo ſic. Non ſequitur domus ualet centum libras. ergo & paries. Vel domus eſt alba, ergo, & fundamentum eius, & tamen arguitur a toto integrali. ergo locus a toto integrali non tenet affirmatiue. Tertio ſic. Totum integrale dat eſſe ſuis partibus, quia ſimul unit & actuat ipſas, ergo locus a toto integrali ualet deſtructiue. *Argumẽ.*

Quarto ſic. Non ſequitur, Pes Socratis non eſt, ergo Socrates non eſt, & tamen ibi arguitur a parte integrali ad ſuum totum, ergo locus a parte integrali non tenet negatiue. Quinto ſic. Bene ſequitur, pars aquæ eſt, ergo aqua eſt. & ſimiliter pars panis eſt, ergo panis eſt, & tamen ibi arguitur a parte integrali ad ſuum totum conſtructiue. ergo iſte locus non tantum ualet deſtructiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ illa oratio non eſt totum integrale proprie & ſecundum ueritatem, ſed ſolum ſecundum ſimilitudinem, eo ꝙ integratur ex pluribus uocibus ſignificatiuis, ſicut totum integrale componitur ex partibus quantitatem habentibus, & eo modo, quo dicitur, totum integrale componitur ex partibus quantitatem habentibus ſecundum ſimilitudinem, eodem modo diceretur de aliis pluribus entibus rõnis, quæ ſe habent per modum totius integralis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ locus a toto integrali ſolum tenet proprie quantum ad exiſtentiã totius & partis reſpectu huius uerbi, eſt ſecundi adiacenti, ideo ibi non bene arguitur per iſtum locum, domus ualet centum libras, ergo & paries, nec econtra argueretur a parte integrali, paries ualet centum libras, ergo & domus, quamuis ibi ſit bona conſequentia. tenet enim per locum a minore ad maius, non per habitudinem partis ad totum. Ad tertium dicitur, ꝙ totum integrale bene dat eſſe totius & eſſe communis ſuis partibus, ſed non dat ipſis eſſe proprium partium, ideo ipſo deſtructo, non eſt neceſſe ꝙ partes deſtruantur ſecundum eſſe proprium ipſarum. Ad quartum dicitur, ꝙ locus a parte integrali ſolũ tenet arguendo a partibus principalibus. modo pes Socratis non eſt pars principalis eius, ideo ibi nõ bene arguitur per locum a parte integrali. Ad quintum dr quòd licet bene ſequatur, pars aquæ eſt, ergo aqua eſt. tamen hoc non eſt propter habitudinem partis integralis ad ſuum totum, ſed partis ſubiectiuæ, quia in quolibet toto homogeneo partes integrales ſunt quantitatiuæ, & etiam ſubiectiuæ, eo quòd totum de ipſis prædicatur, ut ſuperius de inferiori, ſed ſecundum ſuum eſſe quantitatiuum, eſt totum integrale, & ſecundum ſuam eſſentiam ſecundum quam uerificatur de omnibus ſuis partibus eſt totum uniuerſale, & ſic ibi poteſt ſumi locus a toto uniuerſali & a toto integrali & locus a parte ſubiectiua & a parte integrali, ſed diuerſimode ſecundum diuerſas habitudines.

De toto in Quantitate, & Parte eius, atque de Locis & modis arguendi in eis.

Et eſt terminus cõmunis ſũptus cõfuſe & diſtributiue.

Totum in quantitate eſt quando uniuerſale ſumitur uniuerſaliter, ut omnis hõ, nullus homo pars in quantitate & quodlibet inferius contentũ ſub illo toto uniuerſali uniuerſaliter ſũpto. Locus a toto in quãtitate eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ, & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus, deſtructiue ſic, ut oĩs homo currit, ergo Socra. currit. Locus a toto in quantitate Maxima. Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & qualibet eius parte, uel ſi uniuerſalis ẽ uera, qualibet eius ſingularis eſt uera. Deſtructiue ſic, nullus hõ currit, ergo Socra. non currit. Locus a toto in quantitate Maxima. Quicquid remouetur a toto in quantitate, remouetur a qualibet eius parte, uel ſi uniuerſalis eſt uera, qualibet eius ſingularis ẽ uera. Locus a parte in quãtitate eſt habitudo oĩum partiũ in quãtitate ſimul ſumptarũ ad ſuũ totũ. Et eſt cõſtructiuus, & deſtructiuus. Conſtructiue, ut Socr. currit, Plato Currit, Cicero currit, & ſic de

aliis,ergo omnis homo currit.Locus a parte in quãtitate Maxima. Quicquid prædicatur de omnibus partibus in quantitate ſimul ſũptis,& de ſuo toto,uel ſi quælibet ſingularis non eſt uera, ſua uniuerſalis non erit uera.Vel, ſi quælibet ſingularis eſt uera, ſua uniuerſalis eſt uera.Deſtructiue ſic,Socrates non currit,Plato nõ currit,Cicero non currit,& ſic de ſingulis,ergo nullus homo currit. Locus a parte in qnantitate Maxima.Quicquid remouetur a partibus,in quantitate ſimul ſumptis,& a ſuo toto.

Totum in quãtitate.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto integrali hic conſequenter determinat de loco a toto in quantitate, ipſum primo ſic definiens. Totum in quãtitate eſt uniuerſale uniuerſaliter ſumptum i.cum ſigno uniuerſali,ut oĩs hõ,ibi homo,eſt totum in quantitate non ſecundum ſe,ſed ſecundũ quòd eſt diſtributum per illud bonũ,oĩs,rõne cuius tenetur uniuerſaliter,quiſi ſi ẽm ſe ſumatur eſt totũ uniuerſale,& cum ſumitur uniuerſaliter,eſt totum in quantitate.In hoc n.differunt illa duo tota,quia totum uniuerſale importat naturam uniuerſalem per modum unius in communi,& totũ in quantitate importat illã n. turam per modũ pluriũ,inquantũ diuiſa eſt & multiplicata ꝑ ſua inferiora, ut cũ dr̃ oĩs hõ,importatur natura humana,ut diuiſa & multiplicata per oĩa inferiora eius.

Ex quibus patet, quòd dicendo oĩs homo,illud aggregatum ex ſigno & termino cõi,non ꝓprie dicitur totũ in quantitate,ſed terminus in cõis diſtributus,uocatur totum in quãtitate per ſimilitudinem ad quantitatem continuã, quia ſicut continuum eſt diuiſibile in plures partes,quarũ quælibet ſuſcipit prædicationem totius ut linea diuiditur per plures lineas,ſic tale totũ multiplicatur per plures partes, de quibus poteſt prædicari ẽm ſe. Patet ulterius quòd pars totius in quantitate,eſt ſingulare,uel inferius contentum ſub uniuerſali diſtributo.

Locus a toto in quantitate ad ſuã partẽ & qũo teneat affirmatiue ac negatiue.

Primo ſciendũ,quòd locus a toto in quantitate eſt habitudo eius ad ſuã partem,& tenet affirmatiue & negatiue Affirmatiue ſic omnis homo currit, ergo Socrates currit,& Plato currit,& ſic de aliis. Maxima, Quicquid prædicatur de toto in quantitate,& de qualibet eius parte.cuius ratio eſt, quia omnes partes eius ſimul & actualiter includũtur in ipſo toto in quantitate.ſicut omnis homo includit Socratem & Platonem,& ſic de aliis,& quia actualiter includit ſua inferiora,ideo poſito toto in quantitate ponitur neceſſario quælibet eius pars, & ſic tenet affirmatiue.Negatiue ſic.Nullus homo currit, ergo Socrates non currit.Plato non currit,& ſic de aliis.Maxima,Quicqd negatur de toto in quantitate,negatur etiam de quælibet eius parte,& eſt eadem ratio ſicut in præcedenti.

Duplex arguẽdi modus a toto in q̃titate ad partem ſuam.

Secundo ſciendum,quòd dupliciter poteſt argui per locum a toto in quantitate primo,ſubiiciendo ipſum,ut prius uiſum eſt.alio modo prædicando ipſum, ut bene ſequitur Socrates uidit omnem hominem,ergo Socrates uidet Platonẽ Calliam,& ſic de aliis,& etiam prædicando in recto totum in quantitate, ut Socrates eſt omnis homo,ergo Socrates eſt Plato, Callias,& ſic de aliis,quia quamuis illa propoſitio ſit falſa in qua[illegible]dicatur uniuerſale uniuerſaliter ſumptum tamen aliqua talis poteſt eſſe ali[illegible]robabilis,ideo ſecundum ipſam bene poteſt formari ſyllogiſmus dialecticus. Vnde generaliter loquendo quotieſcunque ponitur totum in quantitate,remanens totum in quantitate,ipſo poſito, ponuntur ſuæ partes,& ipſo remoto,remouentur.

Locus a ꝑtibus totius ĩ quãtitate,

Tertio ſciendum quòd locus a partibus totius in quantitate eſt habitudo illarum partiũ ad ſuum totum. Et tenet affirmatiue ſic. Socrates currit, Plato currit & ſic de aliis,ergo omnis homo currit.Maxima poſitis partibus totius in quan-

 titate,

nitate ad ſuum totũ affirmatiue ac negatiue tenet.

quantitate, ponitur & ipſum totum. cuius ratio eſt; quia ad eſſe totius in quãtitate ſufficit actualis poſitio, & unio ſuarum partiũ ſufficienter enumeratarũ. Et tenet negatiue ſic, Socrates non currit, Plato non currit, & ſic de aliis, ergo nullus homo currit Maxima, Deſtructis partibus totius in quantitate, deſtruitur ipſum totũ, cuius ratio eſt, quia ad ſuum eſſe actuale requiruntur oẽs ſuæ partes, eo φ ipſum actualiter includit omnes illas, ergo ipſi remotis, non manet ſuũ eſſe.

Duo arguẽdi modi a ptibus totius in q̃titate ad ſuum totũ

Quarto ſciendum, φ dupliciter põt argui a partibus totius in quantitate vno modo accipiendo unam partem tm̃, & ſic non tenet locus affirmatiue, nec ẽt negatiue. toto in quantitate remanẽte ſub forma totius in quantitate licet bene ualeat ad deſtruendum ipſum, quantũ ad totalitatem eius. ut bene ſequitur, Socr. non currit, ergo omnis homo currit. Sed quia in conſequente non remanet totum in quantitate, ideo ibi non bene arguitur per locum a parte totius in quãtitate, ſed æquiualenter eſt ibi locus a ſpecie. quia Socr eſt inferius ad aliquem hominem. alio modo põt argui cum ſufficienti enumeratione partiũ totius in quãtitate, capiendo eas ſub nominibus propriis cum illa particula, & non ſunt plures, ſi ſint numero determinato, & ſi ſint in numero incerto, debent capi aliquæ partes in numero finito, comprehẽdendo alias ſub illa particula communi, & ſic de aliis. Et ſic tenet iſte locus affirmatiue, & negatiue, ut dictum eſt.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Totum uniuerſale, & totum in quantitate ſunt diuerſa tota, ut dictum eſt, ſed uniuerſale uniuerſaliter ſumptum eſt totum uniuerſale, quia eſt ſuperius eſſentiale, ergo non eſt totum in quantitate, & ſic definitio eſt ſufficiens. Secundo ſic. Non ſequitur omnis homo currit, ergo Adam currit, cum antecedens poſſit eſſe uerum, & cõſequens falſum, ergo locus a toto in quantitate non tenet conſtructiue. Tertio ſic. Deſtructa aliqua parte totius in quantitate deſtruitur ipſum totum, & tamen una deſtructa non oportet deſtruere alias, ergo deſtructo in quantitate non oportet deſtruere quamlibet eius partem. & ſic locus a toto in quantitate non tenet negatiue. Quarto ſic. Arguendo a particularibus ad uniuerſale fit petitio principii, quia ibi petitur uniuerſale in ſuis ſingularibus, ergo a partibus in quantitate ad ſuum totum nõ eſt locus dialecticus. Quinto ſic Non ſequitur, Socrates non eſt totum in quantitate, Plato non eſt totum in quantitate, & ſic de aliis ergo omnis homo non eſt totum in quantitate, ergo locus a partibus totius in quantitate non ualet negatiue.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, φ licet uniuerſale uniuerſaliter ſumptũ ſecundum ſuam eſſentiam ſit totum uniuerſale, non tamen ſecundum eſſe ſub quo accipitur, quia accipitur ſub modo plurium, & non ſub modo unius, quod tamen requiri ad totum uniuerſale.

Ad ſm dicitur, φ in illo antecedẽte, homo, ſolũ diſtribuitur pro præſentibus, modo, Adã non eſt præſens, ideo nõ eſt pars illius totius, nec arguitur a toto ad partem. Ad tertium dr̃, φ licet deſtructa una parte totius in quantitate bene deſtruatur ipſum totum quãtum ad rationem totius, tñ non arguitur negatiue ab ipſo manente toto, quod tamen requiritur ad arguendum per iſtum locum. ſed, ſi ipſum totum teneatur ſub ratione totius, bene ualebit negatiue ad quamlibet eius partem. Ad quartum dicitur, φ arguendo a partibus totius in quantitate ad ſuum totum reſpectu prædicati, quod notiori modo conuenit toti quam partibus, fit petitio principii, ſed arguendo reſpectu prædicati, quod notiori modo cõuenit partibus quam toti, ibi eſt bonus locus dialecticus, ſiue illud prædicatũ cõueniat ipſis notiori modo ſimpliciter, ſiue quo ad nos, ſiue ſit in prædicatis eſſentialibus, ſiue accidentalibus, unde hic eſt bonus locus dialecticus, Socr. eſt ſubſtantia, Plato eſt ſubſtantia, & ſic de aliis, ergo omnis homo eſt ſubſtantia, & hoc, ſi antecedens ſit notius reſpondenti quam cõſequens. Ad quintum dicitur,

Petitio principii, de qua ſupra dictum eſt quõ fiat.

qu òd ibi

quòd ibi arguitur a partibus in quantitate ea parte, qua differunt ab ipſo toto, & non ea parte, qua cum ipſo conueniunt, ideo conſequentia non ualet.

De toto ac Parte in modo.

Totum in modo, eſt ipſum uniuerſale ſumptum ſine determinatione, ut homo, Pars in modo, eſt uniuerſale ſumptum cum determinatione nō diminuente, ut homo albus. Et, quia ſimiliter omnia formantur argumenta, & maximæ in hoc loco, a toto in modo, & ſua parte, ſicut in genere & ſpecie, ideo relinquantur exempla.

Poſtquam determinatum eſt de loco à toto in quantitate, hic conſequenter, Auctor determinat de loco a totó in modo. ratione cuius primo ſic definit totū in modo dicens. Totum in modo. eſt uniuerſale ſumptum ſine determinatione, ut homo per ſe ſumptus dicitur totum in modo. cuius ratio eſt, quia homo ſumptus ſine determinatione, eſt totum reſpectu ſuiipſius modificati, quia homo in communi ſe extendit ad omnia ſua ſuppoſita. ſed, cum dicitur homo albus, homo ibi modificatur per illam determinationem albus, & ſolum ſumitur pro illa parte una ſuorum ſuppoſitorum Et poteſt etiam dari alia ratio, quia uniuerſale ſumptum ſine determinationem ſecundum ſe eſt ſine modo, ideo poteſt dici totum in modo, ideſt ſine modo capiendo in priuatiue, ſed præcedens ratio melior eſt, quia, ſi daretur totum in modo priuatiue tantum, tunc totum uniuerſale poſſet dici totum in modo, ideo melius dicitur totum in modo, eo quòd eſt totum reſpectu partis in modo, ſcilicet reſpectu ſuiipſius, uel ſui inferioris modificati, unde in hac definitione ponitur ſine determinatione, ad differentiam partis in modo, quæ ſumitur cum determinatione. Quid totū in modo. Nota pulchrum dictum.

Primo ſciendū, quòd pars in modo eſt uniuerſale ſumptum cum determinatione non diminuente, uel eſt pars ſubiectiua alicuius ſuperioris ſumpta cum determinatiue contrahente, ut homo albus, eſt pars in modo reſpectu homini, & ēt reſpectu animalis. cuius ratio eſt, quia uniuerſale ſumptum cum determinatione contrahente reſtringitur ad ſtatum pro una parte ſuorum inferiorum. ſi illa determinatio contrahat quo ad ſuppoſita. ideo uniuerſale, ſic acceptum eſt pars reſpectu ſuipſius accepti ſine determinatione & eſt etiam pars ſui ſuperioris ſumpti ſine determinatione, ut homo albus, eſt pars animalis, quia ſolum continet partem ſuppoſitorum eius unde in prædicta definitione ponitur uniuerſale, loco generis, & ponitur ſumptum cum determinatione, ad differentiam totius uniuerſalis, & ponitur non diminuente, ad differentiam dicti ſecundum quid, quod ſumitur cum determinatione diminuente. De parte in modo quid ſit.

Secundo ſciendum, quòd triplex eſt determinatio, quædā eſt determinatio cōtrahens tantum, quæ non priuat nec diminuit rationem eius, cui adiungitur, ut albus eſt determinatio hominis, cum dicitur, homo eſt albus, & nullo modo tollit completam rationem hominis, alia eſt determinatio priuans, quæ totaliter priuat rationem eius, cui adiungitur, ut dicendo homo mortuus, ibi mortuus, priuat rōnem hominis alia eſt determinatio diminuens, quæ non tollit ſimpliciter rationem illius, cui adiungitur, ſed partim tollit, & partim relinquit, ſicut eſt imaginabile, & opinabile reſpectu entis, ut dicendo ens opinabile, diminuit rationem entis, quia facit ipſum teneri in cōi, ut ſe extendit ad ens reale, & ad ens in apprehenſione, ſiue rationis, & ſic partim tollitur ratio entis & partim relinquitur Et differunt in hoc illæ tres determinationes, quia ultimæ duæ faciunt dictum ſecundum quid, & ideo quælibet ipſarum facit locum ſophiſticum Triplex determinationis genus.

a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter, unde non ſequitur, chymera eſt ens opinabile, ergo eſt ens, & ſic de multis aliis. Sed determinatio contrahens tantum quæ nullo modo diminuit facit partem in modo, quæ quidem pars quandoque uocatur dictum ſecundum quid, capiendo generaliter dictum ſecundum quid, pro omni dicto ſumpto cum determinatione aliqua, & totum in modo quandoque uocatur dictum ſimpliciter.

Locus a toto in mõ. Tertio ſciendum, q locus a toto in modo eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ. Et tenet deſtructiue, ſic, lapis non eſt homo, ergo lapis nõn eſt homo albus. Maxima, deſtructo toto in modo deſtruitur quælibet eius pars, cuius rõ eſt, quia deſtructo priori ſecundum naturam deſtruuntur poſteriora, ſed totum in mõ eſt prius & ſuperius reſpectu ſuæ partis, quare ipſo deſtructo, deſtruit ſua pars. ideo iſte locus tenet deſtructiue, ſed non tenet conſtructiue, quia poſito ſuperiori nõ oportet ponere inferius, ſicut dictum eſt in loco a genere. Vnde iſte locus eodem mõ tenet, ſicut locus a genere & locus a parte in modo tenet ſicut locus a ſpecie.

Locus a parte in modo. Quarto ſciendum, q locus a parte in modo eſt habitudo ipſius ad ſuũ totum. & tenet conſtructiue duobus modis, primo modo ſubijciendo partem in modo affirmatiue. ut homo albus currit, ergo homo currit. Maxima, quicquid prædicatur de parte in modo, prædicatur de ſuo toto. & ratio eſt, quia quicquid prædicatur de inferiori prædicatur de ſuo ſuperiori, quod actu & intellectu includitur in inferiori, ſed totum in modo eſt ſuperius ad partem in modo, & actualiter in ea continetur. Alio modo tenet prædicando affirmatiue, ut Socra. eſt homo albus, ergo Socra. eſt homo. Maxima de quocunq; prædicatur pars in modo, & ipſum totum, propter rationem iam dictam. Sed iſte locus non tenet deſtructiue, quia ad negationem inferioris non ſequitur negatio ſuperioris, licet bene ſequatur, homo albus non currit, ergo homo non currit, quia ibi pars in modo non deſtruitur per negationem, ſed tantum aliquid remouetur ab ipſa.

Argumẽ. Contra prædicta arguitur primo ſic. Vniuerſale ſumptum ſine determinatione eſt totum uniuerſale, ſed totum in modo non eſt totum uniuerſale, ergo totũ in modo non eſt uniuerſale ſumptum ſine determinatione. Secundo ſic. Omne totum plura continet q̃ ſua pars, ſed hõ non plura continet, quam homo albus, ergo non eſt totum reſpectu hominis albi, & ſic uniuerſale ſumptum ſine determinatione non eſt totum in modo. Tertio ſic. Homo albus eſt pars in modo, & tamen homo ſumitur cum determinatione diminuente. quia albus cõtrahit hominem. & diminuit eius acceptionem, quia facit ipſum ſolum teneri pro hominibus albis, & ſic eſt determinatio diminuens, ergo contra definitionem partis ĩ modo. Quarto ſic. In omni loco conſequens debet includi in antecedente, ſed pars in modo non includitur actualiter in ſuo toto, ergo a toto in modo ad ſuã partem non ualet locus affirmatiue, nec negatiue. Quinto ſic. Bene ſequitur, lapis non eſt homo riſibilis, ergo lapis non eſt homo. & tamen arguitur a parte in modo deſtructiue, ergo locus a parte in modo tenet deſtructiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, q uniuerſale ſumptum ſine determinatione reſpectu partis ſub eo conſtitutæ per differentiam eſſentialem, & intrinſecã, dicitur totum uniuerſale. ſed reſpectu partis ſub eo conſtitutæ per differentiam accidentalem, & extrinſecam. dicitur totum in modo, totum. n. cum dicatur relatiue ad partem habet uariari ſecundũ uariationem ſuæ partis. Ad ſecundum dicitur, q licet homo non contineat plura ſecundum ſignata, quam homo albus, tñ ſecundum ſuppoſita plura continet, & ſe habet in plus. ideo quò ad habitũ ſuppoſitorũ dicitur totum reſpectu hoĩs albi. licet ſecundum ſignificata, poſſit dici pars integralis ſecundũ modũ reſpectu hoĩs albi. Ad tertiũ dicitur, quòd licet album diminuat illud dictũm homo, quò ad ambitũ ſuæ cõtratis, & quãtũ ad ſup

poſitionem

poſitionem quæ eſt pro ſuppoſitis, tñ non diminuit ipſum quantum ad tōnē formalem eius, ideo albus non eſt determinatio diminuens reſpectu hominis. Ad quartū dicit, quòd licet conſequens complexū ſemper includat uirtualiter ī antecedente, & ponatur actualiter in ipſo, tñ terminus illatus non ſemper debet actualiter contineri in termino inferente, ideo, licet pars in modo non ſit actualiter in ſuo toto, non tamen ſequitur quòd a toto non ſumatur locus dialecticus.

Ad quintum dicitur, quòd homo riſibilis, nō eſt pars in modo reſpectu hominis, quia licet riſibile ſit determinatio hominis quantum ad modum intelligendi, non tamen eſt determinatio contrahens ipſum quo ad ſuppoſita, & quæ faciat ipſum teneri pro parte ſuorum ſuppoſitorum ideo non facit partem in modo reſpectu hominis, licet bene reſpectu animalis.

De Toto, & Parte in Loco.

TOtum in loco eſt dictio comprehendens omnem locū aduerbialiter, ut ubique. Pars in loco eſt dictio cōprehendēs unū locū aduerbialiter, ut hic, uel ibi. Locus a toto in loco, eſt habitudo ipſius ad ſuā partē. & eſt cōſtructiuus & deſtructiuus, ut Deus eſt ubique, ergo Deus eſt hic. Ceſar nuſquā eſt, ergo Ceſar nō eſt hic. Locus a toto in loco, Maxima. Cuicunq; conuenit totū in loco & quælibet eius pars; Et quicquid remouetur a toto in loco, & a quali & eius parte. Locus a parte ī loco ē habitudo ipſius ad ſuū totū, & sēper eſt deſtructiuus, ut Ceſar non eſt hic, ergo nō eſt ubiq; Maxima. Cuicunque non conuenit pars in loco, nec eius totum.

Poſtquam determinatum eſt de loco a toto in modo, hic conſequenter determinatur de loco, a toto in loco, ratione cuius primo definit totum in loco dicens. Totum in loco eſt dictio, aduerbialiter omnem locum comprehendens, ut ubique & nuſquam. In qua definitione ponitur dictio, loco generis. Totum.n. in loco non conſideratur hic ſecundum eſſe ſuum reale, ſed inquantum eſt dicibile, & per dictionem importatur, ideo bene ponitur dictio, loco generis. Deinde ponitur comprehendens omnem locum, ad differentiam totius in tempore, & ponitur aduerbialiter, ad differentiam totius in quantitate, quod quandoque importat omnem locum nominaliter, ut dicendo, omnis locus, uel in omni loco, non tamen aduerbialiter, ſicut totum in loco. Et per oppoſitum ad totum in loco, pars in loco ſic definitur. Pars in loco eſt dictio comprehendens unum locum aduerbialiter, ut hic, uel ibi. **Totum in colo.**

Primo ſciendum, quòd totū in loco, & etiam pars eius, importat eſſe in loco. Sed dupliciter aliquid poteſt eſſe in loco. uno modo aptitudine tantū, ut uniuerſale dicitur eſſe ubique ſecundum aptitudinem, eo quòd habet aptitudinē eſſendi in ſuis ſingularibus pro quolibet loco, & etiam pro qualibet temporis differentia. & illa aptitudo reducitur ad actū ſucceſſiue in ſuis ſingularibus. Alio mō dr̄ aliquid eſſe in loco ſecundum actum, ſicut ſingulare quod eſt actualiter hic, & nūc. Et adhuc ſecundū actū aliqd dicitur eſſe in quolibet loco dupliciter, uno modo per ſe primo, ſicut Deus qui eſt ubiq; alio modo ſm ſuas partes, ſicut Mūdus, qui eſt ubiq; ſm ſuas partes. Et ad arguendum a toto in loco ad ſuam partē uel econtra, oportet eodem modo alicui attribuere partem in loco, ſicut ſibi cōuenit ipſum totum, ut ſi totū conueniat cū aptitudine tm̄, debet ſimiliter inferri par ſecundum aptitudinem tantum, & econtra arguendo a parte ad totum. **Nota diſtinctione eſſendi in loco totius & partis.**

Modus arguẽdi a toto in loco ad ptes affirmatiue ac negatiue tenet & econtra.

Secundo ſciendum, ꝙ locus a toto in loco eſt habitudo ipſius ad ſuam partem & tenet conſtructiue, deſtructiue. Conſtructiue ſic, Deus eſt ubique, ergo Deus eſt hic. Maxima, poſito toto in loco aliquo ſubiecto, ponitur quælibet eius pars. cuius ratio eſt, quia totum in loco ſimul actualiter includit oẽs partes eius. ideo ipſo poſitó in aliquo ſubiecto ponitur quælibet eius pars. Nec eſt neceſſe in arguendo ponere exiſtentiam partis, quia, ſi aliqua pars non habeat exiſtentiã, ipſa non erit pars totius in loco, quia non erit actualiter ie ipſo contenta. Deſtructiue tenet ſic. Cæſar nuſquam eſt, ergo non eſt hic. Maxima, remoto toto in loco, remouetur quælibet eius pars cuius eſt eadem ratio, ſicut maximæ præcedentis.

Tertio ſciendum, ꝙ locus a parte totius in loco, eſt habitudo eius ad ſuum totum & tenet deſtructiue, & conſtructiue. conſtructiue ſic, Deus eſt hic, & ibi, & ſic de aliis, ergo Deus eſt ubique. Maxima poſitis partibus totius in loco ſufficiẽter enumeratis, ponitur ipſum totum. & ratio eſt, quia totum in loco non eſt niſi ſuæ partes ſimul, & actualiter poſitæ. Deſtructiue ſic, Socrates nõ eſt hic, nec ibi, & ſic de aliis, ergo Socrates nuſquam eſt. Maxima, deſtructis partibus totius in loco ſufficienter enumeratis, deſtruitur earum totum.

Duplex arguẽdi modus a parte totius in loco ad totũ in loco.

Quarto ſciendum, ꝙ dupliciter contingit arguere a parte totius in loco Vno modo a partibus ſufficienter enumeratis, & hoc modo tenet affirmatiue, & negatiue, ut dictum eſt. Alio modo arguendo ab una parte tantum, & non ab omnibus ſimul ſumptis, & hoc modo non tenet niſi negatiue, & ſecundum hunc modum dicitur ib textu, ꝙ iſte locus ſemper eſt deſtructiuus, ut arguẽdo ſic, Cæſar non eſt hic, ergo non eſt ubique. Maxima, Cui non conuenit pars in loco, nec ipſum totum. Hoc modo tamen non arguitur a parte in loco negatiue ad deſtructionem ſui totius ſecundum id, quod eſt, quia ibi non deſtruitur totum in loco ſimpliciter, & ſecundum omnes ſuas partes, ſed ſolum arguitur ibi ad deſtructionem totius in loco quantum ad totalitatem eius. Et quia deſtruitur totum quantum ad totalitatem eius, & non remanet amplius totum in loco, ideo non arguitur proprie, hoc modo a parte ad ſuum totum.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic Nullus locus eſt dictio comprehendens omnem locum, ſed totum in loco eſt locus, uel eſſe in loco, ergo male dicitur, ꝙ eſt dictio omnem locum comprehendens. Secũdo ſic. Locus a toto in loco tenet in habitudine uniuerſali uniuerſaliter ſumpti ad ſuam partem, ſed habitudo uniuerſalis uniuerſaliter ſumpti ad ſuam partem eſt locus a toto in quantitate, ergo locus a toto in loco eſt idem locus cum loco a toto in quantitate, & ſic male diſtinguitur ab ipſo. Tertio ſic. Non ſequitur, mundus eſt ubique, ergo mundus eſt hic. ergo locus a toto in loco non tenet conſtructiue. Quarto ſic. Non ſequitur, Socrates non eſt ubique, ergo Socrates non eſt hic, ergo locus a toto in loco non tenet negatiue. Quinto ſic. Non ſequitur, aliquod corpus eſt hic, aliquod corpus eſt ibi, & ſic de aliis, ergo aliquod corpus eſt ubique quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum, & tamen ibi arguitur a partibus in loco ſufficienter enumeratis, ergo iſte locus non tenet conſtructiue.

Solutio.

In topicis & in Elenchis: ex eius dictis hæc colliguntur.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet locus ſm ſuũ eſſe reale non ſit dictio, tamen ſecundum eſſe dicibile poteſt dici dictio, & hoc modo intelligitur hic. Ad ſm dicitur, quod licet locus a toto in loco non diſtinguatur eſſentialiter quantum ad uirtutem confirmatiuam argumenti a loco a toto in quãtitate, quia ubique uirtus confirmatiua argumenti eſt habitudo uniuerſalis uniuerſaliter ſumpti. ratione cuius Ariſtoteles non diſtinguit locum a toto in loco, & a toto in tempore, & a loco a toto in quantitate, tamen ab eo diſtinguitur accidentaliter quantum ad modum ſignificandi, quia totum in quantitate deſignatur per modum permanentis, & nominaliter, & totum in loco deſignatur

aduerbia-

aduerbialiter, & ſub modo fluxus & fieri, quamuis ſecundum rem locus ſit ens permanens. Ad tertium dicitur, q mundus non eſt ubiq; ſecundum ſe totũ, ſed ſecundum ſuas partes. ideo ibi male concluditur, ſed deberet ſic concludi, ergo aliqua pars mundi eſt hic, & aliqua ibi, & ſic de alijs. Ad quartum dicitur, q in antecedente negatur totũ in loco & ſic non remanet ſub eſſe totius in loco. ideo non arguitur a toto in loco ad ſuam partem. ſed æquiualente arguitur a negatione unius partis in loco ad negationem alterius partis determinate, ut hic, Socrates in aliquo loco non eſt, ergo Socrates non eſt hic.

Ad quintum dicitur, q partes antecedentis uerificantur de corpore pro diuerſis ſuppoſitis eius, & ſic in antecedente corpus habet plures ſuppoſitiones determinatas, & in conſequente habet unam tantum. & ſic ibi arguitur pluribus ſuppoſitionibus determinatis ad unam determinatam tantum, & committitur fallacia figuræ dictis. Vnde ſubiectum antecedentis non tenetur eodem modo in conſequente, ſicut tenetur in antecedente. ideo non bene arguitur a parte in loco ad ſuum totum.

De Doto in tempore & eius parte, ac eorum Locis.

TOtum in tempore eſt dictio comprehẽdens omne tempus aduerbialiter, ut ſemper, nunquam. Pars in tempore eſt dictio ſignificans aliquod tempus aduerbialiter, ut nunc, tunc, hodie, heri. Exempla huius ſumuntur ſicut a toto in loco.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto in loco, hic conſequenter determinat de loco a toto in tempore ratione cuius definit totum in tempore dicens, q totum in tempore eſt dictio comprehẽdens omne tempus aduerbialiter ſiue ſit affirmatiue, ut ſemper, ſiue negatiue, ut nunquam. Et econtra; pars in tẽpore eſt dictio comprehendens partes temporis aduerbialiter, ut hodie, nunc, & ſic de alijs. Et iſtæ definitiones debent intelligi, & exemplificari ſicut definitiones totius, & partis in loco. *Quid to ſ in tẽpore.*

Primo ſciendum, q locus a toto in tempore eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ. Et tenet affirmatiue, & negatiue. Affirmatiue ſic, Deus eſt ſemper, ergo Deus eſt nunc. Maxima, Poſito toto in tempore in aliquo ſubiecto, neceſſario ponitur quælibet eius pars. cuius ratio eſt, quia totum in tempore ſimiliter, & actualiter includit omnes partes ſuas, quia importat tempus diſtributum pro omnibus ſuis partibus, ideo ipſo toto in tẽpore poſito, neceſſario ponitur quælibet eius pars. Negatiue tenet ſic, chimera nunquam eſt ergo non eſt hodie. Maxima, Remoto toto in tempore ab aliquo ſubiecto, remouetur quælibet eius pars. Et arguendo per iſtum locum magis proprie arguitur ponendo totum in tempore ex parte prædicati quam ex parte ſubiecti, eo q aduerbium ſemper habet determinare uerbum & uerbũ in ratione ſemper ſe tenet ex parte prædicati, niſi ponatur cum implictione a parte ſubiecti, & ſupponatur. quia ſic in ſubiecto poſſet poni cum ipſo aduerbium in ſubiecto, & per conſequens poſſet argui a toto in tempore ſe tenente ex parte ſubiecti. *Locus a toto in tpe. quomodo q; p ipſũ arguere liceat.*

Secundo ſciendum, q locus a parte in tempore eſt habitudo eius ad ſuum totum. Et tenet conſtructiue & deſtructiue arguendo ad ipſis ſuficienter enumeratis. Conſtructiue ſic, Socrates fuit heri, & pridie, & ſic de alijs, ergo Socrates ſemper fuit Maxima, Poſitis partibus in tempore ſufficienter enumeratis, ponitur ipſum totũ, quia totũ nihil addit ultra oẽs ſuas partes. Deſtructiue ſic, Antichriſtus nõ fuit heri, nec pridie, & ſic de alijs, ergo nunq̃ fuit. Maxima, Remotis partibus *Locus a p te in tpe, deq; mõ arguendi ab illa negatiue.*

tibus

tibus in tempore ſufficienter enumeratis remouetur ipſum totum. Et ſi arguatur per iſtum locum ab una parte tantum, & non ab omnibus tunc ſolum tenet deſtructiue, & non conſtructiue, & adhuc arguitur a parte ad deſtructionem totius quantum ad totalitem eius & non arguitur ad ipſum remanens totum in tempore, ut hic, Socrates non eſt nunc, ergo Socrates non eſt ſemper.

Quinque alia gña totius inueniũtur ad illa reducibilia.

Tertio ſciendum, q̃ præter iſta tota ſuperius poſita reperiuntur alia quinque tota, quæ ad prædicta reducuntur. ſ. totum copulatiuum, diſiunctiuum, poteſtatiuum, ſucceſſiuum, & collectiuum, ſeu aggregatiuum. Totum copulatiuum eſt in quo plura copulantur per coniunctionem copulatiuam ut Socrates currit. & Plato diſputat. & pars eius eſt aliquod illorum, quæ inter ſe copulantur. Totum diſiunctiuum eſt in quo plura continguntur per coniunctionem diſiunctiuam ut Socra. currit, uel Plato diſputat. Totum poteſtatiuum eſt, quod componitur ex pluribus uirtutibus, uel potentijs, uel quod plura continet ſecundum uirtutẽ ut anima rationalis eſt totum poteſtatiuum reſpectu uegetatiui, ſenſitiui, & intellectiui, licet anima in communi ſit totũ uniuerſale reſpectu animæ uegetatiuæ ſenſitiuæ, & intellectiuæ Et ſimiliter quaternarius eſt totum poteſtatiuum reſpectu binarii, & ternarij, quia ſuperior numerus continet in uirtute omnes, inferiores numeros. Totum ſucceſſiuum eſt quod componitur ex partibus ſucceſſiuis, quæ non poſſunt ſimul eſſe, ut tempus, & motus. Totum collectiuum ſiue aggregatiuum, eſt, quod ſub uoce ſingulari plura adinuicem diſtincta importat, ſicut populus, grex, ſocietas, ſed pars eius, eſt aliquod illorum ex quibus componitur, ut homo reſpectu populi, uel aries, reſpectu gregis.

Quarto ſciendum, q̃ totum copulatiuum, totum poteſtatiuum, & totum collectiuum reducuntur ad totum integrale, eo q̃ ab iſtis totis ad ſuas partes eodẽ modo tenet locus dialecticus, ſicut a toti integrali. ſ. conſtructiuæ tantum, & nõ deſtructiue. & econtra, locus a parte, ut arguendo a toto copulatiuo Socrates currit & diſputat, ergo Socrates currit. & a toto poteſtatiuo, ut quaternarius. eſt ergo binarius eſt. uel anima rationalis eſt, ergo ſenſitiuum eſt. Maxima, Poſito toto poteſtatiuo, ponitur quælibet eius pars. Et a toto collectiuo, ut populus eſt, ergo homo eſt. & econtra poteſt argui deſtructiue a ſui partibus. Sed totum diſiunctiuum, & ſucceſſiuum reducũtur ad totum uniuerſale. quia ab ipſis eodem modo tenet locus, ſicut a toto uniuerſali. ſ. negatiue tãtum, ut arguendo ſic a toto diſiũctiuo, non Socrates currit uel diſputat, ergo Socrates non currit ꝗt a toto ſucceſſiuo, ut non eſt dies, ergo non eſt meridies, & econtra, locus a partibus eorum tenet conſtructiue tantum, ut faciliter uideretur in exemplis.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In omni tempore & ſemper, idem ſunt, ſicut in omni loco, & ubique, ſed in omni tempore eſt totum in quantitate & non in tempore, ergo & ſemper. & ſic male definitur totum in tpe quod, eſt dictio cõprehendens omne tp̃s aduerbialiter. Secundo ſic. Hic eſt locus a toto in tpe. Deus eſt ſemper, ergo eſt in iſto tpe. & tamen non ſequitur pars in tpe, cum in iſto tpe, non ſit aduerbium ſignificans partem tpis. ergo contra definitionem loci a parte in tempore. Tertio ſic. Non ſequitur uniuerſale eſt ſemper, ergo eſt nunc, cum antecedens ſit uerum, & conſequens falſum. Antecedens patet, quia uniuerſale eſt ubique & ſemper, & non eſt hic & nunc ſed ſolum ſingulare. ergo locus a toto in tempore non ualet conſtructiue. Quarto ſic. Partes totius in tempore, non poſſunt eſſe ſimul, ergo non poterunt ſimul accipi. ergo locus a parte in tempore non tenet conſtructiue ab omnibus partibus ſimul ſumptis. Quinto ſic. Non ſequitur, Adam non eſt nunc, ergo Adam nunquã fuit, & tamen arguitur negatiue ab una parte totius in tempore ad ipſum totum, ergo locus a parte in tempore non tenet deſtructiue ab una parte ſui ſu totum.

Ad

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ licet ſemper, & in omni tpe ſint idem ſecundum rem ſiñatam, & materialiter differunt tñ ſecundum ſuos modos ſignificandi & materialiter quia ſemper, importat tempus diſtributum ſub modo fluxus & fieri, & in omni tempore importat idem tempus diſtributum pro omnibus partibus eius ſub modo permanentis, ſiue habitus, & quietis, & per hoc diſtinguntur totum in quantitate, & totum in tempore, licet non eſſentialiter. Ad ſecūdum dr̄, ꝙ licet in illo argumento non ponaẗ formaliter pars in tempore aduerbialiter, ponitur tamen æquiualenter, & ſecundum rem ſignificatam, quia in iſto tempore, includit uirtualiter ipſum nunc. Ad tertium dicitur, ꝙ licet uniuerſale ſit ſemper in aptitudine, non tamē eſt ſemper actu, & eo modo quo ponitur ſemper eſſe bene ſequitur ꝙ eſt nunc ſ. ſecundū aptitudinē, ſed illa aptitudo reducitur ad actum in ſuis ſingularibus, & ſucceſſiue. Ad quartū dr̄, ꝙ licet partes temporis non poſſint eſſe ſimul ſecundum ſuum eſſe reale, ſicut præteritum non poteſt eſſe ſimul cum futuro, tamen poſſunt eſſe ſimul in apprehenſione animæ quæ retinet partem præteritam, & futuram cum præſenti, & ſic ſimul poſſunt accipi omnes parte temporis. Ad quintum dicitur, ꝙ ibi non bene arguitur, quia arguēdo ab una parte tantum deſtructiue, oportet arguere ad deſtructionem totius quantum ad rationem totius, ita ꝙ in cōſequente ſibi præponatur negatio deſtruens totalitatem eius, quod non fit in illo argumento, deberet enim ſic inferri, Adam non eſt nunc, ergo non eſt ſemper. Solutio.

De Cauſa & eius diuiſione in Quatuor Genera.

Cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundū naturam. Et diuiditur cauſam efficientem, materialem, formalem, & finalem. Ex 2. Phy.

Poſtquàm Auctor ſuperius determinauit de locis a toto, & a parte, hic conſequenter, determinat de locis a cauſa, & ab effectu. Et, quia locus a cauſa in communi eſt habitudo cauſæ ad effectum, & locus ab affectu eſt habitudo effectus ad cauſam, ideo priuſquàm Auctor determinet de locis a cauſa in ſpeciali, determinat de cauſa in generali definitiue, & diuiſiue, ipſam primo ſic definiens. Cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundū naturam In qua definitione intelligitur ens pro genere. Ens enim diuiditur per cauſam, & effectum, & eſt ſuperius ad utrumque ſecūdum modum. Deinde ponitur, ad cuius eſſe ſequitur aliud ad differētiam effectus, qui ſequitur ad eſſe alterius, & ad cuius eſſe nō ſequitur aliud ſub ratione effectus. Et ponitur ſecundum naturam ad explicandum modum, quo effectus ſequitur ſuam cauſam. Et econtra pōt definiri effectus, ꝙ eſt ens, cuius eſſe ſequitur ad aliud per naturam, uel eſt partita ſimilitudo ſuæ cauſæ. Quid cā, & effectus

Primo ſciēdum, ꝙ conſequitur capiatur dupliciter. Vno modo ut dicit ordinē tm̄, ut cum dr̄, unus dies ſequitur alium. Alio modo, ut dicit ordinem, & dependentiam unius ab alio. & hoc modo iterum dupliciter. vno modo, ut ſolum dicit ordinem, & dependentiam ſiue conſequentiæ ſiue illationis unius ab alio, ſicut conſequens ſequitur illatiue ad antecedens, & dependet ex ipſo ſecundum illationem. Alio modo, ut dicit dependentiam in eſſe unius rei ab alia, ſicut quilibet effectus ſecundum ſuum eſſe dependet a ſua cauſa. Et hoc modo capitur in iſta definitione, ut dicit ordinem dependentiæ unius rei ab alia ſecundum ſuum eſſe, & non ſolum, ut dicit ordinem prioris & poſterioris, neq; ut ſolum dicit dependentiam conſequentiæ, quia in argumentationes antecedens non ſemper eſt cauſa conſequentis licet ſemper ſit cauſa illationis eius. Sequi ad aliud duobus cōtingit modis

Secundo ſciēdū, ꝙ ad rōnē cauſæ nō requiriẗ ꝙ cauſa ſemper pcedat ſuū effectum ſm tempus, ſed qñq; præcedit ipſum ſecundū tēpus, ut domificator pcedit domum ſecundum tempus, quādoq; uero præcedit ipſum ſecundum naturam Qūo cā effectū præcedat.

tantum

tantum, & ſimul eſt tempore cum ipſo, ſicut homo eſt cauſa riſibilitatis, & tñ precedit ipſum ſecundũ naturam tantũ, & ſimul eſt tempore cũ eo. ideo ad explicãdum quõo effectus debet ſequi cauſam. & cauſa præcedere effectum in definitione cauſæ ponitur ſecundum naturam. Et ad differentiã illorum quorum eſſe unius ſequitur ad eſſe alterius ſecundum ordinem, & tamen non dependet ex alio ſecũdum naturam, ut eſſe unius diei non dependet naturaliter ad eſſe alterius.

Quatuor tantũ eſſe genera cauſarum

Tertio ſciendum, ꝙ cauſa diuiditur per cauſam efficientẽ, materialem formalem, & finalẽ. cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia, quia ad omnem cauſam ſequitur effectus, uel ergo talis cauſa eſt intrinſeca effectui, uel extrinſeca, ſi intrinſeca hoc eſt dupliciter, quia uel ipſa eſt actus dãs eſſe, & ſic eſt cauſa formalis, uel potentia reccipiens eſſe, & ſic eſt cauſa materialis. ſi eſt extrinſeca, hoc eſt dupliciter, quia uel ipſa eſt id a quo res fit & ſic eſt efficiẽs cauſa, uel illud propter quod res fit, & ſic eſt cauſa finalis. Et ſumitur iſta diuiſio non ſecundum diuerſitatẽ rerum, ſed ſecundum diuerſos modos formales, quia idem realiter ſecundum diuerſos modos cauſandi, & reſpectu diuerſorum quandoque habet rationem plurium cauſarum. Et non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies, ſed diuiſio analogi, qa cauſa ſecundum prius & poſterius dicitur de iſtis quatuor cauſis.

Ordinari cauſas adinicẽ, quatuor modis cõtingit.

Quarto ſciẽdum, ꝙ cauſæ poſſunt quatuor modis conſiderari. Vno modo ſecundum rõnem cauſandi, & ſic finis eſt prior, ſecundo efficiens, tertio materia, & quarto forma quia in cauſando rem finis mouet intellectum agentis ad producẽdum effectum, & efficiens motus a fine, mouet materiam, qua diſpoſita ultimo introducitur forma Secundo modo conſiderantur cauſæ, prout concurrunt ad compoſitionem effectus, & ſic materia prior eſt, ſecundo formam. tertio efficiẽs, & ultimo finis. Dertio modo conſiderantur, ut dant eſſe actuale effectui, & ſic forma eſt prior, deinde efficiens, tertio finis, quarto materia Quarto modo conſiderantur ſecundum ꝙ habent eſſe exiſtentiæ, per quod nobis notificãtur, & ſic cauſa efficiens eſt prior, ſecundo materia, deinde forma, & ultimo finis Et quia hic conſiderantum ſecũdum, ꝙ nobis notificantur, & ab ipſis ſumitur loci dialectici ideo iſto modo ordinatur in textu, & prius determinatur de cauſa efficiente, quam de alijs.

Argumẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Aliud dicit diuerſitatem eſſentialẽ cũ ſit relatiuũ diuerſitatis ſubſtãtiæ, ſed effectus nõ ſemper differt eſſẽntialiter a ſua cã quia cõueniunt eſſentialiter cũ ſua caſa formali. ergo male dr, ꝙ ad eſſe cauſæ ſequitur aliud. ſ. effectus. Secundo ſic Cauſa totaliter poſita ponĩ ſimul ſuus effectus, ergo cã nõ præcedit effectũ, & ſic ad eſſe cauſæ nõ ſequitur aliud. Tertio ſic. Cauſa, & effectus ſunt ſimul natura, cũ ſint relatiua, ergo effectus, nõ ſequiẽ ſuã cauſam ſecundũ naturã. Quarto ſic. Forma, finis coincidũt ut dr. ij. Phyſicorũ, ergo forma nõ eſt cauſa diſtincta a fine. nec mẽbra huius diuiſionis ſunt oppoſita. Quinto ſic. Omnis cauſa præcedit ſuũ effectũ, ſed finis nõ præcedit ſuum effectum, ſed ſequitur, ergo finis non eſt cauſa. & ſic male ponuntur quatuor cauſæ.

Solutio.

Ad argumẽta. Ad primũ dicitur, ꝙ licet aliud proprie ſumptũ, ut eſt relatiuũ diuerſitatis ſubſtantiæ, dicat diuerſitatem eſſentialem, non tamen aliud communiter acceptum, ut dicit quamcunque diuerſitatem, ſiue eſſentialẽ, ſiue accidentalem, ut ſumitur in deffinitione cauſæ. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet poſita cauſa totali ponatur eius effectus ſimul tempore. non tamen ponitur ſimul ſecundum naturam, quia naturaliter cauſa prius habet eſſe, & intelligi quàm effectu & hoc ſufficit ad rationem cauſæ, quòd præcedat effectum ſecundum naturam.

Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet cauſa, effectus, ſecundũ intẽtiones cauſæ, & effectus dicantur correlatiue, tñ materialiter, & ſecundũ id ꝙ ſunt. non dñr correlatiue ideo ſecundũ id quod ſunt non ſunt ſimul ſecundũ naturã. Ad quartũ dr, ꝙ licet

forma

forma & finis quandoq; coincidant materialiter, & ſecundum rem in idem, nõ tamen coincidunt in idem formaliter quantum ad ſuos modos formales cauſandi, & hoc modo ponuntur cauſæ adinuicem diſtinctę. Ad quintum dicitur, quòd licet finis ſecundũ ſuũ eſſe reale ſequatur ſuũ effectum, tñ ſecundũ eſſe intentionale, in intẽtione agentis, ſub quo ſibi conuenit ratio cauſæ finalis, præcedit ſuũ effectum. ideo eo modo, quo eſt cauſa, naturaliter præcedit ſuum effectum.

Forma & finis materialiter qñ quecoinci dunt, formaliter nõ quam.

De cauſa Efficiente & modis arguendi in ea, ac ſuis Locis.

CAuſa efficiẽs ẽ, a qua primo fit motus ad hoc quòd fiat aliquid ut domificator eſt primũ mouens, & operans, ut fiat domus, & faber, ut fiat cultellus. Locus a cauſa efficiẽte ẽ habitudo ipſius cauſæ efficientis ad ſuũ effectum. & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Conſtructiue tenet ſic, domificator eſt bonus, ergo domus eſt bona. Locus a cauſa efficiente Maxima. Si cauſa efficiens eſt bona, ipſum quod fit bonũ eſt. Deſtructiue ſic, domificator nõ eſt bonus ergo domus non eſt bona. Locus a cauſa efficiente maxima, Cuius cauſa efficiens non eſt bona, ipſum quod fit non eſt bonum, & ẽcõuerſo, tenet locus ab effectu ad cauſam efficientem.

Poſtq̃ Auctor determinauit de cauſa in communi tam definitiue q̃ diuiſiue, hic conſequenter in ſpeciali uult determinare de locis a cauſa. Et primo de loco a cauſa efficiente, eo q cauſa efficiens cæteris eſt nobis notior. ratione cuius ipſam primo ſic definit. Cauſa efficiens eſt a qua primo fit motus. In qua definitione primo ſubintelligitur cauſa, loco generis diffiniti, & ponitur a qua primo fit motus, ad differentiam aliarum cauſarum, quarum nulla primo cauſat motum, ſiue perductionem effectus, ſed efficiens tantum, ſicut patet in productione effectus. Finis n. rõne ſuæ bonitatis p deſiderium mouet, & attrahit appetitum agẽtis ad producendum effectum, & efficiens ſic motum, & tractum a fine diſponit materiã ad ĩtroductionẽ formæ, & ſic primo cauſat motũ, quo pcedit effectus.

Quid cauſæ efficientis.

Primo ſciẽdum, q locus a cauſa efficiente eſt habitudo ipſius ad ſuum effectũ & tenet affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic, domificator eſt bonus, ergo domus eſt bona Maxima, Cuius cauſa efficiens eſt bona, ipſum quoque bonũ eſt. quæ maxima debet intelligi de bonitate efficientis inquãtum efficiens, & nõ de bonitate moris, uel de bonitate eius ſecundum ſe. ſimiliter debet intelligi de bonitate formæ effectus, ita q, ſi efficiens ſit bonum in ratione cauſæ efficientis, & ut producit effectum, ſequit q effectus erit bonus bonitate formæ eius, non aũt loquendo de bonitate finis, & totius compoſiti, quia, ſi domificator ſit bonus artifex, & operetur perfecte ſecundum artem eius, & careat bona materia, tunc domus non erit bona bonitate finis, ſed tantummodo bonitate formæ, quæ prouenit ab efficiente Negatiue tenet ſic, domificator non eſt bonus, ergo domus non eſt bona. Maxima, Cuius efficiens malum eſt, ipſum quoque malum eſt.

Modus arguẽdi, acã efficiẽte ad ſuũ effectũ affirmatiuũ & negatiuum.

Secũdo ſciendum, q licet cauſa efficiens eſt duplex. ſ. cauſa efficiẽs in actu, & cauſa efficiens in potentia; ut reſpectu domus domificator eſt cauſa efficiens in potentia, & domificans eſt cauſa in actu reſpectu fieri domus. Et quælibet iterũ diuiditur, quia quædam eſt cauſa uniuoca, quæ producit effectum ſibi ſimilem in ſpẽm, ut hõ generans hoĩem eſt efficiens uniuocũ, aliud eſt efficiẽs æquiuocũ quod producit effectum ſibi diſſimilẽ in ſpecie, ut Sol generans hominẽ eſt agẽs æquiuocum, unde arguendo a cauſa efficiente in potentia ad ſuum effectum, de

Efficiẽs duplex. in actu. ſ. & in potentia, uniuocũ & æquiuocum.

Lec

bet argui ab eſſe cauſæ ad eſſe in potentia reſpectu effectus & non ad eſſe in actu ut domificator eſt, ergo domus eſt in potentia. & arguendo a cauſa efficiente in actu debet argui ab eſſe eius, ad fieri ipſius effectus. Et arguendo a cauſa uniuoca tenet ille locus reſpectu omnium prædicamentorum, quæ conueniunt ipſi cauſæ a tota ſpecie, ut Plato eſt riſibilis, ergo Socrates ab eo genitus eſt riſibilis. Sed arguendo a cauſa æquiuoca ſolum tenet reſpectu horum prædicatorum bonum, & malum, eſſe, & fieri.

Modus arguendi ab effectu ad ſuum efficiens.

Tertio ſciendum, quòd locus ab effectu cauſæ efficientis eſt habitudo eius ad ſuam cauſam. Et tenet affirmatiue ſic, domus eſt in fieri, ergo domificans eſt. Maxima, Poſito effectu proprinquo cauſæ efficientis, ponitur ipſum efficiens. Poteſt etiam argui reſpectu horum prædicatorum bonum, & malum, eſſe, & fieri. Et tenet negatiue ſic, domus non eſt bona, ergo domificator non eſt bonus. Maxima, Cuius effectus non eſt bonus, ipſum quoque non eſt bonum, & debet intelligi quòd, ſi effectus non ſit bonus quantum ad perfectionem formæ eius, efficiens non eſt bonum inquãtum efficiens, uel producens talem effectum, ſicut prius dictum eſt in loco a cauſa efficiente.

Quarto ſciendum. ꝙ efficiens dupliciter ſe habet ad ſuum effectum. Quandoque enim efficiens requiritur tantũ quantum ad fieri ipſius effectus, & non quãtum ad eſſe, ut domificator reſpectu domus ſolum requiritur quantum ad fieri, & non quantum ad eſſe. Sed quandoque requiritur & quantum ad fieri, & quantum ad eſſe, & ad conſeruationem in eſſe, ut dici Sol eſt cauſa quo ad fieri, & quo ad eſſe, & Deus reſpectu omnium creaturarum. Et arguendo ab effectu cauſæ efficientis, quæ requiritur quo ad fieri tantum, & non quo ad eſſe effectus, nõ ſequitur eſſe cauſæ in præſenti, ſed in præterito tantum, ſed a fieri effectus ſequitur eſſe illius cauſæ. Sed arguendo ad efficiens requiſitum ad eſſe, & fieri ſimul ſemper ſequit affirmatiue eſſe cauſæ ad eſſe effectus ut bene ſequitur, dies eſt, ergo Sol eſt. Et quando eſt habitudo neceſſaria cauſæ ad effectum, etiam ſequitur negatiue, a negatione effectus, negatio cauſæ. Sed, quando habitudo eſt contingens non tenet negatiue, ut non ſequitur. Socrates non eſt, ergo Deus non eſt. Sed iſti diuerſi modi arguendi non ſumũtur ab efficiente inquantum efficiẽs eſt, ſed ab efficiente inquantum tale, uel tale efficiens eſt.

Argumẽ.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Cauſa efficiens eſt de conſideratione Phiſici, cũ ſit cauſa motus, ergo non eſt de conſideratione Logici & ſic, hic male definitur. Secundo ſic. Efficiens non mouet niſi prius moueatur a fine, ergo finis eſt a quo primo fit motus, & non cauſa efficiens. Tertio ſic Cauſa efficiens eſt extrinſeca ſuo effectui, ergo in loco a cauſa efficiente terminus inferens eſt extrinſecus termino illato, & ſic erit locus extrinſecus, & per conſequens male definitur inter locos intrinſecos. Quarto ſic. Nõ ſequitur, Deus eſt bonus, ergo latro eſt bonus. ergo locus a cauſa efficiente non tenet affirmatiue. Quinto ſic. Non ſequitur, domus eſt, ergo domificator eſt. cum antecedens ſit uerum, & conſequens falſum. ergo locus ab effectu cauſæ efficientis non tenet conſtructiue.

Solutio.

Ab agẽte primo fit motus realis, a fine primo fit motus intẽtionalis.

Ad argumenta. Ad primũ iſtorũ dicitur, ꝙ licet cã efficiẽs, inquantũ eſt cã motus, & rerum naturalium, & principium cognoſcendi ipſas, ſit de conſideratione Phyſici, tamen inquantum ab ipſa ſumitur locus dialecticus per habitudinem ad ſuum effectum, ipſa eſt de conſideratione Logici. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet a fine fiat motus intentionalis, & ſpũalis in efficiente, tamẽ ab ipſo non fit primus motus reali, de quo hic ſolum intelligitur. finis. n. non mouet intentionem agentis motu proprie dicto, ſed tantum per ſimilitudinem, ſicut pomum apprehenſum intentionaliter mouet appetitum pueri ad proſecutionem eius. Ad tertium dicitur, ꝙ licet cauſa efficiens ſecundum eſſe ſit extrinſeca effectui, tamen

ſecundum

ſecundum uirtutem & ſimilitudinem eius eſt aliquo modo ſibi intrinſeca & hoc modo ſufficit ad cauſandum locum intrinſecum, quia hic ſumitur argumentũ a cã efficiente ea parte, quia conuenit cum effectu. Ad quartum dicitur, ꝙ ibi non arguitur a cauſa efficiẽte ad ſuum effectum, eo ꝙ latro nominat uitium, cuius uitij Deus non eſt cauſa licet.n. Deus ſit cauſa efficiens hominis, tamen non eſt cauſa uitiorum eius & bene ſequitur, Deus eſt bonus, ergo homo latro, quantũ ad humanitatem eius eſt bonus.ſ.bonitate entis, licet non bonitate morum. Ad quintum dicitur, ꝙ ibi non ſequitur, quia arguitur ab eſſe effectus ad eſſe cauſæ quæ requiritur quantum a fieri tantum, & non quo ad eſſe, & reſpectu talis cauſæ non tenet iſte locus ab effectu arguendo, reſpectu illius prædicati, eſt.

De Materia, & eius diuiſione in Permanentem ac Tranſeuntem, & modis arguendi in ea, ac Locis ad ſuum effectum, & econtra.

Materia.n.eſt, ex qua cum alio aliquid fit. Et eſt duplex quædã.n.eſt permanens, & quædam eſt tranſiens. Permanens, ut in cultello ferrũ, Trãſiens, ut in pane farina & aqua. Et definitur etiã ſic materia, materia eſt, quæ tantum eſt in potentia. Locus a cauſa materiali eſt habitudo ipſius ad ſuũ effectum. & eſt conſtructiuus & deſtructiuus. Conſtructiue ſic, ferrum eſt ergo arma ferrea poſſunt eſſe. maxima, poſita cã materiali poſsibile ẽ eius effectũ poni Deſtructiue, ſic ferrum non eſt, ergo arma ferrea non poſſunt eſſe Locus a cauſa materiali, maxima, Remota cã materiali permanẽte, remouetur & eius effectus. Locus ab effectu cauſæ materialis permanentis, tenet conſtructiue ſic, arma ferrea ſint, ergo ferrum eſt, maxima, Poſito effectu cauſæ materialis permanẽtis, ponitur eius cauſa. Locus ab effectu cauſæ materialis tranſeuntis tenet conſtructiue, ut uitrum uel panis eſt, ergo filix uel farina fuit, materia.n. tranſiens non manet ſed transfertur in aliam materiam. Locus ab effectu cauſæ materialis tranſuntis, maxima. Poſito effectu materiæ tranſeuntis, neceſſe eſt ipſam materiam præfuiſſe.

Rectius colligeſſã definitionẽ. 1. Phy. tex.cõ.71. & in fra, & ibi per D. cto.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a cauſa efficiente, hic cõſequenter determinat de loco cauſa materiali ratione cuius, ſic primo definit materiã Materia eſt ex qua, cũ aliquo fit aliquid. q̃ definitio, ſic debet intelligi materia eſt cã, ex qua cum alio i.cũ forma, fit aliquid.ſ.totum compoſitũ. Et ponitur ibi cauſa loco generis, & totum reſiduũ ad differentiã aliarũ cauſarum. vnde ex fine, & efficiente non fit totum compoſitũ, cum illæ cauſæ ſint extrinſecæ, & etiam ex forma nõ fit totum compoſitum tanq̃ ex materia ex qua, ſicut intelligitur de materia in iſta definitione. ipſa.n.materia eſt prima potentia, ex qua primo originatur totum compoſitum. Et aliter ſic definitur. Materia eſt quæ tantum eſt ens in potẽtia, quia materia de ſua natura non habet eſſe in actu, ſed in potentia tantũ

Quid materia.

Primo ſciendum, ꝙ materia dupliciter accipitur. uno modo ſpecialiter, prout eſt primum ſubiectum formæ ſubſtantialis, & eſt pars compoſiti de genere ſubſtantiæ. Alio modo capitur communiter, pro omni illo, ex quo per modum po-

Quot modis materia accipit

ſtructiuus, & deſtructiuus. cōſtructiue ſic arguitur, generatio domus eſt bona, ergo domus eſt bona. Locus a generatione, Maxima, Cuius generatio bona eſt, ipſum quoq; bonū eſt. deſtructiue ſic. Generatio latronum eſt mala, ergo latro eſt malus. Locus a generatione, Maxima, Cuius generatio mala eſt, ipſum quoque generatum malum eſt. Econuerſo autē eſt de loco a generato. Corruptio eſt progreſsio ab eſſe ad non eſſe. Locus a corruptione eſt habitudo corruptionis ad corruptū. & conſtructiuus & deſtructiuus. Cōſtructiue, arguitur ſic. Corruptio Antichriſti eſt bona, ergo Antichriſtus eſt malus. Locus a corruptione. Maxima, Cuius corruptio bona eſt, ipſum corruptum malum eſt. Deſtructiue ſic, corruptio domus eſt mala, ergo domus eſt bona, Maxima. Cuius corruptio mala eſt, ipſum bonum eſt. Econuerſo eſt de loco a corrupto.

Poſtquàm Auctor determinauit de locis a cauſa & effectu, hic conſequenter determinat de locis a generatione & corruptione Et prius de loco a generatione, quia ipſa ſe habet, ut habitus corruptio uero ut priuatio, ratione cuius primo definit generationem dicens, Generatio eſt progreſſio de non eſſe ad eſſe, capitur ibi progreſſio, generaliter pro mutatione in communi, & non ſpecialiter pro motu progreſſiuo. ideo ibi progreſſio ponitur loco generis. Et ponitur a non eſſe ad eſſe, ad explicandum terminos generationis, quia non eſſe eſt terminus a quo ipſius, eſſe uero eſt terminus ad quem. Vnde omnis motus, & mutatio habent cognoſci per ſuos terminos, & per ſuum terminum ad quem accipit ſpeciem & differentiam ab alijs. ideo iſti termini ponuntur in iſta definitione ad differentiam omnium aliorum ſpecierum motus.

Primo ſciendum, quòd generatio dupliciter accipitur. uno modo ſpecialiter, prout eſt mutatio de non eſſe ſubſtantiæ ad eſſe ſubſtantiæ, & ſic ſolum reperitur in ſubſtantiis. Alio modo accipitur generaliter pro quacunque mutatione de non eſſe ad eſſe, ſiue ſit ad eſſe ſubſtantiæ, ſiue accidentis. Et hoc modo generatio conuenit tam ſubſtantiis, q̄ accidentibus, & generatio ſubſtantiæ eſt generatio ſimpliciter dicta. generatio uero accidentis eſt generatio ſecundum quid & imperfecta. hic autem ſumitur communiter generatio, tam pro generatione ſubſtantiæ, quàm pro generatione accidentis, quia ad utranq; tenet locus a generatione, & etiam utrique conuenit definitio generationis prius poſita, licet per prius conueniat generationi ſubſtantiæ. Gñatio duplex ſubſtantialis, & accidentalis.

Secundo ſciendum, ꝙ locus a generatione eſt habitudo ipſius ad generatum. Et tenet affirmatiue, ut generatio domus eſt bona, ergo domus eſt bona. Maxima, Cuius generatio eſt bona, ipſum quoque bonum eſt cuius ratio eſt, quia generatio intrinſece terminatur ad eſſe geniti. ideo generatio dicit unum & idem eſſe cum ipſo genito. ideo, ſi generatio ſit bona bonitate, quæ eſt ex parte geniti, ad quod terminatur, oportet genitum eſſe bonum, & ſi ſit mala erit malum, & econtra, eo ꝙ dicunt unum & idem eſſe, ſed generatio importat ipſum in fieri, & genitum in facto eſſe. Et tenet iſte locus negatiue ſic, generatio furis eſt mala, ergo fur eſt malus. Maxima, Cuius generatio eſt mala, ipſum quoque malum eſt. Et proportionaliter poteſt definiri locus, a generato ad generationem. & tenet affirmatiue & negatiue & formantur argumenta & maximę ſimiliter ſecundum ipſum, ſit ſecundum locum a generatione. Modus ar. a gñatione negatiue.

Quid corruptio. Tertiò ſciendum, eſt, ꝙ corruptio eſt progreſſio ab eſſe ad non eſſe, ut corruptio Socratis eſt progreſſió a ſuo eſſe ad non eſſe. Et capitur progreſſio pro mutatione in communi loco generis. Deinde ponitur ab eſſe ad non eſſe, quia eſſe eſt terminus a quo corruptionis, & non eſſe, eſt terminus ad quem. & ab illo nõ eſſe capit corruptio ſpeciem & differentiam a generatione, & ab alijs motibus. Et quia non eſſe rei eſt oppoſitum eſſe rei, ideo corruptio, quæ eſſentialiter importat non eſſe rei, eſt quodam modo oppoſita rei, quæ corrumpitur, & inde eſt ꝙ a corruptione ad corruptum arguitur reſpectu diuerſorum prædicatorum, & econtra. licet in loco a generatione ſemper arguatur reſpectu eiuſdem prædicati in antecedente, & conſequente.

Modus arg. a corruptione. Quarto ſciendum eſt, ꝙ locus a corruptione eſt habitudo ipſius ad ſuum corruptũ. Et tenet affirmatiue ſic, Corruptio Antichriſti eſt bona, ergo Antichriſtus eſt malus Maxima, Cuius corruptio eſt bona, ipſum quoq; malum eſt ratio eſt, quia corruptio & corruptũ opponuntur inter ſe, ſicut eſſe, & non eſſe, quia corruptio dicit non eſſe corrupti in fieri, ſed, ſi unum oppoſitum fuerit bonum, alterum erit malum, ideo, cum corruptio ſit bona ipſum corruptum erit malum, & econtra, ſi corruptum ſit bonum, corruptio erit mala Et tenet negatiue, ut corruptio domus eſt mala, ergo domus eſt bona. Maxima. Cuius corruptio eſt mala ipſum quoq; bonum eſt, quia corruptio non dicitur mala, niſi inquantum opponitur bono, & eſt corruptiua boni. Et locus a corrupto eſt habitudo ipſius ad ſuam corruptionem, & tenet affirmatiue & negatiue. & formãtur argumenta & maxime eius ſimiliter, ſicut in loco a corruptione.

Argumẽta Contra prædicta arguitur primo ſic. Generatio domus poteſt eſſe domo non exiſtente, ergo, ſi, illa generatio, ſit bona, domus non erit bona cum domus nondum ſit, ergo non ſequitur affirmatiue per locum a generatione, generatio domus eſt bone, ergo domus, eſt bona Secundo ſic Non ſequitur. latro eſt malus, ergo generatio eius eſt mala, quia poteſt ſtare ꝙ habuerit perfectam generationem, ergo locus a generato non tenet negatiue. Tertio ſic. Corruptio opponitur corrupto, & tenet locus a corruptione ratione diſconuenientiæ corruptionis ad corruptum & non gratia conuenientiæ, ergo ille locus eſt extrinſecus, cum terminus inferens ſit extrinſecus termino illato, & ita hic male ordinatur inter locos intrinſecos. Quarto ſic Nõ ſequitur, corruptio Chriſti fuit bona, ergo Chriſtus fuit malus, quia antecedens eſt uerum, & cõſequens falſum. ergo locus a corruptione non tenet conſtructiue Quinto ſic Non ſequitur Antichriſtus non eſt bonus, ergo corruptio eius eſt bona, cum antecedens ſit uerum, & conſequẽs falſum, & tamen ibi arguitur negatiue a corrupto ad corruptionem. ergo ille locus non tenet negatiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ qñ generatio cuiuſcunq; rei præcedit ipſum genitum, ipſa non eſt bona bonitate finis, niſi aptitudine tm̃, quia ſolum habet bonitatem in actu, qñ genitum habet bonitatem in actu. & eo mõ, quo ipſa eſt bona. ſ'm aptitudinem, etiam genitum, quod in ipſa includitur in fieri, dicitur eſſe bonum ſecundum aptitudinem & ſimiliter qñ eſt genitum in actu, & tranſiuit generatio, ſi genitum ſit bonum in actu etiam generatio eius poteſt dici bona in actu, eo ꝙ genitum includit eſſe, quod eſt terminus intrinſecus, & eſſentialis generationis, ratione cuius ipſa poteſt dici bona. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet hõ malus poſſit habere bonam generationem & perfectam quantum ad bonitatem formæ & originis, tamen nunquam habet bonam generationem bonitate finis. quæ quidem bonitas eſt bonitas ipſius geniti, & de illa ſolum hic intelligit.

Ad tertium dicitur, ꝙ locus a corruptione ſimpliciter eſt extrinſecus, quia tenet cã diſconuenientię termini inferentis cum termino illato, quod ſufficit ad lo

cum

cum extrinſecum. & habet reduci ad locum contradictorie oppoſitorũ. Sed propter conuenientiam, generationis, & corruptionis iſte locus hic enumeratur inter locos intrinſecos, & etiam a multis ponitur locus intrinſecus ſecundum habitudinem terminorum, ſi ſumeretur habitudo extrinſeca termini illa i. Ad quartum dicitur, ꝙ licet corruptio Chriſti fuerit bona quo ad nos, tamen fuit mala ſecundum ſe. & inquantum fuit deſtructiua uitæ Chriſti, ideo in ratione corruptionis, & per reſpectum ad non eſſe, ſeu ad corruptum, non fuit bona & in iſtis locis ſemper debet argui de bonitate uel malitia, quæ conuenit per ſe corruptioni & corrupto, & non de bonitate per accidens. Ad quintum dicitur, ꝙ conſequentia non ualet quia non ponitur ipſum corruptũ in antecedente, quia illa negatiua de ſe nihil ponit in eſſe, ſed bene ſequeretur. Antichriſtus eſt malus, ergo corruptio eius eſt bona in aptitudine.

Quid Vſus, ac Locus ac uſibus ſit, & communiter Accidentium diſtinctione propoſita, de eius Locis diſſeritur.

VSus ut hic ſumitur, eſt operatio rei ſiue exercitium ipſius, ut ſecuris operatio eſt ſecare, equi equitare eſt exercitiũ. Locus ab uſibus eſt habitudo ipſius operationis ad id, cuius eſt operatio ſiue uſus, & eſt cõſtructiuus & deſtructiuus. conſtructiue ſic, equitare, ſiue ſcindere eſt bonũ, ergo equus eſt bonus, uel ſecuris eſt bona. Locus ab uſibus, Maxima, Cuius uſus bonus, ipſum quoque bonũ eſt, Deſtructiue ſic, occidere hominẽ malũ eſt, ergo occiſor eſt malus, Locus ab uſibus, maxima, Cuius uſus malus eſt, ipſum quoq; eſt malum. Cõiter accidentia ſumuntur dupliciter. Quædã .n. ſunt quæ aliquando ſe conſequuntur, & aliquando non, ut comptus & adulter, & ab his non ſumitur locus dialecticus, ſed ſophiſticus, Alia ſunt, quorũ alterũ ſemper conſequitur alterum, ut pœnitere ſequitur deliquiſſe. & ab his ſumitur locus dialecticus, & tenet conſtructiue & deſtructiue, Cõſtructiue ſic, iſtum pœnitet, ergo deliquit. Locus cõiter accidentibus, Maxima, Si cõiter accidentium poſterius ineſt & primum infuit. Deſtructiue ſic. Iſte nõ deliquit, ergo iſtum non pœnitet. Locus a cõiter accidentibus, Maxima, Si accidentium communiter prius non ineſt, nec poſterius.

Poſtquàm Auctor determinauit de loco a generatione, & corruptione, hic cõſequenter determinat de locis ab uſibus, & communiter accidentibus, ratione cuius primo definit uſum dicens, ꝙ uſus eſt operatio ſiue exercitium ipſius rei. Cuius ratio eſt, quia uſus eſt illæ, quo utens utitur re uſitata uel inſtrumento eius. ideo dicitur uſus de utor uteris, ſed operatio ſiue exercitium ipſius rei eſt illud quo agens principale utitur ſuis inſtrumentis, ut ſecare eſt illud quo homo utitur ſecuri, & equitare quo utitur equo, ergo uſus conuenienter dicitur operatio, ſiue exercitium ipſius rei Et poteſt capi dupliciter. Vno modo ſpecialiter ſolum pro operatione rei, qua agens principale utitur rebus ſibi ſubordinatis. Alio modo generaliter pro quacunque operatione rei, ad quam res ipſa eſt ordinata, & iſto modo accipitur. Quid uſus.

Primo ſciendum eſt, quòd uſus dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo per

Vſus, duplex conſideratio. reſpectum ad utentem, Alio modo per reſpectum ad rem uſitatam, cuius dicitur uſus, ut ſecare qui eſt uſus ſecuris, poteſt comparari ad hominem, qui ipſa ſecuri utitur, & ad ipſam ſecurim, & per comparationem uſus ad rem uſitatam, ſumitur locus dialecticus qui dicitur ab vſibus, & non per comparationem eius ad ipſum utentem, eo, quod uſus maiorem habet conuenientiam & habitudinẽ cum vſitato, quàm cum vtente. non enim ſequitur, equitare eſt bonum, ergo equitans eſt bonus, nec econtra.

Modus arg. ab vſibus. Secundo ſciendum, quòd locus ab vſibus eſt habitudo ipſius uſus ad uſitatum. Et tenet affirmatiue ſic, ſecare eſt bonum, ergo ſecuris eſt bona. Maxima, Si vſus ſit bonus, & uſitatum eſt bonum, cuius ratio eſt. quia omne ens, productum eſt propter ſuam operationem, & denominatur bonum propter bonitatem ſui operis, quia illa eſt bonitas ſui finis in executione, ideo, ſi uſus eſt bonus, uel operatio rei ſit bona, ipſum uſitatum erit bonum. Et tenet negatiue ſic, occidere eſt malum, ergo occiſor eſt malus Maxima, Si uſus eſt malus, uſitatum eſt malum. Et uocatur iſte locus ab uſibus in plurali, & non ab uſu in ſingulari, eo quòd eodem argumento poteſt argui a pluribus uſibus, ut dicendo, equitare eſt bonum, trahere aratrum eſt bonum, & ſic de aliis uſibus equi, ergo equus eſt bonus, non tamen ſemper oportet in quolibet argumento ponere plures. u. ſus. Et ſimiliter tenet locus ab uſitato ad ipſum uſum affirmatiue, & negatiue ſicut locus ab uſu.

Cõiter accidentia. Tertio ſciendũ, ꝙ duplicia ſunt cõiter accidentia, quædam. n. ſunt, quæ contingenter, & non ſꝑ ſeinuicem conſequuntur, ut in homine, magnus & fortis, & pulcher, & bonum. Alia ſunt, quæ ſꝑ, & neceſſario ſe conſequuntur, eo ꝙ habent inter ſe neceſſariã habitudinem, & iſta ſunt duplicia. quædam. n. ſunt quæ conſequuntur conuertibiliter, ut in homine riſibile, & flebile, & in brutis habere cornua, & habere duos dentes, uel non habere duos dentes ſuperiores. Alia uero ſunt, quæ ſe conſequuntur neceſſario, & non conuertibiliter, ut ſunt delinquere, & pœnitere, uel non mingere, & habere plumas. vnde dicuntur talia cõiter accidentia, quia ſimul plura talia uni accidunt. Et a communiter accidentibus, quæ neceſſario ſe conſequuntur ſumi locus dialecticus, non autem ab aliis quæ conſequuntur contingenter, ſed ab ipſis ſumitur locus ſophiſticus.

Modus arg. a communiter accidẽtibus. Quarto ſciendum eſt, ꝙ locus communiter accidentibus eſt habitudo unius communiter accidentium ad reliquum. Et in accidentibus, quæ ſe conſequũtur conuertibiliter, tenet tam affirmatiue ꝙ̃ negatiue, ab utroque latere ad alterũ, ut riſibile eſt, ergo flebile eſt. Maxima, Poſito uno communiter accidentium ſe conſequentium conuertibiliter, ponitur reliquum propter cõuertibiliter eorũ. Et etiam deſtructo uno deſtruitur reliquum. Sed in his, quæ conſequuntur ſeinuicem neceſſario, & non conuertibiliter, arguendo a poſteriori ad prius, iſte locus tenet affirmatiue tantum, & non negatiue, ut pœnitet. & ergo peccauit, uel auis habet plumas, ergo non mingit. Maxima, Si communiter accidentium poſterius ineſt, neceſſe eſt primum in fuiſſe. Sed arguendo a priori ad poſterius non tenet affirmatiue, quia poſito priori uel communiori, non oportet ponere poſterius. Sed tenet negatiue ſic, non deliquit, ergo non pœnitet. Maxima, Priori communiter accidentium deſtructo, remouetur poſterius.

Argumẽ. Sed contra prædicta arguitur primo ſic, Intelligere, uel uelle, eſt operatio hominis, & tamen non eſt uſus, quia in tali operatione nihil utitur ipſo homine, ergo definitio uſus nõ conuenit ſoli definito Scdo ſic. Vſus uel operatio eſt cauſa finalis ipſius rei, quia eſt gratia cuius res fit. eo ꝙ unũquodq; productũ fit ꝑ ſuã operationẽ, ergo arguẽdo ab uſibus eſt locus a cauſa finali, & per conſequẽs male ponitur iſte locus ab illo diſtinctus. Tertio ſic. Non ſequitur. Equitare

eſt

eſt bonum, ergo equus claudus, uel cæcus eſt bonus, & tamẽ ibi arguitur ab uſu ad uſitatum affirmatiue, ergo iſte locus non tenet affirmatiue. Quarto ſic. Non ſequitur. Deum pœnitet, ergo peccauit, quia antecedens eſt uerum cum ipſe dixerit, pœnitet me feciſſe hominem, & conſequens falſum. ergo locus a communiter accidentibus non tenet affirmatiue. Quinto ſic. Nõ ſequitur, Beata virgo nn peccauit, ergo ipſam non pœnituit, & ſimiliter de multis Sanctis, ergo locus a cõmuniter accidentibus non tenet negatiue a priori ad poſterius.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ſi capiatur uſus proprie pro operatione qua ut ens utitur uſitata, ſic intelligere hominis, uel uelle non eſt uſus eius, ſed ſi capiatur generaliter pro quacunque operatione rei, ad quam ipſa ordinatur, tũc aliquo modo poteſt dici uſus, & hoc modo hic capitur. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet uſus rei ſecundum eſſe in intentione agentis ſit cauſa finalis ipſius rei, non tamen ſecundum quod eſt in executione, ſed eſt effectus, & operatio rei uſitatæ, & hoc modo ab ipſo ſumitur locus ab uſu, qui cõiter diſtinguitur a cauſa finali. Solutio.

Ad tertium dicitur, quòd equitare in communi non eſt uſus equi claudi uel cæci, ſed eſt uſus equi in communi. ideo ibi non bene arguitur ab uſu ad uſitatũ ſed ſic debet argui, equitare equi claudi eſt bonum, ergo equus claudus eſt bonus, & ſicut conſequens eſt falſum, ita & antecedens.

Ad quartum dicitur, quòd ſi capiatur proprie pęnitere, ut eſt pœnitentiã agere pro peccato commiſſo uoluntarie, ſic Deum non pœnituit, ſed, ſi capiatur ſecundum ſimilitudinem, prout eſt ſimilitudinarie dolere de aliquo, ſic Deum pęnituit, & hoc modo non ſumitur hic, ſed primo modo.

Ad quintum dr, quòd licet Beata uirgo, & multi Sancti in propria perſona nõ peccauerint, tamen primi parentes peccauerunt rõne cuius ipſi pœnituerunt.

De Locis Extrinſecis.

De Oppoſitis Relatiue, & Locis in ipſis.

SEquitur de locis extrinſecis. Quid ſit aũt locus extrinſecus dictum eſt prius. Locorum aũt extrinſecorum, alius eſt ex oppoſitis, alius a maiori, alius a minori, alius a ſimili, alius a proportione, alius a tranſumptione, alius ab auctoritate, Item oppoſitorũ quatuor ſunt ſpẽs, ſ. oppoſitio relatiua, contraria, priuatiua, & contradictoria. Relatiue oppoſita ſunt, quorum alterum nõ poteſt ſtare ſine reliquo, ut pater, & filius. Locus a relatiue oppoſitis eſt habitudo unius correlatiuorum ad alterum, & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Cõſtructiue ſic, pater eſt, ergo filius eſt, & econuerſo, Deſtructiue, ſic, pater non eſt, ergo, filius non eſt, & econuerſo. Locus a relatiue oppoſitis, Maxima, Poſito uno relatiuorum, ponitur & reliquum, & deſtructo uno, deſtruitur & reliquum.

Poſtquam Auctor determinauit de locis intrinſecis, hic conſequenter determinat de locis extrinſecis, cuius rõ eſt quia locus eſt habitudo termini inferentis ad terminum illatum. ſed locus intrinſecus dicit perfectiorem habitudinem illorũ terminorũ, ꝙ̃ locus extrinſecus, ideo locus extrinſecus poſtponitur loco intrinſeco. Et quia oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt, & de uno habet̃ clarior cognitio pp cognitionem alterius, & locus intrinſecus & extrinſecus opponuntur, ideo poſt locos intrinſecos conuenienter Auctor immediate determinat Loci extrĩſeci ĩ ſpecies partitio.

de

de locis extrinſecis. Et præſuppoſita definitione loci extrinſeci primo diuit locũ extrinſecum per locum ab oppoſitis, a maiori, a minori, a ſimili, a proportione, a tranſumptione, & ab auctoritate. quarum ſpecierum definitiones, & differētiæ ſatis patebunt inferius.

Quid locus extrinſecus, & ab oppoſitis & quot eius ſpecies.

Primo ſciendũ, ꝙ locus extrinſecus eſt qñ terminus inferens ex extra ſubſtantiã termini illati, & ratione differentiæ illorum terminorum ſumitur uirtus probatiua, argumenti, ſed in loco ab oppoſitis ueriori modo terminus inferens eſt extra ſubſtantiam termini illati, ideo inter locos extrinſecos Auctor prius terminat, de loco ab oppoſitis, q̃a ille uerius participat rõne loci extrinſeci. Et locus ab oppoſitis eſt habitus unius oppoſitorũ ad reliquũ. ideo diuidi habet ſm diuiſioné oppoſitorũ, & rõne ipſorũ oppoſitorũ hic diuidit oppoſitioné per quatuor ſpecies ſ. per oppoſitionem relatiuam, contrariam, priuatiuam, & contradictoriam. Cuius diuiſionis ſufficientia & definitione membrorum ſatis patent in Poſtprædicamentis. Et eodem modo ſinuutur quatuor ſpecies oppoſitorum. quia quæda ſunt relatiua, alia contraria, alia priuatiua, & alia contradictoria, & inter iſta prius determinatur de relatiuis, & de loco ſumpto ab ipſis.

Secundo ſciendum, ꝙ relatiua ſunt quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere, & eſſe unius totum refertur ad aliud, & econtra. Et poſſunt hæc relatiua dupliciter conſiderari. Vno modo inquãtũ referunť inter ſe, & ſimul ponunť in eſſe, & ſub forma relationis. & hoc modo ſunt ſimul natura, & ſic ab ipſis ſumiť in locus a relatiuis, & nõ a relatiue oppoſitis. Alio mõ cõſiderantť inquantum habent inter ſe repugnantiam ad ſimul eſſe in uno ſubito reſpectu eiuſdem, & hoc modo dicuntur relatiue oppoſita, & ab ipſis hoc modo ſumitur locus a relatiue oppoſitis.

Modus arg. relatiuis.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ locus relatiuis eſt habitudo relatiuorum a ſua correlatiua. Et tenet iſte locus affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic. pater eſt, ergo filius eſt. Maxima. Poſito uno relatiuorum, neceſſario ponitur reliquum. Cuius ratio eſt, quia totum eſſe relatiui eſt ſe habere ad aliud, ergo ad hoc quòd unum relatiuorum habeat eſſe, oportet ſuum correlatiuum eſſe ad, quod refertur. ideo poſito uno correlatiuorum, neceſſario ponitur ſimul reliquum. Sed negatiue tenet ſic, pr̃ non eſt, ergo filius non eſt. Maxima deſtructo uno relatiuorũ deſtruitur reliquum. Relatiua enim poſita ſe ponunt, & perempta ſe perimunt.

Modus arg. a relatiue oppoſitis.

Quarto ſciendũ, ꝙ locus a relatiue oppoſitis eſt habitudo unius relatiue oppoſitorũ ad reliquũ, & tenet affirmatiue ſic, Socra. eſt pater Platonis, ergo non eſt filius eius. Maxima. Poſito uno relatiue oppoſitorum in uno ſubiecto, ab eo dẽ remoueť reliquum, eo ꝙ relatiue oppoſita nunq̃ pmittunt ſe in eodem ſubiecto reſpectu eiuſdẽ, & in quantũ oppoſita ſunt. Sed iſte locus non tenet negatiue a negatione unius relatiue oppoſitorũ de uno ſubiecto ad affirmationẽ alterius, quia non ſequiť, Socrates non eſt filius Platonis, ergo eſt pater eius. Et iſte locus a relatiue oppoſitis eſt ſimpliciter extrinſecus, quia ibi ſumiť uirtus probatiua ratione diſcõuenientiæ termini inferentis cum termino illato. Et locus a relatiuis ſecundũ aliquo ponitur extrinſecus eo ꝙ unũ relatiuorũ ſecũdum eſſe eſt extrinſecũ alteri. Sed ſecũdũ alios poniť intrinſecus. q̃a terminus inferẽs infert terminũ illatũ ratione conuenientiæ eorũ in eſſe, & ſub forma relationis. & habet reduci ad locũ deſcriptione, quia unũ relatiuorũ eſt de definitione alterius, & ut dicunt, ſolum ponitur hic inter locos extrinſecos cauſa conuenientiæ relatiuorum & relatiue oppoſitorum, & utraque pars eſt ſatis probabilis.

Argumẽ.

Sed cõtra prædicta arguitur primo ſic. In omni loco dialectico terminus inferens debet inferre terminũ illatũ, ſed unũ oppoſitorũ nunq̃ infert aliud, ſed ſemper infert & importat negationem & deſtructionem alterius, ergo nullus locus eſt ab oppoſitis. quod eſt contra diuiſionem loci extrinſeci. Secundo ſic.

Maius

Maius dicitur correlatiue ad minus, & econtra, & etiam ſimile ad ſuum ſimile relatiue opponitur, ergo locus a maiori, a minori, & a ſimili ſunt relatiue oppoſita, ergo male ponuntur illi loci diſtincti ab aliis, ergo prædicta diuiſio nō ualet. Tertio ſic. In omni loco dialectico eſt habitudo antecedentis ad conſequens, & termini inferentis ad terminum illatum, ſed antecedens, & conſequens ſunt relatiua inter ſe, ergo omnis locus eſt relatiuis inter ſe, ergo omnis locus eſt a relatiuis. & ſic male ponitur unus locus ſpecialis. Quarto ſic. Non ſequitur, pater Socratis eſt, ergo filius Socratis eſt. & tamen ibi arguitur ab uno relatiuorum ad reliquum, ergo iſte locus non tenet affirmatiue. Minor patet, quia pater in communi, & filius dicuntur correlatiue. ergo pater & filius eius dicuntur correlatiue, & ſic ibi arguitur a relatiuis. Quinto ſic. Non ſequitur, Socr. eſt pater hominis, ergo non eſt filius hominis, & tamen ibi arguitur a relatiue oppoſitis affirmatiue, ergo ille locus non tenet affirmatiue.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd unum oppoſitorum non poteſt inferre aliud affirmatiue, ſed bene infert aliud negatiue, eo quòd negationem alterius includit ideo poſito uno in aliquo ſubiecto, deſtruitur reliquum in eodē ſubiecto. Ad ſecundum dicitur, quòd licet maius dicatur correlatiua ad minus, & ſimile ad ſimile, tamen in locis a maiori, minori, & a ſimili non ſumitur uirtus probatiua ratione relatiuæ oppoſitionis, ſed ratione maioritatis, & minoritatis, & ſimilitudinis. ideo illi loci diſtinguuntur a loco a relatiue oppoſitis. Ad tertium dicitur quod antecedens & conſequens ſecundum illas intentiones dicuntur correlatiue inter ſe, ſed non ſemper dicuntur correlatiue, ſecundum id, quod ſunt, quod tamen requiritur in loco a relatiue oppoſitis. ideo non omnis locus debet dici, a relatiuis. (Solutio.)

Ad quartum dicitur, quòd pater Socra. non dicitur correlatiue ad filium Socratis, ſed tantum dicitur correlatiue ad filium. Et licet pater in communi dicatur correlatiue ad filium in communi, tamen non dicitur correlatiue ad filium acceptum cum determinatione ſpeciali, ſicut pater in communi, & iſte filius non dicuntur correlatiue inter ſe, ideo ibi non arguitur per locū a relatiue oppoſitis. Ad quintum dicitur, quòd ibi non arguitur per locum a relatiue oppoſitis, quia Socrates in antecedente, & conſequente non dicitur pater, & filius reſpectu hominis accepti pro eodem ſuppoſito determinato, & tamen in relatiue oppoſitis oportet quòd ſēper fiat cōparatio reſpectu eiuſdē. ideo bene ſequeretur a relatiue oppoſitis. Socrates eſt pater hominis, ergo non eſt filius eiuſdem hominis. (Cōparatio in relatiue oppoſitis.)

De Contrarietate, Contrariis, & Priuatiue oppoſitis, ſuis arguendi Locis, ſeu maximis.

Contrarietas eſt contrariorum oppoſitio, ut albus, niger. Contrariorum, quædam ſunt mediata, ut album nigrum, inter quæ ſunt medij colores, quædam ſunt immediata, ut ſanum, & ægrum circa animal. Locus a contrariis eſt habitudo unius contrariorum ad reliquum, & tenet deſtructiue, & conſtructiue. conſtructiue ſic, hoc animal eſt ſanum, ergo non eſt ægrum. vel hoc corpus eſt album, ergo non eſt nigrum. Locus a contrariis, Maxima, Poſito uno contrariorum, remouetur reliquum ab eodem. Deſtructiue tenet tantum in contrariis immediatis cum conſtantia ſubiecti, ut hoc animal non eſt ſanum, ergo eſt ægrum. Locus a contrariis im-

mediatis,

eſt in dictione, uel extra dictionem. Quarto ſic. Omne argumentum ſophiſticum ſit de rebus, & per uocis ergo omnis fallacia, & decepto eſt in rebus, & in dictionibus, ergo nulla eſt dictionibus tantum. Quinto ſic. Fallacia amphibologiæ capit ſuam cauſam apparentiæ ex parte orationis tantum, & non ex parte dictionis & ſimiliter compoſitio, & diuiſio, ergo male ponuntur fallaciæ in dictione.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet idoneitas decipiendi ſe tenens ex parte intellectus ſit naturalis potentia, non tamen idoneitas decipiendi, quæ ſe tenet ex parte rerum, uel dictionum. ſed eſt naturalis potentia tantum ſecundum modum, cum ſit ens rationis, conſequens dictiones, quæ ſunt ſigna rerum, uel aliqui reſpectu rerum, qui ſunt entia rationis, & de tali idoneitate intelligitur, ꝙ fallacia eſt idoneitas decipiendi, & talis non eſt in aliquo prædicamento. Ad ſecundum dicitur, ꝙ de non empto capto formaliter ſub forma nomentis nõ poteſt credi, quòd ſit ens, uel econtra, tamen de non ente capto materialiter aliquis poteſt credere, quod ſit ens, & de ente, quod ſit non ens. Ad tertium dicitur ꝙ ſi capiatur fallacia, ut eſt effectus paralogiſmi. & deceptio reſpõdẽtis, ſic eſt in decepto ſemper, ſed ſi capiatur pro loco ſophiſtico, qui eſt principium paralogiſmi, ut hic ſumitur, ſic non eſt in decepto, ſed eſt in rebus, uel in dictione ſecundum ſuam cauſam apparentiæ. Ad quartum dicitur, ꝙ licet fallacia fiat de rebus, & in dictione, non tamen quælibet ſumit ſuam cauſam apparentiæ in rebus, & in dictione ſimul ſed in aliqua in rebus tantum alia uero in dictione tãtum, & per hoc ſumitur hæc diuiſio. Solutio.

Ad quintum dicitur, ꝙ ſi capiatur dictio pro uoce incomplexa tantum, ut diſtinguitur contra orationem ſic amphibologia non ſit in dictione, ſed, ſi capiatur dictio pro uoce ſignificatiua, quæ dicendo profertur, ſiue ſit complexa, ſiue incomplexa, ſic amphibologia ſit in dictione, & hoc modo ſumitur hic dictio.

Multiplex Triplex, Actuale ſcilicet, Potentiale, ac Fantaſticum, & de quo primo diſſerendum ſit.

Secundum autem, quòd uult Alex. in commento ſupra horum Elenchorũ, triplex eſt multiplex. Aliud .n. eſt multiplex actuale; aliud potẽtiale, & aliud fantaſticũ. Multiplex actuale, eſt quãdo dictio uel oratio eadẽ ſecũdũ ſubſtãtiã, & ſecũdũ modũ proferẽdi diuerſa ſignificat, dictio, ut ĩ æquiuocatione, ut canis, oratio, ut in amphibologia, ut lib. Ari. Multiplex, potẽtiale eſt, quãdo dictio, uel oratio eadẽ ſecundum ſubſtantiam, diuerſa tamen ſecundũ modũ proferendi diuerſa ſignificat dictio, ut in accentu, ut populus, cuius prima ſyllaba, põt eſſe breuis, uel longa, & ſecũdũ hoc diuerſe ſignificat, oratio, ut in cõpoſitione, uel diuiſione, ut quicquid uiuit ſẽper eſt aliũ .n. habet modũ proferendi prout eſt diuiſa, & prout eſt cõpoſita, ut poſtea patebit. De multiplici fantaſtico uidebitur in fallacia figuræ dictionis. Et quia multiplex actuale ueriori modo eſt multiplex quã potẽtiale, & potẽtiale quã fantaſticũ, ideo prius dicẽdũ eſt de fallaciis facientibus multiplex actuale, quam de aliis, & poſtea de potentiali, & ultimo de fantaſtico. Vnde prius dicẽdum eſt de æquiuocatione, & amphibologia, quàm de alijs fallacijs in dictione, quia in De hoc I elench. ca. 12.

manca tutta la y e la Z - Z 2

æquiuocatione,& amphibologia eſt multiplex actuale,& per conſequens eadem dictio,uel oratio ſecundũ ſubſtantiã,& nõ ſecũdũ modum proferendi,in alijs aũt,nõ in his.n.plus eſt de identitate quam in aliis.Itẽ ad hoc prius eſt dicendũ de æquiuocatione quam quã de amphibologia.quia æquiuocatio ſit in dictione amphib. aũt in orõne dictio aũt prior eſt orõne.Sciẽdũ eſt quòd fallacia dupliciter accipitur.quandoque.n.fallacia idem eſt;quid cauſa decipiendi,& quãdoque idem eſt,quod deceptio facta ex illa cauſa. Et hic primo modo ſumitur fallacia.

Quid multiplex. Poſtquam Auctor determinauit de definitione fallaciæ in communi & de diſtinctione fallaciarum in dictione,quarum numerus & ordo ſumitur ſecundum diuerſos modos multiplicis,hic conſequenter declarat modos multiplicis ad maiorem declarationem illius numeri,& ordinis fallaciarum in dictione, & eſt multiplex dictio, uel oratio uere, uel apparenter plura ſignificans , & ſic ad aliquod multiplex ſemper requiritur unitas uocis, & pluralitas ſignificatorum. Et dicitur multiplex quaſi multa plicans in unum,quia in una uoce multa plicantur ſignificata,ſed diuerſimode, tamen ſecundum diuerſas rationes multiplicis.

Multiplex quoddã actuale qddam potẽtiale,qddã fantaſticũ. Primo ſciendum ꝙ multiplex diuiditur per multiplex actuale, potentiale , & fantaſticum quorũ ſic habetur ſufficientia,quia in omni multiplici,eſt unitas uocis cum pluralitate ſignificatorum,uel ergo habet plura ſignificata ſimpliciter. uel apparenter tantum,ſi ſecundum, ſic eſt multiplex fantaſticum, ſi primũ,hoc eſt dupliciter, uel tale multiplex habet actualem unitatem uocis, & ſic eſt multiplex actuale,uel potentialem tantum,& ſic eſt potentiale. Et,quia multiplex dicitur,quaſi in unum multa plicans ſignificata,& perfectius uniuntur plura ſignificata in multiplici actuali, ubi eſt actualis unitas uocis,quã in potentiali , ubi eſt potentialis unitas tantum,& in potentiali ueriori modo multa in unum plicantur,q̃ in fantaſtico,ubi ſolum plura ſunt ſignificata apparenter tantum,ideo iſtorum multiplicium actuale præcedit potentiale,& potentiale fantaſticum,& hinc eſt, ꝙ fallaciæ peccantes ſecundum multiplex actuale præcedunt alias.

Quid multiplex actuale. Secundo ſciẽdũ,ꝙ multiplex actuale eſt dictio,uel oratio una ſm. ſubſtantiã & modũ proferendi diuerſa ſignificans.Exemplũ de dictione, ut canis exemplũ de oratione,ut liber Ariſt unde in dictione, uel in oratione dictio ſe habet, ut materia,& ſubia,& modus proferendi ſe habet per modũ formæ,ideo dictio ſm ſubſtantiã, & modũ proferendi eſt materialiter, & formaliter una,& quia a forma ſumitur actualis unitas rei,ideo talis uox eſt actualiter in una, & inde uocatur multiplex actuale,& tale multiplex ponit ſimul, & in actu omnia ſua ſignificata, ſicut,hoc nomen canis ſimul & in actu dat intelligere ſua ſignificata, & tñ non ponit ea copulatiue, uel diſiunctiue,quia ſi poneret copulatiue,tunc iſta oratio canis currit, eſſet æquiualenter una copulatiuæ,& tunc uel ambæ partes eſſent ſimul ueræ,& tunc eſſet ſimpliciter uera, & non diſtinguenda, ſed ſimpliciter concedenda,uel aliqua pars eſſet falſa, & tunc tota copulatiua eſſet falſa, & ſimpliciter negãda,& nõ diſtinguenda Et ſi poneret ea diſiunctiue illa propoſitio æquiualeret uni diſiunctiuæ,uel ergo aliqua pars eſſet uera,& tunc eſſet ſimpliciter concedenda, quia hoc ſufficit ad ueritatem diſiunctiuæ,uel ambæ partes eſſent ſimpliciter falſæ, & ſic eſſet ſimpliciter falſa,& nunquã eſſet diſtinguenda,quod eſt contra illud quod dicetur in ſolutione paralogiſmorũ æquiuocationis, & ideo tale multiplex actuale,licet ponat omnia ſua ſignificata in actu, & coniunctim,ut uniuntur in una uoce,non tamen copulatiue,uel diſiunctiue.

Tertio ſciendum, ꝙ multiplex potentiale eſt dictio uel oratione eadem ſecundũ uocem, & diuerſa ſecundum modum proferendi plura ſignificans. Exemplũ de dictione, ut populus, qui cum habet primam breuem, ſignificat collectionẽ gẽtis, & cum habet primam longam, ſignificet arborem quandam. Exemplum de oratione, ut: Socra currens neceſſario currit, quia ſecũdum diuerſos modos proferendi neceſſario poteſt referri ad currens, uel etiam ad currit, & ſic ibi ſunt diuerſa ſignificata ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, & quia in tali multiplici eſt tñ unitas materiæ, & uocis, & non eſt unitas formæ uel modus proferendi, a qua unitatæ formæ ſumatur actualis unitas dictionis, ideo talis dictio uel oratio eſt tantum potentiale una, & non actualiter, unde dicitur multiplex potentiale, quia ibi plicantur multa ſignificata in uoce, quæ eſt tantum potentialiter una. *Quid multiplex potentiale.*

Quarto ſciendum, ꝙ multiplex fantaſticum eſt dictio unum ſignificans, quæ uidetur aliud ſignificare propter conuenientiam eius in parte cum alia dictione, ſicut uigere ſignificat ſimpliciter qualitatem, quia ſignificat habere uigorem. ſed quia ſimiliter terminatur ſicut agere & agere ſignificat actionem, ideo uigere uidetur ſignificare actionem, licet tamen non ſignificet. Et dicitur tale multiplex fantaſticum, quia talis dictio ſecundum ueritatem non habet plura ſignificata, ſed ſolum ſecundum fantaſticam apparentiam. Dicitur enim fantaſia a fanos, quod eſt appatitio, eo quòd ſecundum fantaſia fiunt multæ apparitiones, ideo fantaſticum idem eſt. *Quid multiplex fantaſticum. Pro hac fãtaſiæ min recta interpretatione uide Ari. 2. de Aia. tecõ. 162.*

Contra prædicta arguitur primo ſic. Vnius ſigni eſt tantum unum ſignificatũ, quia ab unitate ſignificati ſumitur unitas ſigni ergo una dictio uel oratio nõ poteſt plura ſignificare, ergo contra definitionem multiplicis Secundo ſic. Sicut ſe habent actus & potentia, ita actuale, & potentiale, ſed potentia præcedit actum, cum aliquid prius ſit in potentia, quam in actu, ergo multiplex potentiale præcedit actuale, & non econtra. Tertio ſic. Significatio eſt forma eſſentialis dictionis. ergo dictio uel oratio plura ſignificans diuerſa formaliter, ergo multiplex actuale non eſt formaliter una dictio, & actualiter plura ſignificans, ſed formaliter diuerſa. Quarto ſic: De ratione multiplicis eſt pluralitas, ſed maior eſt pluralitas, & actualior, quando dictio uel oratio eſt diuerſa ſecundum modum proferendi, & ſecundum ſignificata, quam quando ſolum plura ſignificat, ergo tale multiplex magis debet dici actuale quam illud, ubi eſt ſolum pluralitas ſignificatorum. Quinto ſic. In omni multiplici eſt pluralitas ſignificatorum, ſed multiplex fantaſticum non habet plura ſignificata, quare non eſt diſtinguendum. ergo male dicitur, ꝙ multiplex fantaſticum eſt unum multiplex. *Argumẽ.*

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ licet ab unitate ſignificati ſumatur unitas formalis ſigni, non tamen unitas materialis, ſed ex parte ipſius uocis, quæ efficitur ſignum. ideo unum ſignum materialiter poteſt habere diuerſa ſignificata, quamuis non ſit unum formaliter, & inquantum eſt ſignum. Ad ſecundum dicitur, quòd licet in eodem potentia præcedat actum non tamen in diuerſis, ſed actus ſimpliciter præcedit potentiam, ideo actuale præcedit potentiale in diuerſis, & ſic eſt in propoſito. Ad tertium iſtorum dicitur, ꝙ ſi conſyderetur dictio in ratione ſigni, tunc ſignificatio eſt forma eſſentialis eius, quia reponitur eam in eſſe ſigni. Sed ſi conſyderetur quantum ad uocem, quæ uox dicendo profertur (unde dicitur dictio) ſic ſignificatio non eſt forma eſſentialis eius. ſed modus proferendi, & ſignificatio eſt forma accidentalis, & hoc modo hic dicitur dictio uel oratio una inquantum habet reſpectum ad talem formam. ideo multiplex actuale poteſt eſſe dictio actualiter una plura ſignificans. Ad quartum dicitur, quòd ad multiplex actuale non ſufficit actualis pluralitas ſignificatorum, ſed cum hoc requiritur actualis unitas uocis. ideo licet multi- *Solutio. Actus ſimpliciter prior eſt potẽtia, in uno aũt, & ecõtra.*

plex potentiale habeat pluralitatem actualem ſignificatorum formæ uocis,tamē non habet actualem unitatem uocis,ideo non debet dici multiplex actuale: Ad quintum dicitur,quòd multiplex fantaſticum non habet plura ſignificata ſecundum rem,ſed bene ſecundum apparentiam,& hoc ſufficit ad hoc quod ſit multiplex fantaſticum.

De fallacia Aequiuocationis,& illius tribus modis ſeu ſpeciebus.

De hoc ui de 2. Elēc. cap.4

AEquiuocatio eſt multiplicitas dictionis eiuſdem ſecundum ſubſtantiā & modū proferendi,ut in hoc nomine canis. Sciendum eſt quòd in qualibet fallacia eſt duplex cauſa.ſ.cauſa apparentiæ,& cauſa defectus.Cauſa apparētiæ in qualibet fallacia eſt,quæ mouet ad credendū id,quòd non eſt credendū,cauſa defectus eſt,quæ oſtēdit creditum eſſe falſum.Cauſa apparentiæ in æquiuocatione eſt unitas dictionis eiuſdem ſecundū ſubſtātiam & modū proferendi diuerſa ſignificantis cauſa defectus ſiue falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorum. Vnitas.n.prædicta in æquiuocatione mouet ad credendum quod non eſt.ſ.unitatem ſignificandi, diuerſitas autem oſtendit creditum eſſe falſum.Aequiuocationis tres ſunt modi.Sed primo uidēdum eſt quid fallacia æquiuocationis. Vnde fallacia æquiuocationis eſt deceptio proueniēs ex eo quòd aliqua dictio manens una ſecundum ſubſtantiā & ſecundū modū proferendi,diuerſa ſignificat.

Primus modus æquiuocatiōis.

Primus aūt modus prouenit ex ſignificatione uel conſignificatione dictionis ex ſignificatione ſic paralogizatur,omnis canis currit, ſydus cœleſte eſt canis,ergo ſydus celeſte currit.Solutio.utraq; præmiſſarum eſt duplex,quia hic nomen canis eſt multiplex æquiuoce ſignificās aīal latrabile,ſydus cœleſte,& piſcē marinū, & ſic maior uno mō eſt uera,& alio mō falſa,& ſimiliter minor.Vel ſic oē expediēs eſt bonū,malum eſt expediens,ergo malū eſt bonū.Solutio.expediens dicitur æquiuoce.Vno modo idem eſt,quod bonū.alio mō idem,quod neceſſarium,quod accidit.In minus malum,quod oportet fieri ad euitandū maius malū,unde utraquæ præmiſſarum eſt duplex,quia uno mō eſt uera,alio mō eſt falſa. Ex cōſignificatione paralogizatur ſic.Iſte pannus eſt de Anglia,Anglia eſt terra,ergo iſte pānus eſt terra.nō ſequitur,quia prima eſt duplex, ex eo quòd hæc poſitio de,pōt dicere circunſtantiā cauſæ materialis,& ſic eſt falſā, uel poteſt dicere locum & originē,& ſic eſt uera.Vel ſic in quocunque eſt ægritudo,ipſum eſt animal, ſed in humorū in adæquatione eſt ægritudo,ergo humorum inadæquatio eſt animal. Prima eſt duplex,quia hæc propoſitio in,poteſt dicere cauſam efficientē, & ſic eſt falſa,uel cauſam formalem, ſiue ſubiectum in quo eſt, & ſic eſt uera.Similiter dicendum eſt de minori. Vel ſic proprium eſt qualitati ſecundum eam ſimile uel diſsimile, ſed ſecundum ſimilitudi

Aliud exēplum:

Exēpla de conſignificatione.

nem

167

nem dicitur aliquis ſimilis, uel diſsimilis, ergo ſimilitudo, uel diſsimilitudo ſunt qualitates, quod eſt falſum immo ſunt relationes. Prima eſt duplex, eo quod hæc præpoſitio ſecundum, pôt dicere circunſtantiam cauſæ efficientis, & ſic eſt uera, quia duæ qualitates eiuſdẽ ſpeciei faciunt unam ſimilitudinem, & ſic qualitas eſt cauſa efficiens ſimilitudinis, ſi autem dicat circunſtãtiam cauſæ formalis, ſic eſt falſa, quia qualitas non eſt cauſa formalis ſimilitudinis. & econuerſo dicendum eſt de minori. Similiter omne ſanum eſt animal, urina eſt ſana, ergo urina eſt animal. utraque præmiſſarũ eſt duplex, quia ſanũ dicitur de animali, ut de ſubiecto, & de urina ut deſignante, uel indicante, de cibo, ut de efficiente, de diæta, ut de conſeruante, & ſic alio & alio modo ſanitas ad hæc comparatur, & ſecundum hoc habet diuerſas ſignificationes. Ex conſignificatione ſic paralogizatur. Quicũque ſanabatur ſanus eſt, laborans ſanabatur, ergo laborans ſanus eſt. Aliud exẽplum. Minor eſt duplex, ex eo quod hoc participiũ laborãs pôt. dicere præſens tempus, & ſic eſt uera, & tunc eſt ſenſus, laborans nunc ſanabatur: ſi autem dicat præteritum, ſic eſt falſa, & ſic eſt ſenſus, laborans tunc ſanabatur. & econuerſo dicendum eſt de concluſione. Laborãs n. æquiuocum eſt ad laborantem nunc, & ad laborantem tunc, eodẽ modo eſt hic, quicunque ſurgebat ſtat, ſedens ſurgebat, ergo ſedens ſtat. Et eodem modo reſpondendum eſt ſicut reſponſum fuit ad aliũ paralogiſmum. Alio autem modo poteſt fieri econuerſo, quando dictio pôt teneri materialiter, uel conſignificatiue ſicut hic, Deus eſt ubique, ubique eſt aduerbium, ergo Deus eſt aduerbium. Dicendũ, quod prima eſt duplex, eo quod hæc dictio ubiq. poteſt teneri materialiter, uel conſignificatiue. ſi materialiter, ſic eſt falſa, ſi conſignificatiue, ſic eſt uera, ſed non ſequitur concluſio.

Secundus modus æquiuocationis prouenit ex tranſumptione dictionis. unde tranſumptio ut hic ſumitur, eſt acceptio dictio ſignificantis unum ex impoſitione ad ſignificãdum, aliud per ſimilitudinẽ. Secundus æquiuocationis modus. Et ſecundum iſtum modum ſic formatur paralogiſmus. Quicquid ridet habet os, pratum ridet, ergo pratũ habet os. Prima eſt duplex, eo quod hoc uerbum ridet, poteſt teneri proprie & ex impõne, uel tranſumptiue. ſi proprie, ſic eſt uera & non ſequitur concluſio, ſi trãſumptiue, ſic eſt falſa, & ſic ſequitur concluſio. hoc. n. uerbũ ridere eſt æquiuocũ ad ridere & ad florere, quia ridere ſignificat ex prima impõne riſum ab ore emittere. florere. n. ſignificat per quandam trãſumptionẽ, Florere. n. & ridere quandam ſimilitudinem habent, quia utrobique denotatur gaudium, & ideo ridere tranſumitur ad florere ut uult Ariſt. ideo ſumentes aliquam ſimilitudinem transferuntur.

Quicquid

quicquid currit habet pedes,qua currit,ergo aqua habet pedes utraque præmiſſarũ eſt duplex,quia hoc uerbum currit, uel tenetur proprie,uel tranſumptiue currere.n:& labi aſsimilãtur in uelocitate motus,ſecundum quod , currit ſumitur proprie,ſic maior eſt uera,& minor falſa,ſi tranſumptiue,tunc eſt econuerſo.

Tertius modus prouenit ex eò quod aliqua dictio plura ſignificat cõpoſita,ſeparata uero unum ſolũ,ut hæc dictio immortale,uno modo dicitur quaſi non potens mori , alio modo dicitur , quaſi potens non mori.& ſecundum hoc formatur ſic paralogiſmus . Omne immortale eſt perpetuum,ſed omne potens non mori eſt immortale,ergo omne potens non mori eſt perpetuum. Vtraque præmiſſarum eſt duplex, cum hoc nomen immortale ſit æquiuocum , ut dictum eſt Item,omne corruptibile eſt perpetuum,ſed omne potens nõ corrũpi eſt incorruptile,ergo omne potens non corrumpi eſt perpetuũ . Vtraque præmiſſarum eſt duplex,eo quod incorruptile, uno modo idem eſt quod non potens corrumpi,& ſic incorruptibile eſt perpetuum,& ſic maior eſt uera,& minor falſa.Alio modo idem eſt quod potens non corrumpi,ut primus modo potuit non corrumpi , & in hoc ſenſu maior eſt falſa,& minor uera . Et ſic ſoluendi ſunt paralogiſmi æquiuocationis per diſtinctionem paralogiſmorum ſecundum æquiuocationem , ut prius patuit Recta ſolutio eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi , & propter quid eſt falſus , & hoc contingit dupliciter ſcilicet,uel diſtinguendo,uel aliquam præmiſſarum interimendo.ſecundo modo reſpondendum eſt ad omnes peccantes in materia , & ad omnes rationes in utroque peccantes,reſpondendum eſt utroque modo ſcilicet diſtinguendo aliquam præmiſſarum,& interimendo , non ſecundum idem,ſed ſecundum diuerſa.

Modus cõmunis ſolrendiquolcũq; paralogiſmos.

Poſtq̃ Auctor determinauit de numero fallaciarum in dictione , & de modis multiplicibus ualentibus ad cognitionem illius numeri, hic conſequenter in ſpeciali determinat de qualibet fallaciarum in dictione . Et primo de fallacia æquiuocationis , quæ per hoc ꝙ peccat ſecundum multiplex actuale præcedit omnes alias peccantes ſecundum multiplex potẽtiale,& fantaſticum, & diſtinguitur ab ipſis,& per hoc ꝙ peccat ſecundum multiplex actuale dictionis diſtinguitur ab amphibologia,quæ peccat ſecundum multiplex actuale orationis . Ideo Auctor primo determinat de fallacia æquiuocationis , primo ſic definiens æquiuocationem . Aequiuocatio eſt quando dictio actualiter una plura ſignificat , ut canis ſignificat canem lãtrabilem, piſcem marinum, & ſydus cœleſte.Et dicitur actualiter una ad differentiam accentus,in quo dictio potentialiter una plura ſignificat,& eſt duplex æquiuocatio.ſ.a caſu,& a conſilio , ut dictum eſt in Ante prædicamentis, & ſecundum talem æquiuocationem ſumitur fallacia æquiuocationis.

Aequiuocatiõis fallacia q̃d.

Primo ſciendum,ꝙ cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt actualis unitas dictionis plura ſignificanti, propter quam unitatem credimus,ꝙ ſicut dictio eſt actualiter una ſecundum uocem,quod habeat unum ſignificatum,& ſumitur hæc maxima,

Quæ cauſa apparẽtiæ, & de-

xima, unius uocis in actu eſt tm̄ unū ſignificatū. Sed eius cauſa defectus eſt pluralitas ſignatorum dictionis unius ſecundū actū. Et ſecūdum has cauſas dupliciter definitur fallacia æquiuocationis. Primo ſic ex parte cauſæ apparentiæ, ꝙ eſt idoneitas decipiendi pueniens ex actuali unitate dictionis plura ſignantis. Et ex parte cauſæ defectus definitur ſic, ꝙ eſt deceptio prouenīes ex pluralitate ſignatorū dictionis actualiter unius prima tn̄ definitio meliorem, qa definitur fallacia in rōne principij, & loci ſophiſtici, in ſcdo uero ut cantur mediante ſyllogiſmo ſophiſtico

ſectus ī æquocatione, & eius duplex deſcriptio.

Secundo ſciendum eſt, ꝙ fallaciæ æquiuocationis tres ſunt modi uel ſpecies. Primus modus ſumitur, quando. ſ. dictio actualiter una principaliter, & ſecundū impoſitionem plura ſignificat, ut canis ſignificat ex impoſitione eius plura ſignificata, & hoc uerbum diſcere, uno modo idem eſt qđ docere, & dare diſciplinam, alio modo idem eſt quod doceri, & ſuſcipere diſciplinam, & ſecundum hunc modum ſic paralogizatur. Quicunque diſcunt ſunt ſapientes, ignorantes diſcūt, ergo ignorantes ſunt ſapientes. Soluitur ſic, utraque præmiſſarum eſt duplex, quia diſcere poteſt capi pro docere, uel pro doceri, ſi in utraq; præmiſſarum capiatur pro docere, ſic maior eſt uera, & minor eſt falſa, & ſequitur concluſio. ſed ſi utraq; teneatur pro doceri, tunc maior eſt falſa & minor eſt uera, & iterum bene ſequitur concluſio, ſed ſicut ipſa eſt falſa, ita & aliqua præmiſſarum & iſtis duobus modis eſt bonus ſyllogiſmus, & non committitur fallacia æquiuocationis. Si autem in maiori teneatur pro docere & in minori pro doceri, utraque præmiſſarum eſt uera, nec ſequitur concluſio, ſed committitur fallacia æquiuocationis propter æquiuocationem medii, & ideo ibi non eſt bonus ſyllogyſmus, quia non eſt unitas medii ſecundum rem, nec ibi ſunt tres termini tantum, & huiuſmodi multa exempla ponuntur in textu.

Tres ſunt æquiuocationis modi & d primo.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ ſecundus modus ſumitur qn̄ dictio actualiter una unū ſignificat principaliter, & aliud tranſumptiue, ut ridere principaliter, ſignificat apertionem & actū oris, tranſumptiue, floritionē prati, & currere principaliter ſignificat motū uelocem pedum animalis, & trāſumptiue ſignificat fluxum aq. Et ſm hunc modum ſic paralogizatur. Quicquid currit habet pedes, aqua currit, ergo aqua habet pedes. Solutio, utraq, præmiſſarum eſt duplex, quia currit, poteſt capi proprie, & tranſumptiue ſi capiatur in utraq; præmiſſarum proprie, maior eſt uera, & minor falſa, & ſi in utraq; teneatur tranſumptiue, ſic maior eſt falſa, & minor uera, & his modis neceſſario ſequitur concluſio, & eſt bonus ſyllogiſmus, ſed ſi in maiori accipiatur proprie, & in minori, tranſumptiue, tunc ambæ præmiſſæ ſunt ueræ, nec ſequitur concluſio, ſed committitur fallacia æquiuocationis propter æquiuocationem medii. Et in iſtis paralogiſmis, qn̄ eſt æquiuocatio in medio quod ponitur in utraq; præmiſſarum, ſic utraq, premiſſarum eſt, diſtinguenda. Sed, quando æquiuocatio eſt in maiori extremitate ſolum, tunc debet diſtingui maior præmiſſa, & concluſio in quibus ponitur maior extremitas. Et quando eſt in minore debet diſtingui minor premiſſa cum concluſione.

Secundus modus.

Quarto ſciēdum, ꝙ tertius modus eſt qn̄ dictio ſimplex tm̄ unum ſignificat, & tn̄ compoſita plura ſignificat ut mortale tm̄ unū ſignificat. ſ. aptum natum mori, & tn̄ immortale plura ſignificat per hoc, ꝙ hæc prepoſitio in addita mortali poteſt negare actum tm̄, & relinquere aptitudinē, & ſic immortale ſumitur priuatiue. Vel poteſt negare actum, & potentiam ſimul, & ſic immortale tenetur negatiue, & ſecundum hunc modum paralogizatur ſic. Omne immortale eſt perpetuū, potens nō mori eſt immortale, ergo potens uno mori eſt perpetuum, quod eſt falſum Soluitur ſic. Vtraque præmiſſarum eſt diſtinguenda, quia immortale capi negatiue, & priuatiue, ſi in utraque capiatur negatiue maior eſt uera, & minor falſa, ſi in utraque priuatiue, eſt econtra, & ſemper eſt bonus ſyllogiſmus. Sed,

Tertius æquiuocationis modus.

ſi in

ſi in maiore teneatur negatiue,& in minore priuatiue, utraq; præmiſſarum eſt uera & non ſequitur concluſio impediente ſallacia æquiuocationis. & ſimiliter de iſta dictione incorruptibile fieret paralogiſmus. Et horum modorum ſic habetur ſufficientia quia omnis modus æquiuocationis, uel eſt ſecundum æquiuocationem dictionis compoſitæ,& ſic tertius modus, uel ſimplicis, & hoc eſt dupliciter. uel talis æquiuocatio prouenit ex impoſitione dictionis ad plura ſignificata, & ſic eſt primus modus, uel ex tranſumptione, & ſic eſt ſecundus modus.

Modorũ triũ æquocatiõis ſufficientia.

Argumẽ. Contra prædicta arguitur primo ſic. Iſta dictio homo, actualiter una plura ſignificat, quia ſignificat Socratem, Platonem, & cæteros homines, cum repreſentat ipſos,& tñ ibi non eſt æquiuocatio, ergo contra definitionem æquiuocationis. Secundo ſic. Vnitas dictionis plura ſignificantis eſt cauſa cognitionis plurium ſignificatorum,& magis cauſat cognitionem quam dictio uniuoca, ergo ipſa non eſt cauſa deceptionis, uel ſallaciæ. Tertio ſic: Diuerſitas ſignificatorum ſe tenet ex parte rei, ergo, ſi iſta diuerſitas ſit cauſa defectus ſallaciæ æquiuocationis, ſua cauſa defectus erit extra dictionem, ergo non erit ſallacia in dictione: Quarto ſic: Arguendo ſic, omnis canis currit, quædam ſtella eſt canis, ergo quędam ſtella currit, in maiore, canis diſtribuitur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ergo illa ſimpliciter eſt ſalſa,& debet negari, ergo plures paralogiſmi in primo modo huius ſallaciæ non debent ſolui per diſtinctionem, ut dictum eſt: Quinto ſic: Analogum per ſe poſitum ſtat pro ſuo ſignificato ſamoſiori, ergo dictio ſignificans unum principaliter,& aliud ex conſequenti ſemper ſumitur pro principaliori ſignificato, ergo non poteſt teneri æquiuoce, & per conſequens paralogiſmi ſecundi modi non debent ſolui per diſtinctionem, ſed negando aliquam præmiſſarum:

Solutiões Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ hæc dictio homo, non repreſentat, uel ſignificat particulares homines ſecundum ſe, ſed ſolum inquantũ conueniunt in cõi conceptu hominis, ideo non ſignificat ipſos ſub modo plurium, ſed ſolum ut conueniunt in uno, quia primo & per ſe homo ſignificat hominem in communi: Ad ſecundum dicitur, ꝙ unitas dictionis plura ſignificantis reſpectu cognoſcẽtis plures ſignificationes eius, eſt cauſa cognitionis, ſed reſpectu ignorantis diuerſas ſignificationes eſt cauſa deceptionis. Ad tertium dicitur, ꝙ omnes ſallaciæ generaliter conueniunt in illo communi: ſ. ꝙ habent cauſam defectus ex parte rei, ideo non dicũtur in dictione, uel extra dictionem ex parte cauſæ defectus, ſed tãtum ex parte cauſæ apparentiæ, quæ quandoq; eſt in dictione, & quandoque in re: ideo licet cauſa defectus æquiuocationis ſit in re, non propter hoc eſt ſallacia extra dictione: Ad quartum dicitur, ꝙ ibi canis, diſtribuitur pro omnibus ſuppoſitis unius ſuorum ſignificatorum, ſed non pro ſuppoſitis omnium ſuorum ſignificatorum: Cuius ratio eſt, quia terminus æquiuocus unica diſtributione diſtribui non poteſt pro ſuppoſitis plurium ſignificatorum, quia unitas diſtributionis præſupponit unitatem ſignificationis, ideo, ſecundum quòd iſte terminus poteſt capi pro diuerſis ſignificatis, poteſt diuerſimode diſtribui pro ſuppoſitis illorum, ideo talis propoſitio eſt diſtinguẽda: Ad quintum dicitur, ꝙ propoſitio in qua ponitur analogum non eſt neceſſario diſtinguenda, ſed quo ad bene eſſe & ad clariorem ſolutionem & cognitionem paralogiſmi melius eſt eam diſtinguere quam concedere, uel negare ſimpliciter, & dato ꝙ eſſet uera pro utroque ſenſu uel falſa, adhuc poſſet diſtingui a reſpondente, ne ipſe uideretur ignorare multiplicitatem & æquiuocationem dictionis, uel orationis

Notatõnẽ

De

A modo ſicut præcedens. Vnde iſtorum modorum ſit pôt dari ſufficientia, ſicut de modis æquiuocationis quia eodem modo ponuntur. vnde iſtarum fallaciarum ponuntur tres modi communes Prius,eſt quando dictio,vel oratio principaliter plures ſignificat. Secundus modus eſt quando dictio, vel oratio principaliter vnum,& aliud tranſumptiue.Tertius modus eſt c.m dictio ſimplex vel oratio tantum vnum ſignificat,iuncta vero cum alio plura ſignificat.

Contra prædicta arguitur primo ſic.Hæc oratio,canis currit, actualiter plura ſignificat,& tñ ibi non eſt amphibologia,ſed æquiuocatio, ergo contra definitionem amphibologiæ. Secundo ſic.Amphibologia eſt dubia ſententia, ſed in quolibet paralogiſmo cuiuslibet fallaciæ eſt dubia ſententia, ergo ſecundum amphibologiam non ſumitur vna fallacia ſpecialis ab alijs diſtincta. Tertio ſic.Oratio habens vnicum ſenſum bene habet actualem vnitatem orationis, & tamen illa B actualis vnitas non poteſt cauſare fallaciam amphibologiæ, ergo actualis vnitas orationis non eſt cauſa apparentiæ huius fallaciæ.Quarto ſic.Vna oratio tãtum ſignificat compoſitionem ſuorum extremorum, ſed compoſitio extremorũ propoſitionis eſt tantum vna, quia duorum eſt tantum vna compoſitio, ergo nulla oratio principaliter plura ſignificat ergo contra primum modum huius fallaciæ. Quinto ſic diuerſorum generum diuerſæ ſunt ſpecies, ſed æquiuocatio, & amphibologia ſunt diuerſa genera, ergo habent diuerſas ſpecies, ſub ſe,& non habent aliquos modo communes ſicut dictum eſt. Argum.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ illa oratio canis currit plura ſignificat ex conſequenti ratione vnius termini æquiuoci, ſed non ſignificat plura primo,& per ſe ratione multiplicitatis orationis,quod tamen requirit̃ ad amphibologiam. Ad ſecundum dicitur, quòd non quælibet dubia ſententia dicitur amphibologia,ſed ſolum dubia ſententia, quæ prouenit primo ex multiplicitate C orationis.ideo licet in paralogiſmis aliarum fallaciarum ſit dubia ſententia,non tamen eſt amphibologia,quia illa interpretatio non eſt conuertibilis. Ad tertiũ dr̃. ꝙ non quælibet actualis vnitas orationis ponitur cã apparentiæ huius fallaciæ,ſed ſolũ actualis vnitas orationis plura ſignificantis. ad fallaciam.n.ſemper requiritur ꝙ habeat cauſam apparentiæ cõiunctam cum ſua cauſa defectus,quæ latet ſub tali apparentia.Ad quartum dr̃, ꝙ licet duorum extremorũ ſit tantum vna compoſitio ſecundum numerum materialem poſſunt tamen eſſe plures in ſpecie ſecundum, ꝙ duo extrema ſub diuerſis habitudinibus poſſunt inter ſe cõponi.ideo vna oratio poteſt principaliter habere plures ſenſus. Ad quintum dr̃, ꝙ æquiuocationis,& amphibologiæ non ſunt ſimpliciter eędem ſpecies, ſed ſunt aliquo modo adinuicem ſimiles,eo ꝙ eodem modo diſtinguuntur. vnde iſti modi cõmunes aliter ſunt in æquiuocatione. & in amphibologia. quia vt ſiunt in dictio D ne ſiunt modi æquiuocationis, & vt ſiunt in oratione ſunt modi amphibologiæ. Solutiones.

De compoſitionis fallacia, & eius Duobus modis.

SEquitur de fallaciis facientibus multiplex potentiale.ſ.dẽ compoſitione,diuiſione,& accentu. Et prius de compoſitione q̃ de aliis, qͣ paralogiſmi ſunt efficatiòres ſcd̃m compoſitionẽ ad finem ſophiſticum,q̨ eſt apparens ſapientia & non exiſtens, ideo prius dicendum eſt de compoſitione quàm de aliis. Compoſitio eſt eorum q̃ debent diuidi,falſa vnio. Diuiſio vero eſt eorum q̃ debent cõponi,falſa diuiſio.Fallacia cõpoſitionis eſt idoneitas decipiendi ꝓueniens ex identitate orationis vnius, & eiuſdem ſcd̃m materiam, & De hoc 1. Elench.ca.1. & in pleriſq; alijs locis & primo eiuſdem cap.5.

de locis extrinſecis. Et præſuppoſita definitione loci extrinſeci primo diuit locū extrinſecum per locum ab oppoſitis, a maiori, a minori, a ſimili, a proportione, a tranſumptione, & ab auctoritate. quarum ſpecierum definitiones, & differētiæ ſatis patebunt inferius.

Quid locus extrinſecus, & ab oppoſitis & quot eius ſpecies.

Primo ſciendū, ꝙ locus extrinſecus eſt qñ terminus inferens ex extra ſubſtantiā termini illati, & ratione differentiæ illorum terminorum ſumitur uirtus probatiua, argumenti, ſed in loco ab oppoſitis ueriori modo terminus inferens eſt extra ſubſtantiam termini illati, ideo inter locos extrinſecos Auctor prius terminat, de loco ab oppoſitis, qꝛ ille uerius participat rōne loci extrinſeci. Et locus ab oppoſitis eſt habitus unius oppoſitorū ad reliquū. ideo diuidi habet, ſm diuiſionē oppoſitorū, & rōne ipſorū oppoſitorū hic diuidit oppoſitionē per quatuor ſpecies ſ. per oppoſitionem relatiuam, contrariam, priuatiuam, & contradictoriam. Cuius diuiſionis ſufficientia & definitionę membrorum ſatis patent in Poſtprædicamentis. Et eodem modo ſumuntur quatuor ſpecies oppoſitorum. quia quæda ſunt relatiua, alia contraria, alia priuatiua, & alia contradictoria, & inter iſta prius determinatur de relatiuis, & de loco ſumpto ab ipſis.

Secundo ſciendum, ꝙ relatiua ſunt quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere, & eſſe unius totum refertur ad aliud, & econtra. Et poſſunt hæc relatiua dupliciter conſiderari. Vno modo inquātū referunẗ inter ſe, & ſimul ponunẗ in eſſe, & ſub forma relationis. & hoc modo ſunt ſimul natura, & ſic ab ipſis ſumitẽ in locus a relatiuis, & nō a relatiue oppoſitis. Alio mō cōſideranẗ inquantum habent inter ſe repugnantiam ad ſimul eſſe in uno ſubito reſpectu eiuſdem, & hoc modo dicuntur relatiue oppoſita. & ab ipſis hoc modo ſumitur locus a relatiue oppoſitis.

Modus argu. relatiuis.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ locus relatiuis eſt habitudo relatiuorum a ſua correlatiua. Et tenet iſte locus affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic. pater eſt, ergo filius eſt. Maxima. Poſito uno relatiuorum, neceſſario ponitur reliquum. Cuius ratio eſt, quia totum eſſe relatiui eſt ſe habere ad aliud, ergo ad hoc quòd unum relatiuorum habeat eſſe, oportet ſuum correlatiuum eſſe ad, quod refertur. ideo poſito uno correlatiuorum, neceſſario ponitur ſimul reliquum. Sed negatiue tenet ſic, pr̄ non eſt, ergo filius non eſt. Maxima deſtructo uno relatiuorū deſtruitur reliquum. Relatiua enim poſita ſe ponunt, & perempta ſe perimunt.

Modus argu. a relatiue oppoſitis.

Quarto ſciendū, ꝙ locus a relatiue oppoſitis eſt habitudo unius relatiue oppoſitorū ad reliquū, & tenet affirmatiue ſic, Socra. eſt pater Platonis, ergo non eſt filius eius. Maxima. Poſito uno relatiue oppoſitorum in uno ſubiecto, ab eodē remoueẗ reliquum, eo ꝙ relatiue oppoſita nunq̄ ꝑmittunt ſe in eodem ſubiecto reſpectu eiuſdē, & in quantū oppoſita ſunt. Sed iſte locus non tenet negatiue a negatione unius relatiue oppoſitorū de uno ſubiecto ad affirmationē alterius, quia non ſequiẗ, Socrates non eſt filius Platonis, ergo eſt pater eius. Et iſte locus a relatiue oppoſitis eſt ſimpliciter extrinſecus, quia ibi ſumiẗ uirtus probatiua ratione diſcōuenientiæ termini inferentis cum termino illato. Et locus a relatiuis ſecundū aliquo ponitur extrinſecus eo ꝙ unū relatiuorū ſecūdum eſſe eſt extrinſecū alteri. Sed ſecūdū alios poniẗ intrinſecus, qꝛ terminus inferēs infert terminū illatū ratione conuenientiæ eorū in eſſe, & ſub forma relationis. & habet reduci ad locū deſcriptione, quia unū relatiuorū eſt de definitione alterius, & ut dicunt, ſolum ponitur hic inter locos extrinſecos cauſa conuenientiæ relatiuorum & relatiue oppoſitorum, & utraque pars eſt ſatis probabilis.

Argumē.

Sed cōtra prædicta arguitur primo ſic. In omni loco dialectico terminus inferens debet inferre terminū illatū, ſed unū oppoſitorū nunq̄ infert aliud, ſed ſemper infert & importat negationem & deſtructionem alterius, ergo nullus locus eſt ab oppoſitis. quod eſt contra diuiſionem loci extrinſeci. Secundo ſic.

Maius

Maius dicitur correlatiue ad minus, & econtra, & etiam ſimile ad ſuum ſimile relatiue opponitur, ergo locus a maiori, a minori, & a ſimili ſunt relatiue oppoſita, ergo male ponuntur illi loci diſtincti ab aliis, ergo prædicta diuiſio nõ ualet. Tertio ſic. In omni loco dialectico eſt habitudo antecedentis ad conſequens, & termini inferentis ad terminum illatum, ſed antecedens, & conſequens ſunt relatiua inter ſe, ergo omnis locus eſt relatiuis inter ſe, ergo omnis locus eſt a relatiuis. & ſic male ponitur unus locus ſpecialis. Quarto ſic. Non ſequitur, pater Socratis eſt, ergo filius Socratis eſt. & tamen ibi arguitur ab uno relatiuorum ad reliquum, ergo iſte locus non tenet affirmatiue. Minor patet, quia pater in communi, & filius dicuntur correlatiue. ergo pater & filius eius dicuntur correlatiue, & ſic ibi arguitur a relatiuis. Quinto ſic Non ſequitur, Socr. eſt pater hominis, ergo non eſt filius hominis, & tamen ibi arguitur a relatiue oppoſitis affirmatiue, ergo ille locus non tenet affirmatiue.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd unum oppoſitorum non poteſt inferre aliud affirmatiue, ſed bene infert aliud negatiue, eo quòd negationem alterius includit ideo poſito uno in aliquo ſubiecto, deſtruitur reliquum in eodẽ ſubiecto. Ad ſecundum dicitur, quòd licet maius dicatur correlatiua ad minus, & ſimile ad ſimile, tamen in locis a maiori, minori, & a ſimili non ſumitur uirtus probatiua ratione relatiuæ oppoſitionis, ſed ratione maioritatis, & minoritatis, & ſimilitudinis. ideo illi loci diſtinguuntur a loco a relatiue oppoſitis. Ad tertium dicitur quod antecedens & conſequens ſecundum illas intentiones dicuntur correlatiue inter ſe, ſed non ſemper dicuntur correlatiue, ſecundum id, quod ſunt, quod tamen requiritur in loco a relatiue oppoſitis. ideo non omnis locus debet dici, a relatiuis. — Solutio.

Ad quartum dicitur, quòd pater Socra. non dicitur correlatiue ad filium Socratis, ſed tantum dicitur correlatiue ad filium. Et licet pater in communi dicatur correlatiue ad filium in communi, tamen non dicitur correlatiue ad filium acceptum cum determinatione ſpeciali, ſicut pater in communi, & iſte filius non dicuntur correlatiue inter ſe, ideo ibi non arguitur per locũ a relatiue oppoſitis. Ad quintum dicitur, quòd ibi non arguitur per locum a relatiue oppoſitis, quia Socrates in antecedente, & conſequente non dicitur pater, & filius reſpectu hominis accepti pro eodem ſuppoſito determinato, & tamen in relatiue oppoſitis oportet quòd sẽper fiat cõparatio reſpectu euſdẽ. ideo bene ſequeretur a relatiue oppoſitis. Socrates eſt pater hominis, ergo non eſt filius euſdem hominis. — Cõparatio in relatiue oppoſitis.

De Contrarietate, Contrarijs, & Priuatiue oppoſitis, ſuis arguendi Locis, ſeu maximis.

Contrarietas eſt contrariorum oppoſitio, ut albus, niger. Contrariorum, quædam ſunt mediata, ut album nigrum, inter quæ ſunt medij colores, quædam ſunt immediata, ut ſanum, & ægrum circa animal. Locus a contrariis eſt habitudo unius contrariorum ad reliquum, & tenet deſtructiue, & conſtructiue. conſtructiue ſic, hoc animal eſt ſanum, ergo non eſt ægrum. vel hoc corpus eſt album, ergo non eſt nigrum. Locus a contrariis, Maxima, Poſito uno contrariorum, remouetur reliquum ab eodem. Deſtructiue tenet tantum in contrariis immediatis cum conſtantia ſubiecti, ut hoc animal non eſt ſanum, ergo eſt ægrum. Locus a contrariis im-

eſt in dictione, uel extra dictionem. Quarto ſic. Omne argumentum ſophiſticum fit de rebus, & per uocis ergo omnis fallacia, & decepto eſt in rebus, & in dictionibus, ergo nulla eſt dictionibus tantum Quinto ſic. Fallacia amphibologiæ capit ſuam cauſam apparentiæ ex parte orationis tantum, & non ex parte dictionis & ſimiliter compoſitio, & diuiſio, ergo male ponuntur fallaciæ in dictione.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q̃ licet idoneitas decipiendi ſe tenens ex parte intellectus ſit naturalis potentia, non tamen idoneitas decipiendi, quæ ſe tenet ex parte rerum, uel dictionum. ſed eſt naturalis potentia tantum ſecundum modum, cum ſit ens rationis, conſequens dictiones, quæ ſunt ſigna rerum, uel aliqui reſpectu rerum, qui ſunt entia rationis, & de tali idoneitate intelligitur, q̃ fallacia eſt idoneitas decipiendi, & talis non eſt in aliquo prædicamento. Ad ſecundum dicitur, q̃ de non empto capto formaliter ſub forma nomentis nõ poteſt credi, quòd ſit ens, uel econtra, tamen de non ente capto materialiter aliquis poteſt credere, quód ſit ens, & de ente, quod ſit non ens. Ad tertium dicitur q̃ ſi capiatur fallacia, ut eſt effectus paralogiſmi. & deceptio reſpõdẽtis, ſic eſt in decepto ſemper, ſed ſi capiatur pro loco ſophiſtico, qui eſt principium paralogiſmi, ut hic ſumitur, ſic non eſt in decepto, ſed eſt in rebus, uel in dictione ſecundum ſuam cauſam apparentiæ. Ad quartum dicitur, q̃ licet fallacia fiat de rebus, & in dictione, non tamen quælibet ſumit ſuam cauſam apparentiæ in rebus, & in dictione ſimul ſed in aliqua in rebus tantum alia uero in dictione tãtum, & per hoc ſumitur hæc diuiſio. Solutio.

Ad quintum dicitur, q̃ ſi capiatur dictio pro uoce incomplexa tantum, ut diſtinguitur contra orationem ſic amphibologia non fit in dictione, ſed, ſi capiatur dictio pro uoce ſignificatiua, quæ dicendo profertur, ſiue ſit complexa, ſiue incomplexa, ſic amphibologia fit in dictione, & hoc modo ſumitur hic dictio.

Multiplex Triplex, Actuale ſcilicet, Potentiale, ac Fantaſticum, & de quo primo differendum ſit.

Secundum autem, quòd uult Alex. in commento ſupra horum Elenchorũ, triplex eſt multiplex. Aliud.n. eſt multiplex actuale; aliud potẽtiale, & aliud fantaſticũ. Multiplex actuale, eſt quãdo dictio uel oratio eadẽ ſecũdũ ſubſtãtiã, & ſec ũdũ modũ proferẽdi diuerſa ſignificat, dictio, ut ĩ æquiuocatione, ut canis, oratio, ut in amphibologia, ut lib. Ari. Multiplex, potẽtiale eſt, quãdo dictio, uel oratio eadẽ ſecundum ſubſtantiam, diuerſa tamen ſecundũ modũ proferendi diuerſa ſignificat dictio, ut in accentu, ut populus, cuius prima ſyllaba, põt eſſe breuis, uel longa, & ſecũdũ hoc diuerſe ſignificat, oratio, ut in cõpoſitione, uel diuiſione, ut quicquid uiuit ſẽper eſt aliũ. n. habet modũ proferendi prout eſt diuiſa, & prout eſt cõpoſita, ut poſtea patebit. De multiplici fantaſtico uidebitur in fallacia figuræ dictionis. Et quia multiplex actuale ueriori modo eſt multiplex quã potẽtiale, & potẽtiale quã fantaſticũ, ideo prius dicẽdũ eſt de fallaciis faciẽtibus multiplex actuale, quam de aliis, & poſtea de potentiali, & ultimo de fantaſtico. Vnde prius dicẽdum eſt de æquiuocatione, & amphibologia, quàm de alijs fallacijs in dictione, quia in De hoc 1 elench. ca. 12

manca tutte le y e la Z - Z 2

æquiuocatione,& amphibologia eſt multiplex actuale,& per conſe quens eadem dictio,uel oratio ſecundũ ſubſtantiã,& nõ ſecũdũ modum proferendi,in alijs aũt,nõ in his.n.plus eſt de identitate quam in aliis.Itẽ ad hoc prius eſt dicendũ de æquiuocatione quam quã de amphibologia.quia æquiuocatio ſit in dictione amphib. aũt in orõne dictio aũt prior eſt orõne.Sciẽdũ eſt quòd fallacia dupliciter accipitur.quandoque.n.fallacia idem eſt;quid cauſa decipiendi,& quãdoque idem eſt,quod deceptio facta ex illa cauſa. Et hic primo modo ſumitur fallacia.

Quid multiplex.

Poſtquam Auctor determinauit de definitione fallaciæ in communi & de diſtinctione fallaciarum in dictione,quarum numerus & ordo ſumitur ſecundum diuerſos modos multiplicis,hic conſequenter declarat modos multiplicis ad maiorem declarationem illius numeri,& ordinis fallaciarum in dictione, & eſt multiplex dictiò, uel oratio uere, uel apparenter plura ſignificans , & ſic ad aliquod multiplex ſemper requiritur unitas uocis, & pluralitas ſignificatorum. Et dicitur multiplex quaſi multa plicans in unum,quia in una uoce multa plicantur ſignificata,ſed diuerſimode,tamen ſecundum diuerſas rationes multiplicis.

Multiplex quoddã actuale qddam potẽtiale,qddã fantaſticũ.

Primo ſciendum ꝙ multiplex diuiditur per multiplex actuale,potentiale , & fantaſticum quorũ ſic habetur ſufficientia,quia in omni multiplici,eſt unitas uocis cum pluralitate ſignificatorum,uel ergo habet plura ſignificata ſimpliciter. uel apparenter tantum,ſi ſecundum, ſic eſt multiplex fantaſticum, ſi primũ,hoc eſt dupliciter, uel tale multiplex habet actualem unitatem uocis, & ſic eſt multiplex actuale,uel potentialem tantum,& ſic eſt potentiale. Et,quia multiplex dicitur,quaſi in unum multa plicans ſignificata,& perfectius uniuntur plura ſignificata in multiplici actuali, ubi eſt actualis unitas uocis,quã in potentiali , ubi eſt potentialis unitas tantum,& in potentiali ueriori modo multa in unum plicantur,q̃ in fantaſtico,ubi ſolum plura ſunt ſignificata apparenter tantum, ideo iſtorum multiplicium actuale præcedit potentiale,& potentiale fantaſticum,& hinc eſt,ꝙ fallaciæ peccantes ſecundum multiplex actuale præcedunt alias.

Quid multiplex actuale.

Secundo ſciẽdũ,ꝙ multiplex actuale eſt dictio,uel oratio una ſm ſubſtantiã & modũ proferendi diuerſa ſignificans.Exemplũ de dictione. ut canis exemplũ de oratione,ut liber Ariſt unde in dictione, uel in oratione dictio ſe habet, ut materia,& ſuba,& modus proferendi ſe habet per modũ formæ,ideo dictio ſm ſubſtantiã, & modũ proferendi eſt materialiter, & formaliter una,& quia a forma ſumitur actualis unitas rei,ideo talis uox eſt actualiter in una, & inde uocatur multiplex actuale,& tale multiplex ponit ſimul, & in actu omnia ſua ſignificata, ſicut,hoc nomen canis ſimul & in actu dat intelligere ſua ſignificata,& tñ non ponit ea copulatiue, uel diſiunctiue,quia ſi poneret copulatiue,tunc iſta oratio canis currit, eſſet æquiualenter una copulatiuæ,& tunc uel ambæ partes eſſent ſimul ueræ,& tunc eſſet ſimpliciter uera, & non diſtinguenda, ſed ſimpliciter concedenda,uel aliqua pars eſſet falſa, & tunc tota copulatiua eſſet falſa, & ſimpliciter negãda,& nõ diſtinguenda Et ſi poneret ea diſiunctiue illa propoſitio æquiualeret uni diſiunctiuæ,uel ergo aliqua pars eſſet uera,& tunc eſſet ſimpliciter concedenda, quia hoc ſufficit ad ueritatem diſiunctiuæ, uel ambæ partes eſſent ſimpliciter falſæ, & ſic eſſet ſimpliciter falſa,& nunquã eſſet diſtinguenda, quod eſt contra illud quod dicetur in ſolutione paralogiſmorũ æquiuocationis, & ideo tale multiplex actuale,licet ponat omnia ſua ſignificata in actu, & coniunctim,ut uniuntur in una uoce,non tamen copulatiue,uel diſiunctiue.

tertio

Tertio ſciendum, q multiplex potentiale eſt dictio uel oratione eadem ſecundũ uocem, & diuerſa ſecundum modum proferendi plura ſignificans. Exemplũ de dictione, ut populus, qui cum habet primam breuem, ſignificat collectionẽ gẽtis, & cum habet primam longam, ſignificet arborem quandam. Exemplum de oratione, ut: Socra currens neceſſario currit, quia ſecũdum diuerſos modos proferendi neceſſario poteſt referri ad currens, uel etiam ad currit, & ſic ibi ſunt diuerſa ſignificata ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, & quia in tali multiplici eſt tm̃ unitas materiæ, & uocis, & non eſt unitas formæ uel modus proferendi, a qua unitatæ formæ ſumatur actualis unitas dictionis, ideo talis dictio uel oratio eſt tantum potentiale una, & non actualiter, unde dicitur multiplex potentiale, quia ibi plicantur multa ſignificata in uoce, quæ eſt tantum potentialiter una. Quid multiplex potentiale.

Quarto ſciendum, q multiplex fantaſticum eſt dictio unum ſignificans, quæ uidetur aliud ſignificare propter conuenientiam eius in parte cum alia dictione, ſicut uigere ſignificat ſimpliciter qualitatem, quia ſignificat habere uigorem. ſed quia ſimiliter terminatur ſicut agere & agere ſignificat actionem, ideo uigere uidetur ſignificare actionem, licet tamen non ſignificet. Et dicitur tale multiplex fantaſticum, quia talis dictio ſecundum ueritatem non habet plura ſignificata, ſed ſolum ſecundum fantaſticam apparentiam. Dicitur enim fantaſia a fanos, quod eſt apparitio, eo quòd ſecundum fantaſia fiunt multæ apparitiones, ideo fantaſticum idem eſt. Quid multiplex fantaſticum. Pro hac fãtaſiæ min recta interpretatione vide Ari. 2. de Aia. tecõ. 162.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Vnius ſigni eſt tantum unum ſignificatũ, quia ab unitate ſignificati ſumitur unitas ſigni ergo una dictio uel oratio nõ poteſt plura ſignificare, ergo contra definitionem multiplicis. Secundo ſic. Sicut ſe habent actus & potentia, ita actuale, & potentiale, ſed potentia præcedit actum, cum aliquid prius fit in potentia, quam in actu, ergo multiplex potentiale præcedit actuale, & non econtra. Tertio ſic. Significatio eſt forma eſſentialis dictionis. ergo dictio uel oratio plura ſignificans diuerſa formaliter, ergo multiplex actuale non eſt formaliter una dictio, & actualiter plura ſignificans, ſed formaliter diuerſa. Quarto ſic: De ratione multiplicis eſt pluralitas, ſed maior eſt pluralitas, & actualior, quando dictio uel oratio eſt diuerſa ſecundum modum proferendi, & ſecundum ſignificata, quam quando ſolum plura ſignificat, ergo tale multiplex magis debet dici actuale quam illud, ubi eſt ſolum pluralitas ſignificatorum. Quinto ſic. In omni multiplici eſt pluralitas ſignificatorum, ſed multiplex fantaſticum non habet plura ſignificata, quare non eſt diſtinguendum. ergo male dicitur, q multiplex fantaſticum eſt unum multiplex. Argumẽ.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, q licet ab unitate ſignificati ſumatur unitas formalis ſigni, non tamen unitas materialis, ſed ex parte ipſius uocis, quæ efficitur ſignum. ideo unum ſignum materialiter poteſt habere diuerſa ſignificata, quamuis non ſit unum formaliter, & inquantum eſt ſignum. Ad ſecundum dicitur, quòd licet in eodem potentia præcedat actum non tamen in diuerſis, ſed actus ſimpliciter præcedit potentiam, ideo actuale præcedit potentiale in diuerſis, & ſic eſt in propoſito. Ad tertium iſtorum dicitur, q ſi conſyderetur dictio in ratione ſigni, tunc ſignificatio eſt forma eſſentialis eius, quia reponitur eam in eſſe ſigni. Sed ſi conſyderetur quantum ad uocem, quæ uox dicendo profertur (unde dicitur dictio) ſic ſignificatio non eſt forma eſſentialis eius. ſed modus proferendi, & ſignificatio eſt forma accidentalis, & hoc modo hic dicitur dictio uel oratio una inquantum habet reſpectum ad talem formam. ideo multiplex actuale poteſt eſſe dictio actualiter una plura ſignificans. Ad quartum dicitur, quòd ad multiplex actuale non ſufficit actualis pluralitas ſignificatorum, ſed cum hoc requiritur actualis unitas uocis. ideo licet multi- Solutio. Actus ſimpliciter prior eſt potẽtia, in uno aũt, & e cõtra.

plex potentiale habeat pluralitatem actualem ſignificatorum formæ uocis,tamē non habet actualem unitatem uocis,ideo non debet dici multiplex actuale: Ad quintum dicitur,quòd multiplex fantaſticum non habet plura ſignificata ſecundum rem,ſed bene ſecundum apparentiam,& hoc ſufficit ad hoc quod ſit multiplex fantaſticum.

De fallacia Aequiuocationis,& illius tribus modis ſeu ſpeciebus

De hoc uide 2. Elēc. cap.4

AEquiuocatio eſt multiplicitas dictionis eiuſdem ſecundum ſubſtantiā & modū proferendi,ut in hoc nomine canis. Sciendum eſt quòd in qualibet fallacia eſt duplex cauſa.ſ.cauſa apparentiæ,& cauſa defectus.Cauſa apparētiæ in qualibet fallacia eſt,quæ mouet ad credendū id,quod non eſt credendū,cauſa defectus eſt,quæ oſtēdit creditum eſſe falſum.Cauſa apparentiæ in æquiuocatione eſt unitas dictionis eiuſdem ſecundū ſubſtātiam & modū proferendi diuerſa ſignificantis cauſa defectus ſiue falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorum. Vnitas.n.prædicta in æquiuocatione mouet ad credendum quod non eſt.ſ.unitatem ſignificandi, diuerſitas autem oſtendit creditum eſſe falſum.Aequiuocationis tres ſunt modi.Sed primo uidēdum eſt quid fallacia æquiuocationis. Vnde fallacia æquiuocationis eſt deceptio prouenięs ex eo quòd aliqua dictio manens una ſecundum ſubſtantiā & ſecundū modū proferendi,diuerſa ſignificat.

Primus modus æquiuocationis.

Primus aūt modus prouenit ex ſignificatione uel conſignificatione dictionis ex ſignificatione ſic paralogizatur,omnis canis currit, ſydus cœleſte eſt canis,ergo ſydus celeſte currit.Solutio.utraq; præmiſſarum eſt duplex,quia hic nomen canis eſt multiplex æquiuoce ſignificās aīal latrabile,ſydus cœleſte,& piſcē marinū, & ſic maior uno mō eſt uera,& alio mō falſa,& ſimiliter minor.Vel ſic oē expediēs eſt bonū,malum eſt expediens,ergo malū eſt bonū.Solutio.expediens dicitur æquiuoce.Vno modo idem eſt,quod bonū.alio mō idem,quod neceſſarium,quod accidit.In minus malum,quod oportet fieri ad euitandū maius malū,unde utraquæ præmiſſarum eſt duplex,quia uno mō eſt uera,alio mō eſt falſa. Ex cōſignificatione paralogizatur ſic.Iſte pannus eſt de Anglia,Anglia eſt terra,ergo iſte pānus eſt terra.nō ſequitur,quia prima eſt duplex, ex eo quòd hæc poſitio de,pōt dicere circunſtantiā cauſæ materialis,& ſic eſt falſā, uel poteſt dicere locum & originē,& ſic eſt uera.Vel ſic in quocunque eſt ægritudo,ipſum eſt animal, ſed in humorū in adæquatione eſt ægritudo,ergo humorum inadæquatio eſt animal. Prima eſt duplex,quia hæc propoſitio in,poteſt dicere cauſam efficientē, & ſic eſt falſa,uel cauſam formalem, ſiue ſubiectum in quo eſt, & ſic eſt uera.Similiter dicendum eſt de minori. Vel ſic proprium eſt qualitati ſecundum eam ſimile uel diſsimile, ſed ſecundum ſimilitudinem

Aliud exēplum:

Exēpla de conſignificatione.

nem dicitur aliquis ſimilis,uel diſsimilis, ergo ſimilitudo, uel diſsimilitudo ſunt qualitates,quod eſt falſum immo ſunt relationes.Prima eſt duplex,eo quod hæc præpoſitio ſecundum, pōt dicere circunſtantiam cauſæ efficientis, & ſic eſt uera,quia duæ qualitates eiuſdē ſpeciei faciunt unam ſimilitudinem,& ſic qualitas eſt cauſa efficiens ſimilitudinis,ſi autem dicat circunſtātiam cauſæ formalis,ſic eſt falſa,quia qualitas non eſt cauſa formalis ſimilitudinis.& econuerſo dicendum eſt de minori.Similiter omne ſanum eſt animal, urina eſt ſana,ergo urina eſt animal. utraque præmiſſarū eſt duplex, quia ſanū dicitur de animali,ut de ſubiecto,& de urina ut deſignante, uel indicante,de cibo,ut de efficiente,de diæta,ut de conſeruante, & ſic alio & alio modo ſanitas ad hæc comparatur, & ſecundum hoc habet diuerſas ſignificationes.Ex conſignificatione ſic paralogizatur. Quicūque ſanabatur ſanus eſt,laborans ſanabatur,ergo laborans ſanus eſt. Minor eſt duplex,ex eo quod hoc participiū laborās pōt dicere præſens tempus,& ſic eſt uera,& tunc eſt ſenſus, laborans nunc ſanabatur:ſi autem dicat præteritum,ſic eſt falſa,& ſic eſt ſenſus, laborans tunc ſanabatur.& econuerſo dicendum eſt de concluſione.Laborās n. æquiuocum eſt ad laborantem nunc,& ad laborantem tunc, eodē modo eſt hic,quicunque ſurgebat ſtat,ſedens ſurgebat, ergo ſedens ſtat.Et eodem modo reſpondendum eſt ſicut reſponſum fuit ad aliū paralogiſmum.Alio autem modo poteſt fieri econuerſo,quando dictio pōt teneri materialiter,uel conſignificatiue ſicut hic, Deus eſt ubique,ubique eſt aduerbium,ergo Deus eſt aduerbium. Dicendū, quod prima eſt duplex,eo quod hæc dictio ubiq. poteſt teneri materialiter,uel conſignificatiue.ſi materialiter,ſic eſt falſa,ſi conſignificatiue,ſic eſt uera,ſed non ſequitur concluſio.

Aliud exēplum.

Secundus modus æquiuocationis prouenit ex tranſumptione dictionis.unde tranſumptio ut hic ſumitur,eſt acceptio dictio ſignificantis unum ex impoſitione ad ſignificādum,aliud per ſimilitudinē. Et ſecundum iſtum modum ſic formatur paralogiſmus. Quicquid ridet habet os,pratum ridet,ergo pratū habet os.Prima eſt duplex, eo quod hoc uerbum ridet, poteſt teneri proprie & ex impōne, uel tranſumptiue.ſi proprie,ſic eſt uera & non ſequitur concluſio, ſi trāſumptiue, ſic eſt falſa, & ſic ſequitur concluſio.hoc. n.uerbū ridere eſt æquiuocū ad ridere & ad florere, quia ridere ſignificat ex prima impōne riſum ab ore emittere. florere.n.ſignificat per quandam trāſumptionē,Florere.n.& ridere quandam ſimilitudinem habent,quia utrobique denotatur gaudium,& ideo ridere tranſumitur ad florere ut uult Ariſt. ideo ſumentes aliquam ſimilitudinem transferuntur.

Secundus æquiuocationis modus.

Quicquid

quicquid currit habet pedes, qua currit, ergo aqua habet pedes utraque præmiſſarũ eſt duplex, quia hoc uerbum currit, uel tenetur proprie, uel tranſumptiue currere.n.& labi aſsimilãtur in uelocitate motus, ſecundum quod, currit ſumitur proprie, ſic maior eſt uera, & minor falſa, ſi tranſumptiue, tunc eſt econuerſo.

Tertius modus prouenit ex eo quod aliqua dictio plura ſignificat cõpoſita, ſeparata uero unum ſolũ, ut hæc dictio immortale, uno modo dicitur quaſi non potens mori, alio modo dicitur, quaſi potens non mori. & ſecundum hoc formatur ſic paralogiſmus. Omne immortale eſt perpetuum, ſed omne potens non mori eſt immortale, ergo omne potens non mori eſt perpetuum. Vtraque præmiſſarum eſt duplex, cum hoc nomen immortale ſit æquiuocum, ut dictum eſt Item, omne corruptibile eſt perpetuum, ſed omne potens nõ corrũpi eſt incorruptile, ergo omne potens non corrumpi eſt perpetuũ. Vtraque præmiſſarum eſt duplex, eo quod incorruptile, uno modo idem eſt quod non potens corrumpi, & ſic incorruptibile eſt perpetuum, & ſic maior eſt uera, & minor falſa. Alio modo idem eſt quod potens non corrumpi, ut primus modo potuit non corrumpi, & in hoc ſenſu maior eſt falſa, & minor uera. Et ſic ſoluendi ſunt paralogiſmi æquiuocationis per diſtinctionem paralogiſmorum ſecundum æquiuocationem, ut prius patuit Recta ſolutio eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi, & propter quid eſt falſus, & hoc contingit dupliciter ſcilicet, uel diſtinguendo, uel aliquam præmiſſarum interimendo. ſecundo modo reſpondendum eſt ad omnes peccantes in materia, & ad omnes rationes in utroque peccantes, reſpondendum eſt utroque modo ſcilicet diſtinguendo aliquam præmiſſarum, & interimendo, non ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa.

Modus cõmunis ſoluendi quoſcũq; paralogiſmos.

Poſtq̃ Auctor determinauit de numero fallaciarum in dictione, & de modis multiplicibus ualentibus ad cognitionem illius numeri, hic conſequenter in ſpeciali determinat de qualibet fallaciarum in dictione. Et primo de fallacia æquiuocationis, quæ per hoc ꝙ peccat ſecundum multiplex actuale præcedit omnes alias peccantes ſecundum multiplex potẽtiale, & fantaſticum, & diſtinguitur ab ipſis, & per hoc ꝙ peccat ſecundum multiplex actuale dictionis diſtinguitur ab amphibologia, quæ peccat ſecundum multiplex actuale orationis. Ideo Auctor primo determinat de fallacia æquiuocationis, primo ſic definiens æquiuocationem. Aequiuocatio eſt quando dictio actualiter una plura ſignificat, ut canis ſignificat canem latrabilem, piſcem marinum, & ſydus cæleſte. Et dicitur actualiter una ad differentiam accentus, in quo dictio potentialiter una plura ſignificat, & eſt duplex æquiuocatio. ſ. a caſu, & a conſilio, ut dictum eſt in Ante prædicamentis, & ſecundum talem æquiuocationem ſumitur fallacia æquiuocationis.

Aequiuocatiõis fallacia qd.

Primo ſciendum, ꝙ cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt actualis unitas dictionis plura ſignificanti, propter quam unitatem credimus, ꝙ ſicut dictio eſt actualiter una ſecundum uocem, quod habeat unum ſignificatum, & ſumitur hæc maxima,

Quæ cauſa apparẽtiæ, & de-

xima, unius uocis in actu eſt tm̄ unū ſignificatū. Sed eius cauſa defectus eſt pluralitas ſig̃atorum dictionis unius ſecundū actū. Et ſecūdum has cauſas dupliciter definitur fallacia æquiuocationis. Primo ſic ex parte cauſæ apparentiæ, ꝙ eſt idoneitas decipiendi ꝓueniens ex actuali unitate dictionis plura ſig̃antis. Et ex parte cauſæ defectus definitur ſic, ꝙ eſt deceptio prouenſes ex pluralitate ſig̃atorū dictionis actualiter unius prima tn̄ definitio meliorem, qa definitur fallacia in rōne principij, & loci ſophiſtici, in ſcdo uero ut cautur mediante ſyllogiſmo ſophiſtico

Secundo ſciendum eſt, ꝙ fallaciæ æquiuocationis tres ſunt modi uel ſpecies. Primus modus ſumitur, quando. ſ dictio actualiter una principaliter, & ſecundū impoſitionem plura ſignificat, ut canis ſignificat ex impoſitione eius plura ſignificata, & hoc uerbum diſcere, uno modo idem eſt qđ docere, & dare diſciplinam, alio modo idem eſt quod doceri, & ſuſcipere diſciplinam, & ſecundum hunc modum ſic paralogizatur. Quicunque diſcunt ſunt ſapientes, ignorantes diſcūt, ergo ignorantes ſunt ſapientes. Soluitur ſic, utraque præmiſſarum eſt duplex, quia diſcere poteſt capi pro docere, uel pro doceri, ſi in utraq; præmiſſarum capiatur pro docere, ſic maior eſt uera, & minor eſt falſa, & ſequitur concluſio. ſed ſi utraq; teneatur pro doceri, tunc maior eſt falſa & minor eſt uera, & iterum bene ſequitur concluſio, ſed ſicut ipſa eſt falſa, ita & aliqua præmiſſarum & iſtis duobus modis eſt bonus ſyllogiſmus, & non committitur fallacia æquiuocationis. Si autem in maiori teneatur pro docere & in minori pro doceri, utraque præmiſſarum eſt uera, nec ſequitur concluſio, ſed committitur fallacia æquiuocationis propter æquiuocationem medii, & ideo ibi non eſt bonus ſyllogyſmus, quia non eſt unitas medii ſecundum rem, nec ibi ſunt tres termini tantum, & huiuſmodi multa exempla ponuntur in textu.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ ſecundus modus ſumitur qñ dictio actualiter una unū ſignificat principaliter, & aliud tranſumptiue, ut ridere principaliter, ſignificat apertionem & actū oris, tranſumptiue, floritionē prati, & currere principaliter ſignificat motū uelocem pedum animalis, & trāſumptiue ſignificat fluxum aq. Et ſm hunc modum ſic paralogizatur. Quicquid currit habet pedes, aqua currit, ergo aqua habet pedes. Solutio, utraq; præmiſſarum eſt duplex, quia currit, poteſt capi proprie, & tranſumptiue ſi capiatur in utraq; præmiſſarum proprie, maior eſt uera, & minor falſa, & ſi in utraq; teneatur tranſumptiue, ſic maior eſt falſa, & minor uera, & his modis neceſſario ſequitur concluſio, & eſt bonus ſyllogiſmus, ſed ſi in maiori accipiatur proprie, & in minori, tranſumptiue, tunc ambæ præmiſſæ ſunt ueræ, nec ſequitur concluſio, ſed committitur fallacia æquiuocationis propter æquiuocationem medii. Et in iſtis paralogiſmis, qñ eſt æquiuocatio in medio quod ponitur in utraq; præmiſſarum, ſic utraq; pręmiſſarum eſt, diſtinguenda. Sed, quando æquiuocatio eſt in maiori extremitate ſolum, tunc debet diſtingui maior præmiſſa, & concluſio in quibus ponitur maior extremitas. Et quando eſt in minore debet diſtingui minor pręmiſſa cum concluſione.

Quarto ſciēdum, ꝙ tertius modus eſt qñ dictio ſimplex tm̄ unum ſignificat, & tn̄ compoſita plura ſignificat ut mortale tm̄ unū ſignificat. ſ aptum natum mori, & tn̄ immortale plura ſignificat per hoc, ꝙ hæc prępoſitio in addita mortali poteſt negare actum tm̄, & relinquere aptitudinē, & ſic immortale ſumitur priuatiue. Vel poteſt negare actum, & potentiam ſimul, & ſic immortale tenetur negatiue, & ſecundum hunc modum paralogizatur ſic. Omne immortale eſt perpetuū, potens nō mori eſt immortale, ergo potens non mori eſt perpetuum, quod eſt falſum Soluitur ſic. Vtraque præmiſſarum eſt diſtinguenda, quia immortale capi negatiue, & priuatiue, ſi in utraque capiatur negatiue maior eſt uera, & minor falſa, ſi in utraque priuatiue, eſt econtra, & ſemper eſt bonus ſyllogiſmus. Sed,

ſi in

Margin notes:

fectus ĩ æquocatione, & eius duplex deſcriptio.

Tres ſunt æquiuocationis modi & đ primo.

Secundus modus.

Tertius æquiuocationis modus.

A modo ſicut præcedens. Vnde iſtorum modorum ſit pôt dari ſufficientia, ſicut de modis æquiuocationis quia eodem modo ponuntur. vnde iſtarum ſallaciarum ponuntur tres modi communes Prius,eſt quando dictio,vel oratio principaliter plures ſignificat. Secundus modus eſt quando dictio, vel oratio principaliter vnum,& aliud tranſumptiue.Tertius modus eſt c.m dictio ſimplex vel oratio tantum vnum ſignificat,iuncta vero cum alio plura ſignificat.

Contra prædicta arguitur primo ſic.Hæc oratio,canis currit, actualiter plura ſignificat,& tñ ibi non eſt amphibologia,ſed æquiuocatio, ergo contra definitionem amphibologiæ. Secundo ſic.Amphibologia eſt dubia ſententia, ſed in quolibet paralogiſmo cuiuslibet fallaciæ eſt dubia ſententia, ergo ſecundum amphibologiam non ſumitur vna fallacia ſpecialis ab alijs diſtincta. Tertio ſic.Oratio habens vnicum ſenſum bene habet actualem vnitatem orationis, & tamen illa B actualis vnitas non poteſt cauſare fallaciam amphibologiæ, ergo actualis vnitas orationis non eſt cauſa apparentiæ huius fallaciæ.Quarto ſic.Vna oratio tãtum ſignificat compoſitionem ſuorum extremorum, ſed compoſitio extremorũ propoſitionis eſt tantum vna, quia duorum eſt tantum vna compoſitio, ergo nulla oratio principaliter plura ſignificat ergo contra primum modum huius fallaciæ. Quinto ſic diuerſorum generum diuerſæ ſunt ſpecies, ſed æquiuocatio, & amphibologia ſunt diuerſa genera, ergo habent diuerſas ſpecies, ſub ſe,& non habent aliquos modo communes ſicut dictum eſt. Argum.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ illa oratio canis currit plura ſignificat ex conſequenti ratione vnius termini æquiuoci, ſed non ſignificat plura primo,& per ſe ratione multiplicitatis orationis,quod tamen requirit̃ ad amphibologiam. Ad ſecundum dicitur, quòd non quælibet dubia ſententia dicitur amphibologia,ſed ſolum dubia ſententia, quæ prouenit primo ex multiplicitate C orationis.ideo licet in paralogiſmis aliarum fallaciarum ſit dubia ſententia,non tamen eſt amphibologia,quia illa interpretatio non eſt conuertibilis. Ad tertiũ dr̃. ꝙ non quælibet actualis vnitas orationis ponitur cã apparentiæ huius fallaciæ, ſed ſolũ actualis vnitas orationis plura ſignificantis. ad fallaciam.n.ſemper requiritur ꝙ habeat cauſam apparentiæ cõiunctam cum ſua cauſa defectus,quæ latet ſub tali apparentia.Ad quartum dr̃, ꝙ licet duorum extremorũ ſit tantum vna compoſitio ſecundum numerum materialem poſſunt tamen eſſe plures in ſpecie ſecundum, ꝙ duo extrema ſub diuerſis habitudinibus poſſunt inter ſe cõponi.ideo vna oratio poteſt principaliter habere plures ſenſus. Ad quintum dr̃, ꝙ æquiuocationis,& amphibologiæ non ſunt ſimpliciter eędem ſpecies, ſed ſunt aliquo modo adinuicem ſimiles,eo ꝙ eodem modo diſtinguuntur. vnde iſti modi cõmunes aliter ſunt in æquiuocatione. & in amphibologia. quia vt fiunt in dictio D ne ſunt modi æquiuocationis, & vt fiunt in oratione ſunt modi amphibologiæ. Solutiones.

De compoſitionis fallacia, & eius Duobus modis.

SEquitur de fallaciis facientibus multiplex potentiale.ſ.dè compoſitione,diuiſione,& accentu. Et prius de compoſitione q̃ de aliis, q͞a paralogiſmi ſunt efficatiòres ſcd̃m compoſitionẽ ad finem ſophiſticum,q͞ eſt apparens ſapientia & non exiſtens, ideo prius dicendum eſt de compoſitione quàm de aliis. Compoſitio eſt eorum q̃ debent diuidi,falſa vnio. Diuiſio vero eſt eorum q̃ debent cõponi,falſa diuiſio.Fallacia cõpoſitionis eſt idoneitas decipiendi ꝓueniens ex identitate orationis vnius, & eiuſdem ſcd̃m materiam, & De hoc 2. Elench.ca.1. & in pleriſq; aliis locis & primo eiuſdem cap.5.

ſecundũ ſitum magis debitũ partibus in oratione poſitis. Cauſa ap A
parentiæ ratio fallaciæ, eſt oratio diuiſa habens identitatẽ in mate-
ria cum oratione cõpoſita, cauſa falſitatis, ſiue defectus eſt diuerſi-
tas ſenſus cõpoſiti aut diuiſi. Notandum, ꝙ quando oratio eſt vera
in ſenſu diuiſo, & falſa in ſenſu cõpoſito, tunc eſt fallacia compoſi
tionis, Dicitur tñ oratio compoſita, quando determinatio determi
nat determinabile illud quod magis aptum natum eſt determinari.
Similiter dicitur oratio compoſita, quãdo dictiones ordinantur ſe
cundum ſitum magis debitum. Et dicitur oratio diuiſa, qñ determi
nans determinat illud determinabile, quod nõ eſt magis aptum na
tum determinari, vel qñ dictiones ordinantur ſecundum ſitum mi B
nus debitum. vnde ſumitur hc oratio gratia exempli. Quicquid vi
uit ſemper eſt, in iſta oratione ſunt duo determinata .ſ. hoc verbũ
viuit, & hoc verbum eſt, & eſt vna determinatio .ſ. ſemper. ſi ergo,
hæc determinatio .ſ. ſemper, determinat hoc verbũ eſt, quod poni-
tur a parte prædicati, ſic dicitur oratio cõpoſita, quia tunc determi
natio determinat determinabile, quod magis aptũ natum eſt deter
minari, quia illud verbũ eſt ponitur in ſitu determinatio .ſ. in prædi
cato, ſi aũt determinat hoc verbũ viuit, ſic dicitur diuiſa, quia deter
minat illud determinabile, quod eſt minus aptum natũ determina- C
ri, quia illud verbum viuit, non ponitur in ſitu determinatio ipſius
verbi, & tunc dictiones ordinantur ſecundum ſitũ minus debitum.

Notabile pulchrum.

Iſtius fallaciæ duo ſunt modi. Primus modus prouenit ex eo ꝙ
aliquod dictum põt ſupponere pro ſe toto. vel pro parte ſui, & ſe-
cundũ iſtum modũ paralogizatur ſic. Quemcunq; poſſibile eſt am
bulare, poſſibile eſt, ꝙ ambulet ſedentẽ poſſibile eſt ambulare, er-
go poſſibile eſt ꝙ ſedens ambulet. Ad hoc dicendum, ꝙ minor eſt
duplex, quia, ſi hoc dictũ, ſedentem ambulare ſupponit pro ſe toto
huic prædicato, poſſibile eſt .i. ſedens ſedendo põt ambulare, tunc
eſt cõpoſita, & falſa, ſicut etiã eſt impoſſibile dicere, ꝙ ſedens am-
bulet, ſi aũt iſtud dictum ſupponat pro parte ſui, tunc eſt diuiſa, & D
vera, & nõ ſequitur cõcluſio, & eſt ſenſus ſedentẽ poſſibile eſt am-
bulare .i. ſedens nunc habet potentiam poſtea ea ambulet. Et ſimili
ter. Quemcunq; eſt poſſibile ſcribere, poſſibile eſt, ꝙ ipſe ſcribat,
non ſcribentem ſcribere eſt poſſibile, ergo poſſibile eſt ꝙ nõ ſcri-
bens ſcribat. Dicendũ eſt ad iſtum paralogiſmum ſicut ad primũ.

Fallaciæ compoſitionis modi duo.

Secundus modus prouenit ex eõ ꝙ aliqua determinatio põt re-
ferri ad diuerſa. Et penes iſtum modũ paralogizatur ſic, Quicunq;
ſcit literas, nunc didicit eas, ſed iſte antiquus Grãmaticus ſcit lite-
ras, ergo nunc didicit eas. Dicẽdum, ꝙ maior eſt duplex, quia hæc
determinatio nunc, poteſt determinare hoc verbũ didicit, & ſic eſt
compoſita

A compoſita & falſa, & ſequitur cõcluſio, vel poteſt determinare hoc verbum ſcit, & ſic eſt diuiſa & vera, & non ſequitur concluſio. ſimiliter hic, Quod vnum ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre, ſed, qđ non plura poteſt ferre poteſt vnum ferre, ergo, quòd non põt plura ferre plura poteſt ferre. Dicendum, ꝙ maior eſt duplex, ꝗa hæc determinatio ſolum, poteſt determinare hoc verbum poteſt, & ſic maior eſt falſa & compoſita, & eſt ſenſus, ꝙ illud, quod poteſt ferre vnũ, cum alio poteſt ferre plura, vel poteſt determinare hoc verbũ ferre, ſic maior eſt falſa & compoſita, & eſt ſenſus verus, & propoſi-

B tio diuiſa vera ſub hoc ſenſu, ꝙ poteſt iam ferre vnum ſolũ & ferre non plura, põt plura ferre. Similiter, tu ſcis tantũ tres homines currere, poſito caſu, quòd ſex currant, & neſcias de tribus. hæc eſt duplex, quia hæc dictio tantum, poteſt determinare hoc verbum ſcis, vel currere. ſi determinat hoc verbum currere, ſic eſt compoſita & falſa, ſi ſcis, ſic eſt diuiſa & vera, & paralogizatur ſic. Tu ſcis tantum tres homines currere, poſito caſu, ꝙ ſex currant, ſed quicquid ſcitur hoc eſt verum, ergo tantum tres homines currere eſt verum. Maior eſt duplex vt iam dictum eſt.

Poſtq̃ Auctor determinauit de fallacijs peccantibus ſecundũ multiplex actua-

C le, ſ. de æquiuocatione & amphibologia. hic conſequenter determinat de fallacijs peccantibus ſecundum multiplex potentiale in quibus ſolum eſt potentialis vnitas ipſius multiplicis, ratione cuius ſunt imperfectiores alijs. & inter illas primo determinat de fallacia compoſitionis, primo notificans quid ſit compoſitio & diuiſio. vnde vir ſufficit ad propoſitum, compoſitio accipitur dupliciter. vno modo vt eſt ordinatio partium orationis ſecundum ſitum magis debitum partibus in oratione poſitis, & ſic eſt in qualibet oratione compoſita vera vel falſa. Et dicitur ſitus magis debitus, qui magis occurrit intellectui, & magis conuenit dictionibus ſecundum ſuos modós ſignificandi & enunciandi, vt qñ determinatio determinat ſuum determinabile, eo modo quo magis eſt nata ipſum determinare, vel inter diuerſa determinabilia determinat illud, ꝙ magis habet determinare. & econtra, diuiſio eſt ordinatio partium orationis ſecundum ſitum minus debitum. Alio modo capitur compoſito magis ſpecialiter, vt ſolum reperitur in

D oratione compoſita falſa, & diuiſio indiuiſa falſa, & hoc modo ſic definitur. Compoſitio eſt eorum, quæ diuidi debent falſa vnio, & diuiſio eſt eorũ quæ componi debent falſa ſeparatio.

De compoſitione ac diuiſione.

Primo ſciendum, quod a compoſitione vltimo modo capta denominatur fallacia compoſitionis, & a diuiſione ſumitur fallacia diuiſionis. Et eſt fallacia compoſitionis idoneitas decipiendi proueniens ex materiali vnitate orationis diuiſæ veræ cum compoſita falſa. Et eius cauſa apparentię eſt materialis vnitas orationis diuiſæ veræ cum compoſita falſa. ratione cuius creditur, quod ſicut oratio in ſenſu diuiſio eſt vera, ſic in ſenſu compoſito, cum tñ ſit falſa. ꝑꝑ quam vnitatẽ etiam creditur, ꝙ ſicut oratio compoſita falſa bene infert concluſionem, ꝙ ita diuiſa vera inferat ipſam, & ſic in paralogiſmus huius fallaciæ ratione diuiſæ veræ apparet ibi eſſe probabilitas præmiſſarum, & ratione compoſitæ falſæ apparet ibi eſſe bonitas conſequentiæ. Sed cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas ſi-

Fallacia compoſitionis & diuiſionis intellectus.

 gnificatorum

gnificatorum orationis diuiſæ veræ, & compoſitæ falſæ. Ex quibus apparet, ꝙ paralogiſmi, in quibus oratio diuiſa eſt vera & compoſita falſa fiunt ſecundum fallaciam compoſitionis. & econtra, quando compoſita eſt vera, & diuiſa falſa, ſumitur fallacia diuiſionis. E

Duo fallaciæ cõpoſitionis modi

Secundo ſciendũ, quod huius fallaciæ compoſitionis ſunt duo modi. Primus modus eſt. qñ vna determinatio diuerſimode refertur & determinat idem determinabile, ſecundũ quẽ ſic paralogizatur, omne rudibile, vel riſibile eſt aſinus, Socrates eſt rudibilis, vel riſibilis, ergo Socra. eſt aſinus. Solutio. Maior eſt duplex, quia illa coniunctio, vel, poteſt determinare rudibile, vel riſibile tãquã partes ſubiecti vnius propoſitionis, & ſic cõiungit inter terminos, & maior eſt compoſita & falſa, & bene ſequitur concluſio, & eſt ſenſus maioris omne illud quod eſt rudibile, vel riſibile eſt aſinus. vel poteſt diſiungere ipſa tanquam duo ſubiecta duarum propoſitionem, & ſic diſiungit inter propoſitiones, & ſic maior eſt diuiſa vera, quia eſt vna diſiunctiua, cuius altera pars eſt vera, ſed tunc non ſequitur concluſio, ſed committitur fallacia compoſitionis, & poſſet etiam diſtingui minor. Et ſimiliter hic, quæcunque habent quatuor vnitates ſunt quatuor, duo & duo non habent quatuor vnitates, ergo duo & non ſunt quatuor vnitates, ergo duo & duo non ſunt quatuor. Solutio. Minor eſt duplex, quia illa coniunctio &, poteſt coniungere inter terminos, & ſic minor eſt compoſita & falſa, & ſequitur concluſio, vel inter propoſitiones, & ſic minor eſt diuiſa & vera, cum ſit copulatiua cuius ambæ partes ſunt veræ. & ſic non ſequitur concluſio. Et ſimiliter hic, omne poſſibile poteſt eſſe verum, ſedentem currere eſt poſſibile, ergo ſedentem currere eſt verum; & ſic iſta, ſedens currit, erit vera Solutio. Minor eſt duplex, quia ille modus poſſibile, poteſt determinare hoc dictum, ſedentem currere acceptum ſub compoſitione ſuarum partium, & ſic eſt compoſita, & falſa & ſequitur concluſio, vel acceptum ſub diuiſione earundem partium, & ſic eſt diuiſa & vera, & non ſequitur concluſio, ſed committitur fallacia. F G

Compoſitionis ac diuiſionis diſpoſitio in modalib. quõ exercenda, ac intelligenda ſit.

Tertio ſciendũ, quod in aliqua propoſitione modali dicti ſumitur ſub compõne. qñ ſubiectũ dicti ſecundũ ſuum materiale & formale ſimul componitur cum prædicato dicti. & ſumitur ſub diuiſione, quando ſubiectum ſecundũ ſuũ materiale tantum componitur cum prædicato dicti, & ſecundũ ſuũ formale ab ipſo diuiditur, vt dicendo, ſedentẽ currere eſt poſſibile, currere, poteſt componi cum ſedente pro ſuo materiali & formali ſimul. ſ. pro ſubiecto ſeſſionis, quòd eſt ſuum materiale, & pro forma ſeſſionis ſiue ſedentis, quod eſt ſuum formale, & tunc eſt modalis compoſita, & debet dictum continue proferri non pauſando inter partes dicti, ſed, ſi currere. componatur cum ſedente pro ſuo ma teriali tantum & non pro formali, tunc eſt diuiſa, & debet proferri prolatione diſcontinua, faciendo pauſam inter ſedentem & currere. &, quando dictum ſtat ſub compoſitione ſubijcitur pro ſe toto, eo ꝙ ſubijcitur ſecundum quamlibet compoſitionẽ, quę poteſt importari per ipſum. &, qñ ſtat ſub diuiſione, tunc ſolum ſubijcitur pro parte ſui, & non pro ſe toto. vnde in iſtis de. poſſibili modales quæ fiunt ex terminis contrarijs, vel oppoſitis in ſenſu compoſitio ſunt falſæ, & in diuiſo ſunt veræ, vt album eſſe nigrum eſt poſſibile. videntem eſſe cæcum eſt poſſibile, ens eſſe non ens eſt poſſibile, & econtra eſt de illis de impoſſibili. H

Secundus modus.

Quarto ſciendum, quod ſecundus modus huius fallaciæ ſumitur, qñ vna determinatio refertur ad diuerſa determinabilia, vel vnum determinabile ad diuerſas determinationes, ſecundum quem ſic paralogizatur. Quicquid viuit ſemper eſt, Socrates viuit, ergo Socrates ſemper eſt. Solutio. Maior eſt duplex, quia illa determinatio ſemper, poteſt determinare hoc verbum eſt, & ſic eſt compoſita & falſa, & ſequitur concluſio, & dicitur tunc compoſita, quia in oratione aduer-

A binm habet determinare principalius verbum,& quia illud verbum eſt principalius verbũ, in tali oratione, ideo aduerbiũ ponitur in ſitu magis debito qſi refertur ad ipſum,vel poteſt determinare hoc verbũ viuit, & ſic maior eſt diuiſa & vera,& non ſequitur concluſio. Et ſimiliter hic.omne quod eſt, neceſſario eſt, Socrates eſt,ergo Socrates neceſſario eſt.Solutio.Maior ẽ duplex,eo q neceſſario poteſt determinare hoc verbum eſt,ſecundo loco poſitum,& ſic eſt compoſita & falſa, & ſequitur concluſio, vel poteſt determinare hoc verbum eſt primo poſitum, & ſic eſt diuiſa & vera, nec ſequitur & concluſio.

Contra prædicta arguitur primo ſic.Hæc compoſitio,homo eſt animal, & tamen non falſa vnio diuidendorum ergo male definitur compoſitio. Secundo ſic. Materialis vnitas orationis compoſitæ & diuiſæ eſt vnitas realis cum ſit vnitas vocis, ergo,ſi ſit cauſa apparentiæ huius fallaciæ, ſequitur, q hæc fallacia ſumit cãm apparentiæ ex parte rei.& ſic non erit fallacia in dictione. Tertio ſic.Quan- Argum.
B do modus determinat dictũ pro ſe toto,vel pro parte ſui ibi vna determinatio refertur ad diuerſa determinabilia, quia totũ dictũ,& pars eius differunt. ergo primus modus non differt a ſecundo.Quarto ſic.Vnius determinationis eſt tantum vnũ determinabile, ſicut vnius determinabilis eſt tantũ vna determinatio . ergo eadẽ determinatio nunq̃ determinat diuerſa determinabilia.& ſic male ponitur ſecundus modus. Quinto ſic . Aliqui paralogiſmi fiunt in fallacia compoſitionis per hoc,q coniunctio coniungit in terminos,vel inter propoſitiones,& tamen ille modus hic.non ponitur. ergo inſufficienter ponuntur modi huius fallaciæ .

Ad argumenta.Ad primum iſtorũ dicitur,quod ſi capiatur cõpoſitio pro vnione affirmatiua prædicati cum ſubiecto ,ſic ibi eſt compoſitio, homo eſt animal ; ſed, ſi capiatur compoſitio pro ordinatione partium orationis in ſitu magis debito in oratione compoſita falſa,ſicut hic capitur compoſitio, ſic in illa propoſitione non eſt cõpoſitio,neque hic eſt diuiſio,vt hic capitur,homo non eſt aſinus.Ad Solutiones.
C ſecundũ dicitur,q licet illa materialis vnitas ſit reali,tamen nõ conſideratur hic in ratione ſigni habentis plura ſignificata , ideo iſta cauſa apparentiæ non ſumitur a parte rei.Ad tertiũ dicitur,q modus determinans dictũ pro ſe toto,vel pro parte ſui ſemper refertur ad idem determinabile,licet diuerſimode,quia ſemper determinat ipſum dictũ,ſed aliquando determinat ipſum ratione totius, & quandoque ratione partis.Ad quartum dicitur, q licet vna determinatio in vna acceptione intellectus non poſſit referri ad diuerſa determinabilia,quia non poſſunt ab vno intellectu plura ſimul intelligi,tamen ſecundum plures acceptiones intellectus, quæ fiunt a pluribus hominis , vel ab vno homine ſucceſſiue , eadem determinatio poteſt referri ad diuerſa determinabilia.

Ad quintum dicitur.quod licet ille modus non enumeretur explicite in textu tamen intelligitur implicite in primo modo,& paralogiſmi facti fiunt ſecundum primum modum huius fallaciæ, vt prius patuit.

De diuiſionis fallacia, ac modis eius duobus.

D DE fallacia diuiſionis.Quid ſit diuiſio dictũ eſt prius.Fallacia diuiſionis eſt idoneitas decipiendi,ꝓueniens ex eo q oratio aliqua compoſita eſt vera,& diuiſa falſa,vna & eadẽ manens ſecundum materiã,differens ſecundum formã.diuerſa ſignificat, quæ credit eſſe vera in ſenſu diuiſo,eo q veritatem habet in ſenſu compoſito. Cã apparentiæ huius fallaciæ eſt oratio cõpoſita habens identitatem in materia cũ oratione diuiſa.vel cã apparentiæ eſt idonei- Vide ad hoc 1. Elenc. c.5.& in plerisq; alijs locis.

tas orationis eiuſdem ſecundum ſubſtantiam, & ſitum minus debitum. Cauſa defectus eſt diuerſitas ſenſus diuiſi a ſenſu compoſito. Iſtius fallaciæ duo ſunt modi.

Primus modus. Primus modus prouenit ex eo, ꝙ aliquo coniunctio pôt copulare inter terminos vel propoſitiones. Et ſecundũ iſtum modũ paralogizatur ſic. Quæcunque ſunt duo, & tria, ſunt duo, & ſunt tria: quinque ſunt duo & tria, ergo quinque ſunt duo, & quinque ſunt tria. Ad hoc dicendũ, ꝙ minor eſt duplex, quia hæc coniunctio, &, poteſt coniungere, & copulare inter terminos, vel inter propoſitiones ſi inter terminos, ſic eſt vera, & cõpoſita, & eſt ſenſus, duo, & tria ſimul iũcta faciunt quinque. ſi inter propoſitiones, ſic eſt falſa, & diuiſa, & eſt ſenſus, ꝙ duo ſunt quinque perſonæ, & ꝙ tria ſunt quinq; perſonæ, qđ eſt falſum. Similiter eſt hic. Quæcunq; ſunt duo, & tria ſunt paria, & imparia, quinq; ſunt duo, & tria, ergo quinque ſunt paria, & imparia. Dicendũ, ꝙ minor eſt duplex, quia ibi pôt eſſe copulatio inter terminos, & ſic eſt vera, & cõpoſita, & eſt ſenſus quinq; ſunt duo & tria inſimul cõiuncta, vel eſt copulatio inter propoſitiones, & ſic eſt falſa, & diuiſa, & eſt ſenſus, quinq; ſunt duo, & quinq; ſunt tria, qñ eſt falſum. Similiter hic, omne animal eſt rõnale irrõnale, ſed nõ omne animal eſt rõnale, ergo oẽ animal eſt irrõnale. Dicẽdũ, ꝙ maior eſt duplex, ex eò ꝙ iſta cõiunctio vel, pôt coniungere inter terminos, & ſic eſt vera, & cõpoſita, vel inter propoſitiones, & ſic eſt falſa, & diuiſa. Similiter hic, oẽ animal eſt ſanũ, vel ægrũ, vel ſic, omnis ſubſtãtia eſt corporea, vel incorporea, vel ſic, omnis linea eſt recta, vel curua. Vnde omnes iſtæ ſunt veræ, qñ coniunctio coniungit inter terminos, & ſunt cõpoſitæ. ſed ſunt falſæ, qñ coniunctio coniungit inter orationes, & propoſitiones, & diuiſæ. quia coniunctio per ſe primo eſt coniunctiua partiu orationis, & ex conſequenti coniungit orationem cum oratione.

Secũdus modus. Secundus modus huius fallaciæ diuiſionis prouenit ex eò ꝙ aliqua determinatio pôt referri ad diuerſa, vt hic, quo vidiſti hũc percuſſum hoc percuſſus eſt, ſed oculo vidiſti hunc peuſſum, ergo oculo percuſſus eſt. Dicendum ꝙ minor eſt duplex, quia iſte ablatiuus oculo, vt determinare hoc participiũ percuſſus, & ſic eſt diuiſa, & falſa, & eſt ſenſus tu vidiſti hunc percuſſum oculo, & ſic ſequitur concluſio, vel pôt determinare hoc verbum vidiſti, & ſic eſt cõpoſita & vera, & tunc eſt ſenſus, tu vidiſti cũ oculo hunc percuſſum, ſed tunc non ſequitur concluſio.

Ordo fallaciæ diuiſionis ad alias. Poſtquàm determinatum eſt de fallacia compoſitionis, hic conſequenter determinat de fallacia diuiſionis. Cuius ordinis ratio eſt, quia fallaciæ adinuicem ordinantur ſecundum ordinem ſuarũ cauſarum apparentiæ, quod habentes perfectiorem

A ſectiorem cauſam apparentiæ præponuntur alijs, ſed in fallacia compoſitionis maior eſt cauſa apparentiæ quàm in fallacia diuiſionis, quia maior eſt apparentia, q; ſi oratio diuiſa ſit vera, q; compoſita ēt ſit vera, quā econtra, ſi cōpoſita ſit vera, q; diuiſa ſit vera, eo, q; in diuiſa partes ordinanť in ſitu minus debito, & in cōpoſita in ſitu magis debito. & maior eſt apparentia, ſi oratio, in qua partes minus debitæ ordinantur, ſit vera, quòd alia, in qua ordinantur magis debitæ ſit vera, quàm econtra, ideo in fallacia cōpoſitionis maior eſt cauſa apparentiæ quam in fallacia diuiſionis, ratione cuius bene ei præponitur.

Primo ſciendum, q; fallacia diuiſionis eſt idoneitas decipiendi proueniens ex materiali vnitate orationis compoſitæ veræ cum diuiſa falſa. Et eius cauſa apparentiæ eſt illa materialis vnitas orationis compoſitæ veræ, & diuiſæ falſæ. propter quam vnitatem credimus, q; ſicut illa oratio eſt vera in ſenſu compoſito, q; etiā ſit vera in ſenſu diuiſo, cum tamen in illo ſenſu ſit falſa. Et ēt propter illam B vnitatem credimus, quòd ſicut diuiſa falſa bene infert cōcluſionem, quòd etiam compoſita vera bene inferat concluſionem. Et ſic ex parte compoſitæ veræ ſumitur apparens probabilitas præmiſſarum, & ratione diuiſæ falſæ apparet probabilitas conſequentiæ. Sed cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas ſignificatorum orationis compoſitæ, & diuiſæ. Quid fallacia diuiſionis.

Secundo ſciendum, quòd oratio compoſita, & diuiſa dupliciter inter ſe differunt. Primo, quia in oratione compoſita partes ordinantur ſecundum ſitum magis debitum, ideſt ſecūdum ſitum, in quo de virtute ſermonis citius accipiuntur, ſed in oratione diuiſa partes ordinantur ſecundum ſitum minus debitum. Secunda differentia ſumitur ex parte modi proferendi. nam oratio compoſita habet proferri prolatione continua, & oratio diuiſa habet proferri prolatione diſcontinua. diſcontinuando dictiones, quæ abinuicem diuiduntur. & hæc ſunt, ſecunda differentia eſt ſignū primæ, vt dicendo, omnis propoſitio vera eſt, ſi vera ponatur in ſubiecto, ſic illa oratio eſt diuiſa & vera, & debet proferri prolatione diſcontinua, faciendo pauſam inter ſubiectum, & verbum, ſed, ſi teneatur ex parte C prædicati, eſt compoſita, & falſa, & debet proferri prolatione continua. Orationis compoſitæ ac diuiſæ diſcrimen.

Tertio ſciendum, quòd huius fallaciæ ſunt duo modi. Primus modus eſt, qñ eadem determinatio diuerſimode determinat idem determinabile. Secundum quem modum paralogizatur ſic, omne quod impoſſibile eſt eſſe, album, impoſſibile eſt recipere albedinem, ſed nigrum eſſe album eſt impoſſibile, ergo nigrum recipere albedinem eſt impoſſibile, qđ eſt falſum. Solutio. Minor eſt duplex. quia illud dictum, albū eſſe nigrū, pōt diuerſimode determinari per illum modum impoſſibile, vno mō inquantum ſtat ſub compoſitione, & ſubijcitur ſecundum ſe totum, & ſic minor eſt compoſita, & vera, & nō ſequiť concluſio, ſed cōmittitur iſta fallacia, alio modo poteſt determinari vt accipitur ſub diuiſione ſuarum partium, & ſubijcitur pro parte ſui ſ. pro compoſitione ſui prædicati cum materia D ſui ſubiecti, & ſic eſt diuiſa, & falſa, & bene ſequitur concluſio. Et ſimiliter diſtinguerentur iſti parologiſmi. Sedentem currere eſt impoſſibile, omne album eſſe coloratum eſt neceſſarium, & ſic de alijs modalibus, quæ in ſenſu diuiſo ſunt falſæ, & in ſenſu compoſito ſunt veræ. Aliter ſic paralogizatur. quicquid eſt tantundem, & amplius, eſt æquale alteri, ſed magis eſt tantundem, & amplius, ergo magis eſt æquale. Solutio. Minor eſt duplex, quia illa coniunctio, & poteſt coniungere inter terminos, & determinare illa quę coniungit tanquàm partes vnius prædicati, & ſic minor eſt compoſita & vera, & non ſequitur concluſio. vel poteſt coniungere inter propoſitiones, & coniungere ea quæ per eam copulantur tanquàm diuerſa prædicata plurium propoſitionum, & ſic minor eſt diuiſa, & falſa, quia eſt vna copulatiuas, cuius vna pars eſt falſa, & hoc modo ſequitur concluſio. Duo huius fallaciæ ſunt modi & de primo.

cluſio. & ecõtra dicendum eſt de maiore. Similiter ſoluitur iſte paralogiſmus, E quæcunq; ſunt duo & tria, ſunt paria, & imparia, ſed quinq; ſunt duo,& tria, ergo quinq; ſunt paria, & imparia. & ſimiliter eſt hic, omne animal eſt ſanum vel ægrum, ſed non omne animal eſt ſanum, ergo omne animal eſt ægrum. Solutio. Hæc coniunctio, vel poteſt coniungere inter terminos,& ſic maior eſt compoſita,& vera, vel inter propoſitiones,& ſic eſt diuiſa, & falſa.

Secũdus modus. Quarto ſciendũ, quod ſecundus modus eſt, qñ aliqua determinatio poteſt determinare plura determinabilia. vel idem determinabile poteſt determinari a diuerſis determinationibus. Secundum quem modum ſic paralogizatur nullus hodie natus fuit heri, homo decem annorum eſt hodie natus, ergo non fuit heri. Solutio. Minor eſt duplex, quia hoc aduerbium hodie, poteſt determinare natus, & ſic eſt diuiſa, & falſa, & bene ſequitur concluſio, vel poteſt determinare hoc verbum eſt, & ſic eſt compoſita,& vera,& non ſequitur concluſio. Eſt enim F tunc compoſita, quia aduerbium de ſui natura magis habet determinare verbum quàm participium, ideo, cum hodie refertur ad verbum, ordinatur in ſitu magis debito. Et ſimiliter hic, quorumcunq; virorum Achilles reliquit centum in bello, illi erant centum: & amplius, ſed quadraginta virorum centum reliquit Achilles in bello, ergo quadraginta erant centum,& amplius. Solutio. Minor eſt duplex. quia ille genitiuus virorum, poteſt determinari per illud adiectiuum centum, ſic, ꝙ ambo ſint genitiui caſus, & regantur de li quadraginta, & ſic minor eſt compoſita,& vera,& non ſequitur concluſio, vel poteſt determinari per illud adiectiuum quadraginta, ſic, ꝙ ambo regantur de li centum,& ſic eſt diuiſa, quia dictio recta præcedit dictionem regentem, & ſic eſt falſa, & ſequitur concluſio, & ſic poſſent ſolui alij paralogiſmi huiuſmodi.

Argum. Contra prędicta arguitur primo ſic. In iſta fallacia ſumitur cauſa apparentiæ ratione orationis compoſitæ veræ, ꝙ non ratione diuiſæ, ergo iſta fallacia debet dici fallacia compoſitionis, & non fallacia diuiſionis, cum apparentia, & proba G bilitas ſuorum paralogiſmorum proueniat ex oratione compoſita vera. Secundo ſic. Materialis vnitas orationis compoſitæ,& diuiſæ eſt cauſa apparentiæ in fallacia compoſitionis,& diuerſitas ſignificatorum eius eſt cauſa defectus, ergo ſi illa materialis vnitas ſit cauſa apparentiæ huius fallaciæ, habebit eandem cauſam apparentiæ cum fallacia compoſitionis, quod eſt inconueniens. Tertio ſic. Modus proferendi orationis ſe tenet in prolatione literarum, ſyllabarum,& dictionum, ſed in oratione compoſita & diuiſa eodem modo proferuntur literæ, ſyllabæ, & dictiones, ergo iſtę orationes non differunt ſecundum modũ proferendi. Quarto ſic. Coniunctio eſt coniunctiua partium orationis vt habetur in ſua definitione, & non orationum, ergo coniunctio non habet coniungere inter propoſitiones, ergo contra ea quæ dicuntur in primo modo huius fallaciæ. Quinto ſic. In iſto paralogiſmo amphibologiæ, quemcunq; cõtingit dicere cõtingit loqui, ſed tacentẽ contingit dicere, ergo tacentem contingit loqui, vna determinatio poteſt diuer- H ſimode determinare idem determinabile,& tamen ibi non eſt primus modus huius fallaciæ, ergo ſuperius aſsignatur primus modus.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet ex parte orationis compoſitæ veræ in iſta fallacia ſumatur apparentia probabilitatis præmiſſarum, tamen ex parte orationis diuiſæ falſæ ſumitur apparentia proprietatis conſequentiæ, quæ eſt principalior in paralogiſmis, ideo iſta fallacia principalius denominatur ab oratione diuiſa falſa quàm compoſita.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet hæc fallacia, & fallacia cõpõnis habeant eandẽ cauſam apparentiæ communẽ. ſ. materialem vnitatem diuiſæ. ꝙ compoſitæ, tamen habent diuerſas cauſas apparentię ſpeciales per hoc, quod oratio compoſita,&

A ta,& diuiſa variantur penes verum, & falſum, vt patet ex prædictis. Ad tertium dicitur, q́ licet in oratione compoſita, & diuiſa dictiones ſecundum ſe eodem modo proferantur,non tamen eodē modo quo ad vnionem earum inter ſe,quia quandoque diuiduntur adinuicem, & quandoque componuntur.

Ad quartum dicitur, quòd coniunctio primo, & per ſe eſt cōiunctiua partium orationis, ſed bene ex conſequenti coniungit orationes. Et quia ſolum cōiungit ex conſequenti tantum inter orationes, ideo, quando ſic accipitur,ordinatur in ſignificato minus debito,& facit orationem diuiſam.

Ad quintum dicitur, quòd licet in illo paralogiſmo eadem determinatio diuerſimode determinet idem determinabile, & tamen hoc non fit cum variatione partium orationis ſecundum ſitum magis debitum, quia illa oratio de virtute ſermonis poteſt accipi æqualiter, prout ille actus præcedit verbum, & ſequitur.ideo ibi non eſt variatio ſenſus compoſiti, & diuiſi, quæ tamen præſupponi-
B tur in omnibus modis huius fallaciæ.

De Fallaciæ Accentus natura, & eius Modis.

SEquitur de fallacia accentus. Accentus eſt certa lex,& regula ad eleuandū vel deprimendū ſyllabā vniuſcuiuſq; dictionis.Et iſte accentus diuiditur in accentum grauem,acutum, & circunflexum.Grauis eſt qui deprimitur in fine.Acutus eſt qui in fine eleuatur,vel acuitur.Circunflexus eſt qui acuitur, & deprimitur ſimul. Vel circunflexus eſt qui procedit ab imo, & procedit in altum, & finaliter tendit in imum; vt Ieruſalem.Fallacia accentus eſt idonei- Vide ad hoc. 2. Elen. cap. 6.
C tas decipiendi proueniens ex multiplicitate dictionis eiuſdē ſecundum ſubſtantiā, diuerſe ſecundū modum proferendi diuerſa ſignificantis.Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt vnitas dictionis ſecundum materiam, vel ſecundum ſubſtantiam ſolum. Cauſa defectus eſt diuerſitas ſignificatorum. Iſtius fallaciæ ſunt duo modi.

Primus modus ꝓuenit ex eò q́ aliqua dictio pōt ꝓferri diuerſis accentibus,vt hic,omnes populus eſt arbor,gens eſt populus, ergo gēs eſt arbor. Dicēdū,qñ maior eſt duplex,qa prima ſyllaba huius dictionis populus, pōt ꝓferri longa,& ſic eſt vera, & nō ſequit̄ concluſio, vel pōt eſſe breuis,& ſic eſt falſa,& ſequit̄ concluſio.Similiter hic,omnes ara eſt in tēplo, ſtabulū porcorū eſt ara,ergo ſtabulū
D porcorū eſt in templo.Dicendum eſt hic ſicut prius dictum eſt. Similiter hic,Quicquid hamat̄,hamo capitur,mulier hamat̄,ergo mulier hamo capit̄.Dicendum,q́ maior eſt duplex eo q́ hæc dictio hamatur,pōt proferri cum aſpiratione, vel ſine aſpiratione. ſi primo mō ſic eſt, vera, & non ſequit̄ concluſio,ſi ſecūdo mō ſic eſt falſa, & ſequit̄ concluſio.vel ſic, quoſcunque viros iuſtū eſt pendere,dignū eſt pænā pati,ſed iuſtos viros dignum eſt pendere, ergo iuſtos viros dignum eſt pænā pati. Vnde vtraq; præmiſſarū eſt duplex,eo q́ hæc dictio pendere pōt proferri media longa, vel media breui. Fallaciæ accētus. Primus modus.

Secundus

Secũdus modus prouenit ex eo ꝙ aliqua vox põt eſſe dictio, vel oratio, vt hic, tu es q́ es, ſed quies eſt requies, ergo tu es requies. Dicendũ, ꝙ maior eſt duplex, eo ꝙ qui es põt eſſe dictio, vel oratio. ſi ſit dictio, tunc eſt falſa, & ſequitur cõcluſio, ſi orõ, tunc eſt vera, & nõ ſequitur concluſio. Similiter hic q̃cquid fecit Deus inuite, fecit Deus coacte, ſed Deus fecit vinũ in vite, ergo Deus fecit vinũ coacte. Dicendũ, ꝙ maior eſt duplex, eo ꝙ inuite põt eſſe oratio, vel dictio. ſi dictio ſic eſt vera, & non ſeq̃tur cõcluſio, vel põt eſſe orõ, & ſic eſt falſa, & ſeq̃tur concluſio. Similiter hic, Quicunque habet dilectionẽ ſupernam, habet dilectionem Dei, vſurarius habet dilectionẽ ſupernam, ergo vſurarius habet dilectionem Dei. Dicendum, ꝙ hæc dictio ſupernã põt capi dupliciter. Vno mõ vt eſt dictio, & ſic minor eſt falſa, & ſeq̃tur cõcluſio, alio mõ põt eſse orõ, & ſic eſt vera, & nõ ſequitur cõcluſio. Similiter, hic metuo longas pereunte noctes lydia dormis. Vnde hæc dictio metuo, põt eſse dictio, vel orõ. E F

Ordo huius fallaciæ ad alias. Poſtquam Auctor determinauit de fallacijs cõpoſitionis & diuiſionis, hic conſequenter determinat de fallacia accentus. Cuius ordinis oratio eſt, quia fallaciæ debent ordinari ſecundum ſuas cauſas apparentiæ, ſed maior eſt cauſa apparentiæ in fallacia compoſitionis & diuiſionis, quã in fallacia accẽtus, ideo illæ fallaciæ cõuenienter præponuntur iſti. Et ꝙ in ipſis ſit maior cauſa apparentiæ, patet, quia in fallacijs in dictione ſumitur cauſa apparentiæ ab vnitate vocis multiplicis, ſed in fallacijs compoſitionis & diuiſionis, vbi manent ſimplices dictiones actualiter eædem, licet varientur orationes, eſt maior vnitas voces multiplicis quam in fallacia accentus, vbi variantur actualiter dictiones & orationes, ideo poſterius ponit fallacia accentus. G

Quid accentus. Primo ſciendum, ꝙ accentus eſt certa lex, vel regula ad eleuandum, vel deprimendum quamlibet ſyllabam alicuius dictionis. per hoc ꝙ dicitur certa regula, explicatur cauſa formalis eius. & per hoc ꝙ ponitur, ad eleuandum, vel deprimendum, explicatur ſua cauſa finalis. & per hoc ꝙ dicitur, ſyllabam vniuſcuiuſq; dictionis, explicatur ſua cauſa materialis in qua, quia accentus primo conuenit ſyllabis, & per ſyllabas dictionibus, & per dictiones orationibus. Et dicitur accentus, quaſi ad aliud cantus, quia talis menſura eleuationis, vel depreſſionis eſt quidam cantus ordinatus ad exprimendum conceptus mentis. Et diuiditur

Diuiſionis ratio. per grauem, acutum, & circunflexum. Cuius diuiſionis ratio eſt. quia omnis accentus eſt ſimplex, vel mixtus. ſi ſimplex, hoc eſt dupliciter. vel fit cum depreſſione vocis, & ſic eſt grauis, vel cum eleuatione, & ſic eſt acutus ſi eſt mixtus ex eleuatione & depreſſione, ſic eſt circunflexus. & horum definitiones ſatis patent in textu. vnde hic non conſyderatur accentus inquantum eſt paſſio vocis ſignificatiuæ abſolute, ſicut in Grammatica, ſed conſyderatur inquantum diuerſitas accentus eiuſdem dictionis eſt cum pluralitate ſignificatorum, ratione cuius poteſt ſumi vna fallacia. H

Fallacia accẽtus. Secundo ſciendum, quòd fallacia accentus eſt idoneitas decipiẽdi proueniens ex materiali vnitate dictionis diuerſæ ſecundum modũ proferendi, & ſecundum ſignificata. Et eius cauſa apparentiæ eſt materialis vnitas dictionis plura ſignificantis. rõne cuius credit, ꝙ ſicut illa vox eſt materialiter vna, ꝙ ita habeat vnum accentum, & vnum ſignificatum. Et per hoc ſumitur vna maxima in hac fallacia,

in qua

A in qua fundatur omnes paralogiſmi huius fallaciæ. Sed cauſa defectus eius eſt diuerſitas ſignificatorũ illius dictionis diuerſæ in modo proferẽdi. Et per hoc patet ꝙ accentus non eſt cauſa apparentiæ nec cauſa defectus huius fallaciæ, ſed concomitatur cãm defectus, quia ſecundũ plures accentus dictio habet plura ſignificata, & hæc diuerſitas accentus eſt ſignũ diuerſæ ſignificationis. Et licet ſint quatuor accidentia dictionis.ſ.literarum,numerum, ſpũs,tempus,& accentus, tñ ab alijs non ſumitur vna fallacia ſicut ſecundum accentum. Vnde per numerum literarũ non cauſatur vna fallacia, quia variatio tali numero non manet identitas,vocis.ſed ſecundũ ſpiritũ vel aſpirationẽ dictionis, quæ deſignatur per H,& per tempus ſecundum,ꝙ aliqua ſimilia habent duo tempora,ſi ſit longa,vel vnum, ſi ſit breuis,poteſt cauſari iſta fallacia,ſed hoc eſt ſolum inquantum variatio ſpiritus,vel temporis cauſat variationem accentus,& modi proferendi.ideo iſta fallacia melius determinatur ab accentu quàm ab aliis. Et in omnibus paralogiſmis

Dictionum vel literarũ accidentia quatuor.

B huius fallaciæ fit variatio accentus,non autem ſpiritus,vel temporis.

Tertio ſciendũ,ꝙ huius fallaciæ duo ſunt modi.Primus modus eſt, quando dictio potẽtialiter vna poteſt regi diuerſis accentibus ſecundum quem ſic paralogizatur, quicunq; vult pendere vult ſuſpendi.ſed tortor pendens hominem vult pendere,ergo tortor vult ſuſpendi.Solutio. vtraq; præmiſſarum eſt duplex.quia pendere,vno modo poteſt capi neutraliter, vt venit de pendeo des, & ſic habet mediam longam,alio modo actiue,vt venit a pendo dis,& ſic habet longam breuem.& ſi in vtraq; præmiſſarum ſumatur neutraliter,maior eſt vera,& minor falſa,& ſi in vtraq; teneatur actiue.eſt econtra. & in iſtis duobus modis ſequitur cõcluſio. Sed,ſi in maiore ſumatur naturaliter,& in minore actiue,vtraq; præmiſſarum eſt vera,& non ſequitur concluſio, ſed committitur fallacia accentus. Et ſimiliter diceretur de iſto paralogiſmo,omnis populus eſt arbor gens eſt populus, ergo gens eſt arbor,diſtinguendo ambas præmiſſas.

Duo huius fallaciç modi,& qui primo.

C Quarto ſciendũ,quod ſecundus modus fit, qñ aliqua vox poteſt eſſe dictio,vel oratio.ſecundũ quem modum ſic paralogizatur quicquid præſtat alteri dat alteri,vnius lapis præſtat alteri,ergo vnus lapis dat aliquid alteri. Solutio. vtraque præmiſſarum eſt duplex, quia præſtat poteſt eſſe dictio, vel oratio ſi in vtraque præmiſſarum ſumatur,vt dictio,maior eſt vera, & minor falſa.& ſi in vtraq; præmiſſarũ ſumatur,vt oratio,eſt econtra,& iſtis duobus modis ſequitur concluſio. Sed, ſi in maiore teneatur vt dictio, & in minore, vt oratio, ambæ præmiſſæ ſunt veræ,& non ſequitur concluſio.Similiter põt diſtingui de illa orõne, Metuo longas pereunte noctes Lidia dormis, quia metuo poteſt eſſe vnũ verbũ tantũ, & ſic idem eſt quod timeo, alio modo poteſt eſſe duo pronomina. ſ. me, & tuo.tertio modo poteſt eſſe vnum nomen cum vna interiectione. ſ.metu & o.quarto modo poſſunt eſſe tres dictiones.ſ.duo pronomina cum vna interiectione. ſ.me tu.& o, & ſecundum hoc ſi paralogizatur.Quicunque dicit Metuo longas pereunte no-

Secũdus modus

D ctes Lidia dormis dicit ſe timere, ſed dicens me tuo longas pereunte noctes Lidia dormis,non dicit ſe timere ergo non dicens ſe timere dicit ſe timere. Soluitur diſtinguendo præmiſſas ſecundum diſtinctionem propoſitam.

Sed contra prædicta arguitur Primo ſic. Accentus eſt depreſſio, vel eleuatio ſyllabæ alicuius dictionis, cum accentus acutus ſit eleuatio, & grauis depreſſio ſyllabæ.ergo non eſt regula ad eleuandum.vel deprimendum ſyllabam.Secundo ſic. Omne graue,vel acutum eſt corpus,nullus accentus eſt corpus,ergo nullus accentus eſt grauis, vel acutum.

Argum.

Tertio ſic.Nulla fallacia ſumitur ab illo quod impedit deceptionẽ,ſed accentus impedit deceptionem, quia ſecundũ diſtinctos, & diuerſos accentus alicuius dictionis cognoſcuntur diuerſa ſignificata.eius, ergo ſecundum accentũ non ſumitur

mittur aliqua fallacia. Quarto ſic. In iſto paralogiſmo, omnis populus eſt arbor. gens eſt populus. ergo gens eſt arbor, committitur fallacia æquiuocationis, quia populus ſignificat æquiuoce arborem. & collectionem gentis, ergo non eſt in primo modo huius fallaciæ. Quinto ſic. In iſto argumento, quicquid habet ſupernam dilectionem habet amorem Dei, vſurarius habet ſupernam dilectionem, ergo habet amorem Dei, non eſt vna dictio materialiter, quia ſupernam aliter ſcribitur quando eſt vna dictio, & quando eſt plures dictiones, ergo male ponitur exemplum illud in ſecundo modo huius fallaciæ. E

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, quod accentus ſecundum ſuum materiale bene eſt eleuatio, vel depreſſio alicuius ſyllabæ, ſed tñ ſecundum ſuũ formale bene eſt lex vel regula vel menſura talis eleuationis vel depreſſionis. Ad ſecundũ dicitur, ꝙ, ſi capiatur graue, & acutũ proprie, ſic omne graue vel acutum eſt corpus, ſed ſi capiatur tranſumptiue, vt hic ſumitur, maior eſt falſa. Dicitur enim accentus grauis ſecundum ſimilitudinem, quia ſicut corpus graue mouetur deorſum, ita, & accentus grauis, & ſicut corpus leue tendit ſurſum, ita accentus acutus ſecundum ſimilitudinem, & ſicut corpus dicitur acutum, quia faciliter pungit & penetrat ſenſum tactus, ſic accentus dicitur acutus, quia faciliter penetrat auditum per eleuationem ſyllabæ. Ad tertium dicitur, ꝙ licet reſpectu cognoſcentis diuerſitatem accentus, & ſignificatorũ dictionis, diuerſus accentus impediat exceptionem, tamen reſpectu cognoſcentis pluralitatem ſignificatorũ dictionis conſequentem plures accentus bene poteſt cauſari deceptionem. Ad quartum dicitur, ꝙ, ſi capiatur generaliter æquiuocatio pro quacunque pluralitate ſignificatorũ eiuſdem dictionis, ibi eſt æquiuocatio, licet ſi capiatur pro pluralitate ſignificatorum, quæ eſt cum actuali vnitate vocis, ſicut capitur in fallacia æquiuocationis, ſic non eſt ibi æquiuocatio. Ad quintum dicitur, ꝙ licet li ſupernã, varietur in numero literarum ſecundum ſcripturam, tamẽ eſt variatio minima in pronuntiatione literarum, & ſyllabarum, idẽ dicitur manere eadem vox materialiter F G

Figuræ Dictionis Fallacia, & tribus eius ſpeciebus ſiue modis.

Ad hoc vide primo Elẽ. ca. vj. et alibi.

SEquitẽ de fallacia figuræ dictionis. Fallacia figuræ dictionis vltimo loco ponitẽ inter fallacias in dictione, quia facit multiplex fantaſticũ. Figura eſt quæ termino, vel terminis clauditur. termino vt circulus, terminis, vt triangulus, quadrangulus. Et ſimilitudinarie hic ſumitur. Fallacia figuræ dictionis eſt ſimilitudo dictionis cũ dictione penes finalẽ terminationem in parte non idẽ ſignificãte. Et facit multiplex fantaſticum. Eſt aũt multiplex fantaſticũ, quando aliqua dictio ſignificat vnũ. & videtur ſignificare aliud propter ſimilitudinem quã habet in parte cũ alia dictione, vt videre, ſignificat paſsionem, & videtur ſignificare actionem propter hoc ꝙ eſt ſimile huic verbo agere. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt ſimilitudo dictionis in parte cum alia dictione non idem ſignificante. Cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas eorũ, quæ videntur eſſe ſimilia. Iſta autem ſimilitudo fit tribus modis. ſ. voce, ſignificatione, & ſuppoſitione, & ſecundum hæc tres ſunt modi huius fallaciæ. H

Primus modus. Primus modus prouenit ex ſimili terminatione dictionis cũ alia dictione, vt. Qualiſcũq; ẽ muſa, talis ẽ poeta, ſed muſa eſt fæminini

A generis, ergo poeta eſt fęminini generis. Dicendum, ꝙ nō ſequitur ꝙ, ſi aliqua ſint eiuſdem terminationis, ꝙ ſint propterea eiuſdē generis. Similiter hic, Omnis aqua eſt humida, fluuius eſt aqua, ergo fluuius eſt humida. Dicendum, ꝙ nō oportet, ꝙ ſi fluuius ſit aqua, ꝙ, ergo quicquid dicatur de aqua, ꝙ hoc etiam dicatur de fluuio ſub eadem terminatione. Vel ſic, Omnis hō eſt albus mulier eſt hō, ergo mulier eſt albus. Vnde in omnibus prædictis paralogiſmis maſculinum interpretatur fęmininum, aut ſi formetur ſic paralogiſmus, Muſa & poeta, ſimiliter terminantur, ſed muſa eſt fæminini generis, ergo & poeta, tunc nō eſt ibi fallacia figuræ dictionis
B ſed fallacia conſequentis a cōiter accidentibus, vt poſtea patebit.

Secundus modus prouenit ex mutatione vnius prædicamenti in aliud. vel quando vna ſpecies vnius prædicamenti mutatur in aliā ſpeciem, vt hic. Quicquid heri emiſti hodie comediſti, carnes crudas heri emiſti, ergo carnes crudas hodie comediſti. Dicendū eſt, ꝙ nō ſequitur, quia quicquid dicit rem de ꝑdicamento ſubſtantiæ, crudum dicit rem ꝑdicamento qualitatis, & ſic proceditur de vno ꝑdicamento in aliud. Similiter hic, Quicquid heri vidiſti hodie vides, ſed vidiſti heri album, ergo album hodie vides. Dicendum, ꝙ nō ſequitur, quia album ſignificat per modū qualitatis, quicquid vero dicit rem de prædicamento ſubſtantiæ. Similiter hic, Do tibi ſolum denarium, ſed ſolū denarium nō habeo, ergo do tibi quod non habeo. Dicendum, ꝙ hæc dictio ſolū, dicit relationem, quia, vt habetur in. Secundo Elenchorum, ſolū dicitur quaſi non cum alio, & hæc dictio, quod dicit ſubſtantiā, & ſic procedit a relatione ad ſubſtātiam, Similiter eſt hic, Aliquis dat cito equum, ſed non habet cito equum, ergo aliquis dat cito quod nō habet. Dicendum, ꝙ non ſequitur, quia cito, dicit modum actus ſiue qualitatem, & quod dici ſubſtantiam, & ſic proceditur a qualitate ad ſubſtantiam. Similiter qñ proceditur ad vna ſpecie vnius prædicamenti ad aliam, vt quantoſcunq; digitos heri habuiſti, hodie habes, decem digitos heri habuiſti, ergo decem digitos hodie habes, poſito ꝙ vnum amiſeris. Dicendū ꝙ non ſequitur, quia hæc dictio quantoſcunq;, dicit quātitatem cōtinuam, & hac dictio decem, dicit quantitatem diſcretā.

Secūdus modus.

C

D

Tertius modus prouenit ex diuerſa ſuppoſitione termini, vt hō eſt ſpecies, ergo aliquis homo eſt ſpecies. Et hic, hō eſt digniſsima creaturarū, ergo aliquis hō eſt digniſsima creaturarū, hic eſt proceſſus a ſimplici ſuppoſitione ad ꝑſonalem. Similiter hic, omnis hō eſt animal, ergo omnis hō eſt hoc animal. Similiter hic, animal eſt Socrates, animal eſt Plato, & ſic de aliis, ergo animal eſt omnis hō, hic

Tertius modus.

hic ſit proceſsus a pluribus determinatis ad vnam determ inatam. Et E iſte modus ſolet appellari vniuocus, q̃a ille terminus animal vniuoce æqualis ſic ſe habet ad omnia ſuppoſita. vnde in qualibet præmiſſarum ſupponitur pro vno, in cõcluſione vero pro pluribus, & ſic variat eius ſuppoſitio. Et intelligendum eſt ꝙ in prædictis, quale quid interpretatur in hoc aliquid, ideſt, cõmune vel vniuerſale interpretat̃ ſingulare. Si enim animal eſt hoc aliquid, ſi tunc arguitur, animal eſt Socrates, animal eſt Plato, & ſic de aliis, ergo animal eſt omnis hõ eſt bonum argumentum, ſicut hic, Socrates currit, Plato currit, & ſic de aliis, ergo omnis homo currit. Similiter hic nõ ſequitur qñ ſit proceſſus ab immobili ſuppoſitione ad mobilem, vt omnis homo F eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal, & ſic de aliis. Hos tres modos ponit Ariſt. dicens, ꝙ figura dictionis fit, quando interpretat̃ non idem vel diuerſorum, vt maſculinum, fœmininum, vel neutrum, vel econuerſo, & rurſum quid interpretatur quale vel quantum. iterum quando commune interpretatur ſingulare, vel hoc aliquid.

Figura quod, vnde figura dictionis.

Poſtquàm Auctor determinauit de fallacijs peccantibus ſecundum multiplex actuale, & potentiale, hic conſequenter determinat de vltima fallacia in dictione quæ peccat ſecundum multiplex fantaſticum, ſcilicet de fallacia figuræ dictionis pro cuius intellectu deſcribitur in textu figura proprie dicta. Figura eſt quæ termino, vel terminis clauditur, termino, ſicut circulus, quod vnica linea circulari G clauditur, & terminis, ſicut triangulus & quadrangulus. Vnde talis figura proprie dicta eſt determinatio ſubſtantiæ vel quantitatis in ſubſtantia, & tranſumptiue per ſimilitudinem ad talem figuram terminatio dictionis dicitur figura dictionis, ſiue terminatio ſit ex parte vocis, ſiue ſignificationis vel modi ſignificandi. Et ideo figura dictionis eſt ſimilis terminatio duarum dictionum, & ſecundum talem ſimilitudinem terminationum ſumitur multiplex fantaſticum, quod eſt dictio tantum vnum ſignificans, quæ propter ſimilitudinem cum alia dictione videtur aliud ſignificare. vt prius dictum eſt.

Figuræ dictionis natura, quinque eius modi ſint.

Primo ſciendum, ꝙ ſecundum tale multiplex ſumitur fallacia figuræ dictionis quæ eſt idoneitas decipiendi proueniens ex ſimili terminatione dictionis cum alia dictione non idem ſignificant, ſiue proueniens ex ſimili figura, duarum dictionum inter ſe diſſimilium. Et eius cauſæ apparentiæ eſt ſimilis figura, vel terminatio vnius dictionis cum alia dictione non idem ſignificante, propter quam H ſimilitudinem credimus, ꝙ ſicut illæ dictionis conueniunt in ſimili terminatione vel figura, ꝙ etiam conueniant in ſignificato vel in aliquo modo ſignificandi, in quo diſconueniunt. & inde poteſt cauſari deceptio penes hanc fallaciam. Sed cauſa defectus eſt diuerſitas dictionum conuenientium in ſimili figura. Et quia iſta fallacia ſumitur ex ſimili terminatione dictionum inter ſe, & illa terminatio fit tripliciter. ſ. in voce, in modo ſignificandi, & in ſignificatione duarum dictionum, ideo ſecundum hoc ſumuntur tres modi huius fallaciæ.

Primus figuræ dictionis modus.

Secundo ſciendum, ꝙ primus modus huius fallaciæ eſt, quando propter ſimilem terminationem vocis creditur conuenientia dictionum in ſignificato, vel in modo ſignificandi. exemplum primi, ſecare & vigere ſimiliter terminantur, ſed ſecare ſignificat actionem, ergo vigere ſignificat actionem. ibi, propter ſimilem terminationem vocis illarum dictionũ põt credi cõuenientia earum in ſignificato

A to.ſ.quod vtraque ſignificet actionem, exemplum ſecundi, vt qualis eſt muſa talis eſt poeta, ſed muſa eſt fœminini generis, & ergo & poeta. ibi pp ſimilem terminationẽ vocis creditur conueniẽtia illarum dictionum in modo ſignificandi, qui eſt genus. Et ſoluuntur iſti paralogiſmi negando conſequentiam, quia propter ſimilem terminationem vocis aliquarum dictionum non ſequitur conueniẽtia earum in ſignificato modo, vel modo ſignificandi.

Tertio ſciendum, ꝙ ſecundus modus huius fallaciæ eſt, qñ propter ſimilitudinem duarũ dictionum in aliquo modo ſignificandi creditur cõuenientia earum in ſignificato, vel in mõ ſignificandi. Et ſecundũ hunc, modũ, qñque mutatur res vnius prædicamenti in rem alterius, vel vna ſpecies in aliã quantum ad ſubſumptionem. exemplũ primi, vt quicquid heri vidiſti hodie vides, albũ heri vidiſti, ergo album hodie vides. ibi propter ſimilitudinem illius quod diſtribuitur per Secũdus modus.

B quicquid, & album, quod ſignificat per modũ concreti, & per hoc quòd aliquo modo ſignificat per modum ſubſtantiæ, creditur quòd ſub illo diſtributo ſubſtantia quicquid, bene ſumatur album, quod ſignificat qualitatem, & ita ſubſtantia mutatur in qualitatem quantum ad ſubſumptionem. Similiter hic, quicquid heri emiſti hodie comediſti, crudas carnes heri emiſti, ergo carnes crudas hodie comediſti. Exemplum ſecundi. quandocunque comediſti fuiſti homo, ſed decies comediſti, ergo decies fuiſti homo. quandocunque & decies conueniunt in hoc, quòd vtrunque ſignificat per modum quantitatis, ſed qñcunque, diſtribuit pro re ſe habente per modũ quantitatis continuæ, & decies ſignificat per modũ quantitatis diſcretæ, & ideo ſub diſtributiuo quantitatis continue ſumitur diſcretum, & ſic vna quantitas mutatur in aliam quantum ad ſubſumptionem. Similiter hic, quemcunque diligis eſt amicus tuus, matrem diligis. ergo mater eſt

C amicus tuus. ibi propter conuenientiam in modo ſignificandi ſubſtantiæ creditur que mater, & illud diſtributiuum quemcunque, habeant conuenientiam in genere, quod tñ eſt falſum. Et ſoluuntur omnes iſti paralogiſmi negando conſequentiam, quia propter ſimilitudinem aliquarũ dictionum in modo ſignificandi non ſequitur conuenientia earum in ſignificato, vel in alio modo ſignificandi.

Quarto ſciendum, quòd tertius modus ſumitur, quando propter ſimilitudinẽ duarum dictionum in ſignificatione creditur conuenientia earum in modo ſignificandi. exemplum, vt omne animal eſt album, Plato eſt animal, ergo Plato eſt album. ibi propter conuenientiam Platonis & animalis in ſignificato infertur conuenientia eorum in genere. Similiter hic, omnis petra eſt alba, lapis eſt petra, ergo lapis eſt alba. Similiter hic, omnes homines currunt, Socrates eſt homo, ergo Socrates currunt. ibi propter ſimilem ſignõnem Socratis & hominis infertur ſimilitudo eorum in modo ſignificandi qui eſt minus. Similiter hic, Tertius modus.

D animal eſt Socrates, animal eſt Plato, & ſic de alijs. ergo animal eſt omnis homo. ibi propter conuenientiam animalis cum Socrate & Platone in antecedente creditur quòd habeat ſimilem ſuppoſitionem in antecedente & conſequente, & tamen arguitur a pluribus ſuppoſitionibus determinatis ad vnam determinatam reſpectu huius termini animal. Et ſoluuntur paralogiſmi negando conſequentiam, quia poteſt ſimilem ſignificationem duarum dictionum non ſequitur conuenientia in quolibet modo ſignificandi. Et cum dicitur in textu quòd iſte modus prouenit ex diuerſa ſuppoſitione, per diuerſam ſuppoſitionem intelligitur diuerſitas in alijs modis ſignificandi. Vnde in hoc modo apparentia ſumitur a ſimili ſignificatione dictionum, & cauſa defectus ſumitur ex diſſimili modo ſignificandi.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Nullus terminus clauditur termino vel terminis, ſed figura eſt terminus quantitatis, ergo figura non clauditur termino Argum.

mino, vel terminis. Secundo ſic. In circulo nullus eſt terminus in actu, ſed ſunt E infiniti termini in potentia, quia in linea circulari ſecũdum potentiam ſunt infinita puncta, ergo male dicitur, quòd circulus clauditur vno termino tñ. Tertio ſic. Sicut eſt terminatio dictionis ita eſt terminatio orationis, ſed nulla eſt fallacia figurę orationis, ergo nulla debet poni fallacia figuræ dictionis. Quarto ſic. Res vnius prædicamenti nunquam mutatur in rem alterius prædicamenti, ſicut ſubſtantia nunquam mutatur in accidens, nec econtra, ergo male dicitur in ſecũdo modo, ꝙ res vnius prædicamenti mutatur in rem alterius ꝓdicamenti. Quinto ſic. Deceptio quæ prouenit ex parte ſignificatorum alicuius dictionis prouenit ex parte rei, ergo eſt fallacia extra dictionem, & non fit ibi deceptio in iſta fallacia, ergo male ponitur tertius modus huius fallaciæ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ figura materialiter capta pro quantitate figurata non eſt terminus reſpectu qualitatis terminantis ipſam, licet ſit terminus reſpectu materiæ, ſed figura capta formaliter pro qualitate quæ eſt terminatio quantitatis, bene eſt terminus, ſed hic primo modo accipitur figura. Ad B ſecundum dicitur, ꝙ licet linea circularis non claudatur aliquo termino, quia in ſe eſt terminata, tñ circulus, qui eſt ſuperficies rotunda incluſa in linea circulari, bene clauditur vno termino. ſ. linea circulari, quæ eſt circunferentia eius. Ad tertium dicitur, ꝙ oratio nõ habet primo, & per ſe figuram, vel terminationem, ſed ſolum ex conſequenti per ſuas dictiones, ideo non ponitur fallacia figuræ orationis alia a fallacia figuræ dictionis. Ad quartum dicitur, ꝙ res vnius prædicamenti non põt ſecundum ſuam eſſentiam mutari in rem alterius prædicamenti, ſed bene ſecundum ſubſumptionem qñ. ſ. ſub ſigno diſtributiuo debet ſumi res vnius prædicamenti, & ſumitur res alterius prædicamenti. Ad quintum dicitur, ꝙ, ſi conſyderentur ſignificata dictionum ſecundum ſe, & in ratione rerum, ſic ab C ipſis ſumuntur fallaciæ extra dictionum. ſed, ſi conſyderentur inquantum per ſignificata prouenit ſimilitudo dictionum, bene poſſunt cauſare fallaciam in dictione, & hoc modo fit in iſta fallacia. non. n. eſt inconueniens ꝙ ſecundum diuerſas cauſas apparentiæ ſint in eodem paralogiſmo diuerſæ fallaciæ. vnde omnes paralogiſmi huius fallaciæ aliquo modo peccant penes fallaciam accidentis, licet non ratione cauſæ apparentiæ huius fallaciæ. Et hæc de fallacijs dictionum.

De Fallacijs Extra Dictionem.

Quot, & quæ ſint extra dictionem Fallaciæ, & de earum ab his quæ In dictione ſunt differentia.

De hoc vide 1. Elench. cap. 4. & & alibi in pleriſq; locis.

SEquitur de fallaciis extra dictionem, q̃ ſunt ſeptem, ſcilicet accidens, ſecundũ quid ad ſimpliciter, ignorantiam Elenchi, petitio principii, conſequens, non cã vt cauſa; ſecundum plures interrogationes ad vnam. Differunt autem iſtæ fallaciæ a fállaciis in dictione, quia fallaciæ in dictione habent cãm apparentiæ ex parte vocis, ſed fallacię extra dictionem habent cãm apparentiæ, & defectus ex parte rei, & non ex parte vocis. & propter hoc dicunt̃ extra dictionem. D

Poſtquam Auctor determinauit de fallacijs in dictione, hic conſequenter determinat de fallacijs extra dictionum. Cuius ordinis ratio eſt, quia fallaciæ inter ſe ordinantur ſecundum, quod habent maiorem, vel minorem cauſam apparentiæ, ſed fallaciæ in dictione habent maiorem cauſam apparentiæ, quam fallaciæ

Ordinis ratio.

A laciæ extra dictionem,& magis proprie, & facilius poſſunt cauſare deceptionem reſpondentis,quia magis proprie, & facilius poſſunt cauſari deceptiones reſpondentis propter multiplicitatem dictionis,vel orationis ſi ignoret ipſam,quã propter diuerſas habitudines rerum . Modo, fallaciæ in dictione cauſant deceptionem,ſecundum voces,fallaciæ vero extra dictioné cauſant deceptionem ex parte rerum.ſed in diſputatione voces præcedunt res , quæ mediantibus vocibus in diſputatione accipiuntur.

Fallaciæ dictione & extra dictionem, cõuenientia ac differentia

Primo ſciendum,quòd fallacia in dictione, & fallacia extra dictionem inter ſe conueniunt,& differunt. Vnde conueniunt in hoc,quia omnes habent cauſam defectus ex parte rei,ſed differunt tripliciter . Primo,quia fallaciæ in dictione ſumunt cauſam apparentiæ ex parte vocis ſignificatiuæ. ſ. dictionis , vel orationis multiplicis , fallaciæ vero extra dictionem ſumunt cauſam apparentiæ ex parte B rei ſignificatæ per vocem.vnde ſecundum diuerſas habitudines rerum,quæ a rñdente ignorantur, poteſt ſumi cauſa apparentiæ,& etiam cauſa defectus fallaciæ extra dictionem. Scđo differunt in modo decipiédi.quia fallaciæ in dictione magis decipiunt hominem cũ alijs diſputando,quã per ſeipſum conſyderando, quia homo per ſe conſiderans non ignorat multiplicitatem dictionis , vel orationis , qñ capit eam æquiuoce , fallaciæ vero extra dictioné magis decipiunt hominem per ſeipſum conſyderando,qñ homo ignorat habitudines rerũ,& per ſeipſum ſyllogizando decipit ſeipſum. Tertio differunt quãtum ad ſolutiones ſuorum paralogiſmorum, quia omnes paralogiſmi fallaciarũ in dictione debent ſolui per diſtinctionem alicuius præmiſſarum,excepta tñ fallacia figuræ dictionis,in qua ſoluuntur per interemptionem conſequentiæ, ſed in omnibus fallaciis extra dictionem omnes ſoluuntur per interemptionem,vel conſequentiæ,vel præmiſſarum, C vnde in omnibus iſtis ſoluuntur negando conſequentiam,niſi in fallacia petitionis principij,vbi ſoluuntur negando antecedens.

Solutio paralogiſmorũ duplex.

Secundo ſciendum,ꝙ ſolutio paralogiſmis eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi.Et diuiditur per ſolutionem rectam,& per ſolutionem apparentem. Apparens ſolutio eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi non oſtendendo propter quid eſt falſus , vt ſi negetur conſequentia ſyllogiſmi dicendo in generali , quòd ibi eſt fallacia accidentis, non oſtendendo in ſpeciali, cauſam propter quam ibi committiĩ fallacia . Sed ſolutio recta eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi oſtendendo propter quid eſt falſus , vt qui oſtendit in ſpeciali in aliquo paralogiſmo propter quid eſt aliqua fallacia . Et , quia ſyllogiſmus poteſt dici falſus dupliciter.ſ.ſecundum præmiſſas , quando aliqua præmiſſarum eſt falſa , & ſecundum illationem , quando eſt ſyllogiſmus,peccans in forma,ideo dupliciter poteſt fieri ſolutio , quæ eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi.ſ.oſtendendo falſitatem præmiſſarum,aut defectum con- D ſequentiæ.

Septem ſunt fallaciæ extra dictioné.

Tertio ſciendum, ꝙ priuſquam Auctor in ſpeciali determinet de fallaciis extra dictionem , primo enumerat ipſas in generali dicens , ꝙ ſunt ſeptem.ſ.accidens,ſecundum quid ad ſimpliciter,ignorantia Elenchi, petitio principii,conſequens,non cã,vt cauſa,& ſm plures interrogationes vt vnam. Quarum ſic habetur ſufficientia. quia omnis fallacia extra dictionem peccat contra Elenchũ. vel ergo peccati probatione,& ſic eſt petitio principii, vel in illatione,& hoc eſt dupliciter vel in ea eſt apparenter conſequentia ſyllogiſmi , vel enthymematis , ſi primum,hoc eſt dupliciter.vel eſt ibi apparentia conſequentis ſyllogiſmi oſtenſiui, & ſic eſt accidens,vel ſyllogiſmi ad impoſſibile,& ſic eſt fallacia non cauſæ , vt cauſæ.Si vero ſit apparenter conſequentia & habitudo localis,hoc eſt quadrupliciter.vel ibi eſt apparenter locus a parte in modo ad ſuum totũ,& ſic eſt fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter, vel habitudo partium integralium ſimul ſum-

ptarum ad ſuũ totum, & ſic eſt ignorantia Elenchi. vel eſt ibi habitudo conuertibilium,& ſic eſt fallacia conſequentis, vbi creditur conuertibilitas antecedentis, & conſequentis, eò q; vnum ſequitur ad aliud. vel ibi eſt habitudo totius integralis ſuam partē apparenter tantum,& ſic eſt fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam.

Quomodo entis multiplicem diuiſionē ſequitur fallaciarum extra dictionem numerus propoſitus.

Quarto ſciendum, q; aliter ex parte rerum, & entis diuiſionum,poteſt ſumi numerus fallaciarum extra dictionem, q; ſumunt cām apparentiæ ex parte rei ſecundum diuerſas habitudines partium entis, ideo ſm plures diuiſiones entis poſſunt diſtingui adinuicem. Vnde prima diuiſio eſt qua ens diuiditur in ſubſtantiā,& accidens ſecundū quam accipit ibi fallacia accidentis. Alia eſt diuiſio entis penes perfectum,& imperfectum,& ſm cõuenientiam membrorum eius ſumitur fallacia ſm quid ad ſimpliciter. Tertia diuiſio eſt per oppoſitum & non oppoſitum, ſm quam ſumitur ignorantia Elenchi. Quarta diuiſio eſt per idem, & diuerſum,ſm quam ſumitur petitio principii. Quinta eſt penes prius,& poſterius, ſm quam ſumitur fallacia conſequentis. Sexta eſt penes cauſam,& effectum ſiue non cauſam ſecundum quam ſumitur non cauſa vt cauſa. Septima diuiſio entis eſt per vnum, & multa ſm quam ſumitur fallacia ſm plures interrogationes. vt vnam. Et, quia inter iſtas fallacias maior eſt idoneitas decipiendi,& cauſa apparentiæ in fallacia accidentis,quam in aliis, ideo de ipſa eſt prius determinandū. Ex quibus patet ordo, & differentia fallaciarum extra dictionem a fallaciis in dictione,& etiam patet numerus,& ordo earum inter ſe.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Fallacia extra dictionem cauſantur a rebus,& fallacię in dictione cauſantur a dictionibus, ſed res præcedunt dictiones, cum ſint cauſę earum, ergo fallaciæ extra dictionem debent precedere fallacias dictione. Secundo ſic. Fallacia ſolum cauſat deceptionem in diſputatione litigioſa. ſed nullus per ſe conſyderando facit ſubiipſi diſputationem litigioſam, ergo male dictum eſt, q; fallaciæ extra dictionem decipiunt hominē per ſeipſum conſyderando. Tertio ſic. Omnes paralogiſmi peccantes in forma debent ſolui per diſtinctionem,vt dicitur in 2. Elenchorum,ergo paralogiſmi extra dictionē. cum ſint peccantes in forma,debent ſolui per diſtinctionē,& non per negationē,ſicut prius dictum eſt. Quarto ſic. Fallacia conſequentis eſt pars fallaciæ accidentis, quia vbicunque eſt conſequens ibi eſt accidens. ſed pars non diſtinguitur contra ſuum totum, ergo illæ duæ fallaciæ non diſtinguuntur inter ſe,nec ſunt ſeptem fallaciæ extra dictionem. Quinto ſic. Illa fallacia eſt prima inter fallacias extra dictionem, quæ magis peccat contra Elenchum. ſed ignorantia Elenchi magis peccat contra Elenchum omnibus aliis,ergo ipſa eſt prima inter omnes fallacias extra dictionem.& non fallacia accidentis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet res ordine naturæ præcedant dictiones,& ſm ſe,& non tñ præcedunt ſm, quòd cadunt in diſputatione litigioſa,magis ſequuntur,ideo non oportet fallacias extra dictionem pręcedere alias.

Solutiones.

Ad ſecundum dicitur, q; licet homo non faciat ſcienter ſibi ipſi diſputationem litigioſum,tamē ignoranter pôt ſubiipſi facere diſputationem ſophiſticam, & ſe ipſum decipere arguendo, & rñdendo ſubiipſi. Ideo ad tale inconueniens euitandum optimum eſt cognoſcere fallacias extra dictionē,ne homo per ſuam argumentationē conducat ſeipſum in errores. Ad tertiū dicitur, q; licet in paralogiſmi fallaciarū extra dictionē poſſint ſolui per diſtinctionē diuerſarum habitudinum eiuſdem rei, tñ non per diſtinctionem alicuius propoſitionis multiplicis, de qua intelligitur, quòd non habent ſolui per diſiunctionem, & de diſtinctione generaliter capta pro diſtinctione rerum,& vocum multiplicium intelligitur dictum Ariſt. in 2. Elencho. Ad quartum dicitur, quòd licet conſequens ſit pars

accidenta-

A accidentalis,& materialis accidentis,ideo quòd in oĩbus paralogiſmis fallaciæ cõſequentis,reperitur eſſe fallacia accidentis ſm aliam cauſam apparentiæ, & non contra,quia in aliquibus eſt accidens,vbi tamen non eſt conſequens,tamen fallacia cõſequentis nõ eſt pars formalis accidentis, ſed eſt ab ipſa formaliter diſtincta. Ad quintũ, dr̃, ꝙ negatur maior, quia iſtæ fallaciæ non ordinantur inter ſe, ſecundum quòd magis peccant, vel deficiunt contra Elenchum, & ſecundum ſuas cãs defectus, ſed ordinantur ſecundum ſuas cauſas apparentiæ, vt dictũ eſt.

De Fallacia accidentis, & illius Modis.

Inter has primo dicendum eſt de Fallacia accidentis. Vñ accidẽs prout hic ſumitur idem eſt qđ extraneum, in parte idem,& in parte diuerſum, vt hic, hõ eſt ſpecies, Socrates eſt hõ,ergo Socrates eſt ſpecies. homo.n.eſt in parte idẽ cũ ſpecie.ſ.cum ſumitur ꝓ re vniuerſali,& in parte eſt diuerſum a ſpecie.ſ.quando ſumit̃ ꝓ ſuppoſitis. Notandũ ꝙ in fallacia accidentis ſunt iſta tria.ſ.accidens,res ſubiecta,& attributũ.Exemplum,vt hõ eſt ſpẽs,Socrates eſt hõ,ergo Socrates eſt ſpẽs. hoc medium hõ, eſt res ſubiecta,& minor extremitas eſt accidens, & maior extremitas eſt attributũ. Cauſa apparentiæ eſt conuenientia aliquorum duorum in aliquo tertio ſecundum partem, ſiue eſt partialis identitas aliquorum duorum. Cauſa defectus eſt diuerſitas eorundem. Huius fallaciæ tres ſunt modi. (B) Primo Elẽcho cap.4.

(C) Primus modus ꝓuenit ex eo ꝙ aliquid vere ꝑdicat̃ de aliquo ſubiecto, & ꝓꝓ hoc creditur vere dici de accidente eius a quo eſt diuerſum,vel qñ aliquid primo attribuitur rei ſubiectæ in præmiſsis, & poſtea attribuitur eius accidenti in concluſione,vt hic,homo eſt ſpecies,Socrates eſt hõ,ergo Socrates eſt ſpẽs.Dicendum ꝙ nõ valet. quia ille terminus ſpẽs,qui eſt attributum,aſsignãtur ineſſe Socrati,qui eſt accidens. eo ꝙ dr̃ de homine,qui eſt res ſubiecta. Similiter hic,animal eſt genus, homo eſt animal, ergo hõ eſt genus. Similiter hic, Oẽ æs eſt naturale,ſtatua eſt æs,ergo ſtatua eſt naturalis.non ſequitur,quia naturale vere prædicatur de ære,& ꝓꝓ hoc attribuitur in concluſione ſtatuæ, quod non fit vere. Similiter hic, cognoſco coriſcum,coriſcus eſt veniens, ergo cognoſco venientẽ. Dicendum, ꝙ non oportet, ꝙ ſi cognoſcas coriſcum ſecundum ſe, ꝙ propter hoc cognoſcas ipſum ſub illo accidente, qđ eſt veniens. (D) Primus fallaciæ accidentis modus.

Secundus modus prouenit ex particulari identitate aliquorum duorum. in aliquo tertio. Vel qñ aliqđ cõe prædicatur de aliq̃bus duobus,cũ q̃bus eſt in parte idẽ,& in parte diuerſum, & ꝓꝓ hoc illa duo creduntur eſſe eadẽ inter ſe,vt hic, Socrates eſt hõ,Plato eſt hõ, ergo Socrates eſt Plato. Similiter hic, hõ eſt animal, equus eſt animal, ergo equus eſt hõ. Dicendum ꝙ non oportet, ꝙ ſi aliqua duo conueniant in aliquo tertio, ꝙ propter hoc cõueniãt inter ſe. Secũdus modus.

Tertius modus. Tertius modus prouenit, quando ex duobus aliquibus diuiſim E ſumptis male infertur aliquod coniunctũ ſecundũ accidens, vt iſte eſt albus,& eſt monachus, ergo eſt albus monachus. Similiter hic, iſte canis eſt pr̃,& eſt tuus, ergo eſt pr̃ tuus. nõ ſequitur, quia licet illa conueniant in aliquibus ſecundum partem, tñ ſecundum aliam partem differunt. Et ſciendum ꝙ nõ licet inferre ex diuiſis cõiunctum, vt habetur Secundo Peri Hermenias, quando prædicantur diuerſa accidentia ſubinuicem per accidens conuenientia, ſicut album eſſe monachũ. ſimiliter qñ duo prædicantur, quorum ſecundũ intelligitur in primo, vt vniuerſale in ſuo ſpecialiori vt iſte eſt homo,& eſt animal, ergo eſt homo animal. quia animal intelligitur F in homine ſicut album in homine albo. Sed in omnibus aliis licet ex diuerſis inferre cõiunctũ. Vnde notandũ, ꝙ, quando aliqua duo accidentia prædicantur de aliquo, quorum primũ in ſubiecto eſt ꝑ alterum & nõ per ſe, ex talibus diuiſim captis non licet inferre cõiunctum, vel econtra, vt iſte eſt albus,& eſt monachus, ergo eſt albus monachus. nã albedo nõ eſt in ſubiecto ſecundũ ſe, ſed ſecũdũ habitum. Similiter ex coniunctis non licet inferre diuiſum, qñ illa quæ coniunguntur diminuunt de ratione alterius, vt ille homo eſt mortuus, ergo eſt homo & mortuus. In omnibus aũt aliis licet ex coniunctis inferre diuiſum, ſed illud vltimum argumentum facit G fallaciã ſecundũ quid ad ſimpliciter. Accidens ſic definitur ab Ariſtotele. accidens eſt ꝙ eſt extraneũ in parte idẽ & in parte diuerſũ. Secundum accidens autẽ fiunt paralogiſmi, qñ idem ſimiliter fuerit aſsignatum ineſse rei ſubiectæ & accidenti, vt homo eſt ſpecies, Socrates eſt homo, ergo Socrates eſt ſpecies. homo. n. ſecundum ꝙ ſibi conuenit eſſe ſpeciem, aliter capitur a modo per quem cõuenit Socrati & Platoni, quia conuenit ei eſſe ſpeciem, vt eſt eſſentia quædam communis prædicabilis de pluribus, & prout eſt in pluribus, ſic eſt in Socrate & Platone,& ſic eſt Socrates accidens, homo vero res ſubiecta,& ſpecies ſignificatur vtriſque ineſſe. Vnde accidens non ſumitur hic, vt definitur a Porphirio, ſed vt dictum eſt. H

Sẽtẽtia Ariſt. in hac materia.

Accidẽtis variæ acceptiones. Poſtquam Auctor determinauit de fallacijs extra dictionem enumerando ipſas in generali, hic conſequenter in ſpeciali determinat de ipſis.& primo de fallacia accidentis, quæ efficacior eſt inter omnes fallacias ad decipiendum, ratione cuius ſic primo definit accidens. Accidens eſt quod eſt extraneum rei, ideſt in parte idẽ & in parte diuerſum ab alio. Accidens aũt tripliciter capitur. Vno mõ pro illo quod dicit abſolute naturam accidentis, vt diuiditur contra ſubſtantiã, & ſic non capitur hic. Alio modo ſumitur magis communiter, pro omni illo, ꝙ aduenit rei,& eſt extra eſſentiam eius & intellectum, & hoc modo inferius dicitr accidere ſuo ſuperiori. & iſtis duobus modis non ſumitur hic accidens. Tertio modo accipitur accidens communiter, pro illo quod eſt extraneũ alteri inquantum

A tum ſtat ſub aliquo tertio. & hoc modo non ſolum inferius accidit ſuperiori, ſed ſuperius inferiori, vt Socrates capiatur ſub iſto attributo indiuiduum, homo accidit Socrati, quia eſt ſibi extraneus, inquantum Socrati conuenit intentio indiuidui. homo.n. partim differt cum Socrate. ideo per hoc dicitur ſibi accidens, & pro tali accidenti datur iſta definitio, & ab ipſo ſumitur fallacia accidentis.

Primo ſciendum, ꝙ in fallacia accidentis ſemper tria requiruntur. ſ. attributũ res ſubiecta, & accidens. Attributum eſt maior extremitas, quæ in præmiſſis primo attribuitur medio. Res autem ſubiecta eſt illud quod primo ſubijcitur attributo vel in actu, vel in aptitudine. Accidens vero eſt illud quod partum conuenit & partim differt a re ſubiecta, & accidit ſibi inquantum ſtat ſub tali attributo, vt hic, Socrates eſt indiuiduum, homo eſt Socrates, ergo homo eſt indiuiduum. Indiuiduum eſt attributũ, Socrates eſt rex ſubiecta, & homo accidit Socrati ea B parte, qua Socrates ſtat ſub iſto attributo, quod conuenit Socrati inquantum differt ab homine, & inde ſumuntur cauſæ huius fallaciæ. Cauſa apparentiæ eius eſt partialis conuenientia accidentis cum re ſubiecta, propter quam creditur, ꝙ accidens conueniat cum re ſubiecta, ea parte qua ſibi conuenit attributũ. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas accidentis, & rei ſubiectæ, vel ipſius medij, quod ſecundum diuerſas rationes conuenit cum extremis. Et ſecundum hoc ſic definitur hæc fallacia, quod eſt idoneitas, decipiendi proueniens ex partiali proueniẽtia accidentis cum re ſubiecta, quæ tamen differunt ſecundum diuerſas rationes vnde ſemper committitur hæc fallacia, quando propter conuenientiam duorum in vno tertio ſecundum diuerſas rationes creditur conuenientia eorum inter ſe, aut quando vnum negatur ab alio, ea parte, qua differt a ſuo accidente, & propter hoc negatur de ſuo accidente.

Tria ad fallaciæ acciden tis natu rã requi runtur.

C Secundo ſciendum, ꝙ huius fallaciæ ponuntur tres modi. Primus modus eſt, quando accidens eſt inferius rei ſubiectæ. & propter hoc proprium attributum rei ſubiectæ attribuitur inferiori eius, ſecundum quẽ hic paralogizatur, animal eſt genus, homo eſt animal, ergo homo eſt genus. ibi genus eſt attributum conueniens animali ea parte qua differt ab homine, & per hoc infertur de homine, quia accidit animali, vt ſtat ſub illo attributo. Et ſimiliter hic. omne æs eſt naturale, ſtatua eſt æs, ergo ſtatua eſt naturalis. naturale enim conuenit æri vt eſt ens in actu, & ſtatua ſibi conuenit inquantum eſt in potentia ad figuram eius, & ita accidit ei ꝓut ſtat ſub illo attributo. Et ſimiliter hic. homo eſt animal. equus eſt animal, ergo equus eſt homo. equus.n. accidit animali conſyderato. vt conuenit cum homine. & ſimiliter, homo non eſt indiuiduum, Socrates eſt homo, ergo Socrates non eſt indiuiduum. ibi indiuiduũ negatur ab homine ea parte qua differt a Socrate. Et omnes iſti paralogiſmi ſoluuntur negando conſequentiam, D quia non oportet, ꝙ ſi aliquid dicatur, vel negatur de ſuperiori ea parte qua differt ab inferiori, quod propter hoc negetur, vel affirmetur de inferiori, quia ibi medium non tenetur ſub eadem ratione in duabus premiſſis.

Tres ſũt huius fallaciæ modi, & de primo.

Tertio ſciendum, ꝙ ſecundus modus eſt, quando accidens eſt ſuperius rei ſubiectæ, & ita, ꝙ conuenit inferiori ea parte qua differt a ſuperiori, infertur de ſuperiori, vt hic, Socrates eſt indiuiduum, homo eſt Socrates, ergo homo eſt indiuiduũ. Similiter hic, homo eſt ſpecies, ſubſtantia eſt hõ, ergo ſubſtantia eſt ſpecies. ibi ſpecies, attribuitur homini ea parte qua differt a ſubſtantia, ideo ſubſtantia accidit homini, vt ſtat ſub illo attributo. Et ſimiliter hic iſte eſt monachus, & eſt albus, ergo iſte eſt monachus albus. albus.n. eſt accidens ſuperius accidentale huic homini, & differt ab ipſo hoĩ inquantũ ſibi ineſt hoc attributũ monachus vnde ꝓ hoc, ꝙ iſte homo ponitur albus ẽm ſe infertur. ꝙ ſit albus ſecundum habitũ. & ſic cõſequentia nõ valet, & ſimiliter hic, iſte canis eſt pater, & eſt tuus, ergo eſt

Secũdus modus.

pater tuus, & etiam in aliis arguendo a diuiſis ad coniuncta, & iſti paralogiſmi ſoluuntur negando conſequentiã, quia non oportet, ſi aliquid conueniat inferiori ea parte, qua differt a ſuo ſuperiori, ꝙ propterea conueniat ſuperiori. Et non ſemper oportet, ꝙ ad committendũ iſtum modũ ſumatur illud quod ſimpliciter eſt ſuperius, ſed ſufficit, ꝙ ſit ſuperius vel ſecundum rem, vel ſecundum modum. E

Tertius modus. Quarto ſciendum, quod vltimus modus huius fallaciæ eſt, qñ accidens eſt conuertibile reſpectu rei ſubiectæ, vt hic, riſibile eſt proprium, hõ eſt riſibilis, ergo homo eſt proprium. vel ſic, riſibile eſt qualitas, homo eſt riſibilis, ergo homo eſt qualitas ibi proprium conuenit vni conuertibilium ea parte, qua differt ab alio & propter hoc infertur de alio, & ſimiliter hic, homo eſt quoddam incomplexũ. animal rationale eſt homo, ergo animal rationale eſt quoddam incomplexũ. ibi animal rationale accidit homini vt ſtat ſub hoc attribuito incomplexum, quod conuenit homini inquantum differt a ſua definitione, & propter hoc infertur de ipſa. Et ſoluuntur iſti paralogiſmi negando conſequentiam, quia ſi aliquid affirmatur, vel negatur de vno conuertibilium ea parte qua differt ab alio, non oportet propter hoc, quod affirmetur, vel negetur de alio. Et hæc aſſignatio modorũ huius fallaciæ, & accidentis, & rei ſubiectæ ponuntur ſecundum Petrum Hiſpanum in magnis fallaciæ eius, licet hic in textu ponatur alia aſſignatio ipſorum, quia hic in textu videri poteſt. F

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Nulla eſt fallacia ſubſtantiæ, ergo nulla eſt fallacia accidẽtis per locum a ſimili, ergo contra prædicta. Secundo ſic. In oĩ ſyllogiſmo medium eſt in parte idem, & in parte diuerſum cũ extremis, ergo, ſi accidens ſit quod eſt in parte idem. & in parte diuerſum ſequitur, ꝙ in quolibet ſyllogiſmo, erit accidens, quod tamen eſt falſum. Tertio ſic illud quod eſt de eſſentia rei non eſt accidens eius, omne ſuperius eſt de eſſentia inferioris, ergo nullum ſuperius accidit ſuo inferiori. Quarto ſic. Arguendo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura committitur fallacia accidentis, & tamen iſte modus non enumeratur inter iſtos modos, ergo male aſſignantur. Quinto ſic. Arguendo a diuiſis ad coniuncta eſt bona conſequentia, vt patem in Secundo Peri Hermenias, ergo a diuiſis ad coniuncta non eſt fallacia accidentis. G

Solutiones. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ hic non capitur accidens, vt diſtinguitur contra ſubſtantiam, ſed capitur pro extremo, vel non neceſſario, ideo non ſequitur, ꝙ, ſi nulla ſit fallacia ſubſtantiæ, quod nulla ſit fallacia accidentis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet in omni ſyllogiſmo medium partim conueniat, & partim differat ab extremis, tamen in bono ſyllogiſmo non accipitur, vt conueniens & differens ab ipſis, ſed in vtraque præmiſſarum ſub eadem ratione tenetur, & extremitates in ipſo vniuntur ſub eadem ratione, & non ſub diuerſis, aliter non ſequeretur vnio extremitatum inter ſe. Ad tertium dicitur, quod licet nullũ ſuperius accidat ſimpliciter, & abſolute ſuo inferiori, tamen bene accidit ſibi comparatiue, quia reſpectu ad vnum tertium, quod conuenit inferiori prout differt a ſuperiori. Ad quartum dr̃, ꝙ arguendo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura committitur primus modus prius aſſignatus, & medium eſt res ſubiecta & inferius eius ſibi accidit vt ſtat ſub maiori extremitate. Et licet tale medium non ſubiiciatur acta maiori extremitati, tamen ſubiicitur aptitudine, & efficitur ſubiectum eius reducendo ad primam figuram conuerſione maioris. Ad quintum dicitur, ꝙ arguendo debite a diuiſis ad coniuncta, vel econtra eſt bona conſequẽtia, ſed non quando arguitur indebite, ſed tunc committitur fallacia accidentis. H

Debitus arguẽdi modus a diuiſis ad cõiũcta, & e contra. Et ad arguendum debite a diuiſis a coniuncta requiritur primo, quod prædicatorum diuiſorum vnum ſit potentiale, & determinabile, reliquũ actuale, & determinans. Secũdo requiritur, ꝙ potentiale præponatur actuali, ſiue determinabile

determinationi

A determinationi. Et econtra arguendo a coniunctis ad diuiſa requiritur, q̃ in coniunctis vnum non ſit determinatio priuans vel diminuens reſpectu alterius, ſed contrahens tantum, ideo non ſequitur, eſt bonus faber, ergo eſt bonus.

De Fallacia ſecundum quid ad Simpliciter & eius Modis.

SEquitur de fallacia ſecundũ quid ad ſimpliciter. Dictũ ſecundũ quid, appellatur hic determinatione diminuens de ratione, vel deeſſe cui adiungitur, vt cum dico homo mortuus, mortuum enim diminuit de ratione hominis. Dictũ ſimpliciter, appellatur aliquid nõ diminutũ, vt hõ. Fallacia ſecundũ quid ad ſimpliciter eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti conuenientia dicti ſecũdũ quid ad dictum ſimpliciter. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt cõuenientia huius dicti, quod eſt ſecundum quid, ad illud, quod eſt ſimpliciter, & econuerſo. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorum. Fit autem hæc fallacia tot modis quot modis, contingit addere alicui determinationem diminuentem. Hoc collige. 2. Elench. cap. 8. & alibi multis in locis.

B

Quot modis fiat.

Primo mõ ſecundum partim in modo, vt ille eſt homo mortuus, ergo eſt homo. non ſequitur, quia mortuũ diminuit de ratione hominis. Et hic, chimera eſt ens opinabile, ergo chimera eſt ens. non ſequitur, quia opinabile diminuit de ratione huius, quod eſt eſſe.

Secundo modo ſecundum partem integralem, vt Aethiops eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus.

C

Tertio modo in his quæ ſunt aliquid, vt diuitiæ non ſunt bonæ male vtenti, ergo diuitiæ non ſunt bonæ. non ſequitur. licet enim diuitiæ comparatæ ad aliquid non ſint bonæ, tamen in ſe ſunt bonæ

Quarto modo in his, quæ ſecundũ locum ſunt, vt bonũ eſt mactare partem in triualis, ergo bonum eſt mactare patrem ſuum. Vel ſic Bonum eſt vti dieta in locis ægrotatiuis, ergo bonum eſt vti diæta.

Quinto mõ in his quæ fiunt ſecundũ tempus vt bonum eſt ieiunare in quadrageſima, ergo bonum eſt ieiunare. Vel ſic. Expedit alicui mederi quando ęgrotat, ergo expedit alicui mederi. nõ ſequit̃, quia licet expediat mederi ſecundum quid, non tamen ſimpliciter.

D

Sciendum eſt autem, quòd in omnibus iſtis inſpiciendum eſt ad contradictionem, vt ſi aliquis reſpondens dicat, quòd non expedit mederi, & opponens aſſumat, quòd expedit mederi quando ægrotat, non contradicit ei, ſed ſtat in fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter. Et ſciendum, quòd eadem eſt fallacia, ſi ex eo, quod eſt ſecundum quid inferatur ſimpliciter, & econuerſo. Et intelligendum eſt, quòd iſta fallacia quando fit ab eſſe ſecundum quid, vt in pluribus fit affirmatiue, ſed quando fit a dictio ſimpliciter vt in pluribus, arguitur negatiue. Notabile pul-

Quid ſit dictum ſecundũ quid & ſimpliciter dictũ

Poſtquam Auctor determinauit de fallacia accidentis. hic conſequenter determinat de fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter, ratione cuius primo videndum eſt quid ſit dictum ſecundum quid,& dictum ſimpliciter. Vnde dictum ſimpliciter eſt dictio ſumpta ſine determinatione diminuente, vt homo per ſe, vel homo albus,& tale dictum dicitur dictum ſimpliciter, hoc eſt perfectum, & non diminutum. Sed dictum ſecundum quid eſt dictio ſumpta cum determinatione priuatiua,aut diminuente,vt homo mortuus.Et ex beatitudine talis dicti ſecundum quid ad dictum ſimpliciter,ſumitur vna fallacia ſpecialis,eo,quod ibi repeririuntur ſpecialis cauſa apparens, & defectus. E

Cauſa apparentiæ ac defectus huius fallaciæ in quo cõſiſtat.

Primo ſciendum eſt,quod cauſa apparentiæ huius fallaciȩ eſt apparens conuenientia dicti ſecundum quid,ad dictũ ſimpliciter, propter quam credimus, quod talia conueniant realiter, & quòd vnum contineatur ſub alio, quod tamen falſum eſt.Et eius cauſa defectus eſt diuerſitas illorum dictorum.Et ſecundum hoc ſic definitur hæc fallacia, q; eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti cõuenientia dicti ſm quid ad dictum ſimpliciter.Et debet attendi iſta conuenientia non ex parte vocum,quia tunc iſta fallacia eſſet fallacia in dictione,ſed debet attendi ex parte ſignificatorum,ſecundum, quod habent ſimilitudinem in re ſignificata, & analogiam ſuorum ſignificatorum, ſicut homo dictus, & homo habent quandam proportionem inter ſe, ideo conuenienter ponitur iſta fallacia inter fallacias extra dictionem. F

Quod nã Dictũ ſecundũ quid fallaciam fundat.

Secundo ſciendum, q; licet dictum ſecundum quid, in quo ponitur determinatio contrahens tantum,vt homo albus, faciat locum dialecticum.ſcilicet a parte in modo ad ſuum totum, tamen dictum ſecundum quid, quod fit cum determinatione impropria,quæ eſt diminuens, vel priuans, bene cauſat locum ſophiſticum.Et talis determinatio impropria fit quinque modis, quandoq;.n.eſt abſoluta,& quandoq; reſpectiua.ſi primum,hoc eſt dupliciter.vel determinat dictum cui adiungitur ratione totius priuando,vel diminuendo rationem eius, vt homo pictus, vel ens opinabile, vel ratione partis integralis ſui ſubiecti, vt album ſecundum dentes,ſi ſit reſpectiua,ſic eſt tripliciter,quia quædam ſumitur per relationem ad aliquod correlatiuum extrinſecum, vt hic, diuitiæ ſunt malæ male vtenti alia reſpectu menſuræ,quæ eſt locus, vt bonum eſt interficere patrem in triualis,alia reſpectu partis temporis, quod eſt menſuræ ſucceſſiua,vt eſt proijcere merces in mari temporis tempeſtatis, & ſecundum has quinque determinationes improprias ponuntur quinque modi huius fallaciæ. G

Modorũ quinque ſecundũ quid ad ſimpliciter, expoſitio.

Tertio ſciendum, quod primus modus huius fallaciæ eſt arguendo ſecundum partẽ in modo diminuentem, vt iſte eſt homo pictus,ergo eſt hõ. Secundus modus fit arguendo ſecundum determinationem partis integralis, vt æthiops eſt albus ſecundum dentes,ergo eſt albus.Et valet in accidentibus quæ determinãt ſibi certã partem integra eſt ſui ſubiecti,ſicut cæcis determinat ſibi oculũ,& ſimitas naſum, & in accidentibus quæ per indefferentiam in vna parte ex conſequenti totum inferunt, vt infirmitas dentis denominat totum hominem infirmum, dum determinatio partis non ſit determinatio diminuens tantum accidentia quæ indifferenter conueniunt omnibus partibus, & per inhærentiam ſunt in vna non poſſunt denominare totum ſicut albedo,vel nigredo denominans ſuam partem integralem eſt determinatio diminutio diminuens in iſtis, & facit iſtam fallaciam.Tertius modus fit arguendo cum determinatione reſpectiua facta ad terminum extrinſecum,vt vinum eſt malum febricitanti, ergo eſt malum. Quarto modus fit cum determinatione improprie ſumpta ſecundum locum, vt bonũ eſt interficere patrem in triualis,ergo bonum eſt interficere patrẽ.Quintus modus eſt arguendo ſecundum determinationem temporis,vt bonũ eſt ieiunare in quadrageſima, H

A dragesima, ergo bonum est ieiunare semper. Et omne isti paralogismi soluuntur negando consequentiam, quia ex dicto ẽm quid non sequitur dictum simpliciter.

Quarto sciendum, ꝙ in eisdem modis, & in eadem fallacia potest argui procedendo a dicto simpliciter ad dictum ẽm quid. Cuius ratio est, quia vbicunque reperitur eadem cã apparentiæ ibi est eadem fallacia, & etiam idem modus, sed arguendo a dicto simpliciter ad dictum secundum quid est eadem causa apparentiæ, sicut arguendo econtra; quia est eadem conuenientia dicti simpliciter & secundum quid, ideo illo modo cõmittitur ista fallacia, & modi prius positi, vt arguendo sic, hic non est homo, ergo non est homo mortuus. vel non est animal, ergo non est animal pictum. Sed magis denominatur hæc fallacia ẽm quid ad simpliciter quã econtra, quia arguendo a dicto ẽm quid arguitur affirmatiue sed arguendo a dicto simpliciter, vt in pluribus arguiẽ negatiue per istã fallaciam, ideó B magis denominatẽ a paralogismis, qui fiunt a procedendo a ẽm qd ad simpliciter. Modi Argu. a simpliciter ad secundum qd idem.

Contra prædicta arguitur primo sic. Homo albus est dictum sumptum sine determinatione diminuente, & tamen non est dictum simpliciter, quia dictũ simpliciter est, qđ submittitur sine additione, iuxta illud, Simpliciter dico qd sine addito dico, ergo contra definitionem dicti simpliciter. Secundo sic. Omne inferius & minus cõmune infert suum superius & magis cõc, sed dictum ẽm quid est inferius ad dictum simpliciter, ergo bene infert ipsum, ergo arguendo a ẽm quid ad simpliciter non cõmittiẽ fallacia. Tertio sic. Bene sequitur, est homo mortuus, ergo est mortuus. & tñ arguitur a dicto ẽm quid penes primum modum huius fallaciæ, ergo male assignatur ille modus. Quarto sic. Ieiunare in quadragesima est ieiunare simpliciter, nec illa terminatio tp̃is diminuit rõnem adiuncti, ergo ibi male arguitur penes quintum modum. Quinto sic. A toto in modo ad suam partem, & econtra sunt plures loci dialectici, ergo a dicto secundum quid & a dicto simpliciter debent sumi plures fallaciæ, & non vna tantum. Argum.

C

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quòd si capiaẽ dictum simpliciter, vt tm̃ valet sicut contracte vt sumitur in loco a toto in modo, sic homo albus non est dictum simpliciter, sed, si capiaẽ dictum simpliciter prout simpliciter tantum valet sicut perfecte & diminute, sicut capiẽ in pręsenti passu, sic homo albus est dictum simpliciter. Ad ẽm dr̃, ꝙ licet dictum secundum quid, quod fit cum determinatione contrahente tantum, sit inferius ad dictum simpliciter, non tñ dictum ẽm quid, qđ fit cum determinatione diminuente vel priuante, sed magis opponitur dicto simpliciter. Ad tertium dr̃. quòd licet homo mortuus sit dictum secundum quid respectu hoĩs, quia mortuũ diminuit de ratione hominis, tñ respectu mortui est dictum simpliciter, quia homo non diminuit de rõne mortui. ideo ibi non arguitur a dicto ẽm quid per istam fallaciam. Ad quartum dicitur, quòd licet in D quadragesima non diminuat de rõne huius, quod est ieiunare absolute, tñ bene diminuit respectu huius, quod dico bonum, ideo arguitur cũ determinatione diminuente ẽm tempus. Ad quintum dicitur, negando consequentiam, quia a toto in modo, & parte eius sunt diuersæ virtutes probatiuæ, & diuersæ habitudines locales, ideo ibi sumitur plures loci dialectici, sed a dicto secundum quid ad simpliciter & econtra, est tantum vna causa apparentiæ, ibi non sunt plures loci sophistici, nec est simile de ipsis. Solutiones.

De Fallacia Ignorantiæ Elenchi, & eius modis.

Collige hoc ex. 2. Elenc. cap. 9. & alibi in plerisq; loco.

ELenchus est syllogismus contradictionis vnius eiusdẽ, nõ nominatis tantũ nec ẽt rei tantũ, sed nominatis, & rei simul, non synonimi,

ſynonimi, ſed eiuſdem & ex eis quæ data ſunt de neceſsitate, non connumerato eo qđ erat in principio ad idem ſecundum idem ſimiliter & in eodem tempore. Elenchus eſt ſyllogiſmus contradictionis .i. ſyllogiſmus concludens contradictoriam propoſitionis datæ a reſpondente. In definitione Elenchi quædam ponuntur ratione ſyllogiſmi, vt ex his quæ data ſunt ex neceſsitate accidere, per, quod remouetur fallacia accidentis, & ponitur non connumerato eo, quod erat in principio, per, quod remouetur petitio principii, vt poſtea patebit. alia ponuntur ratione contradictionis, vt vnius & eiuſdem .i. vnius ſubiecti & vnius prædicati. Vñ niſi eſset idem ſubiectum & idem prædicatum non eſset contradictio, vt æthiops eſt niger, æthiops non eſt niger ſecundum dentes, ex quo non eſt idem prædicatum, ideo non eſt contradictio. Et ſimiliter hic, nullus hõ mortuus currit, & quidam hõ currit non eſt contradictio, quia non eſt ibi idem prædicatum. Item ſecundum idem ad idem ſimiliter & in eodẽ tempore, ponuntur ratione contradictionis, & contra iſtas quatuor partes peccat hæc fallacia quæ dr̄ ignorantia Elenchi ſecundum, ꝙ eſt vna de tredecim fallaciis. Alio mõ accipitur gñaliter, & tũc ſic definitur. Ignorantia Elenchi eſt vnus defectus gñalis ad quem reducuntur oẽs aliæ fallaciæ oſtendendo qũo peccant contra iſtas particulas, vt poſtea patebit. Iſte.n. particulæ non nominis tantum, nec rei tantum, ſed nominis & rei ſimul, non ſynonimi, & ſic de aliis, ponuntur rõne ſyllogiſmi, & rõne cõtradictionis, quia iſtæ exigunt, ꝙ nomen ſit vnum & res vna, &, ꝙ non ſit nomẽ ſynonymum. Vnde non eſt ibi contradictio, Marcus currit & Tullius non currit. Nec eſt ibi ſyllogiſmus, omnis gladius ſcindit, quoddam inſtr̄m eſt enſis, ergo quoddam inſtr̄m ſcindit. Fallacia ignorantiæ Elenchi eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti obſeruatione particularum definitionis Elenchi, quæ conueniunt ei rõne contradictionis tantum. ſ. ad idem ſcđm idem ſimiliter & in eodem tp̄e. Cã apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia dictorum ſcđm quid ad dicta ſimpliciter. Cã falſitatis eſt diuerſitas eorundẽ. Vñ huius fallaciæ Elenchi ſunt quatuor modi.

Primus modus eſt contra hanc particulam ad idem, vt duo ſunt duplum vnius & non ſunt duplum trium, ergo ſunt duplum & non duplum, & in vtraque præmiſsarum non ſumitur duplum ad idem, & ideo non ſequitur.

Secundus modus peccat contra illam particulam ſcđm idem, vt hoc eſt duplum illi ſecundum latitudinem, & nõ eſt duplum ſcđm longitudinem, ergo eſt duplum & non duplum. non ſequitur, q̄a duplum non ſumitur ſcđm idem, licet ſumatur reſpectu eiuſdem.

Tertius

Tertius modus peccat contra iſtam particulam ſimiliter, vt homo eſt ſpecies, nullus homo eſt ſpecies, ergo idem eſt ſpecies & non eſt ſpecies. non ſequitur, quia ibi non eſt contradictio in præmiſsis, quia ille terminus homo, non ſupponit ſimiliter, quia in vna ſumitur pro ſuis inferioribus, in alia vero non, ſed pro ſe toto, vel pro ſua forma. Tertius

Quartus modus peccat contra hanc particulam in eodem tempore, vt manus mea eſt clauſa in hoc inſtanti, & non eſt clauſa in hoc inſtanti, ergo eſt clauſa & non clauſa. non ſequitur, quia non eſt in eodem tempore. Differt autem hæc fallacia a fallacia, ſecundum quid ad ſimpliciter, quia in illa eſt proceſsus ab vno ſecundum quid ſumpto, ad vnum ſimpliciter ſumptum, vt hoc eſt duplum ſecundum longitudinem, ergo eſt duplum, in iſta vero eſt proceſsus a duobus ſecundum quid ſumptis ad duo ſumpta ſimpliciter, vt hoc eſt duplum illi ſecundum longitudinem & non ſecundum latitudinem, ergo eſt duplum & non duplum. Quartus. B

Poſtquam Auctor determinauit ſuperius de fallacia a ſecundum ad quid ſimpliciter, hic conſequenter agit de fallacia ignorantiæ Elenchi, ratione cuius definit Elenchus ſic. Elenchus eſt ſyllogiſmus contradictionis vnius & eiuſdem non nominis tantum, ſed rei & nominis ſimul, non ſynonimi, ſed eiuſdem ex his quæ data ſunt de neceſſitate accidere, non connumerato eo quòd erat in principio. ſ. ad idem ſecundum idem ſimiliter & in eodem tempore. In qua definitione ponit ſyllogiſmus loco generis, & contradictionis, ponitur ad differentiam ſyllogiſmi non contradicentis poſitioni reſpondentis, & ponitur vnius & eiuſdem non nominis tantũ, ſed nominis & rei ſimul, nõ ſynonimi, ſed eiuſdem tam rõne ſyllogiſmi quam contradictionis. Ad vtrunque. n. requiritur ꝙ remaneant idem termini ſecundum rem & vocem, & per hoc mouentur fallaciæ in dictione. Et ponitur ex his quæ data ſunt de neceſſitate accidere, ratione ſyllogiſmi, in quo debet eſſe neceſſaria conſequentia, & per hoc poteſt remoueri fallacia accidentis, & cęterę non habentes neceſſariam conſequentiam, deinde ponitur non connumerato eo quod erat in principio, ratione probationis, quia Elenchus eſt ſyllogiſmus probatiuus, & per hoc remouetur petitio principii, deinde ponitur ad idem ſecundum idem &c. ratione contradictionis tantum, quia illæ conditiones requiruntur ad contradictionem tantum. Quid Elenchus C D

Primo ſciendum, ꝙ aliter poteſt definiri Elenchus, ꝙ eſt ſyllogiſmus dialecticus concluſionis reſpondentis contradictorio. Et ſic ad Elenchum tria requiruntur. ſ. neceſſaria illatio, inquantum eſt ſyllogiſmus, & ſufficiens probatio concluſionis, inquantum eſt dialecticus, tertio formalis repugnantia ſuæ concluſionis ad compoſitionem reſpondentis, inquantum eſt contradictionis. Ex quo patet, ꝙ Elenchus vltra ſyllogiſmum addit probabilitatem, & vltra ſyllogiſmum dialecticum addit contradictionem, & ita contradictio eſt vltima differentia formaliter conſtituens Elenchum. & ideo ſicut ſyllogiſmus dialecticus ſe habet inferius ad ſyllogiſmus in communi, ita Elenchus ad ſyllogiſmum dialecticum. Et Elenchus dicitur ab en, quod eſt in, pro contra, & Elenchos, quod eſt ſumptio, quaſi ſumptio contra dicta reſpondentis. & ſicut talis Elenchus ſe habeat ad ſyllogiſmum dialecticum vt inferius, ita Elenchus ſophiſticus ad ſyllogiſmum ſophiſticum, Alia Elẽchi deſcriptio. Elẽchus quod.

phiſticum, & poteſt ſic definiri. Elenchus ſophiſticus eſt ſyllogiſmus ſophiſticus apparenter contradictorius poſitioni reſpondentis. E

Ignorantiæ multiplex Modus.

Secundo ſciendum, quòd ignorantia in cõmuni dicitur negatio ſcientiæ cum aptitudine ad ipſam. Et diuiditur per ignorantiam puræ negationis, quæ eſt pura carentia cognitionis actualis, & habitualis, ſicut eſt in pueris nondum cognoſcentibus. Alia eſt ignorantia prauæ diſpoſitionis, quæ eſt quando aliquid falſo apprehenditur de re aliquo modo cognita, & iſta diuiditur, quia prædã eſt ignorantia ſimplex, quæ eſt ignorantia principiorum, ſcilicet quando principia falſo apprehenduntur ſimplici apprehenſione ſine diſcurſu, alia eſt compoſita quæ eſt falſa apprehenſio concluſionis mediante diſcurſu. Et dicitur compoſita. quia ibi multa ſimul concurrunt, ſcilicet ignorantia principiorum, & concluſionis. Ignorantia autem Elenchi non eſt ignorantia puræ negationis, nec ignorantia compoſita, ſed eſt ignorantia ſimplicis apprehenſionis, quia fit per ignorantiam alicuius requiſiti ad rationem Elenchi, & talis poteſt capi dupliciter. vno modo generaliter pro quacunque omiſſione cuiuslibet particulæ indifferenter definitionis Elenchi, ſi ſumatur hoc modo ignorantia Elenchi non eſt vna fallacia ſpecialis, ſed ſic omnes fallaciæ ad ipſum reducuntur. alio modo ſpecialiter ſolum pro omiſſione alicuius illarum quatuor particularum ad idem, ẽm idem, ſimiliter in eodem tempore, & hoc modo ab ipſa ſumitur fallacia ignorantiæ Elenchi.

Cauſa defectus & apparẽtiæ huius fallaciæ.

Tertio ſciendum, quòd cã apparentiæ huius fallaciæ eſt apparens obſeruatio conditionum requiſitarum ad vnam contradictionem, ratione cuius creditur, ꝙ in antecedente paralogiſmi ſit vera contradictio, vbi tamen eſt apparens contradictio tantum, & per illam apparentem contradictionem in conſequente infertur contradictio ſimpliciter. Et eius cauſa defectus eſt omiſſio alicuius illarũ particularum quæ requiruntur ad contradictionem. Et per hoc ſic definitur hæc fallacia; ꝙ eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparente obſeruatione particularum definitionis Elenchi, quæ ſibi conueniunt ratione contradictionis. Et licet quælibet fallacia peccat contra verum Elenchum, quia tamen iſta formaliter, & dicere peccat contra contradictionem, quæ ſe habet vltima differentia, & forma Elenchi, magis denominatur hæc fallacia ignorantia Elenchi quam quælibet alia fallacia. G

Quatuor modorũ huius fallaciæ explanatio

Quarto ſciendum, ꝙ huius fallaciæ quatuor ſunt modi. Primus modus fit, qñ non arguitur ad idem, vt aer eſt ſupra terram, & non eſt ſupra cęlum, ergo eſt ſupra, & non ſupra. conſequentia non valet, quia non affirmatur idem de aere comparato ad idem. Secundus modus eſt, qñ non arguitur ſecundum idem, vt Socrates videt ſecundum oculum, & non videt ſecundum naſum, ergo videt, & non videt conſequentia non valet, quia nõ affirmatur idem de eodem ſecundum idem in antecedente, & conſequente. Tertius modus fit omittendo iſtam particulã, ſimiliter, vt omnis homo eſt indiuiduum, hõ nõ eſt indiuiduũ, ergo idem eſt indiuiduum, & nõ indiuiduum. cõſequentia non valet, quia ibi homo non tenetur ſimiliter, quia in maiori tenetur pro ſuppoſitis, & in minori pro natura cõi. Quartus modus eſt dimittendo illam particulam in eodem tempore, vt Socrates leget cras, & non leget poſt cras, ergo leget, & non leget. non ſequitur, quia ibi non fit affirmatio, & negatio in eodem tempore. Et ſic patet, quòd iſti quatuor modi ſumuntnr ſecundum illas quatuor conditiones in definitione Elenchi poſitas. H

Argum.

Contra prædicta arguĩt primo ſic, Contradictio non eſt ſyllogiſmus, ſed Elenchus eſt contradictio, vt dicitur in primo Elenchorum, ergo male dicitur quòd eſt ſyllogiſmus.

Secundò ſic. Hæc eſt vera contradictio Marcus currit, Tullius non currit, cum illę propoſitiones repugnent tam in veritate quã in falſitate, ergo ad Elenchum, & con-

A & contradictionem non requiri ur vnitas rei, & nominis ſimul. Tertio ſic. Omnes fallaciæ reducuntur ad ignorantiam Elenchi, ergo male ponitur fallacia ſpecialis, cum ſit communis ad omnes alias. Quarto ſic. Contradictoriæ non poſſunt fieri in eodem tempore, ergo ad contradictionem non requiritur, quod affirmatio, & negatio ſint in eodem tempore. Quinto ſic. Ad contradictionem requiritur, quod ſit affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & tamen non ponitur hic aliquis modus peccans contra illam particulam contradictionis, ergo modi huius fallaciæ non ſunt ſufficienter enumerati.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod, ſi capiatur contradictio formaliter ipſa formali repugnantia contradictoriorum, ſic non eſt ſyllogiſmus, ſed, ſi capiatur materialiter propoſitione contradicente, vel pro ſyllogiſmo contradictorio ratione ſuæ concluſionis, ſicut contradictio bene eſt ſyllogiſmus. & ſic capitur B in Primo Elenchorum. Solutio

Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet ibi ſit contradictio ſecundum rem, non tñ ſecundum modum enunciandi quia ibi non eſt euidens affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem. Ad tertium dicitur, quod, ſi capiatur ignorantia Elenchi communiter pro quacunq; ignorantia cuiuslibet particulæ definitionis Elenchi, & ſic fallacia ignorantiæ Elenchi eſt cõis ad oẽs alias fallacias, ſed etiam, ſi capiatur ſpecialiter pro ignorantia vltimarum quatuor particularum, ſicut hic accipitur, ſic eſt fallacia ſpecialis, & habet diſtinctam cauſam apparentiæ, & defectus a cauſis aliarum fallaciarum, vt poſſet probari inductiue. Ad quartum dicitur, quod licet duę contradictoriæ non poſſint formari in eodem tempore, tamen bene poſſunt formari pro eodem tempore affirmãdo, & negando idem de eodem pro eadẽ parte temporis. Ad quintum dicitur, ꝙ in fallacia ignorantiæ Elenchi ſemper requiri- C tur, ꝙ ſit apparens contradictio, quia inde ſumitur ſua cauſa apparentiæ, ſed, ſi remoueatur prima conditio contradictionis, quæ eſt, ꝙ ſit affimatio, & negatio eiuſdem de eodem, ibi non eſſet apparens contradictio, ideo non ponitur hic aliquis modis propter omiſſionem illius particulæ contradictionis.

De fallacia Petitionis Principÿ.

PEtere id, quod eſt in principio, eſt quando concluſio quæ dẽt ꝓbari ſumitͤ in præmiſsis. Cum ergo idem ſub eodem nomine non poteſt ſeipſum probare, vt homo currit, ergo homo currit. in talibus enim nõ eſt petitio principii, ſed talis argumentatio eſt ridiculoſa, nec cadit ſub arte, nec eſt petitio huius ꝙ eſt in principio D aliud eſt.n. petere principiũ, & aliud, eſt petere illud ꝙ eſt in principio, vt dicit Philoſophus Primo Elenchorũ, qa petere principiũ eſt quando petitur idem ſub eodem nomine, vt homo currit, ergo homo currit. & iſto modo nulla eſt fallacia, quia non continet ſub aliqua ſpecie argumentationis, nec ſecundũ veritatẽ. nec ſecundũ apparentiã, ſed talis petitio principii peccat contra ſyllogiſmũ ſimpliciter dictum. Sed petere illud quod eſt in principio, eſt quando idem petitur ſub diuerſo nomine, vt animal rationale currit, ergo homo currit. Vel ſic, petere illud quod eſt in principio, eſt qñ minus notum ſumitur ad probationem magis noti. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt apparens diuerſitas concluſionis a præmiſsis

De hoc 1. Elẽc. c. 10. & etiã tractatur.

miſsis. Cauſa falſitatis eſt identitatis eorundẽ. Petitur autem illud B
quod eſt in principio quinq; modis, vt patet Octauo Topicorum.

Primus modus. Primo modo. quando definitum petitur in definitione, & econtra, vt ſi dubitaretur vtrum homo currat, vel non currat, & fiat argumentum, animal rationale currit. ergo homo currit, nulla eſt ibi probatio, quia quando vnum dubitatur neceſſe eſt alterum dubitari & ita ſi ſumatur vnum ad probandum aliud, peccatum eſt.

Secũdus Secundus modus eſt, quando particulari petitur in vniuerſali. vt nullus homo currit, ergo Socrates non currit. Vel ſi aliquis debeat probare, ꝙ omnium contrariorum eſt eadem diſciplina, & aſſumat, omnium oppoſitornm eſt eadem diſciplina, ergo omnium contra- F
riorum eſt eadem diſciplina. hic petitur concluſio in præmiſsis.

Tertius Tertius modus eſt, quando vniuerſale petitur in particularibus, vt ſi aliquis debeat probare, quòd omnium oppoſitorum eſt eadẽ diſciplina, & ſumat iſtam, omnium contradictoriorum, contrariorum, & ſic de aliis eſt eadem diſciplina, ergo omnium oppoſitorum eſt eadem diſciplina. Vel ſic, Socrates currit, Plato currit, & ſic de aliis, ergo omnis homo currit.

Quartus. Quartus modus eſt, quando coniunctum petitur in diuiſis, vel econtra, vt aliqnis debeat probare ꝙ medicina eſt diſciplina ſani, G
& ægri, & dicatur ſic arguendo, medicina eſt diſciplina ſani, & medicina eſt medicina ægri, ergo medicina eſt diſciplina ſani, & ægri.

Quintus. Quintus modus eſt, quando vnum relatiuorum petitur in alio. vt ſiquis debeat probare, quod Socrates ſit pater Platonis, probetur ſic, Plato eſt filius Socratis, ergo Socrates eſt pater Platonis, nõ ſequitur, quia hoc aſſumitur quod eſt probandum.

Notabile. Sciendum, quod hæc fallacia non impedit ſyllogiſmum inferentem, ſed probantem, & ita fallacia petitionis peccat contra ſyllogiſmum dialecticum, in quantum dialecticus eſt.

Quid ſit petere principium. Poſtquam Auctor determinauit de fallacia ignorantiæ Elenchi, hic conſequẽ H
ter determinat de fallacia petitionis principij, ratione cuius primo videndũ eſt quid ſit petere principium, & quid ſit petitio principii. vnde petitio in dialecticis eſt interrogatio alicuius præmiſſarum ſyllogiſmi dialectici, quia dialecticus licet in ſyllogizando aſſumat præmiſſas ad probandum concluſionem, tamen aliquando interrogat de ſuis præmiſsis, ratione cuius dicuntur interrogationes & non fit ita proprie petitio de concluſione, quia præmiſſis conceſſis a reſpondente poteſt inferri concluſio non interrogando ipſam. Et quia in argumentatione concluſio eſt primum principium, ratione cuius fit argumentatio, ideo, cum in tali argumentatione petitur concluſio, quæ debet probari, vbi eſt petitio principij, ideo petitio principij eſt, quando idem accipitur ad probandum ſeipſum.

Duplex petitio principij. Primo ſciendum, q. ſecundum Philoſophum Secũdo Elenchorum duplex eſt petitio principij, ſcilicet ſtatim, & non ſtatim. Petitio principij ſtatim eſt quando idem

A do idem ſub eodem nomine ſumitur ad probandum ſeipſum, vt homo currit, ergo homo currit. vel idem ſub duobus nominibus ſynonimis, vt Marcus currit, ergo Tullius currit. & talis petitio principi peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter, quia concluſio non eſt alia a præmiſſis, & non eſt ibi aliqua fallacia, cũ idem non habet apparentiam ad probandum ſeipſum. Alia eſt petitio principii non ſtatim, quando idem ſub diuerſis nominibus ſumitur ad probandum ſeipſum. & talis eſt quando antecedens eſt æque ignotum, vel ignotius conſequente. Vnde in petitione principii ſtatim eſt proprie petere principium, & in petitione principii non ſtatim eſt petere id, quod erat in principio, quia antecedens eſt æque ignotum, vel minus notum quam cõſequens. ideo ſm ſuam notitiam continetur in conſequente, & poteſt probari per conſequens, ideo tunc ad probandum conſequens petitur illud quod eſt in principio. ſ. antecedens, quod cõtinetur in conB cluſione, & etiam ſumitur concluſio in tali antecedente ad probandum ſeipſam. Et ſecundum talem petitionem principii committitur hæc fallacia.

Secundo ſciendum, quòd cũ apparentiæ huius fallaciæ eſt apparens diuerſitas antecedentis & conſequentis, ratione cuius creditur antecedens eſſe notius conſequente, & habere virtutem probatiuam conſequentis, cum ſit æque ignotum vel ignotius conſequente. Et non ſufficit quæcunque diuerſitas antecedentis & conſequentis, ſed oportet ꝙ ſit cum idẽtitate ipſorum, & etiam quod talis diuerſitas faciat apparentiam magis noti & minus noti ex parte nominis & rei. &, quia in nominibus ſynonimis non eſt apparentia magis, & minus noti, ideo in ipſis nõ reperitur cauſa apparentiæ, ſed cauſa falſitatis huius fallaciæ eſt identitas antecedentis, & conſequentis, & ſecundum hoc ſic definitur hæc fallacia, quòd eſt idoneitas decipiendi prouenieus ex apparenti diuerſitate ſecundum notitiam anC tecedentis cum conſequente, & peccat iſta fallacia non contra illationem, qui non impedit ſyllogiſmum ſimpliciter, ſed peccat contra probationem & ſyllogiſmum dialecticum.

Cã apparentiæ ac defe- in petitiõe principij.

Tertio ſciendum, ꝙ definitio dupliciter conſideratur. vno modo inquantum includit principia eſſentialia definiti, quæ ſunt propria cauſa inhærentiæ paſſionis ad ipſum definitum, & hoc modo ab ipſa ſumitur locus demonſtratiuus & nõ ſophiſticus. Alio modo conſyderatur inquantum ſtat ſub intentione communi definitionis, & hoc dupliciter, vno modo reſpectu prędicatorum, quę notiori modo conueniunt definitioni quàm definito, & ſic a definitione ſumitur locus dialecticus. alio modo reſpectu prædicatorum quæ conueniunt notiori modo ipſi definitio quam definitioni, & ſic a definitione ſumitur petitio principii, quia ſic antecedens eſt idem in re, & eſt minus notum cõſequente. Et eodem modo arguendo a definito poteſt argui reſpectu prædicatorum quæ notiori modo inſunt deD finito, vel reſpectu ipſorum quæ minus note ſibi conueniunt. & ſimiliter arguendo ab vniuerſali ad particularia, vel econtra, & ſecundum hoc in iſtis poteſt eſſe locus dialecticus, aut petitio principij ſecundum diuerſas rationes.

An a definitiõe, locus ſophſticus ſumatur

Quarto ſciendum, quòd huius fallaciæ quatuor ſunt modi. Primus modus eſt, quando definitum petitur in definitione, vel econtra, vt animal rationale currit, ergo homo currit. ibi enim definitum petitur in definitione ſua, & econtra arguendo petitur definitio in definito. Vnde probatio non valet, quia ſi vnum dubitetur, & reliquum. Secundus modus eſt, quãdo particulare petitur in vniuerſali, & vniuerſale in particulari, vt omnis homo currit, ergo Socrates currit, Plato currit, & ſic de aliis, vel econtra. Tertius modus, eſt quando coniunctum petitur in diuiſis, vel diuiſa in coniuncto, vt medicina eſt ſani, & ægri, ergo eſt ſani & eſt ægri. Quartus modus eſt, quando relatiuum petitur in ſuo correlatiuo, vt Socrates eſt pater Platonis, ergo Plato eſt filius Socratis. Et ſoluendo iſtos paralogiſmos

Quatuor modi sũt huius fallaciæ.

A Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia vnius conſequentiæ veræ ad aliam non veram. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas earundem. Et ſciendum, ꝙ bene tenet argumentum a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis. Huius fallaciȩ tres ſunt modi. Primus modus eſt, quando arguitur a deſtructione antecedentis ad deſtructionē conſequentis, vt ſi hō eſt, animal eſt, ergo ſi homo nō eſt, animal non eſt. Vel a poſitione conſequentis ad poſitionē antecedentis. vt ſi mel eſt, rubeū eſt, ergo ſi rubeum eſt, mel eſt. Ad iſtū enim modum reducuntur omnes prauæ argumentationes ab inte-riori ad ſuperius deſtructiue. Vnde quotieſcunque fit proceſſus ab
B inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperiorum, vt omnis homo currit, ergo omne animal currit, ibi committitur iſta in fallacia vt nullus homo currit, ergo nullum animal currit.

Secundus modus ſolet poni ab inſufficienti indictione ſingularium. vt Socrates eſt animal & econuerſo, Plato eſt animal & econuerſo, ergo omnis homo eſt animal & econuerſo. hic enumerantur omnia ſingularia illius, omnis homo eſt animal, & non huius, omne animal eſt homo, quæ ſignificatur per compoſitionem, huius, quod eſt econuerſo ad hanc, omnis homo eſt animal.

C Tertius modus prouenit a communiter accidentibus. Et dicuntur cōmuniter accidentia quæ ſe aliquando conſequuntur, & aliqñ non, vt iſte eſt comptus, ergo eſt adulter. Similiter hic. muſa & poeta ſimiliter terminantur, ſed muſa eſt fȩminini generis, ergo & poeta. non ſequitur, quia identitas generis & terminationis aliqñ ſe cōſequuntur, & aliqñ non, eò, ꝙ nō eſt in omnibus, ſed in aliquibus. Si aliquis dicat, quod in hoc vltimo tertio modo non tenet econuerſo, vnde ibi non eſt conſequentia, dicendum eſt, quòd ſecundum quoſdam ſumitur conſequentia communiter ad conſequentiam neceſſariam & probabilem, & in iſtis non ſumitur conſequentia ne-
D ceſſaria, ſed probabilis. Taliter autem ordinantur iſti modi ab Ariſtotele iſto modo ordinato.

Poſtquam ſuperius determinatum eſt de fallacia petitionis principij, hic conſequenter determinatur de fallacia conſequentis. ratione cuius primo definit. Auctor antecedens & conſequētiam dicens, quod antecedens eſt categorica uel hypotetica, qua antecedens infertur. Sed conſequens eſt concluſio quæ infertur ex antecedente. quod prouenit ex eò, ꝙ antecedēs includitur actu vel intellectu in antecedente, ideo ſimul ſequitur ad ipſum antecedens, & habitudo denominans illam ſequelam vocatur conſequentia, & diuiditur per conſequentiam ſimplicem & conſequentiam cōpoſitam Simplex eſt, quando ex vno ſolo antecedente infertur vnum conſequens. Sed conſequentia cōpoſita quatuor modis intelligitur fieri. Primo modo, qñ facta aliqua conſequentia arguitur a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis. Secundo modo, qñ in aliqua conſequē-

Quid conſe-quens & antece-dens.

ctia arguitur a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis, & iſtis duobus modis debite fit conſequentia cōpoſita. Tertio modo, quando facta vna conſequentia arguitur a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequētis. Quarto modo, quando arguitur a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis, & iſtis duobus modis non valet conſequentia compoſita, ſed male cōuertitur conſequentia prius facta, quia conuertitur aliter quam deberet conuerti. & ſecundum hoc cauſatur fallacia conſequentis. E

Cā apparentiæ ac defectus huius fallaciæ.

Primo ſciendum, ꝙ cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt apparens conuertibilitas conſequentis cum antecedente, ratione cuius creditur quod bene conuertatur conſequentia quæ tñ non conuertitur. Sed cauſa defectus eſt diuerſitas cōſequentis & antecedentis, propter quam non couertuntur inter ſe, & ſecundum hoc ſic definitur hæc fallacia conſequentis, quòd eſt idoneas decipiendi proueniens ex apparenti conuertibilitate cōſequentis cum antecedente. Et ſemper fit vt dicit Ariſtote. quando credimus conſequentiam conuerti, quæ tamen non conuertitur. Et quamuis in hac fallacia reperiantur antecedens, & conſequens, magis dicitur fallacia conſequentis quam antecedentis, eò quod in paralogiſmis huius fallaciæ ſemper arguitur ęquiualenter a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis. Licet enim arguatur a negatione antecedentis ad negationē conſequentis, quia tamen illa negatio antecedentis ſe habet vt conſequens ad negationem conſequentis, ideo ibi arguitur æquiualenter a poſitione conſequētis ad poſitionem antecedentis. F

Primus huius fallaciæ modus.

Secundo ſciendū, quod huius fallaciæ ſunt tres modi. Primus eſt, quando arguitur a deſtructione antecedentis ad deſtructionē conſequētis, vel a poſitione cōſequentis ad poſitionem antecedentis. Exemplum primi, ſi homo eſt, animal eſt, ergo ſi non eſt homo, non eſt animal. non ſequitur, quia ad negationem antecedentis non ſequitur negatio conſequentis, & ratio eſt. quia antecedens eſt inferius & minus commune, conſequens vero ſe habet vt ſuperius & magis commune modo deſtructo inferiori, & minus communi, non oportet deſtrui ſuperius & magis commune, quia illud poteſt manere in alijs inferioribus eius. Exemplū ſecundi, ſi pluit terra eſt madida, ergo ſi terra eſt madida pluit. non ſequitur, qa ad poſitionem conſequentis. quod eſt ſuperius & magis commune, non ſequitur poſitio antecedentis, quod eſt inferius & minus commune. G

Secūdus modus.

Tertio ſciendum, ꝙ ſecundus modus fit arguendo ab inſufficienti numero ſingularium, vt hic, Socra. currit, Plato currit, ergo omnis homo currit. vel ſic. Socra. eſt animal, & econuerſo, Plato eſt animal, & econuerſo, & ſic de aliis, ergo omnis hō eſt animal, & econuerſo. non ſequitur, quia licet enumerentur ſufficiēter oēs ſingulares illius vniuerſalis, omnis homo eſt animal, non tamen iſtius, omne animal eſt homo, quæ tamen intelligitur cum dicitur, & econuerſo. & hoc ſi conuerſo dicat conuerſionem ſimplicem, quia ſi diceret conuerſionem per accidens, bene ſequeretur, quia hæc eſſet vera, omnis homo eſt animal, & econuerſo. aliquod animal eſt homo. quia tñ analogum per ſe poſitum ſtat pro famoſiori ſignificato, ideo econuerſo magis tenetur vt dicit conuerſionem ſimplicem. H

Tertius modus.

Quarto ſciendū, quod tertius modus fit arguēdo a communiter accidentibus quæ contingenter ſe conſequuntur in aliquo ſubiecto, non tamen de neceſſitate ſe conſequuntur vt hic, Socra. eſt magnus, ergo Socrates eſt fortis, vel Socrates eſt pulcher, ergo Socrates eſt bonus, non ſequitur quia licet talia accidentia qñq; ſeſe conſequantur in aliquo ſubiecto, non tamen de neceſſitate ſe cōſequūtur ſemper. & licet in iſto modo arguendi, & in præcedenti conuertat̃ aliqua conſequentia actualiter propoſita, tamen ſubintelligitur vna implicite quæ conuertitur in iſtis modis. Et iſtorū modorū ſic poteſt haberi ſufficientia, quia in fal-

lacia

A lacia conſequentis ſumitur cauſa apparentiæ ex apparenti conuertibilitate conſequentis,& antecedentis,vel ergo illa conuertibilitas,eſt apparens ratione conſequentiæ iam factæ,& ſic eſt primus modus,vel propter habitudinem terminorum, & hoc dupliciter, vel ſumitur ex habitudine ſingularium ad vniuerſale, & ſic eſt ſecundus modus,vel ex conuenientia accidentium, quæ contingenter conueniunt in eodem ſubiecto, & ſic eſt tertius modus. Sufficiẽtia iſtorũ modorũ

Sed contra prædicta arguitur primo ſic.Concluſio eſt paſſio propoſitionis,ergo ſoli propoſitionis conuenit,quare iſta fallacia non fit per hoc, ꝙ aliqua conſequentia conuertatur. Secundo ſic. Conſequens actu,& intellectu includitur in antecedente,ergo deſtructo antecedente deſtruitur conſequens, & ſic valet conſequentia a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis. Tertio ſic. Poſito poſteriori neceſſario ponitur prius, ſed conſequens poſterius eſt antece- B dente,ergo poſito conſequente neceſſario ponitur antecedens, quod eſt contra primum modum huius fallaciæ. Quarto ſic. Singularia alicuius vniuerſalis non ſufficienter enumerate ſequuntur ſuum vniuerſale,ergo arguendo ab inſufficienti numero ſingularium arguitur a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis,& per conſequens ſecundus modus non diſtinguitur a primo. Quinto ſic. arguendo a communiter accidentis eſt bonus locus dialecticus, ergo ſic arguendo non ſumitur tertius modus huius fallaciæ Argum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur,quod, ſi capiatur conuerſio prout eſt mutatio prædicati in ſubiectum, & econtra, ſic eſt paſſio propoſitionis ſibi ſoli conueniens.ſed,ſi capiatur pro mutatione antecedentis in conſequens, & econtra, ſic non eſt paſſio propoſitionis, ſed paſſio conſequentiæ,& hoc modo conſequẽtia bene conuertitur. Ad ſecundum dicitur, quod deſtructio antecedente, be- C ne deſtruitur conſequens partim ſecundum eſſe quod habet in tali antecedente, ſed non deſtruitur vniuerſaliter, & ſecundum ſe totum, quia poteſt manere in aliis,ideo ex deſtructione antecedentis non poteſt inferri deſtructione conſequentis. Solutio

Ad tertium dicitur, ꝙ licet ſecũdum illationem conſequens ſit poſterius antecedente, tamen ſecundum naturam, & ambitum communitatis conſequens eſt prius antecedente. Ad quartum dicitur, ꝙ licet in ſecundo modo arguatur a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis,tñ ibi non ſumitur cauſa apparentiæ conuertibilitatis ratione conſequentiæ prius factæ ſicut in primo modo. Ad quintum dicitur,quod arguendo a communiter accidentibus, quæ ſe neceſſario conſequuntur bene eſt locus dialecticus, ſed arguendo ab his,quæ contingenter ſe non ſequuntur,ſic eſt tertius modus huius fallaciæ.

D *De Fallacia ſecundum non Cauſa vt Cauſa.*

SEquitur de fallacia ſecundũ non. Cãm vt cãm. Ad cuius euidentiã ſciendũ eſt, ꝙ duplex eſt ſyllogiſmus. ſ. oſtẽſiuus,& ad impoſſibile. Oſtenſiuus eſt qui habet vnã ſolam concluſionem. Syllogiſmus vero ad impoſſibile eſt, quando aliquis ſyllogiſtice dicitur ad poſsibile, & propter hoc interimitur aliqua præmiſſarum,quæ erat cauſa illius impoſsibilis. Vnde iſte ſyllogiſmus ſemper hẽt duas cõcluſiones, vt cum dicitur eſt ne hõ aſinus hoc conceſſo, Contra, nullus aſinus eſt animal rõnale mortale, homo eſt aſinus. ergo hõ non eſt animal rõnale mortale,ſed hoc eſt impoſsibile,ergo,& iſta De hoc originaliter habes li. 1. c. 3. vt facile videre eſt.

hõ eſt aſinus, & iſte ſyllogiſmus eſt in quarto modo primæ figuræ. I
Sciendum eſt.n.ꝙ,nõ cauſa,vt cauſa ſemper ſit in ſyllogiſmo ad impoſsibile.Fallacia aũt ſecundũ nõ cãm,vt cãm fit,qñ nõ cã ponitur vt cã,& propter hoc apparet ſeq̃ impoſsibile , & illud ꝙ apparet eẽ cauſa interimitur,vt ſi quæratur,eſt ne Brunellus hõ,quo cõceſſo, contra nullus aſinus eſt animal rõnale mortale,ſed hõ eſt aſinus,& Brunellus eſt hõ,ergo hõ non eſt animal rõnale.hoc aũt eſt impoſſibile,ergo Brunellus non eſt homo.In hac enim dicta argumentatione eſt non cauſa , vt cauſa , vt quia interimitur id quod apparet eſſe cauſa,& non eſt.ſ.Brunellus eſt hõ. Cauſa apparentiæ eius fallaciæ eſt conuenientia huius ꝙ apparet eſſe cauſa. & non eſt, cũ eo quod eſt. Cauſa falſitatis in diuerſitas eorundẽ, tale.n. exemplum ponit Ariſt.huius fallaciæ, vt quærẽdo ſic ſunt ne anima,& vita idẽ quo conceſſo,Contra,mors,& vita ſunt contraria,ſed mors eſt corruptio,ergo vita generatio,& ꝑ conſequens viuere eſt generari,ſed hoc eſt impoſsibile,quia quicquid viuit non generatͬ, ſed generatũ eſt.ergo anima,&vita ſunt idem.Hæc concluſio peccat per fallaciã ſecundũ non cãm vt cãm,ex hoc.n.ꝙ anima,& vita ſunt idẽ nõ ſeq̃tur impoſsibile. & ita non debet interim,ſed iſta mors, & vita ſunt contraria.quia in omnibus his, id ꝙ non eſt cã apparet eſse cã,quia communicat in terminis cum aliquibus propoſitionibus ex quibus ſequitur impoſsibile . Ex iſtis patet, ꝙ iſta fallacia non fit in ſyllogiſmo oſtẽſiuo,vt omnis homo currit,Socrates eſt homo, & Sol eſt in Cancro , ergo Socrates currit.hic non eſt fallaciæ non cauſæ, vt cauſæ,quia hæc propoſitio,Sol eſt in Cancro, non eſt cauſa , neque apparet eſse cauſa, ſicut apparet in ſyllogiſmo ad impoſsibile . G

Similis oſtenſiuus,& ꝑ impoſſibile q̃d.

Poſtquam Auctor determinauit de fallacia conſequentis , hic conſequenter determinat de fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam , Et, quia iſta fallacia non fit in ſyllogiſmo oſtenſiuo, ſed in ſyllogiſmo ad impoſſibile, ideo antequam Auctor oſtendat cauſas huius fallaciæ præmittit vnam diuiſionem ſyllogiſmi dicens,quod ſyllogiſmus diuiditur per ſyllogiſmum oſtenſiuum, & ad impoſſibile. Et dicitur ſyllogiſmus oſtenſiuus. qui vnico proceſſu ex duabus præmiſſis infert ſuam concluſionem . Sed ſyllogiſmus ad impoſſibile eſt qui ex duabus præmiſſis vna manifeſte vera, & alia manifeſte falſa infert vnum manifeſte falſum propter cuius falſitatem interimitur aliqua præmiſſarum , & ſic ibi ſunt plures proceſſus , & etiam plures concluſiones.Et ſecundum hoc differunt multipliciter ſyllogiſmus oſtenſiuus , & ad impoſſibile.quia in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſunt plures proceſſus , & plures concluſiones , in alio vero eſt tantum vnus proceſſus,& vna concluſio, & quia ſyllogiſmus oſtenſiuus poteſt eſſe , tam ex veris , quam ex falſis , ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile ſemper habet aliquam præmiſſam falſam,aliter nunquam concluderet falſum, vt hic omne animal eſt aſinus , omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus concluſio eſt falſa , ergo aliqua præmiſſarum , non minor , ergo maior, & ſecundum talem proceſſum , H

quando

A quando interimitur aliqua præmiſſarum, committitur præſens fallaciæ.

Primo ſciendum, quòd præmiſſa cauſa eſt, quæ neceſſario facit ad illationem concluſionis, & qua remota non amplius ſequitur concluſio in tali modo arguendi. Et per oppoſitum præmiſſa non cauſa eſt, quæ conuenit in ſubiecto, vel prædicato cum aliqua præmiſſarum ſyllogiſmi, quæ numerata cum illis nullo modo facit ad illationem concluſionis, & ipſa poſita, vel remota nihilominus ex alijs præmiſſis in tali modo arguendi ſequitur concluſio, vt hic, omnis aſinus eſt rudibilis, omne animal eſt aſinus, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus illa propoſitio, omnis aſinus eſt rudibilis, ex parte ſui ſubiecti conuenit cum maiore, & adhuc ipſa remota eodem modo ſequeretur concluſio. Ex quo patet quòd ad non cauſam vt cauſam duo requiruntur. Primo, quòd talis præmiſſa non ſit cauſa concluſionis. Secundo, quod habeat apparentiam cauſę B propter hoc quòd conuenit cum alijs præmiſſis, ideo, ſi in ſyllogiſmo ponatur aliqua præmiſſa non cauſa, quæ non conuenit in ſubiecto, vel prædicato cum aliqua præmiſſarum, ibi non erit non cauſa vt cauſa, licet ibi bene ſit non propter hoc accidere falſum.

Præmiſſa cauſa concluſionis quæ & quę non cauſa. *Quæ ad non cām vt cām requrunt.*

Secundo ſciendum, quòd cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia præmiſſarum non cauſæ cum præmiſſa cauſa in ſubiecto vel prædicato, propter quam credimus quòd ſicut pręmiſſa cauſa facit ad illationem concluſionis falſę, ita præmiſſa non cauſa inferat talem concluſionem, & propter hoc debeat interimi. Et eius cauſa defectus eſt diuerſitas præmiſſæ non cauſæ ab alijs. Et ſecundum hoc ſic definitur hæc fallacia, quòd eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti conuenientia præmiſſæ non cauſæ cum præmiſſa cauſa. Ex quibus apparet quòd hic non committitur fallacia non cauſæ vt cauſæ, Sol eſt in Cancro, C omne animal eſt aſinus, omnis hō eſt animal, ergo omnis hō eſt aſinus. concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, Sol eſt in Cancro, illa enim præmiſſa non cauſa non conuenit in ſubiecto vel prædicato cum aliis præmiſſis, ideo ibi non eſt cauſa apparentiæ huius fallaciæ.

Cāapparentiæ ac defectus huius fallaciæ.

Tertio ſciendum, quòd hæc fallacia, ſicut dictum eſt prius, ſemper in ſyllogiſmo ad impoſſibile habet fieri. Cuius ratio eſt, quia hæc fallacia committitur quando ex falſitate concluſionis fit male progreſſus ad interimendum aliquam præmiſſarum, quia interimitur vna præmiſſa quæ non erat cauſa falſitatis concluſionis. ſed talis regreſſus a falſitate concluſionis ad interimendum aliquam præmiſſarum ſolum fit in ſyllogiſmo ad impoſſibile, & non in ſyllogiſmo oſtenſiuo, ideo iſta fallacia tantum fit in ſyllogiſmo ad impoſſibile. Ideo dicit Ariſt. in Secundo Priorum, quòd ſemper in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſuperfluit vna præmiſſa, quæ nullo modo facit ad illationem concluſionis. & per hoc D differt hæc fallacia ab omnibus alijs, & etiam per ſuas cauſas apparentiæ, & defectus.

Cur hęc fallacia in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſēp fieri habeat.

Quarto ſciendum, quòd huius fallaciæ poſſunt aſſignari duo modi. Primus modus eſt, quando præmiſſa non ex parte ſubiecti conuenit cum præmiſſa cauſa, vt hic, omnis aſinus eſt rudibilis, omne animal eſt aſinus, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus. concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, omnis aſinus eſt rudibilis. vnde male fit regreſſus a falſitate concluſionis, cum falſitas concluſionis ibi veniat ex parte huius propoſitionis, omne animal eſt aſinus. Secundus modus prouenit ex conuenientia præmiſſæ non cauſæ in prædicato cum præmiſſa cauſa, vt omne animal eſt aſinus, omnis equus eſt animal, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus, concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, omnis equus eſt animal.

Duo huius fallaciæ modi.

Sed cōtra prædicta arguitur primo ſic. Omnis ſyllogiſmus eſt oſtenſiuus, quia *Argum.*

oſtendit aliquam concluſionem, ergo ſyllogiſmus ad impoſſibile eſt oſtenſiuus, quare diuiſio illa eſt inſufficiens. Secundo ſic. In omni fallacia eſt non cauſa vt cauſa, cum in qualibet antecedens videatur eſſe cauſa conſequentis, licet tamen non ſit, ergo ſecundum non cauſam vt cauſam non ſumitur aliqua ſpecialis fallacia. Tertio ſic. Sicut ſe habent ens & non ens, ita cauſa & non cauſa, ſed ens & non ens nullo modo conueniunt, ergo nec cauſa & non cauſa. quare cauſa apparentiæ huius fallaciȩ non eſt conuenientia non cauſæ cum cauſa. Quarto ſic. Bonus ſyllogiſmus ſimpliciter, & fallacia non poſſunt eſſe ſimul in eodem, ſed vbi eſt non cauſa vt cauſa ibi eſt bonus ſyllogiſmus ſimpliciter, ergo ibi non eſt fallacia ex conuenientia non cauſæ & cauſæ. Quinto ſic. Iſta fallacia prouenit ex ea parte præmiſſæ non cauſæ, ſed illa ſemper ponitur in primo diſcurſu ſyllogiſmi ad impoſſibile qui eſt oſtenſiuus, ergo in illo committitur iſta fallacia. E

Solutiones. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quod licet ſyllogiſmus ad impoſſibile ſecundum primum proceſſum eius ſit oſtenſiuus, non tamen ſecundum totum eius proceſſum, quia ille proceſſus primus finaliter ordinatur ad interimendum aliquam præmiſſarum eius ex falſitate concluſionis. F

Ad ſecundum dicitur, quod, ſi capiatur non cauſa vt cauſa generaliter, pro omni illo, quod habet modum non cauſȩ, vt cauſȩ, ſic in qualibet fallacia reperitur non cauſa vt cauſa. ſed ſi capitur ſpecialiter, ſicut prius definita eſt, ſic ſolum reperitur in iſta fallacia. Ad tertium dicitur, quòd licet cauſa, & non cauſa formaliter acceptæ quantum ad iſtas intentiones non conueniant inter ſe, tñ materialiter captæ pro præmiſſis ſimili bene poſſunt cõuenire in ſubiecto, vel prædicato. Ad quartum dr̃, quod iſta fallacia non committitur in primo proceſſu ſyllogiſmi ad impoſſibile, ſed in vltima illatione, qñ interimitur præmiſſa, quȩ non debet interimi, & ſic ſecundum diuerſa eſt ibi ſyllogiſmus, & fallacia. Ad quintum dr̃, quod licet præmiſſa non cauſa ponatur in primo proceſſu ſyllogiſmi ad impoſſibile, & ibi ſit cauſa apparentiȩ huius fallaciæ, tamen ibi non committitur defectus niſi in vltimo proceſſu deſtruendo præmiſſam quæ non eſt cauſa concluſionis, & ſecundum illum proceſſum talis ſyllogiſmus dicitur ad impoſſibile. G

De fallacia ſecundum plures Interrogationes, vt vnam, et illius Modis.

Colligitur hoc ex primo Elé. cap. 3. & alibi ẽt.

PRopoſitio plures eſt illa in qua plura prædicantur de pluribus, vel plura de vno, vel vnum de pluribus, vt Socrates currit, & diſputat, velo ſic, eſt ne hic & hic homo, demonſtrato Socrate & Brunello, vel Socrates, & Plato currunt & diſputant. Propoſitio vna aũt eſt in qua vnũ prædicatur de vno, & hoc quadrupliciter, ſiue vnum numero, vt homo eſt riſibilis, ſiue vnum ſpecie, vt Socrates eſt hõ, ſiue vnum genere, vt Socrates eſt animal, ſiue vnum ſecundũ prius & poſterius, vt homo eſt ens, animal eſt ſanum, ſiue prædicatur plura ex quibus ſit vnum, vt homo eſt animal rationale mortale. Secũdum plures interrogationes fiunt paralogiſmi, quando ad interrogationes plures, datur vna reſponſio. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt vnitas interrogationes complexæ. Cauſa falſitatis eſt pluralitas ipſius. Duo ſunt modi huius fallaciæ. H

Primus modus. Primus modus eſt, quando plura in ſingulari numero ſubiiciunt vel prædicantur, vt hic, eſt ne hic & hic hõ demonſtratio Socrate &

Brunello,

A Brunello, ſi dicatur ſic, ergo Brunellus eſt homo. ſi non, ergo Socrates non eſt homo. Non enim bene reſpondit quando fecit reſponſionem vnam ad interrogationes plures, ſed debet reſpondere, verum eſt pro vno, & falſum eſt pro alio.

Secundus modus eſt, quando plura in plurali numero ſubiiciuntur, vel predicantur, vt ſunt ne iſta bona, vel non bona demõſtratis bono, & nõ bono. ſi dicit bona, ergo bonũ eſt malũ. ſi nõ bona, ergo bonũ nõ eſt bonũ, debuiſſet enim reſpõdere, bonũ eſt bonũ, & malũ eſt malum. Si autem cõcedat aliquis homo dari definitiones ſimiliter in ſingulari, & in plurali, vt cæcum eſt aptum natum videre, & nõ videt, & cæca ſunt apta nata videre, & non vident, non effugiet redargutionẽ demonſtrato vno cæco, & altero vidente, & dicatur ſic ſunt ne illa cæca vel non cæca, ſi cæca, ergo illud eſt cæcum, demonſtrato vno vidente, non enim dicebat illum eſſe cęcum, & illũ eſſe videntem, ſed dabat vnam reſponſionem, eo quòd conceſſit ꝙ ſimilis daretur definitio in ſingulari numero, & in plurali. *Secũdus modus.* B

Poſtquam Auctor determinauit de fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam hic, conſequenter determinat de fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam. Et ad oſtendendum quid ſit interrogatio plures, ipſam primo ſic definit. Propoſitio plures eſt in qua prędicantur plura de vno, vel vnum de pluribus, vel plura de pluribus. exemplum primi, vt Socra. currit, & mouetur. exemplum ſecundi, vt Socrates, & Plato currunt. exemplum tertij vt Socrates, & Plato currunt, & diſputant. Et dicitur talis propoſitio plures, quia deſignantur plures habitudines compoſitionis prædicati cum ſubiecto, & illa propoſitio non habet tantum, vnum ſignificatum, ſed plura. Et per oppoſitum propoſitio vna eſt in qua prædicatur vnum de vno, ſiue illud ſit vnum in numero, vt Socra. eſt iſte homo, ſiue ſit vnum in ſpecie, vt Socra. eſt homo, ſiue vnum in genere, vt Socrates eſt animal, ſiue vnum in analogia vt Socrates eſt ens. Et quandoque ponuntur plures dictiones, quæ ſe habent, vt determinatio, & determinabile, & faciunt vnũ in numero, & tunc propoſitio eſt vna ſimpliciter, vt Socra. eſt homo albus, & Socra. eſt animal rationale. *Propõ plures, ac propõ vna.* C

Primo ſciendum, ꝙ enunciatio, propoſitio, & interrogatio ſunt idem ſecundũ rem, licet ratione differant, quia dicitur enunciatio, vt eſt ſignificatiua veri, vel falſi abſolute, & propoſitio, vt eſt alterius oſtenſiua, & ponitur pro alio. ſ. pro concluſione inferenda. ſed dicitur interrogatio, pro quanto ſumitur cum ſigno interrogatiuo. Et quia ſunt idem realiter propoſita, & interrogatio, ideo ſicut aliqua eſt propoſitio vna, & aliqua plures, ita etiam eſt quædam interrogatio vna, in qua interrogatur vnum de vno, & quædam interrogatio plures, in qua interrogantur plura de vno, vel vnum de pluribus, vel plura de pluribus. Dupliciter tamen poteſt fieri interrogatio plures, vno modo ſecundum ſignificata tantum, vt dicendo vtrum canis currit, & talis interrogatio plures, cauſat æquiuocationem, vel amphibologiam. Alia autem eſt interrogatio plures ſecundum voces, & ſignificata ſimul, vt eſt ne Socra. & Brunellus homo, & illa cauſat iſtam fallaciam, & de tali eſt hic ad propoſitum. *Enunciatio, propõ, & interrogatio in quo conueniant ac differant.* D

Secundo ſciendum, ꝙ cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia interrogationis plures ad interrogationem vnam. Ratione cuius credimus, ꝙ ſicut ad *Cã defectus, &*

apparentiæ huius fallaciæ.

interrogationem vna datur tantum vna reſponſio, quod & ad interrogationem plures ſit tantum danda vna reſponſio. Et non debet attendi iſta conuenientia ſolum ex parte vocis, ſed etiam ex parte rerum interrogatarum quæ in interrogatione plures accipiuntur per modum vnius. Sed cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas interrogatorum, & ſignificatorum interrogationis plures, & ſecundum hoc ſic definitur hæc fallacia, quòd eſt idoneitas decipiendi proueniens ex conuenientia interrogationis plures ad interrogationem vnam. E

Primus ac ſecundus huius fallaciæ modus.

Tertio ſciendum, quod huius fallaciæ ſunt duo modi, primus eſt, quando in interrogatione plures plura in ſingulari numero ſubiiciuntur vel prædicantur, vt ſi quæratur, eſt ne [illegible]rates, & Brunellus homo? ſi detur vna reſponſio affirmatiua, tunc infertur, ꝙ [illegible]llus eſt hō, & ſi negatiua, tunc infertur quod Socra. nō eſt homo. Secundus mo[illegible]eſt, quando in tali interrogatione plura ſubiiciuntur, vel prædicantur in plurali numero, vt demonſtrato vno cæco, & vno vidente F ſi quæratur, vtrum iſti duo ſunt cæci vel videntes; ſi dicatur, quod ſic, tunc infertur, ergo cæcus eſt videns, ſi dicatur, ꝙ nō, tūc infertur, ergo videns non videt. Et ita, ſi reſpondens det vnicam reſponſionem ſemper ducetur ad aliquam metam vere, vel apparenter, vnde non debet dari vnica reſponſio, ſed plures dicendo demonſtrato cæco, quod ipſe non videt, & demonſtrato vident, quod videt.

Nota modum cauſādi deceptionē huius fallaciæ.

Quarto ſciendum, ꝙ iſta fallacia per prius cauſat deceptionem in interrogando propoſitiones plures, quam paralogizando, quia ibi fit deceptio reſpondentis quando ad interrogationem plures dat ſolummodo vnicam reſponſionem, & ſi non det vnam reſponſionem non poteſt paralogizari ſecundum paralogiſmos huius fallaciæ, quamuis illa reſponſio non ſit de eſſentia huius fallaciæ, vel paralogiſmorum, ſed eſt cauſa ſine qua non fieret deceptio. Et quando reſpondens ad G talem interrogationem dat vnam reſponſionem poteſt duci vere, vel apparenter ad inconueniens, quia interrogatio plures eſt vera pro vtraque parte, vel falſa pro vtraque parte, vel vera pro vna, & falſa pro alia. ſi ſit vera pro vtraque parte tunc ſi reſpondens reſpondet negatiue poteſt duci vere ad redargutionem, & ſi affirmatiue ducetur apparenter ad inconueniens, quia videbitur ignorare multiplicitatem interrogatorum. ſi ſit falſa pro vtraque parte ſic fit econuerſo. & ſi in parte vera, & in parte falſa, tunc ſi reſpondens det vnam reſponſionem affirmatiue concedit æquiualenter vnam copulatiuam, cuius altera pars eſt falſa, & ſic vere ducitur ad redargutionem, & ſic det vnam reſponſionem negatiue, tunc negat ęquiualenter vnam copulatiuam, cuius altera pars eſt vera, & ſic ducetur apparenter tantum ad inconueniens.

Argum.

Contra prædicta. Arguitur primo ſic. In iſta, omnis homo currit, prædicatur vnum de pluribus, & ibi non eſt propoſitio plures, ergo contra definitionem H eius. Secundo ſic. Iſta, Socrates currit, & Plato diſputat, eſt vna copulatiua, ergo eſt propoſitio coniunctione vna, & per conſequens male dictum eſt ꝙ propoſitio plures. Tertio ſic. In iſta, Socrates eſt homo, & aſinus, prædicatur vnum in genere de vno, & tamen ibi non eſt propoſitio vna, ergo contra definitionem. Quarto ſic. Quæcunque ſunt plura ſunt in plurali numero, ergo plura nunquam ſubiiciuntur in ſingulari numero prædicantur, & per conſequens male ponitur primus modus huius fallaciæ. Quinto ſic. Tot ſunt modi huius fallaciæ quot modis fit interrogatio plures, ſed interrogatio plures fit tribus modis, vt patet ex definitione eius, ergo male ponuntur tantum duo modi huius fallaciæ.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod in iſta, omnis homo currit, prædicatur vnum de pluribus acceptis per modum vnius, quia ibi tenetur pro omnibus particularibus hominibus in quantum continentur ſub ſuo ſignificato communi

A communi quod eſt humanitas, ſed ibi non prædicatur vnum de pluribus acceptis per modum plurium, vnde illud quod ſubijcitur ibi eſt vnum, licet ſuppoſita pro quibus tenetur ſint diuiſa. Ad ſecundum dicitur, quòd licet copulatiua ſit aliquo modo vna. ſ. coniunctione & ſecundum quid. eſt tamen ſimpliciter plures, quia affirmat plures, categoricæ ſimul, quarum vna poteſt eſſe vera & alia falſa, & ſimili modo eſt conditionalis. & diſiunctiua. Ad tertium dicitur, quòd licet homo & aſinus ſit vnum in genere, tamen in illa propoſitione, Socr. eſt homo & aſinus. non enumerantur per modum vnius in genere ſed per modum diuerſorum in ſpecie ideo ibi eſt propoſitio plures. Ad quartum iſtorum dicitur, quòd ſi capiatur numerus pluralis, vt eſt paſſio rerum, quæcunque ſunt plura ſunt in plurali numero ſed ſi capiatur, vt eſt paſſio terminorum ſingularium, & eſt vnus modus ſignificandi, ſic plura poſſunt accipi in ſingulari numero non ſemper in plurali. Ad
B quintum iſtorum argumentorum dicitur, quòd licet in ſpeciali poſſint eſſe tres modi huius fallaciæ. vel etiam plures tribus, tamen in generali ſunt tantum illi duo modi prius poſiti, ſub quibus omnes alij ſpeciales modi continentur, quolibet enim illorum tripliciter fit variatio paralogiſmorum ſecundum triplicem modum interrogationis plures.

Quomodo omnes fallaciæ ad ignorantiæ elenchi reducuntur.

POſt hæc autem reducendum eſt omnes fallacias ad ignorantiam elenchi. Reducere aũt omnes ad ignorantiam elenchi eſt oſtendere qualiter fallacia quælibet peccat contra aliquã particulã Argum. 1. elenc. cap. .. & inmultis alijs locis.
C in definitione elenchi poſitam, aut rõne ſyllogiſmi, aut cõtradictionis. Sicut enim differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, ita ratio contradictionis adueniens ſyllogiſmo conſtituit elenchum. Vnde quicquid eſt in elencho, aut eſt in eo ratione contradictionis, aut ratione ſyllogiſmi. Dicit enim Ariſtot. ꝙ diuidendum eſt omnes ſyllogiſmos apparentes, & elenchos, aut omnes reducendũ eſt ad ignorantiam elenchi. Aequiuocatio & Amphibologia, & Figura dictionis reducuntur ad ignorantiã elenchi, eò ꝙ duplex eſſe impedit ſyllogiſmum & cõtradictionem. Sed compoſitio & diuiſio accentus reducuntur ad ignorantiam elenchi, in eo ꝙ non eſt oratio eadem, vel idem nomen, ſed differens. oportet autem hoc, ſci- c.4. primi elen.
D licet nomen, & rationem eſſe eadem quemadmodum, & rem ſi debeat eſſe elenchus. Qui vero ſecundũ accidens fiunt manifeſti ſunt definito ſyllogiſmo, quia fiunt contra particulã in definitione elenchi poſitã, ſcilicet neceſſe eſt aliud accidere per ea quæ poſita ſunt & conceſsa. Et ſecundum hanc fallaciam, quæ eſt ſecundum accidens, artifices, & ſcientes ſæpe ab inſciis redarguuntur, facientibus ſyllogiſmos contra ſapientes, nam ſecundum accidens faciunt ſyllogiſmos apparentes. Qui vero fiunt ſecundum quia ad ſimpliciter, reducuntur ad ignorantiam elenchi, quoniam de eodem non eſt affirmatio & negatio, vt Ethiops eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus. Manifeſti autem ſunt ſyllogiſmi qui prius dicti ſunt

& quales

& quales nuncupantur. Qui vero fiunt ſecundum id quod petitur E in principio, & non cauſam vt cauſam, peccant manifeſte contra definitionem ſyllogiſmi, quia in ſyllogiſmo oportet ſequi aliud de neceſsitate, quod non erat in principio, & ſic oportet, quòd præmiſſæ ſint cauſa concluſionis ſyllogiſmi. Qui vero ſecũdum conſequens, reducuntur ſicut, & illi qui fiunt ſecundum accidens. Qui ſecundum plures interrogationes vt vnam, reducuntur ad elenchum, eò quòd peccant contra vnitatem propoſitionis, ibi enim nõ ſumitur propoſitio vna, & per conſequens nec propoſitio, nam eadem eſt definitio vnius rei, & rei, vt hominis, & vnius hominis, ſimile autem eſt in aliis. Vnde propoſitio vna vnũ de vno affirmat, ſed non F eſt ita in propoſitione plures, in qua prædicantur plura de vno, vel vnum de pluribus, & propter hoc peccant contra vnitatem propoſitionis. Item omnes fallaciæ in dictione & ſecundum quid ad ſimpliciter reducuntur ad ignorantiam elenchi, eò quòd peccat contra contradictionem. Omnes autem aliæ fallaciæ extra dictionem reducuntur in hoc quòd peccant contra definitionem ſyllogiſmi. Et hæc de fallaciis dicta ſufficiant.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de vnaquaque fallacia ſecundum ſe, hic conſequenter determinat de ipſis per comparationem ad Elenchum, oſtendendo quomodo omnes deficiunt contra rõnem elenchi, & per hoc reducuntur ad ignorantiam elenchi. Reducere autem fallacias ad ignorantiam elenchi eſt, oſtendere quomodo qualibet fallaciæ peccat contra aliquam differentiam elenchi, ſiue hoc fit ratione ſyllogiſmi ſiue ratione cõtradictionis, contradictio enim eſt vltima differentia elenchi, & ſicut differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, ſic contradictio adueniens ſyllogiſmo dialectico conſtituit elenchum. G

Quid ſit reducere fallacias ad elenchi ignorantiam.

Ignorantia elenchi quotuplex.

Primo ſciendum, quòd ignorantia elenchi, vt prius dictum eſt, accipitur dupliciter. Vno modo ſpecialiter pro omiſſione vnius illarũ quatuor differentiarum elenchi. ſ. ad idem, ſecundum idem, ſimiliter & in eodem tempore, quæ ſibi conueniunt ratione contradictionis tantum, & ſic ſecundum ignorantiam elenchi ſumitur vna fallacia ſpecialis, ſed illo modo non accipitur hic, nec ad ipſam aliæ fallaciæ reducuntur. Alio modo capitur generaliter pro ignorantia cuiuslibet particulæ elenchi ſiue illa differentia ſit ex parte ſyllogiſmi, vel contradictionis, H & hoc modo ſecundum ignorantiam elenchi non ſumitur vna fallacia ſpecialis, ſed hoc modo ignorantia elenchi communis eſt ad omnes fallacias, & hoc modo accipitur hic.

Omnes fallaciæ in dictione ad ignorantiã elenchi reducuntur.

Secundo ſciendum, quòd omnes fallaciæ in dictione quantum ad ſuos paralogiſmos habent reduci ad ignorantiam elenchi communiter acceptam. Et ratio eſt, quia reducere ipſas ad ignorantiam elenchi eſt oſtendere quomodo omnes deficiunt contra rationem eius, ſed omnes fallaciæ in dictione peccant contra rationem elenchi, quod patet in dictione, vnde ad rationem ſyllogiſmi, & contradictionis requiruntur vnitas rei & nominis ſimul, ſed in æquiuocatione, amphibologia, & figura dictionis non eſt vnitas rei, quia ibi dictio, vel oratio accipitur pro diuerſis ſignificatis, & multipliciter, ſimpliciter in compoſitione, & diuiſione non eſt vnitas vocis neque rei, quia non eſt ibi eadem oratio ſecundum

A dum modum proferendi, & ſimiliter in fallacia accentus deficit vnitas rei, & nominis ſimul, & ſic omnes fallaciæ in dictione peccant contra elenchum.

Tertio ſciendum, ꝙ ſimiliter omnes paralogiſmi fallaciarum extra dictionem peccant contra elenchum. Ad elenchum enim requiritur concluſionem de neceſſitate accidere, hoc eſt ſequi ex præmiſſis, ſed in fallacia accidentis concluſio non ſequitur de neceſſitate, ideo peccat contra rationem elenchi. &, quia fallacia conſequentis eſt pars fallaciæ accidentis, non tamen pars ſubiectiua, ſed materialis, quia ſe habet, vt inferius ad ipſam rationem terminorum in quibus fit, ideo conſimiliter fallacia conſequentis peccat contra rationem elenchi. Sed paralogiſmi fallaciæ ſecundum quid ad ſimpliciter & ignorantia elenchi non faciunt contradictionem ſimpliciter, quia in ipſis non eſt affirmatio, nec negatio eiuſdem de eodem ad idem ſecundum idem ſimiliter, & in eodem tempore, ideo

B peccant contra elenchum ratione contradictionis. Sed paralogiſmi petitionis principij non de neceſsitate oſtendunt ſuam conluſionem, ſed in ipſis connumeratur quod erat in principio. Similiter in fallacia non cauſæ, vt cauſæ non ſit probatio concluſionis, ideo illæ fallaciæ peccant contra ſyllogiſmũ probatiuum, & per conſequens contra elenchum. Item ad elenchum requiritur ratione ſyllogiſmi, ꝙ quælibet præmiſſarum ſit propoſitio vna, ſed in fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam non ſumitur propoſitio vna, ſed plures quæ non eſt propoſitio ſimpliciter, quia eadem ratio propoſitionis, & propoſitionis vnius, ſicut eſt eadem ratio hominis, & hominis vnius. ideo illa fallacia peccat contra elenchum. Et ſic patet inductiua. quomodo omnes fallaciæ reducuntur ad ignorantiam elenchi per hoc, ꝙ paralogiſmi earum habent aliquam cauſam defectus contra elenchum.

C Quarto ſciendum, ꝙ in paralogiſmis duplex reperitur cauſa defectus. Prima eſt ex parte rerum, vel dictionum, quibus fit diſputatio, per quam omnes paralogiſmi deficiunt contra elenchum. Alia autem reperitur ex parte reſpondentis, quæ eſt ignorantia proprie cauſæ defectus ipſius paralogiſmi propter quem reſpondens decipitur. prima eſt actiua reſpectu deceptionis, ſecunda vero paſſiua, prima eſt eſſentialis paralogiſmus, ſecunda vero accidentalis, & extrinſeca. & licet illa ſit accidentalis, tamen paralogiſmi non poſſunt cauſare deceptionem reſpondentis ſine tali cauſa defectus, & ideo in qualibet fallacia eſt vna cauſa defectus ex patre noſtri, vt poſſet videri inductiue, vnde in æquiuocatione decipimur, eò ꝙ ignoramus pluralitatem ſignificatorum dictionis actualiter eiuſdem, & in amphibologia per hoc, quòd ignoramus diuerſa ſignificata orationis actualiter vnius, & ſimiliter in qualibet fallacia ignorantis propriæ cauſæ defectus in reſpondente eſt cauſa defectus, & deceptionis reſpondentis. Ex prædictis ergo

D manifeſtum eſt quæ, & quot ſunt fallaciæ tam in dictione quàm extra dictionem, & quæ ſunt cauſæ apparentiæ, & defectus earum, & quot ſunt modi in qualibet fallacia, & quomodo omnes reducuntur ad ignorantiam elenchi.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In ſingulis fallacijs oſtenſæ ſunt cauſę apparentię, & defectus earum, ergo, hic ſuperflue determinatur de defectu earum. Secundo ſic. Paſſio ſolum conuenit ſubiecto, ſed contradictio eſt paſſio enunciationis, ergo non conuenit ſyllogiſmo, neque elencho. Tertio ſic. Nullum perfectum habet reduci ad imperfectum, ſed magis ècontra, ſed fallaciæ in dictione, & fallacia accidentis ſunt perfectiores fallacia ignorantiæ elenchi, ergo. Quarto ſic. In fallacia ignorantię elenchi infert vera contradictio in concluſione, ergo illa fallacia non peccat contra rationem contradictionis. Quinto ſic. In fallacia petitionis principij conſequens neceſſario ſequitur ex antecedente. ergo male dr in textu quòd in petitione principij concluſio nõ accidit de neceſſitate. Argum.

Ad

A Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia vnius conſequentiæ veræ ad aliam non veram. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas earundem. Et ſciendum, ꝙ bene tenet argumentum a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis. Huius fallaciȩ tres ſunt modi. Primus modus eſt, quando arguitur a deſtructione antecedentis ad deſtructionē conſequentis, vt ſi hō eſt, animal eſt, ergo ſi homo nō eſt, animal non eſt. Vel a poſitione conſequentis ad poſitionē antecedentis. vt ſi mel eſt, rubeū eſt, ergo ſi rubeum eſt, mel eſt. Ad iſtū enim modum reducuntur omnes prauæ argumentationes ab inferiori ad ſuperius deſtructiue. Vnde quotieſcunque fit proceſſus ab
B inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperiorum, vt omnis homo currit, ergo omne animal currit, ibi committitur iſta in fallacia vt nullus homo currit, ergo nullum animal currit.

Secundus modus ſolet poni ab inſufficienti indictione ſingularium. vt Socrates eſt animal & econuerſo, Plato eſt animal & econuerſo, ergo omnis homo eſt animal & econuerſo. hic enumerantur omnia ſingularia illius, omnis homo eſt animal, & non huius, omne animal eſt homo, quæ ſignificatur per compoſitionem, huius, quod eſt econuerſo ad hanc, omnis homo eſt animal.

C Tertius modus prouenit a communiter accidentibus. Et dicuntur cōmuniter accidentia quæ ſe aliquando conſequuntur, & aliqñ non, vt iſte eſt comptus, ergo eſt adulter. Similiter hic. muſa & poeta ſimiliter terminantur, ſed muſa eſt fȩminini generis, ergo & poeta. non ſequitur, quia identitas generis & terminationis aliqñ ſe cōſequuntur, & aliqñ non, eò, ꝙ nō eſt in omnibus, ſed in aliquibus. Si aliquis dicat, quod in hoc vltimo tertio modo non tenet econuerſo, vnde ibi non eſt conſequentia, dicendum eſt, quòd ſecundum quoſdam ſumitur conſequentia communiter ad conſequentiam neceſſariam & probabilem, & in iſtis non ſumitur conſequentia ne-
D ceſſaria, ſed probabilis. Taliter autem ordinantur iſti modi ab Ariſtotele iſto modo ordinato.

Poſtquam ſuperius determinatum eſt de fallacia petitionis principij, hic conſequenter determinatur de fallacia conſequentis. ratione cuius primo definit. Auctor antecedens & conſequētiam dicens, quod antecedens eſt categorica uel hypotetica, qua antecedens infertur. Sed conſequens eſt concluſio quæ infertur ex antocedente. quod prouenit ex eò, ꝗ antecedēs includitur actu vel intellectu in antecedente, ideo ſimul ſequitur ad ipſum antecedens, & habitudo denominans illam ſequelam vocatur conſequentia, & diuiditur per conſequentiam ſimplicem & conſequentiam cōpoſitam Simplex eſt, quando ex vno ſolo antecedente infertur vnum conſequens. Sed conſequentia cōpoſita quatuor modis intelligitur fieri. Primo modo, qñ facta aliqua conſequentia arguitur a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis. Secundo modo, qñ in aliqua conſequē-

Qnid conſequens & antecedens.

tia arguitur a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis, & iſtis B
duobus modis debite fit conſequentia cõpoſita. Tertio modo, quando facta vna conſequentia arguitur a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequẽtis. Quarto modo, quando arguitur a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis, & iſtis duobus modis non valet conſequentia compoſita, ſed male cõuertitur conſequentia prius facta, quia conuertitur aliter quam deberet conuerti. & ſecundum hoc cauſatur fallacia conſequentis.

Cã apparentiæ ac defectus huius fallaciæ.

Primo ſciendum, ꝙ cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt apparens conuertibilitas conſequentis cum antecedente, ratione cuius creditur quod bene conuertatur conſequentia quæ tñ non conuertitur. Sed cauſa defectus eſt diuerſitas cõſequentis & antecedentis, propter quam non conuertuntur inter ſe, & ſecundũ hoc ſic definitur hæc fallacia conſequentis, quòd eſt idoneitas decipiendi prõ- F
ueniens ex apparenti conuertibilitate cõſequẽtis cum antecedente. Et ſemper fit vt dicit Ariſtote. quando credimus conſequentiam conuerti, quæ tamen non conuertitur. Et quanuis in hac fallacia reperiantur antecedens, & conſequens, magis dicitur fallacia conſequentis quam antecedentis, eò quod in paralogiſmis huius fallaciæ ſemper arguitur æquiualenter a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis. Licet enim arguatur a negatione antecedentis ad negationẽ conſequentis, quia tamen illa negatio antecedentis ſe habet vt conſequens ad negationem conſequentis, ideo ibi arguitur æquiualenter a poſitione conſequẽtis ad poſitionem antecedentis.

Primus huius fallaciæ modus.

Secundo ſciendũ, quod huius fallaciæ ſunt tres modi. Primus eſt, quando arguitur a deſtructione antecedẽtis ad deſtructionẽ conſequẽtis, vel a poſitione cõſequentis ad poſitionem antecedentis. Exemplum primi, ſi homo eſt, animal G
eſt, ergo ſi non eſt homo, non eſt animal. non ſequitur, quia ad negationem antecedentis non ſequitur negatio conſequentis, & ratio eſt. quia antecedens eſt inferius & minus commune, conſequens vero ſe habet vt ſuperius & magis commune modo deſtructo inferiori, & minus communi, non oportet deſtrui ſuperius & magis commune, quia illud poteſt manere in alijs inferioribus eius. Exemplũ ſecundi, ſi pluit terra eſt madida, ergo ſi terra eſt madida pluit. non ſequitur, q̃a ad poſitionem conſequentis. quod eſt ſuperius & magis commune, non ſequitur poſitio antecedentis, quod eſt inferius & minus commune.

Secũdus modus.

Tertio ſciendum, ꝙ ſecundus modus fit arguendo ab inſufficienti numero ſingularium, vt hic, Socra. currit, Plato currit, ergo omnis homo currit. vel ſic. Socra. eſt animal, & econuerſo, Plato eſt animal, & econuerſo, & ſic de aliis, ergo omnis hõ eſt animal, & econuerſo. non ſequitur, quia licet enumerentur ſufficiẽter oẽs ſingulares illius vniuerſalis, omnis homo eſt animal, non tamen iſtius, H
omne animal eſt homo, quæ tamen intelligitur cum dicitur, & econuerſo. & hoc ſi conuerſo dicat conuerſionem ſimplicem, quia ſi diceret conuerſionem per accidens, bene ſequeretur, quia hæc eſſet vera, omnis homo eſt animal, & econuerſo. aliquod animal eſt homo. quia tñ analogum per ſe poſitum ſtat pro famoſiori ſignificato, ideo econuerſo magis tenetur vt dicit conuerſionem ſimplicem.

Tertius modus.

Quarto ſciendũ, quod tertius modus fit arguẽdo a communiter accidentibus quæ contingenter ſe conſequuntur in aliquo ſubiecto, non tamen de neceſſitate ſe conſequuntur vt hic, Socra. eſt magnus, ergo Socrates eſt fortis, vel Socrates eſt pulcher, ergo Socrates eſt bonus, non ſequitur quia licet talia accidentia q̃ñq; ſeſe conſequantur in aliquo ſubiecto, non tamen de neceſſitate ſe cõſequũtur ſemper. & licet in iſto modo arguendi, & in præcedenti conuertaĩ aliqua conſequentia actualiter propoſita, tamen ſubintelligitur vna implicite quæ cõuertitur in iſtis modis. Et iſtorũ modorũ ſic poteſt haberi ſufficientia, quia in fallacia

A lacia conſequentis ſumitur cauſa apparentiæ ex apparenti conuertibilitate conſequentis,& antecedentis,vel ergo illa conuertibilitas,eſt apparens ratione conſequentiæ iam factæ,& ſic eſt primus modus,vel propter habitudinem terminorum, & hoc dupliciter, vel ſumitur ex habitudine ſingularium ad vniuerſale, & ſic eſt ſecundus modus,vel ex conuenientia accidentium, quæ contingenter conueniunt in eodem ſubiecto, & ſic eſt tertius modus. Sufficiētia iſtorū modorū

Sed contra prædicta arguitur primo ſic.Concluſio eſt paſſio propoſitionis,ergo ſoli propoſitionis conuenit,quare iſta fallacia non fit per hoc, ꝙ aliqua conſequentia conuertatur. Secundo ſic. Conſequens actu,& intellectu includitur in antecedente,ergo deſtructo antecedente deſtruitur conſequens, & ſic valet conſequentia a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis. Tertio ſic. Poſito poſteriori neceſſario ponitur prius, ſed conſequens poſterius eſt antecedente,ergo poſito conſequente neceſſario ponitur antecedens, quod eſt contra primum modum huius fallaciæ. Quarto ſic. Singularia alicuius vniuerſalis non ſufficienter enumerate ſequuntur ſuum vniuerſale,ergo arguendo ab inſufficienti numero ſingularium arguitur a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis,& per conſequens ſecundus modus non diſtinguitur a primo. Quinto ſic. arguendo a communiter accidentis eſt bonus locus dialecticus, ergo ſic arguendo non ſumitur tertius modus huius fallaciæ Argum.

B

Ad argumenta. Ad primum dicitur,quod, ſi capiatur conuerſio prout eſt mutatio prædicati in ſubiectum, & econtra, ſic eſt paſſio propoſitionis ſibi ſoli conueniens.ſed,ſi capiatur pro mutatione antecedentis in conſequens, & econtra, ſic non eſt paſſio propoſitionis, ſed paſſio conſequentiæ,& hoc modo conſequētia bene conuertitur. Ad ſecundum dicitur, quod deſtructio antecedente, bene deſtruitur conſequens partim ſecundum eſſe quod habet in tali antecedente, ſed non deſtruitur vniuerſaliter, & ſecundum ſe totum, quia poteſt manere in aliis,ideo ex deſtructione antecedentis non poteſt inferri deſtructione conſequentis. Solutio

C

Ad tertium dicitur, ꝙ licet ſecūdum illationem conſequens ſit poſterius antecedente, tamen ſecundum naturam, & ambitum communitatis conſequens eſt prius antecedente. Ad quartum dicitur,ꝙ licet in ſecundo modo arguatur a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis,tñ ibi non ſumitur cauſa apparentiæ conuertibilitatis ratione conſequentiæ prius factæ ſicut in primo modo. Ad quintum dicitur,quod arguendo a communiter accidentibus, quæ ſe neceſſario conſequuntur bene eſt locus dialecticus, ſed arguendo ab his,quæ contingenter ſe non ſequuntur,ſic eſt tertius modus huius fallaciæ.

D

De Fallacia ſecundum non Cauſa vt Cauſa.

SEquitur de fallacia ſecundū non.Cām vt cām. Ad cuius euidentiā ſciendū eſt, ꝙ duplex eſt ſyllogiſmus.ſ.oſtēſiuus,& ad impoſſibile.Oſtenſiuus eſt qui habet vnā ſolam concluſionem. Syllogiſmus vero ad impoſſibile eſt, quando aliquis ſyllogiſtice dicitur ad poſsibile, & propter hoc interimitur aliqua præmiſſarum,quæ erat cauſa illius impoſsibilis. Vnde iſte ſyllogiſmus ſemper hēt duas cōcluſiones, vt cum dicitur eſt ne hō aſinus hoc conceſſo, Contra, nullus aſinus eſt animal rōnale mortale, homo eſt aſinus, ergo hō non eſt animal rōnale mortale,ſed hoc eſt impoſsibile,ergo,& iſta De hoc originaliter habes li.1. c.3.vt facile videre eſt.

hõ eſt aſinus, & iſte ſyllogiſmus eſt in quarto modo primæ figuræ. I
Sciendum eſt.n.ꝙ,nõ cauſa,vt cauſa ſemper fit in ſyllogiſmo ad impoſsibile.Fallacia aũt ſecundũ nõ cãm,vt cãm fit,qñ nõ cã ponitur vt cã,& propter hoc apparet ſeꝗ impoſsibile , & illud ꝙ apparet eẽ cauſa interimitur,vt ſi quæratur,eſt ne Brunellus hõ,quo cõceſſo, contra nullus aſinus eſt animal rõnale mortale,ſed hõ eſt aſinus,& Brunellus eſt hõ,ergo hõ non eſt animal rõnale.hoc aũt eſt impoſſibile,ergo Brunellus non eſt homo.In hac enim dicta argumentatione eſt non cauſa , vt cauſa , vt quia interimitur id quod apparet eſſe cauſa,& non eſt.ſ.Brunellus eſt hõ. Cauſa apparentiæ eius fallaciæ eſt conuenientia huius ꝙ apparet eſſe cauſa. & non eſt, cũ eo quod eſt. Cauſa falſitatis in diuerſitas eorundẽ, tale.n. exemplum ponit Ariſt.huius fallaciæ, vt quærẽdo ſic ſunt ne anima,& vita idẽ quo conceſſo,Contra,mors,& vita ſunt contraria,ſed mors eſt corruptio,ergo vita generatio,& ꝑ conſequens viuere eſt generari,ſed hoc eſt impoſsibile,quia quicquid viuit non generat̃, ſed generatũ eſt.ergo anima,&vita ſunt idem.Hæc concluſio peccat per fallaciã ſecundũ non cãm vt cãm,ex hoc.n.ꝙ anima,& vita ſunt idẽ nõ ſeꝗtur impoſsibile. & ita non debet interim,ſed iſta mors, & vita ſunt contraria.quia in omnibus his, id ꝙ non eſt cã apparet eſſe cã,quia communicat in terminis cum aliquibus propoſitionibus ex quibus G ſequitur impoſsibile . Ex iſtis patet, ꝙ iſta fallacia non fit in ſyllogiſmo oſtẽſiuo,vt omnis homo currit,Socrates eſt homo, & Sol eſt in Cancro , ergo Socrates currit.hic non eſt fallaciæ non cauſæ, vt cauſæ,quia hæc propoſitio,Sol eſt in Cancro, non eſt cauſa , neque apparet eſſe cauſa, ſicut apparet in ſyllogiſmo ad impoſsibile .

Similis oſtenſiuus,& ꝑ impoſſibile qd.

Poſtquam Auctor determinauit de fallacia conſequentis , hic conſequenter determinat de fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam . Et , quia iſta fallacia non fit in ſyllogiſmo oſtenſiuo, ſed in ſyllogiſmo ad impoſſibile, ideo antequam Auctor oſtendat cauſas huius fallaciæ præmittit vnam diuiſionem ſyllogiſmi dicens,quod ſyllogiſmus diuiditur per ſyllogiſmum oſtenſiuum, & ad impoſſibile. Et dicitur ſyllogiſmus oſtenſiuus. qui vnico proceſſu ex duabus præmiſſis infert ſuam concluſionem . Sed ſyllogiſmus ad impoſſibile eſt qui ex duabus præmiſſis vna manifeſte vera, & alia manifeſte falſa infert vnum manifeſte falſum propter cuius falſitatem interimitur aliqua præmiſſarum , & ſic ibi ſunt plures proceſſus , & etiam plures concluſiones.Et ſecundum hoc differunt multipliciter ſyllogiſmus oſtenſiuus , & ad impoſſibile.quia in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſunt plures proceſſus , & plures concluſiones , in alio vero eſt tantum vnus proceſſus,& vna concluſio, & quia ſyllogiſmus oſtenſiuus poteſt eſſe , tam ex veris , quam ex falſis , ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile ſemper habet aliquam præmiſſam falſam,aliter nunquam concluderet falſum, vt hic omne animal eſt aſinus , omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus concluſio eſt falſa , ergo aliqua præmiſſarum , non minor , ergo maior , & ſecundum talem proceſſum , H

quando

A quando interimitur aliqua præmiſſarum, committitur præſens fallaciæ.

Primo ſciendum, quòd præmiſſa cauſa eſt, quæ neceſſario facit ad illationem concluſionis, & qua remota non amplius ſequitur concluſio in tali modo arguendi. Et per oppoſitum præmiſſa non cauſa eſt, quæ conuenit in ſubiecto, vel prædicato cum aliqua præmiſſarum ſyllogiſmi, quæ numerata cum illis nullo modo facit ad illationem concluſionis, & ipſa poſita, vel remota nihilominus ex alijs præmiſſis in tali modo arguendi ſequitur concluſio, vt hic, omnis aſinus eſt rudibilis, omne animal eſt aſinus, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus illa propoſitio, omnis aſinus eſt rudibilis, ex parte ſui ſubiecti conuenit cum maiore, & adhuc ipſa remota eodem modo ſequeretur concluſio. Ex quo patet quòd ad non cauſam vt cauſam duo requiruntur. Primo, quòd talis præmiſſa non ſit cauſa concluſionis. Secundo, quod habeat apparentiam cauſę B propter hoc quòd conuenit cum alijs præmiſſis, ideo, ſi in ſyllogiſmo ponatur aliqua præmiſſa non cauſa, quæ non conuenit in ſubiecto, vel prædicato cum aliqua præmiſſarum, ibi non erit non cauſa vt cauſa, licet ibi bene ſit non propter hoc accidere falſum.

Præmiſſa cauſa concluſionis quæ & quę non cauſa.

Quæ ad non cām vt cām reqrunt.

Secundo ſciendum, quòd cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia præmiſſarum non cauſæ cum præmiſſa cauſa in ſubiecto vel prædicato, propter quam credimus quòd ſicut pręmiſſa cauſa facit ad illationem concluſionis falſę, ita præmiſſa non cauſa inferat talem concluſionem, & propter hoc debeat interimi. Et eius cauſa defectus eſt diuerſitas præmiſſæ non cauſæ ab alijs. Et ſecundum hoc ſic definitur hæc fallacia, quòd eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti conuenientia præmiſſæ non cauſæ cum præmiſſa cauſa. Ex quibus apparet quòd hic non committitur fallacia non cauſæ vt cauſæ, Sol eſt in Cancro, C omne animal eſt aſinus, omnis hõ eſt animal, ergo omnis hõ eſt aſinus. concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, Sol eſt in Cancro, illa enim præmiſſa non cauſa non conuenit in ſubiecto vel prædicato cum aliis præmiſſis, ideo ibi non eſt cauſa apparentiæ huius fallaciæ.

Cā apparentiæ ac defectus huius fallaciæ.

Tertio ſciendum, quòd hæc fallacia, ſicut dictum eſt prius, ſemper in ſyllogiſmo ad impoſſibile habet fieri. Cuius ratio eſt, quia hæc fallacia committitur quando ex falſitate concluſionis ſit male progreſſus ad interimendum aliquam præmiſſarum, quia interimitur vna præmiſſa quæ non erat cauſa falſitatis concluſionis. ſed talis regreſſus a falſitate concluſionis ad interimendum aliquam præmiſſarum ſolum ſit in ſyllogiſmo ad impoſſibile, & non in ſyllogiſmo oſtenſiuo, ideo iſta fallacia tantum ſit in ſyllogiſmo ad impoſſibile. Ideo dicit Ariſt. in Secundo Priorum, quòd ſemper in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſuperfluit vna præmiſſa, quæ nullo modo facit ad illationem concluſionis. & per hoc D differt hæc fallacia ab omnibus alijs, & etiam per ſuas cauſas apparentiæ, & defectus.

Cur hęc fallacia in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſēp fieri habeat.

Quarto ſciendum, quòd huius fallaciæ poſſunt aſſignari duo modi. Primus modus eſt, quando præmiſſa non ex parte ſubiecti conuenit cum præmiſſa cauſa, vt hic, omnis aſinus eſt rudibilis, omne animal eſt aſinus, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus. concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, omnis aſinus eſt rudibilis. vnde male ſit regreſſus a falſitate concluſionis, cum falſitas concluſionis ibi veniat ex parte huius propoſitionis, omne animal eſt aſinus. Secundus modus prouenit ex conuenientia præmiſſæ non cauſæ in prædicato cum præmiſſa cauſa, vt omne animal eſt aſinus, omnis equus eſt animal, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus, concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, omnis equus eſt animal.

Duo huius fallaciæ modi.

Sed cõtra prædicta arguitur primo ſic. Omnis ſyllogiſmus eſt oſtenſiuus, quia Argum.

 oſtendi

oſtendit aliquam concluſionem, ergo ſyllogiſmus ad impoſſibile eſt oſtenſiuus, E quare diuiſio illa eſt inſufficiens. Secundo ſic. In omni fallacia eſt non cauſa vt cauſa, cum in qualibet antecedens videatur eſſe cauſa conſequentis, licet tamen non ſit, ergo ſecundum non cauſam vt cauſam non ſumitur aliqua ſpecialis fallacia. Tertio ſic. Sicut ſe habent ens & non ens, ita cauſa & non cauſa, ſed ens & non ens nullo modo conueniunt, ergo nec cauſa & non cauſa. quare cauſa apparentiæ huius fallacię non eſt conuenientia non cauſæ cum cauſa. Quarto ſic. Bonus ſyllogiſmus ſimpliciter, & fallacia non poſſunt eſſe ſimul in eodem, ſed vbi eſt non cauſa vt cauſa ibi eſt bonus ſyllogiſmus ſimpliciter, ergo ibi non eſt fallacia ex conuenientia non cauſæ & cauſæ. Quinto ſic. Iſta fallacia prouenit ex ea parte præmiſſæ non cauſæ, ſed illa ſemper ponitur in primo diſcurſu ſyllogiſmi ad impoſſibile qui eſt oſtenſiuus, ergo in illo committitur iſta fallacia.

Solutiones. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quod licet ſyllogiſmus ad impoſſibile ſecundum primum proceſſum eius ſit oſtenſiuus, non tamen ſecundum totum eius proceſſum, quia ille proceſſus primus finaliter ordinatur ad interimendum aliquam præmiſſarum eius ex falſitate concluſionis. F

Ad ſecundum dicitur, quod, ſi capiatur non cauſa vt cauſa generaliter, pro omni illo, quod habet modum non cauſę, vt cauſę, ſic in qualibet fallacia reperitur non cauſa vt cauſa. ſed ſi capitur ſpecialiter, ſicut prius definita eſt, ſic ſolum reperitur in iſta fallacia. Ad tertium dicitur, quòd licet cauſa, & non cauſa formaliter acceptæ quantum ad iſtas intentiones non conueniant inter ſe, tñ materialiter captæ pro præmiſſis ſimili bene poſſunt cõuenire in ſubiecto, vel prædicato. Ad quartum dr̃, quod iſta fallacia non committitur in primo proceſſu ſyllogiſmi ad impoſſibile, ſed in vltima illatione, qñ interimitur præmiſſa, quę non debet interimi, & ſic ſecundum diuerſa eſt ibi ſyllogiſmus, & fallacia. Ad quintum dr̃, quod licet præmiſſa non cauſa ponatur in primo proceſſu ſyllogiſmi ad impoſſibile, & ibi ſit cauſa apparentię huius fallaciæ, tamen ibi non committitur defectus niſi in vltimo proceſſu deſtruendo præmiſſam quæ non eſt cauſa concluſionis, & ſecundum illum proceſſum talis ſyllogiſmus dicitur ad impoſſibile. G

De fallacia ſecundum plures Interrogationes, vt vnam, et illius Modis.

Colligitur hoc ex primo Elẽ. cap. 3. & alibi ẽt. Propoſitio plures eſt illa in qua plura prædicantur de pluribus, vel plura de vno, vel vnum de pluribus, vt Socrates currit, & diſputat, velo ſic, eſt ne hic & hic homo, demonſtrato Socrate & Brunello, vel Socrates, & Plato currunt & diſputant. Propoſitio vna aũt eſt in qua vnũ prædicatur de vno, & hoc quadrupliciter, ſiue vnum numero, vt homo eſt riſibilis, ſiue vnum ſpecie, vt Socrates eſt hõ, ſiue vnum genere, vt Socrates eſt animal, ſiue vnum ſecundũ prius & poſterius, vt homo eſt ens, animal eſt ſanum, ſiue prædicatur plura ex quibus ſit vnum, vt homo eſt animal rationale mortale. Secũdum plures interrogationes fiunt paralogiſmi, quando ad interrogationes plures, datur vna reſponſio. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt vnitas interrogationes complexæ. Cauſa falſitatis eſt pluralitas ipſius. Duo ſunt modi huius fallaciæ. H

Primus modus. Primus modus eſt, quando plura in ſingulari numero ſubiiciunt vel prædicantur, vt hic, eſt ne hic & hic hõ demonſtratio Socrate & Brunello,

A Brunello, ſi dicatur ſic, ergo Brunellus eſt homo. ſi non, ergo Socrates non eſt homo. Non enim bene reſpondit quando fecit reſponſionem vnam ad interrogationes plures, ſed debet reſpondere, verum eſt pro vno, & falſum eſt pro alio.

Secundus modus.

Secundus modus eſt, quando plura in plurali numero ſubiiciuntur, vel prædicantur, vt ſunt ne iſta bona, vel non bona demõſtratis bono, & nõ bono. ſi dicit bona, ergo bonũ eſt malũ. ſi nõ bona, ergo bonũ nõ eſt bonũ, debuiſſet enim reſpõdere, bonũ eſt bonũ, & malũ eſt malum. Si autem cõcedat aliquis homo dari definitiones ſimili
B mõ in ſingulari, & in plurali, vt cæcum eſt aptum natum videre, & nõ videt, & cæca ſunt apta nata videre, & non vident, non effugiet redargutionẽ demonſtrato vno cæco, & altero vidente, & dicatur ſic ſunt ne illa cæca vel non cæca, ſi cæca, ergo illud eſt cæcum, demonſtrato vno vidente, non enim dicebat illum eſſe cęcum, & illũ eſſe videntem, ſed dabat vnam reſponſionem, eo quòd conceſsit ꝙ ſimilis daretur definitio in ſingulari numero, & in plurali.

Poſtquam Auctor determinauit de fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam. hic, conſequenter determinat de fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam. Et ad oſtendendum quid ſit interrogatio plures, ipſam primo ſic definit. Propoſitio plures eſt in qua prædicantur plura de vno, vel vnum de pluribus, vel plura de pluribus. exemplum primi, vt Socra. currit, & mouetur. exemplum ſe-
C cundi, vt Socrates, & Plato currunt. exemplum tertij vt Socrates, & Plato currunt, & diſputant. Et dicitur talis propoſitio plures, quia deſignantur plures habitudines compoſitionis prædicati cum ſubiecto, & illa propoſitio non habet tantum, vnum ſignificatum, ſed plura. Et per oppoſitum propoſitio vna eſt in qua prædicatur vnum de vno, ſiue illud ſit vnum in numero, vt Socra. eſt iſte homo, ſiue ſit vnum in ſpecie, vt Socra. eſt homo, ſiue vnum in genere, vt Socrates eſt animal, ſiue vnum in analogia vt Socrates eſt ens. Et quandoque ponuntur plures dictiones, quæ ſe habent, vt determinatio, & determinabile, & faciunt vnũ in numero, & tunc propoſitio eſt vna ſimpliciter, vt Socra. eſt homo albus, & Socra. eſt animal rationale.

Propõ plures, ac propõ vna.

Primo ſciendum, ꝙ enunciatio, propoſitio, & interrogatio ſunt idem ſecundũ rem, licet ratione differant, quia dicitur enunciatio, vt eſt ſignificatiua veri, vel
D falſi abſolute, & propoſitio, vt eſt alterius oſtenſiua, & ponitur pro alio. ſ. pro concluſione inferenda. ſed dicitur interrogatio, pro quanto ſumitur cum ſigno interrogatiuo. Et quia ſunt idem realiter propoſita, & interrogatio, ideo ſicut aliqua eſt propoſitio vna, & aliqua plures, ita etiam eſt quædam interrogatio vna, in qua interrogatur vnum de vno, & quædam interrogatio plures, in qua interrogantur plura de vno, vel vnum de pluribus, vel plura de pluribus. Dupliciter tamen poteſt fieri interrogatio plures, vno modo ſecundum ſignificata tantum, vt dicendo vtrum canis currit, & talis interrogatio plures, cauſat æquiuocationem, vel amphibologiam. Alia autem eſt interrogatio plures ſecundum voces, & ſignificata ſimul, vt eſt ne Socra. & Brunellus homo, & illa cauſat iſtam fallaciam, & de tali eſt hic ad propoſitum.

Enunciatio, propõ, & interrogatio in quo conueniant ac differant.

Secundo ſciendum, ꝙ cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia interrogationis plures ad interrogationem vnam. Ratione cuius credimus, ꝙ ſicut ad

Cã defectus, &

apparentiæ huius fallaciæ.

interrogationem vna datur tantum vna reſponſio, quod ét ad interrogationem plures ſit tantum danda vna reſponſio. Et non debet attendi iſta conuenientia ſolum ex parte vocis, ſed etiam ex parte rerum interrogatarum quæ in interrogatione plures accipiuntur per modum vnius. Sed cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas interrogatorum, & ſignificatorum interrogationis plures, & ſecundum hoc ſic definitur hæc fallacia, quòd eſt idoneitas decipiendi prouenie*n*s ex conuenientia interrogationis plures ad interrogationem vnam. E

Primus ac ſecundus huius fallaciæ modus.

Tertio ſciendum, quod huius fallaciæ ſunt duo modi, primus eſt, quando in interrogatione plur[illegible]s plura in ſingulari numero ſubiiciuntur vel prædicantur, vt ſi quæratur, eſt n[illegible]tes, & Brunellus homo? ſi detur vna reſponſio affirmatiua, tunc infertur, ꝙ [illegible]lus eſt hō, & ſi negatiua, tunc infertur quod Socra. nō eſt homo. Secundus mo[illegible]ſt, quando in tali interrogatione plura ſubiiciuntur, vel prædicantur in plurali numero, vt demonſtrato vno cæco, & vno vidente ſi quæratur, vtrum iſti duo ſunt cæci vel videntes, ſi dicatur, quod ſic, tunc infertur, ergo cæcus eſt videns, ſi dicatur, ꝙ nō, tūc infertur, ergo videns non videt. Et ita, ſi reſpondens det vnicam reſponſionem ſemper ducetur ad aliquam metam vere, vel apparenter, vnde non debet dari vnica reſponſio, ſed plures dicendo demonſtrato cæco, quod ipſe non videt, & demonſtrato vident, quod videt. F

Nota modum cauſādi deceptionē huius fallaciæ.

Quarto ſciendum, ꝙ iſta fallacia per prius cauſat deceptionem in interrogando propoſitiones plures, quam paralogizando, quia ibi fit deceptio reſpondentis quando ad interrogationem plures dat ſolummodo vnicam reſponſionem, & ſi non det vnam reſponſionem non poteſt paralogizari ſecundum paralogiſmos huius fallaciæ, quamuis illa reſponſio non ſit de eſſentia huius fallaciæ, vel paralogiſmorum, ſed eſt cauſa ſine qua non fieret deceptio. Et quando reſpondens ad talem interrogationem dat vnam reſponſionem poteſt duci vere, vel apparenter ad inconueniens, quia interrogatio plures eſt vera pro vtraque parte, vel falſa pro vtraque parte, vel vera pro vna, & falſa pro alia. ſi ſit vera pro vtraque parte tunc ſi reſpondens reſpondet negatiue poteſt duci vere ad redargutionem, & ſi affirmatiue ducetur apparenter ad inconueniens, quia videbitur ignorare multiplicitatem interrogatorum. ſi ſit falſa pro vtraque parte ſic fit econuerſo. & ſi in parte vera, & in parte falſa, tunc ſi reſpondens det vnam reſponſionem affirmatiue concedit æquiualenter vnam copulatiuam, cuius altera pars eſt falſa, & ſic vere ducitur ad redargutionem, & ſic det vnam reſponſionem negatiue, tunc negat æquiualenter vnam copulatiuam, cuius altera pars eſt vera, & ſic ducetur apparenter tantum ad inconueniens. G

Argum.

Contra prædicta. Arguitur primo ſic. In iſta, omnis homo currit, prædicatur vnum de pluribus, & ibi non eſt propoſitio plures, ergo contra definitionem eius. Secundo ſic. Iſta, Socrates currit, & Plato diſputat, eſt vna copulatiua, ergo eſt propoſitio coniunctione vna, & per conſequens male dictum eſt ꝙ propoſitio plures. Tertio ſic. In iſta, Socrates eſt homo, & aſinus, prædicatur vnum in genere de vno, & tamen ibi non eſt propoſitio vna, ergo contra definitionem. Quarto ſic. Quæcunque ſunt plura ſunt in plurali numero, ergo plura nunquam ſubiiciuntur in ſingulari numero prædicantur, & per conſequens male ponitur primus modus huius fallaciæ. Quinto ſic. Tot ſunt modi huius fallaciæ quot modis fit interrogatio plures, ſed interrogatio plures fit tribus modis, vt patet ex definitione eius, ergo male ponuntur tantum duo modi huius fallaciæ. H

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod in iſta, omnis homo currit, prædicatur vnum de pluribus acceptis per modum vnius, quia ibi tenetur pro omnibus particularibus hominibus in quantum continentur ſub ſuo ſignificato

communi

A communi quod eſt humanitas, ſed ibi non prædicatur vnum de pluribus acceptis per modum plurium, vnde illud quod ſubijcitur ibi eſt vnum, licet ſuppoſita pro quibus tenetur ſint diuiſa. Ad ſecundum dicitur, quòd licet copulatiua ſit aliquo modo vna.ſ.coniunctione & ſecundum quid.eſt tamen ſimpliciter plures, quia affirmat plures, categoricæ ſimul, quarum vna poteſt eſſe vera & alia falſa, & ſimili modo eſt conditionalis. & diſiunctiua. Ad tertium dicitur, quòd licet homo & aſinus ſit vnum in genere, tamen in illa propoſitione, Socra. eſt homo & aſinus. non connumerantur per modum vnius in genere, ſed per modum diuerſorum in ſpecie ideo ibi eſt propoſitio plures. Ad quartum iſtorum dicitur, quòd ſi capiatur numerus pluralis, vt eſt paſſio rerum, quæcunque ſunt plura ſunt in plurali numero ſed ſi capiatur, vt eſt paſſio terminorum ſingularium, & eſt vnus modus ſignificandi, ſic plura poſſunt accipi in ſingulari numero non ſemper in plurali. Ad B quintum iſtorum argumentorum dicitur, quòd licet in ſpeciali poſſint eſſe tres modi huius fallaciæ. vel etiam plures tribus, tamen in generali ſunt tantum illi duo modi prius poſiti, ſub quibus omnes alij ſpeciales modi continentur, quolibet enim illorum tripliciter fit variatio paralogiſmorum ſecundum triplicem modum interrogationis plures.

Quomodo omnes fallaciæ ad ignorantiæ elenchi reducuntur.

POſt hæc autem reducendum eſt omnes fallacias ad ignorantiam elenchi. Reducere aũt omnes ad ignorantiam elenchi eſt oſtendere qualiter fallacia quælibet peccat contra aliquã particulã C in definitione elenchi poſitam, aut rõne ſyllogiſmi, aut cõtradictionis. Sicut enim differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, ita ratio contradictionis adueniens ſyllogiſmo conſtituit elenchum. Vnde quicquid eſt in elencho, aut eſt in eo ratione contradictionis, aut ratione ſyllogiſmi. Dicit enim Ariſtot. ꝙ diuidendum eſt omnes ſyllogiſmos apparentes, & elenchos, aut omnes reducendũ eſt ad ignorantiam elenchi. Aequiuocatio & Amphibologia, & Figura dictionis reducuntur ad ignorantiã elenchi, eò ꝙ duplex eſſe impedit ſyllogiſmum & cõtradictionem. Sed compoſitio & diuiſio accentus reducuntur ad ignorantiam elenchi, in eo ꝙ non eſt oratio eadem, vel idem nomen, ſed differens. oportet autem hoc, ſcilicet nomen, & rationem eſſe eadem quemadmodum, & rem ſi debeat D eſſe elenchus. Qui vero ſecundũ accidens fiunt manifeſti ſunt definito ſyllogiſmo, quia fiunt contra particulã in definitione elenchi poſitã, ſcilicet neceſſe eſt aliud accidere per ea quæ poſita ſunt & concesſa. Et ſecundum hanc fallaciam, quæ eſt ſecundum accidens, artifices, & ſciente ſæpe ab inſciis redarguuntur, facientibus ſyllogiſmos contra ſapientes, nam ſecundum accidens faciunt ſyllogiſmos apparentes. Qui vero fiunt ſecundum quia ad ſimpliciter, reducuntur ad ignorantiam elenchi, quoniam de eodem non eſt affirmatio & negatio, vt Ethiops eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus. Manifeſti autem ſunt ſyllogiſmi qui prius dicti ſunt

Argum. 1. elenc. cap. .. & inmultis alijs locis.

c. 4. primi elen.

& qualeſ

A dum modum proferendi, & ſimiliter in fallacia accentus deficit vnitas rei, & nominis ſimul, & ſic omnes fallaciæ in dictione peccant contra elenchum.

Tertio ſciendum, ꝙ ſimiliter omnes paralogiſmi fallaciarum extra dictionem peccant contra elenchum. Ad elenchum enim requiritur concluſionem de neceſſitate accidere, hoc eſt ſequi ex præmiſſis, ſed in fallacia accidentis concluſio non ſequitur de neceſſitate, ideo peccat contra rationem elenchi. &, quia fallacia conſequentis eſt pars fallaciæ accidentis, non tamen pars ſubiectiua, ſed materialis, quia ſe habet, vt inferius ad ipſam rationem terminorum in quibus fit, ideo conſimiliter fallacia conſequentis peccat contra rationem elenchi. Sed paralogiſmi fallaciæ ſecundum quid ad ſimpliciter & ignorantia elenchi non faciunt contradictionem ſimpliciter, quia in ipſis non eſt affirmatio, nec negatio eiuſdem de eodem ad idem ſecundum idem ſimiliter, & in eodem tempore, ideo B peccant contra elenchum ratione contradictionis. Sed paralogiſmi petitionis principij non de neceſsitate oſtendunt ſuam conluſionem, ſed in ipſis connumeratur quod erat in principio. Similiter in fallacia non cauſæ, vt cauſæ non ſit probatio concluſionis, ideo illæ fallaciæ peccant contra ſyllogiſmũ probatiuum, & per conſequens contra elenchum. Item ad elenchum requiritur ratione ſyllogiſmi, ꝙ quælibet præmiſſarum ſit propoſitio vna, ſed in fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam non ſumitur propoſitio vna, ſed plures quæ non eſt propoſitio ſimpliciter, quia eadem ratio propoſitionis, & propoſitionis vnius, ſicut eſt eadem ratio hominis, & hominis vnius. ideo illa fallacia peccat contra elenchum. Et ſic patet inductiua. quomodo omnes fallaciæ reducuntur ad ignorantiam elenchi per hoc, ꝙ paralogiſmi earum habent aliquam cauſam defectus contra elenchum.

C Quarto ſciendum, ꝙ in paralogiſmis duplex reperitur cauſa defectus. Prima eſt ex parte rerum, vel dictionum, quibus fit diſputatio, per quam omnes paralogiſmi deficiunt contra elenchum. Alia autem reperitur ex parte reſpondentis, quæ eſt ignorantia propriæ cauſæ defectus ipſius paralogiſmi propter quem reſpondens decipitur. prima eſt actiua reſpectu deceptionis, ſecunda vero paſſiua, prima eſt eſſentialis paralogiſmus, ſecunda vero accidentalis, & extrinſeca. & licet illa ſit accidentalis, tamen paralogiſmi non poſſunt cauſare deceptionem reſpondentis ſine tali cauſa defectus, & ideo in qualibet fallacia eſt vna cauſa defectus ex patre noſtri, vt poſſet videri inductiue, vnde in æquiuocatione decipimur, eò ꝙ ignoramus pluralitatem ſignificatorum dictionis actualiter eiuſdem, & in amphibologia per hoc, quòd ignoramus diuerſa ſignificata orationis actualiter vnius, & ſimiliter in qualibet fallacia ignorantis propriæ cauſæ defectus in reſpondente eſt cauſa defectus, & deceptionis reſpondentis. Ex prædictis ergo D manifeſtum eſt quæ, & quot ſunt fallaciæ tam in dictione quàm extra dictionem, & quæ ſunt cauſæ apparentiæ, & defectus earum, & quot ſunt modi in qualibet fallacia, & quomodo omnes reducuntur ad ignorantiam elenchi.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In ſingulis fallacijs oſtenſæ ſunt cauſę apparentię, & defectus earum, ergo, hic ſuperflue determinatur de defectu earum. Secundo ſic. Paſſio ſolum conuenit ſubiecto, ſed contradictio eſt paſſio enunciationis, ergo non conuenit ſyllogiſmo, neque elencho. Tertio ſic. Nullum perfectum habet reduci ad imperfectum, ſed magis ècontra, ſed fallaciæ in dictione, & fallacia accidentis ſunt perfectiores fallacia ignorantiæ elenchi, ergo. Quarto ſic. In fallacia ignorantię elenchi infert̃ vera contradictio in cõcluſione, ergo illa fallacia non peccat contra rationem contradictionis. Quinto ſic. In fallacia petitionis principij conſequens neceſſario ſequitur ex antecedente, ergo male dr̃ in textu quòd in petitione principij concluſio nõ accidit de neceſſitate. Argum.

Ad

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet prius oſtenſæ ſint cauſæ fallaciarum ſecundum ſe, non tamen oſtenſum eſt quomodo illæ cauſæ defectus faciunt defectus contra rationem elenchi. ideo hic non ſuperflue determinatur de cauſis defectus fallaciarum per comparationem ad elenchum. E

Ad ſecundum dicitur, quòd licet contradictio primo, & per ſe ſoli propoſitioni conueniat, tamen ex conſequenti poteſt conuenire ſyllogiſmo ratione ſuę concluſionis aut alicuius præmiſſarum quę contradicit poſitioni reſpondentis.

Ad tertium dicitur, q licet fallaciæ in dictione ſint perfectiores fallaciæ ignorantiæ elenchi, quæ eſt vna fallacia ſpecialis non tamen ſunt perfectiores fallacia ignorantiæ elenchi, vt eſt communis ad omnes alias fallacias, quia illa eminenter continet in ſe cauſas omnium aliarum fallaciarum.

Ad quartum dicitur, quòd licet in paralogiſmis ignorãtiæ elenchi ſit vera contradictio in concluſione, non tamen neceſſario infertur, ſed apparenter ſolum ex apparenti contradictione præmiſſarum. F

Ad quintum dicitur, quòd licet in petitione principij concluſio ſequatur de neceſſitate quantum ad illationem non tamen oſtenditur de neceſſitate quantum ad probationem, vt probet ipſam eſſe neceſſariam, quod tamen requiritur ad verum elenchi, ideo per hoc iſta fallacia, ſicut omnes aliæ, reducitur ad ignorantiam elenchi. Et hæc de fallacijs dicta ſufficiant.

PTERI

PETRI HISPANI

TRACTATVS SEPTIMVS

PARVORVM LOGICALIVM.

CVM VERSORII PARISIENSIS

Clariſſima expoſitione.

SVMMA TRACTATVS.

Præmittuntur Quædam ad ſuppoſitionis naturam cognoſcendam neceſſaria, diuiditur item ſuppoſitio in ſpecies quamplures, & ſingularium definitiones explanantur.

Eorum quæ dicuntur Diuiſio.

EORVM quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit, quædam ſine complexione, vt homo, quia eſt terminus incõplexus. In antepredica. cap. 5. & ibi Docto.

ISTE eſt ſeptimus Tractatus Summularum magiſtri Petri Hiſpani. In quo determinatur de Paruis Logicalibus, & primo de quadam proprietate termini quæ ſuppoſitio dicitur. Qui quidem tractatus prima ſui diuiſione diuiditur in duas partes. In prima P. H. ponit aliqua præambula valentia ad intelligendum ſuppoſitionem & ſpecies eius. In ſecunda parte determinat de ſuppoſitione. Secunda pars incipit ibi, ſuppoſitio eſt acceptio. Item prima pars diuiditur in duas. In prima ponit duas definitiones. In ſecunda ponit definitionem termini. Eſt ergo prima diuiſio talis. Eorum, quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit, quædam ſine complexione, vt homo per ſe, vel animal per ſe. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia cuilibet voci ſignificatiuæ ad placitum correſpondet conceptus ſimplex, vel complexus. ſi primum, ſic ſunt ea quæ dicuntur ſine complexione, ſi ſecundum, ſic ſunt ea quæ dicuntur cum complexione. Huius tractatus cãæ.

Primo ſciendum, q huius tractatus ſicut & aliorum, quatuor ſunt cauſæ. ſ. efficiens, materialis, formalis, & finalis cauſa efficiens fuit magiſter Pet. Hiſpa. qui hunc tractatum a diuerſis libris Logicæ extraxit. Cauſa materialis eſt terminus ſupponens, qui dicitur ſubiectum attributionis huius tractatus. Cuius ratio eſt, quia ibi conſideratur vox & ſignificatio, quæ ſunt principia termini ſupponentis, & ſuppoſitio quæ eſt proprietas eius, & terminus vniuerſalis & particularis quæ ſunt partes ſubiectiuæ termini ſupponentis, ergo terminus ſupponens eſt ſubiectum huius tractatus. Cauſa autem formalis eſt duplex ſ. forma tractatus, quæ eſt diuiſio huius tractatus in duas partes principales, vt dictum eſt, & forma tractandi, quæ eſt definitiua, diuiſiua exemplorum poſitiua. Sed cauſa finalis eſt duplex, ſcilicet intrinſeca, quæ eſt completa cognitio termini ſupponentis, & extrinſeca,

trinſeca, quæ eſt cognitio enunciationis, & cuiuslibet argumentationis. E

Suppoſitionis notitia quãtum valeat.

Secundo ſciendum, quòd iſte tractatus eſt vtilis ad cognoſcendum veritatem, & falſitatem enunciationis, quia ſuppoſitio eſt quædam proprietas principiorum enunciationis, ex quorum mutatione ſæpe variatur veritas, vel falſitas in enunciationibus. Eſt etiam vtilis ad argumentationes ſophiſticas cognoſcendas, & ſpecialiter ad argumentationes fallaciæ figuræ dictionis, quæ prouenit ex diuerſa ſuppoſitione terminorum. vnde aliqui hunc tractatum ordinant poſt tractatum fallaciarum, & iſtud communiter eſt in pluribus textibus. Sed melius, vt videtur ordinandus eſt poſt tractatum prædicamentorum, quia in iſto tractatu determinatur de termino incomplexo, ſicut in tractatu prædicamẽtorum. Valet etiam iſte tractatus ad notitiam enunciationis, & fallaciarum, & generaliter ad notitiam cuiuslibet argumentationis.

Tertio ſciendum, q̃ hæc diuiſio propter alium, & alium finem ponitur hic, & in antepredicamentis, quia in antepredicamentis ponitur, vt per ipſam ſciatur quæ ſunt reponibilia in prædicamento, cuiuſmodi ſunt termini incomplexi, ſed incomplexi, & qui non, cuiuſmodi ſunt complexi. F

Quarto ſciendum, quod ſicut dictum eſt in Antepredicamentis, quod in diuiſione antepredicamentali, dicibile, quod eſt diuiſum, capitur large, vt idem eſt quod ſignificabile per vocem, & non vt idem eſt, quod prædicabile, ita in iſta diuiſione dicibile capitur large pro omni eo quod dicendo profertur, alias complexum non contineretur ſub diuiſione. & per hoc patet titulus cauſæ, ordo, & vtilitas, huius tractatus ad præcedentes.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Iſta diuiſio eſt vnũ antepredicamentum, ergo non debet hic poni. Secundo ſic. Incomplexum eſt pars complexi, ergo non debet diuidi contra complexum, & ſic prædicta diuiſio eſt inſufficiens. G Tertio ſic. Terminus ſupponens eſt quid complexum, ergo non eſt ſubiectum attributionis huius tractatus. Quarto ſic. Vnuſquiſque tractatus debet denominari a ſui ſubiecto attributionis, ſed iſte tractatus denominatur a ſuppoſitione, ergo ſuppoſitio debet eſſe ſubiectum attributionis eius, & per conſequens terminus ſupponens non eſt hic ſubiectum attributionis. Quinto ſic. Nullum ens per accidens eſt ſubiectum attributionis, ſed terminus ſupponens eſt ens per accidens, quia additur enti per ſe, ergo terminus ſupponens, non eſt ſubiectum iſtius tractatus.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd negatur conſequentia, quia diuerſimode ponitur hic, & in antepredicamentis, vt dictum eſt in tertio nobili. Ad ſecundum dicitur, quòd diſtinguitur conſequens. quia incomplexum poteſt capi dupliciter. Vno modo formaliter ſcilicet, pro ſecunda intentione, & iſto modo non eſt, pars complexi, immo formaliter diſtinguuntur complexum, & H incomplexum. Alio modo poteſt capi materialiter. ſcilicet, pro eo cui attribuitur intentio incomplexi, & ſic bene eſt pars complexi materialiter ſumpti, nec illo modo diuiditur contra complexum. Ad tertium dicitur, quòd licet terminus ſupponens ſit quid complexum ſecundum vocem, tamen eſt quid incomplexum ſecundum intellectum. Ad quartum dicitur, quòd non oportet tractatum ſemper denominari a ſubiecto attributionis, ſed quandoque denominatur a paſſione ſubiecti, ſicut iſte, quandoque a diſcipulo, ſicut liber Platonis a Thimeo, quandoque a parte ſubiectiua, & quandoque ab aliquo ſuperiori. Ad quintum dicitur, quòd licet ens per accidens quod eſt caſuale, & fortuitum, non ſit ſubiectum alicuius libri, tamen ens per accidens, cuius additamentum non diminuit rationem eius cui additur, bene eſt ſubiectum attributionis alicuius tractatus, & ſic eſt hic de termino ſupponenti.

De

A *De Terminorum notitia, ac multiplicitate.*

TErminus vt hic ſumitur eſt vox ſignificans vniuerſale vel par ticulare, vt homo, vel Socrates, & ſic de aliis. Terminorum autem incomplexorũ, vnuſquiſque aut ſignificat ſubſtantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut pati, aut vbi, aut quando, aut ſitum, aut habitum. Significatio, vt hic ſumitur, eſt rei per vocem ſecundum placitum repreſentatio. Quare, cum omnis res, aut ſit vniuerſalis, aut particularis, oportet dictiones nõ ſignificantes vnierſale, vel particulare non ſignificare aliquid, & ſic non eſſent termini, vt hic ſumitur terminus vt ſigna vniuerſalia vel B particularia. Significationum, alia eſt rei ſubſtantiuæ, & hæc fit per nomen ſubſtantiuum, vt homo. Alia eſt rei adiectiuæ, & hæc fit nomen adiectiuum, vel per verbum, vt currit vel albus, quæ non proprie eſt ſignificatio ſubſtantiua vel adiectiua, ſed ſignificat aliquid ſubſtantiue vel adiectiue. Et ſignificare aliquid adiectiue, vel ſubſtantiue ſunt modi vocum, quia adiectiuatio, & ſubſtantiuatio ſunt compotes modis, & differentiæ rerum, quæ ſignificantur, & non ſignificantur. Nomina vero ſubſtantiua dicuntur ſupponere, ſed nomina adiectiua vel verba dicuntur copulare.

Cap. 5. in antepredica.

Poſtquam Auctor ſuperius poſuit diuiſionem dicibilis, hic conſequenter po- C nit definitionem termini dicens ꝙ terminus eſt vox ſignificans vniuerſale vel particulare. In qua definitione ponitur vox loco generis, deinde additur vniuerſale vel particulare, ideſt rem vniuerſalem vel particularem, ad differentiam ſincathegoreumatum, priuationum, & negationum, quæ non ſunt termini vt hic capitur terminus, nec illis conuenit ſupponere aut copulare. vnde patet quòd ſigna vniuerſalia vel particularia, vt omnis, nullus, aliquis, non ſunt termini, vt hic ſumitur terminus, quia ſigna vniuerſalia vel particularia non ſignificant rem vniuerſalem vel particularem, ſed ſignificant quoniam vniuerſaliter, pro quanto denotant terminum communem ſupra quem cadunt termini vniuerſaliter, ideſt pro omnibus ſuis ſuppoſitis, vel particulariter, ideſt pro aliquo.

Quid terminus.

Primo ſciendum, ꝙ terminorum incomplexorum vnuſquiſque, aut ſignificat ſubſtãtiam, aut qualitatem &c. quæ quidem diuiſio termini incomplexi ponitur in textu, & etiam habetur in principio prædicamentorum, ſed propter alium fi- D nem habetur ibi, & in iſto paſſu. nam in prædicamentis ponitur ad cognoſcendum numerum prædicamentorum, hic autem ponitur ad cognoſcendum numerum terminorum ſupponentium. vnde ibi non diuiditur terminus incomplexus in tota ſua communitate, alias membra ſimul ſumpta non conuerterentur cum diuiſo, ſed ſolum diuiditur in terminus incomplexus ſignificans rem vniuerſalem, vel particularem reponibilem in prædicamento. Iſta autem definitio eſt hic ad duo neceſſaria. Primum eſt videndum rem ſignificatam per terminum cuius naturæ prædicamentalis ſit, Secundum eſt, quia poſterius dicetur, quòd nomina ſubſtantiua ſupponunt, nomina vero adiectiua, & etiam verba copulant & appellant, hoc autem ſciri non poteſt niſi ex parte rerum. ſignificatarum per terminos. ideo iſta diuiſio ſecundario valet ad ſciendum qui termini ſupponunt, & qui copulant.

Secundo

Quid terminorum ſignificatio.

Secundo ſciendum, ꝙ Autor conſequenter ponit definitionem ſignificationis termini dicens, ꝙ ſignificatio termini eſt rei per vocem ſecundum plurimum repreſentatio. In qua definitione ponitur repreſentatio loco generis. deinde ponitur rei, ad differentiam ſignificationis dictionum ſincathegoreumaticarum, quæ quidem dictiones non ſignificant res, ſed diſpoſitiones rerum. & ibi capitur res pro illo, quod poteſt alteri illorum ſubijci, vel de altero prædicari, deinde ponitur per vocem, ad differentiam ſignificationum ſcripturarum. vltimo ponitur ſecundum plurimum, ad differentiam ſignificationis naturalis. & ſic patet intellectus definitionis ex qua infert Autor in textu quod, cum omnis res ſit vniuerſalis vel particularis, oportet dictiones non ſignificantes vniuerſale, vel particulare .ſ. rem vniuerſalem, vel particularem nihil ſignificare, vt hic ſumitur ſignificatio, & ſic nō eſſe terminos, vt hic capitur terminus. vnde aliter determinatur hic de incomplexis & in libro Prædicabilium & Prædicamentorum, quia in illis determinatur de incomplexis ſub ratione prædicabilis, vel ordinabilis in genere, hic autem determinatur de ipſis in habitudine ad rem quam ſignificant, ſecundum quam ipſis conuenit ſupponere, vel copulare, appellare, & reſtringere, & ampliare.

Significatio duplex, naturalis, & ad placitum.

Tertio ſciendum, ꝙ duplex eſt ſignificatio, quædam eſt naturalis, ſicut paſſiones in anima noſtra exiſtentes naturaliter ſignificant res quarum ſunt expreſſæ ſimilitudines, & de tali non intelligitur. Alia eſt ſignificatio ad placitum, & talis eſt duplex, quædam eſt primo & per ſe ad placitum. ſicut eſt ſignificatio prolatarum vocum ſignificatiuarum ad placitum & talis ſolum hic definitur, alia eſt ad placitum ſecundario, ſiue ex conſequenti, & de tali non eſt hic ad propoſitum.

Subſtantiui & adiectiui ſignificationes.

Quarto ſciendum, quod vt dr̄ in textu, ſignificationum, alia eſt rei ſubſtantiuæ, quæ fit per nomen ſubſtantiuum, alia rei adiectiuæ, quæ fit per nomen adiectiuum ſeu per verbum. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia omnis res ſignificatur aut in ſe aut in alia. ſi primum, ſic eſt ſignificatio ſubſtantiua, ſi ſecundum, ſic eſt ſignificatio adiectiua. vnde hæc diuiſio ſumitur ex parte rei ſignificatæ, quia ſubſtantiuatio & adiectiuatio ſunt modi rerum, non tamen abſolute, ſed rerum ſignificatarum per terminos, eo quod eſt eadē res quæ in accidentibus ſignificatur per adiectiuum & ſubſtantiuum, ſicut per album & albedinem, & tamen in vno eſt ſignificatio adiectiua, & in alio ſubſtantiua. album enim ſignificat formam accidentalem vt alteri inhærentem, album enim ſignificat vt per ſtantem, & non vt alteri inhærentem. Ex quibus patet quid eſt terminus, & quid ſit ſignificatio termini, & quomodo diuiditur ſignificatio, & quæ eſt diuiſio termini.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Vnius rei eſt tantum vna definitio, ſed termini eſt alia definitio ſcilicet quod terminus eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei ergo hęc non eſt ſufficiens.

Secundo ſic. Contra definitionem ſignificationis, quia ſi eſſet ſufficiens ſequeretur quod termini vniuerſales nihil ſignificarent conſequentia tenet, quia non poſſunt ſignificare niſi rem vniuerſalem, ſed nulla res eſt vniuerſalis ex parte rei ergo termini communes nihil ſignificant. Tertio ſic. Omnis & nullus aliquid ſignificant .ſ. quantitatem, & tamen non repræſentat rem ſecundum plurimum, ergo definitio non conuenit omni contento ſub definito. Quarto ſic. Hæc definitio non conuenit ſignificationi paſſionum quæ ſunt in anima, nec ſignificationi ſcripturarum, ergo non conuenit omni contento ſub definito. Quinto ſic. Si iſta definitio eſſet ſufficiens ſequeretur quòd terminі ſecundæ intentionis nihil ſignificarent quod eſt falſum, cōſequentia tenet, quia non repræſentant rem, ſed ens rationis tantum.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd terminus vt ſufficit in propoſitio capitur

A capitur dupliciter. vno modo pro definitione quiditatiua rei, & iſto modo accipitur ab Ariſt. primo Topicorum. vbi dicitur, quòd terminus eſt oratio indicans quid eſſe rei per eſſentialia. alio modo capitur terminus pro eo in quem reſoluit propoſitio, & iſto modo accipitur ab Ariſt. in 1. Priorum, & a Pet. Hiſp. in 1. Trac. vbi dicit quòd quædam propoſitiones categoricæ participant vtroque termino, & etiam in iſto tractatu in præſenti definitione. Ad ſecundum dicitur, quod negatur conſequentia, & ad probationem dicitur, quod res a parte rei ſunt vniuerſales in potentia, ſed non ſecundum actum vniuerſalitatis. Ad tertium dicitur, qđ negatur maior, & ad probationem dicitur, quod non ſignificant quantitatem proprie dictam quæ eſt res naturæ, ſed ſignificant quantitatem metaphorice ſumptam, quæ non eſt res ibi accipitur. Ad quartum dicitur, quod ſoluitur ex tertio notabili. Ad quintum dicitur, quod termini ſecundæ intentionis ſignificant rem B habentem eſſe rationis, ſed non habentem eſſe reale, & hoc ſufficit ad hoc, quod habeant ſignificationem ad placitum, de qua eſt hic ad propoſitum.

Suppoſitionis a ſignificatione diſcrimen per ipſarnm rationes.

SVppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo. Differũt autem ſuppoſitio, & ſignificatio, quia ſignificatio fit per impoſitionem vocis ad ſignificandum rem, ſuppoſitio eſt acceptio termini iam ſignificantis rem pro aliquo, vt cum dr̄ hõ currit, iſte terminus hõ tenet̄ ſtare pro Socrate, Platone, & ſic de aliis. Vnde ſignifi- C catio prior eſt ſuppoſitione, & differunt in hoc, quia ſignificatio eſt vocis, ſuppoſitio vero eſt termini iam compoſiti ex voce, & ſignificatione, ergo ſupponere, & ſignificare non ſunt idem, ſed differunt per locum a coniugatis. Item ſignificatio eſt ſigni ad ſignatum. ſuppoſitio vero eſt ſupponentis ad ſuppoſitum, ergo ſuppoſitio non eſt ſignificatio. Copulatio eſt acceptio termini adiectiui ꝓ aliquo.

De omnibus his quæ ab hoc tractatũ ſequunt̄ vid Paulum Venetum, & alios ſummiſtas.

Poſtquam Auctor poſuit definitionem termini, & ſignificationis, & etiam definitiones eorundem, hic conſequenter definit ſuppoſitionem dicens. Suppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo. vnde in prædicta definitione ponitur acceptio loco generis & ponitur termini ſubſtantiui, ad differentiam copulationis, quæ eſt proprietas termini adiectiui. & ponitur pro aliquo. i. pro re ſignifica- D ta ad differentiam ſuppoſitionis grammaticalis, quę eſt relatio ſuppoſiti ad appoſitum, de qua non eſt hic ad propoſitum. & ille ablatiuus aliquo non tenetur in definitione pro particulari ſuppoſito, ſed tenetur categorice pro re vel ente. vnde patet, ꝙ definitio prædicta eſt ſufficiens. & poſſet probari per conditiones bonæ definitionis quæ ſibi conueniunt.

Quid ſuppoſitio.

Primo ſciendum, ꝙ ſuppoſitio poteſt capi dupliciter. vno modo pro ſuppoſitione reali, ſicut dicimus, ꝙ paries ſupponit fundamentum. & de tali non eſt hic ad propoſitum. Alio modo poteſt capi, vt eſt proprietas vocis ſignificatiuæ, & talis eſt duplex, quia poteſt capi vt eſt relatio termini ſupponentis ad rem ſuppoſitam quæ ſuppoſitio eſt in termino actiue, ſicut in eo quod ponit ſub rem ſignificatam per ipſum, & eſt in re paſſiue, & ſic de ſuppoſitione eſt hic ad propoſitum alio modo poteſt capi vt eſt relatio ſuppoſiti ad oppoſitum, ſicut in Grammatica nomen ſuppoſit verbo, & de tali non eſt hic ad propoſitum.

Quotuplex ſuppoſitio.

Subſtantiuorũ ſuppõ. Secundo ſciendum, quòd terminus ſubſtantiuus ſupponit extra propoſitionẽ & in propoſitione, quia ad ſuppoſitionem, vt hic capitur ſufficit res ſubſtantiue ſignificata cum termino ſubſtantiuo accepta pro illa re, quia ſuppoſitio non dicit niſi relationem termini ad rem per ipſum ſignificatam. modo terminus ſubſtantiuus extra propoſitionem poteſt accipi pro re ſignificata per ipſum, & etiã in propoſitione, ideo &c. vnde ponentes adiectiuum ſupponere, vt Buritanus abutuntur ſuppoſitione, quia res adiectiua ſignificata non habet modum ſuppoſiti, ſed formæ alteri inhęrentis. E

Dña ſignificationis a ſuppõne. Tertio ſciendum, ꝙ differentia eſt inter ſuppoſitionẽ, & ſignificationem, vt dr in textu, quia ſignificatio eſt proprietas vocis impoſitæ ad ſignificandum rem, ſed ſuppoſitio eſt proprietas termini iam rem ſignificantis. Ex quo ſequitur alia differentia, quia ſignificatio eſt ipſius vocis, ſed ſuppoſitio eſt termini compoſiti ex voce, & ſignificatione, Itẽ differunt, quia ſignificatio eſt relatio ſigni ad ſignatum, ſuppoſitio vero eſt relatio termini ſupponentis ad rem ſup poſitam. vnde licet ſuppoſitio aliquid ſuperaddat ſignificationi, & ſit in minus quantum ad ea in quibus reperiuntur, non tamen eſt eſſentialiter ſignificatio, quia non addit ſignificationi, ſicut ſpecies generi vel inferius ſuperiori, ſed nominat illam proprietatem a ſignificatione, minus tamen communem & præſupponentem ſignificationem, ſicut dicimus. quod albedo præſupponit ſuperficiem in ſuo ſubiecto. ſignificatio enim reperitur in termino ſubſtantiuo, quam adiectiuo, ſuppoſitio vero ſolum reperitur in termino ſubſtantiuo. F

Quid copulatio. Quarto ſciendum, ꝙ copulatio in textu ſic definitur. Copulatio eſt acceptio termini adiectiui pro aliquo in qua definitione ponitur acceptio loco generis, & ponitur termini adiectiui, ad differentiam ſuppoſitionis, & debet capi non adiectiuus pro dictione ſignificante adiectiue rem quæ poteſt prædicari per ſe in propoſitionem, & deinde ponitur pro aliquo .i. pro re ſignificata per ipſum terminum adiectiuum ad differentiam ſincategoreumatum. vnde ibi non capitur, copulatio, vt eſt proprietas copulæ copulantis prædicatum cum ſubiecto in propoſitione categorica, vel hypothetica, ſed capitur vt eſt proprietas termini adiectiui copulantis ſe ſuo ſubſtantiuo. Adiectiua ergo adiectiue tanta habent copulare vel appellare ſolum, & non ſupponere, ſed adiectiua ſumpta ſubſtantiue in neutro genere bene poſſunt ſupponere, vnde vniuerſale, & particulare, ſubſtantiuum, & adiectiuum non æqualiter reſpiciunt terminum ratione ſuæ qualitatis, quia vniuerſale, & particulare reſpiciunt terminum ratione ſuæ qualitatis eſſentialis, quæ ſi ſit pluribus communicabilis conſtituit terminum communem ſeu vniuerſalem, ſi vero talis qualitas eſſentialis a qua nomen imponitur non ſit communicabilis pluribus tunc conſtituit terminum particularem, vel ſingularem. Sed adiectiuum & ſubſtantiuum reſpiciunt terminum ratione qualitatis accidentalis, quia ſecundum, quod talis terminus ſignificat rem ſuam per modum per ſe ſtantis dicitur ſubſtantiuum, ſed ſecundum, quòd ſignificat rem ſuam per modum alteri adiacentis dicitur adiectiuũ, & ſic vniuerſale, & particulare prius reſpiciunt terminum ſignificatiuum ratione qualitatis eſſentiali quam ſubſtantiuum & adiectiuum. G H

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In iſta propoſitione album eſt animal, album ſupponit, & tamen non eſt terminus ſubſtantiuus, ergo male ponitur ſubſtantiuum in definitione ſuppoſitionis. Secundo ſic. Si terminus ſubſtantiuus ſupponeret oportet, ꝙ res ſignificata ꝑ ipſum ſibi ſupponeretur, ſed hoc eſt falſum, quia vt ait Plato, ſermo eſt ſubiectus rei, & non res ſermoni, ergo terminus ſubſtãtiuus non ſupponit. Tertio ſic. Si definitio eſſet ſufficiens, ſequeretur, ꝙ terminus ſubſtantiuus ſupponeręt extra propoſitionẽ, quia poſſet capi pro aliquo,

A ſed hoc eſt falſum,quia ſuppoſitio eſt ſubſtãtiui reſpectu verbi,quod apponitur. Quarto ſic. Si dicta definitio eſſet ſufficiens ſequeretur, ꝙ nullus terminus ſubſtantiuus ſupponeret ſimpliciter,aut naturaliter cõſequens eſt falſum, vt poſtea videbitur,conſequentia tenet,quia ſignum particulare facit ſuppoſitionem perſonalem, ergo per hoc, quod dicitur pro aliquo,ſignificatur,quòd omnis ſuppoſitio ſit perſonalis.

Quinto ſic. Copula propoſitionis dicitur copulare,& tamen non eſt adiectiuum ergo copulatio male definitur,quòd eſt acceptio termini adiectiui. Nota reſponſionem.

Ad argumenta.Ad primum dicitur,quòd album poteſt capi dupliciter. Vno modo adiectiue, & ſic non conuenit ſibi ſupponere pro ſe nec ſubijci per ſe in propoſitione. Alio modo poteſt capi ſubſtantiue in neutro genere, & ſic ſibi conuenit ſupponere, & ſubijci in propoſitione, & iſto modo capitur in iſta propoſitione. Ad ſecundum dicitur,quod res ſignificata per terminum poteſt dupliciter conſyderari. Vno modo vt eſt cauſa cauſæ conceptionis per ſuam ſimilitudinem in anima noſtra & ex cõſequenti cauſa impoſitionis vocis ſignificatiuæ, & ſic ſermo eſt ſubiectus rei,& non econuerſo. Alio modo poteſt conſyderari res in ratione ſignificati per terminum, & ſic res ſignificata per terminum eſt ſubiecta ſermoni, & ſic ſupponitur, & iſto modo Logicus conſyderat res. Ad tertium dicitur,quod ſolutum eſt per prędicta. Ad quartum negatur conſequentia quia illud pronomen aliquo, non capitur ibi particulariter ſiue ſincategoreumatice, ſed indefinite & categoreumatice ſicut prius dictum eſt. Ad quintum dicitur,quod copula propoſitionis,& adiectiua dicuntur diuerſimode copulare, quia copula propoſitionis copulat prędicatum cum ſubiecto vel vnam propoſitionem cum alia, & ideo dicitur nota eorum quæ de altero dicuntur, & ſic ſibi conuenit copulare actiue & non copulari, ſed adiectiua copulant ſe ratione ſui modi ſignificandi ſois ſubſtantiuis, idęo adiectiua copulant & copulantur.copulantur enim ratione rerum ſignificatarum per ipſa, ſed copulant per ſuum modum ſignificandi qui eſt ſignificare per modum alteri inhærentis,vel adiacentis, & ita conuenit ipſis non ſolum copulare, ſed etiam copulari.

Solutiones. B C

Suppoſitionum diuiſio.

Suppoſitionum,alia cõis,alia diſcreta.Suppoſitio cõis eſt quæ fit per terminum cõem,vt homo, animal. Diſcreta eſt quæ fit per terminum diſcretum vt Socra. vel per terminum cõem cum pronomine demonſtratiuo primitiuæ ſpeciei vt iſte homo eſt,qui eſt terminus diſcretus. Item ſuppoſitionũ communiũ alia naturalis,alia accidentalis. Suppoſitio naturalis eſt acceptio termini communis D pro omnibus his pro quibus aptus natus eſt participari,vt iſte terminus homo per ſe ſumptus, ſupponit pro omnibus hominibus, tam qui ſunt,quàm qui erunt,& qui fuerunt. Accidentalis ſuppoſitio eſt acceptio termini communis pro omnibus, pro quibus exigit ſuum adiunctiuum,vt homo currit.iſte terminus homo ſupponit pro omnibus hominibus præſentibus.Et cum dicitur,homo fuit,vel homo cucurrit,ſupponit pro præteritis. Et cum dicitur, homo erit vel hõ curret ſupponit pro futuris. Et ſic habent diuerſas ſuppoſitiones ſecundum diuerſitatem eorum quæ ei adiunguntur.

A ſignificationem termini quæ eſt ad placitum, ergo omnis ſuppoſitio eſt ad placitum & per conſequens nulla eſt naturalis. Tertio ſic. Si eſſet aliqua ſuppoſitio naturalis cõueniret termino ſecundũ ſe ſumpto, ſed hoc non poteſt eſſe, quia ſuppoſitio eſt relatio ſupponens ad ſuppoſitũ, ergo non conuenit termino per ſe ſumpto, ſed cum ſuppoſitio. Quarto ſic. Suppoſitio accidentalis eſt ſuppoſitio per accidens, ergo non debet dici ſuppoſitio. Quinto ſic. In iſtis propoſitionibus, amo eſt verbum, amo eſt dictio diſſyllaba, ſubiecta ſupponunt & non niſi materialiter, ergo eſt ponenda ſuppoſitio materialis vt poſuit Buridanus. Cap. 1. & in 2. de anima in pleriſq; locis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod actus poteſt capi dupliciter. Vno modo pro actu illo qui dicitur operatio & ſic capitur in illa Auctoritate Ariſto. ſed illo modo propoſitio non dicitur actus. Alio modo capitur actus pro forma rei, ſiue ſit ſubſtantialis ſiue accidentalis, & ſic ſuppoſitio dicitur actus, cum B ſit forma quædam accidentalis termini ſubſtantiui. Ad ſecundum negatur conſequentia, quia ſuppoſitio diſtinguitur a ſignificatione, vt prius dictum eſt. Ad tertium dicitur, quod ſuppoſitio de qua hic ad propoſitũ eſt relatio termini ſupponentis ad rem ſuppoſitam, ideo nulla ſuppoſitio conuenit termino ſine additione rei pro qua ſupponi, ſed aliqua ſibi bene conuenit ſine additione alicuius rei extrinſecæ. Ad quartum dicitur, quod ſolutum eſt ex prædictis. Ad quintum dicitur, quod vt prius dictum eſt, duplex eſt ſuppoſitio, quædam eſt relatio termini ad rem ſignificatam, de qua ſolum eſt ad propoſitum, & tali ſuppoſitione prædicta ſubiecta illarum propoſitionum non ſupponunt, alia eſt ſuppoſitio quę eſt relatio ſuppoſiti ad oppoſitum, quæ dicitur Grammaticalis, & iſto modo ſubiecta prædictarum propoſitionum bene ſupponunt, quia hoc modo nõ eſt aliud quam reddere ſuppoſitum verbo. Solutio

C

Accidentalium Suppoſitionum notitia.

Suppoſitio accidentalis quæ.

Accidentaliũ ſuppoſitionum alia ſimplex, alia perſonalis, Suppoſitio accidentalis ſimplex, eſt acceptio termini cõis pro re vniuerſali ſignificata per ipſum terminum, vt cum dicitur, homo eſt ſpecies, animal eſt genus. Ibi iſte terminus homo ſupponit pro homine in communi, & non pro aliquo inferiori & iſte terminis animal ſupponit pro animali in communi, & non pro aliquo inferiori. Et ſimiliter etiam dicendum eſt de quolibet termino communi, vt riſibile eſt proprium, rationale eſt differentia, albũ eſt accidens. Itẽ ſuppoſitionũ ſimplicium, alia eſt termini communis in ſubiecto po D ſiti, vt hõ eſt ſpecies ibi. iſte terminus hõ ſimplicem habet ſuppoſitionem, quia ſolum ſupponit pro natura ſpeciei. Alia eſt termini communis poſiti in prædicato propoſitionis affirmatiuæ, vt omnis hõ eſt animal. ibi iſte terminus animal in prædicato poſitus ſimplicẽ habet ſuppoſitionẽ, quia ſolum ſupponit pro natura generis. Alia eſt termini communis poſiti poſt dictionẽ exceptiuã, vt omne animal præter hominem eſt irrationale. ibi iſte terminus hominẽ, ſimplicem habet ſuppoſitionem, quia non licet fieri deſcenſum ſub ipſo. Vnde non ſequitur, oẽ animal pręter hominem eſt irrationale ergo omne animal præter hunc hominẽ eſt irrationale, ex quo ibi eſt

 fallacia

fallacia figuræ dictionis procedendo a ſuppoſitione ſimplici ad perſonalē. Similiter hic, homo eſt ſpecies, ergo aliquis hō eſt ſpecies. & ſimiliter hic, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal. In omnibus enim iſtis, & ſimilibus fit proceſsus a ſuppoſitione ſimplici ad ſuppoſitionē perſonalē. Quod aūt terminus in prædicato poſitus ſimplicē habeat ſuppoſitionē patet, quia cum dicitur, omnium oppoſitorū eadem eſt diſciplina, niſi iſte terminus diſciplina ſimplicē haberet ſuppoſitionem, ſic fieret deſcenſus ſub ipſo, & eē falſa. nulla enim particularis diſciplina eſt omniū contrariorū. medicina enim non eſt omnium contrariorum, ſed ſolum ſani, & ægri. Grammatica enim non eſt omnium contrariorum, ſed ſolum congrui, & incongrui. Logica veri, & falſi, & ſic de aliis. F

Suppō perſonalis quæ.

Perſonalis aūt ſuppoſitio eſt acceptio termini cōis pro ſuis inferioribus, vt cum dicitur, hō currit, iſte terminus homo ſupponit ꝓ ſuis inferioribus. Item perſonalium ſuppoſitionum, alia eſt determinata, alia confuſa. Determinata ſuppoſitio, eſt acceptio termini cōis indefinite ſumpti, vel cū ſigno particulari determinata, vt hō currit, vel aliquis hō currit. Et dicit vtraq; illarū determinata, quia licet in vtraq; iſtarū iſte terminus hō ſupponat pro omni homine, tā currente quā non currente, tn̄ pro vno ſolo homine currente vera dicitur. & quia aliud eſt ſupponere, & aliud eſt locutionem eſse verā pro aliquo vel falſam, igitur in prædictis, vt dictū eſt iſte terminus hō ſupponit pro omnī homine tā currente quā non currente, licet reddat locutionē verā pro currente ſolū. Quòd aūt in vtraque iſtarū ſit determinata ſuppoſitio patet, quia cum dicitur, animal eſt Socr. vel animal eſt Plato, & ſic de aliis, ergo animal eſt omnis hō, ibi eſt fallacia figuræ dictionis a pluribus determinatis, ad vnā determinatā. Et ideo iſte terminus animal indefinite poſitus habet determinatam ſuppoſitionem, & ſimiliter cum ſigno particulari. G

Suppōni in accidentalis ſimplicē & perſonalē diuiſio. De ſuppōne pſonali.

Poſtquam Auctor poſuit definitionem accidentalis ſuppoſitionis, hic conſequenter ponit diuiſionem eius dicens, ꝙ ſuppoſitionum accidentalium, alia eſt ſimplex, alia eſt perſonalis. Cuius ratio eſt, quia omnis ſuppoſitio accidentalis eſt acceptio termini communis cum adiuncto. vel, ergo talis terminus tenetur pro re vniuerſali vel particulari, ſi primum, ſic eſt ſuppoſitio ſimplex, ſi ſecundum, ſic eſt ſuppoſitio perſonalis. Vnde quotieſcunque terminis communis ponitur cum verbo vel adiectiuo ipſum reſtringente vel ampliante, habet ſuppoſitionem accidentalem, vt cum dicitur, homo albus currit, homo ſupponit pro hominibus albis. & iſta, homo currit, ſupponit pro præſentibus tantum. Suppoſitio autem ſimplex eſt acceptio termini communis ſumpti pro re vniuerſali ſignificata per ipſum. Sed ſuppoſitio perſonalis eſt acceptio termini communis ſumpti pro re particulari ſiue pro ſuppoſitis. Terminus enim communis poteſt habere duo ſignificata, ꝙ vnum eſt primarium, & adæquatum, & illud eſt natura H

A communis, ſicut homo ſignificat naturam humanam. aliud eſt ſecundarium, & illud eſt particulare participans naturam communem, ſicut homo ſignificat Socratem;& Platonem,qui participant naturam eius.

Primo ſciendũ, quod ſuppoſitio ſimplex eſt acceptio termini communis pro re vniuerſali ſignificata ꝑ ipſum, ſicut hic homo eſt ſpecies animal eſt genus, ſubiectum ſupponit ſimpliciter, vnde in hac definitione acceptio ponitur loco generis, & terminus communis, ad differentiam ſuppoſitionis diſcretæ, & vltimò ponitur pro re vniuerſali ſignificata per ipſum ad differentiam ſuppoſitionis perſonalis,& etiam naturalis.Et talis ſuppoſitio dicitur ſimplex,quia conuenit termino ratione naturæ communis quæ ſimplex eſt, & ita dicitur ſimplex, non vt ſimplex opponitur complexo, ſed vt opponitur poſitioni perſonali. Terminus enim communis poteſt habere diuerſas ſuppoſitiones ſecundum diuerſa eſſe naturæ communis quæ habet eſſe in ſe,& in particularibus.vnde terminus ſic ſupponit ſimpliciter, quia ſibi repugnat teneri pro inferioribus, ſicut in exemplis datis.Et tales propoſitiones ſunt quantum ad modum enunciandi ſingulares, quia terminus communis tenetur in ipſis pro vnica natura,& non poteſt fieri deſcenſus,ideo tales propoſitiones dicuntur ſingulares. Et ad habendum contradictionem in talibus non oportet habere eam per oppoſitionem ſigni, ſed præponendo ſimplicem negationem, vt dicendo, homo eſt ſpecies, non homo eſt ſpecies. Hæc autem ſuppoſitio ſimplex maxime vtilis eſt,& neceſſaria,quia nullam ſcientiam perfecte capere poſſumus niſi vtamur ſimplici ſoppoſitione terminorum, quia,cum quælibet ſcientia ſit vniuerſalium, quæ perpetua ſunt, & non ſingularium quæ corruptibilia ſunt,oportet vt accipiamus ſubiecta ipſarum ſimpliciter vt dicendo argumentatio eſt ſubiectum totius Logicæ. & ſic de aliis. Nec valet C argumentum de nulla argumentatione non eſt ſcientia,imo ibi committitur fallacia figuræ dictionis.

De ſuppoſitione ſimplici.

Secundo ſciendũ, ꝙ vt habetur in textu ſuppoſitio ſimplex reperitur triplex. quædam eſt termini communis poſiti a parte ſubiecti, vt homo eſt ſpecies, animal eſt genus.ille terminus homo ſimplicem habet ſuppoſitionem, & etiam animal.alia eſt termini cõis poſiti in prædicato propoſitionis affirmatiuæ, vt homo eſt animal, habet ſuppoſitionẽ ſimplicem. alia eſt termini cõis poſiti poſt dictionem exceptiuam, vt omne animal præter hominem eſt irrationale. ille terminus hominem,ſupponit ſimpliciter.ideo non ſequitur, omne animal prẹter hominem eſt irrationale, ergo omne animal præter hunc hominem eſt irrationale,quia arguitur a ſimplici ſuppoſitione ad perſonalem ex parte illius accuſatiui hunc hominem. Quod autem terminus in prædicato propoſitionis affirmatiuæ poſitis ſimpliciter ſupponat ſic probatur, quia ſecundũ Ariſt. hẹc eſt vera, oĩum D oppoſitorum eadem eſt diſciplina, quæ tamen non eſſet vera,niſi prædicatũ ſupponeretur ſimpliciter pro diſciplina in communi,quia nulla particularis diſciplina eſt omniũ oppoſitorum eadem, ſed medicina eſt ſani,& ægri, Logica veri, & falſi,Grammatica congrui,& incongrui,& ſic de alijs,ergo terminus cõis in prædicato propoſitionis affirmatiuæ poſitus ſimplicem habet ſuppoſitionem, & per hoc non ſequitur, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal. Suppoſitio autem ſimplex poteſt diſtingui, quia quædam eſt per priuationem ſignificati a ſuppoſitis, vt in propoſitionibus quæ ſunt ſimplicis naturæ, vt hic homo eſt ſpecies. Alia eſt quæ nulla ſuppoſita excludit omnino, ſed excludit ſuppoſita determinata, vt qñ terminus cõis ſupponit pro natura inclinata ad materiã, & ſuppoſita, vt homo eſt animal, homo eſt digniſſima creaturarũ. vnde iſtius propoſitionis.tantum homo eſt animal, ſubiectum ſupponit ſimpliciter, & prædicatum confuſe, ſine diſtributiua virtute negationis clauſæ in illa dictione ex-

Simplicis ſuppoſitionis ſpẽs.

In poſt prædic. c. 1.& in 1. prior colligitur in multis locis.

cluſiua tantum. Et propter hoc ſequitur ab excluſiua indefinita ad ſuam vniuerſalem determinis tranſpoſitis, vt tantum homo eſt animal, ergo omne animal eſt homo. B

De ſuppoſitione perſonali.

Tertio ſciendum, ꝙ propoſitio perſonalis eſt acceptio termini communis pro inferioribus, vt dicendo, homo currit, homo ibi ſupponit perſonaliter, pro Socr. vel pro alio. In qua definitione ponitur acceptio loco generis, & ponitur termini cõis, ad differentiam ſuppoſitionis diſcretæ, & ponitur conſequenter pro ſuis inferioribus, ad differentiam ſuppoſitionis ſimplicis, vnde ſuppoſitio perſonalis conuenit termino communi ratione adiuncti determinantis ipſum ad ſtandum pro ſuis inferioribus, & hoc poteſt fieri dupliciter. Vno modo, ꝙ tale adiunctum ponatur a parte ante, ſicut eſt in ſignis vniuerſalibus, & particularibus, ſicut dicẽdo omnis homo eſt animal, vel aliquis, homo eſt animal, homo in vtraq; ratione ſigni ſupponit perſonaliter pro ſuis inferioribus. Alio modo poteſt fieri, qñ tale adiunctum ponitur a parte poſt. ſicut in prædicatis accidentalibus, vt homo eſt albus. Vnde prędicatorum quædam ſunt quæ eſſentialiter ſubiecto conueniunt. & reſpectu talium poteſt eſſe ſuppoſitio ſimplex vel etiam perſonalis, dumtamẽ ponatur ſignum a parte ante, ſicut dicendo, homo eſt animal. alia ſunt prædicata accidentalia, & hæc ſunt duplicia, quædam ſunt realia quę ſignificant naturam realẽ, & reſpectu talium eſt ſuppoſitio perſonalis, quia talia prædicata non conueniunt naturæ vniuerſali niſi ratione ſuorum indiuiduorum. alia vero ſunt. quæ tantum ſignificant ens rationis, & reſpectu talium eſt ſuppoſitio ſimplex, vt homo eſt ſpecies. animal eſt genus. F

Perſonalis ſuppoſitionis ſpẽs.

Quarto ſciendum, ꝙ ſuppoſitionum perſonalium, alia eſt confuſa, alia determinata. Et huius diuiſionis ratio eſt, quia in omni ſuppoſitione perſonali terminus communis tenetur vniuerſaliter pro omnibus ſuis inferioribus. aut nõ. ſi primum ſic eſt ſuppoſitio confuſa, ſi ſecundum, ſic eſt determinata, vnde ſuppoſitio determinata eſt illa quam habet terminus communis indefinite vel particulariter ſumptus, vt homo currit, vel aliquis homo currit. iſte terminus hõ in vtraque iſtarum ſupponit determinate & licet ſupponat pro omni homine, tamen locutio eſt vera vno ſolo homine currente. Aliud enim eſt ſupponere, & aliud reddere locutionem verã pro aliquo, vnde, ꝙ talis ſuppoſitio ſit determinata probat Auctor in textu, quia cum dicitur animal eſt Plato, animal eſt Socrates, & ſic de aliis, ergo animal eſt, omnis homo, committitur fallacia figuræ dictionis procedendo a pluribus ſuppoſitionibus determinatis in antecedente ad vnam determinatam in conſequente, & ita patet ꝙ terminus indefinite ſumptus ſupponit determinate. dicitur autem ſuppoſitio determinata, quia adveritatem propoſitionis, in qua terminus ſic ſupponit, ſufficit veritas pro vno determinato ſuppoſitio, quia dato, quod ſupponat pro omnibus ſuis inferioribus, ſi tamen prędicatumeo mpetat ſibi pro vnico determinato ſuppoſito, dicitur propoſitio vera ſicut ſatis dictum eſt. G H

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Non eſt ponenda ſuppoſitio compoſita, vt notum eſt, ergo non eſt ponenda ſuppoſitio ſimplex. Conſequentia tenet, quia ſi vnum oppoſitorum eſt in natura, ita & reliquum. Secundo ſic. Si poneretur ſuppoſitio ſimplex, maxime eſſet in iſtis propoſitionibus, homo eſt ſpecies, animal eſt genus, ſed iſtæ propoſitiones ſunt ſingulares, ergo ſubiecta eorum ſupponunt diſcrete, Tertio ſic. Terminus ſingularis ſupponit perſonaliter, & tamen definitio ſuppoſitionis per ſonalis non ſibi competit, ergo eſt inſufficiens. Maior probatur, quia terminus ſingularis ſupponit pro vna ſola re quæ dicitur perſona. modo ſuppoſitio dicitur perſonalis a perſona. Quarto ſic. Si definitio ſuppoſitionis perſonalis eſſet bona, ſequeretur, ꝙ in accidentibus non eſſet ſuppoſitio

perſo-

A perſonalis conſequens eſt falſum, & patet cõſequentia, quia accidentia non ſunt perſonæ, cum perſona ſit indiuiduum ſubſtantiæ. Quinto ſic. Omnis ſuppoſitio fit ſm determinatam ſpeciem ſuppoſitionis, ergo oĩs ſuppoſitio eſt determinata.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd hic non capitur ſuppoſitio ſimplex, vt diſtinguitur contra complexum. dictum eſt enim ꝙ complexa non ſupponunt, ſed dicitur ſimplex eo quòd terminus ſupponit pro natura ſimplici in ſe, & abſolute conſyderata, vt dictum eſt. Ad ſm dicitur, quòd iſte, homo eſt ſpecies, animal eſt genus, ſunt ſingulares quo ad modum, non tamen ſunt ſingulares quo ad rem vt dictum eſt. Ad tertium dicitur, quòd terminus communis in ſuppoſitione perſonali ſupponit pro vna re, non tamen ſicut terminus ſingularis, nec etiam ſicut terminus ſupponit pro vna re in ſimplici ſuppoſitione, ſed ſupponit per vna re ſecundum habitudinem quam habet ad ſuppoſita, ſicut in iſta, homo currit, homo ſupponit pro illa re quæ eſt homo, non tamen in ſe, & abſolutæ, ſed ſecundum inclinationem ad ſuppoſita. Ad quartum dicitur, quòd perſona capitur dupliciter. Vno modo proprie prout definitur a Boetho, quod perſona eſt naturæ intellectualis indiuidua ſubſtantia, & ſic indiuidua naturę humanę proprie dicuntur perſonæ. Alio modo capitur perſona large pro quocunque inferiori in ordine ad ſuperius, ſiue tale ſit ſubſtantia ſiue accidens, & hoc modo capitur perſona in propoſito. Ad quintum dicitur, ꝙ omnis ſuppoſitio eſt ſecundum aliquam ſpeciem determinatam ſuppoſitionis. Dicitur vltra ꝙ non vocatur hic determinata eo, quod ſit ſecundum determinatam ſpeciem ſuppoſitionis, ſed quia reddit locutionem veram pro vno determinato ſuppoſito, vt dictum eſt. Solutio. Nota reſpenſionem. B

Suppoſitio confuſa quid ſit.

SVppoſitio confuſa eſt acceptio termini cõis pro pluribus mediante ſigno vniuerſali, cum dicitur, omnis homo eſt animal. C ibi iſte terminus homo ſupponit pro pluribus mediante ſigno vniuerſali, quia ſupponit pro quolibet ſuo ſuppoſito. Item confuſarum ſuppoſitionum, alia eſt confuſa neceſsitate ſigni, vel modi, & alia neceſsitate rei, vt cum dicitur, omnis homo eſt animal. ibi iſte terminus homo, mediante ſigno vniuerſali confunditur ſiue diſtribuitur pro quolibet ſuppoſito. & iſte terminus animal a parte prædicati poſitus confunditur neceſsitate rei, Et cum vnuſquiſque homo ſuã habeat eſſentiam, ideo hoc verbum eſt neceſsitate rei tenet̃ pro tot eſſentiis pro quot hominibus tenetur iſte terminus homo. & cum vnicuiq; homini inſit ſua animalitas, ideo iſte terminus animal, neceſsitate rei tenetur pro tot animalibus pro quot hominibus iſte terminus homo, & pro quot eſſentiis hoc verbũ eſt. Vnde D iſte terminus homo debet ſupponere confuſe mobiliter, & diſtributiue, ſed confuſe, & diſtributiue tenetur, quia tenet̃ pro omni homine, mobiliter vero, qa licet fieri deſcenſum ſub eo pro quolibet ſuo ſuppoſito, vt omnis homo eſt animal, ergo Socrates eſt animal. ſed iſte terminus animal dicitur confundi immobiliter, quia non licet fieri deſcenſum ſub eo, vt omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal. ibi enim fit proceſſus a ſimplici ſuppoſitione ad perſonalem, ſicut hic, homo eſt digniſsima creaturarum, ergo hic homo, Terminus homo quo modo ſupponat.

homo,vel aliquis homo. vel roſa eſt pulcherrimus florum,ergo ali qua roſa.Sed differunt in hoc,quia in iſtis eſt ſimplex ſuppoſitio ex parte ſubiecti,in illa vero ex parte prædicati,licet videatur oppoſitum eſſe qđ ſuperius dictú eſt, ꝙ in hac propoſitione omnis homo eſt animal, iſte terminus animal in prædicato poſitus ſimplicem habet ſuppoſitionem,cum prius dicitur quòd habet cõfuſam. Ad hoc dicendum eſt ſecundum quoſdam, quòd,quia genus prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, iſte terminus animal, quãdo tenetur pro ipſo in communi quod eſt genus, ſic habet ſimplicem ſuppoſitionem, ſecundum autem ꝙ ipſa natura communis ipſius generis multiplicatur per ſuppoſita hominis, ſic dicitur habere confuſam F ſuppoſitionem non mobiliter ſed immobiliter. Suppoſitio autem confuſa immobiliter poteſt dare cum ſimplici incidere non ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa, vt dictum eſt. Vnde ſecundum hoc dicendum eſt quòd ſuppoſitio confuſa mobiliter non poteſt ſimul eſſe cum ſimplici nec ſecundum idem, nec ſecundum diuerſa, vt dictum eſt. ſed credo impoſsibile eſſe terminum communem in prædicato poſitum habere ſuppoſitionem ſimplicem, & confundi mobiliter vel immobiliter, ſigno vniuerſali exiſtente in ſubiecto affirmatiue,vt omnis homo eſt animal,& ſic de aliis conſimilibus. qa vt vult Porphyrius, omne quod prædicatur de aliquo,aut eſt maius G eo,aut eſt æquale ei,de quo prædicatur, & intẽdit de prædicatione per ſe. ſed in hac propoſitione,omnis homo eſt animal,eſt prædicatio per ſe, & non prædicatur æquale ergo maius. non accidentale, ergo ſubſtantiale vel eſſentiale,ergo genus vel differentia.non differentia, ergo genus. ſed natura generis multiplicata mobiliter, vel immobiliter,non eſt genus, ergo,cum dicitur, omnis homo eſt animal,cum ibi prædicetur genus,nõ eſſet poſsibile terminum communẽ multiplicari mobiliter vel immobiliter, qui ſignificat naturã generis, quæ iam actu non eſſet genus ſicut ſi homo confunderetur mobiliter vel immobiliter,iam non eſſet ſpecies.Item hoc idem H videtur de Ariſtot. in 1. Topi. dicentem quòd omne illud quod de alio prædicatur,aut prædicatur conuerſim de eo,aut non. ſi conuerſim eſt definitio vel proprium. ſi autem non conuerſim prædicatur de re,aut cadit in definitionẽ rei, aut non.ſi non,tunc eſt accidens, ſi cadit in definitionem,rei aut eſt genus, aut differentia,non differentia, ergo genus. Et intendit Ariſt. ꝙ ibi ſit directa prædicatio, & ſpecies ſubiciatur ſecundum ſe vel multiplicetur, ſed in hac propoſitione,homo eſt animal,eſt directa prædicatio,& ſubiicitur homo,& non æquale prædicatur,neque accidens,ergo genus. Quare non eſt poſsile terminum communem in prædicato poſitum confundi

A fundi mobiliter vel immobiliter. Item totum vniuerſale quod eſt genus, & totum in quantitate ex oppoſito ſe habent. Sed totum in quantitate eſt duplex, quoddam enim eſt totum in quantitate completum, vt vbicunque confunditur terminus communis mobiliter, vt omnis homo eſt animal. aliud eſt totum in quantitate incompletum, & diminutum, vt vbicunque confunditur terminus communis immobiliter, & multiplicatur terminis communis ſimpliciter, ergo, ſi impoſsibile eſt totum in quantitate eſse genus in quantum huiuſmodi, non erit poſsibile terminum communem in prædicato poſitum confundi mobiliter vel immobiliter, vt dicebatur.

B Item comparatio illa, ſecundum quam inferiora reducuntur ad ſuperiora, oppoſita eſt comparationi ſecundum quam ſuperiora reducuntur ad ſua inferiora. ſed ſecundum primã ſumitur commune in ratione communis, ſed ſecundum ſecundam ſumitur commune multiplicatum ſiue confuſum. Cum ergo terminus communis, vt ſic ſit in ratione generis, non eſt poſsibile ipſum multiplicari inquantum huiuſmodi. & hæc quatuor argumenta ſunt concedenda. Cauſa autem propter quam mouebantur iſti, qui fuerunt huiuſmodi opinionis, facilis eſt ad ſoluendũ, quę tantum eſt vna. quia, cum dicitur, omnis homo eſt animal, cum vnicui

C que homini reſpondeat ſua animalitas, ſiue ſua eſſentia (cum non poſsit eſse hõ quin ſit animal) adeo ipſi dixerunt quòd iſte terminus animal, tenetur pro tot animalibus pro quot hominibus hõ. Quod autem in illo argumento nulla ſit cauſa apparentiæ, patet. qa cum dicitur, omnis homo eſt albus, neceſse eſt ꝙ tot animalitates intelligantur in ſubiecto, quot ſunt homines in quibus tenetur hõ. Vnde nihil eſt, dicere ꝙ habeat illas animalitates a prædicato, cum ibi predicatur album. vnde dicendum, ꝙ homo Logice loquendo non naturaliter ex rationali, & animali componitur, iõ de ſe habet

D illarum animalitatum multiplicationem, vnde, cum dico ſic, omnis homo eſt albus, nullo mõ habet illas animalitates a prædicato, cum ibi predicetur albus, vt dictum eſt. ſic aũt eſt in propoſito, cum ibi predicetur genus de ſpecie, vt omnis homo eſt animal, In hac enim propoſitione ſubiicitur homo, in quo intelligiť multitudo illarum animalitatum, & prædicatur hic genus animal, qđ nullo modo confundiť mobiliter vel immobiliter, ſed ſtat ibi pro natura ſiue pro eſſentia ipſius generis cõis prædicabilis de pluribus, vnde animal predicatur & intelligiť in ſubiecto ſicut hic omne, animal rationale eſt animal. Similiter dico, ꝙ hoc verbum eſt non confundiť mobiliter vel immobiliter, quia ꝙ animal eſset vel exiſteret in hoc homine hoc habet ſubiectũ de ſe anteꝗ in propoſitione ſubiiciatur predicato

cato eſſentiali, vel accidentali. Et propter hoc deſtruimus quãdam E diuiſionem factam.ſ. confuſarum ſuppoſitionum; alia eſt confuſa neceſsitate rei, alia eſt confuſa neceſsitate modi ſiue ſigni. Dicimus enim ꝙ omnis confuſio fit neceſsitate ſigni, vel modi, vt cum dicitur, omne animal rationale eſt animal, iſte terminus animal in ſubiecto poſitus tenetur neceſsitate ſigni pro omni animali, quod eſt homo. Similiter hic omnis homo eſt animal, iſte terminus homo tenet̃ pro omni homine, & non ſolum pro homine, ſed ẽt pro omni animali quod eſt homo, & ideo intelliguntur tot animalitates quo humanitates naturaliter loquendo, q̃a eadẽ eſt humanitas in quolibet indiuiduo hominis ſecundũ viam Logicorum, non tñ ſecundũ viã F naturæ, ſic homo in cõmuni idem eſt vnde ꝙ ſit hæc animalitas, vel illa, hoc eſt ratione materiæ. In via enim naturæ humanitas mea differt ad humanitate tua per ſe, & anima mea, per quam cauſatur humanitas mea in me, alia eſt ab anima tua, per quam cauſatur humanitas tua in te. Et propter hoc ſignum confundit hominem non tamen confundit animal in communi, ſed animal contractum ad hominem per ſuas differentias, vnde ſequitur quòd omnis confuſio fit neceſsitate ſigni, vel modi, & hæc tantũ de ſuppoſitionibus quantum ad terminos abſolutos. G

Quid ſuppoſitio confuſa.

Poſtquam Auctor definiuit ſuppoſitionem determinatam, hic conſequenter definit ſuppoſitionem confuſam dicens, ꝙ ſuppoſitio confuſa eſt acceptio termini cõis pro omnibus ſuis inferioribus, mediante ſigno vniuerſalis in qua definitione ponitur acceptio loco generis, & termini cõis, ad differentiam ſuppoſitionis diſcretæ & pro omnibus ſuis inferioribus, ad differentiam ſuppoſitionis naturalis ſimplici determinatæ & mediante ſigno vniuerſalis, ad differentiam ſuppoſitionis confuſæ, quæ fit per negationem, de qua non eſt hic ad propoſitum.

Signorũ vniuerſaliũ affirmatiuorum ac negatiuorum iudiciũ.

Primo ſciendum, quòd non eſt ſimile de ſigno vniuerſali affirmatiuo & negatiuo, quia negatio quicquid poſt ſe inuenit totum deſtruit, & ſic eius oppoſitum ponit. ideo ſignum vniuerſale negatiuum inquantum eſt ſignum vniuerſale diſtribuit terminum dommunem cuius eſt determinatio immediate, ſed inquãtum eſt negatiuum deſtribuit terminũ cõem poſitum in prædicato. Sed ſignum vniuerſale affirmatiuum diſtribuit ſolum terminum cõem cuius eſt immediata determinatio. vnde quędam ſunt quæ per ſe confundunt terminum ſiue diſtribuunt, ſicut H ſunt ſigna vniuerſalia quæ denotant terminum communem teneri vniuerſaliter alia ſunt quæ confundunt ſolum per accidens, ſicut negatio quæ per ſe habet negare, cõfundere autem per accidens, & ſimiliter dicendum eſt de quibuſdam terminis includentibus negationem, ratione cuius ſibi conuenit confundere per accidens, ſicut tantum, ſolum, & ſic de alijs.

Confuſum dupliciter dicitur, & quę dicat̃ ſuppoſitio confuſa.

Secundo ſciendum, quòd aliquid dicitur confuſum dupliciter. Vno modo ſimpliciter, quod ſimpliciter eſt infinitum. Alio modo dicitur confuſum, vt idem eſt quod indeterminatum & ſic ſuppoſitio dicitur cõfuſa, ideſt interminata quia ad veritatem propoſitionis in qua ſubiectum ſit ſupponit non ſufficit veritas pro vno ſupoſito d etermínato, ſed requiritur veritas pro omnibus ſuis ſuppoſitis. iõ nunquam, vel ratio poteſt ſciri determinare ſittalis propoſitio ſit vera, & hoc in materia contingenti. Vnde ſuppoſitio confuſæ requirit deſcenſum ad ſuppoſita

termini

A termini ſupponentis confuſæ. Vnde deſcenſus eſt conſequentia formali qua arguitur ab antecedente in quo ponitur terminus communis ſupponens confuſe ad conſequens, in quo enumerantur ſingularia termini communis, ideo deſcenſus, & inductio ex oppoſito ſe habent, quia inductio eſt progreſſio a ſingularibus ad vniuerſale, ſed deſcenſus eſt progreſſus ab vniuerſali ad ſingularia eius. Ex quibus patet, quòd ſuppoſitio confuſa eſt acceptio termini communis pro omnibus ſuis ſuppoſitis per ſe, & mediante ſigno vniuerſali.

Tertio ſciendum, quòd ſuppoſitionum confuſarum, alia eſt confuſa neceſſitate ſigni, vt omnis homo currit, ille terminus communis homo ſupponit confuſe neceſſitate, illius ſigni omnis. Alia eſt confuſa neceſſitate rei, ſicut omnis homo eſt animal, ille terminus animal ſupponit pro tot animalibus pro quot hominibus homo. Vnde quidam ponentes iſtam diuiſionem dixerunt, quòd non eſt in B conueniens quòd idem terminus ſecundum diuerſas eius habitudines habeat diuerſas ſuppoſitiones, vt dicendo, omnis homo eſt animal, ſi animal in iſta propoſitione teneatur in ſe, & abſolute pro natura communi, ſic ſupponit ſimpliciter, ſi vero teneatur pro eiſdem ſuppoſitis de quibus prædicatur, ſic ſupponit confuſe. Sed hanc diuiſionem improbat Auctor in textu multis rationibus, quarum prima eſt. Omne quod prædicatur de alio prædicatione proprie dicta prædicatur æquale vel vt maius, ſed animal prædicatur de homine prædicatione proprie dicti, ergo vt æquale, vel vt maius, non vt æquale, ergo vt maius, & non vt differentia, vel ſpecies, ergo vt genus, & non vt accidens, ergo vt eſſentiale, ſed natura animalis diſtributa in ſingulis hominibus non eſt genus, ergo in tali propoſitione prædicatur natura animalis abſolute, & per conſequens animal ſupponit ſimpliciter in illa propoſitione, omnis homo eſt ani- C mal, & ita ſimilibus. Aliæ rationes ſatis patent in textu, ideo pro præſenti cauſa breuitatis omittuntur. *(Confuſe ſuppoſitionis ſpecies apparentes.)*

Quarto ſciendum, q̀ ſecundum quoſdam, ſuppoſitionum confuſarum, alia eſt mobilis, alia immobilis. Mobilis eſt, quando poteſt fieri deſcenſus ad ſuppoſita termini ſupponentis, vt omnis homo currit, ergo iſte homo currit, & ſic alijs. Et vocatur mobilis, non quia ibi fit motus realis, ſed quia eſt deſcenſus ad ſuppoſita terminis ſupponentis. Sed immobilis eſt qñ non poteſt fieri deſcenſus ad ſuppoſita termini ſupponentis. Et, quia iſta diuiſio ſequitur ex præcedenti, ideo eiſdem rationibus poteſt improbari ſicut, & prima. Ex omnibus prædictis clare patet, quòd ſcientia de ſuppoſitione inuenta eſt ad hoc, vt per eam ſciatur pro quo, & qualiter vnuſquiſque terminus in propoſitione poſitus ſit capiendus, quia termini aliquando accipiuntur pro re vniuerſali, quandoque pro re particulari, & D aliquando vtroque modo. *(De immobili ac mobili confuſa ſuppoſitione.)*

Ex omnibus etiam prædictis patet, quòd tantum quinque ſunt ſpecies ſuppoſitionis. ſ. diſcreta, naturalis, ſimplex, determinata, & confuſa, quarum ſic habetur ſufficientia, quia oīs ſuppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo vel ergo termini communis communiter tenti vel non. ſi ſecundum, ſic eſt ſuppoſitio diſcreta, ſi primum, hoc eſt dupliciter. aut ſumitur pro ſe aut cum adiuncto. ſi primum ſic eſt ſuppoſitio naturalis, ſi ſecundum, hoc eſt dupliciter. aut ſumitur pro re vniuerſali per ipſum ſignificata, aut pro ſuis inferioribus. ſi primum, ſic eſt ſuppoſitio ſimplex, ſi ſecundum, hoc eſt dupliciter. aut tenetur vniuerſaliter, aut non. ſi primum, ſic eſt ſuppoſitio confuſa, ſi ſecundum, ſic eſt determinata. *(Quinque ſuppoſitiōis ſpecies.)*

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In iſta propoſitione non homo currit, homo ſupponit confuſe, cum æquiualeat huic, nullus homo currit, & tamen hoc non eſt mediante ſigno vniuerſali, ergo &c. Secundo ſic. In iſtis propoſitionibus, hic & romæ venditur piper, bis audiui miſſam, piper & miſſa ſupponunt confuſe

confuſe & non determinate, cum nullum determinatum piper vendatur hic, & E Romæ,& tamen hoc non eſt mediante ſigno vniuerſali, ergo. Tertio ſic. Idem eſt confuſum & infinitum, ſed infinitum eſt ignotum, ergo ſuppoſitio confuſa eſt ignota, & per conſequens non eſt definibilis. Quarto ſic. Quod non vnum ſignificat nihil ſignificat, vt habet Ariſtot. 4. metaph. ergo a ſimili quod non tenetur pro vno non ſuppoſitis. Quinto ſic. Prædicatur vniuerſalis negatiuæ ſupponit confuſe, & etiam cuiuslibet negatiuæ, & tamen non eſt mediante ſigno vniuerſali, ergo &c.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd in illa propoſitione homo ſupponit confuſe per accidens, & non per ſe. Ad ſecundum dicitur, quòd illi termini, & ſimiles ſupponunt ſimpliciter, & non perſonaliter. Ad tertium dicitur, quòd patet ſolutio ex prędictis in ſecundo notabili. Ad quartum dicitur, quòd negatur conſequentia, quia non eſt ſimile de ſignificatione, & ſuppoſitione, ſi- F cut ſatis patet ex prædictis. Ad quintum dicitur, quòd prædicatum propoſitionis vniuerſalis negatiuæ ſupponit confuſe per accidens tantum, & non per ſe. Et hæc de ſuppoſitionibus dicta ſufficiat.

PARVORVM LOGICALIVM

TRACTATVS SECVNDVS.

Summa Tractatus.

De multiplici Relationum genere ac diuiſione, deque multis regulis G *illis tum communibus, tum proprrÿs.*

Relatiuorum nonnullæ diuiſiones proponuntur.

Cap. de relatiuo

RELATIVVM eſt duplex. Vno mõ relatiuũ eſt. cuius eſſe eſt ad aliud ſe hr̃e,& ſic relatiuũ eſt vnũ de decẽ prædicamentis. Aliud eſt relatiuũ qđ eſt ante latæ rei recordatiuũ, quia vt vult Pariſ. in maiori ſuo volumine,relatio eſt ante latæ rei recordatio,vt Socr.currit qui mouet̃, ibi hoc relatiuũ qui facit recordationẽ ſiue relationẽ de Socr.q̃ eſt H res añ lata. Omiſsis aũt relatiuis ſecundum primũ modũ, de relatiuis ſecundo modo hic intendimus. Relatiuorum autẽ quædã ſunt relatiua ſubſtantiæ, vt qui, ille, & ſimilia,quædam vero ſunt relatiua accidentis,vt talis,qualis,tantus,quantus. Relatiuum autẽ ſubſtantiæ eſt quod refert eandem rem in numero cum ſuo antecedente,vt qui,ille.Itẽ relatiuorũ ſubſtantiæ, quædã ſunt relatiua diuerſitatis, vt alius,& eſt illud quod refert eandem rẽ in numero,& ſupponit pro alia, vt Socr.currit & alius diſputat, quædam vero identitatis,vt qui ille,idem.Relatiuum autem ſubſtantiæ identitatis eſt quod refert, & ſupponit pro eodẽ in numero pro quo ſupponit ſuũ antecedens, vt Socr. currit qui diſputat, ibi hoc relatiuum qui refert

A fert Socratem,& ſupponit pro Socrate.Relatiuorũ ſubſtantia identitatis,quædam ſunt nomina, vt quis,quidam,quædam ſunt pronomina, vt ille, idem.

Iſte eſt ſecundus tractatus Paruorum Logicalium de relatiuis. In quo Petrus Hiſpanus poſtquã in præcedente determinauit de ſuppoſitione termini,hic conſequenter determinat de relatione termini. Et ratio ordinis eſt, quia relatio termini, de qua eſt hic ad propoſitum,præſupponit ſuppoſitionem termini,ſicut ſuppoſitio præſupponit termini ſignificationem, ideo prius determinandum fuit de ſuppoſitione quam de relatione,& ſimiliter prius determinandum eſt de relatione quam de alijs proprietatibus eius,quæ ſunt ampliatio,appellatio,reſtrictio,& diſtributio,quia relatio cõmunior eſt illis,& eo ꝙ reſpicit terminum tam ſupponentem quã copulantem.aliæ vero terminum ſupponentem,non quacunque ſuppoſitione, ſed perſonali ſolum. & quia cõmuniora ſunt prius determinanda,ideo prius determinandum fuit de ſuppoſitione, & poſtea de relatione antequam de alijs. vnde ſicut in tractatu ſuppoſitionum terminus ſupponens eſt ſubiectum attributionis, ita terminus relatiuus eſt ſubiectum attributionis huius tractatus, & relatio eſt proprietas eius, quemadmodum ſuppoſitio termini ſupponentis. Ex quo patet quòd ſcientia tradita in hoc tractatu eſt diſtincta a ſcientia ſuppoſitionum,quia ſcientiæ diſtinguuntur quemadmodum ſubiecta de quibus ſunt. Qua ratiõe hic de relatione agatur. B

Primo ſciendum, ꝙ relatiuum eſt æquiuocum ſiue multiplex & multiplex indefinitum parit confuſionem, ideo Pet.Hiſp.diſtinguit relatiuum,vt eligat membrum de quo eſt ſibi ad propoſitum dicens,quòd duplex eſt relatiuum, vnum eſt cuius totum eſſe eſt ad aliud, vt totum eſſe patris eſt ad filium, & totum eſſe filij eſt ad patrem,& de tali determinatur in prædicamentis, aliud eſt relatiuũ quod facit relationem de re ante lata, & de tali eſt hic ad propoſitum, & definitur ſic. Relatiuum eſt ante latæ rei recordatiuum, & ſimiliter relatio eſt rei ante latæ recordatio,quo modo definitur a Priſciano in minori volumine. Quid relatiuũ diuerſimode cõſyderatum. C

Secundo ſciendum, quòd relatiuorum, quædam ſunt ſubſtantiæ,& quædam, accidentis. Ratio eſt, quia omne relatiuum eſt ante latæ rei recordatiuum, vel ergo rei ſignificatæ per modum per ſe ſtantis, vel per modum alteri adiacentis. ſi primum, ſic eſt relatiuum ſubſtantiæ,ſi ſecundum, ſic eſt relatiuum accidentis. ideo iſta diuiſio eſt analogi in ſua analogata, quia relatium dicitur per, prius de relatiuus ſubſtantiæ quam accidentis.Ex quibus patet definitio relatiui ſubſtantiæ. Relatiuum enim ſubſtantiæ eſt recordatiuum rei ante latæ per modum per ſe ſtantis ſignificatæ,ſicut quis,ille,idem,& ſic de alijs. Sed relatiuum accidentis eſt recordatiuum rei ante latæ ſignificatæ per modum alteri adiacentis, vt talis, qualis,& ſic de alijs. Relatiuum ſubſtantiæ & accidentis quid.

Tertio ſciendum,quòd relatiuũ ſubſtantiæ ſic diuiditur in textu, relatiuorum ſubſtantiæ. aliud eſt identitatis, aliud diuerſitatis. Relatiuum identitatis eſt qđ refert idem in numero cum ſuo antecedente & pro eodem ſupponit, vt dicendo, Socr.cur.qui diſputat,illud relatiuum qui,refert Socra.ſicut.n.ſubſtantia tempore,natura, & definitione præcedit accidentia, ſic relatiuum ſubſtantiæ præcedit relatiuum accidentis,ideo Auctor prius determinat de relatiuo ſubſtantię quam accidentis. Et huius diuiſionis ratio eſt, quia omne relatiuum ſubſtantiæ ſupponit pro eodem in numero cum ſuo antecedente, aut non ſi primum, ſic eſt relatiuum identitatis, ſi ſecundum ſic eſt relatiuum diuerſitatis. D Relatiuum ſubſtantiæ diuidiť.

Quarto ſciendum, quòd relatiuum ſubſtantiæ identitatis eſt quod ſupponit pro eodem in numero cum ſuo antecedente, vt dicendo, homo currit qui diſputat, illud relatiuum qui, refert Socratem & ſupponit pro Socrate. Aliter definiunt Quid relatiuum identitatis ſubſtantiæ.

niunt alij dicentes. Relatiuum identitatis eſt illud quod accipitur pro illo pro E
quo verificatur propoſitio antecedentis eius. Relatiuum vero diuerſitatis eſt id quo non ſupponit pro eodem in numero cum ſuo antecedente, vt dicendo Socrates currit, & alius diſputat. Item relatiuorum identitatis, vt dicitur in textu, quædam ſunt nomina vt quis, alia ſunt pronomina, vt ille, & ſic de alijs quæ diſtinctio ſatis manifeſta eſt per Pariſ. in ſuo minori volumine illam diuiſionem ponentem.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic: De relatiuis determinatur in prædicamentis, ergo hic non debet determinari de ipſis. Secundo ſic Relatiuum diuerſitatis ſignificat aliam rem a re ante lata, ergo non facit recordationem de re ante lata. Tertio ſic. Si ponatur relatiuum ſubſtantiæ diſtinctum a relatiuis accidentis, ſequeretur q nullum relatiuum ſubſtantiæ repararetur inter terminos accidentis; q eſt falſum quia in iſta propoſitione, albedo eſt color quæ eſt qua- F
litas, hoc relatiuũ quæ, refert albedinẽ, quæ eſt accidẽs, ergo relatiuũ ſubſtantiæ non diſtinguitur a relatiuo accidentis. Quarto ſic. Si diuiſio relatiuorum ſubſtãtiæ eſſet ſufficiens, vel eſſet diuiſio totius in ſuas partes integrales, vel vocis in ſuas ſignificationes, vel analogi in ſua analogata, ſed non videtur q ſit aliquod iſtorum, ergo diuiſio eſt inſufficiens. Quinto ſic. hoc relatiuum qui, eſt relatiuũ ſubſtantiæ, & tamen in hac propoſitionę mulier quæ damnauit, ſaluant, non ſupponit pro eodem in numero ſicut ſuum antecedens, nã Eua damnauit & beatiſſima Virgo ſaluauit, ergo relatiuum identitatis non ſupponit pro eodem in numero ſicut ſuum antecedens. & eodem modo poſſet argui, lignum fuit cauſa vitæ quod fuit cauſa mortis. ſimiliter, homo peccauit & ille redemit.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet in prædicamentis determinetur de relatiuis, tamen hic & in prædicamentis de ipſis diuerſimode determina- G
tur, vt viſum eſt in primo notabili. Ad ſecundum dicitur, quòd licet relatiuum diuerſitatis primo & per ſe ſignificet aliam rem a re ante lata, tamen ex conſequenti dat intelligere rem ante latam, ſicut quando dicitur, Socrates currit, & alius diſputat, ſenſus eſt, alius diſputat, alius homo a Socrate diſputat, ideo ex conſequenti dat intelligere Socra. Ad tertium dicitur, q ſubſtantia poteſt capi dupliciter. Vno modo proprie vt diſtinguitur contra accidens, iſto modo non capitur hic cum dicitur relatiuum ſubſtantiæ. Alio modo communiter pro omni illo quod habet modum ſubſtantiæ, & ſic capitur hic. ideo bene reperitur relatiuum ſubſtantiæ inter terminos de genere accidentium, ſicut albedo quæ licet ſit accidens, quia tamen ſignificat per modum ſubſtantiæ, ideo ſibi attribuitur relatiuum ſubſtantiæ dicendo, albedo quæ eſt color eſt qualitas. Ad quartum dicitur, q ſicut ens diuiditur in idem & diuerſum ſecundum prius & poſterius eo q idem ſe habet ad diuerſum, vt vnum ad multa, & ſicut habitus ad pri- H
uationem, ideo ens per prius dicitur de eodem quã de diuerſo. ita ſimiliter diuiditur relatiuum ſubſtantiæ in relatiuum identitatis & diuerſitatis, quare iſta di- I
uiſio eſt analogi in ſua analogata, quia relatiuum ſubſtantiæ per prius dicitur de relatiuo identitatis quam de relatiuo diuerſitatis. Et hæc eſt ratio quare Auctor prius determinauit de relatiuis identitatis quam de relatiuis diuerſitatis. Ad quintum dicitur, q duplex eſt relatio. Quædam eſt ſimplex quæ eſt quando relatiuum & antecedens ſupponunt pro eodem in ſpecie, & non pro eodem in numero, & iſta relatione referuntur prædicta relatiua ad ſua antecedentia, & de iſta nõ intelligitur in definitionibus. Alia eſt relatio perſonalis, quæ eſt quando pro eodem in numero ſupponunt relatiuum, & antecedens, vt ibi. Socra. currit q diſputat, & iſta relatione non referuntur prædicta relatiua ad ſua antecedentia, de qua tamen ſolum hic intelligitur.

Relatiuum

Relatiuum identitatis Subſtantiæ diuiditur in Reciprocum, & non Reciprocum.

ITem relatiuorum pronominũ identitatis, quædam ſunt reciproca vt ſui, ſibi, ſe cum ſuo proceſsiuo, vt ſuus ſua ſuum. Alia vero non reciproca, vt ille, idem. Relatiuum aũt reciprocũ dicitur, non, quod ſit patiens, ſed quia ponit modum patientis ſupra ſubſtantiã agentẽ, quia aliud eſt patiens, & aliud modus patientis. ꝙ patet per hoc, ꝙ nominatiuus põt eſſe patiens, vt dicendo Socra. percutitur, ſed non poteſt habere modum patientis. vnde modus patientis ſemper eſt in obliquis, & ſic patet, quod aliud eſt patiens, & aliud modus patientis. Si quæratur quid addatur ſupra patiens per relatiuũ reciprocum, dicendum eſt, quod addit identitatem ſubſtantiæ, & ponit eã ſub modo patientis, vt Socra. videt ſe, ibi ſubſtantia, quæ prius erat agens ponitur ſub modo patientis, vt in hoc pronomine ſe. Vnde reciprocum ſic poteſt definiri. Reciprocum eſt, quod ſignificat ſubſtantiam agentẽ ſub modo patientis. Vel ſic. Reciprocũ eſt idẽ, ꝙ ſuiipſius paſsiuũ, & ideo hoc relatiuum ſui ſignificat per modum patientis in quem dicitur tranſire actus verbi. Nominatiuus aũt ſignificat per modum agentis. Item ſi quæratur quare hoc pronomen ſui, ſibi, ſe, caret nominatiuo. Dicendum eſt, ꝙ ſolutio patet ex præmiſsis, quia agens nõ põt ſignificare patiẽs ſiue ſub mõ patiẽtis, niſi in obliquis, ſed nominatiuus dicit modũ agẽtis, & ideo natura nominatiui repugnat naturæ huius pronominis ſui. Et ideo non põt habere nominatiuũ. Ex prædictis patet, ꝙ relatiua identitatis referunt eandẽ rẽ ſub eodẽ ſuo antecedẽte, & ſemper ſupponũt pro eadem re in numero. Et ex hoc patet, ꝙ maior eſt certitudo per relatiuũ identitatis quã per ſuũ antecedens, loco relatiui poſitum vt hõ currit, homo diſputat, quia dubium eſt vtrũ de eodem homine dicaẽ. Sed cũ dicitur hõ currit, & idẽ diſputat, certũ eſt, ꝙ de eodẽ homine dicatur, hoc. n. patet ꝑ Priſcianũ dicentem in maiori ſuo volumine, ꝙ cũ dicitur, Aiax venit ad Troiã, & Aiax fortiter pugnauit dubiũ eſt an de eodẽ Aiace dicaẽ an de diuerſis. Sed cũ dicitur, Aiax venit ad Troiã, & idẽ fortiter pugnauit, de eodẽ Aiace in numero ſtatim intelligitur. Et ſic patet, ꝙ maior eſt certitudo per relatiuũ identitatis, quã per ſuũ antecedens loco talis relatiui poſitum. Solet aũt dubitari circa relatiua identitatis vtrũ deceptio facta ex diuerſa relatione fiat ſecundũ æquiuocationẽ, vel ſecundũ amphibologiã, vel ſecundũ aliquam aliam fallaciam, vt dicendo, hõ videt aſinũ qui eſt rationalis, ibi hoc relatiuum qui, poteſt referri ad hũc terminum qui eſt homo, vel adhunc t[illegible]inum qui eſt aſinus, & ſic

Relatiua identitatis q̃ referãt.

F G H

ſunt ibi diuerſæ relationes, & ergo ſecundú aliquot ſolet ibi conue B
niens aſsignari æquiuocatio. Sed contrarium arguitur. hoc nomen qui, ſecundú, ꝙ eſt relatiuum ſignificat rem vnam æqualiter ſe habentem ad illud, quod ſignificatur per modum ſubſtantiæ, vt color qui eſt in corpore, locus qui, continet rem locatam, & ſic de aliis, ergo deceptio facta ex diuerſa relatione non facit æquiuocationé. Itē hoc nomen qui, ſecundum, ꝙ eſt nomen ſignificat ſubſtantiá infinitá, ſed iſta ſubſtantia infinita apta nata eſt finitari tá per vnú accidens quam per aliud, ergo cú illa ſubſtantia infinite ſumpta in ſe ſit vna & poteſt referre quodlibet antecedens, ergo ſignificatio huius relatiui erit vna, quare ſequitur, ꝙ ibi non erit æquiuocatio. Item ratio cuiuslibet relatiui ſecundum, ꝙ relatiuũ, eſt tantum vna, hec. ſ. res ante lata vel rei ante latæ recordatiuum, ergo oẽ relatiuú ſecundum, ꝙ relatiuú participat vnum nomen & vnam rationem, ergo relatiuum eſt æquiuocum inquantum eſt ante latæ rei recordatiuum. ergo particulatia relatiua vt qui, ille, & alius, inquantum ſunt relatiua ſuorum antecedentium non ſunt æquiuoca. Si aliquis obiiciat, ꝙ hoc relatiuum qui, alterius eſt rationis ſecundum, ꝙ tenetur in hoc antecedente homo. & alterius ſecundum, ꝙ tenetur in hoc antecedente aſinus, vt in prædicta oratione, ergo eſt commune, & habet rationes diuerſas, ergo eſt æquiuocum. Dicendum, ꝙ hoc argumentum non valet. Nam ſimiliter poſset probari, quod quodlibet vniuocum eſset æquiuocum, vt animal eſset æquiuocum ſecundum, ꝙ eſt homo, vel ſecundum, quod eſt in homine, & aliam habet rationẽ ſecundum, quod eſt equus vel ſecundum, ꝙ eſt in equo, & ſic hoc nomen animal aliam habet rationem hic, & ibi, & eſt commune, nõ tamen æquiuocum ſed vniuocum. Soluendum eſt breuiter, ꝙ ſicut vniuoca dicuntur habere eandem rationem non ſecundum ſe, ſed in vniuoco vniuocante, vt homo, bos, equus, & ſimilia in animali, ita ſimiliter omnia relatiua dicuntur habere eandem rationem non ſecundum ſe, ſed in referente ſiue in relatione, & etiam habent idé nomen, ideo vniuocantur in eo, ſed ille obiiciebãt de rationibus relatiuorum ſecundum ſe. Vnde prædictas obiectiones ab iſta concedimus, & ideo concedimus, quod deceptio facta ex diuerſam relatione non eſt ſecundum æquiuocationem. Item illa deceptio eſt in ordinatione dictionum inter ſe, ergo eſt in oratione, quia ordinatio dictionum nihil aliud eſt quam oratio, ergo non eſt æquiuocatio, cum æquiuocatio ſolum ſit in vna dictione. Item, ꝙ ibi non ſit amphibologia probatur, quia vbicunque ſit amphibologia, ibi eſt conſtructio vnius cum alio, vt in hoc exẽplo. licet Ariſtotelis quo ad primum modum, & quo ad ſecundum modum, vt hic, litus aratur.

Queſtione relatiuo

F

G

H

A tur. quod ad tertium, vt in hoc, ſcit ſeculum. Et ſecundũ hoc patet inductiue per omnes modos amphibologiæ, quod vbicunq; eſt amphibologia, ibi eſt conſtructio vnius cũ vno tantum, ſed vbicunque ſunt diuerſa relatiua, non eſt cunſtructio vnius cum vno tantũ, immo vnius cum diuerſis, ergo deceptio facta ex diuerſa relatione non facit amphibologiam. Item vbicunque eſt deceptio ex eo ꝙ aliqua dictio poteſt referri ad diuerſa eſt compoſitio, vel diuiſio. ſed deceptio ex diuerſa, relatione eſt ex eo quod aliqua dictio poteſt referri ad diuerſa, ergo deceptio ex diuerſa relatione eſt compoſitio, vel diuiſio, & hoc idem concedimus.

B

Poſtquam Auctor poſuit diuiſionem relatiuorum ſubſtantię, hic conſequenter ſubdiuit vnum membrum illius diuiſionis. ſ. relatiuum identitatis dicens, ꝙ relatiuorum identitatis ſubſtantiæ, quædam ſunt reciproca, ſicut ſui, ſibi, ſe a ſe, alia vero non reciproca, vt ille, idem & ſimilia. Cuius ratio eſt, quia omne relatiuum identitatis ſubſtantię ponit modum ſubſtantiæ patientis ſupra ſubſtantiã agentem, aut non. ſi primum. ſic eſt relatiuum reciprocum, ſi ſecundum, ſic eſt relatiuum non reciprocum. Vnde relatiuum dicitur reciprocum, non quod ſit patiens, ſed quia ponit modum patientis ſupra ſubſtantiam agentem. ideo dicitur in textu, quod aliud eſt patiens, & aliud modus patientis, nominatiuus .n. poteſt eſſe patiens, vt dicendo, Socrates percutitur, ſed non poteſt habere modum patientis in ſignificando. Ideo dicit Pariſ. quòd modus agentis conuenit no- *Relatiuũ ſubiectæ, diuiditur in reciprocũ & nõ reciprocum.*

C minatiuo, modus vero patientis conuenit obliquis. Ex quo patet quod illud relatiuum ſui, eſt relatiuum reciprocum, quia habet modum patientis, cum ſit in obliquis, & non in recto, vt dictum eſt. ideo illud pronomen ſui nominatiuo caſu caret.

Primo ſciendum, ꝙ relatiuum reciprocum ſic definitur, quod eſt illud ꝙ ſignificat ſubſtantiam agentem ſub modo patientis. vnde relatiuum reciprocum refert eandem ſubſtantiam in numero quam habet ſuum antecedens, & pro eodem in numero ſupponit. Ex quo ſequitur ꝙ relatiuum reciprocum non refert ſuum antecedens ſumptum cum ſua diſpoſitione vniuerſali vniuerſaliter. nam ſi illa ſit vera ſequeretur quod idem eſſet dicere, omnis homo videt ſe, & omnis homo videt omnem hominem, quia cum relatiuum identitatis reciprocum ſupponat pro eodem in numero ſicut ſuum antecedens, cum homo in illa propoſitione, omnis homo videt ſe, teneatur vniuerſaliter, & illud relatiuum ſe, refert hominem vni- *Relatiuũ reciprocum quid nõ inferat.*

D uerſaliter, quod eſt falſum, vnde vt habetur in textu, maior eſt certitudo per relatiuum ſubſtantiæ, quam per ſuum antecedens poſitum loco ſui, vt cum dicitur Aiax venit ad Troiam, & Aiax fortiter pugnauit, ibi dubium eſt vtrum ſit ſermo de eodem Aiace in numero an non, ſed cum dicitur, Aiax venit ad Troiam, & ille idem fortiter pugnauit, manifeſtum eſt quod de eodem Aiace in numero eſt hic ſermo, quare maior eſt certitudo per relatiuum identitatis quam per ſuum antecedens, quod loco ſui ponitur.

Secundo ſciendum, ꝙ relatiuum reciprocum differt ab alijs tribus modis. primo, quia antecedens ſignificatum per modum agentis ponit per modum patientis, non autem alia relatiua ſecundo differt, quia relatiuum reciprocum conſtruitur cum eodem verbo cum quo ſuum antecedens, quod tamen alijs relatiuis repugnat. tertio differt, quia relatiuum reciprocum refert idem ad ſeipſum, non autem alia relatiua, ex quo ſequitur quòd reciprocatio ſolum conuenit relati- *Relatiui reciproci ab alijs diſcrimen.*

nis identitatis ſubſtantię, licet non omnibus. Cuius ratio eſt, quia reciprocatio eſt quædam circularis relatio eiuſdem ad ſeipſum, ſolum autem, relatiuum identitatis ſubſtantiæ pro eodem ſupponit pro quo ſuum antecedens, quare ſibi ſolum conuenit reciprocatio. A

An deceptio ex diuerſa relatione procedens reciprocant.

Tertio ſciendum, quod Auctor in textu mouet quandam dubitationem quæ talis eſt, vtrum deceptio proueniens ex diuerſa relatione ſit æquiuocatio, vel alia fallacia. Pro cuius ſolutione Auctor ponit tres rationes probantes quòd non ſit æquiuocatio, quarum cauſa breuitatis vna dicetur, quæ talis eſt. Illud relatiuū qui, ſignificat ſubſtantiam infinitam, inquantum de ſe finiri poteſt per quodlibet antecedens, ergo illud relatiuum qui, quantum eſt de ſe vno nomine, & vna ratione poteſt quodlibet antecedens referre, ergo non eſt æquiuocum, ſed vniuocum. aliæ duæ rationes clare patent in textu. Ex quo patet quòd relatiuum ſubſtantiæ indifferens eſt ad referendum iſtud antecedens, vel aliud ſecundū idē nomen, & eandem rationem referendi, licet ex parte diuerſorum accidentiū uarietur ratio referendi, ſicut ratio animalis de ſe eſt vna, tñ ſecundū quod recipitur in alia, & alia ſpē variatur. Et ſic patet quod deceptio proueniens ex diuerſa relatione prouenit ex diuerſa ordinatione dictionis cum dictione quæ nihil aliud eſt quam oratio. æquiuocatio autem prouenit ex multiplicitate dictionis ſimplicis ergo iſta deceptio proueniens ex diuerſa relatione non eſt æquiuocatio. B

Relatiuū ſubſtantiæ, indifferens.

Quarto ſciendum, quòd talis deceptio proueniens ex diuerſa relatione non eſt amphibologia, quia vbicunq; eſt amphibologia ibi eſt diuerſa conſtructio vnius dictionis cum alia dictione, ſicut liber Ariſt. quantum ad primum modum amphibologiæ, & litus aratur quantum ad ſecundum, & ſcit ſeculum, quantum ad tertium modum, ſed vbi eſt diuerſa relatio non eſt diuerſa conſtructio vnius dictionis cum alia, ergo deceptio proueniens ex diuerſa relatione non eſt amphibologia. Sed quòd ibi ſit compoſitio, vel diuiſio probatur, quia omnis deceptio proueniens ex eo quòd aliqua dictio poteſt ad diuerſa referri, eſt compoſitio, vel diuiſio, ſed hic eſt huiuſmodi, ergo. C

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Modus tam agendi quam patiendi conuenit antecedenti illius relatiui ſui, ergo etiam vterque modus debet ſibi conuenire, & ſic poteſt habere nominatiuum. Secundo ſic. Relatiuum recipit a ſuo antecedente certam ſignificationem, & ſuppoſitionem, quia relatiuum ſignificat idem quod ſuum antecedens, cum ergo in illa propoſitione, omnis homo videt ſe, iſtud antecedens homo ſupponat vniuerſaliter, ſequitur quod iſtud relatiuum ſe, quod eſt ſuum relatiuum, referat ipſum vniuerſaliter, & ſic cum diſpoſitione. Tertio ſic. Loco relatiui licet ponere ſuum antecedens, ergo loco illius relatiui ſe, in illa propoſitione, omnis homo videt ſe, licet ponere omnem hominem, & ſic ſe refert antecedens cum ſua diſpoſitione, ergo relatiuum reciprocum refert ſuum antecedens ſumptum cum ſua vniuerſali diſpoſitione. Quarto ſic. Argumento textus, quod deceptio proueniens ex diuerſa relatione ſit æquiuocatio dicendo ſic, homo videt aſinum qui eſt rationalis, hoc relatiuum qui, refertur ad illud nominatiuum homo, vel ad illum accuſatiuum aſinum, cum igitur non poſſit illa duo referre eadem ratione, quia eſt alia ratio nominatiui, & alia ratio accuſatiui, ſequitur quod tale relatiuum æquiuocum erit, quare deceptio proueniens ex diuerſa relatione eſt æquiuocatio, & non alia fallacia. Quinto ſic. Dicendo ſic. Canis videt piſcem qui eſt ſubſtantia, illud relatiuum qui, poteſt referre canem, vel piſcem, & quocunque modo dicatur tenetur æquiuoce, cum ſignificet idem quod ſuum antecedens, quod eſt æquiuocum. D

Solutio

Ad argumenta. Ad primū dicitur, quod negatur cōſequentia antecedēs vnius relatiui poteſt eſſe in recto, & in obliquis, non illud relatiuum reciprocum

quod

A quod ſignificat per modum patientis.& non oportet,ꝙ quicquid conuenit antecedenti conueniat etiam relatiuo. Ad ſecundum dicitur,ꝙ relatiuum reciprocũ certam relationem,aut ſignificationem trahit ab antecedente, non tamen eodẽ modo natura diſtributionis,hoc impediente,ideo non ſequitur,ꝙ relatiuum reciprocum ſupponat vniuerſaliter. Ad tertium dicitur,ꝙ licet in relatiuis reciprocis liceat loco ipſius ponere antecedens, non tamen in reciproco, quando refertur ad terminum communem ſumptum vniuerſaliter impediente natura diſtributionis. Ad quartum dicitur, ꝙ ſicut vniuoca ſecundum ſe conſyderata diuerſas rationes habent, & tamen vnam,& eandem rationem habent in vniuocante, ſicut homo, & equus in animali,ita ea quæ referuntur ſecundum ſe conſyderata diuerſas habent rationes, & tamen vnam,& eandem habentem referente ſiue in ſuo relatiuo,& ita licet ſit alia ratio nominatiui,& alia ratio accuſatidi in ſuo relatiuo eadem eſt, ſicut eadem ratio equi.& hominis in animali. Ad quintum dr̃, B quod illud relatiuum qui, & ita de alijs poteſt dupliciter conſyderati,vno modo quantũ ad rationem referendi,& ſic debet negari, ꝙ ibi teneatur æquiuoce alio modo poteſt conſyderari quantum ad ſuum ſignificatum determinatum per ſuũ antecedens, & ita in propoſitione dicta bene tenetur æquiuoce.

De Relatiuis diuerſitatis, cum nonnullis regulis.

SEquitur de relatiuis diuerſitatis. Relatiuum diuerſitatis eſt, ꝙ ſupponit pro alio ab eo,quod refert, vt Socr.currit, & alius diſputat, ibi hoc relatiuum alius, refert Socra. & ſupponit pro alio a Socra.& ita fecit recordationem de Socrate.

De relatiuis aũt diuerſitatis talis datur regula.Si relatiuũ diuerſitatis addatur ſuperiori fit inferius, & ſi addatur inferiori fit ſuperius.verbi gratia cũ dicitur,aliud ab animali,ergo aliud ab homine ibi eſt locus a ſpecie ad genus,ſiue a parte ſubiectiua ad ſuũ totum vniuerſale,& in hac propoſitione,aliud ab animali,hoc relatiuũ diuerſitatis aliud,cũ additur animali,ꝙ eſt ſuperius ad hominẽ, facit ipſum inferius, & in hac, aliud ab homine addit̃ inferiori.ſ.homini & ergo facit ipſum ſuperius,& ergo aliud ab animali eſt inferius ad aliud ab homine, & ideo ibi eſt locus a ſpẽ ſiue a parte ſubiectiua. Prima regula. C

De relatiuis identitatis datur regula ab Antiquis. Nulla propõ inchoata a relatiuis identitatis hẽt contradictoriam.Et aſsignant talem cauſam,quia cũ dicitur,omnis hõ currit,& ille diſputat,hoc relatiuum ille,habet reſpectum ad hoc antecedens,homo,ꝑꝑ dependentiam ſuæ relationis. ſed qñ negatio aduenit propõni inchoatæ a relatiuo dicendo ſic,ille non diſputat,tunc negatio negat verbũ, quod ſequitur,& non negat reſpectũ relationis quem habet ad antecedente,ergo negatio non negat totũ quicquid affirmatio affirmat ergo non contradicit, ſed cũ hoc ſit in quælibet propõne inchoata a relatiuo ſequitur,ꝙ nulla propoſitio inchoata a relatiuo hẽt contradictoriam.Sed contra hoc obiicitur.Quicquid cõtingit affirmare contingit,& negare de quolibet ſuppoſito, ſed verbum cõtingit Secũda regula. D

negare de quolibet ſuppoſito,ergo,& contingit affirmare de quoli B
bet ſuppoſito,quod eſt dictio relatiua, ergo quælibet propoſitio in
choata a relatiuo habet contradictoriam. Item quælibet propoſitio
ſiue enunciatio quæ eſt vna, habet contradictoriam,ſed propoſitio
inchoata relatiuo,dummodo ibi non ſit aliqua dictio æquiuoca, ne
que plura ſubiiciantur, neque prædicantur eſt vna propoſitio,ergo
propoſitio inchoata a relatiuo habet contradictoriam. Item dicit
Capit.5 Ariſt.in Primo Peri Hermenias circa affirmationẽ,& negationem,
& ibi oẽs ꝙ vni affirmationi vna negatio eſt oppoſita,& econuerſo vna nega
ſcriben- tio vni affirmatio eſt oppoſita,ergo affirmationi inchoatæ a relati-
tes. uo,negatio vna eſt oppoſita,quod concedimus dicentes prædictam F
regulam eſſe falſam. Ad rationes eorũ reſpondemus, ꝙ relatiuum
comparatũ ad antecedens, & comparatur ad verbum cui ſubiicitur,
vnde cum affirmatio,& negatio ſit oratio affirmatiua, vel negatiua
alicuius de aliquo,vel alicuius ab aliquo hoc eſt prædicati de ſubie-
cto,& ideo ſicut patet per definitionem prædictam affirmationis,
& negationis, affirmatio, & negatio reſpiciunt tantummodo com-
parationem ſubiecti ad prædicatum,ergo in propoſitione inchoata
a relatiuo tantummodo ſumitur contradictorium per comparatio-
nem relatiui ad verbum cui ſubiicitur, & non comparationem rela G
tiui ad antecedens, quia ille reſpectus non eſt ibi propter naturam
affirmationis nec propter dependentiam ſubiecti inquantum eſt ſu
biectum,ſed propter dependentiam eius, quod eſt ſubiectum. Di-
cendum tamen eſt ſubiectum, quia aliud eſt ſubiectum inquantum
ſubiectum, & id quod eſt ſubiecti, & aliud eſt prædicatũ inquantũ
prædicatũ,& illud, quod eſt prædicati.& ſic quicquid affirmatur in
propoſitione inchoata a relatiuo,negatur in ſua contradictoria, qa
Tertia contradictoria iſtius;ille diſputat,eſt iſta,non ille diſputat,negatio
regula. ne propoſita relatiuo. De relatiuo identitatis non reciproco talis
datur regula. Omne relatiuũ identitatis non reciprocum habet eã
dem ſuppoſitionem quam habet ſuum antecedens, vt cum dicitur, H
omnis homo currit,& ille eſt Socrates, hoc relatiuum ille, ſuppo-
nit pro omni homine,quia ſenſus eſt,omnis hõ currit,& ille eſt So-
crates,ideſt omnis homo eſt Socrates. Dico autem non reciprocũ,
quia cum dicitur,omnis homo videt ſe,non eſt ſenſus omnis homo
videt ſe,non eſt ſenſus omnis homo videt omnem hominem.Vnde
loco huius relatiui ſe,non licet ponere ſuum antecedens, loco au-
Quid re tem alterius licet ponere.
latiuum Poſtquam Auctor determinauit de relatiuis identitatis ſubſtantiæ, hic con-
diuerſi- ſequenter determinat de relatiuis diuerſitatis.primo ponendo definitionẽ eius,
tatis ſub ſecundo aſſignando aliquas regulas relatiuorum ſubſtantiæ, ergo ponit defini-
ſtantię. tionem relatiui diuerſitatis dicens,quod relatiuũ diuerſitatis ſubſtãtiæ eſt,quod

ſupponit

A ſupponit pro alio in numero ab eo, quod refert, vt Socra. currit, & alius diſputat, hoc relatiuum alius, facit relationem de Socrate in aliquo, & tamen ſupponit pro alio a Socrate in aliquo.

Dubiū ſolutio.

Primo ſciendum, quod dubium poteſt eſſe cū dicitur, Socrates currit, & aliud eſt album, pro quo ſupponit illud relatiuum aliud. Ideo ad hoc dicunt quidam, quod ſupponit pro alio homine a Socrate, ſicut in iſta, Socra. cur. & alius homo eſt albus. ſed hoc non videtur eſſe verum, quia relatiuum maſculini generis, & fœminini generis quodāmodo reſtringuntur ad ſupponendū pro ſuppoſitis eiuſdem ſpeciei cum ſuo antecedente maſculini generis vel fœminini, ideo dicetur inferius; quòd alius ponit diuerſitatem inter ſuppoſita, ſed aliud dicit diuerſitatē in eſſentia, ideo cum dicitur, Socra. cur. & alius homo eſt albus, ſenſus eſt, alius particularis homo eſt albus. & cum dicetur, Socra. currit, & aliud album, ſenſus
B eſt, aliud eſſentialiter eſt album, & non ſupponit pro re in eadem ſpecie ideo diſtinguitur contra hoc relatiuum alius, quod determinatur per maſculinum genus ad ſupponendum pro eodem in ſpecie cum ſuo antecedente.

Tres relatiuorū regulę admodū neceſſariæ.

Secundo ſciendum, ꝙ in textu aſſignantur tres regulæ relatiuorum, quarum prima eſt relatiuorum diuerſitatis quæ talis eſt. Si relatiuum diuerſitatis ſubſtātiæ addatur termino ſuperiori, & inferiori, tunc terminus inferior fit ſuperior & econtra. ſicut animal eſt ſuperius ad hominē, ſed aliud ab animali eſt inferius ad aliud ab homine, ſicut bene ſequitur, hō eſt, ergo animal eſt, a ſpē ad genus, ita bene ſequitur, lapis eſt aliud ab animali, ergo eſt aliud ab hoīe. Ratio huius eſt quia virtualiter includit in ſe quandam negationem, ideo quanto actu plura partium ſignificantur tanto plura negantur, ſicut etiā negatio infinitans, vt non homo in plus ſe habet qui non animal, cum non homo de non animali vniuerſaliter
C prędicetur, ſicut in conuerſione per contrapoſitionem ſatis dictum eſt.

Secūda regula.

Tertio ſciendū, ꝙ ſecunda regula relatiuorū eſt, quod nulla propoſitio inchoata a relatione ſubſtantię habet contradictoriam. Quam quidam regulam ponunt aliqui tanquam veram, Petrus autem Hiſpanus recitat ipſam & manifeſtat eam eſſe falſam, & improbat eam, in textu tribus rationibus, quarum vltima talis eſt. Cuiuslibet affirmationi eſt negatio appoſita & econtra, vt habet Ariſt. in 2. Peri Heramenias, ergo affirmationi inchoatæ a relatiuo ſubſtantiæ erit negatio oppoſita contradictoriæ & econtra, quod concedimus dicentes prædictam regulam eſſe falſam. Aliæ duæ rationes clare patent in textu, ideo cauſa breuitatis pro nunc relinquuntur.

Primo Peri Her. c. 5. Sibi ſcribentes.

Quarto ſciendū, quod tertia regula talis eſt, quod oē relatiuū identitatis ſubſtantię non reciprocum eodem modo ſupponit ſicut ſuum antecedens, vt omnis homo eſt animal, & ille eſt ſubſtantia, hoc relatiuum ille, ſupponit pro omni ho-
D mine, & eſt ſenſus, omnis homo eſt animal, & ille eſt ſubſtantia ideſt omnis homo eſt animal, & omnis homo eſt ſubſtantia, & dicitur notanter non reciprocū, quia vt dictum eſt, cum dicitur omnis homo videt ſe, non eſt ſenſus, ꝙ omnis hō videt omnem hominē, ideo ſicut etiam dictum eſt loco relatiui reciproci non licet ponere ſuum antecedens, ſicut fit de relatiuis identitatis ſubſtantiæ non reciprocis, & ideo ibi non poteſt fieri deſcenſus niſi ſub antecedente dicendo, omnis homo videt ſe, ergo Socr. videt ſe, & Plato videt ſe, & ſic de alijs.

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Negatio addita ſuperiori, & inferiori non facit, quòd ſuperius ſit inferius, aut econtra, quia ſolum habet negare, ergo nec relatiuum diuerſitatis hoc facere poteſt virtute negationis. Secundo ſic. In non entibus non ſunt genera neq; ſpecies, ergo non homo non eſt genus ad non animal, nec aliud ab homine eſt genus aliud ab animali, quare male dictū eſt quòd arguendo ſic, lapis eſt aliud ab animali, ergo eſt aliud ad homine, argui-

tur a ſpecie ad genus. Tertio ſic. Non ſequitur per primam regulam Socra. eſt al E ter ab homine, ergo eſt alter a ſeipſo, ergo illa regula non eſt vera. Quarto ſic. Contra ſecundam regulam probando ipſam eſſe veram ratione qua mouebantur antiqui, quæ talis eſt, cũ dicitur, homo eſt, & ille diſputat, hoc relatiuum ille habet reſpectum ad ſuum antecedens propter dependentiam ſuæ relationis, ergo cum negatio negans quæ non agit ante ſe ſequitur ipſum relatiuum, vt dicendo, Socr. cur. & ille diſputat, non negat quod affirmatio affirmat, quare non facit cõtradictionem. Quinto ſic. Quòd tertia regula non ſit vniuerſaliter vera, quia dicendo, homo currit, & illa eſt digniſſima craturarum, vel ille eſt ſpecies, hoc relatiuum ille ratione illius adiuncti ſpecies videtur habere ſuppoſitionem ſimplicem, & tamen ſuum antecedens, ſupponit perſonaliter, ergo tertia regula non eſt vniuerſaliter vera.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ negatio primo, & per ſe habet negare, F ſed ex conſequenti habet diſtribuere, & facere terminum inferiorem ſuperiorẽ, & econtra. Ad ſecundum dicitur, quod dupliciter poteſt intelligi, quod in nõ entibus, ſiue in negationibus ſint genere, & ſpecies. vno modo ſecundum veritatẽ, & ſic conceditur, ꝙ ibi non ſunt genera nec ſpecies. alio modo ſecundum modũ tantum, & iſto modo in non entibus bene ſunt genera, & ſpecies, & ideo licet non homo non ſit verum genus ad non animal, habet tamen modum generis reſpectu ipſius, & ita dicitur de aliud ab homine in ordine ad aliud ab animali. Ad tertium dicitur, quod regula intelligitur de relatiuis ſubſtantiæ, modo alterum eſt relatiuum diuerſitatis accidentis, & ideo concedendum eſt, ꝙ regula ſibi non conuenit. Ad quartum dicitur, ꝙ Pet. Hiſp. reſpondet, quod relatiuũ comparatur ad ſuum antecedens, & comparatur ad verbum cui ſubijcitur, per comparationẽ vero relatiui ad verbum ſumitur qualitas propoſitionis, & non per comparatio- G ne relatiui ad antecedens, ideo negatio in contradicendo habet tantum negare comparationem relatiui ad verbum, & non comparationem relatiui ad antecedens, ideo ratio antiquorum nulla eſt. Ad quintum dicitur, quod reſpondent aliqui, quod relatiuum identitatis non reciprocum quandoque facit recordationẽ ſui antecedentis ſine mutatione eſſe antecedentis, vel alicuius proprietatis eius, & tunc eodem modo ſupponit ſicut ſuum antecedens, quandoque vero facit recordationem ſui antecedẽtis cum mutatione ſui eſſe vel alicuius proprietatis, & ſic non oportet, ꝙ eodem modo ſupponat ſicut ſuum antecedens, licet ſit verum quod ſemper ſupponit pro eodem in numero numeroſitate eſſentiæ, vel ſuppoſitaliter poteſt dici, & fortaſſe melius, quod in illa propoſitione prædicta illud relatiuum ille ſupponit perſonaliter, & non ſimpliciter, quia ſuppoſitio relatiui identitatis ſibi conuenit ratione ſui antecedentis, & non ratione alterius ſibi adiuncti. Et ſic patet de relatiuis ſubſtantiæ. H

De relatiuis accidentium, & eorum diuiſione multiplici.

Relatiuũ accidentis quod. HAbito de Relatiuo ſubſtantiæ dicendũ eſt de relatiuo accidẽtis. Relatiuum aũt accidentis eſt, quod refert eandem rem ꝑ modũ denominationis, vt tale, quale cæte. Vnde hæc eſt differentia relatiui ſubſtantiæ ad relatiuũ accidentis, quia relatiuũ ſubſtantiæ refert rẽ vniuocã per modũ quod quid eſt, vt albedo quæ eſt in pariete, color qui eſt in corpore, relatiuũ autem accidentis eſt, quod refert rem ſuam per modũ denominationis, vt Socrates eſt albus, & talis eſt Plato, & ſic de aliis. Alia autem differentia datur eorundẽ, quia

A quia relatiuum ſubſtantiæ refert idem in numero, relatiuum vero accidentis refert idem in ſpecie, vt Socr. eſt albus, & talis eſt Plato, quia idem in numero non poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis, ſed bene idem in ſpecie. Relatiuorum autem accidentis, aliud eſt relatiuum identitatis, vt talis aliud vero diuerſitatis, vt alter. Relatiuum accidentis eſt quod refert eandem qualitatem in ſpecie, & ſupponit pro eadem in ſpecie, vt Socr. eſt albus, & talis eſt Plato. Relatiuum autem accidentis diuerſitatis eſt quod refert eandem qualitatem in ſpecie, ſed ſupponit pro alio diuerſo in ſpecie, vt Socr. eſt albus & alterius modi eſt Plato. Differt autem relatiuum ſubſtantiæ iden- B titatis a relatiuis accidentium identitatis, quia relatiuum identitatis ſubſtantiæ refert eandem ſubſtantiam in numero, relatiuum autem identitatis accidentis non refert idem accidens in numero, ſed ſolum idem accidens in ſpecie. Relatiuorum accidentis identitatis, aliud eſt relatiuum quantitatis continuæ, vt tantus, aliud vero quantitatis diſcretæ, vt tot, quot. Item relatiuorũ numerorũ, quędã ſunt nomina, vt totidem, quædã ſunt aduerbia, vt totiens. Sciẽdum ꝙ talis, tantus, totiens, totidem, poſſunt dici relatiua redditiua & demonſtratiua. relatiua vt ſi ad præſentes referanẽ, demonſtratiua, vt cum dicimus demonſtrando mare, tale eſt rubeum, demonſtrando C Herculem, talis fuit Plato. Si autẽ non referuntur ad præſentes ſiue per demonſtrationem rerum præſentium, tũc ſunt redditiua, q̄a reddunt interrogatióne præcedente, vt qualis eſt Plato talis eſt Socra. Relatiua quando ſine interrogatione proferuntur, vt talis eſt Socr. qualis eſt Plato. Et quando ad nomina adiectiua ſpecialium accidentium dicuntur, vt æthiops eſt niger & talis eſt coruus, & Socr. fuit albus & talis eſt Plato. Et hæc de relatiuis dicta ſufficiant.

Poſtquam Auctor determinauit de relatiuo ſubſtantiæ, hic conſequenter determinat de relatiuis accidentis. Et ratio huius eſt, quia ſicut accidens ſe habet ad ſubſtantiam, ita relatiuum accidentis ad relatiuum ſubſtantiæ, ſed accidens poſterius eſt ſubſtantia nedum ſecundum ordiné naturæ, ſed etiam ſm ordinem D cognitionis, quia habet cognoſci per ſuum ſubiectum, ergo relatiuum accidentis poſterius eſt relatiuo ſubſtantię, quare conuenienter de ipſo poſterius determinatur, vnde Pet. Hiſp. determinando de relatiuis accidentis, primo ponit definitionem relatiui accidentis, ſecundo notificat ipſum aliquibus diuiſionibus, ergo primo ponit talem definitionem relatiui accidentis dicens, quòd relatiuum & accidentis eſt quod refert rem ſua per modum denominantis, vt tale, quale, & ſimilia, vt dicendo, Socrates eſt albus, & Plato eſt talis, illud relatiuum talis, refert illud antecedens album denominando Plato. album implicite, quia ſenſus eſt, Plato eſt talis. i. Plato eſt albus.

Quid relatiuum accidentis.

Primo ſciendum, quòd relatiuum accidentis differt a relatiuo ſubſtantiæ duobus modis. Primo, quia relatiuum ſubſtantiæ refert rem ſuam per modum per ſe ſtantis ſiue per modum eius quod eſt quid, vt albedo quæ eſt qualitas eſt calor qui eſt in pariete, & ſic de alijs. Relatiuum aũt accidentis refert rem ſuam per modum

Duobus modis relatiuũ accidentis a relatiuo ſubſtantiæ differt.

modum denominationis, vt dicendo, Socr. eſt bipedalis, & tantus eſt Plato. Secundo differunt, quia relatiuum ſubſtantiæ refert idem in numero cum ſuo antecedente, relatiuum vero accidentis non, ſed ſolum idem in ſpecie. Cuius rō eſt, quia idem accidens in numero non poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis, ſed bene idem accidens in ſpecie. Diuiditur autem relatiuum accidentis in textu ſic. Relatiuorum autem accidentis, aliud eſt relatiuum identitatis, vt talis, qualis, tātus, quantus, & ſic de alijs, aliud eſt relatiuum diuerſitatis, vt alter, reliquus, & ſimilia. Quæ diuiſio eſt analogi in ſua analogata, quia relatiuum accidentis ſemper per prius dicitur de relatiuo identitatis quam de relatiuo diuerſitatis, quia relatiuum identitatis prius eſt, & perfectius eſt relatiuo diuerſitatis, ſicut idem prius eſt diuerſo. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia omne relatiuum accidentis ſupponit pro eodem in ſpecie cum ſuo antecedente, vel non, ſi primum, ſic eſt relatiuum identitatis, ſi ſecundum, ſic eſt relatiuum diuerſitatis. B

Nota hoc.

Vnde dicat relatiuū accidentis

Secundo ſciendum, ꝙ relatiuum dicitur accidentis, non ꝙ referat accidens ſolum, ſed quia facit recordationem de ſuo antecedente per modum accidentis .i. adiectiue ſignificati, ideo ſicut relatiuum ſubſtantiæ poteſt reperiri in omnibus nomen generibus accidentium, ita relatiuum accidentis poteſt reperiri in prædicamento ſubſtantiæ, vt Socrates. eſt humanus, & talis eſt Plato, vnde in textu relatiuum identitatis accidentis ſic definitur. Relatiuum identitatis in accidentibus eſt quod refert idem accidens in ſpecie, & pro eodem ſupponit cum ſuo antecedente. Sed relatiuum diuerſitatis accidentis eſt quod refert idem accidens in ſpecie cum ſuo antecedente, ſed pro diuerſis in ſpecie ſupponit vt Socr. eſt albus, & Socr. eſt alterius modi. vnde differt relatiuum identitatis ſubſtantiæ relatiuo identitatis in accidentibus, quia relatiuum ſubſtantiæ identitatis refert eandem rem in numero cum ſuo antecedente, relatiuum autem identitatis in accidentibus non refert idem accidens in numero, ſed ſolum idem in ſpecie, quare alia & alia ratione dicuntur relatiua identitatis. F G

Relatiuum identitatis in accidentibus quotuplex.

Tertio ſciendum, ꝙ vnum membrum prædictæ diuiſionis ſubdiuiditur in textu ſic. Relatiuum identitatis in accidentibus, aliud eſt relatiuum in quantitatibus, vt tantus, quantus, aliud eſt qualitatis, vt talis, qualis. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia relatiuum identitatis in accidentibus refert rem ſuam per modū formæ qualificantis id cuius eſt, aut per modum menſuræ. ſi primum, ſic eſt relatiuum qualitatis, ſi ſecundum, ſic eſt relatiuum quantitatis, vnde in prædicta diuiſione determinatio diuiſi debet intelligi in membris diuidentibus, vt ſit ſenſus relatiuorum identitatis, aliud eſt relatiuum identitatis accidentis quantitatis, aliud eſt relatiuum accidentis qualitatis. In prędicta autem diuiſione quantitas & qualitas non capiuntur ſpecialiter, vt ſunt prædicamenta adinuicem & ab aliis diſtincta, ſed quodammodo accipiuntur communiter. ſ. quantitas pro omni eo quod ſignificatur per modum quantitatis, ſiue per modum menſuræ, & qualitas pro omni eo quod ſignificatur per modum qualitatis, ſiue formæ qualificantis. Ex quo patet quòd relatiuum identitatis in accidentibus poteſt reperiri in ſubſtantia, & in alijs prædicamentis a quantitate & qualitate. H

Relatiuū identitatis quantitatis qd

Quarto ſciendum, ꝙ relatiuum identitatis quantitatis in textu diuiditur. nā aliud eſt relatiuum quantitatis continuæ, vt tantus, quantus, aliud eſt relatiuū quantitatis diſcretæ, vt tot, quot, & iterum relatiuum quantitatis diſcretæ, diuiditur, quia quædam ſunt nomine, vt tot, quot, alia vero aduerbia, vt toties quotiens. vnde in prædictis diuiſionibus determinatio diuiſi debet intelligi in membris diuidentibus, ſicut dictum eſt in præcedenti diuiſione. Sed vt habetur in textu relatiua identitatis accidentis poſſunt eſſe relatiua demonſtratiua & reſponſiua ſiue redditiua ſecundū diuerſas rationes, quia, ſi referantur ad res præſentes dicuntur

A dicuntur vt demonſtratiua, vt demonſtrando Tullium dicimus, talis eſt Achilles,& ſic de alijs. Et quando redduntur interrogationi præcedenti dicuntur reſponſiua vel redditiua,vt ſi quæratur qualis eſt Socrates,& reſpondeatur ipſe eſt talis qualis eſt Plato quando vero referuntur ad nomina adiectiua ſpecialium accidentium dicuntur relatiua, vt æthiops eſt niger, & talis eſt coruus,& pater eſt albus, & talis eſt filius.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Accidentia ſenſibilia prius a nobis cognoſcuntur,ergo non eſt verum,quod accidens ſit poſterius ſubſtantia ordine cognitionis. Secundo ſic.Relatiuum accidentis bene reperitur in genere ſubſtantiæ,vt Socrates eſt rationalis, & talis eſt Plato,& tamen non reperitur ibi denominatio,ergo contra deſinitionem. Tertio ſic. Relatiuum identitatis accidentis reperitur in ſubſtantia,& in alijs generibus accidentium a quantitate, & qualitate,ergo prædicta diuiſio eſt inſufficiens.conſequentia patet,& quia in plus eſt diuiſum quam diuidentia. Quarto ſic. Relatiuum ſubſtantiæ reperitur in quantitate,vt dicendo linea quæ eſt quantitas, & in qualitate,vt dicendo, albedo quæ eſt in corpore, ergo membra diuiſionis reperiuntur extra diuiſum, & ſic diuiſio eſt inſufficiens. Quinto ſic. Tantus & quantus,quæ ſunt relatiua quantitatis continuæ,poſſunt reperiri in oratione quæ eſt quantitas diſcreta,vt dicendo,tanta eſt vna ſyllaba quanta eſt alia. Sexto male diuiditur relatiuum quantitatis in continuum, & diſcretum.ſimiliter tot & quot, quæ ſunt relatiua quantitatis diſcretæ attribuuntur lineæ.vel tempori quæ ſunt quantitates continuæ, vt dicendo, tot ſunt horæ diei hodiernæ quot ſunt heſternæ,& econtra, ergo male diuiditur relatiuum quantitatis in relatiuum quantitatis continuæ,& quantitatis diſcretæ. Argum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod in nobis duplex reperitur cognitio, quædam eſt ſenſitiua, & ſic conceditur antecedens alia eſt intellectiua, & de tali hic intelligitur,& ſic negatur antecedens. Ad ſecundum dicitur,quod licet in genere ſubſtantiæ non ſit vera denominatio,tamen bene eſt denominatio ſecũdum modum, & hoc ſufficit. Ad tertium patet ſolutio eſt ſecundo notabili. Ad quartum ſimiliter. Ad quintum dicitur, quod tantus, & quantus conueniunt orationi non ſecundum ſe,ſed ratione temporis in quo profertur. Similiter tot,& quot attribuuntur tempori,& lineæ non ſecundum ſuam ſubſtantiam,ſed ratione ſui accidentis.ſ.actus menſurandi qui eſt per modum diſcreti. Circa hæc autem relatiua diuerſitatis accidentis, quæritur de veritate iſtius ſophiſmatis Socrate, eſt alter a ſeipſo probatur, ſicut Socrates ſedent eſt alter a ſeipſo non ſedente, vt habet Porphirius in prædicabilibus, ergo iſta eſt vera, Socrates eſt alter a ſeipſo. Improbatur ſic. Socrates eſt alter a ſeipſo,ergo Socrates eſt alter ab homine. conſequentia tenet ab inferiori ad ſuum ſuperius, ſed conſequens eſt falſum, ergo & antecedens, quod fuit ſophiſma. Item Socrates eſt idem ſibiipſi, ergo non eſt alter a ſeipſo. Reſpondetur, quod ſophiſma eſt verum. Et ad primam improbationem dicitur,quod negatur conſequentia, & ad probationem dicitur, quod non arguitur ab inferiori ad ſuum ſuperius affirmatiue,ſed potius negatiuæ. Ad aliam ſimiliter negatur conſequentia, quia idem importat vnitatem in ſubſtantia,alter vero importat diuerſitatem in accidentibus.iſta autẽ duo bene ſe comparatiuuntur in eodem. Et hæc de relatiuis dicta ſufficiant. Solutio

B C D

PAR-

PARVORVM LOGICALIVM

TRACTATVS TERTIVS,

SVMMA TRACTATVS.

De Ampliationis, Reſtrictionis natura ac Multiplicitate, & nonnullorum in ipſa ſophiſmatum per regulas ſolutiones.

Quid perſonalis ſuppoſitio, & de reſtrictione.

Suppoſitio perſonalis.

PERSONALIS ſuppoſitio eſt acceptio termini communis pro ſuis inferioribus. Cuius alia eſt determinata, alia confuſa, vt prius patuit. Item perſonalis ſuppoſitionis, alia eſt reſtricta, alia ampliata, & ita ampliatio, & reſtrictio habent fieri circa ſuppoſitionem perſonalem. Reſtrictio eſt coarctatio termini cõis a maiori ſuppoſitione ad minorem, vt cum dicitur, homo albus currit, hoc adiectiuum albus reſtringit hominem ad ſupponendum tantum pro albis. Ampliatio eſt extenſio termini communis a minori ſuppoſitione ad maiorem vt cum dicitur, homo poteſt eſſe Antichriſtus. iſte terminus homo, non ſolum ſupponit pro his qui ſunt, ſed etiam pro his qui erunt, vnde ampliatur ad futuros. Dico autem termini communis, quia terminus ſingularis, vt Socr. non ampliatur neque reſtringitur.

Ordo huius partis.

Iſte eſt tractatus tertius huius libri qui Paruorum Logicalium dicitur. In quo poſtquam Petrus Hiſpanus ſuperius determinauit de ſuppoſitionibus terminorum abſolutorum & reſpectiuorum, hic conſequenter determinat de alijs proprietatibus eorum, videlicet de ampliatione, & reſtrictione, & quia ampliatio, & reſtrictio habent fieri circa perſonalem ſuppoſitionem, & præſupponunt eam, de qua viſum eſt prius, ideo patet ordo huius tractatus ad præcedentẽ & ſequentem, quia ampliatio eſt quodammodo perfectior quam reſtrictio. nam ampliatio augmentat quodammodo ſuppoſitionem termini reſtrictio autẽ diminuit, cum autem augmentatio dicat perfectiorem quantitatem quam diminutio, quia tendit ad quantitatem perfectam, ſequitur, ꝙ ampliatio quæ augmentat ſuppoſitionem termini debet præcedere reſtrictionem, quæ reſtringit, & diminuit.

Cur huius iterũ de perſonali ſuppoſitione agitur.

Primo ſciendum, quòd ampliatio, & reſtrictio habẽt fieri circa ſuppoſitionem perſonalem, ideo Auctor incidentaliter ponit definitionem eius, & etiam diuiſionem in ſuppoſitionem determinatam, & confuſam, & quia ſuperius Auctor fecit mentionem de eis, ideo determinatio eorum relinquitur. Sed magis ad propoſitum accedendo Auctor diuidit perſonalem ſuppoſitionẽ aliter quam prius, & eſt diuiſio talis. Perſonalium ſuppoſitionum alia eſt reſtrictiua, alia ampliatiua. Ex quo patet, quod habent fieri ſolum circa ſuppoſitionem perſonalem. Et quod non poſſunt fieri circa ſuppoſitionem naturalem, & ſimplicem patet primo quia in naturali ſuppoſitione terminus accipitur pro omnibus quæ participiant naturam cõem per terminum cõem ſignificatam, & ideo naturalis ſuppoſitio nõ põt reſtringi nec ampliari remanente naturali ſuppoſitione. Similiter nõ poſſunt fieri

Nota limitationem.

A fieri circa ſimplicem, quia ſuppoſitio ſimplex eſt acceptio termini cõis pro natu-
ra ſimplici, quæ quidem natura ſimplex eſt indiuiſibilis,& non accipitur pro plu-
ribus ſuppoſitis. Et quia ampliatio & reſtrictio dicunt quandam diuerſitatẽ,ideo
nõ poſſunt fieri circa ſuppoſitionem ſimplicem, ex quò ſequitur ꝙ ſolum habent
fieri circa ſuppoſitionem perſonalem,& hoc tam determinatam quam confuſam.

Secundo ſciendum, ꝙ quamuis in iſto tractatu non determinetur de reſtrictio- Quid re-
ne non ſolum de ampliatione, quia tamen ampliatio & reſtrictio opponuntur, & ſtrictio.
vnum oppoſitum non perfecte cognoſcitur niſi cognoſcatur reliquum , & ideo in
iſto tractatu Auctor definit reſtrictionem , vnde reſtrictio eſt coarctatio termini
communis a maiori ſuppoſitione, hoc eſt a maiori ambitu ſeu acceptione ſuppo-
ſitorum ad impoſitionem . vnde ponitur coarctatio loco generis, deinde ponitur
termini communis, ad differentiam termini diſcreti,qui nec reſtringitur nec am
B pliatur, eo ꝙ non habet ſuppoſita. & dicitur a maiori ſuppoſitione ad minorem ,
ad differentiam ampliationis , vnde ſi dicatur , homo currit , homo ibi ſupponit
pro omnibus hominibus tam albis quam nigris aut medio colore coloratis , ſed
tamen cum dicitur , homo albus currit , homo ibi reſtringitur ad ſupponendum
pro hominibus albis tantum , vnde intelligendum eſt quantum ad veritatem lo-
cutionis, quia, cum dicitur, homo albus currit , ibi homo ſupponit pro omnibus
hominibus, ſed non redditur locutio vera niſi pro albis .

Tertio ſciendum,ꝙ ampliatio ſic definitur in textu,ꝙ eſt extenſio termini cõ- Quid
munis a minore ſuppoſitione ad maiorem,hoc eſt a minori ambitu ſeu acceptio- amplia-
ne ſuppoſitorum ad maiorem .& intelligendum eſt vt prius quantum ad verita tio.
tem locutionis,vt cum dicitur, homo currit, ibi homo reddit locutionem veram
ſolum pro illis qui ſunt actu homines propter exigentiam illius adiuncti currit,
C ſed cum dicitur, homo poteſt currere, vel homo poteſt eſſe Antichriſtus,ibi lo-
cutio poteſt verificari tam pro illis qui ſunt actu quam pro illis qui ſunt poten-
tia,& ita homo ampliatur & augmentatur actu, & eius ſuppoſitio, & per hoc ad-
iunctum poteſt. Et fiunt ſemper ampliatio & reſtrictio reſpectu termini potentis
teneri pro pluribus,vel paucioribus quam exigat ſua actualis ſuppoſitio,vnde in
iſta definitione ponitur termini cõmunis eadem ratione qua & in præcedenti de
finitione.vnde coarctatio & extenſio non capiuntur hic proprie, ſed metaphori-
cæ ad coarctationem & extenſionem realem.nam ſicut coarctatio realis eſt , qua
alias minus ſpatium continet,quam prius,& extenſio maius,ſic in propoſito dicit
coarctatio,quia terminus cõmunis tenetur pro paucioribus ſuppoſitis quã prius,
dr̃ & extenſio , quia terminus cõis tenetur pro vniuerſalioribus ſuppoſitis quam
prius,& ſic patet intellectus iſtarum definitionum .

Quarto ſciendum , ꝙ ſuppoſita alicuius termini poſſunt dici ſuppoſita in actu Suppoſi-
D dupliciter. vno modo quantum ad actum exiſtendi. Alio modo quantum ad actũ ta alicu-
ſignificandi, vnde Cæſar , vel Adam , vel Antichriſtus, qui includunt eſſentiali- ius ter-
ter formam hominis ſunt ſuppoſita eius quantum ad actũ ſignificandi, quia actua mini in
liter non exiſtunt, ideo non ſunt ſuppoſita hominis quantum ad actum exiſtendi. actu du-
ſ.hominis actualiter exiſtendi . vnde quando Auctor loquitur de amplatione in- pliciter
telligit quòd terminus cõmunis ampliatur , quando ſupponit reſpectu verbi , vel dicũtur.
adiuncti ad ſuppoſita quæ non ſunt ſuppoſitio in exiſtendo,ſed in ſignificando, vt
patet in exemplo Auctoris, homo poteſt eſſe Antichriſtus.

Contra prædicta arguitur primo ſic. A notioribus vobis debemus procedere ,
ſed reſtrictio eſt notior ſuppoſitione cum ſit magis determinata, & magis deter-
minata ſunt nobis notiora,ergo ſequitur ꝙ iſte tractatu debet præcedere præce-
dentem.Secundo ſic.Suppoſitio naturalis eſt ſimplex poſſunt ampliari & reſtrin-
gi, ergo contra diuiſionem in qua dicebatur , quod perſonalis ſuppoſitio eſt am-

pliatiua

PARVORVM LOGICALIVM

TRACTATVS TERTIVS, SVMMA TRACTATVS.

De Ampliationis, Reſtrictionis natura ac Multiplicitate, & nonnullorum in ipſa ſophiſmatum per regulas ſolutiones.

Quid perſonalis ſuppoſitio, & de reſtrictione.

Suppoſitio perſonalis.

PERSONALIS ſuppoſitio eſt acceptio termini communis pro ſuis inferioribus. Cuius alia eſt determinata, alia confuſa, vt prius patuit. Item perſonalis ſuppoſitionis, alia eſt reſtricta, alia ampliata, & ita ampliatio, & reſtrictio habent fieri circa ſuppoſitionem perſonalem. Reſtrictio eſt coarctatio termini cōis a maiori ſuppoſitione ad minorem, vt cum dicitur, homo albus currit, hoc adiectiuum albus reſtringit hominem ad ſupponendum tantum pro albis. Ampliatio eſt extenſio termini communis a minori ſuppoſitione ad maiorem vt cum dicitur, homo poteſt eſſe Antichriſtus. iſte terminus homo, non ſolum ſupponit pro his qui ſunt, ſed etiam pro his qui erunt, vnde ampliatur ad futuros. Dico autem termini communis, quia terminus ſingularis, vt Socr. non ampliatur neque reſtringitur. F G

Ordo huius partis.

Iſte eſt tractatus tertius huius libri qui Paruorum Logicalium dicitur. In quo poſtquam Petrus Hiſpanus ſuperius determinauit de ſuppoſitionibus terminorum abſolutorum & reſpectiuorum, hic conſequenter determinat de alijs proprietatibus eorum, videlicet de ampliatione, & reſtrictione, & quia ampliatio, & reſtrictio habent ſieri circa perſonalem ſuppoſitionem, & præſupponunt eam, de qua viſum eſt prius, ideo patet ordo huius tractatus ad præcedentē & ſequentem, quia ampliatio eſt quodammodo perfectior quam reſtrictio. nam ampliatio augmentat quodammodo ſuppoſitionem termini reſtrictio autē diminuit, cum autem augmentatio dicat perfectiorem quantitatem quam diminutio, quia tendit ad quantitatem perfectam, ſequitur, ꝙ ampliatio quæ augmentat ſuppoſitionem termini debet præcedere reſtrictionem, quæ reſtringit, & diminuit. H

Cur huius iterū de perſonali ſuppoſitione agitur.

Primo ſciendum, quòd ampliatio, & reſtrictio habēt fieri circa ſuppoſitionem perſonalem, ideo Auctor incidentaliter ponit definitionem eius, & etiam diuiſionem in ſuppoſitionem determinatam, & confuſam, & quia ſuperius Auctor fecit mentionem de eis, ideo determinatio eorum relinquitur. Sed magis ad propoſitum accedendo Auctor diuidit perſonalem ſuppoſitionē aliter quam prius, & eſt diuiſio talis. Perſonalium ſuppoſitionum alia eſt reſtrictiua, alia ampliatiua. Ex quo patet, quod habent fieri ſolum circa ſuppoſitionem perſonalem. Et quod non poſſunt fieri circa ſuppoſitionem naturalem, & ſimplicem patet primo quia in naturali ſuppoſitione terminus accipitur pro omnibus quæ participiant naturam cōem per terminum cōem ſignificatam, & ideo naturalis ſuppoſitio nō pōt reſtringi nec ampliari remanente naturali ſuppoſitione. Similiter nō poſſunt

Nota limitationem.

fieri

A fieri circa ſimplicem, quia ſuppoſitio ſimplex eſt acceptio termini cõis pro natura ſimplici, quæ quidem natura ſimplex eſt indiuiſibilis,& non accipitur pro pluribus ſuppoſitis. Et quia ampliatio & reſtrictio dicunt quandam diuerſitatẽ,ideo nõ poſſunt fieri circa ſuppoſitionem ſimplicem, ex quò ſequitur ꝙ ſolum habent fieri circa ſuppoſitionem perſonalem,& hoc tam determinatam quam confuſam.

Secundo ſciendum, ꝙ quamuis in iſto tractatu non determinetur de reſtrictione non ſolum de ampliatione, quia tamen ampliatio & reſtrictio opponuntur, & vnum oppoſitum non perfecte cognoſcitur niſi cognoſcatur reliquum, & ideo in iſto tractatu Auctor definit reſtrictionem, vnde reſtrictio eſt coarctatio termini communis a maiori ſuppoſitione, hoc eſt a maiori ambitu ſeu acceptione ſuppoſitorum ad impoſitionem. vnde ponitur coarctatio loco generis, deinde ponitur termini communis, ad differentiam termini diſcreti,qui nec reſtringitur nec ampliatur, eo ꝙ non habet ſuppoſita. & dicitur a maiori ſuppoſitione ad minorem, ad differentiam ampliationis, vnde ſi dicatur, homo currit, homo ibi ſupponit pro omnibus hominibus tam albis quam nigris aut medio colore coloratis, ſed tamen cum dicitur, homo albus currit, homo ibi reſtringitur ad ſupponendum pro hominibus albis tantum, vnde intelligendum eſt quantum ad veritatem locutionis, quia, cum dicitur, homo albus currit, ibi homo ſupponit pro omnibus hominibus, ſed non redditur locutio vera niſi pro albis. Quid reſtrictio.

B

Tertio ſciendum,ꝙ ampliatio ſic definitur in textu,ꝙ eſt extenſio termini cõmunis a minore ſuppoſitione ad maiorem,hoc eſt a minori ambitu ſeu acceptione ſuppoſitorum ad maiorem. & intelligendum eſt vt prius quantum ad veritatem locutionis,vt cum dicitur, homo currit, ibi homo reddit locutionem veram ſolum pro illis qui ſunt actu homines propter exigentiam illius adiuncti currit, ſed cum dicitur, homo poteſt currere, vel homo poteſt eſſe Antichriſtus,ibi locutio poteſt verificari tam pro illis qui ſunt actu quam pro illis qui ſunt potentia,& ita homo ampliatur & augmentatur actu, & eius ſuppoſitio, & per hoc adiunctum poteſt. Et fiunt ſemper ampliatio & reſtrictio reſpectu termini potentis teneri pro pluribus,vel paucioribus quam exigat ſua actualis ſuppoſitio,vnde in iſta definitione ponitur termini cõmunis eadem ratione qua & in præcedenti definitione.vnde coarctatio & extenſio non capiuntur hic proprie, ſed metaphoricæ ad coarctationem & extenſionem realem.nam ſicut coarctatio realis eſt, qua alias minus ſpatium continet,quam prius,& extenſio maius,ſic in propoſito dicitur coarctatio,quia terminus cõmunis tenetur pro paucioribus ſuppoſitis quã prius, dr̃ & extenſio, quia terminus cõis tenetur pro vniuerſalioribus ſuppoſitis quam prius,& ſic patet intellectus iſtarum definitionum. Quid ampliatio.

C

Quarto ſciendum, ꝙ ſuppoſita alicuius termini poſſunt dici ſuppoſita in actu dupliciter. vno modo quantum ad actum exiſtendi. Alio modo quantum ad actũ ſignificandi, vnde Cæſar, vel Adam, vel Antichriſtus, qui includunt eſſentialiter formam hominis ſunt ſuppoſita eius quantum ad actũ ſignificandi, quia actualiter non exiſtunt, ideo non ſunt ſuppoſita hominis quantum ad actum exiſtendi. ſ hominis actualiter exiſtendi. vnde quando Auctor loquitur de amplatione intelligit quòd terminus cõmunis ampliatur, quando ſupponit reſpectu verbi, vel adiuncti ad ſuppoſita quæ non ſunt ſuppoſitio in exiſtendo,ſed in ſignificando, vt patet in exemplo Auctoris, homo poteſt eſſe Antichriſtus. Suppoſita alicuius termini in actu dupliciter dicũtur.

D

Contra prædicta arguitur primo ſic. A notioribus vobis debemus procedere, ſed reſtrictio eſt notior ſuppoſitione cum ſit magis determinata, & magis determinata ſunt nobis notiora,ergo ſequitur ꝙ iſte tractatu debet præcedere præcedentem.Secundo ſic.Suppoſitio naturalis eſt ſimplex poſſunt ampliari & reſtringi, ergo contra diuiſionem in qua dicebatur, quòd perſonalis ſuppoſitio eſt ampliatiua

pliatiua alia reſtrictiua. Antecedens patet, quia bene dicit homo contingenter A
eſt ſpecies vel neceſſario. Tertio ſic. Contra definitiones prædictas, quia coarctatio, & extenſio ſunt quantitates, ſed ampliatio, & reſtrictio non ſunt quantitates, ergo male dicitur, quod ampliatio, extenſio, & reſtrictio. eſt coarctatio. Quarto ſic. Quòd terminus communis non poſſit ampliari, quia terminus communis ſupponit ſolum pro his quæ actu participiant formam termini communis, ergo non poteſt ampliari ad ea quæ erunt, vel poſſunt eſſe. Quinto ſic. Dicendo Socra poteſt eſſe. ibi Socrates ſtat indeterminate pro Socrate, qui eſt, & qui erit, ergo terminus diſcretus poteſt ampliari.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet cognitione determinata ſenſibili magis determinatum præcedat minus, tamen cognitione intelligibili, & confuſa magis confuſum præcedit magis determinatum, & ſic eſt de ampliatione reſpectu ſuppoſitionis. Ad ſecundum dicitur, quòd licet terminus per eſemptus ſupponat naturaliter, tamen quando ſumitur cum adiuncto non amplius ſupponit B
naturaliter. Et etiam licet termino ſupponenti ſimpliciter addat vt dictio ampliatiua, tamen non ampliat ipſum termino eo, quòd non reperit naturam aptam natam ſuſcipere ampliationem. Ad tertium dicitur, quòd ibi non accipitur extenſio, nec etiam coarctatio, realiter, ſed ſolum methaphorice &c. vt dictum eſt. Ad quartum dicitur, quòd licet terminus communis non poſſit ampliari pro pluribus quantum ad ſuppoſita actualia in eſſendo, tamen bene poteſt ampliari quantum ad ſuppoſita actualia in ſignificando. Ad quintum dicitur, quòd quando terminus ampliatur vel reſtringitur, oportet, ꝙ teneatur vniuoce modo, ſi Socra. ſtet pro eo, qui eſt erit, vel poteſt eſſe, hoc tantum eſt æquiuoce, & ſic ibi non eſt ampliatio.

Ampliationis multiplicitas. C

Amplia tio multiplex de qua vide Paulum Per gulenſem & alios.

Ampliationum, alia ſit per verbum, vt per hoc verbum poteſt, vt homo poteſt eſſe Antichriſtus. Alia per nomen, vt hominem eſſe Antichriſtum eſt poſsibile. Alia per participium, vt homo potens eſt eſse animal. Alia per aduerbium, vt homo necesſario eſt animal, homo enim non ſolum ampliatur pro præſenti tempore, ſed etiam pro futuro. Et ideo ſequitur alia diuiſio ampliationis ſcilicet, ꝙ ampliationum, alia fit reſpectu ſuppoſitorum, vt homo poteſt eſse Antichriſtus. Alia fit reſpectu temporum, vt homo neceſsario eſt animal, vt dictum eſt.

Poſtquam Auctor poſuit definitionem ampliationis, hic conſequenter eã diuidit, & quia definitum dicit eſſe, diuiſio vero dicit poſſe rei, & eſſe præcedit poſſe, ideo patet ordo. Et dicit, quòd ampliationum, alia fit per verbum, vt homo eſt Antichriſtus. Alia per nomen, vt hominem eſſe Antichriſtum eſt poſſibile. Alia per aduerbium, vt homo neceſſario eſt animal. Alia per participium, vt homo eſt potens eſſe animal. Et ex iſta diuiſione ampliationis infert Auctor aliam dicens, quòd quædam eſt ampliatio quæ fit reſpectu ſuppoſitorum, vt homo poteſt eſſe Antichriſtus, alia reſpectu temporis, vt homo neceſſario eſt animal. D

Quæ nã ampliare reſpectu ſuppoſitorũ dicũtur.

Primo ſciendum, ꝙ illa dicuntur ampliare reſpectu ſuppoſitorum, quæ faciunt terminum cõem teneri tam pro ſuppoſitis exiſtentibus in actu quã non exiſtentibus, cuiuſmodi ſunt verba, quorum actus comparatur ad ſubiectum, in ſubiecto tñ non ſunt, vt ſunt iſta, poteſt, opinatur, laudatur, & ſic de alijs, & ſimiliter ampliant illa, quæ ab ipſis deſcendunt, vt aliqua nomina, & aliqua participia, & etiam aduerbia, vt potens. & poſſibiliter, quæ deſcendunt ab hoc verbo

A bo poteſt, laudabile, dus, biliter, quæ deſcendunt ab hoc verbo laudo, as, ſed illa dicuntur ampliare reſpectu, temporum, quæ faciunt terminum communem extendi ad omnes differentias temporis, vt impoſsibile, & neceſſario, vt cum dicitur, homo neceſſario eſt animal, idem eſt ac ſi diceretur, in omni tempore conuenit homini, quòd ſit animal.

Quis terminus ampliari dicat.

Secundo ſciendum, ꝙ ille terminus dicitur ampliari, qui pro pluribus ſuppoſitis ſtat quàm prius ſtabat cum adiuncto cui addebatur, verbi gratia ſi dicatur, homo poteſt eſſe Antichriſtus, ibi homo ſtat pro pluribus, quàm ſi diceretur homo currit, quia ſtat pro hominibus præſentibus. Et per oppoſitum terminus dicitur reſtringi, qui pro paucioribus ſuppoſitis ſtat quam prius ſtabat cum ſuo adiuncto, vt dicatur, homo currit, ibi homo ſtat pro præſentibus, & cum dicitur, albus homo currit ibi ſtat pro præſentibus albis.

Virtus amplian di a quo fit.

B Tertio ſciendum, ꝙ virtus ampliandi, & reſtringendi datur alicui a propria eius Impoſitione, & etiam alicui datur, & non alteri propter quod quædam ſunt partes orationis, ſicut nomen verbum, aduerbium, & participium, quæ poſſunt reſtringere, vel ampliare, ſed aliæ partes orationis non poſſunt hoc, cum eis non ſit data virtus. ampliandi, vel reſtringendi a prima earum impoſitione, vnde ampliatio radicaliter eſt in termino communi radicata, qui terminus aptus natus eſt ſupponere & capi pro ſuppoſiti non exiſtentibus, ſed actualiter eſt in termino ampliato.

Diuiſionis ampliationis notitia.

Quarto ſciendum, ꝙ licet iſta diuiſio ſit quadrimembris, tamen poteſt reduci ad bimembrem. nam omnis dictio ampliatiua eſt pars declinabilis vel inclinabilis, ſi primũ hoc eſt dupliciter, vel ſignificat ſubſtantiam. & ſic eſt primum membrum, vel ſignificat actum, & hoc eſt dupliciter, vel actum diſtantem a ſubſtantiam, & ſic eſt verbum, vel diſtantem, & ſic eſt participium. ſi ſecundum, ſic eſt ad C uerbium. Sufficientia alterius diuiſionis eſt iſta, quia cum omnis ampliatio ſit extenſio termini, vel ergo extendit ipſum in ordine ad ſuppoſita, & ſic eſt primum membrum, vel in ordine ad tempus illorum, & ſic eſt ſecundum. Ex hoc patet, quòd ampliatio facta reſpectu temporis differt ab illa, quæ eſt reſpectu ſuppoſitorum. apparet etiam quòd dictio ampliatiua aliter ſe habet ſecundum quòd ampliat pro ſuppoſitis, & ſecundum quòd ampliat pro tempore, quia in vna reſpicit ſuppoſita, & in alia tempus.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Ampliatio ſit reſpectu temporis, ſed nomen non ſignificat tps, ergo nulla ampliatio fit per nomen. Secundo ſic. Omne participium eſt determinati tẽporis, puta preſentis, præteriti, vel futuri, ergo nullum participium ampliat, ſed potius reſtringit cõſequentia tenet quia ampliare fit reſpectu plurimum temporum. Tertio ſic. Eadem eſt cauſa oppoſitorum, ſed D aduerbium non eſt cauſa reſtrictionis, ergo videtur, quòd non ſit cauſa ampliationis. Quarto ſic. Terminus communis non includit tempus, ergo non poteſt ampliare pro tempore, ſed ſolum pro ſuppoſitis. Quinto arguitur ſic. Illa diuiſio non datur per oppoſita, nec eſt bimembris, ergo non eſt bona diuiſio.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum argumentum dicitur, quòd non omnis ampliatio ſit reſpectu temporis, ſed quædam fit a virtute ampliatiue dictionis ſibi collata a ſua impoſitione, & ſic eſt de ampliatione nominis. quæ ſolum eſt extenſio ſuppoſitorum & non temporum. Ad ſecundum dicitur, quòd licet participium ſit alicuius determinati temporis, tamen habet aliquam virtutem per quam ampliat vltra tempus præſens. Ad tertium dicitur, quòd non omnes cauſa eſt cauſa oppoſitorum, ſed ſolum quædam, & ſic non oportet, ꝙ ſi aduerbium non reſtringat, quòd propter hoc non ampliet. Ad quartum dicitur, quòd licet tempus non includatur in termino communi, tamen inſequitur ipſum gratia

ſuorum

ſuorum ſuppoſitorum, ratione cuius ibi poteſt eſſe ampliatio temporum ſicut E
ſuppoſitorum ex hoc, quòd illa ſuppoſita non ſolum habent potentiam ad eſſendum in vno tempore, ſed etiam in pluribus. Ad quintum dicitur, quòd licet illa diuiſio non detur per oppoſita formaliter, nec etiam ſit bimembris, tamen datur per oppoſita vniuerſaliter, & eſt reducibilis ad bimembrum, & hoc ſufficit ad bonam diuiſionem.

Sophiſmatis in hac materia Solutio, ac ampliationum aliquæ Regulæ.

Late de hoc per Paulum pgulen. in dubijs ſuis entisberũ, & alios.

CIrca prædicta quæritur de hoc ſophiſmate, impoſsibile poteſt eſſe verum. Quòd ſit verum probatur, quia illud quod eſt vel erit impoſsibile poteſt eſſe verum, ſed Antichriſtum nõ fuiſſe poſt tempus ſuum, eſt impoſsibile. & modo poteſt eſse poſsibile, & verum, ergo impoſsibile poteſt eſse verum. Contra, quicquid poteſt eſse verum eſt poſsibile, ſed impoſsibile poteſt eſse verum, ergo impoſsibile eſt poſsibile, in tertio modo primæ figuræ, ſed concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, non maior, ergo minor, ſed hæc eſt prima, ergo prima eſt falſa. Solutio, prima ſimpliciter eſt falſa, hæc. ſ. impoſsibile poteſt eſſe verum, & ſophiſma peccat penes fallaciam accidentis, quia, cum dico, id quod eſt, vel erit impoſsibile, duo dico. ſ. ſubiectum illius impoſsibilitatis, & illam impoſsibilitatem, ſiue ipſum impoſsibile, ſed illud, quod eſt vel erit eſt res ſubiecta, & impoſsibile accidit ei, & poſse eſse verum aſsignatur ineſse, vtrique, ſicut hæc Antichriſtum non fuiſse erit poſsibile, ſed Antichriſtum non fuiſse poteſt eſse verum, ergo impoſsibile poteſt eſse verum. non valet, quia Antichriſtum non fuiſse eſt res ſubiecta, & impoſsibile eſt accidens, & poſse eſse verum aſsignatur ineſse vtique. F G

Regula prima.

De ampliatione quæ fit ratione ſuppoſitorum talis datur regula. Terminus communis ſupponens verbo habenti vim ampliandi a ſe vel ab alio ampliatur ad ea quæ poſsunt eſse ſub forma termini ſupponentis, vt homo poteſt eſse animal, hic iſte terminus homo non ſolum ſupponit pro præſentibus, ſed etiam ampliatur ad omnes qui erunt. Dico autem de ſe, quia hoc verbum poteſt de ſe habet vim ampliandi, Dico autem ab alio, quia hoc participium potens, & hoc nomen poſsibile dant virtutem ampliandi verbo cui adiunguntur, vt homo eſt potens eſse animal, vel animal poſsibile eſt eſse album. & ſic de aliis. De ampliatione autem quæ fit ratione temporis talis datur regula. Terminus communis ſupponens vel apponens verbo habenti vim ampliandi quò ad tempus, ſupponit pro his qui ſunt, qui erunt, vel qui fuerunt, vt homo neceſsario eſt animal, ibi tam homo quàm animal tenetur pro his qui ſunt, & qui erunt. Et hæc tantum de ampliationibus. H

Regula ſecũda.

Poſtquam

A Poſtquam Auctor poſuit diuiſionem ampliationis in præcedenti parte, hic conſequentia iuxta hoc verbum ampliatiuum poteſt, ponit quoddam ſophiſma quærendo vtrum illud ſophiſma, impoſſibile pōt eſſe verum, ſit verũ, vel falſum. Et primo probat quòd ſit verũ, ſecundo improbat ipſum. Probatur ſic, illud quod eſt, vel erit impoſſibile poteſt eſſe verum, ergo impoſſibile poteſt eſſe verum. Antecedens patet, quia Socratem non fuiſſe Romæ poſtquam fuerit eſt impoſſibile, & tunc poteſt eſſe verum, ergo &c. Improbatur ſic arguende in Darij. Quicquid poteſt eſſe verum eſt poſſibile, ſed impoſſibile poteſt eſſe verum, ergo impoſſibile eſt poſſibile.

Pro cuius ſolutione primo ſciendũ, ꝙ ſophiſma eſt argumento, vel argumentis approbata, vel improbata propoſitio. Vnde probatio eſt argumentũ, quo quis nititur oſtendere aliquam propoſitionem eſſe veram & per oppoſitum improbatio eſt argumentum, quo nititur oſtendere aliquam propoſitionem eſſe falſam. Quid ſophiſma.

B Et ſic ſophiſma eſt propoſitio apparens vera quo ad vtranque partem, & hoc propter probationem, & improbationem. Et dicitur ſophiſma a ſophos quod eſt ſapientia, ſiue a ſophiſtico, cas, quod idem eſt quod decepto, is, quia per ſophiſma opponens nititur decipere reſpondentem per ſapientiam in eo apparentem. Ex quo apparet quod licet ſophiſma ſit quandoque verum, poteſt tamen decipere propter apparentiam ad eius falſitatem.

Secundo ſciendum, quod omne, ſophiſma ſoluitur aliquo iſtorum triũ modorum. ſ. concedendo ipſum ſimpliciter verum, vel ſimpliciter falſum, vel negando vel diſtinguendo. vnde illud ſophiſma ſoluit Auctor in textu negando ſimpliciter, quia ſimpliciter eſt falſum. Et eius probationem ſoluit dicendo quòd peccat penes fallaciam accidentis, quia cum dicitur, id quod eſt, vel erit impoſſibile, poteſt eſſe verum, ibi duo dicuntur, ſcilicet illud quod eſt impoſſibile, & ipſa impoſſibilitas, & quia ipſa impoſſibilitas accidit rei ſubiectæ, quæ eſt illud quod Omniũ ſophiſmatum ſoluedi modus.

C eſt, vel erit impoſſibile, & poteſt eſſe verum, aſſignatur vtique ineſſe, & ideo creditur quod ſicut verũ attribuitur rei propter eius conuenientiam, quod ét attribuatur accidenti, vnde illud quod eſt, vel erit impoſſibile eſt res ſubiecta, & impoſſibile eſt accidens, & poteſt eſſe verũ, eſt attributũ, & iō probatio nō cōcludit.

Tertio ſciendum, ꝙ ad maiorem notitiam prædictorum habendã Auctor ponit duas regulas, quarum prima eſt de ampliatione facta reſpectu ſuppoſitorum, & alia eſt de ampliatione facta reſpectu temporum. vnde regula data de ampliatione reſpectu ſuppoſitorum talis eſt. Terminus cōmunis ſupponens verbo habenti vim ampliand a ſe vel ab alio ampliatur ad ea quæ poſſunt eſſe ſub forma termini ſic ſupponentis. Et declarat iſtud in exemplo, vt dicendo, homo poteſt eſſe albus. iſte terminus homo non ſolum ſupponit pro hominibus qui ſunt, ſed etiam ſupponit pro hominibus qui erunt, & notanter dicit a ſe propter verbum quod habet virtutem ampliandi, ſicut eſt illud verbum poteſt, & notanter dicitur ab alio, propter hoc verbum eſt, quia licet ampliet, hoc tamen non eſt Regulæ duæ ad ampliationum notitiã.

D per ſe, ſed propter hoc quòd adiungitur dictioni de ſe ampliatiue. Secunda regula eſt de ampliatione quæ fit reſpectu temporum, quæ talis eſt. Terminus cōmunis ſupponens verbo, vel apponens habenti vim ampliandi quo ad tempus ſupponit pro his qui ſunt, & qui ſemper erunt ſub forma termini ſupponentis, & iſta ampliatio fit reſpectu temporum, vt homo neceſſario eſt animal, ibi tam homo quam animal tenetur pro his quæ ſemper erunt, & iſta ampliatio non prouenit ex parte huius verbi eſt vt dictum eſt, ſed prouenit ex adiunctione huius aduerbij neceſſario ampliantis illud verbum eſt quantum ad omnes differentias temporis. vnde aduerbium magis proprie cauſat ampliationem temporum quam ſuppoſitorum.

Illa dictio poſſibile, ampliat tã pro ſuppoſitisq̃ pro tẽporibus, ſecus de neceſſario.

Quarto ſciendum, q̃ licet hæc dictio poſſibile, amplict tam pro ſuppoſitis q̃ pro temporibus, tamen primo ampliat pro ſuppoſitis, & ex conſequenti pro tẽporibus, ſed econtra eſt de neceſſario, idcirco in exemplo regulæ datæ reſpectu ſuppoſitorum ponitur poſſibile, & in exemplo regulæ datæ reſpectu temporum exemplificatur de iſta dictione neceſſario quæ primo ampliat pro temporibus, & ex conſequenti pro ſuppoſitis vnde ſub iſtis duobus modis poſſibile, & neceſſarium comprehenduntur alij duo modi, qui dicuntur contingens, & impoſſibile, impoſſibile.n. ampliat ad omne tempus ſicut neceſſarium, licet negatiuæ, contingens autem ad ſuppoſita ſicut poſſibile. Ex his poteſt videri quõ conuenit dictioni ampliatiuæ ampliare, quia ſicut agens reale non habens impedimentum agit in omne id ad, quod poteſt extendi ſua virtus, ſic etiam agens rationis, puta dictio ampliatiua non habens impedimentum agit in omne illud ad quod poteſt extendi ſua virtus, & propter hæc dictio poſſibile vel potens ampliat terminum communem cui adiungitur ad præſentia ſuppoſita, & futura, quia habet virtutem ampliandi quo ad illa tempora. E F

Contra prędicta arguitur primo ſic. Album põt eſſe nigrum, eſt impoſſibile, & tamen poteſt eſſe verum, quia res alba poteſt eſſe nigra, ergo impoſſibile poteſt eſſe verum. Secundo ſic. Socratem videre omne aſtrum eſt impoſſibile, cum viſus ſit circa vnum, & tamen poteſt eſſe verum, quia ſucceſſiue poteſt illa videre, ergo impoſſibile poteſt eſſe verum. Tertio ſic. Terminus communis ſtans pro præſentibus ſupponit, & futuris reſtringitur, vt poſtea patebit in reſtrictionibus, ergo non ampliatur. Quarto ſic. Iſta dictio poſſibile non tantum ampliat pro ſuppoſitis, ſed etiam pro temporibus, ergo videtur, quòd male exemplificetur de ipſa in prima regula. Quinto ſic. Impoſſibile, & contingens ampliant ſicut neceſſarium, & poſſibile, ergo debent poni regulæ de ipſis ſicut de alijs. G

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd illa eſt duplex, quia album, & nigrũ poſſunt capi dupliciter. Vno modo formaliter, & tunc eſt impoſſibilis, & falſa. Alio modo materialiter, & illo modo poſſibilis, & vera, & eſt ſenſus, quòd aliquis habens albedinem poteſt ſuſcipere nigredinem. Ad ſecundum dicitur, quòd eſt vera ſi ponatur ineſſe eodem modo quo eſt poſſibilis. ſ. ſucceſſiue, Socr. enim poteſt videre omne aſtrum ſucceſſiue, & non ſimul. Ad tertium dicitur quòd terminus communis diſiunctiue ſtans pro præſentibus vel futuris bene reſtringitur eo, q̃ ad veritatem diſiunctiuæ ſufficit alteram partem eſſe veram, ſiue ſufficit veritas alterius partis, ſed terminus communis ſtans copulatiue pro præſentibus & futuris bene ampliatur, & ſic eſt in propoſito. Ad quartum dicitur, quòd licet iſta dictio impoſſibile amplict quo ad tempora, hoc tamen eſt ex conſequenti, ſed primo, & per ſe ampliat quo ad ſuppoſita. Ad quintum dicitur, quòd impoſſibile, & contingens ſatis poſſunt intelligi ſub poſſibili, & neceſſario, ſed potius Auctor agit de iſtis duobus modis neceſſarium, & poſſibile quam de alijs, quia ſunt affirmatiui, & alii ſunt affirmatiui, q̃ alii ſunt negatiui. Et hæc de ampliationibus dicta ſufficiant. H

PARVORVM LOGICALIVM TRACTATVS QVARTVS.

Summa Tractatus.

De Appellationum Natura, ac eius multiplicibus ſpeciebus ac modis.

Quid appellatio ſit, & a quo ſic denominetur, ac diuiditur.

B Appellatio eſt acceptio termini pro re exiſtente. Dico aũt pro re exiſtente, quia terminus ſignificans non ens non appellat vt Cæſar, vel Antichriſtus, vel chymera, &c. Differt aũt appellatio a ſignificatione, & ſuppoſitione, quia appellatio eſt tantum de re exiſtente, ſed ſuppoſitio, & ſignificatio ſunt tam pro re exiſtente quàm pro re non exiſtente, vt Antichriſtus ſignificat Antichriſtũ, & ſupponit pro Antichriſto, ſed non appellat. hõ. n. ſignificat hominem, & de natura ſua ſupponit tam pro exiſtentibus, quã pro non exiſtentibus hominibus, appellat aut tantũ homines exiſtentes. Appellationũ aũt, alia eſt termini cõis, vt hõ, alia eſt termini diſcreti, C vel ſingularis, vt Socrates. Terminus ſingularis idem ſignificat, ſupponit, & appellat, ſcilicet rem exiſtentem, vt Petrus, vel Ioannes.

De hoc late per Paul. pgulem & Paul. Venetũ in Logicaparua

Iſte quartus tractatus Paruorum Logicalium: In quo poſtquam Auctor determinauit de ampliatione, hic cõſequenter determinat de appellatio. Et, quia ampliat, augmentat, & perficit ſuppoſitionem termini, & appellatio diminuit quodammodo, ideo prius determinauit de ampliatione quam de appellatione, & prius determinat de appellatione quam de reſtrictione, quia appellatio eſt magis intrinſeca termino quam reſtrictio, quia terminus per ſe ſumptus poteſt appellare, & non poteſt reſtringi niſi ſuperaddatur adiunctum. & ſic patet ordo huius tractatus ad præcedentem, & ſequentes.

Appellationis tri lex acceptio.

Primo ſciendum, ꝙ appellatio, vt ſufficit ad propoſitum, dicitur tribus modis. D Vno modo dicitur appellatio, vocatio, ſiue proprium nomen alicuius perſonę ſecundum quòd dicitur, iſte appellatur Petrus. Secundo modo dicitur appellatio, vt eſt proprietas nominis ſub quo nomine plura continentur, ſecundum quã aliqua nomina dicuntur appellatiua. Tertio modo ſumitur appellatio, prout eſt acceptio termini pro ſuppoſito vel ſuppoſitis actu exiſtentibus, & de hac eſt pręſens intentio.

Quid appellatio, & diuiſio.

Secundo ſciendum, quòd appellatio, vt ſumitur in propoſito, ſed definitur in textu. Appellatio eſt acceptio termini pro re exiſtente. & non dicitur communis, quia tam terminus communis quam ſingularis appellant, vt patebit in diuiſione appellationis, quæ diuiſio hæc eſt. Appellationum, alia eſt termini communis, alia termini ſingularis, termini communis appellans, & termini ſingularis, ſicut Socrates vnde terminus communis appellans, & terminus ſingularis differunt, quia terminus ſingularis vnum tantum appellat, terminus vero commu-

nis plura ſecundum, ꝙ actu poteſt plura continere. Et ſic patet, ꝙ alia eſt appellatio termini communis, & alia termini diſcreti, ratione cuius bene dictum eſt in definitione appellationis termini non addendo communis aut diſcreti, & conſequenter auctor exponit in textu ſuam definitionem dicens, quòd terminus ſignificans non ens, ſicut eſt id quod non eſt actu, non appellat, vt Cæſar, & Antichriſtus, & etiam termini ſignificantes aliquid fictum ſiue aliquid in imaginatione non appellant, vt chymera, & hiroceruus, & ſic patet, quòd ſolum terminus ſignificans rem actu exiſtentem appellat. E

Significatiõis, ſuppoſitionis, & appellationis diſcrimen

Tertio ſciendum, quòd Auctor poſtea ponit differentiã inter ſignificationem, ſuppoſitionem, & appellationem, quia appellatio eſt acceptio termini pro re exiſtente in actu, & extra animam ſuppoſitio vero, & ſignificatio ſunt tam de re exiſtente in naturam quàm de exiſtente in anima ſiue in imaginatione, vt Antichriſtus ſignificat Antichriſtum, & ſupponit pro eo, ſed nihil appellat, homo etiam ſignificat id quod participat naturam humanam, & naturaliter ſupponit tam pro homine exiſtente quàm non, ſed non appellat niſi hominem exiſtentem in actu. Alio modo differunt ſuppoſitio, & appellatio, quia appellatio eſt inferius a ſuppoſitione, quia vbicunque eſt appellatio ibi eſt ſuppoſitio, & non econuerſo, nam appellatio ſolum ineſt termino, vt dictum eſt, quando tenetur pro ſuppoſito vel ſuppoſitis actu exiſtentibus, ſed ſuppoſitiò poteſt eſſe in termino, quando tenetur pro ſuppoſitis actu vel potentia vel etiam in imaginatione, & ſuppoſitio poteſt eſſe naturalis, accidentalis, diſcreta, communis, ſimplex, & perſonalis, ſed appellatio eſt tantum termini ſupponentis perſonaliter, & ſic patet quòd appellatio eſt inferius ad ſuppoſitionem. E

Diuerſarum dictionum diuerſa appellatio.

Quarto ſciendum, quòd dictionum, quædam ſunt appellatiuæ qualitatis, & appellant, ſed per ſe appellata non habent, ſicut ſunt nomina communia, & adiectiua quæ ſunt appellatiua, ſed non habent appellata, niſi ſua ſubſtantiua, & per ſua ſubiecta, eo quòd indiuiduatio nõ in accidentibus niſi per ſubſtantiam loquendo proprie. Aliæ ſunt dictiones, quæ nõ ſunt appellatiuę qualitatis, ſed ſunt appellata in neutro genere, cuiuſmodi ſunt nomina propria. Nomina enim propria dicũtur appellata ſuppoſita, & ſingularia diuerſis rationibus, quia dicuntur appellata eo ꝙ appellantur a ſuis ſuperioribus. ſuperiora.n. de inferioribus prædicantur ſecundum vnum nomen, & eadem rationem, vt Socrates eſt homo, dicuntur ſuppoſita, quia ſubijciuntur ſuis ſuperioribus, & dicuntur ſingularia quia nominant aliquod diſcretum quod vni ſoli conuenit. Aliæ ſunt dictiones appellatiuæ quæ appellant, & quę per ſe appellat habent, ſicut ſunt nomina communia ſubſtantia, vt homo animal, & ſic de alijs. & talibus proprie conuenit appellatio. Et tales dictiones accipiuntur aliquando pro omnibus ſuis ſuppoſitis, & hoc fit per adiunctum ſigni vniuerſalis, vt dicendo omnis homo currit, aliquando pro aliquo ſuorum ſuppoſitorum determinate, vt quãdo eis non additur aliquid, quod eas diſtribuat, vt homo currit. G H

Argu.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Appellatio pertinet iuriſtis, ergo non ſpectat ad Logicum determinare de appellatione. Secundo ſic. Appellatio eſt tantum termini communis, ergo communis debet poni in definitione eius. Tertio ſic. Nulla eſt appellatio termini communis, ergo contra diuiſionem. Antecedens patet, quia terminus communis non ſignificat rem exiſtentem cum exiſtentia conueniat ſingularibus. Quarto ſic. Socrates mortuus appellatur homo, ergo appellatio eſt tam exiſtentis quam non exiſtentis. Quinto ſic. Sicut dixit textus, terminus ſignificat idem, ſupponit, & appellat. ſed ſignificat rem non exiſtentem ergo etiam appellat pro re non exiſtente.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd aliter conſyderatur appellatio a Logico,

A Logico, & aliter a iuriſtis. quia a iuriſtis conſyderatur inquantum dicit vocationem quandam de inferiori iudice ad ſuperiorem, ſicut cum quis iudicatus ab officiali appellat ad Papam. ſed a Logico conſyderatur vt dictum eſt. Ad ſecundum dr̄, ꝙ ſi capiatur appellatio, vt eſt proprietas nominis, quæ dicitur qualitas, ſic ſolum appellatio conuenit termino communi, ſed de tali non eſt hic ad propoſitum, ſed ſi capiatur prout eſt acceptio termini pro re exiſtente, tunc conuenit tam termino ſingulari quam cōi, & ſic capitur hic. Ad tertium dicitur, quod licet res ſignificata per terminum communem ſecundum ſe, & per ſe non exiſtat, tamen exiſtit in ſuis inferioribus, & tunc talia ſingularia a nomine communi appellantur, ſicut homo appellat Socratem, & Ciceronem, & ſic de alijs ſingularibus actu exiſtentibus. Ad quartum dicitur, quòd licet Socra. mortuus abuſiue appelletur homo, tamen non eſt homo ſimpliciter, quia homo mortuus non eſt homo, ideo non poteſt appellari. Ad quintum dicitur, quòd Auctor ſic intelligitur, ꝙ B ſi res ſignificata per terminum ſingularem exiſtat, tunc terminus ſingularis idē ſignificat pro eodem ſupponit, & pro eodem appellat.

Appellationis termini communis Duo Genera.

Item appellationum termini cōis, alia eſt termini cōis pro re in communi, vt quando terminus cōis ſimplicem habet ſuppoſitionē, vt cum dicitur, homo eſt ſpecies, animal eſt genus, & tūc terminus idem ſupponit, ſignificat, & appellat, vt hō ſignificat hominē in cōi & ſupponit pro homine in cōi, & appellat hominem in cōi. Alia autem eſt appellatio termini communis pro ſuis inferioribus, vt C quando terminus communis perſonalem habet ſuppoſitionē, vt cū dicitur, homo currit, tunc homo non idē ſignificat, ſupponit, & appellat, ſed ſignificat hominem in communi, & ſupponit pro particularibus hominibus, & appellat particulares homines tantū exiſtētes. Et hæc de appellationibus ſufficiant.

Poſquā Auctor definit & diuiſit appellationem in eam quæ fit per terminum cōem, & eam quæ fit per terminum ſingularem, hic conſequenter ſubdiuidit appellationem termini cōis. nam alia eſt termini communis pro re exiſtente in cōmuni, vt cum terminus communis ſimplicem habet ſuppoſitionem, vt homo eſt ſpecies, aīal eſt genus hō. n. appellat naturam exiſtentem in eſſe ſimplici abſtracto a ſuppoſitis ſiue a ſingularibus. Alia eſt appellatio termini cōis pro ſuis inferioribus, vt hō appellat Socratem aut Platonem, ſi exiſtant in rerum natura.

D Primo ſciendum, ꝙ dupliciter poteſt intelligi, quòd terminus cōis appellet. Vno mō prout capiē pro re vniuerſali ſignificata per ipſum, & ſic ſuper ipſum fundatur vnus modus appellationis, quæ quidem appellatio eſt ipſius naturæ cōis, quæ licet ſecundum ſe non exiſtat, tamen exiſtit in ſingularibus, & ſic ſuper ipſum fundatur appellatio termini communis ſimplicem ſuppoſitionem habentis. Alio modo poteſt conſyderari terminus cōis videlicet prout eſt in ſuis ſuppoſitis, & ſic ſuper ipſum fundatur appellatio quæ eſt termini communis habentis ꝑſonalem ſuppoſitionem, & licet talis terminus communis non ſignificet illa ſuppoſita, vt ſuppoſita ſunt, & ſingularia, tamen poſſunt conſyderari vt conueniunt in natura ſpecifica, & ſic terminus communis poteſt appellare pro ipſis. Terminus cōis dupliciter.

Secundo ſciendum, quod terminus cōis habens ſuppoſitionē ſimplicē idem ſignificat, ſupponit, & appellat. ſignificat. n. naturam communem, ſupponit etiam Terminus cōis ſim-

nis plura ſecundum, ꝙ actu poteſt plura continere. Et ſic patet, ꝙ alia eſt appel- E
latio termini communis, & alia termini diſcreti, ratione cuius bene dictum eſt
in definitione appellationis termini non addendo communis aut diſcreti, & con
ſequenter auctor exponit in textu ſuam definitionem dicens, quòd terminus ſi-
gnificans non ens, ſicut eſt id quod non eſt actu, non appellat, vt Cæſar, & Anti-
chriſtus, & etiam termini ſignificantes aliquid fictum ſiue aliquid in imaginatio-
ne non appellant, vt chymera, & hiroceruus, & ſic patet, quòd ſolum terminus ſi-
gnificans rem actu exiſtentem appellat.

Significatiõis, ſuppoſitionis, & appellationis diſcrimen

Tertio ſciendum, quòd Auctor poſtea ponit differentiã inter ſignificationem,
ſuppoſitionem, & appellationem, quia appellatio eſt acceptio termini pro re exi
ſtente in actu, & extra animam ſuppoſitio vero, & ſignificatio ſunt tam de re exi-
ſtente in naturam quàm de exiſtente in anima ſiue in imaginatione, vt Antichri-
ſtus ſignificat Antichriſtum, & ſupponit pro eo, ſed nihil appellat, homo etiam F
ſignificat id quod participat naturam humanam, & naturaliter ſupponit tam pro
homine exiſtente quàm non, ſed non appellat niſi hominem exiſtentem in actu.
Alio modo differunt ſuppoſitio, & appellatio, quia appellatio eſt inferius a ſup-
poſitione, quia vbicunque eſt appellatio ibi eſt ſuppoſitio, & non econuerſo,
nam appellatio ſolum ineſt termino, vt dictum eſt, quando tenetur pro ſuppoſito
vel ſuppoſitis actu exiſtentibus, ſed ſuppoſitio poteſt eſſe in termino, quando te-
netur pro ſuppoſitis actu vel potentia vel etiam in imaginatione, & ſuppoſitio po
teſt eſſe naturalis, accidentalis, diſcreta, communis, ſimplex, & perſonalis, ſed
appellatio eſt tantum termini ſupponentis perſonaliter, & ſic patet quòd appel-
latio eſt inferius ad ſuppoſitionem.

Diuerſarum dictionum diuerſa appellatio.

Quarto ſciendum, quòd dictionum, quædam ſunt appellatiuæ qualitatis, & ap
pellant, ſed per ſe appellata non habent, ſicut ſunt nomina communia, & adiecti- G
ua quæ ſunt appellatiua, ſed non habent appellata, niſi ſua ſubſtantiua, & per ſua
ſubiecta, eo quòd indiuiduatio nõ in accidentibus niſi per ſubſtantiam loquendo
proprie. Aliæ ſunt dictiones, quæ nõ ſunt appellatiuę qualitatis, ſed ſunt appella
ta in neutro genere, cuiuſmodi ſunt nomina propria. Nomina enim propria dicũ
tur appellata ſuppoſita, & ſingularia diuerſis rationibus, quia dicuntur appella-
ta eo ꝙ appellantur a ſuis ſuperioribus. ſuperiora. n. de inferioribus prædicantur
ſecundum vnum nomen, & eadem rationem, vt Socrates eſt homo, dicuntur ſup
poſita, quia ſubijciuntur ſuis ſuperioribus, & dicuntur ſingularia quia nominant
aliquod diſcretum quod vni ſoli conuenit. Aliæ ſunt dictiones appellatiuæ quæ
appellant, & quę per ſe appellat habent, ſicut ſunt nomina communia ſubſtan-
tia, vt homo animal, & ſic de alijs. & talibus proprie conuenit appellatio. Et ta-
les dictiones accipiuntur aliquando pro omnibus ſuis ſuppoſitis, & hoc fit per
adiunctum ſigni vniuerſalis, vt dicendo omnis homo currit, aliquando pro ali- H
quo ſuorum ſuppoſitorum determinate, vt quãdo eis non additur aliquid, quod
eas diſtribuat, vt homo currit.

Argu. Contra prædicta arguitur primo ſic. Appellatio pertinet iuriſtis, ergo non ſpe-
ctat ad Logicum determinare de appellatione. Secundo ſic. Appellatio eſt tan-
tum termini communis, ergo communis debet poni in definitione eius. Tertio
ſic: Nulla eſt appellatio termini communis, ergo contra diuiſionem. Antecedens
patet, quia terminus communis non ſignificat rem exiſtentem cum exiſtentia
conueniat ſingularibus. Quarto ſic. Socrates mortuus appellatur homo, ergo ap
pellatio eſt tam exiſtentis quam non exiſtentis. Quinto ſic. Sicut dixit textus,
terminus ſignificat idem, ſupponit, & appellat. ſed ſignificat rem non exiſtentem
ergo etiam appellat pro re non exiſtente.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd aliter conſyderatur appellatio a
Logico,

A Logico,& aliter a iuriſtis. quia a iuriſtis conſyderatur inquantum dicit vocationem quandam de inferiori iudice ad ſuperiorem, ſicut cum quis iudicatus ab officiali appellat ad Papam.ſed a Logico conſyderatur vt dictum eſt. Ad ſecundum dr̃,ꝙ ſi capiatur appellatio,vt eſt proprietas nominis,quæ dicitur qualitas, ſic ſolum appellatio conuenit termino communi,ſed de tali non eſt hic ad propoſitum,ſed ſi capiatur prout eſt acceptio termini pro re exiſtente, tunc conuenit tam termino ſingulari quam cõi,& ſic capitur hic. Ad tertium dicitur,quod licet res ſignificata per terminum communem ſecundum ſe, & per ſe non exiſtat, tamen exiſtit in ſuis inferioribus,& tunc talia ſingularia a nomine communi appellantur, ſicut homo appellat Socratem, & Ciceronem, & ſic de alijs ſingularibus actu exiſtentibus. Ad quartum dicitur,quòd licet Socra.mortuus abuſiue appelletur homo,tamen non eſt homo ſimpliciter,quia homo mortuus non eſt homo, B ideo non poteſt appellari. Ad quintum dicitur, quòd Auctor ſic intelligitur, ꝙ ſi res ſignificata per terminum ſingularem exiſtat, tunc terminus ſingularis idẽ ſignificat pro eodem ſupponit, & pro eodem appellat.

Appellationis termini communis Duo Genera.

Item appellationum termini cõis, alia eſt termini cõis pro re in communi,vt quando terminus cõis ſimplicem habet ſuppoſitionẽ, vt cum dicitur,homo eſt ſpecies,animal eſt genus, & tũc terminus idem ſupponit,ſignificat,& appellat,vt hõ ſignificat hominẽ in cõi & ſupponit pro homine in cõi, & appellat hominem in cõi. Alia autem eſt appellatio termini communis pro ſuis inferioribus, vt C quando terminus communis perſonalem habet ſuppoſitionẽ,vt cũ dicitur,homo currit,tunc homo non idẽ ſignificat, ſupponit,& appellat,ſed ſignificat hominem in communi, & ſupponit pro particularibus hominibus,& appellat particulares homines tantũ exiſtẽtes. Et hæc de appellationibus ſufficiant.

Poſquã Auctor definit & diuiſit appellationem in eam quæ fit per terminum cõem,& eam quæ fit per terminum ſingularem, hic conſequenter ſubdiuidit appellationem termini cõis.nam alia eſt termini communis.pro re exiſtente in cõmuni,vt cum terminus communis ſimplicem habet ſuppoſitionem, vt homo eſt ſpecies, aĩal eſt genus. hõ.n.appellat naturam exiſtentem in eſſe ſimplici abſtracto a ſuppoſitis ſiue a ſingularibus. Alia eſt appellatio termini cõis pro ſuis inferioribus,vt hõ appellat Socratem aut Platonem, ſi exiſtant in rerum natura.

D Primo ſciendum, ꝙ dupliciter poteſt intelligi, quòd terminus cõis appellet. Vno mõ prout capiẽ pro re vniuerſali ſignificata per ipſum,& ſic ſuper ipſum fundatur vnus modus appellationis, quæ quidem appellatio eſt ipſius naturæ cõis, quæ licet ſecundum ſe non exiſtat, tamen exiſtit in ſingularibus, & ſic ſuper ipſum fundatur appellatio termini communis ſimplicem ſuppoſitionem habentis. Alio modo poteſt conſyderari terminus cõis videlicet prout eſt in ſuis ſuppoſitis,& ſic ſuper ipſum fundatur appellatio quæ eſt termini communis habentis ꝑſonalem ſuppoſitionem, & licet talis terminus communis non ſignificet illa ſuppoſita,vt ſuppoſita ſunt, & ſingularia, tamen poſſunt conſyderari vt conueniunt in natura ſpecifica,& ſic terminus communis poteſt appellare pro ipſis. Terminus cõis dupliciter.

Secundo ſciendum,quod terminus cõis habens ſuppoſitionẽ ſimplicẽ idem ſignificat,ſupponit,& appellat. ſignificat.n.naturam communem, ſupponit etiam Terminus cõis ſim-

pro eadem, & appellat pro ipſa natura cōi. Sed terminus cōis nō ſupponens ſimpliciter non idem ſignificat, ſupponit, & appellat nam talis terminus ſignificat naturam cōem, & ſupponit pro ſuppoſitis tam exiſtentibus quam non exiſtentibus, ſed ſolum appellat ſua particularia in actu exiſtentia, ſicut homo ſignificat naturam humanam, & ſupponit pro hominibus tam exiſtentibus quam non exiſtentibus, ſed ſolum appellat homines præſentes, & exiſtentes in actu. A

Simpliciter ſupponēs, idē ſignificat, appellat, & ſupponit. Terminorū appellatiuorū multiplicitas.

Tertio ſciendum, ꝙ terminorum appellatiuorū ſiue appellationem habentiū, quidam ſunt ſubſtantiui, quidam adiectiui. Subſtantiui ſunt illi, qui ſignificant rē exiſtentem in prædicamento per modum per ſe ſtantis tam in concretione ad ſuppoſita quam in abſtractione, ſicut iſte terminus homo, qui dicitur eſſe terminus concretus concretione naturę ad ſuppoſita, quia concernit ipſa, & iſte terminus humanitas dicitur abſtractus a quacunq; concretione. Termini aūt adiectiui ſunt illi, qui ſignificant rem in prædicamento exiſtentem per modum adiacentis, & iſtorum terminorum tam ſubſtantiuorum quam adiectiuorum, quidam ſunt ſubſtantiales, quidam ſignificant rem de prædicamento ſubſtantię, vt homo & humanitas. Alij autem accidentales, qui ſignificant rem de prædicamento accidentium, vt album & albedo. & ſic de alijs, de quibus eſt facta mentio, vnde tam in terminis ſubſtantialibus, quam accidentalibus eodem modo ſumitur appellatio capiendo appellationem proprie. B

Quibus terminis appellatio attribuatur.

Quarto ſciendum de terminis accidentalibus, quòd res de prædicamento accidentiū poteſt dupliciter conſyderari. vno modo, vt habet habitudinem ad ſubſtantiam, vt albus, ba, bum. album enim ſignificat albedinem ſecundum quod adiacet ſubſtantiæ. Alio modo poſſunt illæ res conſyderari ſine habitudine ad ſubſtantiam, & hoc dupliciter, ſecundum ꝙ dupliciter poſſunt abſtrahi, quia ipſarum vna abſtractio eſt a ſubiecto, alia eſt abſtractio a ſuppoſitis, & ſecundum primam abſtractionem natura albedinis ſignificantur per illum terminum albedo, ſed ſecundum, quod abſtrahitur à ſuppoſitis ſignificatur per illum terminum albedinitas, & natura nigredinis per illum terminum nigredinitas. vnde in oībus iſtis terminis nihil differt quantum ad appellationem Ex quo ſequitur, ꝙ aliqui antiqui male dixerunt, eo ꝙ putabant appellationem non poſſe attribui niſi termino adiectiuo, & mouebantur propter illam rationem, quia appellatio, vt ipſi dicebant eſt in termino ratione ſignificati formalis rei appellatæ, quæ non poteſt appellari niſi per terminum adiectiuum, vt dicebant, & non per ſubſtantiuum quod importat ſignificatum ſuum abſolute, & non cum dependentia, vel habitudine ad aliud, ſicut iſte terminus homo qui ſignificat naturam humanam abſolute. Verumtamen illud non eſt verum, quia termini ſubſtantiui poſſunt eſſe concreti concretione naturæ ut dictum eſt, ſiue concretione ſuppoſitorum, licet non ſignificent per modum adiacentis. C D

Impugnatio opi. antiquorum

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Terminus cōis habens ſimplicem ſuppoſitionē reſpectu termini ſecundæ intentionis ſignificat naturam cōem exiſtentem in anima, ergo non appellat. conſequentia tenet, quia tunc Antichriſtus appellaret, quod falſum eſt. Secundo ſic. Appellatio eſt acceptio termini communis pro re exiſtente, ſed natura communis ſignificata per terminum cōem non exiſtit, ergo terminus communis non appellat. Tertio ſic. Omne quod eſt ſingulare eſt, ſed appellatio eſt termini exiſtentis, ergo non poteſt eſſe termini cōis ſimplicem ſuppoſitionem habentis. Quarto ſic. Appellatio inſequitur ſignificationem termini communis, ſed terminus communis non ſignificat ſua ſuppoſita, ergo non appellat pro ſuis ſuppoſitis. Quinto ſic. Appellatio, ſignificatio, ſuppoſitio ſunt diuerſæ proprietates, ergo non poſſunt eidem conuenire, ergo male dictum eſt, ꝙ terminus communis idem ſignificat, ſupponit, & appellat.

A Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ duplex eſt appellatio. ſ. propria, & impropria, vnde talis terminus appellat accipiendo appellationem large. & quodammodo improprie prout eſt termini ſignificantis tam rem extra animā quam rem in anima. Ad ſecundum dicitur, quod licet terminus communis nō ſignificet rem exiſtente ſecundum ſe, tamen ſignificat rem exiſtenté in ſingularibus, & hoc ſufficit. Ad tertiū dicitur, quòd licet omne id quod primo, & per ſe exiſtit ſit ſingulare, tamen illud quod exiſtit ad alterius exiſtentiam non eſt ſingulare, ſicut vniuerſalia quæ ſignificantur per terminos communes, & ſic termini communes ſignificant rem exiſtentem, videlicet in ſingularibus, & per ſingularia. Ad quartum dicitur, quod licet terminus communis primo, & per ſe nō ſignificet ſua ſuppoſita, tamen ex conſequenti, & materialiter bene ſignificat ipſa, inquantum includunt naturam per terminum communem ſignificatam. Ad quintum dicitur, quòd licet iſtæ proprietates conueniant eidem materialiter ſumpto, non tñ conueniunt eidem formaliter ſumpto, & hoc ſufficit. Et hæc de appellatione dicta ſufficiant. Solutiones.

B

PARVORVM LOGICALIVM TRACTATVS QVINTVS,

Summa Tractatus.

De Reſtrictionis tam Nominis quam Verbi Varijs acceptionibus ac natura, & ſoluendi in ea multorum ſophiſmatum per Regulas, tam nominibus quam verbis proprias, intellectu, & obiectionis Dilutio.

C

Quid ipſa Reſtrictio, & Quotuplex ſit.

Reſtrictio eſt coarctatio termini cōis a maiori ſuppoſitione ad minorē, vt dictū eſt prius. Reſtrictionum aūt, alia fit per nomen, vt hō albus. Iſte terminus hō non ſupponit pro nigris neq; pro medio colore coloratis, ſed reſtringitur ad albos. Alia fit per verbum, vt hō currit. iſte terminus hō, ſupponit pro præſentibus tātū. Alia fit per participium, vt cum dicitur, homo currens diſputat. D ille terminus homo ſupponit pro præſentibus. Alia fit per implicationem vt cum dicitur, homo qui eſt albus currit. Hæc implicatio, qui eſt albus, reſtringit hominem ad albos. Item reſtrictionum factarum per nomen, Alia fit per inferius ſuperiori appoſitum, vt animal homo currit. Ille terminus animal tantum ſupponit pro animalibus quæ ſunt homines. Alia fit per differentiam aduenientem generi quæ eſt eſſentialis, cum ſit conſtitutiua rei. vt cum dicitur, animal rationale. Hic animal, ſupponit pro rationalibus animalibus. Alia fit per adiectiuum accidentis, vt cum dicitur, homo albus, iſte terminus homo ſupponit tantum pro albis hominibus. Vide ſumiſtas & vide Ioan. Bricot in quæſtionibus ſuis qui multa pulchra dicit.

Iſte eſt Quintus partialis tractatus Paruorũ Logicalium, in quo intendit determinare de vna proprietate termini incomplexi, quæ dicitur reſtrictio, quamuis prius determinandum fuiſſet de reſtrictione, eò q reſtrictio & ampliatio opponuntur, & fiunt circa perſonalem ſuppoſitioné, niſi obſtetiſſet ratio quæ prius dicta eſt in principio appellationum.ſ.q appellatio eſt magis intrinſeca termino quã reſtrictio. Et quia hic principaliter vult determinare de reſtrictione, ideo reſumit definitionem reſtrictionis prius poſitam in principio ampliationum. E

Quid reſtrictio.

Primo ſciendũ, q reſtrictio eſt coarctatio termini cóis a maiore ſuppóne ad minorem, hoc ad decrementum ſiue minoratio ambitus alicuius termini cóis ſecundum q pro paucioribus ſuppoſitis tenetur q exigat ſua actualis ſuppoſitio, ſicut dicendo, hõ albus currit, ille terminus hõ de ſua actuali ſuppoſitione poteſt ſupponere pro omnibus hominibus quocunque colore coloratis, tamen per naturam illius adiuncti albus, variatur ſuppoſitio eius & tenetur ſolum pro hominibus albis. & accipitur in iſta definitione coarctatio metaphorice ad coarctationem realem, ſicut ſufficienter explicatum eſt in principio ampliationum. F

Reſtrictionis diuiſio.

Secundo ſciendum, quòd Auctor conſequenter diuidit reſtrictionum dicens, quòd reſtrictionum, alia fit per nomen, alia per verbum, alia per participium, & alia per implicationem alicuius orationis. Et conſequenter ſubdiuidit reſtrictionem factam per nomen dicens, q alia fit per inferius appoſitum ſuperiori, alia fit per differentiam aduenientem generi, alia per adiectiuum accidentis, & omniũ iſtorum exempla ſatis patent in textu. vnde reſtrictio fit multis modis. vno mõ fit per aliquid adueniens termino reſtricto, ſicut dicendo, homo albus currit. Alio modo fit nullo adueniente termino communi, vt cum dicitur, rex venit, reſtringitur ad ſupponendum pro rege patriæ, & ſecundum hoc poteſt dici quòd duplex eſt reſtrictio. Vna eſt naturalis, quæ fit per aliud adueniens termino communi, & dicitur naturalis, quia ille terminus capitur ſecundum naturam & exigentiam termini adiuncti, alia eſt vſualis reſtrictio, & eſt illa quæ in termino per vſum & modum loquendi inuenitur, & ideo dicitur vſualis reſtrictio, quia non conuenit ei ſecundum naturam alicuius adiuncti. G

Reſtrictio naturalis quot modis fiat.

Tertio ſciendum, quòd reſtrictio naturalis poteſt fieri multis modis, vt prius dictum eſt. Vno modo per dictionem. Alio modo per orationem. per orationem fit quando alicui termino cõi implicatur aliquid non importans diminutionem nec ampliationem, vt cum dicitur, homo qui eſt albus currit. ibi reſtringitur hõ ad ſupponendum pro illis quibus conuenit illa implicatio, qui eſt albus. Et notanter dicit non importans diminutioné, nec ampliationem, quia eſt aliqua oratio implicatiua quæ importat diminutionem, vt iſta, qui eſt mortuus, & alia eſt implicatiua quæ importat amplictionem, vt iſta, qui poteſt eſſe. illę.n. implicationes non reſtringunt. Et ſic patet quod reſtrictio habet fieri, quando terminus adueniens alteri non diminuit nec ampliat terminum cui additur, ſed quando facit ipſum teneri pro paucioribus ſuppoſitis quàm prius tenebatur. &, cum oratio implicatiua eſt diminuens, deſtruitur illud cui adiungitur. & oratio ampliatiua facit terminum teneri pro pluribus quam exigat ſua actualis ſuppoſitio, ideo non reſtringitur. Sed reſtrictio quæ fit per dictionem poteſt fieri dupliciter. vno modo ratione ſignificationis, alia modo ratione conſignificationis. Ratione ſignificationis poteſt fieri, quando aliquid additum termino communi reſtringit ipſum quò ad principalem ſignificationem. Et ratione conſignificationis fit, quando aliquid reſtringitur ſolum quò ad conſignificationem, ſicut dicendo, homo eſt albus, homo reſtringitur ſolum ratione conſignificationis, ſcilicet ratione generis quia tantum ponitur pro maribus. H

Quarto ſciendum q cũ dicitur, q reſtrictionum, quædam fit per nomen, & alia

A alia fit per verbum &c. ibi eſt diuiſio generis in ſpecies, eò, ꝙ reſtrictio æqualiter dicitur de omnibus illis membris. Et iſtorum modorum ſufficientia ſic poteſt haberi. nam omnis reſtrictio fit per dictionem incomplexam vel complexam, ſi primum, hoc eſt dupliciter. vel talis dictio ſignificata ſubſtantiam, vel actum. ſi ſubſtantiam, ſic eſt primum membrum, ſi actum, hoc eſt dupliciter vel actum diſtantem a ſubſtantia, & ſic eſt ſecundum membrum, vel indiſtantem & ſic eſt tertium membrum. ſi fiat per vocem complexam, ſic eſt illa quæ fit per implicationem. Vnde in propoſito implicatio vocatur aliquod complexum ex nomine & verbo implicite includens ſuppoſitionem termini communis. vt cum dicitur, homo qui eſt albus currit, iſta implicatio, qui eſt albus, includit implicite ſuppoſitionem huius termini homo, vnde etiam diuiſio ſequens, talis eſt ſicut diuiſio præcedens. & ſic poteſt faciliter ſumi ſufficientia membrorum eius. Reſtrictionum alia per verbum, alia per nomē fit.

B Et ſic patet quid ſit reſtrictio, & quomodo habeat fieri, & quomodo diuiditur.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Reſtrictio non eſt poſſibilis, ergo de ipſa non eſt determinandum. Antecedens patet, quia vbicunque ponitur dictio ſemper ſupponitur & capitur pro ſuo ſignificato, ſed ſignificatum dictionis non poteſt reſtringi, ergo videtur quòd ipſa non eſt poſſibilis. Secundo arguitur ſic contra definitionem. quia terminus ſingularis aliquando ſtat pro pluribus. & aliquando pro paucioribus, ergo videtur, ꝙ reſtringitur, ergo male ponitur in definitione termini communis. Tertio arguitur ſic. Circa appellationem fit coarctatio a maiori ſuppoſitione ad minorem, & tamen non eſt reſtrictio, ergo. Quarto ſic. Reſtrictio non fit per nomen, ergo contra vnum membrum diuiſionis. Antecedens patet. quia ſi fieret, in iſta, homo albus currit, fieret, ſed hoc non, quia albus in plus ſe habet quam homo, ergo, non poteſt reſtringere ho- Argum.

C minem. Quinto ſic. Implicatio eſt magis communis quàm illud cui abiungitur, ergo non poteſt reſtringere. Antecedens patet, quia implicatio, qui eſt albus, poteſt addi homini, boui, & leoni, & ſic de alijs.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum argumentorum dicitur, quòd licet dictio non poſſit reſtringi quantum ad ſignificatum formale, tamen quantum ad ſignificatum materiale bene reſtringitur. vnde, vbicunque ponitur homo, ſignificat humanitatem quæ eſt ſignificatum formale eius, ſed non capitur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, quæ ſunt ſignificatum materiale eius, ideo poteſt reſtringi. Ad ſecundum iſtorum dicitur, quòd licet terminus ſingularis æquiuoce tentus poſſit teneri pro pluribus, tamen vniuoce tentus non poteſt ſtare niſi pro vno ſolo, & ſic non poteſt reſtringi. Ad tertium argumentum dicitur, quòd licet appellatio aliquando appellet pro paucioribus, hoc tamen eſt per accidens, quia ſemper per ſe facit terminum communem teneri pro exiſtentibus tantum. Solutio

D Ad quartum dicitur, quòd licet albus in comparatione ad alia ab homine in plus ſe habeat quàm homo, tamen in comparatione ad hominem non in plus ſe habeat quam homo, tamen in comparatione ad hominem non in plus ſe habet. Ad quintum dicitur, quòd licet implicatio ſecundum ſe in plus ſe habeat quàm terminus cui adiungitur, tamen ſecundum, quòd adiungitur tali vel tali termino per relationem in eo incluſam, in minus ſe habet quā talis terminus communis.

De Reſtrictionis per nomen factæ quibuſdam neceſſarijs Regulis.

DE reſtrictione facta per nomen cōiter ſumptum tales dantur regulæ. Omne nomen nō diminuēs nec habēs vim ampliādi, Prima regula.

adiunctum

adiunctum ex eadem parte termino magis communi, reſtringit ipſum ad ſupponendum pro his,ad quæ exigit ſua ſignificatio, vt patet in exemplis prædictis,vt homo per ſuam ſignificationem reſtringit animal ad animalia quæ ſunt homines, vt cum dicitur, animal homo,& albus reſtringit hominem per ſuam ſignificationem ad homines albos, vt cum dicitur, homo albus. Dico autem non diminuens, ad remouendum nomina diminuentia rationem adiuncti, vt mortuus, vel corruptus, & ſimilia quæ non reſtringunt, ſed potius deſtruunt adiunctum. Dico autem non habentem vim ampliandi, ad remouendum dictiones ampliatiuas, vt potens,poteſt, poſsibile, quæ non reſtringunt, ſed potius ampliant. E F

Notabile pulchrum. Et ſciendum quod minus cõe ſemper reſtringit magis commune vt cum dr̄,homo albus currit, quia hõ reperitur in albis hominibus & nigris,& medio colore coloratis, albus autem non. vnde quò ad hoc,hõ eſt magis cõe,& albus minus cõe,& ſic albus reſtringit hominem,ſed ſecundum ꝙ albus reperitur in hominibus, lignis, lapidibus, & brutis,hõ aũt non,vt ſic,albus eſt magis cõe, & hõ minus cõe, & ſic hõ coarctat album ad albedinem exiſtentem in hominibus, vt cum dicitur, homo albus currit,& ſic vtrunque coarctat alterum ſecundum diuerſa. Item de termino reſtricto talis datur regula. G

Secũda regula. SI ſignum vniuerſale aduenit termino reſtricto non diſtribuit ipſum niſi pro his ad quæ reſtringitur. cum.n.dico,omnis homo albus currit, ibi homo reſtringitur ad albos, & non poteſt diſtribui niſi pro albis.

Tertia regula. Item de reſtrictione datur talis regula. Nihil poſitum a parte p̄dicati põt reſtringere terminum cõem poſitũ a parte ſubiecti quò ad principalem eius ſignificationem, vt hõ eſt albus,iſte terminus albus in prædicato poſitus nõ poteſt reſtringere hominem in ſubiecto poſitum ad albos,quia,ſi reſtringeretur ad albos, ergo per regulam præcedentem.ſ.ſi ſignum vniuerſale aduenerit termino reſtricto ſolum diſtribuit ipſum pro his ad quæ reſtringitur,vt in propoſito,hõ diſtribueretur ſolum pro albis hominibus, & ſic iſtius propoſitionis, omnis hõ eſt albus, ſenſus eſſet, omnis homo albus eſt albus. ergo,ſi vna erit vera, reliqua erit vera, & ſi vna erit falſa,reliqua erit falſa, quod tamen eſt falſum. ergo, cum dicitur omnis homo eſt albus, iſte terminus hõ non reſtringitur, & ſic patet illa regula. Dico aũt quò ad principalem eius ſignificationem, quia prædicatum reſtringit ſubiectum quò ad conſignificationẽ, quæ eſt genus,vt cum dicitur,cignus eſt albus,iſte terminus cignus, reſtringitur ad mares,& non ad mulieres,& ſic albus reſtringit ipſum quò ad cõſignificationẽ quæ eſt genus,& non quò ad ſuã ſignificationẽ. H

Item

A Item de reſtrictione facta per implicationẽ talis datur regula. Omnis implicatio immediate coniuncta termino cõmuni reſtringit ipſum, ſicut ſuum adiectiuum, vt cum dicitur, homo qui eſt albus currit, iſte terminus homo reſtringitur ad albos per hanc implicationem, ſcilicet, qui eſt albus. Item de eadem reſtrictione talis datur regula. Quotieſcunque ſignum vniuerſale, & implicatio ponuntur in eadem locutione, duplex eſt oratio, eò ꝙ ſignum poteſt præcedere implicationem, & ſic diſtribuit terminum communem pro quolibet ſuppoſito, vt cum dicitur, omnis, homo currit qui eſt albus. Item implicatio poteſt prius aduenire, & reſtringere terminũ communem, & tunc ſignum poſtea adueniens non diſtribuit ipſum niſi pro his ad quæ reſtringitur, vt omnis homo qui eſt albus currit, & tunc æquiualet huic omnis homo albus currit. Quarta regula. Quinta regula.

Poſtquam Auctor ſubdiuiſit reſtrictionem, hic conſequenter ponit quaſdam regulas de reſtrictione facta per nomen, & conſequenter determinabit de quibuſdam regulis reſtrictionis factæ per verbum, & quia nomen præcedit verbum, ideo patet ordo. Et primo ponit vnam regulam de reſtrictione facta per nomen, ſiue ampliatione, dicens, quòd omne nomen non diminuens, nec habens vim ampliandi, adueniens ex eadem parte termino communi reſtringit ipſum ad ſupponendum pro his quæ exigit ſua ſignificatio. ſ. ſignificatio illius nominis reſtringentis, vt dicendo, animal homo currit. ibi homo, reſtringit animal per ſuam ſignificationem ad ſupponendum pro animalibus habentibus humanam formam. Et conſequenter exponit Auctor ſuam regulam, & dicit, quòd notanter dicitur non diminuens, propter nomina diminuentia rationem illius termini cui adiunguntur, vt mortuus, & corruptus, talia. n. non reſtringunt, ſed magis deſtruunt. ſ. formam ſignificatam per terminum cui adiunguntur. Et dicebatur notanter non habens vim ampliandi, propter illa, poſſibile potens, & ſimilia quæ non reſtringunt, ſed potius ampliant. Et ſimiliter debet intelligi de dictione diſtrahente, ſicut de diminuente, vnde dictio diminuens, & diſtrahens differunt, nam illa dicitur diminuens, quæ deſtruit rationem illius cui adiungitur, vt mortuus, & illa dicitur diſtrahens, quæ trahit terminũ cui adiungitur ad extraneam ſignificationem, vt dictum. Prima regula reſtrictionis expoſitio. C Dictio diminuens a diſtrahente, quomodo differat.

Primo ſciendum, quòd generaliter quodlibet minus cõmune reſtringi magis commune. veruntamen idem terminus dicitur magis communis & minus diuerſis reſpectibus, & ſic idem terminus poteſt eſſe reſtringens, & reſtrictus, verbi gratia, homo albus currit, homo reperitur in hominibus albis, & nigris, & medio colore coloratis, & albus non, & ſic ſecundùm illud reſpectum, homo eſt terminus magis communis, & albus minus communis, & ideo albus reſtringit hominem. ſecundum autem, ꝙ albus reperitur in hominibus, lapidibus, & in animalibus brutis, & homo non, iſto modo albus eſt terminus magis communis, & homo minus communis, & ideo homo coarctat, & reſtringit album ad albedinem exiſtentem in hominibus. D Diuerſis reſpectibus dicitur magis & minus communis aliquis terminus.

Secundo ſciendum, ꝙ pro termino reſtricto Auctor ponit vnam regulam in textu quæ talis eſt. Si ſignum diſtributiuum adueniat termino reſtricto, non diſtribuit ipſum plenariè pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed ſolum diſtribuit ipſum pro his ad quæ reſtringitur ſecundùm exigentiam termini reſtringentis, vt cum Termini reſtricti regula exponitur.

cum dicitur, omnis homo albus currit; homo enim non diſtribuitur niſi pro ho- E
minibus albis,& hoc eſt ratione illius termini reſtringentis albus, vnde ſi ſignum
vniuerſale adderetur termino communi per ſe ſumpto & non reſtricto diſtribue
ret ipſum vniuerſaliter pro omnibus ſuppoſiti, ſed, cùm additur ſibi determina-
tio non diminuens nec diſtrahens, diſtribuitur ſecundum exigentiam illius deter
minationis,& ſic patet,quòd ſignum vniuerſale in iſta propoſitione,omnis homo
albus currit,& ſibi ſimilibus, non agit in terminum communem, ſed ſecundum,
quòd reſtrictus eſt per hanc determinationem albus.

Reſtrictionis p[er] nomen factæ neceſſaria regula. Tertio ſciendum eſt, quòd conſequenter Auctor ponit vnam aliam regulã de reſtrictione facta per nomen, quæ talis eſt. Nihil poſitum a parte prædicati poteſt reſtringere terminum cõem poſitum a parte ſubiecti quò ad principalem ſignificationem. Et iſta regula videtur dari de termino reſtringente, vt cum dicitur homo albus, albus enim non reſtringit hominem ad albos. cuius ratio eſt, F quia tunc ſignum vniuerſale iunctum homini non diſtribueret ipſum niſi pro albis, vt patet per regulam immediate dictam, & ſic hæc propoſitio eſſe vera, omnis homo eſt albus, poſito caſu, quòd aliqui eſſent nigri, quod patet quia valeret tantum ſicut iſta, omnis homo albus eſt albus. ſed illud manifeſte eſt falſum, caſu poſito, igitur illud eſt falſum ex quo ſequitur, videlicet, quòd ille terminus albus in prædicato poſitus reſtringat iſtum terminum homo, poſitum a parte ſubiecti quantum ad principalem ſignificationem. verumtamen talis terminus poſitus a parte prædicati habet reſtringere terminum poſitum a parte ſubiecti quantum ad ſignificationem minus principalem, ſiue quantum ad conſignificationem, vt cum dicitur, cignus eſt albus, albus reſtringit cignum pro maribus tantum, & non pro ſemellis, & ſic reſtringit ipſum quantum ad ſignificationem minus principalem quàm eſt genus.

Reſtrictionis per implicationem factæ alia regula. Quarto ſciendum, quod Auctor ponit G vnam aliam regulam de reſtrictione facta per implicationem dicens, quòd omnis implicatio immediate adiuncta termino cõmuni reſtringit ipſum ſicut ſuum adiunctum, vt cum dicitur, homo qui eſt albus currit, ille terminus homo reſtringitur ad albos per illam implicationem, qui eſt albus, vnde notanter dicitur immediate adiuncta, quia, ſic talis implicatio non immediate adderetur, non plus reſtringeret quam adiunctum poſitum a parte prædicati, vt ſi diceretur, homo currit, qui eſt albus. vnde quantum rem iſtæ duæ æquipollent, homo albus currit, & homo qui eſt albus currit. Et ex iſta regula refert. Auctor in textu aliam regulam de reſtrictione facta per implicationem dicens, quã quotieſcunque ſignum vniuerſale & implicatio ponuntur in eadem locutione, locutio eſt duplex, eò, quòd ſignum vniuerſale poteſt præcedere implicationem non immediate poſitam in termino communi, & tunc diſtribuit terminum cõmunem pro omnibus ſuis ſuppoſitis, vt cum dicitur, omnis homo currit qui eſt albus, ibi ille terminus homo H diſtribuitur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, vel illud ſignum vniuerſale poteſt præcedere implicationem immediate poſitam in termino communi ex eadem parte & ſic tale ſignum non diſtribuit niſi pro illis, ad quæ reſtringitur per illam implicationem, vt dicendo, omnis homo eſt albus currit. & ratio huius diuerſitatis eſt, I quia in prima propoſitione ſignum vniuerſale attingit terminum cõmunem antequam determinetur per implicationem, ſed in ſecunda determinatur per implicatione antequàm diſtribuatur per ſignum. & ideo nõ diſtribuit terminum communem vniuerſaliter pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed tantum pro quibus exigit ſua implicatio.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Nullum poſterius agit in prius, ſed econuerſò, ſed omne reſtringens poſterius eſt reſtrictio. ergo nullum reſtringens agit in dictionem reſtrictam. Secundo ſic. Cum dicitur, potens portare lapidem

A dem currit, eſt reſtrictio, & tamen ibi eſt dictio ampliatiua, & non habens vim reſtringendi, ſed ampliandi, ergo contra primam regulam. Tertio ſic. Signum vniuerſale non amittit ſuam vim per aliquid quod eſt poſterius, ergo videtur, quòd cùm habeat virtutem ad diſtribuẽdum terminum communem pro omnibus ſuis ſuppoſitis, non perdat viam ſuam per dictionem reſtringentem terminum communem, cùm ſit poſterius ipſo, ergo videtur, ꝙ diſtribuat terminum reſtrictum pro omnibus ſuis ſuppoſitis, quod eſt contra ſecundam regulam. Quarto ſic. Talia ſunt ſubiecta qualia permittuntur ab eorum prędicatis, ergo videtur, quòd ſicut prædicata variant ſua ſubiecta, ſic poſſunt reſtringere. Quinto arguitur ſic. Quando ſignum vniuerſale additur termino reſtrictio, tunc prius cadit ſupra terminum reſtrictum, quàm ſupra dictione reſtringentem, ergo videtur, quòd ipſum diſtribuat pro omnibus ſuis ſuppoſitis.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd poſterius non agit in prius B quantum ad eius ſubſtantiam, ſed bene agit quòd ad accidentalia eius. modo accidentale eſt, terminum communem teneri pro pluribus vel paucioribus ſuppoſitis eius. Ad ſecundum dicitur, quòd licet ſit ibi dictio ampliatiua, & reſtrictiua, tamen illa reſtrictio non fit ratione dictionis ampliatiuę ibi poſitæ, ſed ratione dictionis reſtringentis. Ad tertium argumentum dicitur, quod licet ſignum vniuerſale non amittat per ſe ſuam vim, tamen per accidens poteſt eam perdere ratione determinationis illius cui adiungitur ſignum vniuerſale, quod ſuſcipit eius virtutem. Quia, quando in aliqua dictione ponitur terminus communis eſt determinatione non diminuente, tunc ſignnm adueniens non diſtribuit illud ſubiectum ſecundum ſe, & abſolute, ſed ſecundum, quod determinatur per illam determinationem, quia etiam ille terminus communis non ſubijciebatur abſolute, ſed prout ſtat ſub tali determinatione. Ad quartum iſtorum dicitur, ꝙ hæc regula habet veritatem quo ad ſuppoſitionem, non tamen quo ad reſtrictionem. C Vel poteſt dici, ꝙ licet ſubiecta varientur quo ad conſignificationem, non tamen quo ad principalem ſignificationem. Ad quintum dicitur, ꝙ licet ſecundum vocem ſignum, & terminus reſtrictus præponantur dictioni reſtringenti, tamen ſecundum intellectum dictio reſtringens immediate præponitur ipſi termino, quia ſicut dictum eſt, ſignum vniuerſale diſtribuit terminum communem ad ea quæ reſtringitur per dictionem reſtringentem.

Solutio.

Signum vniuerſale quo pacto ſuã vim amittit.

Reſtrictionis per Verbum factæ tres Regulæ apponuntur.

SEquitur de reſtrictione facta per verbum. De qua plures dañt regulæ. Quarum prima talis eſt. Terminus cõis ſupponens vel apponens verbo pręſentis temporis ſimpliciter ſumpto, non haben D te vim ampliandi nec ex ſe nec ex alio, reſtringitur ad ſupponendũ pro his, qui ſunt ſub forma termini communis ſupponentis. Dico aũt termini communis. quia terminus diſcretus neque reſtringitur neque ampliatur, dico autem verbum præſentis temporis, ad remouendum alia verba aliorum tẽporum, quia terminus cõmunis aliam habet ſuppoſitionem cum eis. dico aũt ſimpliciter ſumpto, ad remouendum verba ſumpta cum particulis diminuentibus, vt eſt opinabile, & impoſsibile. dico autem nõ habente vim ampliandi, ad remouendum verba ampliatiua vt poteſt. dico autem neque ex ſe neque ex alio,

Prima regula.

ex alio, ad remouendum verba habentia vim ampliandi ex alio, vt E puta ex coniuncto, ſicut hoc verbum eſt, cum dicitur, eſt potens. dico autem ſub forma termini ſupponentis, quia homo ſupponit pro his, qui ſunt ſub humanitate, & animal pro his, quæ ſunt ſub animalitate, vt cum dicitur, homo eſt animal. Item alia datur regula. Terminus communis ſupponens, vel apponens verbo de præterito, ſimpliciter ſumpto, non habente vim ampliandi nec ex ſe nec alio, reſtringitur ad ſupponendum pro his, quæ ſunt, vel fuerunt ſub forma termini ſupponentis, vt cum dicitur, homo fuit animal, iſte terminus homo ſupponit pro omnibus his, qui ſunt, vel fuerunt homines, & animal, pro his, quæ ſunt, vel fuerunt animalia. Item alia F datur regula. Terminus communis ſupponens, vel apponens verbo de futuro, etiam ſupponit pro his, quæ ſunt, vel erunt ſub forma termini ſupponentis, ſcilicet pro eis quæ ſunt, vel erunt in futuro, vt homo erit animal. Ex prædictis patet, quòd verbum reſtringitur quò ad conſignificationem, quæ eſt tempus, & non quò ad ſignificationem principalem.

Secũda regula.

Tertia regula.

Prima regula. Terminus cõmunis vel apponens verbo præſentis temporis ſimpliciter ſumpto non habenti vim ampliandi a ſe vel ab alio, ad ea quæ terminiſupponentis ſunt reſtringitur.

Poſtquam Auctor determinauit de reſtrictione facta per nomen & per implicationem, quæ æquipollet nomini, hic conſequenter determinat de reſtrictione facta per verbum. Et ponit tres regulas de tali reſtrictione, ſecundum, ꝙ verbum poteſt eſſe præſentis temporis, vel præteriti, vel futuri. Vnde prima regula talis G eſt. Terminus communis ſupponens, vel apponens verbo præſentis temporis ſimpliciter ſumpto non habenti vim ampliandi a ſe, vel ab alio, reſtringitur ad ſupponendum pro his, quæ ſunt ſub forma termini ſupponentis. Et notanter dicitur terminus communis, quia terminus diſcretus non reſtringitur nec ampliatur, vt dictum eſt prius. Notanter ẽt dicitur præſentis temporis, ad remouendum alia verba aliorum temporum, de quibus poſtea dicetur. Notanter ẽt dicitur, ſimpliciter ſumpto, ad remouendum verba diminutionem importantia, ſicut opinor, imaginor. Et notanter dicitur, non habenti vim ampliandi, ad remouendum verba ampliatiua. Et notanter dicitur, ex ſe, ad remouendum hoc verbum poteſt. Et notanter dicitur, a ſe vel ab alio, ad remouendum verba quæ de ſe non habent vim ampliandi, ſed ex adiuncto, ſicut eſt potens, vel impoſſibile, quia licet hoc verbum eſt, ex ſe non ampliet, tamen ampliat per illud adiunctum potens, vel poſſibile. Dicitur autem notanter ſub forma termini communis ſupponenti, quia cum dicitur. homo eſt animal, ibi homo ſupponit pro illis, qui ſunt ſub humanitate, & animal, pro his qui ſunt ſub animalitate. H

Actus verbi ad ſubiectũ duplex comparatio.

Primo ſciendum, ꝙ actus verbi poteſt comparari ad ſuum ſubiectum dupliciter. Vno modo quantum ad id in quo eſt, & de quo enunciatur, vt cum dicitur, Socrates currit hic comparatur curſus ad Socratem, tanquam ad in quo eſt, & de quo dicitur. Alio modo pôt comparari ad ſubiectum, tanquam ad id de quo enunciatur, non tamen ad id in quo eſt, vt cum dicitur, Cæſar laudatur, laus.n. enunciatur de Cæſare, non eſt tamen in Cæſare, ſed in laudante. Et ſimiliter cum dicitur, chimera opinatur, opinio enunciatur de chimera, & tamen non eſt in chimera, ſed in opinante. Similiter cum dicitur Antichriſtus poteſt eſſe, hic enunciatur potentia ad eſſe de Antichriſto, non tamen eſt in ipſo, ſed in principijs naturalibus, ex quibus educetur Antichriſtus. Vnde illa verba, quæ ſignificant actum comparatum ad ſubſtantiam, vel ad ſubiectum tanquã ad id de quo enunciatur,

A ciato, & non tanquam ad id quo eſt, ampliant, & de iſtis non eſt ad propoſitum. Illa uero quæ ſignificat actum, qui comparatur ad ſubiectum tanquam ad id in quo eſt, & de quo dicitur non ampliãt. & de ipſis eſt hic ad propoſitum.

De actu ac compoſitioue verbi.

Secundo ſciendum, ꝙ in iſtis uerbis ultimare dictis ſunt duo. ſ. actus uerbi, & compoſitio ipſius uerbi. Actus uero quantus de ſe eſt in quolibet tpe, ſed per tp̃s, quod eſt menſura actus, ſiue motus illius uerbi, reſtringitur ut ſit in tempore quod eſt menſura eius. unde actus præſentis verbi ponitur in præſenti tẽpore, & præteriti in præterito, & futuri in futuro. Et, quia tempus, quod eſt menſura motus, & actus eſt menſure compoſitionis uerbi, per actum uero reſtrictam actu reſtringitur compoſitio, ideo reſtrictio actus reſtringit compoſitionem. Et quia compoſitio actus uerbi eſt accidens, quod ſine ſubiecto eſſe no n poteſt, & dicitur de ſubiecto mediãte compoſitione, quæ unit extremum cum extremo in B oratione ideo eodem tempore, in quo ponitur actus uerbi & compoſitio illius actus, ponitur etiam ſubiectum illius actus, & ſic reſtringitur ſubiectum uerbi, ad idem tempus, ad quod reſtringitur actus uerbi, & etiam compoſitio illius, ſubiectum autem illius actus eſt terminus communis, ſupponens uerbo. Ideo patet, ꝙ a uerbo reſtringitur, quamuis hoc ſit mediante reſtrictione actus uerbi, & etiam compoſitionis.

Duarũ regularũ verbi de præterito ac futuro, diligens declaratio

Tertio ſciendum, ꝙ Auctor ponit duas alias regulas. ſ. de uerbo præterito & futuro. Quarum prima eſt. Terminus communis ſupponens vel apponens verbo de preterito ſimpliciter ſumpto non habendi uim ampliandi a ſe vel ab alio, reſtringitur ad ſupponendum pro his, qui ſunt, vel fuerunt ſub forma termini ſupponentur, ut cum dicitur, homo fuit animal, homo ſupponit pro his, qui ſunt vel fuerunt homines, & animal pro his, qui ſunt, vel fuerunt aĩalia. Secunda re C gula talis eſt. Terminus communis ſupponens, vel apponens uerbo de futuro ſimpliciter ſumpto non habenti uim ampliandi ſe vel ab alio tantum ſupponit pro his, qui ſunt, vel erunt ſub forma termini ſupponẽtis, vt homo erit animal. & iſtæ duæ regulæ proportionabiliter poſſunt exponi ſicut præcedens. unde licet Auctor determinet de uerbo præteriti perfecti temporis, non tamen aliquã mẽtionem facit de alijs præteritis, quia alia præterita. ſ. pluſquam perfectum & imperfectum ſatis poſſunt intelligi per uerbum præteriti temporis, quamuis præteritum imperfectum uideatur magis reſtringere ſubiectum ſicut præſens ratione ſuæ imperfectionis.

Quomodo verbum nomen reſtringere poſsit.

Quarto ſciendum, ꝙ uerbum non habet reſtringere nomen ratione ſui ſignificati principalis, quia eodem modo & eadẽ ratione unum tempus reſtringeret, ſicut reliquum, cum diuerſa tempora eiuſdem verbi idem ſignificent & impor- D tent. Sed habẽt ipſum reſtringere ratione ſuæ conſignificatione. ſ. ratione temporis, quod connotat cum ſuo principali ſignificant, ſicut uerbum præſentis temporis reſtringit tantum terminus communem ſibi additum pro præſentibus. uerbum autem præteriti, quia includit tempus, præteritum, & eſt aliquid habẽs de præſenti. idcirco reſtringit terminus communem ſibi additum pro præſentibus ſuppoſitis & præteriti. Verbum autem futuri temporis reſtringit terminum communem ad ſuppoſita præſentia & futura, eò quòd tempus futurum aliquid de præſenti includit, & aliquid de futuro, ut enim dicitur. in 4. Phyſ. præſens tempus eſt finis præteriti & initium futuri. Ex quo apparet cauſa iſtarum trium regularum. Apparet etiam ꝙ terminus communis tam ſupponens quam apponens verbo dicitur reſtringit, dummodo addatur uerbo, eo quòd uerbum ratione ſui temporis reſpicit tam unum quam reliquum. & ſic patet de reſtrictione facta per uerbum.

Argu.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Contra primam regulam. Terminus

reſtringens debet eſſe in eodem ſitu cum reſtrictio, ſed verbum præſenti tẽporis E
& terminus ſupponens non ſunt in eodem ſitu, quia verbum eſt a parte prædicati, & terminus ſupponens a parte ſubiecti, ergo talis terminus non poteſt reſtringi a tali verbo. Secundo ſic. Cum dicitur, homo eſt animal, ibi eſt verbum præſentis temporis, & tamen prædicatum verificatur de ſubiecto pro omni tempore ergo, male dicitur, quod verbum præſentis temporis reſtringit ad præſentes. Tertio ſic. Illud verbum eſt, habet vim ampliandi ex ſe vel ab alio, vt dictum eſt, ergo vbicunque pooitur, vel non ponatur non poterit reſtringere, ergo contra primam regulam. Quarto ſic contra ſecundum regulam. Sicut præſens diſtinguitur a præterito, ita præteritum a præſenti, ergo, ſicut præſens reſtringit tantum pro præſentibus, etiam videtur quod præteritum tantum reſtringat pro præteritis. Quinto ſic contra tertiam regulam. Verbum futuri temporis facit ampliare terminum communem, videlicet ad ſuppoſita præſentia & futura, ergo videtur quod non reſtringat. F

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quod licet in reſtrictione, in qua terminus reſtringens eſt principium intelligendi reſtrictum, & in qua reſtringit quo ad principalem ſignificationem, debeant eſſe in eodem ſitu, non tamen oportet in reſtrictione, in qua reſtringens non eſt principium intelligendi reſtrictum, nec eius diſpoſitio. ſic autem eſt de reſtrictione facta per verbum. Ad ſecundum dicitur, quod homo & animal conſyderantur dupliciter. vno modo penes dependentiam ſiue neceſſariam habitudinem quã habent adinuicem, & iſto modo vnum verificatur de alio pro omni tempore, alio modo conſyderantur in ordine ad verbum præſentis temporis cui adduntur, & iſto modo ſupponunt perſonaliter & pro præſentibus tantum. Ad tertium dicitur, quod licet hoc verbum eſt, quando cum alio ponitur, vt puta cum dictione per ſe ampliatiua, habeat vim ampliandi, tamen ſi per ſe ſumatur, non habet vim ampliandi, ſed reſtringendi. Ad quartum dicitur, quod non eſt ſimile de præteriti & præterito, quia præſens tantum includit præſens, ſed præteritum includit præteritum, & præſens, vt dictum eſt, & ideo etiam poteſt reſtringere pro pręſenti & pręterito. Ad quintum dicitur, quòd ibi poteſt eſſe reſtrictio & ampliatio reſpectu diuerſorum, nam talis terminus dicitur reſtringi ſi comparetur ad verbum ſine determinatione, ſi autem comparetur ad ſeipſum alicuius certi temporis, vt ſibi poteſt adiungi verbum præſentis temporis, tunc dicitur ampliari, eò quòd tale verbum ſe habeat in plus quam verbum præſentis temporis. Vel poteſt dici breuiter, quòd, ſi terminus communis teneatur copulatiue dicitur ampliari, & ſi diſiunctiue dicitur reſtringi. G

Sophiſmate: Solutio, Omne animal fuit in arca Noe.

CIrca prædicta quæritur de hoc ſophiſmate, omne animal fuit in arca Noe. Probatur, homo fuit in Arca Noe, equus fuit in arca Noe, & ſic de aliis, ergo omne animal fuit in arca Noe. Contra omne animal fuit in arca Noe, ſed Cæſar fuit animal, ergo Cæſar fuit in arca Noe, qđ eſt falſum, ergo aliqua premiſſarum eſt falſa. nõ minor, ergo maior. Quòd aũt prima ſit falſa patet per quandã regulam, quæ dicit, ꝙ terminus cõmunis ſupponens, vel apponẽs verbo de præterito ſimpliciter ſumpto, reſtringitur ad ſupponendum pro his qui ſunt, vel fuerunt ſub forma termini ſupponentis. Itẽ alia eſt regula, ꝙ ſi ſignũ vniuerſale adueniat termino reſtrictio, diſtribuit H

ipſum

A ipſum pro omnibus illis ad quę reſtringebatur. ergo, cum dicitur, omne animal fuit in arca Noe, iſte terminus animal, ſupponit pro omni animali, q̃ fuit in arca Noe, ſed non fuerunt omnia in arca Noe ergo prima eſt falſa. Item ad idem, in hac propoſitione, oẽ animal q̃ tunc fuit, fuit in arca Noe, iſte terminus animal, reſtringitur magis q̃ in iſta oratione, oẽ animal fuit in arca Noe, cum in prima plura ſupponãtur, ſed iſte terminus animal, reſtringitur ad illa, quæ fuerunt tunc in illo tẽpore, pp implicationem ibi poſitã. ergo, ſi ſolũ illa quæ fuerunt in illo tempore, fuerunt in arca Noe, & nõ plura, oportet. q̃ hæc ſit falſa, oẽ animal fuit in arca Noe, cũ in eo plu-
B ra animalia ſupponantur. Solutio. quidam dicunt, q̃ hæc, oẽ animal fuit in arca Noe, eſt duplex, eò; q̃ poteſt fieri diſtributio pro ſingulis generum, vel pro generibus ſingulorum. primo modo eſt falſa, ſecundo modo eſt vera. quia, qñ fit diſtributio pro ſingulis generũ tunc eſt diſtributio pro ſingulis indiuiduis. ſ. quæ ſub eodẽ genere & ſub eadem ſpecie continentur, & tunc oportet, q̃ omnia indiuidua contenta ſub animali fuiſſent in arca Noe, q̃ falſum eſt, ſed, cũ fit diſtributio pro generibus ſingulorũ, tũc ſolũ eſt diſtributio pro generibus vel ſpeciebus. ſ. non fuit aliqua ſpecies animalis, quę nõ fuit in arca Noe, & illo modo eſt vera. Sed huic ſolutioni non acqe-
C ſco. quia ſpecies animalis non fuit per ſe in arca Noe, ſed tantum indiuiduum. Vnde illo tempore non habuit veritatem niſi pro ſingulis generum. i. pro indiuiduis, & non pro generibus ſingulorũ. vnde dico, q̃ propoſitio eſt falſa, & concedo oẽs rationes adductas ad hoc, & probatio peccat ſecundum conſequens ab inſufficienti inductione, quia non accipit oẽs partes diſtributionis, quę ſubiecto iſtius propoſitionis, omne animal fuit in arca Noe.

Poſtquam Auctor determinauit de reſtrictione facta per verbum, hic conſequenter ad declarationem eorum quæ dicta ſunt ponit vnum ſophiſma, videli-
D cet an iſta ſit vera, omne animal fuit in arca Noe. Et primo probat, bos fuit in arca Noe, & homo, ſimiliter & equus, & ſic de aliis, ergo omne animal fuit in arca Noe. ſed improbatur ſic, Omne animal fuit in arca Noe, Cæſar fuit animal, ergo Cæſar fuit in arca Noe. concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum. non minor, ergo maior. ergo illa eſt falſa, omne animal fuit in arca Noe, & ſic relinquitur ſophiſtima pro vtraque parte ſui dubium.

Pro cuius ſolutione primo ſciendum, q̃ ad oſtendendum, q̃ illud ſophiſma ſit falſum, Auctor in textu ponit duas regulas. Quarum prima eſt, q̃ terminns communis ſupponens verbo de præterito, ſupponit pro his qui ſunt vel fuerunt ſub forma termini ſupponentis. Secunda regula eſt, q̃ ſi ſignum vniuerſale adueniat termino reſtricto, diſtribuit ipſum pro his, ad quę reſtringitur. & ſic talis terminus natus eſt partiri & diuidi reſpectu ſui adiuncti, vt videlicet, ſi ipſum adiunctum ſit præteriti temporis, natus eſt partiri pro præteritis & præſentibus, ergo dicendo, omne animal fuit in arca Noe, iſtud ſignum omne, diſtribuit illum ter-

Eſt autẽ ſophiſma, propoſitio, cuiuſſũt ad partes apparentes, ſeu ſophiſticæ rõnes. Solutio ſophiſmatis p duas regulas.

minum animal, pro omnibus animalibus prꝑteritis, ſed multa animalia fuerunt E in præterito tempore, quæ non fuerunt in arca Noe, ergo iſta eſt falſa, omne animal fuit in arca Noe.

Propoſitæ ſolutionis intellectus.

Secundo ſciendũ, quòd Auctor adducit vnam rationem ad oſtendendũ quòd illa maior ſit ſimpliciter falſa, quia oẽ animal, quod tunc fuit. ſ. tpe diluuij, fuit in arca Noe, & non plura, ergo iſta eſt falſa, oẽ animal fuit in arca Noe. conſequentia probatur, quia in iſta, oẽ animal, quod tunc fuit, fuit in arca Noe, animal reſtringitur tantũ ad illa, quæ fuerunt in tpe præterito. qđ interponitur tunc. & in iſta, oẽ animal fuit in arca Noe, animal reſtringitur ad ea quæ fuerunt in præterito ſimpliciter. ergo, cum animal in prima ſolũ teneatur pro his, quæ tunc fuerunt. ſ. in tpe diluuij, & non pro pluribus, ſequitur quòd iſta erit falſa, oẽ animal fuit in arca Noe, quia animal non ſolum tenetur pro his, quę fuerunt in illo tpe, ſed pro his, quæ fuerunt ſimpliciter in tempore præterito, ſed manifeſtum eſt F quòd multa animalia fuerunt in prꝑterito, quæ non fuerunt in arca Noe, ergo.

Dictę ſolutionis vis.

Tertio ſciendum, quòd Auctor ſoluendo illud ſophiſma, primo ſoluit ipſum ſm opinionem Antiquorum dicentium, quòd iſta, oẽ animal fuit in arca Noe, eſt duplex, & per conſequens eſt diſtinguenda. quia, vt dictum eſt, illud ſignum oẽ, põt diſtribuere illum terminum animal pro ſingulis generum .i. pro indiuiduis generum, vel ſpecierum, & tunc illa eſt falſa, quia oportet quòd oĩa particularia aĩalia quæ continentur ſub animali fuiſſent in arca Noe. qđ eſt manifeſte falſum vel põt diſtribuere illum terminum aĩal ꝓ generibus ſingulorum. i. pro generibus, vel ſpeciebus indiuiduorum, & ſecundum illos in illo ſenſu illa eſt vera, oẽ animal fuit in arca Noe, quia non fuit ſpecies animalium, quæ fuit in arca Noe.

Auctoris verior ſolutio.

Quarto ſciendum, quòd Pet. Hiſp. non acquieſcit huic ſolutioni primæ, & dicit ei non eſſe credendum, nec ſibi credendum. Et ratio eſt, quia ille actus, fuiſſe G in arca Noe, non conuenit ſpeciebus, ſed ſolum indiuiduis, quia, vt habet Ariſt. 1. Metaph. actus & operationes ſunt circa ſingularia, hoc eſt circa indiuidua, ergo ille actus, qui eſt fuiſſe in arca Noe, non poteſt conuenire ſpeciebus, ſed ſolum indiuiduis, niſi conueniat ſpeciebus ex conſequenti, inquantum ſpecies ſaluatur in vno indiuiduo, & ſic illa diſtinctio nulla eſt. Et ideo Auctor concedit ipſam eſſe falſam ſimpliciter, & concedit omnes rationes adductas ad probandum falſitatem eius. Sed ad improbationem reſpondet ipſe, & dicit, quòd ibi eſt fallacia conſequentis, quia ibi arguitur ab inſufficienti enumeratione ſingularium. quia omnes partes, quæ continentur ſub illo termino animal, debuerunt enumerari & non enumerantur, quare committitur fallacia conſequentis. Veruntamen ſolutio Antiquorum poſſet probabiliter ſubſtineri.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Tria animalia fuerunt in arca Noe, ergo omne animal fuit in arca Noe. Antecedens notum eſt de ſe. Conſequentia H tenet per Ariſt. in Primo de Cęlo & Mundo, vbi dicit, quòd de tribus dicitur omne, & de duobus, ambo ſolum dicitur. Secundo ſic. Semel fuit verum dicere, omne animal eſt in arca Noe, ergo nunc verum eſt, omne animal fuit in arca Noe. conſequentia tenet, quia omnis ſuppoſitio, quæ pro aliquo tpe fuit vera, ꝓ illo tempore ſemper dicitur fuiſſe vera. Tertio ſic. Non eſt inſtantia de aliqua ſpecie animalis quæ non fuerit in arca Noe tempore diluuij. nam equus fuit in arca Noe, & ſic de alijs. ergo omne animal fuit in arca noe. Quarto ſic. Tam rationale quam irrationale fuit in arca noe, ſed omne animal eſt rationale, vel irrationale, ergo omne animal fuit in arca noe. Quinto ſic. Illud ſophiſma non eſt propoſitio, ergo non eſt verum neque falſum. conſequentia tenet, quia veritas eſt in propoſitione. & Antecedens probatur, quia in ipſo ponitur verbum præteriti temporis, quod non poteſt conſtituere propoſitionem.

Ad

A Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet tria animalia fuerint in arca noe, & de tribus poſſit dici omne, non tamen ſequitur, quòd omne animal fuerit in arca noe, quia de ratione iſtius ſigni omne, eſt, quòd facit terminũ cõem, cui adiungitur, teneri pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed plura ſunt ſuppoſita animalis quàm tria. non.n. ſequitur, oẽ animal fuit in arca noe, quamuis ſi non eſſent niſi tria ſuppoſita animalis, & eſſent in arca noe, poſſet dici quòd oẽ aĩal fuit in arca noe. Ad ſecundum dicitur, quòd non valet conſequentia, quia ibi arguitur a minus amplo ad magis amplum, eo quòd iſte terminus animal ſupponit pro paucioribus in vna quàm in alia. Ad tertium dicitur, quod in pluribus ſpeciebus animalis inuenitur inſtantia, & in pluribus indiuiduis. nam, vt dicitur communiter, piſces non fuerunt in arca noe, ſimiliter nec vermes. ideo ibi arguitur ab inſufficienti enumeratione. Ad quartum dicitur, qđ non valet conſequentia, F quia ibi arguitur maiore particulari exiſtente in prima figura. ideo nihil ſequitur. Ad quintum dicitur, quod ſi capiatur propoſitio ſpecialiter ſolum pro illa quę conſtituitur per verbum præſentis temporis indicatiui, tunc ibi non eſt propoſitio. ſed, ſi capiatur propoſitio generaliter, pro propoſitione quæ conſtituitur ſiue per verbum præſentis temporis indicatiui. ſiue præteriti, ſiue futuri, ſic ibi bene eſt propoſitio. & etiam ad hoc quod ſit propoſitio ſufficit, quod poſſit reſolui in vnam de præſenti, & ſic eſt de iſta, vt notum eſt. Solutiones.

Obiectioni ſolutio, deque quibuſdam reſtrictionis modis.

Solet etiam quæri, vtrum ſimiliter termini reſtringantur in propoſitione affirmatiua, & negatiua. Dicũt aliqui ꝙ non, quia eſſe reſtringit ad exiſtens, & non eſſe ad non exiſtens, ergo non pro eo G dem fit reſtrictio in affirmatiua, & negatiua. Item videtur ꝙ omnis negatiua, in qua eſſe negatur, ſimpliciter eſt falſa, ſi ſimiliter reſtringantur termini in propoſitione negatiua, & affirmatiua, quia in hac propoſitione, roſa eſt. iſte terminus roſa, reſtringit̃ ad exiſtẽs. & ſi in hac, roſa non eſt, ſimiliter reſtringat̃ ad exiſtens, tunc ſenſus eſt, ꝙ roſa quæ non eſt, eſt. & hæc eſt falſa, ergo, & hæc, roſa nõ eſt. & ſic, q̃libet negatiua in qua eſſe negat̃, eſſet ſimpliciter falſa, quod falſum eſt. Ergo vr̃ ꝙ non ſimiliter reſtringunt̃ termini in ꝓpõne affirmatiua, & in negatiua. Sed ꝓbat̃ ꝙ ſimiliter reſtringant̃. quia, ſi in hac propõne, hõ eſt, iſte terminus hõ reſtringit̃ ad exiſtens, & in H hac, nullus hõ eſt, ad non exiſtens, ergo vtraq; eſt vera, quia de exiſtentibus veræ prædicatur eſſe, & de non exiſtentibus remouetur eſſe, ergo cõtradictoriæ ſunt ſimul veræ, quod eſt impoſſibile, ergo etiam ex quo ſequitur impoſſibile. ſ. ꝙ non ſimiliter reſtringant̃ termini in affirmatiua, & negatiua. Item regula eſt, ꝙ omne verbũ ſimpliciter ſumptum, non habens vim ampliandi, nec a ſe, nec ab alio, reſtringit terminum ſupponentem quo ad conſignificationem, quæ eſt tp̃s, & non quo ad ſignificationem, ergo tempus eſt cauſa reſtrictionis illius. ſed idẽ tempus eſt in affirmatiua, & negatiua ſibi oppoſita, vt roſa eſt, nulla roſa eſt, ergo eadẽ eſt cã reſtrictionis in vtraque, & ergo pro eadem ſit reſtrictio in vtraque. Et hæc argumenta Nota regulam.

concedimus. Ad illud quod primo obiicitur, eſt dicendũ, ꝙ eſſe non E reſtringit ad exiſtens, & nõ eſſe non reſtringit ad non exiſtẽs, ſicut nec hoc verbum curro ad currentes, quia nullum verbũ reſtringit ſibi terminum ſupponentẽ quò ad ſignificationem, ſed quò ad conſignificationẽ quæ eſt tempus. vnde non reſtringit ad ſuppoſita exiſtentia, ſed præſentia. Suppoſita.n.præſentia poſſunt eſſe in aliquibus termini tã exiſtentia quã non exiſtentia, vt cum dico, enunciabile eſt, enunciabile ſupponit tã pro exiſtentibus quã non exiſtentibus. Omnia aũt enunciabilia quæ ſunt falſa in preſenti, ſunt in preſentia, ſed non exiſtentia, quia nullũ falſum eſt, & ſic eſſe nõ reſtringit exiſtentia, ſed ad preſentia, cũ idẽ tẽpus ſit vtrobique, ꝙ eſt cauſa reſtrictionis. Ad aliã dicẽdũ eſt, ꝙ duplex eſt forma termini cõis F Quædam eſt quæ ſaluatur in rebus exiſtentibus tantũ, vt humanitas, quæ eſt forma hominis, & animalitas que forma animalis, & in talibus omnia ſuppoſita preſentia, ſunt exiſtẽtia. Alia eſt forma termini cõis quæ ſaluatur tam in rebus exiſtentibus quã non exiſtẽtibus, vt enunciabilitas que eſt forma enunciabilis, quia quedã ſunt enunciabilia exiſtentia, vt Deũ eſſe, & omnia vera, & alia ſunt non exiſtẽtia, vt hominem eſſe aſinum, & omnia falſa, & in talibus non reſtringitur terminus cõis ad exiſtentia, ſed reſtringitur tã ad exiſtentia q̃ G ad non exiſtentia. Vnde iſtius propõnis, roſa non eſt, non eſt ſenſus, roſa, quæ eſt, non eſt, ſed eſt ſenſus roſa aliter ſumpta quã in preſenti, non eſt. Solet aũt poni, quòd quedam reſtrictio fit ab vſu, vt cum dicitur, nihil eſt in arca, quãuis plena ſit aere, qa iſte terminus nihil ſupponit ab vſu, pro rebus ſolidis ſiue firmis, & rex, pro rege patrie, & magiſter legit, pro magiſtro proprio. Solet etiam poni, quòd quedam reſtrictio fit per tranſitionem verbi, vt cũ dicitur, Socrates paſcit hominem, iſte terminus homo ſupponit pro alio a Socrate virtute tranſitionis verbi, quia dans & recipiens dẽt eſſe diuerſa. & iõ, ſi aliquando ſint eadem, hoc tamen eſt per accidens, eo quòd idem ſubiectum eſt vtriuſque, ſicut idem eſt dux & comes ſecundum accidens. Vnde dicunt quòd non ſequitur, Socrates paſcit ſeipſum, & H ipſe eſt homo, ergo paſcit hominem, quod eſt fallacia accidentis. quia hoc pronomen ſe, non poteſt ſupponere pro diuerſis a Socrate, ſed homo bene poteſt. Et hec de reſtrictionibus.

An terminus eodem modo in negatiua, & in affirmatiua propoſitione reſtrĩgatur.

Poſtquam Auctor determinauit de reſtrictione facta per nomen & verbũ, hic conſequenter circa prædicta mouet cõuenienter vnum dubium, videlicet an terminus eodem modo reſtringatur in propoſitione affirmatiua & in negatiua. Ad quod quidam reſpondent quod non ſimiliter, ſed diuerſimode reſtringũtur termini in propoſitione affirmatiua & negatiua. Et dicunt ꝙ eſſe reſtringit ad exiſtentes, & non eſſe ad non exiſtentes, ſed, cum affirmatiua dicat eſſe, negatiua vero non eſſe, ſequitur ꝙ non eodem mõ reſtringũtur termini in affirmatiua & negatiua.

A gatiua. Dant etiam talem rationem. Si termini eodem modo reſtringantur in affirmatiua & negatiua, ſequitur ꝙ omnis negatiua in qua negatur eſſe ſimpliciter, eſſet falſa. conſequentia tenet. quia in iſta roſa eſt, roſa reſtringitur ad exiſtentes, vt dicunt, ergo, ſi in iſta, roſa non eſt, roſa reſtringeretur ad exiſtentes, ſenſus huius propoſitionis eſſet, roſa quæ eſt, non eſt, quod eſt manifeſte falſum, & hoc non videtur falſum, nec ſequi ex alio, niſi quia termini eodem modo reſtringuntur in affirmatiua & negatiua, ergo videtur quod termini non eodem modo reſtringantur. Sed quòd termini eodem modo reſtringantur in affirmatiua & negatiua, hoc oſtendit Petrus hiſp.

Pro quo primo ſciendum, ꝙ verbum non poteſt reſtringere terminum cõmunem poſitum a parte ſubiecti, quò ad principalem ſignificationem, ſed tantum quò ad conſignificationem quæ eſt tempus. Sic ergo dicit textus, vbi eſt eadem B cauſa reſtrictionis, ibi eſt eadem reſtrictio, ſed in propoſitione affirmatiua & negatiua eſt eadem cauſa reſtrictionis ſicut in iſtis duabus, roſa eſt, & roſa non eſt, quia in ipſis eſt verbum præſenti temporis, quod quidem verbum reſtringit ſolum quòd ad conſignificationem, quæ eſt tempus, ergo ſequitur, quod in iſtis duabus, termini eodem modo reſtringuntur, quia in vtraque eſt idem verbum eiuſdem temporis, ergo eodem modo quo reſtringit in vna & etiam in alia. Aliã rationem adducit textus. quia, ſi non reſtringerentur eodem modo, duæ contradictoriæ eſſent ſimul veræ, quod eſt impoſſibile. conſequentia patet. quia, ſi in affirmatiua eſſe reſtringit ad exiſtentes, & in negatiua non eſſe ad non exiſtentes, & eſſe vere prædicetur de exiſtentibus, & non eſſe de non exiſtentibus vere remoueatur, ſicut in iſtis duabus, homo eſt, homo non eſt, quia ſi in iſta, homo eſt, homo reſtringitur ad exiſtentes tantum, & in iſta, homo non eſt, ad C non exiſtentes tantum, ſequitur quòd illæ duæ eſſent ſimul veræ, homo eſt, homo non eſt, quod eſt impoſſibile.

Verbũ quo reſtringere habet atterminũ eodẽ tam in negatiua, quã in affirmatiua.

Secundo ſciendum, ꝙ termini eodem modo reſtringuntur in affirmatiua ſicut negatiua, dummodo in ambabus ponatur idem verbum. Et ratio eſt. quia, vt dictum eſt, verbum non reſtringit quò ad ſignificationem, ſed ſolum quò ad conſignificationem, ergo, ſi prædicatur eſſe in aliqua propoſitione, ſicut in iſta, homo eſt, ſequitur quod illud verbum eſt, non reſtringit hominem ad non exiſtentes, ſed ſolum ad præſentes, & ſimiliter, ſi non eſſe prædicetur ſicut in iſta, vel conſimili propoſitione, homo non eſt, ex quo manet idem tempus, ſequitur ꝙ iſte terminus homo, vel conſimilis reſtringitur ad præſentes, & cum præſens reperiatur tam in exiſtentibus quam in non exiſtentibus. ſ. in aliquibus terminis, vt in iſtis, enunciabile eſt, enunciabile non eſt, ſequitur quòd termini ſemper reſtringantur quò ad præſentes, ſiue exiſtant ſiue non. Vnde aliqua ſunt enunciabi D lia, quę ſemper exiſtunt, quę ſunt præſentia, ſicut Deus eſt, & alia ſunt enunciabilia præſentia, quæ nunquam exiſtunt, vt illud enunciabile, homo eſt aſinus, eſt. n. præſens & non exiſtens, quia nullum falſum exiſtit. Ex quo ſequitur, ꝙ verbũ præſentis temporis reſtringit terminum communem ſibi ſupponentem, vel apponentem ad præſens, ſiue exiſtat ſiue non. vnde in iſta, homo currit, homo non reſtringitur ad currentes, ſed ſolum ad præſentes, ſiue currant ſiue non.

Termini eandẽ in negatiuaquã in affirmatiua habent reſtrictionẽ.

Verbi præſentis temporis ꝓprietas.

Tertio ſciendum, ꝙ Auctor ponit in textu quandam reſtrictionem abuſiuam, quæ quidem reſtrictio ſortia eſt nomen ab vſu communi loquendi vnde ſecundum communem vſum loquendi dicimus quòd quando non eſt aliquod corpus ſolidum, vel firmum in amphora, quod nihil eſt in illa ſicut dicimus, quod nihil eſt in arca, quando non eſt niſi aer, qui non eſt corpus ſolidum, vel firmũ. vnde in iſta, nihil eſt, in arca, nihil, ſumitur ab vſu pro rebus ſolidis & firmis, & in iſta propoſitione, magiſter legit, magiſter ſumitur pro magiſtro proprio.

Abuſiuæ reſtrictionis regula.

Reſtrictio trã ſitiua quid. Quarto ſciendum, ꝙ Auctor ponit finaliter quandam reſtrictionem, quam vocat tranſitiuam. Et non dicitur tranſitiua eo quod tranſeat, ſed quia fit virtute alicuius verbi tranſitiui, verbum enim tranſitiuum importat actum egredientem ab agente in patiens. &, quia agens, & patiens ſunt diuerſa, ideo oportet quòd terminus poſitus poſt verbũ tranſitiuum ſtet pro alijs ſuppoſitis a ſuppoſitis ſubiecti talis verbi, vt cum dicitur. Socrates paſcit hominem, ibi homo ſupponit pro alijs ſuppoſitis ſiue pro alijs hominibus a Socrate, eo quòd idem non eſt agẽs & patiens, ſaltem ſecundum idem. vnde licet iſtæ duæ reſtrictiones vltimæ non ſint reſtrictiones ſimpliciter, tamen ſunt vtiles ad obuiandum cautelis, & cauillationibus ſophiſtarum, ratione cuius Auctor hic determinat de ipſis. E

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Si termini eodem modo reſtringeret in affirmatiua & negatiua, ſequeretur, quod omnis negatiua includeret contradictionẽ, ſed hoc eſt falſum. conſequentia patet, quia in iſta, roſa eſt, roſa reſtringitur ad exiſtentes, ergo, ſi ſimiliter reſtringatur in iſta, roſa non eſt, ſequitur quòd iſta, roſa non eſt, includat contradictionem, quia æquipollet huic roſa quæ eſt, non eſt. Secundo ſic. Negato aliquo negantur omnia conſequentia ad ipſum, ergo negato verbo negantur omnia quæ conſequuntur ad ipſum verbum, ſed conſignificatio, quæ eſt tempus, conſequitur ipſum verbum, ergo, ſi in propoſitione negatiua verbum non reſtringeretur ad non exiſtentes, tunc ſequitur ꝙ neque etiam ad præſentes, quare magis videtur quod ratione principalis ſignificationis debeat reſtringere nomen quam quo ad conſignificationem, ſed non reſtringit quo ad conſignificationem, ergo nec quo ad conſignificationem. F

Tertio ſic. In iſta, homo eſt, hõ reſtringitur ad exiſtentes tantũ, ſed oẽs præſentes ſunt exiſtentes, ergo, ſi reſtringitur ad pręſentes, reſtringitur ad exiſtentes. ergo contra textum. Quarto ſic. In rẽſtrictione abuſiua non eſt reſtringens, nec coarctans, ergo nulla eſt reſtrictio. Antecedens patet, quia in ipſa ponitur ſignũ vniuerſale, ſicut hic, nihil eſt in burſa, ſed ſignũ vniuerſale magis habet ampliare quam reſtringere, ergo videtur quòd in talibus nulla eſt reſtrictio. G

Quinto ſic. Omne tranſitiuum aptum natum eſt tranſire, ſed nulla reſtrictio apta nata eſt tranſire, ergo nulla eſt tranſitiua reſtrictio.

Solutio Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd terminus poſitus ante verbum preſentis temporis reſtringitur ad præſentes tantum, & non ad exiſtentes ideo ſenſus huius propoſitionis. roſa non eſt, non eſt iſte, roſa, quæ eſt nõ eſt, ſed eſt iſte, roſa præſentialiter ſumpta non eſt. Ad ſecundum iſtorum dicitur, quòd licet ſignificatio verbi ſit magis intrinſeca verbo quam conſignificatio, tamen cõſignificatio potior eſt ad reſtringendum quam ſignificatio. cuius ratio eſt, quia verbum reſtringit quo ad conſignificationem, quæ eſt tempus, quod habet rationem menſurę, & quia menſura reſtringit menſuratum, & quantitas menſurati accipitur ſecundum quantitatem menſuræ, ideo ſequitur, quòd verbum habet magis reſtringere ex parte temporis, quam ex parte rei ſignificatę. H

Ad tertium dicitur, ꝙ licet omnes homines pręſentes exiſtant, tamen non minus ille terminus homo de ſe ſupponit pro non exiſtentibus. quia, cùm dicitur, ꝙ verbum pręſentis temporis reſtringit ad præſentes, intelligitur ſiue exiſtant ſiue non. Vnde, ſi aliqui hoĩes eſſent præſentes, & non exiſtentes, in iſta propõne, hõ ẽ hõ, teneret tã pro exiſtentibus q̃ pro non exiſtentibus. vnde per accidens eſt ꝙ in propõne iſta hõ eſt hõ, ſupponat pro exiſtentibus. Ad quartum iſtorum dr̃, ꝙ in talibus propoſitionibus vſus cum intellectu noſtro eſt reſtringens, & ideo dicitur reſtrictio abuſiua, quia fit ab vſu. Ad quintum iſtorum dicitur, quòd reſtrictio nõ dicitur tranſitiua eo quòd tranſeat in alterum, ſed dicitur tranſitiua, quia fit ratione verbi tranſitiui, vt dictum eſt. Et hæc de reſtrictionibus dicta ſufficiant.

A

PARVORVM LOGICALIVM TRACTATVS SESTVS,

Summa Tractatus.

Diſtributionis, ac diſtributiuorum ſignorum natura, & multiplicitas tam in ſubſtantia, quam qualitate ac quantitate, De Negationum item vi, atque vſu.

Diſtributio quid ſit.

B

DIſtributio eſt multiplicatio termini communis per ſignum vniuerſale facta, vt cum dicitur, omnis homo. iſte terminus homo diſtribuitur ſiue confunditur pro quolibet ſuo inferiori per hoc ſignum omnis, & ſic ibi eſt multiplicatio. dico autem termini communis, quia terminus ſingularis non poteſt diſtribui. vnde iſtæ ſunt incongrue, omnis ſocra. omnis Plato, & ſic de aliis. & ſic ibi eſt ſolecismus per partes orationis.

De diſtributione ſicut qui aliјs vid in Paruis Logicalibus Pergulæ. & aliorũ, & vide Io. demun. q multa pulchra dicit.

Iſte eſt tractatus ſextus Paruorum Logicalium Petri Hiſpani, in quo poſtquã
C in præcedenti tractatu determinauit de quadam proprietate termini, quæ dicitur reſtrictio, hic conſequenter determinat de alia, quæ dicitur diſtributio. Cuius ordinis ratio eſt, quia reſtrictio magis intrinſece conuenit termino, quàm diſtributio, nam reſtrictio fit per terminum reſtringentem, qui poteſt eſſe pars propoſitionis, ſicut terminus reſtrictus, ſed diſtributio fit per ſignum vniuerſale, quod non eſt pars propoſitionis, ſed eſt diſpoſitio ſubiecti. Præcedit tamen iſte tractatus tractatum de ſincathegorematibus, quia cognitio diſtributionis, & ſignorum diſtributiuorum multum valet ad cognoſcendum eã de quibus in ſincategorematibus determinatur.

Diſtributio ſumitur dupliciter proprie, & metaphorice

Primo ſciendum, quòd diſtributio accipitur dupliciter. Vno modo propriè, prout eſt alicuius rei in plures diuiſio, & illarum partium in diuerſa ſubiecta communicatio, & iſto modo non capitur hic, ſed a tali diſtributione ſic accepta ſumitur iuſtitia diſtributiua, quæ eſt habitus reſtrictionis diſtributionem talem facien-
D tis regulatiuus. Alio modo capitur metaphorice, vt eſt nomen ſecundæ intentionis, & hoc dupliciter. Vno modo actiue, & ſic conuenit ſignis diſtributiuis, alio modo paſſiue, & ſic conuenit termino diſtribuibili.

Terminũ cũdẽ quõ diſtribuĩ, ampliari reſtrĩgi, ac ſuppõnẽ hr̃e dicatur

Secundo ſciendũ, q licet idem terminus materialiter. ſ. terminus cõis habens ſuppoſitionem perſonalem ſit reſtringibilis, ampliabilis, & diſtribuibilis, tñ hoc eſt ſecundum diuerſas rões, quia dicitur reſtringibilis, inquantum põt coarctari ad ſtandum pro paucioribus ſuppoſitis quam prius ſtabat, & dicitur ampliabilis, inquantum poteſt extendi, & accipi pro pluribus quã prius, ſed dicitur diſtribuibilis, inquantũ per ſignũ vniuerſale põt actualiter multiplicari per plura ſuppoſita, & ideo terminus diſtribuibilis, inquantũ diſtribuibilis, eſt ſubiectum attributionis huius tractatus, vnde Auctor incipit ſuum tractatum a paſſione ipſius termini diſtribuibilis, quæ eſt diſtributio, ipſam ſic definiens. Diſtributio eſt multiplicatio termini communis per ſignum vniuerſale facta. vnde ponitur multipli-

ratio loco generis, deinde ponitur termini communis, ad differentiam termini diſcreti, qui non poteſt diſtribui. nam vt habetur in textu, iſtæ ſunt incongruæ, omnis Socr. omnis Plato. & ratio eſt, nam ad hoc, ꝙ terminus poſſit diſtribui requiritur, quod ſignificet naturam multis communicabilem, quod nō conuenit ſingularibus. Deinde ponitur per ſignum vniuerſale, ad denotandum cauſam efficientem inſtrumentalem diſtributionis, intellectus enim eſt qui principaliter facit diſtributionem, & ſignum vniuerſale inſtrumentum. I

In qualibet diſtributione; quatuor ſunt. Vniuerſalia quare inuenta fuerunt.

Tertio ſciendum, quod in qualibet diſtributione ſunt quatuor.ſ. diſtribuens, diſtributū, id pro quo fit diſtributio, & id reſpectu cuius fit diſtributio. Diſtribuens eſt duplex, ſicut nuper dictum eſt in fine ſecundi notabilis, diſtributum autem eſt terminus communis habens perſonalem ſuppoſitionem, illa vero pro quibus fit diſtributio ſunt inferiora illius termini communis, illud autem reſpectu cuius fit diſtributio, eſt ipſum prædicatum. Vnde quatuor poſſunt aſſignari cauſæ, quare F
ſigna vniuerſalia ſunt inuenta. primo ad habendā differentiam inter terminū ſupponentem determinate, & cōfuſe, ſcd'o ad remouendū differentiam terminorum cōium. Qñ.n. terminus cōis ſumitur ſine ſigno vniuerſali differenter ſtat pro vno vel pro pluribus, ſed, qñ ſibi additur ſignū vniuerſale, de neceſſitate ſtat pro omnibus ſuis ſuppoſitis. tertia cauſa eſt ad habendū contradictionem, quarta cā eſt propter ſyllogiſmum, in omni.n. ſyllogiſmo oportet alteram præmiſſarū eſſe vniuerſalem. Ex quo patet neceſſitas ſignorū vniuerſaliū. Et vocanť ſigna vniuerſalia, non, ꝙ ſignificent rem vniuerſalē, ſed qa ſignificant, quoniā vniuerſaliter.i. faciūt terminū cōem, & cui adiunguntur, ſtare vniuerſaliter pro oībus ſuis ſuppoſitis.

Signorum diſtributiuorum effectus multiplex, ac diuiſio.

Quarto ſciendum, quod multiplex eſt effectus ſignorū diſtributiuorum. Ideo ad cognitionem ſignorum diſtributiuorum definitur diſtributio, & poſita definitione diſtributionis Auctor diuidit ſigna vniuerſalia, ſiue diſtributiua, in ſigna G
diſtributiua ſubſtantiæ, vt omnis, nullus, & ſic de alijs, & in ſigna diſtributiua accidentium, vt quantuſcunque, qualiſcunque. Et dicuntur ſigna diſtributiua ſubſtantiæ non, ꝙ ſolum diſtribuat rem de prædicamento ſubſtantiæ, ſed quia ſolum diſtribuant rem ſe habentem per modum ſubſtantiæ, ſiue per modum eius, quod eſt quid.i. ſignificata per modum per ſe ſtantis, & per nomen ſubſtantiuum. Similiter dicuntur diſtributiua accidentis, quia diſtribuunt rem ſignificatam per modum alteri adiacentis. Deinde diuidit ſigna diſtributiua ſubſtantiæ. nam quædam ſunt diſtributiua partium integralium, vt totus, alia ſunt diſtributiua partiū ſubiectiuarum, vt omnis, nullus, vterque & ſic de alijs. Item diuidit ſigna diſtributiua ſubſtantiæ partium ſubiectiuarum, nam quædam ſunt diſtributiua duorum, vt vter, neuter, alia ſunt diſtributiua pluriū, vt omnis nullus, & ſic de alijs.

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Hic eſt diſtributio, vt omnis Sol lucet & tamen non eſt multiplicatio, quia ſubiectum accipitur pro vno ſolo. ſimiliter H
hic vterque homo currit, ſubiectum accipitur ſolum pro duobus, ergo male dicitur, quod diſtributio eſt multiplicatio. Secundo ſic. Iſte terminus Socrates diſtribuitur dicendo, totus Socra. & tamen non eſt terminus communis, ergo male dicitur, quod diſtributio eſt multiplicatio termini communis. Tertio ſic. Cum dicitur roſa eſt pulcherrimus florum, iſte genitiuus florum, diſtribuitur, & tamen ponitur ſignum vniuerſale, ergo contra definitionem.

Quarto ſic. Dicendo, oīs canis currit, ibi eſt terminus cōis cū ſigno vniuerſali, & tamen non eſt diſtributio, quia ſi ſic, vel iſte terminus canis diſtribueretur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, & ſignificatis, & tūc iſta propō, omnis canis currit, ſimpliciter eſſe falſa, & non diſtinguenda, vel acciperetur pro ſuppoſitis vnius ſignificati ſolum. ſed hoc non videtur, quia non eſt maior ratio, quare magis acciperetur pro ſuppoſitis vnius ſignificati, & non alterius. Quinto ſic. Non ponuntur

aliqua

A aliqua ſigna partium in modo diſtributiua nec partium in quantitate, & ſic de alijs, ergo Auctor eſt inſufficiens.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd cum dicitur omnis Sol lucet, ibi eſt multiplicatio aptitudinis, licet non actualis. Similiter cum dicitur. vterque homo currit, ibi eſt multiplicatio, & non accipitur multiplicatio vt deſcendat a multo, prout multum opponitur pauco, ſed deſcendit a multo, prout multum opponitur vni, & ſic patet, quòd terminus acceptus pro duobus accipitur pro multis. Ad ſecundum dicitur, quòd licet ille terminus Socrates, non ſit communis communitate continentiæ partium integralium. ideo prædicatur de ſuis partibus in obliquo. Vel poteſt dici, quòd ibi non definitur diſtributio in communi, ſed pro perfectiore membro analogiæ. ſ. pro diſtributione partium ſubiectiuarum. Ad tertium dicitur, quòd nomina ſuperlatiui gradus includunt negationem, & ratione illius habent virtutem diſtribuendi. vnde, cum dicitur, roſa eſt pulcherrimus florū, ſenſus eſt, roſa eſt pulcher flos, & non eſt alius pulchrior ea. Ad quartum dicitur, ꝙ cum dicitur, omnis canis currit, iſte terminus canis, vnica diſtributione non poteſt diſtribui pro omnibus ſuppoſitis omnium ſuorum ſignificatorum, ſed diſtribuitur tot diſtributionibus, quot ſunt ſignificata eius. & ratio eſt, quia diſtributio eſt acceptio plurium contentorum immediate ſub aliquo communi, ſed terminus æquiuocus non ſignificat immediate vnam naturam communem omnibus ſuis ſuppoſitis, ergo non poteſt vnica diſtributione diſtribui pro omnibus ſuis ſuppoſitis. Ad quintum dicitur, quod per ſigna diſtributiua partium ſubiectiuarum, & partium integralium ſufficienter fit omnis diſtributio, quia omnes alij modi totius reducuntur ad totum vniuerſale, quod diſtribuitur per ſignum diſtributiuum partium ſubiectiuarum. Vel reducuntur ad totum integrale, quod diſtribuitur per ſignum diſtributiuum partium integralium.

Solutio

B

C

Signorum Vniuerſalium diuiſionibus nonnullis propoſitis, de hoc ſigno Omnis, natura, & varijs eius acceptionibus.

Signorum vniuerſalium, alia ſunt diſtributiua ſubſtantiæ, vt omnis, nullus, alia ſunt diſtributiua accidentium, vt qualis, quantus. Signum autem diſtributiuum ſubſtantiæ diſtribuit res ſe habentes per modum eius, quod eſt quid, vt omnis, nullus, vt cum dicitur, omnis nigredo, omnis albedo. Subſtantia autem communiter ſumitur ad res cuiuslibet generis, vt cum dicitur, ſignum diſtributiuum ſubſtantiæ. Signum diſtributiuum accidentis eſt, quod diſtribuit res ſe habentes per modum accidentis, vel per modum qualis vel quanti, vt qualiſcunque, quantuſcunque. Item ſignorum diſtributiuorum ſubſtantie, alia ſunt diſtributiua partium integralium, vt totus, alia ſunt diſtributiua partium ſubiectiuorum, vt omnis, nullus. Item ſignorum diſtributiuorum partium ſubiectiuarum, alia ſunt diſtributiua duorum, vt vter, neuter, alia ſunt diſtributiua plurium, vt omnis nullus, & ſimilia. Horum autem ſignorum primo dicendum eſt de ſignis diſtributiuis ſubſtantie, & inter hec, primo de hoc ſigno omnis. Sciendū, ꝙ omnis, in plurali numero dupliciter ſumitur. vno mō collectiue, vt omnes Apoſtoli

D

Notabile.

Dic ſunt duodecim, non ſequitur, ergo iſti Apoſtoli Dei ſunt duodecim, demonſtratis aliquibus de ipſis. alio modo ſumitur diſtributiue, vt hic omnes homines naturaliter ſcire deſiderant,& tunc quæritur quid ſignificet hoc ſignũ omnis.& videtur ꝙ nihil ſignificet, quia omnis res aut eſt vniuerſalis,aut particularis, ſed hoc ſignum omnis non ſignificant rem vniuerſalem, vel particularem, ergo nullam rem ſignificat.Item ad idem omnes neque eſt prædicabile de vno neq; de pluribus,ergo nec eſt vniuerſale, nec particulare,& ſic nihil ſignificat. Sed contra. Ab eo quòd res eſt vel non eſt, oratio diciturvera,vel falſa,ergo,ſi omnis nihil ſignificet, propter appoſitionẽ, vel remotionẽ eius non cauſaretur veritas vel falſitas in oratione, ſed hæc eſt vera, animal eſt homo, ergo & hæc, omne animal eſt homo,quod eſt falſum,ergo & prima, ſcilicet quòd omnis nihil ſignficat. Solutio.ad dubium dicitur, quòd omnis non ſignificant vniuerſalem, ſed vniueſaliter, quia facit terminum communem ſunt ſtare quo omnibus ſuis inferioribus, vt omnis homo currit. Et ſic omnis ſignificat aliquam rem. ſed duplex eſt res,quia quædam eſt res ſubiicibilis vel prædicabilis,vt homo,animal,currit, diſponat,&ſi verum eſt,quòd omnis nihil ſignificant,quia qualibet talis res,aut eſt vniuerſalis,aut paticularis.Alia eſt que eſt diſpoſitio rei ſubiicibilis vel predicabilis, & talem rem ſignificant hoc ſignum omnis,.& tam ab iſta re quàm ab alia cauſatur veritas vel falſitas in oratione. Obiicitur autem quòd omnis non ſignificet diſpoſitionem rei ſubiicibilis, quia in ſyllogiſmo medium debet reiterari cum ſuis diſpoſitionibus in minori propoſitione. ergo debemus ſyllogizare ſic,omnis homo eſt animal,Socrates eſt omnis homo, ergo ſocrates eſt animal. quia omnis eſt diſpoſitio in maiori propoſitione,ergo debet reiterari in minori, quod eſt falſum.ergo omnis non eſt diſpoſitio ſubiecti. ſolutio. ſicut pater duo dicit.ſ. illud quod eſt pater,& pater inquantum pater, ſimiliter ſubiectum duo dicit.ſ.illud quod eſt ſubiectum, & ſubiectum inquantum ſubiectum, & ſecundum hoc eſt duplex diſpoſitio ſubiecti, quia quędam eſt diſpoſitio illius rei que eſt ſubiectum,vt albus,niger, & ſic de aliis diſpoſitionibus accidentalibus. & iſte debent reiterari in minori propoſitione cum medio,alio eſt diſpoſitio ſubiecti.ſ.ſubiecti inquantum ſubiectum,videlicet in ordine ad predicatum,vt omnis,nullus,& omnia ſigna tã vniuerſalia quã particularia,& talis diſpoſitio non debet reiterari cum medio.ſ.in minori propoſitione, quia eſt reſpectiua. diſponit enim ſubiectum in comparatione ad predicatum,vt cum dr̄,omnis homo albus currit, iſta diſpoſitio albus debet reiterari in minori propoſitione cum medio, cum ſit diſpoſitio

Quid ſophiſma.

ſpoſitio

A ſpoſitio eius quod eſt ſubiectum, quia eſt abſoluta iſta autem diſpoſitio, omnis non debet reiterari, quia eſt reſpectiua ſubiecti ad prædicatum, & ita ſubiecti inquantum ſubiectum eſt. Vnde debemus dicere ſic, omnis homo albus currit, Socrates eſt homo albus, ergo Socra. currit, & non Socrates eſt omnis homo albus.

Poſtquam Auctor determinauit de diſtributione in communi ponendo definitionem eius, & diuiſionem ſignorum diſtributiuorum, ad quorum diuiſionem ſequitur diuiſio diſtributionis, hic conſequenter determinat de diſtributione & ſignis diſtributiuis in ſpeciali, & primo de ſignis diſtributiuis ſubſtantiæ, inter B quæ primo determinat de hoc ſigno omnis, eo quòd eſt ſignum diſtributiuum affirmatiuum ratione cuius præcedit ſigna diſtributiua negatiua. Et, quia eſt diſtributiuum plurium, ideo præcedit ſigna diſtributiua duorum. &, quia eſt diſtributiuum partium ſubiectiuarum, ideo prius determinat de ipſo quam de diſtributiuis partium integralium.

Primo ſciendum, quod antequam in ſpeciali Auctor determinet quomodo hoc ſignum omnis habeat diſtribuere, primo notat, quod ipſum in plurali numero accipitur dupliciter. vno modo collectiue, vt omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, & dicitur ibi capi collectiue, eo quod prædicatũ non attribuitur ſuppoſitis ſubiecti diuiſim, & ſigillatim acceptis, ſed attribuitur iſtis ſimul & collectiue acceptis, & ideo non põt fieri deſcenſus ad ſuppoſita ſubiecti, non enim ſequitur, omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, ergo Petrus eſt duodecim. Alio modo capitur diſtributiue. ſ. quando prædicatum attribuitur ſuppoſitis ſubiecti diuiſim & ſigillatim acC ceptis, & tunc bene fit deſcenſus ad ſuppoſita ſubiecti, vt bene ſequitur, omnes homines natura ſcire deſyderant, igitur Socrates, & Plato & ſic de alijs. Omnis in plura liq̃nque collecti ne quandoq; vero diſtributiue ſumi cõtingit.

Secundo ſciendum, quod circa hoc ſignum omnis. Auctor quærit quid ſignificet hoc ſignum omnis diſtributiue acceptum, eo quod quæſtio ſi eſt, eſt prima inter omnes, & arguit, quòd nihil ſignificet, quia omnis res aut res vniuerſalis, aut particularis, ſed omnis non ſignificat rem vniuerſalem nec particularem, ergo nihil ſignificat. minor patet, quia non poteſt prædicari nec ſubijci in propoſitione. In oppoſitum arguitur, quia illud ſignificat aliquid, per cuius appoſitionem, vel remotionem oratio redditur vera vel falſa, ſed ſic eſt de hoc ſigno omnis, hæc enim eſt vera, animal eſt homo, hęc autem falſa, omne animal eſt homo, ergo hoc ſignum omnis ſignificat aliquam rem. An hoc ſignum omnis ſignificatiuũ ſit.

D Pro ſolutione huius ſciendum eſt tertio, quod vt dicit Auctor in textu duplex eſt res, quædam enim non eſt res ſubijcibilis, & prædicabilis, & ideo, quando prædicatur de tali re hoc ſignum omnis, nihil ſignificat, & iſto modo capitur res vt dicitur a ratus, ta, tum. Alia eſt res, quæ eſt diſpoſitio rei ſubiicibilis, & prædicabilis, & iſto modo omnis, bene ſignificat aliquam rem, & hoc capiendo communiter ſignificare, vt ſe extendit ad ſignificare proprie acceptum, & ad conſignificare. vnde hoc ſignum omnis ſignificat diſpoſitionem ſubiecti inquantum ſubiectum, & hoc capiendo diſpoſitionem communiter pro omni illo, quod determinat aliud, ſiue habeat modum qualitatis ſiue quantitatis, & ita patet quòd hoc ſignum omnis, ſignificat aliquam rem. ſ. rem quæ eſt diſpoſitio ſubiecti, & tam ab iſta quam ab illa cauſatur veritas vel falſitas in oratione. Solutio.

Quarto ſciendum, quòd duplex eſt diſpoſitio rei ſubiicibilis ſiue ſubiecti quædam enim eſt diſpoſitio ſubiecti, quæ ſibi conuenit ſecundum ſe, & non inquantum habet determinatum ſitum in propoſitione, ſicut album & nigrum. Alia eſt diſpoſitio ſubiecti reſpectiue, quæ. ſ. diſtribuit ſubiectum in ordine ad prædicatum, De duplici diſpoſitione ſubiecti.

catum. vnde licet ſigna vniuerſalia diſponant ſubiectum primo, & per ſe in ordine ad ſua inferiora, hoc tamen eſt in ordine ad prædicatum, & ſic ſunt diſpoſitio ſubiecti in ordine ad prædicatum, licet autem non ponatur aliqua diſpoſitio prædicati inquantum prædicatum, quia tantum ſubiectum habet rationem materiæ quæ debet diſponi ad formam, ideo ponitur diſpoſitio ſubiecti inquantum ſubiectum, hoc eſt in ordine ad prædicatum. E

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Numerus ſingularis eſt magis collectiuus quam pluralis, quia habet maiorem vnitatem, ergo hoc ſignum omnis, magis debet eſſe collectiuum in ſingulari numero quàm in plurali. Secundo ſic. Hoc ſignum omnis, ſemper habet multiplicare terminum cui adiungitur tam in ſingulari quàm in plurali, ergo ſemper eſt diſtributiuum. Tertio ſic. Modus ſignificandi non variat ſignificatum, ergo ſiue hoc ſignum omnis, ſit ſingularis numeri ſiue pluralis, ſemper accipitur diſtributiue. Quarto ſic. Arguendo in ſapeſmo, omnis homo eſt totum in quantitate, nullus aſinus eſt omnis homo, ergo quoddam totum in quantitate non eſt aliquis aſinus, hoc ſignum omnis reiteratur in minore propoſitione cum medio, quod tamen eſt contra id quod dicitur in textu. Quinto ſic. Sicut hoc ſignum nullus habet virtutem reſtringendi ſubiectum cui additur, vt dicendo, nullus homo eſt mulier, & ſic hoc ſignum omnis, ergo eſt diſpoſitio abſoluta ipſius ſubiecti. F

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd collectio in iſto ſigno omnis habet duo primum. ſ. quòd incipit a multis, & ratione illius numerus pluralis magis poteſt dici collectiuus quam ſingularis ſecundum eſt, ꝙ terminatur ad vnum, & ratione illius numerus ſingularis eſt magis collectiuus quam pluralis. &, quia diſtributio incipit ab vno, & terminatur ad multa, ideo diſtributio magis proprie conuenit termino in ſingulari numero, & ideo hoc ſignum omnis in ſingulari numero ſolum accipitur diſtributiue. Ad ſecundum dicitur, quòd in diſtributione ſunt duo, vnum. ſ. materiale, quod eſt multiplicatio, & ratione illius hoc ſignum omnis ſemper poteſt dici diſtributiuum, aliud eſt, quod ſe habet tanquam formale, & vt id a quo nomen imponitur. ſ. quòd diſtributio eſt in diuerſis diuiſim acceptis facta multiplicatio, & quandoque eſt collectiuum, & non diſtributiuum, eò ꝙ eſt diſtributio facta diuerſis, coniunctim, & non diuiſim acceptis. Ad tertium dicitur, quod licet modus ſignificandi non variet ſignificatum in dictionibus categorematicis. tamen bene in dictionibus ſincatehoreumaticis. Vel poteſt dici, ꝙ hoc ſignum omnis, ſemper eſt diſtributiuum quantum ad materiale diſtributionis, ſed non quantum ad formale. G

Ad quartum dicitur, quod in illo ſyllogiſmo hoc ſignum omnis, non accipitur diſtributiue, ſed accipitur, vt pars huius totius, omnis homo, quod ibi ponitur loco vnius ſimplicis naturæ ibi poſitæ. Ad quintum dicitur, ꝙ hoc ſignum nullus, bene habet virtutem reſtringendi quantum ad aliquos modos ſignificandi, & ſecundum hoc eſt diſpoſitio abſoluta, & bene iungitur cum ſubiecto abſolute, ſicut dicendo, nullus eſt mulier, ſed quando habet virtutem diſtribuendi, ſic concernit ſubiectum inquantum ſubiectum hoc eſt in ordine ad prædicatum. H

Quem nam Terminum hoc ſignum omnis congrue oporteat appellare.

Tex. cõ. 2. & infra, & ibi omnes doctores.

HAbito quid ſignificet hoc ſignum omnis, & cuius diſpoſitionẽ ſignificet, conſequenter q̃ritur, vtrũ omnis exigit tria appellata. Et vr̃, ꝙ ſic, quia omnis perfectio eſt in tribus, vt habetur primo

A primo Cęli & mundi,& ſic omne perfectum eſt in tribus, ſed omne & perfectum idem ſunt,vt habetur ibidem,ergo omne eſt in tribus ergo omnis vult habere tria appellata. Ad idem dicit Ariſt.in eodē loco ꝙ de duobus viris non dicimus omnes,ſed de tribus viris dicimus omnes,ergo omnis vult habere tria appellata. Sed contra. in qualibet demonſtratione ſunt propoſitiones vniuerſales, ſed demōſtrationes fiunt ex Sole,& ex Luna,ergo oportet dicere omnis Sol, omnis Luna,ſed Sol non habet niſi vnicum ſuppoſitum, & ſimiliter Luna,ergo omnis non vult habere tria appellata. Ad idem, omne priuatum lumine alterræ obiectu deficit, hæc propoſitio eſt conceſsa,vt habetur ab authoribus,ſed omne priuatum lumine a terre obiecta non habet niſi vniuocum ſuppoſitum, ſcilicet hanc Lunam ſingularem,ergo omnis non habet tria appellata. Ad idem,hoc ſignum omnis ſignificat quoniam vniuerſaliter, ſed hoc quod dico, quoniā vniuerſaliter,eſt modus proprius vniuerſalis,proprium aūt diuerſificatur ſecundum diuerſitatem ſui ſubiecti, vt ſi homo eſt diminutus, & riſibile eſt diminutum.& ſi homo eſt mortuus, riſibile eſt mortuum, ſed vniuerſale quandoque ſaluatur in pluribus,vt homo,equus,aliquando in vnū tantum,vt Sol,Luna,ergo omnis quandoque vult habere tria appellata, & quandoque non, immo vnum ſolum. Ad idem, duplex eſt forma. quia quędam eſt forma materię,vt anima eſt forma corporis, & iſta forma eſt pars, & non predicatur de eo cuius eſt pars, alia eſt forma, que eſt forma predicabilis,& ſic omnia ſuperiora vt genera, & ſpecies, & differentie dicuntur formæ inferiorum,vt homo, equus,& ſic de aliis, & indiuidua huius forme predicabilis, ſunt materia eius, ergo forma cum neutro predictorum modorum ſuam excedit materiam, nec exceditur ab ea, nullum vniuerſale excedit ſua indiuidua, nec exceduntur ab eo, ergo, cum omnis dicat adequationem vniuerſalium cum ſuis indiuiduis, vt omnis homo, tunc oportet quòd Sol habeat niſi vnicum ſuppoſitum, vt vere dicatur, omnis Sol, quod concedimus dicendo predictas propoſitiones eſse veras, & ꝙ omnis nō ſemper exigit tria appellata, ſed quando adiungitur termino cōi habenti plura ſuppoſita, tunc exigit plura appellata, quando vero adiungitur termino habenti ſolū vnum ſuppoſitum, tunc exigit ſolum vnū appellatum. Ad illud quod primo obiiciebatur, quòd omnis perfectio eſt in tribus,dicitur ꝙ verum eſt,& haec tria ſunt.ſ. ſubſtantia rei,virtus eius,& operatio eius. Et haec tria tangit Ariſt. ſub breuibus verbis cum dicit,natura apta nata ſic facit, per hoc.n.quod dicit,natura,tangit ſubſtantiā rei,& per hoc quod dicit apta nata,tangit virtutē eius, & per hoc quod dicit, ſic facit,tangit operationem debitam

(Margin letters: B, C, D at the corresponding lines.)

De hoc vide 2. de anima text. cō.6. deinde.

Primo .ſ. cęli & mū. tex. con. 2 ſ. & infra.

ebitam ei. Similiter hoc ſignum omnis, habet ſubſtantiam ſigni A
niuerſalis,& virtutem quæ eſt diſtribuere,& operationem eius qñ
diſtribuit,& in his tribus eſt perfectio eius. Ad ſecúdum dicendum
eſt,quòd homo & homines differunt, quia homo dicit iſtam ſpeciē
ſecundum ſe,quæ eſt de pluribus prædicabilis,ſed homines in plu-
rali numero nō dicit ſpeciem ſecundum ſe, ſed multiplicatam actu
ſecundum materiam indiuiduorum numero diuerſam. vnde omnis
in plurali ratione multitudinis factæ facit diſtributionem per diuer
ſas materias;& vult habere tria appellata.Sed omnis in ſingulari nu
mero ex quo recipit ſpeciem ſecundum ſe,& non materiam indiui-
duorum,exigit eſſentiā aptam natam in predicari de pluribus, ſiue F
actu participetur de pluribus ſiue de vno,& ideo exigit tria appel-
lata, aut vnum ſolum ſecundum naturam vniuerſalem cui adiun-
gitur. Quidam tamen dicunt,quòd omnis vult habère tria appella-
ta ad minus,& dant talem rationem.Quotieſcunque ſignum vniuer
ſale additur termino communi non habenti ſufficientiam appella-
torum recurrit ad non ens, vt cum dicitur, omnis fenix non habet
niſi vnicum ſuppoſitum,ideo recurrit ad non exiſtentes fenices.Et
ideo cum dicitur,omnis fenix eſt ſenſus eſt, vnus fenix qui eſt, eſt,
& duo fenices qui non ſunt, ſunt. Et ideo dicunt has propoſitio-
nes eſſe falſas, quidam foenix non eſt, & omnis foenix eſt, & non
eſse contradictorias, quia in negatiua ſupponitur foenix qui eſt, G
& in affirmatiuā ſupponuntur duo foenices qui non ſunt,& ſic non
idem eſt ſubiectum in vtraque. Hoc autem poteſt multipliciter
improbari, quia hec inconuenientia ſequuntur ex falſo quod ſup-
ponunt, quia ſupponunt quòd omnis ſemper vult habere tria ap-
pellata, quod ſuperius oſtenſum eſt eſse falſum. Propterea vult
Ariſtot. quòd propoſitio, in qua ſubiicitur vniuerſale vniuerſaliter
ſumptum alicui predicato, contradicat illi propoſitioni negatiue,
in qua ſubiicitur vniuerſale, & non vniuerſaliter ſumptum eidem
predicato,ſed iſte ſunt tales, omnis foenix eſt,quidam foenix non
eſt, ergo ſunt contradictorie, quod tamen ipſi negant,ergo regula
eorum eſt falſa. Item ad idem alia regula eſt talis. Terminus cōis H
ſupponens, vel opponens verbo preſentis temporis, ſimpliciter
ſumpto non habenti vim ampliandi, nec ex ſe, nec ab alio reſtrin-
gitur ad ſupponendum pro his que ſunt ſub forma termini ſuppo-
nentis,ergo cum dr̄, omnis foenix, li foenix reſtringitur ad ſuppo-
nendum pro foenice tantum qui eſt, cum ipſius non ſit niſi vnicum
ſuppoſitum,ergo per illam regulam prius datā,ſi ſignum vniuerſale
adueniat & non diſtribuit ipſum niſi pro vnico ſuppoſito, ergo re-
gula eorum eſt falſa, & ſupra falſum fundatur, quod concedimus.

1. Prio. cō.29.& infra & 2. eiuſdē in multis locis.

Poſtquam

A Poſtquam Auctor determinauit de ſigno diſtributiuo omnis ſecundũ ſe oſtendendo quid ſignificet. hic conſequenter determinat de ipſo per comparationem ad terminum cõmunem diſtribuibilem mouendo talem dubitationẽ, vtrum hoc ſignus omnis ſemper exigat tria appellata, hoc eſt quærere verũ ad hoc, ꝙ ſignũ omnis, congrue adiungatur alicui termino cõi requiratur, ꝙ ille terminus cõis habeat tria ſuppoſita actu exiſtentia. Primo ſciendum, quòd ſuppoſitum, appellatum, & inferius inter ſe differunt, nam aliquid dr̃ eſſe inferius reſpectu ſuperioris, & aliquid dicitur ſuppoſitum, quando non eſt aptum natum exiſtere in alio; ſed appellatum eſt inferius ſiue ſuppoſitum alicuius termini communis actualiter exiſtens. Secundo ſciendum, ꝙ hoc ſignum omnis in plurali numero ſemper exigit plura appellata, quia additur termino cõi accepto per modum pluriũ. ſed qñ ſumitur in ſingulari numero, ſi addatur termino cõi habenti plura appellata, B quia bene exigit plura appellata, diſtribuit terminum cõem cui additur pro omnibus ſuis appoſitis exiſtentibus, ſed dubium eſt, qñ hoc ſignum omnis additur termino communi habenti vnicum appellatum, vtrum talis oratio ſit congrua, vt dicendo, omni ſol lucet. Et dicunt Ant. qui, quòd non, quorum rationes cum ſolutionibus ſatis clare patent in textu, ſed Pet. Hiſpanus dicit, quòd hoc ſignum omnis congrue poteſt addi termino communi habenti vnicum appellatum, & ꝙ non exigit tria appellata. Tertio ſciendum, quòd ſignum omnis ſignificat quoniam vniuerſaliter, & hic eſt proprius modus ipſius ſigni vniuerſalis, differt autem ab alijs ſignis vniuerſalibus, quia hoc ſignum omnis adæquate diſtribuit terminum cõem pro omnibus ſuis oppoſitis, ſic autem non eſt de alijs, ſignis, ſicut vterque, & neuter, cum enim dicitur omnis homo accipitur pro omnibus illis in quibus reperitur humanitas. Et quo patet, ꝙ quia vniuerſalitas aliquorum terminorum cõium ſaluatur in vnico ſuppoſito adæquate, hoc ſignum omnis poteſt addi tali termino cõmuni, & ſic licet quando hoc ſignum omnis additur termino communi habenti tria appellata vel plura exigat tria appellata, tamen, quando C additur termino cõi habenti vnicum appellatum non exigit tria appellata, ſed ſolum de ſe exigit terminum communem ſignificantem naturam multis cõicabilem. Et per hoc patet reſponſio ad dubitationem prædictam. Quarto ſciendum, quòd antiqui poſuerunt quandam regulã de hoc ſigno omnis quæ talis eſt Quotieſcunque ſignum vniuerſale affirmatiuum additur termino communi non habenti ſufficientiam appellatorum recurrit ad non exiſtentes. i. ad ſuppoſita non exiſtentia, ideo, cum dicitur omnis fęnix eſt, ex quo iſte terminus fęnix, non habet niſi vnicum ſuppoſitum exiſtens, hoc ſignum omnis recurrit ad fęnices non exiſtentes, ideo iſtius propoſitionis, omnis fęnix eſt, ſenſus eſt iſte, quidam fęnix exiſtens eſt, & duo fęnices non exiſtentes ſunt, & ideo ſecundum ipſos iſta eſt, falſa. omnis fœnix eſt, nec eſt contradictoria iſtius quidam fęnix non eſt, ſed iſta regula eſt falſa, ſicut, & ſuum fundamentum. ſ. quòd omnis exigat tria appellata. eſt enim ſimile de hoc ſigni omnis, & de hoc ſigno nullus, ſed nullus non exigit tria D appellata, quia iſta eſt vera, nullus fęnix eſt aſinus cum conuertens eius ſit vera .ſ. nullus aſinus eſt fęnix, & ſic patet, quòd hoc ſignum nullus non exigat tria appellata, nec ſimiliter hoc ſignum omnis.

Sed cõtra prædicta arguitur primo ſic. Plus requiritur ad verificandum propoſitionem vniuerſalem q̃ particularem, ſed ad verificandum particularem requiritur exiſtentia vnius ſuppoſiti ſeu appellati, ergo ad verificandum propoſitionem vniuerſalẽ requiruntur plura ſuppoſita, & ſic ad minus hoc ſignum oĩs, exigit tria appellata. Secundo ſic. Hoc ſignum omnis, non põt addi termino ſingulari, ergo vr̃, ꝙ exigat plura appellata. Tertio ſic. Hoc ſignum oĩs, denotat terminum cĩ em cui additur teneri pro pluribus, ſed, quando additur termino cõi habenti vnicum appellatum.

Quid nam ſit, hoc ſignũ oĩs, tria habere appelata.

Suppoſitum, appellatũ, inferius quid.

Hoc ſignũ omnis ĩ plurali acceptus quot appelare habeat.

Huius ſigni oĩs a cæteris differentia.

Falſa & apparẽs regula, de omni appellatione.

Argum.

appellatum, talis additio eſt falſa, igitur non debite ſibi adiungitur. Quarto ſic. E
Terminus communis quandoque ſupponit pro non exiſtentibus, ergo poteſt fieri recurſus ad ſuppoſita non exiſtentia. Quinto ſic. Hæc eſt vera, aliquis fœnix non eſt, quia aliquis fœnix eſt corruptus, ergo hæc eſt falſa omnis fœnix eſt.

Solutio Ad argumenta. Ad primum iſtarum dicitur, quòd quantum ad modum enunciandi plus requiritur ad verificandum propoſitionem vniuerſalem quam particularem, quia in propoſitione vniuerſali denotatur prædicatum ineſſe ſubiecto accepto pro pluribus, non autem ſic eſt in particulari, & tamen quantum ad rem non plus requiritur ad verificandū propoſitionem vniuerſalem aliquando quàm particularem. Ad ſecundum dicitur, quòd negatur conſequentia, quia terminus ſingularis ſignificat naturam incommunicabilem. nam ex impoſitione ſibi repugnat additio ſigni vniuerſalis, ſed terminus communis licet nō habeat niſi vnum appellatum, ſignificat tamen naturam multis communicabilem, ideo ſibi pōt addi ſignum vniuerſale. Ad tertium dicitur, quòd hoc ſignum omnis, bene denotat terminum cōmunem cui additur accipi pro pluribus non ſimpliciter, ſed ſub conditione. ſ. ſi habeat plura ſuppoſita. Ac quartum dicitur, quòd licet terminus communis, cuius natura poteſt ſaluari tam in exiſtentibus quam in non exiſtentibus poſſit ſupponere pro non exiſtentibus, tamen terminus communis, cuius natura ſaluatur tantum in exiſtentibus ſuppoſitis, non poteſt ſupponere pro non exiſtentibus, quando ponitur cum iſto verbo eſt. Ad quintum dr̄, negatur antecedens, & ad probationem dicitur, quòd non ſequitur, quidam fœnix eſt corruptus, ergo quidam fœnix non eſt quia in iſta, quidam fœnix eſt corruptus, fœnix ſupponit tam pro præſentibus quàm pro præteritis, ſed in iſta, quidam fœnix non eſt, ſupponit pro præſentibus tantum. ideo iſta eſt vera, omnis fœnix eſt. F

Quorundam ſophiſmatum pro hac materia, dignior explicato.

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. omnis homo eſt, & quodlibet differens ab illo, eſt non homo. probatio hæc eſt vna copulatiua cuius vtraque pars eſt vera, ergo ipſa eſt vera. Improbatio, omnis homo eſt, & quolibet differens ab eo eſt non homo, Socrates eſt homo, ergo quodlibet differens a Socrate eſt non homo quod eſt falſum, quia hæc eſt vna copulatiua cuius altera pars eſt falſa, ergo ipſa eſt tota falſa. Solutio. prima ſimpliciter eſt vera, & improbatio peccat penes fallaciam conſequentis, quia li differens ab omni homine in minus eſt quàm differens a Socrates quia differens ab omni homine ſupponit ſolum pro aliis rebus ab homine, ſed differens a Socrate ſupponit pro eiſdem, & etiam pro aliis hominibus a Socrate. vnde bene ſequitur differens ab homine, ergo differens a Socrate. & eſt locus a parte ſubiectiua ad ſuum totum, ſed ſi huic propoſitioni differens ab omni homine apponatur ſignum erit proceſſus ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione, & ſic incidit fallacia conſequentis in improbatione, & ſecundum vnum proceſſu, quia duplex eſt proceſſus ab improbatione, quia bene ſequitur, omnis homo eſt, ergo Socrates eſt & eſt locus a toto in quantitate, ſed non ſequitur, hoc eſt differens ab omni homine, ergo differens a Socrate, ſed eſt fallacia conſequentis, G H

ſicut

A ſicut hic, omnis homo eſt, ergo omne animal eſt. Item quæritur de hoc ſophiſmate, omnis hō, & alius hō ſunt. Probatio. Soc. & alius homo ſunt, Plato, & alius homo ſunt, & ſic de aliis, ergo omnis homo, & alius homo ſunt. Improbatio. alius eſt relatiuum diuerſitatis ſubſtantiæ, ergo ſupponit pro diuerſo ab homine, ſed non eſt alius homo ab omni homine, ergo prima eſt falſa. Solutio. prima eſt ſimpliciter falſa, & probatio peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis a pluribus determinatis ſuppoſitionibus ad unam determinatam, quia iſte terminus alius habet determinatam ſuppoſitionem in præmiſsis, & in concluſione. Item probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, quia licet Socrates, & Plato, & ſic de aliis, inferant oēm hominem ſecundum ſe, non tamen ſub hac copulatione quæ eſt omnis, & alius homo ſunt, vt cum dicitur, omnis homo, & alius homo ſunt, ſicut cognoſco Choriſcum ſecundum ſe, non tamen ſub hoc accidente, quod eſt venire. vnde talis datur regula, Quotieſcunque aliquid ſequitur ſiue conuerſim ſiue non, ſi aliquid conueniant vni quod non conuenit alteri, & per illud cui conuenit inferatur de eo cui non conuenit, ſemper eſt fallacia accidentis verbi gratia, homo eſt, ergo ſubſtantia eſt, & ſpecies conuenit homini, & non ſubſtantiæ. ideo, ſi per hominem inferatur ſpecies de C ſubſtantia, eſt fallacia accidentis, vt homo eſt ſpecies, ergo ſubſtantia eſt ſpecies. Similiter hic, riſibile eſt proprium, ergo homo eſt proprium. Horum autem que conſequuntur, quedam conſequūtur conuerſim, vt homo, & riſibile, alia non vt homo, & ſubſtātia. Dicte de hoc ſophiſmate reſtat dicere de iſto omnis homo eſt omnis homo. Probatio. Socrates eſt Socrates Plato eſt Plato, & ſic de aliis, ergo omnis homo eſt omnis hō. Et vt vult Boet. nulla propō eſt verior illa in qua idem predicatur de ſeipſo, ſed ſic eſt hic, quia omnis homo predicatur de omni homine, ergo nulla eſt verior ipſa & per conſequens eſt vera. Improbatio, ſua contradictoria eſt vera, C ſcilicet illa, quidam homo non eſt omnis homo, ergo ipſa eſt falſa.

Regula pro fallacia accidētis cognoſcenda.

Not. dictūBoec. qa Græcis hauſit. nam optime dicit, & colligit ex dictisPhi. in 2. Prior. in multis locis

Item ad idem, omnis homo, eſt omnis homo. ſed Socrates eſt homo, ergo Socrates eſt omnis homo. ſyllogiſmus eſt in darii, concluſio eſt falſa, ergo aliqua premiſſarum. non minor, ergo maior. ſed maior eſt ſophiſma, ergo eſt falſum. Solutio. prima eſt ſimpliciter falſa, & probatio peccat ſecundum conſequens, ab inſufficienti enumeratione ſingularium, quia cum illis, quas aſſumit, debet aſſumere has a parte ſubiecti, Socrates eſt omnis homo Plato eſt omnis homo. Et etiam iſtas a parte prædicati, omnis homo eſt Socrates. omnis homo non, eſt Plato, & ſic de aliis, quas dimittit, & ſic peccat ſecundum conſequens, ab inſufficienti

Hh cautme-

enumeratione ſingularium. Ad aliud dicitur, quòd ibi idem non prædicatur de ſeipſo, ſed prædicatur omnis homo de homine ſumpto pro qualibet parte. F

Secundi ſophiſmatis, ſolutio.

Poſtquam Auctor determinauit de hoc ſigno omnis oſtendendo qualiter diſtribuat, hic conſequenter ad maiorem notitiam eorum quæ dicta ſunt mouet tria ſophiſmata, quorum primum eſt omnis homo eſt, & quodlibet differens ad eo non homo quod quidem ſophiſma probat, & improbat, quod clare patet in textu cum ſolutione eiuſdem.

Pro ſecundo ſophiſmate ſciendum, ꝙ ſecundum ſophiſma eſt, omnis homo, & alius homo ſunt. quod quidem ſophiſma probatur ſic, Socrates & alius homo ſunt, Plato, & alius homo ſunt, & ſic de alijs, ergo omnis homo, & alius hõ ſunt. Improbatur autem ſic, alius ſupponit pro diuerſo ab omni homine, ſed non eſt aliquis homo diuerſus ab omni homine, ergo ſophiſma eſt falſum quod conceditur. Et ad probationem reſpondet Auctor in textu, ꝙ peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis arguendo a pluribus determinatis ad vnam determinatam reſpectu huius termini alius, vnde, ſi iſte terminus alius pro eodem in numero acciperetur in ſingulis partibus antecedentis, tunc vna pars antecedentis eſſet falſa, vt ſi acciperetur pro Socrate, tunc quando inductio veniret ad Socratem dicendo, Socrates, & alius homo ſunt, illa pars eſſet falſa, quia denotaret quòd Socr. eſſet alius à ſeipſo. Aliter ſoluit Auctor dicens ꝙ ibi eſt fallacia accidentis quia licet Socr. & Plato, & ſic de alijs poſſunt inferre hoc totum in quantitate, omnis homo ſecundum ſe, non tamen vt ſtat ſub hoc adiuncto, & alius homo ſunt, immo omnis homo hic accidit Socrati, & Platoni, & ſic de alijs ſecundum quòd accipiuntur cum hoc adiuncto, & alius homo ſunt, Ratione cuius Auctor ponit vnam regulam in textu de fallacia accidentis, quæ ſatis clara eſt. G

Tertiũ ſophiſma.

Secundo ſciendum, ꝙ conſequenter Auctor mouet tertium ſophiſma, & eſt iſtud, omnis homo eſt omnis homo, quod probat inductiue primo, & ſecundo improbat. Probatur ſic, quia ibi prædicatur idem de ſeipſo, ergo ſophiſma eſt verum. Improbatur ſic, ſua contradictoria eſt vera. ſ. hæc, quidam homo non eſt omnis homo, igitur ipſum eſt falſum. Item bene ſequitur, omnis homo eſt omnis homo, Socrates eſt homo, ergo Socrates eſt omnis homo. concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum non minor, ergo maior, quæ eſt ſophiſma. Solutio. ſophiſma eſt ſimpliciter falſum, vt oſtendunt rationes improbantes Ad primam probationem dicitur, quod peccat ſecundum fallaciam conſequentis ab inſufficienti inductione, quia debet fieri inductio a parte prædicati dicendo. Socrates eſt omnis homo, Plato eſt omnis homo. & ſic de alijs. Ad aliam negatur antecedens, quia ibi non prædicatur idem de ſeipſo. ſed prædicatur omnis homo, de homine ſumpto pro quolibet ſuorum ſuppoſitorum. H

Quomodo ſe habeat hoc ſignũ omnis, a parte predicati.

Tertio ſciendum, quod hoc ſignum omnis, adiunctum prædicatio propoſitionis, quandoque reddit propoſitionem falſam, & quandoque non. ſi enim prædicatum ſit terminus communis habens actu plura ſuppoſita quorum numerus ſit indeterminatus, ſiue ſit numeri ſingularis ſiue pluralis ſemper propoſitio eſt falſa, ſed, ſi prædicatum habeat plura ſuppoſita. quorum numerus eſt determinatus, propoſitio poteſt eſſe vera, ſi ſumatur in plurali numero, vt demonſtratis duo decim apoſtolis vere dicitur, illi ſunt omnes apoſtoli. Sed, ſi prædicatum habeat vnicum ſuppoſitum actu, & ſumatur in ſingulari numero, propoſitio eſt vera, vt iſte Sol eſt omnis Sol, ſi autem ſumatur in plurali numero eſt falſa, vt iſte Sol eſt omnes Soles.

Quarto ſciendum, quod hoc ſignum omnis, diuerſimode ſe habet qñ additur prædicato

A prædicato,& ſubiecto,quia, quando additur prædicato eſt pars ipſius prædicati, ſed,quando additur ſubiecto,non eſt pars ſubiecti, ſed eſt diſpoſitio eius, vt cum dicitur, omnis homo currit, homo per ſe eſt ibi ſubiectum,ſed cum dicitur, omnis homo eſt omnis homo, hoc totum,omnis homo eſt prædicatum. Ex quo patet, quòd prædicatum propoſitionis affirmatiuæ, quo ad ſe totum nunquam diſtribuitur,ſed bene pars eius. ſed prædicatum propoſitionis negatiuæ bene diſtribuitur, & hoc fit per negationem, quæ habet virtutem diſtribuendi illud, quod ſequitur ipſam, ſiue mediate, ſiue immediate.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Adam differt ab omni homine qui eſt, & tamen non eſt non homo, vt patet per Porphyrium in Prædicabilibus dicentem ſiue Socra.ſit ſiue non ſit,ſemper eſt homo,& animal, ergo ſophiſma eſt falſum. Secundo ſic.Socra.non eſt omnis homo,ergo differt ab omni homine, quod falſum eſt,quia ipſe eſt homo. Tertio ſic. Omnis homo,& homo pictus,ſunt.ſed homo pictus eſt alius ab omni homine, ergo ſophiſma eſt verum. Quarto ſic.Omnis homo non eſt ſolus, ergo omnis homo, & alius homo ſunt. Quinto ſic. Omnis homo,& omnis homo,idem ſunt,igitur vnum poteſt prædicari, & ſic iſta erit vera, omnis homo eſt omnis homo. Argum.

B

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd Adam non eſt homo exiſtens, ſiue præſens,pro quo tenetur homo in ſecunda parte ſophiſmatis. Ad ſecundum,negatur conſequentia, quia negatio incluſa in hoc verbo differt poſita in conſequente plus negat quam negatio poſita in antecedente, & ideo debet ſic inferri, Socrates non eſt omnis homo, ergo differt ab aliquo homine, & ad hoc quod poſſet inferri Socra.differt ab omni homine,deberet,ſic aſſumi Socra.eſt nullus homo, quod eſt falſum. Ad tertium, negatur conſequentia, quia hoc relatiuum alius debet inferre ſuum antecedens vniuoce pro homine viuo,& homine picto. Ad quartum dicitur, q; ſolus poteſt excludere ab homine ſimpliciter, & ſic conſequens eſt falſum,vel poteſt excludere ab omni homine determinate ſigillatim ſumpto, & ſic eſt verum, & hoc modo non valet conſequentia. Ad quintum dicitur, q;,ſi omnis homo, & omnis homo capiantur materialiter, ſic ſunt eadem, & hoc modo ſophiſma eſſet verum, ſed, ſi capiantur ſignificatiuæ non ſunt eadem, vt patuit in quarto notabili. Solutio

C

De hoc ſigno Nullus.

SEquitur de hoc ſigno nullus, quod ſignificat quoniam vniuerſaliter negatiue,vnde ſignificat,idem,ſicut hoc ſignum omnis, cũ negatione poſtpoſita, & ideo omnis non & nullus æquipollent. De hoc ſigno nullus datur talis regula. Quotieſcunque hoc ſignũ nullus immediate adiungitur termino cõi confundit ipſum mobiliter,quòd diſtributiue.& ſimiliter terminum communem ſibi adiunctum mediate, vt nullus homo eſt aſinus. vnde poteſt fieri deſcenſus ſubiecto,ſic ergo Socrates nõ eſt aſinus,nec Plato,&ſic de aliis. & etiã ſub prædicato. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. nullus homo eſt omnis homo. Probatur ſic.Socra.nõ eſt omnis homo.Plato nõ eſt omnis homo,& ſic de aliis,ergo prima eſt vera,vel ſic, ſua contradictoria eſt falſa.ſ.iſta quidam hõ eſt omnis homo, ergo eſt vera.Contra.ibi predicatur oppoſitum de oppoſito, ergo eſt falſa. Solutio. prima eſt vera.& ad improbationẽ reſpondet per Nota regulam.

D

interemptionem, quia ibi non prædicatur oppoſitum de oppoſito, ſed remouetur omnis homo, ab homine ſumpto pro quolibet ſuppoſito, & hoc eſt verum.

Poſtquam Auctor determinauit de hoc ſigno omnis, quod ſignificat quoniam vniuerſaliter affirmatiue, hic conſequenter determinat de hoc ſigno nullus, quod ſignificat, quoniam vniuerſaliter negatiue, vnde ſignificat idem cum hoc ſigno omnis cum negatione poſtpoſita, ideo omnis non, & nullus æquipollent. vnde nullus componitur ex non, & nullus, ideo ſicut non, & nullus æquipollet omnis, eo, quòd eſt ſignum diſtributiuum plurimum partium ſubiectiuarum.

Virtus huius termini nullus. Primo ſciendum, quod quamuis hoc ſignum nullus in ſe ſit vnum, & vnicam in ſe habeat virtutem diſtribuendi, tamen reſpectu eorum quæ ſuſceptiua ſunt ſuæ diſtributionis, virtus eius eſt duplex, vt patet in regula quam de ipſo ponit Auctor in textu. ſ. quotieſcunque hoc ſignum nullus, immediate adiungitur termino cōmuni ipſum mobiliter confundit, & diſtributiue, & ſimiliter terminum cui mediate adiungitur, & ideo tam ſubiectum quàm prædicatum propoſitionis vniuerſalis negatiuæ diſtribuitur, dumtamen fuerit terminus cōis, vt patet dicendo, nullus homo eſt aſinus. ibi enim tam homo quam aſinus diſtribuitur, quia ſub vtroque poteſt fieri deſcenſus, & cauſa huius regulæ eſt, quia hoc ſignum nullus ſignificat quoniam vniuerſaliter, ideo diſtribuit terminum cui immediate adiungitur quia ſignificat etiam negatiue, ideo poteſt diſtribuere terminum cui immediate adiungitur. Ex iſto patet, quare vniuerſalis negatiua poteſt cōuerti ſimpliciter.

ſophiſma. Secundo ſciendum eſt, quod circa hoc ſignum nullus Auctor mouet tale ſophiſma ſ. nullus homo eſt omnis homo, quod probatur ſic. Socra. non eſt omnis homo, Plato non eſt omnis homo, & ſic de alijs, ergo nullus homo eſt omnis homo. Item ſua contradictoria eſt falſa. ſ. hæc, aliquis homo eſt omnis homo, ergo ſophiſma eſt verum. Improbatur autem ſic, ibi prædicatur oppoſitum de oppoſito. ergo ſophiſma eſt falſum. Solutio, ſophiſma eſt verum, & improbatio aſſumit falſum, quia ibi non prædicatur, oppoſitum de oppoſito, ſed remouetur, eſſe omnem hominem a quolibet ſuppoſito hominis.

Tertio ſciendum, quod ſicut hęc eſt vera, nullus homo eſt omnis homo, ita & hęc nullus homo eſt nullus homo. ibi enim remouetur eſſe nullum hominem, ab homine pro quolibet ſuppoſito ſuo. vnde iſta nullus homo eſt nullus homo æquipollet huic, omnis homo eſt aliquis homo per quartam regulam æquipollentiarum, nec debet ſumi iſtud aliquis pro aliquo determinato ſuppoſito hominis, cum dicitur, omnis homo eſt aliquis homo, ſed debet ſumi vage, & indeterminate, iſta autem, nullus homo eſt omnis homo, æquipollet iſtis, omnis homo eſt non omnis homo, id eſt omnis homo eſt aliquis homo non quæ ſtat in veritate cum iſta, omnis homo eſt aliquis homo.

Quarto ſciendū eſt, quod hoc ſignū nullus quãquam eſt ſimul diſtributiuum, & reſtrictiuū, vt cū dr. nullus hō eſt mulier, ſed hoc eſt ratione diuerſorū eſt enim diſtributiuum ratione ſui ſignificati, quia ſignificat, quoniā vniuerſaliter ſed eſt reſtrictiuum ratione ſui modi ſignificandi, qui eſt genus, vnde hoc ſignū nullus, non poteſt ſumi collectiue, ſicut hoc ſignū omnis, & hoc eſt ratione negationis quam includit, ratione cuius ſemper habet diſtribuere, & diuidere, & nunquam colligere.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Cū dicitur, homo eſt nullus aſinus. ibi homo, non diſtribuitur, & tamen ſibi adiungitur mediate hoc ſignum nullus, ergo contra primam regulam textus. Secundo ſic. Bene ſequitur, nullus homo eſt omnis hō, ergo nullus homo eſt Socr. ſed conſequens eſt falſum, ergo antecedēs.

Tertio

A Tertio ſic. Illa propoſitio eſt falſa, cuius prædicatum de nullo verificatur de quo ſubiectum verificatur, ſed ſic eſt de iſta, nullus homo eſt omnis homo, quia nullus verificatur de aſino, & equo, & ſic de alijs, & tamen de nullo illorum verificatur omnis homo, ergo ſophiſma eſt falſum. Quarto ſic. Nullus homo, & omnis homo contrariantur, ſed nullus homo verificatur de nullo homine, ergo omnis homo non verificatur de nullo homine, alias contraria verificarentur de eodem, ergo ſophiſma eſt falſum. Quinto ſic. Bene ſequitur, nullus homo eſt nullus homo, ergo nullus homo eſt non Socra. ſed conſequens eſt falſum, quia Plato eſt non Soc. ergo eſt falſa illa, nullus homo eſt nullus homo.

Ad argumenta. Ad primũ iſtorũ dicitur, ꝙ in illa propõne illud ſignũ nullus, non adiungitur illi termino homo nec mediate, nec immediate, quia ſignum ſolum dr̃ adiungi illi quod ſequitur ipſum, & ſolum in illud põt agere. Ad ſecundũ B negatur aſſumptum, ibi. n. non bene arguitur, quia non bene ſequitur, nullus hõ eſt omnis hõ, ergo nullus hõ eſt Socra. quia non dẽt ſic ſubſumi ſub illo prędicato omnis homo deſcendendo, nullus hõ eſt omnis hõ, ergo nullus hõ eſt Socrat. nullus hõ eſt Plato, & ſic de alijs, ſed debet ſic ſubſumi, nullus hõ eſt oĩs hõ, ergo nullus hõ eſt res, quæ ſit oĩs hõ. Ad tertiũ dicitur, ꝙ ſi nullus hõ accipiatur materialiter ſiue pro toto in quantitate, nullus homo ſiue accipiatur poſitiue, ita ꝙ virtute intellectus accipitur pro aliqua re quę eſt nullus homo, vt pro aſino vel pro lapide, ſic ſophiſma bene eſſet falſum, ſed ſi accipiatur ſignificatiue, ita quòd homo ſit ſubiectum, & non hoc totum, nullus homo, ſic eſt verum. *Solutio*

Ad quartũ dicitur, ꝙ contraria bene verificantur de eodem negatiue, vt de eodem, puta de rubeo vere dicitur ꝙ nec eſt album nec nigrum, & ita, cum dicitur, nullus hõ eſt omnis, homo ſibi remouetur eſſe nullũ hominẽ ab omni homine, & C cũ dr̃, nullus homo eſt nullus homo, ibi remouetur eſſe nullum hominem ab omni homine, & ita omnis homo, & nullus homo negantur de eodem homine.

Ad quintum negatur aſſumptum, quia ibi arguitur a diſtributione inferius ad diſtributionem ſuperius, quia arguitur ac ſi ſic diceretur, omnis homo eſt non nullus homo, ergo omnis homo eſt non Socr. nõ Socr. n. in plus ſe habet quã nullus homo. Vnde datur talis regula. Quotieſcunq; in aliqua propoſitione ponitur vniuerſaliter ſumptum negatiue non debet fieri ſumptio ſub illo prædicato ratione diſtributionis ſibi conuenientis per ſignum vniuerſale, ſed ratione diſtributionis ſibi conuenientis ratione negationis. & ideo debet ſic argui, nullus homo eſt nullus homo, ergo nullus homo eſt res quæ ſit nullus homo, puta lapis, & non ſic, ergo nullus homo eſt non Soc. vel Pla. ſimiliter hic, nullus homo eſt omnis homo, ergo nullus homo eſt res quæ ſit omnis homo. Et notandum eſt, quòd D iſta, nullus homo eſt omnis homo, debet ſic conuerti, ergo nihil exiſtens omnis homo, eſt aliquis homo. Et iſta nullus homo eſt nullus homo, debet ſic conuerti, ergo nihil exiſtens nullus homo eſt aliquis homo. *Aduerte ad pulcherrimam regulam.*

De hoc ſigno Nihil.

SEquitur de hoc ſigno nihil, ꝙ ſignificat idẽ quod nullus, ſed includit in ſe terminũ recipientẽ ſuã diſtributionẽ, quia nihil eſt ſignum vniuerſale cum negatione, & res eſt terminus recipiẽs eius diſtributionem. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Nihil videns eſt aliquid videns. Probatur ſic. Non rem hanc videns eſt aliquid videns, quia non videns Socratem eſt videns Platonem, nõ illam rem videns eſt aliquid videns, & ſic de aliis, ergo nihil videns eſt aliquid videns, ergo prima eſt vera. Cõtra. ibi prædicatꝰ oppoſi- *De hoc vide ꝑ Paulũ Vene. in Logica magna.*

tum de oppoſito, ergo locutio eſt falſa. Quidā diſtinguunt nihil videns eſt aliquid videns, eo, ꝙ hæc dictio nihil, pōt eſſe accuſatiui caſus, & eſt ſenſus, nullā rem videns eſt aliquid videns, vel pōt eſſe nominatiui caſus, & eſt ſenſus, nulla res videns eſt aliquid videns, & ſecundum hoc ponunt amphibologiam ex parte caſus, ſed hoc non ſoluit, quia in vtroque ſenſu eſt falſa. Sed alii diſtinguunt hanc iterum nihil videns, eo, ꝙ negatio in hoc termino nihil, pōt negare participium primo poſitū, & eſt ſenſus, nullā rem videns eſt aliquid videns, & ſic eſt diuiſa, vel poteſt negare hoc verbū eſt tunc eſt ſenſus, quamlibet rem videns non eſt aliquid videns, & ſic eſt cōpoſita ſed hoc non ſoluit, quia in vtroq; ſenſu eſt falſa, cū oppoſita ponantur circa idem. Solutio. dicendū eſt, ꝙ prima eſt ſimpliciter falſa, & probatio peccat penes fallaciam figuræ dictionis a pluribus determinatis ad vnā determinatam huius termini videns, quia in præmiſſis hēt ſuppōnem determinatā, & in concluſione ſimiliter. Vel peccat ſecundū fallaciā accidentis, quia quamuis videre cōmunicatur omnibus ſecundū ſe, non tamen ſecundum, ꝙ vniuntur in hoc toto nihil videns, vnde totū accidit parti, & eſſe videns aliquid aſſignat ineſſe vtrique. Sciendum eſt, quòd omnes præmiſſæ ſunt duplices, quia negatio poteſt determinare verbum, vel participium, vt dictū eſt prius. vnde Antiqui poſuerunt præmiſſas eſſe duplices propter talē regulam quam dabant: Quotieſcunque negatio, & diſtributio includuntur in vno termino ad quodcunque refertur vnū, & reliquum. vnde, cum diſtributio poſita in obliquo non poſſit in prædicta oratione attingere verbum, ita neque negatio. Item, idem eſt iudicium de iſtis ſophiſmatis, nullum caput habēs eſt aliquod caput habēs, a nullo homine differens eſt ab aliquo homine differēs, &c.

E F G

Poſtquam Auctor determinauit de hoc ſigno, nullus, hic conſequenter determinauit de hoc ſigno, nihil. Cuius ordinis ratio eſt, quia hoc ſignum nihil, vltra hoc ſignum nullus includit terminum recipientē eius diſtributionem. ideo hoc ſignum nullus, implicitus eſt quàm hoc ſignum nihil, ratione cuius prius eſt determinatum de ipſo. H

Primo ſciendum eſt, quod hoc ſignum nihil, eſt ſignum diſtributiuum ſubiecti & in hoc conuenit cum iſtis ſignis omnis, & nullus. Sed differt primo ab hoc ſigno omnis, quia omnis ſignificat quoniam vniuerſaliter affirmatiue, nihil autem ſignificata quoniam vniuerſaliter negatiue, differt etiam ab hoc ſigno nullus quia includit terminum receptiuum ſuæ diſtributionis, vnde nihil, ideſt nulla res & ibi res eſt terminus recipiens diſtributionem importatam per hoc ſignum nihil. Ex iſtis patet, quòd ſicut hoc ſignum nullus diſtribuit terminum ſequentem ipſum tam mediate quam immediate, ita ſimiliter hoc ſignum nihil, diſtribuit enim terminum in ipſo incluſum, qui ſe habet vt terminus immediate ſequens, diſtribuit etiam terminum poſitum a parte prædicati, qui ſe habet, vt terminus mediate ſequens ipſum.

[...]mius ſigni nihil, natura; & eius ab alijs diſcrimē. Vide ad hoc paulū pergu[...] in ſum[...]mulis.

Secundo

A Secundo ſciendum eſt, ꝙ ad maiorem notificationem huius ſigni nihil, Auctor mouet vnum ſophiſma in textu. Et eſt iſtud, nihil videns eſt aliquid videns cuius probatio, & improbatio ſatis patent in textu. & ſubiungit conſequenter, quandam ſolutionem antiquorum, qui dicebant ibi eſſe amphibologiam ex diuerſitate caſus, ſecundum ꝙ nihil poteſt eſſe nominatiui caſus, vel accuſatiui caſus. Sed Petrus Hiſp. improbat dictam ſolutionem, quia in vtroque ſenſu ſophiſma eſt falſum. Ideo ad ſoluendum ipſum debet ſimpliciter negari. poteſt tamen diſtingui. nec aliquis videatur ſuam multiplicitatem ignorare, & etiam vt melius videatur qualiter in vtroque ſenſu ſit falſum.

Modus ſoluendi ſophiſma, verus, & apparēs

Tertio ſciendum eſt, ꝙ antiqui aliter diſtinguunt dictum ſophiſma, & dicunt ꝙ ibi poteſt eſſe compoſitio, ſecundum ꝙ negatio incluſa in hoc ſigno nihil, poteſt fieri ad copulam, & ſic eſt compoſita, vel ad illud participium videns, & ſic

B eſt diuiſa. Vnde ſi iſtud ſignum nihil, ſit accuſatiui caſus, dicta ſolutio eſt ſimpliciter reprobanda, quia vt patet per regulam poſitam in textu, negatio incluſa in hoc ſigno nihil, dum eſt accuſatiui caſus, non poteſt fieri ad copulam cum diſtributio in ipſo incluſa non diſtribuat prædicatum. ſed quando nihil eſt nominatiui caſus, tunc ex quo diſtributum poteſt ferri ad prædicatum, ita etiam negatio incluſa in hoc ſigno nihil, poteſt ferri ad copulam, & ita ſecundum hoc videtur ꝙ ipſum ſophiſma poſſet diſtingui, ſed tamen, vt dictum eſt de ſolutione præcedenti, iſta diſtinctio non ſoluit ſophiſma, quia in vtroque ſenſu ipſum eſt falſum.

Alius ex antiquis ſophiſma. ſoluēdi modus.

Quarto ſciendum eſt, quòd conſequenter Auctor ſoluit dictum ſophiſma ſecundum eius propriam opinionem dicens, quòd prædictum ſophiſma eſt ſimpliciter falſum. Et ad probationem reſpondet quòd peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis, arguendo a pluribus determinatis ad vnam determinatam reſpe

C ctu huius termini videns. Tamen pro iſta ſolutione oportet ſupponere quòd iſtud ſignum nihil, poſitum in conſequente, ſit accuſatiui caſus, & quòd non poſſit diſtribuere iſtum terminum videns, ſi enim nihil eſſet nominatiui caſus, & diſtribueret iſtum terminum vidēs in conſequente, tunc non argueretur a pluribus determinatis ad vnam determinatam, eo eſſet bona inductio, & ſicut conſequens eſſet falſum, ita & antecedens, debet enim ſic inferri, iſta res non videns eſt aliquid videns, & iſta res non videns eſt aliquid videns, & ſic de alijs, ergo nihil videns eſt aliquid videns, modo omnes iſtæ præmiſſæ ſunt falſæ ſicut & conſequens. Aliter autem ſoluit Auctor in textu dicens, quòd ibi eſt fallacia accidentis, quia in præmiſſis videre attribuitur omnibus ſuppoſitis, quod eſt nihil videns ſecundum ſe. acceptis, & non ſecundum quòd vniuntur in hoc toto, nihil videns.

De ſophiſma. propoſiti Auctoris mententia.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Omne ſignum diſtributiuum debet ali

D quid ſignificare. ſ. diſpoſitionem ſubiecti inquantum ſubiectum, ſed hoc ſignum nihil, nullam rem ſignificat, immo dicit negationem cuiuslibet rei, ergo non eſt ſignum diſtributiuum. Secundo ſic. Nihil ſignificat quoniam vniuerſaliter, & etiā ſignificat terminum ſuſceptiuum diſtributionis eius, ergo eſt æquiuocum, & per conſequens ſophiſma debet diſtingui. Tertio ſic. Nihil vt iam dictum eſt ſignificat terminum recipientem diſtributionem eius, ergo cum hic ſolum determinetur de ſignis diſtributiuis, hic non eſt determinandum de ipſo.

Argu

Quarto contra regulā poſitā in textu, q̄a diſtributio importata per ſignū negatiuū bene fert in ſubiectū propoſitionis, non aūt negatio, ergo contra regulam.

Solutio

Quinto diſtributio importata per hoc ſignum nihil, fertur in prædicatum materiale, negatio autem fertur ſolum ſupra copulam, & non ſupra prędicatum, ergo contra regulam.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet hoc ſignum nihil, non ſignificat aliquam rem poſitiuam, tamen ſignificat aliquid priuatiue, & negatiue,

& hoc fundamentum eſt in affirmatione. ideo hoc ſufficit ad hoc, ꝙ ſignum ſit diſtributiuum. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet hoc ſignum nihil ſignificet illa duo, tamen ſignificat illa per modum vnius, ideo non eſt æquiuocum. Ad tertium dicitur, quod hic principaliter determinatur de hoc ſigno nihil prout diſtributiuũ eſt, & incidentaliter ſolum oſtenditur, quod importat terminum recipientẽ eius diſtributionem. Ad quartum dicitur, ꝙ in ſigno vniuerſali negatiuo duplex eſt virtus diſtribuendi. quædam eſt, quæ conuenit ipſi ſigno per ſe, & inquantum ſignificat quoniam vniuerſaliter, & iſta benefertur in ſubiectum, alia eſt virtus diſtribuendi, quæ conuenit ipſi ſigno ex conſequenti ratione negationis quam includit, & de illa virtute intelligitur regula. Ad quintum dicitur, ꝙ licet negatio prius, & per ſe ſolum feratur in copulam, tamen ex conſequenti benefertur in prædicatum materiale ipſum diſtribuendo. E F

De ſignis diſtributiuis duorum, vt Vter, & Neuter.

SEquitur de ſignis diſtributiuis duorum, & talia ſunt neuter, & vterq;, & differunt a prædictis, quia omnis, nullus, & ſimilia diſtribuunt pro omnibus indiuiduis termini cõis, ſed vterque, & neuter diſtribuunt ſolum pro duobus per demonſtrationẽ, vt vterque iſtorum, neuter iſtorum. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſma. Ab vtroq; iſtorum enunciatum eſt verum, poſito ꝙ Socratem dicat Deum eſſe, Plato vero dicat hominem eſſe animal, & albo dicant ſimul hominem eſſe aſinũ, & illi duo demonſtrentur per hoc pronomen iſtorum. Probatio. a Socrate enunciatũ eſt verum, a Plato enunciatum eſt verum, ergo ab vtroque iſtorum enunciatum eſt verum. Contra, ab vtroq; enunciatum eſt verum, ſed nihil enunciatũ eſt ab vtroque iſtorum niſi hominem eſſe aſinum, ergo hominẽ eſſe aſinũ eſt verũ, quod eſt falſum. Solutio. prima eſt vera & probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, ſicut habetur ab Ariſtotele hæc ꝓpoſitio ponitur eſſe vera. Omnium contrariorũ eadem eſt diſciplina, & tamen nulla particularis diſciplina eſt omniũ contrariorũ, ſed diſciplina cõiter ſumpta, vnde hic eſt fallacia accidentis omniũ cõtrariorum eadem eſt diſciplina, ſed nulla eſt diſciplina, niſi hæc vel illa & ſic de aliis, ergo omniũ contrariorũ hæc eadem eſt diſciplina vel iſta, quod eſt falſum. Similiter hic, hõ eſt ſpecies, ſed nullus eſt homo niſi Socrates, vel Plato, & ſic de aliis, ergo Socrates eſt ſpecies, vel Plato, & ſic de aliis, & ſic eſt fallacia accidẽtis in propoſito quia hæc dictio enunciatum, & hæc dictio verum tenentur pro ipſo in cõi, & ſic ab vtroque iſtorũ enunciatũ eſt verum. vnde enunciatum non tenetur pro particulari enunciato ab vtroque. vnde particulare enunciatum ab vtroq; accidit enunciatio in communi, ſicut particulare inferius accidit ſuo ſuperiori, & verũ aſsignatur vtrique in eſse, & appellatur ſuperius hic, omne quod eſt maius, ſiue ſit eſsẽtiale ſiue accidentale. Quidam tamẽ dicunt, ꝙ prima eſt ſimpliciter G H

falſa,

A falſa, & dicunt ꝙ enunciatum accipitur pro particulari enunciato ab vtroque, & ſimiliter verum pro particulari. Et probatio peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis, a pluribus determinatis ad vnam determinatam huius termini enunciatum, & huius termini verum, ſed prima ſolutio melior eſt & ſubtilior.

Sequitur de hoc ſigno neuter, quod ſignificat idē quod vterque cum negatione ſibi præpoſita. vnde ſicut nullus de ſe habet diſtributionem & negationem, ſimiliter & neuter, ſed neuter eſt diſtributiuum duorum tantum. Item quæritur de hoc ſophiſmate neutrum oculum habendo tu potes videre. probatio. dextrū oculum B nōn habendo tu potes videre, ſiniſtrum oculum nō habendo tu potes videre, ergo. prima eſt vera. Contra. neutrum oculum habendo tu potes videre, ergo ſi neutrum oculū habes vel dum neutrum oculum habes tū potes videre, quod falſum eſt. Conſequentia patet, quia gerundia terminātā in do, habent reſolui per dum, vel per ſi, vel per quia, ſed vtroque modo eſt falſa, ergo prima eſt falſa. Solutio. prima eſt falſa. & probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, quia poſſe videre conuenit partibus ſecundum ſe, ſcilicet prout ſunt diuiſæ, ſed non conuenit eis prout ſunt vnitæ in ſuo to, C vnde hoc patet primam regulam, cum ad partes ſequatur totum, vt poteſtas videndi conuenit partibus, & non toti, ideo, ſi partes inferantur de toto, ibi eſt fallacia accidentis.

Vide ad hoc bea. Tho. in Elench. ſuis Pa. perg. in dubijs Pau. ve. in Logica magna & alios.

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis plurium, hic cōſequenter determinat de ſignis diſtributiuis duorum. Cuius ordinis ratio eſt, quia diſtributio dicitur quaſi vnius in pura diuiſim facta partitio. & ſic quanto aliquid ad plura diſtribuit tanto perfectiori mō ſibi conuenit natura diſtributionis & iō prius determinatur de ſignis diſtributiuis pluriū q̄ de ſignis diſtributiuis duorū.

Primo ſciendum eſt, quod ſicut ſe habent, omnis, & nullus, ita eodem modo ſe habent vter & neuter. ſicut.n. nullus includit omnis cum negatione poſtpoſita, & valet tantum ſicut omnis non, ita neuter valet tantum ſicut vter non, & negatione poſtpoſita. vnde neuter eſt idem quod, vterque nō. differunt autem ab eis, quia omnis & nullus ſunt diſtributiua plurium, vterque autem & neuter ſolum D diſtribuunt pro duobus per demonſtrationem oſtenſis, vnde neuter, etiam conuenit cum hoc ſigno nihil, quia ſic nihil diſtribuit terminum ipſum ſequentem tam mediate quam immediate, ſimiliter & neuter.

Quam vim ſignificandi habeat vter & neuter.

Secundo ſciendum, ꝙ circa hoc ſignum vterque, Auctor mouet tale ſophiſma, videlicet ſuppoſito ꝙ Socrates dicat Deum eſſe, & Plato dicat hominem eſſe animal, & ambo ſimul dicant hominem eſſe aſinum, quæritur de virtute huius ſophiſmatis, ab vtroque iſtorum euunciatum eſt verum cuius probatio & improbatio ſatis patet in textu. Conſequenter Auctor ſoluit dictum ſophiſma dicens, ꝙ ipſum eſt verum, & improbatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, ſicut hic hō eſt ſpecies, ſed non eſt aliquis homo niſi Socrates, aut Plato, & ſic de alijs, ergo Socrates vel Plato eſt ſpecies. ibi eſſe ſpecies vere conuenit homini, & per hoc infert de Socrate cui non conuenit. Similiter cū dicit in improbatione huius ſophiſmatis, ab vtroque iſtorū enunciatum eſt verum, ſed nihil eſt enunciatū ab vtroque

Sophiſ. ad materiam Auctoris determinatio.

vtroque iſtorum, niſi hominem eſſe aſinum: ergo hominem eſſe aſinũ eſt verum, ibi eſt fallacia accidentis, quia eſſe verum in ſophiſmate attribuitur enunciatio in communi, cui vere conuenit, & per hoc infertur de hoc particulari enunciatio hominem eſſe aſinum, cui non conuenit. Tertio ſciendum eſt, quòd conſequenter Auctor ponit vnam aliam ſolutionem antiquorum dicentium, quòd ſophiſma eſt ſimpliciter falſum, & quòd probatio peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis, arguendo a pluribus determinatis ad vnam determinatam ratione huius termini verum, & ratione huius termini enunciatum. Sed vt dicit Auctor in textu prima ſolutio eſt melior, & ſubtilior, ideo dicendum eſt, quod enunciatum in præmiſſis habet ſuppoſitionem determinatam, ſed in concluſione ſupponit ſimpliciter non tamen ſic quòd nullo modo ſtet pro inferioribus, ſed quando nõ ſtat pro inferiori determinato, ratione cuius poſſet reddi locutio vera. Quarto ſciendum quod circa hoc ſignum neuter Auctor mouet tale ſophiſma. ſ. neutrum oculum habendo tu potes videre. Cuius probatio & improbatio ſatis patent in textu. Deinde ſoluit ipſum dicens, quod ſimpliciter eſt falſum & ad probationem, dicit quod peccat ſecundum accidens. videre enim conuenit partibus. ſ. oculo dextro, & ſiniſtro per ſe acceptis, ideo non habendo ſiniſtrum adhuc potes videre per dextrum oculum, & econtra, & propter hoc infertur de ipſis, ſecundum quod ſtant ſub hoc toto neutrum oculum habendo, & tamen ipſis, vt ſic non conuenit. ideo ibi eſt fallacia accidentis. deberet enim argui ſic, nec dextrum oculum habendo, nec ſiniſtrum oculum habendo tu potes videre, ergo neutrum oculum habendo tu potes videre, & ſic antecedens eſſet falſum ſicut conſequens. E F

De antiquorum ſolutione nõ vera, & illius ad veram comparatione.

Alterius ſophiſma. explicatio.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Non ponuntur aliqua ſigna diſtributiua trium aut quatuor, ergo non debent poni ſigna diſtributiua, duorum. Secundo ſic. Signum vniuerſale variatur ſecundum variationem termini, cui adiungitur vt dictum eſt prius de hoc ſigno omnis, ergo, quãdo vter & neuter ponuntur cum terminis habentibus plura ſuppoſita quàm duo, diſtribuent pro pluribus. Tertio ſic. Neuter eſſet ſignum vniuerſale, iſtæ eſſent contradictoriæ, neuter homo currit, & alter homo currit, & tamen poſſunt ſimul eſſe veræ, ergo contradictoriæ eſſent ſimul veræ, quod eſt falſum, ergo neuter non eſt ſignum vniuerſale diſtributiuum. Quarto ſic. Si iſte terminus enunciatum in præmiſſis probationibus primi ſophiſmatis ſupponere determinate, & in concluſione ſimpliciter, ſicut dictum eſt, ſequeretur quod probatio peccaret ſecundum fallaciam figuræ dictionis, arguendo a perſonali ſuppoſitione ad ſimplicem, & ſic probatio eſſet nulla. Quinto ſic. Contra ſecundum ſophiſma, quia in probatione eius arguitur a partibus in quantitate ad ſuum totum, ergo eſt bonus locus dialecticus. & ſic probatio non peccat ſecundum fallaciam accidentis. G

Solutiones.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd negatur conſequentia, quia iſta ſigna, omnis, & nullus ſufficienter diſtribuunt pro tribus & quatuor, ſed non proprie pro duobus, quia de duobus non dicimus omnis. ideo conuenienter ponuntur aliqua ſigna diſtributiua duorum. Ad ſecundum dicitur, quod non eſt ſimile de iſtis duobus ſignis, & alijs, quia alia ſigna diſtributiua ſunt impoſita, ſic quod poſſent diſtribuere terminum adæquate pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed iſta duo ſigna vter & neuter ſunt impoſita, vt diſtribuerent ſolummodo pro duobus per demonſtrationem oſtenſis. Ad tertium dicitur, ꝙ ſi capiatur alter indefinite ſic quod poſſit ſupponere pro alijs ab his quæ diſtribuuntur per neuter, ſic dictæ propoſitiones non eſſent contradictoriæ, ſed ſi capiatur alter, vt dicit participationem ſeu partem huius quod diſtribuitur per neuter, ſic dictæ propoſitiones ſunt contradictoriæ, nec vt ſic poſſent ſimul eſſe veræ. Ad quartum dicitur, ꝙ duplex eſt ſuppoſitio ſimplex, quædam eſt termini cui repugnat ſtare pro ſuppoſitis. H

Nota de alter quomodo dupliciter capi poſſit

A poſitis.& ſic arguendo a ſuppoſitione perſonali ad ſuppoſitionem ſimplicem hoc modo accepta,non bene arguitur. alia eſt ſuppoſitio ſimplex, quæ conuenit termino cui non repugnat ſtare pro ſuppoſitis ſed ſtat pro ſuppoſitis indefinitis,'& arguendo a ſuppoſitione perſonali ad ſimplicem hoc modo accepta non eſt fallacia figuræ dictionis.'Ad quintum dicitur,quod in dicta probatione arguitur a partibus in quantitate ad ſuum totum reſpectu prædicatorum ponentium differentiam inter totum & partes, & ideo non bene arguitur, ſed probatio peccat ſecundum accidens.

De ea, quam in diſtribuendo vim negationis ſortiantur, öbijcitur, ac ſolutione.

HAbito de ſignis diſtributiuis partium ſubiectiuarum, conſe-
B quenter quæritur, vtrum negatio habeat vim diſtributionis ſiue confundendi,& videtur,ꝙ ſic,quia Ariſto el. in primo Peri hermenias dicit,ꝙ illæ contradicunt,homo eſt iuſtus,non homo eſt iuſtus, ergo altera eſt vniuerſalis,cum ſubiiciatur terminus cõmunis, ſed non niſi hæc,non homo eſt iuſtus, ergo illa terminus homo diſtribuitur,ſed nõ eſt ibi aliquid a quod diſtribuatur niſi negatio, ergo diſtribuitur a negatione. Contra ſi negatio habeat vim confundendi,ergo ſicut iſte eſt incongrua, omnis Socrates currit,ſimiliter hæc, non Socrates currit,quod eſt falſum,quia quanuis ſignum diſtributiuum non poſsit addi termino ſingulari,tamen negatio bene poteſt addi. Item vbicunque eſt diſtributio ibi eſt terminus cõmunis ſumptus vniuerſaliter,ergo oportet,ꝙ ibi ſit dictio ſignificans, quoniam vniuerſaliter,ſed ſignum vniuerſale ſignificat quoniã vni-

cap.5.& ibi Buri. Anton. Andr.& alii.

C uerſaliter tantum modo negatio vero non,ergo negatio,non habet vim diſtribuendi,quod concedimus, dicentes, ꝙ negatio non confundit, ſed negat hoc quod poſt ſe inuenit. Vnde, cum adiungitur termino communi negat ipſum,ſed ad negationem ſuperioris ſequitur negatio cuiuslibet inferioris,eò,ꝙ deſtructo ſuperiori,deſtruitur quodlibet eius inferius, ergo negatio non confundit,ſed negat quod poſt ſe inuenit,ſiue ſit vniuerſale ſiue particulare. Solutio autem patet ad hoc quod obiicitur, quia, ꝙ hæc eſt vniuerſalis,nõ homo eſt iuſtus. hoc nõ eſt propter naturam diſtributionis exiſtentis in negatione, ſed hoc eſt, quia negatur homo in communi, quo remoto remouetur quodlibet eius inferius. Item ſolet poni quædam
D diſtributio aptitudinis,vt omnis homo timet in mari,id eſt aptus natus eſt timere in mari. Item ſolet poni diſtributio accommoda, vt cęlum tegit omnia præter ſeipſum, & Deus creauit omnia alia ſe, ſed iſta duo genera diſtributionis non ſunt ita propria ſicut alia.

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis partiũ ſubiectiuarum, hic cõſequenter determinauit de negatione quærendo vtrũ negatio habeat vim diſtribuendi. Cuius ordinis ratio eſt, quia in iſto tractatu Auctor principaliter intendit determinare de ſignis diſtributiuis. & quia negatio proprie non diſtribuit,

buit, ideo prius determinatum eſt de ſignis diſtributiuis partium ſubiectiuarum E quam de negatione, quia tamen negatio per accidens diſtribuit pro partibus ſubiectiuis, ideo immediate poſt ſigna diſtributiua partiũ ſubiectiuarũ determinat de ipſa negatione anteq̃determinet de ſignis diſtributiuis partium integralium.

Duplex negationis genus.

Primo ſciendum eſt, quòd negatio poteſt capi dupliciter. Vno modo pro oratione negatiua, & iſto modo non ſumitur hic. Alio autem modo capitur pro inſtrumento negandi ſiue pro ſigno negatiuo, cuiuſmodi eſt hoc aduerbium non, & hoc modo poteſt capi dupliciter. vno modo negatiue ſiue neganter, & hoc eſt quando additur termino per oppoſitionem ſic, quòd non facit vnam dictionem cum illo cui additur. alio modo capitur infinitanter & per compoſitionem, ſic, q̃ facit compoſitionem cum termino communi addiaur, & de negatione negante ſolum eſt hic ad propoſitum.

Virtutẽ diſtribuendi habetur duobus accidit modus.

Secundo ſciendum, quòd Auctor in textu arguit ad vtranque partẽ dictæ quæſtionis, quia quærebatur in principio continuationis, vtrum negatio habeat virtutem confundendi, ſiue diſtribuendi, vt ſatis patet in textu. Sed pro ſolutione quæſtionis eſt notandum, quòd aliquid poteſt habere virtutem diſtribuendi dupliciter. vno modo primo & per ſe. alio modo per accidens, ſiue ex conſequenti. F tunc reſpõdetur quòd negatio non habet virtutem diſtribuendi primo & per ſe, vt patet per duas rationes in textu, quia ſic non poſſet addi termino ſingulari. etiam, quia non ſignificat, quoniam vniuerſaliter, tamen negatio bene habet virtutẽ diſtribuendi per accidens, quia primo & per ſe negat formam importatam per terminum, qui ſi ſit communis, ad eius negationem ſequitur negatio cuiuslibet inferioris eius, & ſub tali termino poteſt fieri ſubſumptio, & diſtribuitur per accidens, ſi vero addatur termino ſingulari, quia ille ſignificat formam indiuiduatam ad cuius negationem non ſequitur negatio alicuius inferioris, ideo non diſtribuit talem terminum, & ita ſibi congrue poteſt addi. G

De aptitudinali diſtributione.

Tertio ſciendum, quòd Auctor in textu conſequenter ponit quandam aliam diſtributionem, quæ dicitur diſtributio aptitudinis, vt cum dicitur, omnis homo timet in mari, non eſt ſenſus, quod omnis homo actu timet in mari, ſed quia omnis homo aptus natus eſt timere in mari. Et ſic diſtributio aptitudinis dicitur nõ ſolum, quia prædicatum aptitudinaliter conuenit ſubiecto, ſed, quia aptum natum eſt conuenire ſuppoſitis ſubiecti ſecũdum ſuam naturam. vnde ſi homo eſſet in mari, ſecundum ſuam naturam natus eſt timere, & ſi non timeret eſſe contra naturam eius.

Quænam accõmoda diſtributio.

Quarto ſciendum, quod Auctor ponit in textu quãdam aliam diſtributionem quę vocatur diſtributio accõmoda. Et vocatur talis diſtributio accõmoda, quia terminus non diſtribuitur pro omnibus ſuis ſuppoſitis ſeu ſimpliciter, & adæquate, ſed accommodatur, ſeu excipitur vnum. ſ. ipſum ſubiectum, & diſtribuit pro H omnibus aliis, vt cum dicitur, cęlum tegit omnia corpora, ibi non eſt diſtributio pro omnibus rebus ſimpliciter corporalibus, ſed pro omnibus rebus corporalibus aliis a cęlo & cęlum accommodatur ſeu excipitur ab illa diſtributione. & ſimiliter ſolet dici, quod ibi eſt diſtributio accommoda, dum dicitur, quod dialectica habet viam ad principia omnium metodorum.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Prius dictũ eſt in textu, quod hoc ſignum nullus ratione negationis quàm includit, habet virtutem diſtribuendi prædicatum, ergo negatio habet virtutem diſtribudi. Secundo ſic. Cum dicitur, homo nõ eſt aſinus, ſub illo termino aſinus, poteſt fieri deſcenſus, ergo diſtribuitur, & non niſi per negationem, ergo negatio habet virtutem diſtribuendi. Tertio ſic. Diſtributio eſt multiplicatio termini communis facta per ſignum vniuerſale, ergo negatio non diſtribuit. Quarto ſic. Vnius rei eſt vnicus actus, ſed negationis

actus

A actus eſt negarē, ergo non poteſt diſtribuere. Quinto ſic. Dictum eſt in textu, q; hoc ſignum omnis, adæquatē diſtribuit terminum pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ergo, cum dicitur, cęlum tegit omnia, ibi nihil accommodatur ſeu excluditur. & ſic non eſt ponenda diſtributio accommoda.

Ad prima tria ſimul dicitur, quòd negatio non habet virtutem diſtribuendi primo, & per ſe, & hoc probat tertia ratio, ſed bene habet virtutem diſtribuendi per accidens, vt probant duæ primæ rationes. Ad quartum dicitur, quòd vnius rei eſt vnicus actus proprius primo, & per ſe ſibi conueniens, ſed vnius rei bene ſunt plures actus, quorum vnus eſt proprius, & alius communis. vel quorum vnus per ſe ſibi conuenit, & alius per accidens, & hoc modo eſt de negatione. Negatio enim habet vnicum actum primo & per ſe proprium ſibi conuenientem, qui eſt negare, ſed bene habet vnum alium actum per accidens ſibi conuenientem qui eſt diſtribuere. B Ad quintum dicitur, quod hoc ſignum omnis de ſua natura diſtribuit terminum communem adæquate pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed tamen in aliquibus orationibus determinatis ſecundum communem hominum vſum excluditur vnum ſuppoſitum a ſua diſtributione. vt patet in exemplo textus, & quia iſta genera diſtributionum non ſunt ita propria ſicut præcedentia, ideo poſterius de ipſis determinauit.

Solutio

Notare ſponſionē, quę ad multa tibi deſeruiet.

De ſiguris diſtributiuis partium integralium.

SEquitur de hoc ſigno totus, quod eſt diſtributiuum partiū integraliū, vt hic, totus Socrates eſt albus eſt enim ſenſus. Socr. C ſecundum quamlibet ſui partē eſt albus, vnde ad iſtam totus Socr. eſt albus, immediate ſequitur iſta Socrates ſecundum quālibet ſui partem eſt albus ad quàm ſequitur quælibet Socratis eſt alba. Probatio. quia in hac totus, Socrates eſt albus, Socrates ſubiicitur albedini ſecundum ſe, & partes eius non ſecundum ſe, ſed prout ſunt in ſuo toto, ſiue ſub forma totius, ergo non ſubiiciuntur albedini niſi per totum, & ſic per prius ſequitur hæc, Socrate ſecundum quamlibet partem ſui eſt albus, & poſtea illa, quælibet pars Socr. eſt alba. tem in hac, totus Socrates eſt albus totus ſubiicitur albedini in rectitudine, partes aūt in obliquitatē, q̄a in eo qđ eſt totū, partes in- D telligent in obliquis, & in eo qđ eſt, pars totū ſumit oblique, quod patet per diuiſionem eius, quod eſt totum, vt domus eſt ex pariete, tecto, & fundamento, & Socr. eſt ex partibus, ergo illud, quod eſt totum, dat intelligere partes obliquas, ergo ad hanc, totus Socr. eſt albus, immediate ſequitur hęc, Socr. ſecundum quamlibet ſui partē eſt albus, & immediate ſequitur iſta, quælibet pars Socra. eſt alba. Item ad idem illud, qđ eſt pars, non hēt eſſe niſi ab eo quod eſt totū quia non hēt pfectionē niſi ab eo, ergo nō ſubiicitur alicui niſi p totū, ergo totū prius ſubiicitur. ergo ad hanc, totus Socr. eſt albus, immediate ſequitur, Socr. ſecundum quamlibet ſui partē eſt albus. & immediate, q̄libet pars Socr. eſt alba. Circa p̄dicta queritur de hoc ſophiſma totus Socr. eſt minor Socrate. Probatio. q̄libet pars Socr.

Proprietas termini totus quæ.

eſt minor Socrate, & Socrate ſecundum quamlibet ſui partem eſt minor Socrate, ergo totus Socra. eſt minor Socrate. Contra, totus Socrates eſt minor Socrate, ergo Socrates eſt minor Socra. Solutio prima eſt vera, ſcilicet hæc, totus Soca. eſt minor Socra. & probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, quia in iſta, totus Socra. eſt minor Socrate prædicatum attribuitur partibus quibus vero conuenit, Socrati autem non vere conuenit. & ideo hæc ſimpliciter eſt falſa, Socra. eſt minor Socrate, & ideo hæc ſimpliciter eſt falſa, Socra. eſt minor Socrate, & ideo ſi partes inferant, eſſe minorem Socrate de toto, ſiue de Socrate, erit fallacia accidentis per vnam regulam ſupradictam, Vnde totus Socra. eſt res ſubiecta, & Socra. accidit ei, & eſſe minor Socrate aſsignatur vtrique ineſſe. Etiam probatio peccat ſecundum quid ad ſimpliciter, quia iſta, totus Socrates eſt minor Socrate non ponit Socratem ſecundum ſe, ſed ſecundum ſuas partes, & ideo ponit Socra. ſecundum quid eſſe minorem Socrate, & ita cum ſimpliciter inferatur, ergo Socrates eſt minor Socrate, peccat ſecundum quid ad ſimpliciter, ſicut Socrates ſecundum pedem eſt minor Socrate, ergo Socrates eſt minor Socrate. Itē in quibuſdam ſequitur, totus Socrates eſt minor Socrate. Item in quibuſdam ſequitur, totus Socrates, vt totus Socrates, totus Socrates, eſt albus, ergo Socr. eſt albus, & in quibuſdam non. Quæritur in quibus eſt, & in quibus non. Dicendum eſt, ꝙ ſunt quædam accidentia quæ indifferenter conueniunt parti, & toti, vt ſunt albus. & niger, calidum. frigidū, augeri minui, & in talibus bene ſequitur, totus Socra. ergo Socra. alia ſunt accidētia quæ conueniunt partibus & non toti, & econuerſo, toti, & non partibus, vt totalitas, minoritas, paruitas, & in talibus nō ſequitur, totus Socrates, eſt ergo Socr. E F G

Cur prius de ſignis diſtributiuis ſubiectiuarū partium agendū, quam integraliū.

Poſtquam Auctor in præcedenti determinauit de negatione, hic conſequenter determinat de hoc ſigno totus, quod eſt ſignum diſtributiuum partium integralium. Cuius ordinis ratio eſt, quia ordo inter ſigna diſtributiua ſumitur ex ordine illorum, quæ diſtribuuntur ſeu pro quibus diſtribuunt. modo partes ſubiectiuæ, pro quibus diſtribuunt ſigna, de quibus determinatum eſt prius, præcedunt partes integrales ratione perfectionis, ſicut forma præcedit materiam, ideo conuenienter determinatum eſt prius de ſignis diſtributiuis partium ſubiectiuarum, quam de hoc ſigno totus. H

Totus ſumitur dupliciter.

Primo ſciendum eſt, quod hæc dictio totus, poteſt capi dupliciter. Vno modo categorematice & ſignificatiue, & ſic eſt dictio per ſe aliquid ſignificans, & eſt idem quod perfectus. Alio modo poteſt capi ſincategorematice, ideſt conſignificatione. prout ſcilicet per ſe non ſignificat aliquam rem ſubijcibilem vel prædicabilem, ſed ſolum ſignificat diſpoſitionem termini diſtribuibilis per partes integrales, & hoc modo de ipſo eſt hic ad propoſitum, & non primo modo, cum non ſit ſincategorema.

Quænā ſequitur adhāc to

Secundo ſciendum eſt, quòd vt dicit Auctor in textu ad iſtam propoſitionem, totus Socrates eſt albus immediate non ſequitur iſta, quælibet pars Socra. eſt alba, ſed prius ſequitur hæc, Socrates, ſecundum quamlibet partem eſt albus. Cuius

A ius Auctor in textu aſſignat tres cauſas vel rationes. prima, quia, cum dicitur totus Socra. eſt albus, ibi Socrates ſecundum ſe totum ſubijcitur albedini, & partes ſecundum ſe non ſubijciuntur albedini, ſed vt ſtant ſub forma totius, ergo illud quod prius conuenit toti, debet inferri de partibus ſecundum quod continentur ſub forma totius, prius quàm debeat inferri de ipſis ſecundum ſe acceptis, ergo ad iſtam, totus Socrates eſt albus, prius ſequitur illa, Socra. ſecundum quamlibet eius partem eſt albus, & ex conſequenti ſequitur, ergo quælibet pars Socratis eſt alba, vbi albedo attribuitur partibus Socratis per ſe acceptis. tus Socra. eſt albus.

Tertio ſciendum eſt, quòd Auctor illud idem probat alia ratione, quæ talis eſt, quia, cum dicitur, totius Socrates eſt albus, totum ſubijcitur albedini in recto, partes autem in obliquo. quia, cum partes habeant modum materiæ reſpectu ſui totius, & ipſum componant integraliter & materialiter, non prædicantur
B de toto in recto, nec includuntur in ipſo, niſi ſolum in obliquo, ideo ad iſtam, totus Socrates eſt albus, immediatè ſequitur iſta Socrates ſecundum quamlibet ſui partem eſt albus, in qua partes ſubijciuntur in obliquo, ſicut continentur in toto, & ex conſequenti ſequitur iſta, quælibet pars Socratis eſt alba, in qua partes ſubijciuntur in recto. Deinde ponit tertiam rationem quæ ſatis patet in textu. Ratio autem quare iſtud probat eſt, vt melius intelligatur probatio ſophiſmatis, quod ponit in textu. etiam ad maiorem notitiam habendam de natura huius ſigni totus.

Quarto ſciendum eſt, quòd Auctor in textu mouet tale ſophiſma, ſcilicet totus Socrates eſt minor Socrate. Cuius probatio & improbatio ſatis patent in textu. deinde ipſum ſoluit dicens q̃ eſt verum, & ad improbationem cum arguitur ſic, totus Socrates eſt minor Socrate, ergo Socrates eſt minor Socrate, dicitur,
C quòd improbatio peccat ſecundum accidens, quia eſſe minorem in antecedente attribuitur partibus Socratis diuiſim acceptis, quibus vere conuenit, ſed in conſequenti attribuitur Socrati non diſtributo, cui non conuenit. Deinde ponit aliã ſolutionem dicens, quòd improbatio peccat ſecundum fallaciam ſecundum quid ad ſimpliciter, ſicut ſi ſic argueretur, Socrates ſecundum pedem eſt minor Socrate, ergo Socrates eſt minor Socra. vnde quælibet pars Socratis diuiſim ſumpta addita Socrati diminuit de ratione Socratis, in ordine ad hoc attributũ eſſe minor Socra. Finaliter circa hoc ſignum totus Auctor mouet vnam quęſtionem, cuius ſolutio clara eſt in tex. Sophiſma pro huius ſigni ampliori notitia.

Sed contra prædicta arguitur primò ſic. Non ponuntur aliqua ſigna particularia partium integralium, ergo non debent poni vniuerſalia. Secundo ſic. Totum integrale actualiter includit omnes ſuas partes principales, ergo ad ipſum
D diſtribuendum non requiritur ſignum vniuerſale. Tertio ſic. Bene dicitur tota albedo, & tamen tota albedo non habet partes materiales ſeu integrales, ergo hoc ſignum totus non ſolum diſtribuit pro partibus integralibus. Quarto ſic. Iſta poteſt eſſe vera totus Socr. eſt albus ſuppoſito quòd digitus eius non ſit albus, ergo totus non diſtribuit pro omnibus partibus integralibus. Quinto ſic. Partes ſunt priores ſuo toto, ergo albedo prius ineſt partibus quàm toti, immo non ineſt toti niſi per partes, ergo male dicitur in textu, quod albedo prius attribuatur toti ſecundum ſe, & ſecundo partibus ſecundum quod continentur in toto, & tertio ipſis ſecundum ſe acceptis. Solutio.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur quòd ad hoc q̃ aliquid vere prædicetur de toto integrali ſemper requiritur quod vere conueniat alicui eius parti principali, & ideo non requiruntur ſigna particularia partium integralium. ſic autem non eſt de terminis diſtribuibilibus pro partibus ſubiectiuis, quia aliquid poteſt conuenire ipſis quod non conuenit alicui ſuorum ſuppoſitorum. ideo Argum.

ad

ad denotandum quòd ſtant pro ſuppoſitis requiruntur ſigna particularia. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet totum integrale actualiter includat omnes eius partes integrales principaliter, ratione cuius ad poſitionem totius integralis requiritur poſitio cuiuslibet ſuæ partis, tamen ad hoc quod aliquid dicatur ineſſe toti integrali non requiritur quod inſit cuilibet parti, immo ſufficit quòd inſit vni parti principali, & ex conſequenti dicitur ineſſe toti. ideo ad hoc quod aliquid ſimpliciter denotetur ineſſe toti, requiritur ſignum ipſum diſtribuens pro omnibus ſuis partibus. Ad tertium dicitur, quod licet albedo per ſe non habeat partes integrales, tamen accidens.ſ.ratione ſui ſubiecti, bene habet partes integrales, & ratione illius ſibi additur iſtud ſignum totus. Ad quartum dicitur, quod duplices ſunt partes integrales, quædam ſunt principales, quæ.ſ.de neceſſitate requiruntur ad eſſe totius. & pro omnibus talibus diſtribuit hoc ſignum totus, aliæ ſunt partes minus principales, quæ.ſ.ſolum requiruntur ad bene eſſe totius, & pro talibus non diſtribuit hoc ſignum totus. Ad quintum dicitur, ꝙ licet albedo ſecundum naturam rei non inſit toti niſi per ſuas partes, tamen ſuppoſito quòd inſit toti, per hoc prius poteſt inferri quod inſit partibus ſecundum quod continentur in toto, quàm quod inſit partibus per ſe acceptis. E

De ſignis diſtributiuis accidentium, & de his quæ ad genus qualitatis ſpectant.

SEquitur de ſignis diſtributiuis accidentium. Inter quæ primo dicendum eſt de ſignis diſtributiuis qualitatis. Dicitur autem ſignum diſtributiuum qualitatis, quod diſtribuit res ſe habẽtes per modum qualitatis, vt qualelibet, cuius particulare eſt aliqualibet. G Sed tunc obiicitur quòd ſi accidens multiplicetur multiplicato ſubiecto, ergo, cum ſigna diſtributiuę ſubſtantiæ diſtribuant ſiue multiplicent ſubiectum, oportet quòd multiplicent ſiue diſtribuant ipſum accidens, ergo ſigna diſtributiua accidentium ſuperfluunt. Ad hoc dicendum eſt, quòd duplex eſt multiplicatio accidentis. quia quædam eſt multiplicatio accidentis ſecundum numerum, & hæc fit per ſignum diſtributiuum ſubſtantiæ, vt omnis homo albus currit, alia eſt multiplicatio ſecundum ſpeciem, & hæc fit per ſigna diſtributiua accidentis, vt qualelibet currit, ideſt res habens qualemcunque qualitatem currit. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. H Quodlibet qualelibet de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale ipſum eſt, poſito quod Socr. ſciat Grammaticam, Logicam, & Retoricam, & Plato & Cicero ſimiliter, & ſciant ſe habere eas, & ſint alij tres homines, quorum vnus ſciat Logicam, alter Grammaticam, & alius Retoricam, & iſti neſciant ſe habere eas, & de aliis nihil ſciant, & alij ſciant de ſe & de iſtis, & non ſint plures homines, neque plures qualitates. probatio. Hoc qualelibet de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale quale ipſum eſt, & ſic de ſecundo, & tertio, & non ſunt plura qualelibet, ergo quodlibet qualelibet de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale quale ipſum eſt. Contra. quodlibet qualelibet &c. ergo quodlibet Grammaticum de quolibet tali ſcit ipſum eſſe

Soluitur per Pau. ve. in ſophiſmatis ſuis, & per Pau. pergiu. in paruis logicalibus.

A eſſe tale quale ipſum eſt. Solutio. prima eſt vera, & improbatio pec cat ſecundum fallaciam conſequentis ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperioris, quia qualelibet ſupponit tantum pro tribus. ſ. pro tribus primis, ſed Grammaticus ſupponit pro eiſdem, & etiam pro aliquo qui habet Grammaticam tantum. Et, ſic Grammaticum eſt in plus quam qualelibet. Vnde, ſi apponatur ſignum vniuerſale diſtributiuum, ſic, quodlibet qualelibet, &c. ergo quodlibet Grammaticum fit conſequens, vt hic omnis homo, ergo omne animal, & ſimiliter in vltimo vt de quolibet qualelibet, ergo de quolibet Grammatico cum dicit quolibet tali.

B

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis ſubſtantiæ, & etiam de negatione, hic conſequenter determinat de ſignis diſtributiuis accidentium. Cuius ordinis ratio eſt, quia ſicut ſe habet ſubſtantia ad accidens, ita ſe habet ſignū diſtributiuum ſubſtantiæ ad ſignum diſtributiuum accidentis ſed ſubſtantia præcedit accidens, ergo ſignum diſtributiuum ſubſtantiæ præcedit ſignum diſtributiuum accidentis.

Primo ſciendum eſt, ꝗ ſignum diſtributiuum accidentis eſt illud, quod diſtribuit rem ſe habentem per modum accidentis ſiue per modum alteri adiacentis, vt cum dicitur qualiſcunque ſit homo ipſe currit. i. ſiue homo ſit albus, ſiue niger ipſe currit. Et dicitur notanter, quòd ſignum diſtributiuū accidentis eſt illud C quod diſtribuit rem ſe habentem per modum accidentis, & non quod diſtribuit accidens, quia ſignum diſtributiuum accidentis indifferenter diſtribuit rem omnem adiectiue deſignatam, ſiue fuerit ſubſtantia ſiue accidens. *Quid ſignū diſtributiuū accidentis.*

Secundo ſciendum eſt, ꝗ cum dicitur ſignum diſtributiuum qualitatis diſtribuit rem ſe habentem per modum qualis, quale non debet capi proprie, vt eſt denominatiuum qualitatis proprie dictæ, ſed debet capi generaliter, vt eſt denominatiuum cuiuslibet rei ſe habentis per modum qualis ſiue per modum determinantis, & contrahentis, ſiue talis res ſecundum veritatem fuerit ſubſtantia ſiue accidens. vnde ſubſtantia bene ſignificat per modum qualis, cum dicitur rationale, corporeum, & ſic de alijs. Sed quia qualitas, & quantitas inter prædicamenta accidentium ſunt principaliora, & habent modos prædicandi magis diſtinctos, ideo in ipſis reperiuntur ſigna diſtributiua magis abinuicem diſtincta D quam in alijs. *Quale ſecundū quā rōnem ſumatur.*

Tertio ſciendum eſt, ꝗ licet eadem ſigna diſtributiua diſtribuant ſubſtantiam ſecundum numerum, & ſecundum ſpeciem, vt omnis homo, omne animal, tamen non ſunt eadem ſigna diſtributiua diſtribuentia accidentia ſecundum numerum & ſecundum ſpeciem. Cuius ratio eſt, quia accidentia reperiunt vnitatem numeralem, & etiam multiplicationem per ſua ſubiecta, ſed accidentia habent vnitatem ſpecificam in proprio genere, & per aliquid ſui generis, ideo ad hoc quod ſecundum ſpeciem diſtribuantur requiruntur ſigna diſtributiua diſtincta a ſignis diſtributiuis ſubſtantiæ, ideo ſecundum numerum per eadem ſigna diſtribuuntur ſicut ſua ſubiecta. *Nō ſunt eadē ſigna accidētiū diſtributiua ſecundum numerū & ſpēm, ſicut ſubſtantiæ.*

Quarto ſciendū eſt, ꝗ iſtud ſignū qualislibet includit terminū recipientē eius diſtributionem tantum enim valet qualislibet, ſicut res habens quamlibet qualitatem. ibi autem qualitas eſt illud quod diſtribuitur. Et adhuc vltra hoc includit ſubiectum ipſius qualitatis, quæ diſtribuitur, quod eſt res. Et quia illud ſubiectum præcedit virtutem ſigni diſtributiui, vt patet in eius expoſitione, *Hoc ſignū qualislibet quid in ſuarōne includit*

ideo per ipſum non diſtribuitur, & ideo ratione illius ſubiecti non diſtributi, A
huic ſigno qualislibet poteſt addi aliud ſignum diſtributiuum, cuius diſtributio cadit ſupra ſubiectum, vt patet dicendo, quodlibet qualelibet, ideſt quælibet res habens quamlibet qualitatem vnde circa iſtud ſignum qualislibet, Auctor mouet vnius ſophiſma in textu. Cuius probatio, & improbatio cum eiuſdem ſolutione ſatis patent in textu.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Quantitas præcedit qualitatem, ergo prius debuit determinari de ſignis diſtributiuis quantitatis quàm qualitatis. Secundo ſic. Qualislibet diſtribuit rem ſignificatam ſubſtantiæ, vt patet in eius expoſitione qualeslibet enim idem eſt quod res habens quamlibet quantitatem ergo non eſt ſignum diſtributiuum accidentis. Tertio ſic. Cum dicitur, omnis homo eſt albus, iſta terminus albus non diſtribuitur numeraliter per hoc ſignum omnis, ergo male dicitur in textu, ꝙ accidentia numeraliter diſtribuuntur ad diſtributionem ſubiecti. B Quarto ſic. Accidens adiectiue ſignificatum bene diſtribuitur ſecundum ſpeciem per ſignum diſtributiuum ſubſtantiæ, vt dicendo, omne coloratum vel quodlibet coloratum, ergo non requiruntur ſigna diſtributiua accidentium. Quinto ſic. Omne ſignum diſtributiuum cum termino communi debet reddere propoſitionem vniuerſalem, ſic autem non eſt de hoc ſigno qualislibet, quia vt patet in eius expoſitione, facit propoſitionem indefinitam, ergo non eſt ſignum vniuerſale.

Solutiones. Ad argumenta. Ad primum dicendum eſt, quòd quantitas ſecundum ordinem generationis bene præcedit qualitatem, ſed tamen qualitas præcedit quantitatem ſecundum viam perfectionis, & ſimiliter dicendum eſt de ſignis diſtributiuis earundem. Ad ſecundum dicitur, quòd qualitas importata per hoc ſignum qualelibet, inquantum ſignificatur per hoc ſignum, ſignificatur adiectiue, & per modum adiacentis. & licet in exponendo ipſum ſignum ſignificetur C ſubſtantiue, hoc eſt quia diſtribuitur per ſignum diſtributiuũ ſubſtantię. Ad tertium dicitur, ꝙ licet ille terminus albus non diſtribuatur numeraliter proprie, hoc eſt, quia non ponitur a parte ſubiecti. Sui autem poneretur a parte ſubiecti tunc diſtribueretur ex conſequenti, vt patet dicendo, omnis homo albus currit. Ad quartum dicitur, quòd licet accidentia adiectiue deſignata aliquando ſecundum ſpeciem diſtribuatur per ſigna diſtributiua ſubſtantię, hoc tamen eſt inquantum ſubſtantiuantur in neutro genere, & non inquantum adiectiue ſumuntur. Ad quintum dicitur, quòd expones iſtius ſigni qualelibet, habet duplex ſubiectum, quoddam eſt enim ſubiectum enunciationis, ſcilicet res, & ratione illius eſt indefinita, quia non diſtribuitur, aliud eſt ſubiectum diſtributionis, ſcilicet ille accuſatiuus qualitatem, & ex parte illius eſt vniuerſalis, quia illud diſtribuitur. D

De Signis Diſtributiuis quæ ad genus Quantitatis pertinet.

SEquitur de ſignis diſtributiuis Quãtitatis, & ſunt illa quæ diſtribuunt res ſe habentes ꝑ modũ quantitatis, vt Quotieſcunq; quãtuſcunq;. Et ſecundum hoc quæritur de hoc ſophiſmate, quotieſcunque fuiſti Pariſius toties fuiſti homo. Probatio. vna vice fuiſti Pariſius, & illa vice fuiſti homo, alia vice fuiſti Pariſius, & illa vice fuiſti mo, & ſic de aliis, ergo quotieſcunque fuiſti Pariſius, toties fuiſti hõ. Improbatio, quotieſcunque fuiſti Pariſius, toties fuiſti hõ, ſed bis fuiſti Pariſius, ergo bis fuiſti homo, quod falſum eſt, quia hæc

dictio

A dictio bis, importat interruptionē eius cui adiungitur, ſed actus eſſendi hominē non fuit interruptus in te. Solutio. prima eſt falſa. Ad probationem aūt reſpondendū eſt per interemptionē, quia ſecunda pars copulatiuæ eſt falſa ſcilicet illa vice fuiſti hō, quia adhuc nulla vice fuiſti hō, eò, ꝙ nondū vita fuit determinata, vt iterum inciperes viuere, & poſtea determinaretur, quod tñ requiritur ad hoc vt bis fuiſſes hō ſicut bis incipitur curſus, & bis terminatē, ad hoc, ꝙ aliquis bis currat. Et nota, quòd bis non importat interruptionē temporis, ſed tantum actus illius cui adiungitur, ad terminum aūt ſequitur interruptio. Si autem formaretur, ſic paralogiſmus, quandocunque fuiſti Pariſius, fuiſti homo ſed bis fuiſti Pariſius, ergo bis fuiſti homo. prima eſt vera, & improbatio peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis; ex mutatione prædicamenti, quia quandocunque eſt in prædicamento quando, & bis in prædicamento quantitatis, quia eſt de genere quantitatis diſcretæ. *De iſto termino Bis quid importet.*

B

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis qualitatis, hic conſequenter determinat de ſignis diſtributiuis quantitatis, & poſtmodum determinat de infinito. Cuius ratio eſt, quia quantitas ſe habet ad infinitum ſicut ſubiectum ad propriam paſſionem ſuam & quia ſubiectum eſt prius ſua paſſione, ideo prius determinat de ſignis diſtributiuis quantitatis quam de infinito. *Signorū ad quantitatem ſpectantiū ſpeculatio pcedit eā quæ de infinito,*

C Primo ſciendum eſt, ꝙ ſigna diſtributiua quantitatis dicuntur illa, quæ diſtribuunt rem ſe habentem per modum quantitatis, ſiue menſuræ, vt quotieſcunque, quantuncunque, & ſic de alijs. vnde iſta ſigna includunt terminum decipientem diſtributionem eorum ſicut dictum eſt de hoc ſigno qualelibet. Cum enim dicitur quantumlibet currit, ſenſus eſt. i. res habens quamlibet quantitatem currit. Et quia omnis res adiectiue ſignificata cuiuſcunque prædicamenti fuerit habet modum qualitatis vel quantitatis, ideo Auctor ſolum determinat de ſignis diſtributiuis quantitatis & qualitatis. *Quæ nā ſunt ſigna ad genos quantitatis pertinentia*

Secundo ſciendum eſt, ꝙ hoc ſignum quotieſcunque, eſt diſtributiuum numeri, qui eſt quantitas diſcreta, vnde quotieſcunq; idē eſt, quod in quacunq; vice. Et quia in quantitate diſcreta partes non ſunt adinuicē continuæ, nec copulantur per terminū communē, ſed ſunt abinuicem ſeparatæ, ideo res diſtributa per hoc ſignum quotieſcunque, debet habere partes diſcretas & diſtinctas adinuicem. Similiter iſta dictio totiens, cum ſit relatiuum numeri, vt dictum eſt prius debet referre rem habentem partes adinuicem diſcretas & diſtinctas. nec eo poteſt eſſe interruptio ſic, quod poſt interruptionem reiteretur iterum in eodē ſubiecto. Ideo illud relatiuum totiens, non poteſt congrue addi huic, quod eſt, eſſe hominem, & ideo iſta eſt falſa quotieſcunque fuiſti Pariſius, toties fuiſti homo. *De hoc ſigno quotieſcunque*

D

Tertio ſciendum eſt, quod licet iſtud ſignū quotieſcunq; ſit diſtributiuū numeri, qui eſt quantitas diſcreta, & tēpus de ſe & ſecundū ſuam ſubſtantiam ſit continuū, tñ hoc ſignū quotieſcunq; ex conſequenti diſtribuit ipſum, non quidē inquātum continuū eſt, cum non denotet interruptionem illius cui additur, ſed diſtribuit ipſum tempus inquantum habet modum quantitatis diſcretæ, inquantum ſcilicet in tempore per intellectum accipiuntur diuerſæ partes. Et quia omnis motus & actus menſuratur tempore, ideo ex conſequenti iſtud ſignum quotieſcunque diſtribuit actum & motum, qui fit in tempore. vt dicendo quotieſ- *Quę nā diſtribuat hoc ſignum quotieſcunque*

cunque fuiſti Pariſius toties fuiſti albus. Quarto ſciendum eſt, ꝙ Auctor in textu mouet tale ſophiſma. quotieſcunque fuiſti Pariſius, toties fuiſti homo. Cuius probatio, & improbatio patent in tex. Deinde ipſum ſoluit dicens, ꝙ eſt ſimpliciter falſum. Et ad probationem reſpondet dicens ꝙ eſt falſa, quia eſt vna copulatiua, cuius altera pars eſt falſa. ſ. hæc, & illa vice fuiſti homo, quia adhuc vlla vice fuiſti homo, ex quo actus eſſendi hominem in te nõ fuit interruptus, quod tamen oporteret ad hoc quòd iſta eſſet vera, & illa vice fuiſti homo, licet enim hoc quod fuiſti illa vice primo, & per ſe non impedit interruptionem, tamen denotat terminum actus cui adiungitur. ad terminum autem ſequitur interruptio. Deinde Auctor adducit aliam probationem ſophiſmatis, quæ cum eius ſolutione ſatis clare patet in textu. E

Argu. Contra prędicta arguitur primo ſic. Quia omne accidens diſtribuitur ad diſtributionem ſubſtantiæ, cuius eſt accidens, ergo non requiruntur ſigna diſtributiua quantitatis alia a ſignis diſtributiuis ſubſtantiæ. Secundo ſic. Omne quod ſignificatur adiectiue habet modum qualis, & prædicatur in quale, vt patet in Tractatu Prædicabilium, quantitatis ſignificatur adiectiue, ergo habet modum qualis, ergo non ſunt aliqua ſigna diſtributiua quantitatis. F

Tertio ſic. In omni actu qui ſubijcitur tempori poteſt eſſe interruptio, ſed iſte actus qui eſt eſſe hominem, ſubijcitur tempori, ergo in eo poteſt eſſe interruptio & per conſequens poteſt diſtribui per hoc ſignum quotieſcunq; , ſicut iſte actus qui eſt, eſſe Pariſius. Quarto ſic. Hoc ſignum quotieſcunque, eſt ſignum diſtributiuum numeri, qui eſt quantitas diſcreta, ergo nõ eſt diſtributiuum temporis, quod eſt continuum. Quinto contra ſophiſma. Quia vna vice fuiſti Pariſius, ergo illa vice fuiſti hõ, vel non hõ. nõ eſt dicendũ ꝙ non hõ, ergo illa vice fuiſti hõ.

Solutio Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ quantitas dupliciter poteſt diſtribui. Vno modo ſecundum numerum, & hoc modo diſtribuitur per ſigna diſtributiua ſubſtantiæ. Alio modo ſecundum ſpeciem, & hoc modo diſtribuitur per ſigna diſtributiua quantitatis. Ad ſecundum dicitur, quòd quale poteſt capi dupliciter vno modo generaliter pro omni illo quod ſignificat per modum alteri adiacentis, vel inhærentis, & illo modo quantitas bene ſignificat per modum qualis. Alio modo capitur quale magis ſpecialiter. ſ. pro illo quod ſignificat per modum diſtinguentis, & determinantis, & iſto modo quantitas non ſignificat per modum qualis, ſed per modum menſuræ. Ad tertium dicitur, quòd dupliciter poteſt eſſe interruptio in aliquo actu, vno modo ſic, ꝙ ille actus terminetur & quòd non poſſit reiterari in eodem ſubiecto in numero, in quo prius erat, & hoc modo ille actus qui eſt, eſſe hominem, bene interrumpitur. Alio modo in aliquo actu poteſt eſſe interruptio ſic, ꝙ ille actus poſſit terminari, & reiterari in eodem ſubiecto in numero, licet non ſit idem actus in numero, & hoc modo in actu, qui eſt eſſe Pariſius, poteſt eſſe interruptio, & talibus actibus poteſt addi iſtud ſignum quotieſcunque, & iſtud relatiuum toties. Ad quartum dicitur, ꝙ licet hoc ſignum quotieſcunque primo, & per ſe ſit diſtributiuum numeri, tamen ex conſequenti eſt diſtributiuum temporis, inquantum temporis habet modum numeri, & ſecundum quòd in ipſo mediante motu reperiuntur partes diſtinctæ. Ad quintum dicitur, quod quandiu fuiſti Pariſius fuiſti vnus homo & continuus, ſed tantum ſub hoc, quod eſt vna vice non eſt concedendum quòd tu fuiſti homo, cum actus eſſendi hominem, non fuerit in te terminatus. G H

Infiniti Quinque acceptiones, & ſophiſmatis ſolutio.

SEquitur de infinito, quòd quinque modis dicitur. Primo mõ dr̃ infinitum, quod non põt pertranſiri, vt vox dicitur indiuiſibilis quan-

A quantum ad viſum quia eſt inuiſibilis eo quòd non eſt apta nata videri. Alio modo dicitur infinitum, quod habet tranſitum imperfectum, eo quòd nondum eſt terminatum, tamen aptum natum eſt terminari, vt dum aliquis tranſit ſpacium, & nondum peruenit ad ſuum finem. Tertio modo dicitur infinitum ſecundum appoſitionem, vt numerus augmentabilis eſt in infinitum, appoſitione vnitatis vel alterius numeri. Quarto modo dicitur infinitum ſecundum diuiſionem, vt continuum, omne autem continuum diuiſibile eſt in infinitum. Vnde ſic definitur ab Ariſtotele in quarto Phyſicorũ.
B Continuum eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia. Alio modo dicitur infinitum vtroque modo, ſcilicet per appoſitionem, & diuiſionem, vt tempus. Cum enim tempus ſit continuum, eſt diuiſibile in infinitum in diuiſione, & cum poſt vnum tempus veniat aliud tempus ſic per appoſitionem vnius temporis ad aliud eſt infinitum. quo ad has tres vltimas ſignificationes definitur ſic infinitum. Infinitum eſt cuius quantitatem accipientibus ſemper eſt aliquid extra ſumere, vt ſi poſt vltimam partem lineæ accipiatur alia, & poſt alteram tertia, & nunquam poſsit attingi terminus eius, ideo linea dicitur infinita. Solet autem poni, quòd infinitum quandoque ſumitur pro
C termino communi, & tũc iſta propoſitio, infinita ſunt infinita, æquiualet huic, aliqua infinita ſunt finita. Quandoque ſumitur pro ſigno diſtributiuo, & tunc illa æquipollet huic, quo ad diſtributionẽ quolibet plura ſunt infinita. Et probatur ſic. Vno plura ſunt finita, duobus plura ſunt finita, tribus plura ſunt finita, & ſic de aliis, ergo quolibet plura ſunt finita. & ſic dicitur facere interſcalarẽ diſtributionem, vel interruptam, vel diſcontinuam, quia hæc dictio plura, in prima propoſitione ſupponit pro duobus, & deinceps, & in ſecunda pro tribus, & ſic gradatim, & ſcalariter aſcendẽdo. & ſic, iſta oratio, quolibet plura, facit diſtributionem interſcalarem, quia pro aliis
D ſupponit hoc quod dico quolibet, & pro aliis hoc quod dico, plura ſecundum numerum aſcendendo, vt dictũ eſt. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate, infinita ſunt finita. Probatio. duo ſunt finita, tria ſunt finita, & ſic in infinitum, ergo infinita ſunt finita. Improbatio. ibi prædicatur oppoſitum de oppoſito, ergo locutio eſt impoſsibilis. poteſt etiam ſic probari, quælibet plura ſunt finita. ergo infinita ſunt finita. Solutio. Quidam diſtinguunt, eo ꝙ infinitũ eſt æquiuocum ad infinitum quo ad nos, & ad infinitum ſimpliciter Vnde, ſi ſumatur infinitum quo ad nos, prima põt eſſe vera, & non prædicatur oppoſitũ de oppoſito, quia infinitæ quo ad nos ſunt ſtellæ & arenæ maris, quæ non ſunt infinitæ ſimpliciter. Si aũt ſumatur infinitũ ſimpliciter eſt ſimpliciter falſa, & prædicatur oppoſitũ de

Colligitur in 4. te.com. 121. & in 5. phy.t.c. 26.& 16 Phy. in pleriſq; locis. De Infinito aũt vide 3. Phy.t.c. 41. & vſque ad fi.li.& in ce.&mũ diinmultis locis, & ibi p docto.

E ſunt finita, tribus plura ſunt finita, & ſic de alijs, igitur quælibet plura ſunt finita,& per conſequens infinita ſunt finita. Et vt dicit textus, ibi eſt diſtributio interſcalaris,quia fit ſcala termini aſcendendo ſecundum numeros,quia in prima propoſitione ſupponit pro duobus,& in ſecũda pro tribus, & ſit deinceps ſemper gradatum,ſiue ſcalatim aſcendendo. Improbatur autem ſic ſophiſma, ibi prædicatur oppoſitum de oppoſito, ergo ſophiſma eſt falſum.

Pro ſolutione huius quarti ſciendum eſt, ꝙ quidam ſoluunt dictum ſophiſma per diſtinctionem, Nam infinitum dicitur dupliciter. vno modo quo ad nos,ſicut arena maris, & ſtellę cęli dicuntur infinita. Alio modo dicitur infinitum ſimpliciter,& ſecundum naturam, & tunc dicunt quòd ſi capiatur infinitum primo modo,pro infinito quo ad nos,ſic ſophiſma eſt verum, & ſic non prædicatur oppoſitum de oppoſito,quia illud quod eſt infinitum quo ad nos a parte rei eſt finitum. Solutio dicti ſophiſmatis.

F ſi autem capiatur infinitum pro infinito ſimpliciter, ſic ſophiſma eſt falſum. Alij aliter ſoluunt dicentes, ꝙ ſi infinitum capiatur pro termino communi, & categorematice, ſic ſophiſma eſt falſum,ſi vero capiatur ſincategorematice tunc eſt verum. Sed,vt dicit Pet.Hiſp.neutra iſtarum ſolutionem eſt ſufficiens, quia ſi capiatur infinitum ſimpliciter, vel pro termino communi, manet probatio, & improbatio. Ideo aliter ſoluit ſophiſma dicens, ꝙ ipſum eſt ſimpliciter falſum. Et ad probationem reſpondet, quòd peccat ſecundum fallaciam ſecundum quid ad ſimpliciter, quia procedit ab infinito ſecundum aptitudinem, quod eſt infinitum ſecundum quid,ad infinitum ſimpliciter, & in actu.

Sed contra prędicta arguitur primo ſic. De infinito determinatur in Philoſophiæ naturali, ergo de ipſo non debet hic determinari. Secundo ſic. De non ente non poteſt eſſe ſcientia, ſed infinitum eſt non ens, ergo de ipſo non poteſt eſſe ſcientia. Tertio ſic. Omne corpus eſt finitum actu, ergo male exemplificatur in ſecundo modo de profunditate maris. Quarto ſic. Contra tres vltimos modos. Quia vel in iſtis tribus modis infinitum ſumitur negatiue, quod non eſt dicendum,vel ſumitur priuatiue,vt negat ſolum actum,quod etiam non eſt dicendum, quia numerus, magnitudo,& tempus ſunt actu finita. ergo illi tres modi ſunt inſufficienter poſiti. Quinto ſic.Linea,& corpus ſunt infinita, cum omne continuũ ſit diuiſibile in infinitum, & tamen actu ſunt finita quia non eſt dandum, actu infinitum ergo infinita ſunt finita,& ſic ſophiſma eſt verum. Argum. G

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd in Philoſophia naturali determinatur de infinito,inquantum eſt quædam proprietas rerum naturalium, hic autem determinatur de ipſo,inquantum habet conuenientiam cum ſignis diſtributiuis. Ad ſecundum dicitur,quòd licet infinitum non ſit ens actu, tamen eſt ens in potentia. Licet etiam de non ente non poſſit haberi ſcientia poſitiue, tamen de ipſo poteſt haberi ſcientia priuatiue. Ad tertium dicitur,quod licet profunditas maris,& quodlibet aliud corpus ſint de ſe actu finita,& determinata tamen quo ad nos eſt infinita,& impertranſibilis. Ad quartum dicitur,ꝙ infinitum tribus vltimis modis dicitur priuatiue ſic, ꝙ negat, & priuat actum completum finitatis,& pertranſibilitatis, & ſemper manet potentia ad vlteriorem terminationem ſeu fini rationem, & ſic infinitum illis tribus modis eſt infinitum ſecundũ potentiam. Ad quintum dicitur,quod conſequentia non valet. Sed argumentũ peccat penes fallaciam ſecundum quid ad ſimpliciter, procedit.n.ab infinito ſecundum potentiam diuiſionis, quod eſt infinitum ſecundũ quid, ad infinitum ſimpliciter. Et hæc de diſtributionibus dicta ſufficiant. Solutiones. H

PARVORVM LOGICALIVM
TRACTATVS SEPTIMVS

Summa Tractatus.

Quid propoſitio exponibilis, & de his quæ exponibilẽ ipſam reddant, de ſignis, ac dictionibus, & propoſitionibus, excluſiuis, exceptiuis, & reduplicatiuis, deque Incipit, & Deſinit, & propoſitionibus de illis formatis, & Infinito. De comparatiuis, & ſuperlatiuis, Deque dictionum diuerſitatem importantium natura, & vſu,

Quid propoſitio exponibilis, & quæ nam ſigna exponbilem ipſam faciant.

Vide Io. Bric. in quæſtionibus Paul. Vene. pergu. & alios in ſummulis.

PRopoſitio exponibilis eſt propoſitio habens ſenſum obſcurũ expoſitione indigentem propter aliquod ſincategorema in ea poſitum implicite, vel explicite in aliqua dictione, vt in ac tantum homo eſt animal, Socr. incipit eſſe albus, infinita eſt linea, & ſic de G aliis. Pro quo ſciendum, ꝙ ea quæ faciunt propoſitionẽ exponibilẽ ſunt in multiplici differentia, quia quædam ſunt ſigna excluſiua, vt tantum, ſolum, & ſic de aliis, quædam exceptiua, vt niſi præter, quædam reduplicatiua, vt inquantum, ſecundum ꝙ, quædam important priuationẽ finis, vt infinitum, quædam important exceſſum, vt comparatiui, & ſuperlatiui gradus, quædam vero important diſtinctionem, vt differt, aliud, ab, & ſic de aliis, quædam important ſpecialẽ modum diſtributionis vt totus, qualelibet, & ſic de aliis. Vnde propter illa propoſitio redditur obſcura, ſic ꝙ indiget expoſitione. & ideo dicuntur facere propoſitionem exponibilem. quare, de ipſis ordinem videndum eſt, & primo de ſignis excluſiuis. H

Hic eſt Tractatus ſeptimus Paruorum Logicalium magiſtri Petri Hiſpani. In quo, poſtquam determinauit de termino diſtribuibili, cuius proprietas eſt diſtributio, conſequenter de propoſitionibus eſponibilibus determinat. Cuius ordinis ratio eſt, quia diſtributio eſt proprietas conſequens ſignificationem actualẽ diſtribuibilium, expoſitio vero magis concernit ſignificationem virtualem, vt clare patebit in proceſſu.

ſubiectũ preſentis tractatur.

Primo ſciendum eſt, ꝙ ſicut terminus diſtribuibilis eſt ſubiectum principale ſeu attributionis præcedentis Tractatus, ſic propoſitio exponibilis eſt ſubiectum attributionis iſtius tractatus, habet enim omnes conditiones ſubiecti attributionis, quū eſt quoddam vniuerſale, non quidem reale, ſed intentionale, habet etiã partes, & proprietates, quia propoſitio categorica, & hypothetica vniuerſale particulare,

A ticulare, indefinitum, & ſingulare, affirmatiuum, & negatiuum, ſunt partes eius, expoſitio eſt proprietsa eius.

Secundo ſciendum, quòd expoſitio poteſt capi duobus modis. vno modo pro quadam manifeſtatione ſenſuali a qua ſumitur ſyllogiſmus expoſitorius, & ſic ſolet definiri. Expoſitio eſt manifeſtatio quædam ad ſenſum, accipiens aliqua duo vni, & eidem numero conuenire, aut alterum diſconuenire, ex hoc inferens illa inter ſe conuenire vel diſconuenire. & iſto modo non capitur in propoſito, quia vt ſic eſt vna ſpecies argumentationis, reductiue contenta ſub ſyllogiſmo, licet non ſit verus ſyllogiſmus, quia non ſit in aliquo modo ſyllogiſtico alicuius figuræ, alio modo capitur expoſitio, prout eſt manifeſtatio quædam magis complete, & clare explicans ſignificationem alicuius propoſitionis habentis ſenſum obſcurum, quàm per illam propoſitionem exprimeretur ſeu ſignificaretur, & iſto B modo capitur in propoſito.

Eſpoſitio dupliciter ſumitur & quæ propoſito deſeruiat.

Tertio ſciendum eſt, quòd Auctor in textu ſic definit propoſitionem exponibilem. Propoſitio exponibilis eſt propoſitio habens obſcurum ſenſum expoſitione indigentem propter aliquod ſincategorema explicite vel implicite in ea poſitũ, vt tantum homo currit. In qua definitione ponitur propoſitio loco generis. non quidem, quod ſit verum genus, quia intentiones non ſunt in aliquo prædicamento, & ideo in ipſis non reperiuntur nec vera genera neque ſpecies, & totum reſiduum ponitur loco differentiæ, quia per hoc differt ab alijs ſex proprietatibus terminorum, & a propoſitione non exponibili, quia habet ſenſum lucidum, & clarum. Vnde, quia ſuppoſitio, relatio, ampliatio, & appellatio, reſtrictio, & diſtributio, ſunt proprietates terminorum incomplexorum, expoſitio vero eſt proprietas termini complexi, quæ tamen ſibi inſurgit, & euenit ab aliquo incomple- C xo, puta ex aliquo ſincategoremate in ea incluſo, ideo Petrus Hiſpanus conuenienter poſt alios ſex tractatus determinat de exponibilibus, quia ſicut incomplexum ſecundum naturam præcedit complexum, ſic paſſio incomplexi præcedit paſſionem complexi.

Propoſitio eſponibilis quid ſit.

Quarto ſciendum eſt, ꝙ ea, quæ faciunt propoſitionem exponibilem, ſunt in multiplici differentia. quia quædam ſunt ſigna excluſiua, vt tantum, ſolũ, quædã exceptiua, vt præter, niſi, quædam reduplicatiua, vt inquantũ, ſecundũ ꝙ, quædã vero important inceptionem vel definitionem, vt incipit, vel deſinit, quædã priuationem finis, vt infinitum quædam exceſſum, vt comparatiui, & ſuperlatiui gradus, quædam diſtinctionem, vt differt, aliud, ab, quædam vero important ſpecialem modum diſtributionis, vt totus, qualelibet, & ſic de alijs. Et iſta ſufficiunt reddere propoſitionem exponibilem, vt patet per ſufficientiam. Quia oẽ illud, quod facit propoſitionem eſponibilem, aut de ſuo ſignificato importãt di- D uerſitatem ſeu differentiam, aut non. ſi primo modo. ſic ſunt ea quæ importãt diſtinctionem, vt differt, aliud, ab, ſi ſecundo modo, hoc eſt dupliciter, aut important ſpecialem modum diſtribuendi, aut non, ſi ſic, hoc eſt dupliciter, vel important ſpecialem modum diſtributionis ex ſignificatione propria, vel virtute negationis in ipſis incluſæ. ſi primum ſic ſunt ea, quæ important ſpecialem modum diſtributionis, vt totus, qualelibet, ſi ſecundum, ſic ſunt ſuperlatiui, & comparatiui gradus, qui cum exceſſu quandam diſtributionem important. ſi non important ſpecialem modum diſtribuendi, hoc eſt dupliciter, aut dicunt rem in fieri, aut in facto eſſe. ſi in fieri, ſic ſunt ea quæ important inceptionem, & quia vnum oppoſitorum dat intelligere reliquum, per iſta intelligimus illa quę definitionem important. ſi in facto eſſe, hoc eſt dupliciter, aut carent fine, aut non, ſi ſic, ſic ſunt ea quæ priuationẽ finis important, vt infinitũ, ſi non carent fine hoc eſt dupliciter, aut deſignatur aliquid adiungi alteri, aut non. ſi ſic, ſic ſunt

Quæ nã eſponibilẽ reddãt propoſitionem.

reduplica-

reduplicatiua, vt inquantum, ſecundum, quòd ſi non, hoc eſt dupliciter, aut ſecludunt ab aliquo actu vno aut plura contenta ſub aliqua diſtributione, aut aliqua contenta ſub pluribus diſtributionibus, ſi primum, ſic ſunt exceptiua, ſi ſecundum, ſic ſunt excluſiua. A

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. De propoſitione exponibili non eſt ſcientia, ergo de ipſa non debet fieri ſpecialis tractatus. Antecedens patet, quia, cum omnis ſcientia ſit realis eius obiectum debet eſſe reale, quia vt vult Ariſto. ſecantur ſcientiæ quemadmodum & res de quibus ſunt; modo propoſitio exponibilis non eſt ens reale. Secundo ſic. Expoſitio eſt quædam ſpecies argumentationis, ſed de ſpeciebus argumentationis determinatur in noua Logica, ergo hic male determinatur. Tertio ſic. Nulla propoſitio eſt exponibilis, ergo hic male definitur. Antecedens patet, quia eſſe exponibile eſt proprietas termini, terminus enim vt in primo Priorum dictum eſt, eſt in quem reſoluitur propoſitio, vt in ſubiectum & prædicatum appoſito eſſe vel non eſſe. Quarto ſic. Aliquæ ſunt propoſitiones exponibiles, in quibus non ponitur ſincategorema, ergo male, dicitur in definitione, propter ſincategorema in ea poſitum. Quinto ſic. Omnis diuiſio debet eſſe bimembris, ſed diuiſio eorum quę faciũt propoſitionem exponibilem non eſt bimembris, ergo ipſa non eſt bona. B

Colligitur hoc dictum 3. de anima. 1. Meta. & albi in multis locis.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum iſtorũ dicitur, ꝙ licet omnis ſcientia ſit realis eo, ꝙ eſt habitus qualificatiuus animæ tamen nõ oportet, quòd obiectum illius ſcientiæ ſit reale, ſed ſufficit, quod habeat aliquo modo fundamentum in re. Ad ſecundum dicitur, quod expoſitio, a qua ſumitur ſyllogiſmus expoſitorius, bene ſpecies argumentationis, ſed de illa non eſt hic ad propoſitum, vt patuit in ſecundo notabili. Ad tertium dicitur, quod hic accipitur expoſitio prout attribuitur propoſitionibus & non terminus, quia propoſitio eſt illud quo exponitur. Nec capitur ibi expoſitio pro ſolutione, quæ bene conuenit termino tanquam illi, in quem fit reſolutio. Ad quartum dicitur, quod nullæ ſunt propoſitiones exponibiles, in quibus non ſint ſincategorema vel formaliter vel æquinalenter. Ad quintum dicitur, quod licet diuiſio generis debeat eſſe bimembris, tamen diuiſio multiplicis æquiuoci non debet eſſe bimembris, cuiuſmodi eſt præſens diuiſio. C

Quid ſigna excluſiua, & regulæ Quatuor, quibus excluſinæ ſumitur expoſitio.

Vide Pau. pergul. in dub. & omnes ſummiſtas.

SIgna excluſiua ſunt illa, quæ ex ſignificatione ſua excluſionem important, & a quibus propoſitio redditur excluſiua. vt ſunt iſtę dictiones, tantum, ſolum, duntaxat, & ſimilia. Hæc autem ſigna quandoque exponuntur gratia alietatis, quandoque vero gratia pluralitatis, quandoque ponuntur in oratione ſine negatione præcedente vel conſequente. quãdoque vero cum negatione. De iſtis autem tales dantur regulæ. D

Prima regula.

Prima eſt, propoſitio excluſiua ſine negatione exponitur per copulatiuã affir. cuius prima pars eſt præiacens excluſiuæ, & ſecunda pars eſt negatiua importans negationẽ prædicati de omnibus aliis a ſubiecto. vt tantum homo eſt riſibilis ideſt hõ eſt riſibilis, & nihil aliud ab homine eſt riſibile. vel tantũ apoſtoli Dei ſunt duodecim

ideſt apoſtoli

A .i. Apoſtoli Dei ſunt duodecim, & non ſunt plures quam duodecim ſecunda regula, ꝙ propoſitio excluſiua huius generis infert copulatiuam compoſitam ex duabus exponentibus, & quamlibet earum ſeorſum, & non econuerſo, vt tantum homo currit, ergo homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Tertia regula eſt, quòd ab excluſiua affir. ad vniuerſalem de terminis tranſpoſitis eſt bona conſequentia, ſi fiat excluſio gratia alietatis & non contra, vt bene ſequitur, tantum animal eſt homo ergo omnis homo eſt animal, & econtra. Quarta regula eſt, quòd excluſiua contradictoria prioris exponitur per diſiunctiuam affirmatiuam de partibus contradi- B centibus priori excluſiuæ, vt iſti, non tantum homo currit .i. nullus homo currit, vel aliud ab homine currit. patet ex virtute contradictionis, quia vtrobique ſeruatur oppoſitio contradictionis, & ſic patet qualiter in eis valet conſequentia. Quinta regula. Excluſiua in qua ponitur ſola negatio conſequens excluſionem, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam. cuius prima pars eſt negatiua præiacens, ſecunda eſt affirmatiua in qua prędicatum affirmatiuæ enunciatur de quolibet alio a ſubiecto, vt tantum accidens non eſt ſubſtantia, ideſt accidens non eſt ſubſtantia, & omne aliud ab accidente eſt ſubſtantia. Et hoc patet qualiter eius C contradictoria ſit exponenda. & qualiter valeat conſequentia in excluſiuis.

Secũda regula.

Tertia regula.

Quarta regula.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de propoſitione exponibili in communi, & de his quæ reddunt propoſitionem exponibilem ponendo definitionem eius, & enumerando octuplicia ſincategoremata aut ſaltem ſincategorematibus æquiualentia, facientia propoſitionem exponibilem, hic conſequenter determinat de ſignis excluſiuis, de quibus promiſit ſe determinaturum. Primo ſic definiens ſiue excluſiua dicens. Signa excluſiua ſunt, quæ ex ſignificatione excluſionem important, & a quibus propoſitio redditur excluſiua, vt ſunt iſtæ dictiones, tantum, ſolum, ſolummodo duntaxat. Et dicitur notanter, quæ ex ſignificatione excluſionem important, & non quæ ſignificant excluſionem, quia ſigna excluſiua non dicuntur, ex eo quod ſignificent excluſiue, ſed quia exercent eam vt tantum ſolum. Dictiones excluſiuæ dicuntur ab excluſione exercita, & non ab ex- D cluſione ſignificata, ſicut ſecuris dicitur inſciſſura, ab inſciſſione exercita, & non ab inſciſſione ſignificat, quia ſecuris non ſignificat inſciſſionem licet exerceat ipſum ſcindere, ſed ſignificat ſecurim.

Quid ſigna excluſiua ſint.

Primo ſciendum eſt, ꝙ excluſio dupliciter intelligitur. ſ. vt cõcepta, & vt exercita. Excluſio concepta deſignatur per illud nomen excluſio, & excluſio exercita exercitio generali deſignatur per hoc verbum excludo, & per has dictiones tantum, & ſolum intelligitur excluſio vt exercita exercitio ſpeciali. ſicut equitatio ſignificatur vt concepta per hoc nomen equiuatio, & per hoc verbum ęquito ſignificatur vt exercita, vt cum aliquis exercet equitationem equitando.

Excluſio dupliciter vt cõcepta & vt exercita ſumit.

Secundo ſciendum eſt, quod hæc ſigna excluſiua quandoque excludunt gratia alietatis, vt tantum homo eſt riſibilis, quandoque vero gratia pluralitatis, vt tantum ſunt decem prædicamenta quandoque etiam ponuntur negatiue, vt tantum animal

Signorũ excluſiuorũ excluſiõis vis.

animal rationale eſt homo, quandoque vero cum negatione præcedente excluſionem, vt non tantum animal currit, quandoque vero cum negatione ſequente ſignum excluſiuum, vt tantum animal non eſt ſubſtantia, & quandoque cum negatione præpoſita & poſtpoſita ad ſignum excluſiuum, vt non tantum homo non eſt ſubſtantia, quæ contradicit illi, in qua ſolum poſtponitur negatio. Vnde aliter exponitur illa propoſitio, quæ eſt ſine negatione, & aliter illa, in qua ponitur negatio præcedens excluſionem, & aliter illa in qua ponitur negatio ſequens excluſionem, & aliter ſua contradictoria, ſicut patebit in regulis hic ſtatim declarandis. Tertio ſciendum eſt, quòd propoſitio excluſiua ſine negatione ſumpta exponitur per copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars eſt præiacens excluſiuæ, & ſecunda pars eſt negatiua importans negationem prædicati ab omnibus alijs a ſubiecto, vt tãtum homo currit.i.homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Vel ſic ſecundum alios, homo currit, & nullus non homo cûrrit, vnde præiacens propoſitionis excluſiuæ, eſt propoſitio ſumpta ſine dictione excluſiua, cui tamen poteſt addi ſignum excluſiuum, vt illa propoſitio homo currit, eſt præiacens illius, tantum homo currit. Et ad excluſionem quatuor requiruntur.ſ. illud quod excluditur, illud a quo excluditur, illud reſpectu cuius excluditur, & ipſe actus excludendi, vt cùm dicitur, ſolus homo currit, animalia ab homine ſunt id quod excluditur, & homo eſt id a quo excluditur, & curſus eſt id, reſpectu cuius excluditur, & illà dictio ſolus, importat actum excludendi. Vnde propoſitio affirmatiua excluſiua infert copulatiuam compoſitam ex duabus exponentibus, & quamlibet earum ſeorſim & non econtra, vt bene ſequitur, tantum animal currit, ergo animal currit, & nihil aliud ab animali currit, bene etiam ſequitur, tantum animal currit, ergo animal currit, & ſimiliter bene ſequitur, tantum animal currit, ergo nihil aliud ab animali currit. Infert inſuper propoſitio eſcluſiua affirmatiua ſuam vniuerſalem de terminis tranſpoſitis, vt bene ſequitur, tantũ animal eſt homo, ergo omnis homo eſt animal. Quarto ſciendum eſt, quòd propoſitio excluſiua cõtradictoria prioris.i.in qua ponitur negatio præcedens eſcluſionem, eſponitur per diſiunctionem affirmatiuam de partibus contradicentibus partibus prioris copulatiuæ, vt iſta, non tantum homo currit, ſic exponitur, nullus homo currit, vel aliud ab homine currit. Vnde partes affirmatiuæ copulatiuæ dicuntur contradicere partibus negatiuis diſiunctiuæ ſibi contradictoriæ, vt iſta duo contradicunt, homo currit, & nihil aliud ab homine currit, & nullus homo currit, vel aliquid aliud ab homine currit, quia ſunt de partibus contradicentibus. Sed propoſitio eſcluſiua, in qua ponitur ſolum negatio ſequens eſcluſionem, exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars eſt negatiua præiacens, & alia eſt affirmatiua, in qua prædicatum affirmatiuæ enunciatur de quolibet alio a ſubiecto, vt tantum accidens non eſt ſubſtantia, ſic eſponitur, accidens non eſt ſubſtantia, & omne aliud ab accidente eſt ſubſtantia, & ſua contradictoria.i. illa, in qua præponitur & poſtponitur negatio ſigno eſcluſiuo, exponitur per diſiunctiuam de partibus contradicentibus partibus prioris copulatiuæ, vt iſta non tantum accidens non eſt ſubſtantia, ſic eſponitur, accidens eſt ſubſtantia, vel omne aliud ab accidente non eſt ſubſtantia.

Propoſitionis eſcluſiuæ eſponendi modus, quæ item ad excluſionem requirantur. Ad excluſioné quæ requirant.

Eſcluſiua contradictoria i. cuius negatio eſcluſioné præcedens ponitur.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Per ſigna eſcluſiua non intelligitur eſcluſio eſercita, ergo contra ea quæ dicta ſunt in primo notabili. Antecedens patet, quia eſercita eſcluſio non ſignificatur per illa ſigna, immo nihil intelligitur per aliquem terminum, niſi per ipſum ſignificare ſignificetur, cum ſit intellectum de re conſtituere. Secundo ſic. Omne illud quod eſponitur gratia alietatis poteſt exponi gratia pluralitatis, ergo male dicitur, quòd ſigna eſcluſiua quãque eſcludunt gratia alietatis, & quandoque gratia pluralitatis. Tertio ſic. Iſta eſt

A eſt propoſitio excluſiua ſine negatione, tantum pater in diuiſis eſt eſſentia diuina, tamen non exponitur per copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars ſit præiacens excluſiuæ, & ſecunda pars ſit negatiua importans negationem prædicati de omnibus alijs a ſubiecto, quia non ſequitur, tantum pater in diuinis eſt eſſentia diuina, ergo pater in diuinis eſt eſſentia diuina, & nihil aliud a patre eſt eſſentia diuina, quia exponentes ſunt veræ, & expoſita eſt falſa, ergo. Quarto ſic. Non ſequitur, tantum animal eſt hõ, ergo animal eſt homo, & nihil aliud ab animali eſt homo, & tamen hic arguitur ab expoſita ad ſuas exponentes vt notum eſt, ergo antecedens eſt verum, quia bene ſequitur, omnis homo eſt animal, ergo tantum animal eſt homo, ab vniuerſali affirmatiua ad ſuam excluſiuam de terminis tranſpoſitis, & conſequens eſt falſum, nam bene ſequitur, nihil aliud ab animali eſt homo, ergo nihil non idem animali eſt homo, quia nihil aliud, &
B nihil non idem æquiualent, & vltra, nihil non idem animali eſt homo, ergo quodlibet idem animali eſt homo, quia quodlibet, & nihil non, æquipollent per primam regulam æquipollentiarum. Et vltra quodlibet idem animali eſt homo, ergo quodlibet animal eſt homo, quod eſt manifeſte falſum, & per conſequens iſta, ad quam ſequebatur, nihil aliud ab animali eſt homo, eſt falſa. Quinto ſic. Non ſequitur, tantum animalia ſunt ſenſibilia, ergo omnia ſenſibilia ſunt animalia. quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum, patet quia lapides ſunt ſenſibiles, & tamen non ſunt animalia, ergo arguendo ab excluſiua affirmatiua ad vniuerſalem in terminis tranſpoſitis non eſt bona conſequentia.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ ad hoc quòd aliqua dictio det intelligere aliquid non oportet, ꝙ aliquid ſignificet, ſed ſufficit quòd ipſum conſignificet. Et quia ſigna excluſiua conſignificant excluſionem exercitam, ideo *Solutio*
C eam dant intelligere. Ad ſecundum dicitur, quòd licet aliquando illud quod exponitur gratia alietatis poſſit exponi gratia pluralitatis, vt iſta excluſiua, tantum animalia rationalia ſunt riſibilia, poteſt exponi gratia alietatis & gratia pluralitatis, tamen propoſitio, quæ eſt exponibilis gratia alietatis, non ſemper poteſt exponi gratia pluralitatis, ideo non ſumit ſimpliciter falſum. Ad tertium dicitur, quod iſta de vi ſermonis & ſecundum proprium ſenſum eſt falſa, q̃a hæc dictio tãtum, magis reſpicit ſubiectum quã formã ſubiecti, & excludit alium in maſculino a conſortio prædicati, ideo debet ſic exponi, tm̃ pater in diuinis eſt eſſentia diuina. i. pater in diuinis eſt eſſentia diuina, & tunc conſequens eſt falſum, ſicut antecedens. Si vero excludit a forma ſubiecti, ſic bene exponitur mõ dicto ante oppoſitum, quia tunc antecedẽs eſt verum, ſicut & conſequens ſenſus n. huius eſt, tantum pater in diuinis eſt eſſentia diuina. i. ille, cũ quo nullus alius pater eſt eſſentia diuina in diuinis, cum. n. dicimus, tantum pater in diuinis eſt eſ-
D ſentia diuina, non negamus Filium & Spiritum Sanctum eſſe eſſentiam diuinam. ſed hoc dicentes ſignificamus quòd illi ſimul cum eo non ſunt pater. Ad quartum dr̃, ꝙ negatur antecedens & aſſumptum inde conſequens, videlicet ꝙ antecedens ſit verum & conſequens falſum. Et ad conſequentias improbantes conceduntur omnes, dempta iſta, nihil non idem animali eſt homo, ergo quodlibet idem animali eſt homo, quia licet nihil non, & quodlibet æquipolleant, tamen nihil non, idem animali & quodlibet idem animali non æquipollent propter duas cauſas. prima eſt, quia, cum dicitur, nihil non idem animali eſt homo, ambæ negationes non feruntur ad eandem copulam, quia prima fertur ad eſt, alia vero ad hoc, quod dicitur, exiſtens. modo regulæ conſequentiarum debent intelligi, quando negatio incluſa in ſigno, & alia poſtpoſita, feruntur ad eandem copulam, & propter hoc, quòd illæ negationes ambæ non feruntur ad idem prouenit. Secunda cauſa eſt, videlicet, quod illæ duæ non ſunt eiuſdem ſubiecti, immo

Immo omnes tres sũt vna eſsẽtia, vt in 1. Sen. & in 12. Me. ꝑ mod. Scribẽ. & i c. ſimiter ꝺ ſum. tri. vt ibi ꝑ Doct. late patet

immo ſubiectum vnius eſt ens idem animali.ſ.ſecundæ, ſubiectum vero alterius .ſ.primæ eſt ens non idem animali, modo ad æquipollentes requiritur, quòd ſint eiuſdem ſubiecti, vnde æquipollens iſtius, nihil non idem animali eſt homo, eſt iſta, quodlibet non idem animali non eſt homo, & illæ ſunt eiuſdem ſubiecti & prædicati, & ſunt ambæ veræ, & negatiuæ ambæ, ſi enim daretur, iſta quodlibet idem animali eſt homo, vt arguebatur, tanquam ei æquipollens, tunc æquipolleret affirmatiuæ. nam prima eſt ſimpliciter negatiua, & ſecunda eſt ſimpliciter affirmatiua. Ad quintum dicitur, quòd, ſi ſenſibile teneatur vniuoce in ambabus, tunc conſequentia eſt bona. & ſicut antecedens eſt verum, ita & conſequens. Sed, ſi ſenſibile teneatur æquiuoce in illis.ſ.in excluſiua pro ſenſibili actiuo, & in vniuerſali de terminis tranſpoſitis pro ſenſibili paſſiuo, ſicut non valeret conſequentia. Modo regula eſt intelligenda, quòd ab excluſiua affirmatiua ad vniuerſalem determinis tranſpoſitis eſt bona conſequentia, ſi fiat excluſio gratia alietatis, & termini teneatur vniuoce in ambobus. F

De ſignorum Exceptiuorum natura ac diuerſitate, de Regulis item quibuſdam ad exceptiuarum propoſitionum expoſitionum neceſſarijs dictionem.

Nota ſenſum regulæ ꝑ excluſiuis. Vide Stro. in conſequen. Paul.pgulen, i dub. & alios ferre. Summiſtas oẽs.

SEquitur de ſignis exceptiuis. Dicuntur autem exceptiua, quæ ſignificat exceptionem alicuius contenti ſub aliquo diſtributo, vt preter, preterquam, & ſic de aliis. De quibus tales dantur regule. Prima eſt, ꝙ omnis exceptio fit a toto in quantitate ſeu a termino ſumpto ſub ſigno vniuerſali. Eſt autem in quantitate, terminus communis ſumptus cum ſigno vniuerſali, vt omnis homo preter Socratem currit. Secunda regula eſt, ꝙ dictio exceptiua non impedita facit terminum communem, ſupra quem cadit, immediate ſupponere ſimpliciter, vt omne animal preter hominem eſt irrationale, ibi hominẽ ſupponit ſimpliciter. Tertia regula eſt quid vniuerſalis affirmatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres exponẽtes categoricas, quarum prima affirmat vniuerſale predicatũ de ſubiecto, ſumptũ cũ aliud ab, & in ſecunda affirmat terminũ, a quo fit exceptio. Tertia eſt negatiua in qua predicatũ negatur de termino excepto, vt hic, omne animal preter hominem eſt irrationale, iſta exponitur ſic.i.omne animal aliud ab hominem eſt irrationale, homo eſt animal, & homo non eſt irrationalis. Quarta regula eſt, ꝙ vniuerſalis negatiua exceptiua, exponitur copulatiue per tres exponẽtes, in quarum prima predicatum negatur de ſubiecto ſumpto cu aliud ab, in ſecunda affirmatur ſubiectu de termino, qui excipit in tertia affirmatur vniuerſale predicatum de termino excepto, vt hic, nullum animal preter hominẽ eſt riſibile exponitur ſic, nullum animal aliud ab homine eſt riſibile, homo eſt animal, & omnis homo eſt riſibilis. Ex iſtis patet qualiter in iſtis exceptiuis valcãt cõſequentie ab exponentibus ad expoſitum, vel econtra. Quare codem

A dem modo dicendum eſt de ipſis, ſicut de copulatiuis, quibus exponuntur &c.

Poſtquam ſuperius Auctor determinauit de dictionibus excluſiuis, hic conſequenter determinat de dictionibus exceptiuis. Cuius ordinis ratio eſt, quia dictiones excluſiue ſecludunt ab aliquo actu plura tota diſtincta actu plures earum partes, dictiones autem exceptiuæ ſolum excludunt reſpectu alicuius actus aliquod contentum ſub aliquo diſtributo. & ideo patet ordo.

Primo ſciendum eſt, ꝙ Auctor in textu ſic definit dictiones exceptiua dicens. Dictiones exceptiuæ ſunt, quæ ſignificant exceptionem alicuius contenti ſub aliquo diſtributo, vt præter præterquam, & ſic de alijs. & ponitur ibi li quæ loco generis, eſt. n. quæ relatiuum dans intelligere ſuum antecedens, quod eſt ſincategorema, quod habet modum generis reſpectu dictionis exceptiuæ, & totum reſiduum ponitur ad differentiam omnium aliorum ſincategorematum reddentium propoſitioné exponibilem, quorum nullum ſignificat exceptionem alicuius contenti ſub aliquo diſtributo. Dictionis exceptiuæ quid.

B Secundo ſciendum, quòd vt dicit Auctor in textu, omnis exceptio fit a toto in quantitate, cuius ratio eſt, quia oportet illud, quòd vere excipitur, quòd ſit pars ſecundum actum contenta in eo quo excipitur. & quia ſolæ partes totius in quantitate ſunt actualiter contentæ in ſuo toto, & non partes aliorum totorum, niſi habeant reductionem ad totum in quantitate, ideo exceptio fit in quantitate. Ex iſto vere poſſumus colligere, ꝙ ad hoc, quòd aliquid excipiatur ab aliquo toto, duo requiruntur, per quòd illud ſit pars illius, a quo excipitur ſecundum actum, & quia partes ſubiectiue, & in modo non ſunt ſecundum actum in ſuo toto, ideo non poſſunt excipi a ſuis totis. Omniũ exceptioné circa totum in quantitate fieri neceſſe eſt.

C Tertio ſciendum eſt, ꝙ exceptiua affirmatiua exponitur copulatiue per tres exponentes, ſicut ſatis ad longum dicitur in textu, & ſi in ea ponatur præter, li præter deſcendendo ſub termino a quo fit exceptio debet mutari in aliud ab. Vnde in exceptione quatuor requiruntur, ſcilicet excipiens, quod eſt duplex. ſ. principale, vt eſt intellectus, & inſtrumentale, vt dictio exceptiua terminus exceptiuus, id a quo excipitur, & actus, reſpectu cuius fit exceptio. Et terminus exceptus virtute dictionis exceptiuæ non impeditæ ſupponit ſimpliciter, & omnes alij termini propoſitionis exceptiuæ eodem modo ſupponunt ſicut in præiacente. Sed exceptiua negatiua contradictoria præcedentis exponitur diſiunctiuæ per propoſitiones contradicentes partibus exponentibus ipſam affirmatiuam, vt patet per naturam contradictionis. vig. iſta exceptiua, non animal præter hominem eſt irrationale, ſic exponitur omne animal aliud ab homine non eſt irrationale, vel homo non eſt animal, vel homo eſt irrationalis. De modo exponédi exceptiuã deque quatuor eius conditionibus.

D Quarto ſciendum eſt, quòd vniuerſalis negatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres propoſitiones, ſicut clare deducitur in textu. ſed ſua contradictoria exponitur diſiunctiue per tres propoſitiones contradicentes partibus copulatiuæ talis diſiunctiuæ contradictoriæ, vt iſta, non nullum animal præter hominem currit. ſic exponitur, aliquod animal aliud ab homine currit, vel aliquis homo nó eſt animal, vel aliquis homo currit. Vniuerſalis negatiua exceptiua quõ exponitur.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Prçter, eſt dictio exceptiua, & tamen non ſemper ſignificat exceptioné, ergo &c. Minor probatur, quia in iſta propoſitione tu debes decem francos præter viginti ſcuta, li præter non ſignificat exceptionem, nam ſenſus illius propoſitiones eſt, tu debes decem francos cum viginti ſcutis. Secundo ſic. Exceptio fit a toto integrali, vt patet dicendo, totus Socrates eſt in area præter pedem, ergo male dicitur in textu, quod omnis exceptio fit a toto Argum.

a toto

a toto in quantitate. Tertio ſic. Exceptio fit a toto vniuerſali, ergo &c. Anteceđdens patet dicendo, homo ratiocinatur præter Socra. qui eſt veſanus. Quarto ſic. Terminus exceptus non ſemper excipitur ſimpliciter, ergo male dicitur in textu, quòd dictio exceptiua facit terminum communem, ſupra quem cadit, ſupponere ſimpliciter. Antecedens patet, quia terminus exceptus excipitur reſpectu alicuius actus, modo actiones ſunt ſingularium & ſuppoſitorum, Proemio Metaphiſicæ, & ſic terminus exceptus ſupponit perſonaliter & non ſimpliciter. Quinto ſic. Iſta eſt vna propoſitio exceptiua, nullus homo præter aſinum currit, & tamen illud quod excipitur non continetur ſecundum actum in toto in quantitate a quo excipitur, ergo illæ conditiones aſſignatæ ad hoc quòd aliquid excipiatur non ſunt bonæ. B

Solutio. Nota huius dictionis præter varias in orône acceptiones.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ quandocunque præter accipitur exceptiue, ſemper ſignificat exceptionem, ſed ſemper non tenetur exceptiue, immo aliquando tenetur negatiue, vt ergo ſtabo præter te. i. ſine te, aliquando abſtractiue, vt decem præter duo ſunt octo. i. remotis duobus a decem remanent octo. & aliquando aſſociatiue, vt tu debes decem francos præter viginti ſcuta. i. cū viginti ſcutis. Ad ſecundum dicendum eſt, quod verum eſt, ſed per totum in quantitate. Pet. Hiſpa. intelligit totum integrale, ſicut ſatis patet in ſuis ſincategorematibus, vbi expreſſe dicitur, quod exceptio fit a toto in quantitate & a toto integrali. Ad tertium dicitur, quod ibi non eſt vera exceptio, ſed potius abuſiua. Ad quartum dicitur, quòd licet terminus ſupponens ſimpliciter ſupponat pro re vniuerſali, tamen hoc eſt ſecundum habitudinem quam habet ad ſuppoſita. & ideo vbicunque ſupponit pro ſuppoſitis, licet indeterminatis. Ad quintum dicitur, ꝙ ad hoc ꝙ aliqua propoſitio ſit vere exceptiua tam ex parte rei quam ex parte modi enuncandi requiritur quod excipiatur aliquid ab aliquo, quod fert inſtantiam eius a quo fit exceptio, ſic, quod ſit pars ſecundum actum contenta in illo a quo excipitur, ſicut patuit in ſecūdo notabili, & per amplius patebit in ſincategorematibus. G

De Reduplicatiuis dictionibus, quomodoque per regulas ſint exponenda propoſitionum varia genera, diſſeritur.

SEquitur de reduplicatiuis dictionibus. Dicuntur autē reduplicatiuæ dictiones, quæ impor[illegible]t rationem, ſecundum quam aliquid alteri attribuitur, vt inqu[illegible]tum, ſecūdum ꝙ, ea ratione, qua & ſimilia. De quibus tales dantur regulæ. *Prima regula.* Prima eſt ꝙ dictio reduplicatiua preſupponit aliquod prædicatum ineſſe alicui ſubiecto, & denotat illud ſupra qđ cadit immediate eſſe cauſam illius inhærentiæ. H *Secūda regula.* Secūda regula eſt. Quòd dictio reduplicatiua ſemper fertur ad prædicatū, & nunquam reduplicat ipſum. *Tertia regula.* Tertia regula eſt. Quod propoſitio reduplicatiua affirmatiua exponitur per quatuor exponentes affirmatiuas, quarum prima affirmat prædicatum principale de ſubiecto, ſecūda autem affirmat reduplicatiuum de ſubiecto, tertia vero affirmat prædicatū principale de reduplicato vniuerſali, quarta eſt vna cauſalis, in cuius antecedente ponitur dictio ſupra quam cadit reduplicatio de aliquo tranſcendenti, & in conſequente prædicatū principale affirmatur de relatiuo illius tranſcendentis, vt hic,

homo

A homo inquantum rationalis eſt flebilis.i.homo eſt flebilis,& hō eſt rationalis,& omne rationale eſt flebile. & quia aliquid eſt rationale ipſum eſt flebile. Quarta regula eſt, ꝙ propoſitio reduplicatiua, in qua ponitur negatio poſt dictionem reduplicatiuam, exponitur copulatiue per quatuor exponentes,quarum prima negat prædicatum de ſubiecto principali ſecunda affirmat de reduplicatum de eodem tertia negat vniuerſaliter prædicatum principale de reduplicato, quarta eſt vna cauſalis, in cuius antecedente prædicatum reduplicatum de ſuo tranſcendenti affirmatur, & in conſequente negatur prædicatum de relatiuo illius tranſcendentis,vt hic,nullus B homo inquantum rationalis non eſt rudibilis.i.nullus homo eſt rudibilis,& omnis homo eſt rationalis,& nullum rationale eſt rudibile, & quia aliquod eſt rationale, ipſum non eſt rudibile. Ex iſto patet per legem contradictoriarum qualiter ſunt exponendæ contradictoriæ iſtarum,& qualis valeat conſequentia in ipſis. Patet etiam quòd in iſtis valet conformiter conſequentia ſicut in prioribus.

Quarta regula.

Poſtquam Auctor determinauit de dictionibus exceptiuis, hic conſequenter determinat de dictionibus reduplicatiuis. Et ratio ordinis eſt, quia dictiones reduplicatiuæ denotant attributionem,ſicut apparebit per definitionem earum inferius ponendam. C Dictiones vero exceptiuæ quodammodo important ſeparationem, & remotionem. modo attributio, & remotio quodammodo opponuntur.& quia oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt, ideo patet ordo.

Quæ nā dicātur dictiones reduplicatiuæ.

Primo ſciendum eſt, ꝙ Auctor in textu dictiones reduplicatiuas definit dicēs. Dictiones reduplicatiuę dicuntur, quę important rationem ſecundum quam aliquid alteri attribuitur. & ſubintelligitur ſincategoremata ita vt ſit ſenſus.dictiones reduplicatiuę ſunt ſincategoremata, quæ important rationem &c. totum reſiduum ponitur ad differentiam aliorum ſincategorematum, quorum nulli cō petit ratio aliquid alteri attribuendi vnde dictiones reduplicatiuę ſunt aduerbiū vel propoſitiones cum ſuo caſuali vt ſunt iſtę, inquantum, ſecundum, quod, ea ratione.& iſtis dictionibus dicitur propoſitio reduplicatiua &c.

Propōnis reduplicatiuæ naturæ ſecūdū quatuor exactiſſima conſyderatio.

Secundo ſciendum eſt,quòd vt dicit Auctor in textu,dictio reduplicatiua pręſupponit aliquod prędicatum in eſſe alicui ſubiecto, & denotat illud,ſupra quod D cadit, eſſe cauſam illius inhęrentię, vnde reduplicatio ſic definitur. Reduplicatio eſt enunciatio reiterata ſupra extremum propoſitionis, denotans cauſam inhęrentię prędicati cum ſubiecto. vnde in propoſitione reduplicatiua quatuor ſunt conſyderanda, ſcilicet ſubiectum principale, & prędicatum principale,reduplicatum, & dictio reduplicatiua, vt in iſta propoſitione, omne animal eſt ſubſtantia inquantum animal, li primum, animal eſt ſubiectum principale, li ſubſtantia,eſt prędicatum principale materiale, li inquantum, eſt dictio reduplicatiua, & li animal. ſecundum, ſupra quod cadit iſta reduplicatiua, eſt reduplicatum.

Nota dictū Alb. pulcherrimū de reduplicationis & diſtributiōis natura ac diſcrimine.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ vt dicit Alber.reduplicatio, & diſtributio ex oppoſito ſe habent, quia diſtributio incipit a ſubiecto diuidendo partes eius & terminādo eas in receptione prędicati, ſed reduplicatio eſt proprietas inchoans a prædicato,& terminata in ſubiecto.dictio namque reduplicatiua,vt dicit textus, ſemper fertur ad prædicatū,ſed nunquam reduplicat ipſum,vnde reduplicatiua affirmatiua

qua exponitur per vnam copulatiuam habentem quatuor propoſitiones categoricas aſſirmatiuas partes ſui, & reduplicatiua in qua ponitur negatio poſt dictionem reduplicatiuam ſimiliter exponitur copulatiue per quatuor eſponentes ſicut ad longum deducitur in textu. A

Reduplicatiua quomodo eſponéda ſit diſiunctiue.

Quarto ſciendum eſt, quòd copulatiua, & diſiunctiua de partibus contradicentibus contradicunt. ideo ſicut reduplicatiua affirmatiua eſponitur copulatiue per quatuor affirmatiuas propoſitiones, ſic reduplicatiua ei contradictoria eſponitur diſiunctiue per quatuor propoſitiones negatiuas contradicentes eſponentibus reduplicatiuam affirmatiuam, vt non omnis homo eſt animal inquantum ſenſitiuus, quæ contradicit iſti, omnis homo eſt animal inquantum ſenſitiuus, eſponitur ſic, non omnis homo eſt animal, vel non omne ſenſitiuum eſt animal, vel homo non eſt ſenſitiuus, vel quia aliquid non eſt ſenſitiuum illud non eſt animal vel ſic, & idem reddit, aliquis homo non eſt animal, vel aliquod ſenſitiuum non eſt animal, vel homo non eſt ſenſitiuus, vel quia aliquid non eſt ſenſitiuum, illud non eſt animal, vel conformiter poſſet dici de contradictoria reduplicatiuæ, in qua negatio ponitur poſt dictionem reduplicatiuam, videlicet, quòd eſponitur diſiunctiue per propoſitiones contradicentes propoſitionibus eſponentibus ſuam contradictoriam. Exempla facilia ſunt intuenti. B

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Nulla propoſitio eſt reduplicatiua, ergo his male definitur. Antecedens patet, quia reduplicatio ſemper reduplicat ſubiectum, & ſic debet dici de reduplicatio eſtremo, & non propoſitio reduplicatiua. Secundo ſic. In iſta propoſitione, cognoſco Socra. inquantum homo ponitur dictio reduplicatiua, & tamen non eſt reduplicatiua propoſitio, ergo non omnis illa propoſitio in qua ponitur dictio reduplicatiua, eſt reduplicatiua. Tertio ſic. Hæc eſt reduplicatiua, homo eſt animal inquantum homo, & tamen homo, ſupra quem cadit reduplicatio, non eſt cauſa prędicati, quia homo non eſt cauſa animalis, ſed econtra, ergo reduplicatio non denotat cauſam inhærentiæ prædicati cum ſubiecto. Quarto ſic. Dicendo, Socr. ſcribit inquantum poteſt. ibi hæc reduplicatio inquantum non eſt nota inhærentiæ prædicati cum ſubiecto, ergo male dicitur in ſecundo notabili, quòd reduplicatio denotat cauſam inhærentiæ prædicati cum ſubiecto. Quinto ſic. Reduplicatiua affirmatiua eſponitur copulatiue per quatuor propoſitiones affirmatiuas, ergo eius contradictoria ſimiliter debet eſponi copulatiue per quatuor propoſitiones negatiuas, quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina, ergo male dicitur in quarto notabili, quòd eſponitur diſiunctiue. C

Solutio

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet omnis reduplicatiua videatur eſſe de reduplicato eſtremo.ſ. de reduplicato ſubiecto nihilominus tamen, quia talis reduplicatio fertur ſupra prædicatum, tota propoſitio dicitur reduplicatiua ratione ſuæ partis.ſ. ratione ſui ſubiecti reduplicati ſupra prædicatum. Ad ſecundum dicitur, quòd li inquantum non tenetur ibi reduplicatiue, ſed ſpecificatiue, ita quòd eſt ſenſus, cognoſco Socratem inquantum homo.ſ. ea ratione qua eſt homo. Ad tertium dicitur, quòd in ſecundo notabili non dicitur ꝙ illud ſupra quod cadit reduplicatio ſit cauſa prædicati, ſed duntaxat, ꝙ eſt cā inhærentiæ prædicati cum ſubiecto. modo, licet homo non eſt cā animalis quantum ad eſſe, ſed econtra, eſt tñ cā inhærentiæ animalis ad ipſum. Ad quartum dr, ꝙ duplex eſt reduplicatio, quædam eſt reduplicatio rei ſecundum inhærentem alterius ad ipſam, & talis eſt nota cauſæ inhærentiæ, vt homo eſt animal inquantum homo, alia eſt reduplicatio modi inhærendi, vt Socrates ſcribit inquantum poteſt, & de prima principaliter intelligitur definitio. Ad quintum dicitur, ꝙ, quia copulatiua & diſiunctiua de partibus contradicentibus contradicunt, D

E ideo ſicut reduplicatiua affirmatiua exponitur per copulatiuam affirmatiuam, ita reduplicatiua contradictoria eius exponitur per diſiunctiuam de partibus cõtradicentibus. & quia etiam contradictio in copulatiuis,ſicut & in omnibus alijs hypotheticis, poteſt dari ferendo negationem ad copulam principalem totius hypoteticæ, vel præponendo negationem toti propoſitioni, ideo reduplicatiua contradictoria reduplicatiue affirmatiuæ bene poſſet exponi per copulatiuam contradicentem copulatiuæ exponenti reduplicatiuam affirmatiuam, ſed,quia, magis eſt vſitatus primus modus dandi contradictionem, in copulatiuis, ideo dicit melius Auctor, quod exponitnr per diſiunctiuam quam per copulatiuam.

De Verborum Incipit & Deſinit natura, & propoſitionum de ipſis formatarum reſoluta expoſitio.

F

SEquitur de incipit & deſinit. Pro quorum expoſitione notandũ eſt,ꝙ rerũ, quędam ſunt, quarum acquiritur totum eſſe ſimul & in inſtanti,vt homo,vel binarius,ſiue hoc ſit,mediante aliqua mutatione ſucceſsiua præcedẽte,vt in productione naturali, ſiue hoc ſit ſine aliqua mutatione præcedente,vt in creatione angeli,quædã autem ſunt quorũ eſſe acquiritur ſucceſsiue,& pars poſt partẽ,vt ſunt res naturæ permanentes, quarum denominatio depẽdet a dominio contrarii ſupra contrarium,ſicut album,& nigrum, frigidum,& calidũ,& etiã res naturæ ſucceſsiuæ, vt motus & tempus, & ſimiliter aliquarum rerum quarum eſſe deperditur totum ſimul,& in inſtãti. deperditur ſucceſsiuæ. & ſecundum has differentias quatuor dantᷓ regulæ. *De iſtis tractat. 5. Phy. & in 2. Sent. ab oĩbus Doctoribus.*

G

Prima regula eſt, aliarum autem quarum totum eſſe,propoſitiones de incipit, in rebus quarum eſſe totum ſimul acquiritur, exponuntur per vnam copulatiuã,cuius prima pars eſt affirmatiua de præſenti,ſecunda negatiua de preterito,vt nunc hõ incipit,ideſt homo nunc eſt immediate ante hoc non fuit. *Prima regula.*

Secunda regula. Propoſitiones de incipit,in rebus quarũ eſſe acquiritur ſucceſsiue, exponuntur per vnam copulatiuam, cuius prima pars eſt negatiua de præſenti,ſecunda eſt affirmatiua de futuro,vt hæc,Socra.incipit eẽ
H albus,nunc Socr.idem non eſt albus,& immediate poſt hoc erit albus,vel ſic,motus incipit eſſe.i.motus aũt nõ eſt & immediate poſt erit. *Secũda regula.*

Tertia regula eſt.quod propoſitiones de deſinit, rerũ quarum eſse totum ſimul deperditur, exponuntur per vnam copulatiuã,cuius prima pars eſt affirmatiua de præſenti, & ſecunda eſt negatiua de futuro, vt Socra.deſinit eſse homo, ideſt Socra.nunc eſt hõ, & immediate poſt quòd non erit hõ. *Tertia regula.*

Quarta regula eſt, Propoſitiones de deſinit, rerum quarum eſse deperditur ſucceſsiue,exponuntur copulatiue per vnam negatiuã de præſenti,& alteram affirmatiuam de præterito, vt hic, Socrates deſinit eſse albus,ideſt Socrates nunc non eſt albus, & immediate ante hoc fuit albus. Ex iſtis pa- *Quarta regula.*

ret quomodo contradictoriæ iſtarum ſunt exponendæ, & quomodo in ipſis valet conſequentia.

Poſtquam Auctor determinauit de dictionibus reduplicatiuis, hic conſequenter determinat de iſtis duobus verbis, incipit, & deſinit. Et ratio ordinis eſt, quia exponibilitas propoſitis reduplicatiuæ fundatur ſupra principium materiale ipſius propoſitionis reduplicatiuæ, ſcilicet ſupra ſubiectum. eſt enim reduplicatio forma ſubiecti reduplicata ſupra prædicatum, ſed exponibilitas propoſitionum de incipit & deſinit magis ſe tenet ex parte prædicati formalis, ſcilicet ex parte verbi. Et ita patet ordo.

Rerũ in ſucceſſiuas & ꝑmanentes diuiſio, earũ que ab inuicem dr̃ia.

Primo ſciendum eſt, ꝙ vt dicit Auctor in textu, quædam ſunt res, quarum eſſe totum acquiritur ſimul, & iſtæ ſunt permanentes, aliæ ſunt, quarum eſſe acquiritur ſucceſſiue & pars poſt partem, F vt ſunt res naturæ permanentes, quarum denominatio dependet ad modum per contrarium, ſicut album & calidum. & etiam res naturæ ſucceſſiuæ, vt motus. vnde res permanentes & ſucceſſiuæ differunt quatuor modis. primo, quia eſſe rerum permanentium eſt totum ſimul, eſſe autem rerum ſucceſſiuarum, capiendo entia ſucceſſiua duobus prædictis modis, non eſt ſimul, ſed in ſucceſſione differunt ſecundo, quia partes rerum permanentium ſunt omnes ſimul, partes vero rerum ſucceſſiuarum non ſunt ſimul, ſed vna poſt aliam. differunt tertio ſit cauſa & effectus. permanentia enim ſunt cauſa ſucceſſiuorum, & priora ſecundum naturam, ſucceſſiua vero poſteriora. differunt quarto, quia res permanentes ſunt in ſe terminatæ, ſed res ſucceſſiuæ nõ habent in ſe terminos, vt motus ſecundum proprium eſſe ſucceſſiuum non habet terminum, ſed terminatur ad res permanentes, vt alteratio ad qualitatem. & G augmentatio ad quantitatem &c.

Cuius nam rei ſucceſſiuæ, ſeu ꝑmanẽtis ſit primũ vel vltimũ inſtãs aſſignare.

Secundo ſciendum eſt, quòd rei naturæ permanentis quę in eſſe, fieri, & conſeruari non dependet a re ſucceſſiua, & rei permanentis quantumcunque dependet ab alia datur primum inſtans eſſe quo ad inceptionem, ſic, quòd, verum eſt dicere, iam eſt iſta res, & immediate ante hoc non fuit. Et rei naturæ ſucceſſiuæ datur vltimum inſtans non eſſe quò ad inceptionem, vt iſta res non eſt, & immediate poſt erit.

Iſtorũ verborũ incipit & deſinit natura, ac reſolutio.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ iſta duo verba incipit & deſinit dicunt inceptionem & deſitionem, ſed deſitio & inceptio non ſunt niſi in terminis initialibus & finalibus rerum, & tamen vltra terminum finalem nihil eſt de re, neque ante terminum initialem aliquid eſt de re, eo ꝙ tota res intra totos ſuos terminos clauditur, ideo hoc verbum deſinit. quòd dicit terminum finalem rei, per prius dat intelligere præſens, & conſequenter priuationem futuri, & hoc in permanenti- H bus, ſed in ſucceſſiuis præteritum terminatum ad preſens, & conſequenter priuationem præſentis. & incipit, quod dicit terminum initialem rei, dat intelligere præſens & priuationem præteriti, & hoc in rebus permanentibus. & in ſucceſſiuis per prius ponit futurum terminatum ad præſens, & per poſterius priuationem preſentis, quia res ſucceſſiue non ſunt in principio ſui, ſed poſt ipſum principium, ſicut ſunt res permanentis.

Propõnes de incipit & deſinit aliter in rebus ꝑmanẽtibus & in ſucceſsiuis exponẽdæ ſunt.

Quarto ſciendũ eſt, ꝙ iſta duo verba incipit & deſinit quandoque adiungũtur permanentibus & ſucceſsiui, quæ differunt ſpecie, habent rationes differentes ſpecie eo quòd dicunt motum, qui capit ſpeciem a ſuis terminis, & potiſſime a termino ad quẽ. & quia alia eſt rõ horum verborum incipit & deſinit cũ permanẽtibus, & alia cum ſucceſſiuis, ſicut ſuperius patuit, ideo aliter exponuntur propõnes de incipit & deſinit in rebus permanentibus quã ſucceſſiuis, quia in permanẽtibus affirmatiuæ de incipit exponuntur per vnam copulatiuã, cuius prima pars

A eſt affirmatiua de præſenti, & alia eſt negatiua de præterito, vt iſta, Homo incipit eſſe, ſic exponitur, homo nunc eſt, & immediate ante hoc non fuit. Sed in rebus ſucceſſiuis exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars eſt negatiua de præſenti, & ſecunda affirmatiua de futuro, vt homo incipit eſſe albus, ſic exponitur, homo non eſt nunc albus, & immediate poſt erit albus, & ſimili modo dicendum eſt de propoſitionibus de deſinit, ſicut apparet ſatis in textu. negatiuæ vero de incipit & deſinit exponuntur per copulatiuam expoſitam de partibus oppoſitis partibus copulatiuæ, per quam exponitur affirmatiua de ipſis.

2 Contra prædicta arguitur primo ſic. Motus cœli eſt cauſa iſtorum inferiorũ, quæ vt in pluribus ſunt permanentia, non ergo permanentia ſunt cauſa ſucceſsiuorum. tenet conſequentia, quia idem non eſt cauſa & effectus reſpectu eiuſdem. Secundo ſic. Cuiuslibet rei eſt terminus intrinſecus, ergo male dicitur, B ꝙ res ſucceſsiue non habent in ſe terminos ad quos terminantur. Tertio ſic. Incipit & deſinit ſunt eiuſdem rationis in permanentibus & ſucceſsiue, ergo ſemper eodem modo debent exponi propoſitiones de incipit & deſinit in permanentibus & ſucceſsiuis. Antecedens patet, quia incipit ſemper denotat inceptionem, quia eſt ratio eius, & deſinit deſinitionem. Quarto ſic. Permanentia non differunt a ſucceſsiuis de incipit & deſinit in ipſis. Antecedens patet, quia album & nigrum ſunt entia permanentia in eſſe, & ſunt ſucceſsiua. quia eſſe eorum acquiritur ſucceſsiue. Quinto ſic. Poſito caſu, quòd Socrates ſit in principio ſui fieri, iſta eſt vera, Socrates incipit eſſe, & tamen iſta eſt falſa, Socrates eſt nunc, & immediate ante non fuit, quia vna pars iſtius copulatiuæ eſt falſa, ſcilicet iſta, immediate ante non fuit, poſito quòd alia pars copulatiuæ ſit vera, ſcilicet Socrates nunc eſt, quia propoſitio de præſenti po- C nit affirmationem de præterito & futuro veram, ex eò quòd præſens eſt finis præteriti, & initium futuri. Argum.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ licet aliqua ſucceſsiua ſint cauſa permanentium, ſicut motus cœleſtis eſt cauſa permanentium hic inferius exiſtentiuum, tamen ſimpliciter loquendo, & a toto genere, permanentia ſunt cauſa ſucceſsiuorum. Ad ſecundum dicitur, quòd licet cuiuslibet rei ſit terminus intrinſecus ſecundum eſſentiam, tamen in pluribus non eſt terminus intrinſecus ſecundum eſſe, ſicut motus rei ſecundum ſuum eſſe ſucceſsiuum, non habet terminum qui habet eſſe ſucceſsiuum, ſed bene habet terminum, qui habet eſſe permanens. & ſicut iſte motus, qui eſt alteratio determinatur ad qualitatem, & hic capitur ſucceſsiuum prout diſtinguitur contra quodcunque permanens, videlicet ſpecialiter & non generaliter. Ad tertium dicitur, quod licet incipit & deſinit ſint eiuſdem rationis generalis in permanentibus & ſucceſsiuis, quia ſemper im- D portant inceptionem aut deſinitionem, non tamen ſunt eiuſdem rationis ſpecialis, ſicut tactum eſt in principio primi notabilis. Quare aliter exponuntur propoſitiones de incipit & deſinit in permanentibus & ſucceſsiuis. Ad quartum dicitur, quod capiendo ſucceſsiuum pro eo, quod quando fit eſt, & quando factũ eſt, non fit, nihil idem eſt ſucceſsiuum & permanens, ſed, ſi capiatur ſucceſsiuum, pro eo, cuius eſſe acquiritur ſucceſsiue, ſic aliquid poſſet eſſe ſucceſsium & permanens, vt tactum eſt in principio primi notabilis; non tamen de tali permanentia de qua eſt hic ad propoſitum, quia ibi res capitur res permanens ſolum pro illa, cuius eſſe in inſtanti acquiritur. Ad quintum dicitur, quod licet idẽ inſtans materialiter ſit inſtans præteriti, non tamen eſt idem formaliter inſtans, & ideo non oportet quod vna propoſitio affirmatiua de præſenti ſemper ponat affirmatiuam veram de præterito. Solutio

De Infiniti quinque acceptionibus, & propoſitionibus ex ipſo formatis.

SEquitur de nomine infinito. Cuius quædam ſolent aſsignari diſtinctiones. Prima eſt, q̄ infinitum quinq; modis ſumitur. Vno modo negatiue, & eſt illud, quod non eſt finitum nec aptum natum finiri, vt punctus vel Deus, alio modo priuatiue, & eſt illud, q̄ non eſt finitum, ſed aptum natum eſt finiri, vt motus nondum perfectus eſt infinitus, & illud eſt triplex. ſ. infinitum per appoſitionē, vt numerus, infinitum per diuiſionem, vt continuum, & infinitum per appoſitionem & diuiſionem ſimul, ſicut eſt tempus. Secunda diſtinctio eſt de infinito, qua diſtinguuntur oēs modi præcedentes, quòd aliud dicitur infinitum in actu, quod eſt quantum non determinatū aliud eſt infinitum in potentia vt ſunt continua, aliud eſt infinitū, quò ad nos tantum & non ſecundum rem. Tertia diſtinctio eſt, q̄ infinitum capitur vno modo categorematice pro vt eſt terminus cōis & ſic ſignificat quantitatem rei ſubiectæ vel prædicatæ, vt cum dicitur mundus eſt infinitus. alio modo ſumitur ſincategorematice nō prout dicit quantitatem rei ſubiectæ vel prædicatæ, ſed qualiter ſe habet ſubiectum in ordine ad prædicatū, & ſic non eſt terminus cōis, ſed eſt diſpoſitio ſubiecti, & ſignum diſtributiuum, & de his dantur tres regulæ. Prima regula eſt, q̄ infinitum ſincategorematice captum, poſitū in ſubiecto facit terminum cōem ſequentem pro ſe ſtare confuſe tantū, vt hic, infiniti homines currunt, ibi homines ſupponit confuſe, non tñ mobiliter. Secunda regula eſt, q̄ propoſitio de infinito ſincategorematice capto exponitur per vnam copulatiuā, cuius prima pars affirmat prædicatū de ſubiecto ſumpto ſub aliqua quantitate continua vel diſcreta, & alia negat prædicatum ineſſe tali ſubiecto ſeccundū determinatam quantitatem, vt iſta, inniti homines currunt, quæ ſic exponitur, aliqui homines currunt, & non tot, quin plures duobus vel tribus, vel ſic, aliqui homines currunt, & quotlibet plures. Tertia regula categorematice eſt, q̄ propoſitio de infinito capto ſignificatiue, exponitur per vnā copulatiuam cuius prima pars affirmat quantitatem de ſubiecto, & ſecunda pars negat terminum illius quātitatis, vt hic, linea eſt infinita, ideſt linea eſt quanta, & non habet terminū ſuæ quantitatis, & hoc eſt, ſi infinitum ſit in prædicato, ſed. ſi ſit in ſubiecto, prima affirmat prædicatū de ſubiecto quanto, & ſecūda negat terminū illius quātitatis vt hic, aliquod corpus infinitū eſt album. i. aliquod corpus quantū & album, idem corpus non habet terminum ſuæ quantitatis. Et nota, q̄ oportet negare terminum illius quantitatis ſecundum quem dicitur infinitum, ita q̄ ſi ſit infinitū actu negandus eſt terminus illius

Prima regula.

Secūda regula.

Tertia regula.

F G H

illius

E lius quantitatis actualis, ſed ſi ſit in potentia, ita ꝙ ſit infinitum ſecundum quantitatem potentialem tantum, & non ſecundum actualé, negandus eſt terminus quantitatis potentialis, & non actualis, ſiue ſit infinitum ſecundum appoſitionem, vel ſecundum diuiſioné.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de incipit, & deſinit, hic conſequenter determinat de infinito, Ratio ordinis eſt, quia deſinit oſtendit poſitiue finem rei eo ꝙ ſignificat definitionem eius, infinitum vero deſignat finem rei priuatiuæ, quia ſignificat carentiam finis, ſicut ſatis apparet per vim nominis. Infinitum enim dicitur ab in, quod eſt non, & finitum, quaſi non finitum.i.ſine fine, & quia habitus præcedit priuationem, ideo patet ordo. Primo ſciendum eſt, ꝙ vt dicit Ariſt.3. Phyſi. infinitum dicitur quinq; modis. Primo modo negatiue.ſ.quod
F non eſt aptum natum tranſiri, & hoc modo dicitur vox inuiſibilis, ſicut infinitum intranſibile, ſecundo modo dicitur infinitum, quod quantum eſt de ſe poteſt tranſiri, non tamen a nobis propter impedimentum, vt profunditas maris dicitur infinita. Tertio modo dicitur infinitum, quod poteſt tranſiri etiam a nobis, ſed hoc eſt vix, & cum magna difficultate, & ſic iter vſque ad Indiam dicitur infinitum. Quarto modo dicitur infinitum, quod habet tranſitum inconſummabilem propter eius extenſionem infinitam, vt ſi eſſet aliqua magnitudo non habens terminos, illa eſſet infinita. Quinto modo dicitur infinitum ſecundum diuiſionem, vt in magnitudinibus, aut ſecundum appoſitionem, vt in numeris, aut vtroq; modo vt in tempore. Secundo ſciendum eſt, quod Petrus Hiſp. in textu reducit iſtos quinque modos ad duas diuiſiones, quarum prima eſt, ꝙ infinitum quandoq; ſumitur negatiue, & eſt illud, quod non eſt finitum, nec aptum natum finiri, vt pun-
G ctus vel Deus. Alio modo ſumitur priuatiue, & eſt illud, quod non eſt finitum, eſt tamen aptum natum finiri, vt motus nondum perfectus. & eſt iſtud triplex, ſcilicet infinitum per appoſitionem tantum, vt in numeris, quia dato quocunque numero adhuc poteſt dari maior, infinitum per diuiſionem tantum, vt in continuis, quia dato quocunque continuo, vt puta bicubito, illud eſt diuiſibile in infinitum diuidendo in partes eiuſdem proportionis, & infinitum per appoſitionem & diuiſionem ſimul, ſicut eſt tempus, eſt enim tempus infinitum quo ad diuiſionem, quia eſt continuum, & eſt infinitum per appoſitionem, quia eſt numerus motus. Secunda diuiſio eſt de infinito, quia omnes diſtinguuntur modi præcedentes, quia aliquid dicitur infinitum in actu, quod eſt quantum non terminatum vt eſt magnitudo carens terminus, aliud eſt infinitum in potentia, vt ſunt continua, aliud eſt infinitum quò ad nos, vt profunditas maris. Tertio ſciendum eſt cum textu, quòd infinitum ſecundum quòd ſubſeruit propoſito adhuc poteſt
H capi duobus modis. Vno modo ſignificatiue categorematice, & ſic eſt terminus communis ſignificans quantitatem rei ſubiectæ, vel prędicatę, vt cum dicitur, mundus eſt infinitus, infinitum eſt album, & tunc eſt nomen ſubſtantiuum. Alio modo capitur ſincategorematice, non prout dicit quantitatem rei, ſed prout dicit qualiter ſe habet ſubiectum in ordine ad prædicatum, & ſic eſt nomen adiectiuum. nec eſt terminus cõis ſignificans rem ſubijcibilem, aut prædicabilem, ſed eſt diſpoſitio ſubiecti, & ſignum, & ipſum poſitum in ſubiecto facit terminum ſequentem ſtare confuſe tantũ, non tñ mobiliter, quia licet ſupponat pro quolibet ſuo ſuppoſito, non tamen ſub eo poteſt fieri deſcenſus. Quarto ſciendum eſt, ꝙ propoſitio de infinito ſincategorematiue capto, exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars affirmat prædicatum de ſubiecto, ſumpto ſub aliqua quãtitate continua vel diſcreta, & ſecunda negat prædicatum ineſſe tali ſubiecto ſecundum determinatam quantitatem, vt iſta, infiniti hoĩes currunt, ſic exponitur, ali-

Quinq; modis ſumitur infinitũ.

A te.c. 24. infra hr in finitima teria, vide ibi & Docto.

Diuiſiones duæ penes quas ſumuntur oẽs modi infiniti.

Infinitũ ſubſtãtiuũ qñq; & qñq; adiectiuũ nomen eſt

Propõnes de infinito qũo exponẽdæ

A *De Comparatiuorum, & Superlatiuorum natura, & modo exponendi propoſitiones ex illis formatas.*

Prima regula.

SEquitur de comparatiuis, & ſuperlatiuis, de quibus tales dantur
regulæ. Prima eſt propoſitio habens comparatiue proprie captũ
& nõ abuſiue exponitur, affirmatiue per tres exponentes. Quarum
prima affirmat poſitiuum de re excedente, ſecunda, affirmat eundẽ
de re exceſſa, & tertia affirmat exceſſum de re excedente reſpectu
rei exceſſæ, vt hic Socrates eſt albior aſino. i. Socr. eſt albus, & aſi-
nus eſt albus, & Socr. eſt magis albus q̃ aſinus, vel negãdo æqualita
tẽ formæ ineſſe expreſſe reſpectu rei excedentis, vt Socr. eſt albus,
B & aſinus eſt albus, & aſinus non eſt æque albus, ſicut Socr. Secunda
regula eſt ꝙ ſuperlatiuus diſtribuit cõem terminum ſequentẽ, qui ſi
gnificat rẽ exceſſam, vt leo fortiſsimus animalium, ibi animal diſtri
buit. Tertia regula eſt ꝙ ſuperlatiuus proprie tentus denotat rẽ ex
ceſſam conuenire rei excedenti, patet, qa hæc eſt impropria, leo eſt
fortiſsimus lincũ, qa fortitudo de lince omnino nõ verificat̃. Quar
ta regula eſt, ꝙ propoſitio de ſuperlatiuo ꝓprie capto exponit̃ co-
pulatiue per tres exponentes, quarũ prima affirmat poſitiuũ, de re
excedente, ſecunda affirmat idẽ de re exceſſa, tertia negat vniuerſa
liter exceſsum de re exceſsa per reſpectũ ad rem excedentẽ, vt hic,
roſa eſt pulcherrima florũ. i. roſa eſt pulchra, & omnis flos eſt pul-
C cher, & nullus flos eſt pulchrior roſa. ſi vero ſuperlatiuus teneat̃ af
firmatiue, tertia exponens debet eſſe affirmatiua affirmãs de re ex
cedente exceſsum per reſpectũ ad rẽ exceſsã acceptũ vniuerſaliter
vt dicẽdo, roſa eſt pulchrior omniũ florũ. Et oẽs propõnes de maxi
mo & minimo, & aliis ſuperlatiuis, his duobus modis pñt exponi
dũmõ ibi oponat̃ genitiuus importans rẽ exceſsã, ſed non ponat̃ ibi
genitiuus dẽt omitti ſecunda exponens, vt hic, Socr. eſt fortiſsimus
. i. Socr. eſt fortis, & nullus hõ eſt fortior ipſo. Et cõtradictoriæ iſta
rũ ſemper hñt exponi ꝑ diſiunctiuas de partibus cõtradicentibus.

Secũda regula. Tertia regula. Quarta regula.

D Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de infinito, hic conſequenter determinat de comparatiuis, & ſuperlatiuis. Et ratio ordinis eſt, quia infinitum importat quædam exceſſum finis per comparationem ad finitum, ſed exceſſus importatur per comparatiuum, & ſuperlatiuum, ergo patet ordo.

Primo ſciendum eſt, quòd comparatiuus, & ſuperlatiuus poſſunt teneri dupliciter. Vno modo proprie, alio modo abuſiue. Vnde cõparatiuus, & ſuperlatiuus tenetur proprie, qñ id quod comparatur, & illud cui comparatur participant proprietatem in qua comparantur, vt Plato eſt fortior Ianne vel Plato eſt fortiſſimus hominum, ibi Plato, & Ioannes participant fortitudinem. Sed tenenĩ improprie, qñ illud cui comparantur nòn participat proprietatem ſecundum quam fit comparatio, & hoc fit tribus modis. Primo modo, qñ ponitur comparatiuus aut ſuperlatiuus loco poſitiui, vt dicendo iſte eſt ſenior, non addendo reſpectu cuius fit ſenior, li ſenior ponitur ibi pro ſenex, ita quod eſt ſenſus, iſte eſt ſenior, ideſt

Superlatiuus, & cõparatiuus aliquando proprie aliquando improprieſum pta qđ ſunt.

id eſt ſenex. Secundo modo, quando ponitur id, quod comparatur cum forma A
importante exceſſum ſine eo cui comparatur, vt dicendo, Nicolaus eſt ſanctiſſimus, aut ſaltem ſi ponatur id cui comparatur, & illud nó participat formam comparationis, vt Deus eſt melior Diabolo, ibi li melior tenetur abuſiue. Tertio modo, quando comparatiuus & ſuperlatiuus includunt cum hoc aduerbio minus poſitiuum oppoſitum ſuo proprio poſitiuo, vt ibi fornicatio eſt melior adulterio, ſenſus enim eſt, fornicatio eſt minus malum quàm adulterium.

Exceſſus per cóparatiuum & ſeperlatiuũ importati quatuor conſideranda.

Secundo ſciendum eſt, q̄ in exceſſu comparationis importato per comparatiuum, & ſuperlatiuum quatuor requiruntur. Primum eſt excedens ſeu id, quod comparatur. Secundum eſt exceſſum ſeu id cui comparatur. Tertium eſt id, in quo cóparantur ſiue in quo fit comparatio. Et quartum eſt exceſſus in eo in quo fit comparatio, verbi gratia, vt hic, Socr. eſt fortiſſimus hominum, Socr. eſt excedens ſeu id, quod comparatur. li hominum, eſt exceſſum ſeu id, cui comparatur Socrates. Et iſte ſuperlatiuus fortiſſimus, qui dicit fortitudinem, & exceſſus illius fortitudinis eſt id, in quo fit comparatio, quia Socra. habet fortitudinem, & etiam habet eam in exceſſu reſpectu aliorum hominum. B

Propoſitionis de comparatiuo ꝓprie ſumpto formatę triplex exponendi modus.

Tertio ſciendum eſt, q̄ propoſitio de comparatiuo proprie capto, & non abuſiue exponitur copulatiue per tres exponentes. Quarum prima affirmat poſitiuũ de re excedente, ſecunda affirmat eundem de re exceſſa, & tertia affirmat exceſſum, i. formam ſecundum quam fit comparatio cum exceſſu importatam ſeu deſignatam de re excedente reſpectu rei exceſſæ, vt iſta Socra. eſt albior aſino, ſic exponitur, Socr. eſt albus, aſinus eſt albus, & Socra. eſt magis albus quàm aſinus. Et hoc intelligendum, ſi ille comparatiuus albior teneatur affirmatiuæ, quia ſi teneatur negatiue, debet exponi negando qualitatem formæ in exceſſu reſpectu excedentis, vt Socra. eſt albus, aſinus eſt albus. ſed non eſt æque albus, ſicut Socra. Poteſt etiam exponi propoſitio de comparatiuo affirmatiue ſumpto Grammaticaliter ſic, Socrates eſt albior Platone. i. Socrates eſt magis albus quàm Plato. Vnde valde obſeruandum eſt in exponendo, quod terminus non diſtributus in expoſita non diſtribuatur in exponentibus. C

Propoſitiones de ſuperlatiuo qñ affirmatiue ſeu negatiue exponędæ ſint.

Quarto ſciendum eſt, quod terminus ſignificans rem exceſſam, ſequens ſuperlatiuum ſupponit diſtributiue, vt leo eſt fortiſſimus animalium, li animalium diſtribuitur. Vnde propoſitio de ſuperlatiuo poteſt exponi affirmatiue & negatiue ſecundum quod ſuperlatiuus poteſt teneri negatiue & affirmatiue. & quando tenetur negatiue, exponitur copulatiue per tres exponentes, quarum prima affirmat poſitiuum de re excedente, & ſecunda eundem de re exceſſa, & tertia negat vniuerſaliter exceſſum de re exceſſa per reſpectum ad rem excedentem, vt iſta, roſa eſt pulcherrimus florum, ſic exponitur negatiue, roſa eſt pulchra, omnis flos eſt pulcher, & nullus flos eſt pulchrior roſa. Et dicitur iſte ſuperlatiuus pulcherrimus hic teneri negatiue, non q̄ ſupra ipſum feratur negatio, ſicut ſi diceretur, non eſt pulcherrimus, ſed dicitur teneri negatiue, eo quod exceſſus ſeu forma comparationis negatur de re exceſſa reſpectu rei excedentis. Sed propoſitio de ſuperlatiuo affirmatiue tento, debet exponi copulatiue per tres exponentes, quarum prima affirmat poſitiuum de re excedente, & ſecunda eundem de re exceſſa, & tertia affirmat exceſſum de re excedente per reſpectum ad rem exceſſam vniuerſaliter acceptam, vt iſta, roſa eſt pulcherrimus florum, ſic exponitur affirmatiue, roſa eſt pulchra, & omnis flos eſt pulcher, & roſa eſt pulchrior omni flore. Et dicitur ſuperlatiuus hic teneri affirmatiue, quia forma, ſecundum quam fit comparatio, affirmatur de re excedente per reſpectum ad rem exceſſam. Et iſta quæ dicta ſunt debent intelligi de propoſitionibus de ſuperlatiuo, in quibus ponitur genitiuus pluralis, quia ſi non ponatur genitiuus pluralis, tũ nõ D

ſolum

A ſolum debet exponi per duas exponentes, & debet omitti ſecunda eſponens, vt iſta, Socrates eſt fortiſſimus hõ, ſic eſponitur, Socrates eſt fortis homo, & nullus eſt fortior ipſo. Et contradictoriæ tam propoſitionum de comparatiuo quàm de ſuperlatiuo debent eſponi per diſiunctiuas de partibus contradicentibus.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Comparatiuus, & ſuperlatiuus non ſunt dictiones categorematice, ergo non redditur propoſitionem exponibilem tenet conſequentia per definitionem propoſitionis eſponibilis in principio huius tractatus poſitam. Secundo ſic. Iſta eſt de comparatiuo, fornicatio eſt melior adulterio, & tamen non eſponitur copulatiue per tres eſponentes, quarum prima affirmet poſitiuum de re excedente, & ſecunda eundem de re exceſſa, & tertia affirmet exceſſum de re excedente reſpectu rei exceſſæ, quia tunc, ſic eſponeretur fornicatio eſt bona adulterium eſt bonum, & fornicatio eſt magis bona adulte- Argum

B rio quod non poteſt fieri, quia eſponens eſt bona, & eſponentes ſunt falſæ. Tertia ſic. Iſta de ſuperlatiuo, leo eſt fortiſſimus lineum, & non eſponitur ſecundum modum dictum in quarta regula, ergo ipſa non eſt bene poſita. Quarto ſic. Iſta eſt de ſuperlatiuo affirmatiue ſumpto, roſa eſt pulcherrimus florum, ergo male exponitur tanquam de ſuperlatiuo negatiue ſumpto. Quinto ſic. Iſta eſt de ſuperlatiuo, Beatus Nicolaus eſt Sanctiſſimus, & tñ non poteſt exponi aliquo modorum poſitorum in textu, ergo quarta regula eſt inſufficiens. Minor probatur primo, quia non poteſt eſponi per tres exponentes, ſicut in texin ſatis poteſt perpendi, nec poteſt eſponi affirmatiue per duas, quia non ſequitur, Nicolaus eſt Sanctus, & Sanctior, omni alio, quia plures fuerunt eo ſanctiores, nec etiam negatiue, quia non ſequitur, Nicolaus eſt Sanctus, & nullus eſt eo Sanctior.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ comparatiuus, & ſuperlatiuus Solutio

C æquiualent ſincategorematibus ratione alicuius proprietatis in eis incluſæ. Ad ſecundum dicitur, ꝙ illæ comparatiuus non tenetur ibi proprie, ſed magis abuſiue, vt dictum eſt in ſecundo notabili modo de eo ſic accepto nõ eſt hic ad propoſitum, vnde iſta poteſt ſic eſponi, fornicatio eſt mala, adulterium eſt malum, & fornicatio eſt minus mala quam adulterium. Ad tertium dicitur, ꝙ illa eſt de ſuperlatiuo abuſiue capto, de quo hic non intenditur, quia comparatiue, & ſuperlatiue de hoc modo non conceduntur nec a Grammatico, nec a Logico, quia non ſunt congruæ. Ad quartum dicitur, ꝙ ipſa poteſt eſſe de ſuperlatiuo affirmatiue ſumpto, & negatiue, quia ſi forma ſecundum quam ſit comparatio, affirmetur de re excedente reſpectu rei exceſſæ tenetur affirmatiue, ſed ſi negetur de re exceſſa reſpectu rei excedentis, tunc tenetur negatiue. Ad quintum dicitur, ꝙ ille ſuperlatiuus non tenetur ibi proprie, ſed magis abuſiue, iuxta ſecundum modum dictum in primo notabili, poteſt tamen iſta, & ſibi ſimiles ſic exponi, Ni-

D colaus eſt Sanctiſſimus. i. Nicolaus eſt valde Sanctus, ſed quia non requirit plures exponentes ad ſui expoſitionem, ideo de illa Pet. Hiſ. non facit mentionem.

Harum Dictionum, differt, Aliud, Ab, diuerſitatem importantium natura, & in propoſitionibus vſus.

Sequitur de differt, aliud, ab, de quibus tales dantur regule. Prima eſt, quòd differt, diuerſum, aliud, ab, conueniunt tantum enti, quia vt dicitur Decimo Meta nec non ens enti, nec ens non enti, idem vel diuerſum eſt, a Secunda regula eſt, ꝙ ablatiuus rectus ab iſtis dictionibus mediante a, vel ab diſtribuitur, ſi ſit diſtribuibilis, licet non primo, & ſimpliciter, & non habeat aliud impedimentum. Prima regula. te.cõ. 11 & 12. & infra, & ibi per Docto. a Secũda regula

Tertia

Tertia regula eſt, ꝙ propoſitio affirma. de differt, exponitur copulatiue per tres exponentes affirmatiuas, in quarum prima affirmatur hoc verbum eſt de eo, quod differt, in ſecunda affirmatur idem de eodem a quo differt. tertia negat vnum illorum de alio, vt homo differt ab aſino. i. homo eſt, & aſinus eſt, & homo non eſt aſinus. Quarta regula eſt, ꝙ propoſitio negatiua de differt, debet exponi per vnam diſiunctiuam de partibus contradicentibus, vt Soc. non differt ab aſino. i. Socrates non eſt, vel aſinus non eſt, vel Socr. eſt aſinus, & valent conſequentie in iſtis, ſicut in precedentib. Sequitur de hoc ſigno totus. Pro quo ſciendum eſt, ꝙ hoc ſignum totus poteſt capi tribus modis, vno modo communi pro omni eo, ꝙ habet partes vnde componitur. Secundo modo capitur magis proprie illo, quod ex omnibus ſuis partibus eſt perfectũ, ſicut domus dicitur tota, quando eſt perfecta, & iſtis duobus modis totus tenet categorematice. Tertio mõ capitur ſincategorematice prout includit ſignũ diſtributiuum vt hic, totus Socr. eſt albus, & ſic non dicit quale ſubiectum ſit, ſed qualiter ſe habeat in ordine ad predicatũ. Et hoc mõ reddit propoſitionẽ exponibilem, de quo dantur tales regule. Prima eſt, quòd totus diſtribuit terminum cui adiungitur pro qualibet parte integrali eius, vt Socr. eſt albus. i. quelibet pars Socr. eſt alba. Secunda eſt, ꝙ propoſitio affirmatiua de toto exponitur per vnam categoricam tranſmutando li totus in hoc ꝙ eſt, ſecundum quamlibet ſui partem, vt totus Socr. eſt minor Socr. i. Socrates ſecundum quamlibet ſui partem eſt minor Socr. Preterea notandum, ꝙ hec ſigna quamtumlibet, qualelibet non faciunt proprie propoſitionem exponibilem, ſed faciunt diſtributionem, non abſolutam, vt omnis quilibet, ſed contrahunt ſpeciem ad predicamentale genus determinatum, vt quantumlibet diſtribuit pro quantitate continua, & tantum valet ſicut habens omnem qualitatem continuam, & qualelibet pro qualitate, & tantum valet ſicut habens omnem qualitatem, & ſic dicuntur mentaliter complexa quorum propoſitiones fiunt per compoſitionem.

Poſtquam ſuperius Auctor determinauit de exponibilibus de cõparatiuo, & ſuperlatiuo, hic conſequenter determinat de exponibilibus, de differt, aliud, ab, & diuerſum, & finaliter de hoc ſigno totus, & primo de exponibilibus de differt, aliud, ab, & diuerſum quàm de totus, quia iſta, differt, aliud, ab, & diuerſum, ſolum conueniunt entibus, quia vt dicitur. 10. Meta. nec ens non enti, nec non ens enti eſt idem, vel diuerſum totus vero poteſt attributam entibus quàm non entibus, & ideo patet ordo.

Primo ſciendum eſt, ꝙ ad omnes propoſitiones de differt, ſiue ſint affirmatiuæ ſiue negatiuæ, tria requiruntur. ſ. id quod differt, id a quo differt, & verbum denotans differentiam inter iſta, vt in iſta, hõ differt ab aſino, hõ eſt quod differt, aſinus eſt id a quo differt, & hoc verbum differt, de ſigna differentiam inter illæ, vnde

A vnde propoſitio affirmatiua de differt exponitur copulatiue per tres exponentes, in quarum prima affirmatur hoc verbum eſt, de eo quod differt, in ſecunda affirmatur idem de eo a quo differt, & in tertia negatur id a quo differt ab eo qđ differt vt iſta, homo differt ab aſino, ſic exponitur, homo eſt & aſinus eſt, & homo non eſt aſinus. Sed negatiua exponitur per diſiunctiuam de partibus contradicentibus, vt iſta, Socra. non differt ab aſino, exponitur ſic, Socrates non eſt vel aſinus non eſt, vel Socrates eſt aſinus. negatiuæ, quo modo exponẽdę.

Secundo ſciendum eſt, quòd hoc ſignum totus poteſt capi dupliciter. vno modo categorematice, & hoc dupliciter. vno modo vniuerſaliter, pro omni illo qđ habet partes, alio modo magis ſtricte, & proprie, pro omni illo, quod ex omnibus ſuis partibus eſt perfectnm, ita quòd totum, hoc modo categorematice ſumptum idem eſt quod perfectum. Alio modo capitur ſincategorematice, prout ſcilicet B includit ſignum diſtributiuum, vt hic, totus Socra. eſt albus, & totum, hoc modo ſumptum non dicit quale ſit ſubiectum, ſed qualiter ſe habeat ſubiectum ad prædicatum, & hoc modo reddit propoſitionem exponibilem. Totum diuerſimode sũptũ qũo propoſitioné ex ponibilẽ reddat.

Tertio ſciẽdum, ꝙ hæc ſignum totus, ſincategorematice tantum diſtribuit terminum cui adiungitur, & non diſtribuit pro partibus ſubiectiuis, ſed ſolũ pro partibus integralibus. & ſic illa propoſitio, in qua ponitur hoc ſignum totus, eſt æquiualenter vniuerſalis. Nam includit virtualiter vnam vniuerſalem, vt iſta, totus Socr. eſt albus, tantum valet ſicut iſta, quælibet pars Socr. eſt alba. Propõ de ſigno totus formata vniuerſalis eſt.

Quarto ſciendum eſt, ꝙ propoſitio affirmatiua de hoc ſigno totus, exponitur per vnam categoricam tranſmutando totum in hoc, quod dicitur ſecundũ quamlibet ſui partem, vt iſta, totus Socr. eſt minus Socr. ſic exponitur, Socrates ſecundum quamlibet ſui partem eſt minor Socrate, vel ſic, quælibet pars Socratis eſt minor Socrate. Et hoc eſt intelligendum dum hoc ſignum totus tenetur pure ſincategorematice, quia, ſi teneatur partim ſincategorematice, & partim categore C matice, vt æquiualet vni ypoteticæ copulatiuæ, iſta, tota anima intellectiua eſt in qualibet parte ſuæ materiæ, ſic exponitur, anima intellectiua eſt in qualibet parte ſuæ materiæ, & nihil ipſius eſt quod non ſit in ea. Propõ affirmatiua de hoc ſigno, totus qũo exponit

Contra prædicta arguitur primo ſic. Differt, aliud, ab, & diuerſum, conueniunt non entibus, ergo textus ſupponit falſum. Antecedens patet, quia chimera eſt aliud ab aureo monte, cum chimera habeat aliud eſſe in imaginatione quam mons aureus, modo chimera, & mons aureus ſunt non entia. Secundo ſic. Fruſtra fit per plura quod fieri poteſt per pauciora, ſed propoſitiones affirmatiuæ de differt poſſunt exponi per categoricam affirmatiuam de materia remota, vt iſta, homo differt ab aſino, ſufficienter ſic exponitur, homo non eſt aſinus, ergo &c. Tertio ſic. Nullæ ſunt negatiuæ de differt, ergo fruſtra datur hic modus expo- D nendi eas. Antecedens patet, quia maxime eſſent iſtæ, homo non differt a rationali, Socrates non differt ab homine, ſed hoc non, quia illæ ſunt de eodem, quia bene ſequitur, Socrates non differt ab homine, ergo Socrates eſt idem cum homine. Quarto ſic. Materia Socr. non eſt minor Socr. ergo iſta totus Socra. eſt minor Socrate, male exponitur per iſtam, quælibet pars Socratis eſt minor Socra. quia ſuppoſito quòd exponibilis ſit vera, ſicut ab omnibus conceditur, vera per falſam exponeretur. Argum.

Quinto ſic. Qualelibet, & quantumlibet reddunt propoſitionem exponibilem, & tamen de illis Auctor non facit mentionem, ergo eſt diminutus. Antecedens patet, quia iſta eſt exponibilis, quodlibet qualelibet currit, exponitur, enim ſic, quodlibet habens omnem qualitatem currit. Solutio.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ licet in non entibus adinuicem comparatis reperiatur idem, & diuerſum ſecundũ imaginationem, eo modo quo

non

non entia imaginari poſſunt, tamen in non entibus non reperitur idem & diuer- A
ſum in comparatione ad entia, quia non ens non dicitur idem, vel diuerſum en-
ti, nec econtra. Ad ſecundum dicitur, ꝙ non omnes affirmatiuæ de differt ar-
guunt affirmationem de materia remota, & ideo non ſufficienter poſſunt eſpo
ni per ipſam. Ad tertium dicitur, quòd licet omnes negatiuæ de differt ſint vir
tualiter de eodem, non tamen formaliter, ſed ſunt formaliter de differt, & ideo
non debent dici de eodem, ſed de differt. Ad quartum dicitur, ꝙ li totus diſtri-
buit pro partibus integralibus, & non pro partibus eſſentialibus, cuiuſmodi eſt
materia Socr. reſpectu Socratis. Ad quintum dicitur, quòd hæc ſigna, qualeli-
bet, & quantumlibet, non proprie faciunt propoſitionem eſponibilem, ſed fa-
ciunt diſtributionem abſolutam, ſicut iſta ſigna, omnis, & quælibet, ſed contra-
hunt diſtributionem ad aliquod genus determinatum, vt quãtumlibet diſtribuit B
pro quantitate continua, & tantum valet, ſicut habens omnem quantitatem con
tinuam, & & qualelibet diſtribuit pro qualitate, & tantum valet, ſicut habens
omnem qualitatem. Dicitur vltra quòd Auctor ſolum determinat de illis eſpo-
nibilibus, in quibus eminebat maior difficultas in eſponendo Et ideo licet mul
ta alia ſint reddentia propoſitionem eſponibilem a prius enumeratis, quia ta-
men iſta, de quibus determinauit, ſunt magis difficilia ad eſponendum, ideo
de ipſis ſolum determinauit, relinquendo alia ſincategoremata propoſitionem
eſponibilem reddentia periti ei legentis. Hæc de eſpoſitione dicta ſufficiant.

PETRO

A PETRO HISPANO ASCRIPTVM OPVS.

PARVORVM LOGICALIVM INCIPIT.

De compoſitione in communi.

B *Syncategorematicarum Dictionum natura in ſignificando in ipſa orationis compoſitione.* Cap. I.

ABEO quòd res eſt, vel non eſt, oratio vera vel falſa dicitur, ſed a dictionibus ſyncategorematicis, vt, tantum, ſolus, niſi, præter, & conſimilibus, cauſantur veritas vel falſitas in oratione, ergo dictiones ſyncategorematicæ ſignificant res aliquas, ſed non ſignificant res ſubijcibiles vel prædicabiles, ergo ſignificant res, quæ ſunt diſpoſitiones ſubijcibilium vel prædicabilium quia nihil eſt in oratione præter verum vel falſum, niſi ſubiectum & prædicatum, & eorum di-
C ſpoſitiones. res enim dupliciter dicitur. quia eſt quædam res ſubijcibilis vel prædicabilis, vt homo vel equus ambulat, vel currit, & alio modo eſt res, quæ eſt diſpoſitio rei ſubijcibilis. Sed diſpoſitio rerum, ſiue res, quæ eſt diſpoſitio, eſt duplex, quia eſt quædam diſpoſitio eius, quod eſt ſubiectum, vel eius, quod eſt prædicatum, vt albus, niger, bene, male, & conſimilia, & talis diſpoſitio ſubijcitur cum ſubiecto, & prædicatur cum prædicatio, vt homo albus currit bene. Subiectum enim, & id, quod eſt ſubiectum differunt, ſicut pater, & id, quod eſt pater, quia ſicut pater dicitur ad filium & econuerſo, ita ſubiectum dicitur ad prædicatum & econuerſo, ſunt ad aliquid ſiue relationes, ſicut pater & filius, Alia autem eſt diſpoſitio ſubiecti inquantũ eſt ſubiectum, vel prædicati, inquantum eſt prædicatum, vt tantum, ſolus, neceſſario, contingenter, & ſic de alijs. & ile non ſubijciuntur neque prædicantnr, quia ſunt diſpoſitiones ipſius ſubiecti in comparatione ad prædicatum vel econuerſo. Et tales diſpoſitiones ſigni-
D ficantur per dictiones ſyncategorematicas. dicunt in comparationes ſiue habitudines ſubijcibilis inquantum ſubijcibile, vel prædicabilis inquantum prædicabile. Et dicitur ſyncategorema a ſyn, quod eſt con, & categorema, quod eſt prædicatiuum vel ſignificatiuum, quaſi conſignificatiuum.

Res quę eſt diſpoſitio ſubiecti duplex.

Eſt, & non quid ſignificent, & quomodo ſe habeant in compoſitione. Cap. II.

HAbito, quòd dictiones ſyncategorematicæ ſignificant diſpoſitiones in ſubiecti inquantum ſubiectum, & prædicati inquantum prædicatum, ſic cognito ſignificatione earum in genere, nunc dicendum eſt de ſignificatione vniuſcuiuſque earum in ſpecie, & prius de prioribus, quia vt vult Ariſtoteles, de prioribus prior

A rum,& compoſitio,& compoſita ſunt compoſitione compoſita,quare compoſitio in prædicamento relationis erit.Diuiditur igitur compoſitio in duas partes,quia compoſitionis alia eſt rerum,alia modorum ſignificandi. Compoſitio vero modorum ſignificandi pertinet. Ad Grammaticum, ſecundum quòd in nomine eſt compoſitio qualitatis cum ſubſtantia,& in principio actus eſt vnitus,cum ſubſtantia. Compoſitio autem rerum fit quinque modis, quia quædam eſt formæ cum materia,vt animæ cum corpore, alia eſt accidentis cum ſubiecto, vt coloris cum corpore, alia eſt potentiarum cum eſſentia, ſicut virtutum animæ cum anima, alia eſt partium integralium adinuicem in ſuo toto, vt partium lineæ in linea ad punctum,& ſuperficie ad lineam, alia differentiarum cum genere ad conſtitutionem ſpecierum.Harum autem compoſitionum quæ ſunt rerum quædam pertinent ad Naturalem quædam ad Mathematicum, aliæ vero ad Logicum. Item B compoſitionis quæ eſt modorum ſignificandi, alia eſt compoſitio qualitatis cum ſubſtantia, & hæc ſignificatur per nomen ſicut in hoc nomine homo, & in quolibet alio nomine, alio eſt actus cum ſubſtantia, de qua poſtea dicetur. Sed prius dicatur de qualitate nominis. Omne ergo nomen ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, verbi gratia homo, vt ita dicam, eſt res habens humanitatem, & res eſt ſubſtantia eius, humanitas autem ſecundum, quòd ſignificatur per hoc nomen homo, eſt qualitas eius, & non ſecundum, quòd ſignificatur per hoc nomen humanitas, quia hoc nomen humanitas eſt nomen aliud & diuerſum ab hoc nomine homo,& vnum non eſt qualitas alterius, neque econueaſo ſed qualitas vniuſcuiuſque per ipſum nomen ſignificatur. Homo enim ſignificat ſuam ſubſtantiam, & ſuam qualitatem,& hæc duo ſunt vnita, non vnum eo,ita quòd vnum ſignificatur in altero ſiue per alterum.

Sed obijcitur circa qualitatem nominis, quia cum qualitas, & ſubſtantia ſint diuerſa, & omne nomen ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, ergo omne nomen ſignificat diuerſa, & eſt ſyllogiſmus in primo primæ, ſed omnis dictio ſignificans diuerſa eſt æquiuoca, ergo omne nomen eſt æquiuocum, quod eſt inconueniens, non ergo in nomine eſt compoſitio qualitatis cum ſubſtantia. Solutio. Quatuor modis contingit ſiguificari diuerſa per dictionem eandem. Primo quando diuerſa æqualiter ſignificantur per eandem dictionem, vt in hoc nomine canis. Secundo quando diuerſa ſignificantur ſecundum prius, & poſterius vt in hoc nomine ſanum, & proprie non ſignificat diuerſa ſecundum rem vnam, & modos diuerſos, & ſimiliter ens. Tertio modo ſignificantur plures per dictionem vuam, quando vnum ex impoſitione eſt, & relinquum tranſumptiue, vt in hoc verbo ride e,quod ex impoſitione ſignificat ridere, & florere ſignificat trãſumptiue,& iſti tres modi faciunt æquiuocationem. Quarto autem modo ſigni-D ficantur diuerſa per dictionem vnam,quando vnum eſt ratio intelligendi alterũ, ſiue qñ vnũ eſt principium intelligendi alterũ,quod idẽ eſt, vt forma eſt ratio ſiue principiũ illius,cuius eſt,& cognoſcendi illud,vt figura triangularis oblonga, & ſic diſpoſitio eſt ratio ſiue principiũ intelligendi cultellum, & cognoſcendi ipſum.Et hoc mõ nomen ſignificat ſubſtantiã cum qualitate,qualitas.n.nominis eſt ratio,ſiue principiũ intelligendi ipſum nomen, & ſuã ſubſtantiã & qualitas ſignificatur per nomen,vt principiũ intelligendi ipſum,ſubſtantia vero ſignificatur per ipſum nomen, vt quod intelligitur per ipſam qualitatem. Et quia vnum intelligitur per alterum. ideo non ſunt ibi diuerſæ ſignificationes, ſed vna. Et propter hoc ille modus ſignificandi plura, non facit æquiuocationem, ſicut cum vide coloratum,& ſuam magnitudinem non ſunt duę viſiones, ſed una, quia color eſt ratio, ſiue principium intelligendi ſiue uidendi magnitudinem in qua eſt.& propter hoc dictum eſt, ubi unum eſt propter alterum, tantum unum eſt.

Ad omne nomen ſit æquiuocum.

Item quęritur vtrum cópoſitio qualitatis cum ſubſtantia ſit aliquid aut non? E
ſi non eſt aliquid, ergo in nomine non eſt compoſitio qualitatis cum ſubſtantia, ſi eſt aliquid, & non eſt ſubſtantia neque qualitas, ergo tertium eſt ab iſtis, ergo per nomen ſignificatur tria, ergo oportet dici, quòd non ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, & compoſitione earum, quod non eſt verum. Solutio. Compoſitio qualitatis cum ſubſtantia eſt aliquid in nomine, & non ſunt duo niſi ſecundum rem.ſ.ſubſtantia & qualitas, tria vero ſecundum rationem.ſ.ſubſtantia, & qualitas, & compoſitio earum, quia qualitas ſeipſa componitur cum ſubſtantia per inclinationem quam habet ad ſubſtantiam. Omnis enim forma, & omnis qualitas, & etiam omnes accidens, naturalem habet inclinationem ad illud, in quo eſt, quia non habent eſſe actuale, ſiue eſſe in actu, niſi in eo in quo eſt. Vnde de accidentibus dicit Boethus, quia accidentis eſſe in eſſe, hoc eſt, accidentis eſſe eſt in alio. Similiter eſſe actuale ipſius formæ eſt eſſe in materia, vnde F
qualitas nominis per inclinationem quam habet ad ſubſtantiam nominis, ſtat in ratione compoſitionis. Ipſa qualitas nominis ſecundum ſe eſt vnum compoſitorum. Et ideo dicendum eſt, quod qualitas ſecundum ſe, & qualitas inclinata ad ſubſtantiam ſunt idem ſecundum rem, & ſubſtantia nominis ſit alterum extremum, propter hoc in nomine non ſunt niſi duo ſecundum rem, tria vero ſecundum rationem, quia alterius rationis eſt qualitas ſecundum ſe,& qualitas inclinata, & ſubſtantia eſt tertium, & ideo dixi, quia in nomine erant duo ſecundum rem,tria vero ſecundum rationem. Vnde quia Grammaticus loquitur de rebus ſignificatiuis per partes orationis, ideo debet dicere,quod nomen ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, & non debet dicere, quia nomen ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, & compoſitionem.

Si aliquis quid ſit compoſitio quęrat. Dicendum eſt, ꝙ iam patet ex prędictis,quia inclinatio qualitatis ad ſubſtantiam, quia inclinatio vnius ad alterum nihil eſt niſi per illud, ergo eſt, & per illud ad quod eſt, & ideo iſta compoſitio, quamuis ſit aliquid, tamen non eſt niſi per ſua extrema. Non enim poteſt eſſe aliqua media inter qualitatem & ſubſtantiam, quæ componat vnum cum altero,quia ſic contingeret abire in infinitum, oporteret etiam, quod iſta res media eſſet ſubſtantia, vel qualitas, & ſi eſſet ſubſtantia, oporteret ponere compoſinem ipſius cum qualitate.Et ſimiliter eſſet vltetius quærendum de iſta compoſitione utrum res eſſet aliqua.& ſimiliter ſi eſſet qualitas. Item quęritur de compoſitione qualitatis cum ſubſtantia in nomine, quare non eſt dxplex.ſ.vnita, & vt diſtans, ſicut eſt quędam compoſitio actus vniti vt in participio, & alia vt diſtantis, ſicut in verbo, & videtur quod aliquando, eſt qualitas ſubſtantiæ vnita, vt homo albus, aliquando vero diſtans, vt homo eſt albus, quia homo ponitur H
in ſubiecto, & albus prædicatur, ergo debet eſſe duplex compoſitio qualitatis cum ſubſtantia. Dicendûm quod compoſitio actus cum ſubſtantia eſt duplex & non compoſitio qualitatis cum ſubſtantia, quia actus ſumitur duobus modis. Vno enim modo ſumitur actus,ſecundum quod habet inclinationem ad ſubſtantiam, ſecundum quam inclinationem dicitur de altero, verbum enim, vt vult Ariſtoteles, eſt nota eorum quæ de altero prædicantur. Alio autem modo ſumitur actus priuatus iſta inclinatione, & ſic eſt in participio. Et quia actus his duobus modis ſumitur, ideo eſt dupliciter actus cum ſubſtantia, & vna eſt in participio, alia autem eſt in verbo, quæ de cópoſitio actus vt diſtintis,eo quod verbum per eam dicitur de altero, vt prædicatum de ſubiecto. Sed quia prædicta inclinatio non poteſt eſſe in qualitate, ſed tantum in actu, eo quod anima nó poteſt inclinari ad res, vt enuntiet vnum de altero niſi mediante acto, & non mediante qualitate,ideo qualitas non poteſt ſignificari vt diſtans, ſed ſemper ſignificatur

E ſicatur vt vnita, & ideo non poteſt eſſe duplex compoſitio qualitatis cum ſubſtantia,ſed tantum vna,quæ eſt in quolibet nomine. Ad illud quod obijcitur de hac oratione imperfecta, homo albus, & de hac perfecta, homo eſt albus, quòd in vna eſt qualitas vnita, & in alia diſtans. Dicendum, quod obiecto nulla eſt, quia loquimur de qualitate vnita, quæ eſt eſſentialis, & quę eſt ratio intelligendi illud cuius eſt.ſ.ſubſtantiam, & ſic homo habet in ſe ſuam ſubſtantiam & ſuam qualitatem. & ſimiliter albus habet ſuam ſubſtantiam & ſuam qualitatem, & non loquimur de qualitate accidentali de qua ipſe obijcit. albus enim non dicit qualitatem eſſentialem homini,neque eſt principium intelligendi hominem ſimpliciter, ſed hominem talem & ideo de qualitate accidentali vnita ſuo ſubiecto nihil eſt ad propoſitum. In alia vero oratione perfecta, quæ eſt, homo eſt albus, quamuis ſit qualitas diſtans, quia hęc non eſt per inclinationem verbi ibi poſiti,
F ſimiliter de illa,nihil eſt ad propoſitum.

De duplici compoſitione actus cum ſubſtantia,vniti videlicet & diſtantis, prima participij, alia verbi eſt. & de verborum modis, & illorum origine ac natura. Cap. IIII.

DIcto de compoſitione in cõmuni, cuius alia erat compoſitio rerum, & alia compoſitio modorum, & iterum compoſitio modorum ſubdiuidebatur, quia alia erat compoſitio qualitatis cum ſubſtantia, alia actus cum ſubſtantia, cum habitum ſit de compoſitione qualitatis cum ſubſtantia, conſequenter dicendum de compoſitione actus cum ſubſtantia. Compoſitioni, ergo actus cum ſubſtantia, alia eſt actus vniti, vt in participio, alia vero eſt actus diſtantis, vt in
G verbo. Quod autem in participio ſit compoſitio actus vniti, patet primo per ſignificationem participij, quia participium ſignificat actionem, vel paſſionem in ſubſtantia, vel ſubſtantiam ſub actione, vel paſſione, & non ſignificat tantum ſubſtantiam, nec tantum actionem, vel paſſionem,quare actum vnitum ſubſtantiæ ſignificat, ergo in participio eſt compoſitio actus vniti cum ſubſtantia. Patet etiam inductione, quia hoc participium legens ſignificat actionem cum ſubſtantia infinita. legens enim eſt qui legit, ſed qui, dicit ſubſtantiam infinitam, quia in eo intelligitur ſubſtantia infinita, & actus determinatus. & hæc duo ſunt vnita, ergo legens habens in ſe compoſitionem actus vniti cum ſubſtantia. & ſic de alijs participijs ſpecialibus, ergo participium habent in ſe compoſitionẽ prædictam. Quod autem in verbo ſit compoſitio actus vt diſtantis, patet per hoc ꝙ
H actus ſignificatus per verbum ſemper ſignificatur vt de altero. cum.n.dico currit,oportet intelligere ſubſtantiam determinatam,de qua dicatur currit,vt prædicatum de ſubiecto.

Sed quæritur cum ſit inclinatio qualitatis ad ſubſtantiã, & ſic inclinatio actus ad ſubſtantiam tam vniti quã diſtantis, qualiter differunt ad ſeinuicem illæ tres inclinationes. Et dicendum quòd inclinatio qualitatis nominis ad ſubſtantiam eſt inclinatio perfecti ſiue perfectionis ad perfectibile, quia per ipſam perfectionem perficitur,quia ſubſtantia, vel qualitas nominis complet & perficit ſubſtantiam nominis. Vnde inclinatio qualitatis ad ſubſtantiam eſt inclinatio, per quam perfectio vnitur perfectibili, vt vnum ex eis, quod eſt nomen, inclinatio vero ipſius actus participij ad ſubſtantiam eſt inclinatio, per quam actus vnitur ſubſtantię infinitæ, vt ſit in illa ſicut in ſubiecto infinito. Inclinatio actus diſtantis ſiue verbi, eſt inclinatio per quam actus verbi eſt de altero, vt prædicatum de ſubiecto, & ſic ille inclinationes ſunt tres ſpecies differentes. Si quis quærat qualiter differat compoſitio verbi a compoſitione nominis & a compo-

ſitione quæ eſt in participio. Dicendum quod differunt illæ tres compoſitiones, ſicut differunt inclinationes ſupradictæ, & per ſe loquendo non differunt illæ tres compoſitiones per hoc quòd compoſitio verbi eſt ſubiectum veritatis, vel falſitatis, aliæ vero non, quia iſta differentia eſt ſumpta a poſteriori. Preterea compoſitio verbi non eſt ſubiectum veritatis, & falſitatis ſimpliciter, ſed quodammodo, quia hæc eſt tantum in indicatiuo modo, & non in alijs modis, in quibus eſt compoſitio. Item quæritur de compoſitione verbi, cum habeat compoſitionem ſubiecti cum prædicato quantum ad indicatiuum modum, & ſuppoſitum cum appoſito, quantum ad alios tres modos, quare potius importatur compoſitio per alterum extremorum quam per vtrunque, quia compoſitio æqualiter ſe habet ad extrema. ergo compoſitio debet ſignificari cum vtroque extremorum. Item a ſimili videtur, quia compoſitio qualitatis cum ſubſtantia ſignificatur cum vtroque extremorum in nomine, & in participio. Compoſitio actus vniti cum ſubſtantia ſimiliter ſignificatur cum vtroque extremorum, ergo in verbo debet eſſe ſimiliter. Item habito, quòd iſta compoſitio ſignificetur cum altero extremorum. Quæratur quare potius per verbum ſignificatur ſiue cum verbo, quam per nomen, cum æqualiter ſe habeat ad vtrunque extremorum. Et dicendum ad primum quòd compoſitio duplicem habet comparationem, vnam enim habet ad ſubiectum, & alia ad obiectum, ſicut viſio comparatur ad ſubiectum in quo eſt, ſcilicet ad ipſum videns, & comparatur ad obiectum ſuum, quod eſt res viſa ſiue coloratum. Similiter compoſitio comparatur ad ſubiectum ſuum, quod eſt componens, & comparatur ad obiectum ſuum ſiue ad obiecta, quod eſt ipſum compoſitum, quia recipiunt ſupra ſe compoſitionem, ſicut viſibilia viſionem. Dico ergo, quòd compoſitio ſecundum comparationem, quam habet ad obiectum ſiue ad obiecta, æqualiter ſe habet ad vtrunque extremorum, ſed, ſecundum comparationem quam habet ad ſubiectum, quod eſt componens, magis ſe habet ad vnum quam ad alterum, quia cum ipſum componens ſit anima, & anima non poſſit componere niſi mediante actu, ideo magis ſe habet compoſitio ad actum quam ad reliquum extremorum. & cum actus ſignificetur per verbum, & non per nomen, ideo magis debet compoſitio ſignificari per verbum quam per nomen. Et ſic patet ſolutio primæ, & tertiæ quæſtionis. Ad ſecundum dicendum, ꝙ non eſt ſimile de nomine, & de participio ad verbum, quia in verbo eſt compoſitio diſtantium, vt prius eſt dictum, & ideo compoſitio verbi non potuit ſignificari cum vtroque extremorum, ſed in participio, & in nomine eſt compoſitio vnitorum, & ideo in illis ſignificatur compoſitio cum vtroque extremorum, in verbo autem non potuit compoſitio ſignificari cum vtroque extremorũ, quia compoſitio diſtantis eſt compoſitio, per quam actus eſt de altero vt prædicatum de ſubiecto.

Quid prius in verbo an compõ, an inclinatio in cõpõnem.

Item quæritur, cum in verbo ſit comprobatio, & inclinatio ipſius ad ſubſtantiam. vtrum compoſitio natura præcedat inclinationem, vel econuerſo, inclinatio compoſitionem, quia cum actus non habet eſſe niſi ſubiecto, & in ſubiecto, eo quòd accidens eſt proprium ſubſtantiæ, ergo actus naturalem habet inclinationem ad ſubſtantiam, & ſi non vniatur ei, tamen habet naturalem inclinationem ad ſubſtantiam, ſed compoſitio actus cum ſubſtantia non eſt, niſi cum vnitur actus ſubſtantię, ergo inclinatio actus ad ſubſtantiam natura præcedit compoſitionem actus cum ſubiecto. Et dicendum, quod actus duplicem habet inclinationem ad ſubſtantiam, vna enim earum prior eſt compoſitione, & alia natura poſterior, quia cum omnis actus ſit accidens, & non econuerſo, ipſi actui debetur quædam inclinatio, inquantum eſt accidens, cum omne accidens naturaliter inclinetur ad ſubiectum ſuum, & hæc inclinatio natura precedit

A cedit oppoſitionem. Alia autem eſt inclinatio, quę debetur actui inquantum actus eſt, non vt in ſubiecto, ſed de ſubiecto, prout anima inclinat ſe ad enunciandum vnum de altero, & hæc inclinatio poſterior eſt compoſitione. Et ſic patet quod inclinatio vna antecedit compoſitionem, & alia ſequitur eam per naturam. Hoc etiam patet per operationes animæ, quia cum anima apprehendit rerum ſimilitudines prius cognoſci res ſibijnuicem conuenire, & poſtea conſentit, deinde componit apud ſe, & poſtea enunciat vnum de altero. Cuius ergo animal prius conſentiat quam componat &c. & prius videat conuenientiam, in quam conſentiat, & conuenientia vnius rei ad alteram cauſetur per naturalem inclinationem vnius ad alterum; ideo oportet quod naturalis inclinatio actus, inquantum eſt accidens, præcedat compoſitionem actus cum ſubſtantia. & iterum cum anima apud ſe prius natura componat, quam inclinet ſe ad enunciandum vnum de al-
B tero mediante actu, ideo compoſitio actus cum ſubſtantia natura præcedit inclinationem actus, per quam anima inclinatur vt actus ſit de ſuo ſubiecto, & per iſtam ſecundam inclinationem reperitur modus in verbo.

Et vt hoc planius pateat, nota quod cum verbum debeat imponi ad ſignificandũ; tunc anima prius apprehendit actum de ſubſtantia, & poſtea afficitur ad enunciandum actum eundem de ſubſtantia, & per iſtum affectum inclinatur ad enunciandum actum ipſum, & per hanc inclinationem enunciabit iam actum de ſubſtantia, vnde poſt apprehenſionem actus de ſubſtantia, prius eſt natura affectus animæ reſpectu ipſius actus vt ſit de ſubſtantia, quam inclinatio ipſius animæ ad enunciandum, & per iſtam inclinationem indicat animal, vel imperat, & ſic de alijs. ipſa autem indicatio, vel imperatio, vel optatio ſunt modus, vnde quamuis iſta tria, ſcilicet affectus, inclinatio, & indicatio cauſaliter ordinentur, tamen De mõ in verbo.
C poſteriora ſunt & accidunt ipſi actui, qui eſt, vel eſſe debet de ſubſtantia & cauſa huius eſt, quia tam indicatio affectus, quam inclinatio, non poſſunt eſſe niſi in reſpectu ad actum, & ipſe actus bene poteſt eſſe ſine ipſis, ideo ſignum, quòd imponebatur ad ſignificandum ipſum actum, principaliter dat intelligere ipſum actum, & poſtea tria dat intelligere quaſi accidentia ipſi actu. Et ideo dicimus, quòd verbum ſignificat agere, vel pati, & conſignificat affectus, & inclinationes vel modos, & ſic patet quòd modus cauſatur ab inclinatione, ſicut a cauſa proxima afficiente, & inclinatio ab effectu, & omnia iſta tria cauſantur a compoſitione actus cum ſubſtãtia, ſicut a cauſa remota, & finali, cauſantur eadem ab anima ſicut ſub efficiente remota, vel vniuerſali.

Nota, quod hæc definitio modorum ſ. Modi ſunt inclinationes animi varios eius affectus demonſtrantes, eſt cauſalis, ſicut patet ex predictis. Vnde inclinatio animi non prædicatur de modis ſicut agendis, ſed cauſaliter, vnde inclinatio ſigni-
D ficat affectum, ſicut effectus ſuam cauſam. Nota etiam quòd generalis compoſitio in verbo debetur ipſi agere, vel pati generaliter ſumpto, ſpecialis autem compoſitio ipſi agere, vel pati ſpecialiter ſumpto, & contracto.

Si quis obijciat, quod cũ anima afficiatur, & inclinetur ſignificato cuiuslibet partis, vt ipſum ſignificet, & repreſentet per ſuum ſignum, ergo quælibet pars orationis erit alicuius modi, cum propter hoc modus accidat verbo. Dicendum quod iſta obiectio ſit per prædicta mala intellecta, ſiue quod non intelligat ea, quæ prædicta ſunt, quod non dixi quod prædictus affectus, & inclinatio, & modus in anima reſpectu illius actus tantum, ſed reſpectu illius actus, ut eſt de ſubſtantia, ue reſpectu ipſius actus, inquantum componitur cum ſubſtantia, nulla autem eſt pars ipſius orationis, quæ eſt de ſubſtantia niſi uerbum, quia in nulla intelligitur compoſitio ipſius cum ſubſtantia exteriori, niſi in uerbo, & ideo modus ſolum accidit uerbo, & nulli alij parti orationis, & per iſtam ſecundum inclinationem reperitur modus in uerbo. Dubiũ neceſſarium.

Item quęritur, qualiter intelligatur illa compoſitio, quam dicit Ariſto. ꝙ iſta compoſitio ſine compoſitis non eſt intelligere. Et dicendum ꝙ compoſitio cum ſubſtantia intelligitur per extrema, quia actus ſeipſo inhæret ſuo ſubiecto, ſicut quodlibet aliud accidens ſeipſo inhæret ſub ſubiecto in quo eſt, & per quod eſt; & non alio mediante, quia ſic contingeret abire in infinitum, vt dictum eſt de qualitate nominis, vnde compoſitio actus cum ſubſtantia ſit per inclinationem ipſius actus ad ſubſtantiam, vt ad ſubiectum ſuum, & quia inclinatio ad alterum non poteſt intelligi niſi per illud quod inclinatur, & ad illud per quod inclinatur, ideo compoſitio actus ad ſubiectum ſuum, quod ſignificatur per verbum, non poteſt intelligi ſine extremis, & ideo dicit Ariſto. quòd, quod eſt, conſignificat quandam compoſitionem, quam ſine compoſitis non contingit intelligere, cum ſolum habeat intelligi per illud quod inclinatur, & cui inclinatur, quia inclinatio illa, quę eſt ipſius ad ſubſtantiam, remotis quod inclinatur, & cui inclinatur, nihil eſt, & ideo ſine extremis nihil eſt compoſitio, quia vnumquodq; intelligitur per id, quod dat ei eſſe, & eſt extrema, vt dictum eſt. Nota quòd illa compoſitio ſecundum ſuam veritatem eſt in re, & eſt quoddam indiuiſibile. In verbo autem eſt compoſitio vt in ſigno, ſicut ſanitas ſecundum ſuam veritatem eſt in animali vt in ſubiecto, in vrina autem eſt vt in ſigno. Nota etiam quòd compoſitio illa per inclinationem actus ad ſubſtantiam, inquantum actus eſt, & præcedit alteram per quam eſt de alio, vt prius pictum eſt. E F

Item quæritur vtrum compoſitio ſit ſimplexiens vel non? Et videtur quod non, quia reperitur in rebus exiſtentibus, vt homo eſt animal, & in rebus non exiſtentibus, vt chymera eſt non ens, ergo reperitur in eis per aliquod commune repertum in ipſis, quia vt vult Ariſt. in fine Secundi Priorum, quòd ſi aliqua paſſio ſequitur aliqua diuerſa, oportet quod ſequatur ea per aliquod commune repertũ in ipſis, ſed nihil eſt commune enti, & non enti, niſi ens quodammodo, ergo compoſitio primo ſequitur ens quodammodo, ergo, & ipſa eſt ens quodammodo, & non eſt ens ſimpliciter. G

An prius ſit affirmatiua compô, quã negatiua.

Et dicendum, quod compoſitio importata per verbum communiter ſe habet ad compoſitionem non entium, vt chymera eſt non ens, vnde primo ſequitur ens quodammodo, vt obiectum eſt, & ipſa in communi eſt ens quodammodo, & non ſimpliciter. Item quæritur vtrum compoſitio verbi in communi æqualiter ſe habet ad compoſitionem entium, vt homo eſt animal, & ad compoſitionem non entium, vt chymera eſt non ens, vel ipſa per prius dicatur de vna, & per poſterius de alia. Et dicendum, quod compoſitio in communi per prius conuenit compoſitioni entium, & per poſterius compoſitioni non entium.

Item videtur quod compoſitio in communi ſit ens ſimpliciter, & non quodam modo. & ſic conuenit compoſitioni non entium, quia videtur quòd extrema ponantur ſecundum exigentiam compoſitionis, vt ſi compoſitio eſt ens ſimpliciter, & extrema, vnde videtur ſequi, homo eſt animal, ergo homo, & animal eſt. Et ſi compoſitio eſt ens quodammodo, & extrema. vnde non ſequitur, chimera eſt non ens, ergo chymera eſt vel non eſt, ergo ſi compoſitio in communi eſt ens quodammodo, & non ſimpliciter, ergo hęc eſt vera, Antichriſtus eſt homo, cum ibi ponatur homo quodammodo, & hæc ſit vera, Antichriſtus eſt homo quodammodo, & iſtæ duæ conuertuntur. Antichriſtus eſt homo, & Antichriſtus eſt homo quodammodo, quod falſum eſt, ergo primum ex quo ſequitur, ſcilicet quòd compoſitio in communi ſit ens quodammodo, & non ſimpliciter. Et dicendum, quod compoſitio in communi eſt ens quodammodo, vt prius dictum eſt, & extrema eius ſimpliciter in communi ſunt entia. ſed compoſitio cõtracta ad illam partem eius, quod eſt compoſitio entiũ, eſt ens ſimpliciter, vnde H

in hac,

E in hac, Antichriſtus eſt homo, contra eſt ad compoſitionem entium, vnde ponitur ibi homo quodammodo, ſed ſimpliciter, & ideo hæc, Antichriſtus eſt homo, non ęquipollet huic, Antichriſtus eſt homo quodammodo. Ad illud, quod obijcitur, quòd extrema ponuntur ſecundum exigentiam compoſitionis, dicendum, quòd falſum eſt, quia cum extrema ſint, non propter hoc ſequitur, quòd cõpoſitio ſit, vt cum dico, homo eſt Antichriſtus, extrema ſunt, non tamen eſt compoſitio. &, ſi compoſitio eſt, non propter hoc ſequitur, quòd extrema ſunt, ſicut ſibi inuicem conuenientia, vt chimera eſt non ens. iſta compoſitio eſt, non tamen extrema ſunt, ſed hic ſequitur, extrema ſunt ſibiinuicem conuenientia, ergo cõpoſitio eorum eſt. & eſt locus a cauſa & econuerſo ſequitur compoſitio eſt, ergo extrema ſunt ſibiinuicem conuenientia, & eſt locus ab effectu, quia conuenientia extremorum eſt cauſa compoſitionis, & compoſitio eſt effectus conuenientia extremorum.

F Item videtur, quòd compoſitio in communi æqualiter prædicetur de compoſitione entium, & de compoſitione non entium, quia illę duæ ſunt ſimpliciter conuenientes, homo eſt animal, & chimera non eſt ens, ergo veritas eorum ſimiliter eſt ens, ergo ſubiectum veritatis in vtraque eſt ens ſimpliciter, ſed ſubiectum veritatis eſt compoſitio, ergo compoſitio vtriuſque ſimpliciter eſt ens. ſed in vna eſt compoſitio entium, in altera non entium, ergo compoſitio non entium ſimpliciter eſt ens, ergo compoſitio in communi non magis ſe habet ad vnam partem quàm ad alteram. Et dicendum, quòd compoſitio in communi dicitur ſecundum prius, & poſterius de vtraque illarum compoſitionum, vt prius dictum eſt, quia per prius dicitur de compoſitione entium, & per poſterius de compoſitione non entium. Ad aliud autem, quod obijcitur, quod vtraque illarũ

G compoſitionum ſimpliciter eſt ens, dicendum, quòd non ſequitur. quia veritas entium eſt ens ſimpliciter, veritas autem non entium non eſt ens ſimpliciter, ſed quodammodo, quod patet. quia veritas entium eſt ſecundum conuenientiam extremorum, quę eſt cauſa compoſitionis in affirmatiua, vt homo eſt animal, vel repugnantiam extremorum, & eſt cauſa diuiſionis in negatiua vera, vt homo non eſt aſinus. vnde veritas entium eſt per conuenientiam ad compoſitionem vel diuiſionem, & etiam per hoc, quòd extrema ſunt ſimpliciter entia. ſed veritas non entium non habet niſi alteram cauſarum iſtarum, ſcilicet conuenientiam extremorum ad compoſitionem vel diuiſionem, & non habent entitatem earundẽ quia extrema non ſunt entia, immo ſunt non entia, & ideo veritas non entium eſt ens quodammodo, veritas entium eſt ens ſimpliciter. & ideo compoſitio entium eſt ens ſimpliciter, compoſitio autem non entium eſt ens quodammodo.

H

De Negatione, & Affirmatione.

De Negationis natura, & numero ſpecierum ipſius. Cap. I.

CVm ſecundum diuerſitatem compoſitionum diuerſificetur negatio, ideo poſt compoſitionem dicendum eſt de negatione. Primo autem ſciendum eſt, quod negatio dicitur æquiuoce, quia vno modo dicitur negatio oratio negatiua, & eſt ſpecies enunciationis. Enunciationis enim alia eſt oratio affirmatiua, & alia negatiua, vt homo currit, homo non currit, & ſic definitur. Negatio eſt oratio negatiua alicuius ab aliquo. Alio autem modo dicitur negatio ſignum, & inſtrumentum negandi, & hoc modo dicitur tripliciter. quia negatio, vt eſt inſtrumentum negandi, ſumitur vno mõ vt ſubſtantia, vt in hoc nomine negatia, alio aũt modo, vt actus, vt actus in verbo, & in participio, vt nego, gas, vel Negationis triplex acceptio

A tionem negatiuam, vt Socrates non currit, quarta vero eſt actus diſtantis a ſubſtantia exteriori cum ſubſtantia intra, & negatio ei oppoſita facit verbum infinitum, vt non currit non laborat, & ſic inſufacienter diuidebat compoſitiones iſtas in ſpecie, & etiam negationes ei oppoſitas. Nota quòd verbum duplici ſubſtantiæ comparatur. ſ. ſubſtantiæ exteriori, quæ reddit ei ſuppoſitum, vt Socra. currit, & ſubſtantiæ interiori, quæ infinite intelligitur in ipſo, quia eſt idem, quod res currens, & currens eſt ille actus, res vero eſt ſubſtantia interius intellecta.

Difficultatis ſolutio, de nominis Infiniti natura & intellectu. *Cap.* II.

B DIcto de negatione in genere conſequenter dicendum eſt de vnaquaque prędictarum negationũ in ſpecie. & primo de negatione nominis infiniti, cum ſit prior alijs. Circa quam primo quæritur vtrum nomen infinitum de quolibet quod eſt, & quod nõ eſt prædicetur. Et videtur, quòd non, quia vt eſt in Secundo Peri Hermenias, ad affirmationem, in qua prædicatur nomen infinitum, ſequitur negatio, in qua prædicatur, nomen finitum, & non econuerſo, vt omnis homo eſt non iuſtus, ergo nullus homo eſt iuſtus, & non econnerſo, ergo affirmatio, in qua ponitur nomen infinitum, ponit aliquid, quia ſi nihil poneret, tunc conuertentur cum negatione, ergo nomen infinitum ſolum prædicatur de ente, ergo non de quolibet, quod eſt. & quod non eſt. Ad idem cum dicitur, homo eſt non iuſtus, hic ponitur ens, quod affirmatur eſſe, nec compoſitio negatur per negationem ipſius termini infiniti ſequentem, ergo nomen infinitum prædicatur ſolum de ente, ergo non de quolibet, &c. Sed contra. Nomini opponitur aliquid

An nomen infinitũ indifferenter prędicetẽ de quolibet qđ eſt & qđ non eſt.

C ſecundum priuationem, & aliquid ſecundũ negationem, vt mortuum opponitur homine priuatiue, & nõ homo negatiue, ſed priuatio plus participat de ente quã negatio, ergo mortuum plus participat de ente, quam non homo, ſed mortuum prædicatur de non ente, ergo multo fortius non homo, ergo terminus infinitus non ſolum prædicatur de ente, ſed etiam de non ente. Ad idem Boethus docet conuertere vniuerſalem affirmatiuam infinitando terminos, vt omnis homo eſt ens, ergo omne non ens eſt non homo, ergo non homo prædicatur de non ente, ergo non ſolum de ente, ſed etiam de non ente. Item, vt eſt in ſecundo Topicorum. Quòd, ſi ad hominem ſequitur animal, ergo per conſequentiam econuerſo ad non animal ſequitur non homo, ſed bene ſequĩ, ſi eſt homo, eſt ens, ergo ſequitur per conſequentiam econtrario, ſi non eſt ens, eſt non homo, ergo nomen infinitum non ſolum prædicatur de ente, ſed ẽt de non ente. Item, in homine eſt duplex compoſitio. eſt. n. quædam compoſitio formæ cum materia, homo. n. & vnum

Vide ad hoc Philoſolo. 1. Prio capit. 2.

D quodque aliud a primo, conſtat ex materia & forma, vel vere, vel proportionabiliter, & eſt alia compoſitio in homine, quæ eſt differentiarum cum ſuo genere, vel ſuo ſuperiori, ſiue ſint differentiæ ſpecificæ, vt in ſpeciebus omnibus & generis ſubalternis, ſiue ſint differentiæ non ſpecificæ, ſicut ſunt differentiæ, quæ ſecundum rationem finis, vel cauſa alicuius alius adijciuntur enti, per quas genera liſſima differunt a ſe. Cum enim generaliſſima communicent in ente, licet ſecundum prius & poſterius, oportet qđ per aliquid differant, vt patet, quia ſubſtantia eſt ens per ſe, quantitas vero eſt ens menſuratiuum ſubſtantiæ, qualitas vero eſt informatiuum, vel qualificatiuum ſubſtantiæ, relatio vero eſt ens comparatiuum ſubſtantiæ, actio vero eſt ens medium, per quod, ſiue ſm quod, vnum agit in aliud & ſic de alijs. Vnde hæc dr̃ia per ſe eſt differentia ſubæ, & menſuratiuum ſubę eſt differentia quantitatis, & ſic de alijs, & ſic per iſtas differentias, quæ non ſunt ſpecificæ, generaliſſima differunt inter ſe. Formatur argumentum ſic. In homine eſt

duplex

duplex compoſitio ſcilicet formæ cum materia, differentia cum primo prædicabili, vt cum ente, ſed cuilibet cõpoſitioni ſua opponitur negatio ergo duplici cõpoſitioni exiſtenti in homine duplex opponitur negatio, ergo negatio in hoc termino non homo, eſt duplex, quia vel remouebit compoſitionem quæ eſt differentiarum cum ente, & ſic relinquitur ens, quia, cum dicitur ens per ſe, corporeum animatum ſenſibili rationabile mortale, ſed aggregatio iſtarum differentiarũ remouetur pro vna vel pro pluribus, nõ dico, quod vnaquæque earum remouetur ſed earũ aggregatio, quæ poteſt remoueri pro vna vel pro pluribus ſiue pro omnibus, ſic relinquitur ens, quia ſi vna ſola remoueatur iam nõ ſunt ibi omnes, vel ſi plures vel ſi omnes, ſemper earum aggregatio remouetur, & ita non homo ponit ens, & prædicatur ſolum de ente, & ſic non homo dicitur terminus priuatiuus. Si autem negatio iſta negat compoſitionem formæ cum materia, tunc nihil ponit in actu, ſed tantum ponit ens in potentia vel in oppoſitione, & ſic non homo eſt terminus negatiuus, & non homo prædicatur de ente & de non ente. & ſic nomen infinitum eſt duplex, quod concedimus. A B

Nomen infinitũ duplex.

Dicendum, ergo, quòd nomen dupliciter poteſt infinitari, vt oſtenſum eſt, vno modo ſecundum priuationem, & ſic non homo ponit ens remouendo aggregationem differentiarum a primo prædicabili, & ſi homo & non homo opponuntur vt priuatio & habitus, & prædicantur ſolum de ente. alio autem modo poteſt infinitari nomen ſecũdum negationem, & ſic non homo nihil ponit, & eſt terminus negatiuus, & ſic non homo de quodlibet ente aliud ab homine prædicatur & de non ente, & ſic homo & non homo opponuntur vt affirmatio vel negatio, & prædicantur de quodlibet, quod eſt, & quod non eſt, ita, quod hoc vel illud, ſicut quælibet contradictio. Et nota, quod ille modus duplex infinitandi terminum eſt ſolũ in terminis ſpecialibus, quia termini generales, vt ens, & aliquid vno ſolo modo infinitantur ſcilicet ſecundum negationem, quia in eis non eſt duplex compoſitio ſicut in ſpecialibus. vnde non ens & non aliquid ſolum prædicantur de eo, quod non eſt nullus.n. terminus infinitus poteſt prædicari de eo, cuius forma remouetur per ipſum. vnde non homo non poteſt prædicari de homine, nec ens de non ente, & nullum oppoſitorum poteſt de ſibi oppoſito prædicari. C

Ad illud autem, quod obijcitur, quod ad affirmationem, in qua prædicatur nomen infinitum ſequitur negatio, in qua prædicatur nomen infinitum & non econuerſo, & ſic nomen infinitum ponit ens. Eſt dicendum, ſicut dictum eſt prius, quia nomen infinitum duplex eſt, propter hoc, quod vel infinitum ſecundum negationem, & ſic nihil ponit, vel eſt infinitum ſecundum priuationem, & ſic ponitur ens ſiue ſit ſubſtantiale, vt homo, animal, ſiue accidentale, vt album, iuſtum, rectum, par, vel impar. vnde ſimplex terminus accidentalis ſecundum priuationem, ſicut relinquit ſubiectum accidentis ineſſe, & ſic iſta. homo eſt non iuſtus, & conſimiles ponunt ens, ſic ad ipſas ſequitur negatio de prædicato finito & non econuerſo, vt homo eſt non iuſtus, ergo homo non eſt iuſtus, & non econuerſo. Et hoc determinat Ariſt. in Primo & Secundo Peri Hermenias dicẽdo, quod ſic conſequuntur ſe inuicem, ſicut dictum in Prioribus. Hoc etiam dicit Ariſt. in fine Primi Priorum, quod ad priuatiuam orationem affirmatiuam, ſequitur negatiua finita, & non econuerſo, vt hoc eſt inæquale, ergo non æquale, & non econuerſo. & hoc eſt album, ergo non eſt album, & non econuerſo. Si autem prædicatur terminus accidentalis infinitus ſecundum negationem, ſic nihil ponit, vt dictum eſt, & ſic cõuertitur cum negatiua finita, vt omnis homo eſt non iuſtus, ergo nullus homo eſt iuſtus, & econuerſo. Et ſimiliter dicit in principio Secunda Peri Hermenias paulo poſt, quod ad negationem finitam, ſequitur affirmatiua infinita, vt nullus homo eſt iuſtus, ergo omnis homo eſt non iuſtus, quia non D

Ca. 43. & ibi Auer.

poſſet

A poſſet eſſe niſi conuerterentur illo ſecundo modo.ſ. ſecundum quòd eſt nomen infinitum ſecundum negationem. Et ſimiliter intellige de termino infinito ſubſtantiali, vt non homo, ſicut de accidentali, vt non iuſtum. Ad illud autem, quod poſtea obijcit ꝙ iſta, homo eſt non iuſtus, ponit ens, cum affirmatur eſſe, & nõ remoueatur compoſitio affirmatiua, & non negatur per negationem ſequentem. Dicendum, ꝙ argumentum peccat tripliciter. Primo modo ſecundum æquinotationem huius nominis, non iuſtum, quod vno modo ponitur ens, & alio modo non vt dictum eſt prius. Et alio modo peccat ſecundum conſequens, ſiue ſecundum quid, & ſimpliciter, quia, vt ſequitur, affirmatur eſſe aut ipſa compoſitio, ergo eſt, quia affirmatio eſt etiam tam de ente quàm de non ente, ergo in plus eſt affirmatio quam eſſe ſm negationem, ergo eſt conſequens vnde, ꝙ non iuſtus eſt nomen infinitum ſm negationem non ſequitur, homo eſt non iuſtus. ergo ho-
B mo eſt. Præterea eſt ibi fallacia ſecundũ quid & ſimpliciter, quia licet ſit ibi compoſitio affirmatiua, non tñ ponitur ens ſimpliciter, ſed diminutum per determinationem ſequentem. vnde, ſicut non ſequitur, eſt opinabile, ergo eſt, quamuis ſit ibi compoſitio affirmatiua, ita non ſequitur, eſt non iuſtus, ergo eſt, cum diminuatur eſſe per determinationem nihil ponentem, ſecundum ꝙ non iuſtus, eſt terminus negati[illegible]. Sciendum autem ꝙ nullus terminus poteſt infinitari, niſi ſit ſubijcibile vel prædicabile. Et ideo ſigna vniuerſalia vel particularia non poſſunt infinitari, quia ſunt diſpoſitiones ſubiecti inquantũ ſubiectum, & ita reſpiciunt prædicatum Et ideo dicit Ariſto. ꝙ hæc negatio, non, non eſt niſi addenda huic ſigno omnis, quia non ſignificatur vniuerſale, ſed quoniam vniuerſaliter.

Non oĩs terminus infinitari cõtingit. Colligitur ex 2. Prio.

De verborum Infinitate. Cap. III.

C Dictio de negatione ſpecialis nominis, faciente nomen infinitari, conſequenter dicendum eſt de ſpeciali negatione verbi, infinitante verbum, quia nomen eſt natura prius verbo infinito, Primum enim quæritur de verbo infinito, vtrum prædicatur de quolibet quod eſt, & quod non eſt. Et videtur quòd ſic, quia vt vult Ariſt. verbum infinitum ſimpliciter eſt in quolibet, quod eſt, & quod non eſt, ergo de omni quod eſt prædicatur, & quod non eſt.

An verbum infinitũ de quolibet qđ eſt & qđ non eſt prædicetur.

Sed contra. negatio quæ eſt in verbo infinito, relinquit compoſitionem affirmatiuam, remouendo actum a ſubſtantia, de qua prædicatur actus, vnde ſenſus huius, Cæſar non currit, ſecundum quòd non currit eſt verbum infinitum eſt iſte, Cæſar non eſt currens, ſed compoſitio affirmatiua ponit ens, quia ponit ſubiectum ineſſe, ergo verbum infinitum ponit ens, ergo ſolum prædicatur de ente. Et ſecundum dictum quorundam eſt, quòd verbum infinitum extra orationem manet infinitum, ſed fit ſemper oratio, quando ponitur in oratione, quoniam ne-
D gatio eſt vna pars, & verbum alia. Sed hoc nihil eſt, quia mouentur eo quòd non ſciunt diſtinguere in hac oratione, Cæſar non currit, & in conſimilibus ſecundum quòd ſunt propoſitiones negatiuæ, & ſecundum quod ſunt de verbo infinito. Vnde dicendum, ꝙ verbum infinitum prædicatur de quolibet quod eſt, & quod non eſt, & manet infinitum extra orationem, & in oratione, & hæc propoſitio Cæſar non currit, & conſimiles, ſecundum quod ſunt orationes negatiuæ, nihil ponunt. & compoſitio negatur in eis nihil relinquendo per eas, ſecundum autem quod in eis ponitur verbum infinitum, compoſitio remanet affirmatiua, vnde iſto modo.ſ. ſecundum quod eſt in eis verbum infinitum, adhuc duplices ſunt. quia verbum infinitum poteſt infinitari ſecundum negationem, & ſic nihil ponit, vel poteſt infinitari ſecundum priuationem, & ſic nihil ponit niſi ſubiectum in eſſe, & ſic ponit ens. Ad illud autem quod obijcitur, quod compoſitio affirmatiua ponit ens, quia ponit ſubiectum ineſſe. Dicendum, ꝙ vtrunque eſt falſum, quod compoſitio

poſitio æqualiter ſe habet ad compoſitionem entium & ad compoſitionem non entium, vt ponit ens ipſa compoſitio, neque ponit ſubiectum ſuum ineſſe. & ita virtute compoſitionis affirmatiuæ, inquantum eſt affirmatiua, nihil ponunt, ſed virtute prædicati aliquando ponitur ſubiectum ineſſe, vt quando prædicatum eſt ens ſimpliciter. & aliquando non ponitur ſubiectum ineſſe, vt quando prædicatum eſt ens diminutum, vel quodammodo, & ideo ſequitur, lapis eſt homo, ergo lapis eſt & non ſequitur, lapis eſt opinabile, ergo lapis. vnde ſenſus huius, Cæſar non currit, ſecundum quod non currit eſt verbum infinitum, eſt ille Cæſar non currens, & ſimiliter intelligi de participio ſicut de verbo. vnde illæ duæ, Cæſar non currit, & Cæſar eſt non currens, nihil ponunt, ſecundum quod verbum participium ſunt termini negatiui, ſed ſecundum quod ſunt termini priuatiui ſic ponunt, quia ponunt ſubiectum in eſſe, & hoc virtute prædicati & non virtute compoſitionis, vt dictum eſt. De negatione infinitante participium ſatis patet ex prædictis, & ideo relinquitur. E F

De Multiplici negationum vſu ac natura in orationibus tam negatiuis quam affirmatiuis. *Cap.* IIII.

DEterminatis negationibus terminorum, dicendum eſt de negatione orationis. ſimplex enim natura præcedit compoſitum. vnde nomen & verbum natura ſunt priora oratione, vnde negatio nominis, vel verbi, natura præcedit negationem orationis. Primo quæritur vtrum negatio orationis faciat contradictionem. Et videtur quod non quia ad hoc quod negatio contradicat oportet quod remoueat compoſitionem, ſed non poteſt remouere compoſitionem, quia compoſitio eſt ſubiectum negationis, & nullum accidens remouet ſuum ſubiectum, ergo non poteſt facere contradictionem, ergo non contingit contradicere. Item ad idem. Quicquid eſt creatum, aut eſt ſubſtantia aut accidens, ergo negatio, cum ſit creata, aut eſt ſubſtantia aut accidens. ſed non eſt ſubſtantia, ergo eſt accidens, ergo eſt in ſubiecto aliquo, ſed non eſt niſi in compoſitione, ergo non remouet eam, ergo non contingit contradicere. Item, cum contingit contradicere, quia hoc eſt principium principiorum in ſcientijs, ergo remouet compoſitionum, ſed compoſitio eſt cauſa negationis, ergo remouet modum, ergo nulla negatio eſt alicuius modi, ergo nec indicatiui per locum a genere, ergo nulla eſt vera, vel falſa, Sola enim indicatiua eſt in qua eſt verum, vel falſum. Solutio. Sicut hoc nomen homo duplicem habet ſignificationem. ſ. generalem, vt ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, & ſpecialem, vt ſignificet hanc ſubſtantiam quæ eſt homo, ſic & in verbo eſt duplex ſignificatio ſcilicet generalis & ſpecialis. Generalis eſt ſignificare agere, vel pati Specialis eſt, vt ſignificare iſtum actum, vel iſtam paſſionem, vel legere, vel legi, vel percutere, vel percuti Generalis autem compoſitio communiter ſe habet quantum eſt de ſe ad omnia componibilia. cum. n. dicimus, quod verbum ſignificat compoſitionem, vt diximus, hanc compoſitionem, vel illam non ſignificat, ſed compoſitionem in genere, & hæc eſt compoſitio generalis. Specialis autem compoſitio, eſt cum extrema compoſitionis talem actum denotat & negatio remouet ſpecialem compoſitionem & hoc ſufficit ad contradictionem, & relinquit generalem rationem, cui accidit modus, vnde contingit ad hoc contradicere. Item ſolet dici quod duæ negationes æquipollent vni affirmationi. Et quæritur, econuerſo, cur duæ affirmationes non æquipolleant mó. quod videt̃, quia ſicut negatio remouet affirmationẽ, ſic econuerſo affirmatio negationẽ. Et dicendum, ꝙ negatio apta nata eſt remouere quicquid reperit, quia negatio eſt actus G H

Concur duæ negatio nes vni æquipol lent affirma tioni, & nó econ tra.

deſtruens

A deſtruens ſuũ obiectum. vnde obiectum negationis, quodcunque fuerit, remouetur per negationem, & quoniam negatio aliquando eſt obiectum negationis, aliquando negatio negatur, vt non Socr. non currit, & ideo negatio non remouetur per negationem, & ideo ex conſequenti ponitur affirmatio, quia remota negatione ponitur affirmatio, eo quòd neceſſe eſt ſemper eſſe affirmationem, vel negationem. Et ideo duæ negationes æquipollent vni affirmationi. Affirmatio autem non eſt apta nata deſtruere ſuum obiectum, ſed ponit ipſum potius & conſeruat, & ideo eſt res, cum res affirmatiua quæ eſt obiectum affirmationis, non remouetur per affirmationem. & ob hoc duæ affirmationes non poſſunt æquipollere negationi. Ad illud autem quod obijcitur, quia affirmatio remouet negationem, ſic econuerſo. Dicendum, quòd duæ comparationes ſunt in affirmatione, & duæ in negatione diuerſimode comparatæ. vna.n.eſt comparatio affir-
B mationis ad illud quod affirmatur. alio vero habet ad illud cui opponitur. & illæ duæ comparationes affirmationis non ſunt reſpectu eiuſdem, ſed reſpectu diuerſorum, verbi gratia, hæc affirmatio Socr. currit, affirmat Socratem currere, & apponitur ei quod eſt non Socr. currere, & ideo ratione oppoſitionis non deſtruit ſuum obiectum. Sed duæ comparationes in negatione ſunt reſpectu eiuſdem, quia negatio ſemper negat aliquid ſicut affirmatio affirmat. & ſemper negatio opponitur alicui, ſed non niſi ei quod negat, & ideo negatio ratione ſua oppoſitionis ſemper deſtruit ſuum obiectum, quod negabat, ſed affirmatio non opponitur ei quod affirmat, vt dictum eſt, & ideo affirmatio non deſtruit quod affirmat. & ſic non eſt ſimile de affirmatione ad negationem, & de negatione ad affirmationem, vt patet iam per hoc, quòd negatio opponitur affirmationi, & negat eam, affirmatio opponitur negationi & affirmat eam, ſed aliud, vt di-
C ctum eſt. Item dicit Ariſt. in 2. Topic. quòd ſi aliquid non eſt ſuſceptibile contrariorum, neque alterius ergo quod non poteſt negari non poteſt affirmari, ſed iſta Socr. non currit, non poteſt affirmari, cum ſit negatiua, ergo non poteſt addi ei altera negatio vt per eam negetur, ergo duæ negationes non æquipollent affirmationi. Ad hoc dicunt quidam, quòd negatio quodammodo eſt affirmatio, quoniam, negatio habet in ſe de ente, ſiue de affirmatione. vnde participat naturam affirmationi. & ideo poteſt negari per negationem. & ita homo proponit, Socr. non currit, poteſt ei addi altera negatio ſit, non Socra. non currit, & ita duæ negationes æquipollent affirmatione. Sed ego credo, quòd melius dicitur, quòd quamuis accidentium negatiua non poſſunt reflecti ſupra ſe agendo in ſe, ſed in ſuum obiectum cum accidentia cauſata a ratione poſſunt reflecti ſupra ſe agendo ſicut ratio ſupra ſe cognoſcendo in ſe & indicando de ſe vnde negatio, quę eſt actus ſiue accidens creatum a ratione, poteſt re-
D flecti ſimpliciter ſupra negationem ſiue ſupra negatam agendo in ipſum, & ideo negatio poteſt negari, quamuis non poteſt affirmari. Et conſideratio Ariſt. debet intelligi de accidentibus naturæ, ſiue de contrarijs negando, vt album, nigrum, calidum, frigidum. & conſimilia. Item illæ duæ, Socra. currit, & non Socra. non currit æquipollent ſibijnuicem, & contradicunt huic Socrates non currit. Sed contradicit Ariſt. quòd vnum vni opponitur, ergo duæ oppoſitiones non contradicunt vni. Dicendum, quòd dupliciter fit contradictio.ſ. primo & ex conſequenti. vnde in his eſt prima contradictio, Socrates currit, Socra. non currit. contradicit ex conſequenti huic, Socrates non currit, quia inquantum æquipollent conuertitur cum iſta, ſcilicet Socrates currit. vnde intellige quod in contradictione prima, ſemper altera eſt negatio, & alia affirmatio. vnde dicit Ariſt. quod contradictio eſt affirmatio & negatio oppoſita, ſed in contradictione quæ eſt ex cõſequenti, negatio poteſt contradicere negationi.

Item

Negatio præpoſita, vel poſt poſita termino ſingulari idem ſignificat ſecus i cómunib.

Item nota q negatio præpoſita, vel poſtpoſita termino ſingulari idem ſignificat, A vt Socr. non currit, & non Socrates currit, ſed non eſt ſimiliter in terminis communibus namque hæc eſt indefinita, homo currit, hæc autem vniuerſalis negatiua, non homo currit Neq; eſt contrarium quod dicit Ariſt. q tranſpoſita nomina, & verba idem ſignificant, quia intelligit de alijs dictionibus, quoniam intelligit de dictione quæ eſt ſubijcibilis, vel prædicabilis, vt hô, animal, vel quę eſt diſpoſitio ipſius ſubijcibilis, vel prædicabilis abſolute, & non intelligit de dictione quæ eſt diſpoſitio vnius ad alterum, vt ſunt negationes, & ſigna vniuerſalia. negatio. n. negat vnum ab altero, & ſignum vniuerſale diſponit ſubiectum in reſpectu ad prædicatum. Item quæritur de hoc ſophiſmate, nullo homine currente tu es aſinus, probatio, hæc eſt falſa aliquo homine currente tu es aſinus, ergo eius contradictoria eſt vera, hæc. ſ. non aliquo homine currente tu es aſinus, ſed non aliquo, & nullo æquipollent, ſicut non aliquis, & nullus, ergo eſt vera, nullo homine currente tu es aſinus. Sed contra. nullo homine currente tu es aſinus. ergo dum nullus homo, vel ſi nullus homo, vel quia nullus homo currit, tu es aſinus, quod falſum eſt. Solutio. prima eſt falſa. ſ. hæc, nullo homine currente tu es aſinus, quia iſta, per quam probat eam, peccat ſecundum diuiſionem, & compoſitio nem, hæc. ſ. non aliquo homine currente tu es aſinus, eo quod negatio poteſt negare tantum participium, & ſic eſt diuiſa, & falſa, vel poteſt negare participium in comparatione ad verbum ſequens, & ſic eſt compoſita, & vera, & iſto modo æquipollet primæ. ſ. huic, nullo homine currente tu es aſinus, ſed hæc eſt falſa, nullo homine &c. quia negatio, quæ eſt in comparatione huius ſigni, nullo modo poteſt fieri vltra participium per hanc regulam. Quotieſcunque negatio, & diſtributio includuntur in termino vno ad nihil poteſt vnum ferri ſine reliquo, ſed diſtributio non fertur vltra participium, ergo neque negatio, & ita hæc eſt C falſa, nullo homine currente &c. quare, & ſua æquipollens illo modo quæ ei æquipollet. & vtraque affirmatiua eſt hæc. ſ. non aliquo homine currente &c. & nullo homine currente &c. ſecundum quòd æquipollent. Et per hoc etiam patet quòd neutra contradicit affirmatiuæ.

Regula neceſſaria.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Nihil eſt nihil. Probatio. eius contradictoria eſt falſa, hæc. ſ. aliquid eſt nihil, ergo prima vera. Contra. nihil eſt nihil, ergo nihil nulla ſubſtantia eſt, & eſt locus a genere ſiue a toto in quantitate, vt nihil eſt, ergo nihil nulla ſubſtantia eſt, ſed concluſio eſt falſa, hæc. ſ. nihil nulla ſubſtantia eſt, quia æquipollet huic, quodlibet eſt aliqua ſubſtantia, quod falſum eſt ergo prima ex qua ſequitur eſt falſa. Solutio. Prima eſt vera. ſ. nihil eſt nihil, quia æquipollet huic, quodlibet eſt aliquid, per illam regulam. Quotieſcunque duo ſigna vniuerſalis naturæ ponuntur in eadem oratione, ita quòd vnum in ſubiecto eſt, reliquum prædicato, primum æquipollet ſuo contrario, ſecundum D ſuo contradictorio. Item improbatio peccat. ſed communiter loquendo, quia ſicut hic eſt conſequens communiter loquendo, quodlibet eſt aliquid, ergo quodlibet eſt aliqua ſubſtantia. Similiter hic eſt conſequens, nihil, nihil eſt, ergo nihil nulla ſubſtantia eſt.

Ad illud quod obijcitur, quod videtur locus a genere, ſiue a toto in quantitate. Dicendum q non eſt verum, vnde eſt ibi locus ſecundum conſequens, ſicut hic nullus hô eſt nullũ animal, ergo nullus hô eſt nullum riſibile, quia in iſta, oîs hô eſt nullum animal, animal remouetur a ſubiecto &c. apponatur alia negatiua p hoc ſignũ nullus, remouetur prædicatum negatum a ſubiecto ſic, nullus homo eſt nullum animal, ſed remouere prædicatum negatum eſt ponere ex cõſequenti affirmatum in eodem, ergo iſta, nullus homo eſt nullum animal æquipollet huic, omnis homo eſt aliquod animal, & ſimiliter iſta, nullus homo eſt nullũ riſibile

A ſibile æquipollet huic, omnis homo eſt aliquod riſibile, hic autem ponunt conſequens, animal eſt, ergo riſibile eſt, ſicut hic, animal currit, ergo homo currit, ergo hic, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt riſibile, & ſimiliter in ſuis æquipollentibus, nullus homo eſt nullum animal, ergo nullus homo eſt nullum riſibile. & ſimiliter eſt in propoſito, nihil, nihil eſt, ergo nihil nulla ſubſtantia eſt. Item videtur, quòd nulla concluſio improbationis ſit vera, quoniam hæc eſt vera nulla ſubſtantia eſt nihil, quod patet per prædictam regulam, quia æquipollet huic, omnis ſubſtantia eſt aliquid. & etiam quia ſua conuerſa eſt falſa, hæc.ſ. aliqua ſubſtantia eſt nihil, ergo hæc eſt vera, nulla ſubſtantia eſt nihil, ergo ſua conuerſa eſt vera, hæc.ſ.nihil eſt nulla ſubſtantia. Et dicendum, quòd non recte conuertit illam, nulla ſubſtantia eſt nihil quia debet ponere ſignum ſubiecti ſupra totum prædicatum & reducere ad ſubiectum ſic, nulla ſubſtantia eſt nihil,
B ergo nullum ens nihil eſt ſubſtantia, ſed vtraq; eſt vera, & ſic non probat concluſionem improbationis. Item, quòd concluſio improbationis ſit falſa probatur dupliciter, quia vno modo per prædictam regulam, & alio modo quia eius contradictoria eſt vera, hæc.ſ.aliquid nulla ſubſtantia, vt albedo & quodlibet aliud accidens, &c.

De Dictionibus Excluſiuis.

Quid ſignificent dictiones excluſiuis. Cap. I.

C DICTO de negatione & de affirmatione, conſequenter dicendum eſt de dictionibus excluſiuis, vt tantum, ſolus. Circa quas primo quæritur propter quid dicatur dictio excluſiua. Et quid ſignificet dictio excluſiua. Secundo, quod & quæ ſunt cauſæ excluſionis, & quæ exiguntur ad eſſe excluſionis. Tertio quot ſunt partes ſiue ſpecies excluſionis. Quarto quæritur deſcendendo ad quandam cauſam excluſionis.ſ.ad id, quod excluditur, & quæ ſunt ea quæ debent excludi. Quintum & vltimum eſt de differentia dictionum, tantum, ſolus, in ſuis excluſionibus. Primum, ergo quæritur propter quid dictio dicatur excluſiua. Et dicunt quidam, quod dictio dicitur excluſiua, quia ſignificat excluſionem. Sed contra, nulla dictio ſignificat actum, quem exercet, vt ille terminus homo non ſignificat ſuppoſitionem, quam exercet ſupponendo pro hoc vel pro illo, & ſic de alijs, ſed ſignificat hominem, & exercet ſuppoſitionem, & ſic de alijs, ergo nulla dictio ſignificat actum quem exercet. & eſt inductio, & eſt locus a partibus ſufficienter enumeratis. ſed tantum, & ſolus, exercet excluſio-

Propter quid dictio aliqua excluſiua dicatur.

D nem, ergo non ſignificat eam. Item excluſio intelligitur dupliciter.ſ. vt concepta, & vt exercita, ſicut curſus ſignificatur, vt conceptus per hoc nomen curſus, & per hoc verbum curro, ris, aliter autem ſignificatur curſus vt exercitus, vt cum aliquis exercet ipſum currendo. Similiter excluſio intelligitur vt concepta, ſicut per hoc nomen excluſionis, & per hoc verbum excludo, dis. aliter autem intelligitur vt exercita, vt per ipſas dictiones, ſolus & tantum, ergo, ſi ſolus & tantum ſignificant excluſionem, aut ſignificant hoc modo aut illo, ſed ſi ſignificent eam, vt conceptam, ergo illæ dictiones, exceptio, nis, & excluſionis, & excludo, dis, erunt dictiones excluſiuæ, quod falſum eſt, ergo non ſignificant eam, vt conceptam, neque ſignificant eam, vt exercitam, quia ſicut ſe habet dictio in communi actum ſuum communem, quem exercet, qui eſt ſignificare, ſimiliter dictio ſpecialis ad actum ſuum ſpecialem, ſed dictio communi non ſignificat actum ſuum communem. dictio enim, enim non ſignificat actum ſuum ſignificare

ficare ſed exercet ipſum, ergo dictio ſpecialis non ſignificat actũ ſuum proprium, E
Not. iſtud pulchrum. ſed exercet ipſum, ergo dictio ſolus, non ſignificat excluſionem, ſed exercet eam ergo dictiones excluſiuæ non ſignificant excluſionem, vt exercitam neque vt concepta vt probatum eſt, ergo nullo modo ſignificat excluſionem. Quod concedimus dicentes, quòd dictiones excluſiuæ dicuntur, non quia ſignificant excluſionem, ſed quia exercent eam vt tantum, & ſolus dicuntur dictiones excluſiuæ ab excluſione exercita, & non ab excluſione ſignificata, ſicut ſecuris dicitur incluſiua ab inciſione exercita, & non ab inciſione ſignificata, ſecuris enim nullo modo ſignificat inciſionem, ſed ſignificat ſecurim, ſicut homo hominem, & exercet inciſione ſiue ipſum ſcindere.

Quid ſignificet dictio excluſiua. Ad illud autem quod quæritur, quid ſignificet dictio excluſiua. dicendum quòd ſignificat idem, quod hæc oratio, non cum alio, ſiue priuationem aſſociationis totius ad partem, vt ſolus Socra. currit. i. Socra. currit & nihil aliud, vel Socra. currit, & nullus alius homo currit, & ſic pars ponitur & totum remouetur, quia ponitur Socra. & remouetur quilibet alius homo, vel quodlibet aliud a Socra. & totum non aſſociatur parti ſuæ. Et ſic dictio excluſiua priuat aſſociationem totius ad partem per ſuam ſignificationem, & ideo dicitur ſignificare priuationem aſſociationis totius ad partem. Sed ad iſtam priuationem ſequitur excluſio omnium aliarum, ſicut proprius actus ſequitur ad id, per quod exercetur, & ideo excluſio importatur per dictionem excluſiuam non vt ſignificata, ſed vt exercita, & ſic patet primum. F

Quænam & quot cauſæ ad excluſionem elligantur. Cap. II.

Circa ſecundum quæritur in hunc modum. Aſſociatio & priuatio aſſociationis opponuntur vt priuatio & habitus, ſed priuatio definitur per habitum, quia cæcitas eſt priuatio viſus in oculo, & per hoc habet eſſe, ergo priuatio aſſociationis erit per ea, per quæ eſt aſſociatio, & per illam habebit eſſe, ſed ad aſſociationem exigitur quod aſſociatur, & cui aſſocietur, & in quo aſſocietur, ergo ad priuationem aſſociationis exiguntur eadem tria, quod concedimus. Vnde dicendum, quod ad excluſionem, quę ſequitur ad priuationem prædictam, quatuor exiguntur hic. ſ. quod excluditur, & a quo excluditur, & reſpectu cuius excluditur, & quartum eſt ipſe actus excludendi, vt cùm dicitur, ſolus Socrates currit, alij a Socrate excluduntur vt a ſubiecto reſpectu curſus, & actus excludendi importatur per hanc dictionem ſolus, & hæ quatuor cauſę exiguntur ad excluſionem ſimpliciter, Et prædictis patet quædam regula, quæ talis. Vbicunque vere ſis excluſio ſemper id, reſpectu cuius ſit excluſio, ponitur in eo, a quo omnia excludun tur, vt tantum homo eſt riſibile, hic enim riſibile reſpectu cuius ſit exceptio, ponitur in homine, a quo omnia alia excluduntur vnde ſequitur, tantum homo eſt riſibile, ergo homo eſt riſibile. & tantum homo currit, ergo homo currit. Ex prædicta ſequitur alia regula, quæ talis eſt, Omnis dictio exceptiua vera relinquit ſuam præiacentem veram, vt patet ex prædictis exemplis, vt ſolus Socrates currit, ergo Socrates currit. Propoſitio dicitur excluſiua, in qua ponitur dictio excluſiua, vt tantum, ſolus, vt ſolum Socrates currit, tantum Socrates currit Præiacens autem dicitur ipſa propoſitio, remota dictione exceptiua, vt homo currit, el Socra currit. G H

Regula ad excluſiuas.

Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. tantum vnum eſt Probatio. vnum eſt, & nihil eſt aliud, quod non ſit vnum, ergo tantum vnum eſt. Contra. multa ſunt, ergo ſophiſma, non tantum vnum eſt. Item probatio primæ, quia vult Ariſtot. & Boethus, vnumquodque ſingulariter eſt quia vnum eſt, ergo vnum tantum eſt. Item in eodem Boetho. Vnumquodque eſt ideo quia vnum numero

A numero eſt, ſed vnum numero eſt vnum, ergo vnumquodq; vnum eſt, ergo tantum vnum eſt. Item ad idem patet per quandam regulam, quæ talis eſt. Quotieſcunque vnum de altero conuertibiliter prædicatur, ſi dictio exceptiua vere adiunguntur vni & reliquo, vt tantum homo currit, ergo tantum riſibile, & econuerſo, ſed vnum conuertitur cum ente, ergo ſi dictio exceptiua vere adiungitur enti, ergo & vni, ſed hæc eſt vera, tantum ens eſt, ergo hæc eſt vera tantum vnum eſt. Solutio. Prima eſt duplex. quia hoc nomen vnum eſt æquiuocum, eo q eſt quædam vnitas, quæ eſt eſſentialis, vt illa per quam rex exiſtit in eſſe ſpecialis, ſiue ineſſe ſpecifico, & hæc eſt vnitas per formam completiuam dantem eſſe rei ſeparando & diſtinguendo ipſam rem ab omnibus alijs in ſua ſpecie, vt Socrates non ſolum eſt in ſpecie hominis per ſuam formam completiuam, ſed etiam ipſe per ipſam perficitur in ſuo eſſe proprio, & ſpecificatur cum diſtin-
B guitur ab omnibus alijs hominibus, & hæc eſt vnitas eſſentialis. Alia eſt vnitas accidentalis, quæ eſt principium numeri. vnde ſicut numerus accidit rebus quæ numerantur, ſimiliter & vnitas, per quam enumerantur, & quæ eſt principium numeri, accidit eis, quicquid enim numeratur per hanc vnitatem numeratur, quia nihil aliud eſt numerus niſi aggregatio vnitatum. Numerus enim eſt multitudo ex vnitatibus aggregata. vtraque iſtarum vnitatum conuertitur cum ente. ſed differunt in hoc, quia prima eſt eſſentialis, & in hoc quòd prima eſt, ſecunda eſt vt accidens in ſubiecto vnde ſecunda accipit primæ, & ſic vnitas dicitur æquiuoce, & ſimiliter vnum. Dico ergo quòd ſi accipiatur vnitas eſſentialis ſiue vnum eſſentiale, ſic prima eſt vera. ſi autem accipiatur accidentalis, ſiue vnum accidentale, ſic prima eſt falſa, quia dictio excluſiua adiuncta parti numerali deſtruit totum, vt duo tantum currunt, ergo non tria,
C ſic, & tantum vnum, non ergo duo, vel non ergo multa. Alij dicunt quòd prima eſt duplex. hæc. ſ. tantum vnum eſt, eo quòd poteſt fieri exceptio ratione ſuppoſiti, & ſic eſt vera, vel poteſt fieri exceptio ratione accidentis ſiue formæ, & ſic eſt falſa & tunc ſequitur, tantum vnum eſt, non ergo multa ſunt. ſed primam ſolutionem eſſe credo veriorem. Ad improbationem vero dicendum, quod procedit ſecundum quòd vnum dicit vnitatem eſſentialé, quia quicquid eſt, per ſuã completiuum eſt, quod dat ei eſſe, vt Socra. eſt per ſuam formam completiuam quæ eſt anima ipſius, & qua ſpecificatur & differt, & dat ei eſſentiale eſſe. Et ſic eſt de omnibus alijs. Ad improbationem dicendum, quòd accipit vnitatem accidentalem, quæ per ſui aggregationem eſt principium vnum, & hoc modo tenet improbatio. Ad duo argumenta ſequentia dicendũ quod accipiunt vnum eſſentiale ſicut improbatio accidentale. Ad vltimum argumentum dicendũ quod bene ſequitur, tantũ ens eſt, ergo tantũ unum eſt, accipiendo ens ſecundũ unita-
D tem eſſentialem, ſed nõ ſequitur, tantũ ens eſt, ergo tantũ unum eſt, quia accipit ſecundum unitatem accidentalem, quamuis unitas accidentalis conuertatur cũ ente, quia unum accidentale dicit diſcretionem ſiue rem diſcretam, & cum ſit principium numeri unum, ens uero formæ, non dicit rem ſuam per modum ſubſtantiæ, & ſic peccat ſecundum figuram dictionis, ſicut hic, tantum homo currit, ergo tantum unus homo currit, poſito quòd omnes homines currant, & nihil aliud currat. hęc eſt uera, tantum homo currit, hæc autem eſt falſa tantum unus homo currit, & eſt fallacia figuræ dictionis ſicut dictum eſt, quia homo dicit rem ſuam per modum ſubſtantiæ, ſed unus addit diſcretionem uni ſuper ipſum. Præterea ibi eſt accidens, quia cum eſſe conueniat uni & multis quamuis dictio exceptiua uere adiungatur enti reſpectu eſſe, ut tantum ens eſt, non tamen poteſt adiungi enti dicenti diſcretionem numeralem. unde de hoc uno non poſſum dicere, tantum unum eſt, quia tunc eſcluderentur duo tria,

Vnitas duplex.

& ſic de alijs aſcendendo, vt tantum vnum, non ergo duo neque tria, & ſic de alijs vnde eſſe ibi res ſubiecta, & vnum eſt accidens ei, & eſcluſio reſpectu eſſe aſſignatur conuenire vtrique ſiue rei ab vtroque. Ad illud quod obijcitur per regulam conuertibilium dicendũ quod regula debet intelligi remoto accidente ſicut aliæ omnes regulæ, quamuis.n. regula ſit ſiue maxima. Quicquid prædicatur de definitione & de definito, non ſequitur animal rationale mortale eſt definitio, ergo homo eſt definitio propter accidens quòd impedit. I

Partes ſeu ſpecies excluſionis duæ ſunt, generalis ac ſpecialis, & quid vtraque ſit. Cap. III.

CIrca tertium quæritur quot partes ſunt eſcluſionis, & ſolent eſſe duæ, quia ponitur duplex eſcuſio. Vna eſt generalis, & altera ſpecialis, Generalis eſcluſio ponitur communiter, quando eſcluditur diuerſum genere. Specialis vero quando eſcluditur diuerſum ſpecie. Sed contra. diuerſum tripliciter dicitur diuerſum genere, diuerſum ſpecie, diuerſum numero, ergo ſi eſcluſio dicitur generalis, quia diuerſa genere eſcluduntur, & ſpecialis, quia eſcluditur diuerſum ſpecie, ergo debet eſſe alia eſcluſio numeralis, ex eò ꝙ eſcluduntur diuerſa numero, ergo non ſolum erunt duæ partes ſiue duæ ſpecies eſcluſionis, ſed erunt tres. Et dicendum, quòd non ſunt niſi duæ partes eſcluſionis. ſ. generalis & ſpecialis. ſed non dicitur eſcluſio generalis, eò quod diuerſa genere eſcluduntur, ſed quia ab aliquo ſubiecto eſcludantur omnia, quæ communicant cum eo in aliquo genere, ſiue in aliquo generali, vt ad omnia, quæ ſunt ſicut in ente. Vnde hoc modo ſenſus huius propoſitionis, ſolus Socra. currit, eſt talis, Socrates, currit & nihil, vel nullum aliud ens. Item ſpecialis eſcluſio non dicitur eo quod diuerſum ſpecie eſcludatur, ſed dicitur eſcluſio ſpecialis, quoniam ab aliquo ſubiecto eſcluduntur quæcunque communicant cum eo in aliquo ſpeciali, & hoc modo ſenſus huius, ſolus Socra. currit, eſt talis, Socrat. currit, & nullus alius homo currit. unde eſcluduntur alij particulares homines quicunque communicant cum Socra. in homine. Et ſimiliter ſolus, homo currit, ideſt homo, & nullum aliud animal, quia animalia omnia communicant cum hoc in animali, & hęc eſt ſpecialis eſcluſio, & ſimiliter ſenſus huius, ſolus homo currit ſit talis, homo currit. & nihil aliud currit, tunc eſt eſcluſio generalis. Ex prędictis patet, quod idem numero non poteſt eſcludi. vel ea, quæ communicant in numero eodem. quia, cum dicitur, ſolus homo currit, iſta ponit quòd homo currit per regulam datam, quæ talis eſt, omnis eſcluſiua vera relinquit ſuam præiacentem veram, & ſi eſcluditur idem numero, tunc eſcluderetur riſibile., vel animal rationale mortale, & ſic eſſet ſenſus, ſolus homo currit, & nullum riſibile vel nullum animal rationale mortale currit, & ſic ponitur hęc contradictio, & ob hoc non poterit fieri eſcluſio numeralis. Ex prędictis patet, quòd cum quæcunque ſunt diuerſa genere, vel diuerſa numero, vel diuerſa ſpecie, communicent in aliquo generali ad omnia, vt in ente, aut in aliquo ſpeciali ſub ente communiter, non poſſunt eſſe niſi duæ partes eſcluſionis. ſ. generalis & ſpecialis. De ſpeciali ſolet dari talis regula. Quotieſcunque fit ſpecialis eſcluſio non tenet argumentum ab inferiori ad ſuperius cum dictione eſcluſiua, neque a ſuperiori ad inferius, neque a parte prædicati, neque a parte ſubiecti, vt ſolus Socra. currit, ergo ſolus homo currit, & ſimiliter a parte prædicati fit proceſſus, vt Socrates currit, ergo ſolus mouetur, quia ſemper eſt ibi fallacia conſequentis, & patet ꝙ non tenet huiuſmodi argumentatio. quia poſito quòd ſolus Socrates currat, & quidam equus, tunc eſt hæc vera, ſolus Socrates. currit, faciendo ſpecialẽ eſcluſionem

F

G

H

Regula eſcluſionis ſpecialis.

E eſcluſionem, quia ſenſus eſt Socr.currit, & nullus alius homo, hæc autem falſa
ſolus homo currit, faciendo ſpecialem eſcluſionem, quia ſenſus eſt homo cur-
rit, & nullum aliud animal, quod falſum eſt, cum equus currat, & ſimiliter a par-
te prædicati, quia poſito quod ſolus Socrates currit, & Plato moueatur, ſed non
currat. tunc hæc eſt vera, ſolus Socrates, currit, hæc eſt falſa ſolus Socrates mo-
uetur, & ſic patet quòd nullum eſt argumentum. Quòd vero ibi ſit fallacia con-
ſequentis patet quod præmiſſa claudit in ſe nullam affirmatiuam, & aliam ne-
gatiuam, vt ſolus Socrates currit, id eſt Socra. currit, & nullus alius homo, & ſo-
lus homo currit. i. homo. & nullum aliud animal, & propter negatiuas, non tenet
argumentum ab inferiori negato ad ſuperius, & propter affirmatiuas non tenet
a ſuperiori ad inferius. De generali eſcluſione talis ſolet dari regula. Quo- Regula ad generalē excluſionem.
tieſcunque ſit generalis eſcluſio bene tenet argumentum ab inferiori ad ſupe-
F rius cum dictione eſcluſiua a parte ſubiecti, & non a parte prædicati, vt ſolus
Socrat. currit, ergo ſolus homo currit, quia prima eſcludit ſe iſtas duas, ſolus
Socrates currit, & nihil aliud a Socra. currit, & propoſitio illata claudit intra ſe
iſtas, homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Sed ratione affirmationis be-
ne ſequitur Socra. currit, ergo homo currit, ratione negationis bene ſequitur, ni
hil aliud a Socra. currit, ergo nihil aliud ab homine currit, ergo bene ſequitur a
parte ſubiecti faciendo generalem eſcluſionem. vt ſolus Socra. currit, ergo ſolus
homo currit.

Quid nam ſit id quod excluditur, & quæ excludi debeant. Cap. II.

CIrca quartum de quo quærebatur circa dictiones eſcluſiuas erat deſcenden- Septem quęſita.
do ad vnam de quatuor cauſis eſcluſionis. ſ. ad id quod eſcluditur, & iſta cō-
tinet ſub ſe ſeptem alias. Prima eſt vtrum dictio eſcluſiua adiuncta enti poſſit
G eſcludere aliud, vt tantum ens, & nihil aliud. Similiter ſi adiungatur iſtis termi-
nis, qui conuertuntur cum ente, vt ſunt iſti, vnum, aliquid, res. Secunda quæ-
ſtio eſt magis deſcendendo, ſcilicet vtrum dictio eſcluſiua adiuncta vni generá-
liſſimo eſcludit aliud, vt tantum ſubſtantia, non ergo quantitas, vel econuerſo.
Tertia quæſtio eſt ſpecialior omnibus alijs ſupradictis, ſcilicet vtrum dictio eſ-
cluſiua adiuncta ſpeciei vnius prædicamenti poſſit eſcludere ſpeciem alterius
prædicamenti, vt tantum homo, non ergo color, vel albedo. Quarta quæſtio eſt
vtrum dictio eſcluſiua adiuncta alicui ſpeciei vnius prædicamenti poſſit eſclu-
dere cæteras ſpecies eiuſdem prædicamenti, vt tantum homo, non ergo equus,
vel tantum color, non ergo ſcientia, & ſic in vnoquoq; prædicamento, & hæc eſt
ſpecialior omnibus prædictis, & iſtas quatuor quæſtiones intellige in terminis
H ſubſtantialibus. dicentibus quid, ſiue prædicantibus in quid, ſicut ſpecies, & gene
ra vniuſcuiuſq; prædicamenti. Quinta quæſtio eſt, vtrum dictio eſcluſiua adiun-
cta termino accidentali eſcludat alios terminos accidentales, vt tantum colora
tum, ergo non ſonorum. Sexta quæſtio eſt verum dictio eſcluſiua addita vni op-
poſitorum eſcludat alterum in quolibet genere oppoſitionis, vt tantum album,
non ergo nigrum, & tantum videns, non ergo cæcum, & ſic de alijs. Septima quæ
ſtio eſt, vtrum dictio eſcluſiua addita toti eſcludat partem, vel econuerſo &
vtrum addita minori numero eſcludat maiorem, vel econuerſo, vt tantum pa-
ries, non ergo domus, & tantum duo, non ergo tria.

Circa primam obijcitur, ꝙ dictio exceptiua adiuncta enti, uel ſuis conuertibi- An excluſiua adiūgaturenti.
libus nihil poteſt eſcludere, quia quod eſcluditur debet conuenire cū eo, a quo
ſit eſcluſio in generali, vel ſpeciali, ſed nihil poteſt conuenire cum ente in ali-
quo generali vel ſpeciali ſupra ens duplici de cauſa, ſcilicet, vel quia nihil aliud

eſt ab ente, vel quia nihil aliud eſt ſupra ens, ergo nihil poteſt excludi ab ente, ergo dictio excluſiua adiuncta enti nihil poteſt excludere. Item ad idem. dictio excluſiua non poteſt excludere niſi quod eſt extra terminum cui adiungitur, vt: tantum homo, non ergo áſinus, quia aſinus extra hominem eſt, ſed nihil eſt extra ens, ergo dictio excluſiua adiuncta enti nihil poteſt excludere. Item ad idẽ. nihil excluditur niſi idem, vel diuerſum quo ad naturalem ſuppoſitionem, vt tantum homo, non ergo aſinus, vel quo ad quandam accidentalem, vt quo ad eam quæ fit per aliquod reſtringens tantum ex eadem parte, vt tantum homo albus, non ergo niger, ex hac patet ꝙ aliquo termino non reſtricto per aliquid ex eadem parte, ſed ſimpliciter ſumpto, non poteſt excludi niſi quo ad naturalem ſuppoſitionem, ſed ab ente ſimpliciter nihil eſt diuerſum quo ad naturalem ſuppoſitionem, ergo ab ente ſimpliciter ſumpto prædicta reſtrictione non reſtricta ſiue coarctata, non poteſt excludi, ergo dictio excluſiua adiũcta enti nihil poteſt excludere. Item ad idem. Quicquid eſt ens, eſt quicquid eſt ens, ergo conuertibilia ſunt ens, & eſſe, ſed nihil eſt dictum, tantum eſt, nec aliquid eſcluditur, ergo nihil eſt dictum, tantum ens eſt, nec aliquid eſcluditur. F

Solutio. Solutio. excluſiua dictio adiuncta enti eſcludit aliquid quod eſcludit oĩa, quo ad naturalem ſuppoſitionem eorum, quæ ſunt diuerſa ab ente, & in naturali ſuppoſitione eorum, quæ conuertuntur cũ ente, quia naturalis ſuppoſitio nõ ſolum eſt de ente, ſed ẽt de non ente. Naturaliter.n. ſupponuntur per terminũ tam entia quam non entia. vnde eſcluſio non ſolum eſt de ente, ſed ẽt de ente non ente. vnde ſequitur tantum ens eſt, ergo nihil aliud ab ente eſt. Ad aliud, quod obiicitur, dicendum, ꝙ conuertitur conſequẽtia. vnde peccat ſm conſequens. & quia quicquid communicat in aliquo generali, vel in aliquo ſpeciali cum eo, a quo fit eſcluſio, debet excludi per dictionem eſcluſiuam, & non econuerſo. non enim oportet quòd illud quod eſcluditur ſiue quicquid eſcluditur communicet cum eo a quo fit excluſio in aliquo generali, vel in aliquo ſpeciali, quia conuertit conſequentiam, ſicut hic. Quicquid eſt hõ eſt animal, & non econuerſo, quòd quicquid ſit animal quòd ſit hõ. Sicut.n. animal in pluribus eſt quã homo, ſic eſcludi in pluribus eſt quam in communicantibus in ſpeciali, vel in generali cũ eo a quo fit excluſio, quia eſt in iſtis, & non in communicantibus. vnde non oportet quòd ſi aliquid excludatur ab ente quòd communicet cum aliquo, in aliquo generali, vel ſpeciali, quæ conuertit conſequentiam. Ad ſecundum dicendum, quòd hęc eſt duplex, dictio excluſiua non põt eſcludere niſi quod eſt eſtra terminũ. quia eſſe extra terminum dupliciter eſt. quia vel quo ad eſſentiam, ſicut alia eſt eſſentia hominis, & alia equi, vel quo ad naturalem ſuppoſitionem, ſicut equus non cõtinetur in naturali ſuppoſitione hominis, nec econuerſo. vnde dicitur, quòd quando fit excluſio generalis excluduntur ea quæ ſunt eſtra terminum quo ad naturalem ſuppoſitionem tam entium quam non entium. ſed quando fit ſpecialis excluſio excluduntur ea, quæ ſunt eſtra terminum quo ad naturalem ſuppoſitionem entium communicantium cum illo a quo fit eſcluſio in aliquo ſpeciali. G H

Aduerte ad iſtam limitationem. Vnde licet aliquando excludantur ea, quæ ſunt eſtra terminum quo ad eſſentiam, vt tantum homo, non ergo aſinus, non tamen eſcluduntur inquantum ſunt extra terminum quo ad naturalis eſſentias, ſed inquantum ſunt eſtra terminum quo ad naturalem ſuppoſitionem vnde dico, quod licet quo ad eſſentias nihil ſit extra ens, quia entia ſimul ſunt entium, vnde quo ad naturalem ſuppoſitionem aliquid eſt extra ens, & ſic dictio eſcluſiua addita enti aliquid poteſt excludere. Ad tertium, ſoluendum per interemptionem. quia aliquid eſt eſtra naturalem ſuppoſitionem entis, ut dictum eſt, quia non ſupponuntur entia per terminum. Ad ultimum autem dicendum, ꝙ non poteſt fieri eſcluſio ab hoc actu

E eſſe,quia ille actus eſſe comprehendit ſub ſe eſſe alium actum, ſicut conſequens comprehendit ſub ſe quodlibet aliud antecedens ſuum,& ideo nullus alius actus poteſt eſcludi ab hoc actu eſſe. Sed ens non comprehendit ſub ſe nomine aliud ſuppoſitum,ſed ſolum ſuppoſita ſua, & ſuarum partium,quia ſuppoſita non entiũ impoſſibilium eſſe non comprehendit ſub ſe vt vacui, & infiniti, & aliorum non entium,& ideo poteſt eſcludi ab ente, cum eſcluſio fiat ab eo, quo ad naturalem ſuppoſitionem. Quod autem ille actus eſſe, comprehendat eſſe aliũ actum ſub ſe,non quo ad ſubiectionẽ vel prædicationẽ,ſed vt ita dicã quo ad ſucceſſionẽ patet,quia oẽs alij actus anteceduñt ad iſtũ,vt ſi eſt,eſt,& ſi cogitat eſt, & ſic de alijs.

An excluſio generaliſſimis addatur. *Cap.* III.

Circa ſecundam quæſtionem ſic obijcitur, cum dictio eſcluſiua eſcludat diuerſum quo ad naturalem ſuppoſitionem, & vnum generaliſſimum non ſit de ſuppoſitione alterius neque econuerſo, ſed ſunt diuerſa quo ad naturalem ſuppoſitionem, ergo dictio eſcluſiua addita vni generaliſſimo eſcludit alterum,& econuerſo. Item ad idem, Dictio eſcluſiua eſcludit ea, quæ ſunt diuerſa a ſubiecto, ſiue eſcludit diuerſa ſubiecta, vt tantum Grammatica, non ergo Muſica. ſed diuerſa generaliſſima non poſſunt eſſe ſubiectum vnum, immo ſunt diuerſa ſubiecta, ergo dictio eſcluſiua vni generaliſſimo eſcludit alterum, & econuerſo. Sed contra. dictio eſcluſiua non poteſt eſcludere, quod intelligitur in ſubiecto cui adiungitur,vt tantum album currit, non, ergo corpus currit, vel tantum Grammaticus diſputat, non ergo homo diſputat, quia album dat intelligere corpus, & Grammaticus dat intelligere hominem, ſed quantitas dat intelligere ſubſtantiam, ergo dictio eſcluſiua adiuncta quantitati non poteſt eſcludere ſubſtantiam, ergo dictio eſcluſiua adiuncta vni generaliſſimo non eſcludit alterum. Item ad idem. Omnis eſcluſiua ponit ſuam præiacentem veram,& ideo ſequitur, ſi tantum quantitas eſt, quantitas eſt, & ſi quantitas eſt, ſubſtantia eſt,quare alia a ſubiecto non ſunt niſi in ſubſtantia, ergo poſita quantitate vel quolibet alio generaliſſimo, neceſſe eſt ponere ſubſtantiam, ergo a primo, ſi tantum quantitas eſt ſubſtantia eſt, & ſic de alijs generaliſſimis, ergo dictio eſcluſiua adiuncta vni non excludit alterum. 2.quæſt.

Et dicendum, quòd dictio eſcluſiua adiuncta vni generaliſſimo eſcludit alterum vno modo, & alio modò non, ex eo, quòd generaliſſima alia a ſubſtantia habent duas comparationes. Vnam ſecundam abſtractionem prout vnumquodque ordinatur ſecundum prędicamentalem lineam in ſua ordinatione ad omnes ſpecies, ſiue ad omnia indiuidua ſub ipſo exiſtentia, & hoc modo poteſt in quolibet prædicamento fieri talis figura, ſicut illa quæ eſt in ſubſtantia, quæ dicitur arbor Porphirij. Aliam autem habent comparationem ſecundum concretionem ad ſubſtantiam, in qua ſunt, & ſic ſumuntur omnia per modum accidentis, ſed ſecundum comparationem primam ſumuntur per modum eſſentiæ, ſiue per modum eius, qui eſt quid. vnde ſecundum primam comparationem dictio eſcluſiua adiuncta vni generaliſſimo eſcludit alia generaliſſima,& ſic concedo,niſi quando faciunt ſubiectum vnum,quod in paucis accidit,vt tantũ ſubſtantia eſt colorata. hic enim eſcluditur ſuperficies, quia ſuperficies, & ſubſtantia faciunt vnum ſubiectum coloris.vnde, niſi diuerſa prædicata faciant ſubiectum vnum, ſemper dictio eſcluſiua adiuncta vni generaliſſimo eſcludit alterum ſecundum hanc comparationem, ſed ſecundum comparationem quam habent ſecundum concretionẽ,ſic dictio eſcluſiua adiuncta vni non eſcludit alterũ.vñ cũ dicitur,tantum agens currit,non ſequitur Grammaticus non currit, vel Muſicus, vel tricubitum, vel bicubitum, vel homo, quia Socrates homo eſt,& bicubitus, Solutio

F G H

vel triennbitus, vel Grammaticus, Muſicus, & agens. Vnde dicendum breuiter, ſi generaliſſima ſumantur in concretione, & dictio excluſiua adiuncta vni generaliſſimo non excludit alterum. Sed, ſi ſumantur in abſtractione, tunc dictio excluſiua adiuncta vni excludit alterum, niſi faciant ſubiectum vnum. Ad alia duo argumenta primo dicendum eſt, quòd bene tenent, ſi ſumantur in abſtractione, & non faciant ſubiectum. Ad tertium argumentum dicendum, quòd vnum intelligitur in altero dupliciter. quia vno modo intelligitur vnum eſſentialiter, vt animal in homine. & tale non eſcluditur. vnde ſequitur, tantum homo currit, non ergo animal currit. Alio autem modo intelligitur vnum in altero per dependentiam accidentis ad ſubiectum. vnde in omni accidente includitur ſubiectum & hoc dicitur, quia accidens concretum dat intelligere ſubiectum, vt album dat intelligere corpus, & etiam accidens in abſtractione dat intelligere ſubiectum. Color enim non poteſt eſſe niſi in corpore. vnde ſiue accipiant colorem in concretione, ſic proprie dicitur coloratum, ſiue in abſtractione ſemper intelligitur corpus. & ſic de alijs nouem prædicamentis, quia intelliguntur abſtracta, vt quantitas, qualitas, & ſic de alijs, ſiue concreta, vt quantum, tale ſemper dat intelligere ſubſtantiam. dico ergo, quod id, quod intelligitur in accidente concreto non eſcluditur. vnde non ſequitur, tantum album currit, non ergo corpus. vel tantũ homo currit, non, ergo animal. Sed illud, quod intelligitur in accidente abſtracto bene excluditur per dictionem eſcluſiuam, vt tantum quantitas, non, ergo ſubſtantia, & hoc dico, niſi illa duo faciant vnum ſubiectum alicuius accidentis, ſicut dictum eſt prius. Sicut ſubſtantia, & ſuperficies eius faciunt vnum ſubiectum albedinis vel coloris. Ad quartum dicendum, quòd re vera omnis propoſitio eſcluſiua ponit ſuam præiacentem veram, ſed in hac propoſitione, tantum quantitas eſt duo ſunt, ſcilicet hæc dictio tantum, quæ eſt dictio eſcluſiua, & illud cui adiungitur, ſcilicet quantitas. Dico ergo quòd dictio eſcluſiua eſcludit ſubſtantiã, ſed quantitas ponit eam, & ideo propoſitio, tantum quantitas eſt ponit contradictionem, quia ponit ſubiectum eſſe, & non eſſe. Ponit etiam ſubſtantiam ratione quantitatis, & remouet eam ratione eſcluſionis, quæ additur quantitati.

An Dictio excluſiua adiuncta ſpecies vnius prædicamenti excludat ſpeciem alterius prædicamenti. Cap. IIII.

CIrca tertium obijcitur ſic, cum dicitur tantum homo eſt albus, ex hoc non ſequitur, ergo ſuperficies hominis non eſt alba, ergo dictio eſcluſiua, addita vni ratione ſpeciei vnius prædicamenti, non eſcludit ſpeciem alterius prædicamenti. Sed contra. magis differunt ea, quæ ſunt in diuerſis generibus quam ea, quæ ſunt in eodem genere, ſiue ea, quæ ſunt ſub eadem ſpecie quia pluribus differentijs differunt, ſed dictio eſcluſiua addita vni indiuiduo eſcludit aliud indiuiduum, quod eſt ſub eadem ſpecie, vt tantum Socrates, non ergo Plato, ergo magis eſcludit ea quæ ſunt diuerſorum generum, quia magis differant, ergo dictio eſcluſiua addita ſpeciei prædicamenti vnius eſcludit ſpecies alterius prædicamenti. (3. quæſ.)

Et dicendum quod in genere, quinque ſunt ea, quæ debent eſcludi. Vnum eſt diuerſum ſubiectum, vt tantum Socrates currit, eſcluditur Plato, & alij particulares homines, quia non poſſunt facere ſubiectum vnum ſed diuerſum. Secundum eſt diuerſum loco, vt tantum hic non ergo ibi. Tertium diuerſum tempore, vt tantum in hoc tempore, ergo non illo. Quartum eſt oppoſitum ex parte prædicati, vt tantum Socrates eſt albus, ergo non eſt niger, nec medio colore co- (Quinq; eſcludi in genere.)

E re coloratus. Quintum eſt accidens, ſiue diuerſum accidens a parte prædicati ſimiliter poſitum. dum ita ſit ꝙ vnum non inſit per alterum, & ideo non ſequitur, tantum Socrates eſt Grammaticus, non ergo Muſicus, tantum legit, non ergo diſputat, non ergo currit, & non ſequitur, tantum Socrates eſt coloratus, non ergo quantus, quia coloratus ineſt Socrati per hoc quod eſt quantus, non ſequitur tantum currit, non ergo remouetur eo ꝙ vnum ineſt in altero ſiue intelligitur per alterum ſecundum concretionem. Et in omnibus his quinque modis excluditur diuerſum per dictionem excluſiuam. Et in his patet ſolutio primi argumenti, quia homo & ſuperficies eius ſubiectum vnum eſt coloris & non diuerſum. vnde non excluditur ſuperficies per hanc dictionem tantum, cum dicitur tantum Socra. eſt albus, ita dictio excluſiua adiuncta ſpeciei vnius prædicamenti excludit alias, dum non faciunt ſubiectum. vnde vnum nõ inſit per alterum, vt dictum
F eſt. Patet etiam ſolutio alterius argumenti, quia dictio excluſiua excludit diuerſum ſiue differens aliquo prædictorum modorum tantum.

Ex prædictis patet ſolutio quartę quæſtionis, quę erat. vtrum dictio eſcluſiua adiuncta ſpeciei vnius prædicamenti eſcludit ſpecies alias eiuſdem, quia omnes aliæ ſpecies eiuſdem generis eſcluduntur, niſi in vna comparentur ad aliam non ſolum vt ſpecies diſperata, ſed etiam vt terminus eiuſdem, & ideo non ſequitur, tantum ſuperficies eſt, ergo linea non eſt, quia linea eſt terminus ſuperficiei, & ſuperficies corporis. vnde bene ſequitur. tantum homo, non ergo aſinus, quia iſtę ſpecies ſolummodo comparantur ſibiinuicem vt diſperatæ. 4.qõ.

Ex prædictis patet quinta quæſtio quæ erat, vtrum dictio eſcluſiua adiuncta termino accidentali eſcludat terminos accidentalis alios, quia dictio eſcluſiua, vt dictum eſt prius, habet excludere omne accidens diuerſum, ſiue diſperatum, 5.qõ.
G dum ita ſit ꝙ vnum non inſit per alterum vel faciant ſubiectum vnum. vnde ſequitur, tantum Socratem eſſe Grammaticum, non ergo eſſe Muſicum, ſed non ſequitur, tantum Socratem eſſe coloratum non ergo eſſe quantum, quia coloratum ineſt Socrati, eo quod eſt quantum. neque ſequitur, tantum album eſſe, non ergo corpus, quia ita faciunt ſubiectum vnum.

Circa ſextam quæſtionem obijcitur. quia dictio eſcluſiua adiuncta vni oppoſitorum excludit alterum in quolibet genere oppoſitionis, quia duo oppoſita nõ poſſunt facere ſubiectum vnum, ſed diuerſa, ſed quotieſcunque aliqua non faciũt vnum, ſed diuerſa, oportet ꝙ vnum eſcludatur ab altero per dictionem excluſiuam, ergo dictio eſcluſiua adiuncta vni oppoſitorum, habet excludere reliquum. Quod concedimus ſicut in contrariis, vt tantum albus currit, non ergo niger. Secundum prædicta, quæritur de hoc ſophiſmate, tantum verum, opponitur falſo. Probatio. Verum opponitur falſo, & nihil aliud quam verum opponitur falſo, 6.qõ. Sophiſma.
H ergo tantum verum opponitur falſo. Contra, tantum verum opponitur falſo, ergo tantum verum & falſum opponuntur, quod falſum eſt, quia album & nigrũ opponuntur, & calidum & frigidum.

Dicendum eſt, ꝙ prima eſt ſimpliciter vera, & improbatio peccat ſecundum conſequẽs ab inferiori ad ſuperius affirmato cum dictione excluſiua, quia opponi verum falſo, in minus eſt quàm opponi, ſicut oppoſitio veri & falſi in minus eſt quam oppoſitio, cum hæc ſint ſpecies, illa vero genus, & ſic, cum dicit tantum verum opponitur falſo, ergo tantum verum & falſum opponitur, peccat ſecundum conſequens. Item dubitatur de relatiua oppoſitis quia ex hac tantum pater eſt, ſequitur ergo filius eſt, vnde ſi tantũ pater eſt, pater eſt, quia omnis excluſiua ponit ſuam præiacentem, vt ſi pater eſt, filius eſt, a relatiuo oppoſitis, ergo a primo, ſi tantum pater eſt, filius eſt, ergo dictio excluſiua adiuncta vni relatiue oppoſitorum ſiue correlatiuorum non excludit reliquum. Et dicendum ꝙ dictio ex- Solutio.

cluſiua adiuncta vni correlatiuorum eſcludit reliquum,ſed in iſta,tantum pater E
eſt,ponit cōditionem,quia dictio eſcluſiua eſcludit quicquid nō facit ſubiectum
vnum ſecundum diuerſa,cum pater & filius faciant ſubſtantia diuerſa,& vt vnum
ꝙ nihil eſt dictum,pater filius eſt,ſed quia pater & filius referuntur ad ſeinuicē,
& ideo dictio eſcluſiua adiuncta patri eſcludit filium & econuerſo. vnde in iſta,
tantum pater eſt eſcluditur filius ratione dictionis eſcluſiuæ, ſed pater ponitur
ratione præiacentis,ſed pater eſt per hoc ꝙ eſt ad filium, & ita ratione præiacen
tis,& ratione excluſionis non ſolum remouetur filius,ſed etiam pater quia filius
eſt per hoc quod eſt pater, & ſic tantum pater eſt,ponit duplicem contradictio-
nem,quia ponit filium eſſe & non eſſe,& patrem eſſe & non eſſe.

Aliud ſophiſma. Solutio. 1.

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Si tantum pater eſt,non tantum pater eſt. Probatio. Si tantum pater eſt, pater eſt,& ſi pater eſt, filius eſt,& ſi filius, aliud a patre eſt, non tantum pater eſt. Contra. ibi ſignificatur oppoſitum ſequi ad ſuum oppoſitum, ergo locutio eſt falſa, & impoſſibilis. Ad hoc ſoluunt quidam,ꝙ pater tripliciter ſignificatur,ſicut album vno modo nominat id,quod erit album, & hoc modo album poteſt eſſe nigrum ſm quòd hæc eſt vera,ſubiectum albedinis poteſt eſſe album. Alio modo album dicit compoſitionem ex ſubiecto & accidente,vt album currit.ideſt res habens albedinem currit. Alio modo album negat ipſum accidens. vnde cum dicitur, albus contingit eidem vni & eidem ineſſe & non ineſſe. Similiter pater dicitur vno modo ſubiectum paternitatis,vt pater generat filium,ideſt,id quod eſt pater, alio modo dicit compoſitum ex ſubiecto & accidente,vt pater currit.i.homo, vel animal habens paternitatem currit. Et his duobus modis excluditur vnum correlatiuorū per dictionem eſcluſiuam adiunctam alteri. Alio modo, pater nominat ipſam relationem, quæ eſt paternitas, vt cum dicitur, pater eſt in genere relationis, & hoc modo non eſcluditur vnum correlatiuorum ab alio, quia ſic vnum ponit alium & econuerſo,ſed hoc nihil eſt. qūia cum dictio eſcluſiua eſcludit quæcunque non faciunt ſubiectum vnum, ſed diuerſa, & pater & filius non poſſunt facere vnum ſed diuerſa,ſecundum quod ſunt in genere relationis neque ab aliquod neque alio modo, oportet quòd dictio eſcluſiua adiuncta patri excludat filium & econuerſo.Quod concedimus. Et eſt dicendum,quòd ſi hæc, tantum pater eſt,non tantum pater eſt,ſimpliciter eſt vera, ſed ſecundum ſuum antecedēs eſt impoſſibilis,hæc.ſ.tantum pater eſt,hęc dictio tantum remouet eſſe ad ſubiectum, vel accidens a patre, & ita remouet filium & eſt ibi hoc relatiuum pater quod ponit filium,& ita ex vna parte remouet filium. ſ. a parte concluſionis, ex alia parte ponit ipſum. ſ. a parte ſui correlatiui. Ad improbationem autem ſoluendum per interemptionem,quod non ſequitur in oppoſitis ad oppoſitum, ſed ſequitur vna pars contradictionis ad antecedens,quod concludit inter ſe vtranque partem contradictionis.& ſic ſequitur pars ad totum ſicut hic Socra. currit & non currit, ergo Socr.currit. Locus etiam a toto intelligitur. Contradictio enim integratur ex ſuis partibus, ſicut domus ex ſuis partibus, vnde poſita contradictione neceſſe eſt ex ea ſequi tam de affirmatione quam de negatiue, per locum a toto integrali.

Solutio. 2. & melior.

F (right margin, at "Contra. ibi ſignificatur oppoſi-") · G (right margin, at "relationem, quæ eſt paternitas") · H (right margin, at "ſequitur vna pars contradictionis")

Aliud ſophiſma. vid Pa. Ve. in logica magna, & alios.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Poſſibile eſt Socratē videre tantū omnem hominem,non videntem ſe. Probatio. Poſſibile eſt Socratem videre tantū oēm hominem cæcum,ſed omnis homo cæcus eſt.ſ.homo non videns ſe,ergo poſſibile eſt Socratem videre tantū omnem hominem non videntem ſe. Contra,ſi poſſibile eſt,ponatur quòd ſit in actu,Socrates videt tantū hominem nō videntem, tunc Socra.aut videt ſe, aut non videt ſe. ſi non videt ſe, ergo eſt homo non videns ſe,& videbat quemlibet talem, ergo videt ſe, ſi videt ſe, ergo eſt homo videns

A dens ſe,ſed nullum talem videbat,ergo non videt ſe, quia tantum videbat non videntem ſe,ergo videt ſe,& non videt ſe.

Solutio prima eſt impoſſibilis, hæc.ſ. Poſſibile eſt Socratem videre tantum omnem hominem non videntem ſe, & illa ſimiliter Socrates videt tantum omnem hominem videntem ſe,quia vtraque habet in ſe contradictionem vt iam patebit. Probatio peccat ſecundum conſequens procedendo ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione,& etiam cum dictione eſcluſiua,vt omnis homo,ergo omne animal,& tantum omnis homo, ergo tantum omne animal, quia homo non videns ſe,in pluribus eſt quam homo cæcus,vnde ſequitur vt conuerſim,vt ſi homo eſt cæcus eſt homo non videns ſe, & non econuerſo, quia homo dormiens eſt homo non videns ſe, nec tamen eſt cæcus, & etiam vigilans habens oculos clauſos, eſt homo non videns ſe. Quod iſta ſocrates videt tantum omnem hominem non videntem ſe, habet contradictionem, patet, quia æquipollet illis duabus ſcilicet, ſocrates videt omnem hominem non videntem ſe, & non videt aliquem non videntem ſe, & iſtæ duæ ſunt exponentes illius. Sed ex illa, ſocrates non videt aliquem hominem videntem ſe, ſequitur, ergo ſocrates non uidet ſe videntem ſe, & eſt locus a genere ſiue a toto in modo, ſicut hæc, ſocrates non uidet aliquem hominem album, ergo non uidet ſe album, ſed ſi ſocrates non uidet ſe, uidentem ſe, ergo ſocrates non uidet ſe, quia conuertuntur, cum earum affirmationes conuertantur, unde ſi ſocrates uidet uidentem ſe, ergo uidet ſe, & econuerſo. Sed quotieſcunque affirmationes ſibi inuicem conuertuntur,neceſſe eſt negationes ſibiinuicem conuerti, ut ſi homo, & riſibile conuertuntur,& non homo & riſibile conuertuntur, & ideo ſequitur neceſſario, ſi ſocrates non uidet ſe uidentem ſe, ſequitur ergo ſocrates non uidet ſe per locum a conuertibili, ergo a primo, ſi ſocrates non uidet aliquem hominem uidentem ſe, ergo non uidet ſe, & hæc eſt altera pars contradictionis, & hoc modo. Socrates uidet omnem hominem non uidentem ſe,& ipſe non uidet ſe,ergo uidet ſe, & ſic uidet ſe, & non uidet ſe hæc autem contradictio, & ſequitur ex duabus exponentibus, primæ duæ exponentes primæ intelliguntur in prima, & contradictio intelligitur in prima, & ſic prima claudit intra ſe contradictionem. Item illud uniuerſale oſtenditur alia ratione,quia ſequitur, ſi ſocrates non uidet aliquem uidentem ſe, ergo ſocrates uidet nullum uidentem ſe, quia non aliquem,& nullum æquipollent, ſicut non aliquis,& nullus,ergo nullus homo uidens ſe uidetur a ſocrate, conuertendo actiuam in paſſiuam, ergo non ſocrates non uidet ſe, quia ſi ſocrates uideret ſe iam aliquis homo uidens ſe uideretur a ſocrate,& dicebant,quòd nullus homo, ergo a primo,ſi ſocrates non uidet ſe,& ſic habetur altera pars contradictionis, ex qua eſt altera expoſite, ſequitur reliqua pars contradictionis ſicut prius, quare prima habet in ſe contradictionem, quod concedimus.

Solutio.

B

Si affirmatiõe conuertuntur, & negationes.

C

D

Item probatio quod prima eſt vera, hæc.ſ.Socrates videt tantum omnem hominem non videntem ſe. Ponatur,quòd Virgilius, Socrates, & Plato ſunt homines non videntes ſe tantum, & homines alij vident ſe, & ponatur cum hoc, quod Socrates videat tantum illos tres, tunc hæc, omnis homo non videt ſe, conuertitur cum his tribus ſingularibus, Virgilius non videt ſe, Socrates non videt ſe, Plato non videt ſe, & iſtæ tres inſimul ſumptæ conuertuntur cum illa,quia ſequitur,omnis homo non videns ſe legit,ergo hic,& iſte legit & econuerſo,ſed Socrates videt tantum illos tres,ergo Socrates videt tantum omnem hominem non videntem ſe, per locum a conuertibili, quia ab vno conuertibili ad alterum ſequitur cum dictione eſcluſiua vt tantum riſibile, ergo tantum homo, ergo hæc eſt vera ſocrates videt tantum omnem hominem non videntem ſe. Item ad idem.

Poſito

Poſito quod ſint tres homines cæci, & alij videant ſe, tunc illæ duæ conuertentur, omnis homo cæcus, & omnis homo non videns ſe, ſed poſſibile eſt Socratem videre tantum omnem hominem cæcum, ergo poſſibile eſt Socratem videre tantum omnem hominem non videntem ſe, ergo prima eſt poſſibilis. Solutio. Dico quod prima eſt falſa, & impoſſibilis, ſicut prius dictum eſt, quia ponit contradictionem, vt prius patuit duplici ratione. Ad primam autem poſitionem dicendum quod ponit duo impoſſibilia, & concedo quod vtrumque eorum ſit poſſibile ſecundum ſe. ambo inſimul ſunt impoſſibilia, quia hoc eſt poſſibile quod ſint tantum iſti tres homines non videntes ſe, & aliquid ſimiliter ſecundum ſe eſt poſſibile ſ. quod Socrates videat tantum iſtos tres, ſed ambo inſimul ſunt impoſſibilia, quod ſic patet. quia cum ponit quod iſti tantum tres ſint non videntes ſe, & hic ponit quod Socrates videat ſe, cum non ſit de numero illorum, & cũ ponit, quod Socrates videat tantum illos tres in hoc poterit quod Socrates non videat ſe quod non ſit de illis, ita ponit quod Socrates videat ſe, & nõ videat, & ita illa duo ſimul ſumpta ponunt contradictionem, & ideo ſunt incompoſſibilia. Ad aliud autem dicendum quod hæc eſt vera ſecundum ſe, poſſibile eſt Socratem videre tantum omnem hominem cæcum, ſed non eſt poſſibile, poſito ꝙ homo cæcus conuertatur cum homine non vident ſe; quia ſi Socrates videri omnem hominem cæcum tunc non videt; ſi homo cæcus conuerteretur cum homine non vidente ſe, tunc Socrates videt ſe, quod non ſit cæcus, & a quocunque remouetur vnum conuertibilium & reliquum, & ſic ponit contrarium in hac ſecunda ratione quod Socrates videat ſe, & quod non videat ſe, & ſic non eſt verum, ſed præmiſſa eſt impoſſibilis cum ipſam ſequatur exponibile impoſſibile.

Vtrum dictio excluſiua adiuncta parti integrali totum excludat, & contra. Cap. V.

Septima quæſtio eſt vtrum dictio excluſiua adiuncta parti integrali excludat totum vel econuerſo. & adiuncta minori numero excludat maiorem, vel econuerſo. & videtur quod adiuncta toti integrali poſſint excludere partem, quia ſequitur, domus valet tantum centum libras, non ergo paries, ergo adiuncta toti excludit partem quod econuerſo, vt ſi tantum paries eſt albus, non ergo domus. Sed contra: propoſitio excluſiua ſemper ponit ſuam præiacentem eſſe veram, vt tantum domus eſt colorata, ergo domus eſt colorata, ſed ſi domus eſt colorata, ergo paries eſt coloratus, quia poſito toto integrali ponitur quælibet eius pars, ergo à primo, ſi tantum domus eſt colorata, paries eſt coloratus, ergo dictio excluſiua adiuncta toti non excludit partem. Et dicendum eſt quod tria genera accidentium reperiuntur in toto integali, & in ſua parte. quia quędam acciden- (Not. dictũ pro ſol.) tia ſunt quæ tantum conueniunt toti integrali, vt eſſe compoſitum ex partibus integralibus, & habere partes omnes ſecundum quantitatem, & propter hoc anima non eſt pars integralis hominis, ſed eſſentialis, & valere centum libras conuenit toti & non parti. Alia ſunt accidentia, quæ conueniunt tantum parti, & non toti, vt eſſe minus, vel ſequi ex toto integrali, vel partibus vt coniungi alij quanto ad faciendum maius ſecundum quantitatem. Tertio autem modo ſunt accidentia, quæ indifferenter conueniunt toti & parti, vt album, & nigrum, calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, & conſimilia, & in primo genere accidentium dictio excluſiua adiuncta toti integrali excludit partem, vt domus valet centum libras, non ergo paries, & in alijs duobus generibus accidentium dictio excluſiua parti adiuncta ſemper excludit totum & non econuerſo. (Sophiſma.) Item quæritur de hoc ſophiſmate. A ſolo Socrate differt quicquid non eſt Socrates, vel pars Socratis.

A cratis. Probatio. A Socrate differt quicquid non eſt Socrates, vel pars Socratis, & non ab alio quam a Socrate differt quicquid non eſt Socrates, vel pars Socratis, ergo a ſolo Socrate differt &c. Contra. A ſolo ſocrate differt quicquid non eſt Socrates, vel pars Socratis, ſed Plato non eſt Socrates, vel pars eius, ergo Plato differt a ſolo Socrate, quod eſt falſum. Solutio. Prima eſt falſa & altera probantium eſt falſa, hæc ſcilicet non ab alio quam a Socrate differt quicquid non eſt Socrates, vel pars Socratis, quia ſua contradictoria eſt vera, hæc ſcilicet ab alio a Socrate differt quicquid non eſt Socrates, vel pars Socratis. Et ſi quærat aliquis a quo alio, dicendum eſt, quòd nulla quæſtio, quia iſte terminus alius, nõ tenetur determinare pro vno, ſed communiter pro pluribus ſicut hic, poſito quod omnis homo videat proprium equum, tunc hæc eſt vera, omnis homo videt equum, nec tamen eſt quærere quem equum videat, quia ille accuſa B tiuus, equum, non tenetur pro vno determinate, ſed communiter pro pluribus.

Solutio

Item videtur q̃ dictio eſcluſiua adiuncta toti vniuerſali poſſit excludere partem eius, ſiue addita maiori numero, poſſit eſcludere minorem, quia omnes numeri ſunt ſpecie differentes, vt binarius, trinarius, quaternarius, & ſic de alijs, quia ſunt diuerſæ ſpecies ex oppoſito condiuidentes numerum, qui eſt genus omniũ ſpecialium numerorum, ergo dictio eſcluſiua adiuncta vni ſpeciei numeri excludit omnes alias, ergo ſi dictio excluſiua addatur maiori numero, excludit quemlibet minorem, quia additatio quinario eſcludit quamlibet aliam ſpeciem, ergo quamlibet minorem ſpeciem.

Sed contra. Quilibet numerus maior ponit ſemper ſuam partem, & ideo dixit Ariſt. quod ſi duo ſunt, vnum eſt ergo minor numerus intelligitur ſemper in maiori, ſed dictio eſcluſiua non remouet quod intelligitur in ſua præiacente, C ergo dictio excluſiua addita maiori numero non eſcludit minorem. Solutio. Numerus ſumitur duobus modis, ſicut & quodlibet aliud totum, quia vno modo ſumitur numerus ratione ſuæ totalitatis, ſiue ratione ſuæ aggregationis, & ſic dictio eſcluſiua addita maiori numero eſcludit quemlibet minorem, vt tantum decem ſunt paria, non ergo octo ſunt paria, nec quinque, nec quatuor, & eſcludit omnes ſuperiores, vt ſi tantum decem ſunt paria, non ergo duodecim ſunt paria, & ſimili modo de alijs aſcendendo. Alio autem modo ſumitur non ratione ſuæ totalitatis, ſiue totius ſuæ aggregationis, ſed ratione eorum, ex quibus conſtat, ſiue ex quibus fit, & ſic dictio eſcluſiua adiuncta maiori numero non eſcludit minorem. immo potius ponit, vnde ſequitur, tantum decem currunt, nõ ergo octo currunt, vel ſex, immo potius oppoſitum ſequitur, quia ſi tantum decem currunt, ſequitur quòd octo currant, & etiam ſex currant, & ſic patet quòd dictio eſcluſiua addita maiori numero vno modo eſcludit minorem, & alio modo D non. Sed addita minori numero ſemper eſcludit maiorem, vnde de parte integrali & de parte in quantitate, & de parte in loco, & de parte in tempore, & de parte numerali talis datur regula. Quotieſcunque dictio eſcluſiua additur parti ſemper eſcludit ſuum totum, excepto toto vniuerſali, & toto in modo. Ad argumenta prædicta facilis eſt ſolutio, quia primum argumentum accipit ſpecies ratione ſuæ totalitatis, ſiue ratione ſuæ aggregationis, & ſic dictio eſcluſiua addita vni ſpeciei numeri eſcludit omnes alias. Secundum autem argumentum accipit ſpecies numeri ratione eorum ex quibus eſt numerus.

Colligitur hoc 2. Elen. cap. 5.

Regula

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Solis tribus ſola duo ſunt pauciora. Probatio. Tribus ſola duo ſunt pauciora, & non alijs quam tribus ſola duo ſunt pauciora, ergo prima vera Contra. ſolis tribus ſola duo ſunt pauciora, ergo ſolis tribus duo ſunt pauciora, & non alijs. ſ. quatuor, vel quinque, quod eſt falſum. Solutio. prima eſt duplex, quia poteſt exponi per eſcluſionem exiſtentem

Sophiſ. aliud.

tem in obliquo, & ſic eſt vera, vel poteſt eſponi per eſcluſionem exiſtentem in rectitudine,& improbatur,& tunc altera de eſponentibus eſt falſa, hæc, ſcilicet ſolis tribus duo ſunt pauciora,cũ duo ſint pauciora omnibus aliis numeris aſcendendo,& ita non ſolum duo ſunt pauciora tribus. Vnde ſolet dari talis regula. E

Regula Quotieſcunque duo ſincategorematica ponuntur in eadem locutione ſeipſa attingẽtia,duplex eſt locutio,eo quòd vnum poteſt eſſe determinatio alterius,vel econuerſo,& hoc eſt,quod ſolebant dicere antiqui,quòd vnum poteſt includere alterum,vel includi ab eo,vel excludere alterum,vel excludi ab eo.Et nota q̃ in numeris eſt duplex aſcenſus,quia vnus eſt cauſarum,& alius eſt quantitatis,ſiue augmenti quantitatis in quantitate.vnde loquendo de aſcenſu cauſarum omnes minores numeri ſunt ſuperiores maioribus, quia oẽs minores ſunt cauſæ maiorum numerorum.vnde quanto minor eſt numerus tanto eſt ſuperior,quia inquãtum eſt prior,eſt cauſa, & omnis cauſa eſt ſuperior, & ideo ſupremum principiũ in numeris eſt vnitas, & ſic de maioribus numeris, loquendo de aſcenſu cauſæ, ſemper eſt aſcendere a maioribus numeris ad minorem quolibet, & vltimo ad vnitatem,econuerſo autem eſt deſcendere. Sed loquendo de aſcenſu quantitatis,ſiue de aſcenſu augmenti quantitatis, tunc maiores numeri ſunt ſuperiores, & minores inferiores,cum ſit maior quantitas in numeris maioribus q̃ in minoribus,hoc modo eſt aſcenſus a minori numero ad maiorem,econuerſo autem deſcenſus eſt,& ſic aſcenſus,& deſcenſus fiunt dupliciter in ordine numerorum. F

Aſcẽſus in numeris duplex.

De dictione ſolus,& tantum diſcrimen. *Cap.* v.

HIs habitis habentur ſex quæſtiones,quæ fiebant circa quartã quæſtionem, quæ erat deſcendendo ad vnam excluſionis. ſ. quæ erat in ea quæ debent excludi. Conſequenter quæritur de quinta quæſtione, quæ fiebat in principio huius tractatus de differentia harum dictionum, ſolus, & tantum, qualiter differunt in ſuis eſcluſionibus. Et dicendum quòd hæc dictio ſolus eſcludit ſemper ab aliquo caſuali,ſiue ponatur in ſubiecto ſiue in prædicato,vt ſolus Socrates currit,ideſt Socrates currit,& nullus alius.In prædicato autem,vt ego do ſolum tibi denarium id eſt do tibi denarium, & nullam aliam rem. Sed hæc dictio tantum album currit ab aliquo caſuali, vt tantum Socrates currit, vel tantum albũ currit,vel tantum legens currit, ideſt Socrates currit, & nullus alius currit, & ſic de alijs.Aliquando autem eſcludit ab aliquo actu reliquos actus,vt cum dicitur Socrates tantum legit,& nihil aliud facit. G

Sed contra. hæc dictio tantum eſt aduerbium, ergo ſemper eſcludit ab actu, quia aduerbium ſemper natum eſt determinare verbũ,& ſemper ferri ad ipſum. Et dicendum quòd ſicut duplex eſt diſpoſitio ſubſtantiæ, quia vna eſt diſpoſitio ſubſtantiæ ſecundum ſe, & abſolute, vt albus,niger, & conſimilia. eſt autem alia diſpoſitio ſubſtantię mediante actu, vt cum dicitur, ille incedit ſuperbus, hæc dictio ſuperbus, in hac oratione dicit ſuperbiam, quæ ſubeſt per actum. Similiter duplex diſpoſitio eſt actus,quia quædam eſt diſpoſitio actus ſecundum ſe & abſolute, vt bene, & male, & velociter, & talis diſpoſitio actus ſemper determinat actum abſolute. & mediante ſubſtantia vt bene legit,& velociter currit,Alia eſt diſpoſitio actus mediante ſubſtantia, vt tantum, tantummodo, ſolus, ſolummodo. & tales diſpoſitiones actus, aliquando determinant actum abſolute, aliquando mediante ſubſtantia,& ideo,quando hæc dictio tantum determinat actũ abſolute,tunc excludi ab aliquo, ipſo actu, alios actus, quando uero determinat actus mediante ſubſtantia, tunc eſcludit ab aliquo,ipſo caſuali,ut patuit in exemplis ſupradictis. H

Sophiſ. Item quæritur de hoc ſophiſmate. Solus ſocrates eſcludit poſito quòd ſolus, eſcludatur

A excludatur ab aliquo ſubiecto reſpectu alicuius prædicati, & nullus alius excludatur Probatio primæ, Socrates excluditur & nullus alius a Socrate excluditur, ergo Socrates excluditur, Contra hæc eſt propoſitio excluſiua, in qua excluduntur omnes alij a Socrate, non ergo ſolus Socr. excluditur. Solutio. prima eſt ſimpliciter vera, & propoſitio peccat ſecundũ quid, & ſimpliciter, quia quamuis prima ſit excluſiua ſimpliciter, tamen ſua excluſio fit reſpectus huius actus excludi. Sed quod excluditur ab excluſione non excluditur, ſicut quod priuatur a priuatione non priuatur, quia priuare priuationem, hoc non eſt priuari, ſed potius dare habitum, vt priuare cæcitatem, non eſt priuare, ſed dare viſum, & ſic priuari a priuatione non eſt priuari, & excludi ab excluſione non eſt excludi. Item videtur, quòd ſolus debet reſtringere terminum cui adiungitur. Probatio per quandam regulam prius datam. Omne adiectiuum, non diminuens, nec habens natu

B ram ampliandi adiunctum ex eadem parte termino cõmuni, reſtringit cui adiungitur. Et dicendum, quòd regula debet intelligi de adiectiuis ſpecialibus, vt ſunt albus, niger, & conſimilia, & non de adiectiuis generalibus, quia adiectiua generalis non reſtringunt, eò quòd reſtringens debet eſſe minus commune, ſed ſolus eſt adiungibile rebus omnium generum, & ideo non poteſt reſtringere. Vel dicẽdum eſt quòd quædam ſunt adiectiua, quæ imponuntur ab aliqua qualitate ſpeciali, vt albus de albedine, niger a nigredine, & talia reſtringunt, quia qualitates a quibus ſumuntur ſunt ſpeciales. Alia autem ſunt adiectiua, quæ imponuntur a ſubſtantia oblique ſumpta, vt ſolus. Solus enim eſt non cum alio. vnde in eo intelligitur ille ablatiuus alio ſignificans ſubſtantiam diuerſam in obliquitate, & talia non reſtringunt.

Item poſito, quòd ſolus Socrates ſcientia hoc enunciabile, equum eſſe animal Sophiſma.

C & ipſe etiam cum Platone, & cum alijs multis ſciat alia multa, enunciabilia. quæritur de hoc ſophiſmate. Solus Socrates ſcit aliquod enunciabile, quod non omnis alius a Platone ignorat. Probatio Socrates ſcit aliquod enunciabile, alius a Platone ignorat, ergo vel omnis alius, ſi omnis alius, ergo ſolus Socrates ſcit aliquod enunciabile, quod omnis alius a Plato ignorat, ergo Socrates ſcit aliquod enunciabile quod ipſe ignorat, quod eſt falſum. Si non omnis alius, ergo Socrates ſcit aliquod enunciabile, quod non omnis alius a Platone ignorat, & hæc eſt prima. Contra. alius a Socrate ſcit aliquod enunciabile, quod non omnis alius a Platone ignorat, ſicut vnum dici communiter ſcitis, nõ ergo ſolus Socr. ſcit &c.

Solutio. prima eſt vera ſimpliciter, & iſtæ duæ. Alius a Socr. ſcit aliquod enunciabile, quod non omnis alius a Platone ignorat, & non ſilius a Socrate ſcit aliquod enunciabile, quod non omnis alius a Platone ignorat, cõtradicunt vno modo, & alio modo, non, quoniam hoc quod dico, aliquod enunciabile ſupponit in-

D definite per implicationem ſequentem, quæ poteſt reſtringere pro diuerſis, cum ponatur in eo hoc relatiuum diuerſitatis. ſ. alius indefinite ſumptus. Vnde in prima, hoc quòd dico, aliquod enunciabile, ſupponit ſolum pro hoc enunciabili. ſ. equum eſſe animal, & hoc relatiuum alius pro Socrate ſolo, vnde concedo, quod ſolus Socrates ſcit aliquod enunciabile, & nullus alius a Socra. cum autem dixit in probatione. Alius a Socrate, &c. tunc quod dico, aliquod enunciabile, non ſupponit pro eodem enunciabili, ſed pro alio. vnde non contradicunt, ſi pro eodem ſupponerent tunc contradicerent.

De Exceptiuis dictionibus.

A

DICTO de excluſiuis, ſequitur de exceptiuis, vt præter præterquam, & niſi. Et primo quid ſignificet dictio exceptiua. Secundo propter quid dicatur dictio exceptiua. Tertio quæ & ſunt cauſæ, quæ exiguntur ad exceptionem. Quartu quam habitudinem, ſiue quam operationem denotet dictio exceptiua. Quinto cum excipiat ſemper partem multitudinis, a qua multitudine debeat excipere. Sexto vtrum propoſitio exceptiua ſit vniuerſalis, vel ſingularis. Septimo quomodo ſumatur ſub ea ſiue quomodo ſit ſub ſyllogiſmo. Octauo & vltimo quæritur de conſtructione ipſius.

De ſignificatione exceptiuæ dictionis. *Cap.* I.

B

CIrca primum nota, ꝙ hæc dictio pręter nõ ſignificat exceptionem, ſicut qdidam dicunt, neque vt conceptam neque vt excitam. Quod probatur eiuſdem rationibus quibus oſtendebatur prius quod hæc dictio ſolus non ſignificat, neque vt cunceptam, neque vt excitam. Item oſtenditur per hoc quòd neutro modo ſignificat exceptionem hæc dictio præter, quia nulla propoſitio ſignificat affectum vel eſercitum, ſed tantum ſignificat habitudinem caſualem ad actum, ergo dictio præter non ſignificat exceptionem, vt affectam vel vt eſercitam. Et quod non ſignificat eam vt conceptam, patet ſicut prius de dictionibus eſcluſiuis, & ſic hæc dictio pręter nullo modo ſignificat exceptionem. Quod concedimus, dicentes, ꝙ hęc dictio pręter ſignificat inſtantiam in parte. ſiue totum non eſt hoc, & ideo dicitur dictio inſtantiua. Sed tunc obijcitur, quòd cum inſtantem ſit propoſitio propoſitioni contraria, vt eſt in fine ſecundi Priorum hęc autem eſt vniuerſalis aut particularis, ergo contingit inſtantiam fieri non ſolum in parte, ſed etiam in toto, ergo ſicut habemus dictionem inſtantiuam in parte, ſicut pręter, ita debemus habere dictionem inſtantiuam in toto. Quod concedimus dicentes, ꝙ dictiones exceptiuæ, vt præter, & conſimiles, ferunt in parte dictiones vero exceptiuæ, vt tantum, ſolus & conſimiles ferunt inſtantiam in toto, & ꝙ ille remouent partem a toto, vt omnis homo præter Socratem currit, illæ vero econtrario remouent totum a parte, vt tantum Socrates & nullus aliud homo, & ſic patet primum. Secundi vero patet ſolutio propter dicta, quia hæc dictio præter, & conſimiles dicuntur exceptiuæ, non ab ęxceptione ſignificata, vt obiectum eſt, ſed ab exceptione exercita, ſicut ſolus & tantum dicuntur excluſiue ab excluſione non ſignificata, ſed exercita.

C

Cap. 26. & 27. & ibi Doc.

Cap. 2.

D

Quæ & quot nam ſint cauſæ ad exceptionem requiſitæ. *Cap.* II.

CIrca tertium quærit quæ & quot ſunt cauſæ, quæ exiguntur ad exceptionem. Videtur quod ſint tria, quia non põt fieri exceptio niſi aliquid excipiat ab aliquo, & reſpectu alicuius, vt cum omnis homo præter Socratem currit, Socrates eſt exceptus, & hæc diſtributio omnis homo eſt illud a quo excipitur, & iſte actus, qui eſt currere, eſt illud reſpectu cuius excipitur, ergo iſta tria neceſſaria ſunt ad exceptionem. Et dicendum quòd quinque exiguntur ad exceptionem. Vnum eſt excipiens, & hæc eſt anima, & alterum eſt inſtrumentum excipiendi, & hæc eſt dictio exceptiua, vt præter & conſimiles, & etiam exiguntur illa tria, de quibus obijciebatur. ſ. quod excipitur, & a quo excipitur, & reſpectu cuius excipitur. Vnde prædicta tria, de quibus obijciebatur exiguntur, ſed non ſufficiunt

Quinq; ad exceptionem exigunt.

A ſufficiunt ad exceptionem, quare prædicta quinque concurrent ad hoc, ꝙ fiat ex ceptio. Sed obijcitur, ꝙ hæc dictio præter non ſemper tenetur diminutiue, ſicut quidam dicunt, quia hæc eſt vera, Decem præter vnum ſunt nouem, ſed ex dena rio nõ poteſt fieri nouenarius, niſi per diminutionem denarii numeri, ergo oportet, ꝙ hæc dictio præter, teneatur ibi diminutiue. & ſic hæc dictio æquiuocatur ad exceptionem & ad diminutionem. Sed contra, Omnis pars eſt ſemper in ſuo toto ſecundum habitudinem, per quam eſt pars, vt ſi in actu eſt pars, & ſecũdum actum eſt in ſuo toto, & ſi in habitu eſt pars & ſecundum habitum eſt in toto, ergo pars, ſecundum, ꝙ eſt pars, non poteſt eſſe extra ſuum totum, ergo, ſi ponatur extra totum, tunc non erit extra ſe ſecundum ſe, ſed reſpectu alicuius tertij. ſed ſicut vnitas eſt pars denarii, ita eſt pars decem, ergo vnum non poteſt excipi a decem, vt reſpectu alicuius tertii, ergo, cum dicitur decem præter vnum ſunt B nouem, ibi eſt, quod excipitur, quia vnum, & a quo excipitur, quia decem, & reſpectu cuius, quia reſpectu huius ſcilicet eſſe nouem, & etiam excipiens, quod excipit, quia intellectus, & inſtrumentum, per, quod excipit, quia dictio exceptiua, ergo ibi ſunt prædictæ quinque cauſæ quæ ſufficiunt ad exceptionem, ergo tenetur ibi exceptiuæ, ergo ſemper tenetur exceptiuæ, quod concedimus.

Quam habitudinem dicat dictio exceptiua. Cap. III.

Circa quartum quæritur in hunc modum. Cum vbicunque eſt exceptio excipiatur aliquid ab aliquo, quod fert inſtantiam ſecundum partem ei a quo excipitur, neceſſe eſt, ergo, ꝙ illud, quod excipitur ſit pars eius a quo excipitur, & etiam non ſit ſecundum actum in eo a quo excipitur. Sed, cum pars ſubiectiua & pars in modo non ferant inſtantiam contra ſuum totum, quia non ſunt actua C liter in ſuo toto, ideo neutra harum partium poteſt excipi a ſuo toto, ergo oportet, quòd dictio exceptiua dicat habitudinem partis actualis exiſtentis in ſuo toto ad ſuum totum, & ideo omnes iſtæ orationes ſunt incongruæ, homo præter Socratem currit, Plato præter Socratem currit, quia exceptiua non eſt actualiter pars eius a quo fit exceptio, & ita dictio exceptiua non reperit habitudinem ad quam actualiter ordinatur. Item nulla pars eſt inſtantia contra ſuum totum, niſi per ſui negationem contradicat ei, ſed pars ſubiectiua per ſui negationem non contradicit toti, quia Socrate non exiſtente, adhuc homo eſt, & ſimiliter de parte in modo, ergo relinquitur, quòd partes aliorum generum omnium contradicunt ſuo toti per negationem, ſed iſtæ ſunt in ſuo toto actualiter vt patet in toto integrali, & in toto in quantitate, ergo hæc dictio præter, dicit habitudinem partis actualiter exiſtentis in ſuo toto ad ſuum totum. Item nulla pars fert inſtantiam ſuo toti, niſi ſequatur ad ipſum, ſed nulla pars ſequitur ſuum totum D niſi actualiter ſit in ipſo, ergo hæc dictio præter, dicit comparationem partis actualiter exiſtentis in toto ad ſuum totum, quod concedimus. Ex his patent plures regulæ. Prima talis eſt. Oportet exceptum ſecundum naturam actualiter contineri in eo, a quo fit exceptio, & remoueri ab ipſo reſpectu prædicati uel alicuius tertii, vt hic omnis homo præter Socratem currit. Secunda regula talis eſt. Quotieſcunque tot excipiuntur, quot ſupponuntur, locutio eſt impropria & falſa, vt omnis homo præter omnem hominem currit. cum enim exceptio non ſtet in ratione partis non reperit dictio exceptiua comparationem quam exigit, & ſic ibi eſt improprietas. & cum prædicatum ponatur in quolibet, & remoueatur a quolibet oportet ipſam eſſe falſam. Tertia regula talis eſt. Contra poſitionem totam falſam non eſt dare inſtantiam, vt omnis homo præter omnem hominem eſt lapis, propoſitio autem tota falſa eſt, quæ eſt contraria veræ, vt vult Ariſto. in ſecundo Priorum, vt omnis homo eſt aſinus, hæc eſt contraria veræ. i. habet

Regulæ ad exceptioné neceſſariæ.

Ca. 26.

habet falſitatem pro qualibet ſui parte. vnde a tali non poteſt fieri exceptio, quia oporteret accipere quamlibet partem, & ſic omnia exciperenter quæcunque ſuppoſita eſſent, quæ eſt contra ſecundam regulam. E

Sophiſma. Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Omne animal, præter hominem, eſt irrationale propoſitio hæc eſt falſa, omne animal eſt irrationale, & nō eſt inſtantia, niſi in homine. ergo facta exceptione pro illo erit vera, ergo hæc eſt vera, omne animal præter hominem eſt irrationale. Contra. Omne animal præter hominem eſt irrationale, ergo omne animal præter hunc hominem eſt irrationale, quod falſum eſt. Solutio. Prima eſt vera, & probatio bene tenet, ſed improbatio peccat ſecundum figuram dictionis a ſimplici ad perſonalē, quia iſte accuſatiuus, hominem, poſitus poſt dictionem exceptiuam, habet ſimplicem ſuppoſitionem, cum ſit terminus cōmunis, cum dicit, omne animal præter hominem eſt irrationale, ſed cum dicit, ergo animal præter hunc hominem eſt irrationale, ſed cum dicit, ergo omne animal præter hnnc hominem, iſte accuſatiuus, præter hunc hominem, habet perſonalē ſuppoſitionem, & ſic eſt in figura dictionis. Item eſt conſequens ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione, ſicut hic omnis homo, ergo omne animal, quia in hac propoſitione omne animal præter hominem eſt irrationale, iſta diſtributio, omne animal, comprehendit in ſe omne aliud animal ab homine. Sed cum dicitur, omne animal præter hunc hominem, iſta diſtributio, omne animal comprehendit in ſe omne aliud animal ab vno homine, & ita comprehendit omnia animalia, quæ prius comprehendebat, & etiam omnes homines alios ab iſto homine, & ſic argumentatur, ſicut hic, omne animal ab homine, ergo omne animal aliud ab illo homine. F

Idem autem iudicium eſt & de hoc ſophiſmate, omne animal preter ſanum eſt ægrum. omnis quantitas præter continuam eſt diſcreta. omne corpus præter animatum eſt inanimatum, omne præter verum eſt falſum. G

A qua multitudine dictio exceptiua excipiat. *Cap.* IIII.

CIrca quintum quæritur a qua multitudine debet excipere dictio exceptiua, quia non excipit indifferenter a quacunque multitudine. Nihil. n. eſt dictū, homines præter Socratem currunt, ergo non excipit a multitudine quæ eſt in nomine pluralis numeri, & etiam nihil eſt dictum, turba præter Socratem currit, ergo non excipit a multitudine collectiui. Et dicendum eſt, ꝙ duplex eſt multitudo, quia quædam eſt multitudo, quæ eſt modus intelligendi, & hæc eſt in nomine pluralis numeri. Omnia enim accidentia partium orationis ſunt modi intelligendi, & ab hac multitudine, quæ eſt modus intelligendi, non excipit dictio exceptiua. Alia autem eſt multitudo quæ non eſt modus intelligendi, ſed eſt multitudo rei, & iterum hæc eſt duplex, quia quædam eſt potentialis, & hæc eſt in quolibet vniuerſali, quia quodlibet vniuerſale in potentia habet in ſe ſua indiuidua, & iterum ab iſta quæ eſt multitudo potentialis, non excipit dictio exceptiua, & ideo nihil eſt dictum, homo præter Socratem currit. Alia eſt multitudo rei, quæ eſt multitudo actualis, & hæc eſt in toto in quantitate, quando vniuerſale quod ſumitur vniuerſaliter continet ſub ſe plura indiuidua vt omnis homo vel omne animal. Talis autem multitudo eſt in toto integrali, & in alijs totis habentibus naturam horum. Et ab hac multitudine excipit dictio exceptiua quæ eſt multitudo actualis, quia hanc exigit. Quod ſic probatur per tres rōnes. Dictum eſt enim in prædictis, ꝙ dictio exceptiua ſemper excipit partem actualiter exiſtentem in ſuo toto, ergo cum oporteat partem aliquam vel aliquas relinqui in ipſo toto, quia non poſſunt tot excipit quot ſupponuntur, oportet tunc H

Duplex eſt multitudo a qua excipit dictio exceptiua.

A quòd illa alia pars, vel illę aliæ partes actualiter ſint in ſuo toto, ergo dictio exceptiua ſemper excipit a multitudine partium actualiter exiſtentiū in ſuo toto, vel partes, in quas diuiditur totum. Item oēs partes in quas diuiditur totum ita ſe habent ad totum, ꝙ ſi vna eſt actualiter & omnes aliæ, & ſi vna eſt potentialiter, & omnes aliæ, vt patet inductione in toto vniuerſali, & in toto integrali, & quolibet alio toto, ſed dictio exceptiua nata eſt excipere partes in quas diuidit totū, ſed excipit partem actualiter exiſtentem in toto, ergo oportet ibi aliā partē vel alias partes actualiter exiſtere, ergo dictio exceptiua excipit multitudinē partium actualiter exiſtentium in ſuo toto. Item dictio exceptiua in actu excipit. ergo in actu inuenit, quod excipit a toto, ſed non inueniret in actu niſi in toto eſſet actualiter, ergo dictio exceptiua, quod excipit actualiter eſt in toto, ſed nihil actualiter eſt in toto niſi pars actualis, ergo dictio exceptiua ſemper excipit partem actualiter exiſtentem toto, & idem eſt quod prius. Quòd autē dictio

B exceptiua excipiat a quolibet toto habent in ſe multitudinem actualem, patet inductione in quolibet toto, & primo patet in toto in quantitate, vt omnis homo præter Socratem currit, hoc eſt a toto in quantitate excipitur pars eius. Et etiā in hoc ſophiſmate. Omnis homo prẹter Socratem excipitur, poſito ꝙ omnes alij a Socrate excipiantur reſpectu alicuius prædicati & Socrate non. Probatio primæ, hæc eſt falſa, omnis homo excipitur, & non eſt inſtantia niſi in Socrate, ergo facta exceptione pro illo erit vera, ergo hæc eſt vera, omnis homo præter Socratem excipitur. Contra. In hac propoſitione dictio exceptiua adiungitur Socrati, ergo excipit ipſum reſpectu prædicati, ergo Socrates excipitur, ergo prima eſt falſa. Solutio. prima eſt vera ſimpliciter, & improbatio peccat ſecundum quid & ſimpliciter, quia excipere ab exceptione, non eſt excipere ſimpliciter, ſed

C ſecundum quid, ſicut priuari a priuatione non eſt priuari ſimpliciter, ſed ſecundum quid, immo potius eſt dare habitum, vt priuare ac cæcitate eſt dare viſum, ergo excipi ab exceptione nō eſt excipi ſimpliciter, ſed ſm quid. Et ideo licet Socrates excipiatur ab hoc prædicato excipi, ſicut eſt in prima, non tamen excipitur, & ideo eſt ibi quid, & ſimpliciter, & ſic patet, ꝙ exceptio fit a toto in quantitate. Patet etiam quod fit a toto integrali, vt tota domus præter parietē eſt alba & totus Socrates præter pedem poteſt contineri ab arca, poſito ꝙ Socrates poſſit intrare arcam, ita ꝙ arca non poſſit recipere pedem cum eo. Probatio primæ hæc eſt falſa, totus Socrates poteſt contineri ab arca, & non eſt inſtantia niſi de pede Socratis, ergo facta exceptione pro illo erit vera, ergo hæc eſt vera, totum Socrates prẹter pedem contineri ab arca. Contra, pes Socratis poteſt ab arca contineri, non ergo totus Socrates præter pedem poteſt contineri ab arca,

D ergo prima falſa. Solutio. Prima eſt vera ſimpliciter, & improbatio peccat ſecundum accidens, quia duplici de cauſa pars accipitur a toto reſpectu prædicati. An quando excipitur pars a toto reſpectu prædicati, eo quòd pars ſecundum ſe non vere ſubijcitur ſuo prẹdicato, vt hic, omne animal præter hominem eſt irrationale, homo excipitur a ſuo toto, quod non vere ſubijcitur irrationali, hæc enim eſt falſa, homo eſt irrationale. Aliquando autem pars excipitur a ſuo toto, eo quod quamuis recipiat prædicatum ſecundum ſe, non tamen recipit prout eſt in ſuo toto, & ſic pes bene poteſt locari ſecundum ſe in arca, ſed prout eſt vnita ſuo toto ſiue cum ſuo toto non poteſt locari in arca. Vnde, cum dicit improbando, pes Socratis poteſt contineri ab arca, non ergo totus Socrates prẹter pedem poteſt contineri ab arca peccat ſecundū accidens, quia quamuis pes poſſit contineri ab arca ſecundum ſe, non tñ prout eſt in toto. Sicut hic cognoſco Choriſcū, non ergo ignoto venientē. licet. n. Cognoſco Choriſcū ſecundum ſe, ignoro tñ ipſum, vt eſt veniens, & ſic eſt ibi accidens. Item ꝙ a toto in loco partis poteſt

fieri exceptio, vt pluit vbique præterquam hic. Et etiam a toto in tempore vt currit ſemper preterquam heri,& ſic patet, q; dictio exceptiua excipit ſemper a toto habente in ſe multitudinem actualem. Patet etiam hic in toto numerali, pars vt decem præter vnum currunt,& etiam in hoc ſophiſmate. Decem præter quinq; ſunt quinque, quod ſic probatur, hæc eſt falſa, Decem ſunt quinq; & non eſt inſtantia niſi pro quinq,,ergo facta exceptione pro quinq; erit uera,ergo hęc eſt vera.Decem præter quinque ſunt quinque. Contra decem præter quinque ſunt quinque,ergo quinque non ſunt quinque, quia prædicatum ſemper remouetur ab excepto. Solutio.prima eſt ſimpliciter vera & probatio ſecundum accidens, quia ſicut pars duobus modis cauſat falſitatem in oratione. Vno enim modo,quia prædicatum non conuenit parti ſecundum ſe, & ſic, hæc eſt falſa,omnis homo currit Socrate non currente. Alio modo cauſat falſitatem pars in orationis,quia licet prædicatum conueniat parti ſecundum ſe,homo tamen conuenit ei prout eſt in toto,& ſic hæc eſt falſa totus Socrates poteſt locari in area, cũ pars Socratis nõ poſſit eſſe in ea cum Socrate,& ſic falſitas cauſatur per partem, & differentem,ſiue hoc modo ſiue ille. Quare indifferenter contingit excipere partem a toto,aliquando hoc modo,aliquando alio modo,& ſic cauſatur falſitas in oratione per partem ita per eundem modum fit exceptio circa partem. Dicendum eſt ergo breuiter,q; prima ſimpliciter eſt vera, & improbatio peccat ſecundum accidens,q; eſſe quinque prædicatur de quinque ſecundum ſe, vt quinque ſunt quinque, ſed non prædicatur de quinq; ſecundum, quòd quinque ſunt ſub forma totius, & ita peccat ſecundum accidens, ſicut patuit primo de hoc ſophiſmate. Totius Socrates præter pedem poteſt contineri ab area. E F

Ad illud autem quod obiicitur,quòd prędicatum ſemper remouetur ab excepto. Dicendum,q; non eſt verum, quia quando falſitas in oratione cauſatur per partem, eo q; prædicatum non conuenit parti, tunc prædicatum remouetur ab excepto,ſed quando cauſatur falſitas in oratione,eo q; licet prædicatum conueniat parti ſecundum ſe,non tamen conuenit ei vt eſt in ſuo toto,tunc non contingit prædicatum remoueri ab excepto, & ſic eſt in propoſito. vnde non ſequitur Decem præter quinque ſunt quinque,ergo quinque non ſunt quinque. G

Ad propoſitio exceptiua ſit vniuerſalis an ſingularis. Cap. V.

Circa ſextum ſic obiicitur. Propoſitio vniuerſalis eſt quę omni aut nulli ineſſe ſignificat,vt eſt in primo Priorum,ſed propoſitio exceptiua non ſignificat ineſſe omni aut nulli,quia poteſt in aliquo vel in aliquibus, ergo propoſitio exceptiua non eſt vniuerſalis. Item ad idem ſolet dari talis regula. Dictio exceptiua vult inuenire diſtributionem mobilem,& reddere eam immobilem, ergo cum dicitur omnis homo præter Socratem currit,hæc diſtributio,omnis homo præter Socratem currit eſt immobilis, ergo non circunſtat in ratione vniuerſalis cum contingat fieri motum ſub qualibet vniuerſali, & patet quòd non eſt indefinita,neque particularis,ergo eſt ſingularis. Et dicendum,q; propoſitio vniuerſalis eſt duplex,quia quędam eſt completa,& alia incompleta. Completa eſt illa in qua ſubiectum pro qualibet ſui parte recipit prædicatum, vt omnis homo albus currit. Hic enim homo albus,ſubiicitur curſui pro qualibet homine albo Incompleta eſt illa,in qua ſubiectum non pro qualibet ſui parte,ſed pro quibuſdam ſubiicitur prædicato,& ſic omnis exceptiua eſt vniuerſalis, vt omnis homo preter Socratem currit primo autem modo nulla exceptiua eſt vniuerſalis. Ad primum autem argumentum dicendum, quod obiicitur de propoſitione vniuerſali completa & perfecta. Secunda autem argumenti ſolutio patebit in ſeptima quæſtione. H

Propõ vniuerſalis duplex.

Quomodo

A *Quem odo ſyllogiſmum reſpiciat exceptiua dictio.* Cap. VI.

CIrca ſeptimum ſic obiicitur, cum ſic dicitur, omnis homo præter ſocratem currit, ſed Plato eſt homo, ergo Plato præter ſocratem currit. nulla eſt talis illatio neque ſic poteſt fieri ſyllogiſmus. ergo non eſt ſyllogiſmus propoſitio exceptiua. Item ad idem. Cum omnis propoſitio exceptiua ſit immobilis per regulam præcedentem, ergo non debet fieri ſumptio ſub ea ergo non eſt ſyllogiſmus. Et dicendum quòd propoſitio exceptiua non eſt ſyllogimus, ſic, omnis homo præter ſocratem currit, Plato eſt homo, ergo non Plato currit, quia iſta determinatio præter ſocratem non debet ſumi ad medium neque in concluſione, eo quod eſt determinatio ſubiecti in comparatione ad prædicatū, & nulla talis determinatio ſumitur ad medium, neque in concluſione. ſed ſolum
B debet ſumi determinatio eius quo eſt ſubiectum, quia hæc eſt abſoluta alia autem eſt receptiua. Diſpoſitio reſpectiua attingit totum. i. prædicatum eſt ſubiectum, & non debet fieri ſumptio ſub toto, id eſt ſub vtroque termino, ſed ſubiecto. Ad aliud autem dicendum quòd propoſitio exceptiua eſt mobilis, quia eſt ſyllogiſmus, ſicut dictum eſt, aſſumendo omnes partes alias ab excepto. vnde prædictam regulam dicimus eſſe falſam, vel ſolum eſſe intelligendam quantum ad exceptionem, hoc eſt quòd nulla pars poteſt aſſumi cum excepto. vnde non ſequitur, omnis homo præter Socratem currit, ergo Plato præter Socratem currit, ergo Virgilius præter Socratem currit. & ſic de aliis. Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Socrates bis vidit omnem hominem præter Platonem, poſito ꝙ Socrates viderit vna vice omnem hominem, & alia vice omnem hominem præter Platonem. Probatio primæ, hæc eſt falſa. Socrates bis
C vidit omnem hominem, & non eſt inſtantia niſi in Platone, ergo facta exceptione pro illo, eſt vera, ergo hæc eſt vera. Socrates bis vidit omnem hominem præter Platonem, ergo bis non vidit Platonem, ergo vna vice, & alia vice non vidit Platonem, quod falſum eſt. Solutio. prima eſt duplex, eo quòd hæc dictio bis poteſt determinare hoc verbum videre, prout tranſit ſupra ſequentem accuſatiuum cum ſua determinatione facta per exceptionem. & tunc eſt ſenſus. Socrates vidit omnem hominem præter Platonem & hoc bis, & tunc ſequitur ꝙ nulla vice vidit Platonem, & ſic eſt falſa, & ſic hæc dictio præter, excipit ab hoc quod eſt videre omnem hominem, & ſic prius aduenit hæc dictio præter in oratione. Alio autem modo hæc dictio bis, poteſt determinare tantum hoc quod eſt videre omnem hominem, tunc hæc dictio præter, excipit ab eo quod eſt bis videre omnem hominem, & ſic eſt vera, quia non bis vidit Platonem, & ſic hæc dictio bis, primo intelligitur aduenire in oratione quàm hæc dictio præter. Ex prædi-
D ctis patent plures regulæ, quantum prima talis eſt. Cuiuslibet exceptiuæ veræ ſua præiacens eſt falſa. Præiacens autem exceptiuæ eſt illa a qua remouetur falſitas per dictionem exceptiuam vnde hæc, omne animal eſt irrationale, eſt præiacens falſa huius exceptiuæ veræ, omne animal præter hominem eſt irrationale. Alia autem eſt regula talis. Si aliqua propoſitio eſt vera ſine exceptione, erit falſa cum exceptione appoſita. Regula.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Quilibet viginti præter decem ſunt decē. Probatio. iſta, viginti præter decem ſunt decem, illa viginti præter decem ſunt decem, & ſic de aliis, ergo prima vera. Contra. prima eſt tota falſa, ergo non poteſt verificari per exceptionem. Per hanc regulam. Contra totam falſam non eſt dare inſtantiam. Solutio. prima eſt ſimplex falſa. Probatio autem peccat ſecundum accidens. ſicut in hoc ſophiſma. Omne coloratum præter vnum currit. Probatio omne album præter vnum currit, omne nigrum præter vnū currit, oc Sophiſma.

medio colore coloratū præter vnū currit, poſito ꝙ iſtæ tres ſint veræ, ergo omne E coloratū præter vnum currit. Contra. Prima tota eſt falſa, ergo non pōt verificari per dictionem exceptiuam. Patet aūt antecedens probationis, cum quælibet præmiſſarum non habeat inſtantiam niſi in vno, & concluſio habeat inſtantiā in tribus. ſ. in vno albo, & in vno nigro, & tertio quod eſt medio colore coloratum.

De conſtructione dictionis exceptiuæ. Cap. VII.

Circa octauum obiicitur, ꝙ hæc dictio præter, non conſtruatur cum accuſatiuo caſu, quia comparatio importata per hanc dictionem præter, eſt ipſius actus, vel reſpectus actus, ergo determinat actum, ſed actio habet ſignificari per verbum, ergo hæc dictio præter, determinat verbum. Sed ſolum aduerbium determinat verbum ex oppoſito diuiſæ ergo eſt aduerbium, ergo non eſt præpoſitio, neque verbum cum ſint partes orationis diuerſæ ab aduerbio, ergo non conſtruitur cum accuſatiuo. Et dicendum ꝙ præter, non eſt aduerbium, ſed eſt præpoſitio, quia aduerbia determinant verbum ratione actus in ſe, vel ratione alicuius comparationis debite ipſi actui, cum aduerbium ſit vi verbi adiectiui, ſed præpoſitiones non dicunt comparationem actus, immo dicunt comparationem ſubſtantiæ obliquæ ſignificatæ ad actum, vel reſpectu actus, & ſic differunt præpoſitiones & aduerbia. vnde non ſequitur quod ſi dicat comparationem aliquam reſpectu actus ꝙ ideo ſit aduerbium, immo potius ſequitur quod non ſit aduerbiū. Item cum dicitur, iſte currit ibi, hoc aduerbium ibi, dicit determinationem, ſed eadem determinatio ſignificatur in hac oratione, iſte currit in illo loco, ergo iſta præpoſitio in, dicit eandem comparationem cum hoc aduerbio, ibi ergo eſt aduerbium, cum dicat eandem comparationem, & ſimiliter de aliis præpoſitionibus, vt tranſiuit illac. i. per illam partem, & mouetur ſurſum. i. ad locum ſuperiorem, currit velociter. i. cum velocitate, & factum eſt cælitus. i. a cęlo, & diuinitus. i. a Deo, ergo idem ſignificant iſtæ præpoſitiones cum aduerbiis. & ſimiliter de aliis præpoſitionibus, ergo præpoſitiones differunt ab aduerbiis, ergo hæc dictio pręter, eſt aduerbium, ſed nullum aduerbium conſtruitur cum accuſatiuo caſu, ergo non conſtruitur cum accuſatiuo. Et dicendum, quòd hoc aduerbium velociter dicit velocitatem, vt determinationem actus, cum dico, currit velociter, ſed ſi dicam currit cum velocitate, hæc præpoſitio cum, non dicit velocitatem in determinationem actus, ſed dicit comparationem vnius ad alterū, vt velocitatis ad actum. Similiter hoc aduerbium ibi, dicit locū, vt determinationem actus, ſed hæc præpoſitio in, non dicit locū vt determinationem actus, ſed dicit comparationem ipſius loci actum, qui ſit in eo, & ſic de aliis. vnde propoſitiones non ſignificant idem cum aduerbiis. vnde hæc propoſitio præter, non eſt aduerbium, ſed propoſitio. Itē hęc dictio pręter, remouet verbum perſonale ab excepto, ſed verbū alicuius perſonæ nō remouetur niſi a nominatiuo, ergo hæc dictio pręter, conſtruitur cū noiatiuo. Et dicendum ꝙ dupliciter remouet̄ verbū perſonale ab aliquo caſuali, quia vno mō remouetur, eo quòd negatur cōpoſitio vnius ad álterū, & ſic remouetur ſp verbum perſonale a nominatiuo, vt ego non curro, vt non curris, ille non diſputat ſimiliter in imperſonali. Alio aūt mō remouetur verbū perſonale ab aliquo caſuali p p hoc ꝙ illud caſuale extrahitur ab aliquo recipiē te in ſe actū illum. & ſic ſemper remouetur actus ab excepto per hāc dictionem præter. Sed hoc eſt valde ex conſequente, quia primo hæc dictio præter, extrahit partem a toto, vt omnis homo præter Socratem currit. ſecundo, actus ponitur in toto a quo ſit excepto, vt omnis homo præter Socratem currit. tertio autem modo, quia actus ponitur a toto, non reperiebat partem quæ prius erat remota a toto, reſpectu ipſius actus. ideo cōſequebatur remotio actus a parte exce

pta,

A pra,ſicut prius vidiſti pluuiam venientem,primo remouiſti librum a feneſtra, ſo cecidit pluuia ſuper feneſtram,tertio ſequitur quod non ſit recepta in libro , vel quod non cecidit,ſuper librum.Sciendum autem,quod quecunque dicta ſunt de hac dictione præter , omnia debent intelligi de hac dictione præterquam , & de hac dictione niſi,ſcilicet quod eſt dictio exceptiua,excepto hoc quòd hæc dictio præter excipit in accuſatiuo caſu ſemper,vt dictum eſt,ſed præterquam & niſi excipiunt in eodem caſu in quo eſt totum a quo ſit exceptio,vt nullus homo currit præterquam Socrates , vel niſi Socrates , nullus hominis miſereor præterquam Socratis,vel niſi Socra.nulli homini loquor præterquam Socrati, vel niſi Socrati,nullum hominem video præterquam Socratem,vel niſi Socratem,a nullo homine didici præterquam a Socrate,vel niſi a Socrate . De dictionibus exceptiuis hæc dicta ſufficiant .

B

De Dictionibus Conſecutiuis . Et primo de . Coniunctione Si.

DICTO de dictionibus exceptiuis. Dicendum eſt de dictionibus conſecutiuis. Et primo de hac dictione ſi De qua primo quæritur quid ſignificet. Secundo quot ſunt ſpecies conſecutionis ſiue conſecutiuæ. Tertio vtrum in conditionali contingit fieri deſcenſum ſub antecedente,vel ſub conſequente . Quarto qualiter ſumatur contradictio conditionalis propoſitionis . Quinto vtrum impoſſibile antecedat ad quodlibet,ſiue ex impoſſibili ſequatur quodlibet .

Quid nam hæc dictio Si, ſignificet. *Cap.* I.

C CIrca primum ſic obiicitur,ꝙ hæc dictio ſi,non ſignificat ſubſtantiã,quia ſubſtantia dicitur quatuor modis. Vno.n.modo ſuba dicitur materia,vt materia Socrat.vel ignis,vel aliorum elementorum. Alio autem modo ſubſtantia dicitur forma,vt forma Socratis & aliarũ rerum naturaliũ. Tertio modo ſubſtãtia dicitur compoſitũ ex his.ſ.ex materia & forma,vt Soc.& alia indiuidua. Quarto aũt mõ ſubſtantia dicitur eſſentia dicẽs quid,ſiue prædicabilis de pluribus in qd, vt homo eſt animal,& conſimilia . Sed hæc dictio ſi, nullo prædictorum modorũ ſignificat ſubſtantiam,ergo hæc dictio ſi, non ſignificat ſubam, quod cõcedimus . Item quidam dicunt ꝙ hæc dictio ſi,ſignificat cauſalitatem. Alij vero dicunt anteceſſionem. Alij dicunt conſecutionem . Et videtur ꝙ ſignificat cauſalitatem, quia dicitur coniunctio cauſalis,& non niſi a conſignificatione cauſæ,vel cauſalitatis,ergo hæc dictio ſi,ſignificat cãlitatem . Item vſ ꝙ magis ſignificat anteceſſionem q̃ conſecutionem,quia magis ſe tenet cum antecedente q̃ cum conſequẽ- *Suba quatuor modis dſ.*

D te a parte rei,cuius ſignum eſt,quia ſi,ſemper adiungitur antecedenti & non conſequenti,vt animi eſt ſi hõ,ſed ſemper anteceſſio eſt forma antecedentis, & conſecutio conſequentis,ergo magis ſe tenet cum antecedente q̃ cum conſequẽte , ergo ſi hæc dictio ſi , ſignificat alterum iſtorum magis ſignãt anteceſſionem quã conſecutionem.Item ad idem.Cauſa dicitur dupliciter,quia quædam eſt cã quę eſt cã rei quo ad eſſe,& hæc eſt cã eſſendi , vt corpus & anima ſunt cauſa hominis quo ad eſſe, & lucens ſuper terram eſt cauſa diei quo ad eſſe . Alia autem cauſa eſt quæ eſt cauſa conſequendi,& ſic in qualibet conditionali antecedens eſt cauſa conſequentis, & non eſſendi, ſed conſequendi , & in quolibet argumento præmiſſæ ſunt cauſa concluſionis,& ſic cã eſt duplex.ſ.cauſa eſſendi,& cã conſequendi,ſed vtraq; iſtorum modorum cã inquantum eſt cã eſt antecedens & cãtum in quid eſt cãtum ad conſequens.Sed hæc dictio ſi.ſignificat cauſam,vel cauſalitatẽ, ergo ſignificat antecedentem & nõ conſecutionem.Item videtur quòd ſignificat

Eodem. ca. & ad moderniori- bus grã maticis.

conſecutionem per definitionem datam a Pariſ. de coniunctione. Cõiunctio eſt E
pars orationis indeclinabilis coniunctiua aliarum partium orationis vim, vel or
dinem demonſtrans. Et Pariſ. exponit ſic. Vim ſignificant illæ coniunctiones
quæ ſignificant res aliquas ſimul eſſe, vt prius, & fortis fuit Aeneas. Ordinem ſi-
gnificat coniunctio quando ſignificat conſecutionem aliquarum rerum, vt ſi am
bulat mouetur, ſed hæc coniunctio ſi, & conſimiles ſignificant ordinem, ergo ſi-
gnificant conſequentias rerum, ſiue conſecutiones, ergo non anteceſſionem. Et
dicendum eſt quòd hæc dictio ſi, ſignificat cauſalitatem ſiue anteceſſionem, &
hoc non eſt ſignificare plura, ſed vnum, quia vnum in altero ſiue per alterum,
quia per hoc quòd ſignificant cauſalitatem ſignificant anteceſſionem. quia ſicut
in omni cauſa intelligitur antecedens natura, cum omnis cauſa prior ſit natura
ſuo effectu, & ita in omni caſualitate intelligitur anteceſſio. Vnde hæc dictio
ſi, ſignificat cauſalitatem ſecundum quòd in ea intelligitur anteceſſio. Et ſic ſi- F
gnificat cauſalitatem in anteceſſione, ſiue per anteceſſionem. Vnde non ſigni-
ficat duo, ſed vnum, quod concedimus. Argumenta autem quibus oſtenditur
quòd ſignificant cauſalitatem ſiue anteceſſionem concedimus ſicut dictum eſt
quod ſignificat vnum in alterum, ſiue per alterum. Ad argumentum autem pro-
bans quod hæc dictio ſi, ſignificat conſecutionem. Dicendum quòd non ſigni-
ficat conſecutiue vt diximus, ſed ad anteceſſionem ſequitur conſecutio. Et no-
ta quòd vnum ſequi ad alterum dicitur multipliciter. quia quædam ſequuntur
eo quod ſunt eſſentialiter prædicabilia, vt definitio genus, & differentia ad ſpe-
ciem. Alia autem ſequuntur ſecundum quòd ſunt partes integrales, vt paries ad
domũ, & ceteræ partes eius. Alia ſequuntur quæ ſunt partes eſſentiales rei, quã-
uis non ſint partes integrales, vt corpus humanum, & anima intellectiua ad ho-

Conſecutio quinq; modis fit.

minem. Et dicuntur partes integrales, quarum quælibet habet quantitatem. Et G
ideo corpus, & anima non ſunt partes integrales, quia licet corpus habeat quan-
titatem, tamen anima non habet quantitatem, ſed ſunt partes eſſentiales anima-
lis viuentis, quia anima reperitur in hominibus vt intellectiua, in brutis animali
bus vt ſenſitiua tantum, & terrę naſcentibus vt vegetatiua tantum. Alia conſe-
quuntur quia ſunt ſubiecta propria accidentium, vel econuerſo, quia ſunt pro-
pria accidentia ſubiectorum, & ſic ſequitur linea ad rectum, vel curuum, & ſic nu
merus ad par, vel impar, & corpus elementatũ ad colorem tanquam ad acciden-
tia propria, vel econuerſo rectum, & curuum ad lineam, & par vel impar ad nu-
merũ, & color ad corpus elementorũ ſicut accidentia propria ad propria ſubie-
cta, ſed nullo prædictorum modorũ conſequentia ſequitur ad anteceſſionẽ. Alia
aũt ſequuntur ad ſeinuicem relatiue. vt pr̃, & filius, dñs, & ſeruus, & hoc mõ con-
ſecutio ſequitur ad anteceſſionem. Sicut. n. antecedens, & conſequens ſunt ad ali H
quid, ſimiliter anteceſſio, & conſecutio ad ſeinuicem dicuntur. vnde hęc dictio
ſi, ſignificat ſolum anteceſſionem, quia omnis anteceſſio conſecutionis eſt ante-
ceſſio, ideo ad ſignificationem huius dictionis ſi, ſequitur conſecutio relatiue.

Quod ſint conſecutionis ſpecies. Cap. II.

CIrca ſm̃ quæritur quot ſunt ſpecies conſecutionis, quia cum vnum relatiuũ exigatur ad cognitionem alterius oportet cognoſcere conſecutionem, & modos ſiue ſpecies conſecutionis, ad hoc quòd anteceſſio cognoſcatur. Et dicendum ꝙ conſecutionis duæ ſunt diuiſiones. ſ. excedentes, & exceſſæ. Vna quidem diuiſio eſt iſta. Conſecutionis alia eſt rerum ſimul exiſtentium, vt ſi homo eſt, animal eſt, alia rerum exiſtentium ſecundum prius, & poſterius, Nam aliquando ſequitur quòd eſt prius, aliquando quod eſt poſterius, & quod prius dicitur, aliquando, vel temporis, vt ſi addiſcit ignorat, prius enim eſt ignorare, & poſt ſequi-

A ſequitur ad diſcere, & ſequitur quod eſt poſterius, & in eodem tempore, quia quando addiſcit ignorat, non enim addiſcimus niſi quod ignoramus. Aliquando autem ſequitur prius in diuerſitate temporis, & hoc dupliciter. Vno enim modo ſequitur prius in præterito, vt ſi fumus eſt, ignis fuit, & ſi panis eſt, farina & aqua fuerunt, & hoc accidit maxime in cauſis non permanentibus, & in cauſis, tempore & natura antecedentibus ſuum effectum. Alio autem modo prius ſequitur in tempore futuro, vt purgatio & farina, quæ finaliter ordinatur ad ſanitatem priora ſunt, ergo ſanitas finaliter erit. Sanitas enim cauſa finalis eſt prædictorum. Cauſa enim finalis ſemper natura prior eſt ſuo effectu, aliquando autem tempore poſterior eſt prædictis, ergo patet ꝙ prius aliquando ſequitur in præſenti, aliquando in præterito, aliquando in futuro. Hæc autem diuerſitas conſecutionis accidit ex eo quòd cauſa tripliciter comparatur ad ſuum effectum. Aliquando enim cauſa eſt ſimul tempore cum ſuo effectu, quamuis non natura, vt Sol lucẽs ſuper terram cum die. Aliquando autem cauſa præcedit tempore & natura ſuũ B effectum, vt ignis fumum, & racemi vinum. Aliquando autem cauſa antecedit natura ſuum effectum, & eſt poſteriori tempore, & hoc maxime ſolet accidere in cauſa finali. Et ſic patet diuiſio primæ conſecutionis. Alia eſt ſimul exiſtentium. Alia non ſimul exiſtentium. Cã tribus modis ad effectum comparatur.

Secunda vero diuiſio conſecutionis eſt iſta. Cõſecutionis alia eſt ſimplex alia compoſita, ſiue ſecundum oppoſitionis, vt dictum eſt in tractatu de fallacia conſequentis. Hæc autem diuiſiones comparantur ad ſeinuicem, vt excedentia & excella, quia vtrunq; membrum primæ diuiſionis reperitur in ſimplici conſequentia & in compoſita, & vtrunq; membrum ſecundę diuiſionis reperitur in eis quæ ſe ſimul conſequuntur, & in eis quæ conſequuntur ſecundum prius & poſterius, vt ſi panis eſt, farina fuit, & ſi vinum eſt racemi fuerunt, & conſequuntur ſecundũ prius & poſterius, & eſt ibi ſimpliciter conſequentia, & in eodem. Etiam poteſt formari conſequentia compoſita, vt ſi vinum eſt racemi fuerunt, ergo ſi racemi non fuerunt non eſt vinum. Similiter aũt & in his terminis qui ſe ſimul cõſequuntur. C Et ideo dñr illę diuiſiones excedentes & exceſſæ, quia ẽm quòd vtrunque mẽbrum primæ diuiſionis reperitur in vtroque ſecundę, & ſic eſt excedens diuiſio prima, & ſecunda eſt neceſſa. Secundũ autem ꝙ vnum membrum ſecundæ diuiſionis reperitur in vtroque primæ. Similiter ſecunda eſt excedens, & prima eſt exceſſa. Et quod dico de vno membro diuiſionis, ſimiliter intelligatur de reliquo. Sophiſ.

Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Si nullum tempus eſt, aliquod tempus eſt. Probatio. Si nullum tempus eſt dies non eſt, & ſi dies non eſt & ſi non eſt, aliquod tempus eſt, ergo a primo, ſi nullum tempus eſt, aliquod tempus eſt. Contra. ibi ſignificatur oppoſitum, ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio prima, ſimplex oppoſitum ſequi ad falſa. Et dicunt quidam quòd in prima conditionali, probationis locus eſt a toto in quantitate. In ſecunda vero conditionalis eſt locus a contrariis immediatis. In tertia vero eſt locus a parte D vel ſpecie ſubiectiua, & ſic variatur habitudo inferendi, & ita impeditur locus a primo ad vltimum. Et ponunt ibi ſophiſma accidentis propter variationem medij. Sed hoc deſtruit propter has maximas. Quicquid ſequitur ad conſequẽs ſequitur ad antecedens, ergo ſi vltimum conſequens, quod eſt, aliquod tempus eſſe ſequitur ad antecedentia intermedia, & antecedentia intermedia ſequũtur ad primum antecedens, quod eſt nullum tempus eſſe, tunc oportet quòd vltimum conſequens quod eſt aliquod tempus eſſe, ſequatur ad nullum tempus eſſe, quod eſt primum antecedens, & ſic neceſſe eſt primam eſſe veram, ſi habitudines probationis ſunt neceſſariæ, ergo a deſtructione conſequentis, ſi prima non eſt neceſſaria, habitudines probationis non erunt neceſſariæ. Alia autẽ ma- Solu. 1.

xima eſt iſta. Quicquid antecedit ad antecedens antecedit ad conſequens, ergo E
ſi primũ añs antecedit ad antecedentia intermedia, & antecedentia intermedia antecedunt ad vltimum conſequens, ergo primũ antecedens antecedit ad vltimũ conſequens, ergo primum antecedens antecedit ad vltimum conſequens, ergo ſi habitudines probationis ſunt neceſſarię prima eſt vera. Neque impeditur locus a primo ad vltimum propter diuerſas habitudines, ergo ſi prima non eſt vera habitudines probationis intermediæ non ſunt neceſſariæ. Itẽ ad idem. Si Socrates eſt animal rationale mortale, ſocrates eſt hõ a definitione, & ſi Socrates eſt homo, Socrates animal, Socrates non eſt lapis, ab oppoſito, ergo a primo, ſi Socrates eſt animal rationale mortale, ſocrates non eſt lapis, ſed hoc bene ſequitur, & ſũt ibi diuerſæ habitudines locales, ergo propter diuerſitatem habitudinum localiũ non impeditur proceſſus a primo ad vltimum. Item ad idem in ſyllogiſmo categorico non exigitur, ꝙ eadem ſit habitudo medij ad maiorem extremitatem, & F
minorem, vt nulla virtus eſt vitium, omnis iuſtitia eſt virtus, ergo nulla iuſtitia eſt vitium. In hoc ſyllogiſmo cõparatio medij ad maiorẽ extremitatẽ eſt habitudo contrariarũ, minoris vero extremitatis ad mediũ eſt habitudo ſpeciei ad genus. Harũ aũt localiũ habitudinũ vna facit locũ intrinſecũ, ergo ſi inter oẽs locos maxime differunt intrinſeci, & extrinſeci, & iſtæ non impediunt ſyllogiſmũ categoricum, ergo iſta eadẽ multominus impediunt hypotheticũ, & ſi illæ non impediunt, nec aliæ habitudines, quæ magis conueniunt, & ſic a primo ad vltimum nõ
Solu.2. impeditur proceſſus propter diuerſas habitudines locales, quod concedimus.

Vnde dicendum eſt quòd prima ſimpliciter eſt falſa, & prima conſequentia tenet vno modo, & alio modo non, quia hæc propoſitio, dies non eſt, quę eſt primum conſequens eſt duplex, eo quòd poteſt eſſe negatio in genere ſiue circa genus, quod idem eſt, vel poteſt eſſe negatio ſimpliciter ſiue extra genus. Si enim G
ſit negatio in genere ſic ponit ſubiectum ſuum ineſſe, quod eſt tempus communiter loquendo, extenſo nomine ſubiecti, & eſt ſenſus iſtius, dies non eſt, ideſt tempus eſt, ſed illud non eſt dies, & ita non ſequitur ex primo antecedente, quia immediate contradicit ei, & ſi non ſequitur, nullum tempus eſt, ergo dies non eſt nec eſt ibi locus a toto in quantitate, ſed eſt argumentum penitus diſperatum, ſicut hic, nullus homo currit, ergo aliquis homo currit. Similiter eſt in propoſito, nullum tempus eſt, ergo aliquod tempus eſt, ſed illud non eſt dies. Sed ſi ſit negatio ſimpliciter tunc nihil ponit iſta, dies non eſt, & ſic ſequitur, nullum
T.cõ.22 tempus eſt, ergo dies non eſt, & ſic eſt locus a toto in quantitate. Similem autem diſtinctionem innuit Ariſto. in primo Poſteriorum, huius quod dico non par, quia ſi non par negatio eſt in genere, ita ponit ſubiectum ſuum quod eſt numerus. Vnde non par ponit numerum, ſed ille non par eſt par, ſi vero non par ſit negatio ſimpliciter, ſic nihil ponit. Et ſic patet quòd hæc eſt duplex, dies non H
eſt, & ſecundum quòd eſt negatio in genere non ſequitur ex eo. Econuerſo autem dicendum eſt de ſecunda conditionali, ſcilicet de hac, ſi dies non eſt, nox non eſt, quia ſecundum quòd hęc dies non eſt, eſt negatio in genere, ita ſequitur ex ea noctem eſſe. Quare deſtructo vno contrariorum immediatorum non ſequitur alterum, niſi cum conſtantia ſubiecti. Vnde oportet ſic inferre, dies non eſt, & eſt tempus, ergo eſt nox. Si vero hæc, dies non eſt, ſit negatio ſimpliciter, ita non ſequitur ex ea noctem eſſe, neque hoc modo eſt ibi locus a contrarijs. Item quæritur in quo ſit tempus, vt in ſubiecto, quia cum omnia nouem genera prædicamentorum alia ſubſtantia ſiut accidentalia, non poſſunt eſſe
Hoc patet exer eſſe ab niſi in ſubiecto, quia nullum accidens poteſt eſſe niſi in ſubiecto. Vt enim vult Boethus. Accidentis eſſe eſt ineſſe, ſed tempus eſt accidens, quia eſt quantitas, ergo eſt in ſubiecto. Et ideo quæritur in quo ſubiecto ſit. Et dicendum, quòd

tempus

A tempus eſt in motu primi mobilis ſiue in motu coeli, vt in ſubiecto, vel in primo mobili inquantum eſt mobile vt in ſubiecto, quia idem eſt dicere, ꝙ ſit in primo mobili inquantum eſt mobile, ſiue in motu primi mobilis, eo quòd ipſius mobilis inquantum eſt mobile perfectio eſt motus, vt eſt in tertio Phyſicorum. Item quæritur cum nox & dies ſint contraria immediate, & omnes contrarietas nata ſit fieri circa aliquod ſubiectum, ergo nox, & dies erunt viciſſim in ſubiecto aliquo, & ideo quæro quod eſt illud. Et dicendum eſt quòd nox, & dies ſumitur dupliciter, quia vno modo dies dicitur illuminatio aeris a latione ſiue ex latione ſolis in noſtro hemiſpherio, & nox dicitur priuatio illius illuminationis aeris in noſtro hemiſpherio, & hoc modo nox, et dies ſunt contraria immediata, et habẽt fieri viciſſim circa aerem, vt circa ſubiectum proprium, et circa lationem ſolis ſupra terram vt circa cauſam efficientem, vnde ſunt in aere vt in ſubiecto, et eſt Philo. primo Phyſi. t. con. 26.
B ibi quintus modus eſſendi in, et ſunt in latione ſolis ſupra terram, vt in cauſa efficiente, et eſt ibi ſextus modus eſſendi in. Alio autẽ modo ſumitur nox, et dies, ſecundum quem modum dies dicitur ſpacium temporis menſurantis lationem ſolis noſtro hemiſpherio uſque ad receſſum ſolis noſtro hemiſpherio. Et nox dicitur totũ tempus neceſſarium lationi ſolis in alio hemiſpherio, et ſic nox, et dies ſunt partes temporis, ſed magſs proprie ſumuntur nox, et dies primo modo quã ſecundo modo. Hemiſpherium autem eſt medietas illa coeli quæ apparet ſupra terram vndique in circuitu. Et dicitur ab hemi quod eſt medium, et ſphera ſpheræ, quaſi dimidia ſphera. Item quæritur vtrum tempus prædicetur de die, et de nocte ſecundum quòd nox, et dies ſumuntur primo modo. Et dicendum, ꝙ prædicatio eſt multis modis. Quædam enim eſt ſuperioris de inferiori, et hæc eſt eſſentialis prædicatio, vt homo eſt animal, vel homo eſt rationale. Alia aũt eſt præ
C dicatio cauſalis, vt quando prædicatur cauſa de effectu, vt ſanitas eſt ad æquatio humorum, et dies eſt ſol lucens ſuper terram. Alia eſt accidentis de ſubiecto, vt paries eſt albus, vel linea eſt recta, vel curua. Alia eſt ſubiecti de propria paſſione, vt par eſt numerus, et eſt recta linea, et nullo iſtorum quatuor modorum tempus prædicatur de nocte, et de die primo modo ſumptis, vnde ſecundum has prædicationes omnes hæc eſt falſa, dies eſt tempus, et hæc ſimiliter, nox eſt tempus. Alia autem prædicatio eſt quæ eſt menſurantis ſiue menſuræ de menſurato, vt hoc vinum eſt quarta, hic prædicatur menſura de menſurato, et linea eſt quanta, et numerus eſt quantus, et ſuperficies eſt quanta, et ſic de omnibus ſpeciebus quantitatis, et prædicatur hoc modo quantitas, vt menſura, et non vt genus, quia genus non poteſt prædicari denominatiue de ſpecie, et hoc modo prædicatur tẽpus de nocte, et de die primo modo ſumptis. vnde hoc modo hæc eſt vera, dies eſt tempus, et prædicatur menſura de menſurato remoto, quia tempus primo
D menſurat motum primi mobilis, et motus primi mobilis menſurat motum ſolis, vnde tempus ex conſequenti menſurat motum ſolis, et per motum ſolis, vlterius menſurat noctem, et diem.

Item quęritur quid ſit tempus, cum omne tempus conſtet ex priori, et poſteriori, ſed prius, et poſterius debentur motui, ergo tempus eſt motus, et eſt ſyllogiſmus in primo primę cum pręmiſſe intelligantur vniuerſaliter, et tranſponitur. Et dicendum ꝙ tempus ita definitur ab Ariſtotele. Tempus eſt numerus motus ſecundũ prius, et poſterius, nec tñ ſequitur, ergo tẽpus eſt numerus, nec ẽt ſequitur, ergo tempus eſt diſcreta quantitas, quia ratio numeri diminuitur per ſibi adiunctum, quia numerare motum ſecundũ prius, et poſterius, eſt continuare hoc eſt menſurare ipſum. Sed menſurare ſm prius, et poſterius ponit cõtinuitatẽ et non diſcretionẽ, pp hoc ꝙ prius, et poſterius copulanſ ad ipſum nunc. De tpe enim non habemus niſi nunc, quia quod præterijt non eſt de præterito non eſt De hoc 4. Phy. t. c. 101. & infra. Menſurare dicit cõtinuitatẽ.

niſi

niſi memoria, de futuro prouidentia. Ratio numeri &c. videre tenebras, hoc non eſt videre ſimpliciter, ſed eſt nihil videre, & ſcire te non ſcire, non eſt ſcire ſimpliciter, vnde impediunt illæ duæ illationes per quid & ſimpliciter. Ad argumentum autem dicendum eſt, quòd non eſt ſyllogiſmus in primo primæ, ſed potius ſyllogiſmus contra ipſum primum primæ eo quod medium æquiuocatur, qa prius & poſterius dicuntur dupliciter, nam vno modo prius & poſterius ſunt partes ipſius motus, & alio modo ſunt partes temporis, & ſic motus primus eſt cauſa temporis, ita vt prius, & poſterius in motu ſunt cauſa prioris & poſterioris in tépore, & ſic motus eſt ſubiectum temporis, ita prius & poſterius in motu ſunt ſubiectum prioris & poſterioris in tempore. Et nota quòd tria ſunt quæ ſibijnuicem proportionantur. ſ. ſpacium, motus, & tempus. Motus enim adæquatur ſpacio ſupra quod eſt. & tempus adæquatur motui vt ſubiecto ſuo, vt ſi imagineris tres lineas æqualiter extenſas, ita quod ſecunda ſupponatur primæ, & tertia ſecundæ, E F
ſimiliter imagineris eſtenſionem ſpacij, & motum ſupra ſpaciũ, & tempus ſupra motum. Sed in hoc eſt differentia, quia eſtenſio ſpacij eſt permanens. eſtenſio vero motus, & eſtenſio temporis, ſunt ſucceſſiue, nec partes aliquas habent ſimul, vt ſi imaginaris ciphum plenum aqua, & ſi cum puncto acus protrahatur linea in ſuperficie aquæ ab vna eſtremitate ciphi uſque ad aliam, tunc de illa linea non eſt pars præterita, quia iam deleta eſt, neque pars futura eſt, quia neque fit, neque facta eſt, ſed fiet, & ſic illa linea nihil eſt niſi illud in quo eſt punctio acus. Similiter de motu & tempore, quia quod præterijt de vtroque, iam non
2.cõ.11. & 12. & inde.
eſt, quod autem futurum eſt, nondum eſt ſed erit, vnde de vtroq; nulla pars eſt, nec aliquid eſt de ipſis, niſi indiuiſibile. vnde de tempore nihil eſt niſi nunc, quod non eſt tempus, ſed eſt indiuiſibile in tempore, & per hoc tempus eſt, & de motu nihil eſt, niſi mobile quod infertur, quod nec eſt motus, nec pars motus, & per hoc motus eſt. Item nota quod inquantum motus per ſuam ſubſtantiam eſt cã temporis, & per ſuam quantitatem dat tempori quantitaté, ita motus per prius eſt quantitas, & per motum tempus eſt quantitas, vt eſt in quinto Phyſicæ primæ, et in capitulo de quantitate, ſed ſecundum ꝙ in tempore primo reperitur natura menſurandi, & per tempus reperitur in motu, ſic tempus per ſe eſt quantitas, & motus eſt quantitas per tempus. & hoc modo motus eſt quantitas per accideps. Et nota ꝙ cum dico tres homines vel quinque, duo dico, quia per hoc ꝙ dico homines, dico ſubſtantias hominum, & per hoc autem ꝙ dico tres vel quinque dico menſuram eorum, & ſic de omnibus alijs numeralibus, & ſic intellige ꝙ omnis numerus, & omnis quantitas eſt vno modo menſura, ſecundum quod denotat aliquod ſubiectum, vt homines tres, & equi quatuor, homo bicubitus, conſumna bicubita, & eſt res ſecundum ꝙ eſt genus aut res aliqua ſpecialis dicta de ſuis inferioribus. Similiter cum dico homo mouetur a mane vſque ad veſperum, duo dico, quia per hoc ꝙ dico mouetur, dico motum, ſed per hoc ꝙ dico mane vſque veſperum, dico menſuram motus quę tempus eſt. vnde quanta eſt extenſio temporis a mane vſque ad veſperum tantum intellige motum & extenſionem eius, & per extenſionem temporis intelligo quanta eſt extenſio motus, & ſic tempus eſt menſura motus. Et per hoc dicebatur prius in recta ſolutione ſophiſmatis quod negatio, dies non eſt, prout eſt negatio in genere ponebat ſubiectum ſuum quod eſt tempus extenſo nomine ſubiecti, quia non ſolum appellatur ibi ſubiectum illud quod ſubijcitur accidenti, ſed etiam illud quod eſt menſura alicuius accidentis vt diei, & ita nomen ſubiecti extenditur ad ſubiectum & ad menſuram, & ob hoc dicebatur extenſo nomine ſubiecti. G H

Sophiſ. aliud.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Si nulla propoſitio eſt vera, aliqua propoſitio eſt vera. Probatio. Si nulla propoſitio eſt vera, iſta propoſitio, homo eſt non,

A non eſt nera, a toto in quantitate, & ſi iſta propoſitio, homo eſt non eſt vera,ſua contradictoria eſt vera, a contradictorie oppoſitis,& ſi ſua contradictoria eſt vera,aliqua propoſitio eſt vera, a parte ſubiectiua , ergo a primo, ſi nulla propoſitio eſt vera, aliqua propoſitio eſt vera . Contra,ibi ſequitur oppoſitum ad oppoſitum,ergo locutio eſt impoſſibilis . Solutio. prima.ſ.hæc,ſi nulla propoſitio eſt vera , aliqua propoſitio eſt vera , eſt vno modo vera,& alio modo falſa & etiam prima conſequentia tenet vno modo, & alio modo non, eo, quòd primum antecedens.ſ.nulla propoſitio eſt vera,eſt duplex,quia vno modo eſt vere ſimplex,& ſic non ſequitur, ſi nulla propoſitio eſt vera iſta propoſitio, homo eſt non eſt vera,neque eſt locus ibi a toto in quantitate, quia hoc modo primum antecedens, ſ.ſi nulla propoſitio eſt vera,neque ponit hic antecedens quod eſt verum , neque ſubiectum eius,quod eſt propoſitio, ſed conſequens eiuſdem conſequentiæ ponit Solutio.

B propoſitionem in particularem virtute demonſtrationis cum dicitur . iſta propoſitio,homo eſt non eſt vera,tunc enim antecedens , remouet tam propoſitionem , quam auctoritatem eius & conſequens ponit propoſitionem virtute demonſtrationis,ſicut dictum eſt, & ſic conſequens contradicit antecedenti , ſicut ſi diceretur,ſi nulla propoſitio eſt,neque veritas eius eſt , iſta propoſitio eſt , homo eſt,& veritas eius non eſt . Alio autem modo antecedens.i. ſi nulla propoſitio eſt vera , poteſt eſſe negatio in genere,& ſic ponit omnem propoſitionem & remouet veritatem ab omni propoſitione , & hoc modo ponit omnes contradictorias falſas eſſe ſimul,& ex conſequenti ponit omnes contradictorias eſſe veras ſimul, eſt falſa,illa modo eſt vera,& ſi illa modo eſt falſa, iſta modo eſt vera . vnde ſi quia quando vna contradictoria eſt falſa,reliqua eſt vera. vnde ſi hoc modo hæc vtraque eſt modo falſa, vtraque eſt modo vera,& ſic primum antecedens ponit & re-

C mouet quamlibet contradictionem,& ideo ſecundum,quòd primum antecedens eſt negatio in genere ,ſic tenet bene prima contradictoria, & omnes aliæ a primo ad vltimum & ſic prima propoſitio eſt uera,ſ.hæc,ſi nulla propoſitio eſt uera,aliqua propoſitio eſt uera . Ad probationem autem ſoluendum hoc modo.ſ. ſecundum primum antecedens eſt negatio in genere . Dicendum , quòd non ſequitur oppoſitum ad oppoſitum, ſequitur una pars contradictionis ad antecedens,quod excludit intra ſe quamlibet contradictionem .

Item quæritur de hoc ſophiſmate . Si tu es ubique,ut non es ubique . Probatio.Si ut es ubique. ut es hic, a toto in loco. ſi tu es his , tu non es ibi , ab oppoſitis,& ſi tu non es ibi,tu,non es ubique, a parte in loco deſtructione,ergo a primo ſi tu es ubique,tu non es ubique . Contra ibi ſequitur oppoſitum ad oppoſitum , ergo locutio eſt impoſſibilis . Solutio . Dicunt quidam,quod prima eſt duplex eo quod locus diuiditur dupliciter.ſ.proprius & communis . Proprius autem lo- Sophiſma aliud.

D cus,eſt qui adæquatur rei locatæ,& circuit & continet rem undique,& talis dicitur circunſcriptiuis , & hoc modo ſumendo locum impoſſibile eſt plura corpora eſſe in eodem loco . Communis autem locus , in quo ſunt plures res dicitur, ut plures homines in eadem domo,uel elementa & elementata omnia intra cęlum. Vnde dicunt,quòd ſi in antecedente locus communiter ſumatur, & in cōſequente locus ſumatur reſpectiue. ſic prima eſt uera.Si autem utrobique ſumatur circunſcriptiue,uel utrobique communiter,ſic eſt falſa . Sed hæc ſolutio nulla eſt, quia ſumpto loco ſemper circunſcriptiue , ſic prima eſt uera,ſed adhuc remanet ſophiſma,& procedit probatio & improbatio ſicut prius . Et propter hoc dicendum eſt, quòd prima ſimpliciter non eſt uera, quia primum antecedens.ſ.ſi tu es ubique ex duplici parte ponit cōtradictionem, propter hoc,quòd ſubiectum contradicit prædicato , & hæc eſt una contradictio , & etiam ipſum prædicatum ponit in ſe tot contradictiones quot ſunt loca circunſcriptiue. Quòd autem ſubie-

ctum

ſtum contradicat prædicato,patet quia hoc pronomen tu poſitum in ſubiecto de E
monſtrat rem ſingularem aptam natam eſſe in vno loco tantum,& ita nō vbique. & prædicatum ponit quòd vbique, & ſic eſt ibi vbique, & non vbique inter ſubiectum,& prædicatum,& hoc modo ſubiectum contradicit prædicato : Quod prædicatum in ſe plures contradictiones habeat patet, quia ſicut impoſſibile eſt plura corpora ſimul eſſe in eodem loco circunſcriptiue,ita impoſſibile eſt idem corpus ſimul eſſe in diuerſis locis circunſcriptiue. vnde quod eſt hic circunſcriptiue non eſt ibi circunſcriptiue, & quod non eſt hic circunſcriptiue eſt ibi circunſcriptiue,& de quolibet alio loco.vnde eſſe hic circunſcriptiue,& econuerſo,& ſic de omnibus alijs circunſcriptis,& ſic eſſe vbique ponit tot cōtradictiones, quot ſunt loca partitiua circunſcriptiua. Patet ergo quòd primum antecedens ex duplici parte ponit contradictionem,& ideo per naturales conuenientias ex eo ſequitur contradictio,propter hoc dicendum eſt,quòd prima non eſt vera. F

Ad probationem eſt dicendum quòd non ſequitur oppoſitum ad oppoſitū, ſed ſequitur vna pars cōtradictionis ad antecedens, quod excludit intra ſe vtranque partem contradictionis,& plures alias.

A qua nam parte conſecutionis fieri deſcenſum contingat,an ab antecedente an a conſequente. Cap. III.

CIrca tertium quæritur in hunc modum. Syllogiſmorum alius eſt categoricus alius conditionalis. Caaegoricus eſt qui eſt ex propoſitionibus categoricis. Conditionalis eſt qui eſt ex conditionalibus propoſitionibus,ergo propoſitio conditionalis eſt ſyllogiſmalis, ergo neceſſe eſt deſcendere ſub antecedente, G vel ſub conſequente.

Sex Regulæ deſcenſus. Et dicendum quòd in conditionali aliquando licet fieri deſcenſum ſuo antecedente, aliquando ſub conſequente. Vnde dantur plures regulæ. Quarum prima talis eſt.Si termini communes ponantur in antecedente,& conſequente conditionalis alicuius ſine diſtributione, ſub antecedente contingit fieri deſcenſum, conſequente immobili permanente, ut ſi homo currit, animal currit,& ſi Plato currit,animal currit,& ſic de alijs. Secunda regula talis eſt. Si termini communes ponantur cum diſtributione ſub antecedente,& conſequente,antecedens manet immobile, & ſub conſequente oportet deſcenſum fieri,vt ſi omne animal currit,omnis homo currit,ergo ſi omne animal currit Socrates currit, Plato, Cicero,& ſic de alijs. Tertia regula talis eſt. Si aliquid ſequitur ad aliud,deſtructo conſequente deſtruitur,& antecedens,& ob hoc tenet argumentum a conſequenti deſtructione, vt ſi eſt homo eſt animal, ergo ſi non eſt animal non eſt homo. H
Quarta regula talis eſt. Si aliquid ad aliud ſequitur,poſito antecedente ponitur conſequens,vt ſi homo eſt animal eſt, ergo animal eſt, & ob hoc tenet argumentum a poſitione antecedentis. Quinta regula talis eſt. Quicquid antecedit ad antecedens antecedit ad conſequens, vt ſi animal eſt ſubſtantia eſt, ſed ſi homo eſt animal eſt. ergo ſi homo eſt,ſubſtantia eſt. Sexta regula talis eſt. Quicquid ſequitur ad conſequens ſequitur ad antecedens, vt ſi homo eſt, animal eſt, ſed ſi animal eſt,ſubſtantia eſt,ergo ſi homo eſt,ſubſtantia eſt.

Quomodo in conditionali ſumatur contradictio. Cap. IIII.

CIrca quartum queritur hoc modo ad quid feratur negatio,ut ſi ſumat̃ contradictoria alicuius conditionalis,& videtur quod aduerbū conſequentis, quia vt vult Boethus,antecedens cedit in determinatione cōſequentis,& ita verbum cōſequentis ponitur,& antecedens determinat ipſum,ſed quod ponitur

A nitur in affirmatiua debet negari in negatiua, ergo negatio debet ferri ad verbũ conſequentis, vt ſumatur contradictoria ipſius conditionalis.

Sed obijcitur in contrarium, quia conſequens duo dicit. Conſequens inquantum eſt conſequens, & id quod eſt conſequens, ſicut pater, vno modo dicitur pater inquantum eſt pater, alio modo id quod eſt pater, ſed conſequens inquantum conſequens ad aliud eſt, quia conſeqnens, & econuerſo, & ſic poſito vno. ponitur alterum deſtructo vno, deſtruitur reliquum, cum ſit regula, ergo non eſt maior ratio quare negatio magis feratur ad conſequens quam ad antecedens. Similiter non habet ferri negatio ad illud quod eſt conſequens, quia ſicut hæc eſt falſa, ſi Socrates legit Plato legit, ſimiliter hæc eſt falſa, ſi Socrates legit Plato non legit, ergo nullo modo negatio debet ferri ad conſequens, ergo non contingit cõtradicere in conditionali. Et dicendum quod conſequens tribus modis dicitur.
B Vno enim modo ſumitur conſequens inquantum eſt conſequens, & ſic eſt ad aliud, & ſic conuertitur cum antecedente, & ſic ſimul ſunt vera conſequens, & antecedens, ſicut pater, & filius, & hoc modo negatio non refertur ad cõſequens, vt contradicat conditionali. Alio autem modo dicitur id quod eſt conſequens ſecundum ſe, & abſolute ſumptum, & neque hoc modo negatio fertur ad conſequens, vt contradicat conditionali. Vnde ſicut hæc eſt falſa, ſi homo currit aſinus currit, ſimiliter hæc eſt falſa, ſi homo currit aſinus non currit, quare negatio non fertur ad conſequens ſecundum ſe ſumptum. Tertio autem modo ſumitur id quod eſt conſequens ſecundum quod determinatur per accidens, quia in omni conditionali conſequens ponitur ſub conditione, vt homo mouetur, ſi currit, & animal eſt ſi homo eſt, & hoc modo antecedens eſt determinatio conſequentis, & iſto tertio modo debet negatio ferri ad conſequens, vt contradicat ipſi conditionali, & iſto tertio modo procedit primum argumentum. Duobus autem modis alijs procedit argumentum factum contrarium. Vnde contradictoria huius animal eſt ſi homo eſt, iſta, non animal eſt ſi homo eſt, & eſt falſa, cum ſua contradictoria ſit vera. Et contradictoria huius, ſi homo currit aſinus currit, eſt iſta non ſi homo currit aſinus currit, & eſt vera, cum ſua contradictoria ſit falſa, hæc. ſ. ſi homo currit, aſinus currit. Semper enim negatio debet præponi toti conditionali vt contradicat ei. Vnde ſolet dari talis regula. Quotieſcunque negatio præponitur alicui propoſitioni tam categoricæ quàm conditionali, ſemper contradicit ei.

Conſequés tribus modis dicit.

C

An ex impoſſibili ſequatur quodlibet. *Cap.* v.

D CIrca quintum quæritur vtrum ex impoſſibili ſequatur quodlibet, ſiue impoſſibile antecedat ad quodlibet. Et videtur ꝙ ſic, quia verum, & falſum ſunt oppoſita cum ſint contraria immediata, & vnum contrariorum deſtruit alterum, & econuerſo, ergo falſum deſtruit verũ, & econuerſo, & cum impoſſibile ſit falſum, tunc impoſſibile deſtruit verum, & econuerſo, ſed ad impoſſibile ſequitur verum ergo multo magis ad ipſum ſequitur tam falſum quàm impoſſibile, quia ſi quod minus videtur, ſequitur ad ipſum, ſcilicet verum quod deſtruit ipſum, ergo multo fortius quodlibet aliud, ergo ex impoſſibili ſequitur quodlibet. Item omne verum æqualiter diſtat a quolibet impoſſibili, quia ſunt æqualiter ſibi repugnantia, ergo quia ratione ſequitur vnũ verum ex impoſſibili, quodlibet aliud verum ſequitur ex impoſſibili, ſed vnum verum ſequitur ex impoſſibili, vt ſi homo eſt aſinus, homo eſt animal, ergo quodlibet aliud verũ ſequitur ex impoſſibili. Item probatio, ꝙ ex hoc impoſſibili, Socrates eſt homo, & nõ eſt homo, ſequitur quodlibet aliud impoſſibile, quia ſi Socrates eſt homo, & non homo, ergo Socra. eſt homo, & eſt locus a toto integrali, quia contradictio toti eſt ad vtranque ſui partem,

tem, ſed ſi Socrates eſt homo, ſocrates eſt homo vel aſinus, & eſt argumentum a E
parte ſubiectiua, quia totum diſiunctum commune eſt ad vtramque ſui partem, ergo a primo, ſi ſocrates eſt homo & non eſt homo, ergo ſocrates eſt homo, aſinus, ſed non eſt homo, quia ſocrates eſt homo, & non homo, & ſi ſocrates non eſt homo, a toto integrali; ergo ſocrates eſt aſinus, & ex hoc impoſſibili Socrates eſt homo & non eſt homo ſequitur ſocratem eſſe aſinum. Et eodem modo poteſt probari quòd ſequitur vnde quodlibet aliud impoſſibile, & ita ex impoſſibili ſequitur quodlibet, ergo impoſſibile antecedit ad quodlibet. Si obijcitur in contrarium quia cum concluſio ſit argumento, vel argumentatione approbata propoſitio, & omne argumẽtum eſt ratio inferendi ſecundum aliqua vel aliquas habitudines, quia argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem, ſed credulitas & fides nõ poteſt fieri de re dubia niſi per habitudinem, vel habitudines aliquas, Neceſſe eſt ergo quòd vbicunque concluditur aliquid ex altero, vel ſequitur ali- F
quid ex altero, quòd ibi ſit habitudo aliqua, vel habitudines aliquæ propter quã, vel propter quas ſequatur vnum ex altero, ſed iſtius impoſſibilis hominem eſſe aſinum non ſunt habitudines aliquę neque mediate neque immediate ad hoc impoſſibile, albedinem eſſe nigredinem, vel iuſtitiam eſſe iniuſtitiam, ergo ad hoc impoſſibili, hominem eſſe aſinum non ſequuntur illa impoſſibilia, non ergo ex impoſſibili ſequitur quodlibet. Item in communi loco a primo ad vltimum, ſemper confirmantur conſecutiones intermediæ per aliquos locos intrinſecos, vel extrinſecos, vel medios, ſed multa ſunt vera & multa ſunt impoſſibilia quæ non poſſunt confirmari per aliquas habitudines locales ad hoc impoſſibile hominem eſſe aſinum, ergo ad hoc impoſſibili non ſequitur quolibet, per locum a primo ad vltimum, neque per aliquem alium locum, ergo non poteſt eſſe quòd ex impoſſibili ſequatur quodlibet. Quod concedimus, dicentes, quòd impoſ- G
ſibile, tria dat intelligere. vnum eſt ipſum impoſſibile inquantum eſt impoſſibile, alterum eſt compoſitio rerum quæ non poſſunt ſibi inuicem conuenire, vt homo eſt aſinus, vel diuiſio rerum ſibi neceſſario conuenientium, vt homo non eſt animal, quia ipſum impoſſibile inquantum eſt impoſsibile aliud eſt quam prædicta compoſitio, vel diuiſio impoſsibilis, propter hoc quod ſicut veritas & falſitas ſunt circa compoſitionem, & diuiſionem, ſicut circa ſubiectum, extenſo nomine ſubiecti ad ſubiectum & ad ſignum rei. Similiter neceſsitas & impoſsibilitas ſunt circa compoſitionem, vel diuiſionem. Patet ergo, quod aliud eſt impoſsibile inquantum eſt impoſsibile, ſiue ipſa impoſsibilitas, & aliud compoſitio & diuiſio, circa quam eſt impoſsibile. Tertium autem quod impoſsibile dat intelligere, eſt res ipſa quæ componitur, vel diuiditur, ſiue res ipſæ quæ componuntur, vel diuiduntur, vt homo ſecundum ſe, vel aſinus ſecundum ſe, cum dicatur homo eſt aſinus, ideo ergo dicendum quod ex impoſsibili quo ad duos H
primos modos, nihil ſequitur. vnde ex impoſsibili inquantum eſt impoſsibile nihil ſequitur, nec ex compoſitione, vel diuiſione circa quam impoſsibilitas aliquid ſequitur, & ita nihil ſignificant, quia ipſum impoſsibile, inquantum eſt impoſsibile, nihil eſt, & ipſa compoſitio & diuiſio circa quam eſt impoſsibilitas nihil eſt, & ita nihil ponunt. Sed ex rebus quę ſubiacent prædictæ compoſitioni, vel diuiſioni ſequitur aliud, vt cum dicitur homo eſt aſinus, quia illa res quæ eſt aſinus eſt ſpecies animalis, & ſpecies ſemper ponit genus, ideo ſequitur animal eſt aſino. Vnde quando concludit ſic, ſi homo eſt aſinus, homo eſt animal, illud non eſt propter impoſsibile inquantum eſt impoſsibile, neque propter compoſitionem circa quam eſt impoſsibilitas, ſed propter habitudinem ſpeciei ad genus quæ eſt aſini ad animal, qui ſcilicet aſinus erat res ſubiacens illi compoſitioni. Dicendum eſt ergo breuiter ꝙ ex impoſsibili quo ad duos primos modos,

Deciſio quæſtionis.

A dos, nihil ſequitur, ſed ex impoſſibili quod ad iſtum tertium modũ, ſequuntur tantummodo illa vera, & illa impoſſibilia, cum habent aliquam habitudinem. vt ſi homo eſt aſinus homo eſt animal, ſequitur verum, illo tertio modo, & eſt locus a ſpecie, & ſi homo eſt aſinus, homo eſt animal rudibile, ſequitur impoſſibile prædicto tertio modo, & eſt locus a deſcripto, ſimiliter intelligendum eſt de quolibet alio impoſſibili, & ita patet, quod ex impoſſibili non ſequitur quodlibet.

Ad prima duo argumenta dicendum, quod non ſequitur verum ex impoſſibili inquantum eſt impoſſibile, ſicut dictum fuit primo, ſed, ſequitur ex rebus quarũ compoſitio vel diuiſio eſt impoſſibilis, ſicut dictum fuit prius. Et hoc modo quamuis impoſſibile perimat verum, & econuerſo, tamen res quæ ſubiacet compoſitioni vel diuiſioni impoſſibili non perimit verum nec econuerſo, ſed potius ponit illum, & etiam hoc modo, vt omnis vera æqualiter diſtant ab impoſſibilis, B quia magis diſtant illa vera quæ nullam habent multitudinem ad ipſum impoſſibile, & minus diſtant illa vera quæ habent aliquam habitudinem, vel aliquas habitudines cum rebus ſubiacentibus compoſitioni vel diuiſionis impoſſibili.

Ad tertium dicendum, ꝙ bene tenet argumentum uſq; ad illationem, quæ fit a primo ab vltimum dicendo ſic, ergo a primo ſi Socrates eſt homo, & non eſt homo, Socrates eſt homo vel aſinus, ſed ſequens illatio non tenet, quia non interimit hanc, Socrates eſt homo, quam oportet interimere, ad hoc, vt ſequeretur, Socratem eſſe aſinum, cum hoc ſit verum, ſocrates eſt homo, vel aſinus, quia prædicta contradictio. ſ. ſocra. eſt homo, & non homo æqualiter interimit, & ponit hanc. ſ. ſocrates eſt homo, & ita non magis interimit quàm ponit eam, & propter hoc non interimit alteram partem diſiunctiuæ, & ob hoc non eſt locus a diuiſione, & ideo non ſequitur argumentum. Argumenta vera probantia quod C ex impoſſibili non ſequitur quodlibet concedimus, & procedunt bene. ſecundum prædicta quæritur de hoc ſophiſ. Si nihil eſt, aliquid eſt. Probatio. Si nihil eſt nihil eſſe verum, & eſt locus a cauſa, quia res eſt cauſa veritatis orationis, vt eſt in prędicamentis, ſed ſi nihil eſſe eſt verum, hoc enunciabile, nihil eſt, verum eſt a conuertibili a priori. Et ſi hoc enunciabile eſt verum aliquid eſt verum a parte ſubiectiua, & ſi aliquid eſt verum, aliquid eſt a conuertibili ſiue pari, quia eſſe, & eſſe verum conuertuntur in eis quæ ſunt complexa, ergo a primo, ſi nihil eſt aliquid eſt. Contra. ibi ſignificatur ſequi oppoſitum ad oppoſitum, ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio Quidam dicunt, ꝙ prima ſimpliciter eſt falſa, & dicunt, ꝙ prima conſequentia non tenet propter hoc, ꝙ prima propoſitio, nihil eſt, omnia remoueat, & ſic non relinquit artes aliquas. neque ſcientias, neq; principia aliqua, neque maximas neque locos, neque cauſas aliquas, neque effectus aliquos, & ideo non eſt ibi locus a cauſa. neque alius, & ideo non tenet iſta con-
D ſequentia, ſi nihil eſt, nihil eſſe verum eſt ſed hoc nihil eſt, quia poſito, quod nihil ſit de rebus creatis, ſicut erat ante rerum creationem, & iſta diſtributio, nihil eſt, non comprehendit ſub ſe, niſi res creatas, tunc eſt vera, nihil eſt, loquendo de rebus creatis, & hæc, nihil eſſe eſt verum, & vna non poteſt intelligi ſine altera nec econuerſo, ergo neceſſario vna ſequitur ad alteram & econuerſo. Alij autem dicunt, ꝙ prima ponit impoſſibile, & ex impoſſibili ſequitur quodlibet, & ita ex prima, quod ſequitur aliquod eſſe, ſed hoc nihil eſt, quia aſſenſum eſt prius ꝙ ex impoſſibili non ſequitur quodlibet. Alij autem dicunt, ꝙ prima interimit ſeipſam, & ideo ponit ſuum oppoſitum. ſ. aliquid eſſe, quia primum antecedens remouet omnes res naturæ, & moris & rationis, & ſic remouet omnem ſyllogiſmum & omnem propoſitionem cum ſint res rationis, & ſic remouet & perimit omnem propoſitionem, ergo & ſeipſum, & ita interimit ſeipſam, & ita ſequitur ex ea nihil eſſe, & aliquid eſſe, Sed hoc nihil eſt, quia ſumpta diſtributione pro

vide Eu tis bert Pau ve. & alios.

proſ rebus creatis,ſicut dictum fuit prius,tunc hæc eſt vera,nihil eſt,loquendo de ſtatu qui erat ante rerum creationem,ergo neq; interimit ſe,neque opponit ſuũ oppoſitum. Adhuc autem obijciunt,ꝙ antecedens primæ conditionalis remouet res naturæ & moris & rationis, vnde remouet oẽm ſyllogiſmum & omnem propoſitionem,ergo remouet ſeipſam. Dicendũ, ꝙ non ſequitur imo eſt ibi, quid & ſimpliciter, quia remouet omnem ſyllogiſmum & omnem propoſitionem, vt ſunt res.ſed iſta propoſitio, nihil eſt, non ſumitur vt res,ſed ſumitur vt ſignũ rei, vel ſicut via in re,& ſic nihil negat de ſe ſed de rebus intellectis per ipſam. Simile autem eſt hic, poſito, quod oẽs propoſitiones deſtruantur & nulla remaneat, tunc ſi aliquis dicat, nulla propoſitio eſt vera, verum dicit,& tamen ipſe profert propoſitionem hanc.ſ.nulla propoſitio eſt vera, neque ex hoc ſequitur,ꝙ aliqua propoſitio ſit,quia hæc propoſitio quam ipſe profert.ſ.ſi nulla propoſitio eſt,non ſumitur vt res,ſed ſumitur vt ſignum,& vt via ad omnes alias propoſitiones.vnde eſſe iſtius non eſt niſi per eſſe illarum,& ideo non facit numerum in eſſe cum illis & non ſequitur,ꝙ aliqua propoſitio ſit.Et propter hoc dicendum eſt,quod prima eſt falſa,hęc.ſ.ſi nihil eſt,aliquid eſt,& prima conſequentia bene tenet.ſ.nihil eſt nihil eſſe eſt verũ,quia ex impoſſibili aliquo, bene ſequitur aliquid aliud impoſſibile,dum habuerit habitudinem aliquam ad ipſum,& eſt ibi locus ab effectu,quia veritas propoſitionis ponit veritatem dicti, ſicut effectus ponit cauſam, & etiam ſecunda conſequentia bene tenet, hęc.ſ.ſi nihil eſſe eſt verum,hoc enunciabile, nihil eſſe eſt verum,ſed tertia conſequentia peccat ſecundum quid& ſimpliciter hæc.ſ.hoc enunciabile eſt verum, ergo aliquid eſt verum, quia enunciabile non ponit aliquid eſſe ſimpliciter, ſed iſte terminus aliquid ponit ens ſimpliciter, & ideo incidit in ſecundum quid & ſimpliciter. Patet hoc etiam aliter,quia cum dicit, ſi hoc enunciabile eſt verum, aliquid eſt verum, per hoc pronomen hoc,demonſtratur hoc enunciabile, nihil eſſet quia nihil ponit ineſſe, ſed omnia remouet,& per hoc conſequens aliquid eſt verũ,ponit rem ſimpliciter eſſe,& ſic ponit ens ſimpliciter eſſe & non ponit ens ſimpliciter. vnde ſi aliquis recte inſpexerit rectam conditionalem,videbit,quòd conſequens eius contradicit antecedenti ipſius,& ideo aut nulla eſt apparentia, aut ſi eſt, incidit in ſm quid & ſimpliciter.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Socra: dicit verum,ſi ſolus Plato loquitur, poſito,quòd Socr.dicat ſolum Platonem loqui. Probatio primæ.Socrates dicit ſolum Platonem loqui, ſed ſolum Platonem loqui eſt verum, ſi ſolus Plato loquitur. Contra.ſi ſolus Plato loquitur non alius a Platone loquitur, a definitio vel a deſcriptio, & ſi nullus alius a Platone loquitur, Socrates non loquitur,a toto in quantitate, & ſi Socrates non loquitur, Socrates non dicit verum, a genere,quia loqui ſuperius eſt ad dicere verum & ad diceret falſum,& ad omnes locutiones ſpeciales,non,ergo dicit Socrates verum, ſi ſolus Plato loquitur. Solutio prima ſimpliciter eſt falſa, & probatio peccat ſecundum accidens,quia quamuis Socrates dicat ſolum Platonem loqui, & illud ſit verum ſi ſolus Plato loquitur, non tamen dicit verum ſi ſolus Plato loquitur. Sicut quamuis cognoſcat eum qui eſt coopertus vt choriſcus, non tamen cognoſcit coopertum, ſed eſt ibi ſophiſma accidentis, & ſimiliter eſt in propoſito, quia ſicut coopertum accidit cooperto, ſimiliter verum accidit ei,quod eſt, ſolum Platonem loqui.vnde prima ſimpliciter eſt falſa, & ponit contradictionem, quia ponit ſolum Platonem loqui,& non ſolum Platonem loqui, & Socrates dicere eſt verum, & non dicere eſt verum,cum alij a Platone eſcludantur reſpectu huius actus loqui. vnde probatio non probat eam. quidam tamen dicunt,quod ſicut prima ponit contradictionem ſimiliter poſito,quod ratio ponat contradictionem, vnde non eſt mirum ſi ex vna contradictione naturæ ſequitur altera. Sed iſti decepti ſunt per quid

(Margin notes: B; F; G; H; I; Sophiſ. aliud.)

A quid,& ſimpliciter,quia cũ taceo & nihil dico,interroganti,quid dico,vere reſpõdeo nihil dico & ex hoc non ſequitur ergo dico aliquid immo eſt quid & ſimpliciter quia dictio mea non ſumitur vt res quæ ſignificetur quod dicatur per ſeipsã, ſed ſumitur vt ſignũ aliarũ rerũ. vnde cum profero hoc.ſ.nihil dico, non profero illud vt rem de qua loquor,ſed vt rem per quam loquor,ſicut per ſignũ,ſed ſignũ ſemper aliud eſt a ſignato & diuerſum, ideo iſta prolatio non continetur in ſuppoſitione huius quod dico aliquid, & non eſt ibi reſtrictio, ſicut ſolet dici inſolubilibus. Similiter eſt, quod ſolo Platone loquente Socrates poteſt hoc bene ſignificare & dicere,ſolus Plato loquitur neque ponit iſto poſito contradictioné. quia dictio Socratis ſumitur vt ſignum aliarum dictionum, vnde facit numerum cum alijs dictionibus & non ſequitur ergo alius a Platone loquitur. Sophiſ. tertium

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Si tu ſcis te eſſe lapidem tu non ſcis te eſſe
B lapidem.Probatio. Si tu ſcis te eſſe lapidem te eſſe lapidem eſt verum quia nihil ſcitur niſi verum,ſed ſi te eſſe lapidem,eſt verum tu es lapis per locum a conuertibili quia dictum conuertitur cum ſua propoſitione & ſi tu es lapis, tu nihil ſcis, ab oppoſitis,& ſit nihil ſcis,tu non ſcis te eſſe lapidem,a toto in quantitate,ergo a primo ſi tu ſcis te eſſe lapidem, tu non ſcis te eſſe lapidem.

Contra. ibi ſequitur oppoſitum ad oppoſitum ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio.Prima eſt ſimpliciter vera, quia conſequens neceſſario ſequitur ex antecedente per locales habitudines ſicut probatio manifeſtat. Ad probationem autem, ſoluendum per interemptionem quia non ſequitur ibi oppoſitum ad oppoſitum ſed ſequitur vna pars contradictionis ad antecedens quod claudit intra ſe vtranque quia hoc antecedens, tu ſcis te eſſe lapidem ratione rei huius verbi ſcire ponit ſcientiam in ſubiecto,ſed ratione obiecti eiuſdem verbi quod.ſ.obie-
C ctum eſt te eſſe lapidem priuat ſcientiam a ſubiecto & ita ponit ſubiectum ſcire & non ſcire & eſſe lapidem & non ſcire ſe eſſe lapidem & omnes iſtas contradictiones habent in ſe integrantes antecedens ipſum ſicut totum integrale habet in ſe ſuas partes integrales. vnde ex primo antecedente ſequitur quælibet iſtarũ contradictionum per locales habitudines, & non propter hoc,quod ex impoſſibili ſequitur quodlibet, ſed ſicut ex toto integrali ſequitur quælibet eius pars ſecundum conſequentiam naturalem, vel locales habitudines.

De coniunctione, An.

ITem coniunctionũ ſunt plures,quia quædã ſunt dubitatiuæ & interrogatiuæ ſecundum prius,vt ne an, & vtrũ, & hoc genus coniunctionũ comprehendit Donatus ſub diſiunctiuis.Sed miſſis omnibus aliis interrogatiuis & dubitatiuis coniunctionibus de hac dictione an ad præſens intendimus.Circa quam primo quæ-
D ritur an ſit differentia inter interrogationem factam per nomen, interrogationé factam per aduerbium,& interrogationem factam per coniunctionem. Secundo quæritur quid ſignificet hæc dictio an. Tertia quæſtio eſt qualiter differat hæc coniunctio an, ab aliis coniunctionibus interrogatiuis,vt ab his coniunctionibus ne & vtrum. Quarta queſtio eſt,cum habeat in ſe naturam diſiunctionis, inter quæ habeat diſiungere. Quinta quæſtio eſt,cum exerceat tres actus, quia importat diſputationem & interrogationem & dubitationem, vtrum æqualiter ſe habeat ad omnes iſtos actus,vel non.

De multiplici interrogationum tam nominis,quam verbi natura ac differentia quæritur. Cap. I.

CIrca primum obiicitur,quia quicqd eſt,aut eſt ſubſtãtia,aut accidẽs, ſed dubitatio eſt de re aliqua,ergo eſt de ſubſtantia,vel de accidẽte,ſed omnis in-

A tet quòd ſit aduerbium,vel interiectio,vel accidat verbo tanquam modus, quod eſt impoſſibile, ergo impoſſibile eſt quod hæc dictio an,ſignificet electionē per modum affectus,vel per modum conceptus. Quod concedimus dicentes, quod hæc dictio an, ſignificat diſiunctionem cum dubitatione ſub modo interrogandi,& quia quicunque interrogat petit certificari inquantum interrogat, ideo ad interrogationem ſequitur petitio certitudinis de re dubitata. Et ideo quia hæc dictio an, interrogat diſiungendo inter aliqua, propter hoc per ipſam importatur petitio alterius partis diſiunctionis. Quod autem hæc dictio an,ſignificet diſiunctionem,patet per hoc quod eſt diſiunctiua coniunctio. Quòd autem importet dubitationem,patet per hoc quòd eſt dictio interrogatiua, & vlterius ad interrogationem ſequitur petitio alterius diſiuncti, vt dictum eſt.

An, dubitationē cū interrogatione ſignificat.

B *De huius dictionis An, a cæteris diſcrimine.* *Cap.* III.

CIrca tertium quæritur,quæ ſit differentia huius dictionis an,ad alias coniunctiones interrogatiuas,quæ ſunt,an,ne,& vtrum,quia ſi nulla eſt differentia ergo vna earum ſufficit,ergo aliæ ſuperfluunt. Et dicendum quod illæ tres coniunctiones, vtrum, ne, an conueniunt in hoc quod interrogant de compoſitione actus cum ſubſtantia,vt dictum eſt.Sed differunt in hoc quòd hæc dictio ne, magis ſe tenet cum actu.Iſtæ vero coniunctiones vtrum & an magis ſe tenent a parte ſuppoſiti.Et differunt illæ duæ.ſ. vtrum,& an,hoc modo, quia hæc coniunctio vtrum nunquam geminatur ſine diſiunctiua coniunctione,ſed exigit ſecum coniunctionem aliam diſiunctiuam, vt vtrum Socra. currat, vel Pla. Sed coniunctio an,& quandoque geminatur ſine altera coniunctione,vt tu ſcis an Socra. currat C an Pla.&c. Ex hoc patet alia differentia,ſcilicet quod coniunctio,non poteſt recipere ſupra ſe tranſitionem alterius actus,propter hoc quòd ſe tenet cum actu. Actus autem non tranſit ſupra alium actum,ſed ſupra aliquod caſuale. vnde nihil eſt dictum,tu vides currit ne Socra.ſed tu vides Socr.currere. Aliæ vero duę recipiunt ſupra ſe tranſitionem actus,propter hoc quòd magis ſe tenēt cum ſubſtantia ſiue cum ſuppoſito,vt tu ſcis an Socra.currat,& tu vides vtrum Plato legat. Tertia differentia eſt quòd hæc coniunctione,ſemper eſt interrogatiua,alię vero duæ aliquando tenentur diſiunctiue tantum,vnde ergo bene ſcio vtrum Socra.legat vel non,& bene ſcio an legat,an non legat.

Quæ nam hac dictio an nata ſit diſiungere. *Cap.* IIII.

CIrca quartum quæritur, cum hæc coniunctio an, ſit coniunctio diſiunctiua, inter quæ habeat diſiungere.Et de hac talis datur regula. Quotieſcunque hæc coniunctio an ſemel ponitur,diſiungit inter dicta contradictione oppoſita. D Qñ vero bis ponitur diſiungit inter dicta inuenta. Quod autem prima pars regulæ ſit vera.Probatio,quia in omni interrogatione ſupponitur aliquod commune ad illud quod quæritur, vt cum quæritur quis diſputat, ſupponit hominem in communi diſputare, & vult certificari de particulari homine qui diſputat,& ſimiliter in qualibet interrogatione alia, ergo in omni interrogatione ſupponitur aliquid commune,vel vniuerſale ad illud quod quæritur,ergo in hac interrogatione,tu ſcis an Socrates currat ſupponitur commune ad illam, ſed nihil eſt commune ad partem contradictionis niſi diſiunctio, ergo ſupponitur ibi diſiunctio inter partes cōtradictionis,ſed non eſt ibi aliquid per quod ſupponatur iſta diſiunctiua niſi per hanc coniunctionem an,ergo hæc dictio an, diſiungit inter partes contradictionis, ſed hoc modo ſemel ponitur, ergo an, ſemel ponitur inter dicta contradictorie oppoſita,quod concedimus. Sed contra,omnis diſiunctio eſt ad minus inter duo.vnde nihil eſt dictum Socr.currit vel quia deficit al-

terum extremorum ergo nihil eſt dictum, vt ſcis an Socr. currat cum deficiat alterum extremorum. Solutio. non eſt ſimile de hac coniunctione an, quia hæc dictio an, eſt interrogatiua & diſiunctiua, & ideo ratione interrogationis adiunctæ diſiunctioni qn̄ adiungitur vni parti contradictionis dat intelligere alterā, quia qui dubitat de vno oppoſitorum, dubitat & de reliquo. Sed hæc dictio vel, tantum eſt diſiunctiua & non interrogatiua, & ideo non dat intelligere alterum extremorum. Item obiicitur contra ſecundam partem regulæ, quia multorum non eſt dubitatio vna, ſed plures, niſi illa multa opponatur aliquo genere oppoſitionis, ſed cum dicitur tu ſcis an Socra. currat, an Plato diſputent, iſta ſcilicet Socra. currere, & Platonem diſputare non opponuntur aliquo genere oppoſitionis, ergo eorum non eſt dubitatio vna, ergo hæc dictio an, non diſiungit inter ea, ergo non diſiungit inter dicta inuenta quando bis ponitur. Sed contra. omne illud quæritur per interrogationem, & ſolum illud quo in reſponſione data quæſtio terminatur, ſed dato vtrolibet prædictorum enunciabilium quæſtio terminatur, ergo indifferenter quæritur hoc, vel illud, ergo hæc dictio diſiungit inter ea, quia ſolum diſiungit inter ea de quibus quæritur, ſed hæc ſunt dicta inuenta, ergo quando bis ponitur diſiungit inter dicta inuenta, quod concedimus. Ad hoc quod obiicitur in contrarium dicendum quod dubitatio vna, & interrogatio vna, & reſponſio vna, neceſſario ſunt dupliciter, quia vno modo eſt reſponſio vna ſimpliciter, vt quando quæritur vnum de vno ſecundū ſe & abſolute, vt cum quæritur, currit ne Socra. & reſpondentur ſic, vel non. Alio autem modo eſt reſponſio vna non ſimpliciter, ſed per ſuppoſitionem, vt cum quæritur, currit ne Socra. vel Pla. hic enim oportet ſupponere quòd alter iſtorum currat, ad hoc quòd detur reſponſio vna. & ſimiliter dubitatio vna, & interrogatio vna ſunt dupliciter .ſ. ſimpliciter, & per ſuppoſitionem, cum quæritur, tu ſcis an Socra. an Pla. diſputat, non eſt interrogatio vna, neque dubitatio ſecundum ſuppoſitionem vter illorum, ſicut ſimpliciter reſpondens ſciat de altero illorum. E F G

Quomodo ad actus interrogationis, diſtinctionis, & dubitationis ſe habeat. Cap. V.

CIrca quintū obijcitur ꝙ hæc dictio an, non debeat exercere iſtos tres actus, qui ſunt diſtinguere dubitare, & interrogare, quia vnius actus vnū eſt inſtrumentum propriū & econuerſo, ergo ſi hę dictio an, eſt inſtrumentū interrogandi non erit inſtrumentum dubitandi, vel diſiungendi. Et dicendum, ꝙ inſtrumentū idem ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum rationem non poteſt eſſe inſtrumentū diuerſorum actuū ſeſe non conſequentiū, ſed inſtr̄m idem ſecundū ſubſtantiam & diuerſam acceptionē ſecundum rationē bene pōt eſſe actuū ſimpliciter diuerſorū vnde ſicut pulmo eſt inſtr̄m tēperandi calorē cordis per reſpirationē, & hoc ſecundū ꝙ eſt attractiuus aeris, & eſt inſtr̄m loquendi repercutiendo aerem ad vocalem arteriam, & hoc eſt inquantū eſt expulſiuus & repercuſſiuus aeris, & ita ſecundū aliud eſt inſtr̄m tēperandi calorē cordis, & ſm̄ aliud inſtr̄m loquendi, ſic hoc quod dico an, ſecundū ꝙ diſiungit, continetur ſub ſpecie diſiunctiuarū coniūctionū, ſecundū aūt per ipſam interrogamus, continetur ſub ſpecie interrogatiuarum coniunctionum, ſecundum vero quod per ipſum dubitamus ſub ſpecie dubitatiuarum, & ſic ſuper eſt eadem coniunctio ſecundum ſubſtantia differt aūt ſecundum rationē, & ſm̄ ſpeciē, cum ſit diuerſarum ſpecierum ſecundum quod per ipſam exercemus iſtos tres actus prędictos. Et nota, quòd per prius eſt diſiunctiua & per poſterius interrogatiua & dubitatiua, quia ſemper diſiungit, ſed non ſemper interrogat, vel dubitat. Et nota quod hæc dictio an, petit alteram partem determinare. Quod probatur ſic, reſpondens. n. magis debet eſſe certus H

Notabile pulchrum.

de

A de qône q̃ interrogans, quia rñdens debet certificare interrogãtem de qône, ſed interrogans ſcit alteram partem in genere ſiue in communi, ergo oportet, quod tñmen dens ſciat alteram partem in ſpeciali et determinate. Quod concedimus.

Sed cõtra. Sicut cõtingit ſcire vniuerſale ignorando particulare, vt ſcio hoiem in vniuerſali eſſe in Hiſpania, tñ nullũ particulare ſcio ibi eſſe, ſimiliter contingit ſcire diſiunctioné ignorando quãlibet partem diſiunctionis determinate. Probatio. Scio eſſe aſtra paria uel imparia, tñ neſcio partem hanc vel illam, ergo cum dico tu ſcis an Socr. currat, an Plato diſputet, oportet, q̃ reſpondens ſciat alterã partem determinare. Et dicendum, quod hoc vltimũ argumentum non tenet. Si .n. hæc dictio an, eſſet tantũ diſiunctiua bene oporteret. Sed quia non ſolũ eſt diſiunctiua, ſed etiam interrogatiua ideo non tenet, quia quicunque interrogat petit certificari eo ipſo, quod interrogat, et ideo, cũ hæc dictio an, ſit interrogatiua

B alterius diſiunctorũ, oportet, quod importet petitionem alterius diſiunctorũ, et pp huius petitionem oportet, q̃ rñdens ſciat alteram partem determinate, et iõ argumentum prædictũ impeditur propter interrogationem huius dictionis an.

Item quæritur de hoc ſophiſmate, Tu ſcis an omnis homo ſit Socra. an differat ab illo. Probatio. Tu ſcis an Socr. ſit Socra. an differat ab illo tu ſcis an Plato ſit Socrates, an differat ab illo, et ſic de aliis, ergo prima vera. Contra. Tu ſcis an omnis homo ſit Socr. an differat ab illo, ergo tu ſcis omhem hominem eſſe Socratem, vel omnem hominem differre a Socra. quorum vtrunque eſt falſum, hæc eſt quædam diſiunctiua, cuius vtraque pars eſt falſa, ergo tota eſt falſa. Solutio Prima ſimpliciter eſt falſa, & probatio peccat ſecundum conſequens ab inſufficienti, quia in hac propoſitione, Tu ſcis an omnis homo ſit Socr. an differat ab illo, eſt duplex vniuerſalitas, quoniam in vna parte diſiunctionis eſt vna diſtributio, & altera in alia. vnde ſenſus eſt, Tu ſcis, an omnis homo ſit Socrates, an omnis homo differat a Socra. ſed non ſumuntur omnes ſingulares harum duarum diſtributionum in ipſa probatione, quia præter omnes iſtas quas ſumit debet ſumere iſtas, tu ſcis an Socrates ſit Socra. an omnis homo differat a Socrate, tu ſcis an Plato ſit Socra. an omni homo differat a Socra. & hæc diſiunctiua eſt falſa, quia vtraq; pars eſt falſa, & ſimiliter omnes aliæ quæ relinquuntur, & hoc modo debent ſumere omnes partes primę diſtributionis ſecunda diſtributione integra permanente, & etiam debens econuerſo ſumere omnes partes ſecundæ diſtributionis, ita, q̃ prima diſtributio integra permaneat, tu ſcis an omnis homo ſit Socrates an differat a Socrate, & hæc eſt falſa, & tu ſcis an omnis homo ſit Socra. an Plato differat a Socra. & ſic de alijs. Alio autem modo debent ſumere partes .ſ. accipiendo ſingulares vnius cum omnibus ſingularibus alterius, tu ſcis an Plato

D ſit Socrates an differat a Socrate, & ſic de alijs, ſed omnium harum nulla accidit & ita procedit ab inſufficienti, vnde peccat ſecundum conſequens.

Item poſito, quod Socrates vel Plato mentiatur, ſed tu neſcis qui eorum mentiatur, quæritur de hoc ſophiſmate. Tu ſcis an de mentiente ſit falſum, Socratem eſſe illum. Probatio. hæc negatiua eſt vera, non de mentiente eſt falſum Socratem eſſe illum vtroque caſu contingente, ſcilicet, ſiue Socrates mentiatur ſiue Plato, quia Socrates mentiente hæc eſt vera non de mentiente eſt falſum Socr. eſſe illum .i. Socratem eſſe mentientem, immo eſt verum de Socrate. Item mentiente Platone hęc eſt vera, non de mentiente eſt falſum Socratem eſſe illum .i. Socratem eſſe Platonem mentiente, quia licet ſit falſum Socratem eſſe Platoné, non tamen eſt falſum de Platone, quia non eſt enunciabile de eo. vnde nec verũ neque falſum eſt de eo, pp hoc, quod enunciabile dr̃ eſſe ſemper de re ſubiecti ſiue de eo, quod ſubijcitur, & non de eo, quod prædicatur, vt hominem eſſe lapidé, ſed lapidem eſſe hominem eſt enunciabile de lapide, & non de homine, & ſic pa-

tet, quod vtroq; caſu contingente hæc eſt vera non de mentiente eſt falſum Soc. E
e ſſe illum, & hic ſcis ēt ex hypotheſi, quia plures caſus non pñt contingere, ergo vt ſcis hanc.ſ.non de mentiente &c.& hæc eſt altera pars primæ diſiunctiuæ, quia hæc dictio an ſemel poſita diſiungit inter contradictorie oppoſita, ergo hæc eſt vera, tu ſcis an de mentiente ſit falſum Socra. eſſe illum an non de mentiente ſit falſum Socra. eſſe illum, quia huius diſiunctiuæ altera pars eſt vera. Contra. Tu ſcis an de mentiente ſit falſum Socr. eſſe illum. ergo tu ſcis an de mentiente ſit falſum illum eſſe Socratem, & eſt locus a conuertibili. vt Socra. eſt ille eſt Socr. ſicut hic ſi homo eſt animal, animal eſt homo, ſed concluſio eſt dubia, & non certa, quia Socrate mentiente hæc negatiua eſt vera, non de mentiente eſt falſum illum Socratem eſſe, id eſt mentiente eſſe Socratem, ſed Platone mentiente falſa eſt, quia ſenſus eſt, non de mentiente eſt falſum illum eſſe Socratem, id eſt Platonem eſſe Socratem, quia hoc eſt falſum de mentiente, eo, quod Platonem F
eſſe Socratem falſum eſt de Platone, ergo prædicta negatiua eſt dubia, cum ſit vera vno caſu contingente, & alia falſa, & tu ſcis quis caſus debeat accidere ſiue contingere, ergo, & ſua oppoſita eſt dubia, quia qui dubitat de vno oppoſitorum neceſſe eſt ipſum de reliquo dubitare, ergo hæc eſt falſa, tu ſcis an de mentiente ſit falſum illum eſſe Socratem, ergo, & prima eſt falſa ex qua ſequitur. Solutio. Prima eſt ſimpliciter vera, hæc, ſcilicet, Tu ſcis an de mentiente ſit Socratem eſſe illum, & probatio bene tenet, ſed primum argumentum improbationis peccat ſecundum ſophiſma accidentis, vt hic. Tu ſcis, quòd de homine eſt enunciabile hominem eſſe ſubſtantiam, ergo tu ſcis, quòd de homine eſt enunciabile ſubſtantiam eſſe hominem, quod falſum eſt, quia verum eſt mentientem eſſe Socratem. Si autem Plato mentiatur de non Socra. tunc hæc eſt falſa, ſcilicet de mentiente eſt falſum ipſum eſſe Socra. quia quamuis hominem eſſe ſubſtantiam, & ſubſtantiam hominem conuertuntur, non tamen, quod ſubiicitur in vno ſubijcitur in reliquo. Vnde vnum eſt enunciabile de homine, & non de ſubſtantia, quia hō ſubijcitur in eo, alterum eſt enunciabile de ſubſtantia, & non de homine, quia ſubſtantia ſubijcitur in eo, & ſicut dictum eſt enunciabile ſemper eſt de re ſubiecta, ſiue quod ſubijcitur in eo. G

De coniunctione Vel.

HAbito de hac coniunctione diſiunctiua an, conſequenter dicendum eſt de hac coniunctione vel. Circa quam, primo quæritur quid ſignificet hæc dictio vel. Secundo quæritur vtrum ſuum ſignificatum ſit ens ſimpliciter ſiue non. Tertio vtrum res huius dictionis vel ſit in genere relationis vel non. Quarto qualiter differt ab aliis coniunctionibus diſiunctiuis. Quinto, vtrum diſiunctio faciat tertium diſiunctum eſſe prædicabile de pluribus. H

Quid ſignificet hæc dictio, Vel. *Cap. 1.*

CIrca primum obiicitur, quia vt patet per definitionem coniunctionis hæc coniunctio vel, ſignificat comparationem quæ eſt ſecundum prius, & poſterius, aut ſecundum ſimul, ſed non ſignificat comparationem quæ eſt ſecundum prius, & poſterius, quia ſic eſt dictio conſecutiua, ergo ſignificat comparationem quæ eſt ſecundum ſimul, ergo ſignificat res ſimul eſſe. Sed contra. dicit Boethus, ꝙ hæc ſapit diſiunctiua coniunctio, ꝙ ea inter quæ diſiungit ſimul eſſe non permittit, ergo hęc coniunctio vel, non poteſt ſimul eſſe res ſignificare, ergo non ſignificat comparationem quę eſt ſecundum ſimul. Item ad idem. Priſcianus definit diſiunctiuam coniunctionem dicens, diſiunctiuæ coniunctiones ſunt, quæ quamuis dictiones coniungant, ſenſus tamen diſiungūt, alteram quidam rē eſſe ſignificant, & alteram non eſſe, ſed definitio ſuperioris conuenit cuilibet inferiori, ergo

A ri, ergo oportet quòd hæc definitio intelligatur de hac dictione vel, ergo hæc coniunctio non poterit res ſimul eſſe ſignificare, ergo non ſignificat comparationem quæ eſt ſecundum ſimul. Et dicendum quod hæc coniunctio, vel ſignificat comparationem rerum ſimul exiſtentium diſiungendo, & hæc cõparatio eſt diſiunctio ipſorum diſiunctiuorum, ſe habens ad vtrunque equaliter, quia hæc coniunctio vel, nòn magis ſe habet ad vnum diſiunctiuorum quam ad alterum quantũ de ſe eſt vt cum dicitur Socrates, vel Plato. Ad illud quod obijcitur per Boethum dicendum, quòd vbi eſt diſiunctio, duo exiguntur. ſ. ea, quæ diſiunguntur, & illud reſpectu cuius eſt diſiunctio vnde cum dicitur Socrates, vel Plato currit, Socra. vel Plato, ſunt diſiuncta, & diſiunguntur reſpectu huius actus currit. vnde hæc coniunctio vel, ponit ipſa diſiuncta ſimul eſſe, & illud reſpectu cuius eſſe diſiunctio non ponit ſimul eſſe in eis. vnde Socra. & Pla. ſimul ponuntur ſecundum

B ſe, non tamen ſimul ponuntur ſub curſu, & ideo quod dicit Boeth. intelligendum eſt, quoad illud reſpectu cuius ſit diſiunctio.

Ad illud autem quod obijcitur de definitione coniunctionis diſiunctiuę dicendum quòd ſimul eſt duobus modis. Quoniam vno modo eſt ſimul ſm prius, & poſterius in conſequendo, & ſic omnes coniunctiones diſiunctiuæ dicunt res ſimul eſſe, eo quòd non ponunt vnum tanquam antecedens, & reliquum tanquam conſequens. Alio autem modo dicitur ſimul ſecundum participationem vnius rei, vt ſi Socrates, & Plato participent albedinem dicuntur eſſe ſimul in participatione albedinis, & hoc dixit Priſcianus quod coniunctiones diſiunctiuæ diſiungunt ſenſum, & alteram quidem rem eſſe alteram vere non eſſe oſtendunt. Capitu. eodem, qué recentiores ſequũtur.

An vel ſignificet ens ſimpliciter. Cap. II.

C Circa ſm obijcitur, quia quod importatur per hanc coniunctionem vel, reperitur in ente, vt homo, vel aſinus, & etiam nòn in ente vt chimera eſt, vel hircoceruus, ergo non eſt ens ſimpliciter. Item ad idem. Quicquid eſt ſimpliciter aut eſt ſubſtantia, aut quantitas, & ſic de alijs. Sed hæc coniunctio, vel non ſignificat ſubſtantiam nec quantitatem, & ſic de alijs, ergo ſignificatum eius non eſt ens ſimpliciter, ſed quodammodo. Quod concedimus dicentes, quòd ſignificat reſpectum quendam repertum tam in ente quam in non ente.

An Res huius dictionis vel, ſit in genere relationis. Cap. III.

Circa tertium obijcitur ꝙ omnes relationes ſunt in ad aliquid ſiue in prædicamento relationis. Sed hæc dictio, vel non dicit rem abſolutam, ſed reſpectiuam, quia nihil eſt dictum. Socrates currit, vel propter hoc quòd deficit alterum extremorum, ergo dicit relationem, ergo eſt in ad aliquid ſiue in prædica-

D mento relationis. Item hæc dictio vel, æqualiter ſe habet quantum eſt de ſe ad vtrunque extremorum, ſecundum comparationem vnius ad alterum, ergo dicit relationem ſecundum æquiparantiam, ergo eſt in genere relationis. Sed obijcitur in contrarium, quia nulla comparatio quæ eſt ſecũdum ſimul, aut ſecundum prius, & poſterius eſt in aliquo prædicamento, ſed omnis res cuiuſlibet coniunctionis eſt comparatio quæ ſecundum ſimul, vel ſecundum prius. & poſterius, ergo nulla res alicuius coniunctionis eſt in aliquo prædicamẽto, & eſt ſyllogiſmus in ſecundo primæ, ergo ſignificatum huius dictionis vel, non eſt in aliquo genere. Quod concedimus. Ad primum autem quod obijcitur, dicendum, quòd comparatio ſiue reſpectus eſt duplex. quia quędam ſunt comparationes quę ſunt res ſimpliciter exiſtens, vt pater, & filius, duplum, & dimidium, & tales comparationes ſunt in prædicamento relationis, eo ꝙ ſunt relationes. Aliæ ſunt comparationes quę non ſunt ſimpliciter exiſtentes, eo quòd ſunt tam exiſtentium quam non exiſtentium, & hmôi comparationes non ſunt in genere relationis, & tales ſunt

ſignificationes coniunctionum diſiunctiuarum. vnde ſequitur, ꝙ quamuis hæc di ctio vel, dicat rem reſpectiuam, quod propter hoc ſit in ad aliquid ſiue in genere relationis. Ad aliud autem dicendum, quod comparatio ſecundum ęqualitatem eſt duplex, quia quædam eſt quæ eſt ab anima dum anima apprehendit ſignificata partium orationis, & talis comparatio ſecundum æqualitatem non eſt in ad aliquid, quod non eſt ens ſimpliciter, ſed quodammodo cum ipſorum ſignificatorum, & contingit ſignificate tam ens quam non ens, ergo comparationes ſignificatorum ipſorum non poſſunt eſſe ſimpliciter entia, ergo non ſunt in genere relationis, & huius comparationes ſignificantur per coniunctionem diſiunctiuam. Alia eſt comparatio ſecundum æqualitatem, quæ ſolum ſequitur rem completam & perfectam in eſſe, vt amicus, vicinus, ſimilis, equalis, & huius comparatio ſecundum æqualitatem eſt per æquiparantiam, & eſt ſpecies relationis. vnde eſt in genere relationis, quia ſpecies eſt in genere. E F

De dictione Vel, ab alijs diſtinctione. Cap. IIII.

CIrca quartum obijcitur, quia ſi iſtæ coniunctiones vel ve, aut, ne, an, vtrum non ſuperfluunt, oportet eas differre a ſe inuicem, aut ſi non differunt, oportet ꝙ aliquæ earum ſuperfluant, & propter hoc quæritur, qualiter iſtæ coniunctiones ve, vel, aut differant ab alijs coniunctionibus diſiunctiuis. Et dicendum quod illæ coniunctiones ve, vel, aut differunt ab alijs tribus. ſ. an, ne, vtrū per hoc ꝙ ille tres poſſunt eſſe medium per ꝙ vnus actus tranſit ſuper alium actum, vt ſcis an Socra. currat, & ſcis vtrum Socra. currat putaſne ſocra. currat. Sed ve, vel, & aut, non poſſunt eſſe medium quo vnus actus tranſeat ſuper alium actum, nihil. n. eſt dictum, ſcis vel Socra. currat, & ſcis aut Socrates currit, & ſcis ve Socrates currit. vt actus ſciendi intelligatur tranſire ſupra hoc, quod dico Socratem currere, ſicut ex alia parte bene dicebatur, tu ſcis a Socr. currat. i. tu ſcis Socratem currere vel non currere. Alia autem eſt differentia, quia illæ tres ſunt interrogatiuæ, ſed ve, vel, & aut, non ſunt interrogatiuæ, immo tantum diſiunctiuæ. Item hæc coniunctio, vel diſiungit res, quæ debent mouere intellectum ſpeculatiuum, vel quamlibet aliam virtutem cognoſcitiuam, nō motam ab effectu, vel appetitu, ſed prout eſt cognoſcitiua tantum, ſed hæc coniunctio aut, diſiungit res motiuas practici intellectus. vel ipſius effectus, vel etiam motiuas ipſius appetitus ſenſibilis. Item hæc dictio ve, differt ab his duabus. ſ. vel et aut, quia hæc coniunctio ve, eſt diſiunctiua enclitica, illæ vero non, ſed tantum diſiunctiuæ ſunt Encliſis autem eſt inclinatio. vnde encliticum eſt inclinatiuum, et ſic iſtę tres differunt inter ſe, et ab alijs tribus interrogatiuis. Item hæc dictione, differt ab alijs duabus an, et vtrum. ſ. qui ne, eſt interrogatiua enclitica, an, vero, et vtrum, non ſunt encliticæ. Encliſis autem in ſolis tribus coniunctionibus reperitur quæ dicuntur encliticæ, ut quę, ne, ut, quia attrahunt accentum pręcedentis ſyllabę. uel dictionis ad ultimam ſyllabam, ut putaſne dixitue, amatque, ideo ſequitur ſemper primam dictionem illius clauſulę in qua ponuntur, et ideo ponitur a Grammaticis ſubiunctiuę. G H

An tertium diſiunctum per hanc diſiunctionem vel ſit de pluribus prædicabile. Cap. V.

CIrca quintum quęritur, quia terminus diſiunctiuus prędicatur de utraque ſui parte ut Socra. eſt Socr. uel Plato, et Plato eſt Socr. uel Plato, ergo terminus diſiunctiuus eſt terminus communis ad utrunq; diſiunctiuorum, ergo prędicabilis de pluribus. Sed dicitur in contrariū, quia quicquid prædicatur de pluribus

A ribus eſt genus, vel ſpés, vel dña, vel proprium, vel accidens, vel definitio. ſed terminus diſiũctiuus nullũ iſtorũ eſt, qa oĩa iſta ſunt cõiter entia, terminus vero diſiunctiuus reperitur tã in ente q̃ in non ente, ergo terminus diſiunctiuus nõ eſt p̃dicabilis de pluribus. Solu. Cõitas prædicationis eſt duobus modis. quia vno mõ, eſt qñ res vna participata a pluribus prædicatur de pluribus, vel ſubaliter, vel accidẽtaliter, & tunc oportet ꝙ ſit vnũ de quinq; prædicabilibus, vel definitio. Alio aũt mõ cõitas prædicationis eſt qñ non prædicatur res vna, ſed prædicatur complexio plurium rerum differenter ponẽdo vnam, & remouendõ reliquam, & hoc modo terminus diſiunctiuus eſt prædicabilis de pluribus, vt Socr. vel Plato, & ſic de alijs, quia hæc dictio vel, de natura ſua indeterminatione ponit numerum diſiunctiuorũ, & remouet reliquum reſpectu alicuius tertij, & ſic eſt diſiunctiua, iõ proprie ſumitur cum diſiunctiue terminus vero proprie qñ tenetur ſubdiſiuncti B ue, & dicitur ſubdiſiunctiue teneri, quia vtraque pars diſiunctionis eſt vera.

Item vř ꝙ terminus diſiunctiuus debeat eſſe aliquod de quinque prædicabilibus, quia quicquid recipit ſupra ſe diſtributionem, eſt vnum de quinq; prędicabilibus. Sed terminus diſiunctiuus recipit ſupra ſe diſtributionem, ergo terminus diſiunctiuus eſt vnum de quinq; prædicabilibus. maior patet, quia omnis, & nullus, & conſimilia ſignificant quoniam vniuerſaliter, ſed nihil ſumitur vniuerſaliter niſi vniuerſale, ergo tantum ſunt diſpoſitiones vniuerſalis, ſed vniuerſale diuiditur per quinq; prędicabilia, ergo quicquid recipit ſupra ſe diſtributionem &c. & hęc fuit maior. minor vero patet, quia aliter non eſſet hæc vera, omne rationale, vel irrationale eſt animal, & econuerſo. Solutio. In termino diſiunctiuo duo ſunt, vnum eſt ipſa diſiunctio, & aliud eſt ipſi termini qui diſiunguntur. vnde terminus diſiunctus rõne diſiunctionis nunquam põt recipere diſtributionem, ſed C ratione terminorum qui diſiunguntur, aliqñ põt, aliqñ non, quia, qñ termini diſiuncti ſunt ſingulares, non poſſunt recipere diſtributionem, nihil.n.eſt dictum, omnis Socra. vel omnis Plato. Quando autem termini qui diſiunguntur ſunt vniuerſales, tunc terminus diſiunctus poteſt recipere diſtributionem, vt omnis hõ, vel aſinus, eſt hõ. Sed tũc oratio eſt duplex, eo ꝙ põt recipere diſtributionem ſupra ſe pro altera parte tantum, & ſic eſt vera, oĩs hõ, vel aſinus, eſt hõ, & eſt ſenſus, oĩs homo eſt homo, vel aſinus eſt homo, & ſic eſt propoſitio diſiunctiua. Alio autem modo poteſt recipere ſupra ſe diſtributionem pro vtraq; parte ſimul, & ſic eſt falſa hęc, oĩs homo, vel aſinus eſt homo, & eſt cauſa, & eſt ſenſus tam homo quam aſinus vniuerſaliter eſt homo. Tertio autem modo totum diſiunctum poteſt recipere ſupra ſe diſtributionem.ſ. pro natura cõi vtriuſque diſiunctionis, & ſic hæc eſt vera omne rationale, vel irrationale, & ſic pãtet qualiter terminus di- D ſiunctiuus ſiue totum diſiunctum poteſt recipere ſupra ſe diſtributionem. & qualiter non. patet etiam ꝙ in ſyllogiſmo quem facit, maior eſt duplex, & minor.

Secundum prædictã quęritur de hoc ſophiſmate. Quicquid eſt, vel non eſt, eſt. Probatio. Hæc eſt vera. quicquid eſt, eſt, ſed verum poteſt diſtingui a quolibet alio vero, ergo. Contra. Quicquid eſt, vel non eſt, eſt, ſed Cæſar eſt, vel non eſt, ergo Cæſar eſt Solutio Prima eſt duplex, eo quód poteſt eſſe diuerſa, & eſt ſenſus, quicquid eſt, eſt, vel quicquid non eſt, eſt, & ſic eſt vera, quia pro altera parte, & ſic eſt diſiunctiua, vel poteſt eſſe compoſita, & eſt ſenſus quicquid eſt, non eſt, eſt, ideſt tam omne illud quod eſt, quam omne illud quod non, eſt, eſt, & ſic eſt falſa, & hoc modo eſt categorica. vnde eſt ibi ſophiſma compoſitionis, quia compoſita eſt falſa.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Omnis propoſitio, vel eius contradictoria eſt vera. Probatio. Hęc propoſitio Socrates currit, vel eius contradictoria eſt vera, iſta propoſitio, Socra. diſputat, vel eius contradictoria eſt vera, & ſic de alijs, ergo

ergo omnis propoſitio vel eius contradictoria eſt vera. Contra Omnis propoſitio vel eius contradictoria eſt vera,ſed non omnis propoſitio eſt vera, ergo omnis eius contradictoria eſt vera,quod falſum eſt.Solutio.Prima duplex,eo quod distributio poteſt cadere ſupra propoſitioně ſumptam abſolute, & ſic diſtribuit ipſum,pro qualibet propoſitione particulari,& ſic eſt diuiſa,& falſa, quia hæc eſt diſiunctiua,cuius vtraq; pars eſt falſa,vel diſtributio poteſt cadere ſupra propoſitionem & non abſolute ſumptam , ſed comparatum ſuam contradictoriam ,& hoc modo adhuc eſt duplex,quia vno mō iſte terminus diſiunctiuus , omnis propoſitio vel eius contradictoria,pōt ſubijci prædicato pro vtraq; parte vniuerſaliter ſicut in his. Omne rationale vel irrationale eſt animal,& econuerſo. Omne par vel impar eſt numerus vel econuerſo.Omne rectum,vel curuum eſt linea vel econuerſo,& prima adhuc eſt falſa,quia hoc modo ſenſus eſt, omnis propoſitio vel eius contradictoria eſt vera,i.omnes propoſitiones,& earum contradictoriæ ſimul ſunt veræ,quod eſt impoſſibile. Alio autem modo iſte terminus diſiunctiuus,omnis propoſitio, vel eius contradictoria ſubijcitur huic prædicato.ſ.eſſe verum,non pro vtraq; parte diſiunctionis inſimul,& vniuerſaliter,ſed pro vtraq; parte indeterminate,ita ꝙ aliqn̄ ſit veritas pro aliquibus ſingularibus vnius partis diſiunctionis,aliquando pro aliquibus partibus alterius diſiunctionis,& ſic eſt vera ſi ſint ſex propoſitiones.ſ. Deus eſt,homo eſt lapis, Socra.eſt aſinus,& cum iſtis earum contradictoriæ,tunc dicatur. Hæc propoſitio, Deus eſt vel eius contradictoria eſt vera,hæc propoſitio.ſ. homo eſt lapis, vel eius contradictoria eſt vera,& ſic de alijs tam affirmatiuis quàm negatiuis , vt quælibet illarum ſex accipiatur tam affirmatiua quàm negatiua in diſiunctione ad ſuam oppoſitam . Aliquando eſt veritas ex vna parte diſiunctionis,aliquando ex altera, & ſic probat , & ſic diſtribuitur propoſitio pro omni affirmatiua in diſiunctione ad ſuam negatiuam , & pro omni negatiua in diſiunctione ad ſuam affirmatiuam . vnde tres ſunt ſenſus in prædicta propoſitione , & ſecundum primum eſt ibi ſophiſma diuiſionis , & tunc eſt diuiſa & falſa , & tunc eſt propoſitio diſiunctiua, alijs duobus modis categorica,& prima earum eſt falſa,ſecunda eſt vera.

Nota ꝺ diſtributione, ꝺ qua ſupra latinis, & ꝑ Paul.ꝑgulenſem in ſummula & alios ſummiſtas .

E F G

De coniunctione &.

IN præcedentibus dictum eſt de coniunctionibus diſiūctiuis & interrogatiuis . Nunc autem dicendum eſt de hac coniunctione. Et.Circa quam primo quæritur quid ſignificet.Secundo vtrum res eius ſit ens ſimpliciter vel non. Tertio vtrum res eius ſit in genere vel non. Quarto quæritur cuiuſmodi vnitas feratur per hanc coniunctionem copulatiuam, & Quinto cum habeat copulare diuerſa quæritur quæ ſint iſta diuerſa . Sexto quæritur propter quid quando præponitur geminatur .

H

Quid ſignificet hæc coniunctio , &c . Cap. I.

CIrca primū quæritur quid ſignificet coniunctio hæc,Et quia hæc coniunctio , & dr̄ copulatiua ab actu copulandi,quem exercet , & nulla dictio ſignificat actum quem exercet,ſicut nullum inſtrumentum ſignificat actum ſuum,ergo cū hæc coniunctio,& exerceat copulationem vel actum copulandi,tunc hęc coniunctio,& non poteſt ſignificare copulationem. Item ad idem,hæc coniunctio,& eſt pars orationis reperta ad copulandum cęteras partes orationis,quia dico,quod eſt pars orationis reperta ad copulandum alias partes . In hoc attribuo ei duo, vnum,quod eſt pars orationis,aliud eſt quod ex natura ſua debet copulare cæteras partes,ſed ſua ſignificatio debetur ei per hoc,quòd eſt pars orationis, copulatio vero debetur ei ratione finis prædicti ad quem eſt , & propter quem inuenta eſt qui ſcilicet finis eſt copulare partes alias, ergo ſignificatio huius dictionis, &

A non eſt copulatio, ergo ſignificat comparationem, quod concedimus. Ad aliud autem quod quæritur dicendum quod hęc dictio &, ſignificat comparationẽ quæ eſt ſecundum ſimul ſiue ſimultatem, ad iſtam ſimultatem ſequitur copulatio, ſicut ad hoc quod dico, non cum alio ſequitur eſclusio. vnde cum dico Socrates & Plato ſunt albi, hæc coniunctio, & dicit ſimultatem & eorum vnitatem in albedine, & ideo copulat iſtos reſpectu albedinis. Et nota quod hæc coniunctio, & non dicit ſimul in tempore, quia ſi ſic hæc eſſet falſa. Adam & Noe fuerunt homines, qui non fuerunt in eodem tempore, quia nec in tempore Adæ fuit Noe, nec in tempore Noe fuit Adam, ergo non dicit ſimul in tempore. Item ad idem bene dicitur, currit heri & currit hodie, nunc vel modo, & curret cras, ſed curſus heſternus, & hodiernus, & craſtinus non ſunt in eodem tempore, ergo hęc coniunctio, & non dicit ſimul in tempore. Quod concedimus dicentes, quod hæc coniunctio &, primo & per ſe dicit ſimultatem plurium ſubiectiuorum in vno accidẽte de pari, quantum eſt de ſe, vel plurium accidentium in vno ſubiecto, vt Socrates & Plato ſunt albi, & Socrates ſedet & diſputat. B

Circa ſecundum circa tertium quæritur & ſoluatur ſicut prius de hanc coniunctione vel. Cap. 2 Cap. 3

Quam vnitatem inferat hæc dictio, &. Cap. IIII.

CIrca quartum vero obiicitur, quod omne totum habet in ſe aliquam vnitatẽ, ſed omnis terminus copulatiuus, vt Socra. & Plato eſt quoddam totũ, ergo habet in ſe aliquam vnitatem in primo primæ. Sed dicitur in contrariũ, ꝙ non eſt vnum genere, neque vnum ſpecie, neque vnum numero, vel definitione, neq; vnum proprio, neque vnum accidente, ergo non habet in ſe aliquam vnitatem. Omne autem præmiſſæ per ſe manifeſtæ ſunt, & ideo ſupponuntur. Et dicendum, quod vnum dr̃ multipliciter, quia eſt quoddam vnum, quod eſt ex materia & forma, vt homo ex corpore humano, quod eſt eius materia, & ex anima intellectiua, quæ eſt eius forma. Alio autem modo eſt vnum continuatione, vt linea, ſuperficies, tempus & quodlibet continuum. Tertio modo eſt vnum in ſitu, vel inſertione. vt in arbore, ex ramo vnius arboris, & ex trunco alterius arboris fit vnum per inſertionem. Alio autem modo eſt vnum contiguatione ſicut ſunt duo corpora quæ coniunguntur inter quæ non eſt medium alterius naturæ, ſicut connectitur digitus digito, quando nihil eſt in medio. Aliter autem eſt vnum aggregatione, vt aceruus lapido. Alio autem modo eſt vnum colla, vel colligatione, ſicut ex carne & oſſe fit vnum per quoddam medium, quod non eſt omnino caro neque omnino os, ſicut nerui & cartilagines. Dico autẽ quòd hæc coniũctio, & facit vnitatem aggregationis & non aliam ex prædictis. vnde terminus copulatiuus eſt vnum aggregatione. Ad iſtud autem quod obijcit in contrarium diuidendo vnum per vnum genere, & per vnum ſpecie, dicendum ꝙ vnum ibi non dicitur vnum quo ad oẽs ſuas ſignificationes, ſed tantum quo ad illas ſecundum quas ſumuntur quatuor prædicata in Topicis & annexa eorum. Quatuor autem prædicata de quibus agitur in Topicis ſunt hæc, definitio, accidens, genus, proprium. Annexa autem eorum ſunt alia prædicata reductiua ad hæc, vt idem ſpecie reducitur ad genus, & etiam differentia reducuntur ad genus. Comparationes vero ad accidens, vt melior, vtilior fecilior, vtilior, & ſic de alijs reducuntur ad prædicata de accidente. Idem autem ſimpliciter & diuerſum reducuntur ad prædicata in definitionem. Item nota, quòd licet hæc coniunctio, & debeat copulare diuerſa, non tamen copulat quælibet diuerſa, quia non poteſt copulare adiectiuum ſubſtantiuo, nec econuerſo, vt homo & albus currit, propter hoc, ꝙ de ſe dicit aſſociationem aliquorum de pari. vnde æqualiter reſpicit vtrunque extremorum,

Vide multa Primo Phyſi. t.con.6. C D

extremorũ, & ideo per ſe primo, vel copulat duas ſubſtantias vni actui, vel duo accidentia vni ſubſtantię, vt Socrates & Plato ſunt albi, homo legit & diſputat. E

Quæ diuerſa copulet dictio copulatiua, &c. *Cap.* 5.

CIrca quintum quæritur, quia videtur iam ex prædictis q̃ hæc coniunctio &, non poſſit copulare quęlibet diuerſa, quia non poteſt copulare adiectiuum ſubſtantiuo, vt prius patuit, ergo non copulat diuerſa quælibet propter hoc quæritur quam diuerſitatem exigit hæc coniunctio &. Et dicendum, quod ſicut iam patet ex prędictis quòd exigit diuerſitatem ſubiectiuorum de pari ſe habentium vel ẽt actuum, vel habitudinem, & vniuerſaliter debet copulare diuerſa de pari ſe habentia, vt Socrates & Plato, albus et niger, ab illo et in illo, et ſic de aliis habitudinis et accidentibus et ſubſtantiis. Sed tunc quæritur vtrum ſufficiat ei diuerſitas ſuppoſitorum cum vnitate ſignificationis, vt homo et homo currit, et videtur quod ſic, quia omne plurale geminat ſuum ſingulare in terminis cõmunibus, vt remoueantur ſigna vniuerſalia et affirmatiua, nam omnis non geminat ſuum ſingulare, ſed bene dicitur homines ſunt, ergo bene dicitur homo et homo ſunt ſimiliter bene dicitur homines currunt, ergo bene dicitur homo et homo currunt, et ſic de aliis. Item ad idem dicit Boethus in libro ſuo de Trinitate, quod talia ſunt prædicata qualia ſubiecta, quod probat, quia cum dicitur, homo eſt iuſtus, Deus eſt iuſtus, hoc nomen iuſtus prædicat de homine iuſtitiam accidentalem, de Deo autem predicat diuinam eſſentiam. Econuerſo tamen põt dici quod talia ſunt ſubiecta qualia permiſerunt prædicata, ſed cum dicitur homo et homo currunt, prædicatum exigit quod ille terminus infinite ſumptus teneatur pro diuerſis, ſed ſi pro diuerſis teneatur bene dicitur, ergo recte dicitur homo et homo currunt, quod concedimus. Sciendum quòd conuenientius copulat diuerſa ſuppoſita et diuerſa ſignificata de pari ſe habentia, vt homo et equus currunt, quam diuerſa ſuppoſita cum vnitate ſignificationis, vt homo et homo currunt. F G

Cur dictio copulatiua & præponitur & cur geminetur. *Cap.* 5.

CIrca ſextum quæritur, quod omnis copulatiua coniunctio niſi ſit enclitica æqualiter ſe habet ad vtrunque extremorum, ergo hæc coniunctio &, æqualiter ſe habet ad vtrunque extremorum. Sed qñ præponitur vni magis ſe habet ad illud cui præponitur quam ad aliud cui non præponitur, ergo nunquam debet præponi ſed, ſi non præponitur, non geminatur, ergo vnũ debet geminari. Et dicẽdum, quod hæc coniunctio &, æqualiter reſpicit vtrunque extremorũ, & ideo qñ præponitur vni extremorum, quia magis ſe habent ad illud cui præponitur, propter hoc oportet quòd præponatur alteri, vt æqualiter ſe habeat ad vtranque extremorum, & hæc eſt cauſa propter quam, quando præponitur geminatur. H

Sophiſ. Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. omne non animal quod & Socrates, ſunt duo non eſt Socra. Probatio. Hoc non eſt animal quod & Socrates ſunt non eſt Socrates, demonſtrato ligno, illud non animal quod & Socrates ſunt duo non eſt Socrates, demonſtrato lapide, & ſic de alijs, ergo non eſt animal quod & Socrates ſunt duo non eſt Socrates. Contra. Omne non animal quod & Socr. ſunt duo non eſt Socrates, ergo omne aliud quam animal quod & Socr. ſunt duo non eſt Socrates, & eſt locus a conuertibili, quia non animal & aliud quã animal æquipollent, ſed Socrates aliud quam animal quod & Socrates ſunt duo, ergò Socrates non eſt Socrates, in quarto primæ. Solutio. Prima ſimpliciter eſt vera, & probatio non valet, neque eſt ſyllogiſmus quem facit. ſed eſt paralogiſmus, quia maior et minor ſunt duplices, quia hæc propoſitio quæ erat maior. ſ. omne aliud quam animal quod et Socrates ſunt duo non eſt Socrates, eſt duplex, eo q̃

hoc

A hoc relatiuum,quod pōt referre hunc terminū aliud vel hūc terminū aīal. Si aūt referatur ad hunc terminum aliud,ſic maior eſt vera,& eſt ſenſus oē aliud ab animali quod.ſ.aliud ab animali,& Socrates,ſunt duo non eſt Socrates,& hoc eſt verū,quia nihil aliud ab animali,vt lapis,& lignū,& cætera inanimata omnia, quorum nullum eſt Socrates. Si aūt referatur ad iſtū terminū animal, ſic maior eſt falſa,& eſt ſenſus.Omne aliud quā animal,quod.ſ.animal, & Socrates ſunt duo, non eſt Socra.hæc aūt falſa eſt,quia Socr. non facit numerum cum Socra. & alia animalia,& iſta,Socrates eſt aliud a quolibet animali facienti numerum cum Socrate,& ſic Socrates comprehendit in hac diſtributione oē aliud quam animal, quod.ſ.animal &c.ſm,ꝙ hoc relatiuum quod,refert hunc terminum animal.vnde hoc modo maior dicit,ꝙ Socr. non eſt Socrates, econuerſo dicendum eſt de minori.Et vt magis patet falſitas minoris in ſenſu ſo, ponatur, ꝙ Socrates ſit, & B nullū aliud animal ſit,niſi Plato,& vnus equus, tunc nullū aliud animal eſt quod faciat numerum cum Socrate niſi Plato,& ille equus, Socrates aliud eſt ab illis duobus,& ſic hæc eſt falſa,omne quam illa duo animalia quæ.ſ.animalia faciunt numerum cum Socrate non eſt Socrat. Item quæritur de hoc ſophiſmate, omne enunciabile differt ab aliquo,& ſuum oppoſitum eſt componibile illi. Probatio. Hoc enunciabile Socratem eſſe differt ab aliquo,& ſuum oppoſitum eſt componibile illi, quia differt ab hoc enunciabili equum currere, & ſuum oppoſitum.ſ. Socratem non eſſe eſt componibile illi, quia pōt ſtare cum eo. Simul.n. poſſunt eſſe vera hæc duo enunciabilia.ſ.Socratem non eſſe,& equum currere,illud enūciabile.ſ.homine legere differt ab aliquo, & ſuum oppoſitum eſt componibile illi,& ſic de aliis,ergo prima eſt vera. Contra.hæc eſt quædam compoſita. cuius vtraq; pars eſt falſa,ergo ipſa eſt.Solutio Prima eſt falſa ſimpliciter & probatio C peccat ſm figuram dictionis a pluribus determinatis ad vnam huius termini aliquo.Et etiam eſt ibi accidens,per quandam regulam in diſtributionibus habitā, quia quamuis hæc diſtributio, omne enunciabile ſm ſe conuertibiliter ſequatur ad ſuas partes ſingulare omnes,tamen ſm, quòd partes ſtant ſub hoc prædicato, quod eſt differre ab aliquo. Sic non ſequitur ad illas, ſed eſt ibi accidens. Sophiſma.

De coniunctione Niſi.

LOquentes communiter ponunt,ꝙ hæc dictio niſi, per ſe, & proprie tenetur conſecutiue,& non exceptiue. ſit ideo circa hanc dictionem niſi, primo quæratur vtrum poſſit teneri exceptiue, vel non ſo quæratur vtrum hæc dictio niſi,& hæc oratio ſi non æquipollent adinuicem, cum hæc dictio componatur ex ſi,& non. Tertio quæritur quot ſunt genera dictionum inſtantiuarū, & qualiter differant in genere. Quarto quæritur quare potius ex hoc aduerbio D negandi non per compoſitionem ſit dictio inſtantiua, quæ eſt exceptiua, quam alia dictio inſtantiua alterius generis. Quinto quæritur quare hæc dictio niſi,ſecundum,ꝙ hæc dictio conſecutiua vult ſemper adiungi verbo ſubiunctiui modi.

An dictio niſi exceptiue teneatur nec ne. *Cap.* I.

CIrca primū obiicitur,ꝙ aliqñ tenetur exceptiuæ, quia inſtantiua aliqñ ſit in toto,vt Socrates currit,nullus hō currit. Hæc.n.eſt inſtantia in toto contra partem. Aliquando ſit inſtantia in tpe,vt cum dicitur,omnis homo currit.Socrates non currit,vel quidam hō non currit,hic.n.fertur inſtantia in parte contra totum.Sed poſito,quòd Socra.currat,& nihil aliud,tunc hæc eſt vera,nullus homo currit niſi Socrates,ſed non eſt ibi inſtantia extrahendo,vel remouendo partem a toto niſi per dictionem exceptiuam, ergo hæc dictio niſi, in prædicta oratione tenetur exceptiue.Item ad idē cum dicitur. Nullus homo currit niſi iſto aſinus,

nus, hæc oratio eſt impropria, ſed ſi hæc dictio niſi, teneretur cõſecutiue eſſe propria, ſed eſſet falſa, ergo hæc dictio niſi, non tenetur ibi conſecutiue, ſed tenetur conſecutiue vel exceptiue, ergo tenetur exceptiue. E

Item ad idem conſequentia eſt duplex, quia quædam eſt conſecutiua ſimpliciter, vt ſi homo currit animal currit. Alio autem eſt conſequentia, vt nunc, vt ſi venerit mecum ibo ad eccleſiam, ſed ex nulla earum licet inferre conſequens nec antecedens, quia ex prima conſequentia non ſequitur, ergo homo currit quod eſt antecedens, nec ſequitur, ergo animal currit quod eſt conſequens, & ex ſecunda conſequentia quæ eſt conſequentia vt nunc non ſequitur, ergo venies mecũ, quod eſt antecedens, nec ſequitur ibi, ad eccleſiam, quod eſt conſequens, ergo ex nulla earum ſequitur ad conſequens nec antecedens. Sed cum dicitur, nullus homo currit niſi Socrates, ex hac bene ſequitur, ergo Socra. currit, ergo hæc dictio niſi, non tenetur ibi conſecutiue, & tenetur conſecutiue, vel exceptiue, ergo tenetur exceptiue, quod concedimus dicentes, q aliquando tenetur exceptiue, vt in prædictis orationibus, & conſimilibus, & non ſemper tenetur conſecutiue. Sed contra. hæc dictio niſi componitur, & ſi non, ſed nec, ſi nec non ſunt dictiones exceptiuæ, neq; habent naturam exceptionis, ergo hæc dictio niſi non habet naturam exceptionis cum compoſitum non habeat naturam aliquam niſi a ſuis componẽtibus, ergo hæc dictio niſi, nõ tenet̃ exceptiue, ſed tenetur exceptiue, vel cõſecutiue, ergo tenetur conſecutiue. Item ad idem. Oĩs dictio exceptiuam dicit habitudinem partis ad totum, ſed nulla coniunctio dicit habitudinem partis ad totum, ergo nulla coniunctio eſt dictio exceptiua in ſecundo ſecundæ, ergo hæc dictio niſi, non eſt dictio exceptiua, ſed eſt exceptiua vel executiua, ergo eſt cõſecutiua. Et dicendum ſicut prædictum eſt, q hæc dictio niſi, aliquando tenetur cõſecutiue, aliquando exceptiue. Ad illud autem quod obiicitur in contrarium dicendum, quod ſicut obiicit, hæc dictio niſi, componitur ex ſi & non, ſed hoc aduerbium non ſemper fert exceptionem ei cui adiungitur cum ſemper contradicat ei, & ſic eſt dictio inſtantiua, & fert inſtantiam, aliquando in parte, aliquando in toto, vt diximus prius, ſed per compoſitionem contrahitur ad inſtantiam, quę eſt in parte, extrahendo partem a toto, & hoc ſufficit ad dictionem exceptiuam, vt nullus homo, niſi Socra. currit, & ideo hæc dictio niſi, aliquando tenetur exceptiue, aliquando conſecutiue, & ſic patet, q quamuis hoc aduerbium non ſit dictio exceptiua. habet tamen naturam inſtantiam, quæ ſcilicet natura inſtantiua propter compoſitionem extrahitur ad inſtantiam dictionum exceptiuarum vere in hac dictione niſi. Ad illud quod obiicitur in contrarium dicendum, quod non ſyllogizat in ſecundo ſecundæ, ſed potius paralogizat, quia minor prædicti paralogiſmi eſt duplex, hæc, ſcilicet nulla coniunctio dicit habitudinem partis ad totum, quia quædam ſunt coniunctiones quæ habent in ſe naturam duplicem, ſicut illæ dictiones quæ ſunt compoſitæ ex coniunctione, & aliis partibus orationis, vt hæc coniunctio qua propter, quæ eſt compoſita ex hoc nomine qua, & ex hac præpoſitione propter, & ſic intellectus eius inſtruitur eſt intellectu illarum dictionum, hæc autem coniunctio niſi, compoſita eſt vt dictum eſt, ex non, & ſi. vnde habet in ſe naturam inſtantiuam, quæ eſt ſecundum partem, vt dictum fuit prius, & propter hoc dicit habitudinem vel compoſitionem partis ad totum, & ſic habet in ſe naturam duplicem, ſcilicet naturam inſtantiuam ratione aduerbii ex quo componitur, & naturam aduerſatiuam ratione coniunctionis. vnde dicitur coniunctio aduerſatiua.

F

Nõ niſi qñq; exceptionẽ qñq; conſecutinoem dicit.

G

H

De differentia niſi a ſi non. Cap. II.

Circa ſecundũ vero, ſicut patet ex prędictis, hęc dictio niſi, aliquando tenetur

exceptiue

A exceptiue aliquando conſecutiue & ſecundum, ꝙ tenetur conſecutiue hęc dictio niſi, & hæc oratio ſi, non æquipollent, vt non currit niſi moueatur.i.non currit ſi non mouetur. Secundum autem, ꝙ hæc dictio niſi, tenetur exceptiue, tunc ſignificat aliud quam hæc oratio ſi non, & ſignificat idem, cum tunc ſignificet habitudinem partis ad totum, ut non eſt, hic eſt ſicut eſt dictio excluſiua, ſignificat hoc, non cum alio. Sic econuerſo dictio exceptiua ſignificat totum non eſt hic.

Quot nam ſint inſtantiuarum dictionum genera. *Cap.* III.

CIrca tertium nota, ꝙ tria ſunt genera dictionum inſtantiuarum, quia quædam ſunt excluſiuæ, & iſtæ inſtant excludendo, aliæ ſunt exceptiuæ, & iſtæ inſtant excipiendo. aliæ ſunt contradictoriæ & ſunt contradicentes, & per B iſtas fit inſtantia contradicendo. Et nota, ꝙ in genere ſic differunt, quia excluſiuæ inſtant ſemper in toto remouendo ipſum a parte, vt ſolus Socra. exceptiuæ non inſtant ſemper in parte extrahendo partem a toto, vt nullus homo niſi Socrates. Contradictoriæ vero vel contradicentes inſtant differenter, aliquando in parte, aliquando in toto remouendo aliquid a parte vel a toto, vt quidam homo currit nullus homo currit, vel omnis homo currit, quidam homo non currit.

Cur potius ex aduerbio negandi, non fiat dictio inſtantiua, quàm aliqua alia dictio. *Cap.* IIII.

CIrca quartum obijcitur, ꝙ cum hæc dictio niſi, intelligatur in qualibet dictione inſtantiua. vt in excluſiuis & exceptiuis dictionibus, & in contradicentibus, & ita ſit principium omnium earum, ergo ſicut per cōpoſitionem C ex ea fit dictio exceptiua, tunc ſic ex eadem habet fieri dictio inſtantiua alterius generis vt exceptiua. Et dicendũ, ꝙ non eſt idem modus intelligendi hanc dictionem, non, in qualibet dictione inſtantiua. vnde non eſt vno modo principium omnium dictionum inſtantiuarum, quia dicitur, vna dictio eſt principium alterius, quia vno modo per impoſitionem, alio autem modo per compoſitionem. vnde dico quòd in dictionibus excluſiuis per impoſitionem earum intelligitur negatio, quia tantum & ſolus ex ſua impoſitione ſignificant non cum alio, & illæ dictiones exceptiuæ præter, præterquam, ſimiliter habent ex impoſitione negationem de intellectu ſuo, ſed illæ dictiones contradicentes, nullus, nihil, neuter, & etiam hęc exceptiua, niſi per compoſitionem habent negationem de intellectu ſuo, & ſi patet, quòd non eſt idem modus intelligendi negationem in omnibus dictionibus inſtantiuis. vnde non oportet, quod ſi in quibuſdam eſt per compoſitionem, quod in alijs ſit ſimiliter per compoſitionem.

D Item quæritur, quare ex hoc aduerbio non, & ex hac coniunctione ſi, potius fit dictio exceptiua per compoſitionem, quàm excluſiua, cum hoc aduerbium non ſit inſtantiuum, & inſtãtia reperiatur tam in excluſiuis quàm in exceptiuis quamuis differenter. Et dicendum, quod hoc aduerbium non negatiuum eſt, quia negat, & per ordinem ipſius ad hanc coniunctionem ſi, intelligitur adiectiuatio. Vnde in hac dictione niſi, intelligitur negatio, & etiam aduerſatio, & per hoc eſt dictio exceptiua, quia aduerſatur præcedenti in aliqua parte ipſius. Item cum hæc dictio niſi, ſit ſemper compoſita ex non & ſi, & aliquando ſit exceptiua vero, aliquando vero conſecutiua, oportet, ergo, quod diuerſimode fiat compoſitio huius dictionis niſi ex ſuis componentibus. Quod concedimus, dicentes, quod quando hæc dictio niſi, eſt conſecutiua, conſecutio cadit ſupra negationem, & conſecutio eſt completiua huius dictionis niſi, & tunc hæc dictio niſi, ſecundum Priſcianum continetur ſub coniunctione continuatiua, & ſecundum Donatum ſub cauſali, non currit niſi moueatur, ideſt ſi non mouetur, non currit.

Nota pulchrũ dictum.

Quando

E ſtanti.i.nihil eſt verum ſi non eſt verum in hoc inſtanti,& iterum hoc modo prima eſt vera. Habita ergo diſtinctio, reſpondeo ad probationem, dicendum quod ſi prima eſt exceptiua, ſic primum argumentum probationis non tenet, hæc.ſ.nihil eſt verum niſi in hoc inſtanti, ergo te eſſe aſinum non eſt verum niſi in hoc inſtanti, quia eſt ibi ſophiſma accidentis ſicut hic nullus homo præter Socratem currit, ergo Plato præter Socratem nõ currit, quia hoc modo prima eſt categorica,& hæc diſtributio nihil comprehendit ſub ſe tam vera quam falſa, tam complexa quam incomplexa. vnde verum in hoc inſtanti excipitur ab illa diſtributione ſic ſumpta. Vnde verum in hoc inſtanti eſt pars illius diſtributionis, ſed nõ eſt pars huius quod dico, te eſſe aſinum, quia Socr. erat pars huius diſtributionis. Nullus homo, ſed non erat pars Platonis. Si autem prima teneatur conſecutiue, tunc primum argumentum probationis bene tenet, hæc ſcilicet nihil eſt verum, F niſi ſit verum in hoc inſtanti, ergo te eſſe aſinum non eſt verum niſi in hoc inſtanti, quia ſenſus eſt nihil eſt verum ſi non eſt verum in hoc inſtanti, ergo te eſſe aſinum non eſt verum ſi non eſt verum in hoc inſtanti. Sed illud argumẽtum quod ſequitur non tenet, hæc.ſ. te eſſe aſinum eſt verum niſi in hoc inſtanti, ergo te eſſe aſinum eſt verum, quia ſenſus eſt, te eſſe aſinum non eſt verum ſi non eſt verum in hoc inſtanti, ergo te eſſe aſinum eſt verum in hoc inſtanti, quia ſic nulla eſt ibi apparentia, & argumentum eſt penitus diſperatum, vel eſt quod, & ſimpliciter, propter hoc ꝙ ex nulla conditionali, licet inferre antecedens vel conſequens, vt ſi homo currit, animal currit, ex hoc non ſequitur, ergo homo currit, vel animal currit. Similiter non ſequitur, te eſſe aſinum non eſt verum ſi non eſt verum in hoc inſtant; ergo te eſſe aſinum eſt verum in hoc inſtanti quia ponit ibi antecedens,& ſic eſt ibi quid,& ſimpliciter. Poteſt tamen dici ꝙ nulla eſt ibi G apparentia, quia ex negato antecedente,& ex negato cõſequente infert antecedens affirmatum, vt ſi non eſt animal, non eſt homo, ergo eſt animal. in argumento autem nulla eſt apparentia, vt diximus, aut ſi eſt aliqua apparentia eſt ſecundum quid, & ſimpliciter. Item quæritur de hoc ſophiſmate, nullus homo legit Pariſijs niſi ipſe ſit aſinus. Probatio hæc eſt falſa, aliquis homo legit Pariſijs niſi ipſe ſit aſinus, ergo ſua contradictoria eſt vera, hæc.ſ.non aliquis hõ legit Pariſijs niſi ipſe ſit aſinus, ſed non aliquis, & nullus æquipollent, ergo prima eſt vera. Cõtra. nullus homo legit Pariſijs niſi ipſe ſit aſinus, ergo deſtructione conſequentis, ſi aliquis hõ legit Pariſijs ipſe eſt aſinus, quod falſum eſt, ergo prima eſt falſa. Solutio. Prima eſt falſa ſimpliciter,& hoc eſt duplex, non aliquis homo legit Pariſius niſi ipſe ſit aſinus, eo ꝙ negatio poteſt determinare verbum conſequentis ſecũdum ſe,& abſolute, quod eſt legit,& ſic eſt falſa,& ſic æquipollet primæ, quia hoc modo non aliquis,& nullus æquipollent, & ſecundum hunc ſenſum iſta pro-H poſitio, non aliquis hõ legit Pariſijs &c. non contradicit huic, aliquis hõ legit Paraſijs &c. vtraq;.n. eſt falſa, vel negatio põt determinare verbũ cõſequentis quod eſt legit non ſecundum,& abſolute in comparatione antecedens,& ſic eſt vera, & contradicit huic, aliquis homo &c. ſed hoc modo non æquipollet primæ.

Ex conditionali nec añs nec conſeques infertur.

Item quæritur de hoc ſophiſmate, nullus homo moritur, niſi vnus ſolus homo moriatur. Probatio hæc eſt falſa, aliquis homo moritur, niſi vnus ſolus homo moriatur, ergo ſua contradictoria eſt vera, ſcilicet nõ aliquis homo moritur &c. Sed non aliquis,& nullus æquipollent, ergo prima vera. Contra. antecedens eſt poſſibile,& conſequens impoſſibile, ergo conditionalis eſt falſa. Quod autem antecedens ſit poſſibile patet per hoc quod habet duas cauſas veritatis vel plures quia vnum ſolum hominem mori eſt verum, ſi duo moriantur,& ſi plures moriantur quam duo, vel etiam ſi omnes moriantur, ſed ſemper conſequens eſt falſum. Nullus homo moritur. Solutio eſt eadem quæ hic in præcedenti ſophiſmate.

De coniunctione Quin.

NVmerus coniunctionum in ſpecie ſecundum Donatum eſt quinarius, ſecundum Priſcianum vero multo plures ſunt ſpecies coniunctionum, inter quas numerantur omnes cauſalium tam a Priſciano quàm a Donato, & ſpecies rationalium quas Priſcianus appellat collectiuas ſiue rationales. Sed ſecundum Donatum hæc coniunctio quin continentur ſub cauſalibus, ſecundum Priſcianum vero continetur ſub collectiuis, vel rationalibus. hanc autem diuerſitatem omittimus ad præſens, cum pertineat ad Grammaticum. Vnde primo intendimus quærere circa hanc coniunctioné, quin, vtrũ ſignificet conſecutiuam. Secundo aũt habito, ꝙ ſignificet conſecutiuam, quæritur vtrũ ſignificet conſecutiuam aliquam, an conſecutiuam communiter ad omnes conſecutiuas. Tertio autem quæritur vtrum hæc dictio quin ſit compoſita ex his dictionibus quod, & non. Quarto auté quæritur vtrum æquipolleat eis ſiue conuertatur cum eis. Quinto autem quæritur quare hęc dictio, quin, coniungitur ſemper verbo ſubiunctiui modi. F

An dictio Quin, conſecutiuam ſignificet. *Cap.* I.

CIrca primũ obiicitur, quia vt dicit Priſcianus. Omnis cõiunctio ſignificat vim vel ordinem, & coniunctiones ſignificant vim quando res aliquas ſignificant ſimul eſſe, vt prius, & fortis fuit Aeneas. Ordinem aũt ſignificant coniunctiones qñ conſequentiam aliquarum rerum demonſtrant, vt ſi ambulat, mouetur. Sed hæc dictio quin, non ſignificat res aliquas ſimul eſſe, ergo ſignificat conſecutiuam aliquarum rerum, ergo hæc coniunctio quin, ſignificat conſecutiuam. Item ad idẽ, hæc eſt vera. Non eſt homo quin ſit animal, & in hac oratione ſignificatur, quod non poteſt eſſe homo, ita quod non ſit animal, ergo ſignificatur quod homo non põt eſſe ſine animali, ſed ſi homo non poteſt eſſe ſine animali, tunc animal de neceſſitate ſequitur ad hominẽ, ergo ſignificatur ibi ꝙ animal de neceſſitate ſequitur ad hominẽ. Sed hæc coniunctio non poteſt hoc ſignificare, niſi ſit dictio cõſecutiua, & ſic ſignificat conſecutiuã, ergo hæc dictio quin, ſignificat conſecutiuam. Item ad idem dicit Priſ. ꝙ collectiuæ coniunctiones ſiue rationales ſunt quæ per illationem colligunt ſupradicta, & exemplificat de iſtis, ſicut in quin, & ergo, igitur de pluribus aliis, ergo hæc coniunctio quia, eſt coniunctio illatiua, ſed in omni illatione intelligitur conſecutiua, ergo in hac coniunctione, quin, intelligitur conſecutiua. Sed obiicitur in contrarium, communiter recipiuntur iſtæ propoſitiones, iſte non audit lectiones quin dormiat, ille non comedit quin bibat, & conſimiles, ſed ex eis vnum de neceſſitate non ſequitur ad alterum, ergo hæc dictio quin non ſignificat conſecutioné illationis. Et dicendum, quod hæc dictio quin, dicit conſecutionem illationis, vnde hoc dictio eſt conſecutiua ſiue illatiua, & concedimus omnes argumentationes ad hæc. Ad illud autem quod obiicit in contrarium quod cõiter dicitur vera hæc, ille non audit lectiones quin dormiat, et conſimilis, dicendum, ꝙ duplex eſt conſecutiua. Vna eſt conſecutiua ſimplex, vt ſi hõ eſt, animal eſt. Alia aũt eſt conſecutiua vt nunc, vt ſi veneris ad me ibo tecũ, & hoc ſecundo mõ non oportet ꝙ vnũ de neceſſitate ſequatur ad alterũ. Item videtur ꝙ non ſignificet conſecutioné, quia eſt collectiua ſiue rationalis ſecundum Priſcia. ergo ſignificat illationé, ergo non ſignificat conſecutionem Et dicendum, quod omne illatũ inquantum illatum ſequitur, & omne inferens antecedit. Vnde in omni illatione intelligitur cõſecutio, & anteceſſio, & ideo hæc dictio quin, ſignificat conſecutioné per illationem ſiue in illationem & ita ſignificat unũ per alterum ſiue in altero, & ideo hoc non eſt ſignificare plura, ſed vnum. Item cum hæc dictio quin ſit illatiua, & in omni illatione per prius intelligatur anteceſſio

G

H

A ceſſio quam conſecutio, quia inferens cauſat ex ſe illationem, & non econuerſo ergo hæc dictio quin, per prius ſignificat anteceſſionem quam conſecutioné. Eſt, dicendum, q hæc dictio quin, per prius ſignificat conſecutioné, anteceſſioné aũt non ſignificat niſi ex conſequenti, propter hoc q conſecutio non poteſt eſſe ſine conceſſione. Ad illud aũt quod obiicit, quod in illatione per prius eſt anteceſſio & per poſterius conſecutio, dicendum q verum eſt, tamen dictiones illatiuæ magis ſe habent ad conſecutionem quam ad anteceſſionem, eo q illatio reſpicit conſecutionem, vt obiectum ſiue vt terminũ ad quẽ, & reſpicit præmiſſas, vt ex qbus eſt, ſiue vt terminũ a quo, & quia motus magis habet rationem, & ſpeciẽ a termino ad quem eſt, quã a termino a quo eſt, ideo illatio eſſentialius comparatur ad illud quod infertur ſiue ad ipſam concluſioné quam ad illud quod infert ſiue ad ipſas præmiſſas, propter hoc quod cõcluſio eſt vt complementũ ſiue perfectiuũ B illationis, & propter hoc dictio quin, cum ſit illatiua magis ſe habet ad conſecutionem quam ad anteceſſionem. Et nota quòd præmiſſæ quo ad cognitionem ſuã ſunt cauſa efficiens cognitionis ipſius concluſionis, ſed ipſæ præmiſſæ quo ad ſuã ſubſtantiam, ſunt vno modo materialis cauſa ſubſtantiæ concluſionis, & alio modo quo ad ſubſtantiã ſuam. cauſa efficiens ſubſtantiæ concluſionis, quia eædẽ præmiſſę quo ad extremitates ſuas ſunt materiã ſubſtantiæ concluſionis. Deciditur enim maior extremitas a præmiſſis, & etiam minor, vt ex eis fiat cõcluſio, tanquã ex materia ſua, ſed præmiſſe quo ad medium ordinatum inter vtranque extremitatem ſecundum ſuam ſubſtantiam, ſunt cauſa efficiens ſubſtantię concluſionis, propter hoc quòd medium eſt tota virtus præmiſſarum, propter quam virtutem educitur ſubſtantia concluſionis a non eſſe in eſſe, & ſic patet quòd præmiſſæ ſunt vno modo materia concluſionis, & duobus modis ſunt cauſa efficiens. Nota etiã C quòd in ſyllogiſmis diſperatis, vt omnis homo eſt lapis, & omnis capra eſt homo ergo omnis capra eſt lapis, & vniuerſaliter in quolibet ſyllogiſmo ex falſis, præmiſſæ non ſunt cauſa efficiens quo ad cognitionem, ſed ſunt cauſa quo ad ſubſtautiam, & etiam cauſa materialis vt dictum eſt.

Præmiſſæ ſunt cauſa efficiens materialis cõcluſionis:

De iſtis vide in 2. Elen. & th. in fallaciis

Quam conſecutiuam Quin ſignificat. Cap. II.

Circa ſecundũ obiicitur, quòd cũ hæc dictio quin dicat cõparationẽ vnius ad alteram, ſed incõparatione vnius ad alterũ eſt cõſecutio ſimplex tantum, & non cõpoſita, ergo hæc dictio quin ſolũ dicit conſecutiuã ſimplicem, ſiue conſecutiuã ſimpliciter, & non cõpoſitam. Quod concedimus, dicentes quòd conſecutio ex cõſecutiuis, alia eſt ſimplex, vt ſi hõ eſt, animal eſt, ſicut dictum ſunt in fallacia conſequentis, alia vero eſt compoſita ſiue plures, vt illa quæ ſunt ſecundum oppoſitiones, ſicut illa quæ eſt in illo ſunt econtrario. Vnde dicimus q hæc dictio D quin, non ſignificat cõiter conſecutiuam ad conſecutiuam ſimplicem, & ad compoſitam, ſed tantũ ſignificat illam quæ eſt ſimplex. Huius autem quæ eſt ſimplex alia eſt conſecutiua, ſiue conſecutio ſimplex, vt dictum fuit prius, alia vero vt nũc vnde hæc dictio quin, non ſignificat conſecutiuam cõiter ad omnes conſecutiuas ſed tantum ſignificat conſecutiuam ſimplicem, & ideo aliquando, vt nunc.

An hæc dictio Quin, ex quod & non compoſita. Cap. III.

Circa tertium obiicitur, quòd ſi hæc dictio quin, eſt compoſita ex hac dictione quòd, & ex hoc aduerbio non, ergo eſt compoſita ex nomine, & aduerbio, ergo debet eſſe nomen, vel aduerbium, cum omnis dictio retineat ſignificationem ex ſuis componentibus. Et dicendum quòd hæc dictio quin eſt ſimplex, ſicut ego credo, habens de intellectu ſuo conſecutionem cum negatione, ex na-

tura ſuæ impoſitionis, ſed quia dicitur communiter quòd eſt compoſita ex hac E
dictione quod, & ex aduerbio non, ideo ſuſtinendo poſitionem illorum reſpondendum eſt alter. Vnde dicendum quod hæc dictio quin eſt coniunctio, & eſt cōpoſita ex hoc nomine infinito quod, & ex hoc aduerbio non, quia coniunctiones compoſitæ diuerſas habent cōpoſitiones. Quædam.n.componuntur ex aliis coniunctionibus, vt atq;,ſi quidem, & conſimiles. Aliæ vero componuntur ex pronominibus, vt ideo, aliæ vero ex nomine, & præpoſitione, vt qua propter, aliȩ vero ex pluribus nominibus cū vna præpoſitione, vt quamobrem, aliæ vero ex verbis, vt videlicet, ſi, licet, aliæ autem ex aduerbio electiuo, vt quanquam, aliæ vero ex aduerbio, & verbo, vt quamuis. Hoc etiam videtur per Priſcianum, qui in maiori volumine in tractatu de coniunctione, determinando de ſpecie cōiunctionis ſine poteſtate dicit. Inueniuntur nomina, vel pronomina, vel præpoſitiones, vel aduerbia, quæ loco caſualiū accipiuntur coniunctionū. Ad illud aūt quod obiicit F
quòd dictio compoſita trahit ſignificationē a ſuis componentibus, ergo quin, eſt nomen, vel aduerbium. Dicendum, quòd non ſequitur, quod propter hoc ſit nomen, vel aduerbium, quod dictio compoſita multipliciter trahit ſignificationem a ſuis componentibus, quia aliquando ex partialibus intellectibus componentiū fit vnus intellectus impoſitus in eodem genere, vt magnanimus, omnipotens. Aliquando aūt componentia ſunt diuerſorum generum, compoſitum aūt manet in genere alterius eorum, vt quiſq;. Hic eſt.n.vnum compoſitum ex nomine, & coniunctione. Aliqñ autem dictio compoſita eſt alterius generis quam vtrunque cōpoſitorum, vt quare eſt aduerbium compoſitum ex duobus nominibus, & hoc eſt propter hoc, quod aliquando alterum compoſitum eſt completiuum ſignificationis dictionis compoſitæ, & tunc compoſitum manet in eodem genere cum ſuo completiuo, vt magnanimus, centimanus. Aliquando vero intellectus dictionis compoſitæ non fit ex intellectibus partialibus componentium, ſed fit ex habitudinibus ex comparationibus componentium. vnde, quia iſti duo ablatiui qua, & re, dant habitudinem cauſalitatis, propterea iſte ablatiuus qua, eſt interrogatiuum, ideo ex his duabus comparationibus, ſcilicet ex interrogatione, & cauſalitate conſtituitur vnus intellectus aduerbialis per comparationes illorum duorum ablatiuorum adinuicem, & ſic fit aduerbium interrogatiuum cauſæ, quòd eſt quare, & ſic dictio compoſita trahit multipliciter ſignificationem a ſuis componentibus, & ideo non ſequitur quod dictio compoſita ſemper ſit eiuſdem generis cum ſuis componentibus. Similiter dico quod huic nomini, quod, aliquando accidit relatio aliquando interrogatio, aliquando infinitatio. vnde ex hoc quod eſt nomen infinitum, & ex negatiue conſtituitur vnus intellectus ordinatiuus, vel coniunctiuus plurium dictionum, vel orationum, & ſic fit coniunctio. H

cōiūctionū varia compoſitio.

Compoſita vnde ſignificationem ſortiantur.

Item ad idem, Nomen ſignificat ſubſtantiam, coniunctio autem dicit aſſociationem, quæ eſt ſecundum, ſimul, vel quæ eſt ſecundum prius, & poſterius. Hæc autem aſſociatio tam in ſubiectorum quam accidentium, quoniam omnis eius quod ſignificatur, ſiue ſit ens, ſiue non ens, ſed ex ſubſtantia non poteſt fieri reſpectu, ſiue aſſociatio prædicta, ergo hæc dictio quin, eſt compoſita ex hoc nomine infinito quod, & ex hoc aduerbio non.

Solutio autem patet ex prædictis, quia compoſitio huius dictionis quin, quæ eſt ex hoc nomine infinito quod, & ex hoc aduerbio non, non eſt ratione ſubſtantiæ ſignificatȩ per hoc nomen quod, ſed eſt ratione comparationis, vel ratione infinitationis, quæ accidit iſti ſubſtantiæ, ſecundum quod dictum fuit prius de hoc aduerbio quare, & de conſimilibus, vt quamobrem, pridie, quotidie, impotentialiter, impræſentialiter, & conſimilia, & ſic aliquando fit com-

A compoſitio ex ſignificationibus componentium. Aliquando autem non fit ex ſignificationibus compoſitionum, ſed ex habitudinibus eorundem.

An quòd non, & Quin æquipolleant. Cap. IIII.

Circa quartum obijcitur, quòd hoc nomen quod ſignificat ſubſtantiam infinitam cum articulo ſubſtantiuo ſecundum Priſcia. quia quod apud non idem eſt quod ò ti apud Græcos. Sed o eſt articulus ſubiunctiuus, & ti eſt nomen infinitum, ſed omnis articulus ſignificat relationem, nulla autem coniunctio ſignificat relationem, ergo nulla coniunctio habet naturam articuli in ſecundo ſecundæ, ergo ad hanc coniunctionem quin, non ſequitur, quod non, ergo non conuertitur, quia antecedens ſemper ponit conſequens, & illa ſupponit ſemper naturam ſui conſequentis. Et dicendum quod quin, & quod non, conuertuntur, quia antecedens ſemper ponit conſequens, quod hic eſt dictum, & non econuerſo. Cuius cauſa eſt, quia quin, dicit conſequentiam inter negationes, ſiue vnius negatiuę ad alteram negatiuam, vt non currit quin moueatur, ſed quod non, aliquando adiungitur affirmatiuis, vt iſto dicit tibi quod non venias, quod non poteſt facere quin Nihil enim eſt dictum, iſte dicit tibi quin venias. Aliquando adiungitur negatiuis, vt iſte non currit, quòd non moueatur, & non eſt homo quod non ſit animal, & hoc ſecundo modo, quod non, & quin, æquipollent & conuertuntur vt hæc, non eſt homo quod non ſit animal, ergo non eſt homo quin ſit animal, & econuerſo. Ad aliud autem quod obijcit, dicendum, quod relatio ſignificata per articulum alia eſt, & diuerſa a relatione ſignificata per nomina, vel per pronomina relatiua, quia relatio nominis vel pronominis, vult quod aliquid antecedens C præcedat, cuius fiat recordatio per relationem, vt Socrates currit, & ille diſputat, & ſic relatiuum nominis vel pronominis nunquam ſimul ordinantur cum ſuo antecedente, ſed ſemper poſterius naturaliter ordinatur. Relatio autem articuli eſt alterius generis, quia articulus vult adiungi ſuppoſitis ponendo quandam diſcretionem circa ſuppoſitum, ſicut ſyllabicæ adiectiones æque ponunt quandam diſcretionem circa pronomina, vt tu met, te met. Sed in hac differunt, quia articulus non poſtponitur ſicut ſuppoſito ſicut ſyllabica adiectio pronomini, immo articulus prę ponitur ſuppoſitis, & ex articulo & ſuppoſito non fit dictio vna ſicut ex illa parte. vnde articulus ſimul ſumitur cum ſuppoſito. Dico ergo quod articulus nihil dicit de relatione, niſi in hoc, quod ſimul ſumitur cum ſuppoſito & ſignificat diſcretionem quandam fieri circa ipſum, & quia diſcretio non eſt, nec intelligitur ſine eo cuius eſt diſcretio, ideo diſcretio ſuppoſiti non poteſt D eſſe, nec intelligi, niſi per ſuppoſitum, & ideo articulus dicit relationem ad ipſum ſuppoſitum, & ſic patet, quia alia eſt relatio articuli, & alia nominis vel pronominis. Quod autem articulus ſimul ſumatur cum ſuppoſito, patet in lingua materna in qua habemus articulos, quamuis non habeamus eos in latino, quia in ea ſemper articuli ſuppoſitis coniunguntur, & ideo relatio reportata per articulum non impedit compoſitionem huius coniunctionis quin, neque conuertibilitatem eius cum hac oratione quod non ſicut diximus. Item probatio, quod relatio articuli, alia eſt a relatione huius nominis qui, prout ſumitur relatiue, quia hoc nomen qui, ſecundum quod tenetur infinite, vt qui tyrannum interficiet præmium accipiet, non tenetur relatiue, neque dicit relationem ad aliquod antecedens, ſed adhuc habet de intellectu ſuo articulum, ſed articulus dicebat relationem ſuppoſiti, ergo relatio articuli ſeparatur a relatione quæ eſt recordatio rei prædictæ, ergo relatio articuli alia eſt, & diuerſa a relatione nominis, vel pronominis, quod concedimus.

Relatio articuli qualis.

Cur verbo ſubiunctiui modi ipſum Quin adiungatur. Cap. V. E

CIrca quintum obijcitur, & ſoluitur ſicut prius de hac dictione niſi, propter quid ſemper adiungatur verbo ſubiunctiui modi quando erat dictio conſecutiua. Item nota q hæc coniunctio quin, ſiue hæc oratio, quod non prout conuertuntur, dñt conſecutionem vnius negatiuæ ad alteram negatiuam pp hoc q de intentione earum eſt quòd ponunt vnũ vniuerſaliter in altero affirmatiue, & affirmatio vnius ſequitur ad affirmationẽ alterius, vt non eſt hõ quin ſit animal, ergo quilibet hõ eſt animal, vel ſi eſt hõ eſt animal, vel non eſt domus quin ſit paries, ergo ſi domus eſt, paries eſt, ſed cum affirmatio ſequitur ad affirmationẽ per conſequentiã, econtrario, negatio ſequitur ad negationẽ. vnde ſi hõ eſt animal, ergo non eſt hõ ſi non eſt animal, vel non eſt hõ quin ſit animal. Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Tu non potes vere negare te non eſſe aſinum. Probatio te non eſſe aſinum eſt neceſſarium, ſed tu non potes vere negare neceſſarium, ergo tu non potes vere negare te non eſſe aſinum. Contra. Tu non potes vere negare te non eſſe aſinum, ergo tu non potes vere negare quòd non ſis aſinus, ergo tu non potes vere negare quin ſis aſinus, ergo tu es aſinus. Solutio. Prima eſt duplex ẽm cõiter loquentes. Dicunt.n. q negare æquiuoce eſt in hac oratione. vnde vnus ſenſus eſt, tu non potes vere negare &c. ideſt tu non potes vere negationem proferre, ſiue negationem hanc dicere, quod idem eſt, te non eſſe aſinum, & ſic eſt falſa, quia vere tu non potes dicere hanc negationem, te non eſſe aſinum. Alius ſenſus eſt. Tu non potes vere negare te non eſſe aſinũ.i. tu non potes vere negationis huius negationem proferre, quia negatio huius te non eſſe aſinum, eſt hæc, vt tu es aſinus, quæ æquipollet huic. Tu es aſinus, hoc non poteſt vere dicere, & ſic eſt vera. Sed ſolutio nulla eſt, quia negare, eſt actus egrediens ab hac potentia actiua, quæ eſt negatiuum, ſed ſicut potentia actiua duplicem habet comparationum, vnam.ſ.ad illud a quo eſt, vt ab anima, ſiue ad illud per quod, vt ad ipſum agens. Aliam vero ad illud ad quod eſt, vt ad ipſum obiectum in quod tranſit, & ſimiliter actus illius potentię habet duas comparationes eaſdem, & non alias, ergo ad idem obiectum comparatur actus ad quod potentia actiua, ergo cuius obiecti eſt hæc potentia, quæ eſt negatiuum eiuſdem obiecti eſt iſte actus, quid eſt negare. ſed iſta potentia quæ eſt negatiuum, ſemper eſt negatiuum alicuius, & ab aliquo, ergo, & iſte actus qui eſt negare, ſemper erit ipſius prædicati, & a ſubiecto, ergo ſemper eſt eiuſdem rationis, ergo eſt æquiuocem, ergo nihil dicunt. Item ad idem ſicut ille actus qui eſt videre nõ æquiuocatur ad viſionem albedinis, & ad viſionem nigredinis quãuis oppoſita. Similiter negare, non æquiuocatur ad negandum quodlibet prædicatum, ſiue fuerit prius affirmatum, ſiue negatum, quia ſiue fuerit tale, ſi tale, ſemper remouetur a ſubiecto, ergo negare non æquiuocatur ad differentiæ negationem hanc, Tu non es aſinus, in qua negatur prædicatum affirmatum, & ad differentiæ negationem huius. Tu non es aſinus, in qua remouetur prædicatum negatum, ergo non tu non es aſinus, ergo nihil dicunt. Item ad idem. Ariſto. docet reperire multiplicitatem in caſibus, vt ſi ſanatiuum dicitur multipliciter de effectiuo, & conſeruatiuo, & preparatiuo, ergo, & ſanare dicetur multipliciter de effectiuo conſeruatiuo, & præparatiuo, & ſic de alijs, & econuerſo, ſed ſi ſanare dicitur multipliciter, & ſanatiuum eodem modo multipliciter dicetur de eiſdem, ergo ſi vnum caſuum non dicitur multipliciter, neque reliquum a deſtructione conſequentis, ſed negatio non dicitur multipliciter, ergo neque negare a caſibus. Item ad idem, ſi ſumatur oratio in ſecundo ſenſu, ſic adhuc remanet probatio, & improbatio, ergo non ſoluunt. Quod concedimus, dicentes prædictam ſolutionem

Margin: Sophiſ. — F — G — H — De hoc vide in Topicis in multis locis.

ſolutionem nullam eſſe. Vnde dicimus, quòd prima ſimpliciter eſt vera, ſed con-
A cluſio immediate ſequens eſt duplex ſecundum amphibologiam, hæc ſcilicet, tu non potes vere negare, quod non ſis aſinus, eo, quòd hoc verbum negare habet conſtructionem ſecundum diuerſas habitudines cum hoc, quod ſequitur, ſcilicet quòd non ſis aſinus, quod hoc, quod dico, quod non ſit aſinus, poteſt eſſe obiectū, ſupra, quod tranſit hoc verbum negare, & eſt ſenſus, tu non potes vere negare, quòd non ſit aſinus, ideſt tu non potes vere negare iſtud neceſſarium, quod non ſit aſinus, & ſic eſt vera. Alio autem modo conſtruitur cum hoc verbo negare, non ratione obiecti, ſed in ratione finis, & eſt ſenſus, tu non potes vere negare, quod non ſis aſinus, & ſic eſt falſa, quia ſiue neges te eſſe irrationale, ſiue neges te eſſe brutum, ex hoc non ſequitur, quòd non ſis aſinus, & ſic eſt ibi amphibologia ex diuerſitate rationis conſtruendi vnum cum altero. Sed ad illud argumentum,
E quod ſequitur, ſcilicet. Tu non potes vere negare, quòd non ſis aſinus, ergo; tu non potes vere negare quin ſis aſinus, poteſt dici, quòd non ſequitur, quia, quòd non, & quin, non conuertuntur vniuerſaliter, vt dictum eſt prius, niſi ſecundum, quòd dicunt conſecutionem.

Sed ego dico hanc concluſionem, ſcilicet tu non potes vere negare quin ſis aſinus, eſſe duplicem, ſicut primam prædictam, & eodem duplicitate. vnde ſecundum, quòd, quin, &, quod non, dicunt conſequentiam, & conuertuntur in ratione finis, & ſic bene ſequitur, tu non potes vere negare, quòd non ſis aſinus, ergo quin ſis aſinus, ergo tu es aſinus. ſed illæ ſunt falſæ, ſicut dictum eſt, & ex falſis ſequitur falſum, & non ſequitur ad primam illo modo ſicut dictum eſt. Si autem fiat conſtructio in ratione obiecti, tunc vere ſunt illæ duæ ſequentes concluſiones, ſicut dictum eſt, ſicut, & prima. Sed vltimum argumentum non va-
F let hoc, ſcilicet tu non potes vere negare quin ſis aſinus, ergo tu es aſinus, & hoc modo nulla eſt habitudo, ſicut neque hic, tu non potes vere negare hominē eſſe aſinum; ergo homo eſt aſinus immo potius ſequitur oppoſitum, ergo homo non eſt aſinus, & ſimiliter in propoſito, quia hominem eſſe aſinum eſt obiectum actus ipſius negare, ſimiliter quin ſis aſinus, eſt obiectum ipſius negare illo ſenſu. vnde debet inferre oppoſitum eius, quod infert ſolutio, ergo tu non es aſinus, Item probatio, quod prima eſt falſa, quia hæc eſt vera, tu non potes vere enunciare te eſſe aſinum, ergo tu non potes vere negare te eſſe aſinum, a genere, quia vere enunciare commune eſt ad vere negare, & ad vere affirmare. Sed ſi tu non potes vere negare, te eſſe aſinum, ergo vere potes negare eius oppoſitum. ſcilicet te eſſe aſinum, ergo hæc eſt vera, tu potes vere negare te non eſſe aſinum, ergo eius contradictoria eſt falſa, hæc ſcilicet tu non potes vere negare te non eſſe aſinum, ſed hæc eſt prima, ergo hæc falſa. Solutio prima eſt vera ſimpli
D citer, & ratio ſua peccat in prima illatione, neque eſt ibi locus a genere, quia quamuis vere enunciare commune ſit ad vere negare, & vere affirmare, tamen vere enunciare te eſſe aſinum non eſt commune, quia te eſſe aſinum eſt affirmatiua, eo, quòd enunciare contrahitur per obiectum. vnde ſicut nullum eſt argumentum, tu non potes vere affirmare te eſſe aſinum, ergo tu potes vere negare illud idem, neque eſt ibi aliqua apparentia, quia oppoſitum deberes inferre. Similiter in propoſito nullum eſt argumentum neque aliqua apparentia, inferendo ſic, tu non potes vere enunciare te eſſe aſinum, ergo tu non potes vere negare te eſſe aſinum. Quod autem enunciare contrahatur per obiectum ad affirmare, patet, quia actus dupliciter contrahitur. Vno enim modo per differentias ſumptas a parte agentis. Alio autem modo per differentias ſumpta a parte obiecti, vt ſentire viſu idem eſt, quod videre ſentire auditu, idem eſt, quod audire, & ore ſentire idem eſt, quod guſtare, & ſic de alijs, ergo contrahitur actus per

Actus dupliciter [c]o-trahit.

differentias ſumptas a parte agentis. A parte vero obiecti contrahitur ſic. Sentire coloratum idem eſt quod videre, ſentire vero ſonum idem eſt quod audire, & ſic de alijs, ergo contrahitur a parte obiecti, ergo omnis actus habens obiectũ dupliciter contrahitur, vt dictum eſt, ergo enunciare dupliciter contrahitur, quia enunciare affirmationem, idem eſt quod affirmare, & enunciare negationẽ, idem eſt quod negare, & ſic illæ duæ differentiæ ſunt ſumptæ a parte agentis. Idẽ enunciare hoiem eſſe animal, idem eſt quod affirmare ipſum, & enunciare hoiem non eſſe lapidem, idem eſt quod negare ipſum eſſe lapidem, & eſt illa cõtractio facta a parte obiecti. Item quæritur de hoc ſophiſmate, in illo tempore, aliquid eſt verum quin ipſum ſint neceſſarium. Probatio. In illo tempore Deum eſſe verum, & ipſum eſt neceſſarium, ergo in quolibet tempore aliquid eſt verum, & ipſum eſt neceſſarium, ergo in quolibet tempore te ſedere eſt verum, & ipſum eſt neceſſarium, quod falſum eſt. Solutio. Prima ſimpliciter eſt falſa, quia ſenſus eſt. In illo tempore aliquid eſt verum, ſi non neceſſarium, hæc autem falſa, quia ad antecedens non ſequitur conſequens, eo quòd ad negationem ſpeciei non ſequitur negatio generis, neceſſitai aũt eſt ſpecies veritatis. Probatio autem peccat ſecundum conſequens, quia bene ſequitur in illo tempore Deum eſſe verum quin ipſum ſit neceſſarium, & econuerſo, ſi Deum eſſe non eſt neceſſarium in illo tẽpore verum eſt. vnde vera eſt iſta probatio quam primo ſumit. ſ. hæc, in illo tempore Deum eſſe verũ quin ipſum ſit neceſſarium, quia in Deo veritas conuertitur cum ſua neceſſitate, ſed in alijs veritas, & neceſſitas non conuertuntur, ſed veritas eſt in pluribus quam neceſſitas. vnde eſt inconueniens ab inferiori ad ſuperius negando, ſicut hic, in nullo tempore eſt homo quin ſit riſibile, ergo in nullo tempore eſt animal quin ſit riſibile.

(Margin: Sophiſ. — E, A, F)

De multiplicitate dictionis Quanto. G

(Margin: Notabile pulchrũ de quo magiſter Tho. bricot multa.)

OMISSIS dubitationibus quæ incidunt circa hanc dictionem quanto, videnda eſt multiplicitas eius. Sciendum ergo, quòd hæc dictio quanto, aliqñ tenetur interrogatiue. vt quanto perfeciſti hodie cui reſpõdetur multum eſt par uum ſecundum cognitionem iſtarum rerum. Aliquando autem tenetur relatiue, vt tanto profeci hodie in hac lectione, quanto tu in eadem. Aliquando autem tenetur infinite, vt quãdo voluerunt tanto perficiam, & nullo iſtorum modorum tendimus hic de hac dictione quanto. Alio autem modo hæc dictio quanto dicit cauſam, vt quanto calor intenſior eſt, tanto fortius calefacit. Nota ergo qđ hæc dictio quanto, aliquando dicit cauſam efficientem, vt in prædicto exemplo, calor enim eſt cauſa efficiens calefaciendi. vt calor intenſior intenſius calefacit. Aliqñ aũt dicit cauſam materialem, vt quanto corpus citius ſit organicum, tanto citius recipit animam. Aliquando dicit cauſam formalem, vt quanto anima citius eſt infuſa, tanto corpus organicum eſt perfectum. Anima. n. intellectiua infuſione ſit, & in creando infunditur, & infundendo creatur. Aliquando autem dicit cauſam finalem vt quanto præmium maius eſt, tanto labor facilius toleratur. H

(Margin: Sophiſ.)

Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Quanto magis addiſcis, tanto minus ſcis poſito ꝙ tu addiſcas duo enunciabilia, vt hoiem eſſe animal, & aliquid eſſe. & ſcias vnum vt hoiem eſſe Grammaticum inde, ſic quanto illud quod tu addiſcis eſt maius eo quod tu ſcis, tanto illud quod tu ſcis eſt minus eo quod addiſcis, ergo quanto magis addiſcis, tanto minus ſcis. Contra. Quanto magis addiſcis tanto magis augmentatur ſcientia tua in te, per locum a cauſa efficiente. Sed quanto magis augmentatur ſcientia in te, tanto magis ſcis, iterum a cauſa efficiente, ergo quanto magis addiſcis, tanto magis ſcis non ergo minus. Solutio prima ſimplex eſt falſa, quia hęc dictio quanto ſignificat in prima quòd magis addiſcere eſt cauſa efficiens ſciendi minus, quod eſt impoſſibile, cum ſit cã proxima

A ximа efficiens ſui oppoſiti.ſ.ſciendi magis,quia eadem cauſa proxima non pōt eē oppoſitorū,quamuis remota poſſit eſſe,vt eſt in Secūdo Phyſicorū,ſicut eſt natura cauſa efficiens ſalutis nauis,& euerſionis eius,ſed quia nauta per ſui præſentiā, eſt cauſa proxima ſalutis nauis,& per ſui abſentiam eſt cauſa proxima euerſionis, & improbatio bene tenet,ſed probatio peccat ſm figurā dictionis procedendo ab vna ſpecie huius prædicamenti, quod eſt relatio, ad alterā ſpeciē eiuſdem , quia maius,& minus dicunt relationes cauſatas a quantitatibus, magis vero,& minus dicunt relationes cauſatas a qualitatibus. vnde ſicut figura dictionis ſit mutando modū qualitatis in modū quantitatis,vt quantū,vel quod in qualę,vel econuerſo ſimiliter fit figura dictionis procedendo a relatione cauſata a quantitate ad relationē cauſatam a qualitate,vel econuerſo. Itē quæritur de hoc ſophiſma. Quanto aliquid maius eſt, tanto maius videtur . Probatio. Quanto aliquid maius eſt, B tantó a remotiori videtur,ſed quanto a remotiori videtur,tanto minus videtur, ergó a primo, quanto aliquid maius eſt, tanto minus videtur. Contra.ibi ſignificatur eſſe cauſa prædicati,quod non eſt cauſa,ergo locutio eſt impoſſibilis. Sophiſ.

Solutio.prima ſimpliciter eſt falſa,quia eſſe maius non eſt cauſa eius quod eſt minus videri,neque ēt eſt cauſa eius,quod eſt magis videri,quia ad ipſum videre &ad ipſum videri exigitur viſus tanquā virtus,& exigitur coloratū tanquā obiectum.& exigitur modus a parte ſubiecti, & exigitur mediū,quod eſt aer,vel aqua videmus.n.mediante aere,& mediante aqua, & cum his exigitur etiam diſtantia debita,quod ſi minima fuerit diſtantia non videbitur viſibile,vt ſi ponatur viſibile ſupra viſum, ſiue ſupra oculū. Aut ſi etiam fuerit diſtantia maxima nō poterit res videri,& ideo neceſſario exigitur diſtantia debita,& hæc quinque aggregata ſunt cauſa efficiens eius,quod eſt videre,& videri, quia per virtutem viſiuam ſupponimus organum ſiue inſtrumentum videndi . vnde maius non eſt cauſa eius ꝙ C eſt videre, neque eius quod eſt videri. Ad probationem autem ſoluendum per interemptionem , quia hæc eſt falſa. Quanto aliquid maius eſt, tanto a remotiori videtur,quia vt eſt in libro de viſu, vnumquodque viſorum habet ſpatium, quo facto non amplius videbitur.i.vnumquodque viſibile eſt elongabile in tanta diſtantia vltra debitum,in qua diſtantiā ſi ponatur,non amplius videbitur . vnde hæc eſt falſa.Quanto aliquid maius eſt, tanto a remotiori videtur. Quinq; requirū tur ad videndū.

De dictione Quam.

PLures autem dubitationes incidunt circa hanc dictionem Quam quarum prima eſt,de diſtinctione ipſius. Secunda, qualiter importat comparationem. D Tertia,quæ ſit comparatio ipſius ad nomen comparatiui gradus.Quarta quæ ſit comparatio eius ad nominatiuum ſequentem, vt Socrates eſt fortior quā Plato. Quinta,propter quid ſequitur nominatiuus quando hæc dictio quam,adiungitur comparatiuo. Sexta , propter quid comparatiuus aliquando conſtruitur cum ablatiuo aliquando cum nominatiuo , interpoſita quam.

De multiplicitate huius dictionis Quam. Cap. I.

CIrca primū ergo nota,ꝙ hæc dictio quā aliquando eſt aduerbiū ſimilitudinis vt iſte fecit hoc tanquā prudens, & tā iſte quā ille currit . Aliqñ eſt aduerbiū cōparandi, vt Socr.eſt fortior quā Plato. Aliquando eſt aduerbiū admirandi, vt quā fœlix,quam præclara, & quā bonus Deus Iſrael,& aliquando ēt indignandi, vt quam turpe factum, & quam abhominabile ſcelus. Præter hæc etiam eſt coniunctio electiua, quæ ſic definitur a Priſciano . Coniunctio electiua eſt , quando

do diuerſis propoſitis aliquid ex eis nos eligere oſtendimus, vt diues eſſe mallem quam pauper, diuite & paupere poſitis, eligit ſe eſſe diuitem, relinquendo alterum. Et hic ſimiliter bonū eſt confidere in domino quā confidere in homine, hæc dictio quàm eſt coniunctio electiua, & ſic patet multiplicitas huius dictionis quā. E

Quomodo hæc dictio Quàm comparationem importat. Cap. 2.

CIrca ſecundum nota, q ad comparationem quinque exiguntur. Vnum eſt, q comparatur. Aliud in quo eſt id, quod cōparatur, ſiue in quo eſt comparatio. Tertium eſt exceſſus in eo quo eſt comparatio. Quartum eſt illud cui comparatur. Quintum eſt reſpectus medius inter cōparatiuum, & illud cui comparatur, verbi gratia, cum dico, Socrates eſt fortior quàm Plato, Socrates eſt illud, quod comparatur, & fortior dicit fortitudinem in qua eſt comparatio, & etiam exceſſum illius fortitudinis, quia Socrates habet fortitudinem, & etiam habet eam in exceſſu reſpectu Platonis, Plato enim eſt illud cui comparatur. vnde hoc aduerbium quam, nihil habet de comparatione, niſi prædictum reſpectum. Nota F etiam, quod aliquando in comparatione ſextum ponitur, quod eſt mēſura ipſius exceſſus, & tunc comparatiuis gradus conſtruitur cum duplici ablatiuo, vt Socrates eſt maior Platone vno pede, vel conſtruitur cum vno ablatiuo & cum nominatiuo, interpoſito quàm, vt Socra. eſt maior quam Plato vno pede, & ſic diximus q. Socrate eſt excedens ſiue, quod comparatur, & iſtud comparatiuum maior dicit illud in quo excedit, ſiue in quo eſt comparatio, & etiam exceſſum ipſius maioritatis, Plato dicit, quod exceditur ſiue cui comparatur, & hoc aduerbium quā dicit reſpectum medium, vt diximus, inter excedens & illud, quod exceditur, ſiue illud cui comparatur, & ille ablatiuus vno pede, dicit quantus eſt exceſſus maioritatis in Socrate reſpectu Platonis, & illa dicit menſuram ipſius exceſſus. Quotieſcunque volumus ſignificare comparationem, ſiue menſuram exceſſus prædicta quinque ſufficiunt, patet, ergo, quod hæc aduerbium quam, importat comparationem in hoc, quòd dicit reſpectum medium inter exceſſum ſiue comparatum & illud, quod exceditur a comparatiuo, vt diximus. G

Præter quinque ſextū ēt in cōparatione quādoq; an notatur.

Quā comparationē dictio quàm, habeat ad comparatiui dictionē. Cap. 3

CIrca tertium vero nota, q hoc aduerbium quam hēt rationē cū nominatiuo ſequente in reſpectu ad comparatiuum, quia omne comparatiuum dicit exceſſum reſpectu alicuius termini, ſiue reſpectu eius, quod exceditur, & nominatiuū non poteſt eſſe terminus illius exceſſus, niſi mediante hoc aduerbio quam.

Quomodo comparetur ad nominatiuum ſequentem. Cap. 4.

CIrca quartum nota, quod hoc aduerbium quam, eſt ratio per quam rationē nominatiuus terminat reſpectum comparatiui, quòd nominatiuus ſm ſe non potuit terminare reſpectum comparatiui. vnde nominatiuus habet rationē termini per hoc aduerbium quam vnde hoc aduerbium quam, eſt ratio eius, ideſt in quantum terminat reſpectum comparatiui. H

Cur dictionem quàm nominatiuus ſequatur. Cap. 5.

Nominatiuo ſunt agētis obliq patiētiū

CIrca quintum nota, q ſi ſubſtantia ſumitur vt agens, ſumitur in nominatiuo in obliquis autē ſumitur, vt patiens, quia nominatiuus dicit modū agentis, obliqui vero dicunt modum patientis, & quia hæc dictio quam, facit illud, quod exceditur retorqueri ad alium actum, & alius actus ſemper eſt in aliquo agente, ſiue ab aliquo, quod habet modum agentis, modus autem agentis eſt in nominatiuo

A tiuo vt diximus,& ideo quando,hoc aduerbium quam adiungitur comparatiuo, oportet quod ſequatur nominatiuus qui comparatur ad actum alium, vt Socrates eſt fortior quam Plato.

Cur quandoq; Comparatiuũ per ipſam interpoſitã exponamus. Cap. VI.

CIrca ſextum nota, ꝙ illud quod exceditur per comparatiuum, duobus modis poteſt ſignificari. Quia vno modo, inquantum exceditur ſolum. Alio autem modo, inquantum exceditur & ordinatur ad alium actum. Si autem ſumatur ſolum inquantum eſt res exceſſa ab ipſo comparatiuo, ſiue per ipſum comparatiuum, ſic ſtat in ratione eius a quo remouetur exceſſus qui ſignificatur per comparationem. Exceſſus enim eſt in ipſo comparatiuo reſpectu rei exceſſæ, & non eſt in re exceſſa, ſed aufertur ab ea, & ſic res exceſſa ſtat in ratione eius, vt a quo
B aliquid aufertur, ſed comparatio iſte eſt reperta ſolum in ablatiuo, & ideo quando ſignificatur res exceſſa inquantum exceſſa ſolum, tunc oportet ꝙ ponatur in ablatiuo, & ideo comparatiuus iſto modo ſemper conſtruitur cum ablatiuo. Quando autem res exceſsa ſignificatur inquantum eſt exceſsa, & etiam inquantum comparatur ad alium actum, quia comparatio ad alium actum aduenit ſupra comparationem primam, ſcilicet inquantum eſt exceſsa, ideo comparatio ad alium actum eſt quaſi completiua primæ comparationis, & ideo ordinat rem exceſsam ad alium actum, & quia actus, vt diximus, eſt ab aliquo quod ſtat ſub modo agentis, ideo ſequitur nominatiuus, & hoc modo comparatiuus ſemper conſtruitur cum nominatiuo interpoſito quam, & ſic patet propter quid comparatiuus aliquando conſtruitur cum ablatiuo, aliquando vero cum nominatiuo, interpoſito quam, et patet etiam quando debet comparatiuum conſtrui cum
C vno, et quando cum altero, patet etiam quod comparatiuus debet conſtrui cum duplici ablatiuo, vel cum vno, et cum nominatiuo interpoſito.

Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Impoſsibile eſt te ſcire plura quam ſcis. Probatio, hæc eſt impoſsibilis, tu ſcis plura quam ſcis, ergo eius dictum eſt impoſſibile, ergo hęc eſt vera, impoſſibile eſt te ſcire plura quam ſcis. Contra, tu potes addiſcere plura quam ſcis, ergo tu potes ſcire plura quam ſcis, ergo hæc eſt falſa, impoſſibile eſt te ſcire plura quam ſcis. Solutio. prima eſt duplex. Quia ſicut poſſibile dicit relationem, quia omnis potentia eſt eorum quæ ſunt ad aliquid ſecundum Ariſto. Similiter impoſſibile dicit relationem, quia impotentia priuat potentiam ab aliquo et reſpectu alicuius actus, ſicut poſſibile ponit potentiam in aliquo reſpectu alicuius, quia reſpectu ipſius actus eſſentialis, vel reſpectu formæ completiuæ vel reſpectu actus accidentalis, vt re- Sophiſ. 2. de Ani. & 1. Cęli. & Mundi.
D ſpectu comparationis egredientis ab ipſa forma, quia agere eſt formæ. Dico ergo ꝙ prima eſt duplex, eo ꝙ hæc dictio impoſſibile põt ponere relationem ſuã in re accuſatiui caſus, et ſic prima eſt falſa, et eſt ſenſus, tu non potes ſcire plura quàm ſcis. vel poteſt ponere relationem ſuam ſupra totum dictum, et ſic prima eſt vera, et eſt ſenſus, te ſcire plura quam ſcis eſt impoſſibile, quia in nullo tpe ſcies plura quã in eodem ſcis. Item quæritur de hoc ſophiſmate, impoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſse te. Probatio, hominem eſse aſinum eſt impoſſibile, et aliud quam aſinũ genuiſse te eſt impoſſibile, ergo impoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſse te. Contra impoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſse te, ergo aſinus genuit te. Solutio. Prima duplex eſt, eo quod hoc relatiuum diuerſitatis, ſcilicet aliud poteſt referri ad terminum aſinum, et ſic hoc relatiuum aliud eſt accuſatiui caſus, et eſt ſenſus impoſsibile eſt alium ab aſino genuiſse te, et ſic eſt falſa, vel hoc relatiuum aliud poteſt referre totum dictum, ſcilicet aliũ genuiſſe te, et tunc hoc relatiuum aliud eſt nominatiui caſus, et eſt ſenſus impoſsibile Sophiſ.

eſt aliud quam aſinum genuiſſe te. i. aliud eſt impoſſibile quam hoc impoſſibile quod eſt aſinum genuiſſe te, vt hominem eſſe lapidem eſt impoſſibile aliud ab illo impoſſibili, ſcilicet aſinum genuiſſe te, & ſic eſt vera. E

De dictione Quicquid.

QVia hæc dictio quicquid vno modo importat diſtributionem quo ad hoc de ipſa eſt determinntum in diſtributionibus, ſed quo ad hoc quod importat in ſe conſecutionem cum diſtributione, debet determinari de ipſa in ſyncategorematibus Circa hanc, ergo dictionem quicquid primo quæritur quid ſignificat.

Quid ſignificet dictio quicquid. Cap. I.

CIrca primum nota, quod quatuor ſunt de intellectu huius dictionis quicquid ſiue de ſua ſignificatione, vnum eſt diſtributio, alterum eſt materia diſtributionis ſuæ, quia ſicut hæc dictio quilibet habet in ſe diſtributionem, & rem diſtributam per ſuam ſignificationem, ſimiliter quicquid, tertium autem conſecutio, quartum vero eſt diſiunctio, quia cum dicitur, quicquid currit mouetur, ſenſus eſt, ſiue hic currat mouetur, ſiue illud, & ſic eſt ibi conſecutio & diſtributio, & ita quatuor ſunt de ſignificatione huius dictionis quicquid. F

An Quicquid ſit dictio æquiuoca. Cap. II.

CIrca ſm nota q quis intelligantur diuerſa in ſignificatione huius dictionis quicquid, non tñ eſt æquiuoca, qa ſignificat ſub ſubiecto ſiue in re diſtributa, & mediante conſecutione, diſiunctione, & pp hoc ſemper redditur ei verbum quod eſt antecedens, & aliud quod eſt conſequens, vt quicquid currit, mouetur. G

An quicquid importet relationem. Cap. III.

CIrca tertium obijcitur, quia ſenſus iſtius, quicquid currit mouetur, eſt ille. Oẽ q currit mouet̃, ſed hæc eſt relatio, ergo in prima eſt relatio, ergo hæc dictio quicquid, importat relationem. Et dicendũ q hæc dictio quicquid, non importat relationem, nec eſt dictio relatiua, ſed eſt nomẽ diſtributiuum infinitum ſignificans illud quod diximus, & componitur per generationem huius dictionis quid ſm, quod hoc nomen quid ſimpliciter eſt infinitum, & non ſecundum quod eſt interrogatiuum, vel relatiuum. Argumentum autem peccat ſm accidens, quia non oportet quod ſi in vno conuertibilium intelligitur relatio, q in altero intelligatur. verbi gra. illæ duæ conuertũtur, homo aſinus currit, & homo qui eſt albus currit, & tñ in vno intelligitur relatio. in altero vno non Secundum vero prędicta quęritur de hoc ſophiſmate. Quicquid ſciuit. Deus ſcit. Probatio. Deus ſciuit omnia & nihil oblitus eſt, ergo quicqd Deus ſciuit, ſcit. Contra. Quicqd Deus ſciuit, ſcit, ſed ſciuit te naſciturum, ergo ſcit te eſſe naſciturum, ergo tu es naſciturus. Solutio. prima ſimplex eſt vera, quia ſcientia cauſæ primæ ſemper eſt eadem, neq; recipit in ſe tranſmutationem. vnde de rebus omnibus ſcientiam habet immutabilem, & ideo de rebus corruptilibus ſcientiam habet impermutabilem. Cuius cauſa eſt. Omne cognoſcens cognoſcit ſm modum ſui, & ſecundum virtutem ſuæ cognitionis, & non ſecundum modum cogniti. vnde quia virtus cognoſcitiuã cauſæ primæ non dependet a rebus, ſed dependet ab ipſa tanquam a ſua cauſa, cognitio autem noſtra dependet a rebus cognitis & perficitur ab eis, ideo eſt, quod noſtra cognitio & ſcientia eſt permutabilis ſm rerum permutationem. Scientia vero cauſa primæ non eſt permutabilis ſecundum permutatio H

Sophiſ.

nem

A nem rerum. Improbatio autem peccat ſ.n figuram dictionis, ex commutatione prædicamenti, quia mutatur quid in quando. Hæc autem diſtributio, quicquid, dicit quid, naſciturus autem dicit quando, & ſic mutatur in quando. aſſumendo naſciturū ſub eo quod eſt quicquid. Eſt ēt ſophiſma accidentis, quia quid & qñ poſſunt accipi vno modo inquantum ſignificantur per dictionem, id eſt per ſermonem, & ſic peccatum eſt in eis ſ.n figuram dictionis, propter principium motiuum quod eſt in dictione. Alio autem modo poſſunt ſumi quid & quando, ſcilicet a parte rei, ſiue modi ſignificandi rem circunſpectiuo ſermone, & ſic error in eis facit ſophiſma accidentis propter principium motiuum in re, vniuerſaliter enim dico, quòd vbicunq; eſt figura dictionis ſemper eſt ibi ſophiſma accidentis, & non econuerſo, ſed hoc per cauſas diuerſas, ſicut tetigimus, quia modi rerum prædicabilium ſunt diuerſi, & ſi accipiantur inquantum per dictionem ſignificantur, ſic fit figura dictionis. B Si autem illi modi accipiantur a parte rei, ſiue vt ſunt modi rerum circunſcriptiuo ſermone, ſic fit accidens in eis, quia primo modo eſt principium motiuum in dictione. Secundo vero modo in re.

Vbi eſt fallacia figuræ dictiōis ibi eſt fallacia accidentis, ſed nōn ecōtrario.

De Incipit & Deſinit.

A Quibus dependet cognitio rei propria ſunt re, ſed cognitio horum verborum incipit & deſinit, dependet a rebus permanentibus & ſucceſſiuis, quia ſi hæc verba adiungantur rebus permanentibus & ſucceſſiuis, habēt ſm hæc diuerſas rationes, & ideo dicturi de his verbis incipit & deſinit. Primo quæremus quæ differentia eſt ſucceſſiuorum, & permanentium, Secundo quæ ſunt res horum verborum Incipit & Deſinit cum rebus permanētibus & ſucceſſiuis. Tertio vtrum motus incipiat, vel deſinat, & qualiter & quid ſit motus. Quarto vtrum tempus incipiat, vel deſinat, & quid ſit tempus. & cuius menſura, C & in quo ſit vt in ſubiecto. Quinto vtrum potentia incipiat, vel deſinat, & quot modis dicitur potentia. Sexto autem vtrum termini habeant differentem ſuppoſitionem cum his verbis a parte poſt, & cum alijs verbis.

Vide Pau. pgulé. & Pau. Venetum.

De ſucceſſiuorum a permanentibus diſcrimine. Cap. I.

CIrca primum obijcitur cū ſucceſſiua non hēant eſſe niſi a permanentibus, ergo non habebūt rōnem ſiue definitionem niſi ab eis, quia a quo eſt eſſe & ratio. ergo rō ſucceſſiuorum non differt a rōne permanentium, ſed quorum rōnes non ſunt differentes, nec ipſa ſunt dr̄ia, ergo ſucceſſiua & permanentia non differunt. Et dicendum vt tactum eſt, ꝙ rerum aliæ ſunt permanentes, aliæ ſucceſſiuæ, & differunt a ſe inuicem multipliciter. Prima dr̄ia eſt, ꝙ res permanentes dicuntur, quarum eſſe eſt totum ſimul, vt ſunt homo, lapis, lignū, aer, terra. Res aūt ſucceſſiuæ dñr, quarum eſſe non eſt totum ſimul, ſed eſt in ſucceſſione, vt ſunt tē-D pus & motus. Secunda dr̄ia eſt, quod partes permanentium ſimul ſunt omnes, vt partes hominis lapidis & aeris, & non eſt vna poſt alteram, ſed partes ſucceſſiuorum non ſunt ſimul omnes, ſed eſt vna poſt alteram ſucceſſiue, vt partes motus & partes tp̄is, quia poſt vnam partem motus ſequitur altera, & nō ſunt duæ partes eiuſdem motus ſimul, neq; duę partes temporis ſunt ſimul, ſed vna eſt poſt alteram ſucceſſiue, impoſſibile.n. eſt plura tempora ſimul eſſe. Tertia differentia eſt, quod permanentia priora natura ſunt ſucceſſiuis, & ſucceſſiua natura ſunt poſteriora, cum ſint cauſa ſucceſſiuorum. Quarta differentia eſt, quia res permanentes ſunt in ſe terminatæ quecunque habent terminos, ſed res ſucceſſiuę non habent terminos in ſe, vt motus qui terminantur ad res permanētes vt alteratio ad qualitatem. Augmentum & diminutio ad quantitatem, & ſic de alijs. Quinta differentia eſt, quod res permanentes ſic in ſui principio & in ſui fine, vt patet in ſubſtantia & in accidentibus permanentibus, vt in lapide, & in albedine & nigredine,

nigredine, res vero ſucceſſiuæ, dum fiunt, ſunt, motus enim fit in tempore & in ſucceſſione, mutatio vero ſubito & in inſtanti, res vero ſucceſſiuæ, neque ſunt in ſui principio neque in ſui fine vt poſtea patebit de motu. E

Quæ nam res ſucceſſiuorum ac permanentium, in verbo, incipit & deſinit attenditur. Cap. II.

Circa ſm obijcitur, quia cum motus habeat rationem a ſuis terminis quãuis magis a termino ad quem, q̃ a termino a quo quia motus fere omnes definiuntur per terminum ad quem natura tendi, vt dealbatio eſt motus ad albedinem, denigratio eſt motus ad nigredinem, augmentum vero eſt motus ad maiorem quantitatem, generatio vero eſt motus ad ſubſtantiam, & ſic omnes motus definiuntur per terminum finalem, præter corruptionem quæ definiuntur per terminum a quo, quia corruptio eſt mutatio a ſubſtantia, ergo omnis motus habet rõnem a ſuis terminis, quamuis magis a termino ad quem quàm a termino a quo, ergo tunc incipit & deſinit dicunt motum, vel modum motus reſpectu termini a quo, vel reſpectu termini ad quem tunc oportet, quod ſic termini ſunt ſpecie differentes, ꝙ rationes horum verborũ, incipit & deſinit, ſint ſpecie differentes, ſi talibus terminis adiungantur, ſed ſucceſſiua & permanentia ſunt ſpecie differentia, ergo hoc verbum deſinit, ſi adiungitur permanentibus & ſucceſſiuis, habebit ſecum has rationes ſpecie differentes, & ſimiliter hoc verbum incipit. Quod concedimus dicentes, quòd ratio huius verbi incipit cum rebus permanentibus eſt iſta. ſ. eſt & ante non fuit, vt incipit eſſe albus, eſt albus, & ante hoc non fuit albus. Vnde hoc modo, hoc verbum incipit dicit poſitionem præſentis cum priuatione præteriti, vel etiam ſic, incipit. i. nunc primo eſt. Cum rebus autem ſucceſſiuis exponitur ſic, nunc primo eſt, vel ſic, non eſt, ſed poſt hoc erit, vt incipit moueri, non mouetur, ſed poſt hoc mouebitur, tunc priuat præſens & ponit futurum. Sed hoc verbum deſinit in rebus permanentibus exponitur ſic. Nunc vltimo eſt, vel ſic, eſt & de cætero non erit, vt deſinit eſſe albus, nunc vltimo eſt albus, vel ſic eſt albus, & de cætero non erit albus, & ſic ponit præſens, & priuat futurum. Cum rebus autem ſucceſſiuis exponitur ſic. Nunc vltimo fuit, vel ſic non eſt, ſed ante hoc fuit. vt deſinit currere, non currit, ſed ante hoc cucurrit, & ſic priuat præſens & ponit præteritum. F G

Incipit & deſinit quo pacto definiãtur.

Item quæritur, cum diuerſa tempora intelliguntur per iſta verba incipit & deſinit, vtrum intelligantur ibi æqualiter, vel vnum per prius & alterum per poſterius. Et dicẽs quòd iſta verba incipit & deſinit dicunt inceptiones & deſinitiones rerum, ſed inceptiones non ſunt niſi in terminis rerum initialibus & finalibus, ſed vltra terminum finalem nihil eſt de re, neque ante terminum initialem eſt aliquid de re, eo quòd tota res infra ſuos terminos continetur, ideo eſt ꝙ cum hoc verbum deſinit, dicat terminum finalem rei, per prius dat intelligere præſens, & conſequitur priuatio futuri, eo ꝙ vltra terminum finalem rei nihil eſt de re, & loquor in permanentibus. vnde hoc modo iſta expoſitio nunc vltimo eſt rectior quàm iſta, eſt & de cætero non erit. Cum ſucceſſiuis autem hæc rectior, nunc vltimo fuit, quam iſta, non eſt ſed ante fuit vnde per prius ponitur ibi præteritum terminatum ad præſens & conſequitur priuatio præſentis. Sed per hoc verbum incipit adiunctum permanentibus, per prius datur intelligi præſens & conſequitur priuatio præteriti, quia res permanentes ſunt in ſui principio, & ante ipſum nihil eſt de his. vnde hoc modo rectius exponitur ſic eſt, quam ſic, eſt & ante hoc non fuit. Sed cum ſucceſſiuis per prius intelligitur poſitio futuri terminati ad præſens, & per poſterius priuatio præſentis, propter hoc quod res ſucceſſiue non ſunt in ſui principio, ſed poſt principium. H

Et

A Et nota, quod hoc verbum incipit, nō propter hoc eſt diuerſorum temporum. Quia tempus dicitur dupliciter. Vno enim modo, tempus eſt menſura primi motus, vel motus primi mobilis, & eſt ſpecies quantitatis continuæ, & ſic eſt tempus ſecundum veritatem temporis, & tempus iſto modo non accidit verbo, & ſic dantur intelligi diuerſa tempora per iſta verba incipit & deſinit, ſed non a parte conſignificationis eorum, ſed a parte terminorum ſuorum, & ſignificationum principalium, qui quidem ſunt cauſæ, quare eſt inceptio vel deſinitio. Alio autem modo tempus dicitur non menſura primi motus, neque tempus ſecundum veritatem temporis, ſed dicitur motus temporis, & hoc modo tempus accidit verbo, & ſic incipit & deſinit ſunt præſentis temporis, & ſic intelliguntur in eis diuerſa tempora a parte ſignificationis principalis, & intelligitur in eis vnum ſolum tempus a parte conſignificationis. Et prædicta diſtinctio temporis eſt ſimilis diſtinctioni generis, quod ſimiliter genus dicitur dupliciter. Vno enim modo genus dr̄ ſecundum ueritatem generis, & hoc modo nō ſunt duo genere reperta in natura rerum ſcilicet maſculinum & fœmininum, & hoc modo genus eſt tantū in animalibus, vt in viris & fœminis. Alio autem modo genus dicitur modus generis, & ſic reperitur genus in rebus inſenſibilibus, & dicitur lapis maſculini generis, & petra fœminini vnde ſicut genus dr̄ uno modo veritas generis, & alio modo modus generis, Similiter tempus dicitur vno modo veritas tēporis, & ſic non accidit verbo. B

Tēpus duobus modis dicitur.

An motus incipit vel deſinit & quid motus. Cap. III.

C Irca tertium obijcit, quia vult Ariſt. ꝙ ſi aliquis mouetur, mouebitur, & mouebatur. ſed ſi mouebitur, ſumus illo futuro, tunc verum eſt dicere, quoniā mouetur, ergo iterum mouebitur, & mouebat̄, illud iterum futuri accipiatur, ergo iterum mouebitur in alio futuro, & verum erit dicere qm̄ mouetur, & ſic contingit moueri infinitum, ergo motus non poteſt deſinere. Eodem autem modo probatur, quod non poteſt incipere, quia ſi mouetur mouebitur & mouebatur, ſed ſi mouebatur ſummus in illo præterito, & iterum erit dicere in illo præterito quod mouetur, ergo mouebatur prius in alio præterito, & ſi iterum illud præteritum accipiatur, verum eſt illo dicere, quoniam mouetur in alio priori præterito, et ſic contingit abire in infinitum a parte ante, ſicut a parte poſt, ſiue a parte præteriti, ſicut a parte futuri, ſed impoſſibile eſt abire infinitum, quia infinita nō poſſunt per tranſiri, ergo impoſſibile eſt, ꝙ motus incipiat, et ſic motus non poteſt incipere nec deſinere. Et ſicut obijcitur de motu, ſic obijci poteſt de curſu, qđ nō poſſit incipere neque deſinere, quia ſicut currit et curret, et inde vt prius. D Eodem aūt modo poteſt obijci de quolibet alio ſucceſſiuo, ꝙ non poſſit incipere neque deſinere. Et dicendum, ꝙ motui rerum inferiorum cuilibet ſucceſſiuo debetur principiū et finis vt patet in motu alterationis, qui eſt ab vno termino in alterum, ut ab una qualitate contraria in alteram vel in mediam, & augmentum ab vna quantitate ad alteram, & motus ſecundum locum ab vno loco in alterū, & ſic omnes motus inferiores incipiunt & deſinunt. Ad illud autem, quod obijcit de infinitatione motus dicendum, ꝙ infinitum proprie dicitur tripliciter. ſ. diuiſione, vt linea dicitur infinita diuiſione, & quodlibet continuum, omne. n. continuum diuiſibile eſt in infinitum. Alio autem modo dicitur infinitum appoſitione, vt numerus, omnis enim numerus augmentabilis eſt in infinitum. Tertio autem modo dicitur infinitum vtroque modo, vt motus & tempus. vtrunque. n. eſt infinitum, diuiſione, cum ſit continuum, & eſt infinitum appoſitione cum poſt vnum tempus ſit aliud tempus & poſt vnum motum ſit alius motus in infinitū, & ſic eſt infinitas, vtroque modo ſcilicet, appoſitione & diuiſione. Dicendum breuiter, quod

Colligitur 1. & 2. Eléc. in pleriſque locis.

Infinitū proprie tribus modis dicitur.

quòd infinitum iſto triplici modo eſt tantum in potentia, & non in actu bene po- A
teſt per tranſiri eò quòd infinitum in potentia bene poteſt per tranſiri, infinitum autem in actu, non poteſt. vnde quia obiectiones volebant reducere potentiam in infinitum ad actum dicendo motum, ideo ſequebatur infinitas. Quòd autē in tentetur reducere infinitum diuiſione in actum patet, quia cum dicitur, ſi mouetur mouebitur, iam diuidit motum per partes ſuas, & cum iterum ſumit præteritum & futurum dicens, ꝙ ſi mouetur in illo, ergo mouebitur, & mouebatur, patet quòd adhuc diuidit partes motus, & ſic potentiam diuiſionis infinitæ nititur reducere in actum diuiſionis. vnde licet motus ſit infinitus reducendo aptitudinem infinitæ diuiſionis in actu non propter hoc ſequitur quòd motus ſit ſic infinitus ſimpliciter, ſed eſt ibi fallacia ſecundum quid, & ſimpliciter. Si quæratur vbi debeat quis reſiſtere obiectionibus. Dicendum ꝙ vltimæ illationi debet reſiſtere, quia bene probat, quòd contingit abire infinitum a parte ante & a parte poſt diuiden- B
do motum a parte principij, ſiue a parte finis, ſed ex hoc non ſequitur, ergo motus non poteſt recipere neque deſinere, quia motu ſecundum ſe infinitus eſt, diuiſione autem infinitus eſt. vnde omnis motus inferior incipit, & deſinit.

Motus cęli nec incepit nec deſinet.

Item obijcitur, qđ motus primi mobilis, ſiue cęli, eſt infinitus, quia vna reuolutio naturaliter cęli eſt poſt aliam, ſicut vnus hō ex alio hoīe naturaliter, gńatus, ergo non fuit prima reuolutio cęli, quia ſi fuiſſet prima tunc illa non fuiſſet poſt aliā, ergo motus cœli non incepit, ergo fuit ab æterno, ergo, & cęlum ab æterno, ergo planta eſt ab ęterno, qđ eſt credentibus impius error. Similiter aūt vr quod motus primi mobilis a parte poſt ſit infinitus, qa poſt vnam reuolutionē cęli naturaliter ſequit̄ altera, ergo non eſt ſumere vltimam reuolutionem cęli, ergo motus cęli eſt infinita a parte poſt. Item ſi obijcitur qđ generatio hoīum ſit infinita a parte ante & a parte poſt, & plantarum, aliorum generabiliū & corruptibilium, C
quia hoc eſt principium in natura, hō ex homine generatur, & equus ex equo, leo ex leone planta, ergo non eſt ſumere primum hoīem, quia ſi ſumat aliquem, ille erit ex alia ſm viam naturæ, & ille alius ex alio priori, & ſic in infinitum in hominibus & cæteris animalibus & in plantis. Et dicēdum qđ motus primus & gńatio oīum inferiorum. vt animalium, & plantarum, poſſunt ſumi dupliciter, quia vno modo ſm viam naturæ, & ſm naturalia, & alio modo ſecundum comparationem ad primum, qđ eſt ſupra naturam, vt ad cām primam, & ſm principia naturæ non eſt reperire primam reuolutionem cęli, neque vltimam, neque primum hoīem, vel primum animal, vel primam plantam, quia natura non potuit facere primum hoīem, neque primum leonem neque primam plantam neque primā reuolutionem. Sed mō ſecundo ſui reperire primum hoīem & primam generationē in omnibus generalibus, quia primum, qđ eſt ſupra naturam, vt cā prima ex ſua ſumma potentia potuit facere quodlibet ex nihilo, quod natura non potuit. Item eodem D
modo obijcitur, qđ motus non ſit in ſui principio neque in ſui fine, ſicut obijciebatur, quod nō potuit incipere neque deſinere, quia ſi aliquis in principio motus mouetur, ergo mouebatur prius, non, ergo erat in principio, & ſi aliquis mouetur in fine, ergo mouebitur poſterius, non, ergo motus erat in fine, ergo motus non erat in principio. Quod concedimus. Habito, quod omnis motus nec in principio incipiat, & nec in fine deſinat, & qualiter incipiat & deſinat, quia motus inferioris vere incipiunt & deſinunt per principia naturæ, motus autem inferiorum & etiam tota generatio continua inferiorum incipit & deſinit per primum ſupra naturam, Sciendum, quod motus definitur ſic, Motus eſt perfectio exiſtentis in potentia ſecundum, quod huiuſmodi. Quod patet ſic, quia mobile & ſolum mobile eſt in potentia paſſiua ad motum, ſed omnis potentia perficitur per ſuum actiuum, vt potentia ad calefaciendum per calefieri, & potentia ad dealbandum

Motus quid.

per

A per albedinem,& ſic de alijs,ergo cum mobile dicat potentiam ad motum. ideo mobilis inquantum mobile perfectio eſt motus, & ideo perficitur mobile inquantum eſt mobile cum mouetur, viſibile inquantum eſt viſibile cum vr,& augmentabile inquantum eſt augmentabile cum augmentatur,& alterabile inquantũ eſt alterabile cum alteratur, ergo ſimpliciter mobile inquantum eſt mobile cũ mouetur, ſed cum mobile inquantum eſt mobile exiſtat in potentia, vt dictum eſt, ergo motus eſt perfectio exiſtentis in potentia,ſecundum ꝙ huiuſmodi,quod eſt perfectio mobilis,ſecundum quod exiſtit in potentia,inquantum eſt mobile.

An tempus incipiat vel deſinat,& quid ſit tempus. *Cap.* IIII.

Circa quartum obijcitur, quia vt innuit Ariſt. in 4. Phyſi.Sicut punctus continuat duas partes lineæ,& eſt indiuiſibile in linea,ſimiliter nunc eſt indiuiſibile in tempore,& continuat duas partes temporis,vt tempus prius tempori poſteriori. Et ideo dixit Ariſt. quod nunc eſt ſemper finis temporis præcedentis & principium ſubſequentis,ergo impoſsibile eſt reperire primum nunc in tempore quia quodcunque nunc accipiatur ſemper eſt finis vnius temporis,& principium alterius,ergo ante illud nunc, erit accipere aliud tempus prius,& ante tempus, erit accipere aliud nunc quod erit principium illius,& finis iterum alterius temporis præcedentis, ergo non eſt ſumere primum tempus, ergo tempus non incipit,ergo tempus eſt ab æterno. Et dicendum eſt ſicut dictum eſt de motu circulari cœli,& de motu generationis, quod tempus poteſt ſumi ſecundum duas cõparationes.ſ.ſecundum comparationem ad naturam,& ſecundum comparationẽ ad cãm primam.Si aũt ſumatur ſm comparationem ad naturam,ſic tempus non põt incipere, quia natura non potuit facere primum tempus, vnde tempus ſm viam naturæ procedit in infinitum a parte ante, & a parte poſt.Si aũt ſumatur tempus per comparationem ad cauſam primam ſic incipit tempus, quia incipit cum motũ,& cum mobili primo. Quid aut ſit tempus,& cuius menſura ſit,quia eſt menſura.ſ.primi motus ſi motus primi mobilis, & in quo ſit vt in ſubiecto, quia eſt in motu circulari cęli,primo dictum eſt in tractatu huius dictionis ſi.

Te.cap. 12.1.

Tẽpus eſt æternum.

B

C

An potentia incipiat vel deſinat. *Cap.* V.

Circa quintum quæritur vtrum potentia incipit vel non. Et vr quod incipit quia ſi potentia incipit,ergo poſsibile incipit, ergo non erat poſsibile antequam inciperet, ſicut non erant res antequam inciperet eſſe, ergo modo ex non poſsibili factum eſt poſsibile,ſed non poſsibile,& impoſsibile æquipollent cũ conuertantur ergo ex impoſsibili factum eſt poſsibile quod videtur inconueniens,ergo poſsibile non incipit,ergo nec potentia ipſius poſsibilis incipit. Sed cõtra hoc ſic obijcitur,quia,ſi poſsibile non incepit,ergo fuit ab æterno,& ſic ſequitur hereſis,dicendo,quod non ſolus Deus fuit ab æterno,ſed etiam materia prima fuit ab æterno cum Deo quod error,non ſolum in fide catholica, ſed ẽt in ſcientia Naturali,quia ponitur eſſe materia ſine forma, & ſeparata a paſsionibus.i.accidentibus,ergo neceſſe eſt poſsibile incepiſſe, & potentiam ipſius, Et dicendum eſt ꝙ duplex eſt potentia, quia eſt quædam potentia rerum creatarum quæ diuiditur per potentiam actiuam creatam,& per potentiam paſsiuam creatam,& ita incepit eſſe,& vtraque pars eius. Alia autem eſt potentia increata, & hæc eſt potentia cauſæ primæ ſiue primi agentis. & iſta non incipit eſſe, ſed eſt ab æterno, & ſic potentia paſsiua incepit, & poſsibile incepit. & potentia actiua rerum creatarum non incepit.

Tex.cõ. 99.et in de in pleriſq; locis.

D

Ad illud autem quod obijcit.ꝙ ſi poſsibile incepit, ergo cũ non poſsibili factũ eſt poſsibilis,ergo impoſsibile eſt poſsibile cum nõ poſsibile,et impoſsibile ęquipolleant.Dicendum eſt,ꝙ hoc non eſt inconueniens vno mõ,et alio mõ ſic, quia

inconueniens eſt quod agens aliud naturale ex impoſſibili faciat poſſibile in na- E
tura. Sed de agente quod eſt ſupra naturam, ut cauſa prima, nõ eſt inconueniens, ꝙ ex impoſſibili faciat poſſibile in natura, quia natura non potuit facere aliquid ex nihilo, ſed cauſa prima potuit, & ideo ex impoſſibili in natura potuit facere poſſibile prima cã. Item nota quod ſicut dictum eſt. quod quædam eſt potentia increata, & hæc eſt actiua ſimpliciter a ſe, & nullo alio, & hæc eſt cauſæ primæ, vt diximus, quia nullo modo eſt mota neque per ſe neque per accidẽs, ſed mouet omnia creata. Alia eſt autem potentia creata, quæ incepit eſſe vt diximus, cum rebus creatis. Huius autem potentiæ alia eſt actiua quæ mota mouet, & hæc eſt cuiuslibet agentis naturalis, alia autẽ dicitur potentia paſſiua, et hæc potentia paſ-

Prima paſsiua triplex.

ſiua eſt materia prima, et eorum quæ conſequuntur materiam primam. Item potentia paſſiua ſumitur tripliciter, quia quædam eſt potentia finalis quæ ſimpliciter, et poteſt habere actum ſimul, ut potentia quæ eſt in materia aeris ad hoc, vt F
ex aere fiat ignis, ſimpliciter eſt perfecta quando ignis generatus eſt ex aere, et materiæ potentia quæ eſt in ligno, ad hoc vt ex eo fiat arca ſimpliciter eſt perfecta quando ex eo facta eſt arca. Alia autem eſt potentia paſſiua, quæ eſt perfectibilis ſecundum partem ſemper, et nunquam ſecundum totum, vt potentia diuidentium infinitum in continuis particulares diuiſiones perficiunt partes illius potentiæ, quia quo ad hoc diuiſum eſt continuum in aliquam vel in aliquas partes, et ſecundum hoc tantum finita eſt illa potentia, ſed quia impoſſibiles eſt omnes diuiſiones continui ſimul eſſe, ideo impoſſibile eſt illa perfici ſecundum totum. Tertia autem potentia paſſiua eſt, quæ poteſt fieri neque ſecundum partem neque ſecundum totum, et hoc in oculo cæco, et in animali mortuo, quia in oculo cæco manet materia in qua fuit viſus, et in homine mortuo manet mate- G
ria in qua fuit vitæ, ergo, cum materia non poſſit eſſe ſine potentia, neceſſe eſt ꝙ ibi remaneat potentia, ſed aliter quam prius quia prius poterat finiri, modo autem non poteſt, eo quod a priuatione non eſt redire in habitum per naturam, et hæc potentia paſſiua dicitur infinita.

Sophiſ.

Item poſito, ꝙ Socra. ſit albiſſimus hominũ qui modo ſunt, & poſt hoc inſtans naſcatur quidam albior eo quæritur de hoc ſophiſmate, Socrates deſinit eſſe albiſſimus hominum. Probatio. Socr. eſt albiſſimus hominum, & de cætero nõ erit albiſſimus hominum; ergo deſinit eſſe albiſſimus hominum. Contra. Socrates deſinit eſſe albiſſimus hominum, ergo hominum qui ſunt & hominum qui non ſunt quorũ vtrunque eſt falſum. Et dicendum, ꝙ prima eſt vera, & ꝓbatio bene tenet, ſed improbatio non tenet, vt dicunt quidam, eo quòd eſt ibi figura dictionis, a ſimplici ad perſonalem, quia dicunt quidam, ꝙ tenetur ille genitiuus hominum ſimpliciter in prima, ſed cum infert, ergo hoĩum qui ſunt, vel hominum, qui nõ ſunt, perſonalem habet ſuppoſitionem. Alij autem dicunt quod eſt ibi figura dictionis H
ab ampliata ſuppoſitione ad reſtrictam, quia ille genitiuus hominum in prima tenetur pro quolibet alio homine a Socra. ſed cum dicit, ergo hominum qui ſunt, vel hominum qui non ſunt, ille genitiuus hominum reſtringitur ad exiſtentes ex vna parte, & ad non exiſtentes ex alia parte per implicationes circa ipſum factas. Vel dicendum, quod improbatio peccat ſecundum accidens, quia ſic deſinitio ſignificatur reſpectu hominum ſimpliciter, non tamen reſpectu hominum qui ſunt vel reſpectu hominum qui non ſunt quia non eſt neceſſe quòd, ſi aliquod accidat

Sophiſ.

antecedenti, quod propter hoc accidat conſequenti. Item poſito quod Socr. ſciat tñ tria enunciabilia neceſſario & nunquam deſinat ipſa ſcire, & nominentur. a. b. c. & d. ſit quartum enunciabile quod ſciat modo Socrates & de cætero non ſciat ipſum. Quæritur de hoc ſophiſmate. Socra. deſinit ſcire quicquid ipſe ſcit. Probatio. Socra. ſcit quicquid ipſe ſcit, & de cætero non ſciet quicquid ipſe ſcit, er-

A go deſinit ſcire quicquid ipſe ſcit. Contrà Socr.dèſinit ſcire quicquid ipſe ſcit,
ſed ipſe ſcit a,ergo deſinit ſcire a Solutio, prima eſt falſa, & probatio non valet
quia altera probantium eſt duplex,quia minor eſt duplex,eo ꝙ negatio pôt prę
cedere diſtributionẽ,& ſic eſt vera hæc.ſ.de cętero non quicquid ipſe ſcit ſciet,
& ita facit diſtributionẽ teneri particulariter,& ſic eſt vera, ſed ſic non ſequitur
concluſio,vel negatio pôt ſequi diſtributionem ſic, de cætero quicquid ſcit non
ſciet,&ſic eſt falſa,quia ſenſus eſt de cætero non eorum quæ ſcit ſciet, quod fal-
ſum eſt,& ſic ſequitur concluſio. Et nota ꝙ cum incipit & deſinit coniunguntur Notabi
multitudini,vel nomini pluralis numeri, debet exponi remouendo totam multi le valde
tudinem,vel vnum quodq; de multitudine, vt Socra. ſcit quicquid ipſe ſciet de pul-
cætero nullum eorum Sciet.Similiter & hoc,Socra.videt oẽm hominem,poſito chrum.
quod Socr.videat ſemper oẽm hominem alium a Platone,& modo videat Pla-
B tonem,& de cętero non videbit eum,& probatio & improbatio ſint omnino ſimi
liter ſicut in præcedenti ſophiſmate.Item poſito, quod Socr.ſciat tria enunciabi
lia neceſſario & ſemper ſciat ea.ſ.a.b.c. & cum illis ſciat hoc enunciabile.ſ. ſe ni-
hil deſinere ſcire,& poſt hoc inſtans non ſciat illud. Quæritur de hoc ſophiſ.So- Sophiſ-
cra.deſinit ſcire ſe nihil deſinere ſcire. Probatio Socr.ſcit ſe nihil deſinere ſcire, ma.
& de cætero niſi ſciet ſe nihil deſinere ſcire,ergo Socra.deſinit ſcire,ſe nihil de-
ſinere ſcire.Contra.Socr.deſinit ſcire ſe nihil deſinere ſcire,ergo Socr. ſcit ſe ni
hil deſinere ſcire,ſed quicquid ſcitur eſt verũ, ergo Socr. nihil deſinere ſcire eſt
verũ,ergo nihil deſinit ſcire locus,ſiue a conuertibili,ergo non deſinit ſcire hoc
enunciabile.ſ.ſe nihil deſinerę ſcire.Solutio.Prima eſt vera,& probatio bene te
net.Sed improbatio peccat ſm quid & ſimpliciter in hoc argumento, nihil deſi-
nit ſcire,ergo non deſinit ſcire hoc enunciabile,ſe nihil deſinere ſcire,quia ſcien
C do hoc enũciabile,non propter hoc augmentatur ſcientia ſua,eo quod ſcire hoc
enunciabile nihil aliud eſt,niſi ꝙ ipſe ſciat ſe ſcire alia tria enunciabilia.& de cæ
tero non ſciet ſe ſcire ea,ſicut accidit qñ dormit vnde ſicut homo non plura ſcit
in habitu cum vigilat quàm dormit, ſimiliter non plura ſcit ſciendo hoc enuncia
bile quàm non ſciendo ipſum. Cuius cauſa eſt,ꝙ hoc enunciabile ponit reflexio
nem actus ſciendi ſupra ſe,cum ſciat illa tria,& ſciat ſe ſcire ea, et ita ſciat quod
nullus eorum obliuiſcatur,et pp hoc ſcit ſe nihil deſinere ſcire,ſed ſiue ſcientia
reflectatur ſupra ſe, et habeat actu ipſam ſiue non reflectatur, non pp hoc aug-
mentatur,vel diminuitur,ſed modus eſt alius,ſicut cum videt coloratũ, et videt
ſe videre coloratum, non pp hoc plura videt q̃ ſi videat coloratum tantum, ita
ꝙ non aduertat ſe videre.Vnde ſicut hoc eſt quid et ſimpliciter nihil videt, ergo
non videt tenebras,eo quod licet tenebræ ſint aliquid,cum nihil ſunt in vidẽdo.
D Similiter in propoſito,vt nihil deſinit ſcire, ergo non deſinit ſcire hoc enunciabi
le.ſ.ſe nihil deſinere ſcire.Item poſito quod Socra.ſit in vltimo inſtanti vitæ ſuę. Sophiſ-
Quæritur de hoc ſophiſmate. Socra. deſinit eſſe non deſinendo eſſe. Probatio ma.
Socra.non eſt deſinendo eſſe,& de cætero non erit non deſinendo eſſe,ergo So-
cra.deſinit,ergo prima eſt vera.Socr.deſinit eſſe non deſinendo eſſe. Contra.So
cra.dèſinit eſſe non deſinendo eſſe,ergo Socra. deſinit eſſe dum non deſinit eſſe,
vel,ſi non deſinit eſſe,vel quia non deſinit, eſſe quorum vtrunque eſt impoſſibi-
le. Gerundium enim in do,reſoluitur per dum,vel ſi,vel per quia. Solutio. Pri-
ma eſt duplex,eo quòd hęc determinatio,non deſinendo eſſe,poteſt determina-
re hoc verbum deſinit,vel hoc verbum eſſe,quia immediate ſequitur.Si vero de
terminet hoc vebum deſinit ſic hæc falſa eſt, & oppoſita ponuntur circa idem.
vnde ſenſus eſt,deſinit quia non deſinit, vel dum non deſinit, vel ſi non deſinit,
& ſecundum hoc probat.Si autem determinat hoc verbum eſſe,ſic eſt vera.& eſt
ſenſus. Socr.deſinit eſſe niſi deſinẽdo eſſe.i.Socrates deſinit eſſe indeſinens, vel

eſſe ſine definitione.vnde nõ deſinit eſſe ſimpliciter, ſed eſt tale.ſ.eſſe indeſinẽs, E vel ſine definitione,quia vſque modo habuit eſſe indeſinens, vel eſſe ſine definitione,& de cætero non habebit tale eſſe,immo habebit eſſe deſinens, cum definitione. Et primo modo eſt compoſita, & falſa, quia in ſenſu compoſitionis fallit. Secundo vero diuiſa,& vera, vnde eſt ibi ſophiſma compoſitionis.

Quam ſuppoſitionem termini ſubſtantiales in his terminis habeant. Cap. VI.

CIrca vltimum quæritur vtrum termini ſubſtantiales,& accidentales habeãt eandem ſuppoſitionem cum his verbis incipit,& deſinit, & cum alijs verbis a parte poſt,vel diuerſam. Et vr ꝙ diuerſam,quia bene ſequitur, Socr.eſt hõ,& de cætero non erit hõ qui eſt,ergo deſinit eſſe hõ. Sed poſito ꝙ nullus ſit color niſi albedo,& corrupta albedine ſtatim erit nigredo, & non eſt niſi in Socr. & tũc nõ F ſequitur,Socr.eſt coloratus,& de cætero non erit coloratus colore qui eſt, ergo deſinit eſſe coloratus non ergo ſimilem hñt ſuppoſitionẽ termini ſubales,& termini accidentales cũ iſtis verbis incipit,& deſinit.Itẽ bene ſequitur, Socr.incipit eſſe hõ, ergo incipit eſſe animal,ſed non ſequitur,incipit eſſe albus, ergo incipit eſſe coloratus.quod concedimus dicentes, quia aliam hñt ſuppoſitionẽ termini ſubales & aliam accidentales cũ verbis,cuius cã eſt, ꝙ formæ accidentales ſunt tranſmutabiles circa idem.formæ vero eſſentiales non, quia in accidentibus põt fieri trãſumpto ab vno in aliud,in eſſentialibus vero non.Itẽ bene ſequitur, Soc. eſt albus,ergo eſt coloratus,ſed non ſequitur, incipit eſſe albus, ergo incipit eſſe coloratus,ergo termini accidentales non hñt eãdem ſuppoſitionem cum his verbis incipit,& deſinit,& cum alijs,quod concedimus. Cuius cã eſt, quia in accidentalibus manente genere ſpecies tranſmutatur circa idem vt Socr. manente color G põt tranſmutari ab albedine in aliam ſpeciem coloris, ſed in ſubſtantialibus impoſſibile eſt.Item ex prædictis patet ꝙ cum dr̃ Socra.incipit eſſe coloratus, ille terminus coloratus non ſolum copulat pro colore,qui eſt, ſed ẽt pro colore qui fuit.Et cum dr̃ Socr.deſinit eſſe coloratus, iſte terminus coloratus non ſolum copulat pro colore qui eſt,ſed etiã pro colore qui erit, & hoc eſt ex natura horum verborum incipit,& deſinit,quia non ſolum ponũt albedinem in præſenti, ſed ẽt vnum eorum priuat albedinem in præterito,& alterum in futuro,ſicut in prædictis orationibus,& in conſimilibus. Sed cõtra.forma minus cõis reſtringit ad pauciora quam forma magis cõis,vt albus ad pauciora quàm coloratum, ſed deſinit eſt minus commune quam eſt,quia eſſe ſequitur deſinit, & non econuerſo, ergo deſinit reſtringit ad pauciora quàm hoc verbum eſt,ſed hoc verbum eſt,reſtringit ad ea quæ ſunt,ergo hoc verbum deſinit reſtringit ad pauciora, ergo non facit terminum copulare pro colore qui eſt,& qui non eſt. Et dicendum ꝙ termini H accidentales ſignificant res permanentes cum adiungantur iſtis verbis incipit,& deſinit,& dicunt copulationem rei in præſenti,& ideo copulant pro præſentibus. Sed quia illa verba dicunt inceptiones eorum,ideo dicunt terminum initialem, vel finalem,& ante terminum initialem nihil eſt de re,& ſimiliter poſt terminum nihil eſt de re,ideo conſequitur ad hoc verbum deſinit priuatio rei permanentis in futuro rationẽ termini finalis. Ad hoc verbum incipit conſequitur priuatio rei permanentis in præterito rõne termini initialis. Dicendum ergo breuiter, ꝙ hæc verba per ſuam ſignificationem faciunt prædictos terminos copulare pro præſentibus,& copulatio pro præteritis vel futuris conſequitur ad hæc verba ratione terminorum quos dicunt. Ex prædictis autem patet ſiquis quærat,propter quid alia verba non ampliant terminos ſicut iſta. Cauſa.n.eſt, quia iſta dicunt terminos rerum vt dictum eſt, alia autem verba non. Et hæc eadem eſt cauſa

Termini ſubales, & accidentales non ſimiliter ſupponunt cũ incipit,& deſinit.

quare

A quare iſta verba ponuntur ſyncategorematica eſſe, et non alia. Ad argumentum autem dicendum quod forma minus communis duplex eſt. Quia vno modo fit minus commune per differentiam aduenientem magis cõi, vt album per diſgregatiuum viſus aduenĩẽs colorato. Alio autem modo forma minus communis fit priuationem aduenientem rei, & illa ſunt illa verba incipit, & deſinit. Et primo modo forma minus communis reſtringit ad pauciora, ſecundo autem modo non, vnde hoc adiectiuum albus reſtringit ad pauciora quàm hoc adiectiuum coloratus, & hæc verba incipit & deſinit non reſtringunt ad pauciora.

De neceſſario & Contingenter.

Finitio tractatu horum verborum incipit, & deſinit, conſequenter dicendum eſt de his dictionibus neceſſario & contingenter. Circa quas primo B quæritur quid ſit neceſſarium, & quid contingens. Secundo autem quot modis dicantur, ſiue quæ ſunt dictiones eorum. Tertio vtrum determinet compoſitionem, vel nõn, & qui modi faciunt propoſitionem modalem. Quarto vtrũ dictiones vim habeant ampliandi. Quinto autem quæritur, quando propoſitiones de contingenti, & de neceſſario conuertantur.

Quid neceſſarium. Cap. I.

Circa primũ ergo ſciendũ eſt ꝙ neceſſarium definitur ſic. Neceſſarium eſt ens non potens aliter ſe habere. Et pp hoc patet ꝙ male dicunt defi. ientes ſic, Neceſſarium eſt ꝙ non põt neq; potuit neque potuerit aliter ſe habere, quia ſic nihil eſſet neceſſarium per ſe, niſi prima cauſa quia cauſæ aliæ ceperunt eſſe, & ita exierunt non eſſe in eſſe. Sciendum autem ꝙ contingens ſimpliciter æquiuo- C ce dicitur, & ideo non poteſt definiri, quia nullum æquiuocum definitur.

Neceſſarij, ac contingentis natura. Cap. II.

Circa ſm ſciendum, ꝙ neceſſarium dr̃ duobus modis ſicut & neceſſitas, Quia eſt quædam neceſſitas modi, & alia rerum. Neceſſitas aũt modi & non rerũ ſignificatur per hanc dictionem neceſſario, ſed & ponatur ſine neceſſitate rerum, vnde hæc propoſitio, Socr. neceſſario currit eſt de neceſſario, ſed non eſt neceſſaria, immo contingens. Neceſſitas autem rerum ſignificatur per ipſas res, non appoſito modo neceſſitatis. vnde hæc propoſitio eſt neceſſaria, hõ eſt animal, ſed non eſt de neceſſario cum ſit de ineſſe, & non ſit modalis. Item neceſſitas rerum eſt duobus modis. Quia vna eſt neceſſitas intentionum communium Logicaliũ, vt de quocunq; prædicatur definitio, & definitum. De quocunq; prædicatur ſpe- D cies, & genus, quia ſpecies genus, definitio, definitum totũ pars, & conſimilia ſunt intentiones cões dialecticæ. Alia autem eſt neceſſitas rerũ, non rerum quæ ſunt intentiones, ſed rerum ſpecialium, quarum ſunt intentiones, quæ. ſ. res ſpeciales conſiderantur in aliqua ſcientia ſpeciali, & talis neceſſitas eſt hic omnis numerus eſt par vel impar, & hoc pertinet ſpecialiter ad Arithmeticã. & ſimiliter hic, omnis triangulus habent tres angulos æquales duobus rectis, & hæc neceſſitas non pertinet niſi ad Geometriam ſpecialiter. Et quot modis dicitur neceſſitas tot modis, & eiſdem dr̃ neceſſarium. Contingens aũt primo duobus modis dicitur, quia eſt quoddam contingens, ꝙ opponitur neceſſario. Et iſtud cõtingens definimus ſic. Contingens eſt, quod poteſt eſſe vel non eſſe. Alio autem modo dicitur contingens, quod prædicatur de neceſſario, & de contingenti, quod opponitur neceſſario. vnde eſt quaſi cõe ambobus. ſ. neceſſario, & contingenti, quod opponitur neceſſario. v. g. hominem eſſe animal eſt neceſſarium, & hominem currere vel augeri, vel caneſcere eſt contingens quod opponitur neceſſario, & poſ- Contingentis diuiſio.

ſum dicere, q hominem eſſe animal eſt contingens. Contingit.n. hominem eſſe animal quod eſt, & hominem currere eſt contingens, quia poteſt eſſe, & ſic contingens prædicatur de neceſſario, & de contingenti, quod neceſſario opponitur. E

Item contingens, quod opponitur neceſſario, tribus modis dr. Quia eſt quodda contingens quod dr contingens ad vtrunlibet, & illud æqualiter ſe hēt ad partē affirmatiuā, & negatiuam. Et definitur ſic. Contingens ad vtrunlibet eſt quod æqualiter pōt eſſe, & non eſſe, ſicut accidit in motibus, & in operationibus voluntarijs. vnde de ſe tale contingens non determinatur magis ad eſſe, ſed q̄ ad non eſſe, ſed per cām ſuam qńq; determinatur magis ad vnū quam ad alterum. Item contingentis appoſiti neceſſario, alia pars eſt quæ dr contingens naturæ. Et definitur ſic Contingens naturæ eſt quod magis ſe hēt ad eſſe quàm ad non eſſe. vt hominem caneſcere in ſenectute. Et illud ēt contingens dr contingens in pluribus, vel frequēter. Tertia vero pars eius eſt contingens in paucioribus, vel raro. F
1. & 2. Peri herme. Et definit̃ ſic. Contingens in paucioribus, vel raro, eſt quod minus ſe hēt ad eſſe quam ad non eſſe. Exemplū aūt Ariſt. eſt hoc, vt bonum in paucioribus, vel raro, malum aūt, vt in pluribus, & frequenter, & iō mali homines ſunt in pluribus, poni vero vt in paucioribus. Sciendum aūt quòd prædictæ diuiſiones neceſſarij, contingentis ſunt diuiſiones vocis in ſignificationes, non ſm quòd dictio æquiuoca plura ſignificat æqualiter, ſed ſm quòd dictio æquiuoca plura ſignificat ſm prius, & poſterius, vt ens aut bonum, aut medicabile, aut ſanum, aut expediens.

An neceſſariū ac contingens cōpoſitionē determinet nec ne. Cap. III.

HAbito aūt quot modis dr neceſſariū, & contingens conſequenter obijcitur contra tertiā qōnem, quia habitudines rerum cāntur a rebus, vt habitudo generis a gñe, & ſpeciei a ſpecie, & ſic de alijs, ergo habitudines rerum non ſunt niſi a rebus, ergo neq; neceſſitatē habēt niſi a rebus, ergo neceſſitas per prius eſt in rebus quam habitudinibus rerū, ergo cum nulla compoſitio propoſitionis ſit neceſſaria, niſi propter neceſſariam habitudinem prædicati ad ſubiectum, ergo per prius erit neceſſitas in re quæ ſubijcitur, & in re quæ prædicatur, & per poſterius in prædicatione, ergo hęc dictio neceſſario per prius debet determinare ſubiectum, vel prædicatum, & per poſterius compoſitionem, & ita proprie, & primo non debet determinare compoſitionem, ſed ſubiectum, vel prædicatum. Et dicendum quòd neceſſitas eſt duplex, quia eſt quædam ſubſtantiarum, alia actuum. Quamuis.n. neceſſitas accidentis non cauſetur niſi a neceſſitate ſubſtantiæ, vt neceſſitas primi motus non cauſatur, niſi a neceſſitate motoris, & mobilis, & tn̄ neceſſitas ipſius actus ſiue motus, alia eſt a neceſſitate ſubſtātiæ. Et ſicut eſt duplex neceſſitas, ita eſt duplex ſignum neceſſitatis. Quoddam.n. ſignū neceſſitatis eſt quod ſignificat neceſſitatem, vt diſpoſitionem ſubſtantiæ, vt hoc nomen neceſſarius, ria, rium. Alio autem modo eſt ſignum neceſſitatis, quod ſignificat neceſſitatem, vt diſpoſitionem actus, vt hoc aduerbio neceſſario. Et propter hoc iſtud ſignum debet determinare compoſitionem, & non rem ſubiectam, vel prædicatā. Ad aliud autem quod obijcit, quòd non eſt neceſſitas in compoſitione, neq; in habitudine prædicati ad ſubiectū, niſi per ipſum prædicatum, & ipſum ſubiectum. dicendum, quòd verū eſt. Sed tn̄ alia neceſſitas compoſitionis, quia hæc neceſſitas eſt inhærentia ipſius actus ad ſubiectum, & alia eſt neceſſitas rei quæ ſubijcitur, vel prædicatur. Et ideo ſicut diuerſæ ſunt neceſſitates, ita ſunt diuerſa ſigna dicētia diſpoſitiones vnius, & alterius, vt dictum eſt, & ſic ideo hæc dictio neceſſarium determinat compoſitionem, & ſic facit propoſitionem modalem. Item cum ſubiectum, & prædicatum ſint partes principales propoſitionis, ergo qua ratione dicitur propoſitio modalis a diſpoſitionibus prædicati, eadem ratione debet di- G H

A eſt propoſitio modalis a diſpoſitionibus ſubiecti. Et ſic modi facientes propoſitiones modales erunt plures quam illi ſex quos determinat Ariſt. in 2. Peri Hermenias, & quos habent pueri in modalibus ſuis. Ca. 2. & ibi Docto.

Et dicendum, quod ſicut ſubiectum, & prædicatū ſumuntur dupliciter. Vno. n. modo, ſumitur ſubiectum, inquantum eſt ſubiectum, & prædicatum inquantū eſt prædicatum. Et alio modo ſubiectum dicit illud, quod eſt ſubiectum, & prædicatum illud, quod eſt prædicatum, ſimiliter duplex eſt diſpoſitio ſubiecti, & prædicati. Quia prædam ſunt diſpoſitiones eius, quod ſubijcitur, & eius, quod prædicatum. Aliæ autem ſunt diſpoſitiones quæ ſunt prædicati inquantū eſt prædicatum, & ſubiecti inquantum eſt ſubiectum. Et diſpoſitiones quæ ſunt ſubiecti inquantum eſt ſubiectum, & prædicati inquantum eſt prædicatum denominant
B propoſitionem, aliæ autem non. v. g. Omnis homo albus neceſſario currit velociter, illa determinatio albus eſt eius, quod eſt ſubiectum vt hominis ſecundum ſe, hæc autem determinatio velociter eſt eius, quod eſt prædicatum, vt ipſius curſus ſecundum ſe, & neutra harum denominat propoſitionem. vnde nihil eſt dictum, hæc propoſitio velox vel alba, hæc autem diſpoſitio omnis eſt ſubiecti inquantum eſt ſubiectum, & denominat propoſitionem, quia ab hac diſpoſitione dicitur propoſitio vniuerſalis. Hæc autem diſpoſitio neceſſario eſt prædicati inquantum eſt prædicatum. vnde denominat propoſitionem, cum ab ea dicatur propoſitio modalis. Et nota, quòd diſpoſitiones ſubiecti inquantum eſt ſubiectū denominat propoſitionem a parte quantitatis cum ab eis dicatur vniuerſalis vel particularis, vel indefinita vel ſingularis. Diſpoſitiones autem prædicati inquantum eſt prædicatum denominat ipſum a parte qualitatis, cum ab eis dicatur affirmatiua vel negatiua modalis vel de ineſſe. Sic enim dicitur negatiua, quia
C prædicatum negatur de ſubiecto, & hoc prædicatur inquantum eſt prædicatum. Similiter dicitur affirmatiua, quia affirmatur prædicatum de ſubiecto, affirmatio enim ipſius prædicati eſt ſicut de negatio, & ſicut a modo determinante compoſitionem, & per compoſitionem determinantem prædicatum dicitur propoſitio modalis. Similiter a ſola inhærentia prædicati cum ſubiecto dicitur propoſitio de ineſſe. Item ſicut bene dicitur, Socratem currere eſt contingens, vel ſocratem currere eſt neceſſe. ſimiliter bene dicitur ſocratem currere eſt bonū, ſocratem currere eſt malū, ergo ſicut iſtæ præmiſſæ ſunt modales, ita, & duæ ſequētes, & ſic erunt plures modi modificantes propoſitionem. Et dicendum, ꝙ contingēs & neceſſarium, & cōſimilia quamuis ſint in prędicato denominant compoſitionē cùm dicant comparationē vnius ad alterum, ſed bonū & malū non prædicantur de eo, quod eſt ſocratē currere, niſi effectiue vel cauſaliter, & nō propter hoc, ꝙ
D diſponant compoſitionem, quia cum ſocra. currit creatur in eo ſanitas vel ægritudo vel commodum vel incommodum aliquod. Et ideo dicitur bonum vel malum de eo, quod eſt ſocra. currere effectiue vel cauſaliter.

An neceſſario ac contingenter naturā habeant ampliandi. Cap. III.

CIrca quartum quæritur, vtrū illæ dictiones neceſſario, contingenter, naturā habeant ampliādi. Et videtur, ꝙ ſic, quia cū dicitur hō neceſſario eſt animal, vel hō poteſt eſſe antichriſtus, vtrobique ampliantur termini non ſolum ad præſentia, ſed etiam ad futura, ergo tam neceſſario quàm contingenter habent naturam ampliandi, quia contingenter, & poſſibiliter æquipollent, quod concedimus. Vtrunq;.n. ampliat ad ea quæ ſunt, & ad ea quæ erunt. Item quæritur vtrum natura ampliandi ſit in eis eadē vel diuerſa. Et ꝙ eadem ſit videtur per hoc, quod dictum eſt, ꝙ vtrunque ampliat ad futura, ergo eſt eadem. Et dicendum, ꝙ non eſt natura ampliandi eadem in vtroq;, quia illæ dictiones contingens, & contingen-

ter non habent naturam ampliandi, niſi propter potentiam quæ in eis intelligitur,quæ.ſ.potentia ordinabilis eſt actum per quod perficitur, vt homo poteſt legere,hō poteſt currere,homo pōt eſſe antichriſtus, quia potentia ad currendum perficitur per ipſum currere,& potentiam ad ſedendum per ſedere,& ſic de alijs. Et illæ dictiones neceſſarium,neceſſario, neceſſe,non dicunt potentiam,vel poſſibilitatem,ſed perpetuitatem ipſius eſſe, quia perpetuitas ipſius eſſe ſe extendit ad omne tempus,ideo illæ dictiones ampliant non ſolum ad præſentia, ſed etiam ad futura. Et ſic patet ꝙ contingens,& cōtingenter ampliant propter potentiam vel poſſibilitatem ordinatam ad aliquem actum, ſed illæ dictiones neceſſarium, neceſſario,ampliant propter perpetuitatem ipſius eſſe completi,& perfecti,quia & neceſſarium non eſt pars,vel poſſibilitas reſpectu ipſius eſſe perfecti,& completi, ſecundum ſpeciem autem poſſibilitas ſi eſt, ſimul eſt cum ipſo eſſe. Et ideo Ariſt.in 2.Phyſi. quia in perpetuis non differt eſſe,& poſſe. E F

Quo nam modo propoſitiones de neceſſario ac contingenti conuertantur. Cap. v.

Cap. 2. & ibi docto.

CIrca quintum quæritur qualiter conuertantur propoſitiones de neceſſario, & de contingenti.Et dicendum eſt,ꝙ propoſitiones de neceſſario conuertuntur,ſicut,& ille de ineſſe,quia vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua cōuertuntur ſimpliciter in vtriſque,ut nullus hō eſt lapis,nullus lapis eſt homo,quidam homo eſt animal,quoddam animal eſt homo.Similiter in iſtis de neceſſario, nullus homo neceſſario eſt lapis nullus lapis neceſſario eſt homo, quidam homo neceſſario eſt animal,quoddam animal neceſſario eſt homo,vniuerſalis affirmatiua conuertitur ſecundum partem.i.cōuertitur in particularem in vtriſque. Particularis vero negatiua non conuertitur in his de neceſſario, ſicut nec in illis de ineſſe,hæc.n.eſt vera,quoddam animal nō eſt homo, hæc autem eſt falſa,quidam homo non eſt animal, & ideo non conuertitur, & eadem eſt cauſa illis de neceſſario. Item nota ꝙ non omnes propoſitiones & de contingenti ſimiliter conuertuntur cum prædictis,Omnes enim propoſitiones affirmatiuæ de cōtingenti tam vniuerſales q̃ particulares ſimiliter conuertuntur, ſed negatiuæ nō ſimiliter conuertuntur. Vnde nota ꝙ negatiuæ de cōtingenti qđ dr̄ de neceſſario,& negatiuæ de illo cōtingenti qđ opponit̄ neceſſario ſimpliciter cōuertunt̄,vt nullum hoīem cōtingit eſſe equum,nullum equū contingit eſſe hoīem,iſtæ.n.propoſitiones ſunt de contingenti dicto de neceſſario.vnde dicuntur contingere.qa ſunt neceſſariẹ. Item nullā tunicam contingit eſſe albā, & nullum album contingit eſſe tunicam & iſtæ ſunt de contingenti quod opponitur neceſſario,vnde dicuntur contingere in eo ꝙ non ex neceſſitate in ſunt.Itē propoſitiones de contingēti ad vtrumlibet & de contingenti nato, ſiue vt in pluribus,conuertuntur ſm̄ oppoſitas qualitates ſed differenter,quia propoſitiones de contingenti ad vtrumlibet ſunt de contingenti infinito quod idem eſt, conuertuntur æqualiter ab affirmatione,& negatione,& econuerſo,vt ſi nullum hoīem contingit currere, oēm hoīem contingit currere, & econuerſo, qđ eſt quia illud contingens æqualiter ſe habet ad eſſe, & ad non eſſe,ergo ſicut cōtingit eſſe ita contingit nō eſſe. Propoſitiones vero de contingenti nato,vt in pluribus conuertuntur.i.æquipollent ei quod non eſt neceſſe eſſe,vt contingit hoīem caneſcere. Et nota qđ oēs propoſitiones de contingenti ad vtrumlibet,& de contingenti nato,ſunt affirmatiuæ,quod patet per hoc quod conuertuntur ſm̄ oppoſitas qualitates, & hæc eſt cā quare ex eis non licet ſyllogizare in ſecunda figura, quia ex affirmatiuis in ſecunda figura nihil ſequitur. G H

Sophiſma primum.

His autem habitis quæritur de hoc ſophiſ.Omnis homo neceſſario eſt animal Probatio,hæc ꝓpoſitio eſt neceſſaria,oīs homo eſt animal,ergo modificata modo

A do neceſſario erit neceſſaria vel vera, ergo hæc eſt vera, omnis homo neceſſario eſt animal. Contra. Omnis homo neceſſario eſt animal, Socra. eſt homo, ergo Socra. neceſſario eſt animal in tertio primæ, ſed concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum eſt falſa, non minor, ergo maior, ſed hæc eſt prima.ſ. omnis homo neceſſario eſt animal, ergo prima eſt falſa.

Solutio. Prima eſt ſimpliciter vera, & improbatio peccat ſecundum accidens, quia ſub terminis ſumptis ſimpliciter, non ſunt ſumendi termini vt nunc, cum diſpoſitione repugnante, & dicuntur termini ſimpliciter qui habent eſſe neceſſariū. Termini vero, vt nunc dicuntur qui aliquando ſunt, & aliquando non Item quæritur de hoc ſophiſ. Anima antichriſti neceſſario erit. Probatio, Anima antichriſti neceſſario erit. Sophiſ. ſecundū

Contra Anima antichriſti neceſſario erit, ergo animam antichriſti neceſſariū eſt fore, ergo in quolibet futuro, ergo erit hodie, & etiam cras, quod falſum eſt. B Et dicendum quòd prima eſt duplex, eo quòd hæc dictio neceſſario poteſt determinare cōpoſitioné, vel prædicatū, ſi determinet cōpoſitioné ſic modificat eam, & ampliat ipſam ad quodlibet futurū, & ſic ponitur anima antichriſti hodie eſſe, & cras, & in quolibet alio futuro. Si autem determinet prædicatum, tunc ſenſus eſt, anima antichriſti neceſſario erit.i. erit ens neceſſario, & ſic non determinat cōpoſitionem, nec prima eſt modalis, & ſic prima vera, quia quælibet anima humana eſt ens neceſſario. Ad probationé aūt dicédū eſt, quòd peccat ſecundū quid, & ſimpliciter. ſicut.n. non ſequitur Socra. quando currit neceſſario currit, ergo Socr. neceſſario currit, ſed ibi eſt quid, & ſimpliciter, ſimiliter in propoſitio, anima antichriſti quando erit neceſſario erit, ergo anima antichriſti neceſſario erit. vnde ibi eſt quid, & ſimpliciter, ſecundum quod propoſitio eſt modalis.

C Item quæritur de hoc ſophiſ. Si Socra. neceſſario eſt mortalis, Socr. eſt immortalis. Probatio. ſi Socr. neceſſario eſt mortalis. Socr neceſſario eſt aliqualis, ſi Socra. neceſſario eſt aliqualis, Socr. neceſſario eſt, & ſi Socra. neceſſario eſt, Socr. eſt immortalis. ergo a primo, ſi Socra. neceſſario eſt mortalis, Socra. eſt immortalis. Sophiſ. tertium. Contra ſignificatur ibi ſequi oppoſitū, ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio. prima conſequentia eſt duplex, ex eo quod antecedēs eius eſt duplex, & illud.ſ. Soc. neceſſario eſt mortalis, quia hæc dictio neceſſario pōt determinare compōnem, vel prædicatum. ſi vero determinat compōné ſenſus eſt, hæc propoſitio eſt neceſſaria, Socr. eſt mortalis, & hoc prædicatum mortale ponitur ſemper de neceſſitate inhærere Socrati, vel eſſe in Socrate, & ſimiliter ponitur ſem p de neceſſitate, & ſic ponitur immortalis, & mortalis, & ſic ponuntur oppoſita in eodé. Si aūt hæc dictio neceſſario determinet hoc prædicatū mortale, adhuc eſt duplex, eo quòd hæc differentia mortale, duplicé habet cōparationé, vnam ad illud cuius eſt, vel in D quo ponitur, vt ad Socraté, & alia ad actū ad qué ordinatur, ſiue reſpectu cuius dicit aptitudinem, vt ad iſtū actū qui eſt mori, vnde hæc dictio neceſſario pōt determinare differentiū in cōparatione ad ſubſtantiā in qua eſt, & eſt ſenſus, Socra. neceſſario eſt mortalis. ideſt mortale de neceſſitate eſt in Socrates, & ponuntur oppoſita in eodem ſicut prius.ſ. quòd Socra. ſit mortalis, & immortalis, vnde his duobus modis propoſitio quæ eſt antecedens eſt falſa, & impoſſibilis, ſed conſequens eſt verum, nec ſequitur oppoſitum ad oppoſitum, vt prius dictum eſt in propoſitione, ſed ſequitur vna pars contradictionis ad antecedens quod concludit intra ſe vtranque. Et prædicti duo ſenſus ſequenti ad ſeinuicé conuerſim cū diuiſi ſunt. quia aliud eſt quòd hæc dictio neceſſario determinet compoſitionem, & aliud quod determinet prædicatum. Si autem hæc dictio neceſſario determinet hanc differentiam mortale in comparatione ad actum ſuum qui eſt mori, tunc eſt ſenſus, Socrat. neceſſario eſt mortalis, ideſt Socra. morietur de neceſſitate, & ſic

tunc

tunc propoſitio quæ eſt antecedens eſt vera, & prima conſequentia eſt falſa. Ad probationem autem dicendum eſt hoc modo, quod peccat ſecundum quid & ſimpliciter hic, ſi Soc. neceſſario eſt mortalis, Socra. neceſſario eſt aliqualis, quia nõ ſequitur, Socra. morietur de neceſſitate, ergo neceſſario eſt aliqualis, immo ſequitur potius oppoſitum, quia ſi ſocra. morietur de neceſſitate, ergo non neceſſario eſt aliqualis, ſicut nec ſequitur, hic eſt homo mortuus, ergo eſt homo, immo potius ſequitur oppoſitum, ergo nõ eſt homo. Item poſito, quod ſint tres animæ, & ſunt neceſſario iuſte, & cras creatur vna iniuſta, quæritur de hoc ſophiſ. Omnis anima neceſſario eſt iuſta. Probatio. Hæc anima neceſſario eſt iuſta prima, ſecunda, tertia, & non ſunt plures, quia illa quæ erit nondum eſt, ergo quod omnis eſt iuſta. Contra. hæc propoſitio cras erit falſa. ſ. omnis anima eſt iuſta, ergo nunc modificata modo neceſſitatis eſt falſa. Solutio prima duplex eſt, eo hæc dictio neceſſario poteſt determinare compoſitionem vel prædicatum. Si ero determinat compoſitionem ſic ponitur eſſe falſa, quia tunc ampliat compoſitionem, & mediante compoſitione ſubiecti & prædicati ad omne tempus, & ſic pro futuro tempore anima comprehendit ſub ſe animam quæ continet iuſtam. Si autem determinet prædicatum, ita ponitur eſſe vera, & tunc non eſt mobilis, ſed eſt de ineſſe, quia compoſitio non determinatur per modum aliquem, & eſt ſenſui. Omnis anima neceſſario eſt iuſta. i. omnis anima eſt ens iuſta necaſſario, ita quod iſta dictio neceſſario ponatur ſuper hoc, quod dicitur eſt ens iuſta, & nõ ſupra hoc verbum eſt ſecundum, quod ſtat in ratione compoſitionis.

Quartũ ſophiſ. [left margin]

Regulæ quatuor [left margin]

Item tales ſolent dari regulæ harum dictionum neceſſario contingit. Quotieſcunque duæ determinationes compoſitionis ponuntur in eadem oratione, duplex eſt oratio, &, quod vna poteſt eſſe materialis reſpectu alterius, vel econuerſo, vt ſocra. non currit neceſſario, vt ſocra. non currit contingenter, iſtæ enim propoſitiones ſunt duplices, eo, quod negatio põteſt negare neceſſitatem vel cõtingentium, aut econuerſo neceſſitas vel contingentia poteſt cadere ſuper negationem. Item alia regula eſt talis. Quotieſcunque hæc dictio neceſsario ponitur in conſequenti alicuius conditionalis duplex eſt oratio, vt ſi ſocra. currit neceſſario mouetur, eo, quod poteſt dicere neceſſitatem conſequendi, & eſt ſenſus, ſi ſocr. currit neceſſario ſequitur, quod mouetur, vel poteſt dicere neceſſitatẽ propoſitionis quæ eſt contingens, & eſt ſenſus. ſi ſocra. currit hec propoſitio ſocr. mouetur eſt neceſſaria, quod falſum eſt. Alia regula talis eſt. Quotieſcũq; hæc dictio neceſſario ponitur in propoſitione duarum contrarium vel contradictoriæ oppoſitarũ duplex eſt oratio, eo, quod poteſt eſſe neceſſitas diſtinctionis vel partium diſiunctiuarum, vt omnis numerus neceſſario eſt pàr vel impar, & ſocra. neceſſario ſedere eſt verum, vel falſum, & ſocr. neceſſario erit vel non erit. Illa regula eſt talis. Quotieſcunque hoc verbum contingit adiungitur terminis accidentalibus duplex eſt, eo, quòd poteſt dicere contingentiam prædicari & non ſubiecti. Vel poteſt dicere contingentiam vtriuſque, vt omne album contingit currere, ſi dicat cõtingentiam prædicati tantum, talis eſt ſenſus. Omne, quod eſt album contingit currere. ſi vero dicat contingentiam vtriuſq; talis eſt ſenſus. Omne, quod contingit eſſe album contingit currere, & ſic reduplicatur modus ad ſubiectum. Et ideo diſtinguit Ariſt. in. 1. Priorum iſtam. Omne b. contingit eſſe a. quia vno modo ſignificat hanc, omne, quod eſt b. contingit eſſe a. Alio modo A eſt ſenſus, omne, quod contingit eſſe b. contingit eſſe a.

Cap. 3.

De Reduplicatione.

MOdus reduplicationis diuerſificatur ſcd̃m diuerſitatẽ cauſarum, ideo cõiter dr̃, ꝙ hic reduplicatio eſt in eo ꝙ habet diuerſas diſtributiones ſcd̃m diuerſitatem

A diuerſitatem cãrum, & pp hoc circa eam primo quæritur de diſtinctione ipſius ſm diuerſa gña cãrum. Scđo quæritur, vtrum reduplicatio debeat poni ad ſubiectũ, vel ad prædicatũ in propõne. Tertio aũt quæriẽ ad quid ponatur in ſyllogiſmo videlicet vtrum ad maiorem extremitatem, vel ad minorem, vel ad mediũ.

Huius reduplicationis, in eo quod conſideratio. *Cap.* 1.

CIrca primo ſciendũ, ſicut cõiter ſolet dici quòd hæc reduplicatio, in eo, ꝙ ali qñ dicit cãm efficientẽ, vt Socra. & Plato in eo ꝙ ſunt albi, ſunt ſimiles, quia albedo in diuerſis ſubiectis eſt cauſa efficiens ſimilitudinis eorum & in eo quòd ſol lucet ſupèr terram eſt dies, & in eo quòd terra eſt obiecta inter Solem & Lunam eſt eclipſis. Aliquando dicit cauſam materialem, vt corpora rerum animata tum in eo ꝙ eſt corpus organicum, eſt perfectibile per animam. Aliquando aũt B dicit cãm formalem, vt anima in eo quòd anima eſt perfectio corporis organici Phyſici potentia vitã habentis & Soc. in eo quòd albedo eſt in ipſo, eſt albus. Anima. n. forma eſt corporis inſtrumentalis potentia vitam habentis, & albedo forma eſt albi. Aliquando autem dicit cauſam finalem, vt ſanitas in eo quòd eſt ſanitas, finis eſt medicinæ & omnium quę ordinantur ad ipſam, & virtus in eo quòd ponit neceſſitatem operationibus præcedentibus finis eſt earum. Reduplicatio quatuor cãrũ genera reponit.

Secundũ prædicta quæritur de hoc ſophiſ. Aliqua in eo quod conueniunt differunt. Probatio. Aliqua in eo quod conueniũt ſunt, & in eo ꝙ ſunt, ſunt multa, & in eo ꝙ ſunt multa differũt, ergo a primo, aliqua in eo ꝙ cõueniunt, differunt, cõuenire & differre ſunt oppoſita, ergo vnũ non eſt cã alterius, ergo prima eſt falſa, qa hæc reduplicatio in eo ꝙ, dicit quòd conuenire eſt cã eius quod eſt differre. ſophiſ.

Solutio prima falſa eſt, & dicendum eſt ad probationem per interemptionem C huius, in eo quòd ſunt, ſunt multa, quod falſum eſt. Quod patet, quia ſicut omnes homines particulares, in eo quòd ſunt homines, participant naturam vnam, & reducũtur ad vnitatem ſpeciei. vnde dicit Porphirius, quòd participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo. Similiter aliqua ſunt omnia, in eo quod ſunt, & participant naturam entis, & reducũtur ad vnitatem entis, & ita in eo quod ſunt non ſequitur quod ſunt multa, ſed potius ſequitur, quod ſint vnũ in eo quod ſunt. Si quis obijciat quod impoſſibile eſt conuenire niſi ea quæ differunt, quia conuenientia eſt ſm quòd multa & inter ſe dſia participant naturam vnam eis cõem, ergo neceſſe eſt quòd ſi conueniunt quod differant, ergo aliqua in eo quod cõueniunt differũt. Dicendũ, quòd ſicut obijcit, hæc eſt vere, ſi aliqua conueniũt differunt, nec tñ eſt prima vera, quod conueniunt, non dicit cãm, ſed hæc determinatio, in eo quod dicit, cãm, & conuenientia non eſt cã dſiæ, vt dictum eſt. vnde ſicut hæc eſt vera, ſi ſocra. eſt riſibile eſt, tamen hæc eſt falſa, ſocr. in eo quod So- D cra. eſt riſibile, immo in eo quod eſt homo. ſimiliter hæc eſt vera, ſi aliqua conueniunt differunt, tamen hæc eſt falſa, aliqua in eo quod conueniunt differunt. cap. de ſpecie.

Itẽ quæriẽ de ſophiſ. Aequiuoca in eo quòd æquiuoca ſunt vniuoca. Probatio æquiuoca in eo qđ æquiuoca participant nomẽ ęquiuoci, & rõnem eius. ſed quę cũq; participant nomen & rõnem alicuius, vniuocantur in eo, ergo æquiuoca in eo ꝙ æquiuoca, vniuocanẽ in æquiuoco ſed quæcunq; vniuocanẽ in aliquo ſunt vniuoca, ergo æquiuoca in eo quod æquiuoca ſunt vniuoca. Contra æquiuoca & vniuoca ſunt oppoſita, ſed nullum oppoſitorũ eſt cã alterius, ergo hæc eſt falſa, æquiuoca, in eo quod æquiuoca, ſunt vniuoca, quia determinatio, in eo ꝙ, ſignificat, ꝙ ſubiectũ eſt cã prædicati, quod falſum eſt. ſolutio. prima eſt falſa ſimpliciter, & concedendo ꝙ æquiuoca in eo quod æquiuoca vniuocantur in æquiuoco, non tñ ex hoc ſequitur quod ſint vniuoca, nec quod vniuocentur in aliquo, quia vniuocari in ęquiuoco, non eſt vniuocari ſimpliciter, ſed ſm quid, & ideo peccat ſophiſ. aliud.

probatio,

A quædam eſt ad interrogationem, vt qñ opponens impeditur ne procedat ad ſuā concluſionem, quamuis etiam veram habet rationem. Alio autem eſt ſolutio ad tempus, vt qñ ſolutio quæ datur ad propoſitum indiget maiori inquiſitione, & maiori tempore quam ipſum propoſitum. Hęc autem quæ eget plus temporis quam propoſitum eſt peſſima omnium ſolutionum, & vtraq; iſtarum dr̄ ad hominē. Recta vero ſolutio eſt ad orationē, & definitur ſic in 2. Elenc. Recta quidē ſolutio eſt manifeſtatio falſi ſyllogiſmi, & pp quod eſt falſus. Species aūt, ſiue partes, rectæ ſolutionis ſunt duæ, quia alia eſt per interemptionē, alia per diſtinctionē. Si quidē per interemptionem, eſt qñ interimitur aliqua præmiſſarum pp ſui falſitatem. Si autem per diſtinctionem, eſt qñ manifeſtatur quod concluſio nō ſequitur ex præmiſſis propter fallaciam aliquam indictione, vel extra dictionē. vnde ſolutio per interemptionem debetur orationi quæ procedit ex falſis. Solutio aūt per diſtin-
B ctionem debetur orationi peccanti ſm aliquam fallaciam indictione vel extra dictionem. Quotieſcunque ergo vis orationē aliquam ſoluere ſicut in ſophiſmatibus, ſiue in alijs. Primo conſidera verum concluſio ſit vera vel falſa, quoniam, ſi eſt falſa, non poteſt probari niſi ſophiſticæ, & ad probationem ſoluendum eſt per diſtinctionem quæ probatur per fallaciam, & tunc ad ipſam probationem ſoluendum eſt per interremptionem. improbatio autem vera debet eſſe. Si autem concluſio eſt vera, tunc recta debet eſſe probatio, ſed improbatio peccabit ſecundum aliquam fallaciam, & tunc ſoluendum eſt per diſtinctionem aut accipiat aliud falſum, tunc ſoluendum eſt per interemptionem. Modus ſoluēdi omnes rōnes.

Syllogiſmorum multiplicitas.

C DEterminatis ſyncategorematibus & habitis eis quæ exiguntur ad oppoſitionem in genere, & viſis modis ſolutionū in communi, conſequenter ſciendi eſt de diſtinctione ſyllogiſmorum a parte concluſionis. Sciendū aūt quod ſyllogiſmorū alij ſunt vniuerſales alij vero particulares. Vniuerſales aūt dicūtur qui habēt cōcluſionē vniuerſalē ſicut patet primo, & ſcđo & ſexto primæ figuræ. Particulares aūt dicuntur qui habent concluſionē particularem ſicut patet in reliquis ſyllogiſmis omnium figurarum. Nota ēt ꝙ ſyllogiſmi vniuerſales ſemper ſyllogizant plures concluſiones, quia habent concluſionē ſuā propria, & etiam concludunt cōuerſam ſuæ concluſionis, & ēt concludunt particularem propriæ cōcluſionis. Præter aūt has tres concluſiones ſyllogiſmi vniuerſales negatiui concludunt quartā concluſionē, & hæc eſt particularis propoſitio conuerſæ ſuæ propriæ concluſionis v.g. Secundus primæ infert ſuā propriā cōcluſionem, vt nullū animal eſt lapis, & concludit conuerſam ſuæ concluſionis ſic, ergo nullus lapis eſt hō, & concludit particularem ſuæ concluſionis ſic, ergo quidam homo non eſt lapis, & con-
D cludit particularem ſuæ conuerſæ proprie concluſionis ſic, ergo quidam lapis nō eſt homo, & illæ quatuor cōcluſiones ſequuntur ex duabus præmiſſis in prædicto ſyllogiſmo poſitis & ſic omnes vniuerſales negatiui quatuor habent cōcluſiones, ſed vniuerſales affirmatiui habent tres.ſ. propriam concluſionem vniuerſalem, & ſuam particularem, & ſuam conuerſam. Vnde nota quod quintus primæ continetur ſub primo, quia nihil aliud concludit niſi conuerſam concluſionis primi & ſextus primæ continetur ſub ſecundo, quia nihil aliud concludit niſi conuerſam concluſionis ſecundi modi. Eodem modo ſeptimus primæ cōtinetur ſub tertio vnde intellige ꝙ Ariſ. nō ſeparat quintū a primo, neq; ſextū a ſecūdo, neq; ſeptimū a tertio ſicut Boethus, vnde Ariſ. in 2. Priorum vbi determinat generatione ſyllogiſmorum nullam facit mentionem de illis tribus.ſ. de quinto, ſexto, & ſeptimo, ſed ſolum dicit in principio ſecūdi Priorū, ꝙ vniuerſales ſyllogiſmi ſemper plura ſyllogizant.i. plures habent concluſiones, & vt diximus, ab illo loco traxit eos Boethus.

Concluſionum multiplicitas.

Cap. 6. & inde.

Boethus. Item particularium ſyllogiſmorum affirmatiui plures habent concluſiones, quia habent ſuam propriam concluſionem, & conuerſam eius, & ideo ſicut dixinius ſeptimus modus ſcilicet primę continetur ſub tertio, ſed particulares negatiui vnam habent ſolam concluſionem, eo quòd particulares negatiui non conuertuntur. E

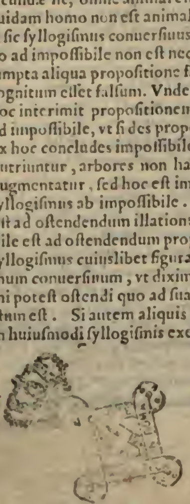
Syllogiſmorum probationes.

VIſa diuiſione ſyllogiſmorũ a parte concluſionis quo ad qualitatem, & quantitatem in præcedenti locutione, nõ quo ad principia ſyllogiſmorũ qui ſunt modus & figura, quia diuiſio ſyllogiſmorum a parte figurarum, & modorum habita fuit prius in tractatu ſyllogiſmorum aſſignando figuras, et modos proprios eorundem, conſequenter ſciendum ꝙ omnis ſyllogiſmus oſtenditur duobus modis. Quia oſtenditur conuertendo, et ducendo ad impoſſibile, ſiue per ſyllogiſmum conuerſiuum, et per ſyllogiſmum ducentem ad impoſſibile. F

Notandum autem quod eodem modo ordinantur termini, et propoſitiones in ſyllogiſmo conuerſiuo, et in ſyllogiſmo ducenti ad impoſſibile. Sed differunt duobus modis. Prima differentia eſt in hoc, quòd ſyllogiſmus conuerſiuus fit alio ſyllogiſmo prius facta, ſumendo oppoſitum cõcluſionis cum altera præmiſſarum ad interimendum reliquam, ſed aliquando maiorem aliquando minorem vigeſi accipiatur oppoſitum concluſionis cum minori interimit maiorem, vt omne animal eſt ſubſtantia, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt ſubſtantia, oppoſitũ concluſionis eſt hic. Quidam homo non eſt ſubſtantia, ex hoc ergo cum minori potes interimere maiorem ſyllogizando in quinto tertiæ ſic. Quidam homo nõn eſt ſubſtantia, omnis homo eſt animal, ergo quoddam animal non eſt ſubſtantia, et hęc concluſio contradicit maiori alterius ſyllogiſmi. Si vero accipiatur idem oppoſitum concluſionis cum maiori interimit minorem ſyllogizando in quarto ſecundæ ſic, omne animal eſt ſubſtantia, quidam homo non eſt ſubſtantia, ergo quidam homo non eſt animal, hæc cõcluſio interimit minorẽ primi ſyllogiſmi, & ſic ſyllogiſmus conuerſiuus fit alius a ſyllogiſmo prius facto. Sed ſyllogizando ad impoſſibile non eſt neceſſarium alium primo facere ſyllogiſmum, ſed ſolũ ſumpta aliqua propoſitione falſa, ſi ex ea ducat ad maius inconueniens, quod ſit cognitum eſſet falſum. Vnde ſi ſuum oppoſitum erit manifeſte verum, & propter hoc interimit propoſitionem falſam quam prius ſumebat, tunc erit ſyllogiſmus ad impoſſibile, vt ſi des propoſitionem hanc. ſ. ꝙ arbores non habent animam, & ex hoc concludes impoſſibile magis manifeſtum ſic, quæ non habent animam nõ nutriuntur, arbores non habent animam, ergo arbores non nutriuntur neque augmentatur, ſed hoc eſt impoſſibile arbores non habere animam, ſic eſt factus ſyllogiſmus ab impoſſibile. Secunda differentia eſt ꝙ ſyllogiſmus conuerſiuus eſt ad oſtendendum illationem eſſe neceſſariam, ſyllogiſmus autem ad impoſſibile eſt ad oſtendendum propoſitum eſſe verum: Sciendum autem quod quilibet ſyllogiſmus cuiuslibet figuræ poteſt oſtendi quo ad ſuam illationem, per ſyllogiſmum conuerſiuum, vt diximus, & etiam quælibet concluſio cuiuslibet ſyllogiſmi poteſt oſtendi quo ad ſuam veritatem, per ſyllogiſmum ad impoſſibile, vt dictum eſt. Si autem aliquis in iſtis voluerit eſſe peritus oportet eum frequenter in huiuſmodi ſyllogiſmis exercitari.

G H

FINIS.

REGISTRVM

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V
X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Q q

Omnes ſunt Quaterniones , præter a , Quæ ſunt
Sexterniones .

VENETIIS
APVD DANIELEM ZANETTVM.
M. D. L X X V I I.

L'opera ſono Fogli 81.